ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΓΑΛΗΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ.

CLAVDII GALENI

OPERA OMNIA.

EDITIONEM CVRAVIT

D. CAROLVS GOTTLOB KÜHN

PROFESSOR PHYSIOLOGIAE ET PATHOLOGIAE IN LITERARVM VNIVERSITATE LIPSIENSI PVBLICVS ORDINARIVS ETC.

TOMVS I.

LIPSIAE

PROSTAT IN OFFICINA LIBRARIA CAR. CNOBLOCHII

1821.

MEDICORVM GRAECORVM

O P E R A

QVAE EXSTANT.

EDITIONEM CVRAVIT

D. CAROLVS GOTTLOB KÜHN

PROFESSOR PHYSIOLOGIAE ET PATHOLOGIAE IN LITERARVM VNIVERSITATE LIPSIENSI PVBLICVS ORDINARIVS ETC.

VOLVMEN I.

CONTINENS

CLAVDII GALENI T. I.

LIPSIAE

PROSTAT IN OFFICINA LIBRARIA CAR. CNOBLOCHII

1 8 2 1.

FRIDERICO AVGVSTO

REGI

PIO IVSTO PATRI PATRIAE

LITERARVM FAVTORI

SCIENTISSIMO

LITERATORVM PATRONO

MVNIFICENTISSIMO

HANC

CLAVDII GALENI

EDITIONEM

PIA GRATAQVE MENTE

D. D. D.

EDITOR.

PRAEFATIO.

Haud paucos fore arbitror, qui, cum hunc primum *Galeni* operum tomum conſpexerint, me audaciae et temeritatis adeo accuſent. Etenim ſcriptoris, tanta operum ubertate, quantam in *Galeno* deprehendimus, conſpicui, editionem nos, qui id aetatis ſumus, moliri, hominis eſſe judicabunt ſuis viribus nimium fidentis et ſpem longioris, quam fata ſinunt, vitae alentis. Quam quidem reprehenſionem etſi haud omnino vanam eſſe ipſe ſentio, tamen haec vitae meae jam provectioris, et magnitudinis operis ſuſcepti cogitatio adeo me a conſilio edendorum *Galeni* ſcriptorum avocare non potuit, ut me ad illud ſtudioſe perſequendum acrius inſtigaret. Nam certiſſime mihi perſuaſum eſt, non defuturum eſſe, qui, me humanis rebus erepto, laborem hunc, a me inchoatum, non ſolum profliget, ſed etiam, fortuna magis favente, feliciter abſolvat.

Caesarem igitur imitatus, qui cum ad Rubiconem dubius, an flumen trajiceret, nec ne, aliquamdiu stetisset, subito exclamans: Jacta alea esto! exercitum Rubiconem transire jussit, bono animo hujus editionis curandae laborem aggressus sum.

Qui me propius norunt, eos me a levitatis crimine liberaturos esse spero, quod suscepti operis difficultatem haud accurate ponderaverim, onusque mihi ipse imposuerim, cui ferendo humeri sint impares. Nam si quis alius, equidem probe intelligo, quid ab editore *Galeni* novo exspectari, nec exspectari solum, sed postulari adeo possit. Cum enim temporum injuria *Galenus* valde mutilatus fuerit, editorem novum ante omnia bibliothecarum publicarum thesauros perscrutari oportebat, ut exemplo potiretur pleniore, quod aut lacunas expleret, quibus deturpata conspiciuntur *Galeni* opera, aut ea illius scripta, quae nunc non nisi in latinum sermonem translata legi possunt, graece contineret. Praeterea contexta *Galeni*, quae in editionibus ejus obveniunt, scribarum et ignorantia, et nimia sedulitate valde depravata et corrupta deprehenduntur,

ad quae vitia removenda magno apparatu opus eſt et codicum manuſcriptorum, et editionum ſingulorum librorum, quarum, inprimis ſeculo decimo ſexto, tantus prodiit numerus, ut plus quam unius hominis vita, quamvis diuturna, requiratur ad omnes illas editiones cum textibus *Galeni* Baſileenſibus aut Charterianis conferendas. Neque minor difficultas oboritur ab editionum plurimarum raritate, quae ſaepius tanta eſt, ut iis etiam opulentiſſimae Germaniae careant bibliothecae. Hoc enim ita eſſe ab iis edoctus ſum, qui non expletam deſiderii mei exſpectationem reſpondendo ſaltem conſolari ſtuduerunt; quod humanitatis officium alii ſuſque deque habuerunt.

Quas quidem difficultates cum penitus ſuperare mihi datum non eſſet, feci quod potui. Contuli ſcilicet cum editione Baſileenſi codices manuſcriptos, quos inſpicere atque cum editis conferre mihi licuit, nec in hoc ſolo acquievi, ſed conſului quoque editiones ſingulorum *Galeni* librorum, quae ad manus erant, ex quibus nonnullae rarius obviae, et aut ad codices manuſcriptos expreſſae, aut a viris graecae linguae et me-

dicae artis aeque peritis curatae deprehenduntur. Praeter hunc textui *Galeni* emendando inservientem apparatum contigit mihi, ut duplicis exempli operum Galeni, ab Andreae de Torresanis ab Asula filiis et quondam Aldi Manutii heredibus typis excusi, copiam nanciscerer, quorum alteri, quod in bibliotheca Guelferbytana publica servatur, *Josephus Scaliger* multa adscripsit, quae partim codicum, ab ipso cum Aldina editione collatorum, varias lectiones, partim conjecturas continent, quibus corrupta a librariis loca integritati suae restituere conatus est. Alterum Aldinae *Galeni* editionis exemplum exstat in bibliotheca regia Dresdensi, de quo Eruditissimus atque Amicissimus *Ebertus*, qui bibliothecae huic a literis est, in opere laboris immensi et vere Herculei et vastissimae cognitionis literariae[a]) exposuit. Continet et haec editio multa, quibus apparatus *Galeni* criticus augeri commode possit. Praeter haec duo tertium ejusdem editionis exemplum reperitur in acade-

a) *Allgemeines bibliograph. Lexicon.* Liefer. IV. p. 643. No. 8054. ubi notatur, omnibus tomis, excepto tertio, manu ignoti Viri eruditi, seculo XVI. ineunte viventis, emendationes sive varias lectiones esse additas.

mica bibliotheca Jenensi, quod suis in *Galenum* conjecturis *Janus Cornarius*, magnum quondam Germaniae decus, auxit ornavitque. Harum specimen nuper *Christ. Godofr. Grunerus* peculiari libello edidit [b]). Continet autem illud eas tantum, quae primi voluminis primis centum et quatuor foliis adscriptae leguntur, de quarum pretio quid sit statuendum, harum rerum intelligentes, me non monente, ex ipsius auctoris nomine facile judicabunt. Longe plures autem editis a *Grunero* emendationes et conjecturas illo Cornariano *Galeni* exemplo contineri, laetus perspexi, ex quo insigni Viri Excellentissimi, *Güldenapfelii*, Jenensis bibliothecae academicae bibliothecarii, benivolentia atque favore hac editione, quod gratissimus agnosco, utor. Haec de *Galeno* bene merendi subsidia aucta sunt editione graeca Basileensi, cujus margini manus erudita varias adjecit et emendationes et conjecturas, inter quas multae occurrunt omni attentione animi dignae.

Neque vero in his solum continui et quasi conclusi studium meum omnia dili-

---

b) Ian. Cornarii *conjecturae et emendationes Galenicae. Nunc primum edidit* D. Ch. G. Gruner. Ien. 1789. 8.

genter colligendi, quae ad emaculanda Galeni contexta aliquid conferre possunt. Sed anxie conquisivi undique, quae in observationum criticarum libris, et in animadversionibus virorum eruditorum, quibus varios scriptores graecos illustrare sunt conati, dispersa repe-riuntur. Quae quidem omnia apte disposita et accurate dijudicata suo tempore prodibunt, ubi *Galenus* ipse totus typis fuerit exscriptus.

Animus ab initio erat, textum Galeni repetere, qualem *Charterius* dederat, e codicibus manuscriptis Parisinis correctum et versioni latinae emendatiori junctum. Cum enim *Charterius* libros *Galeni* cum e codicibus pleniores [c]), tum numerosiores [d]) edidisset, quam in ulla operum *Galeni*, quae suam antecederent, editione comparuerant,

---

c) Pleniores prodiere in Charteriana editione libri Galeni hi: definitiones medicae, septimus de usu partium liber, de partu septimestri libellus, et qui sunt alii, infra in historia operum *Galeni* literaria, ubi de hac editione pluribus ab *Ackermanno* expositum est, commemorati.

d) Primus in operum *Galeni* collectionem recepit *Charterius* librum de ossibus, qui latine tantum tanquam ἐπίμετρον graecae Basileensis editionis tomo quinto adjectus erat; commentarii in *Hippocr.* de humoribus latinam tantum versionem; libros de fasciis, de comate secundum *Hippocr.* de praenotione etc.

et ita etiam lectorum commodis profpexiffet, ut Juntinarum inprimis editionum exemplum fecutus, *Galeni* textum in capita diftingueret, illius editio merere videbatur, ad quam ego meam curarem exprimendam. Sed vidi, provinciam editoris operum Galeni a Charterio haud ita fuiffe femper adminiftratam, ut ille ab omni reprehenfione liber videri haberique poffet. Multa enim *reliquit, quae cum linguae graecae rationi manifefto repugnarent, etiam codicibus manufcriptis invitis*, corrigenda erant. Verfio praeterea latina faepe minus refpondet verbis graecis, quamvis eam diligenter emendatam praedicet. Quamobrem Vir Excellentiffimus, *Godofr. Henr. Schaeferus*, de cujus amicitia, a multis inde annis culta, mihi gratulor, quique taedii plenum laborem typothetarum errores emendandi, meis precibus commotus, in fe recepit, in ea fuit fententia, lectoribus melius fore confultum, fi contexta Galeni graeca jam nunc a mendis liberarentur, quibus a librariis, graecae orationis rationem haud fatis intelligentibus, faepe deturpata reperiuntur, aut fi orationis difficultas, mutata interpunctione,

removeretur. Promiſit ſimul pro inſigni erga me benivolentia, ſi talia inter legendum deprehenderet, me conſentiente ea ſe eſſe emendaturum; quae Viri graece doctiſſimi promiſſio non potuit non mihi accidere gratiſſima. Si igitur Galenus nunc multo emendatior prodit, quam in prioribus editionibus, hoc Lectores inprimis *Schaefero*, Viro Eruditiſſimo, referent acceptum.

Praeter hoc ſtudium contexta *Galeni* graeca emendatiora Lectoribus offerendi in eo quoque laboravi, ut ejus opera, quae non niſi e latina verſione hactenus cognita erant, graece e codicibus manuſcriptis ederem. Id mihi feliciter ceſſit in *Galeni* commentario in *Hippocratis* de humoribus libellum, quem in regia bibliotheca Pariſienſi latere noram. *Bosquillonium* quoque, qui editione ſua Aphoriſmorum Hippocratis optime de hoc medicinae rationalis parente meritus eſt, acceperam, codicem illum jam deſcripſiſſe, ipſum cum alio contuliſſe, qui in bibliotheca Coisliniana quondam ſervabatur, et ad futuram editionem, multis emendationibus et conjecturis ornandam, praeparaſſe. Cujus quidem editionis

ſpem cum praematura *Bosquillonii* mors nobis eripuiſſet, metuendum erat, ne viri hujus eruditi labor omnino periret. Sed hoc cavit viduae ejus liberalitas, quae omnem apparatum literarium mariti quondam ſui facultati medicae Pariſinae dono obtulerat. Rogavi igitur amicum integerrimum, Virum Generoſum atque Eruditiſſimum operum Hippocraticorum interpretem, Equitem *de Mercy*, facultatis medicae Pariſienſis doctorem, et medicinae graecae profeſſorem, ut illum codicem meis ſumtibus deſcribendum curaret. Annuit is precibus meis humaniſſimis, et eo usque benivolentiae et de medicis graecis bene merendi ſtudii proceſſit, ut codicis deſcribendi ſumtuum partem ipſe ſolveret. De quo inſigni, quo me adfecit, beneficio ut publice Ipſi gratias agam, libenter et ex animi ſententia facio. Neque vero minus obſtrictum me ſentio *Fr. Jacobſio*, eruditiſſimo Anthologiae graecae editori, qui e codice Monacenſi inſignem lacunam ſupplevit, quae in fine libelli, *Ὅτι τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν ἕπεται*, in editionibus cum Aldina, tum Baſileenſi conſpicitur. Quamquam autem non eram neſcius,

Charterium e ſuis codicibus manuſcriptis hanc Galeno jam adhibuiſſe medelam, tamen videre cupiebam, an ſorte plura Pariſinis contineret Bavaricus codex. Precibus igitur meis benevole hoc dedit Illuſtris *Jacobſius*, ut elegantiſſime deſcriptum mecum communicaret pleniorem libelli iſtius finem.

Nihil praeterea magis in votis habeo, quam ut ea, quam hoc ipſo volumine inchoavi, Galeni operum editio peritis harum rerum arbitris haud omnino displiceat, atque plauſu virorum eruditorum honorifico excepta, feliciter ad finem deducatur. Honeſtiſſimus librarius, Carolus Cnoblochius, nullis ſumtibus pepercit, ut *Galenus* ſatis comte atque ornate in publicum prodire poſſet. Faxit Deus, ut feliciſſime ipſi cedat ſuſceptum opus!

Scribebam Lipſiae ipſis Calendis Novembribus A. R. S. CIƆIƆCCCXX.

HISTORIA LITERARIA

CLAVDII GALENI,

CONSCRIPTA AB JO. CHR. GLI. ACKERMANNO, EX JO. ALB. FABRICII BIBL. GRAEC. EX ED. GLI. CPH. HARLES, VOL. V. P. 377 — 500. DESVMTA ET HINC INDE AVCTA ET EMENDATA.

I. *Vita Galeni.* II. *Galeni in medicinalem scientiam merita generatim.* III. *Medicinae status iis temporibus, quibus Galenus universam ejus scientiam mutabat.* IV. *Quid in singulis medicinalis scientiae disciplinis invenerit Galenus rectiusque dixerit.* V. *Systema Galeni medicum.* VI. *Libri a Galeno conscripti. Eorum ratio.* VII. *Classes, ordo librorum Galeni.* VIII. *Institutum in ordine librorum Galeni a me servatum.* IX. *Singulorum librorum Galeni, et quidem genuinorum, recensio.* 1. De sectis ad eos, qui introducuntur. 2. De optima secta ad Thrasybulum. 3. De optima doctrina. 4. De sophismatis seu captionibus penes dictionem. 5. Quod optimus medicus sit quoque philosophus. 6. Suasoria ad artes oratio. 7. De constitutione artis medicae ad Patrophilum. 8. De elementis ex Hippocrate libri II. 9. De temperamentis libri III. 10. De atra bile. 11. De inaequali intemperie. 12. De optima corporis nostri constitutione. 13. De bono habitu. 14. De facultatibus naturalibus libri III. 15. De substantia facultatum naturalium. 16. De anatomicis administrationibus libri IX. 17. De ossibus ad tirones. 18. De venarum arteriarumque dissectione. 19. De nervorum dissectione. 20. De musculorum dissectione. 21. De uteri dissectione. 22. An in arteriis natura sanguis contineatur. 23. De motu musculorum libri II. 24. Vocalium instrumentorum dissectio 25. De caussis respirationis. 26. De Hippocratis et Platonis decretis libri IX. 27. Fragmentum in Timaeum Platonis, vel ex IV. commentariis, quos inscripsit: De iis, quae medice dicta sunt in Platonis Timaeo. 28. De semine libri II. 29. De usu

partium corporis humani libri XVII. 30. De inſtrumento odoratus. 31. De locis adfectis libri VI. 32. De differentiis febrium libri II. 33. De morborum temporibus. 34. De reſpirationis uſu. 35. De uſu pulſuum. 36. De pulſibus libellus ad tirones. 37. De pulſuum differentiis libri IV. 38. De dignoſcendis pulſibus libri IV. 39. De cauſſis pulſuum libri IV. 40. De praeſagitione ex pulſibus libri IV. 41. Synopſis librorum ſuorum XVI. de pulſibus. 42. De diebus decretoriis libri III. 43. De criſibus libri III. 44. De difficultate reſpirationis libri III. 45. De cauſſis procatarcticis. 46. De plenitudine. 47. De tumoribus praeter naturam. 48. De tremore, palpitatione, convulſione et rigore. 49. De ſimplicium medicamentorum temperamentis et facultatibus libri XI. 50. Ars medica. 51. De differentiis morborum. 52. De morborum cauſſis. 53. De differentia ſymptomatum libri III. 54. De compoſitione medicamentorum ſecundum locos libri X. 55. De compoſitione medicamentorum ſecundum genera libri VII. 56. Methodus medendi libri XIV. 57. Ad Glauconem de medendi methodo libri II. 58. De venaeſectione adverſus Eraſiſtratum. 59. De venaeſectione adverſus Eraſiſtrateos, Romae degentes. 60. De curandi ratione per venaeſectionem. 61. De maraſmo. 62. Pro puero epileptico conſilium. 63. Ad Thraſybulum liber, utrum medicinae ſit, vel gymnaſtices hygieine. 64. De attenuante victus ratione. 65. De tuenda ſanitate libri VI. 66. De alimentorum facultatibus libri III. 67. De probis pravisque alimentorum ſuccis. 68. Quod animi mores corporis temperamenta ſequantur. 69. Linguarum, ſeu dictionum exoletarum Hippocratis explicatio. 70. De ſeptimeſtri partu. 71. De libris propriis. 72. De ordine librorum ſuorum ad Eugenianum. 73. De ptiſana. 74. De parvae pilae exercitio. 75. De hirudinibus, revulſione, cucurbitula, inciſione et ſcarificatione. 76. Quomodo morbum ſimulantes ſint deprehendendi. 77. De dignotione ex inſomniis. 78. De propriorum animi cujusque adſectuum dignotione et curatione. 79. De cujuslibet animi peccatorum dignotione atque medela. 80. De praenotione ad Epigenem. 81. De antidotis libri II. 82. De foetuum formatione.

X. *Libri ſuſpectae originis.* 83. Introductio ſ. medicus. 84. De ſubfiguratione empirica. 85. De voce et anhelitu. 86. De reſpirationis uſu. 87. An animal ſit, quod in utero eſt. 88. An omnes partes animalis, quod procreatur, fiant ſimul. 89. De conſuetudinibus. 90. De

motu thoracis et pulmonis. 91. De totius morbi temporibus. 92. De typis. 93. Adversus eos, qui de typis scripserunt. 94. De comate secundum Hippocratem. 95. De victus ratione in morbis acutis ex Hippocratis sententia. 96. De purgantium medicamentorum facultate. 97. De remediis paratu facilibus libri III. 98. De theriaca ad Pisonem. 99. De theriaca ad Pamphilianum. 100. De fasciis.

XI. *Libri manifeste spurii.* 101. De historia philosophica. 102. Definitiones medicae. 103. De partibus artis medicae. 104. De anatomia vivorum. 105. De compage membrorum sive de natura humana. 106. De natura et ordine cujuslibet corporis. 107. Quod qualitates incorporeae sint. 108. De motibus manifestis et obscuris. 109. De facultatibus corpus nostrum dispensantibus. 110. *De dissolutione continua, s. de alimentorum facultatibus.* 111. *Praeceptum de humani corporis constitutione, de diaeta quatuor anni tempestatum et duodecim mensium.* 112. De humoribus. 113. De praenotione. 114. Omnino vera expertaque praesagitio. 115. De venaesectione. 116. Prognostica de decubitu ex mathematica scientia. 117. De urinis. 118. De urinis compendium. 119. De urinis ex *Hippocrate*, *Galeno* et aliis quibusdam. 120. Quaesita in *Hippocratem* de urinis. 121. De pulsibus ad Antoninum. 122. Compendium pulsuum. 123. De affectuum renibus insidentium dignotione et curatione. 124. De colico dolore. 125. Introductorius liber, varias morborum curas complectens. 126. De cura icteri. 127. De melancholia ex *Galeno*, *Rufo* et *Marcello Sicamii Aëtii* libellus. 128. De oculis. 129. De pica, vitioso appetitu. 130. De gynaeceis. 131. De cura lapidis. 132. Liber secretorum ad Monteum. 133. De medicinis expertis. 134. De incantatione, adjuratione et suspensione. 135. Fragmentum libri de dunamidiis. 136. Liber secundus de dunamidiis. 137. De ponderibus et mensuris. 138. De succedaneis. 139. De simplicibus medicamentis. 140. De plantis. 141. De virtutibus centaureae. 142. De clysteribus. 143. De catharticis. 144. De peste.

XII. *Fragmenta.* 1. De aquis. 2. De vinis. 3. De vinis. 4. De pane. 5. De aquarum natura et de balneis. 6. Sermo adversus empiricos medicos. 7. De morsu, qui in aegritudine percipitur. 8. De venereis. 9. Ex libris de demonstratione. 10. Ex commentariis *Simplicii*. 11. Ex *Averroe*. 12. Galeni notae in Hippocratem e *Stobaeo*. 13. Fragmenta ex *Nemesio*. 14. Ex *Themistio*. 15. Ex

Michaele Ephesio. 16. Ex *Moyse Maimonide.* 17. Ex *Rhase.* 18. Quos, quibus purgantibus medicamentis et quando purgare oporteat. 19. Fragmentum de Homerica medicatione.

XIII. *Commentarii Galeni in Hippocratis libros.* 1. In Librum Hippocratis de natura humana commentarii II. 2. In Hippocratem de salubri diaetae ratione privatorum. 3. In Hippocratem de aëre, aquis et locis commentarii III. 4. In Hippocr. de alimento commentarii IV. 5. In Hippocr. de humoribus commentarii III. 6. In Hippocratis prognosticon commentarii III. 7. In Hippocr. praedictionum libr. I. commentarii III. 8. In Hippocr. de morb. popular. libr. I. commentarii III. 9. In Hippocr. de morb. popul. libr. II. comment. 10. In Hippocr. de morb. popul. libr. III. commentarii III. 11. In Hippocr. de morb. pop. libr. VI. comment. VI. 12. In Hippocr. aphorism. libros VII. comment. VII. 13. Galeni adversus Lycum liber. 14. Galeni contra ea, quae a Juliano in aph. Hippocr. dicta sunt. 15. In Hippocr. de diaeta acutor. libr. comment. IV. 16. In Hippocr. de officina medici librum comm. III. 17. In Hippocr. libr. de fracturis comm. III. 18. In Hippocr. libr. de articulis comm. IV.

XIV. *Libri, qui sub Galeni nomine in bibliothecis latent, nondum typis excusi.*

XV. *Libri Galeni medicinales, qui interierunt.*

XVI. *Libri Galeni, ad alias disciplinas pertinentes, deperditi.*

XVII. *Codices MSS. operum Galeni omnium, aut librorum plurium graeci et latini.*

XVIII. *Editiones operum Galeni omnium graecae, graeco-latinae, latinae*

XIX. *Collectiones librorum Galeni, at non omnium, graecae, graeco-latinae, latinae.*

XX. *Galenus in epitomen redactus. Specula Galeni, Theatrum, Indices.*

XXI. *Index auctorum, qui Galeno edendo, interpretando, illustrando operam dederunt. Commentarii in plures Galeni libros.*

XXII. *Libri, in quibus Galenus defenditur, confutatur, in quibus loca quaedam Galeni explicantur.*

XXIII. *Editiones operum Galeni graecae, graeco-latinae, et latinae, quae lucem non viderunt.*

I.

VITA GALENI[a]).

Claudius Galenus, medicorum omnium poſt Hippocratem princeps, ſyſtematisque in medici-

---

a) In vita Galeni recte ſcribenda qui verſari volunt, ipſius ejus auctoris libris, ceu genuinis maxime fontibus, uti debent. Multa enim de ſe narravit expoſuitque in permultis libris, a ſe conſcriptis, maxime in arte medica, in cujus cap. 39. libros, quos ante hunc librum conſcripſit, recenſet; in libris IX. anatomicarum adminiſtrationum; in libris XVII. de uſu partium; in libro quod animi mores corporis temperaturam ſequantur; in libr. de cognoſcendis curandisque animi morbis, quos perturbationes Latini adpellant; in libr. de cujusque animi peccatorum notitia atque medela; in libris VI. de locis adfectis, in quibus ad vitam Galeni, quam egit medicus practicus, facientia permulta enarrantur; de praecognitione ad Epigenem, qui ſcriptus eſt a Galeno ideo, ut medicinalis vitae ſuae poſteris rationem redderet; in libr. II. de antidotis et in libr. de theriaca ad Piſonem, nec non in libris de medicamentorum compoſitionibus. In conſilio etiam, puero epileptico dato, quaedam ad ejus vitam occurrunt. Librum etiam ſcripſerat Galenus περὶ τῆς διαβολῆς, ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ ἰδίου βίου, quem memorat in libr. de libr. propriis cap. 13. qui vero interiit. In libro etiam: μέχρι πόσου τῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς τιμῆς καὶ δόξης φροντιστέον ἐστὶ, de quo loquitur de libr. propr. cap. 13., quaedam ſaltim fuerant contenta ad vitam Galeni; verum et is liber interiit. Multa etiam, quae ad vitam Galeni pertinent, leguntur in ejus libris περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων et περὶ τῆς τάξεως τῶν ἰδίων βιβλίων πρὸς Εὐγενιανὸν, qui uterque liber legitur in editione operum Hippocratis et Galeni Charteriana tom. I. pag. 35. et 49. Galenum etiam memorarunt inter Graecos Stephanus de urbibus, Jo. Tzetzes chil. XII. hiſtor. 397. et Suidas.

nali ſcientia conditor, quod noſtris temporibus medici ex parte adhuc amplectuntur, atque

---

Scripſerunt etiam vitam Galeni, aut potius de ejus vita aliqua memoriae tradiderunt Symphorianus Champerius, in libr. de medicinae claris ſcriptoribus, qui cum aliis lucem vidit in 4. ſine loc. et anno, nec non in vita Galeni, quae prolixius elaborata ab eodem auctore legitur in operum Galeni editione quarta Papienſi, cura Ruſtici Placentini, 1516. fol. 2—4. Jac. Milichius in orat. de vita Galeni in Phil. Melanchthon. praefat. et orat. tom II. p. 395. Antonius Fumanellus, in operibus multis et variis, cum ad tuendam ſanitatem, tum ad profligandos morbos plurimum conducentibus. Tigur. 1557. fol. Abr. Wernerus, in orat. de vita Galeni, Viteb. 1570. Jo. Mart. Eustachius (Gambatenſanus, in regno Neapolitano) de vita Galeni. Neapol. apud Horatium Salvianum, 1577. 4. E. de Villa, in libro: Las vidas de doze principes de la medicina. Burgos. 1647. 8. cap. 7. p. 148. Praefixa etiam eſt vita Galeni, cum aliis, lectu digniſſimis, ad hiſtoriam librorum Galeni pertinentibus, auctore Conr. Gesnero editioni operum Galeni Frobenianae tertiae. Baſil. 1562. fol. Sed hi omnes parum accurate in hoc argumento ſunt verſati, ut recte Mentelius teſtatur, in epiſtola ad Labbeum, mox citanda, dicens: aliam vitam, alios ſcriptores eum auctorem poſtulaſſe, quem aetati ejus tantum non ſuppar Euſebius in libr. V. hiſtor. cap. ult. teſtatur, etiam a nonnullis adoratum fuiſſe et Alexander Trallianus θειότατον appellat. Elogium Galeni chronologicum Philippus Labbeus, velut ſpecimen bibliothecae ſuae univerſalis, miſit ſtrenae loco ad Jacobum Mentelium, et praefixa Mentelii epiſtola edidit Pariſ. 1660. ex typographia Claudii Cramoiſy, in 8. Alium praeterea libellum eodem anno 1660. Labbeus miſit ad Guidonem Patinum et Pariſiis, apud Guil. Benard. excudi fecit in 8. hoc titulo: Vita Claudii Galeni Pergameni, medicorum principis, ex propriis operibus collecta Hoc paginarum 83 opuſculum conſtat meris Galeni locis, ex editione Iuntarum latine deſcriptis atque per intervalla quatuor ab ortu Galeni ad annum aetatis 21. 29. 40. et obitum usque diſtinctis, adſcripto ſubinde in margine anno Chriſti et aetatis Galeni. Ea loca omnia Jo. Alb. Fabricius adnotaverat in elogio Galeni chronologico Lab-

optimi imperatoris judicio γνήσιος ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος, a posteris tanti habitus, quanti alio-

---

bei, quod praefixerat in Bibliotheca Graeca capiti de scriptis Claudii Galeni. Videtur etiam tertium opusculum promisisse Labbeus, chronologiam operum Galeni, saltem eorum, quae exstare noscuntur, quae scilicet primo loco, quae deinde in decursu aetatis, quae tandem in senectute conscripta fuerint. Sed illa numquam vidit lucem, neque editores operum Galeni de libris ejus auctoris ad hunc ordinem digerendis cogitarunt. Vitam Claudii Galeni Pergameni, medicorum omnium ab Hippocrate principis, ex ipso et probatis auctoribus collectam digestamque scripsit Renatus Charterius, eamque in operum Hippocratis et Galeni tom. 1. a pag. 53. usque ad pag. 98. excudi fecit. Verum profusissimo sermone in hac vita longe pulcherrima dicta sunt, minime ad Galeni vitam referenda: neque ordo, quo argumentum suum pertractavit, cuiquam placere potest. Elogium Galeni conscripsit Julius Alexandrinus, quod lucem vidit Venetiis, apud Juntass. 1548. 8. Vitam et laudes Jo. H. Acker in opuscul. eloquent. Jen. 1717. 8. fasc. 3. Vitam etiam Galeni, at succinctam, scripsere scriptores de medicinae historia quidam, v. g. Jo. Bernier, in libr. Essays de medicine, où il est traité de l'histoire de la medecine et des medecins, Paris. 1689. 4. part. 1. cap. 4. pag. 105. Dan. Clericus, in libr. Histoire de la medecine part. III. libr. III. pag. 660 sq. edit. Hagae Comit. 1729. 4. in quo universo libro de Galeni vita, scriptis atque iis, quae is ad medicinam amplificandam contulit, doctissime atque copiosissime tractatur. *Gottlieb Stolle, in der Anleitung zur Historie der medicinischen Gelahrtheit, Jena,* 1731. 4. cap. 1. §. 91. pag. 85. *Kurt Sprengel,* in libr. *Versuch einer pragmatischen Geschichte der Arzneykunde.* tom. II. Halae Saxon. 1793. sect. V. 5. §. 53. sq. pag. 89 sq. Vitam Galeni ego quoque scripsi in Institut. historiae medicinae, Norimb. 1792. 8. cap. XXI. pag. 197 sq. et cap. XXII. exponendo systemati Galeni medicinali operam dedi, quo labore ante me jam functus fuerat Joh. Conr. Barchusen in diss. de medicinae origine et progressu, Traject. ad Rhen. 1723. 4. differtat. XVI. pag. 246 sq. Caeterum conferendi adhuc sunt

rum medicorum nullus [b]), Niconis, philoſophi, architecti, viri eruditiſſimi ac moribus ſedatiſſimi, ex matre admodum iracunda acerbaque in ſuos [c])

---

de Galeno ejusque doctrina et ſcriptis Voſſius de philoſophia cap. XII. §. 19. pag. 99. Jonſius libr. III. cap. XI §. 3. pag. 62. Pope Blount in cenſur. celebrior. auctor. pag. 163 ſq. Jac. Brucker in hiſtor. critic. philoſoph. tom. II. period. II. part. I. libr. I. cap. II. ſect. III. §. 13. pag. 183. ſq. et in adpendic. p. 359. (inprimisque *Chr. Kramp Kritik der praktiſchen Arzneykunde mit Rückſicht auf die Geſchichte derſelben*, L. 1795. 8. qui cap. 12. p. 454 — 675. Galeni exponit laudes. Beck.) Ad rem literariam et ſcripta Galeni facit G. Abr. Merklini Lindenius renovatus, libr. 1. p. 183. ſq. Maxime autem utiles ſunt Halleri labores et ad vitam doctrinamque Galeni intelligendam, et ad librorum, qui ab eo auctore conſcripti ſunt, hiſtoriam, editionum notitiam, cet. De botanicis et pharmaceuticis Galeni ſcriptis diſſeruit is clariſſimus in medicinali re literaria auctor in bibliothec. botanic. libr. I. cap. 51. tom. I. pag. 111. ſq. de ſcriptis anatomicis, ac de iis, quae in anatome a Galeno inventa ſunt, in bibliothec. anatomic. libr. I. §. 59. tom. I. pag. 82. de externa medicina, quam fecit, et de libris, ad eam pertinentibus, in bibliothec. chirurgica libr. I. §. 39. tom. I. pag. 85. Denique copioſiſſime egit de Galeno Hallerus, omni paene rei literariae, ad eum pertinentis, materia exhauſta, in bibliotheca medicinae practicae libr. 1. §. 80. tom. I. pag. 228. usque ad pag. 273.

b) In vita Galeni ſcribenda ſequutus ego ſum maxime ipſum Galenum, qui permulta de ſe ipſo in libris ſuis propoſuit, et Labbeum, cujus elogium chronologicum Galeni Jo. Alb. Fabricius in priore bibliothecae graecae editione capiti de Galeni ſcriptis praemiſerat. Integrum Labbei librum excudi non juſſi, utilia vero ex eo, meis additis, excerpſi.

c) Galen. de dignoſcendis animi morbis, capite 8. tom. VI. edit. Chart. pag. 531. ἔχων μητέρα ὀργιλοτάτην, ὡς δάκνειν μὲν ἐνίοτε τὰς θεραπαίνας, ἀεὶ δε κεκραγέναι τε καὶ μάχεσθαι τῷ πατρὶ μᾶλλον, ἢ Ξανθίππη Σωκράτει.

filius, natus eſt Pergami d) in Aſia, nobili quondam Attalorum regia, anno poſt Chriſtum natum CXXXI. Hadriani imperatoris XIV. vel XV. A patre, non geometra tantum, atque architecto, ut tradit Suidas, ſed mathematicis omnibus ceterisque litteris excultiſſimo, (vid. Galen. de probis pravisque alimentor. ſuccis cap. 1. pag. 419. tom. VI.) e) et quibusdam aliis eximiae notae praeceptoribus in pueritia f) artes liberales adprime edoctus, atque ad omnem elegantiam humanitatemque informatus, abſoluto XIV. ſeu, quod eodem redit, aetatis anno XV. ineunte anno poſt Chriſtum CXLV. Antonini Pii, poſt Hadrianum imperantis, anno VII. philoſophicis ſtudiis ſub Caio, Platonico, et quodam Philopatoris, Stoici, diſcipulo, aliisque operam navare coepit: tum

---

d) Hinc etiam in codd. ſcriptis editisque ſemper vocatur Pergamenus. Pergamum patriam ſuam diſerte vocat in libr. X. de ſimplic. medicamentor. facult. cap. 2. nr. 9. de caſeo, tom. III. pag. 282. ed. cit.

e) Patrem effert laudibus maximis in permultis locis librorum ſuorum, v. g. in libr. de dignoſcendis animi morbis cap. 8. tom. VI. pag. 531.

f) Egregie ſe a patre inſtitutum eſſe refert, paedagogo maxime idoneo, libr. II. de different. pulſ. cap. 5. pag. 46. tom. VIII. neque impenſis cujuscunque generis patrem in eo inſtituendo pepercilſe docet in libr. VIII. de method medendi cap. 3. pag. 188. tom. X. Statim ab adoleſcentia ſe philoſophiae amore fuiſſe captum dicit, uſumque praeceptoribus optimis libr. IX. de methodo medendi, cap. 4. pag. 205. tom. X. conſ. libr. Galeni de ordine librorum ſuorum ad Eugenianum pag. 52. tom. I. de libris propriis cap. 2. pag. 38. et cap. 11. pag. 45. tom. I. ubi de ſtudio philoſophiae a ſe agitato permulta refert.

anno vitae XVII. christianae aerae CXLVII. a patre, per somnium admonito, deductus ad medicos [g]) Satyrum, Quinti discipulum, Stratonicum, Sabini Hippocratici discipulum, et Aeschrionem empiricum aliosque nactus est in patria sua praeceptores.

Post obitum parentis Smyrnam se Galenus contulit, anno aetatis suae XXI. Christi CLI. Pelopis, celeberrimi medici e Quinti discipulis, et Albini, Platonici philosophi, audiendi causa [h]), tum Corinthum, ad Numisianum, non inferiorem Pelope, Quinti ejusdem auditorem. Sic aliis provinciis pluribus peragratis [i]), Alexandriam tandem,

---

g) Galen. de praenot. ad Posthum. cap. 2. p. 832. tom. VIII. libr. IX. de method. medendi, cap. 4. pag. 205. tom. X. Praeceptores, quibus et in philosophia, et in medicina usus est, copiose enarrat in libr. I. de anatomic. administrat. cap. 1. p. 26. tom. IV. conf. libr. de ordine libror. suor. ad Eugenian. pag. 52. tom. I. de medicament. facult. libr. XI. cap. 1. 24. pag. 310. tom. XIII. de atra bile cap. 4. pag. 170. tom. III. libr. I. de alimentor. facult. cap. 1. pag. 308. tom. VI.

h) Galen. de probis pravisque alimentor. succ. cap. 1. pag. 418. tom. VI. de libris propriis cap. 2. pag. 38. tom. I. Pelopem secundum post Satyrum ipsi obtigisse praeceptorem et Smyrnae quidem, postea Numisianum Corinthi, ipse refert libr. I. de anatom. administrat. cap. 1. pag. 26. tom. IV. conf. de ordine libror. suor. ad Eugenian. pag. 51. tom. I. de atra bile cap. 3. pag. 168. tom. III.

i) Conf. de itineribus, a Galeno institutis, priusquam Alexandriam adiret, et ea urbe relicta in patriam rediret, libr. III. de composit. medicament. per genera, cap. 2. p. 713. 719. tom. XIII. libr. VI. de composit. medicam. sec. loc. cap. 2. pag. 490. tom. XIII. libr. V. de sanitate tuenda cap. 1. p. 138. tom. VI. comment. III.

Aegypti nobilissimum emporium ac metropolim, venit, in qua prae ceteris urbibus medicinae florebat studium. Unde anno aetatis XXVIII. Christi CLVIII. digressus, in patriam remeavit, ibique Pontificum [k]) annuorum jussu curationem gladiatorum suscepit per quinque aut sex annos. Quibus elapsis Romam cogitavit [l]), anno aetatis XXXIV. instante, aut jam inchoato, Christi CLXIV. imperatorum Marci Aurelii Antonini philosophi et Lucii Veri, fratris ejus, anno IV. [m]) Anno sequenti jugulum ei ab humero motum est, a quo

---

in Hippocr. de diaeta acutor. text. 8. pag. 85. tom. XI. libr. IX. de simplic. medicam. facult. cap. 1. nr. 2. pag. 247. tom. XIII.

k) Galen. comment. III. in Hipp. de fracturis text. 21. pag. 243. tom. XII. Curam gladiatorum Pergamenorum sibi a pontifice commissam quonam cum successu gesserit, ipse refert in libr. III. de composit. medicament. secundum genera, cap. 2. pag. 718. sq. tom. XIII.

l) Galen. de libr. propriis cap. 1 et 2. Liber de praenotione ad Posthumum ideo scriptus est, ut ostenderet, qua fortuna in formandis praesagiis Romae prae aliis medicis fuerit usus. Prostat is liber in edit. Paris. tom. VIII. pag. 829. lib. I. de anatomic. administrat. cap. 1. pag. 26. tom. IV. cf. Galen. adversus eos, qui de typis scripserunt, cap. 1. pag. 157. 158. tom. VII. de venaesectione adversus Erasistrateos, Romae degentes, cap. 1. pag. 406. tom. X. comment. I. in Hipp. libr. de artic. text. 22. pag. 303. tom. XII.

m) Lucii meminit cap. 2. libri de praenotione ad Posthumum, cum primum suum in urbem Romanam adventum describit; Antonini vero initio libri primi de anatomicis administrationibus, neque enim interpretes recte ista reddiderunt: ἄρχειν ἠργμένου κ. τ. λ.

decubuit per dies quadraginta, ut ipſe narrat n). Multis poſtea feliciſſimo ſucceſſu ſanitati redditis, magnum ſibi nomen apud omnes plebeios et optimates fecit, ut etiam a plerisque, ob admirandam in praedictionibus atque curationibus ſagacitatem et felicitatem o), modo παραδοξολόγος, modo propter ſtupendam remediorum, opportune adhibitorum, vim atque efficaciam παραδοξοποιὸς diceretur. Graſſante poſt aliquod tempus atrociſſima illa peſte, quam Capitolinus in Lucii vita aliique ſcriptores Romanarum hiſtoriarum deſcribunt p), urbe ſe ſubduxit in Campaniam, ac Brunduſio in patriam vela fecit, anno aetatis non tam exeunte, quam completo XXXVII. chriſtianae aerae CLXVIII. Verum diu in patria ſubſiſtere atque optato perfrui otio ei non licuit: namque ſub exitum ejusdem anni, aut ſequentis CLXIX. principium ab imperatoribus, Marco Antonino ac Lucio Vero, a Parthica expeditione paulo ante reverſo, qui tum Aquilejae morabantur, delectus

---

n) Hiſtoriam ejus morbi, quem perpeſſus eſt, copioſe deſcribit in comment. I. in Hipp. libr. de articulis text. 62. pag. 322. tom. XII.

o) Conf. librum de locis adfectis integrum, in quo permulta exponit de fortuna, qua uſus eſt et in praeſagiendo et in curandis morbis. Vid. inprimis de loc. adfect. libr. V. cap. 7 tom. VII. pag. 497. Multa quoque refert de laude ſua apud omnes, et de invidia medicorum et philoſophorum, in quam incurrit, in libr. de praenot. ad Epigenem tom. VIII. pag. 829. et in libro de libris propriis.

p) In cap. 1 et 2. de libris propriis. De praenot. ad Epigenem tom. VIII. pag. 829. et in permultis aliis locis.

militum habendi caufa, omniumque comparandorum, quae ad bellum germanicum neceffaria futura effent, in Italiam revocatus eft. Romam itaque fecundum venit q), atque Aquilejam profectus eft: unde paullo poft, ob faevientem acrius luem fugientibus imperatoribus, ipfoque Lucio Vero prope Altinum, dum curru cum fratre veheretur, ictu fanguinis exftincto, hiberno, ut videtur, tempore, fub finem fcilicet anni CLXX. ipfe quoque Galenus vix cum quibusdam aliis evafit Romamque incolumis reverfus eft, quae tertia ejus in urbem profectio numerari poteft. Marco Aurelio in Germaniam r) adverfus Quados, Marcomannos ac Sarmatas cum exercitu abeunte, ipfe in Italia haefit, multosque tum, procul negotiis fere omnibus, et usque ad obitum ejusdem Aurelii, totoque filii ejus, Commodi, tempore, quo imperante conflagravit Pacis templum, et Galeni opera plurima incendio perierunt, vel

q) De libr. propriis cap. 2. in quo capite Galenus etiam enarrat, quos libros eo tempore fcripferit. De praenot. ad Epigenem cap. 9. Meminit etiam fui ex Cypro et Syria pedeftris itineris Romam verfus per Thraciam et Macedoniam in libro IX. de fimplic. medicament. facultatibus cap. 1. nr. 2. pag. 246. tom. XIII Et inter ambulandum fe dormiviffe memorat in libr. II. de motu mufculorum cap. 4.

r) Saepe refert Galenus in libris fuis, fe Caefaris juffu, ut imperatoris valetudinem curaret in hoc bello, evocatum effe a Marco Aurelio: fed Galenus, belli labores periculaque aliis cedere cupiens, fomnio admonitum fe effe divinitus aiebat, ut Romae maneret. Vid. de libr. propr. cap. 2. de compofit. medicament. fecundum genera lib. II. cap. 13. et in permultis aliis locis.

Romae [s]), vel in patria, (quando enim in eam remigraverit, non amplius reversurus in Italiam, omnino nescimus) multos inquam libros cujusque generis conscripsit vulgavitque, atque in iis librum de praecognitionibus suis πρὸς Ἐπιγένην [t]), anno vitae LII., elapsis a disputatione adversus Stoicos et Peripateticos de voce et respiratione XV. annis. Sub Helvio quoque Pertinace, qui anno Christi CXCII. die Decembris XXXI. sublato e vivis Commodo principe a frequenti senatu nuncupatus est imperator, et paullo post a militibus interfectus, floruisse Galenum, ex eo discimus, quod capit. XIII. de propriis libris meminit libri unius ad sectarum professores de concionibus, publice habitis sub Pertinace. (Sic enim vertendum puto *πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν αἱρέσεων περὶ τῶν ἐπὶ Περτίνακος δημοσίᾳ ῥηθέντων*, non, ut alii quidam: Adversus sectarios de publice dictis coram Pertinace.) Neque sane ulterius progressus videtur, quisquis in Suidae lexico Galeni elogium

---

s) In hac periodo Romae et docuit medicinam, et plurimos longe librorum suorum composuit, et medicinam aegrotantibus cum summo Romanorum plausu fecit. Ad hanc periodum vitae Galeni conf. de praenot. ad Epigenem cap 9. et 11. et plurima alia loca tam in hoc libro, quam in sex libris de locis adfectis, de alimentor. facultatibus lib. II. cap. 40. de compos. medicamentor. per genera lib. I cap. 1. lib. III. cap. 3. de simplic. medicamentor. facult. lib. IX. cap. 3. De antidotis lib. I. cap. 1. 2. 4. 13. et libr. II. cap. 17. Method. medendi libr. III. cap. 2. et lib. V. cap. 15.

t) Ad Posthumum in editis permultis inscribitur is libellus, sed rectius vertas ad Epigenem, quod propria nomina Graecorum latina facere non licet.

texuit, dum ſcribit: *γεγονέναι ἐπὶ Μάρκου καὶ Κομμόδου καὶ Περτίνακος τῶν Καισάρων ἐν Ῥώμῃ.* (Niſi forte ultimum illud *ἐν Ῥώμῃ* non ad imperatores romanos referas, ſed ad Galenum, qui, cum ſub his imperatoribus Romae vixiſſet, poſt Pertinacis necem in patriam ſeſe receperit, ibique reliquum vitae in otio litterario procul ab aula ſtrepituque litterario transegerit, quae videtur fuiſſe mens interpretum Wolfii atque Porti.)

Hactenus quae de Galeno diximus usque ad aetatis annum LXIII. ex ejusdem *πολλάκις ἐπαυτολογοῦντος* variis ſcriptis depromta ſunt, nec in dubium a quoquam ulla ratione revocari poſſe videntur. Quod ſupereſt, an ſub Didio Juliano, Clodio Albino, Peſcennio Nigro, ac praecipue ſub Severo, ejusque filio, Antonino Baſſiano, pariter floruerit, et quamdiu vitam Romae, aut Pergami traduxerit, quove anno aetatis atque aerae Chriſtianae exſpiraverit, quia eruditis viris nondum ſatis exploratum ſcimus, ex ejusdem libris, vel veterum ſcriptorum monumentis disquirendum eſt.

Gerardus Joannes Voſſius in poſtumo de philoſophia opere cum medicorum ſeriem legit, Claudium Galenum ſub Marco Antonino philoſopho, item filio, Commodo, quin et Helvio Pertinace, Didio Juliano, Clodio Albino, ac denique Severo floruiſſe teſtatur. Sed nihil probat, et ab aliis iſta mutuatus eſt. In opere etiam de hiſtoricis graecis atque alibi non ſemel idem auctor Galenum ad Antonini Pii aetatem refert. Joannes Martinus Euſtachius, qui in libro, de vita Galeni ſcripto,

historiam ejus viri, foedatam antehac multis fabulis erroribusque, summo cum studio illustravit, multa tamen etiam, quae ad rem minus pertinent, intexuit, contendit, Galenum sub Severo et Antonino Bassiano Caracalla vixisse, his ductus argumentis, quod ipse Galenus libro I. de antidotis cap. XIII. testetur, se theriacam imperatori Severo, ipsius imperatoris jussu, confecisse, eodem modo, quo Antonino Augusto eamdem medicinam paraverat, ac quod auctor libri de theriaca ad Pisonem, qui vulgo Galeno adscribitur, cap. 2. tom. XIII. pag. 932. referat, theriacam a Marci imperatoris temporibus aestimari coepisse, opinionemque de ejus utilitate majorem fidem accepisse, ejus medicamenti vero usum sub maximis imperatoribus, nunc viventibus, communem evasisse (*ἐπὶ τῶν νῦν μεγίστων αὐτοκρατόρων ἡ χρῆσις εἰς τὸ κοινὸν ἔφθασε*). Utrumque vero argumentum Eustachii quibusdam infirmius visum est, ac primum quidem, quod ex familiari multorum auctorum consuetudine Severus imperator pro Lucio Vero subrogatus sit, et ipsemet Eustachius fateatur, pro Vero mendose cap. I. libri adversus eos, qui de typis scripserunt, haberi Severum. Alterum vero, quod in libro de theriaca per maximos illos imperatores, quorum mentio est facta, non Severus pater, ejusque filius Bassianus, dictus de militari tunica Caracalla, sed Marcus Aurelius et Lucius Verus, Divi, ut loquebantur, fratres intelligendi sint, ut necesse non videatur, fidem libri de theriaca ad Pisonem, quem Julius Alexandrinus,

Petrus Andreas Matthiolus, aliique viri pereruditi abjudicare Galeno moliuntur, sollicitare.

Isque liber, Galeno adscriptus, de theriaca ad Pisonem, etsi pro tali non existimandus est, quem Galenus scripserit, quod multa in eo occurrunt, a Galeni ingenio prorsus aliena, tamen neminem fore arbitror, qui, postquam attento animo libros de antidotis perlegerit, non illico in partes Eustachii transeat fateaturque, Galenum non tantum sub Pertinace, sed etiam sub Severo imperatore vixisse. Proponam, quoniam Eustachius quaedam, ad quaestionem pertinentia, praetermisit, in nonnullis peccavit, atque obscure admodum et intricate omnia pertractavit, ipsa Galeni verba eaque observationibus in eis illustrabo, ut nemo in posterum ea de re ambigere possit. Libri enim duo de antidotis ab omnibus usque ad hunc diem tamquam genuini sincerique Galeni partus habentur, nec ullus eos, quod sciam, inter nothos rejecit.

Quae capitibus primo et quarto libri primi de antidotis habentur, praemittenda sunt, ut cetera, quae ex capite XIII. adferentur, firmius consistant. Primo vero capite libri primi de antidotis pag. 866. tom. XIII. de Aurelio Antonino imperatore, ipsius tempore vivente, expresse refert, (ὁ καθ' ἡμᾶς γενόμενος αὐτοκράτωρ Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος,) qui quotidie antidotum sumserit. Deinde addit: Fuit autem hoc, quo tempore, suscepto adversus Germanos bello, et ille (imperator Aurelius Antoninus) in regionibus circa Istrum degeret, et ego me illum eo posse subse-

qui excusaveram. Quia vero imperator theriacam, a Demetrio archiatro sibi confectam, habebat commendatissimam, post mortem Demetrii ad Euphratem Catholicum scripsit, ut is certiorem faceret eum, quis Demetrio adstitisset in componenda antidoto caesarea. Cumque intellexisset, me semper Demetrio in componenda theriaca adstitisse, a me antidotum sibi parari jussit. Capite vero quarto ejusdem libri primi de antidotis, pag. 872. refert, theriacam eo tempore, quo Antoninus imperabat, a multis divitibus, in privatos eorum usus, fuisse praeparatam: divites enim principum morem aut imitari, aut saltim imitari videri velle. Post obitum vero Antonini a paucis theriacam aut mithridatium in privatos usus parari. Capite vero ejusdem libri de antidotis primi XIII. pag. 884. refert, se theriacam in privatos usus Marci Antonini composuisse, Commodum vero, Antoninum subsequentem, nec theriacae, nec simplicium medicamentorum, ad eam parandam idoneorum, inprimis cinnamomi, quod prae ceteris vetustate vim ac efficaciam suam amitteret, ullam curam habuisse, *ὥστε τοῦ νῦν ὄντος ἡμῶν αὐτοκράτορος Σεβήρου, κελεύσαντος αὐτῷ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν ἐσκεύαζον Ἀντωνίνῳ, συνθεῖναι τὴν ἀντίδοτον, ἠναγκάσθην κ. τ. λ.* Coactum scilicet se fuisse refert vilius cinnamomum, quodque vetustate sua virtutis aliquantulum perdidisset, eligere, his verbis: *τῷ μὲν οὖν νῦν ἡμῶν αὐτοκράτορι Σεβήρῳ τὴν ἀντίδοτον ἐσκεύασα τῶν Ἀδριανείων ἐκλέξας κινναμώμων, κ. τ. λ.*

(cinnamomi, a temporibus Adriani inde in vasis ligneis studiose asservati). Refert etiam aliquot cinnamomi species, a se studiose collectas, conflagrasse cum scrinio, in quo optima ac pretiosa quaeque reposuisset, eo tempore, quo templum Pacis Romae incendio flagraret.

Ex his aliisque, quae in libro Galeni de libris propriis, et in libro de ordine librorum suorum ad Eugenianum occurrunt, et quae in germanis Galeni operibus occurrunt plurima, ad illius vitam aetatemque indagandam plane necessaria, discimus, Antoninum Pium, quem a Marco Aurelio ea nota distinguit, quod eum post Adrianum imperatorem fuisse expresse dicit, non illum fuisse, qui singulis diebus theriacam sumeret; sed Marcum Aurelium Antoninum, philosophum, de quo tam saepe et tam multa referre consuevit: et Demetrium, archiatrum, sub belli germanici initiis obiisse, eique tum in imperatoria antidoto paranda suffectum fuisse Galenum: atque Commodo, Marci Aurelii Antonini, philosophi, filio, sub quo aedes Pacis conflagravit, aliisque usque ad Severum imperantibus neglectam fuisse theriacae confectionem, quam Severus, tum imperator (*τοῦ νῦν ὄντος ἡμῶν αὐτοκράτορος Σεβήρου*: filium, observes velim, hic taceri: ideoque scriptos illos de antidotis libros videri ante annum CXCIX.) iterum a Galeno, jam sene, voluit confici, necdum elapsis XXX. annis ab expeditione germanica: proinde Severum hunc, de quo hic agitur, penitus alterum diversumque esse a Lucio Vero, qui anno exeunte CLXIX. aut ineunte CLXX.

apoplexia periit, licet is quoque aliquando Severus vocatus reperiatur.

De theriaca ad Pisonem, unde alterum probationis argumentum ducere voluit Eustachius, tria obiter observare liceat. Ac primum quidem: auctorem libelli illius vixisse sub Severo, et quidem inter annum aerae Christianae CXCIX. quo Severus majorem natu filium Bassianum in imperii consortium elegit, atque annum CCXI. quo idem Severus, qui cum filio imperabat, Eboraci in Britannia mortuus est, die IV. Februarii: ideoque non mediocriter hallucinatos, qui cum Hieronymo Mercuriali Lucium Verum hic accipiendum esse somniarunt. Verum praestat ipsum ejus libri auctorem loquentem audire. Alios refert is auctor, singulis diebus, incolumitate corporis ductos, theriacam adsumere: id fecisse Marcum Antoninum, qui paullo ante Romanum imperium summa integritate administravit, eumque theriaca abunde, et velut alimenti instar esse usum. Existimationem vero virtutis ejus medicamenti ab hujus imperatoris temporibus magnam apud homines evalisse, iis scilicet, salute imperatoris et conservata et restituta hujus medicamenti ope, eadem ab eo sperantibus. Sub isto vero principe theriacae componendae opus solum ad eos pertinuisse, qui in eo versati essent: verum sub imperatoribus nunc regnantibus (*ἐπὶ δὲ τῶν νῦν μεγίστων αὐτοκρατόρων*) usum ejus vulgatum fuisse, ipsis imperatoribus permittentibus, ut quisque aegrotans ea medicina ex ipsorum penu uteretur, eamque benigne omnibus, qui ea egere

viderentur, dispensantibus, uti et Antipatro, cui scriptura epistolarum graecarum commissa erat, (de quo vide vitas Sophistarum, a Philostrato conscriptas) viro ob morum gravitatem et rhetorices peritiam longe aestimatissimo, cum in renalem morbum incidisset [u]). Ex quibus hoc texitur argumentum: auctor libri de theriaca ad Pisonem Demetrium archiatrum et Marcum Antoninum imperatorem novit, eum scilicet, (ne ad Pium confugias,) qui singulis diebus theriacam adsumebat; quod uni duntaxat Marco Aurelio Antonino, philosopho, convenire ex libr. I. de antidotis ostendimus. Ac deinde vixit sub duobus imperatoribus, qui Antipatrum sophistam graecis Augustalibus epistolis praefecerunt, *τὸν τὰς ἑλληνικὰς ἐπιστολὰς αυτῶν πράττειν πεπιστευμένον*, et theriacae usum publicum liberalitate sua, atque in omnes, qui egebant, communicatione frequenti induxerunt. Iis autem notis atque insignibus alii designari nequeunt imperatores praeter Severum, ejusque filium Caracallam; quod mihi probandum erat.

Alterum est, Galenum non videri ejus libri auctorem, sed alium quemdam medicum, qui Galeno superstes fuerit, et sub imperatoribus Severo et Caracalla theriacam composuerit in usum imperatorum: aut certe ab aliquo nugatore, exercendi stili gratia, ex iis, quae apud Galenum in libris de antidotis legerat, plerisque, etiam

---

u) De theriac. ad Pison. cap. 2. pag. 932. tom. XIII. cf. initium cap. 3. pag. 933.

ſagacibus viris, fucum factum fuiſſe. Non quidem ignoro, Aetium Amidenum, Paulum Aeginetam, et poſt eos Arabes omnes, Glycamque, quem mox memorabimus, hunc librum, tamquam genuinum Galeni, citaviſſe. Attamen, quo tempore ſcripſerit Galenus eum librum, non video. Si a Galeno ſcriptus eſt, eum is auctor ſcripſit Severo atque Caracalla imperantibus, annum vitae minimum ſeptuageſimum agens. Sed ſtilus juvenem redolet, a ſenili gravitate plane alienus. Multa praeterea ipſi libro inſunt, a Galeni indole abhorrentia: citationes parcae, quum in aliis libris ubique et ſe laudet, et alios tum laudet, tum culpet. Neque adeo librorum de antidotis meminit, imo potius iis contradicit, quae aliis in libris dixerat. Hinc etiam Hieronymi Mercurialis de hoc libro judicium, quod in Juntinis operum Galeni editionibus plerisque legitur, quoque eum Galeno vindicare ſtudet, eum ab hoc auctore, juvene adhuc, eſſe ſcriptum contendens, veritati minus reſpondere exiſtimandum eſt. Non ſane juvenis vocandus eſt, qui Marcum Antoninum imperatorem noverit, annum aetatis XXXIV. aut XXXIX. jam ſupergreſſus, atque deinde ſub Severo ejusque filio theriacam in uſum imperatorum compoſuerit.

Poſtquam perſpeximus, Galenum vitam usque ad Severi tempora protraxiſſe, de morte Galeni, cujus tempus hactenus nondum ſatis exploratum eſt, quaedam proferenda ſunt. In his tamen non eſt mihi animus refellendi inſulſitatem eorum, qui medicorum iſti coryphaeo vitam ad-

tribuunt, ſine ulla valetudine adverſa ad annum aetati CXL. protractam. Ex quo vulgare forſitan illud adagium enatum eſt, ut Galenica valetudo diceretur pro ea, quae ultra quam ſolenne eſt, proſpera ſit atque inoffenſa. Neque eos confutabo, qui eum volunt ſermonem cum Maria Magdalena familiariter contuliſſe. Michael ſane Glycas, qui anno Chriſti circiter MCL. ſcribebat annales ſuos ab orbe condito ad annum Chriſti MCXVIII. parte tertia pag. 231. edit. graeco-latinae, quae Pariſiis prodiit, refert, famam eſſe apud multos, quod medicus ille, Galenus, in Magdalenam inciderit et audiverit ex ea, Chriſtum quendam a nativitate caecum ſanaſſe: cui Galenus reſponderit, neceſſe fuiſſe, ut Chriſtus terrae metalla bene cognita habuerit, alioquin viſum caeco reſtituere non potuiſſe. Verum ejusmodi rumorem fabularum in ordinem referemus. Nam fieri prorſus nequit, ut ipſorum de ſententia Galenus cum Magdalena ſit collocutus, qui Marci imperatoris in eis meminerit, quae ad Piſonem perſcripſit, itemque Commodi mentionem fecerit in primo de moribus libro. Nam inter aetatem D. N. I. C. et imperium Commodi propemodum anni CL. intercedunt. Imo ferme CC. aut etiam plures, ſi ad Severi, adeoque et Caracallae, poſt patris obitum, imperium cum quibusdam revocare volueris. Anonymus auctor libri de vita et moribus philoſophorum, annon is fuit Gualtherus Burlaeus, Anglus, Joannis Dunſii cum Guilelmo Ochamo ſedulus auditor, deinde impugnator acerrimus, et nominalis philoſophiae bonus adſer-

tor:, qui prius Oxonii, post Parisiis ad annum MCCCXXXVII. theologiae doctor? ut post Lelandum aliosque Baleus et Pitseus, opere suo de illustribus Britanniae majoris scriptoribus, referunt: quibus nostra aetate subscripsit Joannes Gerardus Vossius, libro de historicis latinis; is, inquam, auctor, opusculo illo laudato, (unde, sed hallucinando, Guido de Cauliaco celebrium suorum de chirurgia scriptorum statim initio notat, Galenum anno aetatis LXXX. diem extremum clusisse:) quod plane sine ulla exceptione, insignis, si quis umquam fuit, nulliusque pudoris plagiarius, Antonius a Sala, Mombellensis Jurisconsultus, Casali in Italia, apud Bernardum Grossum, impressorem ducalem, anno MDCCCIII. in 4. ut vocant, tamquam ingenii sui vigiliarumque partem publicavit dicavitque Vincentio Guerrerio, Montisbelli comiti. Porro, anonymus, seu Burlaeus ille, postquam de secundo philosopho, (in quo desinit plagiarii nostri codex,) Apollonio Chalcidensi, Basilide Scythopolitano, ac Tauro Berytio egit, Galienum (sic enim scribit, ex vulgi, ni fallor, quocum versatus fuerat, Gallorum loquendi consuetudine, quod non Galen, sed Galien pronunciare solet,) celebrem toto orbe medicum, apud Pergamum Asiae natum, Hippocratis studiosissimum interpretem, vixisse docet annos LXXXVII. cum librorum multorum, praesertim medicinalium, conscriptioni insudasset. Hic autem annorum numerus, non quidem, ut vult Guido Cauliacus, octogesimus tantum, praescribitur in codice MS. locupletissimae bibliothecae Alexandri

Petavii, exarato in membranis, anno Christi MCCCCLII. ut in fine adscriptum est; ex quo vel solo, etiamsi cetera deessent plagii indicia, manifeste patent. Eumdem quoque numerum LXXXVII. annorum praefert vetus ejusdem libri editio, in primis fere typographiae incunabulis, Lutetiae, et id in monte D. Hilarii, in aedibus Rudulfi Laliseau suscepta, Eustachio incognita. Unde patet, Guidonem non somniasse, quod scripsit: et librum de vita et moribus philosophorum, (fac, ut plebeius sit atque vulgaris,) ante Eustachium alicubi adparuisse. Mortuus ergo fuerit Galenus, ex hujus racematoris philologi sententia, si subductas supra a nobis de ejus anno natali rationes amplecti velimus, anno salutis restauratae CCXVII. quo Antoninus Caracalla, Severi imperat. filius ac successor, die IV. Aprilis, inter Edessam et Charras, a Martiale centurione interfectus est. Quod si verum sit, non aberravit Joannes Tzetzes [v]), qui in chiliadibus suis prodidit, Galenum adhuc sub Caracalla vixisse. Verum mihi longe probabilius visum est semper, quod anonymus alter, a Suida in dictionarium suum relatus, adfirmat, Galenum annos demum LXX. vixisse, ἐβίω ἔτη ό. proinde obiisse postremo saeculi tertii post Christum natum anno, a morte Lucii Veri uno supra tricesimum. Parcior enim foret, multoque, quam par sit, adstrictior, quisquis breviorem in gyrum Galeni annos revocare vellet, eumque anno Christi CXCIII. quo Per-

---

v) Tzetzes chiliad. XII. histor. 397.

tinax occiſus eſt: fatendum enim eſt, eum per ſex aut ſeptem annos ſub Severo, a quo in aulam revocatus dicitur, floruiſſe.

Fabularum ceterum Galeni hiſtoria pleniſſima eſt. Ei enim viro, quem ſequebantur medici, poſt ejus aetatem viventes, inprimis Arabes et Arabiſtae, quemque Dei inſtar ſuſpiciebant Chriſtiniorum ſectae, in quam vehementer in operibus ſuis invectus eſt w), favere videretur, in quem errorem, praeter alios multos, incidit Renatus Charterius x), qui Galenum in Judaeam profectum eſſe adſerit, ut Chriſti miracula exactius cognoſceret perſpiceretque. Alii Galenum in Hiſpania natum eſſe adfirmarunt, Serenique nomen in Galeni nomen mutatum y), quod utrumque falſum eſt. Multa alia, plane efficta, Arabes de eo re-

w) Acerrimus eſt Galenus contra Chriſtianos et Judaeos eisque ſuccenſet, quod legibus nulla earum demonſtratione facta obtemperant. Sic libr. II. de different. pulſuum cap. 4. pag. 43. tom. VIII. dicit: *Κάλλιον δ' ἂν ἦν πολλῷ προσθεῖναί τινα εἰ καὶ μὴ βεβαίαν ἀπόδειξιν, παραμυθίαν γ' ουν ἱκανὴν τῷ λόγῳ περὶ τῶν ὀκτὼ ποιοτήτων, ἵνα μή τις εὐθὺς κατ' ἀρχὰς ὡς εἰς Μωϋσοῦ καὶ Χριστοῦ διατριβὴν ἀφιγμένος νόμων ἀναποδείκτων ἀκούῃ, καὶ ταῦτα ἐν οἷς ἥκιστα χρή.* Libro vero de different. pulſuum II. cap. 3. pag 68. tom. VIII. haec dicit: *Θᾶττον ἄν τις τὰς ἀπὸ Μωυσοῦ καὶ Χριστοῦ μεταδιδάξειεν, ἢ τοὺς ταῖς αἱρέσεσι προστετηκότας ἰατρούς τε καὶ φιλοσόφους.*

x) Ren. Charterius in vita Galeni cap. 43. pag. 97. in Oper. Hippocr. et Galeni tom. I. Retulit haec ex Mundino et Schedelio nimis credulus Charterius.

y) Vid. Nicolaus Antonius in bibliothec. veteris Hiſpaniae libr. I. cap. 20. ubi de Claudio, Galeni praenomine.

tulere, praeſertim Gregorius Abul-Phurajus in hiſt. dynaſt. pag. 77. conf. Aſſemanni bibl. oriental. Clementin. Vatican. tom. II. pag. 315. Neque mirum eſt, Arabes de eo viro, a quo univerſa eorum medicina proceſſerat, permulta eſſe fabulatos, mira et inaudita alias. Galeni effigies ex vetuſtiſſimo codice Dioſcoridis, qui exſtat in bibliotheca Vindobonenſi, poſt Lambecium, II. pag. 551. Neſſelium, ac Bellorium dat Jac. Gronovius, tom. III. antiq. graecar. lit. k. k. k. k. Alia effigies, quam repetiit Charterius, eſt in iconibus Sambuci nr. 19. Galeni effigiem hoc elogio ornavit Magnus medicus (vid. Antholog. Graec. lib. IV. pag. 485. Cl. Oſterhauſen in hiſtor. ſectae medicor. pneumaticor. ſect. I. §. 4.)

Ἦν χρόνος, ἡνίκα γαῖα βροτοὺς διὰ σεῖο, Γαληνὲ,
Δείκνυτο μὲν θνητοὺς, ἔτρεφε δ' ἀθανάτους.
Χήρευσαν δὲ μέλαθρα πολυκλαύτου Ἀχέροντος,
Σῇ παιηονίῃ χειρὶ βιαζόμενα.

Id vero in vita Galeni non omittendum eſt, eum plura itinera, eaque paene omnia rei medicinalis exactius cognoſcendae cauſſa, inſtituiſſe. Aſiae partem magnam peragravit. In Cyprum navigavit, videndorum, quae in ea inſula ſunt, metallorum cauſſa: in Coeleſyriam, Palaeſtinae partem, profectus eſt, bituminis, et aliorum inſpiciendorum cauſſa: in Lemnum inſulam enavigavit, ut cognoſceret, num ſanguis hircinus terrae iſti admiſceretur, quae, impreſſo ei ſacro Dianae ſigno, Lemniae terrae nomine divendebatur. Quum enim iterum ex Aſia Romam peteret, pedeſtre iter fecit per Thraciam, Macedoniam et a

Troade Alexandria in Lemnum adnavigavit, nactus illic navem, quae ad Thessalonicam cursum dirigebat. Adpulit quidem ad insulam, verum finem sibi propositum non consequutus est, nauclerus enim ad eam partem insulae, quae vocatur Hephaestias et in qua ejus terrae copia est, non adpulit, sed ad contrariam: hinc quum Roma in Asiam rediret, eum demum finem consequutus est. Nam postquam ex Italia in Macedoniam trajecerat, eamque paene totam pedestri itinere pertransierat, Philipposque pervenerat, quae urbs est finitima Thraciae, ad mare descendit, quod proximum aberat CXX. stadiis: primumque Thason petiit, atque illinc Lemnum, ex qua insula Alexandriam Troada trajecit, eoque itinere ea loca adiit, ipseque perscrutatus est, ex quibus Lemnia terra petebatur [z]). Gagatis etiam lapidis in solo, quo reperitur, videndi et explorandi caussa totius Lyciae littora parva navicula circumnavigavit, Gagatis fluvii, in cujus littoribus is lapis reperiri dicebatur, videndi caussa: lapides vero, Gagatem referentes, crustaceos, nigros et qui in ignem conjecti exilem flammam ederent, complures ex Coelesyria asportavit, natos in colle, mortuum mare circumdante, ubi et bitumen reperit [a]). Peragrasse eum Asiae regiones quamplurimas, locus

---

z) Galen. libr. IX. de simplic. medicam. facult. cap. 1. nr. 2. pag. 247. tom. XIII.

a) Gal. libr. IX. de simplic. medicam. facult. cap. 2. nr. 10. pag. 257. tom. XIII. Ut opobalsamum stillare videret, Palaestinam adiit. conf. de antidotis lib. I. cap. 4.

imprimis docet in commentariis in Hippocratis de diaeta in acutis b), ubi dicit: *ἐγὼ γοῦν καὶ κατὰ τὴν Κιλικίαν, καὶ Φοινίκην, καὶ Παλαιστίνην, καὶ Σκύρον, καὶ Κρήτην εὗρον οἴνους τοιούτους. ἀλλ' ὅμως οἷον εἴρηκα, καὶ κατὰ πάντα τὰ χωρία τεθέαμαι, καὶ τό γε θαυμασιώτερον, ὅτι καὶ κατ' Αἴγυπτον.* Italiae etiam partes plures peragravit. In Campania se fuisse testatur in opere de sanitate tuenda c).

II. Ut autem accuratius intelligatur, quaenam Galenus, quem ipsi posteriores inter Graecos medici vehementer coluerunt, quemque Arabes et Arabistae omnes presso pede sequuti sunt, cujus etiam post restauratas litteras inter medicos fuit ea et admiratio, et veneratio, ut systematis, quod in medicinali scientia condidit, partem non exiguam medicina nostrorum etiam temporum receperit, permultasque medicinales doctrinas eodem modo adhuc proponat, quo ab ipso, primo earum auctore, proponebantur, quem *θαυμάσιον καὶ πολυμαθέστατον ἄνδρα* d) antiquitas dixit, alii *θειότατον* adpellare eumque adeo adorare non erubuerunt: ut, inquam, intelligatur, quid Galenus ad medicinam amplificandam contulerit, primum dispiciendum est, quae-

---

b) Gal. Comment. III. in Hippocr. de victu acutor. text. 8. pag. 85. tom. XI.

c) Gal. de sanitate tuenda libr. VI. cap. 11. pag. 180. tom. VI.

d) Simplic. IV. physic. conf. Alexander Trallianus.

nam medicinae facies ratioque fuerit iis temporibus, quibus Galenus scriptis permultis libris ei scientiae aliam formam dabat, deinde quaenam systematis medicinalis, quod tradidit perfectius limatiusque antiquioribus omnibus, ab eo conditi, ratio fuerit.

III. Medicina, quam Hippocrates Cous a sapientiae studio primus absciderat [e]), et practica, et imprimis theoretica, a philosophorum placitis intemerata post Hippocratem non diu mansit. Hinc nati sunt medici dogmatici, qui rationem omnium in medicina dare volebant, ex elementorum qualitate ad corpus humanum et in sano et in aegro statu adplicata: nati sunt medici methodici, qui, Epicuri systemate philosophico in medicinam illato, auctore Asclepiade, Themisone atque Thessalo, communia in morbis intuentes eorum duo summa genera esse statuerunt, alterum adstrictum, alterum fluens, tertiumque ex utroque compositum, ac morborum omnium, uti et sanitatis rationem in difficili facilive molicularum per poros transitu fluxuque posuerunt. Nata erat centum circiter ante Galenum annis, Nerone aut Vespasiano Romanis imperantibus, auctoribus Athenaeo, Theodoro, Agathino, Archigene, Herodoto, Magno et Leonide, secta medicorum pneumaticorum, quae in prospera et adversa valetudine omnia a spiritu Stoicorum philosophorum, cuncta penetrante, deducebat, et

e) Celsus in praef. ad libr. I. de re med. pag. 3. edit. Krauſ.

contemplativam medicinam singulari modo, per definitiones atque divisiones subtilissimas tractabat. Erant praeterea in Graecia, Italia, aliisque terris, Romanorum, quod tunc latissime patebat, imperio subditis, aliae medicorum scholae, hunc vel illum antiquiorem auctorem maxime sequentium. Sic Romae atque Alexandriae Galeni temporibus exstabant scholae medicorum Herophileorum, Erasistrateorum. Disceptatio vero ista medicorum dogmaticorum, eorumque de abditis morborum, quas statuebant, caussis, diversae sententiae effecere, ut mox in curandis morbis non de morborum originibus, sed de medicinis, ad eos curandos idoneis, medici fierent solliciti. Hinc, multiplicata etiam post Alexandri Magni tempora medicamentorum ad morbos curandos copia, auctore Philino Coo, qui primus medicinam a rationali disciplina abscidit, occasione ab Herophilo, praeceptore suo, accepta, empiricorum medicina nata est, sectae nobilissimae, quae Heraclide praesertim Tarentino auctore effecerit, ne omnis medicina in vanas aut saltim parum utiles contemplationes abiret, utque in morbis minus ad abditas eorum caussas, quae semper ambiguae atque incertae sunt, magis ad caussas eorum manifestas et sensuum ope percipiendas et ad medicinas iis depellendis efficaces respiceretur.

Galeni temporibus sectarum studium inter medicos tantum erat, ut inter medicos non essent nisi sectae suae, aut dogmaticorum, aut methodicorum, aut pneumaticorum, aut empi-

ricorum addicti, aut Erafiftratum, Herophilum, aut quemcunque alium auctorem fequentes. Neque eorum, qui, Agathino auctore, condita fecta epifynthetica five eclectica, optima quaeque quarumcunque fectarum placita in fyftematis cohaerentis formam redigere volebant, fortuna magna fuit.

Omnes vero hae fectae medicorum a prifcis fuis inftitutis vehementer defciverant, ut, veri neglecto amore, actique fectarum ipfarum ftudio, extrema quaeque tueamur. Dogmatici, qui poft eorum fectam, ducibus medicis Hippocrateis, exortam, manifeftas morborum cauffas in eorum curatione inftituenda non neglexerant, miffis his, abditis tantum inhaerebant, prouti eas ratiocinium fuppeditabat: hinc pleni eorum libri fiebant definitionum, diftinctionum, explicationum, fubtilitatum: idem fubtilitatis et in definiendo et diftinguendo ftudium, quo pneumatici medici, Stoicorum philofophia ducti, inclaruerunt, effecit, ut ne Galenus quidem, etfi fenex ac magno ingenio praeditus, ac in lectione librorum ejus fectae diligenter verfatus, libros omnes ab Archigene fcriptos poffet intelligere[f]). Methodicorum fecta, Theffalo Tralliano auctore, alios medicos omnes vituperans et fola fibi fapere vifa, communitatibus fuis fefe continebat, medicinalisque fcientiae fuppellectilem tam curtam efficiebat, ut idem, quem dixi, Theffalus, fe quemque fex menfium fpatio medicum effecturum, profiteri haud dubitaret. Em-

---

f) Galen. de loc. adfect. libr. II. cap. 9.

pirici etiam a prisco suo instituto, eoque nobilissimo, deflexerant: rati enim, medicamenta morborum caussa existere, his, non vero morbis, studebant.

Multa tamen etiam incrementa medicinam cepisse temporibus, quibus Galenus animum ad eam applicuit, non negandum est. Anatome, Aristotele atque Herophilo auctoribus primum nata, regum Ptolemaeorum studio vehementer adjuta, Alexandriae maxime floruit, mox auctoribus Marino, Rufo Ephesio, Quinto, Lyco, Satyro, Numisiano subtilius culta est. Pathologiam, ratiociniis medicorum dogmaticorum maxime auctam, dilatarunt novi permulti morbi, ex Africa in Italiam relati: medicinalem vero materiam et mercatura, quae Romanis cum aliis gentibus his temporibus copiosa erat, et empiricorum studium, quod maximum erat in medicamentorum natura exquirenda. Contulit etiam ad venenorum et antidotorum post Nicandri et Mithridatis tempora naturam exquirendam ingenium Romanorum, ad veneficia caedesque veneno factas proclive. Medicorum his temporibus studia diversa erant inter caussarum latentium indagationem et medicamentorum compositiones excogitandas, parcumque erat, quod medicina, homini utilis futura, inde acciperet emolumentum. Rixis et contentionibus partim inter sectas, partim inter medicos, uni sectae addictos, inprimis dogmaticos, caussa multiplex ansam dabat, verum haec non ad medicinam utiliorem certioremque reddendam, sed potius ad distin-

ctionum, divifionum, hypothefium copiam augendam et ad rigorem quendam contulerunt, quem fingulae fectae fervabant, quique vix permittebat, ut, quae utilia aliae, collecta ad unam redirent g).

IV. Galenus, Hippocratem fe fequi in omnibus, quae ad medicinam pertineant, adfirmans, hinc nulli fectae addictus videri volens, etfi dogmatici medici fpeciem in omnibus libris prae fe ferebat, enifus id maxime eft, ut fingulas medicinae difciplinas exactius digereret, abfurda, a fectarum ftudio profecta, rejiceret, vera quae ipfi viderentur et probata in fyftematis formam redigeret, dictisque his a prioribus medicis fua cogitata, fua inventa adderet. Quod non folum in fingulis medicinae difciplinis effecit, fed etiam ex fingulis fyftemate medicinae compofito, omnium, quae aetas ante eum tulerat, temporaque poft eum latura, perfectiffimo, pleniffimo, cohaerentiffimo.

Anatomen, fcriptis libris novem plenioribus, poftquam priores interciderant, de anatomicis adminiftrationibus, librisque aliis permultis de offibus, mufculis, venis, arteriis, nervis, utero, vocalibus inftrumentis, cet., quos infra curatius enarrabo, ftudio maximo excoluit, ufumque, quem partes fingulae corporis humani habeant, primus exacte docuit, fcriptis XVII. de ufu partium libris, ad optimos, quos Gale—

g) Vid. meas inftitutiones hiftoriae medicinae cap. XX. §. 275.

nus reliquit, referendis, in quibus et primus omnium physiologiae corporis humani systema condidit, creatorisque summi admirandum demonstravit artificium, quo hominis partes singulas concinnavit. Etsi quidem Vesalio, aliisque anatomicis et priorum, et nostrorum temporum, recte monentibus, homines non incidit h), verum potius, quod ex innumeris ejus locis patet, de animalibus tantum loquitur, simiis praesertim, quas inciderit, quarumque partes humanis proxime accedant, ac humani corporis internas partes non vidit, nisi ossium compagem, quam in humano sceleto medici demonstrabant, qui Alexandriae medicinam docebant, aut viscera, quae subinde in gladiatoribus aut barbaris militibus vulneratis nuda deprehenderentur, in animalibus tamen, potissimum in simiis, sectiones et copiosissimas et non raro artificiosissimas instituit. Suas incisiones, Romae factas, passim citat, et testes Eudemum Peripateticum, Alexandrum Damascenum, consulem Boethum, alios permultos. In brutorum dissectionibus non modice versatus fuit, et potissimum difficillima in vivis animalibus experimenta suscepit, quae ne nostro quidem aevo facilia forent, ut nervorum subtiles sectiones, qui musculos intercostales adeunt i). Multa etiam invenit rectiusque dixit, praesertim in nervorum enumeratione, ac in de-

h) Haller in biblioth. anatomic. libr. I. §. 59. tom. I. pag. 83.

i) Haller ibid. pag. 83.

ſcriptione curſus, quem ſervant, ubi quoque ne ſubtiliſſimos quidem nervos ab eo praetermiſſos eſſe deprehendas: verum tamen paſſim, ubi plurima luce eſſet opus, prolixo ſermone atque aliqua nebula ſe involvit, et veterum monumenta cum ſuis ita miſcuit, ut et quae ipſius ſint, quae aliorum, quae hominis ſint monumenta, quae beſtiae, non diſtinguas. Eadem etiam in aliis libris aliter tradit, quod inde pendet, quoniam, quae ſenex ſcribebat, politiora erant, atque ex iteratiore obſervatione ac experimento petita, neque tamen, propriae laudis vehementer ſtudioſus, quae juvenis ſcripſerat, his volebat confutare.

Nullam aliam medicinae partem, medicis ſuo aevo notam, intactam reliquit. Botanices etſi minus ſtudioſus, aliquanto pauciores plantas, quam Dioscorides, recenſuit, plura tamen et animalia habet, et mineras numeroſiores. In reliqua materia medica, inque mineris miſy et terra Lemnia recte cognoſcendis proprium laborem poſuit, rariora quaeque, ad medicinalem materiam pertinentia, collegit, et ingenti mercede conduxit, a quibus medicamentorum rectam praeparationem acciperet.

Pharmaciae fuit peritiſſimus, et ipſe medicamenta ſollicita cura ſua manu praeparavit, ſaepe etiam ruri et per inopiam receptorum medicamentorum nova et ſimpliciora compoſuit. Porro medicamentorum componendorum artem, ut videtur, exquiſite didicit. Chemiam, nondum inventam, utique ignoravit, ſenſit tamen, ſibi deeſſe.

Felici morborum curatione diagnosique exacta ac praesagio futurorum eventuum maximam Romae gloriam consecutus est, talemque, ut prae omnibus aliis medicis graecis, Romae suo tempore degentibus, maximi haberetur[k]). Sequutus est, quem et dogmatici et empirici ne-

---

k) Conf. inprimis Galeni librum de praenotione ad Epigenem, in quo mira permulta de eventu praenotionum, a se factarum, enarrat. Exstat is liber in tom. VIII. edit. Paris. p. 829. Vid. etiam Galen. de crisib. libr. I. cap. 20. p. 406. tom. VIII. de different. febr. libr. I. cap. 7. p. 114. tom. VII. In praesagiis formandis ne per totam suam vitam unquam offendisse, per ipsos Deos testatur in comment. III. in Hippocr. libr. I. de morb. vulgarib. text. 17. pag. 97. tom. IX. Multos existimasse, se numine quodam afflatum futura in morbis praedicere, refert in commentar. III. in prognost. Hippocr. text. 37. pag. 685. tom. VIII. conf. de different. febr. libr. II. cap. 7. pag. 133. tom. VII. de simplic. medicament. facultat. libr. X. cap. 2. nr. 6. p. 279. tom. XIII. de loc. adfect. libr. V. cap. 7. 8. pag. 495 sq. tom. VII. quibus capitibus permulta de felicitate, qua in praesagiis usus sit, refert. Vid. etiam de sanitate tuenda libr. I. cap. 8. pag. 54. tom. VI. De fama, quam in morborum curationibus consecutus est, vid. de loc. adfect. libr. IV. cap. 2. pag. 454. tom. VII. ubi refert, ex Iberia etiam, Celtica, Asia, Thracia, aliisque regionibus per epistolas aegrotantes oculorum suffusione ab eo medicamenta petiisse. Qua ratione vero in medicinalis scientiae studio usus sit, perspicitur ex methodi medendi libr. VII. cap. 4. p. 157. tom. X. de composit. medicamentor. per genera libr. III. cap. 2. pag. 717 sq. tom. XIII. de succorum bonitate et vitio cap. 5. pag. 428. tom. VI. Sanata a gravi morbo conjuge Boethi consulis is quadringentos aureos ad eum misit, auxitque medicorum invidiam, quod is laudibus eum extolleret. Quin etiam ipse Boethus, quemadmodum et Severus, opera a se gesta haud detrectabat indicare Marco Aurelio Antonino, Romae urbis imperatori. vid. Galen. de praenot. ad Epigenem cap. 8. p. 484. tom. VIII.

glexerant in ea medicinalis artificii parte, Hippocratem in morborum adnotatione, neque tamen in morborum hiſtoriis, quas ſcripſit, adeo ſolers fuit curansque etiam minutiſſimorum, quam Hippocrates; deceptus ſine dubio abditarum cauſſarum, quas adfectabat, ſtudio, animoque ejus per id inter ſedulam obſervationem atque de altiore origine et indole morbi ratiocinia diviſo. Multas ſanationum hiſtorias a ſe peractarum ipſe enarravit, probantes, eum maxima felicitate in artis exercitio eſſe uſum. Marcum Antoninum, ex eſu caſei febricitantem, unguento nardino, vino et pipere ſanavit. Commodum, deriſa a matre medicorum methodicorum diatrito, narium haemorrhagiam paſſurum praevidit et ſanavit. Boethi, conſulis, uxorem, fluxu muliebri laborantem, nihil proficientibus celeberrimis medicis, purgando reſtituit. Eudemum, philoſophum, quartana multiplici media hieme liberavit, praedixitque accurate, quo tempore quaeque conjunctarum febrium eum eſſet relictura. Pulſum ſubtiliter tetigit et per plurimas diviſiones diſtinxit, eoque etiam et aliis ſignis medicis adeo perite ſe uſum fuiſſe ſibi teſtis eſt, ut potiſſimum ex agnoſcendis morbis eorumque eventibus praedicendis inclaruerit. Ita nobilis feminae amorem detexit, quae Pyladem, ſaltatorem, deperibat, et ſervum, ob criminis detecti metum melancholicum, et Boethi conſulis filiam, clam vetitos cibos vorantem, culpae redarguit, unde ei febris nocturna accedebat. Pulſum etiam intermittentem nonnullis naturalem eſſe ſenſit. In

ſe ipſo, quum floccos carperet, phrenitidem imminere ſenſit et de periculo medicos monuit, jecur ſibi adfectum eſſe continuo agnovit, quum alii medici vitium in pulmone quaererent[l]).

In chirurgia etiam fuit verſatus, tamen poſt gladiatorum curam, quam Pergami geſſerat, poſtquam Romae ſedem ſibi fixerat, curationes, quae manu fiunt, ut plurimum chirurgis reliquit. Mitem curationem amavit, hinc maſculam chirurgiam neglexiſſe videtur. Operationes tamen, quas vocant, chirurgicas inſtituit, ſternum perforavit, ad materiam, ſub eo collectam, educendam, ac de curationibus vulnerum, ulcerumque, nec non de oſſium fractorum curatione atque de deligatione vinculisque plura eaque utiliſſima tradidit. Ipſe multos morbos chirurgici generis tulit. Illicionibus ulcus femoris in ſeipſo ſanavit, cum jam videretur incidendi eſſe neceſſitas. Acromium ſibi elapſum et agnovit, et male curantem aliptam correxit, et ſe ipſe reſtituit. Quum peſte laboraret, ſcarificato crure ſe ſervavit. Jugulum ſibi incurvatum ſenſit, et ad humerum adductum, cum maximo frigoris ſenſu, et convulſionis motu in cervicis muſculis[m]).

V. Maxime autem inclaruit condito a ſe ſyſtemate ſcientiae medicinalis novo, pleniſſimo, quod medici omnium gentium per mille et quod

---

l) Haller bibliothec. medic. practic. libr. I. §. 81. tom. I. pag. 229 ſq.

m) Haller bibliothec. chirurg. libr. I. §. 39. tom. I. ag. 85 ſq.

excurrit annos unice sequuti sunt. Finis autem in eo systemate condendo ei praecipuus is erat, ut ad observationis studium, quo Hippocrates maxime inclaruerat, medicos reduceret, ut eos doceret, plurimi interesse in morborum curationibus medico, ut eos recte cognosceret, simul vero medicinam rationalem efficeret, sive eam, quae singulorum eventuum, et in sano et in aegro corpore, rationem rectam et subtilem etiam redderet. Hinc etsi dogmaticorum partes sequebatur, maxime in ratione de omnibus rebus medicinalibus reddenda, tamen Hippocraticus medicus dici maxime amabat, Hippocratem a se primum inter omnes medicos recte esse intellectum atque explicatum gloriabatur. Ejus vero libros medicinales permultos maximo studio commentariis illustravit, quorum pars longe maxima ad nos pervenit. Hinc etsi a partibus dogmaticorum erat, non tamen dogmaticus, verum potius Hippocraticus medicus et eclecticus dici maluit.

Elementa et universae naturae, et singulis corporibus esse statuit cum dogmaticis antiquis, Empedoclem sequentibus, ignem, aquam, aërem, terram: igni vero esse qualitatem calidam, aëri frigidam, aquae humidam, terrae siccam. Eas vero qualitates puras in corpore non existere, sed pro mixtura elementorum in partibus compositionem qualitatum nasci, quae temperamentum, *τὴν κρᾶσιν*, constituat. Hinc evenire, ut in particula alia alia sit calidior, frigidior, humidior, siccior, aut ut binae qualitates componantur, calidum et siccum, calidum et humidum, frigi-

dum et ſiccum, frigidum et humidum. Inde compoſitiones naſci tot, quot per quatuor has qualitates poſſibiles ſint, totidemque temperamenta.

Eſſe vero in animali corpore etiam quatuor humores, ſanguinem, pituitam, bilem flavam et atram. Sanguinem materiam generationis et nutritionis humano corpori ſuppeditare: reliquos tres humores naturales quidem eſſe corpori humano, attamen excrementitios. His humoribus certas ſuas qualitates eſſe, pro elementi, ex quo maxime compoſiti ſint, abundantia, ſanguini calidam et humidam, pituitae frigidam et humidam, bili flavae calidam et ſiccam, bili atrae frigidam et ſiccam. Movens in corpore animali principium ſpiritus eſſe ſtatuit, eorumque materiam in aëre contineri. Spiritus in naturales, animales et vitales diviſit. Naturales ex ſanguine elevari ac in hepate maxime contineri docuit; vitales in corde, ex quo vitae calorisque principium per corpus diffundatur, animales in cerebro, ex quo motus et ſenſus principia procedant. Hinc triplex quoque genus actionum in corpore humano ſtatuit, naturalium, vitalium, animalium.

In ſanitatis ſtatu elementorum et qualitatum, quibus gaudeant, mediam temperaturam adeſſe, *εὐκρασίαν* vocavit, et debitam convenientiam, *συμμετρίαν* ipſi dictam. Ut itaque ſanitate proſpera fruamur, opus eſſe, ut partes ſimilares debita calidi, frigidi, humidi, ſicci temperie ſint dotatae: compoſita vero ex his ſi-

milaribus partibus organa debitum situm, magnitudinem, figuram, numerum habeant. Hominem, his gaudentem, optimo habitu, εὐεξίαν dixit, esse praeditum, quem in simplicem et athleticum, in quo carnis justo major copia adsit, divisit.

Corpus semper adfici dixit, in quocunque statu existat: hinc adfectus (πάθος) et in sano et in aegro corporis statu existere docuit. Morbum dixit adfectum contra naturam, in quo functio seu actio laedatur. In morbis vero semper ad haec respiciendum esse: 1) ad functionem vitiatam; 2) ad id, quod hunc adfectum peperit; 3) ad caussas, quae ipsum adfectum praecedant; 4) ad symptomata, quae adfectum necessario sequantur. Morborum genera summa duo posuit, alia in similaribus partibus, alia in instrumentalibus. Similarium partium morbi ratio Galeno in ipsarum intemperie (δυςκρασίᾳ) erat, eaque intemperies ipsi erat duplex, aut cum materia, aut sine illa. Sine materia similarium partium morbi erant, si pars calidi, frigidi, sicci, humidi excessu defectuve laboraret. Cum materia morbi harum partium erant, si humor quidam ejusdem cum intemperie naturae simul in parte adfecta congestus esset. Talis intemperies et simplex esse poterat, et composita. Simplex erat, si una alterave ex his quatuor qualitatibus aut excederet, aut deficeret: composita, si duae junctae simul essent, calidum et siccum, calidum et humidum, frigidum et siccum, frigidum et humidum. Morbos organicarum sive instrumentalium

partium statuebat 1) ratione figurae, 2) ratione numeri particularum, 3) ratione quantitatis, 4) positurae.

Morbi caussas in internas et externas divisit. Externas occasionalium sive procatarcticarum nomine primus insiguivit, eosque in sex rebus non naturalibus, quae quoque nomen suum ab eo acceperunt, sitas potissimum esse existimavit. Has in actionem concitare internas caussas docuit, quarum duplex genus statuit, antecedentis morbum, seu προηγουμένης, et cum morbo conjunctae. Internas has caussas duplicem naturam habere, aut in inaequali elementorum mixtura ab eaque pendente inaequali temperie, vel etiam in excessu vel defectu elementorum et qualitatum, quas habere debent: aut in quatuor istis humoribus, quos supra diximus, quos triplici vitio posse laborare dicebat, abundantia, defectu, cacochymia. Abundantiam et defectum ad sanguinem maxime retulit, cacochymiam ad tres reliquos humores. Eam sic explicavit, ut singulis humoribus, ex suis elementis compositis, pro horum ratione qualitatem suam, non vero simplicem, sed compositam, tribueret. Bilem calidam et siccam, atram bilem frigidam et siccam, pituitam frigidam et humidam, sanguinem calidum et humidum esse. Cacochymiam nasci, ubi harum qualitatum in humoribus quaedam vel excedat, vel deficiat. Symptomata divisit in tres classes: 1) in symptomata actionis laesae; 2) in symptomata qualitatis vitiatae; 3) in symptomata excretionis vel retentionis.

In curatione morborum Galeno regula erat,

naturam convenientium ope conservandam, contrariis vero medicinis morbos curandos esse. In omni morbo exspectandum esse censebat, ut morbus abigeretur, vires vero conservarentur. Illud per contraria, hoc per convenientia esse peragendum. Omnibus, quae curanda morbi indicarent, satisfacere diaeteticen, pharmaceuticen, chirurgicen. In diaeta Hippocratem, in quibusdam etiam Asclepiadem sequutus est. In medicamentis vero adhibendis hoc ratiocinio usus est: naturalia corpora omnia ex quatuor suis elementis composita esse, hinc etiam quatuor qualitates, quibus distinguantur elementa, habere debere, calorem, siccitatem, frigus, humiditatem. Quum vero singula corpora naturalia modo diverso sint composita, necesse esse, ut in altero haec, in altero alia qualitas emineat. Sanum itaque hominis statum servari optime per alimenta, quae efficiant, ne id nimis incalescat, frigescat, siccetur, humectetur. Quumque inaequalitas quaedam in temperie sanorum etiam locum habeat, quibus calida haec est, frigefacientia, quibus frigida, calefacientia, quibus humida, siccantia, rel. convenire, perque eam diaetam temperamentorum vitia optime corrigi. Eamdem rationem medicamentorum in morbis esse, frigida calidis, humida siccis, contrariis contraria curari. Omnium hinc medicamentorum primam qualitatem ad calidum, siccum, humidum, redire. Quumque similarium partium et instrumentorum morbi per easdem qualitates, aut simplices, aut compositas, excedentes fiant, adparere, calidam

intemperiem per frigus, humidam per ficcitatem inductam curari, et contra: compofitas vero adfectiones per medicamenta, quibus contrariae compofitaeque fint qualitates. Inde quia morborum genera conftituerat intemperiei fimplicis et compolitae, conftituit quoque medicamenta qualitatis fimplicis, calidae, frigidae, humidae, ficcae, et compofitae, humidae v. g. et calidae, humidae et ficcae, cet.

Virtutem vero medicamentorum per gradus divifit. Gradus fcilicet in intemperie quacunque ftatuens, gradus etiam in virtute medicamentorum primus ftabilivit a primo usque ad quartum eumque ultimum, ut medicus, ubi intemperiem ejusque gradum cognoverat, medicamenta ad eum valentia eorumque gradus eo commodius invenire poffet. Talesque gradus etiam in compofitae virtutis medicamentis effe tradidit. Haec medicamenta, qualitates mutantia, alterantia dixit. Purgantia, quorum fingula certum humorem educere putavit, alteram medicamentorum claffem conftituebant [n]).

Etfi quidem id, quod expofui, Galeni fyftema bono ordine, fimplicitate, gravitate ac perfpicuitate in quibusdam ejus partibus non carebat, multaque in eo ita propofita funt, ut noftrorum temporum medicina non habeat meliora probatioraque, iis fubftituenda; tamen, Boerhaavio jam monente, id fyftema medicinae plus

---

n) Excerpfi haec de Galeni medicinali fyftemate ex inftit. mear. hiftoriae medicinae cap. 22. §. 288 — 309.

damni quam utilitatis adtulit. Id enim habet vitii, ut, ejus virtutis, quae vitam corporis nostri regit et actiones ejus impellit, nulla ratione habita, in eo paene omnia ex humorum δυσκρασίᾳ explicentur, atque ex eadem inaequali elementorum, quae animale corpus constituunt, intemperie. Medici graeci auctorem ejus systematis quidem sequuti sunt, minus tamen in exponendo universo hoc systemate insudarunt, locos tantum ex Galeni libris aut descripserunt, aut quae Galenus fuse dixerat, in epitomen redegerunt. Excerpserunt etiam alios, aliarum sectarum medicos, ut ideo non statuendum sit, medicos graecos latinosque, mox post Galenum viventes, ejus systema penitus esse amplexos. Amplexi vero sunt Arabes atque Arabistae, quumque per hos inprimis medicos medicina Arabum in occidentem transiret, factum est, ut Galeni medicina, qualis penes Arabes fuerat, in occidentem transiret, floreretque sola, una cum Hippocratis medicina post renascentes litteras in Europa aliquantulum restaurata, usque ad chemicorum sectam, auctore Theophrasto Paracelso exortam.

VI. Librorum copiosissimorum, in quibus nullam medicinae partem intactam reliquit, Galenus auctor est. Adsuetus erat jam a pueritia, omnia, quae vel audiverat, vel legerat, vel cogitando fuerat adsequutus, in commentarios referre, quem morem etiam ad senectutem usque tenuit. Non tamen scripsisse se libros dicit, nisi rogatum ab amicis vel familiaribus, praeci-

pue longum iter ſuscipientibus, qui commentarios eorum habere cupiebant, quae ab eo acceperant, aut qui memoria retinere volebant, quae ipſe eos in ſecando, aut in curationibus morborum docuerat o). Maxime autem ad ſcribendos libros ea de cauſſa animum adpulit, quod multas ſchedas amicis aut diſcipulis dederat ſine inſcriptione, non ad editionem, ſed ut eorum, quae apud eum audierant, commentarios haberent. Talibus libellis permultis quum poſtea Galeni nomen inſcriberetur, in iisque multa eſſent discrepantia a Galeni doctrina, pars ipſorum ad Galenum delata eſt, ut eos corrigeret. Sed hi manci erant, neque ad editionem, ſed ad ingenium et uſum eorum ſcripti, qui eos deſideraverant, neque titulo inſtructi, quem tamen alii iis adſcripſerant, eos ὑποτυπώσεις, ὑπογραφὰς, εἰσαγωγὰς, συνόψεις, aut ὑφηγήσεις adpellantes. Eaque res movit Galenum, ut ipſe libros ſcriberet, doctrinae ſuae curatius atque plenius exponendae cauſſa p).

Talesque libros et ſcripſit prius, quam Pergamo Romam primum adiret, paucos tamen, et Romae, maxime poſtquam, relicta Roma, peſtis, quae in ea urbe et in univerſa Italia graſſabatur, cauſſa, et in patriam profectus, in Italiam a Marco Antonino et Lucio Vero eſſet re-

o) Galen. Commentar. II. in III. Hippocr. libr. de morb. popularibus pag. 230. tom. IX. conf. method. medendi libr. VII. cap. 1. p. 154. tom. X.

p) Galen. de libris propriis in praefat. p. 36. tom. I.

vocatus, ipſeque, Marco Aurelio Germanis bellum inferente, Romae remanſiſſet, quod otium omne libris ſcribendis impendit[q]). Poſtea docendo medicinam, aegrotantium curam in ſe ſuscipiendo, et libros de medicinali ſcientia et philoſophia ſcribendo tempus Romae conſumſit, magnaque pars librorum, a ſe conſcriptorum, jam in lucem prodierat, pars vero etiam in ſcriniis latebat, quum templum Pacis Romae incendio conflagraret, quod cum alias etiam aedes abſumeret, ſimul pretioſa quaeque ac rariora, quae Galenus collegerat, et librorum ab eo conſcriptorum non paucos abſumſit[r]). Hinc etſi magna copia librorum Galeni eſt, qui ad nos pervenerunt, major tamen fere periit, inprimis philoſophici argumenti, et medici etiam, quorum quosdam, quos infra memorabo, etiam reſtituit.

VII. Hos libros editores operum Galeni non eo ordine ediderunt, quo eos Galenus conſcripſit, aut conſcripſiſſe eum ſaltim credibile eſt: ſed potius eos in claſſes quasdam redegerunt, collectosque hoc modo et in ſyſtematicum, quem vocant, ordinem redactos ediderunt. Quod inſtitutum quum vehementer reprehendendum ſit ea maxime de cauſſa, quod, eo obſervato, libri a Galeno et juvene et ſene conſcripti in unam

q) Locus, qui id maxime probat, eſt in libro de praenotione ad Epigenem, cap. 9. pag. 845. tom. VIII. conſ. Galen. de libr. propr. cap. 1. pag. 37. tom I.

r) Galen. de antidotis lib. I. cap. 13. pag. 884. tom. XIII.

classem redacti leguntur, iique non raro prius, in quibus, in decursu aetatis scriptis, meliora atque probatiora tradidit iis, quae juvenis tradiderat, chronologicus, quem vocare ita liceat, operum Galeni ordo commodo lectorum magis inserviet, cujus ope, ut reliqua ejus commoda silentio praetermittam, lectores demum veram atque genuinam Galeni doctrinam intelligent, quam non juvenis statim literis prodidit, verum potius ab eo tempore, quo Marco Aurelio Marcomannis, Quadis ac Sarmatis bellum inferente ipse, dei nutum praeferens, contra voluntatem imperatoris, Romae remansit eoque tempore litteris et scribendis libris maxime operam dedit. Et in his etiam operibus, quae provectior jam aetate scripsit, aliter dicta reperies quaedam, quae junior, alia, quae senior scripsit. Labbeus etiam, praeter elogium Galeni chronologicum et vitam Claudii Galeni ex propriis operibus collectam, tertium opusculum promisisse visus est, chronologiam operum Galeni, saltim eorum, quae exstare noscuntur, quae scilicet primo loco, quae deinde, decursu aetatis, quae tandem in senectute conscripta fuerint. Sed illa numquam vidit lucem[s].

VIII. Hinc eodem instituto servato, quod

---

s) Jacobus Sylvius, Ambianus, Parisinus professor, jam anno 1539. in 8. edidit librum de ordine et ordinis ratione in legendis Hippocratis et Galeni libris. Galeni libros maxime secundum argumenta libri Galeni de arte medica digessit. Recusus est is liber in Opp. Sylvii editore Ren. Moreau.

Philippus Labbeus ſibi propoſuerat, at non fuerat exſequutus, ſingulos libros Galeni eo ordine recenſebo, quo conſcripti eſſe videntur, adjecto ordine, ad ſyſtematis medicinalis cancellos adacto, eoque, quem Jo. Alb. Fabricius in priore bibliothecae graecae editione ſervaverat, quo in ſingulis libris Galeni enarrandis litterarum numerum ſequebatur. Reſpiciam ſimul ad ea, quae Galenus in cap. 37. artis medicinae tom. II. pag. 230. et in de libris propriis libello ſcribit de ordine, quem ipſe in legendis libris ſuis obſervandum eſſe volebat. Genuinos primum dicam, deinde ſuſpectos ſpurioſque. Libros editos, quos ipſe oculis meis uſurpavi, notabo ſigno aſteriſci.

IX.

Genuinis Galeni libris accenſendi ſunt:

1. *Περὶ αἱρέσεων, τοῖς εἰσαγομένοις. De ſectis, ad eos, qui introducuntur.* Exſtat in edit. princ. Ald. to. I. p. 6. in graeca Baſ. 1538. to. I. p. 10. in R. Chart. ed. opp. Hipp. et Gal. to. II. p. 286. in ſept. ed. lat. oper. Ven. ap. Junt. in iſag. ſect. 15.

Continetur in eo ſectarum dogmaticae, empiricae et methodicae enarratio, ac principiorum, quibus empirica ac methodica nititur, confutatio, eorum vero, quae dogmaticorum ſecta tuetur, laudatio. Eum librum ſcripſiſſe Galenum in uſum recens in medicina initiatorum, ipſe refert in hujus libri c. 9. ad fin. p. 298. to. II. ed. Chart. Ex ore ejus hauſerant, quae in hoc libro publicata ſunt, et literis mandaverant auditores. Galenus, poſtquam Romam ſecundum venerat, *διορθώσεως ἕνεκεν* inſcriptionem libro, qui forte ipſi adferebatur, eam adpoſuit, quam nunc habet. Nullum aliud Galeni opus in eo citatur: genuinum vero eſſe, probat teſtimonium, quod ipſe de hoc libro Galenus exhibet in praef. libri de libris propriis et c. 1. ejusd. libri p. 36. to. I.

CODD. MSTI hujus libri exſtant in bibl. D. *Marci Ven.* cod. 282. (catal. p. 136.) in *Medic.* Bandin. III. p. 52. plut. 74. et in *Vindob.* Lamb. I. p. 181.

EDITIONES. Graece is liber non prodiit. Graece et lat. in *Opuſc. var.* a THEOD. GOULSTONO editis. Lond. 1640. 4.

VERSIONES. *Latina* mſta latet in bibl. reg. Paris. no. 1865. facta a LUD. BELLISARIO, med. Mutinenſi (v. Edit. lat. opp. Gal. Baſ. ap. Frob. 1549. f. ſub iſagog. libr. p. 57.) Vertit etiam AUGUSTIN. RICCIUS, HORAT. LIMANUS, NIC. RHEGINUS ſ. de Regio de Calabria (v. Opp. Galen. lat. Papiae 1515. f. to. I. f. 6.).

E verſione LAUR. VALLAE prodiit Pariſ. ap. Henr. Steph. ſen. 1518. 4. cum Alex. Aphrod. de febrib. et Hipp. libro de nat. hum. e verſione Adr. Breutii. Ex verſione denique Jo. GUINTHERII, Andernac., prodiit c. aliis Galeni Baſ. 1529. 4. Eam, Prateoli et ſuo ſtudio emendatiorem factam, recepit Charter.

Arabica facta ab ISAACO HONANINI fil. exſtat in bibl. reg. Pariſ. no. 1043.

Hebraica, ex arabica expreſſa a R. CHANIN BEN ISAAC, latet in bibl. Vind. Lamb. ed. Kollar. to. I. p. 290.

COMMENTARII. In hunc librum ſcholia ſunt *Palladii*, quorum codex eſt in biblioth. Med. Band. III. p. 99.

Commentarius arabicus HALY BEN REDWAN eſt in bibl. Eſcor. Caſiri no. 847.

Commentarius Jo. Alexandrini fuſiſſimus in hunc librum exſtat in ed. opp. Gal. lat. Pap. 1515. f. quem doctiſſimum dicit Charter. to. II. p. 404. ſed eſt medici Arabiſtae.

2. *Πρὸς Θρασύβουλον περὶ ἀρίστης αἱρέσεως. De optima ſecta ad Thraſybulum liber.* Exſt. in ed. Ald. to. I. f. 9. in ed. Baſ. to. I. p. 16. in ed. Chart. to. II. p. 299. in ſept. Junt. ed. lat. in iſagog. f. 19.

Eſt itidem liber ab auditoribus Galeni calamo exceptus, et a Galeno hac inſcriptione donatus. Pertinet ad prima Galeni opera, cum nec ullum alium librum ſuum, nec adeo librum de ſectis ad eos, qui introducuntur, in eo citet, cui alteras curas adhibuerat belli germanici temporibus. Neque de praeſagiis ſuis et curationibus quaedam refert, etſi occaſionem habuiſſet c. 18. p. 315. to. II., quam, propriae laudis ſtudioſiſſimus et vanus in ſe ipſo gloriando, alias non omittit. Hinc ſcriptus eſt utique a Galeno, in praxi minus adhuc exercitato. Confutavit maxime hoc libro empiricam et methodicam ſectam, et quidem

iisdem argumentis, nisi omnibus, saltem permultis, quibus usus fuit in libro praecedente, quod ex exemplo c. 12. p. 308. de canis rabidi morsu, contra empiricos prolato, inprimis patet. Hinc quod hujus libri Galenus neque in libro de libris propriis, neque in libro de ordine librorum suorum ad Eugenian. *) meminit, neque in alio libro ullo, a se scripto, hunc librum profectum quidem esse a Galeno, sed non πρὸς ἔκδοσιν scriptum esse puto. Pro genuino Galeni eum habet Chart. to. II. p. 404.

CODEX mst. hujus libri est in *b. Medic.* Band. III. p. 49.

EDITIONES. *Graece* singulatim haud prodiit hic liber, neque latine. *Graece et lat.* cura THEOD. GOULSTONI editus Lond. 1640. 4.

VERSIONES. *Latina* interpr. *Junio Paulo Crasso* et quidem saepius recognita. Quartum recognita a Ricco exst. in sept. ed. Junt. Vertit etiam NIC. RHEGINUS, quae versio est in ed. opp. Gal. Pap. et DOMINICUS CASTELLUS, nec non JO. GUINTHERIUS, Andern., quam versionem, paululum, ut quidem dicit, emendatam, Ren. Chart. recepit.

3. *Περὶ ἀρίστης διδασκαλίας. De optima doctrina liber.* Exst. in ed. Ald. to. I. f. 4. in ed. graec. Bas. to. I. p. 6. in ed. Chart. to. II. p. 16. in sept. Junt. lat. ed. in isag. f. 30.

Scriptus est in Phavorinum **), philosophum, qui *τὴν εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν ἀρίστην εἶναι διδασκαλίαν* dixerat, a Galeno juvene, ut videtur, non πρὸς ἔκδοσιν. Ipse enim cum libellum non memorat neque

*) At vid. statim initium p. 49. to. II. edit. Chart. K.

**) Damnant hanc hujus nominis scribendi rationem, praeeunte Jonsio, OLEAR. ad Philostr. de vitis soph. I. c. 8. p. 489. et REITZ. ad Luc. Demon. II. p. 380. not. 62. Nomen enim Favorini a favore derivandum esse docuerunt. K.

in libro de libris propr. neque in libr. de ord. libr. ſuor. *) Citantur in eo libri περὶ ἐπιδείξεως.

CODICES. [Nullum equidem in catalogis codd. inveni. K.]

EDITIONES. *Graec. et lat.* in *Opuſc. Gal. var. a* THEOD. GOULSTONO *recenſitis, mendisque quam plurimis repurg. et in lingu. lat. clarius puriusque quam antehac traduct.* etc. Lond. 1640. 4. p. 31—39. [E mſtis codd. Adelphi, Londin. vet. interprete et impreſſis invicem collatis graecum textum aliquanto purgatiorem exhibitum eſſe, contendit GOULST. Sed ſcatet innumeris typothetarum mendis. K.] De opt. docendi genere libell. Novae med. graec. edit. ſpecim. exhib. CA. GLO. KÜHN Lipſ. 1818. 8.

VERSIONES. *Latina* NIC. DE RHEGIO, quae eſt in ed. Oper. Gal. Papienſi (1515. f. Vol. I. p. 5.) ERASMI ROTEROD., quae eſt in Opp. Eraſmi to. I. p. 1058. et in editt. Gal. Juntinis. In ſeptima ed. in iſagog. Acceſſit haec Eraſmi interpretatio Sext. Emp. oper. Paris. 1621. f. Prodiit etiam c. Sexti Emp. Pyrrh. hypotyp. lib. III. — Galeni de opt. doc. genere liber, in quo adverſus veteres Academicos Pyrrhoniosque disputat, D. Eraſmo interpr. in edit. Steph. Paris.

*) Quod quomodo Ackermanno excidere potuerit, haud video. Enumerat enim Galenus hunc libellum diſertis verbis inter eos, quos poſt ampliſſimum *de demonſtratione* opus, libris XV. conſtans, fuſius elaboratos edidit, c. XII. to. IV. ed. Baſ. p. 367. lin. 43. ed. Chart. to. I. p. 47. qui locus in Baſ. aliter, quam in Chart. ed. legitur. Videtur Chart. duos libros, ad Favorinum ſcriptos, in unum contraxiſſe. Verba enim ed. Baſ. περὶ ἀρίστης διδασκαλίας π. Φ. ὑπὲρ Ἐπικτήτου π. Φ. ἕν, leguntur in Chart. ed. ita, ut π. Φ. poſt διδασκαλίας omittantur, et locus vertatur: *de optima doctrina pro Epicteto adverſus Favor. liber unus.* Videtur autem mihi primo Φαβουρίνου nomen per ω ſcribendum eſſe, et dein poſt priora πρ. Φαβ. interpunctio major ponenda. Cum enim Favorinus ſcripſerit librum ad Epictetum, hunc peculiari commentario refutandum ſibi ſumſiſſe videtur Galenus. K.

1562. 8. Seorſim extat: Cl. Galeni contra Academicos et Pyrrhonios, interprete Eraſmo Roter. Antw. 1569. 4. Prateoli, doct. med. Par., verſionem edidit Ren. Charter. [quam exprimendam curavi. K.] Jani Cornarii extat in ed. Galen. opp. lat. Conr. Gesneri in iſag. p. 115. [Th. Goulston denique libr. laud. graeco textui verſionem latinam adjunxit novam eamque probabilem. K.]

4. *Περὶ τῶν παρὰ τὴν λέξιν σοφισμάτων. De ſophismatis* ſ. *captionibus penes dictionem.* Extat in ed. Ald. to. IV. f. 17. in ed. Baſ. gr. to. IV. p. 32. in ed. Ren. Chart. to. II. p. 73. in VII. Juntar. latina in iſagog. f. 7.

Non citat Galenus hunc librum inter proprios; ejus tamen eſſe videtur, juvenilis autem foetus. Neque alius in eo liber citatur. Scriptus eſt maxime in Ariſtotelem.

VERSIO *lat.* Horat. Limani extat in Juntinis et in Conr. Gesn. edit. Emendatiorem edidit Ren. Charter.

5. *Ὅτι ἄριστος ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος. Quod optimus medicus ſit quoque philoſophus.* Extat in ed. Ald. to. I. f. 5. in graec. Baſ. to. I. p. 8. in ed. Chart. to. II. p. 356. in VII. Junt. ed. in iſag. f. 6. Scriptus eſt is liber *πρὸς ἔκδοσιν*, quod Galen. notat l. de propr. libr. c. 6. p. 44. to. I. Alius Galeni liber in eo non citatur. Laudatur in eo medicina Hippocratis; hinc eum Galenus ad eos refert, quos ad explicandum Hippocratem ſcripſerit.

CODEX graecus eſt in bibl. reg. *Par.* no. 2169. in *Medic.* Band. III. p. 49. 50.

EDITIONES. *Graece* ex off. Fr. Morelli 1577. 4. et cum libro: Exhortat. ad diſc. bon. art. ſtud. Jo. Posselii. Roſtoch. 1591. 4. *Graeco-lat.* c. verſione Erasmi Roterod. Par. 1544. 4. c. aliis Galeni libellis cura Thd. Goulstoni (v. no. 3.), et Curt. Sprengelii: Ph. Fr. Meckelio, *cum faſces acad. obti-*

neret, *gratulabundus* CL. GAL. *tract. de optimo medico philosopho gr. et lat. recudi curav. K. S.* Hal. 1788. 4. Cum Hippocratis lib. de aëre, aquis etc. et lege, interpretationi gallicae junctis, Galeni librum hunc graece edid. CORAY, additis notis graecis, Paris. 1816. 8.

VERSIONES *latinae* funt LUD. BELISARII, quae eft in edd. Junt., ERASMI Roter. quae exftat in Ej. Opp. to. I. p. 1062. fq. Emendatiorem interpretationem RICCUS effecit. SIXTI ARCERII c. not. ejusd., in quibus textus graec. partim emendatur, partim illuftratur, c. or. adhort. Galeni ad artes. Franeck. 1616. 4. [CHARTER. to. II. p. 405. fuam interpretationem reliquis haud deteriorem pronuntiat. K.]

6. *Γαλήνου Περγαμηνοῦ Παραφράστου τοῦ Μηνοδότου προτρεπτικὸς λογος ἐπὶ τας τεχνας. Gal. Pergam. Paraphraftae Menodoti fuaforia ad artes oratio.* Vid. ed. Ald. to. I. p. 1. ed. Baf. gr. to. I. p. 1. ed. Chart. to. II. p. 3. in VII. Junt. ed. lat. in ifag. f. 2.

Menodotus, empiricae fectae auctor, ad artes adipifcendas exhortationem rudi mole exftruxerat, eamque Galenus oratoria paraphrafi adumbratam expreffit. In athletas maxime invehitur eosque, qui in gymnafio totam vitam degunt, artium caetera rudes. Medicinam effe artium optimam. JO. BAPT. MONTANUS eum librum non ad Galenum, Niconis filium, fed ad alium Galenum, Menodoti filium, refert. Sed erravit Montanus: Galenus vero, tefte l. de libr. propr. c. 9., fcripfit de Menodoti ad Severum libris libros XI. additque, libris aliis allatis, in commentarium Menodoti ad Severum orat. fuafor. ad medicinam [non *ad artes*. Poterat igitur omnino diverfa effe oratio fuafor. ad artes a Menodoti commentario, h. l. laudato. Id quod etiam adferuit CP. HOFMANN. in REINESII ep. ad Cp. Hofmann. et Rupert. p. 90. K.]

CODICEM fingularem haud legi ullibi exftare.

EDITIONES. *Graece*, editore JO. POSSELIO (v. no. 5.). Quae tamen editio nil proprii continet, ad

Basil. graecam expressa. *Galeni admonitio ad literas addiscendas. Primum graece separatim edid. editt. princip. inter se contulit, locos quam plur. emend. explicav. illustr. Jan. Cornarii correct. adjec. indic. locupl. addid.* Jo. Ge. Gu. Koehler. Lips. 1778. 8. De qua edit. vid. omnino Wyttenbach. in *Bibl. crit. Amstel.* Vol. II. Pa. 2. p. 98. ff. ubi et variae conjecturae in hunc libellum proponuntur. — *Graece et lat.* Gal. paraphrasis in Menodoti exhortat. ad artes. Cum Fred. Jamotii annotation. Lutet. 1581. 4. Cum aliis Galeni in ed. Goulstoniana [vid. no. 3.]. *Gal. adh. ad art: Cum sua annotatione et vers. Erasmi edid.* Abr. Willet. L. B. 1812. 8. *Callimachi hymni et epigrammata. — His adjuncta est Galeni suasoria ad artes.* Gr. lat. *Notas* (Callimacho) *addid. atque omn. emendate imprimenda curavit editor.* Lond. 1741. 8. 1751. 8. *Gal. suasor. ad art. gr. et lat. c. selectior. Aesopi Phrygis fabulis* etc. *In usum Scot. juvent.* Edinb. 1747. 12. 1767. 12.

VERSIONES. *Latina* Lud. Bellisarii legitur in editt. Gal. Juntinis; Erasmi Roter. seorsim prodiit Basil. 1526. 8. Eam Jamotius adnotationib. explicavit (vid. paullo ante). Sixti Arcerii [vid. no. 5.] et Ren. Charterii. Is enim priores versiones ita emendavit, ut nova ejus interpretatio videri possit. — *Italica:* Orazione di Galeno, nella quale si essortano i giovani alla cognitione delle buone arti. Tradotta p. Lodov. Dolce. Venez. 1548. 12. Eadem versio extat quoque in Frid. Sanfarino orazione diverse 1561. et 1569.

7. *Πρὸς Πατρόφιλον περὶ συστάσεως ἰατρικῆς. De constitutione artis medicae ad Patrophilum liber.* Extat in ed. Aldin. to. I. f. 18. in ed. graec. Bas. to. I. p. 34. in ed. Chart. to. II. p. 170. in VII. Juntar. lat. ed. in isag. f. 35.

Galenus adhuc alium librum scripserat, ad eundem finem pertinentem, qui vero interiisse videtur. vid: c. 1. ejus libri p. 171. to. II. Erat id opus duobus libris comprehensum, tituloque *περὶ τεχνῶν συστάσεως*

in lucem emiſſum, notante ipſo Galeno in arte med. c. 37. p. 230. to. II. Continentur in eo elementa ſyſtematis elaboratiora jam, quod Galenus condidit. Videtur Galenus hunc librum conſcripſiſſe eo tempore, quo jam conſilium operis *de uſu partium* ſcribendi ceperat: c. 2. enim p. 172. 173. dicit de fine, quo ſingulae corporis partes a Deo factae ſint, ac de propoſito id argumentum ulterius proſequendi, quod perfecit in immortali opere de uſu partium. Liber ceterum ſcriptus eſt in tironum uſum, ut epitomen univerſae medicinae haberent, et theoreticae, et practicae, forſan etiam non ad editionem, quod ſaltim credibile eſt ex eo, quod Galenus ejus nullam mentionem fecit, neque in libro de libr. propr. neque in altero de ordine libr. ſuor. Confecit eum librum fere eo tempore, quo peſtilentia Romae et in Italia ſaeviente ipſe ſe in Campaniam ſubduxerat, deinde in patriam fuerat profectus. Citat in eo c. 9. p. 181. libros *π. κράσεων* et *π. ἀποδείξεως*, c. 10. p. 182. *θεραπευτικὴ μέθοδος* et *ὑγιεινῶν λόγοι*, c. 12. p. 154. *π. ζωογονίας* et *π. τῶν φυσικῶν δυνάμεων*, c. 13. p. 185. *π. φαρμάκων*, qui eſt, quem c. 18. p. 194. citat *π. τῶν ἁπλῶν φαρμακ. δυνάμεως*, c. 17. p. 192. *π. κρίσεων*, p. 193. *π. σφυγμῶν* et *π. κρισίμων*, c. 18. p. 194. *π. τῆς λεπτυνούσης διαιτης*

CODEX mſt. eſt in bibl. *Med.* Band. III. p. 49.

EDITIONES. *Gr. et lat.* ex interpret. JANI ANTONIACI (i. e. GUINTERII). Paris. 1531.

VERSIONES *lat.* BARTHOL. SYLVANI, JANI ANTONIACI, quo interprete ſeorſim prodiit Paris. 1528. 8. c. aliis, NIC. DE RHEGIO in editt. Galeni latin. antiquioribus, VICTOR. TRINCAVELLI, qui et recognovit ſuam verſionem. Ea legitur in edd. Junt. operum Gal. in VII. inter iſagog. f. 35. CHARTER. priores verſiones emendavit ſuamque textui effecit magis reſpondentem.

COMMENTARII. Extat in eum CHR. HEYLII *artificialis medicatio ſ. paraphraſis.* Mogunt. 1534. 4.

Cum tabb. et comment. THD. ZWINGERI. Baſ. 1561. f. 1568. f. cum aliis. FRC. VALLERIOLAE *artis medicae fundamenta in Galeni libr. de conſtit. art. med.* (Genev.) 1577. 8. [An idem liber ſit FRC. VALL. *comment. in libr. Gal. de conſt. art. med.* qui ſ. l. (in meo exemplo Aug. Taurin. adſcripta eſt) prodiit ap. Abel. Rivary 1577. 8. neſcio. K.]

8. *Περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων βιβλία β'. De elementis ſec. Hippocratem libr. II.* Extant in ed. Ald. to. I. f. 1. in gr. Baſ. to. I. p. 46. in ed. Chart. to. III. p. 1. in VII. Junt. cl. 1. f. 2.

Galenus ſe hujus libri, quem et ſaepe citat, auctorem eſſe fatetur cum *de libr. propr.* c. 2. p. 38. to. I. tum in *arte med.* c. 37. p. 230. to. II. vultque, ut inter ſuos ab iis, qui mentem ſuam penitius adſequi velint, primus omnium legatur. In primo libro exponuntur, quae medici ac philoſophi de elementis ſenſerunt: is maxime contra Athenaeum, et ſimul ideo ſcriptus eſt, ut demonſtretur, quatenus poſſint qualitates elementorum in humano corpore ipſorum elementorum loco eſſe. In altero libro quatuor humores tuetur, qui ſint animalium, ſanguine praeditorum, propria elementa.

CODICES *graeci* reperiuntur in bibl. reg. Pariſ. no. 1097. in Taurin. in bibl. Cai. Gonvil. et in bibl. mont. S. Mich. in Mertonenſi no. 685. in Ven. S. Marc. no. 275. (cat. p. 134.) *Latini* in bibl. Vind. Caeſ. et in bibl. mon. Gaybac. fol. no. 285.

EDITIONES *graecae.* GAL. *de elem. ſec. Hipp. libr. II. Ejusd. de opt. corp. noſtri conſtitut. Ejusd. de bono habitu. graec.* Pariſ. ap. Sorbon. 1530. 8. Graece quoque c. aliis prodiiſſe Par. 1546. f. refert HALL. *bibl. an.* I. p. 86.

VERSIONES: *arabica* dicitur exſtare in bibl. *Eſcur.* no. 869. 878. et in reg. *Pariſ.* facta ab Honain Ben Iſchar, titulo: *Ketab al Mezage;* ex arab. *hebraice* verſus a R. Chanin Ben Iſaac reperitur in bibl. Caeſ.

Vind. (Lamb. ed. Koll. lib. I. p. 290.) *Latinae* funt Jo. GUINTHER. Andern. quae prodiit una c. libris, corp. temperatur. animi mores fequi; de vitiis animi et eor. remediis; de fectis; introductor.; de plenitud.; de opt. corp. ftatu; de bono habitu; de atra bile; de tumorib. praet. natur. Baf. ap. Frob. 1529. 4. Eadem verfio prodiit c. libr. de nat. facult. Lugd. 1548. 12. Eadem verfio folius libri de elementis. Par. 1541... VICTOR. TRINCAVELLI, quae prodiit Lugd. 1550. 12. feorfim, et in VII. Juntar. editione quoque extat. NIC. LEONICENI, quae in antiquis editt. opp. Gal. Papienfi, et Jani Cornarii reperitur. — *Anglice* verfus a JOA. JONES, adhaeret ejusdem difcourfe of the natural beginning of all growing and livings things, Lond. 1574. 4.

COMMENTARII mft. NICOLAI DE ANGLIA funt in bibl. Vindob. Caef. — JAC. SYLVII in Hippocr. elementa comment. Par. 1542. f. 1561. 8. Ven. 1543. 8. Baf. 1556. 16. et in Opp. ftud. REN. MOREAU. Genev. 1630. f. 1635. f. Jo. MONTANI in Galeni libros de element., de nat. hum., de atra bile, de temperam. perioche methodica, edente Jo. Cratone, Hanov. 1595... Denique et GUINTHERIUM Andern. horum libror. periochen fcripfiffe refert CONR. GESNER. in enumerat. libr. Galeni, tertiae editioni Froben. praemiffa.

9. *Περὶ κράσεων βιβλία γ'. De temperamentis libri tres.* Exftant in ed. Aldin. to. I. f. 9. in graec. Baf. to. I. p. 59. in Charter. to. III. p. 32. in VII. Junt. lat. claff. I. f. 10. Verterunt multi etiam *de complexionibus.*

Meminit Galenus hujus libri de libr. propr. c. 4 et in art. med. c. 37. to. II. nec non in permultis aliis libris, v. c. de opt. corp. noftri conftitut., de fanit. tuenda, de fimpl. medic. facult. etc. Primo libro de temperamentis agitur eorumque formis ac de homine temperatiffimo. In altero figna cujusque temperamenti expo-

nuntur, ubi memorabilis hiſtoria Eudemi philoſophi legitur, cui bilis per unum ductum in inteſtinum deſcendebat. Tertio libro de temperamentis medicamentorum agitur, quae vel interne ſumuntur, vel corpori applicantur. Eaque diverſi argumenti pertractatio plures movit, qui in his libris de temperamentis elaborarunt, ut duos tantum priores in lucem emitterent.

CODICES *graeci* ſunt in bibl. reg. *Pariſ.* no. 2267. in bibl. *Coislin.* Montfauc. II. p. 447. in *Ven.* D. Marc. no. 275. (cat. p. 134.)

EDITIONES *graeco-latinae.* Galeni *de temperam. libri III. Ej. de inaequali temperie libellus. C. his Hippocratis juramentum. Adjecimus eorund. libellorum* lat. quoque verſ. et in praedictos Galeni libellos introductionem. Baſil. 1538. 8. (Edit. Seb. Singkheler, prof. Baſil.) Primum prodiit ea editio Cantabr. 1521. 4. dein Pariſ. 1523. f.

VERSIONES: *Arabica* exſtat in bibl. reg. *Pariſ.* no. 1097. cum Gregor. Abul-Pharagii commentario. Interpretatio Honaini c. titulo Aſt hackſat reperitur in bibl. *Eſcurial.* no. 874. et liber II. et III. in ead. bibl. no. 845. et 876. c. not. anonymi. *Hebraica*, ex arabica facta a R. Chanin Ben Iſaac, eſt in bibl. Caeſ. *Vindob.* Lamb. ed. Kollar. I. p. 290. *Latina.* Venet. 1498. 8. Lugd. 1588. 8. Thom. Linacri et in ed. Baſil. adducta, et in editt. Opp. Gal. latinis. Mſta verſio latina exſtat in bibl. reg. Pariſ. no. 7005. in *Merton.* Oxon. no. 685. in *Medicea*, in bibl. eccl. cathedr. *Wigorn.* no. 745.

COMMENTARII. Mſtus in hunc librum Jo. Rochon exſtat in bibl. reg. Pariſ. no. 725. Expoſitio ſuper complexiones Galeni eſt in bibl. coll. Cai. Gonvil. no. 960. — Hier. Thriveri novi et integri comment. in omn. Galeni libros de temperam. Lugd. 1547. 12. — Acroamaton in libr. Hippocr. de nat. hom. lib. I. Eustathio Quercetano auctore. Ej. auctor. in Gal. de temperam. libr. III. ſcholia. Baſ.

1549. 8. — GASP. LOPEZ CANARIO in Gal. libr. de temperam. novi et integri comment. Complut. 1565. f. — FRC. VALLESII comm. in Galeni libr. ars med., de inaequali temperie, de temperam., V. priores de fimpl. medic. facult., libr. II. de differ. febr., libr. VI. de locis affect, Venet. 1591. 8. Colon. 1594. f. — JO. PT. AYROLDI. Frcf. 1645. f. — LEONH. FUCHSII comment. prodiit c. comm. in libr. II. de differ. febr. Par. 1554. f. — FFL. ACORAMBONI et JAC. SEGARTAE commentarii. Valent. 1596. f. 1598. f. — Exftat etiam epitome horum librorum, a JOAN. MORISOTO condita, JO. BAPT. MONTANI periocha et SYLVII ifagoge.

10. *Περὶ μελαίνης χολῆς. De atra bile liber.* Eft in ed. Ald. Vol. III. f. 85. in graec. Baf. Vol. III. p. 357. in ed. Chart. to. III. p. 165. in VII. Juntar. claff. I. f. 34.

Duplex humoris ejus origo indolesque demonftratur in libro, quem Galenus non memorat inter proprios c. 37. art. medicae, citat vero in libro: An fanguis natura in arteriis contineatur c. 8. p. 163. to. III. et in comm. II. in Hipp. libr. de humor. text. 28. ac faepius. Scripfit hunc librum poft libros de elementis fec. Hippocr. quos citat c. 5.

CODICES *graeci* funt in bibl. reg. *Parif.* no. 2269. 2271. alii quatuor in bibl. D. Marc. *Ven.* (v. cat. p. 134. no. 276. p. 135. no. 279. de atra bile ex libris Galeni, Rufi, Pofidonii et Aetii, et p. 136. no. 282. p. 137. no. 284.)

EDITIONES. *Graece.* Parif. 1530. 8. Baf. (?) 1546. f. refert HALL. *bibl. an.* to. I. p. 86.

VERSIONES *latinae.* Interprete JO. GUINTHERIO, Andern. c. aliis libr. Baf. 1529. 4. [v. 8.] Prodiit etiam c. aliis Parif. 1534. f. — Vertit quoque JUL. MARTIANUS et BARTH. SYLVANIVS.

COMMENTARII. Paraphrafis in hunc librum exftat PROSP. ALCUCANI. Lugd. 1538. 8. JO. BAPT.

MONTANI in Galeni libros de elementis, de nat. hum. de atra bile, de temperam. periocha methodica, ed. Jo. CRATONE. Hanov. 1595. . . CASP. HOFMANNI comm. in hunc libr. prodiere Frcf. 1630. f.

11. *Περὶ ἀνωμάλου δυσκρασίας. De inaequali intemperie.* Eſt in ed. Ald. Vol. I. f. 125. in graec. Baſ. vol. I. p. 249. in ed. Chart. to. VII. p. 170. in VII. Junt. edit. cl. III. f. 43.

Meminit hujus libri Galen. inter ſuos de libr. propr. et art. med. c. 37. Citat in eo libros de admin. anat.

CODICES exſtant in bibl. D. Marc. *Ven.* no. 282. (cat. p. 136.), in *Medic.* Bandini III. p. 52.

EDITIONES. *Graeco-latina* prodiit Baſ. 1538. 8. [v. no. 9. plenum ejusdem titulum.]

VERSIONES. *Arabica* mſta, interprete HONAIN, exſtat in bibl. Eſcur. no. 844. *Latina* mſta eſt in bibl. reg. *Pariſ.* no. 6765. in bibl. coll. *Mertonens.* no. 685. in bibl. *Auguſt.* c. libr. de pulſib. (cat. p. 301.). — Galen. de inaequali distemperantia c. Galeni et Graec. quorumd. libris, GEO. VALLA interprete. Ven. 1498. f. (vid. Foſſii cat. codd. impr. bibl. Magliab. to. I. p. 720. et II. p. 232. ſſ.) — Galeni opera NIC. LEONICENO interpr. ſc. de differ. morbor. lib. III. de inaequali intemperatura lib. I. de arte cur. ad Glauc. lib. II. de criſib. lib. III. Par. ex off. H. Steph. 1514. 4. — THOM. LINACRO vertente c. libr. de temper. Cantabr. 1521. 4. Par. 1523. f. — Galeni de opt. corp. noſtri conſtitut.; de pleniore habitu; de inaequ. intemp.; quomodo ſimulantes morb. ſint deprehendendi; 5. de ptiſana. It. et Jo. Lalamantii de ptiſana ſui temp. libell. Emendata p. eund. LALAMANTIUM verſ. lat. (Heduae 1578.) 8. Genev. 1579. 8.

COMMENTARII. PROSP. CALANII comm. in hunc libr. prodiere c. al. Lugd. 1538. 8. — Gal. de inaequ. intemp. Th. Linacro interpr. c. comm. familiar. Jo. AGRICOLAE. Acc. concordantiae ſimpl. medic.

in auct. praecip. etc. Baf. 1539. 8. — Ant. Buseknii in Gal. libr. de inaequ. intemp. Antw. 1561. 8. — Fr. Vallesii comm. in Gal. libros, fc. art. med.; de inaequ. intemp. lib.; de temper. III. de fimpl. med. fac. libr. V. prior.; de differ. febr. II.; de loc. affect. lib. VI. nec non ejusd. de urinis compend. tract.; de pulf. libell.; de febrib.; meth. med. lib. III. op. Jo. Pt. Ayroldi Marcellini. Colon. 1594. f. Frcf. 1645. f. Prodierant Compluti 1567. 8. — Exftat etiam Jo. Morifoti epitome in hunc librum.

12. *Περὶ ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος ἡμῶν. De optima corporis noftri conftitutione.* Exftat in ed. Ald. vol. I. f. 115. in graec. Baf. vol. I. p. 247. in ed. Chart. to. VI. p. 1. in VII. Junt. claff. 1. f. 37.

Meminit ejus libri Gal. in art. med. c. 37. Citat vero in hoc libello de temper. de elem. fec. Hippocr. de ufu part. libros.

CODICES. Reperitur unus in bibl. D. Marc. *Ven.* no. 282. (cat. p. 136.)

EDITIONES. *Graeca.* Parif. 1530. 8. [Pleniorem titulum vid. fupr. n. 8.]

VERSIONES. Jo. Lalamantii [v. paulo ante n. 11.]. Ferd. Balamius et Jo. Guinther. eundem librum interpretati funt.

13. *Περὶ εὐεξίας. De bono habitu.* Exftat in ed. Ald. to. I. f. 116. ed. gr. Baf. to. I. p. 248. in ed. Chart. to. VI. p. 6. in VII. Junt. claff. 1. f. 39.

Meminit Galen. art. med. c. 37.

CODICES nulli.

EDITIONES. *Graeca* Parif. allata eft pleno titulo fupr. n. 8.

VERSIONES. *Latina* Geo. Vallae prodiit Venet. 1498. f. [vid. no. 11. plenum titulum] Parif. 1534. f. 1546. f. Jo. Guintherii prodiit Baf. 1529. 4. et Heduae 1578. 8. [v. tit. plen. no. 11.]

14. *Περὶ δυνάμεων φυσικῶν βιβλία γ'. De facultatibus naturalibus* libri III. Exftant in ed. Ald.

vol. I. f. 25. in graec. Bafil. Vol. I. p. 87. in ed. Chart. to. V. p. 8. in VII. Junt. Pa. I. f. 290.

Memorat Galenus hunc librum inter fuos de libr. propr. c. 3. et in art. med. c. 37. p. 230. to. II. Scripfit illum, exhortante Boëtho, poft libellos de diffectione arteriarum et nervorum. Hinc etiam citat tantum in hoc opere librum, qui interiiffe videtur: *περὶ τῶν κατὰ Πραξαγόραν τὸν Νικάρχου χυμῶν* libr. II. c. 9. p. 53. Scripfit hos libros maxime contra Erafiftratum atque Afclepiadem, adfirmans, attractionem alimenti et excrementi in renibus etiam per experimenta, dein quatuor elementorum qualitatibus contra Erafiftratum defenfis. Libro II. tractat de facultate coctrice, libr. III. de retentrice.

CODICES exftant in bibl. reg. *Parif.* no. 2267. in bibl. *Ven. St. Marc.* no. 275. (v. catal. p. 134.) in *Medic.* et in *Lugd. Bat.*, in *Vind. Caef.* (v. Lamb. part. I. p. 181.), in *Coislin.* Montf. part. II. p. 447.

EDITIO *graeca.* Antwerp. 1547. 8.

VERSIONES. *Arabica* mfta, vertente Honaino, exftat in bibl. *Efcurial.* no. 841. 842. 844. 846. in bibl. *Lugd. Bat.* no. 747. (v. cat. bibl. ejusd. p. 441.). *Hebraica*, ex arabica facta a R. Chanin ben Ifaac, in bibl. *Vindob.* (vid. Lambec. edit. Kollar. I. p. 290.). *Latina* mfta exftat in bibl. *coll. Cai. Gonvil.* no. 947. Prodiit etiam cum nonnullis aliis, interprete Linacro, feorfim Lond. 1523. 4. Parif. 1528. 8. Lugd. 1540. f. 1548. 12. 1550. 12. Vertiffe etiam Guintherium Par. 1528. 8. 1534. f. 1541. f. 1547. 12. in elogio adfirmat Heriffant, quae vix concilies.

COMMENTARII Nic. de Anglia mft. exftant in bibl. r. *Par.* no. 7015. Joan. Rochon mft. ibid. no. 7025. Jac. Segarrae comm. in libros III. Galeni de nat. fac. Valent. 1528. 8. Galeni de nat. fac. libr. III. Th. Linacro interpr. Acc. Jac. Sylvii fcholia doctiffima c. epitome in eosdem libros. Lugd. 1550. 12. 1560. 12. Laur. Jouberti annotat. in Galeni libr. de

facult. nat. exſtant in Ej. Opp. Frcf. 1599. f. MELCH. SEBITZII diſputatt. VIII. libros III. Galeni de fac. nat. exponentes. Argent. 1644. et 1645. 4. — Epitome de facult. rer. natur. JO. BAIULII PACUVII. Toloſ. 1554. 4.

15. *Περὶ οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων. De ſubſtantia facultatum naturalium fragmentum.* Exſtat in ed. Ald. vol. I. f. 167. in graec. Baſil. vol. I. p. 342. in ed. Chart. to. V. p. 3. in VII. Junt. cl. I. fragm. f. 50.

Breve eſt fragmentum majoris operis.

CODEX ſervatur in bibl. *D. Marci Ven.* (v. Jac. Morelli bibl. mſt. Ven. to. I. n. 275.)

EDITIO gr. lat. curata eſt a THEOD. GOULSTONO (vid. plen. tit. ſupra.)

VERSIONES *latinae* BARTHOL. SYLVANII prod. in edit. oper. Galeni Junt. Ven. 1551. JO. GUINTH. Andern. Pariſ. 1528. 8. Lugd. 1551. et 1552. 12. VICT. TRINCAVELLII hoc titulo: Gal. de natur. fac. libri III. TH. LINACRO interpr. Accedunt ſchol. doctiſſ. et epitome JAC. SYLVII in eosd. libr. Acc. de nat. fac. ſubſtantia liber et an ſanguis natura in arter. contineatur, VICT. TRINCAV. interpr. Lugd. 1550. 12.

16. *Περὶ ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων βιβλία ἐννέα. De anatomic. adminiſtration. libri IX.* Exſtant in ed. Ald. vol. I. f. 45. in graec. Baſ. vol. I. p. 119. in ed. Chart. to. IV. p. 25. in VII. Junt. cl. I. f. 63.

Refert de hoc opere Galen. de libr. propr. et in art. med. c. 37. p. 230. to. II. Citat quoque illud libr. XII. *de uſ. part.* c. 8. *de inaequ. temper.* c. 5. *comm. in VII. Hippocr. aph.* 58. Sed quamnam ejusdem editionem citet, incertum eſt. Scripſit enim Galenus ter adminiſtrationum anatom. libros. Primum elaboravit opus hoc, duobus libris comprehenſum, ad Marini ordinem concinnatum, ſub initio principatus Antonini. Petente vero conſule, Flav. Boëtho, cui multas oſtenderat adminiſtrationes, majus opus elabo-

ravit. Id opus haud dubie citat in *arte med.* et in aliis libris. Quod vero ubi conflagraſſet in ſaevo iſto incendio templi Pacis, ſtudioſis viris flagitantibus, alios libros anatomicarum adminiſtrationum elaboravit, tertio hoc labore politiores atque auctiores. Citantur in eo adminiſtrationum anatomicarum opere libri *de uſu partium, de thoracis et pulmonum motu, de muſculorum anatome, de oſſibus, anatomicarum diſſenſionum, de Hippocratis et Platonis decretis,* alii. Eſt pleniſſimus et perfectiſſimus omnium librorum, a Galeno de anatomica ſcientia conſcriptorum, oſtendit vero ſimul, quam arcta fuerit veteribus anatomes diſcendae occaſio. Oſſium fabricam Alexandriae jubet condiſcere, ubi medici auditoribus oſſa oſtendant: ſe vel ex ſepulcris oſſa habuiſſe (quum librum de oſſibus ſcriberet, humana oſſa non habebat), vel ubi caſu favente fluvius ſepulcrum quoddam eluiſſet. Quaedam etiam in latronum cadaveribus, in publicum projectis, alia in pueris expoſitis obſervaſſe. A libro I. usque ad VI. de muſculis et vaſis, maxime de muſculis agitur, quorum plures primus accuratius deſcripſit. Libro VI. de organis ad cibum digerendum, libro VII. de cordis fabrica, libro VIII. de organis ad ſpiritum trahendum facientibus, libro IX. de cerebro agit. Multa in his libris leguntur deſcripta, quae poſtera aetas ſibi vindicavit. Reliqua libri IX. pars de medullae ſpinalis anatome periit. Periere etiam lib. X. de oculo, lingua, pharynge, lib. XI. de larynge, oſſe hyoide, lib. XII. de arteriarum venarumque hiſtoria, lib. XIII. de nervis cerebri, lib. XIV. de nervis medullae ſpinalis, lib. XV. de partibus genitalibus. Ita enim Galenus hos libros in ſua propiorum librorum hiſtoria c. 3. recenſet.

CODICES exſtant in bibl. reg. *Par.* no. 1819. in bibl. *Ven.* D. Marci no. 279. in bibl. ac. Lugd. Bat. *ἀνατομικὴ ἐγχείρησις* usque ad libri III. partem e leg. Bonav. Vulcanii (v. *Cat.* ejus *bibl.* p. 347. no. 57.), in bibl. *Medic.* aliqua excerpta. Galeni anatomica, qui-

bus intercurrunt variae paginae vacuae, ut non ſit opus integrum, exſtant graece inter libros Voſſii in bibl. ac. Lugd. Bat. p. 392. — E Golii *arabico* cod. libros XI. usque ad XV. editurum ſe promiſerat Th. Barthol. *d. libr. leg.* diſſ. 3. p. 75. Erant Galeni de admin. an. libri VI. poſtremi cum adnotationibus Jac. Golii in bibl. Narciſſi, Archiepiſcopi Dublin. n. 1787.

EDITIONES *graecae* dicuntur Hallero (Bibl. anat. to. I. p. 92.) Pariſ. 1531. f. Baſ. 1531. f. (Ibidem autem latina quoque Pariſina verſio ejusdem anni et formae laudatur. Quamobrem mihi videtur graeca editio Pariſ. 1531. f. dubia.) — *Galeni* libri aliquot graeci, partim hactenus non viſi, partim mendis repurgati et reſtituti et adnot. illuſtr. p. Jo. Caium (de decret. Hipp. et Plat.; de medicamentis, quae inter ſe commutantur; anat. libri IX.; de muſculor. motu libri II. libri VII. de utilitate part. fragm. in codd. gr. impreſſ. deſideratum, denique *Hippocr.* de medicam. lib. pgg. 354. et 91.) Baſ. 1544. 4.

VERSION. *latinae: Gal.* de adminiſtr. anat. libri IX. vert. Jo. Guintherio. Pariſ. 1531. f. — *Gal.* ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, i. e. de anat. admin. libr. IX. Jo. Guintherio interpr. infinitis in locis ad vetuſtiſſ. exempl. emend. atque adnotat. et argum. illuſtr. Pariſ. 1546. f. — *Gal.* de anat. admin. libr. IX. Jo. Andernaco interpr. Lugd. 1551. 12. Quae verſio lat., ab Andr. Vesalio correcta, in VII. Juntar. edit. lat. recepta eſt. — *Gallica* agnoſcit *Dalechamp.* auctorem. Hanc autem praeceſſit alia Lugd. 1512. 8. Etiam Jo. Guillemin hos libros gall. vertiſſe ſub titulo dicitur: *Introduct. ſur l'anatom. part. de la phyſiologie.* Par. 1555... (Sed hoc opus minime ad Galenum pertinet, ſed potius ad Jac. Sylvium ejusque iſagog. Par. 1555. 8.)

COMMENTARII. Multa huc faciunt A. Vesalii (de corp. hum. fabr. lib. I. et in epiſt. de rad.

Chinae ufu. Baf. 1546. f.) et Jo. Guintherii, Andernac. (inftit. anat. fec. *Gal.* fentent. Baf. 1536. 8.).

17. *Περὶ ὀστῶν τοῖς εἰσαγομένοις. Liber de offibus ad tirones.* Exftat latine in ed. gr. Baf. Pa. V. p. 719. In Ald. defideratur. *Graece* legitur in ed. *Chart.* to. IV. p. 9. *Latine* in VII. Junt. ed. cl. I. f. 39.

Galen. fe auctorem ejus libri profitetur in l. de libr. propr. c. 1. et 3. nec non in libr. de ord. libr. fuor. et in art. med. c. 37. to. II. p. 230. Citat etiam hunc librum de admin. anat. lib. I. c. 3. 9. vultque, ut anatomes ftudium ab eo incipiat. Eft accurata fceleti defcriptio, non tamen humani, fed fimiarum, quod e defcriptione offis coccygis aperte patet.

CODICES: *graecus* exftat in bibl. reg. Par. no. ... et in *Nicetae* collect. Vid. *Cocchi* in pr. ad *Nicet.* collect. chir. graec. p. 12. — *hebraicus*, ex arab. verfus a R. Chanin ben Isaac in Bibl. Vind. comm. *Lambecii* ed. *Kollar.* I. p. 190.

EDITIONES: *graecae. Γαλ. περὶ ὀστῶν τοῖς εἰσαγομένοις. Gal.* de off. ad tyron. nunquam hactenus impreffus. Par. ex off. Vafcofan. (Par. 1535.) 1543. 4. Mart. Gregor. hunc libellum Venet. defcripferat. Praefationem ad h. lib. fcripfit Jac. Sylvius, in qua de *Gregorii* ftudio in conquirendis Galeni libris fcriptis plura profert. — *Graece* exftat cum libro de feptimeftri partu, brevi defignatione dogmatum Hippocr., cum lib. de ptiffana, emend. p. Jo. Caium. Baf. 1557. 8. — Gal. de offib. lib. graec. c. praef. Sal. Alberti. Vit. 1579. 8. — *Graece et lat. Gal.* de offib. ad tyr. lib. Gr. lat. Ferd. Balamio interpr. c. not. perpet. Casp. Hofmanni. Frcft. a. M. typ. Wechel. 1630. f. — *Gal.* de offib. gr. et lat. Acc. Vesalii, Sylvii, Heneri, Eustachii ad Galeni doctrinam exercitationes (*Hipp.* de off. natur. *Celfi* de off. figura). Ex bibl. Jo. van Horne. L. B. 1665. 12.

VERSIONES: *latinae* factae a Ferd. Balamio, Siculo, Jac. Sylvio et Jo. Riolano. *Balamii* verfio,

ad fidem codd. expurgata ab *Augustino Gadaldino*, legitur in VII. Juntar. editione. *Galeni* de ossibus, FERD. BALAMIO interpr. Lugd. 1535. 8. Par. 1535. 4. Par. 1546. f. Lugd. 1549. 12. Par. 1548. 4. Cum libris de venarum, nervorum, arteriarum, vocalium instrumentorum et vulvae dissectione et de musculorum motu. Lugd. 1551. 12. (c. icon. admodum rudibus). Hafn. c. praef. JO. FRANC. RIPENSIS et sceleto Vesaliano. 1579. 8. Vertente SALOM. ALBERTI. Viteb. 1579. 8. (In mea editione nullam invenio versionem latinam.) Rostoch. 1636. L. B. 1627. 8. *Gallica* facta a JO. CANAPE prodiit Lugd. 1541. 12. 1583. Aliam gallicam confecit JO. LOYNE c. SYLVII comment. Orleans 1571...

COMMENTARII. Anonymi commentarius in hunc *Galeni* librum servatur in Reg. bibl. Paris. no. 6816. — LUDOV. COLLADO (*Vesalii* discipulus) in *Gal.* libr. de ossibus ad tyron. scripsit enarrationes. Valent. 1555. 8. — JAC. SYLVII in Gal. de ossib. commentar. Paris. 1561. 8. (Probare conatus est, *Galenum* in ossibus describendis usum fuisse humanis sceletis.) — GABR. FALLOPII expositiones in *Galeni* libr. de ossibus, quibus additae sunt a F. MICHINO figurae venarum. Venet. 1570. 8. et in collect. oper. posthuma. to. III. p... Est expositio longa et controversiarum plena. Prodiit etiam c. al. *Fallopii.* Frcf. 1584. f. — Gal. de ossib. ad tiron. liber lat. marginalibus et tabulis illustratus a JO. SIGFRIDO. Helmst. 1599. 8. — JO. PHIL. INGRASSIAE in *Gal.* libr. de ossib. commentaria, nunc primum in luc. edita, et iconn. insignita; appositus etiam est graec. *Galeni* contextus, una c. nova latina versione. Panormi 1603. f. (*Hallerus aliam de anno* 1604. *Panormi suis oculis conspexisse fatetur.*) Editus is liber post mortem auctoris a nepote ejus: icones sunt Vesalii: commentarius est fusissimus cum minutissima et accuratissima ossium descriptione. — Osteologia ex veterum et recentiorum

praeceptis descripta, in qua continentur isagogica de ossibus tractatio per Jo. RIOLANUM. Cl. Galeni lib. de ossibus, et in eundem JAC. SYLVII commentarii. Jo. RIOLANI explanationes apologeticae pro Galeno. Par. 1614. 8. — SIM. PAULI orat. cum Galen. de ossib. ad sceleton publice in coll. Finckiano esset interpretaturus. Hafn. 1641. 4.

18. *Περὶ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομῆς. De venarum arteriarumque dissectione liber.* Exstat in ed. Ald. pa. I. f. 89. in graec. Bas. I. p. 197. in Charter. to. IV. p. 225. in VII. Junt. class. I. f. 55.

Citat hunc librum Gal. in libr. de libr. propr. c. 1. et 3. et in arte med. c. 37. refertque ad eos, quos juvenis scripserit. Hinc genuinum esse Galeni non dubitandum. Primus est is liber omnium de venarum arteriarumque fabrica ac decursu tractantium, in quo adeo multa proponantur, quibus postera aetas, ceu a se inventis dictisque, usa sit. Primum de venis agitur, dein de arteriis. Incisiones in brutis tantum fecisse Galenum, is etiam liber probat. Conf. *Hall.* bibl. anat. I. p. 89.

COD. *graec.* hujus libri est in bibl. reg. Paris. n. 2164. in bibl. Venet. D. Marci no. 279. de venae sectione. *Hebraicus* cod. ex arab. versus a R. CHANIN BEN ISAAC est in bibl. Vindob. (v. Comm. Lambec. ed. *Kollar*. lib. I. p. 290. 91.)

VERSIONES. In *latinam* linguam translatus est ab ANT. FORTOLO, cujus versionem ANDR. VESALIUS castigavit, eamdemque plerisque in locis ad exemplarium graecorum fidem emendavit AUGUSTIN. GADALDINUS.

EDITIONES. *Latina:* Galeni dissectionis venarum arteriarumque commentarium. Ejusd. de nervis compendium. ANTON. FORTOLO interprete. Paris. 1526. 4. Repetita est ea editio Bas. 1529. 8. Paris. 1546. f. Prodiit etiam cum parte commentarii de iis, quae medice dicta sunt in Plat. Timaeo. Lugd. 1550. 8. et c. aliis libellis 1551. 16.

19. *Περὶ νεύρων ἀνατομῆς. De nervorum dissectione.* Exstat in ed. Ald. P. I. f. 93. in gr. Bas. P. I. p. 204. in Chart. to. IV. p. 241. in VII. Junt. cl. I. f. 53. Restituit Charterius graecum textum, qui hactenus defuerat, dimidiae partis capitis 10. 11. 12. usque ad cap. 17.

Citat eum librum Galenus ceu proprium in libro de libris propr. c. 3. et in arte med. c. 37. p. 230. to. II. Ad optimos Galeni libros pertinet, in quo primum sanioris neurologiae elementa fuerint tradita. Homines tamen non insecuit, sed simias et alia animalia; hinc decursus ejus nervorum, qui in homine peculiaris est, ignarus. Habet jam accessorium nervum, intercostalem aliosque, quibus demonstratur, eum nervorum anatomen subtilius excoluisse. — Libellum *περὶ νεύρων διανομῆς Oribasius* ex hoc maxime Galeni libro composuit.

CODICES *graeci* exstant in bibl. reg. Paris. no. 2164. 2219. *Hebraicus* exstat cod. ex arabico versus a R. CHANIN BEN ISAAC in bibl. Vind. caes. (Lamb. comm. ed. Kollar. I. p. 190.)

EDITIONES. *Graece* seorsim haud prodiit, *latine* vero. Galeni diss. ven. etc. ANT. FORTOLO interprete. (Plenum titulum vid. no. 18.) Repetita est haec editio Bas. 1529. 8. Paris. 1546. f. — Prodiit etiam *latine* interprete *Augustino Gadaldino* cum libr. de musculor. dissect. (Plenum tit. attuli infr. no. 24.)

20. *De musculorum dissectione*, ab AUGUST. GADALDINO ex graeco versus liber et ab eodem exquisite recognitus est in VII. Junt. edit. in class. I. f. 44. *Latine* tantum exstat, graecusque textus adhuc desideratur.

Meminit Galen. ejus libri in scripto de libr. propr. c. 3. et in art. med. c. 37. p. 230. to. II. Scriptus est ab eo post conscriptos libros de anat. administr. et de usu part. Scopus fuit addere, quae Lycus praetermisisset. Simiarum anatomen tradit, humana tamen

non neglecta penitus. Multos in hoc libro musculos primum descriptos sibi Galenus vindicat.

CODEX *graecus* est in bibl. reg. Paris. no. 2119.

VERSIONES. Prodiit *latine* interprete AUGUST. GADALDINO in collectione opusc. Galen. Lugd. 1556. 8. cujus plenus titulus exhibitus est no. 24. (HALL. l. c. habet etiam aliam ed. Lugd. 1551. 16.) — *Gallice* vertit JAC. DALECHAMP, ediditque Lugd. 1564. .. — *Oribasii* *περὶ μυῶν ἐκ τοῦ Γαλήνου βιβλίον* edidit REN. CHARTER. to. IV. p. 250.

21. *Περὶ μήτρας ἀνατομῆς. De uteri dissectione.* Exstat in Ald. ed. P. I. f. 96. in gr. Bas. I. p. 210. in Chart. to. IV. p. 276. in VII. Junt. class. I. f. 108. Galenus illum inter suos neque de arte med. neque de libr. propr. citat. Humanos uteros non incidit, sed simiarum aliorumque animalium. Graeca, quae textui deerant, Charter. restituit. Vid. ej. concisas notas ad to. IV. p. 710.

CODEX *graecus* exstat in bibl. reg. Paris. no. 2269. alius no. 2271.

EDITIONES *latinae* tantum prodiere. Gal. de uteri dissectione lib. I. de foetus formatione lib. I. et de semine lib. II. cum aliis Galeni, *Jano Cornario* interprete. Bas. 1536. f. — Prodiit quoque ex versione JO. GUINTHERII, Andernac. Paris. 1536. f. c. aliis Lugd. 1551. 16. — JO. BERNARDO FELICIANO interpr. c. aliis Galeni. Basil. 1535. f. Francof. 1604. 12.

22. *Γαλήνου εἰ κατὰ φύσιν ἐν ἀρτηρίαις αἷμα περιέχεται. An in arteriis natura sanguis contineatur.* Exstat in ed. Ald. P. I. f. 102. in gr. Bas. I. p. 221. in Chart. III. p. 154. in VII. Junt. class. I. f. 60.

Refert de eo libro Galen. in lib. de libr. propr. c. 9. et in art. med. c. 37. p. 230. to. II. Scriptus est contra Erasistratum, qui spiritus in arteriis contineri putaverat, et multum continet experimentorum. Elabora-

tus est a Galeno post scriptos de Hipp. et Plat. decretis, et ad utiliores Galeni libros refertur ab HALLERO bibl. anat. I. p. 90.

EDITIONES *latinae* tantum exstant. Vertente Jo. GUINTHERIO, Andern. c. aliis quibusdam Galeni libris prodiit Paris. 1536. f. — Interprete *Victore Trincavellio*, c. libris III. de natur. facult. TH. LINACRO interpr. et libro de substant. facult. natural. Lugd. 1550. 12. — Versio JUL. MARTIAN. ROTAE legitur in VII. Juntar. edit.

23. *Περὶ μυῶν κινήσεως βιβλία β'.* *De motu musculorum libri II.* Exstant in Ald. P. I. f. 1. in graec. Bas. I. p. 553. in Chart. ed. to. V. p. 364. in VII. Junt. class. I. f. 308.

Memorat hunc librum Galen. in libr. de libr. propr. et in libr. de arte med. c. 37.

CODICES *graeci* exstant in bibl. reg. Paris. no. 1849. et 2778. in bibl. Ven. D. Marc. no. 279. (p. 235. catal.)

EDITIONES *graecae:* Galeni libri aliquot graeci partim hacten. non visi, part. mendis repurg. et restituti c. annotatt. Jo. CAII. Basil. 1544. 4. (Cont. autem de decret. Hipp. et Plat.; de comate apud Hippocr.; de medicam., quae inter se commutantur; de anatom. admin. libri IX. et de musculor. motu, de usu part. fragm. libri VII. et Hipp. de medicam.) — *Latinae. Cl. Galeni* Pergam. de motu musculor. libr. II. NIC. LEONICENO interpr. acc. ejusd. quos oporteat purgare medicamentis et quando. Lond. 1522. 4. Paris. 1528. 8. Versio est NIC. LEONICENI, quae prodiit c. libro, quos purgare oporteat, et qualib. medicam. et quando. — *Gallice* vertit J. CANAPE. Par. 1541. 4. Lugd. 1552. ... — Jo. CONR. STETTER censura argumentor. Gal. de motu musculor. Frcf. 1665. 8.

24. *Vocalium instrumentorum dissectio.* Exstat *latine* tantum in Chart. ed. to. IV. p. 219. in VII. Jun-

tar. inter fragmenta Galeni f. 48. interpr. AUGUSTINO GADALDINO.

Meminit Galenus talis libri, quem scripserit, in libro de libr. propr. et in aliis locis, idque fragmentum, quod ad nos pervenit, Galeni esse videtur. Continetur in eo exacta cartilaginum, quae cartilaginem efficiunt, descriptio.

EDITIO *latina* est: Galeni aliquot opuscula, quae nunc primum Venetor. opera inventa et excusa latine, sc. de musculor. dissectione ad tyr. lib.; de nervorum dissect. ad tyr. liber integer; de vocalium instrument. dissect. *Augustino Gadaldino* interprete; brevis denotatio dogmat. Hippocr. *Conr. Gesnero.* Fragment. ex IV. Comment., quos ipse Galenus inscripsit de iis, quae medice dicta sunt in Platonis Timaeo, *Augustino Gadaldino* interpr. Principium comm. I. in libr. I. Hippocr. epidem. *Nic. Machelló;* Oribasii de cucurbit. hirudin. derivat. revulf. sermo, *Aug. Gadaldino* interpr. Lugd. 1556. 8.

25. *Περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων. De caussis respirationis.* Exstat in ed. Ald. P. III. f. 88. in gr. Bas. P. I. p. 165. in Chart. to. V. p. 427. in VII. Juntor. class. I. f. 226.

Citat hunc librum Galen. de libr. propr. et in arte med. c. 37. Juniorem se eum edidisse dolet. Sed vix videtur genuinus esse is, quem Galen. citat, sed fragmentum tantum. Putant quidam, eum esse compositum ex aliis libris, quos Galen. de hoc argumento scripserit.

CODEX exstat *latinus* in bibl. reg. Paris. no. 7015.

EDITIONES. Prodiit cum libro de utilit. respirationis et al. Galeni, ex interpr. JANI CORNARI. Bas. 1556. f. — Interprete Jo. VALSAEO c. libro de diffic. respirat. Par. 1553. f.

26. *Περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων βιβλία θ΄. De Hippocratis et Platonis decretis*

libri IX. — Exſtant in ed. Ald. P. I. f. 129. in gr. Bas. P. I. p. 253. in Chart. to. V. p. 78. in qua editione primi libri fragmentum reſtitutum a cap. 5. legitur, quod in utraque editione priore deeſt. In VII. Junt. claſſ. I. f. 231.

Memorat Galen. hunc librum de libris propr. c. 1. et in arte med. c. 37. to. II. p. 230. *Συμφωνίαν* dictum eſſe apud antiquos hoc Galeni opus, memorat Hier. Mercurialis in var. lect. libr. IV. c. 4. Confecit illud eo tempore, quo Roma ob peſtilentiam gravem in ea graſſantem relicta in patriam properaverat, mox, quieſcente peſtilentia, Romam redux, adhortante Boëtho. Sed tum libros tantum ſex confecerat: reliquos compoſuit aetate jam provectior. *Ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ περὶ μὲν τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ς' βιβλία, προτρεψαμένου με τοῦ Βοηθοῦ. περὶ δὲ μορίων χρείας ἓν τὸ πρῶτον. ἃ λαβὼν ὁ Βοηθὸς ἐξῆλθε τῆς πόλεως ἐμοῦ πρότερος, ἄρξων τότε τῆς Παλαιστίνης Συρίας, ἐν ᾗ καὶ ἀπέθανεν. καὶ διὰ τοῦτο μετὰ πολὺν χρόνον ἑκατέραν τὴν πραγματείαν συνετέλεσα, προσγενομένων μοι κωλυμάτων μετὰ τὴν εἰς οἶκον ἐπάνοδον.* de libr. propr. c. 2. p. 37. to. I. Citat Galen. in hoc de Hipp. et Plat. decret. opere libros de admin. anat. de uſu part. de thor. et pulm. motu, de muſcul. de voce, de natur. facult.; commentarios de Hipp. anatome, de olfact. inſtrumento, de uſu reſpirat. de cauſſa reſpirat. — Dialecticum eſt opus, Chryſippo oppoſitum, Ariſtoteli, Eraſiſtrateis, aliis, de corde, nervis, tendinibus, animae et rationis ſede, de iecinore, venarum principio, de nervorum originibus, de quatuor elementis.

CODICES *graeci* ſunt in bibl. reg. Pariſ. no. 2278., cui tamen liber I. deeſt, in bibl. Ven. D. Marci no. 284. (catal. p. 137.). Libri IV. ſunt in bibl. Cai. Gonvil. *Cantabr.*

EDITIONES *graecae.* Editio princeps eſt Jo. Caii. Bas. 1544. 4. cuius titulum plenum et contenta

exhibui no. 23. — *Latine* prodiit vertente Jo. BERN. FELICIANO cum aliis. Bas. 1535. f. Solus 1550. 16? Lugd. 1550. 16. — Vertente Jo. GUINTHERIO. Par. 1534. f. Galeni de Hipp. et Pl. dogmat. lib. IX. JAN. CORNARIO interprete. Acc. adnot. quaed. c. indice. Lugd. 1550. 12. Lib. I. prodiit latine: Jo. CAII opera aliquot et verſiones partim jam nata, partim recognita et aucta, ſc. CAII de med. methodo libr. II.; de ephemera Britannica lib. I. Acc. Galeni de libris ſuis lib. I. de ordine libr. ſuor. lib. I. de ratione vict. ſec. Hippocr. in morb. ac. lib. I. antea non editus, de plac. Hipp. et Platon. lib. I. eod. CAIO interpr. Lovan. 1556. 8.

27. *Fragmentum in Timaeum Platon. vel e quatuor comm., quos ipſe inſcripſit de iis, quae medice ſcripta ſunt in Platon. Timaeo.* — Exſtat *latine* tantum in ed. Chart. to. V. p. 275. Additi tamen a Charterio ſunt *graeci* e Platonis Timaeo loci, cum Marſ. Ficini verſione. — Exſtat etiam, interpr. AUGUST. GADALDINO, in VII. Junt. ed. inter fragmenta f. 43. *Galen.* in libro VIII. de Hipp. et Plat. decret. c. 5. p. 236. et c. 7. libri de tremore pollicetur, ſe facturum commentarios de medicis rebus in Timaeo, et in libro de propr. libr. ſe hac de re IV commentarios feciſſe adfirmat. — *Galeni* aliquot opuſcula etc. Lovan. 1556. 8. (Plenum titulum vide no. 24.) Alia editio hujus collectionis exſtare dicitur Lugd. 1550. 8.

28. *Περὶ σπέρματος βιβλία β'. De ſemine libri II.* Exſtant *graece* in ed. Ald. P. I. f. 105. in Baſil. gr. P. I. p. 226. in edit. Chart. to. III. p. 185. in VII. Junt. claſſ. I. f. 328.

Citat hos libros Galenus inter ſuos de art. med. c. 37. p. 230. to. II. de elem. ſec. Hippocr. c. 5. de uſu part. libr. XIV. c. ult. et in comm. in Aphor. I. 15. V. 48. Duo ſunt tantum libri. Tertium, ſpurium, et notante ipſo Charterio, credulo alias, multa abſona continentem, addidit Charterius, eumque *latinum* tantum.

In primo libro multa occurrunt de nutritione et formatione foetus in utero materno; in altero inprimis de formatione foetus in utero matris agitur.

CODEX *latinus* exſtat in bibl. reg. Pariſ. no. 6865.

EDITIONES *latinae* ſunt: *Galeni* de ſemine libr. II. Jo. GUINTERO interpr. Adiectae ſunt caſtigationes exempl. graeci. Par. ap. Sim. Colin. 1533. 8. — *Galeni* in libr. Hipp. de victus ratione in morb. ac. comment. IV. Jo. VALSAEO interpr. nec non ejusd. de ſemine libr. II. Jo. GUINTERO interpr. Bas. 1533. f. — *Galeni* de uteri diſſectione lib. I. de foetus formatione lib. I. et de ſemine libri II. et alia Galeni prodiere cum Marcello, *Jano Cornaro* interpr. Baſ. 1536. f. — L. B. ap. Elzev. ex interpr. GUINTHERII, 1634. 16. — A Jo. BERN. FELICIANO interpretati et ad vett. exemplar. fidem recogniti leguntur.

29. *Περὶ χρείας τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων λόγοι ιζ.* *De uſu partium corporis humani* libri XVII. Exſtant in ed. Ald. P. I. f. 1. in gr. Baſ. P. I. p. 367. in Chart. to. IV. p. 284. in VII. Junt. claſſ. I. f. 113.

Meminit ejus libri, qui integer ad nos pervenit, *Galen.* de libr. propr. c. 3. et in arte med. c. 37. to. II. Citat etiam frequentiſſime, v. c. de ſem. lib. II. c. 2. de adm. anat. I. c. 1. de opt. corp. noſtri conſtit. c. 2. in comm. in Hippocr. II. aphor. 1. in comm. I. in Hipp. prognoſt. text. 23. et ſaepiſſime alias. Scripſit eum librum *Galen.*, cum M. Antoninum, in bello Germanico occupatum, Romae expectaret, valetudini Commodi praefectus, et poſt conſulis Boëthi diſceſſum, cui tamen primum de uſu part. librum jam dederat, teſte c. 2. de libr. propr. Ex optimis Galeni libris hoc opus eſſe, HALLERUS in bibl. anat. to. I. p. 93. teſtatur. Ad optimos etiam ejusdem Galeni libros retulit cum libris de loc. adfect. meth. med. et de ſimpl. medic. facultatibus THOM. BARTHOL. diſſ. III. de libr. leg. p. 85. Conſ. de hoc libro Theodoret. lib. V. de haeret. fa-

bul. c. 9. et CONR. DIETERICUS in anat. ſacr. p. 774. — Deſcribitur in eo opere partium corporis hum. fabrica et uſus, ita, ut ab externis partibus ad internas tranſitus ſit. Hinc de fabrica manus, pedis incipit, progreſſu facto ad abdominis, pectoris, capitis viſcera, ad oculos, ad externas faciei partes, ad medullam ſpinalem, genitales virorum mulierumque partes, tandemque ad nervos. Finis ſimul Galeno is eſt, ut admirandum opificis naturae artificium, quo in ſingulis partibus componendis uſus ſit, demonſtret. — Citat *Galen.* in his libris Lib. I. c. 16. opus de Hippocr. et Plat. decr. Lib. V. c. 4. librum de natur. facult. Lib. VI. c. 12. ſcriptum *περὶ πάσης τῆς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς διαφωνίας.* Lib. X. c. 9. de motu muſculor. Lib. XII. c. 8. adminiſtr. anatom. priores libros, quibus perfectiores poſtea ſubſtituit. Lib. XIV. c. ult. libros de ſemine.

CODEX ejus operis anno 1609. ex legato ad facultatem med. Pariſin. pervenerat, teſte GUID. PATINO Lettres I. p. 52. Alii codd. graeci exſtant in bibl. reg. Paris. no. 2148. 2281. et alius, in quo tres libri poſtremi deſunt, no. 2154. Pars libri XIV. et XV. eſt graece in ead. bibl. no. 2252. Exſtat quoque cod. in bibl. Ven. D. Marci no. 287. et in Medic. duo. Erat etiam in bibl. MICH. CANTACUZENI. Imperfectus cod. no. 946. in Coll. Cai. Gonvil. *Cantabr.* — Galeni de partib. libr. VIII. ſunt in bibl. Coislin. Montfauc. P. II. p. 447.

Arabice exſtat in bibl. reg. Paris. ſub titulo: *Galinus te menafé al aadha*, vertente et commentante *Honain*, filio Iſaaci, cognomine Al Ebadi, I. no. 988. In bibl. *Narciſſi*, archiepiſcopi Armaghienſis, no. 1709. Alius cod. arab. vertente *Abdulrahman* Ali ben Abu Sadir, qui et ſcholia adiecit, eſt in bibl. r. Pariſ. no. 1044. De eo cod. vid. *Herbelot* in bibl. orient. Novem libri a decimo usque ad decimum ſeptimum ſunt in bibl. Eſcurial. no. 845.

EDITIONES. *Graece* hunc librum integrum prodiisse, curante Jo. Caio, Bas. 1544. f. refert Haller. bibl. anat. I. p. 96. Sed prodiit tantum fragmentum libri VII. — Partem libri III. priorem graece prodiisse, curante eodem Caio, Bas. 1544. f. idem refert. Decem libros graece seorsim prodiisse Paris. 1543. f. idem auctor est. — Quartus liber seorsim prodiit graece: *Galeni* de usu part. corp. hum. liber IV. graece, p. *Vitum (Ortelium)* Winsemium. Viteb. exc. Jo. Luft. 1549. 8. (Vid. Cat. bibl. Krohnii p. 213.)— *Latine* prodiit Nic. Calabro interpr. Par. 1528. 4. 1531. f. cum aliis, Bas. 1533. f. — *Cl. Galeni* de usu partium corp. hum. libri XVII. Nic. Regio Calabro interpr. Denuo exactiore cura ad graec. exempl. veritatem castigati p. Jac. Sylvium et Mart. Gregorium. Par. ap. Wechel. 1538. f. Lugd. 1550. 12. — Interpr. Guintherio, Andern. Bas. 1531. f. Versio Nic. Regii est in editt. oper. Galeni Papiensibus. Eam versionem emendarunt Augustin. Gadaldinus et Jo. Caius. — *Gallice* excusi sunt, vertente *Dalechampio:* De l'usage des parties du corps humain, livres XVII. Par Claude Galien, traduits fidellement du Grec en François. à Lyon 1565. 8. Repetita est haec editio 1566. Par. 1608. 8. 1659. 4. 1664. 4. — *Germanica* quoque prodire coepit: Vom Nutzen der Theile des menschlichen Körpers, aus d. Griech. übers. u. mit Anmerk. begleitet von G. F. F. Noeldeke (etiam c. inscriptione: Galen's sämmtliche Werke. Th. 1.) Oldenb. 1805. 8. Nihil praeterea prodiit.

COMMENTARII. Jo. Loniceri erotemata in Galeni de usu partium libr. XVII. acc. ejusd. compendium de meteoris. Frcft. 1548. 8. — Casp. Hofmanni comment. in Galeni de usu part. corp. hum. libr. XVII. Cum var. lect. in utrumque cod., graec. et lat. et indice gemino. Frft. typ. Wechel. 1625. f. (Addidit Hofmann. argumenta singulor. libror., multaque utilia congessit in commentariis pro more suo, et mul-

ta etiam nimis fuse in iis dicta sunt prolixeque, pro seculi, quo vixit, genio. Adpendix, in qua continentur variae lectiones graeci codicis, itemque hallucinationes interpretum, utilissima est, et permulta continet ad textum hujus libri integriorem efficiendum. Dolendum autem est, Hofmanum codices graecos, quibus usus est, plane non descripsisse. Multa enim mutavit et emendavit ex ingenio. In pagina tituli aversa legitur Hofmanni consilium de edendo Galeno, ac sponsio publica eaque solennis de reddendis cuique codd. mss. Galeni ad ipsum transmissis.) In catal. bibl. CHR. GFR. GRUNERI no. 320 b. reperiuntur hi commentarii in Gal. de usu part. msti, qui utrum sint, qui typis excussi prostant, an curas novas contineant, quas Hofmannus isti operi impenderit, id comperire haud potui. Totus Hofmanni apparatus, quo promissam omnium Galeni operum editionem augere atque exornare voluit, centum voluminibus formae maximae constans, in bibliothecam Askewianam migravit. Vid. REISKENS *Leben u. Briefe.* — Augustae laudes divinae majestatis cunctis pensandae mortalibus, a centum undequadraginta miraculis in homine e divinis Galeni de usu partium libris XVII. selectae — a SEBAST. MEYERO. Frib. Brisg. 1627. 12. — Exstat in hoc Galeni opus THEOPHILI PROTOSPATHARII in Galeni de usu part. libros epitome, quam de corpor. hum. fabrica inscripsit, JUN. PA. CRASSO, Patav. interpr. Par. 1540. 8. Vertit Crassus hunc librum e graeco codice. Utilissimam esse hanc epitomen, omniaque referre, quae Galenus dixit, testatur Crassus. — Jac. Sylvius reliquit commentarios in Galeni libros de usu partium, quorum in isagoge sua anatomica aliquoties meminit, eosque typographus, qui isagogen Parisiis impressit, Jo. Hulpetan, anno 1555. brevi se publicaturum esse promiserat quidem, sed promissis non stetit.

30. *Περὶ ὀσφρήσεως ὀργάνου. De instrumento odoratus.* Exstat in Ald. ed. P. I. f. 94. in gr. Bas. P.

I. p. 206. in Chart. to. V. p. 354. in VII. Juntar. claſſ. I. f. 110.

Haud meminit hujus libri Galenus neque de libr. propr., neque art. med. c. 37. Citat vero eum in libro VII. de Hipp. et Pl. decr. c. 6. p. 218. to. V. Libros de uſu part. in ipſo hoc libello commemorat. Scriptus igitur fuerit, poſtquam uterque liber de uſu partium et de Hippocr. et Plat. decret. jam editus erat, neceſſe eſt. Videtur hinc eſſe Galeni opus aetate provectioris.

CODEX *graecus* eſt in bibl. reg. Pariſ. no. 2164.

VERSIO *latina* debetur LUD. BELISARIO, TRINCAVELLIO et RICCO. Prodiit lat. cura GUINTHERII. Pariſ. 1536. f. cum aliis.

31. *Περὶ τῶν πεπονθότων τόπων ϛ'. De locis adfectis libri ſex.* Exſtant in ed. Aldin. P. III. f. 27. in graec. Baſil. P. III. p. 248. in Charter. to. VII. p. 378. in VII. Junt. claſſ. IV. f. 2.

Refert Galenus, ſe hos ſcripſiſſe libros, de libr. propr. et in art. med. c. 37. Omnibus áliis Galeni operibus HALLER. (bibl. med. pr. to. I. p. 245.) hoc praefert, quod maturioris aetatis partus ſit, quod expreſſe memorat Galen. in libro III. de loc. adf. c. 3. p. 427. et omnibus fere aliis Galeni ſcriptis nuperius, quodque mira ſagacitate, quoties in aliqua corporis parte dolor erat, aut convulſio, aut paralyſis, aut aliud ſymptoma, ſtudioſe inquirebat, quo loco morbi cauſam quaerere oporteret. Eſt ſane liber pathologiae ac ſemiotices ſtudio maxime inſerviens. Citat Galenus in his libris libr. de Hipp. et Plat. decret. de pulſibus, de ſymptomat. cauſſis, de dignoſcendis oculorum adfectibus, de reſpirationis cauſſis, de voce, de vivorum diſſectione, de ſpirandi difficultate, de motu muſculorum, de marcore.

CODICES *graeci* ſunt in bibl. reg. Pariſ. no. 2157. in bibl. Caes. Vindob. Lamb. comm. VI. p. 100.

in Medicea. Montfauc. I. p. 387. Bandini III. p. 131. et alius codex de *dignotione* locor. adfect. Bandini III. p. 115. in bibl. Lugd. Bat. *περὶ διαγνώσεως τῶν πεπονθότων τόπων* libri VI. integri. (v. Cat. ejus bibl. p. 394. no. 53.) In biblioth. G. Laudi. Cat. mſt. Angl. no. 709. in Voſſian. Cat. bibl. Britann. no. 2164. Erat etiam codex apud Mich. Cantacuzenum. Varias lectiones ex mss. Pariſinis exhibuit Charterius in conciſis notis ad to. VII. oper. Hippocr. et Galen. p. 886. Eclogae ex his libris ſunt *graece* in bibl. Caeſ. Vind. de Neſſel III. p. 26. no. 15. In biblioth. D. Marci Ven. cod. 280. (catal. p. 135.) — *Latini* in bibl. reg. Pariſ. no. 6865. a. et b. in Mertonenſi no. 685. in bibl. Iſ. Voſſii no. 2162.

VERSIONES. *Arabica* libror. IV. priorum verſio eſt in bibl. Eſcurial. no. 843. *Hebraica* ex arabica facta a R. Chanin ben Iſaac eſt in bibl. Caeſ. Vindob. Lamb. ed. Kollar. I. 291.

EDITIONES. *Graece* prodiit cura Th. Plateri. Baſ. 1554. .. *Latine:* De affector. locor. notitia libr. IV. Guil. Copo interpr. Venet. p. Jo. Hertzog. 1500. f. (vid. Panzer ann. typogr. III. p. 472.) — Galeni de aff. loc. notit. libr. VI. lat. Gu. Copo interpr. Par. p. H. Steph. 1513. 4. (Is annus notatus eſt in fine praef. Gu. Copi ad Ludov. XII. Gallor. regem.) Repetita eſt haec Copi verſio Paris. 1520. f. — *Gal.* de aff. loc. notitia lib. VI. Gu. Copo interpr. Ex ſecunda recognitione. S. l. 1527. 12. Lugd. 1547. 12. Lugd. 1549. 16. Lugd. 1562. 16.

COMMENTARII. Commentarius Avicennae in hunc librum exſtat in bibl. Eſcurial. no. 797. — Nota mſtae in Galen. de locis adf. ſunt in bibl. reg. Pariſ. no. 7032. — Cod. graec., isque integer, cum anonymi cujusd. auctoris ſcholiis graec. marginalibus eſt in bibl. Caeſ. Vindob. (vid. de Neſſel P. III. no. 22. p. 33.) — Jo. Agricolae comment. novi in Cl. Gal.

libr. VI. de loc. adfect. Norimb. 1537. 4. — LEONH. FUCHS commentar. tomum III. efficiunt ſuorum commentarior. in Galeni libros. Par. 1554. f. — FRC. DURETI comment. Venet. 1557. 8. — TH. RODERIC. a VEIGA opera omnia in Gal. libros edita, ſc. in libr. III. artis medic., in libr. VI. de loc. adf., in libr. II. de febr. differentiis commentarii. Lugd. 1594. f. — JO. WOLFII exercit. ſemiot. in Cl. Galeni de loc. adf. libros VI. diſputationibus XII. comprehenſae. Helmſt. 1620. 4. — FR. VALLESII comm. in Cl. Galeni 1. art. med. 2. de inaequ. temperie, 3. in tert. de temperamentis librum, 4. in V priores de ſimplicium medic. facultatib. libros, 5. in duos de differentia febrium, 6. in VI de loc. patientib. libros. Acc. tractat. medicin. etc. opera JO. PT. AYROLDI. Frcf. 1645. f. — Ejus comm. in VI. libr. de locis adf. etiam ſeorſim prodierunt. Lugd. 1559. 8. — PT. SCHOTANI compend. ex Galeni libr. VI. de loc. adf. Franeck. 1616. 8. — Praelectionum, a JO. STPH. STROBELBERGERO Monte pelio publice habitarum, brevis recapitulatio, continens ſummariam libri I. Galeni de loc. adfect. notitia explanationem. Norimb. 1614. 12. — JUST. GFR. GUNZIUS de derivatione puris ex pectore in bronchia ad Gal. de loc. adf. lib. V. c. 3. Lipſ. 1738. 4. — Huc facit etiam: Methodus VI. libror. Galeni de ſignis omnib. medic. p. JAC. SYLVIUM. Par. 1539. f. — Liber quintus contradictionum Cardani quaed. ad hunc librum explicandum continet.

42. *Περὶ διαφορᾶς πυρετῶν βιβλία β'. De differentiis febrium* lib. II. Exſtant in ed. Ald. P. III. f. 65. in Baſ. gr. P. III. p. 320. in Chart. to. VII. p. 106. in VII. Juntar. claſſ. III. f. 30.

Meminit ejus libri Galen. de plac. Hipp. et Plat. VIII. 6. p. 240. de cauſſ. procataret., de pulſib., libros XVI. commentarior. in Archigenis de pulſib. libr. VII., de nominibus med., de typis, de natur. fac. —

In libro autem de libr. propr. illum haud commemorat.

CODICES *graeci* exſtant in bibl. reg. Paris. no. 1883. 2156. 2157. 2158. 2246. 2260. 2267. 2272. 2276. In Vindob. Lambec. VI. p. 88. 94. to. I. p. 161. Sed in principio et fine mutili ſunt. Vid. de NESSEL P. III. p. 27. no. 5. Alius cod., isque integer, eſt no. 28. vid. de NESSEL P. III. p. 38. In Medicea Plut. 73. 75. Bandini III. p. 161. In bibl. D. Marci Ven. cod. 282. (v. catal. p. 136.); in bibl. Caj. Gonvil. Cantabr. no. 949. — Galenus de febri exſtat graece in bibl. Caes. Vind. vid. de NESSEL P. III. no. 19. p. 29. — *Latinus* cod. eſt inter Mſſ. bibl. Jacobeae no. 8617.

EDITIONES. *Graeca* cum al. Galenicis prodiit Paris. ap. G. Morell. 1557. 8. *Latinas* vide inter VERSIONES.

VERSIONES. *Arabice* in bibl. Eſcur. Caſiri no. 793. *Hebraice* ex arabic. verſ. a R. Chanin ben Iſaac in bibl. Vindob. (Lamb. comm. ed. Kollar. to. I. 291.) *Latinae:* Libri de different. febrium a Galeno editi tres translationes cum antiqua LEONICENI et LAURENTIANI: breviter ac faciliter expoſitae: et digreſſionibus ſcientificis Thaddei, Dyni et Th. de Garbo illustrate a *Ruſtico placentino* ordinate et cura ejus impreſſe in Papienſi gymnaſio. Papie p. Mag. Bernardinum de Garaldis 1519. 4. Exſtabat et in bibl. Günziana p. 45. — Galeni de differ. febr. libr. II. interpr. LAURENTIO LAURENTIANO. Colon. 1526. 8. Par. 1532. f. Lugd. 1547. 12. 1548. 12. — Galeni de diff. febr. accurate reviſi a Sim. Thomas. Lugd. 1548. 12. 1550. 16. 1557. 12. — Exſtabat etiam hujus libri antiqua verſio *latina*, ex arabico, ut puto, facta. Eam in commentariis ſuis exhibuit TH. a GARBO. *Germanice:* Galens Fieberlehre von KURT SPRENGEL. Bresl. u. Leipz. 1788. 8.

COMMENTARII ſcripti in hunc librum

funt: Galeni de febr. differ. ex Paulo et Alexandro, graece in bibl. reg. Parif. no. 2178. — TH. A GARBO commentaria in libros Galeni de febr. differ. c. textu Galeni. Lugd. 1514. 4. — *Laurentii Laurentiani* commentarius. Lugd. 1550. 12. — *Pamphili Montii* commentarii Bonon. 1550. 8. 1565. 8. — Cph. a Vega comm. Complut. 1553. 8. Lugd. 1626. f. — LEONH. FUCHSII verfio et commentarii. Par. 1554. f. — JAC. SYLVII commentarius. Lugd. 1556. 16. 1561. 8. — H. GIBAITI commentar., quae ad febr. cognitionem fpectant, univerfa paene complectens. Lugd. 1561. 8. 1562. 12. — FR. VALLESII comment. in Galeni artem medic. etc. (Plenum titulum invenies paulo ante no. 31.) 1594. f. Prodierat jam ante comm. in libr. Galeni de differ. febr. Complut. 1569. 8. Colon. 1590. f. — VICT. TRINCAVELLI commentarius. Venet. 1575. f. — JO. BRAVI comment. Salamant. 1585. 4. — TH. ROD. A VEIGA opera omnia in Galeni libros edita etc. (plen. titul. fupra no. 31.) Coimbr. 1582. 4. — JO. BAPT. NAVARRI comment. Valent. 1628. 8. — SIM. A CAMPI comm. Neap. 1642. 4. — In cap. 2. et 3. exftant commentarii ANT. NUNNEZ, Salamant. — ROD. A VEGA adnotationes mftae latent in bibl. reg. Parif. no. 7048.

33. *Περὶ τῶν ἐν ταῖς νόσοις καιρῶν. De morborum temporibus.* Exftat in ed. Aldina P. III. f. 97. in gr. Bafil. P. III. p. 379. in Chart. to. VII. p. 292. in VII. Junt. cl. III. f. 85.

Haud meminit hujus libri Galenus de libr. propr. Citat vero in eo libros de pulfib., de crifib., de febrium differentiis.

CODEX *graecus* eft in bibl. D. Marc. Ven. no. 282. in Medicea plut. 74. *Latinus* eft in bibl. r. Parif. no. 6861.

EDITIONES. *Latine* prodiit: Galeni de dieb. decretor. libr. III. de morbor. tempor. lib. I. de genera-

lib. morbor. temporib. liber (Jo. GUINTHERIO interpr.) Parif. 1529. 8.

VERSIONES *latinae* factae funt a NIC. RHEGIO, GUINTHERIO, cujus verfionem recognitam edidere AUGUSTIN. GADALDINUS et RICCIUS.

34. *Περὶ χρείας ἀναπνοῆς. De refpirationis ufu.* Exftat in ed. Aldina P. III. f. 85. in graec. Baf. P. III. p. 153. in Chart. to. V. p. 413. in VII. Junt. cl. I. f. 223.

Refert de hoc libro Galen. de libr. propr. et in art. med. c. 37. promittit etiam, fe fcripturum librum de refpirationis ufu in libro de fpirandi difficultate. Citat hunc librum praeterea de Hippocr. et Plat. decr. VIII. 9. p. 246. Laudat in hoc libro libros de pulfuum cauffis et de decr. Hipp. et Plat. Contra Erafiftratum et fpiritum, ex hujus fententia per fpirationem in arterias tractum, maxime fcriptus eft.

CODEX *graecus* exftat in bibl. Medicea. — *Latinus* in bibl. D. Marc. Ven. et in bibl. reg. Par. n. 6865.

VERSIONES. Interpr. JAN. CORNARIO c. libro de cauff. refpiration. et aliis. Baf. 1536. f.

COMMENTAR. ANT. LUDOVICI erotemata de ufu refpirat. Olyfip. 1540. f. c. aliis Galeni.

35. *Περὶ χρείας σφυγμῶν. De ufu pulfuum.* Exftat in ed. Ald. P. III. f. 80. in gr. Baf. to. I. p. 154. in Chart. to. V. p. 433. in VII. Junt. cl. I. f. 227.

Citat Galenus hunc librum inter proprios in arte med. c. 37. de Hipp. et Plat. decr. VIII. c. 9. p. 246. Contra Erafiftratum fcriptus eft, qui docuerat, fpiritum arteriarum per infpirationem trahi.

CODEX *latinus* exftat in bibl. reg. Par. no. 7011. Et in coll. Cai. Gonvil. Cantabr. no. 948.

EDITIONES. *Graece* prodiit Parif. 1543. f. *Latine*, THOM. LINACRO interpr. Lond. 1522. 4. Par. 1528. 8. Lugd. 1547. 12. 1549. 12. 1550. 12.

36. *Περὶ τῶν σφυγμῶν τοῖς εἰσαγομένοις. De pulfibus libellus ad tirones.* Eft in Ald. ed. P. III. f. 1.

in gr. Baſ. to. III. p. 1. in Chart. to. VIII. p. 1. in VII. Junt. cl. IV. f. 43.

CODEX exſtat in bibl. D. Marc. Ven. no. 281. de pulſibus ad eos, qui introducuntur.

37. *Περὶ διαφορᾶς σφυγμῶν λόγοι δ'. De pulſuum differentiis libri IV.* Exſtat in ed. Ald. P. III. f. 4. in gr. Baſil. P. III. p. 7. in Chart. to. VIII. p. 14. in VII. Junt. claſſ. IV. f. 46.

CODEX. In bibl. D. Marc. Ven. no. 287. ſunt de differ. pulſuum lib. IV. de pulſ. dignot. lib. IV. de cauſſ. pulſ. lib. IV. et de praenot. ex pulſib. libri IV.

38. *Περὶ διαγνώσεως σφυγμῶν λόγοι δ'. De dignoſcendis pulſibus libri IV.* Exſtant in Ald. ed. P. III. f. 28. in gr. Baſil. P. III. p. 52. in Chart. to. VIII. p. 103. in VII. Junt. cl. IV. f. 70.

39. *Περὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτίων λόγοι δ'. De cauſſis pulſuum libri IV.* Exſtant in ed. Ald. Pa. III. f. 45. in gr. Baſ. P. III. p. 84. in Chart. to. VIII. p. 167. in VII. Junt. cl. IV. p. 86.

40. *Περὶ προγνώσεως σφυγμῶν λόγοι δ'. De praeſagitione ex pulſibus libri IV.* Exſtant in ed. Ald. Pa. III. f. 62. in graec. Baſ. Pa. III. p. 117. in Chart. to. VIII. p. 236. in VII. Junt. cl. IV. f. 104.

Conſulto in unum collegi libros *de pulſibus* Galeni, quos auctor etiam ſaepiſſime, excepto tamen de pulſibus ad tirones libro, quem ſcripſit poſt XVI. de pulſibus libros, quippe cum in eo libros de pulſibus dignoſcendis citet, conjunctim laudat titulo librorum XVI. de pulſibus. Omnes hos libros et eum de pulſibus ad tirones Galenus inter ſuos refert, tam in libro de libr. propr. et de ordine libror. ſuor., quam in arte med. c. 37. Scripſit eos poſt alios permultos libros exaratos: citat enim in iis libr. de tumore, palpitatione, rigore, in Ariſtotelem de demonſtratione commentarios, de optima corporis conſtitutione, de ſymptomatum cauſſis, de differentiis febrium, de marcore, de decr. Hipp. et Plat. Suntque maximae in ſemiotice dignitatis,

quod ex iis omnis fere de pulfibus doctrina, noftrorum etiam temporum profluxit, ut adeo et noftrae aetatis femiotices fcriptores fubtilia ifta permulta, quae Galenus habet, ex iis in libros fuos transfcribere non dubitarent.

CODEX *graecus* libri de pulfuum differentiis c. libro de pulfibus exftat in Medicea. Duo codices ejus libri in bibl. reg. Parif. n. 2157. 2161. *Latinus* cod. hujus libri fervatur in ead. bibliotheca no. 6865. — Codices *graeci* libri de dignofcendis pulfibus funt in bibl. Medicea, in bibl. D. Marc. Ven. et in bibl. reg. Parif. no. 2157. 2158. 2161. — Codices *graeci* libri de cauffis pulfuum exftant in bibl. Medic. c. libro de dignofcendis pulfibus. In bibl. r. Par. no. 2137. 2161. In bibl. D. Marci Ven. — Codices *graeci* libri de praefagitione ex pulfibus funt in bibl. D. Marc. In Medicea Bandini III. p. 121. et in bibl. r. Parif. no. 2157. 2161. *Θεοφίλου ἐκ τοῦ προγνωστικοῦ Γαληνοῦ περὶ σφυγμῶν* eft in bibl. Caef. Vind. de Neffel no. 28. — Codices *latini* funt in bibl. r. Parif. n. 6865. — Codices librorum Galeni de pulfibus funt in bibl. Medic. In bibl. Caffinenfi. Galenus *περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν σφυγμῶν*, qui a cap. 3. libri I. incipit, item *περὶ διαγνώσεως σφυγμῶν* libri IV. Item *περὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτίων* libri IV. ubi nomen Galeni praefcribitur, totidem *περὶ τῆς προγνώσεως*, ubi in fine multae lacunae, exftant in bibl. ac. L. B. ex leg. Bonav. Vulcan. Vid. cat. bibl. ejusdem p. 346. no. 43. Duo codd. *graeci* funt in bibl. D. Marc. Ven. in reg. Parif. no. 2157. 2276. in Bodlei. in Vindob. lib. VI. p. 94. in bibl. Gu. Landi (cat. mff. Anglic. no. 707.). — Excerpta de pulfibus ex Galeni et Theophili libris funt *graece* in bibl. r. Par. no. 2178. Excerpta ex Galeno de urinis et pulfu exftant graece, fed barbaro fermone fcripta, in bibl. Vindob. de Neffel III. p. 53. *Latine* exftant in bibl. r. Par. no. 7015. et lib. de pulfibus olim fuit in bibl. Auguft. Vid. catal. p. 301.

VERSIONES. *Arabice* ab Honaino converſi ſunt in bibl. r. Par. no. 1043. *Hebraicus* cod. eſt in bibl. Vindob. lib. VI. p. 94. Galeni de pulſibus ex arab. in hebraic. verſus a R. Chanin ben Iſaac eſt in eadem. cf. Lamb. comm. ed. Kollar. I. p. 290. *Latini* interpretes ſunt HERM. CRUSERIUS, MART. GREGORIUS, AUGUSTIN. GADALDINUS, JO. GUINTHERIUS, Andern.

EDITIONES *graecae* libri de pulſibus ad tirones. Galeni lib. de pulſib. introductorius. graec. Par. 1529. 8. Colon. 1529. 8. Par. 1543. f. — Galeni introductio in pulſus ad Theutram, vertente MART. GREGORIO. De pulſuum uſu, TH. LINACRO interpr. Lugd. 1556. 12. Prodiit etiam *lat.* cum aliis, vertente GUINTHERIO. Par. 1531. f. — FR. VALLESII comment. in Galeni libros etc. Colon. 1594. f. (Plen. titul. vid. no. 31.)

COMMENTARII. Galeni introductio in pulſus, c. commentario MART. GREGORII et ejus interpretatione. Lugd. 1550. 12. — LEON. ROGANI in Galeni libell. de pulſib. ad tirones commentar. acc. ejusd. de urinis libri III. — e Galeno collecti. Neap. 1556. 8. Rom. 1560. 8. Venet. 1571. 8. 1575. 8. 1597. 8. — FERD. MENA Galeni de pulſibus libell. *lat.* verſus c. commentar. et caſtigationibus. Compl. 1553. 4. — JO. BPT. NAVARRO comment. in Galeni libr. de differentiis febrium, in libr. de pulſib. ad tiron. et in ſpurium librum de urinis. Valent. 1651. 8. 1693. 4. — FRC. SANCHEZ comment. in hunc libellum prodiere Toloſae 1636. 4. De HERM. CRUSERII omnibus Galeni de pulſibus operib. mox dicetur. — Omnes hi de pulſibus libri Galeni prodierunt junctim *latine*, TH. LINACRO interpr. Par. 1532. f. — Galeni de pulſib. ad tiron. et XVI. de pulſib. libri, interpr. H. CRUSERIO, c. commentariis ejusd. Pariſ. 1532. 4. — De differ. pulſuum, de dignoſc. pulſib., de cauſſis pulſuum, de praeſagitione e pulſib., H. CRUSERIO interpr. prodiere c. aliis Galeni. Baſ. 1535. f. — Galeni de pulſibus libri XVI. in compendium redacti opera H. CRUSERI.

Ven. 1575. 8. Pertinet huc quoque: De pulsibus libellus, passim e Galeno collectus, a Gesnero editus. Tigur. 1555. 8. — Clarissimor. quorund. medicor. libri IV. 1) de pulsibus e Galeno collect. et quasi in formulam redactus; 2) *Vassaei* de judiciis urinarum; 3) Jac. Sylvii morbor. intern. cur. med.; Bruti Lusitani de ratione victus in febribus. Col. 1579. 8. — Jo. E. Hebenstreit d. d. pulsu inaequali ad mentem Galeni de causs. puls. lib. II. Lips. 1741. 4.

41. *Galeni synopsis librorum suorum sexdecim de pulsibus.* Exstat in ed. Chart. to. VIII. p. 309. in VII. Junt. cl. IV. f. 123. *Graecus* textus desideratur. *Versio* est ab Aug. Gadaldino ex graeco facta. In ipso libro non occurrunt, quae efficiant, ut dubitemus, quin sit genuinus. Promiserat quoque Galenus in c. 37. artis med., se scripturum esse tale compendium, ac in c. 5. libri de propr. libr. ipse de hoc compendio, a se scripto, refert.

42. *Περὶ κρισίμων ἡμερῶν βιβλία γ'. De diebus decretoriis libri III.* Exstant in ed. Ald. P. III. f. 120. in gr. Bas. Pa. III. p. 423. in Chart. to. VIII. p. 450. in VII. Junt. cl. IV. f. 145.

Inter suos refert hos libros *Galenus* de libr. propr. et de arte med. c. 37. Defendit dies criticos, etiam lunae influxus in eos haud ignarus.

CODICES *graeci* sunt in bibl. r. Paris. no. 2272. 2246. in bibl. D. Marc. Ven. in Caes. Vind. Excerptum ex his est in Medicea. Bandin. III. p. 100. In colleg. Mertonensi *latinus* no. 685.

VERSIONES. *Arabicus* cod. est in Escurial. no. 793. in bibl. r. Par. exstat etiam arabice, vertente *Honain. Hebraicus* ex arabico factus a R. Chanin ben Isaac est in bibl. Vind. (Lamb. ed. Kollar. I. p. 291.) — Galeni de dieb. decretor. libri III. de morbor. temporibus lib. I. de general. morbor. tempor. liber (Jo. Guintherio interpr.) Paris. 1529. 8. Paris. 1530. 8. Lugd. 1550. 16. Basil. 1554. — Galeni

de dieb. decretor. libr. III. Jo. GUINTHERIO interprete. Lugd. 1550. 12. 1553. 12. — Verſionem GUINTHERII, recognitam ab AUGUST. GADALDINO, exhibent editiones operum latinae.

COMMENTARII. Recens latini facti et comm. illuſtrati a Jo. LALLEMANT. Heduae 1578. Lugd. 1579. 4. Genev. 1579. 4. — Jo. PLANERII dubitationum et ſolutionum in III. Galeni de dieb. crit. lib. I. acc. ejusd. in eundem III. Galeni de diebus criticis ſcholia. it. ejusd. conſilium in curatione morbi Gallici cet. Venet. 1574. 4. — Jo. ANT. MAGINI de aſtrologica ratione ac uſu dierum criticor. opus, duobus libris diſtinctum, quorum primus complectitur comment. in Galeni libr. III. de dieb. decretor., alter agit de legitimo aſtrologiae in medicina uſu. Venet. 1607. 4. — HIPPOL. OBICII comment. in libr. III. exſtat etiam. — Epitome per Jo. MORISOT. Baſil. 1547. 8. Reperitur etiam ea epitome inter annotationes Moriſoti in aphor. Hippocratis.

43. *Περὶ κρίσεων βιβλία γ'. De criſibus libri III.* Eſt in ed. Ald. P. III. f. 103. in gr. Baſ. to. III. p. 389. in Chart. to. VIII. p. 377. in VII. Junt. cl. IV. f. 125.

Eſt genuinus, de quo ipſe Galenus refert de libr. propr. et in arte med. c. 37. et de Hipp. et Plat. plac. VIII. c. 6. p. 240. Eſt fere commentarius in Hippocratem. Citat Galenus in hoc ſcripto libros de arte curativa, de facultat. natural. comm. in Hippocr. aphor. de febris ſignificatione, de typis, de pulſibus.

CODICES *graeci* ſunt in bibl. D. Marc. Ven. no. 282. (catal. p. 136.), in Vindob. Lambec. I. p. 181. in Voſſian. bibl. ac. Lugd. Bat. (v. cat. ejusd. bibl. p. 397. no. 45.) in bibl. r. Pariſ. no. 2266. et 2272. in Medic. plut. 73. in bibl. eccleſ. Weſtmonaſt. no. 1100. — *Latini* codd. ſunt in bibl. coll. Mertonenſ. no. 685. in reg. Par. no. 6865.

VERSIONES mſtae. *Arabice* exſtat in bibl. Eſcurial. n. 797. 843. *Hebraice* ex arab. translatus a

R. Chanin ben Isaac est in bibl. Vind. (Lamb. ed. Koll. I. p. 291.)

EDITIONES. Galeni opera, Nic. Leoniceno interpr. de differ. morb. lib. II. de inaequali temperatura lib. I. de arte curat. ad Glauc. lib. II. de crisib. libr. III. Par. p. H. Steph. 1514. 4. Seorsim 1528. 8. 1530. f. 1542. f. Lugd. 1543. 16. 1558. 12. — Galeni libri de crisib. interpr. Hier. Boniperto, cum adnotation. errator. fere CCC, quae in aliis hor. libr. version. reperiuntur. Acc. ejusd. Boniperti quaestio: an expediat humores non concoctos, neque furiosos, sed multitudine ac mala qualitate etiam peccantes inter morbor. initia c. purgante medicamento minorare. Ven. 1547. Interpretationem Nic. Leoniceni emendaverunt Augustinus Gadaldinus et Ren. Charterius.

COMMENTARII. Nic. de Anglia commentarius latinus in hunc librum est in bibl. reg. Paris. no. 7015. — Hier. Boniperti comm. in hunc librum prodiit Venet. 1543. 8. — Ant. Ludovici comm. in hunc librum. Ulyssip. 1540. f. — Fr. Sanchez comm. Tolet. 1636. 4. — Lucae Gaurici, Geophonens., super dieb. decretor. axiomata s. aphorismi grandes. Enucleavit idem pleraque Hippocr. et Galeni theoremata, quae medici rerum coelestium expertes vix olfecerunt. Rom. 1546.

44. *Περὶ δυσπνοίας βιβλία γ'. De difficultate respirationis libri III.* Exstant in ed. Ald. P. III. f. 89. in gr. Bas. P. III. p. 166. in Chart. to. VII. p. 219. in VII. Juntar. class. III. f. 56.

Meminit ejus libri Galen. art. med. c. 39. Citat libros de pulsuum differentiis, de optima secta, *περὶ τῶν ἁπλῶν διαθέσεων.* Scriptus est a Galeno ad loca Hippocratis de difficultate respirationis explicanda.

CODICES *graeci* sunt in bibl. Bodlei. *Latini* in bibl. reg. Paris. no. 6865. Codices libri de juvamento anhelitus, qui forte idem est cum hoc, sunt in bibl. r. Par. no. 7047. 6865. Lib. II. et III. est in bibl. Barocc.

no. 220. cat. mſſ. Angl. et Hib. Codex, ut puto, latinus eſt in Vatic. Montf. p. 34.

EDITIONES *latinae* vertente TH. LINACRO. Baſ. 1536. f. Cum libro de cauſſ. reſpirationis, JO. VASSAEO interpr. 1553. f. Vertit etiam hunc librum e graeco JAN. CORNARIUS. Ejus verſionem recognovit AUGUST. GADALDINUS. Cornarii verſio prodiit cum aliis Galeni. Baſ. 1536. f.

COMMENTARII. ANT. LUDOVICI erotemata de difficili reſpiratione. Olyſſip. 1540. f. c. al. Galeni.

45. *De cauſſis procatarcticis.* Exſtat latine tantum in ed. Chart. to. VII. p. 347. in VII. Junt. claſſ. III. f. 95. — Citat hunc librum *περὶ τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων* Gal. in art. med. c. 37.

CODEX *latinus* eſt in bibl. r. Par. no. 6865. — Ex Graeco vertit NIC. RHEGINUS.

46. *Περὶ πλήθους. De plenitudine.* Exſtat in Ald. P. III. f. 77. in gr. Baſ. P. III. p. 342. in Chart. to. VII. p. 322. in VII. Junt. cl. III. f. 76.

Refertur a Galeno inter proprios in art. med. c. 39. Citat in eo libros de facultatibus natur., de Hipp. et Pl. decr., de elem. ſec. Hippocr., de tumor. praet. nat.

EDITIONES *latinae:* Galeni de plenitudine. *Polybus* de ſal. vict. rat. privator. JO. GUINTHERIO, Andern. interpr. *Apulejus* Platonic. de herbar. virtut. ANT. BENIVENII libell. de abdit. nonnull. ac mirand. morbor. et ſanat. cauſſis. Exc. Chr. Wechel. 1528. f. — Galeni aliquot libelli, ſc. corporis temperaturam animi mores ſequi; de vitiis animi et eorum remediis; de ſectis; introductorius; de plenitudine; de optimo corporis ſtatu; de bono habitu; de elementis libri II. de atra bile; de tumor. praet. natur. p. JO. GUINTHERIUM. Baſ. 1529. 4. — Prodiit etiam Pariſ. 1531. 8. Baſ. e verſione JO. GUINTHER. 1539. 8. Verterunt etiam BARTH. SYLVANIUS, VICT. TRINCAVELLIUS.

47. *Περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων. De tumoribus praeter naturam.* Eſt in ed. Ald. P. III. f. 83. in gr. Baſ. P. III. p. 353. in Chart. to. VII. p. 312. in VII. Junt. cl. III. f. 82.

Citat hunc librum inter proprios Galen. in art. med. c. 37. Laudat in eo librum de oculorum malis, qui interiit.

CODEX eſt in bibl. rég. Pariſ. no. 2164. in bibl. Ven. D. Marc. no. 281. cum nota: Scinditur in duas partes, ſecunda inſcribitur de iis, quae conſiſtunt ex humore cholerico.

EDITIONES. Prodiit *graece.* Par. 1557. 8. Vitemb. 1589. 8. *Latine* vertente Jo. GUINTHERIO. Baſ. 1529. 4. (Titulum plenum invenies no. 46.) Verterunt etiam praeter GUINTHERIUM NIC. RHEGINUS, HORAT. LIMANUS, AUG. RICCIUS. Meliores effecit priores verſiones *Charterius.*

VERSIONES. *Gallice* prodiit auctore PT. COLET. Lugd. 1540. 8.

COMMENTARIUS in hunc librum eſt SIM. A CAMPI. Neap. 1642. 4.

48. *Περὶ τρόμου, καὶ παλμοῦ, καὶ σπασμοῦ, καὶ ῥίγους. De tremore, palpitatione, convulſione et rigore.* Exſtat in ed. Aldin. P. III. f. 89. in gr. Baſil. P. III. p. 364. in Chart. to. VII. p. 199. in VII. Junt. cl. III. f. 51.

Haud meminit hujus libri Galen. in art. med. c. 37. Citat vero in eo libros de pulſibus.

CODICES *graeci* ſunt in bibl. r. Pariſ. n. 2771. 2269. in Medic. Band. III. p. 100. in bibl. Ven. D. Marc. no. 282. (catal. p. 136.)

EDITIONES. Prodiit *latine:* Galeni lib. de palpitatione, tremore, rigore, convulſione, interpr. NIC. LAVACHIO. Ven. 1536. 8. — Verterat olim PT. DE APONO. — Reliqui interpretes ſunt GUINTHERIUS, DOM. MONTESAURUS, PETR. DE CHANO VETUSTUS,

JAN. CORNARIUS. Priores verſiones emendavit *Charterius.*

49. *Περὶ κράσεως καὶ δυνάμεως τῶν ἁπλῶν φαρμάκων βιβλία ια'. De ſimplic. medicamentor. temperamentis et facultatib. libri XI.* Exſtat in ed. Ald. c. inſcriptione: *περὶ κράσεων τῶν ἁπλῶν φαρμάκων*, P. II. f. 1. in gr. Baſ. P. II. p. 1. in Chart. to. XIII. p. 1. in VII. Junt. cl. V. f. 2. — Hi cum tertio de temperamentis libro ii libri ſunt, in quibus Galenus medicamentorum temperamenta theoriae ſuae de IV. elementorum qualitatibus accommodavit, eorumque virtutem omnem eſſe aut calefacientem, aut frigefacientem, aut ſiccantem, aut humectantem propoſuit. In IV. gradus etiam ſingulas harum virtutum in ſingulis medicamentis diviſit, quod inſtitutum omnes, qui Galenum ſequuti ſunt, medici obſervarunt atque ſubtilius excoluerunt. Quae res omnes, una cum ratiociniis de medicamentorum virtute, generatim ſpectata, exponuntur in libris prioribus usque ad ſextum, in quo ſcriptores enumerantur, qui ante Galenum de medicamentis ſcripſerunt. Medicamentorum ſimplicium virtutes deinde ad literarum ordinem, qui cuique ſimplici medicamento competit, enumerantur.

Meminit horum librorum Galenus in art. med. c. 37., monetque ſimul, hos libros intelligi non poſſe, niſi ab eo, qui de temperamentis librum tertium, in quo temperamenta medicamentorum exponuntur, prius legerit.

CODICES *graeci* ſunt in bibl. reg. Pariſ. no. 2157. 2159. 2160. 2170. Galeni ſcripta de ſimplic. medicam. facultatibus exſtant *graece* in bibl. Lugd. Bat. Codex erat olim TH. LINACRI, mox *Vulcanii.* Vid. Cat. ejus bibl. p. 334. Libri V. priores exſtant *graece* in bibl. reg. Pariſ. no. 2156. 2158. Duo tantum libri ſunt in eadem bibl. no. 2279. 2280. Omnes hi codd. a recentiore manu ſunt exarati. *Graece*, ſed mutili, exſtant in bibl.

August. Lib. VI. VII. VIII. IX. in epitomen alphabeticam redacti, sunt in bibl. Caes. Vind. de Nessel P. III. n. 25. p. 35. liber VI. initio mutilus, lib. VII. VIII. IX. X. XI. exstat *graece* in bibl. Vind. n. 35. de Nessel Pa. III. p. 46. lib. VI. VII. et VIII. est in eadem bibl. Vind. no. 48. de Nessel P. III. p. 53. Excerpta ex iis exstant graece in bibl. Coislin. Monts. P. II. p. 448. cod. graec. XV. seculi est in bibl. D. Marc. Ven. — CODD. *latini* exstant in bibl. D. Marc. Ven. Libri VI. posteriores sunt in bibl. r. Par. n. 6865. Libri V. de virtutibus medicamentor. simplicium sunt in bibl. coll. Mertonens. Ox. no. 685.

VERSIONES horum librorum duas habent *Arabes*. Herbel. p. 963. ISAAC BEN HONAIN epitome Galeni de simplic. exstat in bibl. Huntingt. cat. mss. Angl. no. 6207. — Cod. *arabicus* ex versione Honain Casir. n. 789. Libri V—X. ibid. no. 801. Libr. I. n. 748. — *Latine* prodierunt Jo. GERARDO, Goudano, interprete, c. libro de natur. facult. substantia. Paris. 1530. f. 1543. 8. Lugd. 1547. 12. Lugd. 1552. 12. Argent. 1561. 8. — *Gallice* totum opus vertisse dicitur HERVE FAVARD, cum annotationibus Fuchsii, Sylvii, aliorum. Limoges . . . . 8.

COMMENTARII. LEONH. FUCHSII comment. prodierunt Paris. 1554. f. FR. VALLESII comment. in Galeni libros — Opera J. Pt. Ayroldi. Col. 1594. f. (Plenum titulum vid. no. 31.) Prodiere antea Frcf. 1645. f. — MICH. SEBITZ V. priores libri Galeni de simplicium medicam. facultatibus in XVI. disputationes resoluti. Arg. 1647. 8. 1651. 4. — Jo. DANZII tabulae simplicium medicam., quae apud Dioscoridem, Galenum et Plinium inveniuntur. Bas. 1543. f. — Epitomen in hos libros scripsit GUIL. BELLONIUS.

50. Τέχνη ἰατρική. *Ars medica.* Exstat in ed. Ald. P. III. f. 147. in gr. Bas. P. III. p. 471. in Chart. to. II. p. 196. in VII. Junt. in isagog. f. 61. Librum

Microtechni, microtegni, tegni Galieni vocarunt arabiſtae ac latino-barbari, eumque fere in tres partes ſ. libros diviſerunt. Eſt is in Galeni libris, quem grata erga tantum virum poſteritas aeſtimavit longe maximi, quem omnes ſcholae explicabant, quem medici diurna nocturnaque manu verſabant, quem legiſſe debebant, ceu librum Galeni maxime authenticum, omnes, cujusque puncta debebant explicare ſpeciminis cauſſa prius, quam licentiám praxeos medicae exercendae conſequerentur. (vid. Ant. Mazza in hiſt. urb. Salern. c. 9. p. 68. 69. in Theſ. hiſt. ital. Graevio-Burm. to. IX. part. 4.) Quam ob cauſſam is liber etiam ſaepiſſime eſt editus et a medicis notationibus quibuscunque atque commentariis illuſtratus. Scriptus eſt a Galeno, poſtquam iam permultos alios de re medicinali libros ſcripſerat, quos omnes ipſe citat c. 37. ejus libri p. 230. to. II. nondum tamen ſcripſerat libellum de libr. propr., etſi ejus ſcribendi propoſitum habebat. Continetur in eo, poſt expoſitionem uberiorem de medicinae definitione recte tradenda, tractatio de ſignis ſanitatis, inprimis vero et temperamentorum tam generatim, quam eorum, quae ſingulae partes habeant, et in naturali et in praeternaturali ſtatu conſtitutae. Quo facta transitus eſt ad ſigna corporum, morbo adfectorum, et partium laborantium, poſtea ad prognoſtica ſigna. Denique agitur de cauſſis, quae ſanitatem conſervant, et quae labefactatam valetudinem reſtituunt; in qua tractatione non ſolum ſumma curationis morborum in partibus organicis atque ſimilaribus exiſtentium exponitur, ſed etiam regulae de avertendis cauſſis procatarcticis, de vita in quocunque morbo conſervanda, ac de convaleſcentium ex morbo cura gerenda exponuntur. Continentur hinc in hoc libello ſuccincta ſyſtematis Galeni expoſitio, quatenus id ſanitatis cognitionem et conſervationem, morborum vero cognitionem et curationem reſpicit, ac omnium, quotquot exiſtunt, primum habendum eſt, in quo curandorum

morborum regulae generaliores (therapeuticen vocant) ad ſyſtematis cohaerentis normam traditae ſint.

CODICES hujus libri *graeci* exſtant in bibl. reg. Pariſ. no. 1883. 2175. 2278. 2304. 2306. Exſtat etiam *graece* in bibl. D. Marc. Ven. n. 275. art. medicae lib. I. (cat. p. 134.) Inter Voſſianos in bibl. ac. Lugd. B. (v. Cat. ejus bibl. p. 396. n. 16.) In bibl. Caeſ. Vind. c. aliis excerptis de Neſſel P. III. p. 23. In bibl. Bodlei. cat. mſſ. Angl. no. 1552. 1355. — *Latini* codd. exſtant in bibl. r. Pariſ. n. 6868. 6871. 7029. 7030. in bibl. Bodlei. n. 1052. in Voſſ. n. 2002. in coll. Norvic. Oxon. n. 1130. in bibl. Cai. Gonvill. n. 962.

EDITIONES *graecae* ſunt: Galeni ars medicinalis. gr. c. lection. var. exc. Chr. Wechelius. Par. 1548. 4. — *Γαληνοῦ τέχνη ἰατρική*. Galeni ars medica graece et lat. interpr. NIC. LEONICENO. In uſum ſchol. Argentor. ſeparatim expreſſa. Argent. 1586. 8. (In meo tamen exemplo verſio latina deſideratur.)

VERSIONES. *Hebraice* exſtat in bibl. Caeſ. Vind. translata ex arab. a R. CHANIN BEN ISAAC. Lambec. ed. Kollar. I. 290. *Latinae* verſionis hujus libri duo genera exiſtunt. Exſtant enim verſiones ex arabico factae in latinam linguam, et e graeco in latinam linguam factae. Ad illas translationes referri debent: *Tegni galieni. Incipit liber I. tegni Gal.* quae verſio incogniti auctoris exſtat in Articella Ven. 1483. 4. primum edita. In mea editione Articellae, Lugd. p. Joan. de la place, impenſis Barth. troth impreſſa 1515. 8. haec antiqua verſio legitur a fol. 109. ad fol. 125. refertque magis excerptum ex arte med. Galeni, quam verſionem. Eadem verſio, ex arabico facta, exſtat in *Ruſtici placentini* collectione. Ven. 1507. 8. Exſtat etiam in commentariis Arabiſtarum in librum tegni. Eadem legitur in quarta editione oper. Galeni. Papiae p. Jacob. Paucidrapenſ. de Burgofranco 1516. f. a fol. 1. usque ad f. 18. una cum duabus aliis verſioni-

bus e graeco factis LAURENTII LAURENTIANI et NIC. LEONICENI. — Verſiones ex graeco factae ſunt: 1. LAUR. LAURENTIANI. Ea invenitur cum in quarta edit. oper. Galeni, tum in Articella. 2. NIC. LEONICENI. Ea prodiit Ven. 1508. f. p. Jac. Bentium de Leucho, c. praef. in libros Galeni e graeco in lat. a ſe translatos, c. praef. ejusd. in art. med. Galeni, cum opere de tribus doctrinis ordinatis ſec. Galeni ſententiam, et aliis. Repetita eſt haec editio Ferrariae 1509. f. eique in ea acceſſ. Galeni comm. in Hippocr. aphor. — Verſio *Leoniceni* libri de arte medica repetita eſt ſola Baſ. 1549. f. Antverp. 1549. 8. Helmſt. 1587. 8. Venet. 1606. 12. Eam maxime probarunt medici. Recepta ea legitur in Opp. Galeni latin. ed. JAN. CORNARII et in editt. Junt. ubi vero ad graecor. exemplorum fidem aliquot locis emendata deprehenditur ab AUGUSTINO GADALDINO. — 3. MART. AKAKIAE, Prof. Paris. Eam laudat Chart. in conciſis notis ac varr. lectt. ad to. II. p. 404. Edita eſt Pariſ. 1538. et 1543. 4. Venet. 1544. 4. (Mea editio hujus anni et loci eſt forma 8. K.) 1587. 8. Lugd. 1548. 16. 1561. 12. Baſ. 1549. 8. — Charter. praeſtantiora interpretamenta ab eo eſt mutuatus. — 4. JO. MANARDI. Ea prodiit c. verſione NICOL. LEONICENI et comment. JO. AGRICOLAE AMMONII. Baſ. 1541. 8. — Verſio *latina*, neſcio cujus, prodiit c. Hippocrat. aphor. Hipp. praeſagior. lib. III. Hippocr. de vict. rat. in morb. acut. et ejusd. de nat. hum. Lugd. 1543. 12. 1545. 12.

COMMENTARII in hunc librum exſtant numeroſiſſimi; eo enim c. aphor. Hippocr. medici ad inſtitutionem tironum prae aliis omnibus uſi ſunt. Primum eos enumerabo, qui manuſcripti in bibliothecis latent, deinde eos, qui typis vulgati in lucem prodiere. — Commentarius in librum Tegni exſtat in bibl. Pembrock. Cantabr. no. 2055. et in bibl. Norv. Oxon. no. 1130. in Bodlei. 2753. et imperfectus in Medicea. — Ars parva c. comment. exſtat in Vatic.

Montf. p. 36. Joannis X, pontif. rom., commentarius exſtat in bibl. patr. canon. Lateran. — Commentarii HALI RODOHAM (Redhoam) exſtant *arabice* in bibl. Eſcurial. n. 799. 878. in bibl. r. Pariſ. n. 6868. 6869. 6870. 6871. 7029. 7030. in colleg. nov. n. 1130. 1134. Cum comment. Haly in Mertonenſi no. 687. 688. in coll. D. Petri Cantabrig. 1866. in coll. omn. animar. n. 1430. in Bodl. n. 2753. in bibl. monaſt. Gaybac. f. no. 285. — Commentarios PHIL. DE SOLDECILLA, Catalauni, citat Symphor. Campegius in libro de claris Gall. Hiſp. ineditos hactenus. — *Ars parva Galeni* c. commento exſtat, ſed non integra, in bibl. Auguſt. teſte catal. p. 301. — Quaeſtiones ſuper Tegni Galeni ſunt in bibl. Digbaei. Catal. mſſ. Angl. no. 2184. — Cum comment. Haly, ſed non integris, in bibl. colleg. univerſ. Oxon. no. 89. — Imperfectus commentarius in hunc librum exſtat in bibl. Medicea. — Quaeſtiones SIMON. DE GRAVENER in hunc librum exſtant in bibl. Cai. Gonvill. Cantabr. n. 960. — Gloſſula ſuper tegni Galeni ſec. Magiſtr. Benedictum in eadem no. 960. — Honaini ſ. Joannitii, celeberrimi ex Obaditarum familia medici Arabis, (de quo vid. meas inſtitutiones hiſt. med. §. 379. 380.) hyſagoge ſ. introductio in medicinam ſcripta eſt in hanc artem. — JOANNITII commentarius in art. parv. Galeni exſtat *hebraice* in biblioth. Vind. Lamb. edit. Kollar. I. p. 295. Conf. 395. — Latine exſtat in biblioth. Bodl. n. 2753. in bibl. coll. S. Trin. Dubl. n. 502. — Prodiit in articella ſaepius. Etiam Ven. 1501. f. 1507. 8. 1519. f. Alia introductio eſt NIC. LEONICENI in opus de tribus doctrinis ordinatis ſecund. Galenum praef. ad Frc. Caſtellum, ducis Ferrariae medicum. Editiones ſupra jam allatae ſunt, ubi de NIC. LEONICENI verſione diximus. Exſtat hoc opus de tribus doctrinis etiam in Galeni edit. lat. Papienſi. — CONR. STÖCKLIN introductorium in art. parv. Galeni. Lugd. 1516. 8. Hagen. 1533. f. — Commentarii exſtant numeroſiſſimi. —

Commentum HALY RODOAN in veterem librorum Techni Galeni translationem. Expoſitio JAC. FORLIVIENSIS in novam librorum Techni Galeni translationem. Quaeſtiones JAC. FORLIVIENSIS ſuper tribus Techni Galeni libris. In fine: Expliciunt — reviſae a Ruſtico placentino. Impreſſa arte Mich. et Bernardini, fratr. de Garaldis Papie d. 2 Mart. 1501. f. mai. — Truſiani *), monachi Carthuſienſis, qui plus quam commentator dicitur, commentarii prodierunt Bonon. 1489. f. Ven. ap. Ph. Pincium 1511. f. (Vixit teſte *Campegio* circa ann. 1300.) — THADDEI Flor. commentarius prodiit editore Thom. Dionyſ. Polio. Neap. 1522. f. — HUGONIS Senenſis commentar. in microtechni prodiit Ven. 1491. f. 1498. f. 1508. f. Papiae 1518. f. — JOAN. SERMONITAE commentar. Venet. 1498. f. — BAPT. FIERAE comm. Mantuae 1515. f. Ven. 1548. f. — SYMPHOR. CAMPEGII paradoxa in art. parv. Galeni prodiere cum aliis Lugd. 1516. 8. — JAC. FOROLIVIENSIS interpretatio c. quaeſt. ejusd. Venet. p. JAC. BENTIUM DE LEUCHO, impenſ. Juncte de Junctis. Flor. 1508. f. — Antiquior exſtat ed. etiam Ven. p. BAPT. DE TORTIS. 1491. f. max. Pap. 1519. f. Ven. 1520. f. 1547. f. — ANT. CITADINI auſcultationes in parvam art. Galeni. Favent. 1523. f. — GALEATII DE SANCTA SOPHIA libellus introductorius in art. parv. Galeni prodiit in opus opere medicinae pract. ſaluberrimo in IX. tract. libri Rhaſis ad reg. Almanſor., cura G. KRAUT, c. Jo. Ketam faſc. medicinae. Venet. 1522. f. Hagen. 1533. f. — Jo. MANARDI luculenta expoſitio in artem parv. Gal. Baſ. 1529. 8. 1536. 4. Patav. 1553. 8. — Prodiit etiam c. *Pſelli* de vict. rat. lib. II. et Rhaſe de peſtilentia. Baſ. 1529. 8. — Commentarios MART. AKAKIAE memoravi ſupra ſub editt. lat. — ANT.

*) Legi quoque titulum ſic: Turiſani, medici praeſtantiſſimi, plus quam commentatoris, in parv. Galeni art. Venet. ap. Junt. 1557. f. K.

Ludovici erotematum numeri ternarii libri VI. in quibus tota fere ars medica continetur cum aliis Galeni. Ulyſſip. 1540. f. — Lib. abſolutiſſim., quem Galen. art. medicinal. inſcripſit, latinit. donat. partim a Nic. Leoniceno Vicent., part. a Jo. Manardo, Ferrar. Idem lib. art. medicin. pro bona ſui parte *graece* additus, quantum videl. interpr. capit. difficilior. exigere videbantur. Comment. perbreves et familiar. in eund. libr. jam nunc primum in lucem editi p. Jo. Agricol. Ammonium. Baſ. 1541. 8. 1543. 4. — Hier. Thriveri Bruchelii in τέχνην Galeni clariſſimi commentarii. Lugd. 1547. 8. — Jul. Argenterii comment. III. in art. medicin. Galeni. Par. 1553. 8. 1578. 8. Monteregali 1566. f. — Jo. Bapt. Montani in art. parv. Gal. explanationes a Valent. Lublino editae Venet. 1554. 8. Lugd. 1556. 12. et tabulae Ven. 1558. f. — Jul. Delphini in III. Galeni artis medicin. libros explanatio. Acc. ejusd. de ratione medic. praeſcribend. liber. Ven. 1557. 4. — Nic. Biesii in art. med. Galeni commentarii. Antwerp. 1560. 8. — Theod. Zwingeri tabulae et commentarii in art. med. Galeni. Baſ. 1561. f. (Commentarii ſunt in tabularum formam redacti, quales etiam in Hippocratis libros XXII. confecit. Verſionem expreſſit Nic. Leoniceni.) — Frc. Vallesii comm. in art. medicin. additis comm. in libr. de inaequali temperie. Complut. 1567. 8. Ven. 1591. 8. Prodierunt etiam ejusd. comment. in Gal. art. med. c. libro de temperamentis et aliis quibusd. etc. Colon. 1590. f. et 1594. f. (Titulum plenum vide no. 31.) — Jo. Argenterii in art. medic. Galeni commentar. III. tom. II. Montereali, 1568. 8. Pariſ. 1578. 8. — Galeni ars medica, J. P. Ingrassia interpr. et enarratore. Venet. ap. Junt. 1574. f. — Oddi de Oddis in librum art. medicin. Galeni minutiſſima et dilucidiſſima expoſitio, a Marco filio edita et caſtigata. Venet. 1574. 4. Brix. 1607. 4. Venet. 1608. 4. Addidit filius totum id, quod ex interpre-

tatione ob intempeſtivam patris mortem deerat. — VINC. MUNDINI expoſitio in Galeni libr. art. med. Bon. 1586. 4. — JAC. SCHEGK praelect. in Gal. libr. de arte parva, edidit Seb. Bloſs. Frcft. 1589. 8. — ROD. A VEIGA opera omnia in Galeni libros edita, ſc. in libr. III. art. med., in libr. VI. de loc. adfect., in libr. II. de febr. diff. commentarii. Lugd. 1594. f. — SANCTII SANCTORII commentaria in art. med. Galen. part. III. Venet. 1612. f. 1630. 4. Lugd. 1631. 4. 1632. 4. — ANDR. LAURENTII annotat. in parv. art. Galeni, in ea, quae ſpectant ad ſemioticam medicinae partem. (Sunt in Laurentii oper. therapeut. Frcf. 1627. f.) — Galeni ars parva in diſputationes XXX. reſoluta et in Argent. academia exercendi cauſſa propoſita praeſ. MICH. SEBIZIO. Argent. 1633. 8. — SIM. A CAMPI comm. in art. parv. et quid. tantum in textus XIII. nempe a textu 46. usque ad 58. libri III. prodiere c. ejusd. comm. in Gal. de differ. febr. Neap. 1642. 4. — LUC. TOZZI in librum art. medic. Galeni παραφραστικὴ ἀνακεφαλαίωσις. Efficit operum part. V. Patav. 1711. 4. — Ad artem Galeni pertinet etiam GALEATII DE STA. SOPHIA in nov. tract. libri Rhaſis ad regem Almanſorem de curatione morbor. particularium. Libellus introductor. in art. parvam Galeni de principiis univerſalibus totius medicinae, tam theor., quam pract., ex doctrina Avicennae et alior. philoſ. congeſtus. Reſtit. correx. et public. GE. KRAUT. Hagen. 1533. f. — ANDR. PLANER de utilitate art. parv. Tub. 1579. 4. — JO. PA. GALLUCII de uſu tabularum, in quibus diſciplinae deſcriptae ſunt. Additus eſt typus trium libror. art. parv. Galeni — a Jo. Bapt. Montano. Patav. 1580. f. — BEN. VICTORII in Hippocr. progn. comm. Acc. Theoricae latitudinum medicinae liber, ad Galeni ſcopum in arte medicinali. Flor. 1551. f. — Collectio comm. in artem proſtat, titulo: *Plus quam commentum in parv. Galeni artem Truſiani, c. duplici textus interpr., quod olim Jul. Martianus Rota auxit et emendav. Addita ſunt Haly,*

qui eand. Galeni artem primus exposuit. Joannitii ad eandem introductio. Gentilis, qui primum ejusd. art. libr. declaravit. Nic. Leoniceni quaest. de tribus doctrinis. Venet. ap. Junt. 1557. f.

51. *Περὶ διαφορᾶς νοσημάτων. De differentiis morborum liber.* Exstat in edit. Ald. P. III. f. 1. in graec. Bas. III. p. 199. in Chart. to. VII. p. 1. Aristoteli tribuebat hos libros Duretus absque ulla caussa.

CODEX *graecus* in bibl. D. Marc. Ven. n. 275.

52. *Περὶ τῶν ἐν τοῖς νοσήμασιν αἰτίων. De morborum caussis liber.* Exstat in ed. Ald. III. f. 4. ubi vero is liber inscriptus est: *περὶ τῶν ἐν τοῖς νοσήμασιν αἰτίων, βιβλίον β'.* unde patet, eum librum c. libro praecedente: *π. διαφορᾶς νοσημάτων* cohaerere. In ed. Bas. III. p. 205. ubi eodem modo is liber inscriptus est; in ed. Chart. to. VII. p. 16.

CODEX *graecus* in bibl. D. Marci Ven. n. 275.

53. *Περὶ συμπτωμάτων διαφορᾶς βιβλία γ'. De differentia symptomatum libri III.* Exstant in ed. Ald. f. 7. cum inscriptione: *περὶ τῶν συμπτωμάτων διαφορᾶς βιβλίον γ'. δ'. ε'.* qui primus, secundus et tertius est de symptomatum differentiis, *βιβλίον* vero *δ'.* inscriptionem habet *περὶ αἰτίων συμπτωμάτων.* Eandemque inscriptionem habent duo reliqui, quos posteri editores in III. libros diviserunt. In ed. graec. Bas. III. p. 212. eadem inscriptio legitur, quae in Aldina. In ed. Chart. to. VII. p. 29. In VII. Junt. et in reliquis latinis editionibus hi III. libri in unum redacti sunt, titulo: Galeni de differentiis morbor. caussar. symptomatumque libri VI. Sunt in hujus edit. cl. III. f. 1.

Citat Galenus hos libros inter proprios c. 37. et de libris propr.

CODICES *graeci* sunt in bibl. r. Par. n. 2169. in Medicea plut. 74. Bandini III. p. 115. in Vindob. Lamb. I. p. 181. Galen. de causs. symptom. est in bibl. acad. Lugd. Bat. inter libros Vossian. n. II. sed post fol.

XXIV. sequitur alia manus, et videtur aliquid deesse, cum non conveniant sequentia. Vid. cat. ej. bibl. p. 391. In bibl. Ven. D. Marci n. 275. de differentia symptomat. lib. I. de cauff. symptom. libri III. (Catal. p. 134.) — *Latinus* codex est libri de differentiis et cauff. sympt. in bibl. Cai. Gonv. Cantabr. n. 948. Galenus de morbo et accidente est in eadem biblioth. n. 955. in bibl. coll. Merton. Oxon. n. 685. et in bibl. r. Par. n. 6865. Excerpta ex his libris sunt in bibl. Medicea, Band. III. 101.

EDITIONES *graecae:* Galeni de morbor. differentiis lib. I. de cauff. morb. lib. I. de differentiis sympt. lib. I. de cauff. sympt. lib. III. graece. Antw. 1550. 8.

VERSIONES. *Arabice* exstat lib. de sympt. cauff. in bibl. Escur. no. 896. 799. vertente *Honain*. Lib. I. et II. solus ibid. n. 855. 843. De cauff. et sympt. morbor. ex arabico in *hebraic.* translat. a R. Chanin ben Isaac est in bibl. Vind. Lamb. ed. Koll. I. 292. *Latinae:* Galeni opera, Nic. Leoniceno interpr. de differ. morb. lib. II. de inaequali temperatura lib. I. de arte curativa ad Glaucon. libr. II. de crisibus libri III. Paris. 1514. 4. — Galeni de differ. symptom. libr. I. de cauff. symptom. lib. III. Thom. Linacro interpr. Lond. 1524. 4. Par. 1528. 8. — Galeni de morbor. et symptomatum differentiis et cauff. lib. VI. Guil. Copo interpr. ab eoque collati et castigati. Paris. 1523. 12. (1527. 12. K.) Lugd. 1530. 16. Lugd. 1547. 16. Bas. 1560. 12. Ejus versionem textui graeco minus respondere, refert Chart. in concis. not. ad to. VII.

COMMENTARII. *Avicennae* comment. in Galen. de cauff. et symptomatibus apud Casir. I n. 797. — Aegid. Gaudini adnotat. in libr. de symptomatum different. et de morbor. cauff. scriptae reperiuntur in bibl. r. Paris. n. 7032. — Steph. Dutemplaei tabulae in VI Galeni libros de morbis et symptomatib. Lugd. 1530. f. max. — Fr. Valleriolae comment. VI. in Galeni libros de morbis et

ſymptom. Lugd. 1540. 4. 1548. 8. — Jac. Sylvii methodus VI. libror. Gal. de different. et cauſſ. morbor. et ſymptom. in tabellas VI ordine ſuo coniecta. Acc. ejusd. de ſign. omnib. med. commentar. Par. 1539. f. Paris. 1548. f. Et prodiit quidem hoc anno Paris. bis in f. nempe ap. Jac. Gazellum et ap. Chr. Wechelum. Ven. 1554. 4. Et in Sylvii operib. — Methodum in hos libros etiam condidit Leonh. Fuchsius. — Laur. Jouberti annotat. in Galen. de differ. morbor. Ej. annotation. in Galen. de differ. ſympt. exſtant (in Opuſc. ol. diſcipulis ſuis publice dictatis, quae nunc Jo. Postius excudere curavit. Lugd. 1571. 4. K. et) in ej. Opp. Frcft. 1599. f. — Jac. Bording in III. priores Galeni libr. de morb. et ſymptom. commentar. Roſtoch. 1605. 4. (Vid. infr. n. 65.) — Jo. Fr. Rosselli ad VI. libr. Galeni de differ. et cauſſ. morbor. et ſymptom. commentarii. Subjunctae ſunt ejusd. epitolae. Barcinon. 1627. f. — Jo. Alb. Sebiz in libr. II. de different. morb. et cauſſ. ſympt. commentarii. Argent. 1630. 4. — Exſtat etiam Laur. Jouberti commentarius. — Melch. Sebiz diſſ. lib. Galeni de morb. differentiis. Arg. 1670. 4. — *Ejusd.* diſſ. Galeni lib. de morb. cauſſis. Arg. 1630. 4.

54. *Περὶ συνθέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ τόπους βιβλία ι. De compoſitione medicamentorum ſecund. locos libri X.* Exſtant in ed. Ald. Pa. II. f. 87. in graec. Bas. P. II. p. 152. in Charter. to. XIII. p. 319. in VII. Junt. claſſ. V. f. 121.

Citat Galenus hunc librum inter proprios in art. med. c. 37. ſcripſitque, poſtquam libros de uſu partium, de methodo medendi, et de medicam. ſimplic. ſcripſerat. Jan. Cornarius putabat, hos libros omnium a Galeno ſcriptorum poſtremos eſſe. Ampliſſimus in iis continetur recenſus medicamentor. compoſitor. et Galeno proprior., et alior., maxime Archigenis, cujus libri de medicamentis ex hoc Galeni libro fere reſtitui poſſent. Laudatiſſimus is liber erat Arabibus et Ara-

biſtis. Inſcriptionem habebat apud eos Liber Miramir, ſeu decem tractatuum.

CODICES mss. *graeci* ſunt in bibl. r. Par. n. 2123. 2156. in bibl. Medicea, in bibl. D. Marci Ven. n. 280. de compoſitione medicaminum per ſingulas corporis partes libri X. ſcripti manu Jo. presbyteri Rhoſi Cretenſ. — a. 1470. (vid. cat. p. 135.) et cod. 288. c. eadem inſcriptione (cat. p. 137.). Libri VI. VII. VIII. codex eſt in bibl. Vindob. Lamb. II. c. 6. Octo ejus operis libri ſunt in bibl. r. Paris. n. 2158. Duo libri priores in ead. n. 2158. — Galen. de compoſ. pharmacor. ſimplic. eſt in bibl. r. Par. n. 2167. Et inter codd. mss. cathedr. eccleſ. Wigornienſis n. 745. in Vatic. Montf. p. 28.

VERSIONES. *Arabice*, vertente HONAIN, c. notis ejus. Caſiri n. 791. et lib. 5. 6. 7. no. 792. *Latine* prodierunt Par. 1530. Interpr. Jo. GUINTHERIO, Andern. Par. 1535. f. — Galeni de compoſitione pharmacor. local. ſ. ſecundum locos libri X. recens fideliter converſi a Jan. Cornario, una c. ejusd. Cornarii commentar. medicor. in eosd. libros libris X. Bas. 1537. f. — Galenus de compos. pharmacor., c. ejusd. et alior. ſylvula experimentor. p. CONR. GESNERUM. Tig. 1541. 8. — Galeni de compoſ. pharmacor. local. libri X. JANO CORNARO interpr. Lugd. 1549. 12. — Praeter Cornarum interpretatus eſt etiam hos libros NIC. MARCHELLUS. — FR. ROTAE comm. in hunc librum cum graeco textu. Bonon. 1553. 8. — Compendium ex Actuarii Zachariae libris de differentiis urinarum, iudiciis et praevidentiis. Univerſalis doctrina Galeni de compos. pharmacor. ſec. locos adfectos a capite ad calcem. Sylvula Galeni experimentor. et aliorum aliquot. Omnia per CONR. GESNERUM. Tigur. ap. Froſchov. ſ. a. 8. — JAC. HOLLERII ad libros Galeni de compoſitione medic. κατὰ τόπους periochae VIII. Frſt. 1589. f. 1603. 12. Prodierunt etiam c. Jac. Hollerii de morb. int. lib. II.

Par. 1571. 8. Lugd. 1578. 8. Frft. 1589. 12. 1603. 12.

55. *Περὶ συνθέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ γένη βιβλία ζ.* *De compositione medicamentor. per genera libri VII.* Exſtant in ed. Ald. P. II. f. 1. in gr. Baſil. II. p. 312. in Chart. to. XIII. p. 640. in VII. Junt. cl. V. f. 209.

Comprehendiſſe videtur hos libros ſub libris de medicamentis, quos citat de arte med. c. 39. Continetur in iis et modus pharmacor., externorum morborum curandorum uſui accommodatorum, praeparandorum, et ipſa eorum medicamentorum tam propriorum Galeno, quam ab aliis petitorum, copioſiſſima enarratio.

CODICES *graeci* ſunt in bibl. r. Par. n. 2158. 2156. Libri VI. ſunt in bibl. Medicea; in bibl. Ven. D. Marc. n. 285. de compoſitione medicaminum per genera libri VII. quorum poſtremus mutilus eſt. Vid. cat. p. 137. — *Latini* exſtant in bibl. r. Par. 6865.

EDITIONES *latinae* prodiere Jo. GUINTHERIO interpr. c. libr. de compos. medic. ſec. loc. Par. 1530. f. — Galeni de compos. medicament. *κατὰ γένη* libri VII. p. Jo. GUINTHERIUM latinitate donati. Ejusd. de ponder. et menſur. lib. Andr. Alciato interpr. Bas. 1530. f. Alia editio Par. 1535. f. — Recognita legitur Guintherii verſio in editt. oper. Galeni latinis ab AUG. GADALDINO. — FR. ROTAE lib. de introducendis Graecor. medicaminibus commentarium quaſi fecit in libr. I. de compos. medic. ſec. genera. Bonon. 1553. f. — CONR. GESNERUS compendium etiam ex his libris compoſuit, particularibus omiſſis medicamentis. — In libr. III. de la compoſition des medicaments en général epitome exſtat MART. GREGORII. Lugd. 1552. 12. — Compoſitiones aliquot ex Galeni I. et V. Catageni (*κατὰ γένη*), quae nunc ab aromatariis in uſu habentur, prodiere cum Meſues operibus ſaepius, v. c. Ven. ap. Junt. 1549. f.

56. Θεραπευτικῆς μεθόδου βιβλία ιδ'. *Methodi medendi libri XIV.* Exſtant in ed. Ald. P. IV. f. 1. in gr. Bas. Pa. IV. p. 1. in Chart. to. X. p. 1. in VII. Juntar. cl. VII. f. 2.

Refert de his libris, a ſe ſcriptis, Galenus in art. med. c. 37. et de libr. propr. c. 4. Citat in iis libros de temperamentis, de ſimplic. medic. facultat., de compos. med., de element. ſec. Hippocr., de locis adfect., artem med., de differ. febrium, de ſanit. tuenda, de criſibus, de pulſib., de Hipp. et Plat. decret., de maraſmo, de natural. facultatibus. Sex priores ad Heronem ſcripti ſunt, quo mortuo reliqui ſcripti ſunt ad Eugenianum. Scripſit hos libros ad dogmaticorum, ſeu, quam vocat, Hippocratis medicinam, per methodicos contemptam, reſtituendam. Eſt opus Galeni jam ſenis, in quo et plurimos ſuos libros citat. Is liber maximi aeſtimatus eſt ab omnibus Galeni ſectatoribus, et fere in eadem dignitate habitus, quam ars medica.

CODICES *graeci* ſunt in bibl. r. Pariſ. n. 2160. 2262. 2171. in bibl. D. Marc. Ven. n. 284. (cat. p. 137.) in Medicea. Bandin. III. p. 53. Codicis meminit MAZUCCHELLI, ex quo perſici poſſit, quod deerat in verſione Burgundionis. Liber III. ſolus *graece* exſtat in bibl. r. Par. n. 2232. Libri IV. ſunt in eadem bibliotheca n. 2232. in bibl. G. Laudi ſunt omnes. Vid. Catal. mss. Angl. n. 706. — *Latini* ſunt in bibl. Norfolk. n. 3443. in bibl. Cai. Gonvil. n. 946. 947. in bibl. r. Par. n. 6865. Libri VII. uſque ad XIV. inclus. et XVI. pars eſt in bibl. Cai. Gonvil. n. 947. Libri XVI. pars iſta ex libris de methodo medendi ad Glaucon. eſſe videtur. — Megategni Galeni codex eſt in bibl. Mertonenſi n. 685. Megatechnes Galeni codex eſt in libris Car. Theyer. Cod. Britann. n. 6605. et in bibl. Cai. Gonvil. n. 955. Flores ſeptem poſteriorum librorum de methodo medendi ſunt *latine* in B. R. Par. n. 747. Libri quidem, ſed initio et fine im-

perfecti, *θεραπευτικῶν* Galeni ſunt inter Voſſianos in bibl. ac. Lugd. B. (Vid. Catal. p. 402. n. 11.) — *Hebraici* ſunt in bibl. Vindob. Factus eſt hebraicus ex arabico a R. Chanin ben Iſaac. Lamb. ed. Koll. I. p. 291. Libri VI. priores ſunt in bibl. Eſcur. Caſiri n. 798. Eſt etiam in illa bibliotheca paraphraſis in libros de arte medendi auctore *Abu Amram Moyſe Ben Obeidalla ben Maimon, Cordub.*

EDITIONES *graecae.* *Γαληνοῦ θεραπευτικῆς μεθόδου λόγος πρῶτος* etc. Ven. 1500. f. De qua rara editione vide infra §. XIX. *Latinae,* TH. LINACRO interpr. Par. 1514. f. — Galeni method. med. vel de morb. curand. TH. LINACRO, Anglo, interpr. libri XIV. In fine appoſuimus, quae ipſe Linacer recognovit in opere de ſanitate tuenda. Lutet. ſumt. Gfr. Hittorp. 1519. f. Appoſitis in fine, quae ipſe Linacer recognovit etc. Lipſ. 1519. f. (niſi in loco, ubi prodiit haec editio, error ſubſit. K.) Par. 1526. 8. — Galeni method. med. vel de morb. curand. Th. Linacro interpr. libri XIV. poſt gallicam impreſſionem II. 1525. caſtigationibus decorati, quos idem interpres recognovit. Ven. 1527. 4. Bas. 1529. 8. Paris. 1530. 8. 1538. 8. Lugd. 1546. 16. 1549. 8. Par. 1530. 8. 1538. 8. Verſionem Linacri recognovit AUGUSTIN. GADALDINUS.

VERSIO, praeter allatam latinam Linacri, *gallica* librorum VI. priorum prodiit Paris. 1554. 16. — Liber IV. *anglice* verſus a ROB. COPLAND exſtat in: The queſtionary of Cyrurgyens. Lond. 1541. 4. et liber III. *anglice* verſus a GEO. BAKERO in ejusd. opere: The compoſition or making of the moſt excellent pretious oil, called oleum magiſtrale. Lond. 1574. 8. Utriusque vero libri verſio repetita in Guidos queſtions newly corrected. Lond. 1574. 8. K.

COMMENTARII. Jo. AGRICOLAE ſcholia copioſa in therapeuticam method. i. e. abſolutiſſimam Galeni curandi artem. Aug. Vind. 1534. 8. — Me-

thodus θεραπευτικὴ ex ſententia Galeni et Jo. Bpt. Montani a Jo. Cratone. Acc. idea Hippocratica de generatione pituitae, de humore melancholico, de victus ratione eod. auct. Bas. p. Oporin. 1555. 8. — Jo. Cratonis in Galeni libros methodi therapeutices perioche methodica. Acc. demonſtratio, quo modo ex generali methodo ſingulor. morbor. curatio petenda ſit. Bas. 1563. 8. — Lud. Lemosii in libros XII. methodi medendi Galeni commentaria. Salamant. 1582. f. — Fab. Pacii comment. in VI. priores libr. Galeni methodi medendi c. triplici indice. Vicent. 1597. f. 1598. f. — Fab. Pacii comm. in VII. libr. medendi. Acc. ej. de morbo Gallico per methodum curando liber. Vicent. 1588. f. 1599. f. — Melch. Sebiz colleg. therapeuticum 25 diſputationum ex Galeni methodo medendi deſumtum. Argent. 1634. 1638. 4. Reſolvit etiam methodum medendi in XIV. diſputationes, ediditque cum prolegomenis idem Sebizius. Argent. 1639. 4. — Matth. de Clera clavis totius medicinae dentibus VIII. acutiſſimis fabrefacta, ſpecioſiora arcana magisque recondita penitiſſime expendens per VIII. videl. libros methodi medendi Galeni a VII. ad XIV. uſque. Acc. manus medica dextra V. digitos continens etc. Lugd. 1674. f. — Casp. Hofmanni praxis medica curioſa h. e. Galeni methodi med. libr. XIV. nova accuratiſſima verſione et perpetuis comment. et caſtigationib. illuſtrati. Adjecta ſunt nonnulla in epidorpiſmatum vicem, cumprimis de dicterio illo, medice vivere eſſe peſſime vivere, c. orat. Jo. Geo. Volkameri, cura Seb. Scheſſeri. Frſt. 1680. 4. — Ant. de Mery perioche in VII. libros priores methodi medendi Galeni. Par. 1534. 12. — Jo. Caii de medendi methodo libri II. e Claud. Galeni et Jo. Bpt. Montani ſententia. Bas. 1544. 8. — Jac. Sylvii morbor. internor. paene omnium curatio brevi methodo comprehenſa ex Galeno praecipue et M. Gattinaria. Par. 1545. 8. et ſaep. Etiam in Sylvii operib. Ratio

medendi morbis internis prope omnibus C. Galeni et M. Gattinariae practica p. JAC. SYLVIUM. Lugd. 1549. 12. — Tabulae curationum et indicationum ex prolixa Galeni med. meth. in summa fer. capita contractae. Lugd. 1554. 4. — BLAS. HOLLERII morbor. curandor. brevis institutio juxta Galeni sententiam libri III. Bas. 1556. 8. — HIER. CARDANI liber V. contradictionum quaedam ad illustrandos ultimos libros methodi medendi continet. — HERM. CONRING. commentariolum in Galeni libr. XIII. methodi med. de ratione curandi inflammationes. Helmst. 1662. 4.

57. *Τῶν πρὸς Γλαύκωνα θεραπευτικῶν βιβλία β'. Ad Glauconem de medendi methodo libri II.* Sunt in ed. Aldin. P. IV. f. 100. in gr. Bas. P. IV. p. 295. in Chart. to. X. p. 344. in VII. Junt. cl. VII. f. 98.

Suos esse hos libros, profitetur Galenus de libr. propr. c. 4. non vero refert de hoc in arte med. In generalibus magis versatur, quam in libris de meth. medendi. Disci ex hoc libro plus frugis, quam ex omnibus Arabibus; Mart. Akakia testatur. Citat libros de pulsibus, de temperamentis, de medicamentor. simplic. facultat. Promittit lib. II. c. 13. se scripturum aliud magnum opus de methodo totius curationis. Hinc scripti hi libri sunt ante libros de med. methodo.

CODICES *graeci* sunt in B. R. Par. n. 2156. 2157. 2166. 2265. 2269. 2270. in bibl. ac. Lugd. Bat. inter Vossianos. vid. cat. illius bibl. p. 394. n. 53. in bibl. D. Marc. Ven. n. 280. in Medicea, plut. LXXV. et ap. Bandin. III. p. 156. 164. In bibl. ac. Lugd. Bat. est quoque in mss. Voss. Galeni de arte cur. ad Glauc. libri II. pars, et tertius (quisnam is sit, incertum est) integer. Vid. catal. bibl. L. B. p. 374. n. 85. Graecus codex, at in principio lib. I. et in fine II. mutilus, est in bibl. Vind. de Ness. P. III. no. 18. p. 28. Alius cod., pariter mutilus in principio libr. I. et in fine II. in eadem bibliotheca servatur, de Nessel P. III.

n. 19. p. 29. — *Latinus* codex eſt in B. R. Pariſ. n. 6865. in bibl. Voſſ. n. 2162. 2406. — *Arabice*, vertente *Honain*, exſtat in B. R. Pariſ. n. 1043. interprete *Ali Ben Redvan*, qui et commentatus eſt in hunc librum, ap. Caſir. n. 877. *Hebraice* in B. R. Pariſ. n. 315.

EDITIONES. Graece prodiit Ven. 1500. f. (de qua editione vid. infr. §. XIX. K.) Galeni de ratione medendi lib. II. graece, c. praef. Jo. Guintherii de veteris medicinae interitu. Par. 1536. 8. — Galeni opera *latina* Nic. Leoniceno interpr. Pariſ. ap. H. Steph. 1514. 4. (Plenum titulum vid. ſupra no. 11.) Prodiere etiam ſoli ex verſione Nic. Leoniceni. Ven. 1538. 12. Lugd. 1549. 12. Paris. 1528. 8. 1537. 8. Lugd. 1551. 8. — Stephani Athen. explanationes in Galeni libr. I. therapeuticum ad Glaucon. August. Gadaldino interprete, c. ind. locupletiſſimo et ſcholiis, quibus caſtigationes in his explanationib. explicantur. Venet. 1534. 8. ap. Junt. 1554. 8. Lugd. 1550. 8. 1558. 8. cum medicis antiquis graecis latinitate donatis p. Pa. Crassum. Bas. 1581. 4. Lugd. 1555. 8. Sunt paraphraſticae. — Galeni de ratione curandi ad Glauc. libri II. Mart. Akakia interpr. c. ejusd. commentariis. Paris. 1538. 4. Venet. 1547. 8. Lugd. 1547. 8. 1551. 16. Paris. 1587. 8.

COMMENTARII. Praeter paulo ante commemoratos huc pertinent: Jo. Bpt. Montani in libros Galeni de arte curandi ad Glauc. explanationes. Ven. 1554. 8. Lugd. 1556. 12. Referri etiam debent ad commentarios in hunc librum Jo. Caii de medendi methodo libri II. ex Galeni et Jo. Bapt. Montani ſententia. Bas. 1544. 8. — Victor. Trincavelli comment. in libr. I. methodi therapeutices ad Glaucon. Ven. 1575. f. — Pt. Camanis comm. in Galen. de curandi rat. ad Glauc. Valent. 1625. 4. — Hier. Cardani contradict. lib. IV. continet quaedam ad illuſtrationem hujus libri.

58. *Περὶ φλεβοτομίας πρὸς Ἐρασίστρατον. De venae ſectione adverſus Eraſiſtratum liber.* Exſtat in ed. Ald. Pa. IV. f. 1. in gr. Baſ. to. IV. p. 1. in Chart. to. X. p. 392. in VII. Junt. claſſ. VI. f. 5.

Confutat Eraſiſtratum, venae ſectionis mentionem una tantum vice in ſuis libris facientem, eamque damnantem. Refertur a Galeno inter ſuos libros cap. 37. artis med. et c. 4. de libris propr.

VERSIO *latina* facta a Jos. TECTANDRO, Cracov. Prodiit eo interpr. c. libro de venae ſectione adverſus Eraſiſtrateos et de curandi rat. p. ſangu. miſſionem. Lugd. 1549. 12. — *Germanice* prodiit: Galen vom Aderlaſſen gegen den Eraſiſtrat. Ueberſ. u. m. Anmerkk. verſeh. v. D. M. v. Sallaba. Wien. 1791. 8.

59. *Περὶ φλεβοτομίας πρὸς Ἐρασιστρατείους τοὺς ἐν Ῥώμῃ. De venae ſectione adverſus Eraſiſtrateos Romae degentes.* Exſtat in ed. Ald. P. IV. f. 4. in gr. Baſil. P. IV. p. 7. in Chart. to. X. p. 406. in VII. Junt. cl. VI. f. 9.

Venae ſectionis uſum et neceſſitatem maxime per exempla commendat. Citatur a Galeno inter tres iſtos libros, quos de venae ſectione ſcripſerit, de libr. propr. c. 4.

CODEX *graecus* eſt in bibl. D. Marc. Ven. n. 279. (catal. p. 235.)

VERSIO *latina* facta a Jos. TECTANDRO, Cracov. Prodiit ea c. verſione libri de venae ſectione adverſ. Eraſiſtratum et de curandi rat. p. venae ſect., ab eod. auctore confecta. Lugd. 1549. 12.

COMMENTARII. Jo. BPT. PERSONAE ſchol. in Galeni libr. de venae ſectione exſtant (Bergam. 1611. 4. K.).

60. *Περὶ φλεβοτομίας θεραπευτικὸν βιβλίον. De curandi ratione per venae ſectionem.* Exſtat in ed. Aldin. P.

IV. f. 9. in gr. Basil. P. IV. p. 17. in Chart. to. X. p. 428. in VII. Junt. cl. VI. f. 19.

Refert hunc librum Galenus inter tres eos, quos de venae sectione scripserit, cap. 4. de libr. propr. Agit in eo de plethora et de usu venae sectionis ad eam, quam abstinentia, etiam quam maxime severa, ideoque morbos concitans, tamen non curet; de inflammatione et aliis morbis, qui venae sectionem requirant; de variis modis sanguinem evacuandi, etiam de arteriis incidendis. Pertinet ad meliores Galeni libros plenosque experimenti proprii. Citat Galen. in hoc libro libros (de Hipp. et Plat. decr. VIII. 9. p. 206. K.); de methodo medendi, de venae sectione adversus Erasistratum et Erasistrateos; Romae degentes, de sanitate tuenda; de demonstratione, de Asclepiadis placitis; de medicamentis purgantibus; de elementis, de plenitudine, de attenuante diaeta.

CODICES *graeci* sunt in bibl. D. Marc. Ven. n. 279. (catal. p. 139.), in Medicea, Bandin. III. p. 122. Galeni de venae sectione est *graece* inter Voss. bibl. ac. L. B. (v. catal. ej. bibl. p. 397.). Excerpta ex Galeno de phlebotomia sunt *graece* in bibl. Barocc. Cat. mss. Angl. et Hib. n. 224. — *Latinus* est in B. R. Paris. n. 6865.

EDITIONES. Prodiit *graece* Par. 1530. 8. *Latine*, vertente THEODORICO GOUDANO, c. lib. de sanguisugis, revulf. cucurbitulis et scarific. Ven. 1537. 12. Prodiit etiam Bas. 1532. f. — vertente LEONH. FUCHSIO, qui longe emendatiorem versionem suam fecit adhibitis codd. Vatic. Lugd. 1546. 8. 1550. 12. — vertente GUID. PATINO; curante LUD. BAVOT, in Guiberti collectione. Par. 1649. 8. — Prodiit etiam JO. TECTANDRO interpr. c. libris de venae sectione adv. Erasistratum et Erasistrateos, Romae degentes. Lugd. 1549. 12.

VERSIONES aliae. Le livre de Galien de l'art de guérir par la saignée, trad. du grec, ensemble un

discours sur les causes, pour les quelles on ne saigne pas encore tant d' allieurs qu' à Paris, et pourquoy quelques médecins mesme ont detracté de cette pratique de Paris. Par. 1603. 12. Versionis hujus auctor est LUD. BAVOT.

COMMENTARIUS msstus EMAN. FERNANDEZ de MOURA exstat Cap. de Vil. — Commentarius FERD. MENAE prodiit Turini 1587. 8. 1589. 12. — Scholia latina in hunc libellum c. not. HIER. NUNNII RAMIREZ. Lisbon. 1608. 4. — Commentarius MELCH. SEBIZ Argent. 1652. 4. — MELCH. SEBIZ problemata phlebotomiae ex Galeno de curandi ratione p. venaesectionem deprompta et ad materiae genera divisa. Argent. 1631. 4.

61. *Περὶ μαρασμοῦ. De marasmo liber.* Est in Ald. Pa. III. f. 94. in gr. Bas. P. III. p. 373. in Charter. to. VI. p. 178. in VII. Junt. cl. III. p. 45.

Non citat Galenus hunc librum inter suos de libr. propr. et arte med. Est scriptus maximam partem advers. Philippi de marcore librum. Citantur in eo a Galeno libri de admin. anat., de temperamentis, de pulsibus, de differ. febrium, de facult. naturalib.

CODICES *graeci* sunt in bibl. D. Marc. Ven. in Vind. Lamb. I. p. 181. — *Latinus* est in B. R. Paris. n. 6865. — *Hebraicus* cod. ex arabico versus a R. *Chanin ben Isaac* exstat in bibl. Vind. Lamb. ed. Koll. I. p. 290.

EDITIONES. *Graece* prodiit c. nonnullis aliis, cura G. MORELLI. Paris. 1557. 8. — *Latine*, HERM. CRUSERIO interpr. Par. ap. Ch. Wechel. 1533. 4. Interpretes hujus libri etiam sunt AUG. GADALDINUS, JAN. CORNARIUS et VICT. TRINCAVELLIUS.

62. *Τῷ ἐπιληπτικῷ παιδὶ ὑποθήκη. Pro puero epileptico consilium.* Exstat in ed. Ald. Pa. IV. f. 15. in graec. Bas. P. IV. p. 28. in Charter. to. X. p. 487. in VII. Junt. cl. VII. f. 175.

Refert Galenus hunc librum inter proprios c. 4. de libris propr.

CODEX *graecus* eſt in bibl. D. Marc. Ven. — in cod. 282. (catal. p. 136.) de coena puero morbo comitiali laboranti.

EDITIONES. Prodiit ſeorſim cum nonnullis aliis Galeni libris. Baſ. 1531. f.

VERSIONES *latinas* confecerunt NIC. LEONICENUS et AUG. RICCIUS.

63. *Πρὸς Θρασύβουλον βιβλίον, πότερον ἰατρικῆς, ἢ γυμναστικῆς ἐστι τὸ ὑγιεινόν. Ad Thraſybulum liber, utrum medicinae ſit vel gymnaſtices hygieine.* Exſtat in ed. Ald. Pa. IV. f. 37. in gr. Baſ. P. IV. p. 287. in Chart. to. VI. p. 8. in VII. Junt. cl. II. f. 101.

Citat eum librum Galenus in libro II. de ſan. tuend. c. 8.

CODEX graecus eſt in B. R. Pariſ. n. 2164. in Medicea, Bandin. I. p. 49.

VERSIONEM *latinam* confecit JUN. PA. CRASSUS.

64. *De attenuante victus ratione.* Eſt in ed. Chart. to. VI. p. 411. in VII. Junt. edit. cl. II. f. 43.

Exſtat hodie tantum latine, etſi genuinus eſt et ab ipſo Galeno inter proprios citatur de arte med. c. 37. Citat etiam hunc librum Galenus in libro VI. de ſan. tuend. c. 3. et in aliis libris.

CODEX *latinus* eſt in B. R. Pariſ. n. 6865. in bibl. D. Marc. Ven. codd. lat. p. 137. n. 317. ſub titulo: de regimine ſanitatis.

EDITIONES. *Latine* prodiit vertente MART. GREGORIO, c. libris de alim. facult. Lugd. 1549. 16.

VERSIO, praeter latinam, exſtat *gallica* auctore JO. le BON. Paris 1556. 16.

65. *Ὑγιεινῶν λόγοι ϛ'. De ſanitate tuenda libri VI.* Exſtant in ed. Ald. P. IV. f. 1. in gr. Bas. P. IV. p. 220. in Chart. to. VI. p. 40. in VII. Junt. cl. II. f. 62.

Memorat Galenus inter ſuos in art. med. c. 37. et de libr. propr. c. 4. Citat Galenus in his de ſanitate tuenda

libris libros de Hipp. et Plat. decr., de temperamentis, ad Thrafyb. utr. medic. an gymn. fit hygieine, de marafmo, de arte med., de aliment. fac., de cibis boni et mali fucci, de attenuante vict. rat. Eftque referendus inter Galeni optimos atque elaboratiffimos libros, quos, monente noftris adhuc temporibus Tiffoto, nemo medicorum fuerit adfecutus.

CODEX *graecus* eft in bibl. D. Marc. Ven. fec. XII. n. 276. Alius eft ibid. fec. XVI. n. 282. *Hebraicus* ex arabico verfus a R. *Chanin ben Jfaac* fervatur in bibl. Vind. Lamb. ed. Koll. I. p. 291. *Latinus*, et quidem ex arab. verfione factus, vertente Nic. de Rhegio et Burgundione, indice Pifano, eft in B. R. Paris. n. 6867. Galenus de fanitate fruenda eft in Vatic. Montf. p. 28.

EDITIONES. *Graece* prodiit: Galeni de tuenda valetud. libri VI. graece, ad vetufta exempl. caftigati p. Jo. Caium. Bas. 1549. 8. — Cum aliis et *Profp. Gelenii* prodiit 1538. 8. *Latine*, interpr. Th. Linacro. Paris. p. Gu. Rubeum 1517. f. Venet. 1523. 4. Colon. 1526. 8. Paris. 1526. 4. 1530. f. 1538. f. Lugd. 1548. 12. 1559. 12. Th. Linacri verfionem recognovit et ad graec. exempl. fidem emendav. August. Gadaldinus. Emendavit eandem et Hier. Douzellinus. — Vertente Albano Torino. Baf. 1538. 8. Novam verfionem latinam eamque optimam confecit Casp. Hofmannus in comment. in hunc librum mox dicendis.

VERSIONES praeter *latinas*, quae commemoratae funt, exftat *italica* integri operis: Di Galeno delli mezzi, che fi poffono tenere per conferyarfi la fanità. Recato in quefta lingua noftra da Giov. Tarcagnota. Venez. 1549. 8. Compendium modo, non integri operis verfio, ut putat Ackermannus, eft: Del confervare la fanità libri fei di Galeno. Compendio e traduzione di *Giuf. Galeano*. Palerm. 1650. 8. K. — *Germanice* libri I. c. 7. ufque ad 11. prodiit, vertente

Jo. Ca. Osterhausen in Wittweri Arch. f. d. Gesch. d. Arzneyk. B. I. St. 1. p. 56. Molitus est is interpretationem germanicam hujus libri, quae hactenus tamen lucem haud vidit.

COMMENTARII in hunc librum sunt: Galeni de sanitate tuenda libri sex a Th. Linacro, Anglo, latinitate donati et nunc recens annotationibus sane luculentis et quae commentarii vice esse possint, a Leonh. Fuchsio illustrati. Tub. 1541. 8. Annotationes Fuchsii titulum peculiarem habent. — Ant. Raberii comment. in libr. I. prodierunt Bas. 1547. f. — Jac. Bording comment. in VI. libr. Galeni de sanitate tuenda et in III. prior. de morbis et symptom. It. consilia aliqua. Rostoch. 1605. 4. K. — Vita medica h. e. Galeni ὑγιεινῶν, sive meth. sanit. tuend. libri VI. nova eaque omnium accuratissima versione et perpetuis commentar. et castigation. illustrati a Casp. Hofmanno. Curante Sebast. Scheffero. Frft. 1680. 4. Boni sunt hi comment., minus tamen ad libri ipsius interpret., magis ad diaeteticen generatim facientes.

66. *Περὶ τροφῶν δυνάμεως βιβλία γ΄. De alimentor. facultatibus libri III.* Sunt in ed. Ald. P. IV. p. 45. in gr. Bas. P. IV. p. 303. in Charter. to. VI. p. 300. in VII. Juntar. cl. II. f. 7.

Non citat hunc librum inter suos Galenus in libro de libr. propr. et in arte med. c. 37. Citat vero in ipsis his de alim. facult. libris libros de simplic. medic. facult. de temperamentis, de diaeta sanor. commentar. in Hippocr. libr. de diaeta acut. de methodo medendi, de sanitate tuenda. Hinc est Galeni opus conscriptum ab eo, quum aetate jam esset provectior.

CODICES. Epitome *graeca* ex hoc libro exstat in bibl. Taurin. cod. VI. catal. p. 70. Cod. graecus est in bibl. D. Marc. Ven. n. 279. (catal. p. 135.) — Cod. *latinus* de virtutibus natural. cibariorum exstat in bibl. coll. Merton. Oxon. n. 685. Exstat et *latine* p. fratrem G. de Morbecka in bibl. D. Marc. Ven. n. 317.

Catal. codd. lat. p. 137. Galenus de alimentis *arabice* Casiri n. 798.

EDITIONES. *Graece* prodiit ap. Fed. Morell. Par. 1557. 8. *Latine* interpr. et enarratore MART. GREGORIO. Lugd. 1547. 16. 1549. 16. 1550. 12. Galeni de alimentor. facult. libri III. ex Mart. Gregorii interpr. pluribus in locis emendata. Subjunctus est alimentor. index graec. lat. gall. et belgic. Lugd. 1633. 12. Partem libri III. περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων ζώων τροφῆς p. 344 — 49. ed. Bas. edidit una c. Xenocrate A. CORAY. Par. 1814. 8. K. — AUG. GADALDINUS interpretationem Gregorii ad exempl. graec. fidem expurgavit. Eandem etiam emendav. *Riccius.*

VERSIONES. *Italice* prodiit: Galeno della natura e virtù di cibi, tradotto per HIER. SACCHETTO. Ven. 1562. 8. K. *Gallica* versio inscribitur: L'oeuvre de Cl. Galien des choses nutritives, trad. p. J. MASSÉ. Par. 1552. 12. K.

67. *Περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας τροφῶν. De probis pravisque alimentorum succis.* Est in ed. Ald. P. IV. f. 69. in gr. Bas. P. IV. p. 351. in Chart. to. VI. p. 416. in VII. Junt. cl. II. f. 33.

Haud citat Galenus hunc librum inter suos. Scripsit vero hunc librum, cum senio jam appropinquaret, teste ipso ejus libri textu c. 1. p. 420. Multa in hoc libello occurrunt scitu utilia de noxiis alimentor. quorund. qualitatibus, fungorum v. c. Ex esu frugum et fructuum horaeorum morbum ipse Galenus contraxit, quem describit.

CODEX *graecus* est in bibl. D. Marc. Ven. n. 285. (catal. p. 137.) et in Medic. Bandin. III. p. 127. Libri de cruditate, quem hunc esse puto, cod. *graecus* est in B. R. Paris. n. 2256.

EDITIONES. Prodiit *graece* Paris. 1536. *latine,* vertente FERD. BALAMIO, c. aliis Galeni. Bas. 1535. f. — vertente SEB. SCROFA. Lugd. 1547. 12. Galeni de bono et malo succo liber I. a SEB. SCROFA in

lat. converſus. Par. ap. Ch. Wechel. 1546. 8. Vertit etiam JUL. ALEXANDRINUS, med. Trident. Gal. de cib. boni et mali ſucci, interpr. JUL. ALEXANDR. Roſtoch. 1694. 8. K. RICCIUS et SEB. SIROP.

VERSIO, praeter allatas latinas, exſtat et *italica:* Il libro di Galeno dei buoni e triſti cibi, tratto dal greco p. FR. IMPERIALE. Genova 1560. 8. K.

68. *Ὅτι τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν ἕπεται. Quod animi mores corporis temperamenta ſequantur.* Exſtat in ed. Ald. P. I. p. 168. in gr. Baſ. P. I. p. 344. in Charter. to. V. p. 444. in VII. Junt. cl. I. f. 231.

Eſt ex optimis Galeni, qui ab iis non diſſentire videtur, qui adſerunt, animum humanum a materia quadam eſſe conflatum. Liber erat mancus et ultima parte mutilus in edd. Ald. et Baſ. Charterius eum primus integrum exhibuit in operibus Galeni poſt FED. MORELLUM. Librum integrum ſcriptum, a Caſaubono acceptum, adhibuit ad eum librum reſtituendum Charterius.

EDITIONES. *Graece* prodiit p. FED. MORELLUM, qui hunc librum integriorem edidit Par. 1528. 8. Graece et latine c. aliis Galeni cur. THEOD. GOULSTON. Lond. 1640. 4. Cum aliis GUINTHERIO interpr. . . . 1617. 12. (Vid. infra no. 83. alius editionis titulum plenum. K.) Exſtat etiam PA. JUN. CRASSI verſio in Galeni opp. latin. — JO. BAPT. PERSONAE in Galeni librum, cui titulus eſt, quod animi mores corporis temperamenta ſequantur, comment. ſingularis. Berg. 1602. 4.

69. *Γαληνοῦ τῶν Ἱπποκράτους γλωσσῶν ἐξήγησις. Linguarum ſ. dictionum exoletarum Hippocratis explicatio ad Theutram ſcripta.* Exſtat in ed. Ald. P. V. ad fin. in gr. Baſ. P. V. p. 705. in Charter. to. II. p. 79. in VII. Junt. in libr. extra ord. claſſ. f. 71.

Ejus meminit Galen. de libr. propr. c. 6. p. 44. to. I. Scriptus eſſe videtur ab eo, poſtquam jam com-

mentarios in Hippocratem, saltem plures, elaboraverat: monet enim, se longe plures adhuc voces Hipp. collegisse. Complectitur is liber non solum antiquas voces, in Hippocratis libris obvias, sed etiam eas, quibus Hippocrates proprio aliquo modo, et praeter consuetudinem Graecorum usus fuerat.

CODEX *graecus* exstat in bibl. Mosquensi, teste Matthaei in catal. mss. bibl. patriarch. Mosqu. Conf. FRANZII praef. in Erot. Gal. et Herodiani gloss. in Hippocr. p. 19. Aliud mscr. glossarum Galeni in Hippocr. habebat CANGIUS. (Cod. mst. chartac. titulo et initiali prima miniata, c. variantibus et notis marginal. c. lacunulis, scriptus anno 1531. Inc. ἀγκομύλη (ita), ἄγκιστρον. Fin. ὅτι καὶ ὥρα ἡ φροντίς. Vid. Morell. bibl. gr. p. 159. K.) Cod. Amstelodamensem contulit JO. PH. DORVILLIUS, quae collatio prostat in miscell. observ. crit. in auct. vett. et recentior. in Belgio collectis et proditis in ann. 1749. to. IX. Amstel. 1749. Verba Dorvillii haec sunt: „Tertio loco exhibentur collationes binae lexici medici, ab Erotiano conscripti, illa glossarum Hippocraticarum, quas Cl. Galenus collegit, eas meo rogatu confecit ad cod. meum medicus apud Amstelodamenses literatissimus, JO. STEPH. BERNARDUS. Is codex sane bene exaratus continet praeterea quosd. Oribasii libros. Collatio lexici Galeni incipit a p. 1020. ad p. 1056.“ Vid. FRANZII praef. ad Erot. p. 16. Editio H. Stephani in duplo prostat in bibl. ac. Lugd. Bat. Alteri exemplari Is. VOSSIUS quaedam adscripsit, alterum est c. not. BONAV. VULCANII mstis. Vid. Catal. ejusd. bibl. p. 135. (Utriusque viri adnotata possideo descripta. Vossii usque ad p. 112. pertinent, Vulcanii autem per integrum librum sunt dispersa. K.) Lexicon Hippocr. Galeni est inter codd. mss. Is. Vossii n. 2171.

EDITIONES. *Graece* prodiit c. principe Erotiani editione H. Stephani, titulo: Dictionarium medicum vel expositiones voc. medicin. ad verbum excerptae

ex Hippocrate, Aretaeo, Galeno, Oribas., Ruſo Eph., Aetio, Alex. Trall., Paulo Aegin., Actuar., Corn. Celſo. Cum latina interpr. Lexica duo in Hippocr. huic editioni praefixa ſunt, unum Erotiani, nunquam antea editum, alterum Galeni, multo emendatius, quam antea excuſum. Exc. H. Stephan. Pariſ. 1564. 8. Edidit H. Steph. Galeni gloſſarium emendatius, emendatum ſc. e codd. vett. ſtudio Pt. Gillii. Addidit H. Steph. obſervationes quorund. Hippocratis dictorum, ad ejus ſeculum peculiariter pertientium, ex Galeno p. 181. ſequ. in quibus loca de ſtilo Hippocratis, de lectione Hippocr. cet. e Galeno collegit. — *Graece et latine* prodiit in ed. J. G. Fr. Franzii, titulo: Erotiani, Galeni et Herodoti gloſſaria in Hippocr. ex rec. H. Steph. gr. lat. Acc. emendationes H. Steph. Barth. Euſtach. Adr. Heringae. Rec. var. lection. e mſſ. codd. Dorvill. et Mosquenſi, nec non ex ed. Ald. oper. Hippocr. Additae etiam ſunt Jan. Cornarii emendationes et conjecturae, quas ed. Ald. quae in bibl. ac. Jenenſi ſervatur, Cornarius adſcripſerat, quosque Gruner. edidit in progr. I—IV. (et junctim Jen. 1788. 8. K.) Addidit etiam obſerv. marginales ex ultima Junt. editione.

VERSIONES *latinae*. Marii Nizolii, Brux., interpretationem multis locis emendavit Aug. Gadaldinus. Ea legitur in editt. Junt. — Jani Cornarii verſio reperitur in ejusd. viri edit. lat. oper. Galeni, Baſ. 1549. f. — Uti Marii Nizolii verſionem poſt Gadaldinum emendavit Charterius, ita in Cornarii verſione emendanda laboravit Franzius.

Ad hujus libri interpretationem faciunt: Otton. Brunsfels onom. med. Argent. 1543. f. Anut. Foesii oecon. Hippocr. alphab. ſerie diſtincta. Frcf. 1588. f. de qua vid. Fabr. bibl. graec. lib. II. c. 23. §. 33. vol. II. p. 609. — Jo. Gorraei definition. med. lib. XXIV. Frcf. 1578. f. — Multa quoque ad explicationem hujus libri occurrunt in Jo. Conr. Dieterichii iatreo

Hippocratico juxta duct: aphor. Ulm. 1661. 4. — VARINUS PHAVORINUS plurimas glossas in lexicon suum graecum transtulit et quaedam emendatius edidit. — Illustravit plura loca hujus glossarii BARTH. EUSTACHIUS in not. ad Erotian., quem latine edidit ap. Luc. Ant. Juntam Venet. 1566. 4: — Multa quoque eaque utilissima habet, huc pertinentia, ADR. HERINGA in obs. crit. Leovard. 1749. 8.

70. *Περὶ ἑπταμήνων βρεφῶν. De septimestri partu.* Non exstat hic liber in editt. Ald. et gr. Basil.: est vero in Charter. to. V. p. 347. in VII. Junt. cl. 1. f. 340.

Galenus in comm. in VI. epid. Hippocr. sect. VII. text. 27. scribit, se commentarium in Hippocr. librum de septimestri partu edidisse; qui hic liber esse videtur.

CODEX *graecus* est inter mss. Vossianos no. 1324.

EDITIONES. Prodiit *graece:* Galenus de septimestri partu; brevis designatio dogmatum Hippocr.; de ptissana; de ossibus libri. *Graece*, emendati p. Jo. CAIUM. Bas. 1557. 8. Prodiit et graece ibidem 1549. 8.

VERSIONES latinae factae sunt a RICCIO, JO. BERN. FELICIANO, JANO CORNARIO. Prodiit et vertente Jo. GUINTHERIO. Paris. 1536. f.

71. *Περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων γραφή. De libris propriis liber.* Exstat in ed. Ald. P. IV. f. 1. in graeca Bas. P. IV. p. 361. in ed. Chart. to. I. p. 35. in VII. Junt. cl. isagog. f. 10.

Textus multas lacunas habet; quas optandum fuisset ut Charterius restituisset. Referri debet is liber et ad Galeni genuinos et ad eos, qui maxime inserviunt ad vitae, quam egit, rationem studiorumque. Scripsit eum librum jam senex: maximam enim partem librorum, a se profectorum, recenset, quod facit ordine quodam, quo vult ut a tironibus medicisque legantur.

VERSIONES et EDITIONES *latinae.* Jo. CAII

opera aliquot et verſiones, partim jam nata, partim recognita et aucta; ſcil. Caii de medendi methodo libri II. de ephemera Britannica lib. I. Acc. Galenus de libris ſuis liber I. a Jo. Ficharto latinitate donatus, nunc ad graeci exempl. fidem emendatior, Jo. Caio, Brit. interpr. de ordine librorum ſuorum lib. I. non antea editus, de placitis Hippocr. et Plat. lib. I. eodem Caio interpr. Lovan. 1556. 8.

72. *Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἰδίων βιβλίων πρὸς Εὐγενιανόν. De ordine librorum ſuorum ad Eugenianum.* Exſtat in ed. Ald. P. IV. f. 4. in graeca Baſil. P. IV. p. 368. in Chart. to. I. p. 49. in VII. Junt. cl. iſagog. f. 14.

Pertinet huc ob argumenti ſimilitudinem, etſi librorum multo minor copia in iis recenſetur. Scripſit vero hunc librum Galenus, cum aetate jam eſſet provectior: monet enim, ſe in longe plures libros Hippocratis commentarios ſcripturum, ubi longior vita ipſi conceſſa fuerit.

EDITIONES. Prodiit latine cum priore in Caii collectione. — Vertit eum Jo. Fichardus. Verſionem utriusque libri (71. et 72.) recognovit August. Gadaldinus.

73. *Περὶ πτισσάνης. De ptiſſana liber.* Exſtat in ed. Ald. P. II. f. 104. in graec. Baſil. P. II. p. 489. in Chart. to. I. p. 499. in VII. Junt. cl. II. f. 46.

Non meminit Galenus hujus libri inter proprios. Hinc opus jam ſenis eſſe vero ſimile eſt. Accurate docet modum ptiſſanae parandae, menſuram cet.

EDITIONES. Prodiit *graece* Baſ. 1557. 8. (Titulum plenum vide no. 70.) — *Latine* cum aliis Galeni, interpr. Ant. Ludovico. Olyſſip. 1540. f. Latine c. nonnullis aliis, interpr. Ipolito. Baſ. 1533. f. Par. 1544. 4. — Galeni 1. de optima corporis noſtri conſtitutione, 2. de pleniore habitu, 3. de inaequali temperie, 4. quomodo morbum ſimulantes ſint deprehendendi, 5. de ptiſſana; item Jo. Lalamantii de

ptiſſana ſui temporis libellus, emendata per eundem LALAMANTIUM verſio latina. Heduae 1578. 8. Repetita eſt haec editio Genevae 1579. 8. — Vertit etiam HIER. DOUZELLINUS et REN. CHARTERIUS, et jam prius Jo. POLITUS, qui etiam emendavit et ſupplevit quaedam, in graeco exemplari deſiderata.

COMMENTARII. MAXIMI LUCII (LUZ) DE CLAF commentarius in libr. Galeni de ptiſſana. Ven. 1575. 8. Pertinet huc quoque: TH. MINADOI Philodicus ſ. de ptiſſana ejusque cremore pleuriticis propinando dialogus. Mant. 1584. 4. Venet. 1587. 4. Lugd. 1591. 4.

74. *Περὶ τοῦ διὰ μικρᾶς σφαίρας γυμνασίου. De parvae pilae exercitio.* Eſt in ed. Ald. P. IV. f. 44. in graec. Baſ. P. IV. p. 301. in Chart. to. VI. p. 505. in VII. Junt. cl. I. f. 48.

Haud meminit ejus libelli Galenus inter proprios.

CODEX *graecus* eſt in bibl. Medicea. Bandin. III. p. 50. in bibl. D. Marc. Venet. cod. no. 276. (cat. p. 134.) — *Latinus* in B. R. Pariſ. n. 6865.

EDITIONES. Prodiit *graece* Pariſ. ap. Fed. Morellum 1563. 8.

VERSIONES. *Latini* interpretes ſunt VAL. CENTANNIUS, JAN. CORNARIUS. (Verſio *italica* prodiit hoc titulo, interpr. anonymo: Il libro di Cl. Galeno dell' eſercizio della palla, nuovamente tradotto della lingua latina nella noſtra volgare. Milano. 1542. 4. K.)

75. *Περὶ βδελλῶν, ἀντισπάσεως, σικύας, καὶ ἐγχαράξεως, καὶ κατασχασμοῦ. De hirudinibus, revulſione, cucurbitula, inciſione et ſcarificatione.* Exſtat in ed. Ald. P. IV. f. 15. in graec. Baſ. P. IV. p. 27. in Chart. to. X. p. 453. in VII. Junt. cl. VI. f. 2.

Non commemorat hunc libellum Galenus in arte med. et de libr. propr. hinc, ſi genuinus eſt, eſt Galeni ſeneſcentis.

CODEX *graecus* eſt in B. R. Pariſ. no. 2269. Galeni de urinis liber, nec non de boni et mali ſucci cibis liber et de hirudinibus, revulſione, cucurbitula

et scarificatione libellus. Graece. Paris. ap. Sim. Colinaeum sine anni mentione; 8.

VERSIONES. Prodiit *latine*, interpr. LEONH. FUCHSIO. Lugd. 1550. 16. — Prodierat et antea: *Galeni* de curandi ratione per sanguinis missionem. Ejusd. de sanguisugis; revulsione, cucurbitula et scarificatione tractatulus. *Theodorico* Goudano interpr. Ven. 1537. 12. Interpretati etiam sunt hunc librum FERD. BALAMIUS, JANUS CORNARIUS.

COMMENTARIUS MELCH. SEBIZII in hunc librum prodiit Argent. 1652. 4.

76. *Πῶς δεῖ ἐξελέγχειν τοὺς προσποιουμένους νοσεῖν. Quomodo morbum simulantes sint deprehendendi.* Exstat in Ald. P. III. f. 102. in graec. Basil. P. III. p. 388. in Chart. to. VIII. p. 916. in VII. Junt. class. I. p. 61.

Non citatur a Galeno inter suos: sed genuinus est, et a Galeno jam sene scriptus.

CODEX *graecus* est inter Voss. in bibl. ac. Lugd. B. vid. catal. hujus bibl. p. 397. n. 45. *Latinus* est in B. R. Paris. n. 6865.

EDITIONES. Galeni i. de optima corporis nostri constitutione etc. Heduae 1578. 8. (Plenum titulum habes nö. 73.) Genev. 1579. 8. — VERSIO *germanica* exstat in *Pyl's* Repertor. B. I. p. 39. K.)

77. *Περὶ τῆς ἐξ ἐνυπνίων διαγνώσεως. De dignotione ex insomniis.* Exstat in ed. Ald. P. III. f. 140. in graec. Bas. to. III. p. 463. in Chart. to. VI. p. 517. in VII. Junt. class. IV. p. 213.

Non meminit ejus libri Galenus.

CODEX *graecus* est inter Voss. in bibl. acad. Lugd. B. vid. Catal. hujus bibl. p. 397. n. 45.

EDITIO *latina*: AUGERII FERRERII, Tolosatis medici, liber de somniis. Hippocr. de insomniis liber. Galeni lib. de insomniis. Synesii lib. de somniis. Lugd. 1549. 12.

78. *Περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν τῇ ἑκάστου ψυχῇ ἰδίων παθῶν. De propriorum animi cujusque adfectuum dignotione et curatione.* Exſtat in ed. Ald. P. I. f. 172. in gr. Baſ. P. I. p. 272. in Chart. to. VI. p. 519. in VII. Junt. claſſ. II. f. 50.

Non citat Galenus hunc librum inter ſuos, hinc poſt librum de libr. propr. et de arte med. ſcriptus eſſe videtur. Eſt ethici argumenti et multa de vita ſua in eo enarrat, praeſertim puerili et juvenili.

CODEX *graecus* eſt in bibl. Medic. Bandin. III. p. 50. in biblioth. D. Marc. Venet. no. 281. vid. cat. p. 136.

EDITIONES. *Γαληνοῦ περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν ἑκάστου ψυχῇ ἰδίων παθῶν.* Galeni aureolus libellus: quomodo quis et dinoſcat et ſanet proprios animi ſui adfectus: ex emendatione accurata Jo. Caselii. Helmſt. 1592. 4. Textus longe recedit ab Aldino et Baſileenſi, quem Charterius iterum edidit, ignorata hac Caſelii editione, qui textum, verum maxime ex ingenio, longe emendatiorem edidit. — Graece et latine c. aliis edidit Theod. Goulston. Lond. 1640. 4. — *Γαληνοῦ περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν ἑκάστου ψυχῇ ἰδίων παθῶν.* Galeni libellus, quomodo quis animi ſui adfectus dinoſcat et corrigat. Jo. Caselio interpr. In ſtudioſae juvent. uſum iterum edidit Jo. Henr. Acker. Rudolſt. et Jen. 1715. 4. — *Latine* prodiit c. aliis. Par. 1528. 8. — Ex Guintherii verſione c. aliis. Baſ. 1529. 4. Vertit etiam Bernardin. Donatus, Veron. Galeni libellus: quemadmodum quis animi ſui adfectus dinoſcat et corrigat. Jo. Caselio interpr. Helmſt. 1596. 8. Eſt verſio lucubratiſſima, c. ſcholiis maxime ethicis.

VERSIO *gallica* prodiit Pariſ. 1557. 16. *italica* autem hoc titulo: Di Galeno a che guiſa ſi poſſano e conoſcere e curare le infermita del animo. Recato in queſta lingua noſtra p. Giov. Tarchagnota. Venez.

1549. 8. item interprete ANNIB. FIRMANO. Rom. 1558. 8. quae verſio etiam adhaeret ejusd. Firmani tractatui: Della giocondità dell' animo. Ven. 1574. 8. item interprete FRC. BETTI. Baſ. 1587. 8. K.)

79. *Περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν τῇ ἑκάστου ψυχῇ ἁμαρτημάτων. De cujuslibet animi peccatorum dignotione atque medela.* Exſtat in ed. Ald. P. I. f. 177. ſed in initio mutilus, in Chart. to. VI. p. 537. in VII. Junt. cl. II. f. 56.

Eſt pars poſterior libri de propriorum animi cujusque adfectuum dignotione et curatione, notante jam CONR. GESNERO in enumerat. librorum Galeni.

CODEX mſt. *graecus* eſt in bibl. Med. Bandin. III. p. 50. 51.

EDITIO. Graece et latine exſtat cum aliis Galen. cura THEOD. GOULSTON. Lond. 1640. 4.

VERSIO *latina* facta a JUL. PA. CRASSO et JO. GUINTHERIO, Andern.

80. *Περὶ τοῦ προγινώσκειν πρὸς Ἐπιγένην. De praenotione ad Epigenem liber.* Exſtat in edit. Ald. P. III. p. 135. in gr. Baſil. P. III. p. 451. in Chart. to. VIII. p. 829. in VII. Junt. cl. IV. f. 213.

Ad Poſthumum de praenotione male inſcripſerunt editores. Eſt liber omnino memorabilis, in quo Galenus, qua felicitate in praeſagiis uſus ſit, fuſe enarrat, et hiſtorias plane mirabiles refert. Scripſit hunc librum editis jam libris de art. med. et de libr. propr. Citat in eo libros XV de pulſibus.

CODEX *latinus* eſt in bibl. r. Pariſ. n. 6865.

INTERPRETES ſunt JUL. MARTIAN. ROTA et JO. GUINTHERIUS, cujus verſionem CHARTERIUS emendavit.

EDITIONES. Galeni de praeſagitura, GE. VALLA interpr. prodiit c. aliis Galeni et alior. Graecor. Ven. 1498. f. Prodiit etiam LEONH. JACCHINO interpr. c. explanationibus. 1540. 4.

81. *Περὶ ἀντιδότων βιβλία β'. De antidotis libri II.* Exſtat in ed. Ald. P. II. f. 65. in gr. Baſ. P. II. p. 423. in Chart. to. XIII. p. 865. in VII. Junt. cl. V. f. 99.

Haud meminit quidem horum librorum inter proprios Galenus, ſed non potuit meminiſſe, quia viri ſenis ſunt opus, et ſcripti fere, poſtquam ſuos reliquos libros omnes ſcripſerat. Enarrat ipſe, quonam modo fuerit uſus in componenda theriaca in uſum imperatorum, inprimis Marc. Aurel. Antonini atque Severi, de quo vide nos ſupra in vita Galeni. Primo libro de theriaca tantum loquitur, rationemque ejus parandae fuſiſſime ac ſubtiliſſime exponit; altero vero antidoti permultae aliorum auctorum exponuntur.

CODICES *graeci* ſunt in B. R. Pariſ. n. 2164. in bibl. Medicea. Fragmentum et in eo carmen Andromachi de theriaca eſt in bibl. caeſ. Vind. Lamb. VI. p. 143. Cf. de Neſſ. P. III. p. 53. Libri duo integri ſunt in biblioth. D. Marc. Venet. no. 281. Cf. cat. p. 138.

EDITIONES. Prodiit latine, c. not. FR. TIDICAEI. Thorun. 1607. 4. In compendium redacti ab ANDR. LACUNA prodierunt Antwerp. 1575. 12. cum libro de theriaca ad Piſon.

VERSIONES factae a JO. GUINTHERIO et JUL. MARTIAN. ROTA. Antidotos quasdam excerptas latino carmine JOACH. CAMERARIUS reddidit, ut Galenen Andromachi, theriacam Antiochi cet. (L'antidoto di Cl. Galeno, interpretato da *Michelangelo Angelico*, Vicentino, nel quale ſi contengono i due libri degli antidoti, quello della theriaca a Panfiliano, il trattato di eſſa a Piſone e il diſcorſo de' ſali theriacali. Vicenza 1613. 4. K.)

82. *Περὶ κυουμένων διαπλάσεως. De foetuum formatione libellus.* Exſtat in edit. Ald. P. I. f. 98. in gr. Baſ. P. I. p. 213. in Chart. to. V. p. 285. in VII. Junt. cl. I. f. 322.

Esse ex novissimis optimisque Galeni operibus refert Haller. in bibl. anat. to. I. p. 101. Foetus generationem et formationem cum plantarum formatione ingeniose comparat, epigeneseos systema in foetus formatione adferens. Contra Chrysippum multa in eo libro proponuntur.

VERSIONES. JAN. BERNARD. FELICIANI versio prodiit cum aliis Galeni libris. Bas. 1535. f. JANI CORNARII cum aliis Galeni. Bas. 1535. f. (An in hisce duabus editionibus error subsit, videant ii, qui illas inspicere possunt.) JO. GUINTHERII cum nonnullis aliis Paris. 1536. f. *Gallica* versio hunc titulum prae se fert: De la formation des enfans au ventre de la mère. Par. 1559. 8.

X. Libri, de quorum originibus, num ab ipso Galeno, vel aliunde repetendae sint, non satis constat, hi sunt:

83. *Εἰσαγωγὴ ἢ ἰατρός. Introductio s. medicus.* Ita invenit Charterius titulum in octo codd. mss., quos ipse contulit, quorumque collationem exhibet in concisis not. et var. lectt. ad tom. II. p. 405. Exstat is liber in ed. Aldina P. IV. in isagog. f. 1. in gr. Bas. P. IV. p. 371. in Chart. to. II. p. 360.

Haud meminit Galenus hujus libri, qui quam plurima eaque utilissima ad sectarum historiam continet, ac in tabula velut totius fere medicinae vocabula exponit. Hinc non creditur esse proprius Galeni, sed Herodoti potius. Galenus enim in sect. II. comment. in VI. epid. Hippocr. text. 42. librum Herodoti citat, qui inscriptus est medicus. Galeno adscribit Charterius, quia concisa oratione universa medicinae praecepta complectitur. Si a Galeno scriptus est, ad eos saltim non pertinet, quos Galenus πρὸς ἔκδοσιν scripsit; sed ad eos, quos ad tironum usum conscripsit, postea ab iis evulgatos.

CODICES *graeci* sunt in B. R. Paris. no. 2113. 2156. 2160. 2169. 2171. 2246. 2271. 2280. 2282.

2304. 2306. Fragmentum amplum isagoges Galeni erat in Coislin. Montf. P. II. p. 281. Exstant quoque codd. in Medicea. Bandin. III. p. 115. — *Latini* codd. sunt in B. R. Paris. n. 6863. 7030. — Isagoge Galeni, interpr. HONAIN BEN ISAAC, est *arabice* in bibl. Norfolk. n. 3383.

EDITIONES. *Graeco-latina* editio est: SEB. SINGKELERI medicorum schola h. e. Cl. Galeni isagoge s. medicus. Ejusd. definition. medicin. liber. Graece et lat. Bas. p. Th. Platter. et Balth. Lasium 1537. 8. Graece et lat. prodiisse Paris. 1536. 8. testatur Haller. bibl. anat. to. I. p. 84. — Prodiit *latine* G. VALLA interpr. c. aliis Galeni et aliorum Graecorum. Venet. 1498. f. — Prodiit etiam latine in FRC. PHILELPHI epist. oratt. et aliis opusculis. Ven. p. Phil. de Pineis 1492. f. p. 77. (it. in edit. sine not. typograph. min. 4. et ed. Ven. p. Barth. de Zanis de Portesio 1491. min. 4. vid. FOSSII cat. bibl. Magliabech. to. II. coll. 330. seq.) — Versio etiam latina est Jo. GUINTHERII, Andern.: Galeni aliquot libelli, scil. corpor. temperatur. animi mores sequi; de vitiis animi et eor. remediis; de sectis; introductorius; de plenitudine; de optimo corporis statu; de bono corporis habitu; de elementis libri II.; de atra bile; de tumoribus praeter naturam; p. Jo. GUINTHERIUM partim recogniti, partim nunc primum versi. Bas. ap. Froben. 1529. 4. Hanc Guintherii versionem emendatiorem atque politiorem ediderunt, qui edd. Juntin. Galeni curam gesserunt. In VII. earum editione castigatiorem legere est, collatis graecis exemplaribus. Corrector fuit Barth. Sylvanius. Charterius eam versionem correctiorem reddidisse se ipse perhibet. Prodiit et versio Guintherii Par. 1558. 8. Lugd. 1552. 16. — Vertente *Calisto Procacini.* Rom. 1627. 4.

84. *De subfiguratione empirica.* Exstat in ed. Charter. to. II. p. 340. in VII. Juntar. in isagog. f. 31. Graeca desiderantur. Videtur genuinus esse, et ex-

hibet rationem pleniorem medicinae empiricorum. — Interpretes ſunt DOMIN. CASTELLUS et NIC. RHEGINUS.

85. *De voce et anhelitu.* Exſtat in ed. Chart. to. V. p. 429. in VII. Juntar. inter ſpurios f. 62. *Latine* tantum habetur, et ſubſtitutus eſt, ut videtur, vero et antiquo Galeni de voce libro. Anatome laryngis traditur. Ductus ſalivales linguae deſcribuntur.

86. *De reſpirationis uſu.* Exſtat *latine* tantum in Charter. to. V. p. 429. in VII. Junt. inter ſpurios f. 62. contra Ariſtotelem maxime ſcriptus.

87. *Εἰ ζῶον τὸ κατὰ γαστρός. An animal ſit, quod eſt in utero.* Eſt in ed. Ald. inter libros, Galeno adſcriptos, P. IV. f. 19. Baſil. gr. P. IV. p. 406. in Chart. to. V. p. 334. in VII. Junt. cl. I. f. 326.

Spuriis Galeni adnumeratur ab omnibus editoribus graecis; receptus tamen inter genuinos in VII. Juntar. editione. Contra Aſclepiadem ſententiam ſuam auctor tuetur, foetum etiam per os nutriri. Interpretes ſunt HORAT. LIMANUS. — MATTH. THEOD. MELARELIUS, e cujus verſione ſeorſim prodiit Antwerp. 1540. 4. — Galenus de eo, quod ſit animal id quod utero continetur, interpr. ANT. LUDOVICO. Ulyſſip. 1540. f. cum al. Galeni.

88. *Galeni liber, an omnes partes animalis, quod procreatur, ſiant ſimul.* Latine tantum exſtat in ed. Charter. to. V. p. 326. et in VII. Junt. cl. I. f. 326.

Eſt brevis libellus, in quo negatur, omnes partes una formari.

INTERPRETES ſunt NIC. RHEGINUS, Calab. — JO. GUINTHERIUS, cujus verſio prodiit cum aliis. Pariſ. 1536. f. et Baſ. 1536. f.

89. *De conſuetudine.* Exſtat in edit. Charter. to. VI. p. 541. et in VII. Juntin. cl. II. f. 60.

Latine tantum exſtat. Dubitabat JO. BAPT. MONTANUS, num genuinus ſit is liber.

CODEX *graecus* in bibl. Medic. Bandini III. p. 50. 51.

INTERPRETES sunt Nic. Rheginus, Calab., cujus versionem Jo. Bpt. Rasarius restituit, et Augustin. Gadaldinus. Nic. Rhegini versionem emendatiorem (et absque graeco textu emendatiorem) se edidisse refert Charterius.

90. *De motu thoracis et pulmonis.* Exstat latine tantum in ed. Chart. to. V. p. 407. in VII. Junt. inter fragm. f. 47.

Est exiguae molis libellus, fragmentum forsan eorum trium librorum, quos Galenus de hoc argumento composuit. Vid. de admin. anat. libr. VIII. c. 2. Gadaldinus putabat, eum ab Oribasio aliove ex Galeni genuinis libris esse excerptum.

CODEX mst. *latinus* est in B. R. Paris. n. 6865.

EDITIONES. Prodiit cum nonnullis aliis. Par. 1536.

91. *Περὶ τῶν ὅλου τοῦ νοσήματος καιρῶν. De totius morbi temporibus.* Est in ed. Ald. P. III. f. 100. in gr. Bas. P. III. f. 385. in Chart. to. VII. p. 304. in VII. Junt. cl. III. f. 86.

Non dicitur a Galeno inter proprios, neque ad eos pertinet, quos certo liceat Galeno adscribere.

CODICES *graeci* sunt in B. R. Paris. n. 2170. 2272. 2269. in Medicea. Bandin. III. p. 139. *Latinus* cod. est in B. R. Paris. n. 6865.

INTERPRETES latini sunt Nic. Rheginus et Guintherius. Hujus versio prodiit cum libris III. de diebus decretoriis et cum libro de morbor. temporibus. Par. 1529. 8. Guintherii versionem emendavit Riccius, et emendatiorem adhuc edidit *Charterius.*

92. *Περὶ τύπων. De typis.* Exstat in ed. Ald. P. III. f. 145. in gr. Bas. P. III. p. 470. in Chart. to. VII. p. 152. in VII. Junt. cl. III. f. 90.

Haud meminit hujus libri utilissimi Galenus, hinc, quin genuinus sit, saltim dubium est.

CODICES *graeci* sunt in B. R. Paris. n. 2170. 2272. 2269. in Medicea. Band. III. p. 139. Ex Galeno

excerptorum de typis brevis codex eſt in bibl. Medic. plut. 74. Band. III. p. 99. Codex *latinus* eſt in biblioth. r. Pariſ. n. 6865.

INTERPRETES *latini* ſunt NIC. RHEGINUS, Calab., GADALDINUS, RICCIUS et JO. GUINTHERIUS, cujus verſionem ceteris eſſe praeſtantiorem, refert *Charterius.*

93. *Πρὸς τοὺς περὶ τύπων γράψαντας, ἢ περὶ περιόδων. Adverſus eos, qui de typis ſcripſerunt, vel de circuitibus.*

Eſt in ed. Ald. P. III. f. 141. in gr. Baſ. P. III. p. 464. in Chart. to. VII. p. 156. in VII. Junt. cl. III. f. 91.

INTERPRETES *latini* ſunt VICTOR TRINCAVELLUS et JO. GUINTHERIUS, cujus verſio priore melior eſt.

94. *Περὶ τοῦ παρ' Ἱπποκράτη κώματος. De comate ſecundum Hippocr. liber.* Exſtat gr. et lat. in Chart. edit. to. VII. p. 191. in VII. Junt. claſſ. III. f. 48.

Monet Galenus in comm. in III. epid. Hippocr. ſe librum de comate ad explicandam Hippocratis de eo ſententiam ſcripſiſſe, qui interiiſſe videtur. Jo. enim CAIUS librum Galeni, quem edidit, de comate e variis textibus Hippocratis et Galeni collegit, ut ipſe fatetur; RICCIUS vero notat, ſe hunc librum omnino reſtituiſſe. Reſtituit etiam Dominic. Monteſaurus. Operam ſuam quoque ei impendit Charterius.

CODEX *graecus* eſt in bibl. Medicea. Band. III. p. 50. Codd. *latini* ſunt in B. R. Pariſ. n. 6865.

EDITIO *graeca* eſt Jo. CAII: Galeni libri aliquot partim hactenus non viſi, partim mendis repurgati et reſtituti c. annotatt. Jo. CAII. Galeni de Hipp. et Plat. decr., de comate ſec. Hippocr., de ſuccedaneis. Hippocrat. de pharmacis. Baſ. 1544. 4.

INTERPRETES *latini* ſunt NIC. RHEGINUS, cujus verſionem correxit RICCIUS. Exſtat quoque NIC.

Leoniceni. Charterius meliorem atque correctiorem verfionem edidit latinam.

95. *Περὶ τῆς κατὰ τὸν Ἱπποκράτην διαίτης ἐπὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων. De victus ratione in morbis acutis ex Hippocr. fententia.* Exftat graec. et lat. in ed. Charter. to. XI. p. 184. *Latine* in VII. Juntar. cl. VII. f. 153.

Mentionem talis libri fecit Galen. in c. 4. et 6. de libr. propr. Sed num is Galeni fit, vehementer dubitandum eft: accedere enim videtur ad methodicorum doctrinam, cui Galenus minime favebat.

Interpretatus eft hunc librum Augustin. Gadaldinus, tribus codd. mff. graecis ufus, fed mancis et lacunarum plenis. Hinc is, quae deficiebant, fupplevit. Edidit poftea Jo. Caius verfionem pleniorem. Charterius ex utraque hac verfione textum graec. ipfe confecit ediditque. Poftea, cum genuinum codicem Charterio obtuliffet Ren. Moreau, is eum typis, ut ait, quam celerrime mandavit.

CODICES *graeci.* In bibl. D. Marc. Ven. no. 281. in librum Hippocr. de ratione victus acutor. morborum, n. 278. 282. et 285. in libr. Hipp. de ratione victus falubris.

96. *Περὶ τῆς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων δυνάμεως. De purgantium medicamentorum facultate.* Exftat in ed. Ald. P. II. f. 101. in gr. Baf. P. II. p. 484. in Chart. to. X. p. 462. in VII. Junt. cl. V. f. 86.

Non meminit Galenus hujus libri in art. med. c. 37. et de libr. propr., resque ita in eo traditae funt, praefertim c. 6., ut eum opus Galeniftae cujusdam potius effe putem, quam Galeni.

CODEX *graecus* libri de purgant. med. facult. eft in B. R. Parif. n. 2165. et in bibl. Med. Bandin. III. p. 122.

EDITIONES. Prodiit *graece* Parif. 1557. 8.

VERSIONES. *Latine* vertit Pt. Lombardus fub titulo: De qualitate purgationis, prodiit c. ejus

ſynopſi de balneis Puteolanis, in Graevii Theſ. Ital. to. IX. P. IV. — Prodiit etiam latine Pariſ. 1528. 8. et c. libello de his, quos purgare oporteat, quibus medicamentis, et quo tempore, interpr. Jo. Polito. Pariſ. 1544. 4. Baſ. 1544. 4. — Vertit etiam Jul. Martian. Rota.

97. *Περὶ εὐποϱίστων βιβλία β'. De remediis parabilibus libri II.* In ed. Ald. exſtat liber primus tantum, et quidem initio mutilus, quem Charterius e mss. B. R. Pariſ. reſtituit P. II. f. 95. in gr. Baſ. pariter liber I. initio mutilus P. II. p. 422. Liber uterque eſt in Chart. ed. to. X. p. 574. In VII. Junt. hi duo libri dividuntur in cl. VII. f. 153. primusque inter genuinos refertur: alter vero inter ſpurios f. 161. Idem etiam factum eſt in Aldina, ubi P. IV. f. 35. alter parabiliorum medicamentorum liber ad Solonem archiatrum legitur inter ſpurios, et in ed. gr. Baſ. P. IV. p. 438. — *Περὶ εὐποϱίστων βιβλίον γ'. De remediis paratu facilibus liber III. Galeno adſcriptus.* Exſtat in Ald. ed. P. IV. f. 41. inter ſpurios; in gr. Baſil. pariter inter ſpurios P. IV. p. 448. in VII. Junt. claſſ. VII. f. 161.

Non citat umquam Galenus, etſi occaſio ipſi non defuiſſet, hos libros de parabilibus medicamentis, quod eo magis mirum, quia Galenus ſuos libros alias citare ſolet quam ſaepiſſime. Neque ſe ſcripſiſſe monet tales libros nec in c. 37. de art. med. nec in libello de libr. propr. Hinc jam hac de cauſſa, niſi putes, Galenum eos ſcripſiſſe, poſtquam ceteros omnes libros jam ſcripſerat, ad ſpurios referendi ſunt. Referendi vero ſunt etiam ideo ad ſpurios, quod plane ad empiricorum morem, et quidem ad eum morem compoſiti ſunt, quem ſervare ſolebat haec ſecta, poſtquam a priſtina ſua integritate deſciverat, quod fere poſt Galeni tempora eſt factum. Neque hi libri tres ab uno auctore compoſiti ſunt. *Primus* ad Glaucon., in quo etiam de methodo medendi ad Glaucon. librum citat, et anti-

quior, et ad Galeni ingenium magis compofitus. Multa continet medicamenta ex Archigene, cujus libris Galenus in aliis libris de medicamentis crebro ufus eft. Tamen, quod, morbi nulla plane ratione habita, ejusque cauffae, tantum medicamenta alia atque alia proponuntur, non exftimandum eft, Galenum, feveriorem dogmaticum, et empiricorum oforem acrem, hunc librum confcripfiffe. Spurium effe hunc librum, etiam ex Oribafio colligere licet. *Alter* de medicamentis paratu facilibus liber, ad Claud. Solonem, archiatrum, fcriptus, cujus Galenus alias non meminit, empiriam longe minus coctam redolet, morborumque, nullo eorum facto difcrimine, remedia a capite usque ad calcem complectitur. Multa etiam fuperftitiofa et abfurda in eo proponuntur, quae ab ingenio Galeni plane abhorrent. *Tertius* liber peffimus eft. Galenus ipfe in eo paffim citatur. Eft plenus ignorantiae et fuperftitionum, et fcriptus a Chriftiano, qui vires adeo adfcripferit candelae ad ignem in facello Pauli Apoftoli accenfae, atque de fanctis anargyris loquitur. Incidere hunc librum in tempora imperatorum Conftantinopolitanorum, Haller. in bibl. bot. to. I. p. 151. recte monet. Integriores edidit hos libros e mss. Parifin. Charterius. Quidam haec euporifta Galeni ad Oribafium retulere; fed omnia faltim ad eum referre haud licet.

EDITIONES *graecae*. Galeni de facilibus paratu remediis liber. Graece. Lut. Paris. 1530. 8. Repetita dicitur Paris. 1536. 8. *Latinae*. Baf. 1576. 8. — curante J. HOLLERIO. Paris. 1543. 16. 1549. 8. — c. verfione SEBAST. SCROFAE. Par. 1548. 8. — Interpres primi libri eft HUBERT. BARTLANDUS. Libri fecundi et tertii interpres eft JUN. PAUL. CRASSUS, qui hiulca graeci textus fupplevit. Interpretatus quoque eft JO. GUINTHERIUS.

98. *Πρὸς Πίσωνα περὶ τῆς θηριακῆς. De theriaca ad Pifonem liber.* Exftat in ed. Ald. P. II. f. 85.

in gr. Bas. P. II. p. 456. in Charter. to. XIII. p. 930. in VII. Junt. claſſ. V. f. 89.

Non Galeni opus eſſe, ſed alius medici, ejusdem fere cum Galeno aetatis, ſupra in vita Galeni e Labbeo tradidimus. Hier. Mercurialis ſcriptum eſſe putat a Galeno iuvene, quod eſſe nequit, quia in eo memorantur, quae Galenus, provectior jam aetate, peregerat effeceratque. Galeni eſſe, non dubitarunt Aetius, Paulus Aegineta, Arabes medici. Scriptus maxime eſt ad theriacae uſum commendandum, quae vero recte compoſita eſſe debeat, minus recte compoſitae enim ad venena animalium virtutem nullam eſſe. Legitur in hoc libro Andromachi ſenioris, Neronis archiatri, carmen de theriace et viperis, Galene appellata, c. 6. ſequ. p. 937. Chart. Idem carmen legitur etiam in libro de antidotis. (Vide de Andromacho hoc ſeniore et de aliis theriacarum ſcriptoribus J. A. Fabric. bibl. gr. libr. III. c. 26. §. 8. K.)

CODEX ms. eſt in B. R. Paris. n. 2164. et in bibl. Medicea. *Γαληνοῦ πρὸς Πίσωνα περὶ θηριακῆς* eſt inter Voſſian. ac. Lugd. B. (vid. Cat. p. 394. n. 58.) in bibl. D. Marc. Ven. n. 281. (De cod. *arabico* mſto, in quo deſcriptio hujus theriacae continetur, vid. Lambec. comment. VI. p. 143. K.)

EDITIONES. Prodiit Paris. 1531. f. 1534. f. 1536. f. Galeni de theriaca ad Piſon., interpr. et commentat. Jo. Juvene, medico. Ejusd. de antidotis libri II. ab Andr. Lacuna in epitomen redacti. Acc. Jo. Juvenis epiſt. complect. medicamenta bezoardica, quorum uſus a peſte praeſervat. Antwerp. 1575. 12. — De herba panacea, quam alii tabacum, alii pedum vocant, ab Aegid. Everato in ordinem redactus. Antwerp. 1587. 12. Continentur ſimul in hoc libro: Galenus de theriaca ad Piſon. et ejusd. de antidotis libri II. ab Andr. Lacuna in compendium redacti.

INTERPRETES *latini* ſunt Jul. Martian. Rota et Jo. Guintherius. Andromachi ſenioris anti-

quiſſimum de theriaca carmen ad imperat. Neronem. Norimb. 1754. 4. JOACH. CAMERARIUS jam antea Andromachi et aliorum carmina ex Galeno latine ediderat.

99. *Περὶ θηριακῆς πρὸς Παμφιλιανόν. De theriaca ad Pamphilianum.* Exſtat in ed. Ald. P. II. f. 93. in gr. Baſ. P. II. p. 469. in Chart. to. XIII. p. 960. in VII. Junt. cl. V. f. 98.

Eſt brevis et practici argumenti.

CODICES *graeci* ſunt in B. R. Pariſ. n. 2164. ſeculi XV. codex eſt in bibl. D. Marc. Ven. n. 279. et ejusd. ſeculi n. 281.

INTERPRETES *latini* ſunt JUL. MARTIAN. ROTA et JOACH. CAMERARIUS. (Hujus et proxime praecedentis libri verſio italica haec exſtat: Della theriaca libri II. di Cl. Galeno a Panfiliano ed a Piſone. Tradotti da MICHELANGELO ANGELICO, Vicentino. Vicenza 1608. 8. Aliam editionem, eamque poſteriorem citavi ſupra no. 81. K.)

100. *Περὶ τῶν ἐπιδέσμων. De faſciis liber.* Deeſt is liber in editt. Ald. et gr. Baſil. Exſtat vero in Chart. to. XII. p. 469. et in VII. Junt. cl. VII. f. 293.

Promiſerat Galenus in comm. II. in Hipp. libr. de officina medici, ſe libellum ſcripturum de faſciis; num vero hic liber is ſit de quo loquitur Galenus, dubitare aliquantulum licet. Citatur enim in eo Oribaſius de machinamentis, qui ſi Oribaſium auctorem habet, neque antiquiorem auctorem, isque locus, in quo Oribaſius de machinamentis citatur, genuinus eſt, liber de faſciis Galeni eſſe nequit, ſed recentioris auctoris eſſe debet. Quae quomodocunque ſe habeant, Galeno non indignum opuſculum hoc de faſciis eſt, in quo non ſolum deligationum modi omnium corporis partium, a capite ad pedes usque, ſed et multa alia proponuntur, quae ad chirurgiae hiſtoriam pertinent.

CODICES *graeci.* Sunt in B. R. Paris. n. 2245. et 2247. duo codices, e quorum alterutro Charterius

textum graecum primus typis vulgavit, eo fortasse, quo Vidius fuerat usus. Est etiam cod. graecus in bibl. Medicea et in coll. *Nicetae*. Vid. Cocchi in praef. ad Graecor. chirurgicos libros p. 12. — Cod. *latinus* est in B. R. Paris. n. 6866.

INTERPRES *latinus* hujus libri est *Vidus Vidius*. Ejus versio exstat in Chirurgia e graec. in lat. conversa, *Vido Vidio* interpr. c. nonnullis ejusd. Vidii commentariis. Lut. Par. 1544. f. p. 415. c. figuris buxo incisis copiosissimis. Ad interpretationem suam Vidius usus est codice msto e B. R. Parisina, in quo etiam Soranus et Heliodorus continebantur. Ex his in interpretatione supplevit Vidius quaedam, quae sibi aut omissa a Galeno, aut interiisse visa erant. — Galeni de fasciis libellus, a Vido Vidio latinitate donatus, congruisque iconibus illustratus in 12. sine loco et anno. —. Repetita est ea editio Lugd. 1553. 16. — Prodiit etiam in CONR. GESNERI scriptoribus chirurg. Tigur. 1555. f. — *Ἐκ τῶν Γαληνοῦ ὑπομνημάτων περὶ ἐπιδέσμων βιβλίον. Ex Galeni commentariis de fasciis libellus.* Exstat in ed. Chart. to. XII. p. 500. Pertinet huc. Esse videtur excerptum ex libro de fasciis, compositum a Galenista, rerum suarum gnaro. Est fragmentum tantum, cui finis deest.

XI. Libri manifeste spurii, qui inter Galeni opera recepti leguntur, hi sunt:

101. *Περὶ φιλοσόφου ἱστορίας. De historia philosophica.* Exstat in ed. Ald. P. IV. f. 28. inter nothos, in gr. Bas. P. IV. f. 42. in Chart. to. II. p. 21. in VII. Junt. in classe spurior. f. 2.

Est Plutarchi liber de placitis philosophorum, in principio tantum aliquantulum mutatus. JUL. MARTIAN. ROTA hunc librum tribuit Aetio, quem de placitis philosophorum scripsisse testatur Theodoritus therapeut. Vide quae dicta sunt in bibl. gr. JO. ALB. FABRI-

cii ad Plutarch. libr. de placitis philosophor. — *Graece* etiam exſtat in Ariſtotelis opp. Ven. 1497. f.

VERSIONES. Jul. Mart. Rota interpretatus eſt, ſed minus feliciter. — Andr. Lacunae interpretatio prodiit Colon. 1543. 8.

102. Ὅροι ἰατρικοί. *Definitiones medicae ad Theutram ſcriptae.* Exſtant in ed. Ald. P. IV. in iſagog. f. 11. Aldus vero eas inter nothas refert. In gr. Baſ. P. IV. p. 390. ubi etiam ſpuriis adnumerantur. In ed. Chart. to. II. p. 232. In VII. Junt. in iſagog. f. 43.

Vix etiam pro genuino Galeni opere hae definitiones haberi poſſunt, et ſi conſcriptas ab eo putes, non πρὸς ἔκδοσιν ſcriptas eſſe exiſtimandum eſt. Continentur in iis multa excerpta ex antiquioribus medicis, quorum ſcripta periere, eamque ob rem magni aeſtimandae ſunt. Auctor etiam in prooemio p. 232. 233. ed. Chart. to. II. candide profitetur, ſe definitiones ſuas ex aliis exſcripſiſſe, addidiſſe vero, quas ſcriptas non invenerit. Ordo ceterum nullus eſt, ex quo etiam intelligitur, hunc librum non Galeni eſſe, ordinis amantiſſimi. Genuinum tamen putat Charter. in conciſis not. ac var. lectt. ad hunc librum p. 404.

CODICES *graeci* exſtant mss. in B. R. Par. n. 2151. 2175. 2252. Exſtant etiam in Auguſtana et Vind. Lamb. libr. VI. p. 196 et 145. Cf. de Neſſ. P. III. p. 27. n. 8. in bibl. reg. Lond. Caſhley p. 216. in bibl. Cai. Gonvill. n. 948. Fragmentum definitionum medicar. exſtat graece in bibl. Auguſt. Alius codex, isque integrior omnibus, exſtat in bibl. Vindob. graece. Vid. de Neſſ. P. III. n. 19. 9. p. 30. Galenus de definitionibus eſt, ut puto, latine inter mss. bibl. Jacobeae n. 8484.

EDITIONES. Prodiit *graece* et *latine* in Seb. Singkeleri ſchola med. Baſ. 1537. 8. (Titulum plenum vide ſupr. no. 83.) — *Latine:* Galeni definitiones medicae, interpr. Jona Philologo. Par. ap.

Sim. Colinaeum 1528. 8. Repetita eſt ea editio Colon. 1529. 8. — Verſus latine is quoque liber eſt a BARTHOL. SYLVANIO, et quidem ita, ut Sylvanius ex codicum veterum collatione hunc librum pluribus locis auxerit. Emendatior et ex collatis codd. graecis accuratior facta haec verſio exſtat in VII. Junt. opp. Galeni editione.

103. *De partibus artis medicae.* Exſtat in ed. Chart. to. II. p. 282. in VII. Junt. in claſſ. ſpurior. f. 16.

Latine tantum exſtat e verſione NIC. RHEGINI. — Exſtat Galenus de duplici medicina, qui forte is liber eſt, latine ſcriptus in bibl. Taurin. Montf. II. p. 1397. (In catal. codd. latinor. bibl. Taurin. p. 291. n. 939. membran. ſaec. XIV. f. 32. citatur *liber tegni Galeni*, mutilus in fine: praeter hunc nullus alius liber Galeni inter codd. latin. invenitur.)

104. *De anatomia vivorum liber.* Exſtat latine tantum in ed. Chart. to. IV. p. 194. et in VII. Junt. inter ſpurios f. 44.

Ediderat Galenus librum *περὶ τῆς ἀνατομῆς ἐπὶ τῶν ζώντων*, quem memorat de arte med. c. 37. p. 230. quem etiam in aliis pluribus locis *περὶ ζωοτομίας* dixit. Sed is liber de vivorum anatome, qui adhuc proſtat, Galeni genuinus foetus non eſt, quippe in quo ipſe Galenus citetur, et Iſaac, et in quo omnia ad Saracenorum indolem religionemque propoſita ſunt, ut eum itaque ab Arabe quodam conſcriptum eſſe recte putes. Neque reſpondet titulo; ſed compendium anatomicum eſt, cui poſteritas, gnara Galeni libri *περὶ τῆς ἀνατομῆς τῶν ζώντων*, eum titulum dedit. Quaedam tamen habet ſatis bona, v. c. de corde, de pulmonum ſenſu exiguo vel nullo, de diaphragmatis nervo cet.

CODEX erat in bibl. MICH. CANTACUZENI. Verdier p. 62. Galen. de interioribus membris eſt *latin.* in bibl. Merton. coll. n. 685. Anatomia Galeni eſt in bibl. dom. St. Petri Cantabr. n. 1862. Galeni anatomia eſt inter libr. Voſſ. n. 2127.

De anatomia parva liber. Exſtat latine tantum in ed. Chart. to. IV. p. 218. in VII. Junt. inter ſpurios f. 42.

Eſt quoque Arabis opus, ex Galeno, quod ipſe ejus auctor fatetur, excerptum. Deridendum opus Conr. Geſnerus dicit. Quaedam ex animalium anatomia continet, inprimis porci, cujus viſcera auctor humanis putat eſſe ſimillima. Liber inſcriptus etiam reperitur *de anatomia parva ſive anatomia porci.*

De anatomia oculorum. Exſtat latine in ed. Chart. to. IV. p. 223. in VII. Juntar. in ſpurior. claſſe f. 57. Galenum auctor libri citat, quem ex Galeni libris compoſuit. Vitioſa multa habet, tamen et quaedam utilia, v. c. nervum opticum utrumque coire, eoque modo effici, ut utroque oculo homo unum tantum obiectum conſpiciat. — *Latine* vertit olim DEMETRIUS, et NICOL. RHEGINUS, Calab. — Prodiit Paris. 1536. Vertit etiam et edidit MATTH. THEOD. MELANELLUS. Antwerp. 1540. 4.

105. *De compage membrorum ſ. de natura humana.* Legitur in ed. Chart. to. V. p. 330. in VII. Junt. inter ſpurios f. 58.

Eſt liber ſpurius, qui *latine* tantum exſtat, rudem Galeni pathologiam ac phyſiologiam complectens. Vid. Arabiſtae eſſe opus, aſtrologiae deliramentis indulgens. — Erat inter libros MICH. CANTACUZENI.

106. *De natura et ordine cujuslibet corporis.* Eſt liber ſpurius, qui latine tantum exſtat in ed. Chart. to. V. p. 327. in VII. Junt. in ſpuriis f. 42. Latine ſcriptus eſt, quod patet ex cap. 1. Auctor Apollonium ſaepe citat, et multos Hippocratis libros ſe latinos feciſſe perhibet.

107. *Ὅτι αἱ ποιότητες ἀσώματοι. Quod qualitates incorporeae ſint, Galeno adſcriptus liber.* Exſtat in Ald. P. IV. inter ſpurios f. 27. in gr. Baſil. P. IV. p. 493. in Chart. to. II. p. 60. in VII. Junt. in claſſ. iſagog. f. 8.

Spurius est ex sensu omnium. Scriptus est ad Pindarum, quem c. 8. alloquitur, contra Stoicorum philosophiam. — Interpres est HORAT. LIMANUS.

108. *De motibus manifestis et obscuris.* Exstat *latine* tantum in ed. Chart. to. V. p. 397. in VII. Junt. in spur. f. 66.

Is liber, referente CONR. GESNERO in enumeratione librorum Galeni, a Joannitio s. Honain ex graeco arabicus, et ex arabico a Marco Toletano latinus factus est. Ad meliores Galeni libros pertinet, aut saltim ex Galeni libris factos. Compilatus est ex Galeni libris a gnaro eorum homine, Christiano, neque enim alius hominem pro Titio Petri nomine citaverit. Occurrunt enim in illo errores anatomici, quos commissos a Galeno esse vix credas. Excerptus forsan est ex libro de obscuris motibus, quem composuisse refert Galenus in libro de musculorum dissectione.

109. *De facultatibus corpus nostrum dispensantibus.* Exstat *latine* tantum in ed. Chart. to. V. p. 7. et in VII. Junt. in spur. f. 60. et in aliis editt. Galeni latinis inter spurios. Est liber Arabistae, ex Galeno collectus. — CODD. *latini* exstant in B. R. Paris. n. 6865. et 7015.

110. *De dissolutione continua s. de alimentorum facultatibus.* Exstat in ed. Charter. P. VI. p. 403. et in VII. Junt. inter spurios f. 71. Prostat tantum latine. Ex Galeno compositus est, ut videtur, ab Arabista.

111. *Διαθήκη περὶ τῆς τοῦ ἀνθρωπείου σώματος κατασκευῆς. Περὶ τῆς τεσσάρων τῶν ὡρῶν τε καὶ ιβ' μηνῶν διαίτης. Praeceptum Galeni de humani corporis constitutione; de diaeta quatuor anni tempestatum et duodecim mensium.* Ex codd. mss. B. R. Paris. primus graece edidit et latinam versionem confecit Charterius. Est opus Neo-Graeci, arabici saporis.

CODEX *graecus* exstat in bibl. Vind. n. 32. de Nessel P. III. p. 43.

112. *Περὶ χυμῶν. De humoribus liber.* Graece non exſtat neque in Aldin. neque in Baſil. Eum primus graece edidit Chart. to. III. p. 150. refertque eum inter eos, quos graece in lucem prodire primum curaverit. Eſt opus Galeniſtae graeci recentioris, in quo inprimis influxum tempeſtatum in quatuor humores corporis noſtri demonſtrat rudi pathologia et a Galeni ingenio abhorrente. Relatus etiam eſt is liber inter ſpurios in edit. VII. Junt. ubi legitur in cl. ſpurior. f. 118. Augustin. Gadaldino, Mutinenſi, interpr. An eſt is liber *περὶ χυμῶν ἐκ τῶν Ἱπποκράτους*, quem recenſet inter codd. gr. bibl. Vind. de Neſſ. P. III. n. 28. p. 39? Galeni de humoribus liber, diverſus ab edito, erat in bibl. Coisl. Montf. P. II. p. 448. — Galeni de humorib. liber graece nunquam antea typis excuſus c. verſ. lat. notis margin. et tabella totius libri Bernardi Bertrandi, Rhegini. Arg. 1558. 8. Saragoſſae prodiit, vertente Rasario, 1567. 4. — Archang. Piccolhomini in librum Galeni de humoribus commentarii. Pariſ. ap. Bern. Turriſan. in Ald. bibl. 1556. 8.

113. *Περὶ προγνώσεως. De praenotione liber.* Eſt in ed. Chart. graec. et lat. to. VIII. p. 890. Charterius primus e codd. B. R. Pariſ. edidit. Non videtur genuinus Galeni eſſe. CODEX *graecus* Galeni de praenotione exſtat inter Voſſ. bibl. ac. Lugd. B. vid. cat. ej. bibl. p. 397. n. 45. in bibl. D. Marc. Ven. n. 281. cf. cat. p. 136. — *Latinus* exſtat in bibl. monaſt. Gaybac. n. 285. f.

114. *Πρόγνωσις πεπειραμένη καὶ πανυαλήθης. Galeni omnino vera expertaque praeſagitio.* In ed. Chart. to. VIII. p. 895. graece et lat. ex Ms. B. R. Par.

Eſt liber omnino malae notae ac ſpurius. Eſt etiam inter ſpurios edit. VII. Junt. f. 45. — Galeni lib. de praeſagitione Geo. Valla interpr. prodiit c. aliis Galeni et alior. Graecor. Ven. 1498. f. Bas. 1542. 8.

115. *Περὶ φλεβοτομίας. De venae ſectione.* Graece et latine exſtat in ed. Chart. to. VIII. p. 898. e cod. B. R. Paris.

Eſt ſpurius. Paulus enim Aegineta in eo citatur, et excerpta e Galeno tantum continet.

116. *Περὶ κατακλίσεως προγνωστικὰ ἐκ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης. Prognoſtica de decubitu ex mathematica ſcientia.* Exſtat in Chart. to. VIII. p. 901. graec. et lat. ex cod. mſt. B. R. Paris. — Galeni iatromathematica in cod. n. 336. bibl. D. Marc. Ven. (cat. p. 155.) In VII. Junt. inter ſpurios f. 112. Interpretatus eſt Jos. Struthius, quo interpr. Jac. Ant. Marescottus edidit. Eſt abſurdum opus Neograeci, in arabica aſtrologiae ſcientia delirantis.

CODEX *graecus* in B. R. Pariſ. n. 2139. in bibl. Vatic. Montfauc. p. 10.

117. *Περὶ οὔρων. De urinis liber Galeno adſcriptus.* Eſt in ed. Ald. P. IV. inter ſpurios f. 22. in ed. Baſ. P. IV. p. 410. in Charter. to. VIII. p. 337. in VII. Juntar. cl. IV. f. 122.

Etſi Galenus in comm. I. in Hipp. libr. de humoribus ſcribit, ſe librum de urinis ſcripſiſſe, hic tamen de urinis, qui adhuc ſupereſt, Galeni genuinus non eſt, etſi Galeni doctrinam refert.

CODEX *graecus* eſt in B. R. Pariſ. n. 2260. in bibl. Med. plut. 74. bis. Bandin. III. p. 122. 131. 132. Excerpta ex Galeno de urinis ſunt in Medicea. Urinarum diviſio Galeni eſt in bibl. Bodl. no. 261. Galeni de optimis ſecundum naturam urinis eſt in bibl. Vindob. graece. Vid. de Neſſel III. n. 19. 10. p. 30. Galeni *σύνοψις περὶ τῆς τῶν οὔρων διαφορᾶς* eſt in bibl. Vindob. Cf. de Neſſ. P. III. 19. 11. p. 30. Galeni de urinis eſt in bibl. Caſinenſi. Montf. p. 222. — Cod. hebraicus, ex arabico verſus, eſt in bibl. Vind. Lamb. ed. Kollar. I. p. 290.

EDITIONES. Galeni de urinis liber, nec non de boni et mali ſucci cibis liber, et de hirudinibus, re-

vulf. cucurb. et fcarif. Par. ap. Sim. Colinaeum f. a. 8. An is liber de urinis eft Galeni περὶ τοῦ οὐρογιγνώσκειν, qui prodiit Parif. ap. Morellum 1550. 8.? Prodiit etiam feorfim ab innumeris mendis repurgatus, graece et lat. ftudio SALOM. ALBERTI. Viteb. 1586. 8. *Latina* interpretatio exftat Jos. STRUTHII, Poloni, quae utplurimum legitur in Galeni opp. latinis. Ea etiam ufus eft Charterius.

COMMENTARII. LEONH. ROGANI in Galeni libell. de pulfib. ad tiron. commentarius. Acc. ejusd. de urinis libri III. ex Hippocr. et Galeno collecti. Venet. 1575. 8. 1597. 8. — FR. VALLESII commentaria in Galeni libros continent quoque librum de urinis ex Galeni fententia. (Titulum libri integrum vid. fupr. n. 31.) — Jo. BPT. NAVARRO commentarius in hunc librum fupra no. 40. titulo pleno adductus eft. — J. A. BELLOFORTI in eum librum commentarius prodiit Par. 1566. 8. et FERD. MENAE Complut. 1553. 4.

118. *Περὶ οὔρων ἐν συντόμῳ. De urinis compendium.* Exftat in ed. Chart. to. VIII. p. 349. Ex mfto cod. B. R. Parif. hoc opufculum primus graece et latine edidit Charter. Verfionem Patellus confecit. — Summa urinarum fecundum Galenum eft in libr. R. Burscough. n. 7673.

119. *Περὶ οὔρων ἐκ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Γαληνοῦ καὶ ἄλλων τινῶν. De urinis ex Hippocrate, Galeno aliisque quibusdam.* Exftat in ed. Charter. to. VIII. p. 352. in VII. Junt. in fpuriorum claffe f. 78. GEORG. VALLA interprete.

CODEX *graecus* eft in B. R. Parif. n. 2269. *Περὶ οὔρων ἐκ τῶν τοῦ Γαληνοῦ* eft in bibl. Coislin. Montf. II. p. 447. in bibl. Taurin. *Ἰδικῶς περὶ οὔρων ἐκ τῶν Γαληνοῦ Μάγνου τοῦ καὶ πρωτοσπαθαρίου Θεοφίλου βασιλέως περὶ οὔρων* exftat fcriptus in foliis quatuor in bibl. ac. Lugd. B. inter libros Voffian. Vid. cat. hujus bibl. p. 392. n. 31. Excerpta ex Galeno et aliis nonnullis antiquis auctoribus de urinis et

pulſu exſtant in graeco et barbaro idiomate in bibl. Vind. n. 47. de Neſſ. P. III. p. 53. Alia excerpta de Neſſ. P. IV. n. 178. p. 99. Galeni urinarum diviſio eſt inter libros Th. Roe. Catal. mss. Angl. n. 261. Excerpta ex Galeno et Theophilo protoſpathario de urinis exſtant in bibl. Auguſt. cat. p. 27. — Collectanea ex Galeno de variis urinae quoad colorem generibus exſtant inter libros legati Warneriani in bibl. ac. Lugd. B. p. 407. no. 53.

120. *Quaeſita in Hippocratem de urinis.* Exſtant latine in ed. Chart. to. VIII. p. 918. et in VII. Junt. inter ſpurios f. 113.

Sunt Arabiſtae cujusdam. — Geo. Vallae de urinae ſignificatione ex Hipp. Paulo Aegineta ac Theophilo. It. Galeni quaeſtiones in Hippocr. Dioclis epiſt. de bona valetud. tuenda. Argent. ſ. a. 8.

121. *Περὶ σφυγμῶν πρὸς Ἀντώνιον φιλομαθῆ καὶ φιλόσοφον. De pulſibus ad Anton. diſciplinae ſtudioſum ac philoſophum.* Exſtat graece et latine in ed. Chart. to. VIII. p. 333. Charterius ex mſto cod. B. R. Pariſ. hunc libellum primus edidit. Eſt ſpurius et ex Galeni de pulſibus libris compoſitus.

122. *Compendium pulſuum Galeno adſcriptum.* Exſtat latine in Chart. ed. to. VIII. p. 330. Eſt Arabiſtae opus.

123. *Περὶ τῆς τῶν ἐν νεφροῖς παθῶν διαγνώσεως καὶ θεραπείας. De adfectuum renibus inſidentium dignotione et curatione liber adſcriptitius.* Eſt in Ald. ed. P. IV. inter nothos f. 13. in gr. Baſ. P. IV. pariter inter nothos, in Charter. to. X. p. 526. in VII. Junt. cl. VII. f. 191.

Eſt ſpurius. Demetrii Pepagomeni eſſe Fabricius autumabat, ad imperatorem ſcriptus, cujus archiatrum σύνδουλον ſuum vocat, ipſum vero principem ſic alloquitur: ἥλιε τῆς ἐμῆς ψυχῆς. Dicit enim: δεῖ καὶ ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς etc.

CODEX *graecus* eſt in bibl. D. Marc. Ven. n. 282. (catal. p. 136.). Galeni de renum adſectuum dignotione et medicatione liber. CHPH. SOTERE (Heyl) interprete. Mog. ap. Jo. Schoeffer. 1530. 8. cum aliis. Baſ. 1533. f. Hanc Heylii verſionem repetierunt editores operum Galeni latinorum.

124. *De colico dolore libellus.* Exſtat latine tantum in ed. Charter. to. X. p. 522. et in VII. Junt. cl. ſpurior. f. 125. Graeca deſiderantur.

CODICES *latini* ſunt in B. R. Pariſ. n. 6865. 6867.

EDITIO. Prodiit c. libro de clyſteribus et colica liber a *Johannitio* e graeca in arabicam et inde a *Kalonymo* in hebraicam linguam translatus, jam primum editus (interpr. FRC. RAPHELENGIO) L. B. 1591. 8. ex off. Plant.

125. *Galeni introductorius liber varias morbor. curas complectens*, prodiit cura JO. DE TORNAMIRA c. Valeſco de Taranta philoſ. pharmaceutico. Lugd. 1535. 8. — Propleumata Ariſtot. Avic. Gal. vnd Alb. M., darinn menſchlicher u. thieriſcher Natur u. Eigenſchaften durch Fragſtücke begriffen. Auch mancher Handt Artzneyen den Menſchen zu Gut angezeigt werden. Strasb. 1545. 4.

126. *De cura icteri Galeno adſcriptus liber.* Exſtat latine in ed. Chart. to. X. p. 524. in VII. Junt. in ſpurior. cl. f. 110. Exſtat latine tantum, ſpurius manifeſte.

CODEX *latinus* eſt in B. R. Pariſ. n. 6865.

127. *Περὶ μελαγχολίας ἐν τῶν Γαληνοῦ καὶ Ῥούφου καὶ Ποσειδωνίου καὶ Μαρκέλλου Σικαμίου τοῦ Ἀετίου βιβλίον. De melancholia ex Galeno, Rufo, Poſidonio et Marcello Sicamii Aetii libellus.* Exſtat in ed. Ald. P. IV. inter ſpurios f. 50. in gr. Baſ. P. IV. p. 469. in Chart. to. X. p. 496. in VII. Junt. cl. ſpur. f. 109.

Capita ſunt 9. 10. et 11. ex Aetii tetrab. II. ſerm. 2. p. 250. coll. H. Steph. ad verbum, quod vocant, expreſſa.

CODEX *graecus* eſt in bibl. D. Marc. Ven. no. 279. cat. p. 135. et in cod. 276. 282. et 284. de atra bile.

128. *Galeni de oculis lib. adſcriptitius in VI. ſectiones diſtributus.* Exſtat *latine* tantum in ed. Chart. to. X. p. 504. in VII. Junt. cl. VII. f. 182.

Paulus citatur in eo, citantur et nuperiores alii. Citatur adeo Galenus ipſe auctor.

Vertit in latinam linguam ex Graeco, quod deſideratur, DEMETRIUS. Vertit etiam et edidit MATTH. THEODOR. MENALENIUS. Antw. 1540. 4. — Liber de oculis et de anatome oculorum prodiit Pariſ. 1536.

129. *De pica, vitioſo appetitu, ex Galeno per Aetium.* Eſt in ed. Chart. to. VII. p. 873. Graeca deſunt.

130. *De gynaeceis,* i. e. *de paſſionibus mulierum, Galeno adſcriptus liber.* Eſt in ed. Chart. to. VII. p. 873. et in VII. Junt. in claſſ. ſpur. f. 95. Graeca deſiderantur. Interpretatus eſt NIC. RHEGINUS.

131. *De cura lapidis Galeno adſcriptus liber.* Exſtat in ed. Chart. to. X. p. 546. in VII. Junt. inter ſpurios f. 111.

Videtur eſſe Arabiſtae opus, ex Arabico compoſitum, uti titulus docet libri: Canon, quem ſcripſit Alguazir Albuleizor, filius Abumelech Filuzer, imperatori Saracenor. Aly filio Joſeph, filii Reſaphim, de curatione lapidis.

132. *Liber ſecretorum ad Monteum, Galeno adſcriptus.* Exſtat in edit. Chart. to. X. p. 459. in VII. Junt. claſſ. ſpur. f. 96. latine tantum.

Eſt Arabiſtae opus. Spiritus vini deſtillatio in eo deſcribitur.

CODEX *graecus* eſt in B. R. Par. n. 2230. Galeni de variis morborum generibus remediisque ad illor.

curationem maxime idoneis. COD. *latinus* est in ead. bibl. n. 7046. 7831. — An is liber Sylva experimentorum a CONR. GESNERO edita? Tig. 1541. 8.

133. *De medicinis expertis Galeno attributus liber.* Exſtat *latine* in edit. Chart. to. X. p. 561. in VII. Junt. inter ſpurios f. 103.

Eſt Arabis opus latine ab Arabiſta factum. Arabum medici plures in eo citantur.

134. *De incantatione, adjuratione et ſuſpenſione, Galeno adſcriptus liber.* Exſtat *latine* in edit. Chart. to. X. p. 571. in VII. Junt. in ſpurior. claſſe f. 41.

Liber ſuperſtitionum plenus, ſeculi V. vel VI. foetus. Auctor Cleopatrae libros citat, multos Graecos et Galenum ipſum.

135. *Fragmentum libri I. de dunamidiis Galeno adſcripti.* Exſtat *latine* tantum in edit. Chart. to. X. p. 670. in VII. Junt. inter ſpurios f. 19.

Ad Maecenatem is ſcriptus eſt. Eſt Arabiſtae liber, uterque plenus ſuperſtitionum et rerum Galeno plane indignarum. Compoſitus eſſe videtur ex Galeni et aliorum euporiſtis, tamen ſubinde cum theoria quadam. TH. REINESIUS hos libros adſcribebat Garioponto. CONR. GESNERUS autumabat, a methodico quodam medico eos eſſe compoſitos. Vid. ej. enumer. libr. Gal. in ed. opp. Froben. tertia.

CODEX *latinus* eſt in bibl. r. Pariſ. n. 7028. in bibl. Cai. Gonvil. n. 966. 976. Prodiere p. Hier. Surianum. Ven. 1520.

137. *Γαληνοῦ τοῦ σοφωτάτου περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν διδασκαλία. Galeni ſapientiſſimi de ponderibus et menſuris doctrina.* Exſtat in Ald. inter ſpur. P. IV. f. 48. in gr. Baſ. P. IV. p. 466. in Chart. to. XIII. p. 974. in VII. Junt. cl. V. f. 235.

Eſt manifeſte ſpurius et compilatus ex aliis libris.

CODICES *graeci* ſunt in Medic. Band. III. p. 51. in bibl. Britann. n. 3637. in bibl. D. Marc. Ven. 288. (cat. p. 138.) quaedam de menſuris et ponder.

EDITIONES. *Graece* edidit MORELLUS, teste Charterio in conc. not. ad hunc libr. to. XIII. Galeni libellus de ponderibus et mensuris, ex collat. c. iis, quae apud Paulum Aeginet. et scholiasten Nicandri leguntur, emendatus est graece et lat. in append. ad thes. gr. lingu. H. Stephani p. 214. — *Latine* prodiit vertente Jo. GUINTHERIO. Bas. 1530. f. — *Σύνοψις* mensurarum et ponderum ponderationisque mensurabilium sec. Roman. Athiens., *γεωργοὺς καὶ ἱππιατροὺς*, ex praestantissimis authorib. hujus generis contracta opera MICH. NEANDRI. Acc. etiam, quae ap. Galenum hactenus exstabant, de ponderum ac mensurarum ratione valde depravata, nunc gr. et lat. multo correctiora ejusd. Mich. Neandri opera. Bas. p. Oporin. 1555. 4. — Vertit etiam in linguam latin. AUGUST. GADALDINUS.

138. *Περὶ ἀντεμβαλλομένων. De succedaneis liber.* Exstat in ed. Ald. P. IV. f. 51. sub titulo *ἀντιβαλλομένων*, inter spurios, in edit. gr. Bas. P. IV. p. 484. in ed. Chart. to. XIII. p. 965. in VII. Junt. cl. V. f. 84.

Spuriis Galeni libris jam superioris aevi viri docti adnumerarunt, sed fere ad optimos inter spurios referendus est. Erat jam Pauli Aeginetae temporibus notus, qui ex eo multa excerpsit in libr. de remed. VII. ex quibus totus is de succedaneis liber est compositus. Facem etiam is liber praebuit Arabibus et Arabistis in medicinas, quae aliis substitui possunt, diligentius inquirentibus.

CODICES *graeci* sunt in B. R. Paris. n. 2312. 2319. Excerpta ex cod. n. 2208. Codex graecus est quoque in bibl. Vind. de Ness. P. III. p. 22. Alius *περὶ τῶν ἀντεμβαλλομένων ἐκ τῶν Γαληνοῦ* est in bibl. Vind. de Ness. P. III. p. 32. n. 20. Alius adhuc in ead. bibl. de Ness. p. 36. n. 26. Excerpta ex Pauli Aeginetae libro VII. de medicamentis succedaneis secund. Galen. sunt in bibl. Vind. no. 28. de Ness. III. p. 39. Alii codices duo sunt in eadem biblioth. n. 32. p. 44.

Alius denique cod. graec., qui multum discrepat ab editis, est in bibl. Coislin. Montf. P. II. p. 448. — *Cod. latinus* in B. R. Paris. n. 7056. Galeni epistola in antemballomenon librum in bibl. Bodl. cat. mst. Angl. n. 3637.

EDITIONES. Prostat *graece:* Galeni libri aliquot partim hactenus non visi, partim mendis repurgati et restituti c. annotat. Jo. CAII. Basil. 1544. 4. (vid. supra titul. plen. n. 26.) — *Latine* GE. VALLA interpr. c. aliis Galeni et alior. Graec. libris. Venet. 1498. f. Paris. 1530. 8. Paris. 1557. 8. — Interpretes latini sunt JUL. MARTIAN. ROTA, JO. GUINTHERIUS et JOACH. CAMERARIUS.

139. *De simplicibus medicamentis ad Paternianum, Galeno attributus lib.* In ed. Chart. to. XIII. p. 984. in VII. Junt. inter spurios f. 79. *Latine* tantum exstat, neque ad graecum alphabetum, neque ad latinum unice scriptus. Nomina permulta corrupta leguntur ab auctore, graecae linguae plane ignaro.

140. *Galeno adscriptus liber de plantis.* Exstat in ed. Chart. to. XIII. p. 1004. in VII. Junt. in spur. classe. *Latine* tantum exstat. Est synopsis libror. de simplic. medicam. facultat. ab Arabe medico collecta, deinde ab JOHANNITIO, filio Isaac, locupletata commentariis a Grumero, judice Placentino, et ab ABRAHAMO med. ex Arabico in lat. translata. Arabistae, ut Jac. de Forolivio et Gentilis de Fulgineo, eum inter bonos et genuinos Galeni libros referunt. — Est forsan lexicon botanicum in bibl. Medicea, et de qualitate herbarum et aromatum in B. R. Paris. n. 6837.

141. *Galeno adscriptus liber de virtute centaureae.* Exstat in ed. Charter. to. XIII. p. 1010. et in VII. Junt. cl. spurior. f. 92.

Exstat *latine* tantum, et scriptus est ad fratrem suum, Papiam. Est empirici liber.

CODEX reperitur in bibl. Escur.

EDITIONES. Galenus de centaurea. Lugd.

1525. 4. — In hoc volumine continentur Jo. Serapionis de ſimpl. medic. Averrois de iisdem. Raſis, fil. Zacchariae, de iisd. Incerti item auctor. de centaureo libellus, hacteuus Galeno adſcriptus. Dictionum arabicar. juxta atque latinar. index. In quorum emendata excuſione ne quid omnino deſideraretur, Othon. Brunsfelſii ſingulari fide cautum eſt. Argent. exc. Thd. Ulricher 1531. f. — Prodiit quoque ſeorſim Venet. 1497. f. Argent. 1541. f.

142. *Galeno adſcriptus liber de clyſteribus.* Exſtat *latine* tantum in ed. Chart. to. XIII. p. 1013. in VII. Junt. cl. ſpurior. ad finem.

CODICES *latini* ſunt in B. R. Parif. n. 6865. 6867. — Galeni de clyſteribus et colica liber latin. *Raphelengio* interpr., a *Johannitio* e graeca in arabicam et inde a Kalonymo in hebraeam linguam translatus. L. B. 1591. 8. — Symphor. Campegii clyſteriorum camporum ſec. Galeni mentem libellus prodiit c. Galeno de phlebotom. et Campegii campis hiſtorial. Baſ. 1532. f.

143. *Galeni de catharcticis* exſtat in VII. Junt. claſſ. ſpurior. f. 94.

144. *Galenus de peſte,* manifeſte ſpurius. Exſtat in Jo. Bapt. van Helmont opuſc. medic. inauditis de lithiaſi, de febrib. de humor. Galeni lib. de peſte. Amſt. 1648. 4.

XII. Fragmenta:

1. *Περὶ ὑδάτων ἐκ Γαληνοῦ, Ὀριβασίου, Ῥούφου, Διόκλους καὶ Ἀθηναίου. Ἐκ τοῦ ιδ´ κεφαλαίου τοῦ πρώτου πρὸς Εὐνάπιον Ὀριβασίου. De aquis ex Galeno, Oribaſio, Ruſo, Diocle et Athenaeo. Ex libro I. Oribaſ. ad Eunap. c.* 14. Eſt in ed. Chart. to. VI. p. 489. in VII. Junt. claſſ. ſpur. f. 75. Edidit graecum textum Charterius ex cod. mſt. ab H. Memmio ipſi ſuppeditato.

2. *Galeni de vinis* ex Oribaſ. ad Eunap. c. 12. Charter. to. VI. p. 194.

3. *Galeni de vinis* ex Athenaei libro I. deipnoſ. Charter. to. VI. p. 497.

4. *Galeni de pane* ex Athen. libr. III. Charter. l. c. p. 498.

5. *Galenus de aquarum natura et balneis* exſtat in collectione: *De balneis omnia, quae exſtant apud Graec. Lat. Arab. tam medic., quam quoscunque ſcriptores.* Ven. 1553. f.

6. *Fragmentum Galeno adſcriptum, ſ. ſermo adverſus empiricos medicos.* Exſtat *latine* in ed. Chart. to. II. p. 339. in VII. Junt. in claſſ. fragmentor. f. 51. Interpretatus eſt Aug. Gadaldinus.

7. *Fragmentum Galeni ex incerto de morſu, qui in aegritudine percipitur,* exſtat in VII. Junt. inter ſpur. f. 63.

8. *Γαληνοῦ περὶ ἀφροδισίων. Galeni de venereis.* Chart. to. VI. p. 509. edidit hoc fragmentum gr. et lat. e mſſ. B. R. Pariſ. Eadem verba fere in aliis Galeni libris et in Oribaſio leguntur.

9. *Fragmentum Galeni, ex Joanne Grammat. Alexandr., cognomento Philopono, quod caput eſt quintum ſolutionis quaeſtionis decimae ſeptimae Procli de mundi aeternitate.* Eſt ex libris de demonſtratione, quod non, quidquid interitus, omnino id et ortus expers eſſe neceſſe ſit. Exſtat in ed. Chart. to. II. p. 59. graece et latine.

10. *Fragmentum Galeni ex comment. XL. Simplicii in IV. libr. phyſicae auſcultationis Ariſtotelis* exſtat gr. et lat. in edit. Chart. to. II. p. 67. — Aliud fragmentum e comment. CIII. exſtat ibid. p. 68. — Aliud denique e comment. CVI. ibid. pag. eadem.

11. *Fragmentum Galeni ex Averroe libro priorum Ariſtot. primo c.* 8. exſtat in ed. Chart. to. II. p. 69. Gr. et lat. — Aliud fragmentum ex eod. c. 23. legitur ibid. p. ead. — Ex libro phyſicor. Ariſtot. IV. comm. 97. exſtat p. 70. — Ex eodem libro phyſicor. Ariſtotelis VII. text. 1. exſtat p. ead. — Ex eodem

VII. text. 4. invenitur pag. ead. — ex eodem diſp. III. p. ead. — ex eodem libro de anima Ariſtotelis III. text. 6. pag. ead. — ex eodem libro I. Ariſtotelis de coelo text. 22. p. 71. — ex eod. libro de ſenſu et ſenſili p. 71.

12. *Γαληνοῦ χαρακτηριάζοντα εἰς Ἱπποκράτην. Galeni notae in Hippocratem* ex Jo. STOBAEI ſerm. XCIX. exſtant gr. et lat. in edit. Chart. to. II. p. 72.

13. *Galeni de anima fragmentum ex cap. 2. libri Nemeſii de nat. hominis.* Exſtat gr. et lat. in edit. Chart. to. V. p. 1. in VII. Junt. inter fragm. f. 62. — Galeni fragmentum ex Nemeſii de timore c. 20. exſtat in ed. Chart. to. V. p. 3. et in VII. Junt. inter fragm. f. 62.

14. *Galeni fragmentum ex Themiſtio in paraphraſi quarti de phyſica auſcultatione.* Exſtat graec. et lat. in ed. Chart. to. V. p. 405. in VII. Junt. in fragm. f. 63. — Aliud Galeni fragmentum ex ead. Themiſtii paraphraſi invenitur in Chart. ed. to. V. p. 406.

15. *Galeni fragmentum ex Mich. Epheſio de inſomniis* exſtat in ed. Charter. to. V. p. eadem.

16. *Galeni fragmenta ex aphoriſmis Raby Moyſis* collecta ſunt in Chart. ed. to. IX. P. II. p. 395. Sunt aphoriſmi 139.

17. *Fragmenta Galeni ex Raſis libro continente* collecta exſtant in Chart. to. IX. P. II. p. 406.

18. *Τίνας δεῖ ἐκκαθαίρειν, καὶ ποίοις καθαρτηρίοις, καὶ πότε. Quos, quibus catharticis medicamentis et quando purgare oporteat?* Exſtat in ed. Ald. P. II. f. 103. in graec. Baſil. P. II. p. 487. in Chart. to. X. p. 470. in VII. Junt. claſſ. V. f. 88.

Etiam hujus libri haud meminit Galenus: fragmentum eſt libri VII. collect. medicin. Oribaſii.

CODICES ſunt cum libro de purgant. medic. facultatibus. Eſt forſan is liber de medicam. evacuant., qui reperitur in bibl. Med. Band. III. p. 152. — Codex libri: Qui ſunt purgandi? exſtat inter Voſſian. in bibl.

ac. L. B. Vid. cat. hujus biblioth. p. 397. n. 45. — Exſtat etiam in bibl. Auguſt. Catal. p. 26. et in bibl. Med. Band. III. p. 152.

EDITIONES ex parte dictae ſunt ſupra n. 36. — Prodiit *graece* apud Morellum cum aliis. Par. 1557. 8. *Latine*, Galeni de motu muſculor. libr. II. Nic. Leoniceno interpr. Item quos oporteat purgare etc. Pariſ. 1528. 8. — latine interpr. *Polluto.* Pariſ. 1544. 4. — Galeni libellus: quos, quibus et quando purgare oporteat. A Sebast. Coquillato Scipione in lingu. lat. converſus, ejusdemque commentariis illuſtratus. Lugd. 1553. 12. Repetita dicitur ea edit: 1557. 16. — Vertit etiam Jul. Mart. Rota.

COMMENTARII. Eustachii de Pernis in libr. Galeni: Quos purgare conveniat, quibus modis et quo tempore commentaria. Neap. 1547. 4. — Ferd. Mena comment. prodiit cum comment. in libr. de ſanguinis miſſione. Aug. Taur. 1587. 8.

19. *Τόμιον ἐξαίρετον τοῦ βιβλίου Γαληνοῦ περὶ τῆς καθ' Ὅμηρον ἰατρικῆς πραγματείας. Ἐκ τοῦ κεφαλαίου δ' τοῦ βιβλίου θ' τοῦ Τραλλιανοῦ προβληθέν. Fragmentum egregium Galeni libri de Homerica medicatione. Ex cap. 4. libri IX. Tralliani depromptum.* Exſtat in ed. Chart. to. X. p. 573.

XIII. Galenus etſi dogmaticus erat, nulli tamen ſectae medicorum, quae ſuis temporibus florebat, addictus eſſe, ſed Hippocraticus medicus dici volebat, Hippocratemque ſolum omnium de medicinalibus rebus recte ſtatuiſſe adfirmabat. Hinc quoniam putabat, Hippocratem a nemine fere medicorum, et ſuorum temporum, et ſuperioris aevi, recte eſſe intellectum, Hippocratis vero lectionem omnibus, qui rationalem medicinam amplecterentur, eſſe maxime neceſſariam, et exegeſin vocum ſcripſit obſoletarum, aliarumque difficilium, in Hippocratis operibus obviarum, et permultos Hippocratis libros commentariis illuſtravit, illuſtraſſetque omnes, niſi morte praeventus eo propoſito

excidiſſet. Permulti horum commentariorum in Galeni operibus adhuc leguntur, quorum editiones et codices mſſ. quamquam allati ſunt, ubi de Hippocrate expoſitum fuit in Fabric. B. G. Vol. II. p. 522. ſequ., tamen etiam hoc loco enumerandi ſunt, ne deeſſe quid videatur, quod ad hiſtoriam literariam operum Galeni pertinet.

Commentarii autem Galeni in Hippocratis libros hi exſtant:

1. *in librum Hippocratis de natura humana commentarii duo.* Exſtat in ed. Ald. to. V. f. 1—14. in gr. Baſ. to. V. p. 1—29. in Chart. to. III. p. 91 ſeq.

Galenus, qui ad hunc librum illuſtrandum non ſolum commentarios duos ſcripſit, verum etiam peculiarem librum περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων compoſuit, in defendendis genuinis originibus prioris partis hujus libri acerrimus eſt, quae ſuo tempore 240 στοίχους continebat, humorumque naturam et conſtitutionem corporum e calido, frigido et ſicco docebat.

CODICES *latini* horum Galeni commentariorum exſtant in bibl. Medicea plut. 59. Montf. I. p. 356. et in bibl. D. Marc. Ven. *Arabice* cum expoſitione Galeni verſus Hippocratis liber ab *Honaino* ben Iſaac exſtat in bibl. Pal. Medicea. Vid. Aſſemanni codd. orientales bibl. Pal. Med. Flor. 1742. f. n. 226. p. 354. Ejusdem Honaini commentarius ſ. potius paraphraſis in laudatum Hippocr. librum et Galeni comm. in eodem codice legitur.

EDITIONES. Prodiere Galeni comm. II. in hunc librum Hipp. latine cum libro ipſo, HERMANNO CRUSERIO interprete. Par. 1531. 4. iterumque c. ipſo libro et Hipp. de victus ratione ſalubri. Par. 1534. 12. Venet. 1538. 12. 1539. 12. (Catal. muſ. Brit.) Vertente ANDR. BRENTIO. Lugd. 1549. 16. BLAS. HOLLERIUS edidit Hippocratis librum gr. lat. fecitque Galeni commentarios latine. Baſil. 1536. 8. 1562. 8. et in Opp. Macerat. 1582. f.

2. *in Hippocratem de ſalubri diaeta ratione privatorum.* Exſtat in ed. Ald. to. V. f. 14—18. in gr. Baſ. to. V. p. 29—37. in Chart. to. VI. p. 220.

CODICES. *Graeci* ſunt in B. R. Pariſ. n. 2276. in bibl. Vind. Lamb. VI. p. 86. Cf. de Neſſ. cat. mſſ. graec. bibl. Vind. P. III. n. 34. p. 45. *Latinus* in bibl. Laur. Medic. plut. 59. Montf. I. p. 356.

EDITIONES. Galeni commentarius c. ipſo textu editus eſt vertent. Jo. Vassaeo et Jo. Guintherio. Baſ. 1533. f. Quam verſionem Charterius emendatiorem repetiiſſe contendit in conciſis notis ad hunc librum to. VI. p. 548.

3. *in Hippocratem de aëre, aquis et locis commentarii III.* Exſtant ſolummodo in ed. Chart. to. VI. p. 187. ſqq. in VII. Junt. ed.

Fatetur ipſe Galenus de libris propriis c. 6., ſe in hunc Hippocr. librum commentarios edidiſſe. Latine tantum exſtant, interprete Mose Alatino, medico Hebraeo, ſed ſunt hi, quos poſſidemus, adeo exigui, ut aut in compendium tantum a Mose Alatino miſſi eſſe, aut plane non ad Galenum pertinere videantur.

4. *in Hippocratem de alimento commentarii IV.* Exſtant in ed. Chart. to. VI. p. 238.

Aetate provecta hos commentarios compoſuiſſe Galenum vero ſimile eſt. Admodum mutili ad nos pervenerunt. Rasarius hos commentarios graece et latine primus edidit. Codicem ipſorum accepit ab adoleſcente nobili Sigismundo Cracovienſi, qui ipſum e bibliotheca Matthiae Corvini regis poſſidebat, et ob vetuſtatem carie, et ob negligentiam poſſeſſorum ſitu corruptum et valde mutilum. *Chart.* l. c. p. 548.

5. *in Hippocratem de humoribus commentarii III.* Exſtat hactenus *latine* tantum in ed. Chart. to. VIII. p. 508—582.

CODICES graeci reperiuntur in bibl. C. de Montchal, in B. R. Pariſ. n. 120. Montf. II. p. 902. Alius, ſed recens, et anno 1560. ſcriptus, eſt in bibl. Coislin.

n. 163. Montfauc. bibl. Coisl. I. p. 222. (Hunc ipfum commentarium e codd. illis defcriptum editurus erat FRC. MAR. BOSQUILLON, nifi mors ipfum orbi literario eripuiffet. Legavit librum ejus vidua facultati medicae Parifienfi. Apographum hujus cod. mihi faciendum curavit, cui fummas ob hoc mihi Galenoque praeftitum humanitatis officium gratias ago habeoque, Generofiff. Eques DE MERCY, medic. Doct., Prof. med. graecae etc. Laudat hunc comment. mftum VILLOISON in Schol. Homer. Marc. proleg. p. XXXIX. K.)

EDITIONES. *Ἱπποκράτους περὶ χυμῶν.* Hippocratis Coi liber de humorib. *Γαληνοῦ εἰς τὸ περὶ χυμῶν Ἱπποκρ. ἢ περὶ καιρῶν.* Galeni in eundem librum comment. graec. nunc primum in lucem editus, idque cum latina NIC. VIGOREI Metodun. D. med. interpretatione. Lutet. 1555. 4. — Galeni in Hippocr. libr. de humorib. commentar. III. Ejusd. reliquum fexti comm. in VI. de vulg. morb. itemque VII. et VIII. JO. BPT. RASARIO interprete. Ven. 1562. 8. (Cum de utraque editione varias Germaniae fruftra adiffem bibliothecas publicas, tandem rogavi Virum Amiciffimum DE MERCY, ut videret, an fint in regia bibl. Parifienfi, nec ne. Ex ejus ad me hac de re datis literis vidi, utrumque librum ibi exftare; vidi quoque, commentarium Galeni, a VIGOREO editum, quatuordecim paginas in 4. explere, et totum quantum differre ab illo, quem RASARIUS in latinum transtulit fermonem. Quamobrem ACKERMANN. in *bibl. gr. Fabr.* vol. II. p. 568. putat, brevem commentarium, a VIGOREO promulgatum, effe illum, cujus Galenus ipfe, inprimis in comm. II. in III. epid. text. 1. p. 230. to. IX., mentionem injicit, quemque *διὰ ταχέων ἐν ἡμέραις ὀλίγαις* abfolutum effe teftatur. K.) Rafarii verfionem fecutus eft Charterius.

6. *in Hippocratis prognofticon commentarii tres.* Exftant in ed. Ald. to. V. f. 58—80. in gr. Bafil. p. 117 — 166. in Chart. to. VIII. p. 583.

CODICES *graeci* horum commentariorum ſunt in B. R. Par. n. 2168. 2266. 2757. in bibl. D. Marc. Ven. et in Medicea, plut. 74. c. aphoriſm. *Montſ.* I. p. 385. et ap. Bandin. III. p. 94. in bibl. Vind. de Neſſel cat. mſ. graec. n. 44. Pa. III. p. 50. *Latinus* in bibl. regin. Suec. Vatic. n. 396. Montſ. I. p. 23. et n. 974. p. 94. et in bibl. Cai. Gonvill. n. 954. in B. R. Pariſ. 6860. Commentum Galeni ſuper prognoſtica Hipp. et ejusd. aphor. translat. a GERARDO Cremon. eſt in bibl. cathedr. Metenſ. n. 229. Montſ. II. p. 1386. *Arabicus* in bibl. Bodlei. n. 439. Montſ. I. p. 649.

EDITIONES. Prodierunt Pariſ. 1526. f. 1527. f. interprete Vaſſaeo 1535. f. Cum comment. et adnotat. CPH. DE VEGA. Lugd. 1551. 8. — Ad prognoſticon *latina* paraphraſis, ad mentem Galeni, P. BLONDELLI. Lutet. 1575. 4. — Cl. Galeni in Hippocr. Coi prognoſticum commentar. in III. libros diviſus, interpr. Jo. GORRAEO. Lugd. 1552. 12. — Ex verſione H. BLACVODEI. Pariſ. 1625. — THADDAEI expoſ. in divin. libr. prognoſticor. Cum Galeni comment. Venet. 1527. f.

7. *in Hippocratis praedictionum librum I. commentarii III.* Exſtant in ed. Ald. to. V. f. 81—109. graec. Baſil. to. V. p. 167—219. Chart. to. III. p. 692.

CODEX *latinus* Comment. Galeni in praedictiones in bibl. reginae Suec. Vat. n. 947. Montſ. I. p. 34.

VERSIO *latina* praedictionum LAURENTII LAURENTIANI c. comment. Galeni prodiit Pariſ. 1520. 8. 1543. 8.

8. *in Hippocratis de morbis popul. librum I. commentarii III.* Exſtant in ed. Ald. to. V. f. 163 — 186. *a.* in gr. Baſ. to. V. p. 345—392. in Chart. to. IX. p. 1.

CODICES. Cum commentariis Galeni libri I. et III. ἐπιδημιῶν ſcripti *graece* exſtant in B. R. Pariſ. n. 2174. Pars ejusd. commentarii c. textus parte eſt *graece* in eadem bibl. n. 2165. Aliud exemplar graecum exſtat in bibl. D. Marc. Ven. Montſ. I. p. 472. —

n. 163. Montfauc. bibl. Coisl. I. p. 222. (Hunc ipſum commentarium e codd. illis deſcriptum editurus erat Frc. Mar. Bosquillon, niſi mors ipſum orbi literario eripuiſſet. Legavit librum ejus vidua facultati medicae Pariſienſi. Apographum hujus cod. mihi faciendum curavit, cui ſummas ob hoc mihi Galenoque praeſtitum humanitatis officium gratias ago habeoque, Generoſiſſ. Eques de Mercy, mediç. Doct., Prof. med. graecae etc. Laudat hunc comment. mſtum Villoison in Schol. Homer. Marc. proleg. p. xxxix. K.)

EDITIONES. *Ἱπποκράτους περὶ χυμῶν.* Hippocratis Coi liber de humorib. *Γαληνοῦ εἰς τὸ περὶ χυμῶν Ἱπποκρ. ἢ περὶ καιρῶν.* Galeni in eundem librum comment. graec. nunc primum in lucem editus, idque cum latina Nic. Vigorei Metodun. D. med. interpretatione. Lutet. 1555. 4. — Galeni in Hippocr. libr. de humorib. commentar. III. Ejusd. reliquum ſexti comm. in VI. de vulg. morb. itemque VII. et VIII. Jo. Bpt. Rasario interprete. Ven. 1562. 8. (Cum de utraque editione varias Germaniae fruſtra adiſſem bibliothecas publicas, tandem rogavi Virum Amiciſſimum de Mercy, ut videret, an ſint in regia bibl. Pariſienſi, nec ne. Ex ejus ad me hac de re datis literis vidi, utrumque librum ibi exſtare; vidi quoque, commentarium Galeni, a Vigoreo editum, quatuordecim paginas in 4. explere, et totum quantum differre ab illo, quem Rasarius in latinum transtulit ſermonem. Quamobrem Ackermann. in *bibl. gr. Fabr.* vol. II. p. 568. putat, brevem commentarium, a Vigoreo promulgatum, eſſe illum, cujus Galenus ipſe, inprimis in comm. II. in III. epid. text. 1. p. 230. to. IX., mentionem injicit, quemque *διὰ ταχέων ἐν ἡμέραις ὀλίγαις* abſolutum eſſe teſtatur. K.) Raſarii verſionem ſecutus eſt Charterius.

6. *in Hippocratis prognoſticon commentarii tres.* Exſtant in ed. Ald. to. V. f. 58—80. in gr. Baſil. p. 117 — 166. in Chart. to. VIII. p. 583.

CODICES *graeci* horum commentariorum ſunt in B. R. Par. n. 2168. 2266. 2757. in bibl. D. Marc. Ven. et in Medicea, plut. 74. c. aphoriſm. *Montf.* I. p. 385. et ap. Bandin. III. p. 94. in bibl. Vind. de Neſſel cat. mſ. graec. n. 44. Pa. III. p. 50. *Latinus* in bibl. regin. Suec. Vatic. n. 396. Montf. I. p. 23. et n. 974. p. 94. et in bibl. Cai. Gonvill. n. 954. in B. R. Pariſ. 6860. Commentum Galeni ſuper prognoſtica Hipp. et ejusd. aphor. translat. a GERARDO Cremon. eſt in bibl. cathedr. Meteuſ. n. 229. Montf. II. p. 1386. *Arabicus* in bibl. Bodlei. n. 439. Montf. I. p. 649.

EDITIONES. Prodierunt Pariſ. 1526. f. 1527. f. interprete Vaſſaeo 1535. f. Cum comment. et adnotat. CPH. DE VEGA. Lugd. 1551. 8. — Ad prognoſticon *latina* paraphraſis, ad mentem Galeni, P. BLONDELLI. Lutet. 1575. 4. — Cl. Galeni in Hippocr. Coi prognoſticum commentar. in III. libros diviſus, interpr. Jo. GORRAEO. Lugd. 1552. 12. — Ex verſione H. BLACVODEI. Pariſ. 1625. — THADDAEI expoſ. in divin. libr. prognoſticor. Cum Galeni comment. Venet. 1527. f.

7. *in Hippocratis praedictionum librum I. commentarii III.* Exſtant in ed. Ald. to. V. f. 81 — 109. graec. Baſil. to. V. p. 167 — 219. Chart. to. III. p. 692.

CODEX *latinus* Comment. Galeni in praedictiones in bibl. reginae Suec. Vat. n. 947. Montf. I. p. 34.

VERSIO *latina* praedictionum LAURENTII LAURENTIANI c. comment. Galeni prodiit Pariſ. 1520. 8. 1543. 8.

8. *in Hippocratis de morbis popul. librum I. commentarii III.* Exſtant in ed. Ald. to. V. f. 163 — 186. a. in gr. Baſ. to. V. p. 345 — 392. in Chart. to. IX. p. 1.

CODICES. Cum commentariis Galeni libri I. et III. ἐπιδημιῶν ſcripti *graece* exſtant in B. R. Pariſ. n. 2174. Pars ejusd. commentarii c. textus parte eſt *graece* in eadem bibl. n. 2165. Aliud exemplar graecum exſtat in bibl. D. Marc. Ven. Montf. I. p. 472. —

Arabicus codex, et quidem textus atque commentar. Galeni in utrumque librum exſtat in Scoriol. bibl. teſte CASIRI (cat. cod. mſſ. bibl. Scorial. p. 250.). Vid. et HALLER. biblioth. pract. med. to. I. p. 33. qui horum codd. mentionem fecit.

EDITIONES. Libri epid. Hippocr. I. III. et VI. cum Galeni in eos comment. JO. VASSAEO interpr. Lugd. 1550. 12. Pariſ. 1557. 12. Principium comment. I. in libr. I. Hipp. epid. interpr. NIC. MACHELLO prodiit c. Galeni aliquot et aliis. Lugd. 1556. 8.

9. *in Hippocratis de morbis popular. libr. II. commentarius.* Exſtat in ed. Chart. to. IX. p. 563.

10. *in Hippocratis de morb. popul. libr. III. commentarii III.* Exſtant in ed. Ald. to. V. f. 186ᵃ — 210. in graec. Baſ. to. V. p 392 — 441. in Chart. to. IX. p. 193.

CODICIS *graeci* mentio facta ſub no. 8. Galeni commentarius in hunc Hippocr. librum, ſed non in integrum, exſtat graece in bibl. D. Marc. Ven. — *Arabice* reperitur in bibl. Scorial. n. 801. Decem ſunt commentarii.

EDITIONES. VASSAEI editio Lugd. 1550. 12. commemorata eſt ſub no. 8.

11. *in Hippocratis de morbor. popul. libr. VI. comm. VI.* Exſtant in ed. Ald. to. V. f. 211 — 244. graec. Baſil. to. V. p. 442 — 524. in Chart. to. IX. p. 353.

EDITIO. Galeni in Hipp. epid. libr. VI. commentarii ſex, itemque VII. et VIII. c. commentariis III. in libr. de humorib. interpr. JO. BAPT. RASARIO. Ven. 1562. 8.

12. *in Hippocratis aphor. libros VII. commentarii ſeptem.* Exſtant in ed. Ald. to. V. f. 110 — 155. in gr. Baſil. to. V. p. 219 — 329. in Chart. to. IX. Pa. II. p. 1.

(Commemoravit hos ipſos commentarios Galen. de Hipp. et Plat. decret. libr. VIII. c. 7. p. 243. ed. Chart. K.)

CODICES sunt *graeci* in bibl. D. Marc. Venet. (Montf. I. 472.) in B. R. Paris. n. 1884. 2161. 2168. 2266. 2278. 3142. (Montf. I. p. 739.) in Med. plut. 74. manu Caes. Strategi. Montf. I. p. 385. et Bandin. III. p. 93. 102. et quidem tam integer, quam in sect. I. et partem sect. II. auctore tamen in hoc non nominato. Integer in bibl. Vindob. vid. Lamb. VI. p. 86. 87. de Nessel P. III. p. 45. no. 34. in bibl. Paul. Lips. vid. Feller de bibl. Paul. orat. Lips. 1676. 4. — *Latini* codd. exstant in B.R. Paris. n. 6869. 6871. 7030. 6860. Anonymi versio in B. R. Paris. n. 846. in bibl. regin. Suec. Vat. interpr. *Constantino Africano*, no. 396. Montf. to. I. p. 23. in domo S. Petri Cantabr. cod. Brit. n. 186. in coll. Merton. n. 689. in coll. nov. Oxon. n. 1134. Vertente GERARDO Carmonensi in biblioth. eccles. cathedr. Metens. (Montfauc.). Interprete ignoto homine in bibl. Taurin. Montf. II. p. 1398. Exstant quoque *latine* in bibl. Laudunensi n. 63. Montfauc. II. 1294. et c. aliis opusc. in bibl. Sti Gratiani Turonensi n. 395. Montf. II. p. 1277. Galeni in Hippocr. aphor. p. Constantinum Africanum e graeco in latinum translati et glossis illustrati exstat in biblioth. Scorial. Vid. Büschings Magaz. to. V. p. 129. — *Arabice*, vertente HONAINO, Isaaci fil., est in bibl. Scorial. Casir. n. 785. 786. (Büsching.) et in B. R. Par. n. 866. l. m. n. o. Montf. II. p. 719. Pars commentarii in bibl. Scorial. n. 814. 786. 787. — *Hebraice* c. commentario in bibl. Vind. Lamb. I. 2. p. 185. Ex arab. versi in B. R. Par. n. 396. et *arab.* n. 395. no. 100. 101. 102. 103. Montf. II. p. 711. nec non 252. 253. p. 712. E graeca lingua in *syriacam* ab Honaino ben Isaac, et e syriaca in *arabicam* conversi a Castha, filio Lucae, exstant in bibl. Palat. Medic. n. 260. Cf. Assemann. p. 375.

EDITIONES. Galeni commentarii in aphor. Hippocr. e vers. *Constantini Africani* ex Arabico. Ven. 1493. (Maittaire). — Vertente LAURENTIO LAURENTIANO. Venet. 1494. (Maittaire). — Vertente

THEOD. GAZA. Venet. 1495. f. — Particulae VII. aphor. Hippocr. c. duplici translatione antiqua et cum expoſ. magni Galeni, nec non Jac. Forlivienſ. et additam. Marſilii — Induſtria et lab. D. HIERON. BOMPILI DE OLEARIIS DE VERONA. Ven. 1508. f. — Vertente NIC. LEONICENO. Pariſ. 1526. 8. Recogniti a DAVIANO. Pariſ. 1542. 8. Lugd. 1547. 12. cum JO. SIGNORETI excerptis aphoriſticis et ſymbolis. Lugd. 1668. 12. c. Thaddaei expoſ. Ven. 1527. f. — Vertente CONSTANTINO, LAURENTIANO, LEONICENO et THEOD. GAZA c. Galeni commentar. in Articella. Lugd. 1527. 4. Gr. et lat. ex verſ. NIC. LEONICENI cura JO. DAVIONI c. commentar. Galeni. Pariſ. 1542. 8. Lugd. 1668. 12. — Aphoriſmi c. comment. Galeni, lat. interpr. NIC. LEONICENO. Par. 1526. 8. — Hippocr. aphoriſmor. genuina lectio gr. lat. c. Galeni cenſura in eos omnes, qui minus erant abſoluti. — Per JOANN. MORISOTUM. Baſ. 1547. 8. — Interpr. GUIL. PLANTIO c. ej. notis. Lugd. 1552. 8. 1573. 12. Genev. 1580. — Cum Galeni comm. in epitomen redactis p. JO. BUTINUM. Lugd. 1555. 12. et Lugd. 1580. 12. Genev. 1625. 12. — Cum aphor. in ordinem digeſtis. Genev. 1628. 12. — Galen. in aphor. Hippocr. L. B. 1613. 4. (Cat. bibl. L. B.) — Aphor. Hippocr. vertente AN. FOESIO, commentarii Galeni, G. PLANTIO, cur. ADR. TOLLII. L. B. 1633. 12. — Primus lib. comm. vertente JO. BRECHE. Lugd. 1585. 16. Rouen 1646. 12. — Galeni comm. in aphoriſm. in compendium redegit SYMPHOR. CAMPEGIUS. Lugd. 1516. 8.

COMMENTARII. JAC. FOROLIVIENSIS in Hippocr. aphor. et Galeni ſuper eisdem commentar. expoſ. et quaeſtion. p. CPH. DE CASTANEA. Papiae 1488. f. Venet. 1490. Papiae 1501. f. 1512. f. Ven. 1495. f. 1501. f. 1520. f. Catal. muſ. Brit. c. Marſilii de St. Sophia interpret. in eos aphor., qui a Jacobo expoſiti non fuerant. Ven. 1508. f. [Cum verſ. dupl. antiqua, et THEOD. GAZAE expoſit. Galeni, JAC. FOROLIV.

et MARSIL. FICINI, et quaeft. eorund. p. HIER. POMPILUM DE OLEARIIS. Ven. 1508. f. In 8. et in f. Catal. muf. Brit.] 1547. f. 1556. 4. — Verfionem Conftantini, THEOD. GAZAE et NIC. LEONICENI comment. Galeni et fufiffimam expofitionem Jacobi continet Cod. mf. eft in bibl. Taur. — Cod. expofit. JAC. DE FORLIVIO exftat in B. R. Par. n. 4861. Montf. II. p. 753. — THADDEI Florent. expofit. in arduum aphor. Ipocratis volumen, in divinum pronoftic. Ipocr. libr. in praeclarum regiminis acutori Ipocrat. opus, in fubtiliffimum Joannitii ifagogar. libell. JO. BAPT. NICOLLINI SABODIENSIS opera in lucem emiffe. Ven. 1527. f. cum verfione THEOD. GAZAE, NIC. LEONICENI, Conftant. Afric. et Galeni comment., quibus fuos addidit Thaddeus. — ANT. MUSAE BRASSAVOLI in VIII. libros aphor. Hipp. et Galeni comment. et adnotationes. Baf. 1541. f. cum comm. in text. Hipp. et comment. Galeni. Ferrar. 1594. Venet. 1721. 4. cum Mufae tantum commentario in aphor. Interjectorum aphor. octavam fectionem fe primum addidiffe, quae tamen in antiquis jam et optimae notae codd. legitur, memorat Mufa p. 1138. feq. Ceterum locos plurimos Philothei, et quidem graece, et permultos ex commentariis, Oribafio adfcriptis, edidit.

13. Huc referri quoque debet *Galeni adverfus Lycum liber, quod nihil in eo aphorifmo peccet Hippocrates, cujus initium: Qui crefcunt, plurimum habent caloris innati.* Exftant in ed. Ald. to. V. f. 155 — 159ª. graec. Baf. to. V. p. 329 — 337. Chart. to. IX. P. II. p. 358.

14. *Galeni contra ea, quae a Juliano in aphor. Hippocr. dicta funt, libellus.* Exftant in edit. Ald. to. V. f. 159ᵇ — 162. Chart. to. IX. P. II. p. 376.

15. *In Hippocr. de diaeta acutorum librum commentarii IV.* Extant in ed. Ald. to. V. f. 19 — 57. graec. Baf. to. V. p. 37 — 117. Charter. to. XI. p. 1.

CODICES *graeci.* Libri I. comment. Galeni in

hunc Hipp. librum codex eſt in bibl. Vind. Lamb. et de Neſſ. P. III. et in Medic. plut. 75. n. 5. Bandin. III. p. 144. Vid. Montf. I. p. 387. Graecus quoque forte eſt Galeni in Hippocr. de diaeta in B. R. Par. n. 3147. Montf. II. p. 739. at 600 circiter annorum cum commento Galieni eſt in biblioth. cathedr. Metenſ. n. 226. Montf. II. p. 1380. *Latini* codd. ſunt in bibl. coll. nov. Oxon. n. 1134. et 1130. in bibl. coll. Merton. n. 687. 689. et in bibl. aul. Pembrok. n. 2055. in B. R. Pariſ. n. 7030.

EDITIONES. Epitomen comment. Galeni dedit Symphor. Campegius. Lugd. . . . Latine prodierunt ſtudio Nic. Lavachii. Flor. 1533. 4. Paulo Juliario interpr. Veron. 1542. 8. Jo. Vassaeo interpr. c. annotation. Jo. Molini. Lugd. 1565. 12. Hippocr. de diaet. acut. c. Galeni commentar. et Galen. de ſemine libr. II. Baſ. 1533. f. Cat. bibl. Bunav. to. I. p. 93. Baſ. 1542. 8. 1543. 8. 1551. f. Lugd. 1565. 12. c. Jo. Martini adnotat.

COMMENTARIUS. Ant. Mus. Brassavoli in libros de rat. vict. in acut. morb. Hippocr. et Galeni comment. et adnotationes. Ven. 1546. f. Poſt textum, ab A. M. Brassavolo latinitate donatum, ſequuntur Muſae commentarii. Deinde Galeni legitur commentar. Jo. Vassaeo interprete, et denique in hunc commentar. A. M. Brassavoli copioſiſſima enarratio.

16. *In Hippocr. de officina medici librum commentarii III.* Exſtant in edit. Ald. to. V. f. 305—317. gr. Baſ. to. V. p. 661—705. Chart. to. XII. p. 1.

EDITIO. Convertit hos commentarios Jo. Bern. Felicianus et Vid. Vidius in Chirurg. ſcript. antiqu. Par. 1544. f.

17. *In Hippocratis librum de fracturis commentarii III.* Exſtant in ed. Ald. to. V. f. 245—268. graec. Baſil. to. V. p. 524—577. Charter. to. XII. p. 151.

CODICES *graeci* horum commentariorum copiosissimorum sunt in B. R. Paris. n. 1849. 6866. nec non in bibl. Medic. vid. Bandin. III. p. 44.

VERSIO *latina*, a Jo. Bern. Feliciano et a Vido Vidio facta, exstat in hujus chirurgia, e graeco in lat. versa. Paris. 1544. f.

18. *In Hippocratis librum de articulis commentarii IV.* Exstant in edit. Ald. to. V. f. 269—304. in graec. Bas. to. V. p. 578—661. in Chart. to. XII. p. 287.

CODICES *graeci* sunt in B. R. Paris. n. 1849. et 2248. in bibl. Medicea.

Ex Hippocratis sententia et ad illustrandum eundem scripsit Galenus libros de diebus criticis, de crisibus, de difficultate respirationis, de ratione victus in acutis secund. Hippocr. et quod optimus medicus sit etiam philosophus. Ex Hippocratis mente scriptos a se esse libros XIV. methodi medendi, ipse refert de libr. propr. c. 7. to. II. p. 43. ed. Chart.

Scripsit praeterea commentarios, qui interiere, in Hippocr. libros: 1. in libr. de ulceribus, de libr. propr. c. 7. et 2. in libr. de capitis vulnerib. ibid.

Indolem commentariorum Galeni in Hippocratem quod attinet, notandum est, quod et nuper doctissime exposuit *Preu* in diss. inaug. de interpretibus Hippocr. graecis, Altorf. 1795. 8. p. 52., Galenum in textu Hippocratis emendando, ac ita constituendo, uti Hippocratem ipsum scripsisse credibile fuisset, omni studio elaborasse. Hinc in ejus commentariis multa sunt, quibus futurus operum Hippocratis editor ad ipsum hujus textum emendandum uti poterit, quibusque saltim non omnibus usi sunt operum, aut etiam singulorum librorum Hippocratis, in quos Galeni commentarii exstant, editores. Multa etiam congessit Galenus in suis commentariis ad historiam singulorum librorum, in quos commentatus est, illustrandam, et ad judicium rectum de eorum aut genuinis, aut spuriis originibus

ferendum, in qua re quam ſtudioſe fuerit verſatus, ipſe ego ſtudioſe probavi in *Fabr.* bibl. graec. lib. II. c. 23. §. 12. vol. II. p. 518. et in pluribus longe aliis locis. Multa etiam ex interpretibus Hippocratis, ſuo aevo ſuperioribus, adduxit, quae quanta ſint, colligere licet ex diſſ. *Preu*, ſupra citata.

Ipſos vero Hippocratis textus mira et ſagacitate et ſubtilitate expoſuit, praeſertim ratione habita ingenii conſiliique, quo Hippocrates in ſuis libris componendis uſus fuerit. Id tamen vitii habent omnes ejus commentarii, ut nimis copioſi ſint, ac verborum inani copia laborent, utque minus rei Galeno ſit in recte explicandis iis, quae aut ad hiſtorias morborum, aut ad praeſagia pertinent, plus vero in farragine rerum ac verborum congerenda, quae legentis animum fallit, neque ſemper confirmandis, illuſtrandis, aut refellendis iis, quae ab Hippocrate fuerunt dicta, conducit.

XIV. Exſtant etiam permulta Galeni, aut Galeno adſcripta, aut e Galeni libris hauſta, in bibliothecis, nondum typis vulgata, quae hic notanda ſunt. — *Galeni de ſero lactis* exſtat in bibl. Medic. Bandini III, p. 122.

Selecta e Galeno de variis morbor. generibus, remediisque ad illorum curationem maxime idoneis ſunt graece in B. R. Pariſ. n. 2230. et latine in ead. n. 7831.

Galeni de corporibus, cauſſis, ſignis ſanis, aegris, neutris. Codex eſt in bibl. cathedr. Wigornienſ. n. 760. et in libr. Rob. Burscough n. 7675.

Galenus de natura hominis exſtat in Vatic. Montfauc. p. 28. — *Idem de motu animalium* eſt in ead. bibl. Vat. l. c. p. 34. — *Galenus de medicina* eſt in bibl. Caſſinenſi. Montfauc. p. 221. — *Iſagoge ad regimen Galeni* erat in libr. Burscough codd. n. 7673.

Eclogae ex Hippocrate et Galeno, a Busbequio

emtae, funt in bibl. Vind. Lambec. libr. VI. Pa. II. p. 100. Sunt graecae; conf. de Neff. P. III. p. 25. — *Compendium ex Galeno* exftat in bibl. Bavarica.

Anonymi tabulae divifionum in plufculis libris Galeni funt in bibl. Vind. Lambec. VI. p. 151. — *Galenus de paffione uniuscujusque particulae* eft in bibl. fratr. min. Cefenae. Montf. p. 433. — *Eclogae ex Galeno* funt in bibl. Vind. Lamb. VI. p. 153. — *Excerptum de pleuritide* eft in bibl. Vindob. Lamb. VII. c. 25. — *Excerpta ex Galeno* funt in eadem, Lamb. VI. p. 93.

Collectio, in qua Galeni, Xenonis, Meletii et Crateuae libri de materia medica, erat in bibl. Cantacuzeni. (Vid. quae paulo poft monui, ubi idem liber in bibl. caef. Vind. praefens commemoratur. K.)

Excerpta ex Oribafio et Galeno funt in B. R. Parif. graece n. 2149. — Excerpta ex Galeno funt in bibl. Vind. Lambec. VI. p. 100. — *Galenus de fimplicibus* eft in bibl. canon. regular. Bonon. Montf. p. 432.

Galeni theoria et practica medicinae erat in libris Frc. Bernardi n. 3651. — *Hippocratis liber refolutionis, quem Galenus explicat, et Galenum Mich. Pfellus*. Verdier. — *Galeni in libr. Hippocr. de aetatum aegritudinibus* eft in bibl. D. Marc. Ven.

Galeni liber de cauffis et eventibus interpr. Nicol. Rhegino. Codex eft latinus in B. R. Parif. n. 6865.

Galeni medicinale ad Hippocratem in catal. bibl. Conftantinop. Verdier II. p. 57. — *Galenus de quatuor elementis* exftat in bibl. reg. Taurin. Montfauc. p. 1397. — *Galenus de duplici medicina cum commentario* exftat latine in bibl. r. Taurin. Montfauc. p. 1397.

Galeni fragmentum, problema de cauffis rarior. morbor. eft in bibl. Bodl. n. 131.

Galeni antidotarium citat Cph. Geo. de Honeſtis. Negat Galeni eſſe Sylvius ad Meſuen libr. III.

Galeni ſynopſin medicamentorum ſimplicium exhibet Paulus Aegin. ex libris de ſimpl. medicam. facultatibus. — *Galeni de fine medicinae.*

Galeni de ſymptomatib. criticis. — *Galeni iatricor. uſus.* — *Galeni de corporis humani fabrica.* Codex graecus eſt in B. R. Pariſ. n. 2097. — *Collectiones ex Galeno fratr. Joann. ordin. minor.* exſtant in bibl. S. Petri Corbeienſis. Montfauc. p. 1407.

Galeni de membris hominis et equi in bibl. Mich. Cantacuzeni.

Galeni anatomia eſt ſcripta inter codd. Car. Theyer n. 6603.

Galeni de abortivo foetu in bibl. Cai. Gonvil. Cantabr. n. 946. 6605. et in bibl. Voſſ.

Galeni epiſt. de humano corpore in ead. bibl. Cantabr. n. 956.

Galeni chirurgia ſ. capitula varia, ex Galeni operibus collecta, erant inter codices Bodlei. bibl. Brit. n. 3500.

Galeni lexicon botanicon eſt in bibl. Medicea. Aliud *λεξικὸν τῆς τῶν βοτανῶν ἑρμηνείας κατὰ στοιχεῖον* erat inter libros, quos bibl. Upſal. dedit Jo. Gabr. Sparuenfeld. Vid. cat. ejus bibl. p. 57.

Galeni de fractis, nempe libri VI. method. med. c. 5. et 6. *De oſſib., de faſciis Hippocr., Dioclis, Perigenis, Molpicae, Amyntae, Menecratis, Soſtrati, Apollonii junior., Apollonii Feri* ſunt in Nicetae collect. Vid. *Cocchi* in praef. ad ſcript. chir. e collect. Nicetae p. 12.

Ἱπποιατροσοφηνοῦ τοῦ σοφοῦ Ῥήτορος. Ἱερακλέου καὶ Ὑποκράτους καὶ τοῦ σοφοῦ Γαληνοῦ. In fine *πληρώθη τὸ παρὸν ἱπποιατροσώφην διὰ χειρὸς ἐμοῦ Δημητρίου τοῦ Δρωσινοῦ.* Is codex eſt inter Voſſ. bibl. acad. Lugd. Bat. Vid. catal. bibl. p. 398. n. 50.

Tractat. ex libro Gallieni Alpachimi et ex ſen-

tentiis Hermetis collectus eſt in bibl. Jenenſ. vid. Mylii memor. bibl. Jen. p. 397.

Liber ſecreti Gallieni de elixis ſolis et lunae eſt in bibl. acad. Jen. latine ſcriptus cum Hermetis, Cliſopatrae et alior. Vid. Mylii mem. bibl. Jenenſ. p. 398. — *Galenus de cura ſenectutis* eſt lat. in bibl. coll. corp. Chriſt. Oxon. n. 1592. — *Signa mortis ſecundum Galen.* ſunt in bibl. Cai. Gonv. n. 956. — *Iſagoge Joannitii ad legend. Galeni libros prognoſticorum* eſt in bibl. cathedr. Wigorn. n. 760. — *De diſcrepantia pulſuum, quor. cognitio clarior facta eſt poſt Galenum* eſt in bibl. Iſ. Voſſ. n. 2168. — *Gode medicines for divers evils drawn out of Galien and Aſclepius* ſunt inter mss. Frc. Bernardi. Cat. mss. Angl. n. 3632. — *Galeni de ſymptomatib. mulier.* lingua gallica eſt inter mss. Ed. Tyſon. Catal. mss. Angl. n. 4155. — *Galeni anatomia et de interioribus* eſt inter mss. Car. Theyer. n. 6605. — *Iſagoge ad regimen Galeni.* — *Regimen Galeni de corporib. ſignis et cauſſis* ſunt in bibl. R. Burscough. n. 7671.

Ἰατροσόφιον Γαληνοῦ καθ' Ἱπποκράτην. Galeni medicinale ad Hippocr. exſtat graece in bibl. Vind. Lamb. ed. Kollar. I. p. 272.

Τοῦ Ἱπποκράτους εἰς τὰ ἀναλυτικὰ βιβλία δεκατέσσαρα. καὶ ἐξηγεῖται αὐτὰ ὁ Γαληνός. Hippocratis in reſolutionis libros XIV. quos Galenus explicat. Exſtat graece in bibl. Vind. Lambec. ed. Kollar. To. I. p. 273.

Galeni, Xenonis (Xenocratis), *Meletii ſapientis, et pars Grateiae Riſotomi* (Cratevae Rhizotomi) *in materiam medicam.* Exſtat in bibl. Vind. Lamb. ed. Kollar. I. p. 275. (An in biblioth. Caeſar. Vindob. migravit e bibl. Mich. Cantacuzeni, ex qua paulo ante liber cum ead. inſcriptione commemoratus eſt? K.) — Deſcriptio plantarum, ex Cratevae, Pamphili Alexandrini, et Claud. Galeni operibus collecta, cum

figuris plantarum, ad vivum depictis, eſt cum cod. antiquiſſ Dioſcorid. in bibl. Vind. de Neſſel. P. III. p. 9.

Anonymi cujusd. auctoris eclogae ſ. excerpta ex variis Hippocratis et Galeni operib. et ex Ariſtot. problemat. phyſ., in quib. eclogae ex Galeni de loc. adfect. libris locum primum tenent, ſunt in bibl. Vind. vid. de Neſſel P. III. p. 26. n. 15. — *Opera Galeni et Hippocr. de chirurgia* exſtant hibernice in bibl. coll. S. Trin. Dublin. n. 601. — *Fragmenta medica ex Galeno et Hippocrate* exſtabant in bibl. Narciſſi, archiep. Dubl. n. 1218. — *Excerpta ex Galeno de remediis* ſunt in bibl. Coisl. Montfauc. II. p. 448. — *Excerpta ex Hippocr., Galeno, Meletio de morbis* ſunt graece in eadem bibl. Vid. Montfauc. l. c.

Miſcellanea medica ex Galeno, quorum principium: Ἱερὰ Γαληνοῦ, ἣ σύνθεσιν ἔχει οὕτως, κ. τ. λ. ſunt in bibl. Vind. de Neſſel P. III. n. 20. 5. p. 32.

Excerpta varia ex Galeno, inter quae eſt praecipue epitome alphabetica libri VI. VII. VIII. IX. libror. de ſimpl. medic. facult. ſunt in bibl. Vind. de Neſſel P. III. n. 25. p. 35.

Παύλου λόγος ἐκ τῶν Γαληνοῦ περὶ πάσης φλεβοτομίας eſt ex Paulo Aegin. lib. VI. c. 40. in bibl. Vind. n. 28. 29. bis. Vid. de Neſſel Pa. III. p. 40.

Γαληνοῦ ἐκ τοῦ τῆς πρὸς Πατρόφιλον περὶ πλευρίτιδος. Exſtat in bibl. Vind. de Neſſel P. III. p. 42.

Miſcellanea quaedam medica, ex Galeno aliisque auctoribus excerpta, inprimis ex libro *περὶ τῶν ἐξ ἐνυπνίων διαγνώσεως*, ſunt in bibl. Vind. n. 30. de Neſſel Pa. III. p. 42. — *Miſcellanea medica e Galeno et aliis antiquis auctoribus* collecta in uſum xenodochior. et noſocom. ſunt in ead. bibl. de Neſſel l. c. p. 47.

Theophili et Stephani Athenienſis libell. de febrium differentiis ex Hippocrat. et Galeno eſt in bibl. Vind. de Neſſ. P. III. n. 52. p. 55.

Διαθήκη τῶν τριῶν ἰατρῶν Γαληνοῦ, Ἱπποκρά-

τους καὶ Μελετίου τοῦ σοφοῦ περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς exſtat in bibl. Vind. n. 53. de Neſſel P. III. p. 56.

Anonymi auctoris eclogae graeco-barbarae ex Galeno in capp. 176. diviſa ſunt in eadem bibl. de Neſſel l. c. — *Excerpta quaed. ex Galeno et aliis de morbis et medicamentis variis* ſunt in bibl. Barocc. n. 88. catal. mss. Angl. et Hibern. — *Galeni fragmentum protheoriae de cauſis varior. morbor.* eſt in ead. bibl. n. 131. — *Antidota et medicamenta ex Hippocr. et Galeno collecta* ſunt in bibl. G. Laudi. Cat. mss. Angl. n. 877. — *The virtues of herbs, which are hot or cold and for how manoy things the are good, after Platon, Galen and Hippocrates*, exſtat in bibl. Bodlei. Cat. mss. Angl. n. 2062. — *Secreta glorioſiſſimi Galeni* ſunt in ead. bibl. Cat. mss. Angl. n. 2461.

Galeni liber de XII. portis eſt in bibl. Aſhmol. Vid. Cat. laud. mss. Angl. n. 7638. 7787. — *Galeni fragmentum* exſtat lat. in bibl. coll. univ. Oxon. n. 118.

Rabbi Nathan Joel Palkeira ſententiae ex Hipp. Gal. Avicenna, R. Maimonide, citantur a Wolfio in bibl. Hebr. — *Anonymi introductio ad ea, quae Galenus de re med. ſcripſit* exſtat hebraice in B. R. Pariſ. n. 401. — *Galeni de medicinis experimentatis a Joannitio* in ead. bibl. eſt n. 6893. — *Galeni de qualitate herbarum et aromatum* ibid. n. 6837.

Magnum volumen, contin. XXXI. tract. med., converſos ex auctorib. arabic. et graec. Ibn Zohar, Ibn Sina, Ibn Ruſjd, Abu Walid Ibn Ruſjd, Mohamm. Ibn Ruſjd, Ali Ibn Ruſwan, Honain f. Iſaac, Hippocr. Galeno, exſtat inter mss. leg. Scaliger. in bibl. acad. L. B. Vid. Catal. hujus bibl. p. 404. n. 2.

Commentarius in libr. philoſoph. et medicum, adornatus ex Ariſtotele, Galeno, Ibn Sina, Iſaaco Iſraelita etc. exſtat hebraice in libris Warnerianis bibl. acad. L. B. Vid. catal. huj. bibl. p. 407. n. 39.

— *De remediis quorundam morbor. ex Galeno, Ibn Zohar* cet. exſtat inter ejusd. legati libros. Cat. laud. p. 407. n. 40. — *Galenus de arte med. et conſervanda valetudine verſus ab Abul Fergi Abdallah* exſtat arab. in bibl. ac. L. B. n. 748. Catal. p. 441.

Galenus de prohibenda ſepultura in certo morbor. ſ. mortis dubiae genere ad iuſtum tempus verſus et explicatus ab Abu Said Abdallah exſtat arabice in bibl. ac. L. B. n. 749. p. 441.

Galenus de vocibus in medica arte uſitatis tractatus ex graeco idiomate in ſyriacum, et ex hoc in arabicum verſus exſtat in bibl. ac. L. B. no. 762. p. 441. — Mordechai f. Schelomo de remediis morbor. ex Razeo, Meſue, Galeno et authorib. latinis exſtat hebraice in ead. bibl. n. 794. p. 442.

Ibn Beitar medicamenta ſimplicia ordine alphabetico. Auctor collegit hoc opus ex Galeno et Dioſcoride. Exſtat arab. in ead. bibl. n. 805. p. 443. Arabice etiam inter libros, quos bibl. Upſal. dedit Jo. Gabr. Sparuenfeld. Vid. catal. illor. libr. p. 4. n. 5. ubi permulta leguntur ad hiſtoriam hujus libri celeberrimi facientia.

Galeni de medicamentis expertis, c. tabulis medicamentor. ſimplicium. Exſtat ex Honaini verſ. arab. in bibl. Eſcorial. Caſiri n. 846. Citat Avicennam. (An idem ſit liber, qui paulo ante ſub titulo: Galeni de medicinis experimentatis verſus a Joannitio, videndum. K.)

XV. Praeter hos libros Galeni, qui aut integri ad nos pervenerunt, aut laceri, mutili, interpolati, vel etiam plane ſuppoſititii, ac alium auctorem habentes, multos Galenus ſcripſit, qui temporum injuria interierunt. Enarrabo primum libros Galeni, qui interierunt, ad medicinam pertinentes, deinde eos, qui ad aliarum diſciplinarum genera ab eo ſcripti ſunt.

Περὶ τῆς τεχνολογίας librum citat ipſe in comm. I. in prognoſt. Hipp. text. 11.

Περὶ τῆς τῶν αἰτίων διαφορᾶς citat in lib. I. de loc. affect. c. ult.

Τῆς ἀνατομικῆς διαφωνίας libros citat in libr. I. admin. anat. c. 4. *περὶ πάσης τῆς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς διαφωνίας* occurrit in ejusd. oper. VI. c. 72.

Περὶ σφαλμάτων ἀνατομικῶν καὶ τῶν ἐκείνων αἰτίων citatur in libro III. de uſu part. c. h.

Περὶ ζώντων ἀνατομῆς β'. *De vivorum anatome.* Citat eos de libr. propr. c. 3. et ſaepius.

Περὶ τεθνεώτων ἀνατομῆς. *De anatome mortuorum.* Citat hunc librum de libr. propr. c. 3.

De partibus ſimilaribus ſe ſcripſiſſe refert in libro VIII. de Hipp. et Plat. decret. c. 5. et in praef. comm. in Hippocr. de nat. hum.

Περὶ τῶν κατὰ Πραξαγόραν τὸν Νικάρχου χυμῶν citat in libr. II. de nat. facult. c. 9. ad fin.

Περὶ τῶν ἰδιότητι τῆς ὅλης οὐσίας ἐνεργούντων liber citatur in libr. XI. de ſimpl. med. facult.

Περὶ τῶν γνησίων Ἱπποκράτους συγγραμμάτων. De genuinis ſcriptis Hippocr. citat in comm. I. in Hippocr. de humor. Chart. ed. to. VIII. p. 509.

Commentarios de Hippocratis anatome citat in libr. VII. de Hippocr. et Plat. decr. c. 4. et in comm. in V. Hippocr. aph. 48. Erant libri VI., de quibus loquitur de libr. propr. c. 1. Scripſit eos anno aetatis XXXIV.

Κινουμένων αἰτίαι citantur in libro IV. de ſimpl. med. fac. c. 1.

Commentarios in Archigenis de pulſibus libros citat in libro II. de diff. febr. c. 8. Erant libris VIII. comprehenſi. Galen. de libr. propr. c. 5.

Περὶ τῆς τοῦ πνεύμονος καὶ θώρακος κινήσεως βιβλία γ'. *Libri III. de motu pulmonum et thoracis.* Citat eos in c. 2. de libr. pr. et libr. VI. de uſu part.

Fragmentum hunc titulum habens, quod adhuc exſtat, recenſui ſupra.

Περὶ ἰατρικῶν ὀνομάτων citatur in libro II. de diff. febr. c. 9. Sed hic liber forte eſt is, qui exſtat definitionum medicar. titulo.

Περὶ κρισίμων συμπτωμάτων citatur in comm. II. in Hippocr. de diaet. acutor.

Περὶ τῶν ἁπλῶν διαθέσεων citatur in libr. II. de diffic. reſp. c. 7.

Περὶ μηχανημάτων citatur ap. Oribaſ. de machinam. c. 6. to. XII. Chart. ed. p. 560.

Περὶ ζωοτομίας citatur in libr. IV. de loc. adfect. c. 9. (Forte idem liber, qui paulo ante ſub titulo *περὶ ζώντων ἀνατομῆς* adductus fuit. K.)

Περὶ τῆς ὁμοιομερῶν σωμάτων διαφορᾶς citatur in libr. VIII. c. 5. p. 235. to. V. ed. Chart.

Ἰατρικῶν ὀνομάτων πραγματεία, in qua totus liber de vocabulo *στοιχείου*. Citat hunc librum in libr. VII. de Hipp. et Pl. decr. et ſaepius. (An cum illo unus idemque, cujus aut arabicam verſionem aut ſimilem titulum paulo ante adduxi? K.)

Ὀπτικοὶ λόγοι citantur in libro X. de uſu part.

Διάγνωσις τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς παθῶν citatur de libr. propr. c. 2. et ſaepius. De fragmentis ex hoc libro vid. ſupra.

In Herophili artem de pulſibus libri citantur in libr. II. de praeſag. ex pulſ. c. 3.

Προτρεπτικὸς ἐπὶ ἰατρικήν. Citatur de libr. propr. c. 9. Eſt forte non diverſus a *προτρεπτικῷ ἐπὶ τὰς τέχνας*, quem ſupra inter Galeni libros recenſui n. 6.

Περὶ φωνῆς βιβλία δ'. Scripſit hos libros ad Boethum, conſularem virum, peripateticum. Vid. de libr. pr. c. 1. et de ord. libror. ſuor. Citat Galenus hos libros ſaepius.

De febrium ſignificatione citatur in libro II. de criſib. c. 8.

Περὶ χρωμάτων. De Hipp. et Plat. libr. VI.

De semitertiana citatur in comm. II. in VI. Hipp. epid.

Commentarii de methodica secta citantur in libro adv. Julian. c. 5. et de libr. propr. c. 9.

De Asclepiadis placitis citatur in libr. XII. meth. med. c. 7. et de curandi rat. p. venae sect. c. 2. Erant libri VIII. de libr. propr. c. 8.

De morbis oculor. citantur in libr. de humor. p. 11. (An idem cum illo, qui paulo ante sub simili titulo adducitur? K.)

De Erasistrati anatome libri III. citantur de libr. propr. c. 1. et 7. Scripsit eos annum XXXIV. aetatis agens.

Ignorata a Lyco in anatome. De his refert de libr. propr. c. 2. (Non pertinet huc, cujus meminit de Hipp. et Pl. decr. VIII. 7. p. 243. *βιβλίον ἄλλο.— πρὸς τοῦ Κοΐντου μαθητὴν Λύκον*, quippe quo potius Galenus intelligit librum adversus Lycum, quod nihil Hippocr. peccet in aphor. cujus initium: Qui crescunt, habent plurimum caloris. Hic enim aphor. p. 242. expressis verbis commemoratur. K.)

Epitome libror. XX. anatomicor. Marini in IV. libris. De libr. propr. c. 3.

Librorum anatomicor. Lyci omnium epitome. De libr. pr. c. 3.

Περὶ τῶν συνεκτικῶν. De libr. pr. c. 3.

Περὶ τῶν Ἐρασιστράτου θεραπευτικῶν λογισμῶν. Ibid. c. 4.

In librum I. Erasistrati de febribus libri III. Ibid. c. 7.

De Erasistrati curandi ratione libri V. Ibid.

De substantia animae secundum Asclepiadem. Ibid. c. 8.

Τῆς Θεοδᾶ εἰσαγωγῆς ὑπομνήματα ε'. Ibid. c. 9.

Περὶ τῶν Μηνοδότου Σεβήρῳ ἕνδεκα βιβλία. Ibid.

Τῶν Σεραπίωνος πρὸς τὰς αἱρέσεις δύο. Ibid.

Περὶ τῆς ἰατρικῆς ἐμπειρίας. Ibid.

Περὶ τῆς τῶν ἐμπειρικῶν διαφωνίας βιβλία γ'. Ibid.

Πρὸς τὰ ἀντειρημένα τῆς διαφωνίας τῶν ἐμπειρικῶν, τοῦ δὲ Θεοδᾶ κεφαλ. ὑπομνήματα γ'. Ibid.

Εἰς τὸ Μηνοδότου Σεβήρῳ. Ibid.

Σύνοψις τῶν Ἡρακλειτείων περὶ τῆς ἐμπειρικῆς αἱρέσεως ζ. Ibid.

XVI. Libros praeterea multos etiam ſcripſit, ad alias diſciplinas, praeter medicinam, pertinentes, inprimis ad philoſophiam, in quam ſingulari plane ſtudio incubuit. Eorum inſcriptiones hic exhibebo: nullus enim eorum ad nos pervenit.

Περὶ ἀποδείξεως βιβλία πεντεκαίδεκα. De demonſtratione libri XV. Quibus rationibus fuerit motus ad hos libros ſcribendos, quos modo geometrarum compoſuit, fuſe enarrat de libr. propr. c. 11. Voluit ſcilicet his libris probare, nullam eſſe demonſtrationem validam, niſi geometrarum, utiliaque ipſi viſa ea, quae ex inſtitutione philoſophorum e diverſis ſectis audiverit, in his libris in unum collegit. Citavit etiam hos libros in libris ſuis medicinalibus ſaepiſſime. Exſtare adhuc hos Galeni libros de demonſtratione graece in Walachia, refert *della Valle* viaggi II. Vide de hoc libro Hier. Mercurial. var. lect. IV. c. 4. Fragmentum ejus libri e Joanne Philopono recenſui inter fragmenta.

Εἰς τὸ περὶ ἑρμηνείας Ἀριστοτέλους βιβλία γ'. In librum de interpretatione Ariſtotelis libri III. De libr. propr. c. 11.

Εἰς τὸ πρότερον περὶ τῶν συλλογισμῶν βιβλία δ'. In priorem de ſyllogiſmis libri IV. Ibid.

Εἰς τὸ δεύτερον περὶ τῶν συλλογισμῶν βιβλία δ'. In alterum de ſyllogiſmis libri IV. Ibid.

In primum Ariſtotelis librum de ſyllogiſmis commentarii VI. Ibid.

In alterum Ariſtotelis de demonſtratione librum commentarii V. Ibid. Is liber, uti et commentarius in librum de ſyllogiſmis, non ad editionem erat ſcriptus. Commentarium III. et IV. in Ariſtotelis alterum de

demonſtratione librum citat tamen in libro IV. de pulſuum diff. c. 17. Galenum Ariſtotelis ἐξεταστὴν dici a Themiſtio, notavit Pt. Petitus. Conf. Menag. ad Diog. Laërt. p. 208. ed. Wetſten.

Εἰς τοῦ Θεοφράστου περὶ καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως βιβλία ϛ'. In Theophraſti librum de affirmatione et negatione libri VI. Ibid.

Εἰς τὸ πρότερον λέξεως Εὐδήμου. In priorem dictionis Eudemi. Ibid.

Commentarii in libros X. praedicamentorum Ariſtotelis. Ibid. Compoſuit hos ad uſum eorum, qui hos libros legerent, neque voluit, ut publici juris fierent.

Commentarii in libros Chryſippi συλλογιστικῶν. Ibid. Confecit hos commentarios in puerili aetate, cum a patre praeceptori traditus eſſet, a quo in Chryſippi diſciplina et Stoicorum philoſophia inſtitueretur.

Περὶ τῶν ἀναγκαίων εἰς τὰς ἀποδείξεις. De neceſſariis ad demonſtrationes. Ibid. c. 12.

Περὶ τῶν παραλειπομένων προτάσεων ἐν τῇ λέξει τῶν ἀποδείξεων. De propoſitionibus praetermiſſis in lectione demonſtrationum. Ibid.

Περὶ τῶν ἰσοδυναμουσῶν προτάσεων. De aequipollentibus propoſitionibus. Ibid.

Περὶ τῶν κατὰ διότι ἀποδείξεων. De demonſtrationibus propter quod. Ibid.

Περὶ τοῦ τῶν συλλογισμῶν ἀριθμοῦ. De ſyllogiſmor. numero. Ibid.

Περὶ παραδείγματος βιβλία β'. De exemplo libri II. Ibid.

Περὶ ἐπαγωγῆς. De inductione. Ibid.

Περὶ εἰκόνος. De imagine. Ibid.

Περὶ εἰκότος. De veroſimili. Ibid.

Περὶ ὁμοιότητος βιβλία γ'. De ſimilitudine libri III. Ibid.

Περὶ τῶν ἐξ ὑποθέσεων ἀρχῶν. De principiis ex ſuppoſitione. Ibid.

Περὶ τῶν κατὰ γένος, καὶ τὸ εἶδος, καὶ τῶν συζυγούντων αὐτοῖς, σημαινομένων ἡμῖν, κατὰ τὴν αὐτόματον φωνήν. De iis, quae ſecundum genus, et ſecundum ſpeciem, et conjugatis ipſis, ſignificatis nobis ſpontanea voce. Ibid.

Περὶ τοῦ δυνατοῦ. De poſſibili. Ibid.

Περὶ τῶν πολλαχῶς λεγομένων βιβλία γʹ. De iis, quae multifariam dicuntur, libri III. Ibid.

Περὶ τῶν ἐν ταῖς τέχναις κοινῶν καὶ ἰδίων. De communibus et propriis in artibus. Ibid.

Περὶ τῶν ἑαυτοὺς περιτρεπόντων λόγων. De ſermonibus, qui ſe ipſos evertunt. Ibid.

Περὶ τῶν ἐνδεχομένων προτάσεων. De propoſitionibus contingentibus. Ibid.

Περὶ τῶν μικτῶν προτάσεων καὶ συλλογισμῶν. De mixtis propoſitionibus et ſyllogismis. Ibid.

Ὅπως χρὴ διακρίνειν τὴν πραγματικὴν ζήτησιν, τὸ κατ᾽ ὄνομα καὶ τὸ σημαινόμενον. Quomodo diſcernenda ſit negotialis quaeſtio ab ea, quae nominis et ſignificati. Ibid.

Περὶ Κλειτομάχου καὶ τῶν τῆς ἀποδείξεως αὐτοῦ λύσεων. De Clitomacho et demonſtrationis ejus ſolutionibus. Ibid.

Περὶ τοῦ κοινοῦ λόγου βιβλ. βʹ. De communi ratione libri II. Ibid.

Περὶ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας ὑπὲρ Ἐπικτήτου πρὸς Φαβωρῖνον. De optima doctrina pro Epicteto adverſus Phavorinum. Ibid.

Περὶ χρείας συλλογισμῶν. De uſu ſyllogiſmorum. Ibid.

Περὶ χρείας τῶν εἰς τοὺς συλλογισμοὺς θεωρημάτων βιβλ. βʹ. De uſu praeceptorum ad ſyllogiſmos. Ibid.

Περὶ τῆς ἀρίστης αἱρέσεως. De optima ſecta. Ib. Non confundendus eſt is liber cum eo de optima ſecta, qui adhuc exſtat, et ad medicinales ſectas ſpectat.

Περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος βιβλ. γʹ. De nominum rectitudine. Ibid.

Περὶ τοῦ τῶν ὄντων ἕκαστον ἕν τε εἶναι καὶ πολλά. De eo, quodque eorum, quae sunt, et unum esse, et plura. Ibid.

Περὶ τοῦ ὅτι τοῖς ἀντικειμένοις ἓν καὶ ταὐτὸν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖν ἀδύνατόν ἐστιν. De eo, quod oppositis unum et idem ex necessitate consequens esse impossibile sit. Ibid.

Περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς αἱρέσεως. De demonstrativa secta. Ibid.

Περὶ τῆς λογικῆς δευτέρας καὶ θεωρίας. De ratione altera et speculatione. Ibid.

Διάλογοι πρὸς φιλόσοφον, ἰδίως τοῦ κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας. Dialogi ad philosophum, et seorsim de eo, quod secundum communes notiones. Ibid.

Πρὸς τοὺς ἐπηρεαστικῶς ἀκούοντας τῶν ὀνομάτων. Adversus eos, qui contumeliose accipiunt nomina. Ibid.

Περὶ τῶν ἰδίων καὶ κοινῶν ἐν ταῖς τέχναις. De propriis et communibus in artibus. Ibid.

Περὶ τῆς τῶν τεχνῶν συστάσεως βιβλ. γ΄. De artium constitutione libri III. Ibid.

Περὶ τῶν σημαινομένων ἐκ τῆς κατ' εἶδος καὶ γένος φωνῆς, καὶ τῶν παρακειμένων αὐτοῖς. De significatis ex voce speciei et generis, et ipsis adiacentibus. Ibid.

Σύνοψις τῆς ἀποδεικτικῆς θεωρίας. Synopsis demonstrativae contemplationis. Ibid.

Περὶ τῆς κρίσεως τῶν διαφωνούντων ἐν τοῖς δόγμασιν. De judicio discrepantium in decretis. Ibid.

Ὅτι τῆς πρώτης οὐσίας ἀχώριστος ἡ ποσότης. Quod a prima substantia inseparabilis sit quantitas. Ibid.

Περὶ τοῦ προτέρου. De priori. Ibid.

Περὶ τῆς δι' ἀδυνάτου ἀποδείξεως. De demonstratione per impossibile. Ibid.

Περὶ τῶν ἕνεκ' αὐτοῦ γινομένων. De iis, quae sui caussa fiunt. Ibid.

Περὶ τῶν πολλαχῶς λεγομένων. De iis, quae multipliciter dicuntur. Ibid.

Περὶ τῆς κατ' ὄνομα καὶ σημαινόμενον ζητήσεως. *De quaestione secundum nomen et significatum.* Ibid.

Περὶ τῶν ἰδίων ἑκάστῳ παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων τῆς διαγνώσεως. *De propriorum cuique affectuum et peccatorum dignotione.* De libr. propr. c. 13.

Περὶ ἠθῶν. *De moribus libri IV.* Ibid.

Πρὸς τὸν Φαβωρῖνον κατὰ Σωκράτους. *Adversus Phavorinum pro Socrate.* Ibid.

Περὶ ἀλυπίας. *De indolentia.* Ibid.

Περὶ τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν τέλους. *De fine secundum philosophiam.* Ibid.

Περὶ τῆς τῶν ἐπιδεικνυμένων τοὺς ἀκούοντας συνουσίας. *De eorum congressu, qui demonstrant, ad auditores.* Ibid.

Περὶ τῶν ἀναγινωσκόντων λάθρα. *De clam legentibus.* Ibid.

Περὶ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ κολάσεως ἰσότητος. *De peccatorum et poenae aequalitate.* Ibid.

Περὶ παραμυθίας. *De consolatione.* Ibid.

Περὶ τῆς ἐν αὐλῇ Μενάρχου διατριβῆς, πρὸς Βακχίδην καὶ Κῦρον. *De commoratione Menarchi in aula ad Bacchidem et Cyrum.* Ibid.

Περὶ τῆς ἐν τοῖς διαλόγοις συνουσίας. *De congressu in dialogis.* Ibid.

Πρὸς τοὺς ἀγοραίους ῥήτορας. *Ad forenses oratores.* Ibid.

Περὶ ἡδονῆς καὶ πόνου. *De voluptate et labore.* Ibid.

Περὶ τῶν ἀκολούθων ἑκάστου. *De his, quae quodque sequuntur.* Ibid.

Περὶ τῶν δημοσίᾳ ῥηθέντων πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν αἱρέσεων. *De publice dictis adversus sectarios.* Ibid.

Περὶ αἰδοῦς βιβλ. β'. *De pudore libri II.* Ibid.

Περὶ τῶν δημοσίᾳ ῥηθέντων κατὰ κολάκων. *De publice dictis contra adulatores.* Ibid.

Περὶ τῆς διαβολῆς, ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ ἰδίου βίου. *De calumnia, in quo et de vita sua.* Ibid.

Χρονίσκοι ζ΄. Saturnales septem. Ibid.

Πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν αἱρέσεων. Adversus sectarios. Ibid.

Περὶ τῶν ἐπὶ Περτίνακος δημοσίᾳ ῥηθέντων. De publice dictis coram Pertinace. Ibid.

Μέχρι πόσου τῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς τιμῆς καὶ δόξης φροντιστέον ἐστί. Quatenus parvi ducere oporteat honorem et gloriam apud vulgus. Ibid.

Περὶ διαθηκῶν ποιήσεως. De testamentorum confectione. Ibid.

Περὶ τῆς Πλάτωνος αἱρέσεως. De Platonis secta. Ibid. c. 14.

Πρὸς τοὺς ἑταίρους ἢ Πλάτων. Ad sodales seu Plato. Ibid.

Περὶ τῶν ἰδίων δοξῶν. De propriis opinionibus. Ibid.

Περὶ τῆς κατὰ Πλάτωνα λογικῆς θεωρίας. De ea, quae secundum Platonem est, rationali contemplatione. Ibid.

Πλατωνικῶν διαλόγων συνόψεως η΄. Platonicorum dialogorum compendia octo. Ibid.

Περὶ τῶν ἐν Φιλήβῳ μεταβάσεων. De transitionibus in Philebo. Ibid.

Περὶ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν καὶ δυνάμεων γ΄. De animae partibus et facultatibus libri III. Ibid.

Ὅτι ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν αἱ τῆς ψυχῆς ἕπονται δυνάμεις. Quod corporis temperamenta animi facultates sequuntur. Ibid. Duplex erat ejus libri editio. An idem cum eo, qui ad nos pervenit: *Quod animi mores corporis temperamenta sequantur?*

Εἰς τὸ Ἀριστοτέλους περὶ ἑρμηνείας ὑπομνήματα γ΄. In Aristotelis de interpretatione commentarii tres. Ibid. c. 15.

Προτέρων ἀναλυτικῶν τοῦ προτέρου περὶ ϛ΄. Priorum resolutionum Aristotelis in priorem ultra sex. Τοῦ δευτέρου ὑπομνήματα ε΄. Posterioris commentarii quinque. Ibid.

Εἰς τὰς ι' κατηγορίας ὑπομνήματα δ'. In decem praedicamenta commentarii quatuor. Ibid.

Εἰς τὸ περὶ τῶν ποσαχῶς ὑπομνήματα γ'. In Aristotelis de eo, quot modis, commentarii tres. Ibid.

Εἰς τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον. In primum movens immotum. Ibid.

Εἰς τὸ περὶ λέξεως Εὐδήμου ὑπομνήματα γ'. In eum de dictione Eudemi comment. tres. Ibid.

Περὶ τῶν κατὰ τὸ διότι ἀποδείξεων. De demonſtratione quare. Ibid.

Περὶ τῶν ἐνδεχομένων προτάσεων καὶ συλλογισμῶν. De contingentibus propoſitionibus et ſyllogiſmis. Ibid.

Περὶ τῆς κατὰ Χρύσιππον λογικῆς θεωρίας. De rationali ſecundum Chryſippum contemplatione. Ibid. c. 16.

Τῆς Χρυσίππου συλλογιστικῆς πρώτης ὑπομνήματα γ'. Chryſippi ſyllogiſticae primae comment. III. δευτέρας ἕν. Secundae unus. Ib. c. 16.

Περὶ τῆς λογικῆς δυνάμεως καὶ θεωρίας βιβλ. ζ. De rationali facultate et contemplatione libri VII. Ib.

Περὶ τῆς χρείας τῶν εἰς τοὺς συλλογισμοὺς θεωρημάτων. De uſu praeceptorum ad ſyllogiſmos. Ibid. [Vid. ſupra et paulo poſt.]

Ὅτι ἡ γεωμετρικὴ ἀναλυτικὴ ἀμείνων τῆς τῶν Στωϊκῶν. Quod geometrica reſolutio praeſtantior ſit, quam Stoicorum. Ibid.

Περὶ τῆς χρείας τῶν εἰς τοὺς συλλογισμοὺς θεωρημάτων βιβλ. β'. De uſu praeceptorum ad ſyllogiſmos libri II. Ibid.

Περὶ τοῦ κατ' Ἐπίκουρον εὐδαίμονος καὶ μακαρίου βίου βιβλ. β'. De felici ſecundum Epicurum et beata vita. Ibid. c. 17.

Περὶ τῆς κατ' Ἐπίκουρον ἀμυδροῦ ἡδονῆς βιβλ. β'. De caduca voluptate ſecundum Epicurum libri II. Ib.

Ὅτι τὰ ποιητικὰ τῆς ἡδονῆς ἐλλιπῶς Ἐπικούρῳ λέλεκται. Quod efficientia voluptatem imperfecte ab Epicuro dicta ſunt. Ibid.

Περὶ τῆς ἡδονικῆς αἱρέσεως. De voluptuaria secta. Ibid.

Εἰ ἡ φιλολογία χρήσιμος εἰς τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν. An philologia utilis ad moralem philosophiam. Ibid.

Περὶ τῶν πρὸς τοὺς σοφιστάς. De iis, quae adversus sophistas. Ibid.

Μητροδώρου ἐπιστολὴ πρὸς Κέλσον Ἐπικούρειον. Metrodori epistola ad Celsum Epicureum. Ibid.

Ἐπιστολὴ Πουδεντιανοῦ Ἐπικουρείου. Epistola Pudentiani Epicurei. Ibid.

Τῶν παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς συγγραφεῦσιν ὀνομάτων μή. De vocabulis, quae apud Atticos scriptores occurrunt, libri XLVIII. Ibid. c. 18. Libri hujus saepius meminit in medicinalibus libris suis.

Περὶ τῶν Ἰωνικῶν ὀνομάτων se scripturum promittit in libro III. de differ. pulſ. c. 1.

Τῶν παρ' Εὐπόλιδι πολιτικῶν ὀνομάτων γ'. Civilium apud Eupolin vocabulorum libri III. Ibid. c. 18.

Τῶν παρὰ Κρατίνῳ πολιτικῶν ὀνομάτων βιβλ. β'. Civilium vocabulorum, quae apud Cratinum, libri II. Ibid.

Τῶν παρὰ Ἀριστοφάνει πολιτικῶν ὀνομάτων βιβλ. ε'. Civilium vocabulorum, quae apud Aristophanem occurrunt, libri V. Ibid.

Τῶν ἰδίων κωμικῶν ὀνομάτων παραδείγματα. Propriorum comicis vocabulorum exempla. Ibid.

Εἰ χρήσιμον ἀνάγνωσμα τοῖς παιδευομένοις ἡ παλαιὰ κωμῳδία. An utilis lectio sit illis, qui erudiuntur, vetus comoedia. Ibid.

Πρὸς τοὺς ἐπιτιμῶντας τοῖς σολοικίζουσι τῇ φωνῇ. Ad eos, qui voce soloecissantes reprehendunt. Ibid.

Ἀττικῶν παράσημος. Atticorum insigne. Ibid.

Περὶ σαφηνείας καὶ ἀσαφείας. De perspicuitate et obscuritate. Ibid.

Εἰ δύναταί τις εἶναι κριτικὸς καὶ γραμματικός. An possit aliquis esse criticus et grammaticus. Ibid.

Περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς εὑρέσεως. De demonstrativa inventione, citat in libro VII. method. med. c. 5.

XVII. *Codices manuscripti* librorum Galeni omnium, aut plurium, qui exstant, hi sunt, et quidem 1) *graeci*. GALENI libri omnes graeci sunt in archivo Basilicae S. Petri *Romano*. Montfauc. p. 157. — GALENI *opera varia, voluminibus XVIII. comprehensa* exstant *graece* in bibl. Ambros. Mediol. Montfauc. p. 497. — Codex erat in bibliotheca MARC. AUREL. SEVERINI. Vid, ej. Zootomia Democr. p. 168. — JOS. SCALIGER Galeni editioni Aldinae multa adscripsit, partim e collatione librorum mstorum, partim ex ingenio hausta, quibus Galeni contexta emendari possunt. Dolendum autem est, libros mstos, quos cum Aldina editione contulit, plane non descriptos esse, nec, ubi inveniantur, indicatum. Tres autem, nisi quatuor, fuisse colligo e triplici aut quadruplici signo, quo varias lectiones notavit; et quae sine omni signo adponuntur, eas pro conjecturis habeo, ex ingenio depromtis. Exemplum hujus editionis, quod sibi MARQ. GUDIUS comparaverat, nunc servatur in bibliotheca Guelferbytana. K. — In Mosquensibus bibliothecis olim exstabant Galeni libri plures graece, msti, qui an incendium Mosquense, cui occasionem praebuit Napoleo, evaserint, nondum constat. Possideo e venditione publica librorum CHR. GODOFR. GRUNERI codicem membranaceum GALENI *therapeut. ad Glaucon.*, cui MATTHAEI collationem codicis adscripsit, qui haud dubie in bibliotheca Mosquensi Metropolitana servabatur. Videtur MATTHAEI apud animum constituisse suum, plures adhuc ejusdem libri codices cum suo codice conferre. Nam omnes lectiones varias notavit numero 1. K.

CL. DE MURR, Patricius Noribergensis, possidebat codicem ms. Casp. Hofmanni, qui inscriptus est; *Analecta correctionum graeci codicis Galeni impressi Basil. 1538., et respondent quidem folia et lineae ci-*

tatae foliis et lineis dicti codicis: verum tributi sunt in VII. classes, ut vulgo in Juntarum editionibus et ultima Basileensi latina a Montano habemus. Inchoata Cal. Nov. 1619. Absoluta d. XVII. Cal. Sept. 1622. Casp. Hofmann, M. D. et P. P. Altorfii Norimbergensium. Hunc codicem cl. GRUNERO cl. de MURR ea conditione dederat, ut, quae in eo contineantur, iu publicum prodire is vir doctissimus juberet. Edidit hinc programmate academico *Specimen correctionum Galenicarum ab* CASP. HOFMANNO *olim conscriptarum.* Jen. 1776. 4. (Qui quidem codex quo pervenerit, nescio. Nam in catal. biblioth. Grunerianae non occurrit. Ibi tantum p. 26. no. 320. b. commemorantur CP. HOFMANNI commentarii in Gal. de usu part. mspt. Illustr. HARLES, Bonnensis literarum universitatis professor, possidet editionem Galeni Basileensem, CP. HOFMANNI notis mstis multum auctam. Quae an sit illud MURRII exemplum, HARLESIUS omnium optime sciet. K.)

(Idem clar. de MURR dono obtulit GRUNERO d. 5. Dec. 1774. alium codicem mstum chartaceum forma 4., quem olim EL. EHINGERUS possedit, manu minus elegante exaratum. Continet hic liber, qui mortuo GRUNERO meum librorum ad GALENUM pertinentium apparatum auxit, GALENI *artem parvam.* K.)

Galeni opera, cum scriptis libris comparata, sunt, ut puto, graece inter libros ED. BERNARDI. Vid. cat. mss. Angl. n. 7562. — In bibliotheca academiae Jenensis est editio graeca operum Galeni, Venet. ap. Aldum, a JANO CORNARIO anno 1532. nummis aureis XXX. emta, cum notis mstis ejusdem CORNARII. Vid. MYLII memorab. bibl. Jenens. p. 58. et GRUNERI progr. I—IV. quae postea collecta prodiere sub titulo: JANI CORNARII *conjecturae et emendationes Galenicae.* Jen. 1789. 8. Sunt, GRUNERO teste, ita comparatae, ut et prodant ingenium CORNARII, et prodesse possint novam editionem Galeni aggressuro. (De alio Aldinae

editionis exemplo, quod multis quoque viri eruditi conjecturis et emendationibus auctum eſt, vide meae editionis praefationem. K.)

Galeni de methodo ſanandi libri XIV. non tamen integri; ej. de uſu partium. Ej. de Hippocratis et Platonis decretis libri IV. Ej. de abortivo foetu tractatus. Ej. de elementis ſecundum Hippocratem libri II. De naturalibus libri III. De differentia ſymptomatum. De cauſſis eorundem. De uſu pulſuum. De terminis medicis. De differentia febricitantium; ſunt graece in bibl. coll. Cai. Gonvil. Cantabr. n. 946. 947. 948. 949. — Galeni libri multi ſunt, ut puto, graece, in bibl. Vatic. Montfauc. p. 10. — Galeni opuſcula multis in locis partim graece ſunt in Vaticana. Montf. p. 96. Numeros codd. vid. ibidem. — Galeni opera quaedam ſunt, neſcio an graece, in bibliotheca Caſſinenſi. Montf. p. 221.

Galenus de pulſibus et urinis cum aliis libris, ad medicinam pertinentibus, eſt, ut puto, in biblioth. monaſter. Caſſin. Montf. p. 222. — Galeni opera diverſa ſunt, ut puto, *latine*, in bibl. fratr. min. Ceſenae. Montf. p. 433. — Galeni microtechne et alia ſunt in bibl. D. Marc. Venet. Vid. Catal. pagg. ſaepe citatis. — Galeni libri permulti, graece ſcripti, recenſentur cum aliis, quorum titulus literis non proditus eſt, a Montf. p. 472. ceu exſtantes in bibl. D. Marc. Venet.

Galeni opera quaedam ſunt in bibl. Ambros. Mediol. at recenti manu ſcripta. Montf. p. 529. — Galeni codices bene multi ſunt in bibl. Ducis Mutinenſis. Montf. p. 531. — Galeni opera multa graece ſunt in biblioth. Auguſt. Vid. catal. ejus biblioth. in fol.

Galeni opera multa graece ſunt in bibl. univ. lit. Lipſ. Paulina, et ſenatus Lipſ. (In Paul. bibl. continentur τέχνη, no. 1095. de locis affect. libr. VI. n. 1100. de ſanitate tuenda libr. VI. n. 1100. de ſym-

ptom. differ. et cauſſis n. 1101. ἰατρὸς, εἰσαγωγὴ ſ. method. med. n. 1102. ὅροι ἰατρικοὶ n. 1102. ἀνατομικαὶ ἐγχειρήσεις n. 1102. Sunt omnes papyracei, recentis aetatis. K.)

Galeni opuſcula exſtant graece in bibl. reg. Taurin. Montfauc. p. 1397. et cat. cit. — Galeni et Erotiani quaedam in bibl. Naniana. Vid. cat. codd. graec. p. 442. cod. 249.

Anonymi cujusd. antiqui auctoris tabulae diviſionum, quae exſtant in Cl. Galeni libris περὶ αἱρέσεων ſive de ſectis; in libris duobus de curatione ad Glaucon.; in libro de pulſibus ad Theutranem; in libro de differentia morborum; in libro de cauſſis morborum; in libro de differentia ſymptomatum; et in libris III. de cauſſis ſymptomatum, qui ſex poſteriores libri, tanquam partes unius ejusdemque πραγματείας, ibi generaliter inſcribuntur lib. I—VI. περὶ αἰτίας. Exſtat in bibl. caeſ. Vind. Lamb. lib. VI. p. 151. ſeq. de Neſſel Pa. III. n. 16. p. 28.

Galeni quaedam opuſcula, quae Jul. Caeſ. Scaliger deſcripſit, ſine titulo, praemiſſis de ſe duobus carminibus graecis, ſunt in bibl. acad. Lugd. B. et quidem ex hujus viri legato. Vid. cat. ill. biblioth. p. 339. 340.

(His ſubjungam, quae partim ex IGN. HARDTII *cat. cod. mſtor. bibl. r. Bavar.* partim ex JAC. MORELLII *bibl. mſta Venet.* to. I. Baſſani 1802. 4. huc facientia excerpſi. Continentur autem in illa:

Galeni definitiones medicae. cod. chart. n. 109. in fol. cum correctionibus marginalibus, conſtans f. 61. cum lacunulis, poſſeſſus a Victorio, Seculi XVI. Vid. HARDT To. II. p. 13.

Galeni medicus. cod. chart. n. 109. in f. qui quondam fuit P. Victorii, cum correction. marginal. conſtans f. 61. cum lacunulis, ubi inde a f. 22 — 49. reperitur laudatus Galeni liber. Cap. 5. et 11. deſunt.

Galenus *ὅτι ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν* etc. cod. chart. n. 109. in f. cum correction. margin. Inde a f. 50. hic Galeni liber, auctior in fine, quam in Aldina et Basil. graeca; nam in Chart. edit. illa particula legitur.

Galeni comm. in Hipp. epidem. cod. chart. n. 231. initialibus et titulis miniatis, literis minutis et nitidis in 4. foliis 228. constans, mutilus, sec. XVI. Incipit *Μόνον προγνώσεται τὰς γενομένας νόσους ἐν ἑκάστῃ* etc. Finit *τῶν ἔνδον τοῦ περιτοναίου μορίων.* Deest titulus et initium. Est vero Galeni comment. de epidemiis Hippocratis. Non sit in hoc cod. eadem semper et textus et commentarii distinctio, sicut in ed. graeca Bas. 1535. f. v. c. in hypomnemate tertio libri I. post haec *καὶ ἐνναταίων ἐκ τουτέου τοῦ κόσμου* (quae in edit. Pa. V. p. 383. adhuc in contextu sunt) hic titulus occurrit: *περὶ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημίων γεγραμμένων ἀῤῥώστων. πρὸς τῆς τῶν κατὰ μέρος.* Editio autem omisso titulo pergit. Quibus finitis sine alia inscriptione codicis minio distincta sequuntur: *πυθίων, οἷ κατῴκει παρὰ γῆς ἱερόν.* In edit. autem *γαληνοῦ εἰς τὸ τρίτον τῶν ἐπιδημίων ὑπόμνημα ᾱ.* Notandum, hic titulos occurrere, qui in edit. non sunt, quamvis eadem sint. Definit vero in tertio commentario in tertium librum epidem. Est proin tantum hic in primum et tertium epidem. librum: reliqua desunt. In veteri catalogo est compendium medicinae. IGN. HARDT to. II. p. 502. seq.

Cod. 39. continet varia Galeni, v. c. f. 80. fragmentum de hominis natura, quod IGN. HARDT Galeni forte esse autumat. f. 81. *ἐκ τοῦ φλεβοτομίας Γαληνοῦ.* Incipit: *ὅτι τοῖς τὰ συνήθη πράττουσι.* Fin. *καὶ αὖθις ἐπαφαίρειν.* — *Περὶ ἀρτηριοτομίας.* Incipit: *ὅτι τὰς ἐν τοῖς κροτάφοις ἀρτηρίας.* Fin. *μόριον παντός.* — *Περὶ πέψεως.* Inc. *ἡ πέψις ἀλλίωσίς ἐστι.* Fin. *τὴν γαστέρα ναρδίνῳ μύρῳ.* — f. 86. *Γαληνοῦ προοίμιον περὶ τροφῶν δυνάμεως κατὰ στοιχεῖον.* Inc. *πολλῶν καὶ λο-*

γίων; ὦ μέγιστε βασιλεῦ. Fin. περὶ ὠτίδων. λόγου διαγνωσθήσεται. Addit HARDT p. 204. to. I. „Editum Galeni opuſculum de alimentorum facultatibus. At hoc totum quantum differt, uti ex collatione intellexi." — f. 121. Σύνοψις τοῦ περὶ τροφῶν, Γαληνοῦ. Inc. περὶ πυρῶν ἤτοι ἄρτων. Fin. εἰς δὲ οὐρησιν χείρους τῶν λευκῶν. Addit HARDT p. 205. „Eſt haec ſynopſis deſumta ex tribus libris de alimentis, uti obvii tituli declarant. Nec haec cum editis conveniunt." Sequuntur varia remedia contra varios morbos. In bibl. Taurin. ap. Paſinum p. 70. a Meletii opere, quod his Galenicis praecedit, uſque huc eadem haberi videntur. Verba enim ipſius haec innuunt. Adduntur in fine pauca quaedam de variis morbis ex eodem forte Galeno deſumta."

Cod. 68. chartaceus, titulis et initialibus miniatis cum marginalibus notis variis f. 334. in fol. ſeculi XVI. continet f. 298. Παύλου αἰγινήτου ἰατροσοφίστου κεφ. κε. ἐκ τοῦ ζ βιβλίου τοῦ ἐπιγραφέντος ἐκ τῶν Γαληνοῦ περὶ τῶν ἀντεμβαλλομένων. Inc. ἐν Ἀλεξανδρίᾳ φησὶν ἐπιτίνιος. Fin. ἀντὶ ὠκίμου σισύμβριον.

Cod. 105. chartaceus cum correctionibus marginalibus ſeculi XVI. in fol. habet Γαληνοῦ περὶ κατακλίσεως νοσούντων προγνωστικὰ ἐκ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης. Inſt. περὶ μὲν τοῦ ὑπαρκτικὴν εἶναι. Fin. ἐὰν δὲ ἀγαθοποιὸς τῇ ☾ ἐπιθεωρήσῃ. Exſtat in Galen. oper. Vol. IV. p. 476. b. ed. Baſil. In fine mutilum.

Galeni ad Glauconem. Incip. ὅτι μὲν οὐ τὴν κοινὴν. Fin. ὑπομνημάτων ἕκαστον. IGN. HARDT notavit, hunc codicem, chartaceum, ſec. XV. ſcriptum, mutilum, e libris P. VICTORII migraſſe in bibl. reg. Bav. ubi n. 236. inſignitur. Sunt libri II. Therapeuticorum in plura capita, quae tituli minio exarati innuunt, diviſi. Id quod non eſt in ed. graec. Baſ. to. IV. p. 247. — *Cod. mſt. bibl. Bav.* to. III. p. 6.

Ἀρχὴ σὺν θεῷ τῆς παρούσης δέλτου καὶ ἑρμηνεία καὶ

διδασκαλία καὶ ἐξήγησις τοῦ θαυμασιωτάτου καὶ λογιωτάτου ἀρχιήτρου τοῦ Γαληνοῦ τοῦ σπεύσαντος εἰς τὰ τῶν μορίων πάθη ἀνίατα καὶ δυσίατα λέγω ἅμα καὶ εὐίατα γενέσθαι ὠφέλειαν καὶ ἴασιν. Cod. 288. Init. *πρῶτον μὲν καὶ κοινῷ λόγῳ καὶ* etc. Finis: *καὶ μίξας μετ' ὄξους ἄλειφε.* Addit J. HARDT to. III. p. 211. haec: Praemittitur index c. 249. in cujus autem fine leguntur haec: *ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ περιέχονται κεφάλαια θεραπευτικὰ τῶν ἀδήλων καὶ φανερῶν ἐπιποδότων τόπων* CN. Ex ipſo jam titulo patet, non ipſius Galeni opus eſſe, ſed commentarium in Galenum. Id quod confirmatur per id, quod in fine prooemii legitur: *λόγος καὶ ποίημα Ἰωάννου ἀρχιήτρου περιέχων συνοπτικῶς πάντων τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀδήλων τὰς θεραπείας. πρὸς ὀξὺν πόνον κεφαλῆς κισσὸν ξηρὸν, ἢ χλωρὸν κοπανίσας ἀπόβρεχε εἰς ἔλαιον.* Ex iſto enim clare videtur, eſſe commentarium Joannis Archiatri, continentem morborum omnium curationem. In bibl. r. Pariſ. n. 126. idem mſt. habetur, cujus titulus eſt: Joannis iatroſophiſtae *λόγος καὶ ποίημα πάντων τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀδήλων τὰς θεραπείας πρὸς ἓν ἕκαστον τὴν τάξιν.* Capitulis 252. conſtat teſte *Fabricio* vol. XII. p. 781. Ultimum hic caput eſt:

Τοῦ σοφωτάτου Γαληνοῦ περὶ τῆς τῶν τροφῶν δυνάμεως. Cod. n. 551. bombycinus in 4., qui ſeculo XV. ſcriptus fol. 296. conſtat. Prooemium incipit verbis: *Ποιήσας πᾶσαν θεὸς τὴν ὁρωμένην,* et definit: *προπυρίων ἐπιτίθει.* Praemittitur index cap. 160., quorum primum eſt *περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπου,* et ultimum *περὶ σκλήρου.* At in ipſo libro ultimum eſt *περὶ στεατωμάτων,* adeoque 161. Ad cap. 11. legitur titulus: *Ἑρμηνεία περὶ τῆς τῶν τροφῶν δυνάμεως. προοίμιον. πολλῶν καὶ λογίων, ὦ μέγιστε,* ut in eodem cod. 39. Videtur proin IGN. HARDTIO l. c. to. V. p. 403. e Galeno potiſſimum compoſitum.

Ἀρχὴ σὺν θεῷ συνοπτικοῦ ἰατροσοφίου τοῦ σοφω-

τάτου Γαληνοῦ. Prooemium incipit: Σύντομος διδασκαλία τοῦ θαυμασιωτάτου etc. et definit verbis λουθῆναι καλῶς. Praemittitur index cap. 216. quorum primum eſt πρὸς ὀξὺν πόνον κεφαλῆς, et ultimum εἰς ὀδύνην ἰσχίου. Inter codd. bibl. r. Bav. n. 551. f. 336—353. Vid. *Cat. cod. mſt. bibl. r. Bav.* to. V. p. 403.

Ἑρμηνεία περὶ τῆς ποδάγρας τοῦ σοφωτάτου Γαληνοῦ. Prooemium incipit verbis: ἐπεὶ ὅρισε πρός με ὁ κράτιστος, et definit expoſitio καὶ τοῦ ἄρτου προπραγέντος μετὰ τοῦ .... Inter codd. bibl. r. Bav. n. 551. f. 354—359. Vid. *Cat. codd. mſt. bibl. reg.* To. V. p. 403.

In *Morellii* autem catalogo bibl. mſt. Ven. tres codd. Galeni reperiuntur.

Galeni ars medica et alia quaedam, in indice impreſſo denotata, Mich. Apoſtoli manu exſcripta. Cod. 275. in 4. ſeculi XV.

„Ad hunc ipſum codicem, niſi fallor, reſpexit Jo. Rhodius, cum ad Cp. Hofmannum 1626. e Patavio ita ſcriberet: Anno ſuperiore Venetiis incidi inter alia mſt. in Artem parvam, charta et charactere vere graecam, polite ſcriptam. Veſtri non immemor, aſſumto Bucretio, cum codice graeco Aldi ſingula diligenter contuli. Quaedam deprehendi diverſa, nec tamen, quantum in transitu obſervare licuit, ſemper meliora. Iſta, qualiacunque ſunt, nunc cum D. Meyero mitto. Interſtinctiones etiam notavi, ne quid curioſitati deeſſet. Adhibito codice Baſil., quo hic deſtituimur, minus fortaſſe diſcriminis erit. Nonnullis in locis ſupplementa videbis, quae num in ſola Aldina editione, an vero etiam in Baſileenſi deſint, ſcire aveo. (Inter Epiſt. Geo. Richteri. Norimb. 1662. p. 805.)

Galeni libri anatomici IX. et alia ejus quaedam opera, ut in indice impreſſo, in quibus tamen lib. I

de alimentorum facultate a capite VII. incipit. Cod. 279. membranac. feculi XV. fol.

„Libros anatomicos IX. omnium primus latine reddidit *Demetrius Chalcondylas*, Athenienfis, unus e graecarum literarum in Italia inftauratoribus: quam interpretationem non Fabricius, non Hodius, non Boernerus, non Argelatus, non alii praecipui de Chalcondyla fcriptores noverunt. Typis eam tum commifit Bonon. 1529. JAC. CARPUS feu Jac. Berengarius Carpenfis, anatomicorum fui temporis fi non princeps, nemini certe inferior: eaque in editione etiam PETRI POMPONATII, LAZ. BONAMICI et FRC. FURNII opera ufus ipfe eft, quemadmodum in eleganti ad *Herculem Gonzagam* Cardinalem epiftola fcripfit. Latuit BERENGARII editio, quae penes me eft, bibliographos primae notae omnes, ac etiam TIRABOSCHIUM, dum fufe de Berengario differeret (*Bibl. dei fcrittori Modenefi* To. I. p. 215.); minime vero Jo. Cajum, Britannum, qui in annotationibus ad libros *Galeni* anatomicos, ad fidem hujus cod. Marc. a fe emendatos (CAJUS *de libr. propr.* p. 141. ed. Lond. 1719.) et cum aliis ejus nonnullis ann. 1544. Bafil. impreffos, Demetrius, inquit, a verbis nunquam recedit, fed verbum verbo fideliter reddit. Etiam vett. *Galeni* editiones varietates verfionis *Demetrii* in margine afferunt. Liber *Galeni* fpurius de oculorum anatome inter ejus opera ed. Chart. to. X. p. 504. impreffus, ex latina Demetrii Graeci verfione, et ipfe Chalcondylam interpretem habuiffe omnino videtur.

Galeni de temperatura medicamentor. fimpl. libri V. priores manu Mich. Apoftolii fcripti funt, fex pofteriores a. 1470. Aer. V. fe fcripfiffe Cofm. Hieromachus prodidit hac adnotatione in fine pofita: *Τὰ ὄπισθεν γραφέντα βιβλία ἐξ τοῦ Γαληνοῦ γέγραπται παρ' ἐμοῦ Κοσμᾶ ἀναξίου ἱερομάχου, μηνὶ Αὐγούστῳ ιγ' τῷ ᾳυά ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν.* Cod. 286. membr. in 4. K.)

2. *Latini*. — Galeni opera omnia exſtant latine in bibl. collegii Baliolenſis Oxon. n. 216. — Galeni opera voluminibus V comprehenſa, exſtant latine in bibl. Ambroſiana Mediol. Vid. Montfauc. p. 514. — Galeni opera medica, ſeculo XIV. ſcripta, exſtant latine in bibl. monaſt. Gaybacenſis.

Galenus de elementis ſec. Hippocr. Ejusd. de complexionibus. Ejusd. de malicia complexionis diverſae. Ej. de virtutibus medicinar. ſimplic. lib. V. Idem de morbo et accidente. Megategni ejusd. particulae XIV. Ejusd. de criſi libri III. Ejusd. de dieb. criſ. libri III. Idem de interioribus membris part. VI. Id. de virtutibus naturalibus cibariorum. Eſt inter codd. mſſ. coll. Mertonens. n. 685. — Varii tractatus Galeni ſunt inter eosd. n. 686. — Galeni ars parva cum aliis opuſculis eſt inter eosd. n. 689. — Galeni ars magna. Idem de morbo et accidente. Id. de interioribus. Tabula librorum Galeni. Epiſtola Galeni de humano corpore. Antiballomena Galeni. Signa mortis ſec. Galenum ſunt in bibl. colleg. Cai. Gonv. n. 955. 956. — Opera quaedam Galeni translata per varios ſunt in bibl. domus S. Petri Cantabr. n. 1865.

Tractatus aliquot Galeni ſunt in libris Iſ. Voſſii n. 2157. — Galenus de differentia morborum. De eorum cauſis. De praenotione. Qui ſunt purgandi. Quomodo coarguendi, qui ſingunt morbos. Quomodo per ſomnia dignoſcendum. De criſibus libri III. De ſectione venae eſt in libr. mss. Iſ. Voſſii n. 2243. — Galeni epiſt. de febribus, latin. cod. membr. ſec. VIII. et cod. membr. ſec. XIV. in Galeni artem parvam *Joannitii*, Joh. Alexandrini diſcipuli. In bibl. Bern. Vid. *Sinneri* catal. p. 382.

(Cod. membran. cujus aetas initium ſec. XV. transire non videtur, in duo volumina, quae conjunctim continent folia 616. numerata, ſerius divulſus, ſervatur in bibl. reg. Dresd. Scrin. D. n. 223. 224. Literis minio pictis et deauratis eſt ornatus, rubricis-

que et columnarum titulis diſtinctus. Quaelibet pagina in duas columnas diviſa. In ultimo ſecundi voluminis folio haec leguntur: Tabula libror. Galieni in hoc volumine contentorum. De prognoſticationibus et quibusd. curis pulcherrimis f. 1. interprete non nominato, quod ſemper intelligi volo, niſi interpres additus ſit. De introductionibus medicorum f. 9. Liber de ſententiis f. 12. Yconomica Galieni, interprete Armengando Blazii de arabico in latinum f. 16. De cognitione propriorum defectuum, interpr. eod. f. 17. Quomodo omnes arguere ſimulantes aegritudines f. 19. De motu thoracis et pulmonis f. 19. De cauſſis reſpirationis f. 20. De utilitate reſpirationis f. 20. De voce et anhelitu f. 24. De innamento anhelitus f. 26. De introducendis in pulſu, interpr. Burgundione, judice Piſano, f. 30. Prohemium Marci Toletani in librum Galieni de tactu pulſus f. 34. Liber Galieni de tactu pulſus, interpr. eod. M. Toletano de arabico in lat. f. 34. De utilitate pulſus, interpr. eod. f. 39. De ſpermate, interpr. Nicolao de Regio f. 43. De utilitate particularum, interpr. eod. f. 59. Liber cathagenarum f. 181. De medicinis expertis et probatis contra quosdam morbos f. 193. Liber dictus Miamir, aliter decem tractatuum, et aliter de paſſionibus unius cujusque particulae, interpr. Nic. de Regio f. 196. Geneſiae Galieni de paſſionibus mulierum f. 256. De experimentis f. 258. De aegritudinibus puerorum in prima aetate, quem compilavit Rhaſis, f. 268. Liber dinamidiarum Galieni f. 272. De formatione foetus, interpr. Nic. de Regio f. 295. De conſtitutione artis medicae, interpr. eod. f. 296. De ſequela animae ad corpus, interpr. eod. f. 304. De ſubtiliante diaeta, interpr. eod. f. 309. De euchimia et cacochymia, int. eod. f. 312. De phlebotomia, int. eod. f. 320. De ſimplici medicina f. 330. Liber pharmacorum f. 390. De uſu pharmacorum f. 392. De clyſteribus atque colica f. 392. Sex ultimi libri

de fimplici medicina, int. Nic. de Regio f. 397. De cauffis contentivis, interpr. eod. f. 443. De cauffis procatarcticis, int. eod. f. 445. De difpina, int. eod. f. 451. Liber epidemiarum Hippocratis f. 458. Galenus de marasmo f. 461. De cura ycletericia f. 465. Liber megategni Galieni f. 467. De motibus liquidis, interpr. Marco Toletano f. 504. Liber paffionum Galeni f. 509. Therapeutica Galieni f. 565. Tegni Galieni f. 608. Liber Galeni de fomnis f. 42.

In bibliotheca academica Vratislavienfi duo continentur codices mfti, quorum alter eft maximi folii, membranaceus, antiquus et bonus, continetque fequentia Galeni fcripta: 1. libr. III. de compleffionibus. 2. de interioribus. 3. de accidenti et morbo. 4. libri de virtutibus naturalibus. 5. de differentiis pulfuum a burgundione judice pifano de graeco in latinum translatus. 6. de malicia compleffionis diverfae. 7. de ingenio fanitatis. — Alter codex pergamenus, antiquus et optimae notae, plenior priore eft. Continet enim 1. de complexione. 2. de fimplici medicina. 3. de elementis fecundum fummam ypocratis. 4. de differentiis febrium. 5. de juvamento. 6. de regimine fanitatis, cujus in fine: Explicit liber Galeni de regimine fanitatis. Finis fexti fermonis hygyenae: 1. fanitatis cuftoditivae a burgundione cive Pifano de graeco in latinum translati. 7. de juvamento membrorum. 8. de creticis (fic) diebus. 9. de motibus liquidis, cujus in fine: Completus eft tractatus Galeni de motibus liquidis translatus a Joannicio de graeco in arabicum, et a Marcho toledano de arabico in latinum. 10. de voce. 11. de virtutibus naturalibus. 12. de interioribus. 13. de malicia complexionis diverfae. 14. de morbis et accidenti. 15. Incipit liber Galeni de cibis. Rubrica: Viro provido et difcreto magiftro rofello de Aricio medico praecipuo ffr Guill's de Morbecha ordinis praedicator. bene valere et fp obtime agere. In hiis quae per me ex graeco transferuntur operibus hoc in-

tendere consuevi, ut latinitati luminis adjiciat labor meus, qm siem si in hoc opere attigi, illi gratias habeo agere qui dedit consumare. Si autem alicui forte videatur, quod ea, quae in hoc libro traduntur copiosius, in aliis plerisque habentur exposita, et ita superfluus videatur labor esse, excuset me nostra instantia, qm cum quanto affectu id exegeritis vos ipse nostis. (Eandem inscriptionem mutilam e cod. Colbertino posuit Echardus script. ord. praedicat. to. I. p. 389. n. 5.) 16. de caussis principalibus alterantibus pulsum. Incipit liber Galeni de utilitate (margo atramento *tactu* scriptum habet, deleta rubrica *utilitate*) pulsus; quem transtulit Joannicius filius Ysaac e graeco in arabicum et marchus tol'an' (Toledanus) de arabico in latinum. 17. de virtutibus alimentorum: in fine, explicit liber Galeni de virtute alimentorum. 18. Sequitur rubrica: *Explicit liber VI. incipit VII.* et sic pergit lib. VIII. IX. XI. XII. XIII. in cujus fine est: *explicit liber Galeni de ingenio sanitatis*, et supra VII—XIII. in superiore pagina rubrica scriptum in singulis paginis *de ingenio sanitatis.* 19. de crisi. 20. de XII. partis. 21. de peryodis febrium. K.)

XVIII. Galeni operum omnium *editiones graecae* hae sunt:

Γαληνοῦ α'. β'. γ'. δ'. ε'. Galeni librorum pars I. II. III. IV. V. *Venet. ap. Aldum*, sine anni mentione, qui tamen est ad finem privilegii Clementis Papae VII. quod datum est Romae sub annul. piscat. d. 27. Jan. ann. 1525. Idque privilegium ejusdem mensis et anni singulis partibus praefixum legitur. Forma est in fol. min. — Voluminibus V. ut plurimum in bibliothecis comprehensa opera Galeni in hac editione exstant. Molesta est, quod libri in capita divisi non sunt, et quod foliorum numeri in singulis partibus toties incipiunt. Quae etiam caussa est, cur exemplaria, non omnes Galeni libros continentia, ideoque manca, in bibliothecis prostent. Cui tamen incommodo sub-

venit et regiſtrum in ſingulas operum Galeni partes, a prima ad quintam, quod exſtat in principio partis quintae, et index librorum, qui in ſingula parte continentur, cuique parti praefixus. Multa de opera, quam in hac editione paranda adhibuerit, gloriatur *Aſulanus*, in praefatione dedicatoria part. I. ad Clementem VII., ſe incredibili ſtudio omnes codices Galeni, quotquot in Italia et in ipſa Graecia potuiſſent reperiri, conquiſiviſſe; ſuppleviſſe multiplici labore, quae in ſingulis Galeni libris deſiderarentur; redegiſſe in commodum ordinem libros ſingulos Galeni, eſſeque uſum in hoc labore judicio operaque Jo. BAPT. OPIZONIS, Papienſis, qui eum ad ſuſcipiendum hoc munus apprime fuerat hortatus. Alteram partem operum Galeni dedicavit Aſulanus ALBERTO PIO, Carporum principi: tertiam Jo. MATTHAEO GIBERTO, epiſcopo Veronenſi, Clementis VII. Datario: quartam HIER. ALEANDRO, antiſtiti Brunduſino; quintam Jo. BPT. OPIZONI, Patricio Papienſi et medico. Hunc Aſulanus ſummopere laudat ob operam Galeno impenſam. *In eo reſtituendo,* ſcribit ad eum, *tantum tibi laboris ac pervigiliarum impenſum eſt, uti me ſaepe deſperatio coepti ſubiret operis.* Ea editio Aldina, in qua, quae ad externum nitorem ſpectant, non ſunt, quae poſſis deſiderare, continet opera Galeni, paucis exceptis, quae Charterius ſuae editioni ex mſſ. bibl. reg. Pariſ. addidit. Etſi ſummum ſtudium in reſtituendis lacunis in Galeni libris impenderunt Opizo et Aſulanus, collatis pluribus mſtis exemplaribus, tamen multas adhuc lacunas textus Aldinus habet, quarum magnam partem explevit Ren. Charterius ex mſſ. regiis Pariſinis, ex parte etiam expleverant jam antea editores ſingulorum operum. Hinc, etſi non omnia praeſtitiſſe Opizonem et Aſulanum in hac editione perficienda exiſtimandum eſt, eos tamen multa atque praeclara praeſtitiſſe certum eſt, eosque, qui hanc editionem non ſatis emendatam et vitiis laborantem perhibent, non quidem errare, nimis tamen acerba cenſura

notare utrumque hunc virum, longe meritiſſimos de Galeno, ac ſine quorum opera dubium foret, quin Galeni textus talis hodie exiſteret, qualis exſtat *).

Γαληνοῦ ἅπαντα. Galeni Pergameni, ſummi ſemper viri, quique primus artem medicinae univerſam, apud priores homines obſcuram et veluti errantem, in perſpicuam quandam et propriam expoſitionem traduxit, opera omnia, ad fidem complurium et perquam vetuſtorum exemplarium ita emendata ac reſtituta, ut nunc primum nata atque in lucem edita videri poſſint. Baſil. ap. Andr. Cratandr. 1538. fol. Voll. V.

Huic editioni alteri graecae operum Galeni omnium operam impenderunt aliquot viri docti, qui conquiſitis exemplaribus mſtis non unius generis ſolum, ſed diverſis, curarunt primo, ut diligens fieret collatio prioris editionis ad haec mſta exemplaria: deinde adhibitis viris diligentibus ac induſtriis, opus ingens inſtaurarunt. His negotium eſt datum, ut judicium ſuum adhiberent collationi exemplarium factae, quibusque in locis emendatio aut reſtitutio textus eſſet neceſſaria, utque univerſum opus diligenter ac religioſe perpurgarent. Id factum eſſe ſedulo, reſtitutis locis innumeris, qui corrupte legebantur, atque expletis etiam permultis, qui fuerant mutili, quibusd. etiam expunctis atque obeliſco notatis: omnia haec religioſe eſſe facta, nihil temere, nec ſine multa praemeditatione aut absque magna fide eſſe factitatum, monet Hieronymus Gemuſaeus, cui tertia et quinta operum Galeni pars corrigenda et reſtituenda obveniret, in fine praefationis ad partem I. eorum operum Galeni. Alterius partis emendationem curavit Leonh. Fuchsius, qui poſtquam in praefat. ad part. II. de erroribus mendisque editionis Aldinae valde conqueſtus eſt, ipſe fatetur, ſe in emendandis his alterius partis Galeni libris (ſunt vero

---

*) Vide de hac editione F. A. Ebert's *allgem. bibliograph. Lexic. IVte Liefer.* p. 645. no. 8054.

libri maximam ad partem de medicamentis) magis ingenio ſuo et latinis verſionibus, minus aliis, iisque praeſtantioribus auxiliis eſſe uſum. In praefatione ad part. III. maxima laus laboris, in hac editione impenſi, tribuitur JOACH. CAMERARIO et LEONH. FUCHSIO: particula etiam laudis tribuitur HIER. GEMUSARO a typographis. Quartam partem curavit JOACH. CAMERARIUS, paucis etiam, ut videtur, codicibus mſſ. adjutus, magis vero verſionibus latinis. Editio haec eſt longe emendatior Aldina quidem, at ob cauſſas, quas adduxi, non omnibus numeris abſoluta. Typographos nec operae, nec ſumtibus pepercisse ad efficiendum, ut ea editio prodiret quam emendatiſſima, eam tamen innumeris in locis eſſe depravatiſſimam, teſte etiam JAC. SYLVIO adducto, refert CONR. GESNERUS in embl. I. de operum Galeni edit., quod praefixum eſt editioni Frobenianae operum Galeni latinae tertiae. Continentur in ea ii tantum libri, quos Aſulanus prelo mandaverat, quae Aſulani editio, quidquid contradixerint ii, qui hanc curarunt, ei pro fundamento fuit. Additus eſt tantum parti quintae Galeni liber de oſſibus, et quidem latine. Textus in capita non diſtinctus eſt. Externa ceterum facies hujus editionis talis eſt, ut vix multa queas deſiderare, ſive chartae teneritudinem, ſive firmitatem, ſive albedinem ſpectes *).

Graeca et latina unica tantum editio prodiit, eaque voluminoſiſſima quidem, etſi non optima. — *Hippocratis Coi et Claud. Galeni Pergameni Archiatrων opera. Renat. Charterius, Vindocinenſis, Doct. med. Pariſ. Reg. chriſtianiſſ. conſiliar. medicus, ac profeſſor, plurima interpretatus, univerſa emendavit, inſtauravit, notavit, auxit, ſecundum diſtinctas medicinae partes in XIII. tomos digeſſit, et conjunctim graece et latine primus edidit. Lutet. Paris. ap. Jac. Villery, bibliop.* 1679. *f. mai.*

*) Vid. EBERT *l. c.* p. 645. no. 8055.

Tomi XIII. omnes annum 1679. in titulo notatum exhibent: tomus IX. in duas partes divisus est. Altera pars ejus tomi paginarum numerum peculiarem habet. Molitus est Charterius eam editionem molis maximae ab anno 1639. Ad finem perducta est demum post mortem Charterii anno 1679. Quaedam hinc est, etsi una tantum impressio singulorum tomorum est, in iis, praesertim in prioribus tomis, diversitas. Duas tabulas aeri incisas addidit Charterius tomo primo, quae vero, quoniam incidebantur, postquam tomi primi exemplaria multa erant divendita, in permultis exemplaribus desunt. (Desunt etiam in meo exemplari, in quo tomi primi titulus tantum ornatus est effigiebus, aeri incisis, Hippocratis et Galeni.) Tomus primus, qui jam anno 1639. editus est, aliqua habet propria, quae in eodem tomo, ubi editus est anno 1679., desunt, in eoque quaedam sunt, quae in priore editione desiderantur. Sic antiquior editio duabus schedis gaudet, quae in ultima desiderantur, in editione vero ejus tomi anni 1679. scheda est, quae in editione anni 1639. non reperitur. Magni tamen momenti hanc diversitatem, quae inter editionem tomi primi anni 1639. et anni 1679. intercedit, non esse, monet de Villiers in epistola de editione operum Hippocratis et Galeni, per Ren. Charterium emissa, quae legitur in *Mémoires de Goulin*, et prodiit etiam seorsim: *Lettre de Mr. Villiers sur l'édition grecque et latine des oeuvres d'Hippocrate et de Galene publiée par Ren. Chartier. à Par.* 1746. 4. Medicinam per 39 annos jam exercuerat Charterius, quum anno 1639. primam operum Hippocratis et Galeni partem emitteret, ediderat que jam anno 1607. paranymphum in gratiam V. laureae candidatorum. Non Renatum, sed potius Joannem Charterium Palladii synopsin de febribus edidisse, a Renato Charterio indicem in Galenum esse compositum, qui et lucem viderit (nos hunc indicem nunquam vidimus), refert idem *de Villiers*.

Ceterum Ren. Charterius ad edenda haec Hippocratis et Galeni opera ſumtus impendit 50,000 imperialium. Exemplaria operis, quae fiſcus regius ſibi mancipavit poſt obitum Charterii, ab eo divendita ſunt, cum idem fiſcus Tournefortii elementa, ipſi quoque mancipata, poſt factas impenſas 100,000 imperialium, anno 1694. non divenderet, ſed dono daret doctis viris, aliisque. Ceterum multa ſunt, quae laudat Villiers in hac editione, inprimis verſiones latinas, a Charteria fere omnes emendatas, optatque, ut ea Hippocratis et Galeni editio, iterato labore ad novam editionem impenſo, vulgatior fiat. — De labore, quem Charterius Hippocrati impendit, dictum eſt a Jo. Alb. Fabricio in biblioth. graec. lib. II. c. 23. §. 30. to. II. p. 605. ſequ. ed. Harles. Neque felicior fuit Charterius in Galeno edendo, quam in Hippocrate, imo minus adhuc felix, quod in Galeno edendo longe plura erant praeſtanda, quam in Hippocrate. Negandum quidem non eſt, habitum externum hujus editionis, niſi ſplendidum, tamen et talem eſſe, qui oculos, delicatorum etiam, non laedat; libros Galeni eo ordine eſſe diſpoſitos, quo facile poſſint a legentium quoque reperiri; textum eſſe expreſſum ſecundum Baſileenſem graecam editionem (Aldina ipſi defuit), et quidem multis locis mutatum ex codicibus mſtis bibliothecae reg. Pariſ. et aliarum bibliothecarum; verſionem correctiorem edidiſſe, non quidem omnium, tamen plurium librorum Galeni Charterium; addidiſſeque in conciſis notis ac variis lectionibus, quae tomis non quidem omnibus, tamen pluribus additae ſunt, multas lectiones e manuſcriptis codicibus, editori operum Galeni olim uſui futuras; ſed etiam non negandum eſt, multa eſſe facta a Charterio oſcitanter: textum, verſionem, omnia eſſe minus ſtudioſe correcta, quam par eſt, eumque et in emendando textu, et in hiatibus explendis minus ingenio eſſe uſum, magis vero ea fortuna, qua recepit bona malaque, prouti ea in codicibus mſtis reperire

ipsi contigerit. Graecum textum singulorum librorum secundum latinas versiones praesertim editionum Juntinarum in capita et sectiones distinxit, quod usui lectorum apprime inservit. Judicium etiam de Galeni libris longe plurimis tulit in concisis notis, sed et minus subtile, et subinde a veritate alienum. Addidisse se editioni suae multos libros Galeni, in operum omnium editionibus graecis desideratos, refert Charterius, sed horum tituli etsi satis numerosi sunt, libri tamen, quos primus addidit, quique legentibus utilitatem quandam promittunt, valde numerosi non sunt. Praecipui libri, quos primum in hac operum Galeni collectione edidit, sunt liber Galeni de humoribus; de ossibus; de septimestri partu; de fasciis; de clysteribus. Correctiores ac restitutas magna ex parte edidit definitiones medicas; septimum de usu partium librum; librum de septimestri partu; librum de comate secundum Hippocratem; de praenotione librum. *)

Editiones *latinae* prostant numerosissimae, libris Galeni a diversis interpretibus ex graeco in latinam linguam translatis atque in unum collectis.

Galeni Pergamensis, Medicorum omnium principis, opera edita studio Diomedis Bonardi, physici Brixiensis. Praecedit *tabula librorum Galieni cum praefatione editoris.* Tum rubro: *Galieni Pergameni, medicorum omnium principis, opera feliciter inchoant. Et primo liber de sectis: instruens introducendos, in medicina quam sectam debeant imitari.* In fine: *Explicit liber galieni, qui communiter dicitur liber X. tractatuum* etc. Deinde: *Que in primo volumine continentur Galieni opera, feliciter expliciunt: venetiis per Phil. Pintium de Caneto impressa. Anno* 1490. *die vero* 27. *Augusti. Augustino barbadico serenissimo*

---

*) (Dav. Ruhnkenius ad *Timaei Lex. Plat.* p. 97. edit. II. Charterium judicat prope infinitos errores, emendandi specie, in Galenum introduxisse. K.)

Venetorum principe. Accedit *Joann. pet. Pintii mantuani carmen in laudem galieni nuper integro volumine reparati.* Regiſtr. et ſymbol. typographor. Secundo volumini praefixus eſt titulus ſequens rubro: *Galieni principis medicorum Liber de elementis foeliciter incipit.* In fine: *Explicit liber galieni ad Glauconem. Tabula librorum galieni, qui in ſecundo volumine continentur.* Character gothicus cum ſignatura foliorum. — Vide de hac principe latina editione operum Galeni *Foſſium* in catal. codd. ſaeculo XV. impreſſorum bibl. Magliabech. to. I. col. 717 ſeqq. et *Panzerum* in annal. typogr. vol. III. p. 291. et auctores, quos ibi citat. Ignota fuit haec editio Conr. Gesnero. Vid. ejus emblema II. de Galeni operum editionibus latinis ed. III. Frobenianae praemiſſum. Conf. et de hac editione Jo. Herrmanni *progr. acad. de Galeni editione Veneta* 1490. *ad* Jo. Fr. Ehrmanni *orationem.* Argent. 1782. f. (Ita titulus ſeſe habet, nec uti Ackermann. eum exhibuit, qui Ehrmannum auctorem programmatis fecit. K.)

Pars ſecunda operum Galieni impreſſione ſecunda. fol. mai. Charact. Goth. Nulla ſignat. fol. In fine leguntur haec: *Hujus conſummatione omnia clauduntur hac ſola impreſſione G. opera tali munita a Sereniſſ. Venetor. Ducali Dn̄io gratia et privilegio: ut ſi qs i decenium aliena fuerit auſus impreſſione deferre Venetias vel ſub Venetorum dominium Galeni opa vel delata quomodo libet mercari noverit, ſe X ducator. penam pro eor. ſingulo volumine incurriſſe.*

Secundae partis ejus editionis mihi tantum copia eſt: primam tamen exiſtere, ſuadet et prima *latina* editio, in II. volumina diviſa, et inſcriptio libri. Adverſa pagina tituli haec verba leguntur: *Incipit ſecunda pars operum Galeni in qua poſt determinationem rerum naturalium cum annexis: Ad res praeter nām eisque annexa accedit. Incipit liber Galieni, quomodo oportet redarguere ſimulantes aegritudinem.*

Lego hanc editionem prodiisse cura HIER. SURIANI, Venet. p. Bernh. Benalium 1502. Circa annum 1511. prodiisse notat CONR. GESNERUS in emblem. II. de Galeni editionibus. Operum Galeni pars prima emendata opera HIER. SURIANI. Ven. 1502. f. reg. erat in biblioth. Gunzii p. 379.

Tertiam impressionem ego nunquam vidi: exstare tamen eam, patet et ex titulo editionis quartae latinae, tertio volumine auctae, quam *Rusticus Placentinus* *) curavit, et ex dedicatione voluminis primi *quartae* impressionis, in qua Rusticus Placentinus id volumen Magistro Ambrosio Varisio Rosato inscripsit. Ejus verba haec sunt: *Chalcographi Papienses libros Galeni jam ter in duobus voluminibus impressos reimprimere statuentes, me enixe rogaverunt, ut illis in memoriam aliquid meo adducerem consilio, quo quarta eor. impressio Galeni doctrinam amantibus gratior redderetur et utilior.* Notat deinde Rusticus, se, cum Gelani opera, tribus editionibus antea expressa, duobus voluminibus fuerint comprehensa, tertium volumen addidisse.

---

*) Diu quaesivi, quisnam hic *Rusticus Placentinus* fuerit. Nuper autem amiciss. M. F. A. EBERTUS, bibliothecae reg. Dresd. a secretis, me docuit, PTR. ANT. RUSTICUM, lectorem publicum medicinae in universitate literar. Papiensi, trium librorum auctorem: 1) Obligationes *Strodi* cum commento Rustici. Papiae p. Ant. de Carcano, d. 9. Maii 1494. 4. 2) Liber hysagoge *Joannitii;* liber *Phylareti* de pulsibus; liber *Theophili* de urinis; jus jurandum Hippocratis etc. . . . . liber techni *Galleni* etc. Papiae p. Jac. de Burgo franco 1506. 8. (vid. PANZER *l. c.* IX. 553. no. 5b.) Duellum epistolare, Galliae et Italiae antiquitates summatim complectens. Trophaeum Christianissimi Galliarum regis, Francisci hujus nominis primi. Item complures illustrium virorum epistolae ad dominum Symphorianum Camperium. (Venet.) per Joan. Phiroben et Joann. Divineur, 10. Oct. 1519. 8. Conf. (Gaetano *Poggiali*) memorie per la storia letteraria di Piacenza. Vol. I. Piacenza 1789. 4. p. 20. not. B. K.

Quarta impressio ornatissima: continens omnes Galeni libros a l's impressos: melius, qm. prius ordinatos, et magis qm. antea emendatos. Emittens ius alios ejusdem libros nunquam cum aliis impressos: impressione tamen dignos, doctrinam ipsius decorantes atque perficientes: in tertio volumine noviter imprimendo. In fine legitur: *Habes, humanissime lector, hoc primum volumen operum Galeni artium et medicinae doc. praefulgentissimi qm. plurimis erroribus emendatum: ac omni fere menda (ut humanitus fieri potuit) purgatum: Papiaeque summo cum studio elaboratum: per* JACOB. *Paucidrapium de Burgofrancho. Anno Domini* 1515. *prid. Calend. Octobris.* Alterum volumen impressum est Papiae, eod. anno et per eundem, Id. Octobr. Voluminis tertii titulus in ultima parte differt a titulis duorum priorum voluminum. — *doctrinam ipsius decorantes atque perficientes: hoc tertio volumine aureo nuperrime impresso contentos.* In fine hujus voluminis tertii haec leguntur: *Habetis sacre philosophiae ac medicinae cultores candidissimi in hoc Tertio praeclaro volumine diversa collectanea oper. Galeni, medicor. Monarche, variis versionibus dilucidata: exactissimaque cura per solertem virum Jacob Paucidrapensem: de Burgofranco:* PAPIAE absoluta Anno A virgineo partu 1516. Pridie Idus Junii. fol. — Tribus voluminibus constat haec editio. Rusticus Placentinus, medicinae cultor, editionem curavit. Versiones antiquas, ex arabico factas, et recentiores Laurentii Laurentiani, Nic. Leoniceni, Guil. Copi librorum Galeni non mutavit.

Primi voluminis Galeni impressio quinta. Quinta et ultima impressio continens omnes libros: quos prima, secunda, tertia et quarta continebat: verum longe melius, qm. unqm antea dispositos: et emendatos. Cui addita fuere secundum varias traductiones, omnia nova, quae in aliis impressionibus habentur. Ad lectoris autem prorsus ambiguitatem tollendam, ac omnium

contentorum faciliorem inventionem, pulcherrimus index in fronte cujuscunque voluminis positus est, videlicet (Nunc sequuntur tituli primi voluminis Galeni). In fine: *Anno dni 1522. die quinto Januarii Venet. expensis Luce Anto. de giunta Florentini.* fol. maj.

Secundi voluminis impressio quinta. In fine: *Ven. Expens. Luc. Ant. de giunta Florentini. Anno 1522. die quinto Januarii.* fol. maj.

Tertii voluminis Galeni impressio quinta. In fine: *Habetis sacre philosophie ac medicine cultores candidissimi in hoc Tertio praeclaro volumine diversa collectanea oper. Galeni medicorum Monarche variis versionibus dilucidata: exactissima cura, mandato et Expensis D. Luce Ant. de giunta florentini. Venet. impressa anno a nativitate dni 1522. die 5. Januarii.* fol. maj. — Editionem curavit *Scipio Ferrarius*, Venetus, naturae, uti se ipsum vocat in praef., sermocinator et minister, rationalium medicorum, Venetiis habitantium, collega. Editio voluminis tertii est ad quartam Papiensem expressa. Post titulum vol. III. legitur etiam Rustici Placentini dedicatio ad Symphor. Campegium, quae et in Papiensi quarta in principio voluminis III. legebatur.

Galeni operum impressio novissima summo labore diligentique studio ab innumeris ferme erroribus asserta: omnes tam veteres qm. novas interpretationes continet: ac quatuor voluminibus digesta est: eos libros habet: quos index sequenti pagina collocatus significabit. 1528.

Secundum Galeni volumen novissime post omnes impressiones exactius emendatum: ac longe magis qm. unquam antea in melius redactum: in quo res praeternaturales praecipue continentur: quemadmodum index a tergo hujus pagine constitutus facillimo ordine demonstrabit. 1528.

Galeni terti voluminis impressio novissima: latina omnia ejus in Hippocr. commentaria: nec non alia quaedam ejusdem opuscula continens. modo post omnes

impressiones exactius emendata. Aphorismor. praeterea index ad Nicolai leoniceni translutionem faciens noviter additus. Opera autem que in hoc volumine comprehenduntur ex indice qui a tergo hujus pagine descriptus est lector optime sigillatim cognosces. 1528.

Quartum Galeni volumen, in quo nove translationes: quaecunque ad hanc usque diem in lucem exiere: nec in superioribus tribus continentur collecta sunt: opus aureum: summa diligentia: omnique studio nuperrime castigatum: atque unde quaque perpolitum: velut deinceps ab epistola positus index dilucide commonstrabit. 1528. fol. maj. Charact. Goth.

Ad finem voluminis primi haec verba leguntur, postquam editor caussas tradidit, cur in primum volumen etiam libros de prognosi in morbis receperit: *Praedicto ergo de pronosticatione libro finito totam terminari volumus partem primam operum Galieni: ea que naturalia non naturaliave sunt cum eor. annexis apprehendentem: quam cum sequentibus correctam, erroribusve qm plurimis emendatam: ut humanitus fieri potuit tibi tradidit Scipio Ferrarius Venetus nature sermocinator et minister rationalium medicor. Venet. Expensis vero d. Luce Ant. de giunta Florentini Impressam.* — In praefatione voluminis primi excusat Luc. Ant. de Giunta institutum suum, quod in Galeno edendo tam sedulus elaboret: id fieri ob librariorum Basileensium et Gallicorum moram, quibus parva Galeni opuscula sat magno pretio venalia sint: se vero effecturum, ut omnia Galeni scripta vilius etiam, quam unum aut alterum basileensem et gallicanum librum, comparari posthac opera sua possint. In praefatione ad volumen tertium JUL. MARTIAN. ROTA refert, se ejus editionem curasse, antiquis versionibus rejectis novas easque politiores recepisse, addidisse etiam librum de oculis. Idem JUL. M. ROTA novarum interpretationum praestantiam et in praefatione ad quartum volumen tuetur. Rarissima est haec editio et paucis visa

Ignota erat Conr. Gesnero, neque Hallerus de ea refert. — Hactenus enarratas editiones latinas operum Galeni excepere, quae Venetiis apud Juntas prodierunt.

Primus Luc. Ant. Junta, magni animi vir, et in magna apud Venetos exiſtimatione, diſperſa Galeni opera, multa etiam in latinum ſermonem vel nondum, vel male translata, ac ſine ordine tam numeroſa, in unum colligi curavit, et vel de integro vertenda, vel, quae minus bene verſa erant, ad exemplaria graeca, quorum multa manuſcripta habuit, per doctiſſimos viros, Martianum Rotam, Ludov. Beliſarium, Jo. Bernardum Felicianum, Auguſtinum Gadaldinum et alios quosdam emendari, denique a celeberrimo medico et philoſopho Jo. Bpt. Montano in certum ordinem omnes redigi. Quum vero in media hujus primae editionis parte Luc. Ant. Junta fatis conceſſiſſet, filii ejus, Thomas et Jo. Maria, inchoatum opus abſolverunt. Prodiit haec *prima* editio operum Galeni Ven. ap. Juntas 1540. f. Conf. de ea Conr. Gesnerus in emblem. II. de Gal. op. editt. lat., quae hactenus typis ſunt publicatae, praefixo edit. Froben. tertiae. Alii referunt, eam primam operum Galeni editionem Juntinam prodiiſſe anno 1541.

Thomas et Joan. Maria, fratres Juntae anno 1550. *alteram* editionem edidere, et novo labore multa denuo et emendanda, et quaedam, non impreſſa prius, imprimenda curarunt atque adjicienda: tum quoque primo volumine, quae adhuc erant continua, a Jo. Bpt. Suſio aptiſſime in capita diſſecta ſunt. Index copioſiſſimus, a praeſtante medico, Ant. Muſa Braſſavolo, contextus eſt. Prodiit ea editio, ut prior, in folio. Curam ejus geſſit Auguſtinus Gadaldinus.

Tertia operum Galeni editio latina prodiit Venetiis apud Juntas, ann. 1556. in fol. Acceſſere ei editioni pauca quaedam, a Jo. Bpt. Raſario accepta, praeſertim quae librum de conſuetudine compleant.

Quarta operum Galeni editio Venet. ap. Junt. prodiit anno 1563. f.

Quinta editio prodiit 1570. f. Utrique huic editioni nova quaedam accesserunt: alia facta emendatiora.

Galeni opera ex VI. Juntar. editione. Ven. ap. Junt. 1586. f. — Accessit huic editioni commentarius II. Galeni in libr. II. Hipp. de morb. vulgar. Galeni in libros Hippocr. de humoribus commentarii III. Adjecta sunt etiam libris singulis loca parallela ex Hippocrate, Avicenna cet. Curavit hanc editionem Jo. Costaeus. Praefixa est Hier. Mercurialis tractatio de Galeni libris, Jo. Bpt. Montani ad Luc. Ant. Juntam de ordine librorum Galeni, et hujus vita. Constat haec editio ex isagogicorum classe, ex classibus librorum Galeni VII. quas sequuntur extra ordinem classium libri, libri spurii et fragmenta.

Galeni opera ex VII. Juntar. editione. Venet. ap. Junt. 1597. f. — Complectitur haec editio, ut sexta, praemissis libris, quos vocant, isagogicis, opera Galeni in VII. classes divisa. Deinde sequuntur extra ordinem classium libri, spurii libri et fragmenta. Omnia ipsius Galeni opera cum graecis codicibus et impressis exemplaribus graecis contulit atque emendavit Fabius Paulinus, medicus et graecarum literarum professor Venetus. Additus vero est huic editioni liber de clysteribus et de colica. Accessit etiam ad hanc editionem eique accommodatus est Brassavoli index in omnes Galeni libros, omnium longe plenissimus perfectissimusque. Hinc ea editio, ac eam sequentes, mox memorandae, prioribus longe praeferendae sunt.

Octava latina operum Galeni editio prodiit Venet. ap. Junt. 1600. f.

Nona prodiit ibidem ap. Junt. 1609. f.

Decima, qua tamen nona tantum iterum impressa est, Ven. ap. Junt. 1625. fol. His omnibus editionibus additus est index Brassavoli, qui tomum peculiarem, eumque ultimum, constituit. — Conf. de his operum Galeni editionibus *Bandinii* histor. typographicam Juntarum et operum, quae ex ea prodierunt, nec non Clar.

Baldingeri libros: *Medicinisches Journal* part. 28. p. 90. et *Neues Magaz. f. Aerzte* Bd. 14. St. 6. p. 519. seq.

Post enarratam hanc *editionum latinarum* operum Galeni familiam, quae ap. Junt. Venet. prodierunt, enarranda est alia, aeque, inprimis ob editionem tertiam, nobilis familia editionum *latinarum*, quae Basileae apud Frobenium prodierunt.

Omnia Cl. Galeni, Pergameni, opera, quotquot apud Graecos in hunc usque diem extiterunt tum olim, tum non ita pridem hominum doctissimorum diligentia in latinam linguam conversa, deinde recognita et pristinae integritati restituta. Quibus praemissa est praefatio dedicatoria, medicinae primam inventionem ejusque incrementa, tum ipsam quoque Galeni vitam, ex ejus operibus partim decerptam, prolixe depingens. Duplex praeterea adjectus est index totius operis. Bas. ap. Froben. 1542. f. —

Continet primum isagogicos libros, dein operum Galeni to. I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. et indicem, suo peculiari titulo instructum. Hier. Frobenius et Nicol. Episcopius, typographi incomparabiles, et per universam Europam merito celeberrimi, qui (verba sunt Conr. Gesneri) ut ipsi doctrina atque virtutibus excellunt, ita doctissimorum hominum opera libenter ac liberaliter utuntur, ut ea, quaecunque suis prelis committunt, quam castigatissime summaque fide, diligentia ac industria publicentur, viri profecto literis illustrandis nati, et praeclare magnificeque de universa republica literaria meriti, nec unquam satis laudati, in hac prima editione operum Galeni latina primam Juntarum editionem secuti sunt.

Cl. Galeni opera, quae ad nos extant, omnia, partim jam pridem, partim jam penitus recens a viris doctissimis in latinam linguam conversa, et nunc multis recentissimis translationibus p. Janum Cornarium, medicum physicum, exornata: ab eodemque recognita ex toto, et innumeris locis restitutis absolutissima.

Accesserunt etiam nunc primum capitum numeri et argumenta per Conr. Gesnerum Medicum, in omnes libros, quae cum in alios multos, tum illos plerosque omnes, qui medicinae candidatis apprime necessarii lectu sunt, ita copiose ac methodice tractantur, ut legitimae epitomes instar haberi possint. His omnibus subjunctus est index foecundissimus, ab artis medicae peritissimo conscriptus. Basil. ap. Froben. 1549. f.

Constat haec *altera* editio **Frobeniana** isagogicorum librorum peculiari classe, et operum tomis VIII. — Index habet peculiarem titulum. Curavit hanc editionem Janus Cornarius, qui translationes aliorum ad graecum exemplar contulit recognovitque, ipsas versiones locis innumeris correxit, tantaque praestitisse in illa editione ipse refert, ut singulatim exponere cum vellet, quanta in hac editione adornanda praestiterit, aliud opus ipsi esset instituendum, quod omnium operum Galeni magnitudinem longe esset superaturum, etiamsi levi saltem brachio id agendum ipsi esset, ut, ubi, unde, quare alia atque alia mutasset, substituisset et reposuisset, indicaret. Promittit etiam Cornarius, se brevi graecum Galenum editurum. In ordine librorum Galeni Jo. Bapt. Montanum et Juntinas editiones secutus est. Versiones Galeni librorum, quas antea confecerat, recepit Cornarius emendatiores, novas quoque permultorum librorum versiones composuit, quae in hac editione primum leguntur. Quosdam etiam Galeni libros addidit, qui in editionibus hactenus desiderabantur. Capitum argumenta singulorum librorum, et quidem non secundum latinas versiones, sed secundum graecum textum, Conr. Gesnerus ubique addidit, adjutus in eo labore a Mart. Micronio, Gandavensi. Ceterum, etsi non negandum est, Cornarium multum operae in hac editione adornanda impendisse, eam tamen magna ex parte Juntinis prioribus respondere, jam notavit Conr. Gesnerus in praef. et prolegom. ad edit. III. Frobenianam.

Cl. Galeni Pergameni omnia, quae extant, in latinum sermonem conversa. Quibus post summam antea adhibitam diligentiam multum quoque nunc splendoris accessit, quod loca quam plurima ex exemplarium emendatorum collatione et illustrata fuerint, et castigata. His accedunt nunc primum Conr. Gesneri *praef. et prolegom. tripartita de vita Galeni ejusque libris et interpretibus. Ex III. off. Frobenianae editione. Bas. ap. Froben.* 1562. f.

Classes sunt post isagogicam septem. Deinde sequuntur extra ordinem classium libri, libri Galeno adscripti ac tandem index in omnia Galeni opera, a Guil. Gratarolo compositus. Index, titulo peculiari instructus, annum habet, uti titulus operum omnium, 1562. Reliquarum classium tituli annum in fronte gerunt 1561. — Ea editio est inter praestantissimas referenda ob Conr. Gesneri prolegomena in Galenum, in quibus is egit de vita Galeni, 1) de graecis Galeni operum editionibus, 2) de latinis editionibus eorundem, 3) de libris quibusdam Galeni non exstantibus, et quinam in illorum vicem usurpari possint, 4) de nostri saeculi scriptoribus, qui communia quaedam argumenta circa Galeni libros tractarunt. Catalogum etiam exhibuit, sive enumerationem librorum Galeni eo ordine, quo in hac editione et prius ex Jo. Bapt. Montani fere sententia excusi sunt. Singulis etiam libris adscripsit Gesnerus, qui et quot interpretes eos latinos fecerint. In multis etiam argumenta protulit admonuitque, qui quovis modo singulos commentariis, annotationibus, scholiis, compendiis illustraverint. Enarravit etiam catalogo alphabetico ipsos scriptores, qui in Galenum sunt commentati, aut ejus libros latinos fecerunt. Sequutus est in ea editione Conr. Gesnerus tertiam Juntarum editionem, indice tantum excepto ac suis prolegomenis. Succenset enim iis, non raro indoctis et ad talem laborem minus idoneis viris, qui latinas versiones aliorum corrigendo perpetuo in-

fudant, quae cum dixit, Cornarium in mente forſan habuit: optat vero, ut graeca operum Galeni editio, textum exhibens, quam fieri poteſt, emendatiſſimum, in lucem emittatur.

Praeter has antiquas quinque ac Juntinas et Frobenianas editiones latinas operum Galeni ſequentes adhuc notandae ſunt:

Galeni omnia opera latine prodierunt in octo claſſes digeſta. Venet. 1541. 8. Curata eſt haec editio a VICTORE TRINCAVELLIO et AUGUSTO RICCIO.

Aliam *latinam* editionem operum Galeni, quae anno 1561 et 1562. Venetiis a Vinc. Valgriſio cudebatur, notante CONR. GESNERO in emblem. II. de oper. Gal. editt. lat., non vidi. Exſtat vero haec editio Valgriſiana, et de ea *Vdenis Vtopienſis* (ſine dubio Jo. BPT. RASARII) judicium ſ. l. 1565. Eſt ſcilicet id judicium pro editione hac Valgriſiana contra Juntinam 1565. Titulus hujus editionis Valgriſianae eſt: *Galeni omnia, quae exſtant, latine converſa, diligentia et ſtudio* Jo. BPT. RASARII *emendata, novo ordine, claſſibus ſcil. ſex diſpoſita, librorum nuper inventorum aucta; acc. et illi, quos non claſſicos exiſtimavit, nec non libri Galeno adſcripti a Raſario, tum nova interpretatione, tum pleriſque correctionibus illuſtrati.* Venet. 1562. f.

Galeni opera omnia latine. Lugd. ap. Jo. Frellonium 1550. f. — Vid. de ea Conr. Geſnerus in embl. II. de oper. Gal. editt. lat. Expreſſa eſt haec editio ad alteram Frobenianam. — HALLERUS refert de editionibus operum Galeni Lugd. 1536. f. et 1554. f. Priorem non vidi, neque Geſnerus de ea refert, hinc etiam eam non exſtare exiſtimo. Altera ab anno 1554. eſt ea, quae ad alteram Baſileenſem Lugduni prodiit.

XIX. *Collectiones* etiam exſtant librorum Galeni, at non omnium. Partem earum jam enumeravi ſingulos Galeni libros recenſendo. Hic vero omnes eas collectiones in unum colligam, et ita quidem, ut pri-

mum *graecas*, deinde *graeco-latinas*, poſtremo vero loco *latinas* enarrem.

Graecae: Γαληνοῦ θεραπευτικῆς μεθόδου λόγος πρῶτος. In fine: *Γαληνοῦ πρὸς Γλαύκωνα θεραπευτικῶν τῶν εἰς δύο τὸ δεύτερον. Ἐνετίῃσιν ἐτυπώθη ἡ παροῦσα βίβλος, ἀναλώμασι τοῦ εὐγενοῦς καὶ δοκίμου ἀνδρὸς, κυρίου Νικολάου βλαστοῦ τοῦ κρῆτος, ἐπὶ ἄρχοντος Αὐγουστίνου Βαρβαδίκου τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων νασίην δεξιῶς ἡνιοχοῦντος. οὐκ ἄνευ μέντοι προνομίου. ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γενέσεως χιλιοστῷ πεντεκοσιοστῷ πυανεψιῶνος πέμπτῃ ἱσταμένου.* f. mai. — Conſ. de hac editione, graecarum omnium prima, quibus aliquot Galeni libri excuſi ſunt, *Panzerum* in ann. typogr. vol. III. p. 479. et auctores, quos ibi citat. Character graecus eſt valde difficilis, typi ſunt rudes. Paginarum et foliorum numeri deſunt. Poſt ea, quae in fine leguntur, ſequitur regiſtrum operis, pariter graecum. Inſigne typographi librum claudit. Continentur in hac editione, quod et principium et finis indicat (titulus enim alius plane deeſt) libri Galeni de methodo medendi et libri II. ad Glauconem. (Vid. Cat. bibl. Lugd. Bat. p. 140. K.)

Galeni de urinis liber, nec non de boni et mali ſucci cibis liber, et de hirudinibus, revulſione, cucurbitula, ſcarificatione libellus. graece. Lutet. Paris. ap. Sim. Colinaeum. ſ. a. 8.

Galeni de elementis ſecundum Hippocr. libri II. Ejusd. de optima corporis noſtri conſtitutione. Ejusd. de bono habitu. Graece. Pariſ. ap. Sorbonam 1530. 8.

Cl. Galeni libri aliquot graeci, partim hactenus non viſi, partim a mendis, quibus ſcatebant, innumeris ad vetuſtiſſimos codices repurgati et integritati ſuae reſtituti, annotationibus illuſtrati per Jo. Cajum, Britannum, medicum. Baſil. ap. Froben. 1544. 4. Continentur in hac Caji collectione: 1. lib. I. de decretis Hippocr. et Platon. graece et lat. interprete Joa. Cajo. 2. *περὶ τοῦ παρὰ Ἱπποκράτην κώματος.* graece. 3.

περὶ τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων libri IX. graece c. adnotation. et argumentis Jo. Caji. 4. *περὶ ἀντεμβαλλομένων*, graece. 5. *περὶ μυῶν κινήσεων* libri II. c. annotationib. Jo. Caji. 6. *περὶ χρείας μορίων* libri VII. fragmentum. 7. Hippocratis liber *περὶ φαρμάκων*, graece.

Galeni de ſeptimeſtri partu. Brevis deſignatio dogmatum Hippocratis. De ptiſana. De oſſibus libri. graece, emendati per Joan. Cajum. Baſil. ap. Jo. Oporinum. 1537. 8.

Graecae et *latinae* editiones librorum quorundam Galeni collectorum in unum volumen hae ſunt:

Medicorum ſchola, h. e. Claud. Galeni iſagoge ſeu medicus. Ejusd. definitionum medicinalium liber. Uterque graece pariter et latine ſummo ſtudio ac diligentia in artis medicae tyronum gratiam excuſus, adiecto duplici indice. Baſil. 1537. 8. Editor eſt SEB. SINGKELER.

Galeni de temperamentis libri III. Ejusd. de inaequali intemperie libell. c. Hippocr. juramento. Graece c. verſione lat. Th. Linacri. Baſ. p. Th. Platterum 1538. 8.

Galeni liber de optimo dicendi genere. Quod optimus medicus idem ſit et philoſophus. Graece et lat. Baſil. 1556. 4.

Galeni opuſcula varia a D. Theod. Goulſtono. graece recenſita, mendisque quamplurimis repurgata et in linguam latinam clarius puriusque, quam antehac, tranſlata. Acceſſere ab eod. lectiones variae et annotationes criticae. Lond. 1641. 4. Continentur in ea collectione: 1. Oratio ad artes et medicinam hortatoria; 2. Quod optimus medicus idem et philoſophus; 3. de optimo dicendi genere; 4. de ſectis; 5. de optima ſecta; 6. de dignoſcendis curandisque animi adfectibus; 7. de curandis animi erratis; 8. de ſubſtantia facultatum naturalium; 9. Quod animi mores ſequantur temperamentum corporis.

Collectiones latinae librorum Galeni hae ſunt:

Nicolai Leoniceni in libros galeni e graeca in latinam linguam a ſe translatos praefatio communis

Ejusd. in artem medicinalem Galeni praefatio. Galeni ars medicinalis nicolao leoniceno interprete que et ars parva dicitur. Ejusd. ad Franc. Castellum in opus de tribus doctrinis ordinatis ſecundum Galeni ſententiam preſatio. Ejusd. de tribus doctrinis ordinatis ſecund. Gal. ſentent. opus. Gal. de differentiis febrium libri II. Interprete Laurentio Laurentiano Florentino. S. l. et a. f.

Libri etiam quidam Galeni prodierunt in collectione, quam *Articellam* vulgo nominant, ſaepius edita. *Articella. Iſta ſunt opera, que in hoc preclaro libro continentur. Primo eſt liber Johannitii qui dicitur iſagoge in greco. Secundo libellus de pulſibus philareti. Tertio eſt libellus Theophili de urinis. Quarto ſunt hyppocratis aphoriſmi in ordinem collecti. Quinto ſunt aphoriſmi ejusd. cum commento Galieni. Sexto liber pronoſticorum c. translatione nova et antiqua. Septimo liber regiminis acutorum, continens quattuor particulas. Octavo liber epidimior. Hyp. cum comen. VII. partic. continens. Nono eſt libellus hyp. qui intitulatur de natura fetus. Decimo liber Galieni qui dicitur tegni. Undecimo libellus Gentilis de fulgineo de diviſione etc. Duodecimo libellus de lege hyp. et libellus qui dicitur jusjurandum. Venet.* 1513. Longe auctior, pluribus etiam Galeni libris. Lugd. 1515. 8. Proſtant et antiquiores editiones.

Geo. Valla, Placentino, interprete, in hoc volumine continentur: Nicephori logica. Geo. Valla de argumentis. Euclidis libri XIV. elementorum. Hypſiclis interpretatio ejusdem libri Euclidis. Nicephorus de aſtrolabio. Proclus de aſtrolabio. Ariſtarchi Samii de magnitudinibus et diſtantiis ſolis et lunae. Timaeus de mundo. Cleonidis muſica. Euſebii de quibusdam theologicis antiquitatibus. Cleomedes de mundo. Athenagorae de reſurrectione. Ariſtoteles de coelo. Magna ethica. Ars poetica. Rhazes de peſtilentia. Galenus de inaequali distemperantia; de bono

habitu; de confirmatione corporis humani; de praesagitura; de praesagio; introductorium; de succedaneis. Alexander Aphrodis. de caussis febrium. Psellus de victu humano. Venet. p. Simon. Papiensem, dictum Bevilaquam. 1498. f. Vid. *Fossium* l. c. II. c. 232. seqq.

Geo. Vallae de urinae significatione ex Hippocrate, Paulo Aegineta ac Theophilo. Item Galeni quaestiones in Hippocratem. Dioclis epistola de bona valetudine. Argentor. s. a. 8.

Johannici ad Galieni tegni liber ysagoge cum libro Philareti de pulsibus et libro Theophili de urinis; acc. Hippocratis libri afforismorum a Theodoro Gaza e greco in latinum de novotranslatorum. Item Hipp. afforismi c. III. libris pronosticor. ejusd. et IV. regiminis acutor. et IV. Tegni Galeni; necnon aphorismi ad unam quamque egritudinem collecti, una cum aphorism. Jo. Damasceni et flosculis medicinalibus ex Corn. Celso extractis. Lugd. p. Fr. Fradin. 1505. 8. Idem liber prodiit cum quibusdam Avicennae et novo tractatu Almansoris et collectis Jac. de Partibus. Venet. p. Pt. Bergomensem 1507. 8. Fere respondet haec collectio Articellae.

Nicolai Leoniceni in libros Galeni e gr. in lat. linguam a se translatos Praef. ejusd. in artem medicinalem Galeni Praef. Galeni ars medicinalis, Nicol. Leoniceno interprete, ejusd. opus de tribus doctrinis ordinatis sec. Galeni sententiam c. praefat. Galeni de differentiis febrium libri II. interprete Laur. Laurentiano. Venet. p. Jac. Pentium de Leucho. 1508. *f.* — *Idem liber. Acc. Galeni in aphorismos Hippocratis, c. ipsis aphorismis, eod. Nic. Leoniceno interprete.* Ferrar. p. Joa. Macciochium Bondenum 1509. f.

Galeni opera Nic. Leoniceno interprete; scil. de differentia morborum libri II. de inaequali intemperatura liber I. de arte curativa ad Glauconem libri II. de crisibus libri III. Paris. in offic. H. Stephani 1514. 4.

Galeni de morbis et ſymptomatis libri VI. de morborum differentia liber unus. de morborum cauſis liber I. de ſymptomatum differentia liber I. de ſymptomatum cauſis libri III. Guil. Copo Baſil. interprete. Lutet. 1523. f.

Galeni diſſectionis venarum arteriarumque commentarium. Ejusd. de nervis compendium Antonino Fortolo interprete. Pariſ. ex off. S. Colinaei 1526. 4.

Galeni exhortatio ad bonas artes, praeſertim medicam; de optimo dicendi genere, et qualem oporteat eſſe medicum. Eraſmo Roterodamo interprete. Baſil. ap. Froben. 1526. 8.

Galeni de morbis et ſymptom. libri ſex. De morborum differentia liber I. De morborum cauſis lib. I. De ſympto. differentia lib. I. De ſymptomatum cauſis lib. III. Guil. Copo Baſil. interprete. Pariſ. in aedib. Hier. Denis 1527. 12.

Galeni de motu muſculorum libri II. Nic. Leoniceno interprete. Item quos oportet purgare et qualibus medicamentis purgantibus et quando. Pariſ. 1528. 8.

Galeni de differentiis ſymptomatum liber I. De cauſis ſymptomatum libri III. Thoma Linacro interprete. Pariſ. ap. Colinaeum 1528. 8.

Galeni aliquot libelli, ſcil. corporis temperaturam animi mores ſequi; de vitiis animi et eorum remediis; de ſectis; introductorius; de plenitudine; de optimo corporis ſtatu; de bono corporis habitu; de elementis libri II.; de atra bile; de tumoribus praeter naturam p. Jo. Guinterum partim recogniti, partim nunc primum verſi. Baſil. ap. Froben. 1529. 4.

Galeni de diebus decretoriis libri III. de morborum temporibus liber I. de generalibus morborum temporibus (Jo. Guintero interpr.). Pariſ. ap. Sim. Colinaeum 1529. 8.

Galeni diſſectionis venarum arteriarumque commentarium; ejusd. de nervis compendium, Anton. Fortolo interprete. Baſil. in aedib. Thom. Wolfii 1529. 8.

Galeni opera nunc demum a clarissimis juxta et eruditis viris latinitate donata, jam vero ordine justo et studio exquisitiore in lucem recens edita. Basil. ap. Andr. Cratandrum 1529. f. min. Continentur in hac collectione Erasmo interprete: Ad bonas artes exhortatio. De optimo dicendi genere. Quod optimus medicus sit et philosophus. Th. Linacro interprete: De temperamentis. De inaequali temperie. Method. medendi libri XIV. De sanitate tuenda libri VI. De natural. facult. lib. III. De pulsuum usu. Guil. Copo interprete: De locis affectis lib. VI. De morborum differentiis. De morborum caussis. De symptomatum differentia. De symptomatum caussis lib. III. Laurentio Laurentiano interpr. In Hippocratis praedictionum lib. III. Nicol. Leoniceno interpr. In Hippocratis aphorismos libr. VII. Ars medicinalis. Artis curativae ad Glauconem lib. II. De differentiis febrium lib. II. De crisibus lib. II. De motibus musculorum lib. II. Anton. Fortolo interpr. De venarum arteriarumque dissectione lib. I. De nervorum dissectione, Theodorico Goudano interprete. De ratione curandi per sanguinis missionem. De hirudinibus, revulsione, cucurbitula, scarificatione. Jona Philologo interpr. Medicarum definitionum lib. I. Jo. Pt. Valla, Placentino, interpr. Succidanea lib. I.

Galeni de compositione medicamentorum κατὰ γένη lib. VII. p. Jo. Guinterium latinitate donati. Ejusd. de ponderibus et mensuris liber. Andr. Alciato interprete. Basil. 1530. f.

Cl. Galeni de anatomicis administrationibus lib. IX. De constitutione artis medicae liber. De theriaca ad Pisonem commentariolus. De pulsibus ad medicinae candidatos liber. Per Joa. Guinterium, Andernacum, latinitate jam recens donata. Basil. ap. Andr. Cratandr. 1531. f.

Historiales campi per Symphorianum Campegium in IV. libros digesti. Acc. Symphor. Campegii clysteriorum secundum Galeni mentem libellus, et

ejusd. de phlebotomia libri II. Basil. ap. Andr. Cratandrum et Jo. Bebel. 1532. f.

Galeni in Hippocratis de victus ratione in morbis commentarii IV. Jo. Vassaeo interpr. nec non ejusd. de semine libri II. Jo. Guinterio interpr. Basil. ap. Andr. Cratandrum 1533. f.

Galeni de usu partium corporis humani libri XVII. Nic. Rhegio interprete. De Ptisana, interprete Jo. Poleto. De renum affectus dignotione et medicatione interpr. Chr. Heyl. Bas. 1533. f.

Galeni de Hippocratis et Platonis decretis latine Jo. Bernh. Feliciano interpr. Acc. Galeni de anatomia matricis et de foetuum formatione lib. I. eod. Feliciano interpr. De cibis boni et mali succi interpr. Ferdinando (Balamio) Siculo. De differentiis pulsuum. De dignoscendis pulsibus. De caussis pulsuum. De praesagitione ex pulsibus. Hermanoo Cruserio interpr. Basil. ap. Cratandr. 1535. f.

Marcelli de medicamentis empiricis, physicis ac rationalibus liber, emendatus opera Jani Cornarii medici. Et Cl. Galeni libri novem latine facti opera ejusd. Cornarii, nempe de caussis respirationis lib. I. de utilitate respirationis lib. I. de difficultate respirationis libr. III. de uteri dissectione lib. I. de foetus formatione lib. I. de semine libr. II. Basil. 1536. f.

Galeni de caussis respirationis lib. I. de utilitate respiration. lib. I. de difficult. respiration. libr. III. jam primum in latinam linguam conversi Jano Cornario interpr. Bas. ap. Froben. 1536. f.

Galeni de uteri dissectione lib. I. de foetus formatione lib. I. et de semine libr. III. Jano Cornario interprete. Bas. ap. Froben. 1536. f.

Cl. Galeni opera omnium utilissima, a doctissimis viris partim nunc primum latinitate donata, partim vero ad exemplaria graeca diligenter recognita. Bas. ap. Cratandr. 1536. f. — Editor est *Joseph. Tectander.* Continentur in hac collectione: Jo. Guinterio inter-

prete: De facultatum natural. ſubſtantia. Quod animi mores temperamenta ſequuntur. De propriorum animi cujusque affectuum agnitione et remedio. De ſectis. De elementis libri II. De optima corporis humani conſtitutione. De bono habitu. De plenitudine. De atra bile. De tumoribus praeter naturam. Introductio ſ. medicus. In librum Hippocr. de natura hominis comment. III. De antidotis libri II. *Jo. Vaſſaeo*, Meldenſi: De cauſis reſpiration. de utilitate reſpir. de ſpirandi difficultate libr. III. HERMANNO CRUSERIO, Campenſi: In I. libr. Hippocr. de morbis vulgaribus commentarius. JOACH. CAMERARIO: De theriaca ad Pamphilianum. HUBERTO BARLANDIO Philiatrio: de paratu facilibus. JOS. STRUTHIO: De aſtrologia ſ. prognoſtica de decubitu infirmorum. De urinis. FERD. BALAMIO: de oſſibus ad tyrones. JOS. TECTANDRO: De venaeſectione adverſus Eraſiſtratum, et de venaeſectione adverſus Eraſiſtrateos Romae degentes.

Galeni de curandi ratione per ſanguinis miſſionem liber. Ejusd. de ſanguiſugis, revulſione, cucurbitula, ſcarificatione tractatulus Theodorico Gaudano interprete. Venet. in off. Divi Bernardini. 1537. 12.

Geo. Vallae de ſimplicium natura lib. unus. Ejusd. de urinae ſignificatione ex Hippocr. Paulo Aegin. et Theophilo. Item Galeni quaeſtiones in Hippocratem. Dioclis epiſt. de bona valetudine tuenda. Chph. Baliſtae in podagram concertatio. Argent. 1538. 8.

Alexandri Aphrodiſei de febrium cauſis et differentiis opuſculum, Geo. Valla interpr. acc. Galeni praeſagium experientia confirmatum, eod. interpr. Jo. Damaſceni de exquiſita febrium curatione compendioſum diegema, Albano Torino auctore. Ejusd. aphorismorum libellus, eod. Torino paraphraſte. Ad haec Sim. Grynaei medicinae commendatio ſ. encomium. Baſ. in offic. Rob. Winther, 1542. 8.

Chirurgia e graeco in latinum converſa, Vido Vidio, Florentino, interprete, cum nonnullis ejusd. Vidii commentariis. Pariſ. 1544. f. — Continentur in eo Hippocr. libri de fracturis, de articulis et de officina medici cum commentariis Galeni. Galenus de faſciis.

Oribaſius de muſculorum diſſectione ex Galeno, Junio Paulo Craſſo interprete. Eſt autem pars libri XXV. Galeni diſſectionis venarum et arteriarum commentarium. Ejusd. Galeni de nervis compendium. Anton. Fortolo Joſerienſi interpr. Pariſ. ex typogr. Jo. Barbaei 1546. f.

Augerii Ferrerii Toloſatis medici liber de ſomniis. Hippocr. de inſomniis liber. Galeni liber de inſomniis. Syneſii lib. de ſomniis. Lugd. 1549. 12.

Galeni aliquot opuſcula, nunc primum Venetorum opera inventa et excuſa, lat. ſcil. de muſculorum diſſectione ad Tyrones liber integer; de vocalium inſtrumentorum diſſectione, Auguſtino Gadaldino interprete; brevis denotatio dogmatum Hippocr. Conr. Gesnero; fragmentum ex IV. commentariis, quos ipſe Galenus inſcripſit, de iis, quae medice dicta ſunt in Platonis Timaeo, Aug. Gadaldino; principium commentarii I. in libr. I. Hippocr. epidemiorum, Nic. Machello interpr.; Oribaſii de cucurbitulis, ſcarificatione, hirudinibus, derivatione, et revulſione ſermo, Aug. Gadaldino interprete. Lugd. ap. Gul. Bouillium 1550. 8. Prodiit et Lugd. 1556. teſte cat. bibl. Platner.

Galeni aliquot opera a Leo. Fuchſio, Tubingenſis ſchol. prof. publ., latinitate donata et commentariis illuſtrata. De inaequali intemperie liber. De differentiis et cauſis morborum ſymptomatumque libr. VI. De judiciis libri III. De curatione per ſanguinis misſionem liber unus. Pariſ. ap. Arn. Birkmann et Jac. Dupuys 1550. f. Eſt tomus primus commentariorum L. Fuchſii in Galenum. Alter comment. in libb. de diffe-

rentiis febrium et de temperamentis continet, editusque est Parif. ap. Jac. Dupuys 1554. f. Tertius continet comm. in libb. de locorum adfectorum notitia. Parif. 1554. f.

Galeni de natural. facultat. libr. III. Th. Linacro interpr. Acc. Jac. Sylvii cum scholia, tum epitome in eosd. libros in tabulis expressa. Additus est de naturalium facultatum substantia liber et an sanguis in arteriis contineatur, Vict. Trincavello interpr. Lugd. 1550. 12.

Galenus de ossibus ad tyrones. De nervorum, musculorum, venarum et arteriarum, vocalium instrumentorum, vulvae dissectione libri. De motu musculorum libri II. Acc. Oribasii de musculorum dissectione libellus. Lugd. ap. Rouillium 1551. 12.

Galeni de temperamentis libri III. De differentiis febrium a Leonh. Fuchsio latinitate donati et commentariis illustrati. Par. ap. Jac. Dupuys 1554. f.

Chirurgia. De chirurgia scriptores optimi quique veteres et recentiores plerique, in Germania antehac non editi, nunc primum in unum conjuncti volumen. Tiguri p. Andr. et Jac. Gesner. fratres. 1555. f. Continentur in ea collectione Galen. de fasciis, Oribas. de machinamentis.

Jo. Caji opera aliquot et versiones, partim jam nota, partim recognita et aucta, scil. Caji de medendi methodo libr. II. de ephemera Britannica lib. I. acc. Galen. de libris suis lib. 1. de ordine librorum suorum lib. I. de ratione victus sec. Hippocr. in morbis acutis lib. 1. non ante editus, de placitis Hipp. et Plat. liber I. eod. Cajo interpr. Louan. ap. Ant. Mar. Bergagno 1556. 8.

Galeni de theriaca ad Pisonem, interpr. et commentatore Jo. Juvene, una cum Galeni de antidotis libris II. ab Andr. Lacuna in epitomen redactis; acc. Jo. Juvenis epist. de medicamentis bezoardicis, quorum

usus a peste praeservat. Antwerp. ap. Jo. Bellerum 1575. 12.

Galeni 1) *de optima corporis nostri constitutione,* 2) *de pleniore habitu,* 3) *de inaequali intemperie,* 4) *quomodo simulantes morbum sint deprehendendi,* 5) *de ptisana, item et Joa. Lalamentii de ptisana sui temporis libellus; emendata per eund. Lalamantium versio latina.* Heduae 1578. 8.

Iidem tractatus ex Jo. Lalamantii recognitione et castigatione graeci codicis locis innumerabilibus; acc. ejusd. Lalamantii de ptisana sui temporis libellus. Genev. ap. Santandreanum. 1579. 8. Titulus est: Cl. Galeni operum omnium latine propediem edendorum specimen. Galeni tractatus, quos Lalamantius edidit, consignati sunt in pagina aversa.

De herba panacea, quam alii tabacum, alii pedum aut nicotianam vocant, ab Aegidio Everato in ordinem redactus. Antwerp. 1587. 12. Continentur in hoc libro simul Galeni liber de theriaca ad Pison. Jo. Juvene interpr. et commentatore, et Galeni de antidotis libr. II. ab Andr. Lacuna in compendium redacti. Repetita est haec de tabaco Everati tractatio Ultraj. 1644. 8. in qua vero hi Galeni libelli desiderantur.

Galeni historiae medicinales, a Jo. Bpt. Sylvatico, Mediolanensi medico, Jo. Pt. filio enarratae. Acc. historiar. et rer. memorab. ind. copiosiss. Hanov. typogr. Wechel. 1605. f.

Cl. Galeni adhortatio adhortatoria ad artium liberal. studium capessendum. Idem quod optimus medicus, nisi etiam philosophus, non sit. Ex interpr. nova Sixti Arcerii cum notis ejusd., in quibus partim textus graecus emendatur, partim illustratur. Franeck. 1616. 4.

(*Anglica* plurium Galeni opusculorum versio haec exstat: *Certaine workes* of Galens, called methodus medendi, with a brief declaration of the worthie art of

medicine, the office of a chirurgeon and an epitome of the third book of Galen of natural faculties: all translated into English by Thom. Gale. Lond. 1548. f.)

XX. *Epitomen* quidam etiam e Galeni operibus confecerunt, nimis voluminofis, quam ut fperari potuiffet, fore, ut omnes ea legant. Hinc redacti in fpatium anguftius medicis melius arridebant. Primum laborem epitomes Galeni operum componendae fufcepit ANDR. LACUNA. Prima editio eft: *Epitome Galeni operum in IV. partes digefta, pulcherrima methodo univerfam illius viri doctrinam complectens, p. Andr. Lacunam.* Baf. 1551. f. Altera ejus epitomes editio eft: *Epitomes omnium Galeni operum fectio prima p. Andr. Lacunam.* Lugd. 1553. 12. *Sectio altera.* ibid. eod. 12. *Tertia* ib. eod. 12. Tria funt volumina fatis fpiffa.

Alia editio, cui accefferunt *Andr. Lacunae annotationes in Galeni interpretes, it. de ponderibus et menfuris medicinalibus,* prodiit Baf. 1571. f.

Epitome Galeni Pergameni operum in IV. partes digefta, pulcherrima methodo univerfam illius viri doctrinam complectens, p. Dnum Andr. Lacunam fumma fide ftudioque collecta. Acceff. ejusd. A. Lacunae annotationes in Galeni interpretes, quibus varii loci, in quos hactenus impegere lectores, et explicantur, et fumma fide reftituuntur. It. de ponderibus et menfuris utilis commentarius. Argent. 1604. f. Non in capita divifa eft haec epitome, fed in margine argumenta adfcripta funt apte et diligenter. Laudata haec epitome eft a multis, ob omnia in ea tradita, quae ad Galeni doctrinam ullo modo facere poffint, omiffa vero, quae Galenus aut contentiofe aut nimis prolixe protulerat. — Exftat quoque *A. Lacunae epitome omnium rer. et fententiar. memorab., commentarior. Galeni in Hippocratem, digeftis in alphabetic. ordinem, ceu aphorifmis .....*

Theatrum Galeni h. e. univerfae medicinae a

medicor. principe Galeno diffuſe ſparſimque traditae promptuarium, quo vel indicis loco in omnes Galeni libros, vel locorum communium inſtar in re medica lector utatur. Aloyſii Mundellae, Brixienſis, ſtudio et labore per multos annos conditum, nunc demum editum. Baſ. ap. Epiſcop. 1568. f. — Praebet hoc theatrum operum Galeni, quae genuina ſunt, epitomes ſimul juſtae, et indicis alphabetici copioſi utilitatem, et ſimul fere locorum communium. Seorſim et in ſpurios libros elenchum condidit *Mundella.*

De Symphoriani Campegii ſpeculo Galeni dictum eſt ſupra. Eſt, quem ipſe Symphorianus adpellabat, Galenus abbreviatus vel inciſus.

Galeni tot libris uti commode non poſſumus, niſi indice bono atque continente notanda omnia adjuti. Ad primam editionem Baſileenſem index eſt ab Hier. Gemuſaeo confectus, ſatis bonus utilisque. Separavit is genuinorum Galeni operum indicem a ſpuriorum, quem ſeparatim compoſuit. Indicem in ſecundam editionem Baſileenſem alius quidam vir doctus confecit, etiam boni ac facilis uſus. Ad tertiam editionem Baſileenſem index eſt a Guil. Gratarolo compoſitus cum ſummo ſtudio atque uſus hinc commodi. Attamen hi indices multa quidem, nec omnia notanda continent. Hinc praeferendus index eſt in Galeni opera ab Ant. Muſa Braſſavolo compoſitus, et nimia vero prolixitate laborans, atque omnium longe copioſiſſimus. Is Juntarum editioni ſecundae primum acceſſit: acceſſit quoque, ut puto, reliquis Juntarum editionibus: ad ſextam ſaltem ſeptimamque, quas ad manus habeo, exſtat. Reperitur etiam editionibus Juntarum poſt ſeptimam adaptatus. Id quoque ad commendandum hunc indicem Braſſavoli, Juntarum editionibus additum, facit magnopere, quod, qui has editiones curarunt, praecipua ex libris Galeni, qui ſingulis editionibus acceſſerunt, excerpſerunt, atque in indice ac ſuis locis quaeque notarunt. Lugdunenſis editio Jo. Frellonii indicem Gemuſaei uſurpavit.

Leonh. Legius, Papienſis medicus, anno 1519. edidit collectas a ſe propoſitiones ex Galeni libris quam plurimas, et ſimul indicem alphabeticum ſecundum libros et capita, ſed non valde copioſum.

Etſi quidem de vero rectoque ordine Galeni librorum nemo cogitavit, (is autem alius eſſe non poteſt, niſi chronologicus) praeter Labbeum: multi tamen de ordine librorum Galeni et cogitarunt et ſcripſerunt. — Primus de ordine librorum Galeni ſyſtematico cogitavit Jac. Sylvius in libro: *Ordo et ordinis ratio in legendis Hippocratis et Galeni libris.* Pariſ. 1549. f. Deinde Jo. Bpt. Montanus duabus epiſtolis, altera ſcripta ad Luc. Ant. Juntam, altera ad lectores, quae epiſtolae leguntur in fronte editionum Juntinarum. Fatetur autem, ſi per otium licuiſſet, ſe diligentius, accuratius et eruditius omnia fuiſſe conſcripturum. Conr. Gesnerus in catalogo operum Galeni, tertiae editioni Frobenianae latinae praefixo, paſſim de librorum Galeni ordine dixit, et, ubi eum immutavit, id non fecit, niſi cauſa tradita. Jul. Alexandrinus etiam in libro V. c. 5. dialogi ſui de medicina et medico idem argumentum tractavit, et Gentilis olim libellum edidit de diviſione librorum Galeni eorumque ordine et numero. Ait autem in epilogo, ſe collegiſſe ſuum libellum e dictis ſpeculatoris in medicina.

XXI. *Commentarios* ſcripſere in plura Galeni opera, in unum collectos, permulti auctores, quorum partem maximam longe enumeravi in recenſione ſingulorum Galeni librorum. Notandum vero eſt, omnes fere Arabes Galenum eſſe ſecutos, praeſertim in ea medicinae parte, quae internos morbos reſpicit, nec non in ea parte theoretices, quae explicationi originis morborum operam dat, ac in anatome. Eadem et Arabiſtarum omnium ratio eſt. — Galeno operam impendit laudabilem ſuo tempore *Symphorianus Champerius* (Champier, etiam Campegius appellatus) ſuoque exemplo, ſuaque commendatione effecit, ut loco Arabum atque Arabiſtarum Galenus a medicis diligen-

tius legeretur. Is permulta ſcripſit, quae huc faciunt, et ad illuſtrandum Galenum, et ad efficiendum, ut Galenus in anguſtius ſpatium contractus medicis magis arrideret. Huc referenda ſunt ejus ſcripta ſequentia:

Epitome Galeni. Galenus conciſus, quae in ſpeculo D. Symphoriani continebantur, apprehendens: acc. Galeni opera cum argumentis Symphoriani. Ejus propugnaculum medicinae in ſpeculum medicum Galeni. Lugd. 1512. 8. Cum aliis Symphoriani libellis, ibid. eod. an. 8.

Roſa Gallica, omnibus ſanitatem affectantibus utilis et neceſſaria, quae continet praecepta ex Hippocratis, Galeni, Eraſiſtrati, Aſclepiadis, Dioſcoridis, Rhazis, Haly Abbatis, Iſaac, Avicennae, multorum aliorum clariſſ. virorum libris collecta. Par. 1514. 8.

Speculum ſ. epitome Galeni, ejus vita, epitome libror. de elementis, ſylva febrium, de gynaeceis, de dynamidiis ſ. myarmir, de oculor. morbis. Conſtantini Africani magna techne ſuper l. de ingenio ſanitatis Galeni. Lugd. 1516. 1517. 8.

Ej. medicinale bellum inter Ariſtotelem et Galenum. Lugd. 1516. 8.

Ej. practica in artem parvam Galeni. Epitome commentarii Galeni in Hippocratis aphoriſmos, prognoſtica, epidemica, regimen acutorum. Centiloquium iſagogicum. Categoriae medicinales. Lugd. 1516. 8.

Ej. ſymphonia Platonis cum Ariſtotele, Galeni cum Hippocrate. Hippocratica philoſophia ejusd. Platonica medicina in duplici mundo cum ſcholiis ejusd. Speculum medicinale Platonicum. Pariſ. 1516. 8.

Cribratio, lima et annotamenta in Galeni, Avicennae et Conciliatoris opera. Pariſ. 1516. 8. Venet. 1565. f.

Catalogus librorum Galeni. Medulla philoſophiae naturalis et medicinae. Lugd. 1534. 8.

Maxime meriti ſunt, praeter Symphorianum, de Galeno:

Andr. Lacuna, inprimis ob epitomen operum Galeni. — Andr. Vesalius, anatomes inſtaurator, qui Galenum longe plurimis locis illuſtravit. — Ant. Musa Brassavolus, ob indicem in Galeni opera ab eo confectum. — Augustin. Gadaldinus, ob verſos longe multos Galeni libros. — Conr. Gesnerus, ſummus vir, maxime ob prolegomena ad edit. Froben. tertiam. — Franc. Valleriola, maxime ob locos med. communes, qui compendium e Galeno conſtituunt. — Herm. Cruserius, ob libros Galeni de pulſibus omnium optime explicitos. — Hier. Gemusaeus, ob curatam ab eo ſecundae edit. graec. operum Galeni partem maximam. — Jac. Sylvius, vir omnium judicio eloquentia et doctrina ſummus, medicinae a barbarie verus vindex, cujus opera cujusque exemplo factum eſt, ut Galenus medicis Arabiſtarum et Paracelſiſtarum loco eſſet. — Janus Cornarius, ob longe plurimos Galeni libros verſos, correctos et quosdam illuſtratos commentariis. — Nic. Rheginus, Calaber, ob verſos multos Galeni libros, et ſatis bene quidem, barbariei temporibus. — Jo. Argenterius. — Jo. Bpt. Montanus, qui primus Galeni libros in claſſes digeſſit. — Jo. Bern. Felicianus, interpres Galeni, et interpretationum ante ſe factarum emendator. — Jo. Cajus, Britannus, vir doctiſſimus, ac de Galeno vel ea de cauſa longe meritiſſimus, quod, quum, qui ſua aetate vivebant, Galeno in latinam linguam vertendo operam dabant maximam, is Galeni plures libros, mancos antea, aut graece non proſtantes, graece integros edidit. — Jo. Crato de Kraftheim, vir non quidem inſigniter doctus, at acer Galeniſta, qui auctoritate ſua (erat medicus cubicularius imperatoris Rom.) multos movit, ut, repudiato Paracelſo, Galenum ſequerentur. — Jo. Guintherius, Andernacus, (Jani Antoniaci aut Jani Philologi nomine interdum uſus) vir in ſolida doctrina plane praeſtans, ob verſos multos Galeni libros, et quidem egregie, quosdam commentariis illuſtratos. — Jos. Struthius, ob operam impenſam libris de pulſi-

bus, quibus a paucis labor eſt impenſus, quo in aliis Galeni libris eſt inſudatum. — JUL. MARTIANUS ROTA, ob correctas priorum, ac factas novas interpretationes librorum Galeni. — LAURENTIUS LAURENTIANUS, ob idem meritum. — LEONH. FUCHSIUS, vir pulchre doctus, at contentioſus, ob verſos et doctiſſimis commentariis illuſtratos multos Galeni libros. — LUD. BELLISARIUS. — MART. GREGORIUS. — NIC. LEONICENUS, ad primos principesque inſtauratores medicinae Graecorum, inprimis Galenicae referendus. — THEORIC. GERARDUS GAUDANUS, memorandus ideo inter praecipuos Galeni interpretes, quod ejus inprimis ſtudio medicamenta ſimplicia, poſt Arabum atque Arabiſtarum compoſitiones artificioſas, vulgatiora facta ſunt. — THEOD. ZWINGERUS, ſcitus tabularum artifex, in quas, uti Hippocratis libros permultos, ita et Galeni redegit. — THOM. LINACER, vir doctiſſimus, celeberrimus et ſtili politiſſimus. — VICT. TRINCAVELLUS ſ. TRINCAVELIUS, clarus, quod Galeni editionem curavit, et aliquot libros vertit. — CASP. HOFMANNUS, medicinae profeſſor Altorſinus, ſaeculi ſui Symphorianus atque Cajus, de Galeno omnium fere longe meritiſſimus. — DAN. CLERICUS, ob vitam Galeni ſcriptam et ejus ſyſtema melius digeſtum. — JO. CONR. BARCHUSEN, ob dogmata Galeni melius expoſita. — ALB. HALLERUS, ob ea, quae ad rem literariam Galeni pertinent, praeclare digeſta.

COMMENTARII praecipui, praeter dictos in ſingulorum Galeni recenſione, hi ſunt;

ANT. LUDOVICI, *medici Olyſiponenſis, de re medica opera, nempe* 1) *erotematum ſ. commentariorum in libros de criſibus Galeni libri III.* 2) *erotematum numeri ternarii libri VI., in quibus tota fere ars medica continetur;* 3) *erotemata de difficili reſpiratione;* 4) *erotemata de uſu reſpirationis liber alius;* 5) *de corde liber unus, in quo tam Ariſtotelis, quam alior. plurimi errores explicantur, tum vero plurimae quaeſtiones enodantur;* 6) *Galeni liber de ptiſſana;* 7) *Galeni de eo,*

quod animal sit, quod utero continetur; 8) *de eo, quod Galenus animam esse immortalem dubitaverit, liber unus.* Olysiponae 1540. f.

Galeni operum omnium pars secunda sectionis VII. continens commentariorum in Hippocr. I. de morb. vulgar. libri III. Commentarior. in III. Hippocr. de morb. vulgar. libb. III. Commentarior. in VI. de iisd. libb. VI. Commentarior. in Hippocr. de his, quae in officina medica, libb. III. Commentarior. de fractur. libb. III. de fasciis lib. I. Oribasii de laqueis lib. I. Herm. Cruserio Campensi interpr. Venet. 1545. 8.

(Alph. Lupeyi in omnia opera Galeni annotationes. Caesaraugustae 1548. f. K.)

Methodus Jo. Bpt. Montani *de elementis. Acc. ejusd. auctoris de syphillidos lue tractatus.* Vienn. 1553. 4. Continet methodos in libris de elementis, de humana natura, de atra bile, de temperamentis, de facultatibus naturalibus.

Andr. Lacunae *annotationes in Galeni interpretes.* Lugd. 1553. 12.

Galeni aliquot opera a Leonh. Fuchsio *latinitate donata et commentar. illustrata. De inaequali intemperie lib. I. de differentiis et causis morbor. symptomatumque libri VI. De judiciis III. De curatione per sanguinis missionem lib.* Paris. 1550. f. *Commentarii to. II. in libr. III. de temperamentis et libb. de different. febr.* Paris. 1554. f. *To. III. Commentar. in libr. de laborantium locorum notitia.* ib. eod. f.

De febribus commentarius ex libris aliquot Hippocratis et Galeni parte plurima selectus a Jac. Sylvio. *Denuo p. Alex. Arnaudum castigatus.* Venet. 1555. 8. Bas. 1556. 12. Ven. 1556. 8.

Jo. Cratonis *ad artem medicam isagoge. Additae sunt in libros Galeni de temperamentis, de natura humana, de atra bile, et de temperamentis ac facultatibus naturalibus periochae* Jo. Bpt. Montani. *Cum epist.* Jo. Cratonis, *qua recte Galenum legendi*

ratio breviter ostenditur. Venet. ex off. Valgrisiana 1560. 8. Hanov. 1595. 4.

ALPH. DE CORELLA *in omnia Galeni opera commentarii.* Saragoss. 1565. f. Matr. 1582. 4.

VICT. TRINCAVELLII *in Galeni libros de differentiis febr. atque in priorem de arte curandi ad Glaucon. explanationes.* Ven. 1575. f.

Achillis Gassari aphor. Hipp. nova methodus libr. V. opera CONR. GESNERI *illustrata; acc.* JO. MORISOTI *adnotat. in aphor. Hipp.* 61. *libri IV. advers.* CORN. CELSUM *de dieb. crit.; it.* CP. WOLPHII *vett. et recentior. scriptt. in Hippocr. opera exstantium catalogus; it.* CONR. GESNERI *perioche III. libri Galeni de temperamentis; it. de simplic. medicam. ex I. Galeni libro — studio* CP. WOLPHII. Sangalli 1584. 8.

FERD. MENA *commentaria in libros Galeni de sanguinis missione et purgatione, quib. additur libell. de ratione permiscendi medicamenta.* Aug. Taur. 1587. 8.

FRC. VALLESII *comm. in Galeni libros XXIII. opera et industria Jo. Pt. Ayroldi.* Colon. 1594. f.

De pulsibus tractatus absolutiss., in quo expon. libell. de pulsib. ad tyron. et omnia, quae de pulsibus, differentiis, dignotione, causis deque praesagitione XVI. plane libris perscripsit Salenus (sic). Auctore Leone Rogano, medico. Nec non de urinis libri III. ex Galeni et Hippocr. doctrina quam diligentissime excerpti. Venet. 1597. 8.

SIM. A CAMPI, *Neapol., comm. in libr. Galeni de diff. febr. in text. XIII. nempe a textu XLVI. usque ad text. LVIII. tertii libri art. medicin. In libr. de tumoribus praeter natur. A* SIM. A CAMPO *juniore, A. M. D. et sacerd. Neap. recognita et in luc. edita.* Neap. 1642. 4.

FR. VALLESII comm. illustria in Galeni libros etc. Colon. 1594. f. Francf. 1645. f. (Pleniorem titulum vid. supr. p. LXXX. An non idem cum paulo ante laudato libro? K.)

Commentarius in libellos Galeni de curandi ratione per sanguinis missionem: de hirudine: de revul-

ſione: de cucurbitula: de ſcarificatione, publice olim Argentoratenſium univerſitate praelectus authore Melch. Sebizio. Argent. 1652. 4.

Magno cum detrimento anatomiae et ſcientiae medicinalis factum eſt, ut ANDR. VESALIUS, calumniis adverſariorum incenſus, ſuas in Galenum annotationes flammis traderet.

Catalogum compoſuit CONR. GESNER., eumque editioni Frobenianae tertiae praefixit, in quo continentur ordine alphabetico ſcriptores, qui libros Galeni quoquo modo illuſtrarunt interpretando, adnotationibus, ſcholiis, paraphraſibus, problematis, enantiomatis, epitomis, indicibus, tabulis cet. Expoſuit ſimul Gesnerus ſingulatim, quid quisque horum praeſtiterit, quos et quot numero quisque Galeni libros transtulerit, aut aliter illuſtrarit.

Locis in diverſis Galeni libris emendandis, explicandis, illuſtrandis, operam dedere permulti viri, qui correctionum, animadverſionum, antiquarum, variarum lectionum libros conſcripſerunt.

HIER. MERCURIALIS in variar. lectionum libris. (Pariſ. 1585. 8.) — MARSIL. CAGNATUS in variar. obſervat. libr. IV. Rom. 1587. 8. — JO. MANARDUS in epiſt. medicin. Baſil. 1535. f. 1549. f. etc. — JO. LANGIUS in epiſtol. medicinal. Baſ. 1554. 4. Hanov. 1605. 8. — TH. REINESIUS in epiſt. ad Cp. Hofmann. et Chr. Ad. Rupertum. Lipſ. 1660. 4. et in epiſtol. ad Daumium. — *Idem* in variar. lection. libris. Altenb. 1640. 4. — CP. HOFMANNUS in variar. lection. libris VI. (Lipſ. 1619. 8.) — D. W. TRILLER. in obſervat. critic. in var. auctores graec. et latinos libr. IV. Francf. ad Moen. 1742. 8.

XXII. Ad *Galeni* loca quaedam explicanda multa ſcripta ſunt a diverſis auctoribus. Praecipuos eorum enumerabo. Alii ſcripſerunt aut ad defendendum, aut ad confutandum Galenum: alii animadverſiones in vel omnes, vel ſaltim permultos libros Galeni compoſuerunt. Enarrabo ſingulos.

Paſſionarius Galeni. Galeni Pergameni paſſionarius a doctis medicis multum deſideratus: egritudines a capite ad pedes usque complectens: in quinque libros particulares diviſus, cum febrium tractatu earumque ſintomatibus. Lege igitur: et ni tibi mens hebes fuerit, eundem Galeni, et non alterius, ut falſo quidam credunt, eſſe perpendes. Editio mea prodiit Lugduni in aedib. ANT. BLANCHARDI ſumtu Barth. Trot. 1526. 4. Epitome eſt librorum Galeni de medendi methodo, aliorum medicor. Graecor. et Arabum ſcriptis ſimul uſurpatis. Auctor eſt *Gariopontus*, quod probavit Th. Reineſ. in var. lection. — Codices ejus libri, qui exſtant, citantur ab Haller. in bibl. med. pract. to. I. p. 267.

MATTH. SYLVATICUS in opere pandectarum, quod prodiit Tridini 1499. f. et ſaepius. Galeno et Plinio maxime uſus eſt ad illuſtranda permulta Arabum et Arabiſtarum loca. Hinc hae pandectae ad intelligendum, quid Arabes et Arabiſtae de Galeno ſenſerint, et qua ratione eo uſi ſint, perutiles ſunt.

NIC. LEONICENI *de* PLINII *et plurium aliorum medicorum in medicina erroribus opus primum ad Angelum Politianum. De iisd. opus novum ad Frc. Tottum.* In fine: *Ferrar. p. Jo. Macioch.* 1509. 4.

LEONH. LEGHII *floſculi e Galeni libris.* Venet. 1514. f. — *Symphoriani Camperii ſymphonia* etc. ejusque *Medicin. bellum* jam commemorata ſunt §. XXI.

PHIL. BEROALDI *varia opuſcula, nempe de VII. ſapientum ſententiis, ſymbola Pythagorae moraliter explicata, de optimo ſtatu et felicitate, declamationes aliquot et oratio proverbialis, item opuſc. de terrae motu et peſtilentia. Et annotationes in Galenum.* Baſ. 1517. 4.

NIC. LEONICENI *opuſcula, ſc. de Plinii aliorumque in medicina erroribus libr. IV. de trib. doctrinis ordinatis ſecund. Galeni ſententiam lib. I. de virtute formativa lib. I. de dipſade et pluribus aliis ſerpentibus lib. I. de Tiro ſ. vipera lib. I. de morbo Gallico lib. I. Apologia contra ſuarum translationum obtrectatores,*

et medici Romani, NIC. LEONICENI *discipuli, antisophista.* Bas. 1532. f.

Novae academiae Florentinae opuscula adversus Avicennam et medicos neotericos, qui Galeni disciplina neglecta barbaros colunt. Lugd. 1534. 8.

FR. EMERICI *medicor. auxilior. dexter usus, ad veram Hippocratis et Galeni mentem depromptus.* Norimb. 1537. 4.

Medicinae herbariae libri II., quorum primus habet herbas hujus seculi, communes cum veteribus, Dioscoride, Galeno — secundus a recentibus inventas continet herbas. Bas. 1539. 8.

Methodus s. ratio compendiaria perveniendi ad veram solidamque medicinam, mirifice ad Galeni libros recte intelligendos utilis, nec recens in lucem edita LEONH. FUCHSIO *autore.* Bas. 1541. 8. Paris. 1550. 8.

Compendium ex Actuarii libris de differentiis urinarum. it. Galeni universalis doctrina de compos. pharmacor. sec. locos affectos. it. Galeni sylva experimentor. et alior. aliquot opera CONR. GESNERI. Tigur. 1541. 8.

Syruporum universa ratio ad Galeni censuram diligenter expolita — MICH. VILLANOVANO *auctore.* Ven. 1545. 8. Est liber rarissimus et ob auctoris sui, MICH. SERVETI, fatum infelix memorabilis.

ALOYS. TRISSINI *problematum e Galeni sententia libr. VI.* Bas. 1546. 8.

Galeni enantiomaton aliquot liber, JUL. ALEXANDRINO, *medico Tridentino, auctore. Ejusd. Galeni encomion.* Ven. ap. Junt. 1548. 8.

HIER. CARDANI *contradicentium medicorum lib. II.* Lugd. 1548. 8. Paris. 1565. 8. saep.

Ex Hippocrate et Galeno, omnium medicorum κορυφαίοις, excerpta quaedam universis ferme hominibus omnique paene tempore ad sanitatem tuendam utilia, praecipue magnatibus, nec non hypocraticae disciplinae candidatis scitu tum jucunda, tum necessaria. Per JO. KARZSCHIUM *in sex res non natural. congesta. Lips. Mich. Blum imprimebat.* 1549. 4.

Vesani cujusd. calumniar. in Hippocr. Galenique rem anatomic. depulsio p. JAC. SYLVIUM. Paris. 1551. f.

Epitome omnium rerum et sententiarum, quae annotatu dignae in Galeni commentar. in Hippocr. exstant, p. ANDR. LACUNAM *in elenchum minime poenitendum congesta.* Lugd. 1554. 8.

DOM. BUCII CARMIGNOLII *quaesita IV. medicinalia juxta Hippocrat. Galeni et probatissimor. medicor. sententiam discussa. (Acc. M. Ant. Montisiani s. Geminianensis quaestion. medicin. XXIV.* Venet. 1551. 4. Paris. 1556. 16. K.) Lug. 1554. 8. 1557. 12.

De febribus commentarius ex libris aliquot Hipp. et Galeni parte plurima selectus a JAC. SYLVIO. Ven. 1555. 8.

DOMIN. BELLII *quaesita IV. juxta Hippocr. et Galeni sententiam discussa.* Lugdun. 1555. 8. (Est idem c. antecedente proxime Bucii libro, nomine auctoris p. scribendi errorem in Bellii mutato. K.)

In Hippocr. et Galeni physiologiae partem anatomicam isagoge a JAC. SYLVIO *conscripta.* Venet. 1556. 8.

BLASII HOLLERII *morbor. curandor. brevis institutio juxta Galeni sententiam.* Bas. 1556. 8. saep.

ALPH. BERTOLII *methodus general. et compendiaria, ex Hippocr. Galeni et Avicennae placitis depromta ad omnes morb. curand.* Venet. 1556. 8.

LEONH. FUCHSII, *num morbifica aliqua de Galeni sententia sit causa continens, disceptatio ad* FR. VALLERIOLAM. Bas. 1557. 8.

GEO. PICTORII *medicinae — ex Hippocr. Galeno, Avicenn. Aegin. et aliis conscriptae cum aliis.* Basil. 1560. 8.

JAC. PELETARII *de conciliatione locorum Galeni sectiones duae.* Paris. 1560. 4.

JAC. SYLVII *in Hippocr. et Galeni physiologiae partem anatomicam isagoge.* Paris. 1561. 8.

GABR. CUNEI *apologiae* FR. PUTEI *pro Galeno in anatome examen.* Ven. 1564. 4.

Jul. Alexandrini *Antargentericorum suorum defensio adversus Galeni calumniatores.* Ven. 1564. 4.

Thaddaei Duni *muliebrium morbor. omnis gener. remedia ex Dioscor. Gal. Plin. barbarisque et Arab. collecta.* Argent. 1565. 8.

Ferrarii de regulis medicinae libr. III. ex Hipp. Gal. et Avicenna summa c. diligentia collecti. Brix. 1566. 8.

Bern. Baldini *problemata ex Galeni commentariis in Hippocratem.* Ven. 1567. 8.

Oddi de Oddis *de pestis — causis, signis, praecautione, curatione libri IV. Apologiae pro Galeno tum in logica, tum in philosophia, tum etiam in medicina libri III. De coenae et prandii portione libr. II. illustrati opera* Marc. Oddi, *filii.* Ven. 1570. 4.

Melch. Guilandini *papyrus sive commentarius in III. Plinii de papyro capita. Acc.* Hier. Mercurialis *repugnantia, qua pro Galeno strenue pugnatur. it.* Guilandini *assertio sententiae, in Galen. a se pronunciatae* p. 224. Ven. 1572. 4.

Institutionum medicinae, ad Hippocr. Gal. aliorque vett. scripta recte intelligenda mire utilis libr. V. Leonh. Fuchsio *auctore.* Bas. ex off. Opor. 1572. 8. Lugd. 1555. 8. 1560. 8. 1566. 8.

Jo. Stratiandri *elenchus rerum et voc. in Galeni supposititiis ann.* 1562. *primum Bas.* c. *Galeno editus.* — *Contradictiones, dubia et paradoxa in libros Hippocr. Celsi, Galeni, Aetii, Aeginetae, Avicennae. Cum eorund. conciliationib.* Nicol. Rorario *auctore.* Ven. 1566. 8. 1572. 8.

Jo. Planerii *febrium omnium simplicium divisio et compositio ex Galeno et Avic. excerpta, et in arbores redacta.* Ven. 1574. 4.

Hippocratis aphorismi gr. et lat. Cl. Campensio interprete, c. ejusd. annot. quibus Galeni errata illustrantur. Acc. ejusd. animadv. c. apolog. in Galenum. Lugd. 1579. 8.

Rabbi Moysis, *medici antiquiss. aphor. ex Galeno*

collecti et locorum quorund. ap. Galenum ſibi ipſis contradicentium caſtigatio et notatio. Jo. Damasceni *aphor. ad filium.* Baſil. 1579. 8. Editio etiam ad manus eſt Bononiae impreſſa impenſa Bened. Hectoris, opera Platonis, impreſſor. Bonon. 1489. 4. — [Dan. Moegling *Galeni doctrina de didaſcaliis, ſ. methodo, qua is totam medicinam pertractavit.* Heidelb. 1584.]

Frc. Valleriolae *loci medicinae communes ex Galeno collecti.* Lugd. 1604. 8. Prodiere jam antea ſaepius. — *Apologia pro Hippocr. et Galeni medicina adverſus Quercetani librum de priſcorum philoſoph. verae medicinae materia, praeparationis modo atque in curandis morbis praeſtantia.* Pariſ. 1603. 12. *Ad famoſam Turqueti apologiam reſponſio.* Pariſ. 1603. 12. Jo. Audarueti *apologia pro judicio ſcholae Pariſ. de alchimia.* Pariſ. 1604. 12. *Brevis excurſus in Battologiam Quercetani.* Pariſ. 1604. 12. *Comparatio veteris medicinae c. nova, auct.* Jo. Riolano. Pariſ. 1605. 12. *Incurſionum Quercetani depulſio.* 1605. 12. *Cenſura demonſtrationum Harveti pro veritate alchimiae.* Pariſ. 1606. 12. huc pertinent.

Adm. Zuluzanii a Zuluzaniis *animadverſion. medic. in Galen. et Avicenn. libr. VII.* Francof. 1607. 8.

Jo. Bpt. Sylvatici *hiſtoriae* 86 *Galeni medicinales.* Hanov. 1605. f.

Controverſiarum medicar. et philoſoph. Frc. Valleſii libri X. Acc. libell. de locis manifeſte pugnantib. ap. Galenum eod. Valleſio auctore. Ed. III. Francof. 1590. f. *Ed. IV.* Hanov. typ. Wechel. 1606. f. — H. Lavater. *deſenſio Galenicor. medicor. adverſ. calumn. Ang. Salae.* Hanov. 1610. 8. — *De morbis nobiliores animae facultates obſidentibus libri III. Cart. Marinello authore. Quib. acc. liber patefaciens Galenum et omnes alios, qui poſt ipſum medicinam fecerunt — omnia aut majorem partem eor., quae de his morbis pronuntiaverunt, ab antiquioribus deſumſiſſe. Denique opuſculum quodd., cont. nonnullas controver-*

ſias, inconſtantias atque admirationes, in dictis Galeni adinventas. Ven. ap. Junt. 1615. 4.

Cp. Hofmann *de thorace ejusque partibus commentar. in quo diſcutiuntur praecipue, ea, quae inter Ariſtotelem et Galen. controverſa ſunt.* Frcf. 1617. f.

Jo. Scaligeri *loci cujusd. Galeni difficillimi explicatio ex muſ.* Joach. Mersi. L. B. 1619. 4.

Jo. Ca. Amati *fructus medicinales ex Galeni libris.* Lugd. 1623. 12. — *Apologia pro Germanis contra Galenum inſtituta a* Cp. Hofmanno *in promotione* Pt. Heygii. Amberg. 1625. 4. Contra locum Galeni, in quo adverſus Germanos invehitur. — *Apologia apologiae pro Germanis contra Galenum.* Amberg. 1626. 4. — *Apologia dictor. Ariſtot. de origine et principatu membrorum adverſ. Galen. Caeſaris Cremonini.* Ven. 1627. 4.

Compendium abuſuum autoritate Galeni et Hippocr. damnator. cum pro novitiis medicis, tum pro illis, qui medicina et ſanguinis detractione utuntur. Auct. Jo. Fuchſio. Monach. 1629. 8. — *Cp. Hofmanni collatio doctrinae Ariſtot. c. doctrina Galeni de anima.* Helmſt. 1637. 8. — *Galeni et Botalli placita de via ſanguinis a dextro in ſiniſtrum cordis ventriculum.* Ven. 1640. 4. — *Relatio hiſtor. judicii acti in campis Elyſiis coram Rhadamantho contra Galen. c. approb. Apollinis in Parnaſſo communicata p. Mercurium Cp. Hofmanno.* Norimb. 1642. 12. — *Jo. Bpt. van Helmont opuſc. med. inaudita* 1) *de lithiaſi,* 2) *de febrib.* 3) *de humorib. Galeni,* 4) *de peſte.* Col. Agripp. 1644. 8. — *Cp. Hofmanni opuſc. medica, quor. prima habentur pro veritate opellae tres; nimir. Adraſtea Galeni. Exercitatt. juveniles contra Aemil. Pariſanum. Antargenterius. Secunda parte continentur Aug. Buccii de principatu partium corporis quaeſtiones. Collatio doctrinae Ariſtot. c. doctr. Galeni de anima. Cp. Hofmanni pathologia parva. Ejusd. rejectanea pathologica. Prodiere c. Cp. Hofmanni inſtitutt. medicc. libr. VI.* Lugd. 1645. 4.

Cp. Hofmanni pathologia parva, qua methodus Galeni practica explicatur, quam olim Fr. Frisimelica promiserat. 1647. 8.

Hier. Franzosii de motu cordis et sanguinis in animalibus pro Aristotele et Galeno adversus anatomicos neotericos libr. II. Veron. 1651. 4.

Cp. Hofmanni de partibus similaribus lib. sing., defectum quoque modo suppleturus ejusd. prorsus argumenti libri, quem Galen. scripsisse se ait VIII. sentent. Hippocr. et Plat. S. 1. *nat. hum. praef.* Frcf. 1667. 4. *Ej. apologiae pro Galeno s. χρηστομαθειῶν libri III. To. I. contin. isagogica et physiologica. Ex bibl. Guidon. Patini. Liber tertius, quo continentur pathologica. To. II.* Lugd. 1668. 4.

Fr. Ant. Stebler or. an et quomodo verum sit: Dat Galenus opes. Ingolst. 1738. 4. *Ej. orat. Galenus, p. anagramma Angelus, an bonus, an malus in medicina habendus sit.* Ingolstad. 1739. 4. — *G. F. Sigwart fragmenta dynamices Hippocratico-Galenicae, sparsis monumentis memoriae prodita.* Tubing. 1759. 4. et in Baldingeri sylloge opusc. — *Demetrii Polychronii epist., qua Galen. adversus Vesalium defenditur.* Lipf. 1777. 4.

XXIII. *Editiones* operum Galeni omnium quidam viri docti moliti sunt, quae vero lucem non viderunt. Th. Goulston, medicus e Londinensium collegio, aggressus fuerat opus, Galeni, quotquot supersunt, universa, in classes certas digerere, graeca recensere, exemplaribus tam scriptis, quam excusis, secum invicem collatis, scripturam mentemque Galeni genuinam elicere, latinis auribus gratiora purioraque exhibere, omnia analysi accurata, notisque criticis adjectis illustrare. Sed mors acerba et immatura intercepit eum, priusquam ad finem perduxerat, quae erat molitus, et in ipso fere laborum suorum limite. Quae ad edendum elaborata erant, tradita sunt Th. Gatackero, qui ea edidit titulo: *Cl. Galeni opuscula varia a viro clariss.* Theod. Goulstono *graeca recensita, mendisque, quibus scatebant, quam plurimis repurgata et in*

linguam latinam clarius puriusque, quam antehac, traducta. Quorum titulos sequens pagina indicabit. Accesf. ab eodem variae lectiones et annotationes criticae. Lond. 1640. 4. Sunt vero in hac opuf. Galeni collectione: Oratio ad artes et medicinam hortatoria. Quod optimus medicus idem et philofophus. De optimo docendi genere. De fectis. De optima fecta. De dignofcendis curandisque animi adfectibus. De dignofcendis curandisque animi erratis. De fubftantia naturalium facultatum. Quod animi mores fequantur temperamentum corporis. Praemifla eft Goulftoni praefatio de Galeni operibus, ex qua fi judicium de labore ferre licet, quem Galeno impendit, eum fyftemati nimis adhaefiffe et omnia ftudio nimis fevero difpofiturum atque digefturum fuiffe in operum Galeni editione, vero fimile eft. Variae tamen lectiones, operi additae, multum eum infudaffe et in colligendis iis, et in lectione Galeni meliore reddenda, demonftrant. Conf. etiam de hac editione operum Galeni Th. Gatackerum in adverf. c. 12.

Graecam operum Galeni editionem paratam habebat Jan. Cornarius, ut fcribit ipfe in praef. ad alteram latinam editionem operum Galeni Frobenianam, quam curavit. Ejus emendationes textus Galeni adfcriptae funt editioni operum Galeni Aldinae, quae Jenae in bibl. univerfitatis adfervatur.

Cp. Hofmannus, medicinae profeffor Altorfinus, vir fuo aevo longe celeberrimus, et eorum omnium, qui Galeno a reftauratis literis operam dederunt, facile princeps, non folum plures libros Galeni, v. g. de fanitate tuenda, de ufu partium et de methodo medendi, partim interpretatus eft, partim vero commentariis, adnotationibus, cet. auxit; verum etiam confilium cepit Galeni operum omnium, et quidem graece et latine edendorum. Ejus confilii ipfe rationem reddit in commentariis in Galeni de ufu partium corporis humani libr. XVI. ubi in averfa parte ejus folii, cui titulus impreffus eft, haec verba leguntur. *Bonum factum.*

Viri integerrimi, typographorum eximii, iidemque non propria tantum, ſed et paterna, avita, abavita induſtria clari, D. D. Daniel et David Aubrii, fratres, nec non D. Schleich, et poſtquam jam bis dederunt Hippocratem graeco-latinum, opera et ſtudio D. Anutii Foeſii, non emendatiſſimum tantum, ſed et maxime perſpicuum, cogitationes inſtituerunt de Galeno quoque. Eam in rem cum diu quaeſiviſſent Foeſium aliquem, occaſione horum commentariorum inciderunt in Cp. Hofmannum, quem orarunt et exorarunt, ut boni publici cauſſà hunc laborem in ſe reciperet. Recepit ille quidem, nec hactenus pepercit ulli operae et ſumtui, ut Galenus fiat quam ornatiſſimus: verum cum cupiat opus eſſe (ſi pote) omnibus numeris abſolutiſſimum, voluit is publice hoc ſignificatum rogatumque omnes bonos et cordatos, per ſalutem et incolumitatem methodi Galenicae, ut, ſi quae habeant Galeni ſcripta, ſive nunquam edita, ſive edita ſeorſim, ſive cum, ſive ſine emendationibus, qua graecae, qua latinae orationis, ad ſe (vel ad typographos) mittant, certi, de hoc ipſorum facto publice olim conſtiturum. Si qui etiam ſint, in quorum manibus correctiones nondum editae Veſalii, Dodonaei, Cornarii, Lalamantii, Gregorii, Budaei, Riccii, Falckenburgii, aliorum, immo vero ſi qui emendationes habeant, ex collatione mſſ. in Germanicis, Italicis, Gallicis, Hiſpanicis, Anglicis bibliothecis reconditorum, eos pariter rogat et obſecrat, uti ſecum communicent, certi, unicuique ſua ſine livore tributum iri. Hoc ille ſpondet fide ſua. Actum Altorſii XVIII. Calend. April. MDCXXIII.

Diligentiſſime vero Hofmannus in ſuo opere verſatus eſt, et reliquit, poſtquam fato fuerat functus, Galeni opera omnia, ſuo labore emendata atque digeſta, cum verſione latina ſingulorum librorum, aut ab ipſo compoſita, aut, ubi bona verſio latina proſtaret, ea emendata et commentariis illuſtrata, in viginti ſex voluminibus in folio manu ſua ſcripta. Haec Galeni opera erant primo Norimbergae, in theſauro librario Jo.

Geo. Volcameri, qui Galenum ab Hofmanno, de hoc opere valde follicito, juftae pecuniae fumma redemit, e quo transierunt hereditatis jure in bibliothecam Chr. Thomasii. Quae cum fub hafta divenderetur, transiere ea XXVI. immenfi et laboris et doctrinae volumina ad Cl. Afkew, Anglum, quo fato functo incertum eft, in cujus manus pervenerint. Pt. Laurembergius ait, fe cum Cp. Hofmanno eam editionem praeparaffe, in laur. Delphic. p. 34. 40. Conf. ceterum de hoc Hofmanni labore Cph. Mart. Meelfuhreri acceffiones ad Almeloveenii bibliothecam promiffam et latentem p. 139. feq. Wagenfeilii peram libror. juvenil. pa. IV. 2. p. 782. Morhof. in polyhift. lib. I. p. 306. Jo. Jac. Baier in vit. profeff. med. Altorf. p. 60 feq. — Dolendum fane eft, Hofmannum in Galeno elaborando idem fere effeciffe, quod noftro faeculo Trillerus in Hippocrate, eum nimis indulfiffe ingenio fuo, congeffiffe omnia, eoque modo opus quidem fumme doctum, at mole fua ipfa laborans compofuiffe. Si enim indolem commentariorum, quos in libros Galeni de ufu partium et de fanitate tuenda compofuit Hofmannus, refpicimus, menteque noftra cogitamus, commentarios in fingulos Galeni libros, qui in his XXVI. voluminibus fcriptis cum Galeni textu et verfione ejus continebantur, ejusdem fuiffe indolis ac naturae, tunc fane non adeo invehendum eft in bibliopolarum prudentiam, quod in communi hoc literarum contemtu non aufi funt fumtu in tantum opus impenfo rem familiarem fuam disperdere. Sed e re literaria utique fuiffet, praecipuas Hofmanni adnotationes a docto aliquo viro excerpi, et relatas ad paginas editionis vel Charterii, vel Bafileenfis cum locis Galeni hactenus male intellectis enotari, tum defcriptis quoque medicis obfervationibus, quae in illo Hofmanni opere occurrunt fingulares et non contemnendae, uno mediocri volumine tot tantorumque laborum fructus cum lectoribus communicari.

Latinam operum Galeni editionem Jo. Lalamantius molitus eft, tefte praefatione libri: *Operum Ga-*

leni omnium latine propediem edendorum ſpecimen. Ex Jo. Lalamantii *recognitione et caſtigatione Graeci codicis locis innumerabilibus. Ejusd. Lalamantii de ptiſana ſui temporis libellus.* Genev. 1579. 8. Volebat ipſas graecas editiones primum corrigere, quo facto verſionem *latinam* librorum graecorum longe correctiorem et textui longe magis reſpondentem conficere. Specimen etiam edidit interpretationum ſuarum librorum Galeni de optima corporis noſtri conſtitutione, de pleniore habitu, de inaequali intemperie, quomodo ſimulantes morbum ſint deprehendendi et de ptiſana, in hoc ſpecimine editorum, ex quibus ſi judicium ferre de toto hoc inſtituto Galeni verſionum corrigendarum licet, verſiones latinae Galeni librorum utique correctiores fuiſſent editae. Sed ſexageſimum quartum annum jam agebat Lalamantius, quum hoc conſilium cepiſſet, a ſenili languore in hoc propoſito exſequendo impeditus. — Conſilium Galeni operum, prouti latine verſa deprehenduntur in editione Charterii, in 8. edendorum nuper communicavit cum erudito orbe Aug. Fr. Heckerus, medicinae (tunc temporis) profeſſor in ſtudio Erfordenſi. Sed non adriſiſſe videtur doctis viris id propoſitum, neque poteſt adridere, in tanta latinarum editionum operum Galeni, quarum partem haud exiguam curarunt viri doctiſſimi et in emendandis latinis verſionibus diligentiſſimi, copia. Neque Charterius is eſt reputandus, a quo latinae verſiones omnibus numeris abſolutae atque textui ad omnem partem reſpondentes proficiſci potuerint. (Simile conſilium cepit J. F. Pierer, qui in bibliotheca iatrica poſt Hippocratem, cujus III. volumina in forma 8. Altenburg. 1806. prodiere, edere conſtitueral Galenum. Sed promiſſo non ſtetit Vir Illuſtris. K.)

(Cujus libri Galeni ſequens verſio italica ſit, ignorat mecum Clar. Ebertus, utrum no. 125. an 132. aut 133. Ne tamen quid in hiſtoria operum Galeni literaria deſit, eam coronidis loco addere lubuit: Recetta-

rio de Galieno optimo e probato a tutte le infermità, che achadeno a homeni et a donne e di fuori li corpi. Tradutto in volgare per Juane Saracino. Venez. 1514. 4. Brefcia 1537. et 1545. 8. Ven. 1542. 1547. 1551. et 1619. in 8. et ibid. 1670. 12. quae poftrema editio omnium dicitur teterrima. K.)

(Sequentium codicum manufcriptorum notitiam gratus debeo Excellentiffimo et amiciffimo SPOHNIO. In coenobiis montis Atho varii et omnium operum Galeni, et fingulorum librorum codices fervantur manufcripti, v. c. in coenobio Batopaidi Galenus mftus et Hippocrates mftus (Vid. WALPOLE memoirs on Turkey. Lond. 1817. 4. p. 202.); in coenobio Iveron felecta Galeni et Ariftotelis, ibid. p. 209. in conventu Stae Laurae duo codices manufcripti, bene confervati, ibid. p. 211. denique in conventu Dionyfio Aphorifmi Hippocratis MS. ibid. — Praeter hos HARLESIUS (introduct. in lingu. graec. vol. I. praefat.) gratus agnofcit, SIEBENKEESIUM hanc fibi notitiam mff. codicum fingulorum librorum Galeni et Hippocratis, Romae in bibliotheca Barberina latentium, fuppeditaffe, nempe no. 137. Galenus de diebus criticis; no. 205. Galen. in aphor. Hippocratis; no. 245. Galeni judicia de infirmo; no. 273. 274. Idem de offibus; no. 274. Idem de generatione pilorum; no. 136. 145. Hippocratis aphorifmi; 205. Ejusd. prognoft. — Denique in GAISFORDI catal. codd. Clarkianor. Vol. I. p. 62. adfertur cod. 26. qui no. X. continet *Γαληνοῦ περὶ σφυγμοῦ πρὸς Ἀντώνιον* f. 74b. usque ad f. 83a. extr. et no. XVI. *Γαληνοῦ περὶ ἐβένου* f. 95. K.)

HOC PRIMO VOLVMINE CONTINENTVR:

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΑΡΑΦΡΑΣΤΟΥ
ΤΟΥ ΜΗΝΟΔΟΤΟΥ
ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙ ΤΑΣ ΤΕΧΝΑΣ.

Ed. Chart. to. II. [p. 3.] Ed. Baſ. to. I. (p. 1.)

Κεφ. α'. Εἰ μὲν μηδόλως λόγου μέτεστι τοῖς ἀλόγοις ὀνομαζομένοις ζώοις, ἄδηλόν ἐστι. ἴσως γὰρ εἰ καὶ μὴ τοῦ κατὰ τὴν φωνὴν, ὃν καὶ προφορικὸν ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ τοῦ γε κατὰ τὴν ψυχὴν, ὃν ἐνδιάθετον καλοῦσι, μετέχει πάντα, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δὲ ἧττον. Ὅτι μέντοι

GALENI PARAPHRASTAE
MENODOTI
ADHORTATIO AD ARTES ADDISCENDAS.

Cap. I. An animantia, quae dicuntur bruta, prorſus expertia ſint rationis, nondum ſatis liquet. Fortaſſis enim, tametſi non habent eam rationem, quae in voce ſita eſt, nobiscum communem, quam vocant *enuntiativam,* certe eam, quae eſt in anima, quam *mente conceptam* appellant, nobiscum habent communem omnia, licet alia magis, alia minus. Perſpicuum ſane eſt hominem hac

Ed. Chart. II. [3.] Ed. Bas. I. (1.)

πλεῖστον ὅσον αὐτῶν διενηνόχασιν οἱ ἄνθρωποι, πρόδηλον ἡμῖν ἐστιν, ὁρῶσι τό τε πλῆθος τῶν τεχνῶν, ὧν μεταχειρίζεται τὸ ζῶον τοῦτο, καὶ ὅτι μόνος ἄνθρωπος ἐπιστήμης ἐπιδεκτικὸς, ἣν ἂν ἐθελήσῃ, τέχνην μανθάνει. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα σχεδὸν ἄτεχνα πάντ' ἐστὶ πλὴν ὀλίγων δή τινῶν ἐν αὐτοῖς· ἀλλὰ καὶ ταῦτα φύσει μᾶλλον, ἢ προαιρέσει τεχνῶν εὐτύχηκεν. Ὁ δ' ἄνθρωπος οὔτε τινος τῶν παρ' ἐκείνοις ἀμελέτητος· ἀλλὰ καὶ τὴν ὑφαντικὴν ἐμιμήσατο τὰς ἀράχνας, καὶ πλάττει, καθάπερ αἱ μέλισσαι, καὶ τοῦ νεῖν οὐκ ἀνάσκητός ἐστι, καίτοι πεζὸς ὤν· ἀλλὰ καὶ τῶν θείων τεχνῶν οὐκ ἀπολείπεται, ζηλῶν μὲν Ἀσκληπιοῦ τέχνην ἰατρικὴν, ζηλῶν δ' Ἀπόλλωνος αὐτήν γε ταύτην, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ἃς ἔχει, τοξικὴν, μουσικὴν, μαντικήν· ἔτι τε τῶν Μουσῶν τὴν ἑκάστης ἰδίαν. Οὐδὲ γὰρ γεωμετρίας, οὐδ' ἀστρονομίας ἀφίσταται, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς γῆς νέρθεν, καὶ τὰ ὕπερθε τοῦ οὐρανοῦ, κατὰ Πίνδαρον, ἐπισκοπεῖ. ἐξεπορίσατο δὲ

parte longe caeteris animantibus antecellere, cum ex illo, quod cernimus, quanta ſit artium multitudo, quas hoc animal tractat: tum ex hoc, quod ſolus homo, ſcientiae capax, quamcunque velit, artem percipit. Caetera enim animalia fere omnia ſunt artium expertia, ſi pauca quaedam hinc excipias. Quin his etiam ipſis natura magis, quam inſtituto contigerunt artes. Caeterum nec apud illa quicquam eſt artium, quod homo non meditetur. Sed in arte texendi imitatus eſt araneas, in arte fingendi, quam plaſticen vocant, apes: nec imperitus eſt natandi, cum ſit animal terreſtre. Jam nec divinis artibus deſtituitur, imitans et Aeſculapii, quae eadem eſt Apollinis, medicam artem, ac caeteras item omnes, quas habet Apollo, jaculandi, canendi, divinandi; ad haec quam unaquaeque Muſarum habet peculiarem. Nec geometriae, nec aſtronomiae expers eſt. Verum et *ea, quae ſubter terram ſunt, et ea, quae ſupra coelum ſunt*, ut ait Pindarus, *contemplatur*. Deni-

ὑπὸ φιλοπονίας καὶ τὸ μέγιστον τῶν θείων ἀγαθῶν, φιλοσοφίαν. Διὰ ταῦτα τοίνυν, κἂν λόγου μέτεστι τοῖς ἄλλοις ζώοις, κατ᾽ ἐξοχὴν αὐτῶν καὶ ὁ ἄνθρωπος μόνος ὀνομάζεται λογικός.

Κεφ. β'. [4] Πῶς οὖν οὐκ αἰσχρὸν, ᾧ μόνῳ τῶν ἐν ἡμῖν κοινωνοῦμεν θεοῖς, τούτου μὲν ἀμελεῖν, ἐσπευκέναι δὲ περί τι τῶν ἄλλων, τέχνης μὲν ἀναλήψεως καταφρονοῦντα, τύχῃ δ᾽ ἑαυτὸν ἐπιτρέποντα; ἧς τὴν μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουληθέντες οἱ παλαιοὶ, γράφοντες καὶ πλάττοντες αὐτὴν, οὐ μόνον ἐν εἴδει γυναικὸς ἠρκέσθησαν· (καίτοι τοῦθ᾽ ἱκανὸν ἦν ἀνοίας σύμβολον) ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδοσαν ἐν χεροῖν ἔχειν αὐτῇ, καὶ τοῖν ποδοῖν ὑπέθεσαν βάσιν σφαιρικὴν, ἐστέρησαν δὲ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν· ἐνδεικνύμενοι διὰ τούτων ἁπάντων τὸ τῆς τύχης ἄστατον. Ὥσπερ οὖν ἐν νηῒ χειμαζομένῃ σφοδρῶς, ὡς ἐπικλύζεσθαί τε τοῖς κύμασι, καὶ κινδυνεύειν βυθισθῆναι, μοχθηρῶς ἄν τις πράξειεν, ἐπιτρέψας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ τυφλῷ· κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον κἂν τῷ βίῳ, μειζόνων ναυαγίων περὶ πολλοὺς

que bonorum divinorum maximum sua sibi paravit industria, philosophiam. Has igitur ob causas, quamquam caeteris animantibus non deest ratio, tamen solus homo vocatur ratione praeditus, quod omnibus antecellat.

Cap. II. Quomodo igitur non turpe est, id, quod unum nobis inest commune cum Diis, negligere, aliarum vero rerum studio teneri, ac spreta artium perceptione, fortunae nos ipsos committere? Cujus improbitatem nobis ob oculos ponere volentes prisci, non sat habuere, eam repraesentare muliebri specie (quamquam hoc ipsum satis magnum erat amentiae signum) et picturis et statuis: verum et clavum ei dederunt in manibus, ac pedibus subjecerunt basim figura sphaerae: tum et oculis eam privarunt; nimirum his omnibus declarantes illius inconstantiam. Quemadmodum igitur in navi vehementer jactata tempestate, adeo, ut periculum sit, ne procellis ac fluctibus obruta demergatur in profundum, perperam fecerit, qui coeco gubernatori clavum commiserit; itidem, opinor, in vita,

Ed. Chart. II. [4.] Ed. Bas. I. (1.)

οἴκους γιγνομένων, ἢ περὶ τὰ σκάφη κατὰ θάλατταν, οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοντός ἐστιν, ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις περιστάσεσι πραγμάτων τυφλῇ δαίμονι, μήδ᾽ αὐτῇ βεβαίως ἐστηριγμένῃ. Ἔμπληκτός τε γάρ ἐστι καὶ ἄνους εἰς τοσοῦτον, ὡς πολλάκις τοὺς ἀξιολόγους ἄνδρας παρερχομένη, πλουτίζειν τοὺς ἀναξίους· οὐδὲ τούτους βεβαίως, ἀλλ᾽ ὅσον πάλιν αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι τὰ δοθέντα. Ταύτῃ τῇ δαίμονι πλῆθος ἀνδρῶν ἀμαθῶν οὐκ ὀλίγον ἕπεται, μηδέποτ᾽ ἐν τῷ αὐτῷ μενούσῃ διὰ τὸ τῆς βάσεως εὐμετακύλιστον, ἥτις αὐτὴν ἄγει καὶ φέρει καὶ κατὰ κρημνῶν ἐνίοτε καὶ θαλάττης. Ἔνθα συναπόλλυνται μὲν ἀλλήλοις, ἑπόμενοι πάντες αὐτῇ· μόνη δ᾽ ἀβλαβὴς ἐκείνη διεξέρχεται, καταγελῶσα τῶν ὀλοφυρομένων καὶ καλούντων αὐτὴν, ὅτ᾽ οὐδὲν ὄφελος. Τὰ μὲν δὴ τῆς τύχης ἔργα τοιαῦτα.

Κεφ. γ΄. Τὸν δ᾽ Ἑρμῆν, ἅτε λόγου μὲν ὄντα δεσπότην, ἐργάτην δὲ τέχνης ἁπάσης, θέασαι πάλιν, ὅπως ἐξ

cum hic in permultis aedibus (familiis) graviora fiant naufragia, quam fcaphis accidunt in mari, non recte judicarit, qui femet ipfum in tantis negotiis, undique circumftantibus ac vallantibus, coecae commiferit Deae, nec huic fatis ftabili. Adeo enim ftupida ac demens eft, ut plerumque bonis viris praeteritis, quorum oportebat haberi rationem, locupletet indignos, ac ne id quidem conftanter, fed tantisper, donec rurfus (pari, qua dederat, temeritate) eripiat donata. Hanc Deam fequitur turba non mediocris hominum ineruditorum, nunquam eodem in ftatu manentem, propter bafis, cui infiftit, volubilitatem, quae illam huc illuc agit rapitque perque praecipitia nonnumquam, et in mare. Ibi pariter intereunt omnes, illam fequentes: at ipfa fola evadit illaefa atque incolumis, ridens interim plorantes et ipfius opem fruftra implorantes. Atque hujusmodi funt Fortunae facta.

Cap. III. Porro Mercurium, tamquam rationis dominum omnisque artis auctorem, confidera rurfum, quam

ὑπεναντίου τῇ τύχῃ κεκοσμήκασι πάλιν οἱ γράφοντές τε καὶ πλάττοντες. Νεανίσκος ἐστὶν ὡραῖος, οὐκ ἐπίκτητον, οὐδὲ κομμωτικὸν ἔχων κάλλος, ἀλλ' εὐθὺς ὥστε συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτοῦ. ἔστι δὲ φαιδρὸς μὲν τὰς ὄψεις, δέδορκε δὲ δριμὺ, καὶ ἡ βάσις τὸ πάντων σχημάτων ἑδραιότατόν τε καὶ ἀμεταπτωτότατον ἔχει, τὸν κύβον. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν τούτῳ τῷ σχήματι κοσμοῦσιν. Ἴδοις δ' ἂν τοὺς θιασώτας αὐτοῦ φαιδροὺς μὲν ὁμοίως τῷ καθηγουμένῳ θεῷ, μεμφομένους δ' οὐδέποτε αὐτὸν, ὥσπερ οἱ τὴν τύχην, οὐδ' ἀπολειπομένους πότ', οὐδὲ χωριζομένους· ἀλλ' ἑπομένους τε καὶ διὰ παντὸς ἀπολαύοντας τῆς προνοίας αὐτοῦ.

Κεφ. δ'. Τοὺς δέ γε τῆς τύχης συνεπομένους ἅπαντας μὲν ἀργοὺς θεάσῃ καὶ τεχνῶν ἀμαθεῖς· ὀχουμένους δ' ἐπ' ἐλπίδων ἀεὶ, καὶ θεούσῃ τῇ δαίμονι συνθέοντας· ἐνίους μὲν ἐγγὺς, ἐνίους δὲ [5] πο῾ῤῥωτέρω, τινὰς δὲ καὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐξημμένους. Ἐν τούτοις ἅπασι καὶ τὸν Κροῖσον

diverſa, quamque pugnante cum Fortunae ſimulacro forma repraeſentarunt illi priſci, tum picturis, tum ſtatuis. Adoleſcens eſt maturus, nequaquam habens pulchritudinem adſcititiam, aut artificio comptorum additam, ſed nativam quamdam, ut ex ea reluceat animi virtus. Eſt autem hilari vultu, oculis acribus. Baſis autem, cui inſiſtit, eſt omnium figurarum firmiſſima, minimeque volubilis, videlicet undique quatuor angulis nitens teſſera. Interdum et ipſum Deum hac figura repraeſentant. Videas autem et hujus cultores ſimiliter hilares, quemadmodum eſt is, quem ſequuntur, nec unquam de illo querentes, quod ſolent ii, qui ſequuntur Fortunam. Nec deſtituuntur unquam, nec ſejunguntur ab eo, ſed perpetuo ſequuntur illum et illius providentia fruuntur.

Cap. IV. Contra, qui Fortunam ſequuntur, videre licet inertes ac diſciplinarum rudes, ſpe ſemper ducicumque currente Dea currere, alios quidem propius, alios vero procul: nonnullos vero etiam ab illius manu pendere. Inter hos omnes videbis et Croeſum illum

ἐκεῖνον τὸν Λυδὸν ὄψει, καὶ τὸν Πολυκράτην τὸν Σάμιον, καὶ ἴσως θαυμάσεις, τῷ μὲν τὸν Πακτωλὸν ἰδὼν ῥέοντα χρυσὸν, τῷ δὲ καὶ τοὺς θαλαττίους ὑπηρετοῦντας ἰχθῦς. Μετὰ τούτων δὲ καὶ Κῦρον θεάσῃ, καὶ Πρίαμον καὶ Διονύσιον. Ἀλλὰ καὶ τούτων ὀλίγον ὕστερον ὄψει Πολυκράτην μὲν ἀνεσταυρωμένον, ὑπὸ Κύρῳ δὲ Κροῖσον, αὐτὸν δὲ τὸν Κῦρον ὑπ' ἄλλοις. Ὄψει δὲ καὶ Πρίαμον καθειργμένον καὶ Διονύσιον ἐν Κορίνθῳ. Εἰ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκέψαιο τοὺς ἀπωτέρω μὲν αὐτὴν θέουσαν διώκοντας, οὐ μὴν τυχόντας γε, μισήσεις ὅλως τὸν χορόν. εἰσὶ γὰρ ἐνταῦθα καὶ δημαγωγοὶ πολλοὶ, καὶ ἑταῖραι καὶ πόρνοι καὶ προδόται φίλων· εἰσὶ δὲ καὶ φονεῖς καὶ τυμβωρύχοι, καὶ ἅρπαγες· πολλοὶ δὲ μηδὲ τῶν θεῶν αὐτῶν πεφεισμένοι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἱερὰ συλήσαντες.

Κεφ. ε'. Ὁ δὲ ἕτερος τῶν χορῶν, πάντες μὲν κόσμιοι καὶ τεχνῶν ἐργάται. οὐ θέουσι δὲ, οὐδὲ βοῶσιν, οὐδ' ἀλ-

Lydum et Polycratem Samium, ac fortaffis miraberis alteri quidem Pactolum fluentem (ferentem) aurum, alteri vero marinos etiam pifces fervientes. Cum his rurfum et Cyrum videbis et Priamum et Dionyfium. Verum paulo poft ex his ipfis haud eodem in ftatu confpicies Polycratem cruci affixum, tum Cyro fubactum Croefum: rurfus Cyrum aliorum imperio fubjectum: videbis et Priamum inclufum et Dionyfium Corinthi. Quodfi contempleris reliquos, qui procul infequuntur eam currentem, nec tamen affequuntur, nimirum prorfus oderis eum chorum. Sunt enim hic demagogi permulti, meretrices et fcortatores et amicorum proditores: funt et homicidae, et monumentorum perfoffores ac rapaces. Complures item, qui ne Diis quidem pepercerint, verum et horum templa fpoliaverint.

Cap. V. Alter autem chororum *eft hujusmodi: in hoc* omnes modefti et artium opifices, neque currunt, neque vociferantur, neque inter fe decertant: fed inter

λήλοις μάχονται· ἀλλ' ἐν μέσοις μὲν αὐτοῖς ὁ θεὸς, ἀμφ' αὐτὸν δὲ ἅπαντες ἐν τάξει κεκόσμηνται, χώραν ἕκαστος, ἣν ἐκεῖνος ἔδωκεν, οὐκ ἀπολιπόντες. Οἱ μὲν ἔγγιστα τῷ θεῷ, καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ κεκοσμημένοι, γεωμέτραι καὶ ἀριθμητικοὶ καὶ φιλόσοφοί τε καὶ ἰατροὶ καὶ ἀστρονόμοι καὶ γραμματικοί. Τούτων δ' ἐφεξῆς ὁ δεύτερος, ζωγράφοι, πλάσται, γραμματισταὶ, τέκτονές τε καὶ ἀρχιτέκτονες, καὶ λιθογλύφοι, καὶ μετ' αὐτοὺς δὲ ἡ τρίτη τάξις, αἱ λοιπαὶ τέχναι πᾶσαι, κατὰ μέρη μὲν οὕτω κεκόσμηται· πάντες δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσι, κοινῷ τῷ παρ' αὐτοῦ προστάγματι πειθόμενοι. Θεάσῃ δὲ κἀνταῦθα πολλοὺς μετ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, τετάρτην δέ τινα τάξιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἔκκριτον, οὐχ οἷοί τινες ἦσαν οἱ μετὰ τῆς τύχης. οὐ γὰρ ἀξιώμασι πολιτικοῖς, οὐδὲ γένους ὑπεροχαῖς, οὐδὲ πλούτῳ (2) τοὺς ἀρίστους ὁ θεὸς οὗτος εἴθισται κρίνειν· ἀλλὰ τοὺς καλῶς μὲν βιοῦντας, ἐν δὲ ταῖς ἑαυτῶν τέχναις πρωτεύοντας, ἑπομένους δὲ τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ καὶ νομίμως τὰς τέχνας ἐργαζομένους τιμᾷ τε καὶ πρὸ τῶν ἄλλων

illos medius est Deus, et circum hunc suo quisque loco dispositus, nec ordinem, quem cuique dedit Deus, deserunt. Alii quidem Deo proximi sunt, et hunc ordine composito cingentes, videlicet geometrae, arithmetici, philosophi, medici, astronomi et grammatici. Hos sequitur alter chorus, pictores, plastae, grammatistae, fabri et architecti, lapicidae. Post hos sequitur ordo tertius, reliquas artes omnes continens, sic in ordinem digestis singulis, ut omnes tamen ad Deum vertant oculos communibus illius mandatis obtemperantes. Conspicies autem et hic multos cum ipso Deo, quartum quendam ordinem e caeteris selectum *efficientes*, non quales erant illi, qui Fortunam comitabantur. Non enim ex dignitatibus civilibus, neque ex generis claritate, neque ex divitiis consuevit Deus hic praestantissimos judicare, sed qui cum virtute vitam agunt, quique in suis artibus excellunt, ipsiusque obsequuntur praeceptis ac legitime suas artes exercent: hos et magni facit et cae-

ἄγει, περὶ αὐτὸν ἔχων ἀεί. Τοῦτον, οἶμαι, τὸν χορὸν νοήσας, ὁποῖός ἐστιν, οὐ μόνον ζηλώσεις, ἀλλὰ καὶ προσκυνήσεις. Σωκράτης ἐστὶν ἐν αὐτῷ καὶ Ὅμηρος, καὶ Ἱπποκράτης καὶ Πλάτων, καὶ οἱ τούτων ἐρασταὶ, οὓς ἴσα καὶ τοῖς θεοῖς σέβομεν, οἷον ὕπαρχοί τινες καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ. Τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων οὐκ ἔστιν ὅστις ἠμελήθη ποτὲ πρὸς αὐτοῦ· οὐ μόνον γὰρ τῶν παρόντων πεφρόντικεν, ἀλλὰ καὶ πλέουσι σύμπλους ἐστὶ καὶ ναυαγούντων οὐκ ἀπολείπεται. Ἀρίστιππος γοῦν ἐπειδή ποτε πλέων, τοῦ σκάφους ἀπολομένου, ἐπὶ τὰς Συρακουσίων ἠϊόνας ἐξεβράσθη, πρῶτον μὲν ἐθάῤῥησε θεασάμενος ἐπὶ τῆς ψάμμου διάγραμμα γεωμετρικόν· ἐλογίσατο γὰρ εἰς Ἕλληνάς τε καὶ σοφοὺς ἄνδρας, οὐκ εἰς βαρβάρους ἥκειν. Ἔπειτα παραγενόμενος εἰς τὸ Συρακουσίων γυμνάσιον καὶ ταυτὶ τὰ ἔπη φθεγξάμενος,

[6] *Τίς τὸν πλανήτην Οἰδίπουν καθ' ἡμέραν*
Τὴν νῦν σπανιστοῖς δέξεται δωρήμασι;

προσιόντας τέ τινας ἔσχεν αὐτῷ καὶ γνωρίζοντας ὅστις εἴη,

teris anteponit, eos semper sibi habens conjunctissimos, Hunc, ni fallor, chorum si cognoveris, qualis sit, non modo admiraberis, verum etiam adorabis. In hoc et Socrates et Homerus et Hippocrates et Plato et horum studiosi, quos pari cum Diis honore dignamur, tamquam legati ac ministri quidam Dei. Caeterorum autem omnium nemo est, qui ab eo unquam est neglectus. Non solum enim praesentium curam habet, verum etiam et navigantibus adest, nec in naufragio destituit. Aristippus saltem, cum aliquando navigans, fracta scapha, in littus Syracusanum ejectus esset, primum quidem bono animo esse coepit, cum in arena vidisset descriptas lineas geometricas: reputabat enim sese ad Graecos ac sapientes viros, non ad barbaros venisse. Post cum venisset in Syracusiorum gymnasium, et hosce versus pronuntiasset:

Quis Oedipum in diem vagantem et exulem
Bonis recipiet hoc die rarissimis?

et habuit, qui ipsum convenirent et agnito protinus omnia,

καὶ πάντων, ὧν ἐδεῖτο, μεταδιδόντας εὐθέως. Ὡς δ' εἰς Κυρήνην, αὐτοῦ τὴν πατρίδα, μέλλοντές τινες πλεῖν ἐπυνθάνοντο, μή τι τοῖς οἰκείοις ἐπιστέλλει, κελεύειν αὐτοῖς ἔφη ταῦτα κτᾶσθαι τὰ κτήματα, ἃ καὶ ναυαγήσαντι συνεκκολυμβήσει.

Κεφ. ς'. Πολλοὶ δὲ τῶν κακοδαιμόνων καὶ πάντα πρὸς τὸν πλοῦτον ἀποβλεπόντων, ἐν τοιαύταις πραγμάτων περιστάσεσι γενόμενοι, χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἐξαψάμενοί τε καὶ περιθέμενοι τῷ σώματι, προσαπώλεσαν αὐτοῖς καὶ τὴν ψυχήν, οὐδὲ τοῦτο δυνάμενοι συνιδεῖν, ὅτι καὶ τῶν ἀλόγων ζώων αὐτοὶ πρῶτοι τὰ ταῖς τέχναις κεκοσμημένα μᾶλλον ἀσπάζονται. Καὶ γὰρ τοὺς πολεμικοὺς ἵππους καὶ τοὺς θηρατικοὺς κύνας πρὸ τῶν ἄλλων τιμῶσι, καὶ τοὺς μὲν οἰκέτας ἐκδιδάσκονται τέχνας, πάμπολυ πολλάκις εἰς αὐτοὺς ἀργύριον ἀναλίσκοντες· ἑαυτῶν δ' ἀμελοῦσι. Καίτοι οὐκ αἰσχρὸν τὸν οἰκέτην μὲν ἐνίοτε δραχμῶν εἶναι μυρίων ἄξιον, αὐτὸν δὲ τὸν δεσπότην αὐτοῦ μηδὲ μιᾶς; καὶ τί λέγω μιᾶς; οὐδ' ἂν

quibus opus erat, impertirent. Deinde cum essent, qui Cyrenen, illius patriam, navigaturi percunctarentur, *numquid suis renuntiari vellet: Jubete*, inquit, *illos has sibi parare possessiones, quae, navi fracta, simul enatant cum possessore.*

Cap. VI. At multi miseri omnia ad divitias referentes, quum in talia tempora inciderint, aurum vel argentum arripientes, illoque corpus circumdantes, suam sibi animam perdiderunt: ne id quidem apud se reputantes, quod ipsi ex brutis animantibus ea potissimum amplectuntur, quae sunt artibus ornata. Siquidem equos ad bellum edoctos, et canes venandi peritos caeteris anteponunt, quin et servos curant artibus instituendos, et frequenter in eos plurimam impendunt pecuniam: se vero ipsos negligunt. Quid? annon turpe videtur, famulum nonnumquam aestimari drachmarum decem millibus, ipsum autem dominum ne unius quidem haberi? Quid autem dixi unius?

προῖκά τις τὸν τοιοῦτον λάβοι. Μή ποτε αὐτοὺς μόνους ἠτιμήκασιν ἐκ πάντων μηδεμίαν ἐκμαθόντες τέχνην; Ὅταν γὰρ καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων ἐν τεχνικοῖς ἐπιτηδεύμασι παιδεύωσι, καὶ οἰκέτην ἀργὸν καὶ ἄτεχνον οὐδενὸς ἄξιον εἶναι νομίζωσιν· ἐπιμελῶνται δὲ καὶ τῶν χωρίων, καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων, ὅπως ἕκαστον εἰς δύναμιν ὅτι βέλτιστον ᾖ· μόνων δ' ἑαυτῶν ἀμελῶσι, μηδ' εἰ ψυχὴν ἔχουσι γιγνώσκοντες, εὔδηλον, ὅτι τοῖς ἀποβλήτοις τῶν οἰκετῶν ἐοίκασιν. ὥστε τὶς ἐπιστὰς ἀνδρὶ τοιούτῳ προσηκόντως ἂν εἴποι πρὸς αὐτόν· ὦ ἄνθρωπε, οἰκία μέν σοὶ εὖ ἔχει, καὶ τὰ ἀνδράποδα πάντα, καὶ ἵπποι δὴ καὶ κύνες, καὶ χωρία, καὶ ὅσα κέκτησαι διάκειται καλῶς· αὐτὸν δὲ σὲ οὐκ ἀγαθὴ κομιδὴ ἔχει. Καλῶς οὖν καὶ ὁ Δημοσθένης, καὶ ὁ Διογένης, ὁ μὲν, χρυσᾶ πρόβατα καλῶν τοὺς πλουσίους καὶ ἀπαιδεύτους· ὁ δὲ, ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκαῖς ἀπεικάζων αὐτούς. ἐκείνων τε γὰρ τὸν καρπὸν οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ κόρακας ἢ κολοιοὺς ἐσθίειν, τούτων τε τὰ χρήματα μηδὲν μὲν ὄφελος

nemo talem vel gratis acceperit in famulitium. Annon tandem ſe ſolos viliſſimos omnium reddiderunt, qui ſoli nullam artem didicerint? Etenim quum bruta quoque artium exercitationibus erudiant, et ſervum ignavum nulliusque peritum artis nullo pretio dignum judicent: curent autem et agros et reliquas poſſeſſiones, ut quaeque, quantum fieri poteſt, ſit quam optima, ſeipſos ſolos negligant, ne hoc quidem intelligentes, animam habeant, nec ne: perſpicuum eſt, eos ſimiles eſſe famulis contemtiſſimis, ut jam aliquis tali homini adſtans merito verbis hujuscemodi illum alloquatur: O homo, familia quidem tua tibi recte habet, mancipia omnia, et equi et canes et agri et quidquid poſſides bene compoſitum eſt: at ipſe tu parum curatus es. Praeclare igitur Demoſthenes et Diogenes, quorum alter divites indoctos appellavit *oves onuſtas aureo vellere:* alter dixit eos ſimiles ficis arboribus, in praeruptis locis ſtantibus. Nam harum fructibus non homines, ſed corvos et graculos vesci: ſic horum pecunias nulli eſſe uſui viris probis, verum ab

εἶναι τοῖς ἀστείοις, δαπανᾶσθαι δ' ὑπὸ τῶν κολάκων, οἵτινες, ἐὰν οὕτως τύχῃ, πάντων αὐτοῖς ἀναλωθέντων, ἀπαντῶντες παρέρχονται, μὴ γνωρίζειν προσποιούμενοι. Ὅθεν οὐδ' ὁ ταῖς κρήναις τοὺς τοιούτους εἰκάσας ἄμουσός τις ἦν. καὶ γάρ τοι καὶ οἱ ἀπὸ τῶν κρηνῶν ὑδρευόμενοι πρόσθεν, ἐπειδὰν μηκέτ' ἔχωσιν ὕδωρ, ἀνασυράμενοι προσουροῦσι. καὶ ἔστιν εὔλογον, τοὺς διὰ μηδὲν ἀλλ' ἢ τὰ χρήματα περιβλέπτους, ἅμα τῷ στερηθῆναι τούτων, εὐθὺς καὶ τῶν ἄλλων, ἃ διὰ ταῦτ' εἶχον, ἐστερῆσθαι. Τί γὰρ ἂν καὶ πάθοιεν, ἴδιον μὲν οὐδὲν ἀγαθὸν κεκτημένοι, ἀεὶ δ' ἐπ' ἀλλοτρίοις καὶ τοῖς παρὰ τῆς τύχης ἐπαιρόμενοι;

Κεφ. ζ'. [7] Τοιοῦτοι δέ τινές εἰσι καὶ οἱ τὴν εὐγένειαν προβαλλόμενοι καὶ φρονοῦντες ἐπ' αὐτῇ μέγα. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι σπάνισι τῶν ἰδίων ἀγαθῶν ἐπὶ τὸ γένος ἥκουσιν· οὐδὲ τοσοῦτον γιγνώσκοντες, ὅτι ἄρα ἡ εὐγένεια αὕτη, ἐφ' ᾗ σεμνύνονται, τοῖς κατὰ πόλιν νομίσμασιν

assentatoribus consumi, qui quidem, si sic acciderit, ut nihil sit reliquum, forte obvios factos praetereunt, perinde quasi ne nossent quidem. Unde quidam non inelegans dixit istos similes fontibus. Etenim qui prius e fontibus aquari solent, simulatque fontes aquam non amplius habeant, sublatis vestibus iisdem admingere solent. Et sane videtur aequum, qui nulla re suspiciendi sunt, nisi ob divitias, simulatque his spoliati fuerint, pariter et illis spoliari, quae ob divitias habeant. Quid enim isti facerent, qui nullum proprium possident bonum, sed perpetuo pendent ab alienis et a rebus fortuitis?

Cap. VII. Tales autem et ii sunt, qui generis nobilitatem venditant et hinc sibi placentes tollunt cristam. Nam et isti, quoniam propriis bonis carent, ad majorum imagines confugiunt: non saltem hoc intelligentes, quod ista generis nobilitas, qua gloriantur, similis est singularum urbium numismatibus, quae

ἔοικεν, ἃ παρὰ τοῖς θεμένοις ἰσχύοντα, παρ᾽ ἄλλοις ἐστὶ κίβδηλα.

Οὐδ᾽ εὐγένειά σ᾽ ἦρεν εἰς ὕψος μέγα;
Κακὸν τὸ μὴ ᾽χειν, τὸ γένος οὐκ ἔβοσκέ με.

καλὸς οὖν, ἥ φησιν ὁ Πλάτων, θησαυρὸς αἱ τῶν πατέρων ἀρεταὶ, κάλλιον δ᾽ ἀντιθεῖναι δύνασθαι τὸν τοῦ Σθενέλου λόγον·

Ἡμεῖς τῶν πατέρων μέγ᾽ ἀμείνονες εὐχόμεθ᾽ εἶναι.

Ταύτην γὰρ μόνην ἔχοιμεν ἂν, εἰ δή τις ἐστὶν εὐγενείας χρεία, πρὸς οἰκεῖον παράδειγμα τὸν ζῆλον ἡμῖν γίγνεσθαι· ὡς εἴγε καταπολὺ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς ἀπολειπόμεθα, λύπη μὲν ἂν εἴη κἀκείνοις, εἴ τις αὐτοῖς ἐστιν αἴσθησις· αἰσχύνη δ᾽ ἡμῖν αὐτοῖς τοσῷδε μείζων, ὅσῳ καὶ τὸ γένος περιφανέστατον. Οἱ μὲν γὰρ ἀμαθεῖς, παντάπασιν ἄσημοι τῷ γένει, τοῦτο γοῦν αὐτοὶ κερδαίνουσι, τὸ μὴ γινώσκεσθαι τοῖς πολλοῖς, ὁποῖοί τινές εἰσιν. Ὅσοις δὲ τὸ λαμπρὸν καὶ διάσημον τοῦ γένους οὐδὲ τοῦ λαθεῖν ἐξουσίαν δίδωσι, τί

apud eos quidem valent, qui instituerunt, apud alios vero adulterina habentur.

Annon te in altum generis evexit decus?
Malum est egere: non alebat me genus.

Praeclarus igitur, ut ait Plato, *thesaurus est parentum virtutes:* sed praeclarius est huic opponere posse Stheneli dictum:

Atqui nos patribus longe praestamus avisque.

Nam si qua omnino est nobilitatis utilitas, ea sola est, quod, proposito exemplo domestico, hinc accenditur studium imitandi. Proinde si degeneremus a majorum virtute, merito discrucientur illi, si quis modo sensus insit defunctis: nobis autem tanto plus est dedecoris, quanto genus est illustrius. Si quidem imperiti, qui genere sunt prorsus obscuro, hoc lucrifaciunt, quod plerique nesciunt, quales sint. Caeterum quos decus et claritudo generis non sinit latere, quid fructus ferunt

Ed. Chart. II. [7.] Ed. Bas. I. (2.)

ἄλλο ἢ περιφανέστερον οὗτοι δυστυχοῦσι; καὶ μέν γε καὶ καταγινώσκονται μᾶλλον οἱ ἀνάξιοι τοῦ γένους. ὥστ᾽ εἰ καί τις ἠλίθιος ὢν ὑπομιμνήσκοι τὸ λαμπρὸν τοῦ γένους, ἀσυγγνωστότερον ἑαυτῷ τὸ κακὸν ἀποφαίνει. οὐ γὰρ ὁμοίως ἐξετάζομέν τε καὶ βασανίζομεν τοὺς ἐπιτυχόντας ἀνθρώπους τοῖς ἐκ γένους λαμπροῦ· ἀλλὰ τοὺς μὲν, κἂν μέτριοί τινες ὦσιν, ἀποδεχόμεθα, τῇ δυσγενείᾳ τῆς ἐνδείας τὴν αἰτίαν ἀναφέροντες· τοὺς δὲ, εἰ μηδὲν τῶν προγόνων ἄξιον ἔχοιεν, οὐδέπω θαυμάζομεν, ἂν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων πολὺ διαφέρωσιν. ὥστ᾽ εἴ τις εὖ φρονεῖ, τέχνης ἀσκήσει προσίτω, δι᾽ ἣν, κἂν εὐγενὴς ᾖ, τοῦ γένους οὐκ ἀνάξιος φανεῖται· κἂν μὴ τοιοῦτος ὑπάρχῃ, τὸ γένος αὐτὸς ἐπικοσμήσει, μιμησάμενος τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον Θεμιστοκλέα, ὃς ὀνειδιζόμενος ἐπὶ τῷ γένει, Ἀλλ᾽ ἐγὼ τοῖς ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ, ἔφη, τοῦ γένους ἄρξω, καὶ τὸ ἐμὸν ἀπ᾽ ἐμοῦ γένος ἄρξεται· τὸ δὲ σὸν εἰς σὲ τελευτήσει. Ὁρᾷς, ὡς οὐδὲν κωλύει τὸν Σκύθην Ἀνάχαρσιν καὶ θαυμά-

ex nobilitate, nisi ut illorum infelicitas sit illustrior? Et sane qui generi suo non respondent, majore reprehensione digni sunt, quam obscuro loco nati. Itaque fit, ut, si vecors praedicet claritatem generis, declaret, suum ipsius vitium minus venia dignum esse. Neque enim eadem trutina aestimamus aut exploramus plebejos homines, qua claro genere natos. Sed illos, si vel mediocri virtute praediti sint, probamus et amplectimur, quod deest eorum virtuti, generis obscuritati attribuentes. Rursus hos, qui nihil habent dignum imaginibus majorum, etiamsi caeteris omnibus antecellant, nondum tamen suspicimus. Proinde, si quis sapit, ad exercendam artem sese conferat, per quam, si nobilis fuerit, videbitur genere non indignus: sin minus, ipse genus ornabit suum: veterem illum Themistoclem imitatus, cui quum probro objiceretur, quod nothus esset, *At ego*, inquit, *posteris meis auctor ero generis; ac meum quidem genus a me incipiet, tuum vero in te desinet.* Vides, non obstitisse Anacharsidi Scythae, quominus esset in admiratione et inter

ζεσθαί τε καὶ σοφὸν ὀνομάζεσθαι, καίτοι βάρβαρος ἦν τὸ γένος. οὗτός ποτε πρός τινος ὀνειδιζόμενος, ὅτι βάρβαρος εἴη καὶ Σκύθης, Ἐμοὶ μὲν ἡ πατρὶς ὄνειδος, σὺ δὲ τῇ πατρίδι· πάνυ καλῶς ἐπιπλήξας τῷ μηδενὸς ἀξίῳ λόγου, μόνον δ' ἐπὶ τῇ πατρίδι σεμνυνομένῳ. Εἰ γὰρ ἐπιστήσαις τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, οὐ διὰ τὰς πόλεις εὕροις ἂν ἐν δόξῃ τοὺς πολίτας γιγνομένους· ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοὐναντίον, διὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν ταῖς τέχναις καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν μνημονευομένας. Τίς γὰρ ἦν Σταγείρων λόγος, εἰ μὴ δι' Ἀριστοτέλην; τίς δ' ἂν Σόλων, εἰ μὴ δι' Ἄρατόν τε καὶ Χρύσιππον; ὅπου καὶ τῶν Ἀθηνῶν αὐτῶν μέχρι πόῤῥω τοὔνομα πεφοίτηκεν, οὐ διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετήν, λεπτόγεως γάρ, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ φύντας, οἳ πλεῖστοί τε καὶ ἄριστοι γενόμενοι, μετέδοσάν τι καὶ τῇ πα(3)τρίδι τοῦ σφετέρου κλέους. Μάθοις δ' ἂν ἐναργέστατα τὸ τοιοῦτον ἀληθὲς ὄν, εἰ τὸν Ὑπέρβολον ἢ [8] τὸν Κλέωνα λογίσαιο τοσοῦτον ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν κερ-

ſapientes numeretur, tametſi genere barbarus eſſet. Huic quum quidam exprobraret, quod genere barbarus eſſet ac Scytha, *Mihi quidem*, inquit, *patria dedecori eſt, tu vero patriae:* egregie admodum increpans hominem nihili, nec alia re, quam patriae nomine gloriantem. Quod ſi fixius et attentius contempleris res hominum, comperies, non homines factos illuſtres ex civitatibus, ſed contra per viros bonos et artibus praeſtantes horum patrias fuiſſe nobilitatas. Etenim quod nomen, aut quam dignitatem habuiſſent Stagira, niſi per Ariſtotelem contigiſſet? Rurſus quae Solorum fuiſſet dignitas, niſi per Aratum et Chryſippum? quin et Athenarum nomen unde tam procul dimanavit? non ob terrae foecunditatem: habuit enim agros parum feraces: ſed per eos potius, qui illic nati ſunt, quorum plerique, dum in viros optimos evaſerunt, nonnullam ſuae gloriae portionem impertierunt et patriae. Hoc autem eſſe veriſſimum evidentiſſime perſpicies, ſi tecum reputes Hyperbolum et Cleonem, quibus ad nihil aliud profuit Athenarum

δήσαντας, ὅσον ἄν τις εἰς περιφάνειαν κακῶν ἐπικτήσαιτο.

Ἦν ὅτε σύας βοιώτιον ἔθνος ἔνεπον,

ὁ *Πίνδαρος* φησί. καὶ πάλιν ὁ αὐτός·

Εἰ ἐκφεύγομεν βοιωτίαν
Σῦν.

ἀξιῶν, ὅλου σχεδὸν ἔθνους τὸν ἐπ' ἀμαθίᾳ ψόγον ἀπολύεσθαι διὰ τὴν ἑαυτοῦ μουσικήν.

Κεφ. η'. Ἐπαινέσῃ δ' ἄν τις καὶ τὸν Ἀθήνησι νομοθέτην, ὃς τὸν μὴ διδάξαντα τέχνην ἐκώλυε πρὸς τοῦ παιδὸς τρέφεσθαι. τέχνης ἁπάσης κατ' ἐκεῖνον μάλιστα τὸν χρόνον ἀσκουμένης, ἡνίχ' ὡραιότατα φαίνηται τὰ σώματα, πολλοῖς συνέβη περιβλέπτοις διὰ κάλλος γεγενημένοις ἀμελῆσαι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, εἶθ' ὕστερον, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος, λέγειν·

Εἴθ' ὤφελεν τὸ κάλλος, ὅ με διώλεσε,
Κακῶς ὀλέσθαι.

nobilitas, niſi ut illorum maleficia nobilitata magis eſſent atque teſtata.

Quondam Boeotios vocabant ſues,

inquit Pindarus. Et idem rurſus:

An effugimus Boeotiam
Suem?

volens totius fere gentis de imperitia probrum aboleri per ſuam poëticam.

Cap. VIII. Jam vero et legislatorem Athenienſem fortaſſe laudarit aliquis, qui vetuit parentem alimoniae jus a filio petere, quem nullam artem docuiſſet. Cum id potiſſimum temporis omnis ars exerceatur, quum corpora maxime vigent, multis uſu venire ſolet, ut ob corporis formam conſpicui animum negligant, deinde ſero fruſtraque deplorent, dicentes:

Utinam forma, quae me perdidit,
Pereat male!

Τηνικαῦτα δ' αὐτοὺς καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος εἰσέρχεται, σκοπεῖσθαι κελεύοντος ἐν τοῖς μάλιστα τὸ τέλος τοῦ βίου. εἶτα καὶ τῷ γήρᾳ λοιδοροῦνται, δέον ἑαυτοῖς· καὶ τὸν Εὐριπίδην ἐπαινοῦσι λέγοντα·

οὐ γάρ ἐστιν ἀσφαλὲς
Περαιτέρω τὸ κάλλος ἢ μέσῳ λαβεῖν.

Ἄμεινον οὖν ἐστὶν ἐγνωκότας τὴν μὲν τῶν μειρακίων ὥραν τοῖς ἠρινοῖς ἄνθεσιν ἐοικυῖαν, ὀλιγοχρόνιόν τε τὴν τέρψιν ἔχουσαν, ἐπαινεῖν τε τὴν Λεσβίαν λέγουσαν·

Ὁ μὲν γὰρ καλὸς ὅσον ἰδεῖν πέλεται·
Ὁ δὲ κἄγαθος αὐτίκα καὶ καλὸς ἔσται.

πείθεσθαι δὲ καὶ Σόλωνι τὴν αὐτὴν γνώμην ἐνδεικνυμένῳ· τὸ δὲ γῆρας καθάπερ χαλεπὸν ἐφεδρεύοντα χειμῶνα, δεόμενον οὐχ ὑποδημάτων μόνον καὶ ἐσθῆτος, ἀλλὰ καὶ οἰκήσεως ἐπιτηδείας καὶ μυρίων ἄλλων, παρασκευάζεσθαι πρὸς αὐτὸ, καθάπερ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκ πολλοῦ πρὸς χειμῶνα. Μοχθηρὸν γὰρ τὸ

ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.

Tum illis et illud Solonis in mentem venit, qui jubet inprimis *fpectari vitae finem.* Deinde et fenectutem incufant, cum fe ipfos debuiffent incufare: Euripidemque laudant dicentem:

non enim tutum eft,
Pulchritudinem fupra quam mediocrem paraffe.

Praeftat igitur intelligere, adolefcentium formam vernis floribus fimilem effe, ut quae voluptatem habeat temporariam, fimulque laudare Lesbiae dictum:

Nam qui formofus eft, tantisper eft, dum cernitur:
At quisquis bonus eft, protinus et formofus erit.

Parendum autem et Soloni, eandem fententiam proferenti: Adverfus fenectutem, quae tanquam procella vehemens irruit, quaeque non calceamentis folum et veftitu, verum et domicilio commodo aliisque innumeris rebus eget, adverfus hanc igitur nos probi gubernatoris exemplo multo ante velut in venturam tempeftatem oportere praeparatos effe. Miferum enim illud eft:

Vecors intelligit acta.

Ed. Chart. II. [8.] Ed. Bas. I. (3.)

Πρὸς τί γὰρ ἂν καὶ φαίη τις εἶναι χρήσιμον ἀνάσκητον νέου κάλλος; ἆρά γ᾽ εἰς πόλεμον; καὶ μὴν οὐκ ἀστόχως τις ἐπιφωνήσειε τοῖς τοιούτοις·

Ἀλλὰ σύ γ᾽ ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.
Ἀλλ᾽ εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε.

καὶ γὰρ ὁ Νιρεὺς

κάλλιστος μὲν ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν,
Ἀλλ᾽ ἀλαπαδνὸς ἔην.

καὶ διὰ τοῦθ᾽ ἅπαξ αὐτοῦ μόνον ἐμνημόνευσεν Ὅμηρος ἐν νεῶν καταλόγῳ, πρὸς ἐπίδειξιν, ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς τῶν καλλίστων ἀνδρῶν ἀχρηστίας, ὅταν αὐτοῖς ὑπάρχῃ μηδὲν ἄλλο τῶν εἰς τὸν βίον χρησίμων. Οὐδὲ μὴν εἰς πόρον χρημάτων, εἴ τινὲς τῶν κακοδαιμόνων λέγειν τολμῶσι, τὸ κάλλος ἐστὶ χρήσιμον. Ὁ μὲν γὰρ ἐλευθέριός τε καὶ ἔνδοξος καὶ βέβαιος χρηματισμὸς ἀπὸ τέχνης γίγνεσθαι πέφυκεν· ὁ δ᾽ ἀπὸ σώματος καὶ κάλλους αἰσχρός ἐστι, καὶ διὰ παντὸς ἐπονείδιστος. Χρὴ τοίνυν τὸν νέον, πειθόμενον τῷ παλαιῷ

Ad quid enim dixeris utilem esse formam adolescentis nulla exeultam arte? Num ad bellum? Atqui non abs re quis illud Homericum in tales jaculetur:

Quin tu conjugii tractas mulcentia facta!
Ito domum et tracta tibi convenientia facta!

Siquidem Nireus

Venerat ad Trojam cunctis formosior unus,
Verum mollis erat.

Eoque non nisi semel hujus meminit Homerus in recensendis navibus, haud quidem ob aliud, mea sententia, nisi ut declararet, quam sint inutiles viri forma praestantissimi, quoties illis praeter formam nihil adest, quod ad usum vitae conducat. Neque vero ad parandas opes, quod improbi quidam et perditi homines dicere non verentur, utilis est forma: cum liberalis honestus firmusque pecuniarum census ex arte parari soleat: reditus vero ex corporis forma turpis semper et infamis sit. Oportet igitur adolescentem juxta vetus praeceptum

παραγγέλματι, τὴν ἑαυτοῦ μορφὴν ἐν κατόπτρῳ θεα[9]σάμενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν ὄψιν, ἀσκῆσαι, τοιαύτην εἶναι καὶ τὴν ψυχὴν, ἄτοπον ἡγησάμενον ἐν καλῷ σώματι ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν· εἰ δ' αἰσχρὸς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν εἶναι, τοσῷδε μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι τῆς ψυχῆς, ἵν' ἔχῃ λέγειν τὸ Ὁμηρικόν·

Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ·
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει· οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν
Τερπόμενοι λεύσσουσιν· ὃ δ' ἀσφαλέως ἀγορεύει
Αἰδοῖ μειλιχίῃ, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν·
Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὥς, εἰσορόωσιν.

Ἐξ ἁπάντων τοίνυν τῶν εἰρημένων τοῖς γε μὴ παντάπασιν ἀνοήτοις ἐναργῶς φαίνεται, μήτ' ἐπὶ γένους λαμπρότητι, μήτ' ἐπὶ πλούτῳ τε καὶ κάλλει θαῤῥήσαντα καταφρονῆσαι τέχνης ἀσκήσεως. αὐτάρκη μὲν οὖν καὶ ταῦτα. Κάλλιον δ' ἴσως προσθεῖναι καὶ τὸ τοῦ Διογένους, οἷον ἀγαθόν τινα ἐπῳδόν. Ὃς ἑστιώμενος παρά τινι τῶν μὲν ἑαυτοῦ πάντων

fuam ipfius formam ad fpeculum contemplari, qui fi fe confpexerit facie pulchra, advigilandum eft, ut talis fit et animus, exiftimetque vehementer abfurdum in formofo corpore animum habitare deformem; rurfus fi fe viderit forma corporis infelici, tanto majori ftudio animum excolet, ut dicere poffit illud Homericum:

Eft alius, cui forma parum fit corpore felix,
Sed comptis formam verbis Deus ornat, et illi
Defixis oculis vultum hujus cernere gaudent.
Ille fine offenfa loquitur, placido ora rubore
Suffufus, reliquosque foro toto eminet inter,
Utque Deum adfpiciunt, incedit quando per urbem.

Ex his igitur perfpicuum eft, iis, qui non prorfus mente carent, non effe negligenda artium ftudia, nec in divitiis aut formae venuftate aut denique fplendore generis fpem effe ponendam rerum noftrarum. Atque haec quidem fufficiebant. Attamen melius, opinor, fuerit ceu pulchrum epodon accinere Diogenis illud. Is cum apud

ἀκριβῶς προνενοημένῳ, μόνου δ' ἑαυτοῦ παντάπασιν ἠμεληκότι, χρεμψάμενος, ὡς πτύσων, εἶτ' ἐν κύκλῳ περισκοπήσας, εἰς οὐδὲν μὲν τῶν πέριξ ἔπτυσε, αὐτῷ δὲ μόνῳ προσέπτυσε τῷ δεσπότῃ τῆς οἰκίας. ἀγανακτοῦντος δ' αὐτοῦ καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶντος· Οὐδὲν, ἔφησεν, ὁρᾷν, οὕτως ἠμελημένον τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν, ὡς ἐκεῖνον. τοὺς γὰρ τοίχους ἅπαντας ἀξιολόγοις γραφαῖς κεκοσμῆσθαι, τὸ δ' ἔδαφος ἐκ ψήφων πολυτελῶν συγκεῖσθαι, θεῶν εἰκόνας ἔχον ἐξ αὐτῶν διατετυπωμένας, ἅπαντα τὰ σκεύη λαμπρὰ καὶ καθαρὰ, καὶ τὴν στρωμνὴν καὶ τὰς κλίνας εἰς κάλλος ἐξησκῆσθαι· μόνον δ' ἐκεῖνον ὁρᾷν ἠμελημένον· εἰθίσθαι δ' ἅπασιν ἀνθρώποις εἰς τοὺς ἀτιμοτάτους τῶν παρόντων τόπων ἀποπτύειν. Μὴ τοίνυν ἐάσῃς, ὦ μειράκιον, ἄξιον τοῦ προσπτύεσθαι γενέσθαι σεαυτὸν, μηδ' ἂν ἅπαντά σοι τἄλλα κάλλιστα διακεῖσθαι δοκῇ. σπάνιον μὲν γάρ ἐστι καὶ τὸ τυχεῖν αὐτῶν ὁμοῦ πάντων, ὡς εὐγενῆ τε καὶ πλούσιον

quemdam acciperetur convivio, qui res omnes, quas possidebat, accurata providentia nitidas et instructas habebat, caeterum sui ipsius nullam curam habuerat, screans veluti sputum ejecturus, cum undique circumspexisset, nihil vidit, in quod exspueret, sed in ipsum solum domus herum exspuit. Ille cum indignaretur, rogaretque, quam ob causam id faceret, respondit, se nihil in tota domo tam sordidum ac neglectum videre, quam esset ipse: nam parietes omnes egregiis picturis ornatos esse, pavimentum autem ex tessellis pretiosis esse concinnatum, deorumque variis imaginibus distinctum, vasa omnia pura ac nitentia, quin stragulas et lectos pulchre magnificoque artificio elaboratos esse: solum ipsum videri neglectum et incompositum: omnibus autem esse morem, ut in locum omnium, qui adsunt, inhonestissimum exspuant. Ne committas igitur, adolescens, ut te praebeas dignum, in quem sputum ejiciatur, etiamsi reliqua omnia pulcherrima tibi videantur adesse. Rarum enim est istis simul universis potiri, ut idem pariter et nobilis sis et

εἶναι καὶ καλὸν ἅμα τὸν αὐτόν· εἰ δ' ἄρα καὶ συνέλθοι ποτὲ, δεινὸν ἂν εἴη μόνον ἐν ἅπασι τοῖς ὑπάρχουσιν ἑαυτὸν κατάπτυστον εἶναι.

Κεφ. θ'. Ἄγετ' οὖν, ὦ παῖδες, ὁπόσοι τῶν ἐμῶν ἀκηκοότες λόγων, ἐπὶ τέχνης μάθησιν ὥρμησθε, μή τις ὑμᾶς ἀπατεὼν καὶ γόης ἀνὴρ παρακρουσάμενός ποτε, ματαιοτεχνίαν διδάξηται, γιγνώσκοντας, ὡς ὁπόσοις τῶν ἐπιτηδευμάτων οὐκ ἐστὶ τὸ τέλος βιωφελὲς, ταῦτ' οὐκ εἰσὶ τέχναι. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὑμᾶς καὶ πάνυ πέποιθα γιγνώσκειν, ὅτι μηδὲν τούτων ἐστὶ τέχνη, οἷον τό τε πεττευρίπτεῖν καὶ βαδίζειν ἐπὶ σχοινίων λεπτῶν, ἐν κύκλῳ τε περιδινεῖσθαι μὴ σκοτούμενον, οἷα τά τε Μυρμηκίδου τοῦ Ἀθηναίου καὶ Καλλικράτους τοῦ Λακεδαιμονίου. Τὸ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπιτήδευμα μόνον ὑποπτεύω, μήποτ' ἄρα τοῦτο καὶ ῥώμην σώματος ἐπαγγελλόμενον, καὶ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαν ἐπαγόμενον, δημοσίᾳ παρὰ τοῖς πατράσι τετιμημένον ἡμερησίαις ἀργυρίου δόσεσι, καὶ ὅλως ἴσα τοῖς ἀρι-

dives et formofus. Quodfi tibi fane fimul illa contingant aliquando, tamen abfurdum fuerit, te unum in omnibus tuis facultatibus videri confpuendum.

Cap. IX. Agite igitur, o pueri, quicumque, audita mea oratione, ad cognofcendas artes animum appuliftis, videte, ne quis unquam veterator et impoftor homo vos aut inutiles artes aut improbas doceat: fed certum vobis exploratumque fit, quibus artibus nullus eft propofitus finis ad vitam utilis, has artes non effe. Ac plane perfuafum habeo, de caeteris quidem vos ipfos perfpicere, quod nihil iftiusmodi rerum artis nomine fit dignum, veluti jacere talos, ire per extentum funem, et rotatu circumagi in gyrum fine vertigine: qualia fuerunt ftudia Myrmecidae Athenienfis et Callicratis Lacedaemonii. Tantum athletarum exercitium fufpectum habeo, ne veluti corporis robur pollicens, et gloriam apud vulgus concilians, publicitus etiam apud majores diurnis pecuniae largitionibus honoratum, parique in pretio habitum eum

-στεῦσι [10] τετιμημένον, ἐξαπατήσῃ τινὰ τῶν νέων, ὡς προκριθῆναι τινὸς τέχνης. Ὅθεν ἄμεινον προδιασκέψασθαι περὶ αὐτοῦ· εὐεξαπάτητος γὰρ ἕκαστος ἐν οἷς ἐστιν ἀπρόσκεπτος. Τὸ δὴ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὦ παῖδες, ἐπικοινωνεῖ τοῖς θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις· τοῖς μὲν καθ᾽ ὅσον λογικόν ἐστι, τοῖς δὲ καθ᾽ ὅσον θνητόν. Βέλτιον οὖν ἐστὶ τῆς πρὸς τὰ κρείττονα κοινωνίας αἰσθανόμενον, ἐπιμελήσασθαι παιδείας, ἧς τυχόντες μὲν, τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν· ἀποτυχόντες δὲ, οὐκ αἰσχυνούμεθα τῶν ἀχρήστων ζώων ἐλαττούμενοι. Σώματος δ᾽ ἄσκησις ἀθλητικὴ, ἀποτυγχανομένη μὲν αἰσχίστη, ἐπιτυγχανομένη δὲ, τῶν ἀλόγων ζώων οὐδέπω κρείττων· τίς γὰρ λεόντων ἢ ἐλεφάντων ἀλκιμώτερος; τίς δ᾽ ὠκύτερος λαγωοῦ; Τίς δ᾽ οὐκ οἶδεν, ὡς καὶ τοὺς θεοὺς δι᾽ οὐδὲν ἄλλ᾽ ἢ διὰ τὰς τέχνας ἐπαινουμένους; ὡς καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἀρίστους θείας ἀξιω-

praestantissimis viris, decipiat aliquem adolescentem, eoque seducat, ut hoc arti cuipiam anteponat. Unde satius est adversus haec praeparatum et praemeditatum esse. Nam facile quisque fallitur in his, quae non paulo ante praemeditatus secum mente pertractavit. Sane genus hominum, o pueri, communionem habet cum Diis et cum brutis animalibus. Cum illis quidem, quatenus utitur ratione; cum his vero, quatenus est mortale. Satius est igitur, ut, animis ad meliorem communionis partem adjectis, curemus eruditionem: quam assecuti, quod est in bonis summum, habebimus: sin eam non fuerimus assecuti, non tamen hoc nomine pudescemus, quod brutis ignavissimis simus facti inferiores. Athletica vero corporis exercitatio, si non contingat affectanti, turpissimum est: si maxime contingat, nihilo tamen praestantior est brutis animantibus. Quis enim robustior leonibus aut elephantis? Quis lepore velocior? Quis vero nescit, ipsos etiam Deos non ob aliud laudari, quam propter artes? adeo, ut ob has etiam eximios homines dignati simus divinis honoribus, non quod bene

θῆναι τιμῆς, οὐχ ὅτι καλῶς ἔδραμον ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἢ δίσκον ἔῤῥιψαν, ἢ διεπάλαισαν, ἀλλὰ διὰ τὴν (4) ἀπὸ τῶν τεχνῶν εὐεργεσίαν. Ἀσκληπιός γέ τοι καὶ Διόνυσος, εἴτ' ἄνθρωποι πρότερον ἤστην, εἴτ' ἀρχῆθεν θεοὶ, τιμῶν ἀξιοῦνται μεγίστων, ὁ μὲν διὰ τὴν ἰατρικὴν, ὁ δ', ὅτι τὴν περὶ τὰς ἀμπέλους ἡμᾶς τέχνην ἐδίδαξεν. Εἰ δ' οὐκ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, τόν γε θεὸν αἰδέσθητι τὸν Πύθιον. οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν Σωκράτην εἰπὼν ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατον εἶναι, καὶ τῷ Λυκούργῳ προσφωνήσας, ὧδ' εἶπεν·

Ἥκεις, ὦ Λυκόεργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηόν.
Δίζω, ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἢ ἄνθρωπον.
Ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόεργε.

Ὁ δὲ αὐτὸς οὗτος θεὸς καὶ τὸν Ἀρχίλοχον τεθνεῶτα φαίνεται τιμῶν οὐ τὰ μέτρια. τὸν γοῦν φονέα, βουλόμενον εἰσελθεῖν εἰς τὸν νεὼν αὐτοῦ, διεκώλυσεν εἰπών·

Μουσάων θεράποντα κατέκτανες, ἔξιθι νηοῦ.

cucurrerint in stadiis, aut discum scite jecerint, aut in palaestra probe luctati sint, sed propter artium beneficium. Profecto Aesculapius et Bacchus, sive quondam homines fuerunt, sive Dii ab initio, summos honores promeruerunt: alter ob monstratam artem medendi, alter, quod nos docuerit vitium colendarum rationem. Quod si mea fidem tibi non facit oratio, certe Pythii dei te moveat auctoritas. Hic est ille, qui et Socratem virorum omnium sapientissimum pronuntiavit, et Lycurgum affatus, hunc in modum salutat:

Huc advenisti ad mea ditia templa, Lycurge,
Grate Iovi et cunctis, quibus altus habetur Olympus.
At dubito, anne Deum te dico hominemve, Lycurge;
Spero tamen, magis esse Deum numenque verendum.

Hic rursum idem videtur honorem haud mediocrem habuisse Archilocho mortuo. Cum enim hujus interemptor vellet illius templum ingredi, vetuit dicens:

Occisor clari vatis, ne templa subito.

Κεφ. ι΄. Λέγε δή μοι καὶ σὺ τὰς τῶν ἀθλητῶν προςαγορεύσεις· ἀλλ᾽ οὐκ ἐρεῖς, ὅτι μηδ᾽ ἔχεις εἰπεῖν, εἰ μή τι τοῦ μάρτυρος, ὡς οὐκ ἀξιόχρεω, κατέγνωκας· ἐμφαίνειν γάρ ἔοικάς τι τοιοῦτον, ὅταν ἐπὶ τοὺς πολλοὺς τὸν λόγον ἄγῃς μάρτυρας, καὶ τὸν παρὰ τούτων ἔπαινον προχειρίζῃ. Καίτοι οὔτε νοσῶν, εὖ οἶδ᾽, ὅτι τοῖς πολλοῖς ἂν ἐπιτρέψαις σαυτὸν, ἀλλ᾽ ὀλίγοις δή τισιν ἐξ ἁπάντων, καὶ τούτοις τοῖς ἰατρικωτάτοις· οὐδ᾽ ἂν πλέων ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν, ἀλλ᾽ ἑνὶ τῷ κυβερνήτῃ· ἤδη δὲ κἀπὶ τῶν σμικροτάτων, τέκτοσι μὲν, τεκταινόμενος, ὑποδημάτων δὲ χρήζων τῷ σκυτοτόμῳ. Πῶς ἂν οὖν, ἔνθα περὶ πρωτείων ὁ ἀγών ἐστι, σαυτῷ δίδως τῆς κρίσεως τὴν ἐξουσίαν, ἀφελόμενος αὐτὴν τῶν σοφωτέρων, ἢ κατὰ σαυτόν. παρίημι γὰρ τό γε νῦν εἶναι μεμνῆσθαι τῶν θεῶν. ἄκουσον οὖν, ὅπως Εὐριπίδης φρονεῖ περὶ τῶν ἀθλητῶν.

Κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ᾽ Ἑλλάδα,
Οὐδὲν κάκιόν ἐστιν ἀθλητῶν γένους,

Cap. X. Nunc mihi tu refer athletas hujusmodi titulis honoratos: at non facies, non enim habes, quod dicas, nifi forte teftem afpernaris, velut indignum, cui credatur. Videris enim tale quiddam fubindicare, dum fermonem refers ad vulgi teftimonia, et nobis objicis hujus laudationem. Et tamen neque morbo laborans, fat fcio, te ipfum vulgo commiferis, fed ex omnibus paucis aliquot, atque his quidem medicae rei peritiffimis: neque navigans cuivis e numero vectorum, fed uni videlicet gubernatori. Denique in rebus minimis, fi aedificas, fabro credis, fi calceamentis egeas, coriario. Qui fit igitur, ut, ubi de rebus fummis contentio eft, tibi vindices judicandi poteftatem, adimens eam his, qui plus fapiunt, quam tu? Nam in praefentia quidem omitto de diis facere mentionem. Audi igitur, quid de athletis fentiat Euripides:

Innumera cum fint mala per omnem Graeciam,
Haud aliud ullum eft pejus athletis genus.

Οἳ πρῶτα μὲν ζῆν οὐδὲ μανθάνουσιν εὖ,
Οὐδ' ἂν δύναιντο· πῶς γὰρ, ὅστις ἐστ' ἀνὴρ
[11] *Γνάθου τε δοῦλος, νηδύος θ' ἡττημένος,*
Κτήσαιτ' ἂν ὄλβον εἰς ὑπεκτροφὴν πατρός;
Οὐδ' αὖ πένεσθαι κἀξυπηρετεῖν τύχαις
Οἷοί τ'· ἔθη γὰρ οὐκ ἐθισθέντες καλὰ,
Σκληρῶς μεταλλάσσουσιν εἰς τἀμήχανον.

Ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδευομένων αὐτοῖς ἕκαστον ἄχρηστόν ἐστιν, ἄκουε πάλιν, εἴπερ θέλεις, ἅ φησι·

Τίς γὰρ παλαίσας εὖ, τίς ὠκύπους ἀνὴρ,
Ἢ δίσκον ἄρας, ἢ γνάθον πλήξας καλῶς,
Πόλει πατρῴᾳ στέφανον ἤρκεσεν λαβών;

Εἰ δὲ καὶ τούτων ἔτι λεπτομερέστερον ἀκούειν ἐθέλεις, ἄκουε πάλιν, ἅ φησι·

Πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν, ἐν χεροῖν
Δίσκους ἔχοντες, ἢ δι' ἀσπίδων ποσὶ
Θέοντες, ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας;

Primum ii domi ſibi conſulunt parum bene,
Nec liceat: etenim quomodo vir, qui ſiet
Gulaeque ſervus, atque ventri deditus,
Opes pararet, unde viveret domi?
Egere rurſus non poteſt, nec caſibus
Servire: pravis nam aſſueti moribus,
Sunt duriores ad ferenda incommoda.

Jam ut intelligas, et omnia, quorum ſtudio tenentur iſti, nihil habere utilitatis, audi rurſus, quae dicit, ſi libet:

Quis enim in palaeſtra, quis pedum curſu valens,
Feliciter verſatus, aut diſco bene
Miſſo, aut probe ſciteque mala icta viri,
Patriae corona opem tulit parta ſuae?

Quod ſi cupis audire his etiam expreſſiora, auſculta:

Num adverſus hoſtes praeliabuntur, manu
Diſcos ferentes, ſive vibrata aſpide,
Pedibus citi hoſtem ſubmovebunt patria?

Οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας.

Πότερον οὖν Εὐριπίδου μὲν καὶ τῶν τοιούτων καταγνῶμεν, τοῖς δὲ φιλοσόφοις ἐπιτρέψομεν τὴν κρίσιν; ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτων ἁπάντων, ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος, ὡμολόγηται, φαῦλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα. Οὐδὲ μὴν οὐδὲ τῶν ἰατρῶν τὶς ἐπήνεσεν αὐτό. Πρῶτον μὲν τοῦ Ἱπποκράτους ἀκούσῃ λέγοντος· Διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν μετ' αὐτὸν ἀρίστων ἰατρῶν. Ὅλως μὲν οὖν ἐπὶ μάρτυρος οὐκ ἐβουλόμην κρίνεσθαι· ῥητορικὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον μᾶλλον ἢ τιμῶντος ἀλήθειαν ἀνδρός· ὅμως δ' ἐπειδή τινὲς ἐπὶ τὸν τῶν πολλῶν ἔπαινον καταφεύγουσι καὶ τὴν παρὰ τούτων κενὴν δόξαν, ἀφέντες αὐτὸ τὸ ἐπιτήδευμα γυμνὸν τῶν ἔξωθεν σκοπεῖν, ἠναγκάσθην κᾀν τούτοις προχειρίζεσθαι τοὺς μάρτυρας, ἵν', ὅτι μηδ' ἐνταῦθα πλέον ἔχουσί τι, γιγνώσκωσιν. Ὅθεν δὲ τὸ τῆς Φρύνης εὔκαιρον ἤδη μοι

Nullus profecto: vana fiunt omnia haec,
Ubi cominus ferrum micare coeperit.

Utrum igitur Euripidem et hujus generis alios auctores rejiciemus, philosophis autem permittemus judicandi jus? Imo vero horum omnium suffragio, velut uno ore loquentium, damnatur istorum ars, adeo, ut eam nec medicorum quisquam probarit. Primum enim audies Hippocratem ita dicentem: *Affectio athletica non est secundum naturam, melior est habitus salubris:* deinde optimos quosque medicos, qui Hippocratis aetatem secuti sunt. Equidem nolim a testibus pendere judicium. Nam id oratorum est potius, quam hominis, apud quem in pretio sit ipsa veritas. Attamen, quoniam nonnulli confugiunt ad multitudinis approbationem, et hinc inanem captant gloriam, nec curant hoc exercitium rebus externis nudatum quale sit ipsum considerare, coactus sum et hic objicere testes, quo videlicet intelligant, se ne hic quidem esse nobis superiores. Unde mihi non intempestivum videtur commemorare, quod fecit Phryne. Haec

Ed. Chart. II. [11.] Ed. Bas. I. (4.)

διηγήσασθαι. αὕτη ποτ' ἐν συμποσίῳ, παιδιᾶς τοιαύτης γενομένης, ὡς ἕκαστον ἐν μέρει προστάξαι τοῖς συμπόταις, ἃ βούλοιτο, θεασαμένη παρούσας γυναῖκας ἀγχούσῃ τε καὶ ψιμμυθίῳ καὶ φύκει κεκαλλωπισμένας, ἐκέλευσεν, ὕδατος κομισθέντος, ἀρυσαμένας ταῖς χερσὶ, προσενεγκεῖν ἅπαξ αὐτῷ τῷ προσώπῳ, καὶ μετὰ τοῦτο εὐθέως ἀπομάξασθαι σινδονίῳ, καὶ αὐτὴ πρώτη τοῦτ' ἔπραξε· ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις ἁπάσαις σπίλου τὸ πρόσωπον ἐπληρώθη, καὶ ἦν ὁμοιοτάτας ἰδεῖν τοῖς μορμολυκείοις· αὕτη δὲ καλλίων ἐφάνη· μόνη γὰρ ἦν ἀκαλλώπιστός τε καὶ αὐτοφυῶς καλὴ, μηδεμιᾶς πανουργίας κομμωτικῆς δεομένη. Ὥσπερ οὖν τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζεται μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσιόντων ἁπάντων γυμνωθὲν, οὕτω καὶ τὴν ἀθλητικὴν ἐπιτήδευσιν ἐξετάζεσθαι προσήκει μόνην, εἴ τι φαίνοιτο ἔχειν χρήσιμον, ἢ κοινῇ ταῖς πόλεσιν, ἢ ἰδίᾳ τοῖς μεταχειριζομένοις αὐτήν.

Κεφ. ια'. Ἀγαθῶν οὖν τῶν ἐν τῇ φύσει τῶν μὲν περὶ

eum esset in convivio quodam, in quo ludus hic agebatur, ut singuli per vices convivis imperarent, quae vellent, vidissetque adesse mulieres anchusa, cerussa et fuco pictas, jussit inferri aquam, moxque praecepit, ut omnes aquae immersas manus semel admoverent ad faciem, deinde, ut illico linteo abstergerentur. Atque hoc ipsa prima omnium fecit. Ac caeteris quidem omnibus foeminis facies maculis opplebatur: diceres, te videre quasdam ad terrorem arte factas imagines. Ipsa vero pulchrior apparebat, quam antea: sola enim carebat artificio formae, sed speciem habebat nativam, non ad formae commendationem malas artes adhibens. Quemadmodum ergo vera pulchritudo certe exploratur ipsa per se sola, rebus omnibus foris accidentibus nudata: sic et athletarum exercitationem expendi convenit solam, an videatur aliquid utilitatis afferre vel publice civitatibus, vel privatim iis, a quibus exercetur.

Cap. XI. Cum igitur variae sint bonorum species,

ψυχὴν ὄντων, τῶν δὲ περὶ σῶμα, τῶν δ' ἐκτὸς, καὶ παρὰ ταῦτα οὐδενὸς ἄλλου γένους ἀγαθῶν ἐπινοουμένου· ὅτι μὲν τῶν ψυχικῶν ἀγαθῶν οὐδ' ὄναρ ποτὲ μετειλήφασιν οἱ ἀθλοῦντες, εὔδηλον παντί. τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδ' εἰ ψυχὴν [12] ἔχουσι γιγνώσκουσι, τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ λογικὴν αὐτὴν ἐπίστασθαι. Σαρκῶν γὰρ ἀεὶ καὶ αἵματος ἀθροίζοντες πλῆθος, ὡς ἐν βορβόρῳ πολλῷ τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν ἔχουσι κατεσβεσμένην, οὐδὲν ἀκριβὲς νοῆσαι δυναμένην, ἀλλ' ἄνουν, ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις. Ἴσως δ' ἀμφισβητήσειαν, ὡς τῶν περὶ τὸ σῶμα τινὸς ἀγαθῶν ἐπήβολοι. πότερον οὖν τῆς τιμιωτάτης ὑγιείας ἀμφισβητήσουσιν; ἀλλ' οὐδένας ἄλλους ἂν εὕροις ἐν σφαλερωτέρᾳ διαθέσει σώματος, εἴπερ Ἱπποκράτει δεῖ πιστεύειν εἰπόντι· Τὴν καὶ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαν σφαλερὰν ὑπάρχειν, ἣν μεταδιώκουσιν οὗτοι· καὶ δὴ καὶ ὅτι ἄσκησις μὲν ὑγιείης, ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνων, Ἱπποκράτει καλῶς εἰρημένον, ἐπαινεῖται πρὸς ἁπάντων.

quae insunt naturae, puta quae pertinent ad animum, quae ad corpus, quae ad externa, nec praeter haec ullum aliud bonorum genus possit excogitari; cuivis perspicuum est, quod athleticam exercentes animi bona ne in somnis quidem assecuti sint, quando prorsus illud ignorant, an habeant animum: tantum abest, ut illam sciant esse rationis participem. Etenim cum semper aggerant vim carnium et sanguinis, habent animum suum veluti multo immersum coeno, ut nihil exploratum cognitumque habeat, verum non minus stupidus sit, quam brutorum animae. At fortassis contendent athletae, tamquam aliquod ex bonis corporis adepti sint. Num igitur bonam valetudinem, qua nihil pretiosius, vindicabunt? Atqui non alios reperies corporis affectione magis periculosa: siquidem Hippocrati sides habenda, qui dixit, *summe bonam corporis habitudinem periculosam esse*, quam affectant isti. Quin et illud ab Hippocrate recte dictum, quod *sanitatis studium est non satiari cibis, et impigrum esse ad labores*, laudatur ab omni-

Ed. Chart. II. [12.] Ed. Bas. I. (4. 5.)

Οἱ δὲ τοὐναντίον ἐπιτηδεύουσιν, ὑπερπονοῦντές τε καὶ ὑπερπιπλάμενοι, καὶ ὅλως τὸν τοῦ παλαιοῦ λόγον, ὡς κορυβαντιῶντες, κατεγνωκότες. Ὁ μὲν γὰρ ὑγιεινὴν δίαιταν ὑποτιθέμενος ἔλεγε· Πόνοι, σιτία, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια, πάντα μέτρια. Οἱ δὲ τὰ γυμνάσια πέρα τοῦ προσήκοντος ἑκάστης ἡμέρας διαπονοῦσι, τροφάς τε προςφέρονται σὺν ἀνάγκῃ πολλάκις ἄχρι μέσων νυκτῶν ἐκτείνοντες τὴν ἐδωδήν· ὡς προσηκόντως ἄν τινα ἐπ' αὐτῶν εἰπεῖν·

Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
Ἀλλ' οὐκ ἀθλητὰς κακοδαίμονας ὕπνος ἔμαρπτεν.

(5) Ἀνάλογον τοίνυν τούτοις καὶ ἡ τῶν ὕπνων αὐτοῖς ἔχει συμμετρία. ἡνίκα γὰρ οἱ κατὰ φύσιν βιοῦντες ἀπὸ τῶν ἔργων ἥκουσιν ἐδεσμάτων δεόμενοι, τηνικαῦθ' οὗτοι διανίστανται τῶν ὕπνων. ὥστε ἐοικέναι τὸν βίον αὐτῶν ὑῶν διαγωγῇ· πλήν γε ὅσον οἱ μὲν ὕες οὐχ ὑπερπονοῦσιν, οὐδὲ

bus. At isti contra faciunt, dum et supra modum laborant, et iidem supra modum explentur, et omnino senis illius sermonem, ceu Corybantum furore correpti, contemnunt. Nam ille demonstrans, quae vitae ratio sit accommodata tuendae bonae valetudini, dixit: *Labores, cibi, potus, somni, venus, omnia moderata.* Isti vero quotidie, supra quam convenit, laboribus exercentur, et ingurgitant se nonnumquam e vi, et ad mediam usque noctem producunt comessationes, ut aliquis non immerito torserit in illos illud Homeri:

Dormibant reliqui Divique hominesque per omnem
Noctem praedulci resoluti corpora somno:
At nullus miseros athletas somnus habebat.

Itaque quemadmodum se habent in cibis et laboribus, eodem modo moderantur et somnum. Etenim quo tempore caeteri juxta naturam viventes ab opere veniunt, et cibum requirunt, tum isti surgunt a somno: ut illorum vita similis videatur suillae: nisi quod sues non

πρὸς ἀνάγκην ἐσθίουσιν· οἱ δὲ καὶ ταῦτα πάσχουσι καὶ ῥοδοδάφναις ἐνίοτε τὰ νῶτα διακναίονται. Ὁ μὲν οὖν παλαιὸς Ἱπποκράτης, πρὸς οἷς εἶπεν ἔμπροσθεν, ἔτι καὶ ταῦτα φησί· Τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης πληροῦν ἢ κενοῦν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν, σφαλερόν. πᾶν γὰρ, φησὶ, τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον. Οἱ δ' οὔτε τούτων ἐπαΐουσιν, οὔτε τῶν ἄλλων, ὅσα, καλῶς εἰπόντος ἐκείνου, παραβαίνουσιν· ἀλλὰ πάντ' ἐξ ὑπεναντίου τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασιν ἐπιτηδεύουσιν. καὶ διὰ τοῦτ' ἂν ἔγωγε φαίην, ἄσκησιν οὐχ ὑγιείας, ἀλλὰ νόσου μᾶλλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα. Τοῦτο δ' οἶμαι καὶ αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην φρονεῖν, ἐπειδὰν λέγῃ· Διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων. Οὐ γὰρ μόνον τοῦ κατὰ φύσιν ἐστερῆσθαι τὸ ἐπιτήδευμα δι' ὧν εἶπε ἐδήλωσεν· ἀλλ' οὐδ' ἕξιν ὠνόμασε τὴν διάθεσιν αὐτῶν, ἀφαιρούμενος καὶ τῆς προσηγορίας αὐτῶν, ᾗ προσαγορεύουσι ἅπαντες οἱ παλαιοὶ τοὺς ὄντως ὑγιαίνοντας. ἡ μὲν γὰρ ἕξις ἐμμονός

ultra modum laborant, neque coguntur ad edendum: isti vero et haec faciunt, et nonnumquam iisdem rhododaphnis terga perstringuntur. Proinde priscus ille Hippocrates praeter haec, quae dicta sunt, addit et illa: *Universim ac repente corpus explere vel inanire, vel calefacere, vel refrigerare, aut alio quocunque modo movere, periculosum est. Quicquid enim*, inquit, *est nimium, inimicum est naturae.* Isti vero nec his auscultant, nec aliis, quae bene ab hoc dicta transgrediuntur: quin potius utuntur omnibus, quae pugnant cum his praeceptis. Quapropter ego sane dixerim, istud vitae institutum non esse sanitatis, sed morbi potius studium. Nam id, ni fallor, sentit Hippocrates, cum ait: *Affectio athletica non est secundum naturam, sed habitus saluber melior.* His dictis non solum palam negavit, illorum exercitationem esse naturalem, verum ne habitum quidem appellavit eorum affectionem, spolians illos etiam nominis honore, quo cuncti veteres appellare solent homines, qui vere sint bonae valetudinis. Siqui-

τις καὶ δυσαλλοίωτος διάθεσις· ἡ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπ' ἄκρον εὐεξία σφαλερά τε καὶ εὐμετάπτωτος. οὔτε γὰρ πρόσθεσιν ἔτι διὰ τὴν ἀκρότητα χωρεῖ, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι μένειν ἐπὶ ταὐτοῦ, μηδ' ἀτρεμεῖν, λοιπὴν ἔχει τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁδόν. Οὕτως μὲν ἀθλοῦσιν αὐτοῖς διάκειται τὸ σῶμα· καταλύσασι δὲ πολὺ δή τι χεῖρον. Ἔνιοι μὲν γὰρ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκουσιν· ἔνιοι δ' ἐπὶ πλέον ἥκουσιν ἡλικίας, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ γηρῶσιν, οὐδὲ, [13] κἂν ἐφίκωνται ποτὲ εἰς τοῦτο, τῶν Ὁμηρικῶν οὐδὲν ἀπολείπονταί Λιτῶν,

Χωλοί τε ῥυσοί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμὼ

ἀποτελούμενοι. Ὡς γὰρ τὰ διασεισθέντα τῶν τειχῶν ἀπὸ μηχανημάτων ἑτοίμως ὑπὸ τῆς τυχούσης διαλύεται βλάβης, οὔτε σεισμὸν, οὔτ' ἄλλην τινὰ βραχυτέραν δυνάμενα φέρειν περίστασιν· οὕτω καὶ τὰ τῶν ἀθλητῶν σώματα σαθρὰ καὶ ἀσθενῆ ταῖς κατὰ τὴν ἐπιτήδευσιν γεγονότα πληγαῖς, ἑτοι-

dem habitus eſt affectio quaedam ſtabilis ac perpetua: contra athletarum ad ſummum progreſſa bona corporis habitudo tum obnoxia periculo eſt, tum facile in diverſum mutabilis. Neque enim recipit acceſſionem eo, quod ad ſummum pervenit; tum ex eo, quod eodem in ſtatu conſiſtere non poteſt, nihil reſtat, niſi ut vergat in deterius. Atque hoc quidem in ſtatu corpus eſt ipſis, dum athleticam exercent. Caeterum ubi diſceſſerint ab exercitiis, multo pejus habent. Etenim nonnulli paulo poſt emoriuntur, alii vero diutius quidem vivunt, at ne ipſi quidem perveniunt ad ſenectutem. Et ut jam aliquando perveniant, nihil differunt a Litis Homericis,

Claudi, rugoſi, luſcioſi, oculis orbi.

Quemadmodum enim moenia tormentis concuſſa quovis incommodo corruunt, nec terrae motum, nec alium ullum graviorem inſultum ferre poſſunt: itidem et athletarum corpora attrita atque convulſa plagis ac vulneribus in arena acceptis, facile ad quamlibet levem occa-

μα πρὸς τὸ πάσχειν ἐστὶν ἐπὶ ταῖς τυχούσαις προφάσεσιν. Οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμοὶ περιωρυγμένοι πολλάκις, ὅτ' ἡ δύναμις οὐκέτ' ἀντέχει, πληροῦνται ῥευμάτων· οἱ δ' ὀδόντες, ἅτε διασεσεισμένοι πολλάκις, ἐπιλειπούσης ἐν τῷ χρόνῳ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, ἑτοίμως ἐκπίπτουσι· τὰ δὲ λυγισθέντα τῶν ἄρθρων ἀσθενῆ πρὸς πᾶσαν τὴν ἔξωθεν βίαν γίνεται, καὶ πᾶν ῥῆγμα καὶ σπάσμα ῥᾳδίως κινεῖται. Σωματικῆς μὲν οὖν ὑγιείας ἕνεκα φανερὸν, ὡς οὐδὲν ἄλλο γένος ἀθλιώτερόν ἐστι τῶν ἀθλητῶν. ὥστ' εἰκότως ἄν τις εἴποι εὐφυῶς ὀνομάζεσθαι, τῶν ἀθλητῶν προσαγορευθέντων, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀθλητοῦ τὴν προσηγορίαν τῶν ἀθλίων ἐσχηκότων, ἢ κοινῶς ἀμφοτέρων καθάπερ ἀπὸ πηγῆς μιᾶς τῆς ἀθλιότητος ὠνομασμένων.

Κεφ. ιβ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ περὶ τοῦ μεγίστου τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν, τῆς ὑγιείας, ἐσκέμμεθα, μεταβῶμεν ἐπὶ τὰ λοιπά. Τὰ μὲν δὴ περὶ κάλλους οὕτως αὐτοῖς ἔχει, ὡς μὴ μόνον ὠφελεῖσθαί τι πρὸς τῆς ἀθλήσεως τὴν φύσιν:

ſionem laeduntur. Proinde oculi plerumque ceu foſſis cavati, quando jam vis abeſt reſiſtendi, complentur deſtillationibus; dentes vero frequenti concuſſione labefactati, progreſſu temporis deſtituti virtute, facile decidunt. Caeterum articulorum compages, ut frequenter intortae, adverſus omnem violentiam foris incidentem redduntur invalidae: quicquid ſemel ruptum fuit aut contractum, facile movetur. Itaque, quod ad bonam valetudinem attinet, palam eſt, nullum eſſe genus miſerius, quam athletarum. Unde non injuria quis eos appoſito cognomine vocatos dixerit athletas, vel quod ab athleta cognomen habeant ἄθλιοι, i. e. miſeri, vel quod utrique communiter ab ἀθλιότητι, i. e. miſeria, velut ab uno fonte cognomen ſortiti ſint.

Cap. XII. Poſteaquam igitur de eo, quod in bonis corporis ſummum eſt, tractavimus, nimirum de bona valetudine, transeamus ad reliqua. Jam quod ad formam attinet, ſic illis habet res, ut non ſolum exercitatio athletica nihil conferat ad pulchritudinem, verum

ἀλλὰ καὶ πολλοὺς αὐτῶν πάνυ συμμέτρως ἔχοντας τῶν μελῶν οἱ γυμνασταὶ παραλαβόντες, ὑπερπιάναντές τε καὶ διασάξαντες αἵματί τε καὶ σαρξὶν, εἰς τοὐναντίον ἤγαγον. Ἐνίων δὲ καὶ τὰ πρόσωπα παντάπασιν ἄμορφα καὶ δυσειδῆ κατέστησαν καὶ μάλιστα τῶν παγκράτιον ἢ πυγμὴν ἀσκησάντων. Ὅταν δὲ καὶ τῶν μελῶν τι τελέως ἀποκλάσωσιν, ἢ διαστρέψωσιν, ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψωσι, τότ', οἶμαι, τότε καὶ μάλιστα τὸ τῆς ἐπιτηδεύσεως αὐτῶν ἀποτελούμενον κάλλος ἐναργῶς ὁρᾶσθαι. Ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῖς ὑγιαίνουσιν εἰς κάλλος εὐτύχηται· καταλύσασι δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τοῦ σώματος αἰσθητηρίων προσαπόλλυται, καὶ πάνθ', ὡς ἔφην, τὰ μέλη διαστρεφόμενα παντοίας ἀμορφίας αἴτια γίνεται.

Κεφ. ιγ'. Ἀλλ' ἴσως τῶν εἰρημένων οὐδενὸς, ἰσχύος δ' ἀντιποιήσονται, τοῦτο γὰρ, εὖ οἶδα, ἓν φήσουσιν ἰσχυρότατον πάντων εἶναι. Ποίας, ὦ πρὸς θεῶν, ἰσχύος καὶ ποῦ χρησίμης; πότερον τῆς εἰς τὰ γεωργικὰ τῶν ἔργων; πάνυ

etiam multos ex iftis optime compofito corpore gymnaftae, qui eos curandos fusceperant, fupra modum faginantes et infarcientes carnibus et fanguine, in diverfam corporis fpeciem perduxerint: nonnullos quoque facie prorfus deformi foedaque reddiderint, eos potiffimum, quos ad pancratium aut pugilum certamen inftituiffent. Caeterum ubi tandem et membrum aliquod fregerint, aut distorferint, aut oculos extuderint, tum, opinor, tum vel maxime fructus artis ipforum evidenter apparet, videlicet pulchritudo. Hunc ad modum illis res fucceffit ad formae commodum, quamdiu fani funt. Caeterum ubi defierint exerceri, fimul et reliqua fenfuum corporis organa pereunt, cunctaque, ut dixi, membra distorta nihil non reddunt deforme.

Cap. XIII. At fortaffe nihil quidem ex his omnibus, quae dicta funt, fed robur fibi vindicabunt. Nam hoc, fat fcio, dicturi funt, unum illud effe omnium efficaciffimum. Quod, per deos, robur? aut ad quid utile? num ad agri-

Ed. Chart. II. [13. 14.] Ed. Baf. I. (5.)

μὲν οὖν καλῶς ἢ σκάπτειν, ἢ θερίζειν, ἢ ἀροῦν, ἤ τι τῶν ἄλλων τῶν κατὰ γεωργίαν δύνανται. Ἀλλ' ἴσως εἰς τὰ πολεμικά; τὸν Εὐριπίδην αὖθίς μοι κάλει, ὅστις αὐτοὺς ὑμνήσει λέγων·

Πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν, ἐν χεροῖν
Δίσκους ἔχοντες;

[14] τῷ γὰρ ὄντι

Οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας.

Ἀλλὰ πρὸς κρύος καὶ θάλπος ἰσχυροὶ, αὐτοῦ γε τοῦ Ἡρακλέους ζηλωταὶ, ὡς ἑνὶ καὶ χειμῶνι καὶ θέρει σκέπεσθαι δέρματι, ὡς ἀνυπόδετοι διατελεῖν, ὑπαίθριοι κοιμᾶσθαι, χαμευνεῖν; ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις τῶν νεογνῶν παίδων εἰσὶν ἀσθενέστεροι. Ἐν τίνι τοίνυν ἔτι τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξονται; ἢ ἐπὶ τίνι μέγα φρονήσουσιν; οὐ γὰρ δή που ὅτι τοὺς σκυτοτόμους, ἢ τέκτονας, ἢ τοὺς οἰκοδόμους οἷοί τ' εἰσὶ καταβάλλειν ἐν παλαίστρᾳ τε καὶ σταδίῳ. Τάχ' οὖν ἐπὶ τῷ δι' ὅλης ἡμέρας κονίεσθαι δικαιοῦσιν· ἀλλὰ τοῦτό γε καὶ

colationem? Perpulchre igitur vel fodere, vel metere, vel arare, aut aliud quippiam, quod ad agricolationem pertinet, possunt. Sed fortassis ad res bellicas valent. Rursus Euripidem huc mihi cita, qui laudes illorum canet his verbis:

Num adversus hostes proeliabuntur, manu
Discos ferentes?

Revera

Vana fiunt omnia haec,
Ubi cominus ferrum micare coeperit.

Caeterum adversus rigorem et aestum validi sunt, hoc ipso sane Herculem referentes, ut tum hieme, tum aestate, una pelle tegantur: ut incalceati perpetuo sub dio dormiant, humi cubantes. At enim in his omnibus pueris nuper natis sunt imbecilliores. Qua tandem igitur in re roboris sui specimen edent? aut unde sibi placebunt et cristas erigent? Non sane in hoc, quod coriarios, fabros, domorum aedificatores vel in palaestra dejiciant, vel in stadio. Fortassis itaque in hoc, quod tota die pulverescunt, merito sibi gloriandum putabunt.

τοῖς ὄρτυξι καὶ τοῖς πέρδιξιν ὑπάρχει. καὶ εἴπερ ἐπὶ τούτῳ μέγα χρὴ φρονεῖν, ἐπὶ τῷ δι' ὅλης ἡμέρας βορβόρῳ λούεσθαι. Ἀλλὰ νὴ Δία τῶν ἱερουργημένων ἕνα ταύρων ἀναθέμενος τοῖς ὤμοις ὁ Μίλων ἐκεῖνος ὁ Κροτωνιάτης διεκόμισέ ποτε τὸ στάδιον. ὢ τῆς ὑπερβαλλούσης ἀνοίας, ὡς μηδὲ τοῦτο γιγνώσκειν, ὅτι πρὸ βραχέος τὸ αὐτὸ τοῦτο σῶμα, τοῦ ταύρου ζῶντος, ἐβάσταζεν ἡ ψυχὴ τοῦ ζώου, καὶ πολλῷ γ' ἀκοπώτερον ἢ ὁ Μίλων ἦγε, καὶ θεῖν ἐδύνατο βαστάζουσα· ἀλλ' ὅμως οὐδενὸς ἦν ἀξία παραπλησίως τῇ Μίλωνος. Ἐδήλωσε δὲ καὶ ἡ τελευτὴ τἀνδρὸς, ὅπως ἦν ἀνόητος, ὅς γε θεασάμενός ποτε νεανίσκον σχίζοντα κατὰ μῆκος ξύλα ἐνθέσει σφηνῶν, ἐκεῖνον μὲν ἀπώθησε καταγελάσας, αὐτὸς δὲ διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν μόνων ἐτόλμησε διασπᾷν αὐτό· κἄπειθ' ὅσον εἶχεν ἰσχύος εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ πληρώσας, διέστησε μὲν ἑκατέρωσε τὰ μέρη τοῦ ξύλου· τῶν σφηνῶν δ' ἐκπεσόντων ἐν τῷδε, τὸ λοιπὸν τοῦ ξύλου μέρος ἀδυνατῶν διαστῆσαι, μέχρι πολλοῦ μὲν ἀντεῖχεν, ὕστερον δὲ νικηθεὶς, οὐκ ἔφθασε κομίσασθαι

Verum ista laus adeſt et coturnicibus et perdicibus, ſiquidem par eſt, ut hinc tollant criſtas, quod toto die luto laventur. Sed age, per Iovem, Milo ille Crotoniates ſublatum in humeros unum ex immolatis tauris olim per ſtadium bajulavit. O inſignem dementiam iſtorum, qui ne hoc quidem intelligunt, quod paulo ante idem corpus vivi animantis geſtavit illius anima; multoque ſane minore labore portavit, quam Milo. Nam et currere poterat, cum geſtaret: attamen ea nullius erat pretii, quemadmodum nec Milonis anima. Declaravit autem et exitus hominis, quam nihil habuerit mentis. Cum enim aliquando conſpiceret adoleſcentem cuneis immiſſis findentem ligna, illum quidem irriſum ſubmovit: ipſe non alio uſus inſtrumento quam ſuis ipſius manibus, auſus eſt lignum deducere: mox, quidquid habebat roboris, in primo impetu colligens, diduxit arboris partes. Interim elapſis cuneis, cum reliquam arboris partem diducere non poſſet, diu quidem obnixus eſt, tandem victus non po-

τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὑπὸ τῶν μερῶν τοῦ ξύλου συνελθόντων ἀλλήλοις καταλειφθεῖσαι, συνετρίβησαν μὲν αὗται πρῶται, θανάτου δ' οἰκτροῦ τῷ Μίλωνι κατέστησαν αἴτιαι. Πάνυ γοῦν ὤνησεν αὐτὸν εἰς τὸ μηδὲν παθεῖν ὁ νεκρὸς ταῦρος ἐν τῷ σταδίῳ βασταχθείς; ἢ τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἔσωσεν ἄν, ἡνίκα πρὸς τὸν βάρβαρον ἐπολέμουν, ἡ τοιαύτη τοῦ Μίλωνος ἐνέργεια περὶ τὸν ταῦρον, ἀλλ' οὐχ ἡ Θεμιστοκλέους σοφία, πρῶτον μὲν ὑποκριναμένου καλῶς τὸν χρησμὸν, εἶτα στρατηγήσαντος ὡς ἐχρῆν;

Σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα πολλὰς χεῖρας νικᾷ·
Σὺν ὅπλοις δ' ἀμαθία χεῖρον ἢ κακόν.

Ὅτι μὲν εἰς οὐδὲν τῶν κατὰ τὸν βίον ἔργων χρήσιμος ἡ τῶν ἀθλητῶν ἄσκησις, εὖ οἶδ' ὅτι σαφὲς ἤδη γέγονεν· ὅτι δὲ καὶ ἐν ἑαυτοῖς, οἷς (6) ἀσκοῦσιν, οὐδενός εἰσιν ἄξιοι λόγου, μάθοιτ' ἂν, εἰ διηγησαίμην ὑμῖν τὸν μῦθον ἐκεῖνον, ὃν τῶν οὐκ ἀμούσων ἀνδρῶν τις ἐντείνας ἔπεσι διεσκεύασεν.

tuit educere manus, ſed a trunci partibus in ſe coëuntibus comprehenſae, primum ipſae quidem contritae ſunt, mox et Miloni miſerandi exitii fuere cauſa. Plurimum igitur illi profuit in hoc, ne quid mali pateretur, in ſtadio geſtare taurum mortuum. An Graecorum rempublicam ſervare potuiſſet id temporis, cum adverſus barbarum bellum gerebant, Milonis vis, quam in geſtando tauro declaravit, potius quam Themiſtoclis ſapientia, qui primum recte interpretatus eſt oraculum, deinde bellum, quemadmodum oportebat, geſſit.

Unicum enim conſilium prudens multas ſuperat manus,
Caeterum inſcitia cum armis pejor eſt quovis malo.

Arbitror itaque jam perſpicue declaratum, athletarum exercitationem nihil utilitatis afferre ad vitae functiones. Caeterum quod nec in ipſis, quibus exercentur, ullius pretii ſint, cognoſcetis, ſi vobis retulero fabulam illam, quam vir quidam non inelegans epico carmine ornavit.

ἔστι δὲ οὗτος· Εἰ Διὸς γνώμῃ πᾶσι τοῖς ζώοις ὁμόνοια καὶ κοινωνία γένοιτο πρὸς τὸν βίον, ὡς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ κήρυκα μὴ μόνον ἀνθρώπους τοὺς ἀγωνιουμένους καλεῖν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐπιτρέπειν τοῖς ζώοις εἰς τὸ στάδιον ἥκειν ἕν, οὐδένα ἂν ἄνθρωπον οἶμαι στεφθήσεσθαι. Ἐν μὲν γὰρ δολιχῷ ὑπέρτατος, φησὶν, ὁ ἵππος ἔσται·

Τὸ στάδιον δὲ λαγωὸς ἀποίσεται· ἐν δὲ διαύλῳ
Δορκὰς ἀριστεύσει· μερόπων δ' ἐναρίθμιος οὐδεὶς
Ἐν ποσίν. ὦ κοῦφοι ἀσκητῆρες, ἄθλιοι ἄνδρες.

Ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀφ' Ἡρακλέους τὶς ἐλέφαντος ἢ λέοντος ἰσχυρότερος ἂν φανείη. Οἶμαι δ', ὅτι καὶ ταῦρος πυγμῇ στεφθήσεται. καὶ [15] ὄνος, φησὶ, λὰξ ὅτι εἰ βούλεται ἐρίσας, αὐτὸν τὸν στέφανον οἴσεται. Αὐτὰρ ἐν ἱστορίῃ πολυπείρῳ γράψεται ὄνος, ὅτι παγκράτιον νίκησέ ποτε ἄνδρας. εἰκοστὴ δὲ καὶ πρώτη Ὀλυμπιὰς ἦν, ὅτ' ἐνίκα ὀγκητής.

Eſt autem hujusmodi: „Si Jovis voluntate cunctis animantibus conſenſus ac ſocietas contingeret in degenda vita, ut in Olympia praeco non ſolum homines ad certamen vocaret, ſed omnibus etiam animalibus permitteret ad unum venire ſtadium, nullus, opinor, hominum coronaretur. In eo enim certamine, in quo curſus ad viginti tria ſtadia porrigitur, unde et δολιχὸν appellant, equus, inquit, longe ſuperabit: in curſu vero breviore, qui non ultra ſtadium profertur, lepus feret praemium. Caeterum in diaulo, in quo curſus ac recurſus duplicat ſtadium, primas feret caprea. Neque quisquam hominum in aliquo numero futurus eſt curſu pedum. O leves exercitationes veſtras, ἄθλιοι, id eſt, miſeri viri! Imo ne Herculis quidem poſterorum quisquam elephanto aut leone robuſtior apparebit. Arbitror autem futurum, ut in pugilum certamine taurus coronam laturus ſit. Et aſinus, inquit, ſi velit calcibus contendere, coronam auferet. Et in hiſtoria variorum eventuum ſcriberetur, quod aſinus in pancratio aliquando vicerit viros. *Erat autem Olympias prima ac vigeſima, cum vinceret ruditor.*“

Πάνυ χαριέντως οὗτος ὁ μῦθος ἐπιδείκνυσι τὴν ἀθλητικὴν ἰσχὺν οὐ τῶν ἀνθρωπίνων οὖσαν ἀσκημάτων. καίτοι γ᾽ εἰ μηδὲν ἰσχύϊ πρωτεύουσι τῶν ζώων οἱ ἀθληταὶ, τίνος ἂν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπήβολοι γενηθεῖεν ἀγαθῶν;

Κεφ. ιδ'. Εἰ δὲ καὶ τὴν ἡδονὴν σώματός τις ἀγαθὸν εἶναι φαίη, οὐδὲ ταύτης αὐτῆς αὐτοῖς μέτεστι, οὔτ᾽ οὖν ἀθλοῦσιν οὔτε καταλύσασιν, εἴγε παρὰ μὲν τὸν τῆς ἀθλήσεως χρόνον ἐν πόνοις τε καὶ ταλαιπωρίαις εἰσὶν, οὐ γυμναζόμενοι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίοντες· ἡνίκα δὲ καὶ καταλύσαντες τύχοιεν, ἀνάπηροι τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ σώματος γίνονται. Τάχ᾽ οὖν ἐπὶ τῷ χρήματα πάντων ἀθροίζειν πλεῖστα σεμνύνονται; καὶ μὴν ἐστὶν ὑμῖν θεάσασθαι πάντας αὐτοὺς ὀφείλοντας, οὐ μόνον ἐκεῖνον τὸν χρόνον, καθ᾽ ὃν ἀθλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ καταλύσαντας τὴν ἄσκησιν, οὐδ᾽ ἂν εὕροις ἀθλητὴν οὐδενὸς πλουσιώτερον ἑνὸς τῶν ἐπιτυχόντων οἰκονόμων ἀνδρὸς πλουσίου. ἔστι δὲ οὐδ᾽ αὐτὸ

Admodum venusta fabula haec declarat, robur athleticum non esse de numero eorum, quibus homines decet exerceri. Atqui si ne robore quidem antecellunt animantibus athletae, quodnam ex caeteris bonis sibi vindicabunt?

Cap. XIV. Quod si quis dicat voluptatem corporis inter bona numerandam, ne hujus quidem compotes sunt, neque quum exercentur, neque postquam ab exercitatione discesserint: quandoquidem, dum exercent athleticam, in laboribus ac miseriis agunt, non tantum ob exercitia, verum etiam ob id, quod coguntur ad edacitatem. Quod si contigerit eos ab arte missionem accipere, plerisque corporis membris mutili sunt ac debiles. Ergo fortassis inde gloriantur, quod prae caeteris plurimum colligunt et coacervant pecuniarum. Atqui videre licet istos omnes aere alieno obstrictos, non solum id temporis, quo exercent artem athleticam, verum etiam cum ab ea dimissi sunt, nihilo invenias athletam ditiorem quovis viri divitis oeconomo. Quamquam ne id

τὸ πλουτεῖν ἐξ ἐπιτηδεύματος ἀξιόλογον ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ τοιαύτην ἐπίστασθαι τέχνην, ἣ καὶ ναυαγήσασι συνεκκολυμβήσει, ὅπερ οὔτε τοῖς διοικοῦσι τὰ τῶν πλουσίων, οὔτε τοῖς τελώναις ἢ τοῖς ἐμπόροις ὑπάρχει. καίτοι πλουτοῦσιν ἐξ ἐπιτηδευμάτων οὗτοι μάλιστα, ἀλλ' ἐὰν ἀπολέσωσι τὰ χρήματα, συναπολλύουσιν αὐτοῖς καὶ τὰς πράξεις, ἀφορμῆς μέν τινος χρημάτων εἰς αὐτὰς δεόμενοι, τῷ δὲ οὐκ ἔχειν ταύτην ἄρξασθαι τῆς ἀρχαίας πράξεως ἀδυνατοῦντες. οὐδὲ γὰρ δανείζει τις αὐτοῖς χωρὶς ἐνεχύρων ἢ ὑποθηκῶν. ὥστε εἰ καὶ πρὸς χρηματισμὸν ἀσφαλῆ τε καὶ οὐκ ἄδοξον ἀξιοῖ τις ἡμᾶς παρασκευάσθαι, τέχνην ἀσκητέον ἐστὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου καὶ παραμένουσαν. Ἀλλὰ διττῆς οὔσης διαφορᾶς τῆς πρώτης ἐν ταῖς τέχναις· ἔνιαι μὲν γὰρ αὐτῶν λογικαί τ' εἰσὶ καὶ σεμναί, τινὲς δ' εὐκαταφρόνητοι καὶ διὰ τῶν τοῦ σώματος πόνων, ἃς δὴ βαναύσους τε καὶ χειρωνακτικὰς ὀνομάζουσιν· ἄμεινον ἂν εἴη τοῦ προτέρου γένους τῶν τεχνῶν μετέρχεσθαί τινα. τὸ γάρ τοι δεύτερον γένος αὐτῶν ἀπολείπειν

quidem per se praeclarum est ex arte parare divitias, sed talem potius artem scire, quae fracta navi simul cum domino enatet e naufragio. Quod quidem nec his contingit, qui res procurant divitum, neque publicanis neque negotiatoribus, et tamen hi maxime ditescunt e suis artibus. Caeterum si pereant illis pecuniae, simul et perit negotiatio, ad quam opus quidem habent aliqua forte pecuniae. Caeterum si haec desit, non possunt instaurare pristinam negotiationem. Nemo enim iis mutuum credit absque pignoribus et hypothecis. Proinde si quis vestrum studet viam rationemque invenire ad parandas pecunias et tutam, nec infamem, ars aliqua exercenda est per omnem vitam permansura. Porro cum prima divisione in geminum discrimen artes distribuantur: quaedam enim ex his ratione constant, suntque liberales et honestae; quaedam contra illiberales, quod corporis laboribus constent, quas sedentarias ac manuarias vocant: praestiterit ex illo priore genere quampiam discere: nam posterius illud genus destituere solet senectute gravatos artifices.

εἴωθε γηρῶντας τοὺς τεχνίτας. εἰσὶ δὲ ἐκ τοῦ προτέρου γένους ἰατρική τε καὶ ῥητορικὴ καὶ μουσικὴ, γεωμετρία τε καὶ ἀριθμητικὴ, καὶ λογιστικὴ, καὶ ἀστρονομία, καὶ γραμματικὴ, καὶ νομική. πρόσθες δ', εἰ βούλει, ταύταις πλαστικήν τε καὶ γραφικήν· εἰ γὰρ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' οὐκ ἰσχύος νεανικῆς δεῖται τὸ ἔργον αὐτῶν. Ἐκ τούτων οὖν τινὰ τῶν τεχνῶν ἀναλαμβάνειν τε καὶ ἀσκεῖν χρὴ τὸν νέον, ὅτῳ μὴ παντάπασιν ἡ ψυχὴ βοσκηματώδης ἐστί· καὶ μᾶλλόν γε τὴν ἀρίστην ἐν ταύταις, ἥτις, ὡς ἡμεῖς φαμὲν, ἐστὶν ἰατρική· τοῦτο δ' αὐτὸ δεικτέον ἐφεξῆς.

Prioris autem generis sunt Medicina, Rhetorica, Musica, Geometria et Arithmetica, Dialectica, Astronomia, Grammatica ac Legum prudentia. Adde his, si velis, fingendi pingendique artificium: quamquam enim haec manuum constant opera, tamen earum exercitatio non eget robore juvenili. Ex his igitur artibus aliquam deligere convenit, et exercere juventutem, cui mens non sit omnino hebes ac rudis; vel harum potius optimam, quae quidem mea sententia est ars medendi. Hoc autem deinceps nobis erit demonstrandum.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

Ed. Chart. II. [16.] Ed. Bal. I. (6.)

Κεφ. α'. [16] Τὴν εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν ἀρίστην εἶναι διδασκαλίαν ὁ Φαβωρῖνος φησίν. ὀνομάζουσι δ' οὕτως οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ, καθ' ἣν τὴν ἀντικειμένην προσαγορεύουσι. οἱ μὲν οὖν παλαιότεροι τελευτᾷν αὐτὴν εἰς ἐποχὴν ὑπολαμβάνουσι, ἐποχὴν καλοῦντες τὴν, ὡς ἂν εἴποι τὶς, ἀοριστίαν, ὅπερ ἐστὶ περὶ μηδενὸς πράγματος ὁρίσασθαι, μηδὲ ἀποφήνασθαι βεβαίως. οἱ νεώτεροι δὲ, οὐ γὰρ μόνος ὁ Φαβωρῖνος, ἐνίοτε μὲν εἰς τοσοῦτον προάγουσι τὴν ἐποχὴν, ὡς μηδὲ τὸν ἥλιον ὁμολογεῖν εἶναι καταληπτόν· ἐνίοτε δὲ εἰς τοσοῦ-

GALENI DE OPTIMA DOCTRINA LIBER.

Cap. I. Argumentationem in utramque partem optimam esse doctrinam censet Favorinus. Sic autem nominant Academici eam, secundum quam oppositum enunciant. Antiquiores igitur eam in epochen terminari autumant, epochen vocantes, ac si quis dixerit indefinitionem, *ancepsque judicium*, quod est nulla de re determinare, nec certo enunciare. Recentiores autem (non enim solus Favorinus) aliquando eo promovent epochen, ut ne solem quidem fateantur esse comprehensibilem: aliquando vero in tantum cognitionem promo-

τον τὴν γνῶσιν, ὡς καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐπιτρέπειν αὐτὴν, ἄνευ τοῦ διδαχθῆναι πρότερον ἐπιστημονικὸν κριτήριον. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τί ἐστιν, ὃ Φαβωρῖνος εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀκαδημιακῆς διαθέσεως, ὃ Πλούταρχος ἐπιγέγραπται. λέγει δὲ αὐτὸ ἐν τῷ πρὸς Ἐπίκτητον, ἐν ᾧ δήπουθεν ἐστὶν Ὀνήσιμος ὁ Πλουτάρχου δοῦλος Ἐπικτήτῳ διαλεγόμενος. καὶ μέντοι κἂν τῷ μετὰ ταῦτα γραφέντι βιβλίῳ Ἀλκιβιάδη καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς Ἀκαδημιακοὺς ἐπαινεῖ, προσαγορεύοντας μὲν ἑκατέρῳ τῶν ἀντικειμένων ἀλλήλοις λόγων, ἐπιτρέποντας δὲ τοῖς μαθηταῖς αἱρεῖσθαι τοὺς ἀληθεστέρους· ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν εἴρηκε, πιθανὸν ἑαυτῷ φαίνεσθαι, μηδὲν εἶναι καταληπτόν. ἐν δὲ τῷ Πλουτάρχῳ συγχωρεῖν ἔοικεν, εἶναί τι βεβαίως γνωστόν. ἄμεινον γὰρ οὕτως ὀνομάζειν τὸ καταληπτὸν, ἀποχωροῦντας ὀνόματι Στωϊκῷ. καὶ ἔγωγε ἐθαύμαζον νὴ τοὺς θεοὺς, ὅπως ὁ Φαβωρῖνος εἰς τὴν τῶν Ἀττικῶν φωνὴν εἰωθὼς μεταλαμβάνειν ἕκαστα τῶν ὀνομάτων, οὐ παύεται λέγων, οὔτε τὸ καταληπτὸν, οὔτε τὴν κατάληψιν, οὔτε τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, οὔτε τὰ τούτοις ἀντικείμενα οἷον στερητικῶς λεγόμενα,

vent, ut difcipulis eam permittant nondum prius edoctis de fcientifico judicandi inftrumento. Nec enim aliud eft, quod Favorinus dixit in libro de conftitutione Academica, qui Plutarchus infcribitur. Idem autem dicit in libro ad Epictetum, in quo fcilicet eft Onefimus, Plutarchi fervus, cum Epicteto disputans; ac certe eo in libro, quem poftea fcripfit, Alcibiadem et caeteros Academicos laudat, disputantes quidem inter fe contrariis rationibus, permittentes autem difcipulis ex his eligere veriores; fed in hoc quidem ipfo dixit, probabile fibi videri, nihil effe comprehenfibile; in Plutarcho vero concedere videtur, aliquid certo poffe cognofci; praeftat enim fic appellare comprehenfibile, abstinentes a Stoico nomine. Atque ego per Deos mirabar, quomodo Favorinus affuetus Atticae dictioni fingula nomina commutare non definat, dicens neque comprehenfibile, neque comprehenfionem, neque comprehenfivam imaginationem; neque his oppofita, ut quae privative dicuntur,

ἀκα[17]τάληπτον φαντασίαν, ἢ τὴν ἀκαταληψίαν αὐτήν. ὡς δὲ καὶ τρία βιβλία γράψας, ἓν μὲν πρὸς Ἀδριανὸν, ἕτερον δὲ πρὸς Δρύσωνα, καὶ τρίτον πρὸς Ἀρίσταρχον, ἅπαντα περὶ τῆς καταληπτικῆς φαντασίας ἐπέγραψε. καὶ καθ' ὅλα γε αὐτὰ γενναίως ἀγωνίζεται, πειρώμενος ἐπιδεικνύναι τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἀνύπαρκτον.

Κεφ. β'. Ἐγὼ δ' οὔτ' ἄλλο τι καταληπτὸν ἡγοῦμαι σημαίνειν παρὰ τὸ γνωστὸν, οὔτ' ἄλλο τι τὸ κα(7)ταλαμβάνεσθαι τοῦ βεβαίως γιγνώσκειν, ἀνάλογον δ' αὐτοῖς λέγεσθαι τήν τε κατάληψιν καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν. ἐπειδὴ γὰρ ἔνια μὲν οἰόμεθα ἢ βλέπειν, ἢ ἀκούειν, ἢ ὅλως αἰσθάνεσθαι, καθάπερ ἐν ὀνείροις καὶ μανίαις, ἔνια δὲ οὐκ οἰόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀλήθειαν ὁρῶμεν, ἢ ὅλως αἰσθανόμεθα, ταυτὶ μὲν τὰ δεύτερα πάντες ἄνθρωποι πλὴν Ἀκαδημιακῶν τε καὶ Πυῤῥωνείων εἰς βεβαίαν γνῶσιν ἥκειν νομίζουσιν, ἃ δ' ὄναρ ἢ παραπαιόντων ἡ ψυχὴ φαντάζεται, ψευδῆ ταῦθ' ὑπάρχειν. εἰ μὲν δὴ

incomprehensibilem imaginationem, vel ipsam incomprehensionem. Ut autem tres libros scripsit, unum ad Adrianum, secundum ad Drusonem, et tertium ad Aristarchum; hos omnes inscripsit de imaginatione comprehensiva, et per omnes hos libros strenue disputat, conatus demonstrare, non dari comprehensivam imaginationem.

Cap. II. Ego vero nihil aliud comprehensibile puto significare, quam cognoscibile; neque aliud comprehendere, quam certo cognoscere; similem vero his dici comprehensionem et comprehensivam imaginationem. Cum enim quaedam putamus vel videre, vel audire, vel omnino sentire, quemadmodum in somniis et deliriis; quaedam vero non arbitramur solum, sed revera videmus, vel omnino sensu percipimus: haec quidem posteriora omnes homines, praeter Academicos ac Pyrrhonios, ad certam cognitionem venire credunt; quae vero per somnia, aut quae delirantium fingit animus, falsa esse haec omnia. Si autem sic rem se habere concedant,

συγχωροῦσιν αὐτὸ τοῦθ' οὕτως ἔχειν, ἐξαλειψάτωσαν, ἐν οἷς γράφουσι, μήτε τοῦ μαινομένου τὸν σωφρονοῦντα, μήτε τοῦ νοσοῦντος τὸν ὑγιαίνοντα, μήτε τοῦ κοιμωμένου τὸν ἐγρηγορότα πιστότερον ὑπάρχειν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν. εἰ δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐκείνοις ἐστὶν ἢ τοῖς ἐναντίως διακειμένοις γνωστὸν, συγκέχυται μὲν δήπου τὰ τῆς ἀληθείας κριτήρια, οὔτ' αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ὁ Ἀκαδημιακὸς, οὔτ' ὁ μαθητὴς αὐτοῦ δυνήσεται κρῖναι τοὺς εἰς ἑκάτερα τῶν ἀντικειμένων εἰρημένους λόγους. ἔτι δὲ οὐ δεησόμεθα τὴν ἀρχὴν τοιούτων διδασκάλων, δυνάμενοί γε καὶ αὐτοὶ τὰ γεγραμμένα τοῖς ἀπὸ τῶν αἱρέσεων ἀντιδιῃρημένων ἀναγινώσκειν, καὶ οὐδὲν ἧττον τῶν Ἀκαδημιακῶν εἰδέναι, κἂν ἀσαφές αὐτῶν τὶ ᾖ, τὸ μὲν παρὰ τῷ Χρυσίππῳ τοῖς Στωϊκοῖς διδασκάλοις ἀσφαλέστερον ὀνομάζειν ἐστὶ, τὸ δὲ παρὰ Θεοφράστῳ καὶ Ἀριστοτέλει τοῖς περιπατητικοῖς. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων, ὥστ' οὐδὲν ἂν τι λείποιτο πρὸς διδασκαλίαν τοῖς Ἀκαδημιακοῖς, ὅσον ἐπὶ τῷ Φαβωρίνου λόγῳ. τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις αὐτὸ δὴ τοῦτο ἦν δίδαγμα, τὸ μηδὲν εἶναι κριτήριον ἀνθρώπῳ δεδομένον ὑπὸ τῆς φύσεως,

deleant ea, quae funt in libris, in quibus fcribunt, neque fapientem infano, neque fanum aegro, neque vigilantem dormiente, fide digniorem ad rerum cognitionem effe. Si vero nihil magis ipfis, quam contrario modo affectis cognofcibile, confufa funt certe cognofcendae veritatis inftrumenta; neque ipfe praeceptor Academicus, nec ejus difcipulus poterit judicare de rationibus dictis in utramque partem oppofitorum. Praeterea non indigebimus a principio ejusmodi praeceptoribus, cum et ipfi poffimus fcripta, quae a fectarum auctoribus funt ex oppofito divifa, perlegere, nec minus quam ipfi Academici dignofcere; et fi quid ipforum obfcurum fit, id quod apud Chryfippum, Stoicis praeceptoribus; quod autem apud Theophraftum et Ariftotelem, ipfis Peripateticis certius nominare liceat; et fic de caeteris, ita ut nihil Academicis ad doctrinam fit reliquum juxta Favorini rationem. Senioribus enim hoc erat praeceptum, nullum effe judicandi inftrumentum homini conceffum a natura, quo cuncta, compara-

ᾧ παραβάλλων ἕκαστον τῶν ὄντων ἀκριβῶς διαγνώσεται. διὸ μηδ' ἀποφήνασθαι περὶ μηδενὸς ἠξίουν, ἀλλὰ περὶ πάντων ἐπέχειν ἀεί. ἀλλ' εἰ δὴ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις αἴσθησιν ἱκανῶς συγχωρήσουσιν ἡμῖν, οὐδὲν ἔτι δεησόμεθα τῆς εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς ἀπαιτήσεως, μᾶλλον μὲν τοὺς τεχνίτας παρέχοντας τοῖς μαθηταῖς εὐθέως, ἀλλ' ἕτερον τὸ λογίζεσθαι, τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν ψηφίζειν. τοῦτο δ' ἐστι τὸ ἐπισταθῆναι τῷ γυμναζομένῳ, καὶ τούτῳ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐν οἷς σφάλλεται, καὶ ταῦτα ἐπανορθούμενον μόνα. παραπλησίως δὲ καὶ ὁ παιδοτρίβης ἐπανορθοῦται τὰ τῶν παλαιόντων ἁμαρτήματα. καὶ ὁ γραμματικὸς, καὶ ὁ ῥήτωρ, καὶ γεωμέτρης, καὶ μουσικὸς, οὕτω διδάσκουσιν οὐ διασείοντες, ουδὲ σαλεύοντες τῶν μαθητῶν ἣν ἔχουσι πίστιν ἐπὶ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις, ἀλλ' ἐφεστῶτες αὐτοῖς γυμναζομένοις, ἄχρι περ ἂν ἀναμαρτήτους ἀποδείξωσι, τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ἐποχὴν εἰσάγοντες. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ καὶ ταῖς ἐνεργείαις σὺν αἰσθήσεσιν ἀπιστεῖν ἀνατιθέντες, ἢ τοῖς ὑπό

tione facta, accurate cognofceret. Quapropter nihil de ulla re volebant affirmare, fed de omnibus femper anceps ferre judicium. Sed fi nobis concedant, ut decet, naturalibus judicandi inftrumentis fenfum fufficienter inesse, nulla jam nobis opus erit argumentatione in utramque partem, fed alia quadam repetitione, ut artifices non ftatim artem difcipulis praebent, fed aliam argumentationem, a multis dictam calculis computationem, hoc eft, praeesse ei, qui exercetur, et attendere, in quibus hic fallitur, eaque fola corrigere. Similiter et puerorum gubernator luctantium errores emendat, et grammaticus et rhetor et geometra et muficus fic docent, non labefactantes, neque convellentes, quam difcipuli fidem habent de naturalibus inftrumentis judicandi, fed ipfis exercendis praefecti, donec fingulas actiones edant inculpatas; non vero ad epochen adducunt. Ipfi enim funt, qui in actionibus cum fenfibus diffidentiam afferunt,

του βεβαίως γιγνωσκομένοις καταφρονεῖν. ὁ γοῦν Καρνεάδης οὐδὲ [18] τοῦτο τὸ πάντων ἐναργέστατον συγχωρεῖ πιστεύειν, ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα μεγέθη καὶ ἀλλήλοις ἴσα γίγνεται. τοὺς μὲν οὖν λόγους, οἷς ἐπιχειρεῖ λύειν καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πάμπολλα τῶν ἐναργῶς τί εἶναί σοι φαινομένων τε καὶ πιστευομένων, ἔτι καὶ εἰς τόδε σωζομένους ἔχομεν. ἀπόκεινται γὰρ ἐν γράμμασιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ συναθροισθέντες. αἱ λύσεις δ' οὔθ' ὑπ' ἐκείνων, οὔθ' ὑπ' ἄλλου τινὸς εἴρηνται τῶν μετ' αὐτὸν Ἀκαδημιακῶν. ἆρ' οὖν εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τοῦτο γοῦν ἐδήλωσε μόνον, ὅτι σοφίσματά εἰσιν οἱ λόγοι πάντες οὗτοι, καὶ ζητητέον τὴν λύσιν αὐτῶν ὑμῖν, ὦ μαθηταί. μοχθηρὸν μὲν γὰρ τοῦτο, σμικρότερον δ' ὅμως οὐ πεποιήκασιν οἱ γράψαντες μὲν αὐτοὺς, μὴ δηλώσαντες δ' ὑμῖν, ὁποῖοί τινές εἰσι.

Κεφ. γ'. Ἡδέως δ' ἂν ἠρόμην, εἴπερ ἦν ὁ Φαβωρῖνος, ἆρά κελεύει με πείθεσθαι αὐτοῖς ἅπασι τοῖς λόγοις, ἢ σκοπεῖσθαι, πότερον ἀληθεῖς εἰσὶν, ἢ ψευδεῖς. ἓν δὴ γὰρ

vel ea contemnunt, quae ab aliquo certo cognofcuntur. Carneades igitur neque id, quod eft omnium evidentiffimum, credendum effe concedit, quod magnitudines uni aequales funt et aequales inter fe. Habemus igitur rationes, quibus haec folvere contendit, et alia quam plurima eorum, quae evidenter exfiftere tibi apparent ac creduntur, adhuc ad id confervatas. Ab ejus enim difcipulis collectae fcriptis mandatae fuerunt; folutiones vero neque ab ipfis, nec ab ullo alio Academicorum poft eum allatae funt. Igitur fi nihil aliud, faltem hoc unum demonftravit, quod fallaces ejusmodi fint rationes, et quaerendam effe nobis harum folutionem, o difcipuli. Improbum illud eft, nec tamen minus improbe fecerunt, qui has fcripfere rationes, nec, quales effent, nobis indicarunt.

Cap. III. Libenter quaererem, fi Favorinus adeffet, an jubeat omnibus his rationibus affenfum me praebere, vel confiderare, utrum verae fint, vel falfae; unum

σκοπεῖσθαι συνεχώρησεν. ἠρόμην δ' ἂν ἐπὶ τῷδε πάντως, εἰ φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει διακρίνειν ἀληθεῖς λόγους ψευδῶν, ἢ μέθοδός ἐστι τῆς ἑκατέρων γνώσεως. εἰ μὲν γὰρ φύσει, πῶς οὐχ ὁμολογοῦμεν ἀλλήλοις ἅπαντες, οὐδ' ὡσαύτως ἀποφαινόμεθα περὶ τῶν αὐτῶν; εἰ δὲ μέθοδός τίς ἐστιν, αὐτὴν πρώτην μαθεῖν ἐδεήθην. ἑξῆς δὲ ἐπιστατοῦντας αὐτοὺς γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐπὶ παραδειγμάτων πλειόνων, ὥσπερ οἱ παλαίειν μανθάνοντες, ἢ σκυτοτομεῖν, ἢ οἰκοδομεῖν, ἢ ναυπηγεῖν, ἢ ῥητορεύειν, ἢ ἀναγιγνώσκειν, ἢ γράφειν, ἢ ὅλως ὁτιοῦν ἐνεργεῖν κατὰ τέχνην. εἰ μὲν οὖν ἔγραψέ τις τῶν Ἀκαδημιακῶν, οἷον μέν τι χρῆμά ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, οἷον δὲ σόφισμα, καὶ ὡς χρὴ διαγιγνώσκειν αὐτὰ, καὶ ὡς χρὴ γυμνάζεσθαι κατὰ ταῦτα, ὡς ὁ Φαβωρῖνος ἐπιτρέπει τὴν κρίσιν, ὡς εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρουμένων τῶν μαθητῶν, πλὴν ὅτι περιττός ἐστιν, ἐδίδασκεν ὁ Ἀκαδημιακὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἔχομέν τε ἡμεῖς τοὺς ἰδίων τῶν δογμάτων διδασκάλους. εἰ δ' οὔτ' ἔγραψέ τις

enim considerandum esse concessit. Quaererem autem in universum, num a natura singulis hominibus insitum sit discernere veras rationes a fallis; vel sit aliqua ratio artificiosa ad utrarumque cognitionem. Si enim a natura, quidni omnes inter nos consentimus et eadem de iisdem rebus pronunciamus? Si vero sit quaedam methodus, ipsam primo oportuit addiscere, deinde ludo praefectos ipsos discipulos vario modo, exemplis quamplurimis exercere; ut eos, qui luctandi artem discunt, vel sutoriam, vel aedificatoriam, vel naves compingendi, vel rhetoricam, vel legendi, vel scribendi, vel alio quovis modo secundum artem operari. Si igitur quispiam Academicus scripserit, quid sit demonstratio, quid sophisma, et quomodo oporteat ea dignoscere, et quemadmodum circa ea sese deceat exercere, ut Favorinus permittit judicium discipulis, in utramque partem disputantibus, nisi cum aliquid supervacaneum fuerit; docuerit Academicus singula, quae dicta sunt: nos vero habemus singularum praeceptionum doctores. Si vero nullus de ipsorum differentia scripserit,

ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, οὔτ' ἐγύμνασεν, ὅμοιόν τι ποιεῖ τέκτονι κελεύοντι τῷ μαθητῇ μετρῆσαί τε καὶ στῆσαι καὶ ἀποτεῖναι, καὶ κύκλον γράψαι, χωρὶς τοῦ πῆχυν δοῦναι, καὶ ξυστὸν, καὶ κανόνα, καὶ κιρκίνον. ἀλλ' ἴσως φησὶ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ δόγμασι. μὴ τοίνυν ἔτι προσποιοῦ γιγνώσκειν τι, μηδ' ἀποφάναι, μηδ' ἀποδίδρασκε τὴν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων Ἀκαδημιακῶν εἰσαγομένην ἐποχὴν, μηδὲ σεμνύνου γραμματικοῦ ποιῶν ἔργον, ἃ μὲν εἰρήκασιν οἱ πρόσθεν ἐκμεμελετηκώς. ὅτι δὲ αὐτῶν ὑγιές ἐστιν οὐδὲν, εὔδηλον ἐννόῳ. οὐδὲ γὰρ διδασκάλου τόγε τοιοῦτον ἐστὶν, ἀλλ' ἀδολεσχία τις ἢ λῆρος. πόθεν οὖν ἐλπὶς ὑπολείπεται τῆς τῶν ἀληθῶν εὑρέσεως; ᾧ γὰρ οὐδὲν ὑπάρχει κριτήριον ἀληθῶν καὶ ψευδῶν, ἀνέλπιστος ἡ γνῶσις αὐτοῦ. ἐγχείρησον δὲ διδάξαι μόνον σοφιστὰς, μηδὲν ἡμῖν ὑπάρχειν κριτήριον σύμφυτον, ὥστε γε μετὰ τοῦτο τολμηρᾶς. ἡμῖν μέντοι ἴσως φησὶν, αἴσθησίν τε καὶ νόησιν ἐναργῆ κριτήρια τοῦ ἀληθοῦς εἶναι, συγχωρήσειεν ἄν τις ἐν λογικαῖς

aut exercitationem formaverit, fimile quid agit, ac faber praecipiens difcipulo, ut metiatur, dirigat, extendat, ac circulum defcribat, nec illi praebet cubitum, libram, regulam, aut circinum. Sed nihil fortaffis, inquit, in philofophia et praeceptis ineft fimile. Ne igitur affimules te aliquid cognofcere, aut enunciare, aut discedere ab allata a veteribus Academicis epoche, neç te jactes, dum grammatici opus perficis, qui te exerces in iis, quae antiqui dixerunt. Apud ipfos autem nihil effe praeclari manifeftiffimum eft animadvertenti. Neque enim id proprium praeceptoris eft, fed nugacitas quaedam et deliramentum. Unde igitur fpes veritatis inveniendae relinquitur? Cui enim nullum eft veri et falfi judicandi inftrumentum, ejus eft infperata cognitio. Aggredere autem folum fophiftas docere, nobis a natura nullum infitum effe judicandi inftrumentum, ut certe poftea audacter afTeveraíti. Nobis autem fortaffe dicit, fenfum et intellectum certa effe veri judicandi inftrumenta, quod quis concederet in logicis volens inani

κυλινδεῖσθαι βουλόμενος ἐλπίσι ματαίαις. ὅσοι [19] δ' ἀνῃρήκασιν ὅλην τὴν ἐλπίδα, καθάπερ ἐκεῖνος, μάτην φλυαροῦσι. εὔδηλος οὖν ἐστιν ὁ Φαβωρῖνος, αἰδοῖ μὲν ἀνατρέπων πάντα, καὶ ἀγνοεῖν ὑπάρχειν ὁμολογῶν, ὅθεν ὑπάρχειν οἱ πρόσθεν ἔλεγον Ἀκαδημιακοί τε καὶ Πυῤῥώνειοι· προσποιούμενος δ' ἐπιτρέπειν τὴν κρίσιν τοῖς μαθηταῖς, ἣν οὐδὲ ἑαυτοῖς ἐπέτρεψαν οἱ πρὸ αὐτοῦ.

Κεφ. δ'. Ὅτι μὲν οὖν ἡ τοιαύτη διδασκαλία τῶν μανθανόντων ὁτιοῦν, οἵαν ἐννοεῖται Φαβωρῖνος, οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἀρίστη τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλία τὴν ἀρχὴν, ἐναργῶς οἶμαι δεδιδάχθαι. ἂν δ' οἱ λοιποὶ πάντες, διδασκαλίαι μέν εἰσιν, εἰ δ' ἄρισταί, σκοπῶμεν, ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν αὐτῶν αὖθις ἀρξάμενοι. φαίνεται γὰρ ἡμῖν ἐναργῶς τοῦτο, κἂν ὅτι μάλιστα αὐτοῖς ἄπιστον ἐργάσασθαι σπουδάζουσιν οἱ σοφισταὶ, μηδὲν εἶναι κριτήριον φυσικόν. ὁ μὲν γὰρ κιρκίνος γράφει τὸν κύκλον, ὁ δὲ πῆχυς διακρίνει τὰ μήκη, καθάπερ ὁ ζυγὸς τὰ βάρη. ταῦτα (8) δὲ αὐτὸς κατεσκεύασεν

quadam ſpe volutari. Quicumque autem omnem ſpem ſustulerunt, quemadmodum ipſe, fruſtra nugantur. Conſpicuus igitur eſt Favorinus, quem pudet, dum omnia ſubvertit, et fatetur ſe ignorare, unde orta ſint ea, quae veteres Academici et Pyrrhonii dixere, ſimulans diſcipulis ſe judicium permittere, quod nec ſibi ipſis illi, qui ante ipſum fuere, permiſerunt.

Cap. IV. Quod vero haec via docendi eos, qui aliquid addiſcunt, qualem Favorinus intelligit, non ſolum inter caeteras non ſit optima, ſed nec doctrinam eſſe, ab initio abunde demonſtratum arbitror. Reliquae vero omnes doctrinae quidem ſunt; an vero ſint optimae, videamus, primum ab iisdem rurſus incipientes: id enim nobis et manifeſtum apparet, quamvis illud incredibile reddere conentur ſophiſtae, nullum videlicet eſſe naturale judicandi inſtrumentum. Circinus enim circulum deſcribit, cubitus magnitudinem discernit, ut libra, quae pondus habent. Haec autem omnia ipſe ſibi paravit

ἄνθρωπος, ἐκ τῶν φυσικῶν ὀργάνων τε καὶ κριτηρίων ὁρμώμενος, ὧν ἀπωτέρω κριτήριον, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε σεμνότερον ἔχομεν. εἰ τοίνυν ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι δεῖ, λέγει γὰρ πάλιν ὁ νοῦς, ὅτι πιστεῦσαι μὲν ἢ ἀπιστῆσαι ὡς τῷ φυσικῷ κριτηρίῳ δυνατὸν ἡμῖν ἐστι, κρῖναι δ' οὐ δυνατὸν αὐτὸ δι' ἑτέρου τινός. ᾧ γὰρ κρίνεται τἄλλα πάντα, πῶς ἂν τοῦτο πρὸς ἄλλου κριθείη; πιστεύειν βούλει τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐναργῶς ὁρῶσι, καὶ τῇ γλώσσῃ γευομένῃ, τουτὶ μὲν μῆλον εἶναι, τουτὶ δὲ σῦκον, ἢ μὴ πιστεύειν; ὑπείσομαι ὃ βούλει ποιεῖν ἐφ' ἡμῖν, εἰ μέντοι σπεύδεις διαλέγεσθαί μοι. μὴ πιστεύοντος δὲ, ὡς παρὰ φύσιν ἔχοντος ἀφίσταμαι. κείσθω πρότερον ἀπιστεῖν σε, μηδὲν ἐλπίζειν μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ. τοῦτο γὰρ ἄρτι πέπαυμαι λέγων. ὑποκείσθω δέ σε πιστεύειν, ἐλπίζεσθαι μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ κρίνειν. ἀλλ' ἐγὼ τὰ μὲν αἰσθητὰ τοῖς ἐναργῶς αἰσθήσει φαινομένοις, τὰ δὲ νοητὰ τοῖς ἐναργῶς νοουμένοις. ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν φυσικῶν κριτηρίων αἱ τέχναι πᾶσαι κατασκευάζουσιν ὄργανά τε

homo naturalibus organis, et judicandi impulfus inftrumentis, ultra quae judicandi inftrumentum nec antiquius habemus, nec praeftantius; hinc igitur oportet aufpicari. Rurfus enim dicit animus, quod nobis poffibile eft credere, vel non credere naturali judicandi inftrumento, hoc vero non eft poffibile alio inftrumento judicare; quo enim judicantur caetera omnia, quomodo et illud ab alio judicaretur? vis credere oculis clare videntibus, et linguae guftanti, hoc effe pomum, illudfi cum, vel non credere? Concedam quicquid nobiscum volueris facere, fi cupias mecum disputare: a te vero non credente recedam tamquam affecto praeter naturam. Primo fupponatur, te non credere, nec quicquam fperare ex me difcere (hoc enim nuper abstinui dicere). Supponatur vero, te credere, fperare ex me judicium addifcere. Ego vero fenfilia per ea, quae evidenter a fenfibus percipiuntur, intelligibilia vero per ea, quae intellectu concipiuntur, credibilia judico. Cum autem ex naturalibus inftrumentis judicandi artes omnes conftituantur, organa vero et

καὶ κριτήρια τεχνικὰ, δι᾽ ὧν τὰ μὲν αὐτοῖς συντιθέασι, τὰ δὲ ὑφ᾽ ἑτέρων συγκείμενα κρίνουσιν, κἀγὼ διδάξω ὅλως, ὄργανά τε καὶ κριτήρια, τὰ μὲν οἷς κατασκευάσεις τοὺς ἀληθεῖς λόγους, τὰ δ᾽ οἷς τοὺς ἐφ᾽ ἑτέρων κρινεῖς γεγονότας. ἔχει γὰρ οὕτως τὸ πᾶν. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ τι φαίνοιτο πρὸς αἴσθησιν ἢ νόησιν ἐναργῶς, οὐ χρήζει τοῦτο ζητήσεως. εἰ δὲ μήτε τι τοιοῦτον ὑπάρχῃ, τῆς ἐξ ἑτέρου προςδεῖται γνώσεως. ἐγὼ μὲν ἐπαγγέλλομαί σοι διδάξειν ἔνια μὲν τοῖς κατὰ τὰς τέχνας ὀργάνοις ἀνάλογα, ἐξ ὧν εὑρήσεις τὸ ζητούμενον· ἔνια δὲ τοῖς κριτηρίοις, ἐξ ὧν τὸ δοκοῦν εὑρῆσθαι κρινεῖς. ἐπειδὰν δὲ μάθοις ταῦτα, ἐπὶ πολλῶν παραδειγμάτων γυμνάσω σε ταχέως τε ἅμα καὶ ἀκριβῶς εὑρίσκειν, καὶ κρίνειν τὸ ζητούμενον, ὥστ᾽ οὐδὲ βιβλίου δεήσει τινὸς ἔτι ἤδη πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν εὕρεσιν, οὔτε διδασκαλίας ἑτέρας, εὐθύς τε δήπου καὶ τοὺς ἄλλο τι λέγοντας ὧν εὕροις, ἑτοίμως γνωρίσειας. [20] ὥσπερ γὰρ ὁ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν γιγνώσκων εὐθεῖαν οὖσαν οὐ δεῖται δι-

inſtrumenta judicandi artificialia, per quae alia ipſi ſibi componunt, alia autem ab aliis compoſita judicant, et ego oſtendam in univerſum, organa et inſtrumenta judicandi, tum ea, quibus parabis veras rationes, cum ea, quibus ab aliis allatas judicabis. Totum enim ſic ſe habet. Siquid enim ex ſe ipſo appareat ſenſui vel intellectui manifeſte, disquiſitione non indigebit; at ſi quid tale non exſiſtat, quae ab alio ſumitur, eget cognitione. Ego vero me polliceor te docturum quaedam inſtrumentis, quae ab arte fiunt, reſpondentia, quibus quaeſitum invenias; alia vero judicandi inſtrumentis, quibus, quod tibi videbitur, inventum fuiſſe judicabis. Cum autem haec didiceris, multis te exemplis exercebo, ut celeriter et perfecte invenire poſſis, et judicare id, quod quaeritur; ita ut nullo jam amplius libro indigeas ad inventionem veri, nullave alia inſtitutione, et ſtatim dignoſcas eos, qui dicunt alia ab iis, quae inveneris. Quemadmodum enim, qui cognoſcit rectam viam eſſe rectam, non indi-

δασκαλίας ἑτέρας εἰς ἔλεγχον τῶν πεπλανημένων, οὕτω καὶ ὁ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ἀποδείξεως ἐκμαθὼν, εὐθὺς ἅμα ταύτῃ καὶ τὰς πεπλανημένας γνωρίζει.

Κεφ. ε'. Φαβωρῖνος δέ μοι δοκεῖ παραπλήσιόν τι ποιεῖν τῷ φάσκοντί σε εἶναι τυφλὸν, δύνασθαι δὲ κρίνειν, πότερος ἡμῶν ἐστι ῥυπαρώτερος ἢ λευκότερος· οὐκ ἐννοῶν, ὅτι τῷ μὲν μέλλοντι τὰ τοιαῦτα κρίνειν ὑπάρχειν χρὴ πρότερον ὄψιν. οὐ μὴν οὐδὲ διαφέρει πρὸς τὴν κρίσιν, ἢ μήδ' ὅλως ἔχειν ὄψιν, ἢ ἔχοντα μὴ πιστεύειν αὐτῇ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅτι ᾧ κρίνομεν, ὁποῖόν ἐστί τι, καὶ ὅτι τῷ αὐτῷ ἴσα, καὶ ἀλλήλοις ἴσα ὑπάρχει, καθάπερ τοῖς ὄνοις οὐκ ἄν τις ἐπιτρέψειεν, ὅτι μήδ' ὅλως ἔχουσι νοῦν, οὕτως οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις, εἰ μηδὲ οὗτοι πιστὸν ἔχουσι τὸν νοῦν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρὸς τὴν τῶν κρινομένων διδασκαλιῶν ἀπιστίαν, ἢ μήδ' ὅλως ἔχειν τὸ κριτήριον, ἀλλ' ἢ ἀπιστεῖν αὐτῷ. γελοῖος οὖν ἐστιν ὁ Φαβωρῖνος ἐπιτρέπων κρίνειν τοῖς μαθηταῖς, ἄνευ τοῦ συγχωρῆσαι τὴν πίστιν τοῖς κριτηρίοις. εἰ γὰρ οὐδέν ἐστιν ἐναργὲς τῷ νῷ,

get alia doctrina ad redarguendum eos, qui aberrant: sic et qui rectam demonstrationis viam didicit, statim simul per ipsam cognoscit erroneas.

Cap. V. Favorinus vero mihi videtur similiter facere, ac si quis diceret, te esse coecum, posse vero judicare, quis nostrum sit sordidior, aut candidior, non cogitans, quod, qui talia judicaturus est, ei prius oporteat inesse visum: atqui nihil refert ad judicandum, non omnino visum habere, aut, cum habeas, ei non credere. Eodem quoque modo, quoniam id, quo judicamus, tale aliquid est, et, quoniam, quae eidem sunt aequalia, inter se sunt aequalia. Quemadmodum asinis nemo judicare permittet, quia mente carent; ita nec hominibus, si mentem habeant, cui fides non possit haberi. Nihil enim differt ad judicandum doctrinarum incertitudinem, vel nullo modo habere instrumentum judicandi, vel ipsi non credere. Ridiculus est igitur Favorinus, permittens judicium discipulis, nisi concedat fidem ipsis instrumentis judicandi. Si enim nihil evidens intellectui, quamvis ex se credibile, rerum

ᾗ πιστὸν ἐξ ἑαυτοῦ, διέφθαρται πάντων ἡ κρίσις. εἰ δ' ἔστι μὲν, ὥσπερ ὀφθαλμὸς τῷ σώματι, τοιοῦτος ἐν τῇ ψυχῇ νοῦς, οὐ μὴν ἅπασί γε ὁμοίως ὀξὺς, ἐγχωρεῖ, καθάπερ ὁ βλέπων ὀξύτερον ἐπάγει πρὸς τὸ θέαμα τὸν ἀμβλύτερον ὁρῶντα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν νοημάτων, ὑπὸ τῶν φθασάντων ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ νοητὸν, ἐπάγεσθαι πρὸς τὴν θέασιν αὐτοῦ τὸν ἀμβλύτατον,. καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὁ διδάσκαλος, ὡς ὁ Πλάτων τε φησὶ, κἀγὼ πείθομαι. καὶ γέγραπταί γέ μοι περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τῇ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ, ὅτι τοιαύτη τις οὖσα ἦν πρὸς τὴν νόησιν ἐναργὴς ἡ διδασκαλία. γέγραπται δὲ καὶ, ὅπως ἄν τις ὁρμώμενος ἀπὸ τῶν ἐν ἑκάστῳ στοιχείων τε καὶ ἀρχῶν ἀποδεικνὺς εἴη μάλιστα πᾶν, ὅσον ἀποδειχθῆναι δυνατὸν, οὐχ ὡς ὁ θαυμαστὸς Φαβωρῖνος, ἓν ὅλον γράψας βιβλίον, ἐν ᾧ δείκνυσι μηδὲ τὸν ἥλιον εἶναι καταληπτὸν, ὡς ἐπιλήσμοσιν ἡμῖν ἑτέρωθι διαλέγεται, συγχωρεῖ τέ τι βεβαίως εἶναι γνωστὸν καὶ τοῦτ' ἐπιτρέπων αἱρεῖσθαι τοῖς μαθηταῖς.

omnium perit judicium; si autem sit quidem, ut oculus in corpore, ita mens in anima, non equidem omnibus aeque perspicax, consentaneum est, quemadmodum, qui cernit acutius, adducit ad visibile eum, qui videt obscurius, simili modo in intellectionibus; qui enim caeteris antecellit in evidenti cognitione rei intelligibilis, ad ejus contemplationem adducit maxime caecutientem, et hic est praeceptor, ut inquit Plato, et ego fateor, et de his scriptum est a me susius in tractatu de demonstratione, quoniam talis est quaedam evidens doctrina ad intellectionem. Scriptum est autem, quomodo quis exorsus in unaquaque re ab elementis et principiis possit maxime demonstrare, quicquid possibile est demonstrari; non ut mirandus ille Favorinus, qui totum unum librum scripsit, in quo ostendit, ne solem quidem esse comprehensibilem, et quasi cum obliviosis nobiscum alibi disputat, conceditque aliquid certo esse cognoscibile, et illud discipulis eligere permittit.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΤΙ ΑΡΙΣΤΟΣ ΙΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

Ed. Chart. To. II. [p. 356.] Ed. Bas. To. I. (p. 8.)

Οἷόν τι πεπόνθασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀθλητῶν, ἐπιθυμοῦντες μὲν ὀλυμπιονῖκαι γενέσθαι, μηδὲν δὲ πράττειν, ὡς τούτου τυχεῖν, ἐπιτηδεύοντες, τοιοῦτόν τι καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν συμβέβηκεν. ἐπαινοῦσι μὲν γὰρ Ἱπποκράτην, καὶ πρῶτον ἁπάντων ἡγοῦνται, γενέσθαι δὲ αὐτοὺς ἐν ὁμοίοις ἐκείνῳ, πάντα μᾶλλον ἢ τοῦτο πράττουσι. ὁ μὲν γὰρ οὐ μικρὰν μοῖραν εἰς ἰατρικὴν φησι συμβάλλεσθαι τὴν ἀστρονομίαν, καὶ δηλονότι τὴν ταύτης ἡγουμένην ἐξ ἀνάγκης γεωμετρίαν. οἱ δ' οὐ μόνον αὐτοὶ μετέρχονται τούτων οὐδέ-

GALENI QVOD OPTIMVS MEDICVS SIT QVOQVE PHILOSOPHVS.

Quod moris patiuntur athletarum plerique, cupientes quidem Olympiorum victores evadere, nihil autem moliri, quo id consequantur, studentes: idem et multis medicis accidit. Nam Hippocratem quidem laudant, ac omnium principem existimant. Ut autem fiant illi inter similes, ipsi omnia potius quam id agunt. Is etenim non exiguam partem ad medicinam ait astronomiam conferre; ac omnino eam, quae ipsam necessario praecedit, geometriam. Ii vero non solum ipsi ab his utrisque ab-

Ed. Chart. II. [356.] Ed. Baf. I. (8.)

τερον, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετιοῦσι μέμφονται. καὶ μὲν δὴ καὶ φύσιν σώματος, ὁ μὲν ἀκριβῶς ἀξιοῖ γιγνώσκειν, ἀρχὴν εἶναι φάσκων αὐτὴν τοῦ κατ' ἰατρικὴν λόγου παντός. οἱ δ' οὕτω καὶ περὶ τούτων σπουδάζουσι, ὡς οὐ μόνον ἑκάστου τῶν μορίων οὐσίαν ἢ πλοκὴν, ἢ διάπλασιν, ἢ μέγεθος, ἢ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν θέσιν ἐπίστανται. καὶ μέν γε ὡς ἐκ τοῦ μὴ γιγνώσκειν κατ' εἴδη τε καὶ γένη διαιρεῖσθαι τὰ νοσήματα, συμβαίνει τοῖς ἰατροῖς ἁμαρτάνειν τῶν θεραπευτικῶν σκοπῶν, Ἱπποκράτει μὲν εἴρηται προτρέποντι τὴν λογικὴν ἡμᾶς ἐξασκεῖν θεωρίαν. οἱ δὲ νῦν ἰατροὶ τοσοῦτον ἀποδέουσιν ἠσκῆσθαι κατ' αὐτὴν, ὥστε καὶ τοῖς ἀσκοῦσιν, ὡς ἄχρηστα μεταχειριζομένοις, ἐγκαλοῦσι. οὕτω δὲ καὶ τοῦ προγιγνώσκειν τε τὰ προγεγονότα, καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι τῷ κάμνοντι νοσήματα, πολλὴν χρῆναι πεποιῆσθαι πρόνοιαν, Ἱπποκράτης φησίν. οἱ δὲ καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς τέχνης ἐπὶ τοσοῦτον ἐσπουδάκασιν, ὥστ', εἴ τις αἱμοῤῥαγίαν ἢ ἱδρῶτα προείπῃ,

horrent, fed eas fectantes coarguunt. Ille idem naturam corporis, quam totius medicinae ordinis principium ftatuit, optime cognofcendam effe praecipit: at iidem ifti in ea re ita ftudium ponunt, ut non modo nullius ex partibus corporis fubftantiam, aut formationem, aut magnitudinem, aut nexum, aut quae eft cum propinquis communicatio, fed ne pofituram quidem nofcant. Idemque, quod per genera fpeciesque ignota fit morborum divifio, idcirco medicis a curandi fcopis errare contingat, animadvertit Hippocrates, quum nos ad rationalem contemplationem adhortatur: noftrae vero aetatis medici ita ab ejus ftudio averfi funt, ut eos etiam, qui in ea re operam confumant, quafi inutilia tentantes reprehendant. Sic et ille idem Hippocrates ad praecognitionem morborum, et qui praeteriere, et qui praefentes, et qui futuri aegro corpori fint, multam nobis parari oportere providentiam admonuit: at iidem medici huic etiam artis parti usque adeo operam navant, ut, fi quis fluxum fanguinis e naribus aut fudorem praedixerit, eum et

Ed. Chart. II. [356. 357.] Ed. Bal. I. (8. 9.)

γόητά τε καὶ παραδοξολόγον ἀποκαλοῦσιν. σχολῇ γ' ἂν οὗτοι τἄλλα προλέγοντός τινος ἀνάσχοιντο· [357] σχολῇ δ' ἄν ποτε τῆς διαίτης τὸ σχῆμα πρὸς την μέλλουσαν ἔσεσθαι τοῦ νοσήματος ἀκμὴν καταστήσαιντο· καὶ μὴν Ἱπποκράτης οὕτως γε διαιτᾷν κελεύει. τί δὴ οὖν ἐστὶ τὸ ὑπόλοιπον εἰς ὃ ζηλοῦσι τἀνδρός; ὁ γὰρ δὴ τήνδε τῆς ἑρμηνείας δεινότητα, τῷ μέν γε καὶ τοῦτο κατώρθωται. τοῖς δ' οὕτω τοὐναντίον, ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ἔστιν ἰδεῖν καθ' ἓν ὄνομα δὶς ἁμαρτάνοντας, ὃ μηδ' ἐπινοῆσαι ῥάδιον. διόπερ ἔδοξέ μοι (9) ζητῆσαι τὴν αἰτίαν, ἥ τίς ποτ' ἐστὶ, δι' ἣν, καίτοι θαυμάζονται ἅπαντες τὸν ἄνδρα, μήτ' ἀναγινώσκουσιν αὐτοῦ τὰ συγγράμματα, μήτ', εἰ καί τῳ τοῦτο παρασταίη, συνίησι τῶν λεγομένων, ἢ, εἰ καὶ τοῦτο εὐτυχήσειεν, ἀσκήσει τὴν θεωρίαν ἐπεξέρχεται, βεβαιώσασθαί τε καὶ εἰς ἕξιν ἀγαγεῖν βουλόμενος, εὑρίσκων δὴ καὶ σύμπαντα κατορθούμενα βουλήσει τε καὶ δυνάμει τοῖς ἀνθρώποις παραγιγνόμενα. θατέρου

magum et admirabilia contraque opinionem omnium loquentem exclament: ut iidem isti multo etiam minus, si quid aliud praedictum sit, sustineant: multo minus formam rationis victus ad morbi futurum vigorem constituant, quanquam ejusmodi rationem ciborum habendam censet Hippocrates. Quid igitur reliquum est, in quo virum aemulantur? siquidem non in dicendi gravitate, cujus laudem ille assecutus est: hi vero ita sunt ab ea virtute remoti, ut eorum multos videre liceat bis verbo in uno peccantes, quod ne intelligi quidem facile potest. Quibus de rebus quaerendam causam putavi, ob quam isti, quanquam omnes virum admirantur, a lectione tamen ejusdem scriptoris sese avertant; vel, si quis ejus scripta legit, non tamen ea intelligat, quae ab auctore dicuntur; vel, etiamsi intelligat, non tamen ad eam intelligentiam exercitationem adjungat, ut disciplinam confirmet, atque ad habitum perducat, compertum habens, nos eam laudem, quae in quocunque rerum genere summa est, voluntate simul et potentia consequi,

Ed. Chart. II. [357.] Ed. Bas. I. (9.)

δ' αυτῶν ἀτυχήσαντι τὸ καὶ τοῦ τέλους αὐτῶν ἀναγκαῖον ἀποτυχεῖν. αὐτίκα γέ τοι τοὺς ἀθλητὰς, ἢ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀφυΐαν, ἢ διὰ τὴν τῆς ἀσκήσεως ἀμέλειαν ὁρῶμεν ἀποτυγχάνοντας τοῦ τέλους. οὕτω δ' ἂν καὶ ἡ τοῦ σώματος φύσις ἀξιόνικος ᾖ, καὶ τὰ τῆς ἀσκήσεως ἄμεμπτα, τίς μηχανὴ μὴ οὐ πολλῷ ἀνελέσθαι τούσδε στεφανίτας ἀγῶνας; ἆρ' οὖν ἐν ἀμφοτέροις οἱ νῦν ἰατροὶ δυστυχοῦσιν, οὔτε δύναμιν, οὔτε βούλησιν ἀξιόλογον ἐπιφερόμενοι, περὶ τὴν τῆς τέχνης ἄσκησιν, ἢ τὸ μὲν ἕτερον αὐτοῖς ὑπάρχει, θατέρου δ' ἀπολείπονται. τὸ μὲν δὴ μηδένα φύεσθαι δύναμιν ἔχοντα ψυχικὴν ἱκανὴν καταδέξασθαι τέχνην οὕτω φιλάνθρωπον, οὔ μοι δοκεῖ λόγον ἔχειν. ὁμοίου γὰρ τοῦ κόσμου καὶ τότ' ὄντος, καὶ νῦν, καὶ μήτε τῶν ὡρῶν τῆς τάξεως ὑπηλλαγμένης, μήτε τῆς ἡλιακῆς περιόδου μετακεκοσμημένης, μήτ' ἄλλου τινὸς ἀστέρος, ἢ ἀπλανοῦς, ἢ πλανωμένου μεταβολήν τινα ἐσχηκότος. εὔλογον δὲ διὰ μοχθηρὰν τροφὴν, ἣν οἱ νῦν ἄνθρωποι τρέφονται, καὶ διὰ τὸ τὸν

ut, quisquis earum altera careat, eum a fine, quem exspectat, frustrari necesse sit. Etenim ne ab athletarum exemplo discedam, aut, quia carent innata corporis habilitate, aut, quia sine exercitatione id languescere sinunt, idcirco, quod optant, id consequi non posse videmus. At illis iisdem athletis si corporis habitus dignus victoria sit, si exercitatio reprehensione careat, quid est, quod eos impedire possit, ne coronam e certamine ferant? Num igitur utriusque rei inopes nostri temporis medici sunt, ut neque voluntatem satis dignam in artis studium conferant? an, quum alteram habeant, altera carent? Nunc igitur nasci neminem, qui artis capax tam humanae sit, alienum a ratione mihi videtur, quum mundus idem sit, qui olim fuit, anni tempora eundem ordinem servent, sol circuitus suos nulla ex parte mutatos percurrat, denique quaeque stella, sive fixa, sive errans eandem omnino status rationem retineat. Verum rationabile est tum propter malam educationem, qua temporibus his utuntur homines, tum propter

πλοῦτον ἀρετῆς εἶναι τιμιώτερον, οὔθ' οἷος Φειδίας ἐν πλάσταις, οὔθ' οἷος Ἀπελλῆς ἐν γραφεῦσιν, οὔθ' οἷος Ἱπποκράτης ἐν ἰατροῖς, ἔτι γενέσθαι τινά. καίτοι τό γε ὑστέροις τῶν παλαιῶν ἡμῖν γεγονέναι, καὶ τὸ τὰς τέχνας ὑπ' ἐκείνων ἐπὶ πλεῖστον προηγμένας παραλαμβάνειν οὐ μικρὸν ἦν πλεονέκτημα. τὰ γοῦν ὑφ' Ἱπποκράτους εὑρημένα χρόνῳ παμπόλλῳ ῥᾷστον ἦν ἐν ὀλιγίστοις ἔτεσιν ἐκμαθόντα τῷ λοιπῷ χρόνῳ τοῦ βίου πρὸς την τῶν λειπόντων εὕρεσιν καταχρήσασθαι. ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται πλοῦτον ἀρετῆς τιμιώτερον ὑποθέμενον, καὶ τὴν τέχνην οὐκ εὐεργεσίας ἀνθρώπων ἕνεκεν, ἀλλὰ χρηματισμοῦ μαθόντα, τοῦ τέλους τοῦ κατ' αὐτὴν ἐφίεσθαι. φθάσουσι γὰρ ἕτεροι πλουτῆσαι, πρὶν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ τέλος αὐτῆς ἐξικέσθαι. οὐ γὰρ δὴ δυνατὸν ἅμα χρηματίζεσθαί τε, καὶ οὕτω μεγάλην ἐπασκεῖν τέχνην, ἀλλ' ἀνάγκη καταφρονῆσαι θατέρου τὸν ἐπὶ θάτερον ὁρμήσαντα σφοδρότερον. ἆρ' οὖν ἔχομέν τινα τῶν νῦν ἀνθρώπων εἰπεῖν, εἰς τοσοῦτον μόνον ἐφιέμενον χρημάτων κτήσεως, εἰς

divitias virtuti praepositas, vel qualis Phidias inter plastas, vel qualis inter pictores Apelles, vel qualis inter medicos Hippocrates, talem hac aetate effici neminem, quanquam nobis, quibus post antiquos illos nasci contigit, et ab iisdem artes plurimum provectas accipere, non paulo plus commodi ad artes ipsas datum est. Facillimum ergo erat, nos ea, quae ut inveniret, diu elaboravit Hippocrates, brevi tempore edoctos, quod vitae supererat, id in iis, quae arti deerant, inveniendis consumere. At quisquis plus divitiis quam virtuti tribuit, artemque non de hominibus bene merendi, sed quaestus gratia petit, eum non licet artis finem expetere; quem si expetimus, ante ditescent alii, quam nos ad id, quod habemus animo, perveniamus: non enim simul possumus et pecuniam congerere, et arti tam magnae operam dare; sed qui alteram vehementius appetat, alteram contemnat necesse est. Quid igitur? an nostris saeculis quemquam memorare possumus, qui tantum habere cu-

ὅσον ὑπηρετεῖν ἐξ αὐτῆς ταῖς ἀναγκαίαις χρείαις τοῦ σώματος; ἔστι τις ὁ δυνάμενος οὐ μόνον λόγῳ πλάσασθαι, ἀλλ' ἔργῳ διδάξασθαι τοῦ κατὰ φύσιν πλούτου τὸν ὅρον, ἄχρι τοῦ μὴ πεινῆν, μὴ διψῆν, μὴ ῥιγοῦν προϊόντος; καὶ μὴν εἴ τις γ' ἐστὶ τοιοῦτος, ὑπερόψεται μὲν Ἀρταξέρξου τε καὶ Περδίκκου. καὶ τοῦ μὲν οὐδ' ἂν εἰς ὄψιν ἀφί[358]κοιτό ποτε· τὸν δ' ἰάσεται μὲν, νοσοῦντα νόσημα τῆς Ἱπποκράτους τέχνης δεόμενον, οὐ μὴν ἀξιώσει γε διὰ παντὸς συνεῖναι. θεραπεύσει δὲ τοὺς ἐν Κρανῶνι καὶ Θάσῳ καὶ ταῖς ἄλλαις πολίχναις πένητας. ἀπολείψει δὲ Κῴοις μὲν καὶ πολίταις Πόλυβόν τε, καὶ τοὺς ἄλλους μαθητὰς, αὐτὸς δὲ πᾶσαν ἀλώμενος ἐφέξει τὴν Ἑλλάδα. χρὴ γὰρ αὐτὸν γράψαι τι καὶ περὶ φύσεως χωρίων. ἵν' οὖν κρίνῃ τῇ πείρᾳ τὰ ἐκ λόγου διδαχθέντα, χρὴ πάντως αὐτὸν πόλεως γενέσθαι αὐτόπτην τῆς πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένης καὶ τῆς πρὸς ἄρκτον, καὶ τῆς πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα καὶ τῆς πρὸς

piat, quantum fatis fit ad ufum vitae neceffarium? an reperiri liceat, qui non verbis tantum effingere, fed etiam propriis vitae exemplis docere poffit divitiarum terminum, qui quidem fit fecundum naturam, non ultra, quam ut fames, fitis, frigus abfit, progredi? fed fi quis ejusmodi eft, is et Artaxerxis et Perdiccae poteftatem contemnet, nec unquam in confpectum illius ibit, huic vero fic aegrotanti, ut Hippocratis artem defideret, medebitur quidem, non tamen femper cum eo effe volet, fed Cranonem et Thafum, aliaque ad oppida multa proficifcetur, ut pauperibus his locis aegrotantibus curationes adhibeat. Cois hominibus civibusque fuis Polybum aliosque difcipulos relinquet: ipfe Graeciam peragrans omnem perquiret: nam eum fcribere aliquid de natura locorum oportet, quam ut, quemadmodum ratione didicit, fic experimentis comprobet, eum urbes intueri propriis oculis neceffe eft, nunc eam, quae verfa ad meridiem eft, nunc, quae ad feptentrionem, nunc quae ad folis ortum, nunc, quae ad occafum; cernere etiam,

δυσμάς· ἰδεῖν δὲ καὶ τὴν ἐν κοίλῳ κειμένην, καὶ τὴν ἐφ᾽ ὑψηλῷ, καὶ τὴν ἐπακτοῖς ὕδασι χρωμένην, καὶ τὴν πηγαίοις, καὶ τὴν ὀμβρίοις, καὶ τὴν ἐκ λιμνῶν καὶ ποταμῶν· ἀμελῆσαι δὲ καὶ μήδ᾽ εἴ τις ψυχροῖς ἄγαν ὕδασι, μήδ᾽ εἴ τις θερμοῖς χρῆται, μήτε νιτρώδεσι, μήτε στυπτηριώδεσιν, ἢ τισιν ἑτέροις τοιούτοις· ἰδεῖν δὲ καὶ ποταμῷ μεγάλῳ πρόσοικον πόλιν, καὶ λίμνῃ, καὶ ὄρει, καὶ θαλάττῃ, καὶ τἄλλα πάντα νοῆσαι, καὶ περὶ ὧν αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ὥστε οὐ μόνον ἀνάγκη χρημάτων καταφρονεῖν τὸν τοιοῦτον ἐσόμενον, ἀλλὰ καὶ φιλόπονον ἐσχάτως ὑπάρχειν. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται φιλόπονον εἶναί τινα μεθυσκόμενον, ἐμπιπλάμενον, ἢ ἀφροδισίοις προσκείμενον, ἤ, συλλήβδην εἰπεῖν, αἰδοίοις καὶ γαστρὶ δουλεύοντα. σωφροσύνης γοῦν φίλος, ὥσπερ γε καὶ ἀληθείας ἑταῖρος, ὅ γ᾽ ἀληθὴς ἰατρὸς ἐξεύρηται. καὶ μὲν δὴ καὶ λογικὴν μέθοδον ἀσκεῖν χάριν τοῦ γνῶναι, πόσα τὰ πάντα κατ᾽ εἴδη τε καὶ γένη νοσήματα

quae humili loco, quaeve excelſo poſita ſit: eam contemplari, quae aquis obnoxia, ſive ea littoribus maris ſuperfluant, ſive de fontibus ſcaturiant, ſive de coelo decidant, ſive ex ſtagnis fluviisque redundent, alluatur: viſere eam etiam, quae ad magnum flumen, quaeve ad ſtagnum, quae ad mare, aut ad montes ſita eſt: quaerere, ſi qua algens aquis vehementer frigidis, ſi qua calidis utatur, et ſi qua nitroſis, aluminoſisve, aut ſi quae aliae ejus generis ſunt: ad ſummam, ne agam de ſingulis, caetera omnia conſiderare oportet, quae nos et ipſe Hippocrates edocuit. Quas ob cauſas, ſi quis talis futurus eſt, eum non modo aſpernari divitias, ſed etiam ſummo labore atque induſtria uti neceſſe eſt: at non licet induſtrium eſſe quemquam, qui ſe aut vino obruat, aut cibis expleat, aut Veneri dedat: denique qui pudendis ventrique indulgeat. Ex quo efficitur, ut, ſi quis verus medicus eſt, idem ſit ut veritatis, ſic etiam temperantiae amicus: illudque intelligitur, eundem eſſe methodi rationalis ſtudioſum, ut, morborum quot genera ſint ſpeciesque, cognoſcat, utque, in ſingulis illis quo pacto ſu-

ὑπάρχει, καὶ πῶς ἐφ' ἑκάστου ληπτέον ἔνδειξίν τινα ἰαμάτων. ἡ δ' αὐτὴ μέθοδος ἥδε καὶ τὴν τοῦ σώματος αὐτὴν διδάσκει φύσιν, τήν τ' ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων, ἃ δι' ἀλλήλων ὅλα κέκραται, καὶ τὴν ἐκ τῶν δευτέρων τῶν αἰσθητῶν, ἃ δὴ καὶ ὁμοιομερῆ προσαγορεύεται, καὶ τρίτην ἐπὶ ταύταις, τὴν ἐκ τῶν ὀργανικῶν μορίων. ἀλλὰ καὶ τίς ἡ χρεία τῷ ζώῳ τῶν εἰρημένων ἑκάστου, καὶ τίς ἡ ἐνέργεια, δέον μὲν ἄγειν καὶ ταῦτα μὴ ἀβασανίστως, ἀλλὰ μετ' ἀποδείξεως πεπιστεῦσθαι, πρὸς τῆς λογικῆς δήπου διδάσκεται μεθόδου. τί δὴ οὖν ἔτι λείπεται πρὸς τὸ μὴ εἶναι φιλόσοφον τὸν ἰατρὸν, ὃς ἂν Ἱπποκράτους ἀξίως ἀσκήσῃ τὴν τέχνην; εἰ γὰρ, ἵνα μὲν ἐξεύρῃ φύσιν σώματος, καὶ νοσημάτων διαφορὰς, καὶ ἰαμάτων ἐνδείξεις, ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γεγυμνάσθαι προσήκει, ἵνα δὲ φιλοπόνως τῇ τούτων ἀσκήσει παραμένῃ, χρημάτων τε καταφρονεῖν καὶ σωφροσύνην ἀσκεῖν, πάντα ἤδη τῆς φιλοσοφίας ἔχοι τὰ μέρη, τό τε λογικὸν, καὶ

menda ſit indicatio remediorum, intelligat. atque hac eadem methodo ipſam corporis naturam docemur, et quae ex primis conſtant elementis, quae tota inter ſe temperata ſunt, et quae ex ſecundis compoſita ſunt, quae et ſenſibilia ſunt, et (ut eo nomine utar) ſimilaria appellantur: et quae tandem ex partibus organicis expletur; quin etiam et quae utilitas ex omni harum partium genere, et quae actio animalibus eſt, ex illa eadem methodo cognoſcimus: quandoquidem et eas oportet non inexploratas negligere, ſed demonſtratione perceptas habere. Quid igitur? an aliquid jam reſtat, cur medicus non philoſophus ſit, is, inquam, medicus, qui arti operam Hippocrate dignam impendat? Si enim, ut corporis naturam cognoſcat, et morborum differentias, et praeſidiorum indicationes, eum rationalem contemplationem exercere oportet, ut autem in harum rerum ſtudio induſtriam ponat retineatque, divitias contemnere et temperantia uti neceſſe eſt, hic jam omnes philoſophiae partes habebit, et quae ad diſſerendi rationem, quam

τὸ φυσικὸν, καὶ τὸ ἠθικόν. οὐ γὰρ δὴ δέος γε, μὴ χρημάτων καταφρονῶν, καὶ τὴν σωφροσύνην ἀσκῶν, ἄτοπόν τι πράξῃ. πάντα γὰρ, ἃ τολμῶσιν ἀδίκως ἄνθρωποι, φιλοχρηματίας ἀναπειθούσης, ἢ γοητευούσης ἡδονῆς, πράττουσιν. οὕτω δὲ καὶ τας ἄλλας ἀρετὰς ἀναγκαῖον ἔχειν αὐτόν. σύμπασαι γὰρ ἀλλήλαις ἕπονται, καὶ οὐχ οἷόν τε μίαν ἡντιναοῦν λαβόντι μὴ οὐχὶ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας εὐθὺς ἀκολουθούσας ἔχειν, ὥσπερ ἐκ μιᾶς μηρίνθου δεδεμένας. καὶ μὴν εἴ γε πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς μάθησιν, καὶ πρὸς τὴν ἐφεξῆς ἄσκησιν, ἀναγκαία τοῖς ἰατροῖς ἐστιν ἡ φιλοσοφία, δῆλον ὡς, ὅστις ἂν ἰατρὸς ᾖ, πάντως οὗτός ἐστι καὶ φιλόσοφος. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὅτι πρὸς τὸ χρῆσθαι καλῶς τῇ τέχνῃ φιλοσοφίας δεῖ τοῖς ἰατροῖς, ἀποδείξεως ἡγοῦμαί τινος [359] χρῄζειν, ἑωρακότας γε πολλάκις, ὡς φαρμακεῖς εἰσιν, οὐκ ἰατροί· καὶ χρῶνται τῇ τέχνῃ πρὸς τοὐναντίον, ἢ πέφυκεν, οἱ φιλοχρήματοι. πότερον οὖν ὑπὲρ ὀνομάτων ἔτι διενεχθήσῃ καὶ ληρήσεις

logicam, et quae ad rerum naturam, quam physicam, et quae ad mores, quam ethicam Graeci dicunt, attinet. Nec vero timendum est, ne, qui pecuniam contemnat, et temperantiam servet, is turpe quicquam aut vitiosum committat: quidquid enim homines injuste audent, id aut avaritia impellente, aut voluptate perstringente committunt: sic et reliquas virtutes eundem habere necesse est: quandoquidem omnes inter se connexae sunt: nec potest, qui unam habet, non caeteras omnes statim habere, tanquam ex uno fune revinctas. Si igitur, ut et artem primum intelligant, et eandem deinde exerceant, philosophia medicis necessaria est, haud dubium relinquitur, quin, si quis medicus est, idem omnino sit et philosophus; non enim illud demonstrationem desiderare arbitror, si quis arte medica probe usurus sit, ei opus philosophia esse, quum non desint, quos tam pecuniarum cupidos saepe videamus, ut venefici, non medici sint, artemque in contrarium scopo ejusdem abusum detorqueant. Num igitur jam de nominibus certabis nugisque

Ed. Chart. II. [359.] Ed. Bal. I. (9. 10.)

ἐρίζων ἐγκρατῆ μὲν, καὶ σώφρονα, καὶ χρημάτων κρείττονα, καὶ δίκαιον ἄξιον εἶναι τὸν ἰατρὸν, οὐ μὴν φιλόσοφόν γε, καὶ φύσιν γιγνώσκειν τῶν σωμάτων, καὶ ἐνεργείας ὀργάνων, καὶ χρείας μορίων, καὶ διαφορὰς νοσημάτων, καὶ θεραπειῶν ἐνδείξεις, οὐ μὴν ἠσκῆσθαί γε κατὰ τὴν λογικὴν θεωρίαν, ἢ τὰ πράγματα συγχωρήσας, ὑπὲρ ὀνομάτων αἰδεσθήσῃ διαφέρεσθαι; καὶ μὴν ὀψὲ μέν· ἄμεινον δὲ νῦν γοῦν σωφρονήσαντά σε, μήδ' ἢ καθάπερ κολοιὸν ἢ κόρακα περὶ φωνῶν ζυγομαχεῖν, ἀλλ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων σπουδάζειν τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γ' ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὡς ὑφάντης μέν τις, ἢ σκυτοτόμος ἀγαθὸς ἄνευ μαθήσεώς τε καὶ (10) ἀσκήσεως οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, δίκαιος δέ τις, ἢ σώφρων, ἢ ἀποδεικτικὸς, ἢ δεινὸς περὶ φύσιν ἐξαιφνίδιον ἀναφανήσεται, μήτε διδασκάλοις χρησάμενος, μήτ' αὐτὸς ἐπασκήσας ἑαυτόν. εἰ τοίνυν καὶ τοῦτ' ἀναίσχυντον, καὶ θάτερον οὐ περὶ πραγμάτων ἐστὶν, ἀλλ' ὑπὲρ ὀνομάτων ἐρίζοντος, φιλοσοφητέον ἡμῖν ἐστι πρότερον, εἴπερ Ἱπποκρά-

contendes, ut temperatum, continentem, divitias infra se ducentem, justum debere esse medicum dicas, non tamen philosophum? eundemque corporum naturas cognoscere, instrumentorum actiones, partium usus, morborum differentias, curationumque indicationes, non tamen operam disciplinae rationali dedisse? an rebus concessis te contendere de solis nominibus pudebit? at sero quidem: satius tamen, ut jam resipiscas, nec ut graculus aut corvus de vocibus contendas, sed in inquirenda rerum veritate operam consumas: non enim habes, cur sutorem bonum aut textorem sine disciplina et exercitatione quemquam effici posse neges, justum vero aliquem, aut temperantem, aut demonstrationis peritum, aut rerum naturam scientem repente apparere dicas, quanquam neque doctoris eruditione, neque sui ipsius exercitatione sit usus. Itaque si hoc impudentiae est, illud hominis non de rebus, sed de nominibus altercantis, certe nos primum studium debemus in philosophia consumere, si veri Hippocratis aemuli

τους ἀληθῶς ἐσμεν ζηλωταί· κᾂν τοῦτο ποιῶμεν, οὐδὲν κωλύει μὴ παραπλησίους, ἀλλὰ καὶ βελτίους αὐτοῦ γενέσθαι, μανθάνοντας μὲν, ὅσα καλῶς ἐκείνῳ γέγραπται, τὰ λείποντα δ᾽ αὐτους ἐξευρίσκοντας.

esse volumus: quod si fecerimus, nihil impediet, quo minus eo meliores efficiamur, nedum similes, si cognitis iis, quae ab illo bene dicta sunt, caetera, quae arti desunt, ipsi inveniamus.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΤΟΙΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΙΣ.

Ed. Chart. To. II. [p. 286.] Ed. Bas. I. (10.)

Κεφ. α΄. Τῆς ἰατρικῆς τέχνης σκοπὸς μὲν ἡ ὑγεία, τέλος δὲ ἡ κτῆσις αὐτῆς. ἐξ ὧν δ᾽ ἄν τις ἢ μὴ παροῦσαν ὑγείαν ἐργάζοιτο, ἢ παροῦσαν διαφυλάττοι, γινώσκεσθαι μὲν ἀναγκαῖον τοῖς ἰατροῖς. καλεῖται δὲ τὰ μὲν ἐργαζόμενα μὴ οὖσαν ὑγείαν, ἰάματά τε καὶ βοηθήματα, τὰ δὲ φυλάττοντα τὴν οὖσαν ὑγείαν, ὑγιεινὰ διαιτήματα. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ αὐτὴν τὴν ἰατρικὴν, ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν ἐπιστήμην ὁ παλαιὸς λόγος φησίν· ὑγιεινὰ μὲν καλῶν, τά τε φυλάσσοντα τὴν οὖσαν ὑγείαν, καὶ τὰ τὴν διεφθαρμένην ἀνασώζοντα·

GALENI DE SECTIS AD EOS QVI INTRODVCVNTVR.

Cap. I. Medicae artis fcopus fanitas eft; finis ipfius adeptio. At medicis neceffarium eft cognofcere, ex quibus quis aut abfentem fanitatem reftituat, aut praefentem tueatur. Vocantur autem ea, quae abfentem revocant, remedia et auxilia; quae vero praefentem confervant, falubris victus ratio. Hac igitur ratione et ipfam medicinam falubrium infalubriumque fcientiam prifca definitio afferit: falubria quidem vocans, tum quae praefentem fanitatem tuentur, tum quae deperditam

Ed. Chart. II. [286.] Ed. Baſ. I. (10.)

νοσερὰ δὲ τἀναντία τούτων. δεῖται γὰρ ἀμφοῖν ὁ ἰατρὸς τῆς γνώσεως, ὑπὲρ τοῦ τὰ μὲν ἑλεῖν, τὰ δὲ φυγεῖν. ὅθεν δὲ τὴν τούτων ἐπιστήμην εὐπορίσαντο, οὐκέθ᾽ ὁμοίως παρὰ πᾶσιν ὡμολόγηται, ἀλλ᾽ οἱ μὲν τὴν ἐμπειρίαν μόνην ἀρκεῖν φασι τῇ τέχνῃ, τοῖς δὲ καὶ ὁ λόγος οὐ μικρὰ δοκεῖ συντελεῖν. ὀνομάζονται δὲ, οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης ὁρμώμενοι, παρωνύμως ἐκείνῃ ἐμπειρικοί· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ λόγου, λογικοί. καὶ δύο εἰσὶν αὗται πρῶται τῆς ἰατρικῆς αἱρέσεις, ἡ μὲν ἑτέρα, διὰ πείρας ἰοῦσα πρὸς τὴν τῶν ἰαμάτων εὕρεσιν, ἡ δὲ ἑτέρα, δι᾽ ἐνδείξεως. καὶ ὀνόματά γε ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο, ἐμπειρικήν τε καὶ λογικήν. καλεῖν δέ εἰσιν εἰθισμένοι, τὴν μὲν ἐμπειρικὴν, τηρητικήν τε καὶ μνημονευτικήν· τὴν δὲ λογικὴν, δογματικήν τε καὶ ἀναλογιστικήν. καὶ τοὺς ἄνδρας ὁμοίως ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο, ἐμπειρικούς τε καὶ τηρητικοὺς καὶ μνημονευτικοὺς τῶν φαινομένων, ὅσοι τὴν ἐμπειρίαν εἵλοντο· λογικοὺς δὲ καὶ δογματικοὺς καὶ ἀναλογιστικοὺς, ὅσοι τὸν λόγον προςήκαντο.

reſtituunt: inſalubria vero, quae his contraria ſunt. Amborum enim cognitione medicus indiget, ut illa eligat, haec vitet. Unde vero horum ſcientiam facile comparet, nondum peraeque ab omnibus conceſſum eſt. Sed alii quidem ſolam experientiam ſatis eſſe arti pronuntiant; aliis vero et ratio non exigua videtur conferre. Nominantur autem, qui experientiam ſolam profitentur, Empirici nomine ab illa deducto; ſimiliter, qui ratione nituntur, Rationales. Atque hae duae principes artis medendi ſectae ſunt; una quidem experimentis ad remediorum inventionem tendit; altera vero per indicationem. Et ſectis etiam nomina impoſuerunt, Empiricen et Rationalem. Vocare autem conſuerunt Empiricen quidem obſervatricem, et memorem et mnemoneuticen, Rationalem vero dogmaticam et analogiſticam. Atque viros peraeque ac ſectas conſtituebant; eosque vocitabant et Empiricos, et obſervatores, et apparentium memores, quicunque experientiam ſectabantur; qui vero rationem profitebantur, eos Rationales, et dogmaticos, et analogiſticos.

Κεφ. β. Συστήσασθαι δὲ τὴν τέχνην οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ τόνδε τὸν τρόπον φασίν. ἐπειδὴ πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἑώρων πάθη τὰ μὲν ἀπὸ ταυτομάτου γινόμενα νοσοῦσί τε καὶ ὑγιαίνουσιν, οἷον αἵματος ῥύσιν ἐκ ῥινῶν, ἢ ἱδρῶτας, ἢ διαῤῥοίας, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο βλάβην ἢ ὠφέλειαν φέρον, οὐ μὴν τόγε ποιῆσαν αἴτιον αἰσθητὸν ἔχον· ἕτερα δὲ, ὧν τὸ μὲν αἴτιον ἐφαίνετο, οὐ μὴν ἐκ προαιρέσεως ἡμετέρας, [287] ἀλλὰ κατά τινα συντυχίαν, οἷον συνέβη πεσόντα τινὰ ἢ πληγέντα, ἢ ἄλλως πως τρωθέντα αἷμα ῥυῆναι, καὶ πιεῖν ἐν νόσῳ, χαρισάμενον τῇ ἐπιθυμίᾳ, ψυχρὸν ὕδωρ, ἢ οἶνον, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὧν ἕκαστον εἰς ὠφέλειαν ἢ βλάβην ἐτελεύτα· τὸ μὲν οὖν πρότερον εἶδος τῶν ὠφελούντων ἢ βλαπτόντων, ἐκάλουν φυσικὸν, τὸ δὲ δεύτερον, τυχικόν· ἑκατέρου δ' αὐτῶν τὴν πρώτην θέαν περίπτωσιν ὠνόμαζον ἀπὸ τοῦ περιπίπτειν ἀβουλήτως τοῖς πράγμασι τοὔνομα θέμενοι. τὸ μὲν οὖν περιπτωτικὸν εἶδος τῆς ἐμπειρίας, τοιόνδ' ἐστί. τὸ δὲ αὐτοσχέδιον, ὅταν ἑκόν-

Cap. II. Enimvero artem Empirici hunc in modum conftitutam effe pronuntiant, quoniam multos hominibus affectus viderent oboriri, nonnullos quidem fua fponte communes tum aegris, tum fanis, ut fanguinis fluxum ex naribus, vel fudores, vel alvi profluvia, vel aliud hujusmodi quippiam, quod vel noxam, vel opem afferat, non tamen caufam effectricem fenfibus objectam habeat; alios vero, quorum caufa quidem apparuit, non tamen ex noftro inftituto, fed cafu aliquo; ut fi cui collapfo vel icto, aut aliter vulnerato, contigerit fanguinem fluere, et aviditati quum obfequitur, in morbo frigidam aquam bibere, aut vinum, aut id genus alia, quorum quodque ad utilitatem noxamve ceffit. Priorem itaque fpeciem juvantium vel laedentium naturalem vocabant; alteram vero fortuitam. Utriusque autem ipfarum primam infpectionem, fortuitam occafionem, feu incidentiam nominabant, quod rebus inconfulto incidat, nomen imponentes. Incidens igitur experientiae fpecies talis eft. Ultranea vero eft, quum ultro vel fomniis ad-

τες ἐπὶ τὸ πειράζειν ἀφίκονται, ἢ ὑπὸ ὀνειράτων προτραπέντες, ἢ ἄλλως πως δόξαντες. ἀλλὰ καὶ τρίτον τῆς ἐμπειρίας εἶδός ἐστι τὸ μιμητικὸν, ὅταν τῶν ὠφελησάντων ἢ βλαψάντων ὁτιοῦν, ἢ φύσει, ἢ τύχῃ, ἢ αὐτοσχεδίως, αὖθις ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν, εἰς πεῖραν ἄγοιτο. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μάλιστα τὴν τέχνην αὐτῶν συστησάμενον. οὐ γὰρ δὶς μόνον, ἢ τρὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις μιμησάμενοι τὸ πρόσθεν ὠφελῆσαν, εἶτα ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὸ αὐτὸ ποιοῦν εὑρίσκοντες, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὴν τοιαύτην μνήμην, θεώρημα καλέσαντες, ἤδη πιστὸν ἡγοῦνται καὶ μέρος τῆς τέχνης. ὡς δὲ πολλὰ θεωρήματα τοιαῦτα ἠθροίζετο αὐτοῖς, ἰατρικὴ μὲν ἦν τὸ σύμπαν ἄθροισμα, καὶ ὁ ἀθροίσας ἰατρός. ἐκλήθη δὲ ὑπ᾽ αὐτῶν αὐτοψία τὸ τοιοῦτον ἄθροισμα, μνήμη τις οὖσα τῶν πολλάκις καὶ ὡσαύτως ὀφθέντων. ὠνόμαζον δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐμπειρίαν· ἱστορίαν δὲ, τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ. τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τῷ μὲν τηρήσαντι, αὐτοψία, τῷ δὲ μαθόντι τὸ τετηρημένον, ἱστορία ἐστίν. ἐπεὶ δὲ καὶ νοσήμασί τισιν

moniti, vel alia ducti opinione ad experientiam accesserint. Quinetiam tertia experientiae species est imitatoria, quum ex iis, quae quodcunque juverint aut laeserint, vel natura, vel casu, vel suomet instinctu, statim in ipsis affectibus ad experientiam ducitur. Atque haec est, quae artem ipsorum potissimum constituerit; non enim bis duntaxat, aut ter, verum saepius id, quod ante profuit, imitati sunt; postea in iisdem affectibus idem facere ut plurimum comperientes talem memoriam, praeceptum vocantes, jam id probabile, artisque partem ducunt. Quum autem multa ejusmodi praecepta ab ipsis collecta fuissent, universa illa collectio erat equidem medicina; qui vero collegisset, medicus. At ejusmodi collectio propria cujusque inspectio ab ipsis appellata est, quae memoria quaedam est eorum, quae multoties similique modo conspecta sunt. Id vero ipsum experientiam quoque nominabant: ejus autem documentum, historiam. Nam id ipsum ei, qui observaverit, ipsa inspectio est: discenti vero, quod observatum est, historia. At quia

Ed. Chart. II. [287.] Ed. Baf. I. (10.)

ἐνετύγχανον ἔστιν ὅτε πρόσθεν οὐχ ἑωραμένοις, ἤ τισιν ἐγνωσμένοις μὲν, ἀλλ᾽ ἐν χωρίοις, ἐν οἷς οὐκ ἦν ἰαμάτων εὐπορία τῶν διὰ τῆς πείρας τετηρημένων, ὄργανόν τι βοηθημάτων εὑρετικὸν ἐποιήσαντο, τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν, ᾧ χρώμενοι πολλάκις καὶ ἀπὸ πάθους ἐπὶ πάθος ὅμοιον τὸ αὐτὸ βοήθημα μεταφέρουσι, καὶ ἀπὸ τόπου ἐπὶ τόπον, καὶ ἀπὸ τοῦ πρόσθεν ἐγνωσμένου βοηθήματος ἐπί τι παραπλήσιον ἔρχονται. ἀπὸ μὲν πάθους ἐπὶ πάθος, ὡς εἰ ἀπὸ ἐρυσιπέλατος ἐπὶ ἕρπητα μεταβαίνοιεν. ἀπὸ δὲ τόπου ἐπὶ τόπον, ὡς ἀπὸ βραχίονος ἐπὶ μηρόν. ἀπὸ δὲ βοηθήματος ἐπὶ βοήθημα, ὡς ἐν διαῤῥοίαις ἀπὸ μήλου κυδωνίου ἐπὶ μέσπιλον. ἅπασα δὲ ἡ τοιαύτη μετάβασις, ὁδὸς μέν ἐστιν ἐπὶ τὴν εὕρεσιν· εὕρεσις δὲ οὐδέπω πρὸ τῆς πείρας, ἀλλ᾽ ἡνίκα ἂν τὸ ἐλπισθὲν εἰς πεῖραν ἀχθῇ, πιστὸν ἤδη τὸ μαρτυρηθὲν ὑπ᾽ αὐτῆς ἐστιν, οὐδὲν ἧττον ἢ εἰ καὶ πλειστάκις ὡσαύτως ἔχον ἐτετήρητο. τὴν δὲ πεῖραν ταύτην τὴν ἑπομένην τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει τριβικὴν καλοῦσιν, ὅτι χρὴ τετρίφθαι

etiam in morbos quosdam incidebant interdum antea non visos, vel aliquos cognitos quidem, sed in iis locis, ubi nulla esset remediorum copia, quae experientia observarint, instrumentum aliquod auxiliis inveniendis fecerunt, nempe ad similia transitum; quo plerumque usi etiam ab affectu ad affectum similem idem praesidium transferunt; item a loco ad locum, a remedio prius cognito ad simile aliquod deveniunt. Ab affectu quidem ad affectum, ut si ab erysipelate ad herpetem transeant. A loco vero ad locum, ut a brachio ad femur. Ab auxilio ad auxilium, ut in alvi profluviis a cydonio malo ad mespilum. Atqui omnis hujusmodi transitus ad inventionem via est. Verum inventio nondum ante experientiam est; sed statim ubi, quod speratur, in experimentum deductum est, id jam fide dignum est, cujus testimonium experientia perhibuit, non minus ac si plerumque pari modo se habere observatum fuerit. Porro experientiam hanc, quae similium transitum sequitur, exercitatoriam vocant, quod eum, qui hac ratione quid inventurus sit, in arte exercitatum ae

κατὰ τὴν τέχνην τὸν μέλλοντά τι οὕτως εὑρήσειν. αἱ δὲ ἔμπροσθεν ἅπασαι πεῖραι, αἱ πρὸ τῆς ἐμπειρίας, ὧν εἰς σύστασιν ἐδεῖτο ἡ τέχνη, καὶ περὶ τὸν τυχόντα δύνανται γενέσθαι. τοιαύτη μὲν ἡ διὰ τῆς πείρας πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης ὁδός.

Κεφ. γ'. Ἡ δὲ διὰ τοῦ λόγου φύσιν ἐκμαθεῖν παρακελεύεται, τοῦ τε σώματος, οὗ ἐπιχειρεῖ ἰᾶσθαι, καὶ τῶν αἰτίων ἁπάντων τὰς δυνάμεις, οἷς ὁσημέραι περιπίπτον τὸ σῶμα ἢ ὑγιεινότερον ἢ νοσερώτερον αὐτὸ ἑαυτοῦ γίγνεται. μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη καὶ ἀέρων φύσιν, καὶ ὑδάτων, καὶ χωρίων, καὶ ἐπιτηδευμάτων, καὶ ἐδεσμάτων, καὶ πομάτων, καὶ ἐθῶν ἐπιστήμονά φασι δεῖν εἶναι τὸν ἰατρὸν, [288] ὅπως τῶν τε νοσημάτων ἁπάντων τὰς αἰτίας εὑρίσκῃ, καὶ τῶν ἰαμάτων τὰς δυνάμεις, καὶ παραβάλλειν οἷός τε ᾖ καὶ λογίζεσθαι, ὅτι τῷ τοιῷδε τῆς αἰτίας εἴδει τὸ τοιόνδε δύναμιν ἔχον προσαχθὲν φάρμακον τοιόν τι ἐργάσασθαι πέφυκε. πρὶν γὰρ ἐν τούτοις γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἅπασιν, οὐχ οἷόν τέ φασιν, ἰαμάτων εὐπο(11)ρήσειν αὐτόν. οἷον, ἵνα ἐκ

aſtrictum eſſe oporteat. Ac priora cuncta experimenta, quae experientiam praeceſſerunt, quibus ars ad ſui conſtitutionem indigebat, etiam in quibuslibet fieri poſſunt. Talis equidem per experimentum ad artis finem via eſt.

Cap. III. At quae ratione procedit, corporis naturam, cui mederi conatur, jubet perdiſcere; ad haec omnium cauſarum vires, quibus affectum quotidie corpus aut ſalubrius, aut inſalubrius evadit. Poſt haec jam et aëris, aquarum, regionum, ſtudiorum, ciborum, potuum et conſuetudinum naturam noſſe medicum oportere proferunt; quo morborum omnium cauſas, et remediorum facultates inveniat; praeterea conjicere poſſit, et ratiocinari, medicamentum hujusmodi facultate praeditum, ſi tali cauſae ſpeciei adhibeatur, tale quippiam effecturum eſſe. Nam priusquam in his omnibus varie ſe exercuerit medicus, fieri non poſſe ajunt, ut remediorum copiam conſequatur. Eſto ſcilicet, ut exiguo exem-

μικροῦ παραδείγματος ἴδῃς τὸ πᾶν, ἔστω τι μέρος τοῦ σώματος ὀδυνώμενόν τε καὶ σκληρὸν, καὶ ἀντίτυπον, καὶ ἐν ὄγκῳ μείζονι· ἐνταῦθα χρὴ τὸν ἰατρὸν ἐξευρεῖν τὴν αἰτίαν. πρῶτον μὲν, ὅτι ῥυὲν ὑγρόν τι πλέον τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ μέρος, ἐξῇρέ τε αὐτὸ, καὶ διατεῖνον, εἰς ὀδύνην ἤγαγεν. ἐφεξῆς δὲ, εἰ μὲν ἔτι ἐπιῤῥέοι, εἴργειν τοῦ ἐπιῤῥεῖν. εἰ δὲ μὴ, τοῦτο κενοῦν ἤδη τὸ μέρος. πῶς οὖν τὸ μὲν ἐπιῤῥέον ἔτι κωλύσεις, τὸ δ' ἤδη περιεχόμενον κενώσεις; ψύχοιν μὲν καὶ στύφων σὺ τὸ μέρος, κωλύσεις τὸ ἐπιῤῥέον. ὑγραίνων δὲ καὶ χαλῶν, κενώσεις τὸ ἠθροισμένον. οὕτω μὲν οὖν ἐπ' αὐτῆς τῆς διαθέσεως ἡ ἔνδειξις αὐτοῖς τοῦ συμφέροντος γίνεται. οὐ μὴν ἀρκεῖν ταύτην γε μόνην φασὶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς δυνάμεως τοῦ νοσοῦντος ἑτέραν ἔνδειξιν εἶναι, καὶ παρὰ τῆς ἡλικίας ἄλλην, καὶ παρὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος φύσεως ἄλλην. οὕτω δὲ καὶ παρὰ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τοῦ χωρίου τῆς φύσεως, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ τῶν ἐθῶν, ἔνδειξιν ἀφ' ἑκάστου τούτων γίγνεσθαι τοῦ συμφέροντος ἰδίαν. οἷον, ἵνα καὶ τοῦτο σαφέστερον ἐπὶ παραδείγματος ἐκμάθῃς, ἔστω τινὰ πυρέττειν ὀξέως,

plo totum id condifcas, pars corporis aliqua dolens, et dura, et renitens, et in tumore majori. Hic caufam medicum invenire oportet, primum quidem, quod humor aliquis naturali copiofior in eam partem fluens ipfam extulit, et distendens in dolorem adduxit. Deinde vero, fi quid adhuc influat, prohibere ab influxu; fin minus, partem jam evacuare. Qua igitur ratione, quod influit, adhuc fiftes, et, quod continetur, vacuabis? Hoc itaque pacto ab ipfo affectu ejus, quod confert, indicatio ipfis oboritur. Non tamen hanc folam effe fatis ajunt, fed et ab aegrotantis viribus alteram indicationem fumi; et ab aetate aliam; et a propria ipfius aegri natura aliam: ita vero et ab anni tempeftate, et regionis natura, et a ftudiis, et a confuetudine peculiari fingulis, ejus, quod confert, indicationes fieri. Verbi gratia, (ut hoc quoque exemplo fiat dilucidius,) concedatur aliquem acute febricitare, ad

ὀκνοῦντά τε κινεῖσθαι καὶ βαρέως τοῦ σώματος αἰσθανόμενον. ἔστω δὲ καὶ εὐογκότερος νῦν ἢ πρόσθεν, καὶ ἔρευθος πλέον ἐχέτω, ἔστωσαν δ' αὐτῷ καὶ φλέβες ἐν ὄγκῳ μείζονι. παντί που δῆλον, ὡς τῷ τοιούτῳ πλῆθος αἵματος θερμοτέρου πλεονάζει. τίς οὖν ἡ ἴασις; ἢ δῆλον ὅτι ἡ κένωσις; ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῷ πλήθει. τὰ δὲ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. πῶς οὖν αὐτὸ κενώσομεν, ἢ μέχρι πόσου; τοῦτο οὐκέτι δυνατὸν ἀπὸ τῆς αἰτίας μόνης εἰδέναι. χρὴ γὰρ καὶ δύναμιν, καὶ ἡλικίαν, καὶ ὥραν, καὶ χώραν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα προςεπισκοπεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἰσχυρότερος εἴη τὴν δύναμιν, καὶ ἀκμάζων τὴν ἡλικίαν, καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἐαρινὴ, καὶ τὸ χωρίον εὔκρατον, οὐκ ἂν ἁμάρτοις, εἰ φλέβα τεμὼν κενώσεις τοῦ αἵματος, ὅσον ἡ αἰτία κελεύει. ἀῤῥώστου δὲ τῆς δυνάμεως οὔσης, καὶ τῆς ἡλικίας, ἢ παιδὸς κομιδῇ μικροῦ, ἢ πρεσβύτου πάνυ, καὶ τοῦ χωρίου κατεψυγμένου, οἷα τὰ περὶ τὴν Σκυθίαν, ἢ διακεκαυμένου, οἷα τὰ περὶ τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους ἢ σφόδρα ψυχρᾶς, ἢ σφόδρα θερμῆς, οὐκ ἄν τις ἔτι τολμήσειε φλεβοτομεῖν.

motum fegnem effe, gravitatem corporis fentire; fit vero tumidus magis nunc, quam prius, et rubicundior appareat, ad haec fint et ipfi venae tumidiores; cuique patet, fanguinis calidioris plenitudinem huic redundare. Quod igitur remedium? an conftat, evacuationem id effe? hoc namque remedium plenitudini contrarium. At contrariorum contraria funt remedia. Quomodo igitur ipfum evacuabimus, aut quousque? Hoc nondum a caufa fola conftare poteft. Nam vires, aetas, anni tempeftas, regio, aliaque paulo ante commemorata prius infpicienda funt. Nam fi validis fit viribus, et aetate florente, et tempus anni vernum, et regio temperata, non erraveris, fi vena incifa tantum vacues fanguinis, quantum caufa poftulet. Imbecillis autem viribus, aetate vel puero admodum parvo, vel feni multum, in regione frigidiore, qualis eft Scythia, aut calidiore, ut Aethiopia; et anni tempore vel infigniter frigido, vel admodum calido, nemo adhuc

Ed. Chart. II. [288. 289.] Ed. Baf. I. (11.)

οὕτω δὲ καὶ ἔθη, καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ φύσεις σωμάτων ἐπισκοπεῖσθαι κελεύουσι. γίνεσθαι γὰρ αὐτοῖς ἐξ ἁπάντων αὐτῶν ἔνδειξιν τοῦ συμφέροντος ἰδίαν.

Κεφ. δ΄. Ἀφ᾽ ὧν δὲ ἡ ἔνδειξις τοῦ συμφέροντος τοῖς δογματικοῖς, ἀπὸ τούτων ἡ τήρησις τοῖς ἐμπειρικοῖς. τὸ γὰρ προειρημένον ἄθροισμα τῶν συμπτωμάτων ἐπὶ τοῦ πυρέττοντος, ὃ συνδρομὴν καλεῖν εἰσιν εἰθισμένοι, τῷ μὲν δογματικῷ τὴν κένωσιν ὑπαγορεύει, τῷ δὲ ἐμπειρικῷ τὴν ὑπόμνησιν τῆς τηρήσεως. [289] ἐπὶ γὰρ τῶν οὕτως ἐχόντων πολλάκις ἑωρακὼς τὴν κένωσιν ὠφελοῦσαν, ἐλπίζει καὶ νῦν χρησάμενος ὀνήσειν. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκμάζοντας τῇ ἡλικίᾳ τὴν ἱκανὴν κένωσιν ἀλύπως φέροντας οἶδεν, ἐξ ὧν πολλάκις ἑώρακεν. οὕτω δὲ καὶ ἦρος μᾶλλον ἢ θέρους, καὶ ἐν χωρίῳ εὐκράτῳ, καὶ εἰ ἔθος δέ τι κενώσεως εἴη τῷ κάμνοντι, οἷον δι᾽ αἱμοῤῥοΐδος, ἢ διὰ ῥινῶν, ὁ μὲν δογματικὸς ἀφέλοι ἂν καὶ διὰ τοῦτο πλέον τοῦ αἵματος ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ὁρμώμενος· ὁ δ᾽ ἐμπειρικὸς, ὅτι οὕτω τετήρηκεν. καὶ

venam incidere aufus fuerit. Ita vero et confuetudinem, et ftudia, et naturas corporum infpicere praecipiunt, fiquidem ejus, quod ipfis conducit, propriam ex omnibus illis indicationem fieri volunt.

Cap. IV. A quibus autem rei conferentis indicatio Methodicis eft, ab iisdem Empiricis obfervatio. Praedicta enim fymptomatum congeries in febricitante, quam fyndromen vel concurfum vocare confueverunt, Dogmatico quidem vacuationem indicat, Empirico obfervationis recordationem. Etenim in hujusmodi affectibus quum evacuationem faepe profuiffe viderit, nunc quoque, fi utatur, eandem profuturam fperat. Quin etiam florentes aetate idoneam vacuationem haud molefte ferre confpexit, ex quibus id crebro advertit. Sic vere magis, quam aeftate, et in loco temperato, tum fi confuetudo quaepiam vacuandi aegro fuerit, nempe per haemorrhoidas, vel per nares, Dogmaticus quidem eam ob rem plus fanguinis a rei natura incitatus adimit; Empiricus autem, quod

καθόλου φάναι, τὰς αὐτὰς ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν ἰάσεις οἵ τε δογματικοὶ καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ παραλαμβάνουσι, περὶ τοῦ τρόπου τῆς εὑρέσεως αὐτῶν ἀμφισβητοῦντες. ἐπὶ γὰρ τοῖς αὐτοῖς φαινομένοις κατὰ τὸ σῶμα συμπτώμασιν ἔνδειξις μὲν τῆς αἰτίας γίνεται τοῖς δογματικοῖς, ἐξ ἧς τὴν θεραπείαν εὑρίσκουσιν· ὑπόμνησις δὲ τοῖς ἐμπειρικοῖς τῶν πολλάκις ὡσαύτως τετηρημένων. ἐφ᾽ ὧν δὲ μηδὲν ἔχουσιν οἱ δογματικοὶ φαινόμενον σύμπτωμα τὸ τὴν αἰτίαν ἐνδεικνυμένον, ἐπὶ τούτων ἐρωτᾷν οὐκ ὀκνοῦσι τὸ προκαταρκτικὸν καλούμενον αἴτιον· οἷον, εἰ κύων λυττῶν ἦν ὁ δάκνων, ἢ ἔχιδνα, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο. τὸ μὲν γὰρ ἕλκος αὐτὸ οὐδὲν ἀλλοιώτερον μέχρι παντὸς φαίνεται τῶν ἄλλων ἑλκῶν ἢ πάντως γε κατ᾽ ἀρχάς. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ λυττῶντος κυνὸς μέχρι παντὸς ὅμοιον φαίνεται τοῖς ὑπ᾽ ἄλλου τινὸς δηχθεῖσιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐχιδνῶν, ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἡμέραις ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ὕστερον δὲ, ἡνίκα ἤδη μοχθηρῶς ἔχωσι, παθήματά τινα περὶ τὸ σῶμα ὀλέθρια προσγίνεται αὐτοῖς. τὰ δὴ τοιαῦτα συμπτώματα πάντα, ὅσα ὑπὸ τῶν

ita obſervaverit. Ac univerſe loquendo, eadem remedia in eisdem affectibus et Dogmatici et Empirici aſſumunt, de ipſorum inventionis modo diſſentientes. Nam in ipſis apparentibus in corpore ſymptomatis indicatio quidem cauſae fit Dogmaticis, ex qua curationem inveniunt; Empiricis vero recordatio eorum, quae multoties eodem modo obſervata ſunt. In quibus autem nullum evidens ſymptoma, quod cauſam indicet, Dogmatici habent, in his non verentur quaerere cauſam evidentem, quam procatarcticam nominant, ut ſi canis rabidus momorderit, aut vipera, aut aliud quid ejusmodi. Siquidem ulcus ipſum nihilo magis ab aliis ulceribus diverſum ſemper apparet, quam omnino per initia. Nam in rabido cane perpetuo ſimile iis, qui ab alio quodam morſi ſunt; verum in viperis primis diebus aliis ſimile; poſtea, quum jam deterius habuerint, affectiones quaedam corporis ipſis perniicioſae oboriuntur. Et hujusmodi ſymptomata omnia,

ἰοβόλων καλουμένων ζώων γίγνεται, μὴ θεραπευόμενα καλῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐσχάτως ὀλέθρια καθίστανται. τίς οὖν ἡ ὀρθὴ θεραπεία; ἢ δηλονότι κενῶσαι τὸν ἰὸν τὸν ἅμα τῇ δήξει τοῦ σώματος τοῦ δηχθέντος ἐμπεσόντα; οὐκ οὖν ἐπ' οὐλὴν ἄγειν δεῖ καὶ κλείειν τὰ τοιαῦτα σπεύδειν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπιτέμνειν πολλάκις, εἰ μικρὰ παντελῶς· ἤδη δὲ καὶ θερμοῖς καὶ δριμέσι καὶ δυναμένοις ἕλκειν καὶ ξηραίνειν τὸν ἰὸν φαρμάκοις χρῆσθαι, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τὰ δ' αὐτὰ φάρμακα καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ προςφέρουσιν, οὐχ ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ τοῦ πράγματος ποδηγούμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν διὰ τῆς πείρας φανέντων μεμνημένοι. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ ταῖς ἡλικίαις, καὶ ταῖς ὥραις, καὶ ταῖς χώραις, ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἡ θεραπεία δι' ἐμπειρίας ἐγινώσκετο αὐτοῖς, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῖς προκαταρκτικοῖς ὀνομαζομένοις αἰτίοις. εἰ μὲν δὴ οὖν συνεχώρουν ἀλλήλοις τὰς ὁδοὺς τῆς εὑρέσεως ἀμφοτέρας ἀληθεῖς εἶναι, οὐδὲν ἂν αὐτοῖς ἔδει μακροτέρων λόγων.

quae ab animalibus virus jaculantibus fiunt, fi non probe ftatim ab initio curentur, extreme perniciofa evadunt. Quae igitur recta curatio? An videlicet venenum, quod fimul cum morfu corpori incidit, evacuandum eft? Non itaque cicatrix obducenda, neque ejusmodi vulnera fubito claudenda funt; fed e contrario, fi parva fuerint, faepe omnino incidenda; imo jam et calidis, et acribus, et iis, quae trahere ficcareque virus poffunt, medicamentis ob eandem caufam uti convenit. Eadem vero medicamenta et Empirici adhibent, non a rei ipfius natura ad ipforum inventionem ducti, fed recordatione eorum, quae per experientiam comperta funt. Quemadmodum enim in aetatibus, et anni tempeftatibus, et regionibus uniuscujusque dictorum curatio per experientiam ipfis nota ac comperta erat: fic etiam caufis evidentibus, quas vocant procatarcticas. Itaque fi jam utrasque inventionis vias effe veras invicem concederent, ipfis haud pluribus verbis opus effet.

Κεφ. ε΄. Ἐπεὶ δὲ τῆς ἐμπειρίας οἱ δογματικοὶ κατηγοροῦσιν, οἱ μὲν ὡς ἀσυστάτου, οἱ δὲ ὡς ἀτελοῦς, οἱ δὲ ὡς ἀτέχνου, τοῦ λόγου δὲ πάλιν οἱ ἐμπειρικοὶ ὡς πιθανοῦ μὲν, οὐκ ἀληθοῦς δὲ, διὰ τοῦτο διπλοῦς ἑκατέροις ὁ λόγος καὶ μακρὸς πάνυ περαίνεται, κατηγοροῦσί τε καὶ ἀπολογουμένοις ἐν μέρει. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου κατὰ τῆς ἐμπειρίας εἰρημένα, δεικνύντος, ὡς οἷόν τε μηδὲν πλειστάκις ὡσαύτως ὀφθῆναι δύνασθαι, παντάπασιν αὐτὴν ἀσύστατον εἶναι βούλεται, μηδέ τι σμικρότατον εὑρεῖν οὖσαν ἱκανήν. τὰ δ᾽ ὑπὸ Ἐρασιστράτου, τὰ μὲν ἁπλᾶ, καὶ ἐφ᾽ ἁπλοῖς εὑρίσκεσθαι, διὰ τῆς ἐμπειρίας ὁμολογοῦντος, [290] οἷον ὅτι καὶ ἡ ἀνδράχνη τῆς αἱμωδίας ἴαμά ἐστιν, οὐ μὴν τάγε σύνθετα καὶ ἐπὶ συνθέτοις ἔτι συγχωροῦντος, οὐκ ἀδύνατον μὲν αὐτὴν τὸ παράπαν εὑρίσκειν, οὐ μὴν εἰς ἅπαντά γε ἱκανὴν εἶναι βούλεται. τὰ δὲ, τῶν μὲν τοιαῦτα συγχωρούντων εὑρίσκεσθαι διὰ τῆς ἐμπειρίας, αἰτιωμένων δὲ αὐτῆς τὸ ἀπεριόριστόν τε καὶ μακρὸν, καὶ, ὡς αὐτοί φασιν, ἀμέθοδον,

Cap. V. Quoniam vero experientiam Dogmatici damnant, alii tanquam inconſtantem, alii ut imperfectam, reliqui ut artis expertem, rationem autem rurſus Empirici tanquam probabilem, non autem veram reprehendunt; proinde duplex utrisque ſermo longusque admodum protenditur, dum ſe mutuo partim accuſant, partimque deſendunt. Nam quae contra experientiam ab Aſclepiade, demonſtrante, nihil ſaepe eodem videri modo poſſe, dicta ſunt, inconſtantem prorſus ipſam eſſe, neque vel minimum quicquam poſſe invenire idoneam eſſe declarant. Quae vero ab Eraſiſtrato dicta ſunt, qui ſimplicia quidem etiam in ſimplicibus experientia inveniri fatetur, ut portulacam quoque dentium ſtupori remedium eſſe, non tamen compoſita quoque in compoſitis itidem concedat, haud ineptam quidem ipſam toti inveniendo, ſed non ad omnia ſufficere affirmant. Haec vero dicta eorum, qui per experientiam quidem talia inveniri concedunt, ſed vituperant eandem, quod incerta vagetur, ac in nullo ſiſtat praeſcripto; tum quod longa et ametho-

εἶθ' οὕτω τὸν λόγον εἰσαγόντων, οὐκ ἀσύστατον μὲν, οὐδὲ ἀνύπαρκτον, οἷον δ' ἄτεχνόν τι πρᾶγμα τὴν ἐμπειρίαν εἶναι βούλεται. πρὸς ταύτας οὖν τὰς ἐφόδους τῶν λόγων ἀπολογούμενοι καὶ συστατικὴν καὶ αὐτάρκη καὶ τεχνικὴν ἐπιδεικνύναι πειρῶνται τὴν ἐμπειρίαν, καὶ αὐτοὶ δὲ τοῦ ἀναλογισμοῦ καθάπτονται πολυειδῶς, ὥστε πάλιν ἀπολογεῖσθαι πρὸς ἕκαστον εἶδος τῆς κατηγορίας τοῖς δογματικοῖς, ἀναγκαῖον. ἐπαγγελλομένοις γὰρ αὐτοῖς τοῦ τε σώματος τὴν φύσιν ἐπίστασθαι, καὶ τῶν νοσημάτων ἁπάντων τὰς γενέσεις, καὶ τῶν ἰαμάτων τὰς δυνάμεις, ὁμόσε χωροῦν(12)τες οἱ ἐμπειρικοὶ πάντα διαβάλλουσιν, ὡς ἄχρι μὲν τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότος προϊόντα, βεβαίαν δὲ γνῶσιν οὐδεμίαν ἔχοντα. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὴν γνῶσιν αὐτῶν συγχωρήσαντες, τὸ ἄχρηστον αὐτῶν ἐπιδεικνύναι πειρῶνται· καὶ τοῦτό ποτε δόντες, αὖθις τὸ περιττὸν ἐξελέγχουσιν. τοιαῦτα μὲν δὴ καθόλου πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητοῦσιν ἐμπειρικοί τε καὶ δογματικοί. ἐν μέρει δὲ πολλὰ καθ' ἕκαστον αὐτῶν, οἷον ἐν ταῖς περὶ

dos, ut ipfi ajunt, id eft, fine via et ratione confiftat; deinde fic rationem inducunt, non ceu inconftantem, neque infirmam, fed experientiam veluti rem quandam inartificiofam effe arguunt. Viciffim Empirici rationalium dicteria revellentes, experientiam confiftentem, artificiofam, et quae fatis cuique faciat, oftendere conantur· rationem multis adeo modis reprehendere, ut rurfus ad fingulas accufationis fpecies Dogmaticos refpondere fit neceffarium. Nam hi quum et naturam corporis, et morborum omnium generationes, et remediorum facultates cognofcere fe profiteantur, Empirici cominus progreffi, omnia *illorum* calumniantur, tanquam probabilia, fimiliaque vero tantum, nullam autem firmam cognitionem habentia. Nonnunquam vero, quum ipforum cognitionem concedunt, eorum nullum effe ufum oftendere nituntur. Et fi quando id effe permiferint, rurfus ut fupervacaneum reprehendunt. Talia fane generatim fibi mutuo objiciunt, contenduntque et Empirici et Dogmatici. Particulatim vero multa in unoquoque

τῆς εὑρέσεως τῶν ἀφανῶν ζητήσεσιν, τῶν μὲν τὴν ἀνατομὴν, καὶ τὴν ἔνδειξιν, καὶ τὴν διαλεκτικὴν θεωρίαν ἐπαινούντων· ὄργανα γὰρ αὐτοῖς ταῦτα τῶν ἀδήλων θηρευτικά· τῶν δ' ἐμπειρικῶν μήθ' εὑρίσκειν τι τὴν ἀνατομὴν συγχωρούντων, μήτ', εἰ καὶ εὑρίσκοιτο, ἀναγκαῖον εἰς τὴν τέχνην εἶναι τοῦτο, ἀλλὰ μήτε ἔνδειξιν ὑπάρχειν τοπαράπαν, μήθ' ἕτερον ἐξ ἑτέρου δύνασθαι γνωσθῆναι. πάντα γὰρ δεῖσθαι τῆς ἐξ αὐτῶν γνώσεως, μηδ' εἶναί τι σημεῖον ἀδήλου φύσει πράγματος οὐδενός· ἀλλὰ μηδὲ διαλεκτικῆς δεῖσθαι μηδεμίαν τέχνην. εἶτα καὶ πρὸς τὰς ὑποθέσεις τῆς διαλεκτικῆς λέγουσί τι, καὶ πρὸς τοὺς ὅρους, καὶ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν εἶναι ἀπόδειξίν φασιν ἀδήλου φύσει πράγματος οὐδενός. ἤδη δὲ καὶ περὶ τῶν μοχθηρῶν τρόπων τῆς ἀποδείξεως, οἷς εἰώθασιν οἱ δογματικοὶ χρῆσθαι, λέγουσί τι, καὶ περὶ παντὸς ἀναλογισμοῦ· καὶ ὡς τοῦτο μὲν ἀδύνατος εὑρίσκειν, ὃ ἐπαγγέλλεται· καὶ οὔτ' ἄλλη τις τέχνη συνίσταται κατ' αὐτὸν, οὐδὲ ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων πρόεισιν. ὁ δὲ ἐπιλογισμὸς, ὃν

ipſorum, ut in quaeſtionibus de abditarum cauſarum inventione, dum hi disſectionem corporum et indicationem et dialecticam ſpeculationem commendant; inſtrumenta enim haec ipſis ſunt, quibus abdita indagantur; Empirici vero neque inveniri quicquam disſectione admittunt, neque, ſi etiam inveniatur, neceſſarium ad artem hoc eſſe; imo neque indicationem omnino exſiſtere, neque alterum ex altero cognoſci poſſe contendunt. Omnia enim ſui cognitionem requirere, neque eſſe aliquod ullius rei natura obſcurae indicium; imo ne dialecticen quidem ullam artem deſiderare. Poſtea etiam adverſus dialecticae ſuppoſitiones atque definitiones quippiam commentantur. Ad haec neutiquam rei cujusvis natura latentis demonſtrationem eſſe pronuntiant. Jam vero et de vitioſis demonſtrationis modis, quibus Dogmatici uti conſuèrunt, de omnique ratiocinatione nonnulla dicunt, et quod non poſſit invenire, quod promittat, et quod neque alia quaedam ars ex ea conſtituatur; neque vita hominum ſecundum eam transigatur. At epilogismus,

δὴ φαινόμενον εἶναί φασι, χρήσιμος μὲν εἰς εὕρεσιν τῶν προσκαίρων ἀδήλων, οὕτω γὰρ αὐτοὶ καλοῦσιν, ὅσα τοῦ γένους μέν ἐστι τῶν αἰσθητῶν, οὐ μὴν ἤδη γέ πω πέφηνε. χρήσιμος δὲ καὶ πρὸς ἔλεγχον τῶν κατὰ τοῦ φαινομένου τι λέγειν τολμώντων. χρήσιμος δὲ καὶ τὸ παρορώμενον τοῖς φαινομένοις δεῖξαι, καὶ σοφίσμασιν ἀπαντῆσαι, μηδαμοῦ τῶν ἐναργῶν ἀφιστάμενος, ἀλλ' ἐν τούτοις ἀεὶ διατρίβων, οὐ μὴν ὅγε ἀναλογισμὸς, φασὶν, ἀλλὰ ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν φαινομένων, λήγει δὲ ἐπὶ τὰ διαπαντὸς ἄδηλα, καὶ διὰ τοῦτο πολυειδής ἐστιν. ἀπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν φαινομένων ἄλλο ἐπ' ἄλλο τῶν ἀδήλων παραγίνεται. καὶ τὴν διαφωνίαν ἐνταῦθα προχειρίζονται τὴν ἀνεπίκριτον, ἣν δὴ σημεῖον εἶναι τῆς ἀκαταληψίας φασίν. οὕτω γὰρ αὐτοὶ καλοῦσιν τὴν μὲν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν γνῶσιν κατάληψιν, ἀκαταληψίαν δὲ τὸ ἐναντίον ταύτῃ, καὶ τὴν μὲν ἀκαταληψίαν αἰτίαν εἶναί φασι τῆς διαφωνίας τῆς ἀνεπικρίτου, τὴν διαφωνίαν δ' αὖ πάλιν τῆς ἀκαταληψίας σημεῖον. ἀνεπίκριτον δὲ τὴν ἐπὶ

quem evidentem rationem esse proferunt, latentium insignium causarum utilis est; sic enim hi vocant, quae quidem ex sensilium genere sunt, nondum tamen apparuerunt. Utilis etiam est arguendis iis, qui adversus manifesta quicquam audent pronunciare. Sed et utilis est ad indicandum, quod in apparentibus praetermittitur; et ad occurrendum falsis argumentationibus; ut qui ab evidentibus nunquam recedat, verum in his perpetuo versetur. Non tamen hujusmodi est analogismus, ajunt, sed a manifestis incipit, in obscura vero semper desinit, ob idque multiformis est. Nam ab evidentibus ipsis ad abdita alia atque alia proficiscitur. Atque hic controversiam injudicatam proponunt, quam indicium esse dicunt incomprehensionis. Sic enim ipsi veram quidem firmamque cognitionem vocant comprehensionem, incomprehensionem vero contrariam. Atque incomprehensionem discordiae injudicatae causam esse ajunt; discordiam rursus incomprehensionis signum; injudicatam

τῶν ἀδήλων ἀγωνολογίαν εἶναί φασιν, [291] οὐ τὴν περὶ τῶν φαινομένων. ἐνταῦθα γὰρ ἕκαστόν φαμεν οἷόν ἐστι, μαρτυρεῖ μὲν τοῖς ἀληθεύουσιν, ἐξελέγχει δὲ τοὺς ψευδομένους. τοιαῦτα μυρία πρὸς ἀλλήλους ἐρίζουσιν ἐμπειρικοί τε καὶ δογματικοὶ τὴν θεραπείαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὴν αὐτὴν ποιούμενοι, ὅσοι γε νόμῳ καθ' ἑκατέραν τὴν αἵρεσιν ἤσκηνται.

Κεφ. ς'. Οἱ δὲ μεθοδικοὶ καλούμενοι, οὕτω γὰρ ἑαυτοὺς ὠνόμασαν, ὥσπερ οὐχὶ καὶ τῶν ἔμπροσθεν δογματικῶν μεθόδῳ τὴν τέχνην μεταχειρίζεσθαι φασκόντων, οὐ μέχρι λόγου μοι δοκοῦσιν ἀμφισβητεῖν ταῖς παλαιαῖς αἱρέσεσιν, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ἔργων τῆς τέχνης πολλὰ μετακοσμεῖν· οἵ γε οὔτε τόπον πεπονθότα χρήσιμον οὐδὲν ἔχειν φασὶν εἰς θεραπείας ἔνδειξιν, οὔτε αἴτιον, οὔτε ἡλικίαν, οὔτε ὥραν, οὔτε χώραν, οὔτε τοῦ νοσοῦντος τῆς δυνάμεως τὴν ἐπίσκεψιν, ἢ τῆς φύσεως, ἢ τῆς ἕξεως αὐτοῦ. παραιτοῦνται δὲ καὶ τὰς ὥρας, καὶ τὰς χώρας, καὶ τὰ ἔθη, παρὰ μόνων τῶν παθῶν τὴν ἔνδειξιν τοῦ συμφέροντος ἀρκεῖν αὐτοῖς φάσκοντες. οὐδὲ παρὰ τούτων κατ' εἶδος, ἀλλὰ κοινῇ καὶ καθόλου τιθέμενοι,

vero de latentibus quae eſt disſenſionem, non quae de perſpicuis, enunciant. Nam unumquodque hic apparens vera loquentibus teſtimonium exhibet, mentientes coarguit. Hoc genus ſex millia Empirici et Rationales mutuo ſibi objiciunt; curationem in eisdem affectibus eandem molientes, qui in utraque ſecta legitime exercitati ſunt.

Cap. VI. Qui Methodici vocantur (ſic enim ſeipſos nominarunt, tanquam non etiam priores Dogmatici artem methodo tractare profiteantur) ne verbotenus quidem cum priſcis ſectis contendere videntur, ſed etiam multa artis opera innovare; qui neque locum affectum ad curationis indicationem prodeſſe quicquam ajunt, neque cauſam, neque aetatem, neque tempus, neque regionem, neque virium aegrotantis inſpectionem, vel naturae, vel ipſius habitus, reſpuunt autem anni tempeſtates, loca et conſuetudines, a ſolis affectionibus remedii indicatione petita contenti, eamque ſufficere dicentes; nihil autem ab his ſpeciatim, ſed communiter univer-

Ed. Chart. II. [291.] Ed. Baf. I. (12.)

καὶ δὴ καὶ καλοῦσι κοινότητας, αὐτὰ δὴ ταῦτα τὰ διὰ πάντων διήκοντα τῶν ἐν μέρει. καὶ πειρῶνται τῶν γε οἱ μὲν κατὰ δίαιταν νοσημάτων ἁπάντων, ἔνιοι δὲ καὶ πάντων ἁπλῶς δύο κοινότητας ἐπιδεικνύναι, καί τινα τρίτην μικτήν. ὀνόματα δὲ αὐταῖς στέγνωσιν καὶ ῥύσιν ἔθεντο, καὶ πᾶν νόσημά φασιν ἢ στεγνὸν ἢ ῥοῶδες εἶναι, ἢ ἐξ ἀμφοῖν ἐπιπεπλεγμένον. εἰ μὲν γὰρ αἱ φυσικαὶ κενώσεις τῶν σωμάτων ἴσχοιντο, στέγνωσιν καλοῦσιν· εἰ δέ τι μᾶλλον φέροιντο, ῥοῶδες· ἡνίκα δὲ καὶ ἴσχοιντο, καὶ φέροιντο, τὴν ἐπιπλοκὴν ἐν τούτῳ συνίστασθαι, καθάπερ ἐπ᾽ ὀφθαλμοῦ φλεγμαίνοντός τε ἅμα καὶ ῥευματιζομένου. τὴν γὰρ φλεγμονὴν στεγνὸν οὖσαν πάθος, ὅτι μὴ μόνη ἦν, ἀλλὰ σὺν τῷ ῥεύματι, περὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἐγένετο τὸ σύμπαν ποιεῖν πάθος ἐπιπεπλεγμένον. ἔνδειξιν δὲ τοῦ συμφέροντος ἐπὶ μὲν τῶν στεγνῶν τὴν χάλασιν, ἐπὶ δὲ τῶν ῥοωδῶν τὴν στάλσιν ὑπάρχειν. γόνατος μὲν γὰρ, εἰ τύχοι, φλεγμήναντος, χαλᾷν φασι χρῆναι· ῥέουσαν δὲ τὴν κοιλίαν,

fimque ftatuunt. Atque jam communitates vocant, quae fimul ipfa particularia omnia comprehendunt. Nonnulli quidem morborum omnium, qui ex victus ratione proveniunt, nonnulli vero omnium fermone abfoluto duas communitates, et tertiam aliquam mixtam indicare nituntur. Nomina vero ipfis impofuerunt aftrictionem et fluorem, et quemlibet morbum dicunt vel aftrictum vel fluentem effe, vel ex ambobus compofitum. Si enim naturales corporum evacuationes retinentur, aftrictionem; fi autem magis efferuntur, fluorem vocant; quum autem et retinentur et efferuntur, complexus morborum in hoc conftituitur; quemadmodum in oculo inflammatione fimul et defluxione laborante. Inflammationem enim, quae aftrictus eft affectus, quoniam non fola nunc, fed cum fluore circa unum eundemque locum oborta eft, totum facere affectum complexum feu compofitum. Conferentis vero remedii indicationem in aftrictis laxationem, in fluidis fuppreffionem effe. Genu, verbi gratia, fi inflammationem patiatur, laxandum; ventriculum vel oculum pro-

Ed. Chart. II. [291.] Ed. Baf. I. (12.)

ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἐπέχειν τε καὶ στέλλειν· ἐν δὲ τοῖς ἐπιπεπλεγμένοις πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἵστασθαι. τῷ γὰρ μᾶλλον διοχλοῦντι, καὶ τὸν κίνδυνον ἐπιφέροντι, τοῦτο δέ ἐστιν, ὡς τῷ ἰσχυροτέρῳ ἐναντιοῦσθαί φασι δεῖν μᾶλλον ἢ θατέρῳ. τί οὖν δὴ οὐχὶ δογματικοὺς ἑαυτοὺς ἐκάλεσαν, ἐνδείξει τὰ βοηθήματα ποριζόμενοι; διότι, φασὶν, οἱ δογματικοὶ τὸ ἄδηλον ἐρευνῶσιν, ἡμεῖς δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις διατρίβομεν. ἀμέλει καὶ ὅλην τὴν αἵρεσιν ἑαυτῶν οὕτως ὁρίζονται γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων. καὶ ἵνα μὴ κοινὸς ὁ ὅρος εἶναι δοκῇ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις τέχναις, καὶ γὰρ κἀκείνας γνώσεις εἶναι νομίζουσι φαινομένων κοινοτήτων, διὰ τοῦτο προστιθέασιν, ἀκολούθων τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει. τινὲς δὲ αὐτῶν, οὐκ ἀκολούθων, ἀλλὰ συμφώνων προσέθεσαν, οἱ πλεῖστοι δ᾽ ἄμφω συντιθέντες, γνῶσιν εἶναί φασι τὴν μέθοδον φαινομένων κοινοτήτων συμφώνων τε καὶ ἀκολούθων τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει. τινὲς δὲ, ὥσπερ καὶ ὁ Θεσσαλὸς, προσεχῶν τε καὶ ἀναγκαίων πρὸς ὑγείαν. διὰ ταῦτα δὴ καὶ

fluentem comprimendum, tenendumque esse praecipiunt. Si mixtum implexumque vitium habet, ei, quod urget, resistendum, ut magis infestanti periculumque inferenti. Hoc autem est, quod vehementiori occurrendum esse potius quam alteri dictitant. Cur igitur non Dogmaticos se nuncuparunt, quum indicationi praesidia tribuant? Quia, inquiunt, id, quod abditum est, scrutantur Dogmatici; nos autem in manifestis versamur. Denique et sectam suam totam ita definiunt, communitatum, quae omnibus apparent, cognitionem. Et ne aliis omnibus artibus eadem conveniat definitio, (etenim et illas communitatum apparentium notitias esse judicant) ideo apponunt, medicinae finem consequentium. Quidam illorum non consequentium, sed ipsius fini consonantium adjecerunt. Complures utrisque addicti methodum esse ajunt manifestarum communitatum, concordantium et consequentium medicinae finem notitiam. Nonnulli, sicut Thessalus quoque, cohaerentium et necessariarum ad sanitatem. Atque haec jam est ratio, cur se Dogmaticos

ἀξιοῦσι, μήτε δογματικοὶ καλεῖσθαι, [292] μὴ γὰρ δεῖσθαι τοῦ ἀδήλου, καθάπερ ἐκεῖνοι, μήτε ἐμπειρικοὶ, κἂν ὅτι μάλιστα περὶ τὸ φαινόμενον διατρίβωσιν, τῇ γὰρ ἐνδείξει κεχωρίσθαι αὐτῶν. οὐ μὴν ἐν αὐτῷ τῷ τρόπῳ τῆς περὶ τὸ φαινόμενον διατριβῆς ὁμολογεῖν ἑαυτούς φασι τοῖς ἐμπειρικοῖς. ἐκείνους μὲν γὰρ ὡς ἀγνώστων ἀποχωρῆσαι τῶν ἀδήλων, ἑαυτοὺς δὲ ὡς ἀχρήστων· καὶ τοὺς μὲν ἐμπειρικοὺς τήρησιν ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, αὑτοὺς δὲ ἔνδειξιν ἔχειν. ἔν τε οὖν τούτοις διαφέρειν ἑαυτῶν ἑκατέρους φασὶ, καὶ μάλιστα ἐν οἷς ὥρας, καὶ ἡλικίας, καὶ χώρας, καὶ τοιαῦτα σύμπαντα περικόπτουσιν, ἄχρηστα μὲν ὄντα φανερῶς, ὡς ἐκεῖνοι νομίζουσι, δόξης δὲ χάριν τοῖς ἔμπροσθεν ἰατροῖς τετιμημένα. καὶ τοῦτ᾽ εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεώς φασι καὶ σεμνοῦσθαί γε δι᾽ αὐτὸ καὶ θαυμάζεσθαι δικαιοῦσι. καὶ τῷ γε βραχὺν εἶναι εἰπόντι τὸν βίον, τὴν δὲ τέχνην μακρὰν, ἐπιτιμῶσι· τοὐναντίον γὰρ ἅπαν, αὐτὴν μὲν βραχεῖαν εἶναι, τὸν δὲ βίον μακρόν.

appellari nolint; quippe latentibus ac obſcuris ſe non indigere, ut illi profitentur; neque Empiricis annumerari volunt, etſi quammaxime in evidenti verſentur. Nam indicatione ab ipſis ſeparati ſunt. Nec tamen in ipſo circa evidens exercendi modo ſe cum Empiricis convenire dicunt. Illos enim ab obſcuris tanquam incertis et dubiis recedere; ſe vero quaſi ab inutilibus. Praeterea Empiricos in apparentibus obſervationem, ipſos indicationem habere. Atque in his utrosque a ſe ipſis diſſentire dicunt, et maxime, in quibus anni tempora, aetates, loca, et hoc genus univerſa tollunt, quae nullum plane, ut ipſi putant, medicinae uſum exhibent, ſolum vero prioribus medicis oſtentationis gratia plurimi ſunt aeſtimata. Et hoc ſummum methodicae ſectae bonum eſſe praedicant. Quin etiam ob hoc gloriantur, ſeque admiratione dignos cenſent. Inſuper eum, qui vitam eſſe brevem, longam vero artem dicat, increpant. E contrario namque artem quidem eſſe brevem, vitam vero

Ed. Chart. II. [292.] Ed. Baf. I. (12. 15.)

ἀφαιρεθέντων γὰρ πάντων τῶν ψευδῶς ὑπειλημμένων τὴν τέχνην ὠφελεῖν, καὶ πρὸς μόνας τὰς κοινότητας ἀποβλεπόντων ἡμῶν, οὔτε μακρὰν ἔτι τὴν ἰατρικὴν, οὔτε χαλεπὴν εἶναι, ῥᾴστην δὲ καὶ σαφῆ, καὶ μησὶν ἓξ ὅλην τάχιστα γνωσθῆναι δυναμένην. οὕτω μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν δίαιταν νοσημάτων, ὡς στενὸν (13) κομιδῆ συνῆχθαι τὸ πᾶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις καθόλου τινὰς κοινότητας ἐξευρίσκειν πειρῶνται, καὶ σκοποὺς ὑποτίθενται τῶν ἰαμάτων ὀλίγους τὸν ἀριθμὸν, ὥστ' ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, οὐδὲ ἐν τοῖς πολυθρυλλήτοις ἓξ μησὶν, ἀλλὰ καὶ πολὺ θᾶττον ὅλην αὐτῶν τὴν τέχνην ἐκμαθεῖν ὑπῆρξεν. καὶ χρὴ χάριν οὕτω γινώσκειν αὐτοῖς τῆς συντόμου διδασκαλίας, εἴγε μὴ ψεύδονται· ψευδομένοις δὲ ὀλιγωρίαν ἐγκαλεῖν.

Κεφ. ζ'. Ὡς δ' ἄν τις μάλιστα δοκοίη μοι κρῖναι δικαίως, ἢ τυφλώττοντας αὐτοὺς περὶ τὸ χρήσιμον, ἢ μόνους τὸ περιττὸν ὀρθῶς φεύγοντας, ἤδη φράσω. καὶ γὰρ οὐδὲ σμικρὸν ἔοικεν εἶναι τοῦτο τὸ σκέμμα, οὐδὲ μέχρι λόγου μοι

longam. Siquidem omnibus, quae artem juvare falfo putata funt, ablatis, et ad folas communitates nobis refpicientibus, neque longam adhuc medicinam, neque difficilem, fed facillimam et perfpicuam effe, quae tota fex menfibus promptiffime perdifci queat. Hoc pacto enim in morbis, qui victus ratione fanantur, univerfum in anguftum adeo coactum effe; fimiliter in iis, qui ex manu et medicamentis auxilium capiunt. Quin in illis quoque generatim quasdam communitates adinvenire ftudent, ad haec remediorum fcopos numero paucos ftatuunt. Unde mihi non in decantatis fex illis menfibus, fed multo etiam citius tota illorum ars difci poffe videtur. Atque gratia illis habenda eft de tam compendiofa difciplina, fi modo non mentiantur. Mentientes autem negligentiae accufandi funt.

Cap. VII. Verum ut potiffimum aliquis jufte mihi videatur judicare, ipfos vel in utilibus hallucinari, vel folos fupervacua recte fugere, jam aperiam. Enimvero neque exigua confideratio haec mihi effe videtur, neque ad

προϊέναι μόνον, ὥσπερ τοῖς ἐμπειρικοῖς τε καὶ δογματικοῖς, ὅσα περὶ τῆς πρώτης τῶν βοηθημάτων εὑρέσεως φιλονεικοῦσι, περὶ τῆς νῦν χρήσεως ὁμολογοῦντες ἀλλήλοις, ἀλλ᾽ ἤτοι μεγάλα βλάπτεσθαι τὰ τῆς τέχνης ἔργα πρὸς τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως ἀναγκαῖον, ἢ μεγάλ᾽ ὠφελεῖσθαι. διττῆς δὲ τῆς ἐν τοῖς πράγμασι κρίσεως οὔσης, τῆς μὲν διὰ λόγου μόνου, τῆς δὲ διὰ τῶν φαινομένων ἐναργῶς, ἡ μὲν ἑτέρα, ἡ διὰ μόνου τοῦ λόγου, μείζων ἢ κατὰ τοὺς εἰσαγομένους ἐστίν· οὐκ οὖν αὐτῆς νῦν ὁ καιρός· ἡ δὲ ἑτέρα, ἡ διὰ μόνου τοῦ φαίνεσθαι, κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ὑπάρχει. τί οὖν κωλύει ταύτῃ πρώτῃ χρήσασθαι, σαφεῖ τε ἅμα τοῖς εἰσαγομένοις οὔσῃ, καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν μεθοδικῶν τετιμημένῃ; διαπαντὸς γοῦν οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ φαινόμενον ὑμνοῦσι, καὶ τοῦτο πρεσβεύουσιν ἐπὶ παντὶ, καὶ τὸ ἄδηλον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι λέγουσι. φέρε δὴ πρῶτον ἐπισκεψώμεθα περὶ τῶν προκαταρκτικῶν λεγομένων αἰτίων, κανόνα τῆς κρίσεως τὸ φαινόμενον τιθέμενοι. καὶ πρῶτός γε ὁ μεθοδικὸς παρελθὼν ὡδέ πως λεγέτω· Τί δή ποτε ψύξεις

verba tantum procedere, quemadmodum Empiricis et Dogmaticis, quum de prima auxiliorum inventione contendunt, de praesenti usu invicem convenientes, verum Methodicam sectam vel artis opera multum offendere, vel juvare multum necesse est. Quum autem duplex in rebus judicium sit, unum a ratione sola, alterum ab evidenter manifestis profectum, prius majus est, quam medicinae candidatis conveniat. Quare de hoc dicere nunc opportunum non est. Alterum, quod in sola evidentia consistit, omnium hominum commune est. Quid igitur prohibet hac priore uti, quae simul et medicinae candidatis sit manifesta, et ab ipsis Methodicis in pretio habita? Nihil enim aliud, quam quod apparet, semper laudibus extollunt, atque hoc ubique profitentur, latentia vero omnia in nullo usu esse referunt. Age nunc primum caussas procatarcticas dictas inspiciamus, pro judicii regula, id quod sensibus apparet, constituentes, primusque Methodicus in medium progressus hunc in

τε καὶ ἐγκαύσεις, καὶ μέθας, καὶ ἀπεψίας, καὶ πλησμονὰς, καὶ ἐνδείας, καὶ κόπους, καὶ ἐνεργείας, καὶ ἐδεσμάτων ποιότητας, καὶ ἐθῶν ὑπαλλαγὰς, ὦ δογματικοί τε καὶ ἐμπειρικοὶ, μάτην πολυπραγμονεῖτε; [293] πότερον ταῦτ᾽ ἰᾶσθαι μέλλετε, τὰς ἐν σώματι παρέντες διαθέσεις, ἃ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ πάρεστιν, οὐκέτι τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἀλλὰ αὐτὰ μὲν οἴχεται, τὸ δ᾽ ὑπ᾽ αὐτῶν γενόμενον ἐν τῷ σώματι μένει, καὶ τοῦτο χρὴ ἰᾶσθαι· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πάθος. ἐπισκεπτέον οὖν αὐτὸ, οἷόν τί ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ στεγνὸν χαλαστέον, εἰ δὲ ῥοῶδες, σταλτέον, ὑφ᾽ ὅτου ἂν αἰτίου γεγονὸς ἑκάτερον ᾖ. εἰς τί δὴ οὖν ἔτι τὸ αἴτιον ὠφελεῖ, μήτε τοῦ ῥοώδους ποτὲ χαλάσεως δεομένου, μήτε τοῦ στεγνοῦ στάλσεως, ἢ πάντως εἰς οὐδὲν, ὥς γε τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δείκνυσιν. ὅμοιος δὲ ὁ λόγος τοῖς μεθοδικοῖς καὶ περὶ τῶν ἀδήλων καὶ συνεκτικῶν ὀνομαζομένων αἰτίων. καὶ γὰρ ἐκεῖνα περιττά φασιν εἶναι, τοῦ πάθους τὴν οἰκείαν θεραπείαν ἐνδεικνυμένου, καὶ χωρὶς τοῦ γνωσθῆναι τὴν αἰτίαν, ὑφ᾽ ἧς ἐγένετο. τῷ δ᾽ αὐτῷ τρόπῳ τῶν λόγων ἐπί τε

modum loquatur: Quid tandem, o Dogmatici et Empirici, frigus, aeftum, ebrietatem, cruditatem, plenitudinem, indigentiam, laffitudines, operationes, ciborum qualitates, et confuetudinum mutationes fruftra tam curiofe inquiritis? Utrum haec, affectionibus corporum neglectis, medicaturi eftis, quae nequaquam adfunt amplius, fed ipfa quidem abeunt? quod autem ab ipfis generatum eft, in corpore manet, atque huic (affectus enim eft) remedium exhibere oportet. Infpiciendum igitur eft, qualenam exiftat. Si enim aftrictus morbus, folvendum corpus eft; fi fluens, retinendum, a quacunque caufa generatus fit uterque. Ad quid igitur adhuc caufa confert, quum fluidum folutione nunquam indigeat, neque aftrictum retentione? Prorfus ad nihil, ut res ipfa declarat. Similia de obfcuris et continentibus caufis Methodici loquuntur. Nam illas quoque fupervacuas effe affirmant, morbo videlicet propriam curationem indicante, etiam caufa, quae ipfum fecit, incognita. Eodem

Ed. Chart. II. [293.] Ed. Bas. I. (15.)

τὰς ὥρας, καὶ τὰς ἡλικίας, καὶ τὰ χωρία μεταβαίνουσι, θαυμάζοντες κἀνταῦθα τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, εἰ μὴ συνίασιν οὕτως ἐναργοῦς πράγματος. ἡ γάρ τοι φλεγμονὴ, πάθος οὖσα στεγνὸν, ὥς φασιν, οὐ δήπου, θέρους μὲν εἰ γένοιτο, τῶν χαλώντων δεῖται βοηθημάτων, χειμῶνος δὲ ἄλλων τινῶν, ἀλλ' ἀμφοτέραις ὥραις τῶν αὐτῶν. οὐδ' ἐπὶ μὲν τῆς τῶν παίδων ἡλικίας τῶν χαλαστικῶν, ἐπὶ δὲ τῆς τῶν πρεσβυτέρων τῶν στελλόντων. οὐδ' ἐν Αἰγύπτῳ μὲν τῶν χαλώντων, Ἀθήνησι δὲ τῶν ἐπεχόντων. ἀνάπαλιν δὲ τῇ φλεγμονῇ τὸ ῥοῶδες πάθος ὑπάρχον οὐδέποτε τῶν χαλώντων, ἀλλ' ἀεὶ τῶν στελλόντων δεῖται, καὶ χειμῶνος, καὶ θέρους, καὶ ἦρος, καὶ φθινοπώρου, καὶ παιδὸς ὄντος τοῦ νοσοῦντος, καὶ ἀκμάζοντος, καὶ γέροντος, καὶ εἰ τύχοι περὶ τὴν Θρᾴκην ἢ τὴν Σκυθίαν ἢ τὴν Αἰθιοπίαν εἶναι ὁ ἀῤῥωστῶν. οὐκ οὖν οὐδὲν τῶν τοιούτων εἰς οὐδὲν χρήσιμον εἶναί φασι, ἀλλὰ μάτην ταῦτα πάντα πολυπραγμονεῖσθαι. τί δὲ καὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐπισκοπῆσαι; ἆρ' οὐ καὶ ταῦτα μάταια πρὸς ἔνδειξιν θεραπείας; ἢ τολμησάτω τις

dicendi modo ad anni tempestates, aetates et loca descendunt, admirantes, et hic veteres medicos rem tam claram ignorare. Nam inflammatio, quum morbus sit adstrictus, ut inquiunt, non quidem, aestate si oboriatur, laxantibus auxiliis opus habet, hieme vero aliis quibusdam, sed in utroque tempore eisdem. Neque in pueritia relaxantibus, in senectute reprimentibus, neque in Aegypto resolventibus, Athenis cohibentibus. Contra quum inflammationi fluens morbus adsit, nunquam solventibus, verum perpetuo reprimentibus, et hieme, et aestate, et vere, et autumno, et quum aegrotus puer est, et quum juvenis, seu florens aetate, et quum senex, sive in Thracia, vel Scythia, vel Aethiopia fuerint. Quare nullum ex talibus ad quidvis conducere pronuntiant, scilicet omnia haec frustra disquiri investigarique. Quid jam corporis partium inspectio? Nonne et haec ad curationis indicationem supervacua est et inutilis?

εἰπεῖν, ὡς ἐν μὲν τῷ νευρώδει μορίῳ τὴν φλεγμονὴν χαλαστέον, ἐν δὲ τῷ ἀρτηριώδει, ἢ φλεβώδει, ἢ σαρκώδει σταλτέον. ἢ ὅλως, εἴ τι στεγνὸν ἔν τινι μέρει τοῦ σώματος γένοιτο, τολμησάτω τις εἰπεῖν, ὡς οὐ χαλαστέον αὐτὸ, ἢ οὐ σταλτέον τὸ ῥοῶδες. εἰ τοίνυν ἡ τοῦ μέρους φύσις οὐδὲν ὑπαλλάττει τῆς θεραπείας τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ γένος τοῦ πάθους ἡ τῶν βοηθούντων εὕρεσις, ἄχρηστος φανερῶς ἡ τοῦ μέρους ἐπίσκεψις. ὁ μὲν δὴ μεθοδικὸς τοιοῦτος, ὡς τύπῳ φάναι.

Κεφ. η'. Παρίτω δ' ἐπ' αὐτῷ δεύτερος ὁ ἐμπειρικὸς, ὧδέ πως λέγων· Ἐγὼ τῶν φαινομένων πλέον οὐδὲν οἶδα, οὐδὲ ἐπαγγέλλομαί τι σοφώτερον, ὧν πολλάκις ἐθεασάμην. εἰ μὲν δὴ ἀτιμάζοις τὸ φαινόμενον, ὥσπερ τινὸς ἔμπροσθεν ἀκοῦσαί μοι δοκῶ σοφιστοῦ, καὶ ἡμῖν ὥρα πρὸς τοὺς τιμῶντας αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἀπαλλάττεσθαι, οὐδ' ἂν ἤδη νικώης νίκην Καδμείαν. εἰ δ', ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἤκουσά σου, τὸ μὲν ἄδηλον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι φάσκοντος, ἐπε-

Quisquamne audeat dicere, inflammationem in nervofa parte folvendam effe, in arteriofa, aut venofa, aut carnofa comprimendam? An omnino tam impudens quispiam fit, qui aftrictam corporis partem non digerendam effe, profluvio laborantem non continendam dictitet? Si igitur partis natura nihil curationis modum immutat, fed auxilia ex affectus genere inveniuntur, inutilis plane eft partis infpectio. At Methodicus quidem talis eft, ut formula quadam loquendi utar.

Cap. VIII. Accedat autem poft hunc fecundus Empiricus, hunc in modum inquiens: Ego quidem evidentibus nihil novi praeftantius, nec fapientius quicquam profiteor iis, quae faepenumero confpexi. Si equidem, quod evidens eft, id parvi ducas, quemadmodum prius aliquem fophiftam audiffe mihi videor, et nobis ad eos, qui evidens ipfum celebrant, discedendi tempus fit, non utique Cadmeam victoriam referas. At fi, ut ab initio abs te audivimus, cujuslibet abditi nullum effe

σθαι δ' ὁμολογοῦντος τοῖς ἐναργέσι, τάχα ἄν σοι δείξαιμι τὸ παρορώμενον, ὑπομνήσας τοῦ φαινομένου. δηχθέντες ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος ἄνθρωποι δύο πρὸς τοὺς συνήθεις ἰατροὺς ἐπορεύθησαν ἰάσεως δεόμενοι. μικρὸν δ' ἦν ἑκατέρων τὸ ἕλκος, ὡς μηδὲ τὸ δέρμα πᾶν διῃρῆσθαι. καὶ τὴν θεραπείαν ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ἐποιεῖτο τοῦ ἕλκους μόνον, μηδὲν ἄλλο πολυπραγμονῶν, καὶ ὀλίγων γε ἡμερῶν ὑγιὲς ἀπέφηνε τὸ μέρος. [294] ὁ δὲ ἕτερος, ἐπειδὴ λυττῶν ἔγνω τὸν κύνα, τοσοῦτον ἀπέδει τοῦ σπεύδειν εἰς οὐλὴν ἄγειν τὸ ἕλκος, ὥστε αὐτὸ τοὐναντίον ἀεὶ καὶ μᾶλλον εἰργάζετο μεῖζον, ἰσχυροῖς τε καὶ δριμέσι χρώμενος φαρμάκοις ἕως χρόνου συχνοῦ, καὶ πίνειν προσηνάγκαζεν αὐτὸν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ φάρμακα, καὶ λύττης ἰάματα, ὡς ἔφασκεν αὐτός. καὶ δὴ καὶ οὕτως ἐτελεύτα τὸ συμβὰν ἀμφοτέροις. ὁ μὲν ἐσώθη τε καὶ ὑγιὴς ἐγένετο, ὁ πίνων τὰ φάρμακα· ὁ δὲ ἕτερος, οὐδὲν ἔχειν οἰόμενος κακὸν, ἐξαίφνης ἔδεισέ τε τὸ ὕδωρ, καὶ σπασθεὶς ἀπέθανεν. ἆρά σοι δοκεῖ μάτην τὸ προκαταρκτικὸν αἴτιον ἐν τούτοις ἐρευνᾶσθαι; ἢ δι' ἄλλο τι ἀπέθανεν

ufum dicas, evidentia fequi confeffus, forfan oftendero in manifefti mentione, quod tu praeterifti. Homines duo a rabiofo cane morfi ad medicos familiares fibi remedia petituri concefferunt. Sed exiguum adeo utriusque vulnus erat, ut ne cutis quidem tota effet divifa. Alter itaque medicorum folius vulneris curationem moliebatur, de nulla re alia folicitus; et quidem paucis diebus partem fanam reddidit. Alter vero, quum rabire canem cognoviffet, contrarium a priore femper egit, vulnus multo majus faciens, validis diu acribusque medicamentis ufus, tum medicamentum interim adverfus rabiem confectum, ut ipfe dicebat, aegrum affumere coëgit, tantum abeft, ut cicatricem vulneri ftatim induxerit. Tu nunc, quem utriusque curatio eventum habuerit, audi. Qui medicamenta bibit, fanitati priftinae reftitutus eft. Alter, qui nihil fe mali habere putabat, fubito aquam expavit, et convulfus periit. Numquid hic evidens caufa in iis fupervacuo tibi inquifita effe videtur?

ὁ ἄνθρωπος, πλὴν διὰ τὴν ὀλιγωρίαν τοῦ ἰατροῦ, μήτε πυνθανομένου περὶ τῆς αἰτίας μηδὲν, μήτε τὴν τετηρημένην ἐπ᾽ αὐτῇ θεραπείαν παραλαβόντος; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐ δι᾽ ἄλλο τι οὐδὲν φαίνεται, ἢ διὰ τοῦτο. ἐπεὶ δὲ τῷ φαινομένῳ ἕπομαι, παρελθεῖν οὐ δύναμαι τοιοῦτον οὐδὲν αἴτιον. οὕτω δὲ καὶ ἡλικίαν οὐ δύναμαι παραδραμεῖν, οὐδὲ ἀτιμάζειν. καὶ γὰρ κἀνταῦθ᾽ ἀναγκάζει με πιστεύειν τὸ φαινόμενον, τῶν αὐτῶν κατὰ πάντα παθῶν οὐ πάντη τὴν αὐτὴν θεραπείαν ἐχόντων, ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε τοσοῦτον διαφέρουσιν ἐν ταῖς διαφόροις ἡλικίαις, ὥστε μηδὲ ποσότητι μόνον, ἢ τρόπῳ βοηθημάτων διαλλάττειν, ἀλλ᾽ ὅλῳ τῷ γένει. πλευριτικοὺς γοῦν πολλοὺς ἀκμάζοντάς τε καὶ ἰσχυροὺς εἶδον ἐγὼ πολλάκις, καὶ ὑφ᾽ ἡμῶν αὐτῶν φλεβοτομουμένους, ἀλλ᾽ οὐδένα τῶν ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ, ἢ κομιδῇ σμικρὸν παῖδα· οὔθ᾽ ὑμεῖς ἐτολμήσατε διὰ φλεβὸς κενοῦν, οὔτ᾽ ἄλλος οὐδεὶς οὐδεπώποτε. τί δὲ, ὅταν Ἱπποκράτης εἴπῃ, ὑπὸ (14) κύνα, καὶ πρὸ κυνὸς ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι; καὶ ὅταν αὖ πάλιν, θέρεος φαρμακεύειν τὰς ἄνω, χειμῶνος

An ob aliam vir ille mortuus eft, quam medici negligentiam, qui nihil de morbi caufa fcifcitatus fit, neque remedium ad eam obfervatam adminiftrarit? Haec fola, non alia, meo quidem judicio, caufa mortis illius extitit. Quoniam vero manifefta fector, id genus caufarum nullam praeterire poffum, pari modo nec aetatem omittere, aut parvi facere. Nam et hic quoque mihi fidem facit id, quod apparet, dum iidem plane affectus non eandem femper curationem habeant, fed interim in diverfis aetatibus tantum differre, ut non quantitate folum, vel modo auxiliorum, fed toto genere varient. Novi namque faepius multis aetate florentibus, pleuriticis et validis etiam a nobis fanguinem miffum, verum nulli vel fenio plane confecto, vel adhuc puero admodum. Neque vos aufi eftis per venam vacuare, nec ullus alius unquam. Quid autem fibi vult Hippocrates, quum ait: *Sub canicula, et ante eam purgationes difficiles.* Rurfus: *Aeftate fuperiores, per hyemem infe-*

δὲ τὰς κάτω; πότερον ἀληθεύειν ὑμῖν, ἢ ψεύδεσθαι δοκεῖ; καθ᾽ ἑκάτερον γὰρ ἀπορήσειν ὑμᾶς ἀποκρίσεως οἴομαι. ψεύδεσθαι μὲν γὰρ εἰ φαίητε, τὸ φαινόμενον ἀτιμάζετε, ὃ τιμᾷν προσποιεῖσθε. φαίνεται γὰρ οὕτως ἔχειν τἀληθὲς, ὡς Ἱπποκράτης λέγει. εἰ δ᾽ ἀληθεύειν εἴποιτε, προσίεσθε τὰς ὥρας, καὶ τὰς χώρας, ἃς ἀχρήστους ἀπεφήνασθε. νομίζω δὲ ὑμᾶς μηδὲ πόῤῥω που τῆς οἰκείας ἀποδημῆσαι πατρίδος, μήτ᾽ ἐν πείρα γενέσθαι χωρίων διαφορᾶς. πάντως γὰρ ἂν ἠπίστασθε τοὺς μὲν ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις οὐ φέροντας τὰς ἀθρόας τοῦ αἵματος κενώσεις, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς κατ᾽ Αἴγυπτον, καὶ ὅλην τὴν μεσημβρίαν· τοὺς δ᾽ ἐν μέσῳ τούτων ἐναργῆ πολλάκις ὠφέλειαν ἐπὶ ταῖς φλεβοτομίαις λαμβάνοντας. τὸ δὲ μηδὲ τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐπισκοπεῖσθαι πάνυ μοι θαυμαστὸν ἐφ᾽ ὑμῶν καταφαίνεται, καὶ δεινῶς ἄτοπον, οὐ τοῖς ἀληθέσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑφ᾽ ὑμῶν αὐτῶν πραττομένοις ἐναντίον. ὦ πρὸς τῶν θεῶν, ἔνθα ἂν φλεγμονὴ γένηται, τῆς αὐτῆς δεῖται θεραπείας, κἂν ἐν

riores partes expurgare convenit. Verane an falsa vobis dicere videtur? Ad utrumque enim quid respondeatis, non habere vos arbitror. Nam si mentiri eum dixeritis, evidentia minus aestimabitis, quae vobis in pretio esse fingitis. Apparet enim, sic veritatem habere, ut Hippocrates scribit. Sin autem vera loqui eum censeatis, tempora quoque et loca, quae supervacanea esse contendistis, admittetis. At puto, vos nunquam a patria vestra longe peregrinatos esse, neque locorum diversitatem usu didicisse. Sciretis utique, eos, qui septentrioni subjacent, copiosas sanguinis evacuationes ferre non posse, sicut nec illos, qui Aegyptum aut meridianam plagam totam incolunt. Qui vero medii hos interjacent, iis venae incisionem saepe magno fuisse praesidio. Porro quod nec corporis partes inspicitis, non possum non demirari, vehementerque absurdum est, nec veris modo, sed etiam illis, quae vosmet agitis, contrarium. Quaeso per deos, si inflammatio contingat vel in crure,

σκέλει, κἂν ἐν ὠτὶ, κἂν ἐν στόματι, κἂν ἐν ὀφθαλμῷ; τί δή ποτ' οὖν πολλάκις ὑμᾶς ἐθεασάμην τὰς μὲν ἐν τοῖς σκέλεσι φλεγμονὰς καὶ ἀποσχίζοντας σμίλη, καὶ ἐπιβρέχοντας ἐλαίῳ; τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς οὐδεπώποτε; τί δὲ, τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς τοῖς στύφουσιν ἰᾶσθε φαρμάκοις φλεγμαίνοντας, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ σκέλη τοῖς αὐτοῖς ἐπαλείφετε; τί δ' οὐχὶ καὶ τὰ ὦτα φλεγμαίνοντα τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ἰᾶσθε βοηθήμασι; τί δ' οὐχὶ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῖς τῶν ὤτων; ἀλλ' ἕτερον μὲν ὤτων φλεγμονῆς, ἕτερον δὲ ὀφθαλμῶν ἐστι φάρμακον. ὄξος μὲν γὰρ μετὰ ῥοδίνου φλεγμονῆς ὤτων ἀγαθὸν φάρμακον. ἀλλ' οὐκ οἶμαί τινα τολμήσειν ἐγχεῖν αὐτὸ φλεγμαίνουσιν ὀφθαλμοῖς. εἰ δὲ καὶ τολμήσειεν, οὐ μετὰ μικρᾶς εὖ οἶδ' ὅτι ζημίας πειράσεται τῆς τόλμης. [295] καὶ γαργαρεῶνος φλεγμαίνοντος, ἀγαθὸν φάρμακον ἀκάνθης Αἰγυπτίας ὁ καρπὸς, ἀγαθὸν δὲ καὶ ἡ σχιστὴ στυπτηρία. ἆρ' οὖν ταῦτα καὶ ὀφθαλμῶν φλεγμαινόντων, καὶ ὤτων, ἢ πᾶν τοὐναντίον ἐσχάτη βλάβη; καὶ ταῦτα πάντα λέγω, συγχω-

vel in aure, vel in ore, vel in oculo, eademne erit curandi ratio? Curnam igitur crurum inflammationes fcalpello vos dividentes crebro confpexi, oleoque perfundentes, oculos non item? Cur rurfus oculos inflammatione laborantes adftringentibus medicamentis curatis, non tamen eisdem crura perungitis? Cur non itidem aures inflammatione vexatas oculorum auxiliis fanatis? Cur non oculos aurium praefidiis? Sed aliud aurium, aliud oculorum inflammationis medicamentum eft. Acetum fiquidem cum oleo rofaceo aurium inflammationis praefens eft remedium. Neminem tamen puto idem exhibiturum oculis inflammatis. Quodfi quis tam fit temerarius, non mediocri offenfa certo novi temeritatem fuam experturum. Et gurgulioni inflammatione obfeffo pulchre fuccurrit fpinae Aegyptiae fructus: fic quoque alumen fiffile. Num igitur haec quoque oculis inflammationi obnoxiis et auribus profuerint? An plane e contrario magnum detrimentum attulerint? Atque haec omnia dico, primam

Ed. Chart. II. [295.] Ed. Baf. I. (14.)

ρήσας ὑμῖν την πρώτην ὑπόθεσιν, ὡς χρὴ τὴν μὲν ἐν τοῖς σκέλεσιν ἢ ταῖς χερσὶ φλεγμονὴν χαλᾷν, οὐ μὴν τήν γε τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τοῦ γαργαρεῶνος, ἢ τῶν ὤτων. εἰ δ', ὅτι καὶ την ἐν τοῖς σκέλεσι καὶ ταῖς χερσὶν οὐκ ἐξ ἅπαντος τρόπου χαλαστέον, ὑπομνήσαιμι, τάχα ἂν γνοίητε, εἰ σωφρονήσετε, ὅσον ἁμαρτάνετε. ἔσται δὲ καὶ νῦν ὁ λόγος ἀνάμνησις τοῦ φαινομένου. τῶν γὰρ ἐπὶ μηδεμιᾷ πληγῇ φλεγμηνάντων ὁτιοῦν μέρος, ἀλλ' αὐτομάτως ὑπαρξαμένων, τῆς πληθωρικῆς διαθέσεως καλουμένης παρούσης, οὐδεὶς χρήζει χαλάσεως τοῦ μορίου πρὸ τῆς τοῦ ὅλου σώματος κενώσεως. οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν μειώσεις, ἀλλὰ καὶ προσαυξήσεις τὴν οὖσαν φλεγμονὴν, εἰ τοῦτο δράσειας· ὅθεν ἐν τούτῳ μὲν τῷ καιρῷ τὰ στύφοντα καὶ ψύχοντα τῷ μέρει προσφέρομεν, ἡνίκα δ' ἂν τὸ ὅλον σῶμα κενώσωμεν, τηνικαῦτα καὶ τὸ φλεγμαῖνον μόριον ἀνέχεται τῶν χαλώντων. εἰ δ' ὑμᾶς μὴ πείθω ταῦτα λέγων, ὅπερ ἔφην ἀρχόμενος τοῦ λόγου, καιρὸς ἂν εἴη μοι πρὸς τοὺς τιμῶντας τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἀπαλλάττεσθαι.

vobis hypothefin concedens, crurum videlicet et manuum inflammationes digerendas effe, nec tamen oculorum, aut gurgulionis, aut aurium. Jam vero fi crurum manuumque inflammationes non quovis modo laxandas effe monuero, forfan in mentem vobis veniet, fi fapiatis, quantum a fcopo aberraveritis. Erit autem praefens fermo ejus, quod apparet, commemoratio. Qui enim ex nullo ictu, fed ultro in parte quacunque inflammationem fortiuntur, ubi plethorica adfit affectio, nullius partis laxationem prius defiderat, quam corpus totum evacuatum fit. Non enim inflammationem praefentem, fi id feceris, imminues, fed potius augebis. Unde hoc tempore adftringentia refrigerantiaque parti admovemus. Simulatque vero totum corpus evacuaverimus, tunc etiam pars inflammatione affecta fuftinebit laxantia. Sin autem haec vobis non perfuadeo, quod in orationis exordio dixi, ad illos, a quibus in pretio eft id, quod apparet, digredi nos tempus poftulat.

Ed. Chart. II. [295.] Ed. Bas. I. (14.)

Κεφ. θ'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἐμπειρικοῦ παρελθὼν ὁ δογματικὸς ὡδέ πως λεγέτω· Τάχα μὲν εὖ φρονοῦντί σοι καὶ ταῦτα ἦν ἱκανὰ, περὶ τοῦ μήθ' ἡλικίαν, μήθ' ὥραν, μήτε χώραν, ἀλλὰ μηδὲ προκαταρκτικὸν αἴτιον, ἢ μέρος τι τοῦ σώματος ἄχρηστον ὑπολαμβάνειν. εἰ δέ σε μήπω πέπεικεν ὁ ἐμπειρικὸς, ὑπομιμνήσκων τῶν φαινομένων, ἀλλά τινος ἔτι καὶ λόγου δέοι, τοῦτόν μοι δοκῶ προσθήσειν ἐγὼ, καὶ τὴν ὑπόθεσίν σου τῆς αἱρέσεως ἀποδείξω σαθράν. ἀκούω μὲν γὰρ ὑμῶν λεγόντων γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων, ἐρωτῶ δὲ ἑκάστοτε, περὶ τί μάλιστα ἡ κοινότης αὕτη συνίσταται, καὶ πῶς αὐτὴν γνωριοῦμεν, οὐδέπω καὶ νῦν μοι δοκῶ γνῶναι δύνασθαι. τὸ δ' αἴτιον ἄχρι τῶν ὀνομάτων ἀλλήλοις ὁμολογεῖτε, περὶ τῶν πραγμάτων διαφερόμενοι. τινὲς γὰρ ὑμῶν ταῖς παρὰ φύσιν ἐκκρίσεσι παραμετροῦσι τὸ στεγνὸν καὶ τὸ ῥοῶδες, ἰσχομένων μὲν αὐτῶν, στέγνωσιν ὀνομάζοντες τὸ πάθος, ἀμέτρως δ' ἐκκρινομένων, ῥύσιν· ἄλλοι δέ τινες ἐξ ὑμῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν σωμάτων διαθέσεσι

Cap. IX. Haec Empirico commemorante, Dogmaticus accedat, et hunc in modum orationem instituat: Nimirum si quid mentis haberes, haec abunde satis te erudirent, nec aetatem, nec loca, nec causas procatarcticas, nec aliquam partem corporis inutilem existimari. Caeterum si nondum Empiricus evidentium enarratione hoc tibi persuasit, sed alia adhuc oratione opus est, eam apponere nunc ego cogito, quo sectae tuae hypothesin infirmam esse demonstrem. Audio enim, vos dicere cognitionem apparentium communitatum. Interrogavi autem crebro, in qua re potissimum haec communitas consistat, quoque modo eam cognoscamus: siquidem cognoscere me etiamnum posse non videor. Causam verbotenus eandem omnes tractatis, rebus vero non consentitis; nonnulli enim vestrum excretionibus secundum naturam adstrictum et fluens adnumerant. Quum quidem retinentur excrementa, adstrictionem; quum immoderate excernuntur, fluorem affectionem appellant. Alii quidam e vestro coetu inter reliquas corporum con-

τὰ πάθη φασὶν εἶναι, καὶ μέμφονταί γε δεινῶς τοῖς εἰς τὸ κενούμενον ἀποβλέπουσιν. ἐμοὶ δὲ ὅπῃ δοκοῦσιν ἑκάτεροι σφάλλεσθαι, τάχα ἂν ἤδη δηλώσαιμι. γινέσθω δὲ ἡμῖν ὁ λόγος πρὸς ἐκείνους πρότερον, ὅσοι ταῖς παρὰ φύσιν ἐκκρίσεσι κρίνουσι τὰ πάθη. θαυμάζω γὰρ αὐτοὺς, εἰ μήθ' ἱδρῶτάς ποτε, μήτε οὖρα, μήτ' ἐμέτους, μήτε διαχωρήματα πλείω τῶν κατὰ φύσιν εἶδον ἐν ταῖς νόσοις χρηστῶς κενούμενα, καὶ τὸ πάντων ἀτοπώτατον, εἰ μηδ' ἐκ ῥινῶν αἱμοῤῥαγίαν ποτὲ κρίνασθαι ἐθεάσαντο. ταύτης μέν γε οὐ τὸ ποσὸν μόνον, ἀλλ' ὅλον τὸ γένος παρὰ φύσιν ὑπάρχει. ἱδρώτων δὲ, ἢ οὔρων, ἢ ὅσα κατὰ γαστέρα, ἢ δι' ἐμέτων ὁρμᾷ, τὸ μὲν γένος οὐ παρὰ φύσιν, οὕτως γε μὴν ἄμετρόν ἐστί ποτε τὸ πλῆθος, ὥςτε ἐγὼ μὲν οἶδά τινας εἰς τοσοῦτον ἱδρώσαντας, ἄχρι τοῦ καὶ γνάφαλα διαβρέξαι, καὶ ἄλλους κατὰ γαστέρα κενωθέντας ὑπὲρ τριάκοντα κοτύλας, [296] ἀλλ' οὐκ ἐδόκει τούτων οὐδὲν παύειν, ὅτι τὸ λυποῦν ἐκενοῦτο. καίτοι τῷ γε ταῖς κατὰ φύσιν ἐκκρίσεσιν εἰς ἅπαντα κανόνι χρωμένῳ,

ftitutiones affectus effe pronuntiant, queruntarque de iis vehementer, qui ad corpus, quod evacuatur, refpiciunt. At quomodo mihi utraque pars errare videatur, fortaffis jam oftendero. Ad eos autem fermo nofter prius dirigatur, qui excretionibus praeter naturam affectus attribuunt. Nam demiror ipfos, fi neque fudores unquam, neque, urinas, neque vomitus, neque dejectiones plures, quam naturalis ftatus exigit, in morbis probas vacuari viderunt, et quod omnium abfurdiffimum eft, fi neque ex naribus fluorem aliquando morbum judicaffe confpexerunt. Hujus fiquidem non modo quantitas, fed totum genus praeter naturam eft. Sudorum, urinarum, et eorum, quae per alvum aut vomitum proruunt, genus non praeter naturam eft. Sic tamen immodica eft interdum copia, ut ego viderim nonnullos tantum fudorem profudiffe, ut etiam culcitras madefecerint, alios rurfus fupra heminas triginta per fedem dejeciffe. Sed nihil horum videbatur ceffare, quia id, quod offendebat, evacuabatur, etfi haec fymptomata naturalibus excretionibus ubi-

κωλυτέα ἦν τὰ τοιαῦτα συμπτώματα. διὸ καὶ πιθανώτεροί πως εἶναι δοκοῦσιν οἱ τὰς διαθέσεις ἐν τοῖς σώμασιν αὐτοῖς τὰς κοινότητας ἐπιτιθέμενοι. θαυμάζω δὲ καὶ τούτων, ὅπως αὐτὰς φαινομένας ἐτόλμησαν εἰπεῖν. εἰ γὰρ μὴ τὸ ῥέον ἐκ τῆς κοιλίας ἡ ῥύσις ἐστὶν, ἀλλ' ἡ διάθεσις τῶν σωμάτων, ἐξ ἧς τὸ ῥέον, οὐκ ἐνδέχεται δὲ ταύτην οὐδεμιᾷ τῶν αἰσθήσεων φαίνεσθαι, πῶς ἂν αἱ κοινότητες ἔτι φαινόμεναι λέγοιντ' ἄν; καὶ γὰρ ἐν κώλῳ δυνατὸν τὴν τῆς ῥύσεως διάθεσιν εἶναι, καὶ ἐν λεπτοῖς ἐντέροις, καὶ περὶ τὴν νῆστιν, καὶ περὶ τὴν γαστέρα, καὶ τὸ μεσάραιον, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἐντὸς, ὧν οὐδὲν οὐδὲ αὐτὸ δυνατὸν αἰσθήσει λαβεῖν, οὔτε τὸ πάθος αὐτοῦ. πῶς οὖν ἔτι φαινόμεναι λέγοιντ' ἂν αἱ κοινότητες, εἰ μήπω καὶ τὸ διὰ σημείων γνωρίζεσθαι φαίνεσθαί τις ἐθέλοι καλεῖν; ἀλλ' εἰ τοῦτο, τίνι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν ἔτι διαφέρουσιν, οὐκ οἶδα. πῶς δὲ ταχέως καὶ ἐν ἓξ μησὶν ἐπαγγέλλονται τὴν τέχνην ἐκδιδάσκειν; οὐ γὰρ ἂν, οἶμαι, σμικρᾶς δέοιντο μεθόδου πρὸς τὸ γνῶναί τι τῶν ἐκφευγόντων τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ τῷ τοῦτο

que regula utenti evitanda erant. Quamobrem probabiliores quodammodo esse videntur, qui affectiones corporum ipsorum communitates statuunt. Sed hos quoque demiror, quomodo apparentes eas appellare ausi sint. Nam si, quod ex alvo pro fluit, non est fluxus, verum corporis affectio, ex quo ipsum est fluens, nulli autem sensui haec apparere potest, qua ratione adhuc communitates dixeris evidentes? In colo enim fluoris dispositio esse potest, et tenuioribus intestinis, et jejuno, et ventre, et mesaraeo, aliisque multis interaneis, quorum nullum neque ipsum, neque ipsius affectum sensu possis percipere. Quomodo igitur adhuc apparentes dici possint communitates, nisi etiam per signa cognosci apparere quis volet vocare? Sed si hoc ita est, quonam discrimine a veteribus medicis adhuc differrent, ignoro. Quomodo rursus statim et in semestri artem se perdocere promittunt? Etenim non methodus exigua ad aliquid, quod sensum effugit, cognoscendum desideratur,

καλῶς ἐργαζομένῳ καὶ ἀνατομῆς χρεία τῆς ἕκαστον τῶν ἐντὸς, ὡς ἔχει φύσεως, διδασκούσης, καὶ φυσικῆς θεωρίας οὐ σμικρᾶς, ἵνα τό τ' ἔργον ἑκάστου καὶ τὴν χρείαν ἐπισκέψηται. πρὶν γὰρ εὑρεθῆναι ταῦτα, τῶν ἐν βάθει τοῦ σώματος μορίων οὐδενὸς οἷόν τε διαγνῶναι τὸ πάθος. τί δεῖ λέγειν, ὅτι καὶ διαλεκτικῆς μὲν ἐνταῦθα χρεία μεγάλη, ἵν', ἐκ τίνων τί περαίνεται, σαφῶς εἰδῇς, καὶ μὴ παρακρουσθῇς ποτε σοφίσμασι, μήθ' ὑπ' ἄλλου, μήθ' ὑφ' αὐτοῦ; καὶ γὰρ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς (15) ἄκοντάς ἐστιν ἰδεῖν, ὅτε σοφιζόμεθα. καὶ μὴν καὶ οἷόν τί ἐστιν ἡ ῥύσις, ἡδέως ἂν αὐτοὺς ἐροίμην, εἰ διαλέγεσθαι μεμαθήκασιν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε μόνον ἀρκεῖν ἡγοῦμαι τό τισιν ἐξ αὐτῶν εἰρημένον, ὅτι διάθεσίς τις παρὰ φύσιν ἡ ῥύσις ἐστί. τίς γὰρ ἡ διάθεσις, εἰ μὴ μάθοιμεν, οὐδὲν ἂν οὐδέπω πλέον εἰδείημεν, ἆρά γε χάλασίς τις, ἢ μαλακότης, ἢ ἀραιότης. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἀκοῦσαί τι σαφὲς οὐδὲ αὐτῶν λεγόντων, ἀλλ' ὅ, τι ἂν ἐπέλθοι, νῦν μὲν τοῦτο, αὖθις δὲ ἐκεῖνο, πολλάκις δὲ καὶ

Quin etiam anatomes usus pulchre hoc administranti necessarius est, ut quae cujusque partis interioris naturam ut habet, edoceat, et naturalis speculationis haud parum singularum munus et usum inspiciat. Priusquam enim haec inveneris, nullius in alto sitae partis corporis affectum licet cognoscere. Quid opus est verbis, quod etiam hic dialecticae usus magnus est, ut ex quibus quid colligitur, palam comprehendas, nec sophismatibus circumveniaris aut ab aliis, aut abs te ipso: quoniam interdum nobismet vel invitis illudi videre licet. Atqui profluvium quid sibi velit, lubens ex eis quaererem, si disserendi facultatem didicissent. Non enim hoc solum credo satis esse, quod a quibusdam illorum dictum est, profluvium videlicet affectum nominari praeter naturam. Nam nisi, quis sit affectus, teneamus, nihil amplius adeo cognoverimus, an relaxatio, aut mollities, aut raritas sit. Nihil siquidem vel ipsis dicentibus manifesti audies; sed quod eis in mentem venerit, nunc hoc, nunc illud,

Ed. Chart. II. [296.] Ed. Baf. I. (15.)

πάντα ἅμα, ὥσπερ οὐδὲν διαφέροντα. καὶ εἴ τις ἐπιχειρήσειε διδάσκειν αὐτοὺς, ὅπως διαφέρει ταῦτα ἀλλήλων, καὶ ὡς ἕκαστον αὐτῶν ἰδίας δεῖται θεωρίας, οὐχ ὑπομένουσιν ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς παλαιοῖς ἐπιπλήττουσιν, ὡς μάτην τὰ τοιαῦτα διοριζομένοις. οὕτως ἀταλαιπώρως ἔχουσι πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ζήτησιν. ἀλλ' οὐδ' ὅτι τῷ μὲν χαλαρῷ τὸ συντεταμένον ἐστὶν ἐναντίον, τῷ δὲ μαλακῷ τὸ σκληρὸν, τῷ δ' ἀραιῷ τὸ πυκνὸν, ἀκούειν ἀνέχονται· καὶ ὡς παρὰ ταῦτα πάντα ἕτερόν τί ἐστι τὸ ἐπέχεσθαι τὰς φυσικὰς ἐκκρίσεις καὶ τὸ ῥεῖν· καὶ ὡς ὑφ' Ἱπποκράτους ταῦτα πάντα διώρισται. προπετῶς δὲ περί τε τούτων αὐτῶν ἀποφαίνονται, καὶ τὴν φλεγμονὴν, οὕτω δὲ καλοῦσι τὸν σκληρὸν καὶ ἀντίτυπον καὶ ὀδυνηρὸν καὶ θερμὸν ὄγκον, ἑτοίμως πάνυ καὶ ἀσκέπτως, στεγνὸν εἶναι πάθος φασίν. εἶτ' αὖθις ἑτέρας φλεγμονὰς ἐπιπεπλεγμένας ὀνομάζουσι, ὥσπερ τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς, ὅταν μετὰ ῥεύματος ὦσι, καὶ τὰς ἐν παρισθμίοις, καὶ γαργαρεῶνι, καὶ οὐρανίσκῳ, καὶ οὔλοις.

plerumque fimul omnia, tanquam nihil differentia. Quod fi quis ipfos, quomodo haec inter fe varient, quodque fingula propriam requirant infpectionem, docere conetur, eum nullo pacto audire fustinent, fed veteres incessunt calumnianturque, tanquam fruftra hujusmodi definientes: tam otiofi ac fegnes in veritatis inquifitione reperiuntur. Imo nec quod laxo denfum, molli durum, raro denfum exiftat contrarium, dicere nos patiuntur. Infuper ad haec omnia, aliud effe naturales excretiones contineri, aliud fluere; quemadmodum ab Hippocrate etiam univerfa haec definita funt; verum temere, nullo judicio, et claufis oculis de his fententiam proferunt, et inflammationem (fic autem vocant durum, renitentem, dolore plenum et calidum tumorem) prompte admodum et inconfulto affectum effe aftrictum pronunciant. Deinde porro inflammationes alias nominant implicitas, velut oculorum inflammationes, ubi cum fluore fuerint, item tonfillarum, gurgulionis, palati et gingivarum. Poftea fup-

Ed. Chart. II. [296. 297.] Ed. Baf. I. (15.)

εἶθ' ὑποτίθενται πόρους, τοὺς μὲν ἀραιοὺς γεγονέναι, τοὺς δὲ μεμυκέναι, καὶ διὰ τοῦτο ἀμφότερα τὰ πάθη πεπονθέναι. τινὲς δὲ οὐκ ὀκνοῦσι περὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἅμα πόρον συνίστασθαι λέγειν ῥύσιν τε καὶ στέγνωσιν, ὃ μηδ' ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον· οὕτως ἐπίπαν τόλμης ἥκουσιν. [297] ὀλίγοι δέ τινες ἐξ αὐτῶν, ὑπομεῖναι δυνηθέντες ἐπιπλέον ὑπὲρ ἁπάντων τούτων ἀκοῦσαί τε καὶ διασκέψασθαι, μόλις ποτὲ μεταγνόντες ἐπὶ τὸ ἀληθὲς τρέπονται. τούτοις μὲν οὖν, καὶ ὅσοι μετ' ἀκριβείας τινὸς βούλονται μαθεῖν τι περὶ τῶν πρώτων καὶ γενικῶν παθῶν, ἰδίᾳ γέγραπται. τὸ δὲ νῦν εἶναι τοῖς εἰςαγομένοις χρήσιμον, πρὸς αὐτοὺς βραχέα εἰπεῖν δίκαιον. ηὐξάμην δ' ἄν τι κἀκείνοις ἀπ' αὐτῶν ὄνασθαι. γένοιτο δ' ἂν τοῦτο, εἰ τοῦ φιλονεικεῖν ἀποστάντες, αὐτὸν τὸν λόγον ἐξετάσαιεν ἐφ' ἑαυτοῖς. ἔχει δὲ ὁ λόγος, ὡς ἡ καλουμένη καὶ πρὸς αὐτῶν ἐκείνων φλεγμονὴ παρὰ φύσιν ὄγκος ἐστὶν ὀδυνηρὸς, καὶ ἀντίτυπος, καὶ σκληρὸς, καὶ θερμὸς, οὐδέν τι μᾶλλον ἀραιότερον ἐργαζομένη κατὰ τὸν

ponunt meatus alios raros, alios patentes; ideoque utrosque affectus fubiiffe. Quosdam vero non pudet dicere, in uno eodemque meatu et fluorem et aftrictionem poffe confiftere; quod ne cogitare quidem facile eft. Tam funt in omni re audacter temerarii. At pauci quidam ex ipfis, ubi paulo copiofius de his omnibus tum audire, tum disceptare pro viribus fuftinuerint, vix tandem poenitentia ducti ad veritatem fe convertunt. His igitur, qui accuratius de primis generalibus affectibus cupiunt difcere, feorfum commentarios fcripfimus. Porro ut praefens recentioribus medicinae candidatis frugem aliquam adferat, pauca adverfus eos dicere aequum fuerit. Optarem fane et illos fructum aliquem inde referre: et referrent haud dubie, fi, contentione relicta, fermonem ipfum apud fe paulisper examinarent. Sermo ita habet. Inflammatio, ut ipfi vocant, tumor eft praeter naturam, dolorificus, renitens tactui, durus, et calidus, nullam magis partem pro fua ipfius ratione vel

ἑαυτῆς λόγον, ἢ σκληρότερον, ἢ πυκνότερον ἑαυτοῦ τὸ μέρος, ἀλλὰ μεστὸν ῥεύματος περιττοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τεταμένον. οὐ μὴν, εἴ τι πάντως τέταται, τοῦτο πυκνότερον γέγονεν, ἢ σκληρότερον ἑαυτοῦ. μάθοις δ' ἂν ἐπί τε βυρσῶν αὐτὸ καὶ ἱμάντων, καὶ πλοκάμων, εἰ πάντη διατείνειν ἐπιχειρήσαις. οὕτω δὲ καὶ ἡ ἴασις τῶν πεπληρωμένων μελῶν κένωσίς ἐστιν· ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῇ πληρώσει. κενουμένοις δὲ αὐτοῖς εὐθὺς ἕπεται τοῖς μορίοις χαλαρωτέροις γίνεσθαι. τάσις μὲν δὴ τοῖς πεπληρωμένοις ἐξ ἀνάγκης, ὥσπερ τοῖς κενουμένοις ἡ χάλασις ἕπεται. πύκνωσις δὲ, ἢ ἀραίωσις, οὐδέτερον ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' οὐδὲ ῥύσις, ἢ ἐπίσχεσις. οὔτε γὰρ, εἰ ἀραιὸν ἤδη τι, καὶ ῥεῖν ἐξ αὐτοῦ πάντως ἀναγκαῖον· τί γὰρ, εἰ παχὺ καὶ ὀλίγον εἴη τὸ περιεχόμενον; οὔτ', εἰ πυκνὸν, ἴσχεσθαι. τὸ γὰρ πολὺ καὶ λεπτὸν καὶ διὰ πυκνῶν ἐκρεῖ τῶν πόρων. βέλτιον οὖν ἦν καὶ αὐτοὺς τοὺς τῶν παλαιῶν ἀναγνόντας τὰς βίβλους μεμαθηκέναι, κατὰ πόσους τρόπους τὸ πρότερον ἐν τῷ μορίῳ στεγόμενον αὖθις ἐκκρίνεται. καὶ γὰρ ἀραιουμένου τοῦ

rariorem, quam fuit antea, vel duriorem, vel densiorem reddens, sed humore superfluo repletam, eoque intensam. Non tamen, si quid omnino tensum est, id quoque densius aut durius, ac antea, evadit. Discas hoc in coriis, loris et crinibus, si vehementer distendere coneris. Pari ratione humorum, qui inflammatam partem occuparunt, remedium est evacuatio. Haec enim repletioni contraria est. Nam, evacuatis humoribus, partes statim laxiores fiunt. Tensio certe repletas necessario, sicut relaxatio evacuatas, sequitur. Densitas autem vel raritas neutrum ex necessitate comitatur, quin nec fluor, nec retentio. Neque enim, si rarum jam quippiam, id inde quoque fluere prorsus necessitas postulat. Quid enim, si crassum et modicum fuerit id, quod continetur? Neque, si densum, retineri: qui acopiosum et tenue etiam per densos effluit meatus. Satius igitur esset ipsos ex veterum libris relectis didicisse, quot modis id, quod prius in parte continebatur, denuo excernitur. Etenim

περιέχοντος αὐτὸ, καὶ αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου τε καὶ πλείονος γενομένου, καὶ σφοδρότερον κινουμένου, καὶ ὑπό τινος τῶν ἐκτὸς ἐφελκομένου, ἢ πρός τινος τῶν ἐντὸς ὠθουμένου, καὶ οἷον ἀναῤῥοιβδουμένου πρός τινων τῶν ἐντός. εἰ δέ τις ταῦτα πάντα παρεὶς, μίαν αἰτίαν κενώσεως ἡγοῖτο εἶναι τὴν ἀραίωσιν τῶν πόρων, δόξει μηδὲ τὰ φαινόμενα γινώσκειν. ἔριον γοῦν, ἢ σπογγίον, ἤ τι τῶν οὕτως ἀραιῶν ἐναργῶς ὁρῶμεν, εἰ μὲν ὀλίγον ἐντὸς ἑαυτῶν ὑγρὸν ἔχοι, στέγοντα καὶ μὴ μεθιέντα, τὸ πλέον δ' ἀποχέοντα. τί δή ποτ' οὖν οὐχὶ κἀπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν μυκτήρων, καὶ τοῦ στόματος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν οὕτως ἀραιῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐνενόησαν, ὡς ἐνδέχοιτό ποτε τῷ πλήθει τῆς περιεχομένης ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος, οὐκ ἀραιώσει τῶν πόρων, ἐκρεῖν τι; καὶ μὲν δὴ καὶ κεράμους εἴδομεν πολλάκις ἀραιοὺς οὕτως, ὡς διηθεῖσθαι τὸ ὕδωρ. ἀλλ' εἰ μέλιτος ἐγχέοις, οὐ διηθεῖται, παχυτέρα γὰρ ἡ τοῦ μέλιτος οὐσία τῶν τοῦ κεράμου πόρων. οὔκουν οὐδὲ τοῦτο ἀπεικὸς ἦν ἐννοῆσαι, ὡς διὰ λεπτότητα πολλάκις ἐκρεῖ τι, κἂν μηδὲ αὐτὸ τὸ πε-

rarefcente eo, quod ipfum continet, et eo, quod continetur, attenuato, majoreque reddito, et vehementius moto, tum ab exteriorum aliquo attracto vel ab aliquo interiorum impulfo, et velut a quibusdam internis reforpto. Jam vero fi quispiam, his omnibus neglectis, unam vacuationis caufam meatuum raritatem effe putaverit, is ne apparentia quidem cognofcere videbitur. Nam lanam, vel fpongiam, vel hujusmodi rarum quippiam manifefto videmus, fi parum intus in fe humoris habeant, retinere id, nec dimittere, fi multum, refundere. Cur igitur non de oculis quoque, et naribus, et ore, aliisque non minus raris id ipfum confiderarunt? nempe fieri poffe, et in humoris, qui ipfis ineft, copia, nunquam nifi ob meatuum raritatem quippiam effluere? Quin etiam figulares ollas fubinde videmus adeo raras, ut aqua in eas infufa percoletur: non perinde mel. Craffior etenim mellis fubftantia eft ollae meatibus. An igitur vero diffimile erat, fi frequenter tenuitatis caufa

ριέχον σῶμα τετρημένον ἐκ τῆς φύσεως ᾖ· ἀλλ' οὐδ' ὅτι πολλάκις, ἥπερ διοικεῖ τὸ ζῶον, ὁρμῇ σφοδροτέρα χρησαμένη, τὸ περιττὸν ἅπαν ἐκένωσε δι' αὐτοῦ, καθάπερ ἐκθλίψασά τε καὶ ἀπωσαμένη. τί οὖν χαλεπὸν ἦν ἐννοῆσαι τῷ γε ἀκριβῶς τοῖς τέχνης ἔργοις ὡμιληκότι τὰ πολλά; αἱ γὰρ κρίσεις τῶν νοσημάτων ὧδέ πως γίνονται. καὶ παρίημι τὰς λοιπὰς τῶν κενουμένων αἰτίας· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἰσχομένων ἴσας τὸν ἀριθμὸν, ἐναντίας ταύταις οὔσας. οὐ γάρ ἐστι τῶν ἐκείνων ἀκοῶν ὁ τοιοῦτος λόγος ἄκουσμα. ἃ δέ μοι δοκοῦσι τάχα ἄν ποτε συνήσειν, ἐπὶ τοῦτ' αὖθις ἐπάνειμι. τὸ δύνασθαί ποτε ῥευματίζεσθαι τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ πολλοῦ τοῦ ῥεύματος, ἢ λεπτοῦ γεγονότος, ἢ ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τοῦδε τοῦ μέρους ἀπωθουμένου, μηδὲν αὐτῶν τῶν σωμάτων παρὰ τὸ κατὰ φύσιν ἀλλοιότερον ἐχόντων, καὶ χρὴ δηλονότι τὸ μὲν λεπτὸν ῥεῦμα παχύνειν, τὸ δὲ πολὺ [298] κενοῦν. τὴν δὲ ὁρμὴν τῆς φύσεως, ἂν ἐν καιρῷ γένηται, δέχεσθαι, μηδὲν περὶ τὰ σώματα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτὰ πραγματευόμενον, ἅτε μηδὲ τῆς ῥύσεως ἦν αἴτια. τὸ

quid effluere dixerim, licet corpus ipſum continens a natura perforatum non ſit? Sed nec, quod natura ſaepe, quae animal gubernat, impetu vehementiore uſa, omne ſupervacuum expurgat, quaſi exprimens propulſansque, quae igitur difficultas eſt in artis operibus diligenter verſato diu hoc intelligere? Quippe morborum judicia hac fere ratione fiunt. Praetereo nunc reliquas evacuationum cauſas; ſimiliter retentionum, pares numero, his contrarias. Non enim talis ſermo de illis pertractare accommodus eſt. Quod autem profuturum aliquando putem, eo revertor; nempe oculum interim poſſe flere, vel humore copioſo, vel tenui reddito, vel a natura per hanc partem expulſo, nihil ipſis corporibus ſupra naturalem habitum magis immutatis. Oportet ſane tenuem humorem craſſum reddere, craſſum attenuare: naturae impetum, ſi opportune contingat, excipere, nihil circa oculorum corpora ipſa molientem, ut quae fluoris cauſam non praebuerint. Caeterum aliam

Ed. Chart. II. [298.] Ed. Bas. I. (15.)

δ' οἴεσθαί τινα μὲν φλεγμονὴν στεγνὸν εἶναι πάθος, ἑτέραν δὲ ἐπιπεπλεγμένην, οὐκ οἶδ' ὅπως σωφρονούντων ἐστί. πρῶτον μὲν γὰρ ἐπελάθοντο τῶν σφετέρων λόγων, ὡς οὐ τῇ κενώσει κριτέον τὸ ῥοῶδες, ἢ ταῖς ἐπισχέσεσι τὸ στεγνὸν, ἀλλ' εἰς αὐτὰς τῶν σωμάτων τὰς διαθέσεις χρὴ βλέπειν. ὅταν οὖν καθ' ἅπαν ὅμοιαι τυγχάνωσιν αὗται, καὶ μηδενὶ φαίνηται διαφέρειν ἡ νῦν φλεγμονὴ τῶν πρόσθεν, ἄλλῳ γε, ἢ τῷ τὸ μὲν ἀποῤῥεῖν τι, τὸ δὲ οὔ· πῶς οὐ δεινὸν ἄτοπον, ἐπιπεπλεγμένην μὲν ταύτην, στεγνὴν δ' ἐκείνην εἶναι νομίζειν; ἔπειτα δὲ, πῶς οὐδὲ τοῦθ', ὅπερ ἦν προχειρότατον, ἐπῆλθεν αὐτοῖς λογίσασθαι, ὅτι μήτε ἐν χειρὶ, μήτ' ἐν ποδὶ, μήτ' ἐν πήχει, μήτ' ἐν βραχίονι, μήτ' ἐν κνήμῃ, μήτ' ἐν μηρῷ, μήτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ σώματος ὤφθη ποτὲ φλεγμονῆς εἶδος τοιοῦτον, οἷον ἐκτὸς ἀποχεῖν τι: μόναις δὲ ταῖς ἐν τῷ στόματι, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ ταῖς ῥισὶν ὑπάρχειν τοῦτο; πότερον ὁ Ζεὺς προσέταξε ταῖς κοινότησιν ἁπάσαις ταῖς ἐπιπεπλεγμέναις, ὥστε μηδὲ πώποτε

inflammationem astrictum esse affectum arbitrari, aliam implicitam, insignis est dementiae; quandoquidem primum orationis suae obliti sunt, scilicet fluens non evacuatione aestimandum esse, aut retentionibus astrictum; verum ad ipsas corporum affectiones respiciendum. Quum itaque similes omnino inter se existant, et nullo praesens inflammatio a priore differre videatur alio nomine, quam quod ex his quippiam defluit, ex illa non, quomodo non insigniter absurdum est, aliam inflammationem implicitam, aliam astrictam nominare? Deinde quo pacto, nec hoc, quod erat promptissimum, illis in mentem venit ratiocinari, nec in manu videlicet, nec in pede, nec in cubito, nec in brachio, nec in tibia, nec in femore, nec in alia qualibet corporis parte talem aliquando inflammationis speciem, qua foras aliquid efflueret, inventam esse; solis autem, quae os, oculos et nares infestant, hoc evenire? Utrum Jupiter omnibus implicitis communitatibus instituit, ut earum nulla un-

μηδεμίαν αὐτῶν εἰς ἄλλο μηδὲν τῶν τοῦ σώματος ἀφικνεῖσθαι μορίων, ἀλλ᾽ ἐν ὀφθαλμοῖς μόνον, καὶ ῥινὶ, καὶ στόματι πολεμεῖν; ἡ φλεγμονὴ μὲν γὰρ ἅπαντα δύναται καταλαμβάνειν, ὅσα γε τὰ τῆς γενέσεως αὐτῆς αἴτια δέχεσθαι πέφυκεν. τῷ δὲ εἶναι τὰ μὲν ἀραιὰ τὴν φύσιν, τὰ δὲ πυκνά· (16) τῶν μὲν ἀποχεῖταί τι τοῦ ῥεύματος, ἐν δὲ τοῖς ἴσχεται. καὶ γὰρ εἰ πληρώσειας ἀσκὸν ἢ ἄλλο τι τῶν οὕτως στεγανῶν ὑγρᾶς οὐσίας, οὐδὲν ἀποῤῥεῖ· σπογγίαν δὲ καὶ τῶν οὕτως ἀραιῶν εὐθὺς ἅπαν τὸ περιττὸν ἀποχεῖται. τί δὴ οὖν χαλεπὸν ἦν, ἐννοήσαντας αὐτοὺς, ὅσον γε τὸ ἄλλο δέρμα πᾶν στεγνότερόν ἐστι τοῦ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τοὺς μυκτῆρας, καὶ τὸ στόμα, τῇ τῶν μορίων φύσει τὴν αἰτίαν ἀναθεῖναι, παρέντας ἐπιπλοκὴν καὶ λήρους μακρούς; ὅτι γὰρ οὕτω τοῦτ᾽ ἔχει, δηλοῦσιν αἱ μεθ᾽ ἑλκώσεως ἐν τοῖς ἄλλοις μορίοις γινόμεναι φλεγμοναί· καὶ γὰρ κἀκείνων ἀποῤῥεῖ τὸ λεπτομερὲς, ὥσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ ῥινὶ, καὶ στόματι· ἕως δ᾽ ἂν ἀπαθὲς ᾖ, καὶ πάντως στεγνὸν τὸ δέρμα, τοῦ μηδὲν ἀποχεῖσθαι τοῦτο αἴτιον, οὐ τὸ τῆς

quam in aliam corporis partem se immittat, sed oculos solum, et nasum, et os infestet? Inflammatio siquidem omnia potest occupare, quae ejus generationis causae recipiendae sunt idonea. Quoniam vero quaedam natura sunt rara, quaedam densa, ex his quidem aliquid fluoris manat, in illis retinetur. Nam si utrem vel aliud quid ita obstructum humida substantia repleas, nihil effluet. Si vero spongiam, aliud id genus rarum, quicquid est superflui, effundetur. Quid negotii ergo est, si cognoscas, quanto omnis alia pellis sit astrictior ea, quae oculos, nares et os contegit, particularum naturae causam attribuere, multis verborum ambagibus et nugis omissis? Quod enim hoc sic habet, innuunt cum exulceratione in aliis partibus factae inflammationes; quia illarum quod tenuius est et subtilius, emanat, quemadmodum in oculis, naso et ore. Donec autem cutis inoffensa et astricta prorsus fuerit, ejus, quod nihil re-

φλεγμονῆς εἶδος. ὥσπερ αὖ πάλιν, εἰ μέλιτι δεύσειας ἢ ὑγρᾷ πίττῃ πάνυ τὸ πλῆθος ἀμέτρῳ σπογγίαν ἢ ἔριον, οὐδὲν ἀποῤῥεῖ διὰ τὸ τῆς ὑγρότητος πάχος, ἢ ὕδατι μὲν, ἢ τινι τῶν οὕτω λεπτῶν, ἀλλ' ἐλαχίστῳ τούτῳ· κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, λόγον οὐ διὰ παντὸς ἐκχεῖταί τινι τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ διὰ τὸ πάχος τῆς ὑγρότητος, ἢ τῷ μὴ περιττεύειν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων. ὥστ' ἐνδέχεται ταὐτὸν εἶδος τῆς φλεγμονῆς, μηδενὶ διαφέρον ἄλλῳ γε, πλὴν τῷ πάχει τῆς ἐπιῤῥεούσης οὐσίας, ὀφθαλμίαν ἐργάσασθαι χωρὶς ῥεύματος, ἣν οἱ σοφώτατοι Μεθοδικοὶ στεγνὴν ὀνομάζουσι, καὶ διαφέρειν οἴονται τῆς ἐπιπεπλεγμένης· ἐπιλανθανόμενοι τῶν ἰδίων λόγων, οὓς ἄνω καὶ κάτω μεταφέρουσι, σωματικὰς ἀξιοῦντες εἶναι τὰς κατασκευὰς τῶν παθῶν, οὐκ ἐν τοῖς ὑγροῖς συνίστασθαι. πῶς οὖν, ὅταν εἰ μὲν ἐν τοῖς σώμασιν ἡ αὐτὴ διάθεσις ᾖ, οὐδενὶ ἄλλῳ γε διαφέρουσα, μόνῃ δὲ τῇ τῶν ὑγρῶν φύσει λεπτῶν ἢ παχέων ὄντων, ἕπηται, ποτὲ μὲν ἀποῤῥεῖν τι, ποτὲ δὲ ἴσχεσθαι,

fundit, haec caufa, non inflammationis fpecies eft; quemadmodum rurfus, fi melle, aut pice liquida, non ita, fi copiam fpectes, immodica fpongiam aut lanam imbuas, nihil propter liquidi craffitiem effluit, vel fi aqua, vel aliquo tam tenui, fed hoc pauciffimo, eadem, arbitror, ratione ex oculis non usquequaque aliquid profunditur, aut propter humorum craffitiem, aut quod non redundent, quemadmodum in iis, qui fecundum naturam habent. Quare eadem inflammationis fpecies non alia re discrepans, quam fubftantiae influentis craffitie, lippitudinem fine fluxu generare poteft, quam fapientiffimi Methodici aftrictam nominant, creduntque eum implicita huic effe discrimen verborum fuorum obliti, quae furfum et deorfum transferunt, corporeas affectuum praeparationes effe, non in humoribus confiftere autumantes. Quonam igitur pacto, fi in corporibus eadem fit affectio, nulla re alia differens, folam vero humorum tenuium vel crafforum naturam fequatur, ut interdum aliquid effluat, interdum retineatur, diverfas

Ed. Chart. II. [298.] Ed. Bas. I. (16.)

διαφερούσας ὑπολαμβάνετε εἶναι τὰς κοινότητας; οὕτω μὲν δὴ καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον ὑμῶν ἀδιανόητόν ἐστι. τὰ δὲ ἄλλα κατὰ μέρος, οὐκ ἐν τοῖς κατὰ δίαιταν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν, ὅσα σφάλλεσθε, τάχα ἂν αὖθις μαθήσετε, εἰ μηδέπω διὰ τούτων ἐπείσθητε. νυνὶ δὲ, ἐπεὶ καὶ τοῖς εἰσαγομένοις ἱκανὰ ταῦτα, καταπαύσω τῇδε τὸν παρόντα λόγον.

esse communitates existimatis? Haud secus implicitum mixtumque vestrum non est intelligibile. Quantum vero jam particulatim non solum in ea medicinae parte, quae victum curat, sed etiam in ea, quae manu, et quae medicamentis medetur, aberretis, iterum forsan discetis, si iis nondum fidem adhibeatis. In praesentia vero, quoniam haec medicinae recens initiatis sufficiunt, libro huic praesenti finem imponam.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΝ ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΑΙΡΕΣΕΩΣ.

Ed. Chart. II. [299.] Ed. Baf. I. (16.)

Κεφ. α΄. Ἕκαστον τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων, καὶ καθόλου πᾶν θεώρημα, πρῶτον μὲν ἀληθὲς εἶναι δεῖ, εἶτα χρήσιμον, εἶτ᾽ ἀκόλουθον ταῖς ὑποτεθείσαις ἀρχαῖς. ἐκ γὰρ τῶν τριῶν τούτων τὸ ὑγιὲς θεώρημα κρίνεται, ὡς, ἐάν τι τῶν εἰρημένων τῷ θεωρήματι μὴ προσῇ, οὐδὲ θεώρημα τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἂν εἴη ῥητέον. ἐπειδὴ γὰρ αἱ τέχναι ἐκ θεωρημάτων εἰσὶ, καὶ τούτων οὐχ οἵων ἔτυχεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν σύστημά τι δεῖ ἔχειν τὰς καταλήψεις, εἶτα καὶ πρὸς χρήσιμόν τι φέρειν, διὰ τοῦτ᾽ ἀναγκαῖόν ἐστι, πᾶν

GALENI DE OPTIMA SECTA AD THRASYBVLVM LIBER.

Cap. I. Unumquodque medicorum praeceptorum, ac universe omne praeceptum, primum sane verum esse debet, deinde utile, postremo propositis principiis consentaneum. Nam ex his tribus sanum judicatur praeceptum, ut, si quod ex praedictis praecepto desit, ne praeceptum quidem hoc prorsus sit dicendum. Siquidem artes ex praeceptis constant, iisque non quibuslibet, sed primum sane convenit, ut constitutio aliqua perceptiones animi habeat: deinde etiam ad utile aliquid deducat. Idcirco necessarium

θεώρημα καὶ ἀληθὲς εἶναι, καὶ χρήσιμον, καὶ ἀκολουθίαν τινὰ ἔχειν, οὐ μόνον περὶ τὰς ὑποτεθείσας ἀρχὰς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ θεωρήματα. καθ᾽ ὅσον μὲν γὰρ ὑπὸ κατάληψιν πίπτει πᾶν θεώρημα, ἀληθὲς αὐτὸ ὑπάρχειν δεῖ· ψευδῶν γὰρ οὐκ εἰσι καταλήψεις. καθ᾽ ὅσον δὲ πρός τι τέλος συντείνει εἰς τὸν βίον φέρον, δεῖ ἕκαστον τῶν θεωρημάτων χρήσιμον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον. τὸ δὲ σύστημα τῶν καταλήψεων πρὸς τὴν ἄλληλα συμφωνίαν τῶν θεωρημάτων, καὶ πρὸς τὴν ὑποτεθεῖσαν ἀρχὴν ἐπιζητεῖν δεῖ. ἐπεὶ δὲ ὥσπερ ὑπὸ ἕνα ἄρχοντα τὸ σύστημα νοεῖται τῶν ἀρχομένων, οὕτω καὶ πρὸς τὴν ὑποτεθεῖσαν ἀρχὴν τὸ θεώρημα ἀναφέρεται. διὰ τοῦτο πᾶν θεώρημα ἀληθὲς καὶ χρήσιμον καὶ ἀκόλουθον εἶναι δεῖ. εἰ δὲ τοῖς τρισὶ τούτοις πᾶν θεώρημα τεχνικὸν κρίνεται, δῆλον ὅτι καὶ τὰ ἰατρικὰ θεωρήματα τοῖς αὐτοῖς τούτοις κρίνοιντο ἄν. δεῖ τοίνυν, ἐπειδήπερ ἀεὶ μήτε τὸ ἀληθὲς ὁποῖόν τί ἐστι, καὶ ὅπως ἂν κρίνοιτο, πρόδηλον ὑπάρχει, μήτε τὸ χρήσιμον, μήτε τὸ ἀκόλουθον, εὐκατά-

est, omne praeceptum et verum existere, et utile, et consequentiam quandam non modo circa proposita principia, sed etiam ad reliqua praecepta obtinere. Quatenus enim sub animi perceptionem omne cadit praeceptum, verum ipsum esse oportet: falsorum namque perceptiones non sunt: quatenus autem ad finem aliquem tendit vitae commodum, unumquodque illorum utile et necessarium esse debet. Collectio autem comprehensionum seu perceptionum tum ad mutuam praeceptorum concordiam, tum ad propositum principium examinanda est. Quoniam vero ut sub uno principe subditorum congeries intelligitur, ita quoque ad propositum principium praeceptum refertur: idcirco omne praeceptum verum, utile et consentaneum esse convenit. At si tribus his quodlibet praeceptum artificiale judicatur, constat et medica praecepta his ipsis esse judicanda. Fuerit igitur operae pretium, quoniam semper neque verum, quale sit et quomodo judicari debeat, manifestum existit, neque utile,

ληπτά ἐστι, γνωρίσματα τούτων τινὰ καὶ κριτήρια πρὸ τῶν ἄλλων παραδοῦναι.

Κεφ. β'. Τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς κρίνεται τῇ τοῦ λόγου συμφωνίᾳ πρὸς τὰ ὑποκείμενα. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν ὑποκειμένων ἃ μὲν φαίνεται, ἃ δὲ κρύπτεται, καὶ τῶν φαινομένων ἃ μὲν εἰσὶν ἐξ [300] αὐτῶν καταληπτὰ, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, ἃ δ' οὐκ ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων ἐστὶ καταληπτὰ, ὡς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα· πάλιν δ' αὖ τῶν κεκρυμμένων ἃ μὲν ἐναργῆ ἐστι καὶ λέγεται, ὡς τὰ δὶς δύο τέτταρα, ἃ δὲ διὰ ἀποδείξεως καταλαμβάνεται, ὡς τὸ, ᾧ ἐστιν εὖ καὶ κακῶς χρήσασθαι, καὶ τὰ ἑξῆς· δεῖ ἐπαναφέρειν ἀεὶ τὸν λόγον καὶ τὸ θεώρημα ἐπὶ τὸ εἶδος τοῦ ὑποκειμένου πράγματος, περὶ οὗ ἐστι καὶ ὁ λόγος, ἢ ἐφ' ᾧ γέγονε τὸ θεώρημα. καὶ ἐὰν μὲν περί τινος τῶν φαινομένων ᾖ, πρὸς ἐκεῖνο ἁρμόζειν· ἐὰν δὲ περί τινος τῶν κεκρυμμένων, σκοπεῖν χρὴ, εἰ σύμφωνόν ἐστί τινι τῶν κεκρυμμένων. κρίσεις δὲ τῶν φαινομένων καὶ τῶν κεκρυμμένων διάφοροι. ὅσα μὲν γὰρ τῶν φαινομένων ἐξ ἑαυτῶν

néque consentaneum, facilia sunt cognitu, notas quasdam horum et judicandi instrumenta ante alia tradere.

Cap. II. Itaque verum sermonis cum subjectis consensu judicatur; sed quia subjectorum alia apparent, alia latent, ac eorum, quae apparent, quaedam ex seipsis percipiuntur, ut album, et nigrum: quaedam non ex seipsis, sed ex aliis, ut quae signis comprehenduntur: rursus occultorum nonnulla evidentia sunt et dicuntur, ut bis duo quatuor: nonnulla ex demonstratione percipiuntur, ut hoc suo licet bene et male uti, et reliqua: convenit semper sermonem ac praeceptum ad rei subjectae, de qua etiam agitur, aut propter quam factum est praeceptum, speciem referre. Ac si quidem de aliquo apparenti sit, ad illud accommodare: sin autem de aliquo latenti, considerandum est, an alicui latenti consonum sit: judicium vero apparentium et latentium diversum est. Quae enim inter apparentia ex seipsis com-

ἐστι καταληπτὰ, αἰσθήσει κρίνεται, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. ὅθεν καταγελᾷν δεῖ τῶν ἰατρῶν, ὅσοι τὴν τῶν φαινομένων κρίσιν οὐχὶ τοῖς αἰσθητηρίοις, ἀλλ' ἀποδείξει τινὶ πειρῶνται ποιεῖσθαι· ὥσπερ ἀμέλει καὶ Ἀσκληπιάδης περὶ τῶν ἐπιπεφυκότων τῇ καρδίᾳ ὑμένων διαλεγόμενος Ἐρασίστρατον πεπλανῆσθαί φησιν· Ἡρόφιλον γὰρ πολλὰ ἀνατετμηκότα μὴ ἑωρακέναι, παρὸν αὐτὸν ἐπὶ τὴν τῶν φαινομένων ἐξέτασιν κατὰ τὸ προσῆκον ἐλθόντα ἀποφήνασθαι περὶ τοῦ πράγματος, καὶ μὴ δόξαις ἠλιθίαις ἀποπιστεῦσαι. τῶν τοίνυν φαινομένων, ὅσα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται, κριτήρια, ὡς ἔφην, ἐστὶ τὰ αἰσθητήρια. τῶν δὲ φαινομένων μὲν, μὴ ἐξ ἑαυτῶν δὲ, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένων, κριτήριόν ἐστιν ἡ συμπαρατήρησις. λέγω δὴ τῶν διὰ σημείων καταλαμβανομένων. πάλιν αὖ τῶν κεκρυμμένων, ὥσπερ πλείους αἱ διαφοραὶ, οὕτω καὶ τὰ κριτήρια διάφορα. ἐπὶ δὲ τῶν κεκρυμμένων ἃ μὲν ἐναργῆ ἐστιν, ὡς τὸ ἀδύνατόν ἐστι τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ἅμα ἐν Ἀθήναις τε εἶναι καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ἃ δὲ δι' ἀποδείξεως καταλαμβάνεται. τῶν μὲν

prehenduntur, sensu judicantur, ut album et nigrum. Unde ridendi sunt medici, qui apparentium judicium non sensoriis, sed demonstratione quadam moliri conantur. Quemadmodum profecto Asclepiades de adnatis cordi membranis disputans Erasistratum erravisse dicit. Herophilum enim, quum multa differuisset, non vidisse, ubi liceret ipsi, ad apparentium disquisitionem, ut par est, profectum, de re pronunciare, et opinionibus veris fidem non derogare. Apparentium igitur, quae non ex seipsis comprehenduntur, judicatoria, ut dixi, sunt sensoria: quae vero non ex se, sed ex aliis cognoscuntur, judicatorium est observatio: dico autem eorum, quae signis percipiuntur. Rursus occultorum ut plures sunt differentiae, ita etiam judicatoria diversa. In occultis alia evidentia sunt, exempli causa, fieri non potest, ut idem homo simul Athenis sit et in Aegypto; alia demonstratione intelliguntur. Jam evidentium sane judicium

ἐναργῶν ἐπίκρισις ἡ κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ἔννοια· τῶν δὲ δι' ἀποδείξεως καταλαμβανομένων ἐπίκρισις ἡ πρὸς τὰ ὁμολογούμενα συμφωνία. σχίζεται δ' αὖ πάλιν ἡ τοῦ ὁμολογουμένου ἐπίκρισις εἰς πλείονα. ἤτοι γὰρ τῇ πρὸς τὰ φαινόμενα τὸ ὁμολογούμενον κρίνεται, ἢ τῇ πρὸς τὰ ἐναργῆ, ἢ τῇ πρὸς τὰ ἀποδεδειγμένα. πῶς μὲν οὖν δεῖ κρίνειν τὸ ἀληθές τε καὶ τὰ φέροντα πρὸς τὴν τοῦ ἀληθοῦς (17) κρίσιν, εἴρηται.

Κεφ. γ'. Ἑξῆς δὲ περὶ τοῦ χρησίμου θεωρήματος ῥητέον. κρίνεται τοίνυν τὸ χρήσιμον θεώρημα τῇ πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης ἀναφορᾷ. δεῖ δὲ αὐτὸ πρῶτον μὲν καταληπτὸν εἶναι. ἐὰν γὰρ ἀδύνατον ᾖ, ὡς τὸ, τοῦ ἱπποκενταύρου χολὴ λύει τὴν ἀποπληξίαν, διότι ἀκατάληπτόν ἐστι, διὰ τοῦτο γίνεται ἄχρηστον. εἶτα δεῖ τὴν κατάληψιν αὐτοῦ μὴ κοινὴν πρὸς τοὺς ἰδιώτας ὑπάρχειν, ἀλλ' ἰδίαν τῶν τεχνιτῶν. διὰ τοῦτο γάρ τοι φαμὲν ἡμεῖς πεπλανῆσθαι τοὺς οἰομένους ἀρχὴν τῆς τέχνης τὰ φαινόμενα εἶναι. οὔτε γὰρ συνέστηκεν ἐκ τῶν φαινομένων ἡ τέχνη, οὔθ' ἡ παρά-

eſt communis omnium hominum notitia. Eorum, quae demonſtratione comprehenduntur, judicatio conſenſus eſt cum iis, quae in confeſſo habentur. Scinditur autem rurſus confeſſi judicium multifariam: vel enim conſenſu, quem cum apparentibus obtinet, confeſſum judicatur: vel eo, quem cum evidentibus, vel illo, quem cum demonſtratis. Quomodo igitur judicare conveniat verum, et quae ad veri judicium ducunt, expoſuimus.

Cap. III. Deinceps autem de utili praecepto dicendum. Judicatur itaque utile artis praeceptum relatione ad finem: oportet autem ipſum primum ſane eſſe, quod percipi poſſit: ſi enim fieri nequit, ut hippocentauri bilis apoplexiam ſolvat, eo, quod percipi nequit, idcirco redditur inutile: deinde convenit praeceptionem ſeu comprehenſionem ipſius non communem cum idiotis exiſtere, ſed artificum propriam; ideo enim nos dicimus erraſſe, qui artis principium apparentia eſſe arbitrantur: neque enim ars ex apparentibus conſtat, neque traditio

δοσις τῆς τέχνης ἀπὸ φαινομένων γίγνεται. οὐδεὶς γὰρ τὰ φαινόμενα παραδίδωσιν, ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις θεωρήματα, ἅπερ οὐ φαίνεται. ταῦτ᾽ οὖν καὶ ἀρχὴ τῆς τέχνης, εὐλόγως ἄν τις εἴποι. τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις λέγω θεωρήματα, δηλονότι ἀρχὴ τῆς παραδόσεως τῆς τέχνης ἀπὸ φαινομένων γίνεται. εἰ γάρ τοι φαίη τις τὰ φαινόμενα τῆς τέχνης ἀρχὴν εἶναι, λήσεται ἑαυτὸν [301] οὐδὲν διαφέρειν οἰόμενος τέχνην ἀτεχνίας. ἐπειδὴ γὰρ ἡ τῶν φαινομένων κατάληψις ὁμοία ἐστὶ τεχνίτῃ τε καὶ ἰδιώτῃ, δῆλον ὡς κατὰ τοῦτο οὐδὲν πλέον ὁ τεχνίτης ἔχων τοῦ ἰδιώτου ἔσται, ἀλλ᾽ οὐδὲ τέχνην ἔχων, εἴπερ τῶν αὐτῶν καὶ ἡ αὐτὴ κατάληψίς ἐστι τεχνίτῃ τε καὶ ἰδιώτῃ. ἀρχὴ μὲν οὖν εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων τὰ φαινόμενα λέγοιτ᾽ ἂν δικαίως· τῆς δὲ τέχνης ἀρχὴ τὰ φαινόμενα οὐκ ἔστιν. ὡς γὰρ τὰ ἴχνη τοῦ λαγωοῦ εὑρέσεως ἄν τις ἀρχὴν εἴποι εὐλόγως, ἀρχὴν δὲ τοῦ λαγωοῦ οὐκ ἄν τις εἴποι νοῦν ἔχων· οὐδὲ γὰρ συνέστηκεν ἐκ τῶν ἰχνῶν ὁ λαγωός· οὕτω καὶ τὰ φαινόμενα ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων καλῶς ἄν τις εἴποι,

artis ex illis fit: quippe nemo apparentia tradit, fed de apparentibus praecepta, quae non apparent. Haec igitur etiam initium artis jure quis dixerit, quae de apparentibus dico praecepta, quoniam traditionis artis initium ex evidentibus efficitur. Si quis enim dixerit, apparentia artis effe initium, fui ipfius oblivifcetur, nihil putans differre artem a non arte. Quandoquidem enim apparentium perceptio fimilis eft artifici et imperito, conftat hac ratione artificem nihilo plus idiota futurum, imo ne artem quidem habiturum: fiquidem eorundem etiam eadem comprehenfio eft artifici et idiotae. Quare praeceptorum inventionis principium merito dicetur: artis autem initium apparentia non funt. Ut enim veftigia leporis inventionis initium merito aliquis dixerit, initium autem leporis nemo compos mentis dixerit (neque enim lepus ex veftigiis conftat), ita et ea, quae apparent, praeceptionum inventionis initium recte dixeris,

Ed. Chart. II. [301.] Ed. Baf. I. (17.)
ὅτι ἀπὸ τούτων ὁρμηθέντες οἱ συστησάμενοι αὐτὴν συνεστήσαντο, τῆς δὲ τέχνης οὐκ ἔτι. δεῖ γὰρ ἀναφέρειν τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τὴν ποιότητα ἐκείνου, οὗπερ εἰσὶν αἱ ἀρχαί. καὶ τῆς τέχνης οὖν τὰς ἀρχὰς μὴ φανερὰς εἶναι τοῖς ἰδιώταις προσήκει, οὐδὲ γὰρ αἱ τέχναι πᾶσαι πρόδηλοί εἰσιν αὐτοῖς, εἶτα δὲ καὶ ἀρχαὶ τῶν τεχνῶν παραδίδονται, τὰ δὲ φαινόμενα οὐ παραδίδονται. διόπερ οὐκ ἄν τις εὐλόγως τὰ φαινόμενα τῆς τέχνης ἀρχὴν εἴποι.

Κεφ. δ'. Συνίσταται γὰρ τὰ θεωρήματα ἤτοι ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς προαποδεδειγμένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐναργέσιν, κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον. ἐπὶ μὲν τοῖς φαινομένοις οὕτως. ἐντυχών τις πλείοσι καρδιοτρώτοις ἀποθνήσκουσιν, ἐζήτησε τοῦ θανάτου τὴν αἰτίαν. λογιζόμενος οὖν εὕρισκε μήτε δι' ἔνδειαν δυνάμεως, μήτε δι' ἀπορίαν ὕλης βοηθημάτων ἀποθνήσκοντας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπίκαιρον χρείαν τοῦ μέρους. ἐπιγνοὺς οὖν, ὅτι ἄνευ τῆς τοῦ μέρους τούτου ἐνεργείας καὶ τῆς περιγινομένης ἀπ' αὐτοῦ

quoniam auctores ipſius ab his exorſi eam conſtituerunt: artis vero non item. Convenit enim principia ad qualitatem illius, cujus ſunt principia, referre. Artis igitur initia non idiotis manifeſta eſſe oportet, neque enim artes omnes ipſis conſpicuae ſunt, deinde et initia artium traduntur: at quae apparent, non traduntur. Quocirca nulla ratio eſt, cur apparentia artis initium eſſe dixerit aliquis.

Cap. IV. Conſiſtunt enim praecepta vel in apparentibus, vel in iis, quae ab aliis ſumuntur, vel prius demonſtratis, vel in evidentibus, hujusmodi quodam modo. In apparentibus quidem ita. Occurrens aliquis pluribus in corde vulneratis commorientibus, mortis cauſam quaeſivit. Conſiderans igitur reperit neque ob facultatis defectum, neque propter inopiam materiae praeſidiorum intereuntes, ſed propter inſignem membri uſum. Intelligens igitur, citra partis hujus actionem et uſum corpori ab eo obvenientem animal ſervari non poſſe,

Ed. Chart. II. [301.] Ed. Baf. I. (17.)

τῷ σώματι χρείας σώζεσθαι τὸ ζῶον οὐ δύναται, συνθείς τε τῷ λογισμῷ τὰ ἐπὶ τῶν φαινομένων εὑρημένα, πεποίηκε τοῦτο τὸ θεώρημα· εἴ τίς ἐστι καρδιότρωτος, ἐκεῖνος ἀποθανεῖται. τὸ οὖν κατ᾽ ἀκολουθίαν τῶν φαινομένων τῷ λογισμῷ εὑρεθὲν καὶ καθολικῶς ἐξενεχθέν ἐστι θεώρημα. μᾶλλον δ᾽ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις συνίσταται τὸ θεώρημα, ὡς ἀπὸ τῶν φαινομένων ἐν τῇ φλεγμονῇ· εἴ τις φλεγμονὴν ἔχει, ἐκεῖνος ὄγκον ἔχει ἀντίτυπον, σφυγματῶδες ἄλγημα ἐπιφέροντα. γίνεται οὖν τὰ φαινόμενα ἀρχὴ εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων. τὰ δὲ θεωρήματα ἐπὶ τοῖς φαινομένοις κατ᾽ ἀκολουθίαν εὑρεθέντα ἀρχὴ συστάσεως τέχνης. καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς φαινομένοις κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον συνίσταται τὸ θεώρημα. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένοις τὸ θεώρημα οὕτω συνίσταται· εἴ τινι τάδε τὰ συμπτώματά ἐστιν, ἐκεῖνος ἐν πλήθει αἵματός ἐστιν. ᾧ τάδε παρέπεται, ἐκείνῳ ἧπαρ, ἢ νεφρὸς, ἤ τι τοιοῦτον ἔπαθεν. ἐπὶ δὲ τοῖς προαποδεδειγμένοις οὕτω συνίσταται τὸ θεώρημα. ἀπο-

componensque cum ratione, quae in apparentibus inventa funt, praeceptum hoc condidit: Si quis in corde vulnus acceperit, ille moritur. Hoc igitur fecundum eorum, quae apparent, confequentiam ratione inventum et univerfe pronunciatum praeceptum: imo ex apparentibus praeceptum conftituitur, ut ex apparentibus in phlegmone. Si quis phlegmonem habet, ille tumorem habet renitentem, qui dolorem pulfatilem inferat. Apparentia igitur inventionis praeceptorum fiunt initium: praecepta autem ex apparentibus per confequentiam inventa artis conftitutionis principium; et ex apparentibus quidem hujusmodi quodam modo praeceptum conftituitur: ex iis vero, quae ex aliis comprehenduntur, praeceptum hoc pacto conftituitur. Si alicui haec obveniunt fymptomata, ille fanguinis redundantia laborat, quam haec comitantur, illi jecur aut renes, aut hujusmodi quippiam affectum eft. At ex prius demonftratis in hunc modum praeceptum conftituitur. Ubi demonftratum eft,

δειχθέντος γὰρ τοῦ ὅτι πέψις ἐστὶ, καὶ τὰ πεπτόμενα χεῖταί τε καὶ ὑγραίνεται, ἔπειτα οὕτως ἀναδίδοται, καὶ ὅτι οἱ νοσοῦντες δέονται τῶν μὴ πολλῆς κατεργασίας δεομένων τροφῶν, ἐπὶ τούτοις γίγνεται τὸ θεώρημα τοῦτο· αἱ ὑγραὶ δίαιται πᾶσαι τοῖσι πυρεταίνουσι συμφέρουσιν. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐναργέσιν οὕτω, καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον, καὶ οὐ πλησμονὴ, οὐ λιμὸς, [302] οὐδ᾽ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδὲν, ὅ τι ἂν μᾶλλον τῆς φύσεώς ἐστι. καὶ ὅκου πλησμονὴ τίκτει νοσήματα, κένωσις ἴηται. ἐναργοῦς γὰρ ὄντος, ἐφ᾽ ὧν μὲν, ὅτι τῶν ὑπὲρ τὴν δύναμιν, ἐφ᾽ ὅτι τοῦ ποιοῦντος περιαιρεθέντος, οὐκ ἂν γένοιτο τὸ γιγνόμενον, συνετέθη τὰ εἰρημένα θεωρήματα. ἔστι δὲ πᾶν θεώρημα καθολικόν τε καὶ βέβαιον. πεπλάνηνται οὖν οἱ τὴν τέχνην στοχαστικὴν εἶναι λέγοντες, διότι στοχαστικὰ ἔχει τὰ θεωρήματα. οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ θεωρήματος στοχαστικὴ λέγεται, ἕστηκε γὰρ ταῦτα, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς πράξεως, καὶ τῆς τῶν ἰατρευόντων ἐνεργείας. αὐτὴ γὰρ ἄστατον ἔχουσα τὴν ἐπιτυχίαν, στοχαστικὴν τὴν τέχνην ποιεῖ, ἐπεὶ τὰ θεωρήματα ἁπασῶν τῶν τεχνῶν ὁμοίως βέβαιά

coctionem exiftere, et ea, quae coquuntur, fundi et humectari, deinde ita diftribui: item aegrotantes alimentis, quae non magnam elaborationem requirant, indigere, ex his iftud fit praeceptum: *Humidi victus omnes febricitantibus conducunt.* Ex evidentibus ita: Quicquid multum, naturae inimicum, ac non fatietas, non fames, neque aliud quodvis bonum, quod naturae nimium eft. Item, ubi repletio morbos parit, inanitio medetur. Quum enim evidens fit, in illis fane, quod iis, quae fupra vires funt, in hoc autem, quod, efficiente adempto, non utique fieret id quod fit, dicta praecepta funt compofita. Eft autem omne praeceptum et generale et firmum; quocirca errant, qui artem conjecturalem effe dicunt, eo quod praecepta habet conjecturalia. Non enim ex praeceptis conjecturalis dicitur (firma enim haec funt), fed a praxi et medicantium opera. Nam ipfa quum inftabilem habeat eventum, artem reddit conjecturalem, quoniam praecepta omnium artium fimiliter et firma

τέ ἐστι καὶ ἑστηκότα. παρὰ δὲ τὸ μὴ βεβαίους εἶναι τῶν τεχνῶν ἁπασῶν τὰς ἐπιτυχίας, στοχαστικαί τινες τῶν τεχνῶν εἶναι λέγονται, ὅσαι ἄστατον ἔχουσιν, ὡς ἔφην, τὴν ἐπιτυχίαν. ἐπειδὴ δὲ τὸ χρήσιμον τῇ πρὸς τὸ τέλος ἀναφορᾷ ἔφαμεν δεῖν κρίνεσθαι, ἀναγκαῖον ἂν εἴη ὑποδεῖξαι τὸ τῆς τέχνης τέλος, ἵνα, προδήλου τούτου γεγονότος, πρόδηλον ᾖ, ἐφ᾽ ὅπερ χρὴ ἀναφέροντα κρίνειν τὸ χρήσιμον.

Κεφ. ε΄. Τῶν τεχνῶν τοίνυν αἱ μὲν ποιητικαὶ τῶν οὐκ ὄντων εἰσὶν, ὡς ἡ ναυπηγικὴ, αἱ δὲ συντηρητικαὶ τῶν γεγονότων, ὡς ἡ κυβερνητικὴ, αἱ δὲ ἀμφότεραι, ὡς ἡ οἰκοδομική. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ποιουσῶν ἢ συντηρουσῶν τεχνῶν εἷς τρόπος ἐστὶ τῆς ἐπιτυχίας. διὰ τοῦτο ἁπλῆ ἐστιν ἡ τοῦ χρησίμου κρίσις· ἐπὶ δὲ τῶν ποιουσῶν τε καὶ συντηρουσῶν οὐκ εὐχερές. οὐ γὰρ δεῖ ἄχρηστον νομίζειν τὸ μὴ φέρον ἐπὶ συντήρησιν, ἀλλὰ πολυπραγμονεῖν, εἰ συντελεῖ τι πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ μὴ ὄν. ἰατρικὴ τοίνυν τῶν ποιουσῶν καὶ συντηρουσῶν ἐστιν· οὐ μέντοι χρὴ ὑπολαβεῖν διπλοῦν εἶναι τῆς τέχνης τὸ τέλος, τό τε μὴ ὂν ποιῆσαι, οἷον

funt et ftabilia. Inde autem, quod omnium artium eventus ftabiles non funt, quaedam artium conjecturales effe dicuntur, quae inftabilem, ut dixi, habent fucceffum. Porro, quia utile ad finem relatione judicandum effe diximus, neceffarium fuerit artis finem indicare, ut, manifefto hoc reddito, conftet, ad quid referendo utile judicare oporteat.

Cap. V. Artium igitur aliae factrices fane exiftunt eorum, quae non funt, ut navium compactoria: aliae factorum confervatrices, ut gubernatoria: aliae utraeque, ut aedificatoria. In factivis igitur aut confervantibus artibus una eventus ratio eft ac modus: ideo fimplex eft utilis judicium: at in ambabus et factivis et confervatricibus non facile, quippe non utile exiftimandum eft, quod non ducit ad obfervationem. Verum curiofe fcrutari convenit, an aliquid ad id quod non eft faciendum conducat. Medicina igitur ex factivarum et confervatricum numero eft: non tamen duplicem artis finem effe cenfere convenit, fed id, quod non eft,

Ed. Chart. II. [302.] Ed. Baf. I. (17.)

τὴν ὑγείαν καὶ τὸ ὑπάρχον αὐτῆς διαφυλάξαι. διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν, φασὶ, ῥημάτων ποιοῦσα τὴν ὑγείαν, καὶ συντηροῦσα, διπλοῦν αν ἔχοι τὸ τέλος. εἰ μὲν οὖν φανερῶς μη ἦν τὰ αὐτὰ θεωρήματα, ἐπ' ἄμφω τὰ τέλη ἄγοντα, διαφερόντων καὶ τῶν τελῶν, διάφοροι ἂν ἦσαν καὶ αἱ τέχναι, καὶ δύο ἰατρικαί· ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν αὐτὰ θεωρήματα, οἱ δὲ σκοποὶ διαφέρουσι, μία οὖσα τέχνη διαφέροντας ἂν ἔχοι τοὺς σκοπούς. ἀγνοοῦσι δ', ὅτι ὁ μὲν σκοπὸς τῆς τέχνης εἷς ἐστιν ἡ ὑγεία, καὶ τὸ τέλος ἓν 'τὸ τυχεῖν ὑγείας, οἱ δὲ τρόποι τῆς ἐπιτυχίας διαφέροντες. οὐκ ἐξαλλάττεται οὖν ὁ σκοπὸς, οὐδὲ τὸ τέλος παρὰ τὸν τρόπον τῆς ὑγείας. ἐπιστήμονες γὰρ ἡμεῖς ὄντες τῶν βλάπτειν πεφυκότων, ὅπου μὲν τὰ βλάπτοντα περιαιροῦντες, περιποιοῦμεν τὴν ὑγείαν, ὅπου δ' ἐκκλίνοντες, συντηροῦμεν αὐτήν. τὸ χρήσιμον τοίνυν ἐν ἰατρικῇ δεῖ κρίνειν, σκοποῦντας, ὅτε μὲν, εἰ πρὸς τὸ ποιῆσαι τὴν ὑγείαν φέρει, ὅτε δὲ, τὸ συντηρῆσαι.

Κεφ. ς'. Τὸ δ' ἀκόλουθόν τινες μὲν τῇ συνυπάρξει κρίνεσθαι οἴονται, ἀγνοοῦντες, ὅτι πολλὰ μὲν συνυπάρχει

efficere, utpote fanitatem et ejus fubjectum tueri. Nam eisdem, inquiunt, verbis fanitatem efficiens et confervans, duplicem habere poffit finem. Si igitur manifefto praecepta eadem non effent, ad utrumque ducentia finem, differentium etiam finium diverfae effent artes et duae medicinae: quoniam vero eadem funt praecepta, fcopi autem differunt, una ars quum fit, diverfos habebit fcopos. Verum ignorant, unum artis fcopum effe fanitatem, unumque finem hanc confequi, at modos confequutionis differentes. Itaque fcopus aut finis a fanitatis modo non evariat. Nos enim quum ea, quae nocere poffunt, fciamus, nunc fane noxia auferentes, fanitatem molimur: nunc autem declinantes, ipfam confervamus. Utile igitur in medicina judicare nos oportet, quando fane ad fanitatem faciendam ducit, quando ad confervandam.

Cap. VI. Confequentiam vero nonnulli ex eo, quod fimul exiftant, judicari arbitrantur, ignorantes, multa

ἀλλήλοις, οὐ μὴν ἀκολουθία τις ὁρᾶται ἐν (18) αὐτοῖς· ὥσπερ φαμὲν καὶ τὸ ἡμέραν εἶναι συνυπάρχειν, καὶ τὸ ἀναπνεῖν, οὐ μὴν [303] ἀκολουθία ἐστὶν αὐτῷ. οὐ τῇ συνυπάρξει τοίνυν κριτέον τὴν ἀκολουθίαν, ἀλλ' οὗ ἀνασκευαζομένου, ἐξ ἀνάγκης τι συνανασκευάζεται, καὶ τιθεμένου τίθεται, ἐκείνῳ ἐκεῖνο ἀκόλουθον ἡγητέον εἶναι. καὶ καθόλου δὲ κατὰ συνάρτησιν συνημμένα κρίνοντι ἐπικρίσει κριτέον, ἐφ' ὧν ἂν δέοι ἐπίκρισιν ἀκόλουθον ποιήσασθαι. πρὸς μὲν οὖν ἐνίων λόγων ἐπίκρισιν ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ἀκολουθία ἐπιζητουμένη. εἰ δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων κρίσιν συμβάλλοιτο, ἴσως ἄν τις ἐπιζητοῖ. οὐ γὰρ ἐπαρκεῖ ἐπιγνῶναι, εἰ ἰατρικόν ἐστι θεώρημα τὸ χρήσιμόν τε καὶ ἀληθὲς ὑπάρχον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἔχεσθαι ἀεὶ τοῦ ἀκολούθου δεῖ.

Κεφ. ζ'. Ἐπεὶ οὖν πᾶς λόγος καὶ πᾶν θεώρημα τοῖς τρισὶ τούτοις κρίνεται· τρεῖς δ' εἰσὶν ἐν ἰατρικῇ αἱρέσεις, ἥ τε τῶν Λογικῶν καὶ τῶν Ἐμπειρικῶν καὶ τῶν Μεθοδικῶν, φέρε, τοῖς κριτηρίοις τούτοις χρώμενοι ἐπισκεψώμεθα καὶ τὰς

quidem fimul exiftere, non tamen confequentiam quandam in iis confpici: quemadmodum dicimus, et diem effe et refpirare fimul effe, non tamen confequentia ei ineft: quare ea ex eo, quod fimul exiftunt, judicari non debent, fed quo afferto neceffario aliquid fimul afferitur, et quo pofito aliquid neceffario ponitur, illi illud confequens effe cenfebitur. Atque in univerfum ea, quae per confequentiam connexa funt, judicanti praejudicio aeftimandum eft, in quibus confequens praejudicium moliri conveniat. Proinde ad fermonum quorundam dijudicationem neceffaria eft confequentia inquifita. Num autem ad medicorum etiam praeceptorum judicium feratur, forfan aliquis rogabit: neque enim fatis eft cognofcere, num praeceptum fit medicum id, quod utile et verum eft, fed nihilominus confequens femper habere oportet.

Cap. VII. Quoniam igitur omnis ratio omneque praeceptum tribus his judicatur, tres autem funt in medicina fectae, nempe Rationalium, Empiricorum et Methodicorum, age, his judicandi inftrumentis utentes in-

Ed. Chart. II. [303.] Ed. Baf. I. (18.)

αἱρέσεις, ἵνα τῇ ὑγιεῖ προσθώμεθα. ἀναγκαῖον δὲ τὰ κοινὰ τῶν αἱρέσεων πρῶτον ἐκθέσθαι, καὶ τὰ ἴδια ἐκείνων ἑκάστης, εἶθ' οὕτως ἑξῆς την ἐπίκρισιν αὐτῶν ποιήσασθαι. ἔστι τοίνυν κοινὰ τῶν τριῶν αἱρέσεων ταῦτα. ὅτι χρήσιμα τὰ φαινόμενα θεωρήματα, ἀναλογισμὸς, τήρησις, ἱστορία, ὁμοίου μετάβασις. ὅτι ἄκριτος ἱστορία, οὐ παραδεκτέα τὰ ὄργανα, ὁ τρόπος τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων, ὅτι ἐξ ἄλλων ἄλλα καταλαμβάνεται. ὅτι, τῶν αὐτῶν περιστάντων, τὰ αὐτὰ ποιητέον. τὸ, διὰ προσθέσεων καὶ ἀφαιρέσεων τὴν ὑγείαν τηρεῖσθαι, καὶ τὰς νόσους θεραπεύεσθαι. τὸ, δεῖν ἐκκλίνειν τὴν τῶν βλαπτόντων χρῆσιν πρός τε ὑγείας τήρησιν καὶ νόσων ἀπαλλαγήν. τὸ, την πεῖραν δυνατὴν καὶ χρήσιμον εἶναι πρὸς την κατάληψιν τῆς προσαγομένης ὕλης. τρόφιμα γὰρ καὶ ἄτροφα καὶ καθαρτικὰ καὶ φθαρτικὰ πείρᾳ κατείληπται.

Κεφ. η'. Ἐπὶ τούτῳ τῷ κοινῷ οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ μεμενήκασιν, οὐ μόνον τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ τὰ συμφέροντα

fpiciamus etiam fectas, ut faniori adhaereamus. Verum neceffarium eft communia fectarum et uniuscujusque propria primum exponere, deinde ordine judicium de iis pronunciare. Sunt igitur communia trium fectarum haec, quod utilia quae apparent praecepta, analogismus, obfervatio, hiftoria, ad fimilia transitus, quod hiftoria fine delectu, non recipienda inftrumenta, modus praefidii adhibendi: quod ex aliis alia comprehenduntur: quod, eisdem remanentibus, eadem fieri debent: quod fanitas fervatur ex appofitione et ablatione, et morbi curantur: quod oportet noxiorum ufum declinare, tum ad fanitatis tuitionem, tum ad morborum folutionem: item quod experientia potens utilisque fit ad materiae, quae adhibetur, comprehenfionem: nutritoria enim funt et non nutritoria: purgantia et corrumpentia experientia percepta funt.

Cap. VIII. In hoc communi Empirici fane confiftunt, qui non modo vires, fed etiam quae conducunt,

πείρᾳ εὑρῆσθαι λέγοντες. οἱ δὲ Μεθοδικοὶ ἐπὶ κοινῷ τῷ προειρημένῳ λέγουσί τι διαφέρον παρὰ τοὺς Ἐμπειρικούς. φασὶ γὰρ, πλὴν τοῦ τὰς δυνάμεις τῶν προσφερομένων ἐκμαθεῖν, ἕτερον οὐδὲν χρήσιμον ἐκ τῆς πείρας περιγίνεσθαι. οὐδὲν γὰρ, τῶν συμφερόντων αὐτῶν ἐκ τηρήσεως δύναται λαμβάνεσθαι ἁπλῶς, τῶν συμφερόντων ἀπό τινων φαινομένων τετηρημένων. οἱ δὲ Λογικοὶ μέσοι τούτων κεχωρήκασιν. οὕτω γὰρ πάντα τὰ συμφέροντα ἐκ τηρήσεώς φασι λαμβάνεσθαι, ὡς λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, οὐ μὴν οὐδ᾽ ἐκ τῆς ἐνδείξεως εὑρίσκεσθαι, ὡς οἴονται οἱ Μεθοδικοὶ, ἀλλ᾽ ἃ μὲν ἐκ τηρήσεως εὑρίσκεσθαι, ὡς τὰ θανάσιμα καὶ ἰοβόλα, ἃ δ᾽ ἐξ ἐνδείξεως, ἐφ᾽ ὧν τὰ αἴτια εὑρίσκεται. ὁμογνωμονοῦσι τοίνυν οἱ Μεθοδικοὶ τοῖς Λογικοῖς, καθ᾽ ὅσον οἴονται ἐξ ἐνδείξεως τὸ συμφέρον λαμβάνεσθαι· ᾗ δὲ ἀπὸ διαφερόντων, διαφωνοῦσιν. [304] οἱ μὲν γὰρ Μεθοδικοὶ ἀπὸ φαινομένων τινῶν ἐνδεικνύμενα οἴονται τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι· οἱ δὲ Λογικοὶ, ἀπὸ φαινομένων μὲν οὐδαμῶς, ἀπὸ δὲ κεκρυμ-

experientia inveniri dicant. Methodici autem ad commune praedictum diversum quid ab Empiricis afferunt: quippe dicunt, praeterquam quod vires eorum, quae adhibentur, ediscas, aliud nihil utile ab experientia provenire. Nihil enim ex remediorum ipsorum observatione sumi potest absolute, quum remedia ex quibusdam apparentibus sint observata. Rationales inter hos medii incedunt: ita enim omnia, quae conducunt, ex observatione accipi dicunt, quemadmodum Empirici affirmant, non tamen ex indicatione inveniri, ut Methodici putant, sed alia ex observatione reperiri, ut lethalia et virus jaculantia, alia ex indicatione, in quibus causae inveniuntur. Consentiunt igitur Methodici Rationalibus, quatenus ex indicatione id, quod conducit, sumi arbitrantur: quatenus autem a diversis, dissentiunt. Etenim Methodici ea, quae conferunt, ab apparentibus quibusdam indicata desumi arbitrantur: Rationales vero ab apparentibus quidem nequaquam, verum ab occultis. Quia enim a

μένων. ἐπεὶ γὰρ ἀπὸ αἰτίων τὰς ἐνδείξεις ἀξιοῦσι γίνεσθαι, τὰ δ᾽ αἴτια, ᾗ αἴτιά ἐστιν, οὐ φαίνεται, δῆλον ὡς οὐκ ἀπὸ φαινομένων αὐτοῖς αἱ ἐνδείξεις γένοιντ᾽ ἄν, ὁδηγεῖν τέ φασι τὰ φαινόμενα πρὸς την τῶν ἐπιδείκνυσθαι δυναμένων κατάληψιν. κατ᾽ αὐτὸ οὖν πάλιν συμφωνοῦσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ τοῖς Λογικοῖς, ἀπὸ μηδενὸς φαινομένου τοῦ συμφέροντος ἔνδειξιν γίγνεσθαι λέγοντες. ἕτερον δὲ κοινὸν τοῦτο καὶ ὁμολογούμενον ἅπασιν ἰατροῖς, τὸ τὰ φαινόμενα εὔχρηστα εἶναι. οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ ἐπὶ τὸ τηρῆσαι τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις φασὶν εὔχρηστα ὑπάρχειν τὰ φαινόμενα, διὰ τὸ εἶναι τήρησιν ἐπί τισιν αὐτῶν, καὶ ὅτι ἐστὶν ἐξ αὐτῶν τὰ ἐνδείκνυσθαι δυνάμενα καταλαβεῖν. οἱ δὲ Μεθοδικοὶ ὡς ὄντα συμφέροντα τὰ φαινόμενα εὔχρηστα εἶναί φασιν. πάλιν ἐνταῦθα κοινὸν μὲν Ἐμπειρικοῖς καὶ Μεθοδικοῖς, τὸ μὴ κεκρυμμένον ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι, ἀφ᾽ οὗ τὴν ἔνδειξιν τῶν συμφερόντων γίγνεσθαι. τῶν δ᾽ Ἐμπειρικῶν πρὸς τοὺς Λογικοὺς κοινόν ἐστι τὸ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις τὰ συμφέροντα τηρεῖν. τοῖς δὲ Λογικοῖς καὶ

caufis indicationes fieri cenfent, caufae autem, quatenus caufae funt, non apparent, conftat indicationes non ex apparentibus ipfis fieri poffe: deducereque ajunt apparentia ad eorum, quae judicari poffunt, comprehenfionem. Hac igitur ratione rurfus Empirici cum Rationalibus confentiunt, a nullo apparente ejus, quod conducit, indicationem fieri affirmantes. Aliud autem commune hoc etiam omnibus medicis in confeffo, nempe, quae apparent, effe utilia. Empirici autem ad obfervandum ea, quae in apparentibus funt, commoda effe pronunciant, eo quod obfervatio ipforum in quibusdam exiftit: item quod licet ex ipfis ea, quae auxilium indicare poffunt, comprehendere. Methodici tanquam conferentia ea, quae apparent, utilia effe tradunt. Rurfus hic commune fane Empiricis et Methodicis, occultum non ex apparentibus comprehendi, a quo conducentium auxiliorum fiat indicatio. At Empiricis cum Rationalibus commune eft, quod in apparentibus auxilia obfervant: Rationalibus autem et

Μεθοδικοῖς κοινὸν τὸ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις χρήσιμα καταλαμβάνεσθαι. οἱ μὲν οὖν Μεθοδικοὶ αὐτό φασι τὸ συμφέρον ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι, οἱ δὲ Λογικοὶ τὰ ἐνδείκνυσθαι τὸ συμφέρον δυνάμενα ἐκ τῶν φαινομένων φασὶν εὑρίσκεσθαι, συμφέρον δὲ μηδέν. πρὸς δὲ τοὺς οἰομένους ἐκ τῶν προδήλων αἰτιῶν συμφέρον εὑρίσκεσθαί τι, ὡς ἐπὶ τοῦ σκόλοπος, ῥητέον, ὅτι οὐχ ὡς ἀπὸ τῶν φαινομένων, ἀλλ' ὡς ἀπὸ αἰτιῶν εὑρίσκεσθαι τὸ συμφέρον ἐπὶ τούτων. τὸ δ' αἴτιον, ᾗ αἴτιόν ἐστιν, οὐ φαίνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν συμπτωμάτων καταλαμβάνεται. ἐὰν γοῦν τῇ ἐπιφανείᾳ προσκείμενον ψαμμίον ἢ σκολόπιον μὴ λυπῇ, μηδ' εἰς αἴσθησιν ἡμᾶς ἄγῃ, οὐ καταλαμβάνομεν. οὐ γάρ ἐστιν αἴτιόν τινος ὅ τι δὴ ποιοῦν. ὅ τι μέν ἐστιν αἴτιον, φαίνεται ὡς αἴτιον. τὰ γὰρ πρός τί πως ἔχοντα, καθ' ὃ πρός τί πως ἔχει, οὐ φαίνονται· αὐτὰ δὲ τὰ πρός τι φαίνεται, οἷον πατὴρ, δοῦλος, ἀδελφὸς, καὶ τὰ τοιαῦτα, αὐτὰ μὲν ἕκαστα φαίνεται, αἱ δὲ πρὸς ἕτερα σχέσεις αὐτῶν οὐ φαίνονται.

Methodicis commune in apparentibus utilia comprehendi. Itaque Methodici id dicunt, auxilium ex apparentibus comprehendi. Rationales vero ea, quae auxilium indicare poſſunt, ex apparentibus inveniri affirmant, praeſidium autem nullum. Ad eos porro, qui ex manifeſtis cauſis praeſidium quoddam inveniri opinantur, ut in aculeo, dicendum eſt auxilium, non tanquam ab apparentibus, ſed tanquam ex cauſis in his inveniri; at cauſa, qua cauſa eſt, non apparet, ſed ex ſymptomatis comprehenditur. Si igitur cuti adhaerens arena aut aculeus non infeſtet, neque in ſenſum nos perducat, non percipimus. Cauſa enim alicujus non eſt quodlibet efficiens, ſed quod, cauſa quum ſit, apparet ut cauſa. Nam quae ad aliquid quodammodo ſpectant, quatenus ad aliquid quodam pacto ſpectant, non apparent: ipſa autem, quae ad aliquid referuntur, apparent, ut pater, ſervus, frater, atque hujusmodi: ſingulaque ea apparent, habitus autem ipſorum ad alia non apparet.

Κεφ. θ'. Ἐπεὶ τοίνυν τά τε κριτήρια παραδεδώκαμεν τῶν λόγων, καὶ τὰ κοινὰ καὶ ἴδια τῶν αἱρέσεων ἐπεληλύθαμεν, ἑξῆς ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὴν ἐπίκρισιν ἑκάστης τῶν αἱρέσεων ποιήσασθαι, ἔπειθ' οὕτως τῇ ὑγιεῖ δόξῃ προσθέσθαι. οἱ μὲν οὖν Ἐμπειρικοὶ καὶ Μεθοδικοὶ ἀντιλέγοντες τοῖς Λογικοῖς ἄχρηστόν φασιν εἶναι τὴν τῶν κεκρυμμένων κατάληψιν· μηδὲν γὰρ ἀπὸ κεκρυμμένων χρήσιμον εὑρίσκεσθαι. πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαντῶσιν οἱ Λογικοὶ ἰδίως πρὸς ἑκατέραν αἵρεσιν· καὶ πρῶτόν γε πρὸς τοὺς Ἐμπειρικούς φασιν, ὅτι οὐκ ἐπαρκεῖ τὰ φαινόμενα πρὸς τὸ τηρῆσαι ἐπ' αὐτοῖς τὰ συμφέροντα· χρεία γὰρ καὶ τῶν κεκρυμμένων· ἀπὸ γὰρ τούτων αἱ τῶν συμφερόντων ἐνδείξεις γίνονται. τεκμήριον δὲ, (αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινομένοις τηρεῖτε, ἀλλ' ἐπί τισιν) ὡς ἂν πλέον τι ἐχόντων τῶν φαινομένων, ἐφ' οἷς τηρεῖν χρὴ, ὃ οὐ φαίνεται. [305] εἰ δὲ τοῦτο, εὔχρηστα ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. τὰ οὖν φαινόμενα, ἤτοι ὡς φαινόμενα πρὸς εὕρεσιν τῶν συμφερόντων λαμβάνεται καὶ πάντα ἔσται χρήσιμα, ἢ οὔ. τὸ μὲν οὖν πάντα λέγειν

Cap. IX. Quum igitur judicatoria sermonum instrumenta tradiderimus, et communia et propria sectarum persecuti, necessarium deinceps fuerit uniuscujusque sectae dijudicationem moliri, deinde ita sanae opinioni adhaerere. Empirici sane et Methodici Rationalibus contradicentes inutilem esse abditorum comprehensionem asserunt: nihil enim ex occultis utile inveniri. Ad hoc Rationales utrique privatim sectae respondent: ac primum ad Empiricos inquiunt, apparentia auxiliis ipsis inquirendis non sufficiunt, quippe et occultorum usus est. Nam ab his auxiliorum indicationes fiunt, indicium vero (vos enim ipsi non in omnibus apparentibus, sed in quibusdam observatis) tanquam amplius quiddam quam apparentia habeant, ob quae observare convenit, quod non apparet: sin autem hoc, certe abdita erunt utilia: quae igitur apparent, vel tanquam apparentia ad auxiliorum inventionem capiuntur, etiam omnia erunt utilia, vel non. Dicere igitur, omnia esse utilia, persua-

χρήσιμα εἶναι, ἀπίθανον. εἰ δὲ μὴ πάντα ἐστὶ χρήσιμα, ἀνάγκη τοῦ φαίνεσθαι πλέον τι τὰ χρήσιμα ἔχειν, ὅπερ οὐκ αἰσθήσεώς ἐστι καταλαμβάνειν, ἀλλὰ λόγου. τῷ δὲ λόγῳ τὰ κεκρυμμένα καταλαμβάνεται, χρήσιμος ἄρα λόγος, καὶ τὰ κεκρυμμένα. εἰ γὰρ τὰ φαινόμενα, ᾗ φαινόμενά ἐστι, μὴ διαφέρει ἀλλήλων δηλονότι, ἢ ὁμοίως ἅπαντα πρὸς τήρησιν, ὃ καὶ ἐφ' ἑαυτοῖς, χρησιμεύει, ὥστε καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις, τοῖς τε παρεληλυθόσι καὶ τοῖς ἐνεστῶσιν εἴη ἄν, εἰ τοῦτο ἀδύνατον. πῶς γὰρ ἂν ἐπὶ τῇ στρωμνῇ, καὶ τῇ κλίνῃ, ἐφ' ᾗ κατεκλίθη ὁ νοσῶν, καὶ τοῖς ὁμοίοις, τήρησίς τις; φανερὸν οὖν, ὡς οὐκ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, ὡς φαινόμενά ἐστιν, ἡ τήρησις γίγνεται. ὁμοίως γὰρ ἂν ἐπὶ πᾶσιν (19) ἐγίνετο· ἀλλ' ἐφ' ἑτέρῳ τινὶ, ὃ οὐ φαίνεται. εἰ δὲ τοῦτο, χρήσιμα ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. ἀλλὰ καὶ πόθεν, φασὶ, καταλαμβάνεται, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖσδέ τισι τοῖς φαινομένοις δυνατόν ἐστι τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖσδ' οὐκ ἔτι; οὐ ῥᾴδιον γὰρ τοῦτο ἀπ' αὐτῶν τῶν φαινομένων, καθ' ὅσον φαίνεται, ἐστὶν εἰδέναι. πάντες γὰρ ἂν ἐγίνωσκον καὶ οἱ ἰδιῶται, ἐφ' οἷς φαινομένοις

deri non poteſt: ſi autem omnia non ſunt utilia, neceſſe eſt utilia amplius quid obtinere, quam quod apparent, quod non ſenſus eſt comprehendere, ſed rationis: ratione vero abdita comprehenduntur; utilis igitur ratio eſt ſimul et abdita. Si enim apparentia, quatenus apparentia ſunt, invicem non differunt, nimirum vel ſimiliter omnia ad obſervationem conducunt, quantum in ipſis eſt, quare et in minimis tum praeteritis tum praeſentibus erunt, ſi hoc eſt impoſſibile. Quomodo enim de ſtrato lectoque, in quo decumbit aeger, et ſimilibus aliquis obſervaret? Conſtat igitur, non in apparentibus, ut apparentia ſunt, obſervationem fieri (ſimiliter enim in omnibus fieret), ſed in alio quodam, quod non apparet; quod ſi hoc eſt, utilia erunt abdita. Sed unde, inquiunt, comprehenduntur? quoniam in aliis quibusdam apparentibus obſervare licet, in aliis non item: quippe haud facile hoc eſt ſcire in ipſis apparentibus, quatenus apparent. Nam omnes cognoſcerent etiam id idiotae, in quibus appa-

χρὴ τὴν τήρησιν ποιεῖσθαι, καὶ οὐδὲν διέφερεν ὑμῶν ἡ ἐμπειρία τῆς τῶν ἰδιωτῶν ἀπειρίας. εἰ δὲ μὴ προσπίπτει πᾶσιν, ἐφ᾽ οἷς φαινομένοις δεῖ τας τηρήσεις ποιῆσαι, μόνοις δὲ τοῖς τεχνίταις καταληπτόν ἐστι τοῦτο, τὰ συμφέροντα ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, οὐχ ὡς φαινόμενά ἐστι, τηρεῖται. ὅτι γὰρ τόδε μὲν τὸ φαινόμενον, ἐφ᾽ οὗ τηρεῖν ἐστι, τόδε οὐκ ἔτι φαίνεται, ἀλλὰ κέκρυπται. χρήσιμον δὲ πάνυ ἐστὶ τοῦτο εἰδέναι, διόπερ χρήσιμά ἐστι τὰ κεκρυμμένα. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, ἐπειδήπερ οἱ Ἐμπειρικοὶ λέγουσιν ἐπὶ τοῖςδε τοῖς προγεγενημένοις καὶ τοῖςδε τοῖς ἐνεστῶσι δεῖν τὰς τηρήσεις ποιεῖσθαι. διὰ τοῦτο γάρ τοι καὶ πολυπραγμονοῦσι τὰ παρεληλυθότα. ἄπειρα δέ ἐστι καὶ τὰ παρόντα, ἐπ᾽ ἀπείροις δὲ τηρεῖν οὐ δυνατὸν, δηλονότι ἀδύνατον ἂν εἴη ἡ τοιαύτη τήρησις. πρὸς δὲ τοὺς Μεθοδικοὺς τὰ φαινόμενα ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων εἶναι οἰομένους ταῦτα λέγουσιν οἱ Λογικοί. τὰ φαινόμενα ἐξ ἑαυτῶν ἐστι καταληπτα, καὶ τοῖς ἰδιώταις οὖν φανεῖται. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐνδείκνυνται αἱ κοινότητες, συμπροσπίπτει δὲ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ ἐξ

rentibus obſervationem liceat moliri, ac nihil veſtra experientia ab idiotarum imperitia differret. Si autem non obvium eſt omnibus, in quibus apparentibus obſervationes moliri oportet, ſolis autem artificibus id percipitur, auxilia in apparentibus non ut apparentia ſunt obſervantur; quoniam enim aliud apparet, de quo obſervare licet, aliud non amplius apparet, ſed abditum eſt. Verum hoc admodum utile ſcire eſt, cur utilia ſint abdita. Praeter commemorata autem quum Empirici dicant in his praeteritis et illis praeſentibus obſervationes fieri oportere (idcirco enim et praeterita ſtudioſe perſcrutantur, infinita porro ſunt etiam praeſentia, de infinitis autem obſervare non licet), conſtat hujusmodi obſervationem fieri non poſſe. At contra Methodicos, qui apparentia auxiliorum indicatoria eſſe opinantur, Rationales haec adferunt. Apparentia ex ſeipſis comprehendi poſſunt, ac idiotis igitur apparebunt: quoniam vero communitates etiam indicant, coincidunt autem cum iis, quae indicant illa,

αὐτῶν λαμβανόμενα, δηλονότι τοῖς ἰδιώταις ἐνδείξονται αἱ κοινότητες, καὶ οὐδὲν τῶν ἰδιωτῶν διοίσετε. ὅτι δ' ἀπὸ τῶν παθῶν ἡ ἔνδειξις τῶν συμφερόντων οὐ γίγνεται, δια τούτων ἐστὶν ἐπιδεῖξαι. τοῦ αὐτοῦ πάθους, οἷον φλεγμονῆς περὶ διαφέροντας τόπους ὑπαρχούσης, οἷον περὶ ὀφθαλμοὺς, ἢ ἧπαρ, ἢ στόμαχον, οὐ τῆς αὐτῆς θεραπείας, ἀλλα διαφόρων δέονται. ὀφθαλμῷ μὲν γὰρ φλεγμαίνοντι ὀπιόν ἐστι κατ' ἄλληλα, στομάχῳ δὲ καὶ ἥπατι ἄλλο τι. τὸ δ' ἔλαιον τῷ ὀφθαλμῷ κακωτικὸν, τὰ δ' ἄλλα μέρη φλεγμαίνοντα παρηγορεῖ. δῆλον οὖν, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῶν παθῶν συμφέροντα λαμβάνεται. τὸ γὰρ αὐτὸ ἐπὶ πάντων παρελαμβάνετο ἂν βοήθημα, τοῦ αὐτοῦ πάθους ὄντος, εἴπερ τὸ πάθος ἐνδεικτικὸν ἐγίνετο τῶν συμφερόντων. ἔστι δὲ καὶ οὕτως ἀνασκευάσαι τὸ ἀρέσκον τῷ Μεθοδικῷ· τοῦ αὐτοῦ πάθους περὶ τὸν αὐτὸν ὄντος τόπον, περὶ τὴν διαφορὰν τῆς αἰτίας διαφόρου θεραπείας οἱ ἄνθρωποι δέονται, οἷον ἐπὶ ἰσχουρίας. ἐὰν μὲν γὰρ ἡ λίθος, λιθοτόμῳ χρώμεθα· ἐὰν δὲ πλῆθος οὔρου, καθετῆρι· ἐὰν δὲ φλεγμονὴ, καταπλάσματι.

quae ex ipsis capiuntur, nimirum idiotis communitates indicabunt, ac nihil ab idiotis differetis. Quod autem ab affectibus indicatio auxiliorum non fit, hinc est ostendere. Eodem affectu, nempe inflammatione, in diversis locis subsistente, ut circa oculum, aut jecur, aut stomachum, non eadem curatione, sed diversis indigent. Oculo enim inflammationem experienti opium est congruens, stomacho autem et hepati aliud quippiam. Oleum oculo noxium, alias partes inflammatas mitigat. Manifestum igitur est, non ab affectibus auxilia sumi: nam idem in omnibus assumeretur praesidium, quum idem esset affectus, si is conferentium esset indicativus. Licet igitur ita astruere, quod Methodico placet. In affectu circa eundem existente locum, ob causae diversitatem, curatione diversa homines indigent: ut in urinae retentione: si etenim calculus sit, scalpello incisorio utimur; si urinae copia, injecto clystere, qui catheter dicitur; sin inflammatio, cataplasmate. At si ab affectibus indi-

[306] εἰ δ' ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων ἐγίνοντο, ἑνὸς ὑποκειμένου πάθους, μία ἂν καὶ ἡ αὐτὴ θεραπεία παρελαμβάνετο. οὐ παραλαμβάνεται δὲ μία θεραπεία τοῦ αὐτοῦ πάθους ὑποκειμένου, οὐκ ἄρα ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων γίνονται.

Κεφ. ι'. Τούτων δὲ κεφαλαιῶδες τῶν νῦν ἐκτεθέντων, χρήσιμον ἂν εἴη ὑπογράψαι, τί ἐστιν ἔνδειξις, καὶ πῶς ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται· καὶ τί τήρησις, καὶ ὅπως ἀπὸ τηρήσεως τὰ χρήσιμα τηρεῖται· καὶ τί ἀναλογισμὸς, καὶ ὅπως ἀπὸ αὐτοῦ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται. ὥσπερ τοίνυν τῶν φαινομένων τὰ μὲν ἐξ ἑαυτῶν εἰσι καταληπτὰ, οἷον τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν· τὰ δὲ τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὰ διὰ σημείων γιγνωσκόμενα· οὕτω καὶ τὰ συμφέροντα μὲν ἐνδείξει καταλαμβάνεται. συμπροσπίπτει γὰρ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ συμφέροντα, καὶ οὐδενὸς λογισμοῦ χρείαν ἔχει. διὰ τοῦτο γάρ τοι καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων ἀπὸ ἐγκαύσεως καὶ κρύους καὶ ἁπλῶς ἀπὸ πάντων βλάπτειν πεφυκότων ἀναχωρεῖ, συμπροσπίπτοντος

cationes remediorum fierent, uno affligente affectu, una et eadem curatio assumeretur: non assumitur autem una curatio, eodem subsistente affectu; non igitur ab affectibus remediorum indicationes fiunt.

Cap. X. Porro, his nunc summatim expositis, non abs re fuerit, quid sit indicatio, et quomodo ab indicatione utilitas desumitur: item quid observatio, et quomodo ab observatione utilitas petitur: item quid analogismus, et quomodo ab eo utile comprehenditur, explicare. Quemadmodum igitur apparentium quaedam ex seipsis comprehenduntur, ut album et nigrum: alia observatione percipiuntur, ut quae per signa cognoscuntur: ita sane et praesidia indicatione comprehenduntur, quippe auxilia cum iis, quae indicant, coincidunt, ac nullius ratiocinationis usum habent. Idcirco et animalia irrationalia ab aestu, frigore, et summatim omnibus nocere natis recedunt, ad id, quod condu-

δηλονότι τοῦ συμφέροντος. καὶ ἐπὶ σκόλοπος ἐμπεπηγότος, ἢ ἄλλου τινὸς, οὐδεὶς κατὰ λογισμὸν τὴν αἵρεσιν ποιεῖται. ὅπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἐναργῶς συγκατατεθέντων, πᾶσιν γὰρ ὑπερβαίνουσιν ἔνδειξιν ἡ διάνοια ἡμῶν συγκατατίθεται τῷ ἐναργεῖ, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἐνδείξεως καταλαμβανομένων γίγνεται. σώζεται οὖν ἀναλογία τις τῇ ἐνδείξει πρὸς τὰ φαινόμενα καὶ τὰ ἐναργῆ. ὅταν γὰρ τοῖς βλάπτουσι συμπίπτῃ τὸ συμφέρον, τότε οὔτε παρατηρήσει, οὔτε λογισμῷ χρώμεθα· αὐτὰ γὰρ τὰ βλάπτοντα ἐνδείκνυται τὸ συμφέρον. ἡ δὲ τήρησις ἀναλογίαν τινα ἔχει πρὸς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα. ὡς γὰρ ἐκεῖ τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνεσθαι λέγομεν, οὕτω κἀνταῦθα τοῦ συμφέροντος ἡ τήρησις γίγνεται. ἐπὶ γάρ τισι πλειστάκις κατὰ τὸ αὐτὸ ἀπηντηκόσιν, ἄνευ τῆς καταλήψεως τῶν ποιούντων αἰτίων, ἡ τοῦ συμφέροντος τήρησις γίγνεται, ὡς ἐπὶ αἱμωδίας ἡ ἀνδράχνη. οὔτε γὰρ τὸ συνεκτικὸν αἴτιον ἐνταῦθά γε δηλοῖ, οὔτε λογισμῷ τινι τὸ συμφέρον εὕρηται ἐπὶ τῶν ὑοσκύαμον εἰληφότων, ἢ τι τοιοῦτον δηλητήριον προσενεγκαμένων, κα-

cit, nimirum inclinantia, ac in aculeo infixo, aut alio quodam, nullus ex ratiocinatione molitur extractionem. Quod itaque in iis, quae evidenter approbata sunt (omnibus enim demonstrationem excedentibus intellectus noster ipsa evidentia assentit), hoc etiam in iis, quae ex indicatione capiuntur, consit. Itaque servatur proportio quaedam indicationi ad apparentia evidentiaque. Quum enim noxiis utile coincidit, tunc neque observatione neque ratiocinatione utimur: ipsa enim noxia id, quod conducit, indicant. At observatio proportionem quandam obtinet cum iis, quae per signa comprehenduntur. Nam in quibusdam saepe circa idem occurrentibus sine efficientium comprehensu caussarum ejus, quod conducit, observatio efficitur, ut in dentium stupore portulaca. Neque enim causa conjuncta hic indicat, neque enim ratiocinatione quadam remedium inventum est in iis, qui quum hyoscyamum assumpserunt, aut hujusmodi aliquid deleterium: per initia

Ed. Chart. II. [306.] Ed. Bas. I. (19.)

ταρχὰς μὲν ἡ θεραπεία ἔκ τε τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ τόπου παραλαμβάνεται, ἀπορίᾳ δὲ τοῦ αἰτίου ὕστερον ἤδη τοῖς τετηρημένοις χρώμεθα. τὸν μὲν γὰρ ἔμετον ἐν ἀρχῇ παραλαμβάνομεν, τοῦ αἰτίου ἐνδεικνυμένου τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ, καὶ τοῦ τόπου τὸν τρόπον τῆς προαιρέσεως ἐπιλαμβάνοντος. ὕστερον δὲ δὴ ἀγνοοῦντες τὴν αἰτίαν, τοῖς τετηρημένοις, οἴνῳ καὶ γάλακτι χρώμεθα. ἀναλογισμῷ δὲ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται, ὅταν ἀγνοῆται μὲν ἡ αἰτία, τήρησίς τε μηδεμία ὑπάρχῃ, ὁμοιότατον δ' ἐκ τῶν συμπτωμάτων ᾖ. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἀπὸ μὲν ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον ληφθῆναι οὐ δύναται, ἀγνοεῖται γὰρ τὸ αἴτιον· τηρήσεως δὲ οὐδεμιᾶς γεγενημένης, ἀναγκαζόμεθα τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων προσέχοντες μεταβαίνειν ἐπὶ τὸ ὅμοιον. ὑπὸ γὰρ αἱμόῤῥου τινὸς δηχθέντος, ἔπειτα αἱμοῤῥαγοῦντος, τὴν αἰτίαν, καθ' ἣν τοῦτο πάσχει, μὴ εἰδότες, μηδὲ τετηρηκότες, τοῖς πρὸς τὰς ἐκ διαιρέσεως αἱμοῤῥαγίας ποιοῦσι χρώμεθα. κατὰ τοιοῦτον δή τινα λόγον οἱ Κνιδιακοὶ ἰατροὶ τοὺς ἐν πνεύμονι πύον ἔχοντας θεραπεύειν ἐπειρῶντο, τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρώμενοι.

sane curatio ex causa et loco assumitur, inopia vero causae postea jam observatis utimur. Etenim vomitum per initia adhibemus, causa voluntatem ipsius indicante et loco voluntatis modum assumente; postea vero jam ignorantes causam, observatis vino et lacte utimur. Ex collectione autem rationum, quem analogismum dicunt, utile deprehenditur, cum causa quidem ignoratur, observatio ne una quidem est, simillimum autem ex symptomatis est: nam in hujusmodi ab indicatione utile capi non potest, quippe causa ignoratur: observationeque nulla facta, symptomatum similitudini attendentes, ad simile digredi cogimur. Nam ab haemorrho si quis sit morsus, deinde sanguis fundatur, causam, ex qua ita afficitur, ubi ignoremus, neque observaverimus, iis, quae ad sanguinis profusionem ex vulnere faciunt, utimur. Hac sane ratione etiam Cnidiaci medici eos, qui in pulmone pus habebant, curare conabantur, ad simile transitu utentes.

[307] ἐπεὶ γὰρ πᾶν τὸ ἐν πνεύμονι ὑπάρχον διὰ βηχὸς ἀναφέρεται, ἐξέλκοντες τὴν γλῶτταν, ἐνίεσάν τι εἰς τὴν ἀρτηρίαν ὑγρὸν τὸ σφοδρὰν βῆχα κινῆσαι δυνάμενον, ἵνα διὰ τῆς ὁμοιότητος τοῦ συμπτώματος ἀνενεχθῇ τὸ πύον. ὁ γοῦν ἀναλογισμὸς γίνεται ἐπὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. ἀναλογιζόμενοι γὰρ μεταβαίνομεν ἀπὸ τῶν ὁμοίων εἰς τὰ ὅμοια. οἱ δ' Ἐμπειρικοὶ ἑτέρως, καὶ οὐχ ὡς ἡμεῖς τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηνται. φασὶ γὰρ γίγνεσθαι τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν ἀπὸ βοηθημάτων εἰς βοηθήματα, ἢ ἀπο παθῶν ἐπὶ πάθη. ἀπὸ μὲν βοηθημάτων ἐπὶ βοηθήματα, οὕτως. ὅταν γὰρ τὰ αὐτὰ συμπτώματα τοῖς παραλαμβανομένοις προσῇ, τότε τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν ποιούμεθα, ὡς ἀπὸ μήλου ἐπὶ μέσπιλον. ἀλλὰ ῥητέον πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἀδύνατός ἐστιν ἡ τοιαύτη τοῦ ὁμοίου ὑμῖν μετάβασις. πότερον γὰρ λογισμῷ χρώμενοι μεταβαίνετε ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ τηρήσει; εἰ μὲν γὰρ τηρήσει, τήρησίς ἐστι τὸ γινόμενον, καὶ γινωσκόμενον, καὶ οὐχ ὁμοίου μετάβασις. εἰ δὲ λογισμῷ, ἐρωτητέον αὐτοὺς, πότερον τῇ πάντων τῶν (20) συμπτω-

Quoniam enim, quicquid in pulmone est, per tussim egeritur, linguam exserentes, liquorem quendam in arteriam indiderunt, qui vehementem movere tussim potest, ut per symptomatis similitudinem pus educatur. Fit itaque analogismus in transitu ad simile. Nam rationem ineuntes a similibus ad similia descendimus. Empirici autem alio modo, quam nos, transitu ad simile utuntur. Dicunt enim a simili digressum. ab auxiliis ad auxilia fieri, aut ab affectibus ad affectus. Ab auxiliis sane ad auxilia in hunc modum. Quum enim eadem symptomata iis, quae assumuntur, adfuerint, tunc similis transitum molimur, ut a malo ad mespilum. Verum contr eos dicendum est, fieri non posse, ut hujusmodi similis transitum faciatis. Utrum enim ratiocinatione utentes a simili ad simile transitis? an observatione? Si enim observatione, observatio est, quod fit et noscitur, non similis transitus: Sin autem ratiocinatione, rogandi sunt, num omnium

μάτων ὁμοιότητι προσέχοντες μεταβαίνουσιν ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ το ὅμοιον, ἢ τινων. εἰ μὲν οὖν τῇ πάντων φήσουσιν, οὐδὲν εὑρεθήσεται κατὰ πάντων τινὶ ὅμοιον. τὰ γὰρ κατὰ μηδ᾽ ὁτιοῦν διαφέροντα ἀλλήλων ταὐτά ἐστι, καὶ οὐχ ὅμοια. εἰ δὲ τῇ τινων συμπτωμάτων ὁμοιότητι φήσουσιν ἀρκεῖσθαι, πότερον ταῖς κατὰ τὸ σχῆμα ἢ χρῶμα ὁμοιότησι, φήσομεν, προσέχετε, ἢ ταῖς κατὰ σκληρότητα, ἢ μαλακότητα, ἢ μᾶλλον ταῖς κατὰ γεῦσιν, ἢ κατά τι τοιοῦτον τὴν ὁμοιότητα κρίνετε; ἂν δ᾽ ἢ τῇ κατὰ γεῦσιν λέγωσιν, ἢ κατ᾽ ἄλλ᾽ ὁτιοῦν, προδήλως ὁμολογήσουσι τὰ ὠφελοῦντα, καθ᾽ ὅ τι ὠφελεῖ, καταλαμβάνειν. ἐξ οὗ δῆλον, ὡς καὶ τὰ βλάπτοντα, καθ᾽ ὅ τ βλάπτει, ἀναγκασθήσονται ὁμολογεῖν εἰδέναι. τῇ γὰρ ἐναντιότητι τῇ πρὸς τὰ βλάπτοντα τὰ ὠφελοῦντα ὠφελεῖ. εἰ τοίνυν τὸ μέσπιλον κατὰ τὸ ἐμφερῆ τῷ μήλῳ τὴν γευστην ἔχειν ποιότητα ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν αἱρεῖται, ἰστέον ὅτι τῇ κατὰ την γεῦσιν ὠφελεῖ ποιότητι. καὶ ἐπεὶ αὕτη πρ δηλός ἐστι στύφουσα, συμπροσπίπτει τῇ καταλήψει ταύτῃ το ἐναντίας εἶναι ποιότητος ἢ δυνάμεως τὰ βλά-

symptomat m similitudini attendentes, a simili ad simile digrediuntur, an quorundam? Si igitur omnium dicent, nihil omnibus alicubi simile invenietur. Quae enim in nullo invicem differunt, eadem sunt, et non similia. At si aliquorum symptomatum similitudinem abunde esse dicent, utrum figurae, an coloris similitudini, dicemus, attenditis, an duritiei, aut mollitiei, aut potius gustatui odoratuique, aut hujusmodi alicujus similitudini advertentes judicabitis? At si vel gustus similitudini dicant, vel alterius cujusdam, manifesto fatebuntur ea, quae juvant, quatenus juvant, percipere. Unde constat, quod etiam noxia, quatenus nocent, scire se fateri cogentur. Etenim quae prosunt, contrarietate, quam cum noxiis habent, auxiliantur. Si igitur mespilum eo, quod similem malo cotoneo in gustu qualitatem obtinet, in dysentericis assumitur, sciendum est, qualitate in gustu opitulari: et quia haec palam astringit, simul coincidit comprehensioni huic, ea, quae offendunt, contraria esse qualitate, aut facultate.

πτοντα εἰ δὲ καταληπτῇ αἰτίᾳ ὑπεναντιοῦνται τὰ βοηθήματα, δῆλον ὅτι καταληπτά ἐστι τὰ κεκρυμμένα, καὶ χρήσιμα γιγνώσκεσθαι.

Κεφ. ιά. Πῶς μὲν οὖν ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται, εἴρηται. νῦν δὲ τὰς ὑπογραφὰς ἑκάστου αὐτῶν ἐκθησόμεθα. ἔστι τοίνυν ἔνδειξις ἡ συμπροσπίπτουσα κατάληψις τοῦ ὠφελοῦντος ἅμα τῇ τοῦ βλάπτοντος καταλήψει, ἄνευ τηρήσεως ἢ λογισμοῦ. πεῖρα δ' ἐστὶ τοῦ πλειστάκις ἢ κατὰ τὸ αὐτὸ ἑωραμένου κατάληψις καὶ μνήμη. ἡ οὕτως. ἔνδειξίς ἐστιν, ὅταν καταλαμβανομένοις πράγμασι συμπροσπίπτῃ τὸ συμφέρον ἄνευ ἀποδείξεως καὶ παρατηρήσεως. πεῖρα δ' ἐστὶν ἡ τοῦ πλειστάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἑωραμένου τήρησίς τε καὶ μνήμη. ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ τήρησις ὅ τι καὶ πεῖρα. ἀναλογισμὸς δ' ἐστὶ σύγκρισις καὶ κατάληψις αἰτίων ὠφελούντων ὁμοιότησιν. ἑξῆς τοίνυν τὰ ἴδια ἑκάστης αἱρέσεως ἐκθέμενοι, τὴν ἀντίῤῥησιν πρὸς ἑκάστην αὐτῶν, λέγω δὴ τῶν Ἐμπειρικῶν καὶ Μεθοδικῶν, ποιησόμεθα. [308] ἔστι δὲ ἴδια τῶν Ἐμπειρικῶν ταῦτα· ἡ ἐπὶ ταῖς

Sin autem comprehenfae caufae praefidia adverfantur, clarum eft, abdita comprehendi poffe, et utilia cognofci.

Cap. XI. Quomodo igitur utile ab indicatione comprehenditur, expofitum eft. Nunc autem defcriptiones fingulorum explicabimus. Eft igitur indicatio auxilii comprehenfio una cum noxii perceptione, fine obfervatione vel ratiocinatione incidens. Experientia porro eft ejus, quod faepe et in eodem vifum eft, comprehenfio et memoria. Vel in eum modum. Indicatio eft, cum id, quod conducit, rebus perceptis coincidit, fine demonftratione et obfervatione. Experientia eft ejus, quod fubinde et in eodem vifum eft, obfervatio et memoria. Eft autem idem obfervatio, quod et experientia. Analogismus autem, *collectio rationum*, eft dijudicatio comprehenfioque caufarum fimilitudine juvantium. Deinceps igitur propria cujusque fectae interpretati, unicuique ipforum, Empiricorum dico et Methodicorum, contradicemus. Sunt autem propria Empiricorum haec: concurrentium fymptomatum, quae

συνδρομαῖς τήρησις τῶν ὠφελούντων, ἡ ἱστορία, ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις, ὡς ἐκεῖνοι γίνεσθαι ἀξιοῦσιν. ἄλλῳ γάρ τινι τρόπῳ οἱ Λογικοὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηνται, ὡς προϊόντες δείξομεν τὴν διαφοράν.

Κεφ. ιβ'. Δεῖ δὲ τὸν ἀντιλέγοντα τοῖς Ἐμπειρικοῖς κατὰ δύο τρόπους τὴν ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησιν ἀποκτᾶσθαι. ἡ μὲν γὰρ τῶν δυναμένων τήρησις κοινή· ἡ δὲ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν ἰδία ἐκείνων. ἤτοι γὰρ χρὴ ὡς ἀδύνατον αὐτὴν παντάπασιν ἀναιρεῖν, ἢ συγχωρεῖν μὲν εἶναι δυνατὸν, ἄνευ δὲ λόγου ἀποφαίνειν αὐτὴν ἀδύνατον. πρῶτον τοίνυν, ὅτι καὶ ἄνευ λόγου ἀποφαίνειν αὐτὴν ἀδύνατος ἡ τήρησις, διὰ τούτων ἄν τις ἐπιδείξειεν. ὁμολογοῦσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, ὅτι οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινομένοις συμπτώμασι τὴν τήρησιν ποιοῦνται. οὔτε γὰρ ἐπὶ ξανθότητος, φέρε, ἢ λευκότητος, ἢ σιμότητος, ἢ γρυπότητος τηρεῖν φασι. καίτοι καὶ ἐπὶ χρωμάτων διαφορὰν τηροῦσί τινα, ὡς ἐπὶ τῶν ἰκτερικῶν, καὶ ἐπὶ σχήματος, ὡς ἐπὶ τῶν καταγμάτων καὶ τῶν ἐξαρθρήσεων. ἀλλ' οὔτοι γε καὶ ἐπὶ τοῖς προειρημένοις· ὥσπερ γάρ, φασὶν,

ſyndrome appellatur, obſervatio, auxiliorum hiſtoria, ſimilis transitus, ut illi fieri volunt. Alio namque modo quodam Rationales ſimilis transitu utuntur, ut procedente ſermone differentiam indicabimus.

Cap. XII. Convenit porro eum, qui Empiricis contradicet, duplici modo concurſuum obſervationem moliri. Etenim poſſibilium obſervatio communis eſt, in ſymptomatis autem illorum propria. Vel enim tanquam impoſſibilem ipſam prorſus tollere oportet, aut fateri quidem, poſſibilem eſſe, verum ſine ratione ipſam proferri non poſſe. Primum igitur obſervationem absque ratione proferri non poſſe his aliquis oſtenderit. Fatentur Empirici, ſe in omnibus apparentibus ſymptomatis obſervationem moliri. Neque enim in flavo, ſi libet, aut albo, aut ſimo, aut adunco obſervare ſe pronunciant, etſi etiam in coloribus differentiam quandam obſervent, ut in ictericis, et in figura, ut in fracturis et luxatis, ſed neque etiam in praedictis. Quemadmodum enim, in-

οἱ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν λέγοντες οὐ πάντα ἐνδείκνυσθαι λέγουσιν· οἵ τε γὰρ Μεθοδικοί τινα τῶν φαινομένων ἐνδείκνυσθαί φασι, καὶ οὐ πάντα· οἵ τε Λογικοὶ τῶν κεκρυμμένων, καὶ οὐ πάντα· οὕτω καὶ οἱ Ἐμπειρικοὶ οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς συμπτώμασι τὴν τήρησιν, ἀλλ' ἐπί τισι ποιεῖσθαί φασιν. οὔτε γὰρ τὰ γεγονότα πάντα, οὔτε τὰ παρόντα χρήσιμα οἴονται πρὸς τήρησιν εἶναι. οἷον, δέδηκταί τις ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος· πολυπραγμονεῖ παρελθὼν ὁ Ἐμπειρικὸς μόνον, εἰ ὑπὸ λυττῶντος, τῶν δ' ἄλλων τῶν προγεγονότων ἐξετάζει οὐδὲ ἕν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς παροῦσιν· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ ἁπλότητι τριχῶν, ὡς ἔφην, ἢ οὐλότητι. ἐπιζητεῖν οὖν ἄξιον παρ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν συμπτωμάτων, ἀλλ' ἐπί τινων τὰ συμφέροντα τηροῦσιν, μηδὲν διαφερόντων τῶν συμπτωμάτων, καθὰ φαινόμενά ἐστι, τῶν τε ἐφ' οἷς ἡ τήρησις γίγνεται, καὶ τῶν ἄλλων ἀχρήστων. τί οὖν ἐστι τὸ ἐνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, εἰπάτωσαν, πότερον φαινόμενον, ἢ κεκρυμμένον; εἰ μὲν οὖν φαινόμενον φήσουσιν εἶναι, ᾧ

quiunt, qui ab indicatione auxilia capi affirmant, non omnia indicari docent; si quidem Methodici quaedam apparentia indicare asserunt, et non omnia; Rationales abdita, et non omnia: ita et Empirici non in omnibus symptomatis observationem, sed in quibusdam fieri dictitant. Neque enim praeterita omnia, neque praesentia utilia ad observationem arbitrantur. Utpote morsus aliquis est a cane rabioso. Empiricus aggressus tantum curiose scrutatur, an a rabioso: aliorum vero praeteritorum ne unum quidem petit; similiter etiam in praesentibus: neque enim in pilis simplicibus, ut dixi, aut crispis. Qua de causa ab ipsis quaerendum est, cur non in omnibus symptomatis, sed in quibusdam auxilia observent, quum symptomata nihil differant, quatenus apparentia sunt, tum ea, in quibus fit observatio, tum alia inutilia. Quid igitur est, quod utilia symptomata indicat? dicant, num apparens an occultum? Si igitur appa-

διακρίνεται τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, καὶ ἐφ' οἷς δεῖ τὴν τήρησιν γίγνεσθαι, φήσομεν πάλιν τοῦτο, φαινόμενον μηδενὶ διαφέρειν τῶν συμπτωμάτων, καθ' ὃ φαίνεται, τῶν ἀχρήστων συμπτωμάτων· εἰ δ' αὖ κεκρυμμένον φήσειεν εἶναι τὸ ἐνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, ὁμολογήσουσι τὰ κεκρυμμένα πρὸς τὴν τήρησιν τῶν συμπτωμάτων χρήσιμα εἶναι. ἀλλὰ μὴν τὰ κεκρυμμένα οὐδενὶ ἄλλῳ ἢ λόγῳ καταληπτά εἰσιν. ὥστε, εἰ χρήσιμον μὲν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησίς ἐστι τῶν κεκρυμμένων, καὶ οὐδενὶ ἢ λόγῳ ταῦτα καταλαμβάνεται, δῆλον ὡς ἀδύνατος ἄνευ λόγου ἡ τήρησις γίνεται. διὰ τούτου μὲν οὖν τοῦ λόγου προσαναγκάζειν αὐτοὺς ὁμολογεῖν, χρήσιμον εἶναι πρὸς τήρησιν τὸν λόγον. οἱ δὲ, ἀπαντῶντες πρὸς ἡμᾶς, λέγουσι καὶ τῶν συμπτωμάτων τὰ χρήσιμα εἶναι πείρᾳ κατειληφέναι· καὶ ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖσδε τοῖς συμπτώμασι χρὴ τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖσδ' οὐκ ἔτι, καὶ τοῦτο τετηρηκέναι. πρὸς τοῦτο βραχὺς ἐστιν ὁ λόγος. ἀπείρων γὰρ ὄντων συμπτωμάτων, [309] ἐφ' οἷς οὐ χρὴ τηρεῖν, ἀδύνατον ἦν τετηρηκέναι ἐφ' ἅπασι

rens eſſe dicunt, quo utilia ab accidentibus discernuntur, et in quibus obſervationem fieri conveniat, inferemus rurſus hoc. Apparens nullo differre ſymptomate, quatenus apparet, ab inutilibus ſymptomatis. Si rurſus abditum eſſe dixerint id, quod indicat utilia ſymptomata, fatebuntur abdita ad ſymptomatum obſervationem utilia. Attamen abdita nullo alio quam ratione comprehendi poſſunt. Quare ſi utilis quidem fuerit in concurſibus obſervatio abditorum, et nulla alia re quam ratione haec comprehenduntur, conſtat, obſervationem ſine ratione fieri non poſſe. His igitur verbis coguntur ipſi fateri, rationem ad obſervationem eſſe accommodatam: refragantes autem nobis dicunt, etiam ſymptomata utilia eſſe, experientiaque comprehendiſſe. Item, quod in aliis ſymptomatis obſervare convenit, in aliis non item, id quoque obſervaſſe. Ad hoc brevis eſt reſponſio. Quum enim infinita ſint ſymptomata, in quibus obſervandum non eſt, fieri nequivit, ut hoc idem in omnibus obſervaverit,

τοῦτο αὐτὸ, ὅτι οὐ χρὴ ἐπ' αὐτοῖς τηρεῖν, ἐπ' απε ροις γὰρ τηρεῖν ἀδύνατον. τελευταῖον οὖν αὐτοῖς πάντοθεν σ υνελαυνομένοις λείπεται λέγειν, κατὰ ἀποκλήρωσιν ἐληλυθέναι, ἐπὶ μὲν τοῖςδέ τισι συμπτώμασι τηρεῖν, ἐπὶ δὲ το ςδε μηκέτι· οὗ τί ἂν εἴη γελοιότερον; οὗτος μὲν οὖν ὁ λόγος ταύτῃ τελευτᾷ.

Κεφ. ιγ'. Ὅτι δ' ἀδύνατός ἐστιν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις, διὰ τούτων ἐπιδείξομαι. φασὶ τοίνυν οἱ Ἐμπειρικοὶ, ὅτι ἡ τήρησις οὐκ ἐφ' ἑνὶ, οὔτ' ἐπὶ δύο. ἀλλ' ἐπὶ πλείστοις καὶ πλειστάκις τεθεωρημένοις καὶ ὡσαύτως ἔχουσι γίνεται. πυνθανομένων οὖν αὐτῶν, εἰ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τῶν συμπτωμάτων τὰ συμφέροντα τηροῦσιν, ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τηρεῖν φήσουσιν. ἐὰν γὰρ ἐπὶ μὲν τοῦδε πυρετὸς, φέρε, ἢ καὶ φλεγμονὴ, ἐπὶ δὲ τοῦδε ἀπόκρισις χολῆς δι' ἐμέτου ἢ δι' ἕδρας γένηται, οὐχ οἷον τὴν αὐτὴν ποιήσασθαι τήρησιν. ὅτι οὖν ἐξαρκεῖ κατὰ τὸ γένος τὰ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα, οὐδαμῶς φήσουσιν, ἀλλὰ

quod in ipsis observare non oportet: quippe in infinitis observare impossibile est. Postremo ipsis undequaque agitatis, ut dicant, superest, casu ac fortuito se procedere, in aliis quibusdam symptomatis ut observent, in aliis non item: quo quid erit magis ridiculum? Haec igitur disputatio ita finiat.

Cap. XIII. Quod autem in concursibus observatio esse nequit, his demonstrabo. Ajunt igitur Empirici, observationem non in uno, neque in duobus, sed in plurimis et subinde visis ac eodem modo habentibus fieri. Quum itaque ipsi interrogentur, num in ipsis generibus symptomatum auxilia observent, necessario in ipsis generibus observare dicent. Si enim in hoc febris, verbi gratia, fit et inflammatio, in alio bilis per vomitum aut sedem excretio fiat, eadem observatio fieri non potest. Quod igitur sufficit genere eadem esse symptomata, nequaquam dicent, verum numero paria esse opor-

κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἴσα εἶναι δεῖ. ἐὰν γὰρ τὰ αὐτὰ μένῃ συμπτώματα, μὴ πάντα δὲ, ἢ πλείω, ἐξαλλάσσεται ἡ συνδρομὴ, καὶ ἑτέρας χρεία τηρήσεως. δεῖ γὰρ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι καὶ τοῖς ἴσοις ἀριθμοῖς τὴν τήρησιν γίγνεσθαι. ὅπως δ' ἐξαλλάσσεται ἡ πᾶσα θεραπεία περὶ τοῦ πλεονασμοῦ καὶ ἐνδείας συμπτωμάτων, ἐντεῦθεν σκεπτέον. ἔστιν οὖν τις ἐπὶ τῆς φλεγμονῆς τετηρημένη θεραπεία. ἂν οὖν ἕν τι σύμπτωμα περιέλῃ τῆς φλεγμονῆς, οἷον τὴν αἴσθησιν, ἐξαλλάσσεται καὶ ἡ θεραπεία. ἀντὶ γὰρ φλεγμονῆς σκίῤῥος γίνεται, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ θεραπεία ἁρμόζει. οὕτω (21) μὲν οὖν παρὰ ἔνδειαν συμπτώματος ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. παρὰ δὲ πλεονασμὸν οὕτως. ἂν τῇ φλεγμονῇ πυρετὸς ἢ συγκοπὴ προσγένηται, ἅμα τῷ πλεονασμῷ τῶν συμπτωμάτων διαφέρουσα μὲν γίνεται ἡ συνδρομὴ, διαφέρουσα δὲ καὶ ἡ θεραπεία παραλαμβάνεται. καὶ οὐ μόνον κατὰ γένος ταὐτὰ εἶναι δεῖ συμπτώματα, καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἴσα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος δεῖ μήθ' ὑπερβάλλειν, μήτ' ἐλλείπειν. καὶ γὰρ παρὰ τὰ μεγέθη τῶν συμπτωμάτων

tet. Si enim eadem manent fymptomata, non omnia vero aut plura, turbabitur concurfus, et alterius ufus eft obfervationis. Convenit enim in eisdem generibus et paribus numeris obfervationem fieri: quomodo autem evariat tota curatio ob copiam indigentiamque fymptomatum, hinc confiderandum eft. Eft igitur curatio quaedam in inflammatione obfervata. Si unum aliquod fymptoma ab inflammatione fuftuleris, utpote fenfum, evariat etiam curatio. Nam in vicem inflammationis fcirrhus nafcitur, et non eadem curatio convenit. Ita igitur propter fymptomatis defectum curatio mutatur; ob copiam vero in hunc modum. Si inflammationi febris aut fyncope acceflerit, una cum fymptomatum copia diverfus fane concurfus oritur, diverfa quoque curatio adhibetur. Ac non modo genere eadem effe convenit fymptomata, et numero paria, fed etiam magnitudine oportet neque excedere, neque deficere. Si quidem ob fymptomatum

ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. τὰς μὲν γὰρ ἐπιπολῆς διαιρέσεις οὐ ῥάπτομεν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἀσιτίᾳ ἄν τις χρήσαιτο. διαιρέσεως δὲ μεγάλης γεγενημένης, καὶ ἀσιτίαν παραλαμβάνομεν, καὶ φλεβοτομίαν, καὶ ἀγκτῆρας, καὶ τὰ ὅμοια. καὶ οὐκ ἐπαρκεῖ τῷ γένει τὰ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα, καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσα, καὶ τῷ μεγέθει ὅμοια, ἀλλὰ καὶ χρόνον δεῖ τηρήσει παραλαμβάνεσθαι. ἄλλα γὰρ ἀρχομένων τῶν νοσημάτων βοηθήματα παραλαμβάνεται, ἄλλα δ᾽ ἀκμαζόντων. ἀρχομένων γὰρ τῶν νούσων, ἤν τι δοκέῃ κινέειν, κινέειν· ἀκμαζουσῶν δὲ, ἡσυχίην ἔχειν, ἔφη Ἱπποκράτης. καὶ φλεγμονῆς δὲ ἀρχομένης μὲν, τοῖς ἀποκρουστικοῖς χρώμεθα, μετὰ δὲ τοῦτο καταπλάσμασι καὶ τοῖς διαφορεῖν τὸ ἐπενεχθὲν δυναμένοις. δεῖ δὲ καὶ τὴν τάξιν τοῖς εἰρημένοις συμπαρατηρεῖν, καὶ γὰρ παρὰ τὴν τάξιν ἐξαλλάσσεται ἡ συνδρομή. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὴν θεραπείαν ἐξαλλάσσεσθαι ἀναγκαῖον. ἄλλως γὰρ τοὺς μανέντας, εἶτα πυρέξαντας θεραπεύομεν, καὶ ἄλλως τοὺς πυρέξαντας, εἶτα μανέντας. καὶ γὰρ ὀλέθρια καὶ οὐκ ὀλέθρια παρὰ τὴν τάξιν τῶν συμπτωμάτων, ὡς

magnitudinem curatio variat. Etenim ſuperficiarias diviſiones non ſuimus, imo neque inedia quis uteretur. At ubi magna eſt facta diviſio, inediam, ſanguinis detractionem, fibulas et ſimilia adhibemus. Ac non ſufficit genere eadem eſſe ſymptomata, ac numero paria, et magnitudine ſimilia, ſed etiam tempus obſervationi adjungere oportet. Alia enim incipientibus morbis remedia adhibentur, alia vigentibus. *Etenim incipientibus, ſiquid movendum eſt, moveto; quum vigent, quieſcendum eſt,* inquit Hippocrates; ac in inflammatione, quum incipit quidem, repellentibus utimur: poſt hoc cataplasmatis et iis, quae, quod impactum eſt, poſſunt diſcutere. Jam ordinem praedictis apponere oportet. Etenim ob ordinem concurſus immutatur: idcirco etiam curationem evariari eſt neceſſum. Aliter enim inſanientes, deinde febricitantes curamus; ac aliter febricitantes, deinde inſanientes. Etenim lethales et non lethales ex ordine ſympto-

Ed. Chart. II. [309. 310.] Ed. Bas. I. (21.)

ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐστὶ δῆλον, τὰ πάθη γίνεται. πυρετος μὲν ἐπὶ σπασμοῦ οὐ μόνον ἀκίνδυνος, [310] ἀλλὰ καὶ λύει τὸ νόσημα· ἐπὶ πυρετοῦ δὲ σπασμὸς ὀλέθριος. ἐξαλλασσομένης δὲ τῆς συνδρομῆς, παρὰ τὴν τάξιν τῶν συμπτωμάτων, ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐστὶ δῆλον, ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν, καὶ τὴν θεραπείαν διαφέρειν. ἐπεὶ τοίνυν οὐ μόνον ταὐτὰ τῷ γένει τὰ συμπτώματα, καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσα τε καὶ τῷ μεγέθει ὅμοια εἶναι δεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τὴν τάξιν τὴν αὐτὴν φυλάττεσθαι ἀναγκαῖον, εἰ μέλλοι ὑγιὴς ἡ τήρησις ἔσεσθαι, ἀδύνατον δ' ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ, μὴ ὅτι πλείοσιν, ἀλλὰ καὶ δυο ἀῤῥώστοις τὰ εἰρημένα πάντα ὁμοίως συμβῆναι, δῆλον ὡς ἀδύνατος ἔσται ἐπὶ τῇ συνδρομῇ τήρησις. ὅτι δ' ἀδύνατον τὰ εἰρημένα πάντα ἐπὶ πᾶσιν ἢ πλείοσι συγχωρῆσαι, διὰ τούτων ἄν τις ἐπιδείξειε. παρὰ τὴν αἰτίαν, καὶ τοὺς πάσχοντας τόπους, καὶ τὰς ἡλικίας, καὶ παρὰ τὰ ἔθη, καὶ παρὰ τὰ μεγέθη τῶν συμπτωμάτων, καὶ παρὰ τὰς φύσεις, καὶ παρὰ τὰς ὥρας, καὶ τὰς χώρας διαφέροντα τὰ πάθη γίγνονται· ἀδύνατον

matum, ut ex eventis constat, affectus oriuntur: febris sane in convulsione non modo periculi expers est, sed etiam morbum solvit; in febri autem convulsio lethalis est. Variato jam concursu propter ordinem symptomatum, ut ex eventis conspicuum est, necessario fateri oportet, etiam curationem differre: quoniam non solum eadem genere symptomata, et numero paria, ac magnitudine similia esse oportet, sed etiam idem tempus eundemque ordinem servare necessarium est, si sana observatio futura est. At non possunt in omni vita duobus aegrotis, nedum pluribus, praedicta similiter omnia accidere. Unde constat, in concursu observationem fore impossibilem. Quod autem omnia commemorata in omnibus aut pluribus simul evenire nequeunt, his aliquis demonstraverit. Ob causas, locos affectos, aetates, consuetudines, symptomatum magnitudinem, naturas, anni tempora et regiones diversi affectus oriuntur: ac impossibile prorsus est, duo-

πάντως δυσὶ συγχωρῆσαι ἀνθρώποις, ὡς ὁμοίως κατὰ πάντα ἔχουσι. διόπερ ἀδύνατός ἐστιν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις. κἂν δύο δ' ἀπαράλλακτοι εὑρεθῶσιν, οὐδ' οὕτως ἡ τήρησις δυνατὴ, διότι ἐπὶ πλειόνων αὐτὴν γενέσθαι δεῖ. ἀλλὰ πῶς, φασὶ, τὸ ἑαυτῶν ὑμεῖς κατασκευάζετε δόγμα; δοκοῦμεν γὰρ αὐτοῖς ἀδυνατοῦντες τηρεῖν, καὶ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασι, καὶ ἐπὶ ταῖς δυνάμεσι. ὅτι γὰρ ὁ ἐλλέβορος καθαίρει καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἰοβόλων, τηρήσει κατείληπται. καὶ ἐπὶ τῇ αἱμωδίᾳ ἡ αἰτία οὐ μὴν κατείληπται, ὅτι δ' ἀνδράχνη λύει αὐτὴν, τετήρηται. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἡμεῖς μὲν τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων περιορίζοντες τῇ πρὸς τοὺς σκοποὺς ἀναφορᾷ, καὶ τῇ χρείᾳ τὸ χρήσιμον κρίνομεν. κατειληφότες οὖν καὶ τὰ ἀπὸ τῶν αἰτιῶν ἐπιφερόμενα ἅπαντα συμπτώματα, ὡς τὸ βάρος, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν τόπων, ὡς τὸ δυσπνοεῖν, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς δυνάμεως, ὡς τὸ λειποθυμεῖν, εὑρίσκομεν, ὅτι ταῦτα μὲν χρήσιμα, τὰ λοιπὰ δ' ἄχρηστα. ἐπεὶ οὖν περιεγράψαμεν τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων τῇ πρὸς τοὺς σκοποὺς ἀναφορᾷ,

bus hominibus evenire, ut similiter in omnibus habeant; quapropter impossibilis est in concursibus observatio. Et si duo impermutabiles inveniantur, neque sic observatio possibilis est, eo quod in pluribus ipsam fieri oporteat. Sed quomodo, inquiunt, vestrum vos dogma astruitis? videmur enim ipsi non posse observare et in symptomatis et in facultatibus. Quod enim veratrum venenum in virulentis animalibus purgat, observatione comprehensum est; ac in dentium stupore causa non sane percepta est; quod autem portulaca eum solvat, observatum est. Respondere itaque ipsis oportet, nos sane utilia symptomata relatione ad scopos circumscribentes etiam usu utilitatem judicare. Quum igitur perceperimus omnia symptomata, quae a caussis inferuntur, ut gravitatem: et a locis, ut spirandi difficultatem: et quae a virtute, ut animae defectum: invenimus sane haec utilia, reliqua inutilia. Quoniam igitur utilia symptomata circumscripsimus rela-

Ed. Chart. II. [310.] Ed. Bas. I. (21.)

ὅσα μὲν αἰτίας, ἢ τόπου, ἢ δυνάμεώς ἐστι συμπτώματα, ταῦτα χρήσιμα νομίζομεν, ὅσα δὲ μὴ, ἄχρηστα. κἂν μὴ καταλαμβάνωμεν οὖν μήτε τὰς νοσαζούσας αἰτίας, μήτε τοὺς πεπονθότας τόπους, τῷ δύναμιν ἔχειν διακριτικὴν, ὡς ἔφην, συμπτωμάτων χρησίμων τε καὶ ἀχρήστων, κἂν μὴ δυνάμεθα τὰς τηρήσεις ποιεῖσθαι ἐπὶ τοῖς ποιήσασιν, ὡς ἐπ᾽ αἰτίοις, ἢ πεπονθόσι τόποις, οἷον αἵματος ἐνοχλοῦντος, μὴ κατειληφότες, ὅτι αἷμά ἐστι τὸ νοσάζον, ἀπὸ δὲ τοῦ βάρους τοῦ ἐπιφερομένου συμπτώματος, ὅτι αἰτία ἐστὶ τὸ βάρος, ὁρμώμενοι τηρεῖν ἐπ᾽ αὐτοῖς δυνάμεθα. οὕτω καὶ ἐπὶ τῇ δυσπνοίᾳ, οὐκ εἰδότες, ὅτι κοιλίας, ἢ πνεύμονος, ἢ ἥπατος, ἢ διαφράγματος, ἢ τινος ἑτέρου τόπου πάσχοντός ἐστι σύμπτωμα, μόνον δ᾽, ὅτι τόπος ἐστὶ, εἰδότες, τηρῆσαι ἐπ᾽ αὐτοῖς δυνάμεθα, ὡσεὶ καὶ ἐπὶ τῷ τόπῳ αὐτῷ. ὅσα δὲ μήτε τόπου ἐστὶ συμπτώματα, μήτε αἰτίας, μήτε δυνάμεως, ὡς παρέλκοντα παραιτούμεθα. τὴν εὐχρηστίαν οὖν καὶ τὴν ἀχρηστίαν, ἐφ᾽ οἷς τηροῦμεν σκοποῖς, πρὸς τοὺς Ἐμπειρικοὺς ῥητέον· ὅτι ἡμεῖς ἐπὶ μόνοις τοῖς γένεσι τῶν συμπτω-

tione ad scopos, quae sane causae, aut loci, aut facultatis sunt symptomata, haec utilia censemus: quae vero non sunt, inutilia. Si igitur neque causas morbiferas, neque locos affectos comprehendimus, eo quod facultatem habeamus discretricem, ut dixi, symptomatum utilium et inutilium: etsi non possimus observationes moliri in efficientibus, vel causis, vel locis affectis, utpote sanguine molestante, non percipientes sanguinem esse, qui morbum inferat: a gravitate autem illato symptomate, quod gravitas causa sit, commoti quaerere in ipsis possumus: ita et in difficultate spirandi, ignari ventris, aut pulmonis, aut hepatis, aut diaphragmatis, aut alterius cujusdam loci affecti symptoma esse, solum vero, quid locus sit, scientes, in ipsis observare possumus, veluti et in ipso loco. Quae vero neque loci sunt symptomata, neque causae, neque virtutis, tanquam adjectitia aversamur. Itaque commoditas incommoditasque, usus eorum, in quibus observamus scopis, adversus Empiricos producenda: quoniam nos in solis symptomatum generibus ob-

μάτων τηροῦμεν, ἐφ' ὧν μήτε δυνάμεως, μήτε καιροῦ, μήτε μεγέθους, μήτε τάξεως, μήτ' ἄλλου τινὸς χρεία, ὡς ἐπὶ αἱμωδίᾳ τὴν ἀνδράχνην. τί οὖν κωλύει, φήσουσιν ἴσως, καὶ ἡμᾶς οὕτω τηρεῖν; [311] ἂν ἐπὶ τούτων, φήσομεν, ἐφ' ὧν γένος συμπτωμάτων τηρεῖται, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἔμπροσθεν, τῶν λοιπῶν, ἐφ' ὧν χρεία καιροῦ καὶ μεγέθους καὶ δυνάμεως, μηκέτι συμφωνεῖτε ἡμῖν. ἐὰν δὲ λέγωσιν, ὅτι ἐπὶ αἱμόῤῥου δήγματος πλείονα παρακολουθεῖ συμπτώματα, καὶ οὐδὲν ἐπὶ τούτων τετηρήκατε, τίν' ἂν φήσομεν, ὅτι οὐκ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ προκαταρκτικῷ αἰτίῳ τηροῦμεν; ἐπιζητοῦμεν δὲ τὰ συμπτώματα εἰς κατάληψιν τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων, ἐφ' οἷς τετηρήκαμεν. ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν αἰτίαν, καὶ ἀποροῦντες κατ' ἔνδειξιν θεραπείας, τὴν ἐπὶ ταῖς προκαταρκτικαῖς αἰτίαις τήρησιν παραλαμβάνομεν. τηροῦμεν δὲ οὐ μόνον ἐπὶ αἰτίοις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τόπῳ ἑνί. ἐπὶ οὖν τῇ τοῦ ἥπατος πείσει καὶ ἐπὶ σπληνὸς πείσει τετηρήκαμέν τινα. ἂν δὲ λέγωσιν, ἓν ἑκάστῳ τούτων σύμπτωμα παρακολουθεῖ, φήσομεν, ἔστιν ὅτε οὐχ ἕν, ἀλλὰ

ſervamus, in quibus neque virtutis, neque temporis, neque magnitudinis, neque ordinis, neque alterius cujusdam uſus, ut in dentium ſtupore portulacam. Quid igitur prohibet, inquiunt, forte et nos ita obſervare? Si in his dixerimus, in quibus ſymptomatum genus obſervatur, ſicut et nos antea reliquorum, in quibus uſus temporis, magnitudinis, virtutis, non amplius nobis ſuffragatur. Si autem dixerint, in haemorrhi morſu plura ſubſequi ſymptomata, et nihil in his obſervatis, quaenam dicemus? quoniam non in ſymptomatis, ſed in primitiva cauſa obſervamus. Inquirimus autem ſymptomata ad primitivarum cauſarum, in quibus obſervamus, comprehenſionem. Ignorantes enim cauſam, et curatione ſecundum indicationem deſtituti, obſervationem in cauſis primariis factam adhibemus. Obſervamus autem non ſolum in cauſam, ſed etiam in loco uno. Itaque in jecinoris affectu et lienis nonnulla obſervavimus. At ſi dixerint, unum ſingulos hos ſymptoma comitatur, adſeremus interim non unum, ſed multa. Scru-

Ed. Chart. II. [311.] Ed. Bas. I. (21. 22.)
πολλά. πολυπραγμονοῦμεν δὲ τὰ πολλὰ, καὶ οὐχ ἵνα ἐπ' αὐτοῖς τηρήσωμεν, ἀλλ' ἵν', ἐφ' ᾧ τηροῦμεν, καταλάβωμεν· ἐπὶ τῶν ἡπατικῶν πεπονθέναι τὸ ἧπαρ, ἐφ' ᾧ τήρησις γίγνεται, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ ἐπὶ τῇ προκαταρκτικῇ αἰτίᾳ τήρησις γίγνεται. οὐ γὰρ ἐπὶ τῇ αἱμωδίᾳ ἡ ἀνδράχνη τετήρηται, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἀπὸ τῶν ὀξέων ἢ στρυφνῶν γεγενημένῃ διαθέσει. τοὺς γοῦν ἀπὸ ῥεύματος αἱμωδιῶντας, ἢ δι' ἔμετον, ἢ πριόντων τινῶν, οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ ἀνδράχνη. ἐπιζητήσαντες οὖν πρότερον τὴν αἰτίαν, ἀφ' ἧς γέγονεν ἡ αἱμωδία, ἔπειθ' οὕτως αὐτῇ χρώμεθα. τὰ δὲ παραλαμβανόμενα ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐκ ἐναντιοῦται ταῖς προκαταρκτικαῖς αἰτίαις. οὐ γάρ ἐστιν ἄλλα ταῖς συνεκτικαῖς. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὸ ταῖς ἐπιδρομαῖς τήρησιν ἔχειν εὐλόγως ἂν λέγοιτο. προσπυθέσθαι δὲ δεῖ (22) τὸν Ἐμπειρικὸν, πῶς οἱ καιροὶ τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων τηροῦνται, ἢ τὰ μέτρα τῶν βοηθημάτων, ἢ οἱ καιροὶ τῶν προσφόρων, ἢ τὸ ποσὸν αὐτῶν.

Κεφ. ιδ'. Ὅτι δὲ καὶ ἡ ἱστορία ἡ κατ' αὐτοὺς ἄχρηστός τε καὶ ἀδύνατός ἐστι, νῦν ἐπιδείξομαι. προσχρῶνται

tamur autem multa, non ut in ipsis observemus, sed ut, in quo observamus, comprehendamus. In jecorariis jecur affici, in quo fit observatio; ac in aliis similiter. Nam magna parte in causa primitiva fit observatio; non enim in dentium stupore portulaca observata est, sed in dispositione ab acidis aut acerbis facta. Etenim ex fluore stupentes, aut vomitu, aut serrantibus quibusdam, nihil portulaca juvat. Ubi igitur prius disquisierimus causam, a qua stupor factus est, deinde sic ipsa utimur. Quae vero assumuntur in ejusmodi, non adversantur causis primariis: non enim sunt aliae a continentibus. Haec igitur praeter concursum observationem merito habere dicentur. Interrogare autem oportet Empiricum, quomodo tempora adhibendi remedii observentur, vel modus praesidiorum, vel tempus, vel ipsorum qualitas.

Cap. XIV. Porro quod historia ab illis asserta sit inutilis et impossibilis, nunc demonstrabo. Utuntur Empi-

δὲ τῇ ἱστορίᾳ οἱ Ἐμπειρικοὶ διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν. πολλάκις γίνεταί τινα νοσήματα, ἐφ᾽ οἷς οὐδὲν βοήθημα αὐτοῖς τετήρηται. ἵν᾽ οὖν ἔχοιεν καὶ ἐν τούτῳ εὐπορεῖν τινων, καὶ μὴ τὸ αὐτόματον παραμένειν, τῇ ἱστορίᾳ προσχρῶνται, καὶ οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ συντόμου ἕνεκα παραδόσεως. ἀδύνατον γάρ ἐστι τὸν μανθάνοντα πᾶσι τοῖς συμπτώμασιν ἐντυχεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν τήρησιν ἐπὶ τούτων ποιήσασθαι. ἵν᾽ οὖν μὴ τῷ αἰῶνι μανθάνῃ τις, ἀλλὰ χρήσαιτό ποτε καὶ τῇ τέχνῃ, διὰ τοῦτο χρήσιμον πρὸς τὸ ἰατρεύειν τὴν ἱστορίαν φασὶν εἶναι. γίνεται δὲ ἡ ἱστορία, ἤτοι τῶν παρόντων, ὡς τὸ

Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πολὺ δέ τε πῦρ ἀμαθύνει.

ἢ τῶν προγεγενημένων, ὡς τὸ

Κουρῆτές τ᾽ ἐμάχοντο, καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι.

οὐδέποτε δὲ τῶν μελλόντων. τὸ γὰρ

Ἔσσεται ἦμαρ, ὅταν ποτ᾽ ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρή.

οὐχ ἱστορία, ἀλλὰ πρόγνωσις μᾶλλόν ἐστι. κέχρηνται οἱ Ἐμπειρικοὶ ὡς τὸ πολὺ τῇ προγεγενημένῃ ἱστορίᾳ. λέγουσι

rici historia ob hujusmodi quandam causam. Subinde morbi quidam oboriuntur, in quibus nullum praesidium ipsis observatum est. Ut igitur et in hoc quorundam ipsis facultas suppetat, et quod non sua sponte permaneant, historia utuntur: idque non ob hoc solum, sed compendiosae traditionis gratia; impossibile enim est, ut discens in omnia symptomata incidat, ac eandem observationem in omnibus moliatur. Ne igitur perpetuo quis discat, sed aliquando etiam arte utatur, idcirco ad medendum utilem esse historiam pronunciant. Fit autem historia vel praesentium, ut

Occidunt homines, ignis quoque plurimus ardet.

vel praeteritorum, ut

Proelia Curetes atque Aetoli subierunt.

nunquam vero futurorum, nam

Illa dies aderit, qua concidet Ilion olim.

non historia, sed praesagium potius est. Usi autem sunt Empirici magna ex parte historia praeteriti. Dicunt

γὰρ ἱστορίαν εἶναι τὴν τῶν πεπειραμένων πολλάκις κατὰ ταὐτὰ διήγησιν. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὅτι, εἰ μὲν πάντα τὰ ἱστορούμενα λέγουσιν ἀληθῆ, τινὰ κριτὴν εἶχεν καλῶς ἂν περιδέχεσθαι [312] τὴν ἱστορίαν. ἐπεὶ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, δεῖ κριτήριόν τι εὑρῆσθαι τῆς ἱστορίας, ᾧ διακρινοῦμεν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῶν ψευδῶν. καὶ γὰρ δὴ οὐ μόνον οὐχ ὁμογνωμονοῦσι περὶ τοῦ αὐτοῦ οἱ ἰατροὶ, ἀλλὰ καὶ τἀναντία δοξάζουσι. τοὺς γὰρ πυρέττοντας οἱ μὲν διὰ λιμοῦ ἦγον, καὶ οὐδὲ ὕδωρ προσέφερον, οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς πτισάνην ἐδίδοσαν· ἄλλοι δ' ἐφυλάσσοντο, μή ποτε κριθὴν καταπίῃ ὁ ἀῤῥωστῶν. Πετρωνᾶς δὲ καὶ κρέα ὕεια ὀπτὰ διδοῖ, καὶ οἶνον μέλανα ἀκρατέστερον, ἐμεῖν ἠνάγκαζε, καὶ ὕδωρ ψυχρὸν ἐδίδου πίνειν, ὅσον ἤθελον. Ἀπολλώνιος δὲ καὶ Δέξιππος, οἱ Ἱπποκράτους ἀκροαταὶ, οὐχ ὅπως οἶνον, ἀλλ' οὐδὲ ὕδωρ ἐδίδοσαν· κατασκευασάμενοι δὲ κηρίνους κυάθους, οἳ ἦσαν δώδεκα εἰς τὸν ἑκτημορίτην τῆς κοτύλης, κυάθων τούτων δύο ἢ τρεῖς παρεμέτρουν τοῖς ἀῤῥωστοῦσι. τοσαύτης οὖν

enim, historiam esse eorum, quae subinde in iisdem comperta sunt, enarrationem. Verum contra eos agendum est: quod si omnia, quae per historiam commemorantur, vera dicunt, judicem aliquem recte possent recipere historiam: quia vero hoc non ita habet, convenit judicandi historiam aliquod instrumentum invenire, quo veritatem a falsis discernamus. Etenim medici in hoc non modo non consentiunt, sed etiam contraria opinantur. Siquidem febricitantes inedia traducunt, et ne aquam quidem propinant. Alii per initia ptisanam exhibent. Reliqui cavent, ne unquam hordeum devoret aeger. Petronas porro etiam carnes suillas tostas et vinum nigrum meracius praebet, vomere cogit, frigidamque potui exhibet, quantam volunt. Apollonius autem et Dexippus, Hippocratis auditores, non modo non vinum, sed ne aquam quidem dederunt. Quum vero cerini cyathos duodecim liquoris praeparassent, in sextam heminae partem duos cyathos aut tres aegrotantibus quotidie propinarunt. Cum itaque tanta sit contrarietas,

'Ed. Chart. II. [312.] Ed. Baf. I. (22.)

οὔσης ἐναντιότητος, πῶς οὐχὶ δεῖ κριτήριον τῆς ἱστορίας πεπορίσθαι; προσαναγκάσαντες οὖν αὐτοὺς ὁμολογῆσαι, ὅτι οὐδὲ ἄχρηστον παραδέχεσθαι τὴν ἱστορίαν, ἄχρηστον γὰρ οὕτως ἐπιδείξομεν τὴν ἱστορίαν, ἐρωτήσομεν, πότερον λόγῳ ἢ πείρᾳ κρίνουσι τὴν ἱστορίαν. ἀλλὰ τῷ μὲν λόγῳ οὐ δύνανται. ἐκβάλλουσί τε γὰρ αὐτὸν, καὶ ἄλλως, ᾧ καταλαμβάνεται ἕκαστον, τούτῳ καὶ κρίνεται. πείρᾳ δὲ τὰ ὠφελοῦντα κατειλῆφθαι λέγουσι· πείρᾳ γ' οὖν καὶ κριθῆναι δεῖ. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἱστόρησέ τις, ὅτι ἡ χιὼν ψύχει. εἰ μέλλει κριθήσεσθαι ἡ ἱστορία, δεῖ τῷ αὐτῷ κριτηρίῳ χρήσασθαι, ὥσπερ ὁ ἱστορῶν κατέλαβεν. ὁ μὲν οὖν λογικὸς ἀπὸ τῆς αἰτίας ἱστορίαν κρῖναι δυνήσεται. ἱστορήσαντος γάρ τινος, ὅτι ἀνθρώπῳ διατεταμένα τὰ ἀγγεῖα ἔχοντι καὶ βαρυνόμενα αἱμοῤῥαγία ἐγγενομένη περιέγραψε τὸ δυσαρέστημα, καὶ τὸ βάρος ἐπικρίνει τοῦτο, εἰ ἔστιν ἀληθὲς, εἰς τὴν αἰτίαν ἀφορῶν τὴν ἐπιφέρουσαν τὰ συμπτώματα, καὶ σκοπῶν, εἰ οἵα τε εἴη ἡ αἱμοῤῥαγία ὑπεναντιοῦσθαι τῇ αἰτίᾳ. εὑρίσκων δ', ὅτι τὸ μὲν βάρος

quomodo igitur non hiftoriae judicatorium inftrumentum praebere convenit? Hos igitur fateri coactos, quod neque inutilis recipienda fit hiftoria, inutilem enim fic hiftoriam oftendemus, rogabimus, num ratione aut experientia hiftoriam judicent. Sed ratione haud poffunt, quam ipfam tollunt, qua haec fingula judicantur comprehenduntur que; experientia autem remedia comprehenfa dicunt. Itaque experientia etiam judicari convenit. Ut enim in aliis habet, ita et hic aliquis in hiftoriam colligat, nivem refrigerare. Si hiftoriam judicanda eft, oportet eodem judicandi inftrumento uti, ut hiftoriae auctor comprehendit: Rationalis igitur a caufa hiftoriam judicare poterit. Quum enim fcripto mandaverit aliquis homini, qui vafa distenta gravataque habeat fanguinis profluvium obortum, id quod offendebat, circumfcripfit: gravitatem hanc dijudicat, num vera fit ad caufam, quae fymptomata infert, refpiciens confideransque, an fanguinis eruptio caufae adverfari poterit. Ubi

Ed. Chart. II. [312.] Ed. Bal. I. (22.)

καὶ ἡ διάτασις ἐκ πλήθους συμβαίνει, ἡ δ' αἱμοῤῥαγία μειωτικὴ τοῦ πλήθους ἐστὶ, κατείληφεν, ὅτι ἡ ἱστορία ἀληθής ἐστι, καὶ οὐδενὸς ἑτέρου πρὸς τὴν ἐπίκρισιν προσδεῖται. ἐφ' ὧν δὲ τὴν αἰτίαν οὐ καταλαμβάνομεν, τὴν ἱστορίαν αὕτη ἡ πεῖρα κρίνει. ἂν γὰρ ἱστορεῖν τις αὐτῷ φαίνηται, ὅτι αἱμωδίαν ἀνδράχνη ἔλυσε, τῇ πείρᾳ πρὸς τὴν κρίσιν χρήσεται. οὕτως οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὸν Ἐμπειρικὸν τῇ πείρᾳ τὴν κρίσιν τῆς ἱστορίας ποιήσασθαι. εἰ δὲ πεῖρα τὴν ἱστορίαν κρίνει, περιττὴ γίγνεται ἡ ἱστορία καὶ ἄχρηστος. ἀλλὰ λέγουσί τινες τῶν Ἐμπειρικῶν, ὅτι τῇ ἀξιοπιστίᾳ τῶν ἱστορούντων προσέχοντες κρίνομεν τὴν ἱστορίαν. πυνθανομένων δὲ ἡμῶν, πῶς τὴν ἀξιοπιστίαν κρίνετε, ἄλλων ἐν ἄλλοις διαμαρτανομένων καὶ κατορθούντων, ὅτι μὴ διὰ φιλοδοξίαν τινὰ, φασὶν, ὁ ἱστορῶν ἱστορῇ, μήτε διὰ δόγματα προσπαθῶς, μήτε διὰ φιλονεικίαν τινὰ, τότε ἀληθὲς εἶναί φαμεν ἡμεῖς τὸ ἱστορούμενον. πρὸς τοῦτο δὲ ῥητέον, πρῶτον μὲν διὰ μηδὲν τῶν εἰρημένων, ἐξαπατη-

autem invenit gravitatem et distentionem ex copia evenire, sanguinis autem eruptionem copiam imminuere, deprehendit historiam esse veram, ac nullo alio ad dijudicationem indigere. At in quibus causam non comprehendimus, historiam ipsa experientia judicat; si enim colligere eam quis videtur, nempe dentium stuporem portulacam solvere, experientia ad judicium utetur. Quare necessarium sic est, ut etiam Empiricus historiae judicium experientia moliatur: sin autem experientia historiam judicat, superflua est historia et inutilis. Sed dicunt nonnulli Empiricorum, nos fide dignis scriptoribus attendentes historiam judicare. Quum autem quaerimus, quomodo fidei dignitatem judicatis, quum alii in aliis aberrent, et recte se gerant, quoniam, dicunt, non ob quoddam opinionis statuendae studium historiae auctor haec scriptis mandat, neque ob decreta ad affectum, neque ob contentionem quandam, tunc verum nos esse dicimus, quod commemoratur: ad hoc dicendum est, primum sane propter nullum dictorum, sed qui histo-

θεὶς δ' ὁ ἱστορῶν ἱστορεῖ. ἆρά γε, διότι, μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ δόγματα προσπαθῶς, μήτε διὰ φιλονεικίαν τινὰ ἱστορεῖται, ἀληθές ἐστι τὸ ἱστορηθέν; δεύτερον δ', ὅταν ἰατρὸν σοφὸν ἀξιῶσι τὸν ἱστοροῦντα εἶναι. ἐκβάντες μὲν τὸ κρίνειν τὴν ἱστορίαν, κρίνουσιν ἄνδρα σοφόν· ἡ δὲ τοιαύτη κρίσις φιλοσόφοις καὶ ἰατροῖς ἐπιβάλλει. πόθεν δὲ καὶ δυνατόν ἐστι κρῖναι, ὅτι μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ δόγματα πρὸς τὸ πάθος, [313] μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορεῖται τὸ ἱστορούμενον; πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, καὶ εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἀξιοπιστίας κέχρηνται κριτηρίῳ ἀποδοκιμαζομένῳ ἐπ' αὐτῶν· λέγοντες γὰρ, ὅτι, ἐπειδὰν μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορῆται, αἰτίας ἐκτίθενται, δι' ἃς χρὴ πιστεύειν τῷ ἱστοροῦντι. ὥστε, εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο χρήσιμοί εἰσιν αἱ ἐπιζητούμεναι αἰτίαι. καὶ ἡμεῖς οὐδὲν πλέον ποιοῦμεν, ἀλλά φαμεν δεῖν τὸ διότι πολυπραγμονεῖν, ὅπερ καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ τῆς ἱστορίας κρίσει φαίνονται ποιοῦντες. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν τῷ διότι χρώμεθα, καὶ

riam condit, deceptus commentatur. Num ideo, quod neque propter opinionem, neque dogmata ad affectum, neque ob contentionem commemoratur, verum eſt, quod in hiſtoria conſcriptum eſt? Deinde quod ſapientem medicum eſſe cenſent, qui illius auctor eſt? Aggreſſi ſane qui hiſtoriae judicium virum ſapientem judicant; tale autem judicium philoſophis et non medicis incumbit. Unde abunde licet colligere, neque ob opinionem, neque ob dogmata ad affectus, neque ob contentionem commemoratur id, quod in hiſtoriam colligitur. At commemorato judicatorio fidei dignitatis inſtrumento ab ipſo probato uſus eſt: dicentes enim, quod cum neque propter opinionem, neque ob contentionem hiſtoriae mandatur, cauſas exponunt, ob quas narranti credere oportet. Quare ſi propter nihil aliud, certe propter hoc utiles ſunt cauſae inquiſitae: at nos nihil amplius molimur, ſed dicimus, oportere (propter quid) inveſtigare, quod etiam in ipſo facile hiſtoriae judicio videntur, verum nos quidem (propter quid) et (in

τὸ σύνολον τῇ αἰτίᾳ εἰς τὴν τοῦ λεγομένου πράγματος κρίσιν, οἱ δ' Ἐμπειρικοὶ εἰς τὸ ἐπικρῖναι τὸν τοῦ ἱστοροῦντος τρόπον. τὸ δὲ κρίνειν τὰ ἤθη, οὐ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ τῶν φιλοσόφων ἐστὶν ἴδιον. ἔτι καὶ τοῦτο λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, πρὸς τὸ μὴ δεῖν τῇ πείρᾳ κρίνειν τὴν ἱστορίαν. φασὶ γὰρ, ὅτι, ὥσπερ ὑμεῖς, διότι Κρήτη νῆσός ἐστιν, ἱστορούντων τινῶν, κατειλήφατε, ὅτι ἐστί τις Κρήτη νῆσος, καίτοι αὐτόπται τῆς Κρήτης οὐ γεγόνατε, οὕτω καὶ ἡμεῖς, πολλῶν περὶ τῶν αὐτῶν συμφωνούντων, οὐ δεόμεθα πείρᾳ κρίνειν τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ πεπιστεύκαμεν τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν, φήσομεν, πεπιστεύκαμεν περὶ τῆς Κρήτης, ὅτι ἔστι, ἀπὸ τούτων τῶν εὐλόγων γοῦν ὁρμώμενοι, ὅτι πλεῖ τις ἐκεῖθεν δεῦρο, καὶ πάλιν ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ ὅτι φίλοι τινὲς Κρῆτές εἰσιν ἐνταῦθα, ἢ καὶ πάλιν οἷς ἐπιστέλλομεν, καὶ παρ' ὧν γράμματα ἡμῖν διακομίζεται. ἔτι τε ὅτι καὶ πάντες ἄνθρωποι περὶ τῆς αὐτῆς ὁμολογοῦσι, καὶ οἱ ἔχθιστοι. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν σχεδὸν περὶ

totum) cauſa, ad rei, quae dicitur, judicium utimur: Empirici ad ejus, qui hiſtoriam condit, modum dijudicandi. At mores judicare non medicorum, ſed philoſophorum eſt proprium. Praeterea hoc dicunt Empirici, non oportere experientia hiſtoriam judicare; ajunt enim, quoniam, ſicut nos, eo, quod Creta inſula eſt, quibusdam commemorantibus, percepiſtis, quod inſula quaedam Creta exiſtat, etſi Cretam veſtris ipſi oculis non videritis; ita et nos, quum multi de iisdem conſentiunt, non opus eſt experientia hiſtoriam judicare, ſed multorum opinioni credimus. Verum nos ſane dicemus, qui credidimus de Creta, his rationalibus certe moti, quod aliquis illinc huc naviget, et rurſus hinc illuc: item quoniam amici quidam Cretenſes hic ſint, vel etiam contra quibus ſcribimus, vel etiam a quibus literae nobis deferuntur: praeterea quod etiam omnes homines de ea conſentiunt, etiam inimiciſſimi. At in medicina fere in nullo conveniunt, idque pauci quum

οὐδὲν συμφωνοῦσι, καὶ ταῦτα ὀλίγοι πρὸς τοὺς ἅπαντας ἀνθρώπους ὄντες οἱ ἰατροὶ, καὶ οὐ μόνον οὐ συμφωνοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντιώτατα δοξάζουσιν, ὡς μικρῷ πρόσθεν ὑπεδείξαμεν· διὰ ταῦτα οὖν κριτηρίου (23) τινός ἐστι χρεία, πρὸς τὸ ἐπικρίνειν τὴν ἐν τῇ ἰατρικῇ ἱστορίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, ὅτι τὰ καταλαμβανόμενα, ἃ μὲν αἰσθήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὸ ἔρευθος, ἃ δὲ ὑπομνηστικῶς, ὡς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα· ἐνδεικτικῶς δὲ οὐδὲν καταλαμβάνεται, οὔθ᾽ ἑτέρῳ τῶν ἐκκρινομένων ὑπ᾽ αὐτῶν τρόπῳ· ὅτι δὲ Κρήτη νῆσός ἐστι, καταλαμβάνουσι, δῆλον ὡς ἤτοι οὐ κατειλήφασιν, ὅτι Κρήτη νῆσος ἐγένετο. εἰ δὲ κατειλήφασιν, ἐστί τις ὁ τρίτος καταλήψεως τρόπος. ταῦτα μὲν οὖν εἰς παράστασιν τοῦ περιττὴν εἶναι τὴν ὑπ᾽ αὐτῶν θρυλλουμένην ἱστορίαν, εἴρηται.

Κεφ. ιε'. Ὅτι δὲ καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἀπὸ ἱστορίας ὠφελοῦντός τινος ἔχειν κατάληψιν, διὰ βραχέων ἄν τις παραστήσειεν. ἐπεὶ γὰρ δεῖ τὴν τήρησιν, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἐδείκνυμεν, οὐ μόνον ἐπὶ γένει συμπτωμάτων καὶ ἀριθμῶν

fint medici ad univerfos homines; ac non folum non concordant, fed etiam maxime contraria opinantur, ut paulo ante oftenfum eft. Quapropter judicatorio quodam inftrumento opus eft ad hiftoriam in medicina dijudicandam. Quoniam vero et Empirici dicunt, ea, quae comprehenduntur, partim fenfu deprehendi, ut ruborem: partim memoria, ut quae fignis quibusdam percipiuntur; indicatorie autem nullum deprehenditur, neque alio modo ab ipfis tradito. At quod Creta infula fit, comprehendunt; nimirum tanquam non comprehenderint, Cretam infulam fuiffe: fin autem comprehenderunt, tertius quidam modus comprehenfionis exiftit. Haec igitur dicta funt ad judicandum, hiftoriam ab ipfis celebratam effe fupervacaneam.

Cap. XV. Porro quod etiam impoffibile fit remedii cujusdam comprehenfionem ab hiftoria habere, paucis aliquis aftruxerit. Quoniam enim obfervationem, ut prius oftendebamus, non modo in fymptomatum et nu-

γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μεγέθει καὶ καιρῷ· ταῦτα δ' ἀναγράφεσθαι ἀδύνατον ἄνευ τῶν σκοπῶν, δῆλον ὡς καὶ ἡ ἱστορία ἀδύνατος ἂν εἴη. ὅτι δὲ καὶ παρὰ τὰ μεγέθη καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὴν τάξιν διαφέρουσαι θεραπεῖαι γίγνονται, δέδεικται, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν κατεσκευάσαμεν, ὅτι ἀδύνατον ἐπὶ συνδρομῇ τήρησιν ποιήσασθαι, δυνατόν ἐστιν ἐκ τῶν αὐτῶν κατασκευάσαι, ὅτι οὐδὲ ἱστορίαν ποιήσασθαι δυνατόν ἐστιν. οὐ γάρ δή που τήρησιν μὲν ποιήσασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀναγράψαι δὲ τὰ μὴ τετηρημένα δυνατόν ἐστιν.

Κεφ. ις'. [314] Ἑξῆς δὲ περὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως ῥητέον. ἐδεήθησαν δὲ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως οἱ Ἐμπειρικοὶ διὰ τάδε· ἐπεὶ γὰρ πλεῖστα καὶ σχεδὸν ἄπειρα ἦν, ἐφ' οἷς ἔδει τὰς τηρήσεις γίγνεσθαι, ἄπειρα δὲ καὶ τὰ ὠφελοῦντα, ἀδύνατον δ' ἦν ἐφ' ἅπασιν ἢ τοῖς πλείστοις αὐτόν τινα τηρεῖν, διὰ τοῦτ' ἐδεήθησαν καὶ τῆς ἱστορίας, καὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως. ἔτι τε ἐπειδὴ οἱ Λογικοὶ ἀντιλέγοντες αὐτοῖς φασὶν, ὅτι εἰ καί τινος ἄλλου οἱ τεχνῖταί εἰσιν ἐστοχασμένοι καὶ τοῦ εὐπόρου· ὑμεῖς δ' ἐν

merorum genere fieri, fed etiam magnitudine et tempore oportet, haec autem in commentarium referri impoffibile eft fine fcopis, conftat, hiftoriam quoque non poffe admitti. Porro quod curationes penes magnitudines et tempora et ordinem fiunt diverfae, demonftratum eft. Quin etiam ex quibus obfervationem in fyndromo fieri non poffe aftruximus, inde quoque licet affirmare, quod ne hiftoriam quidem facere fit poffibile; quippe non licet obfervationem moliri: perfcribere autem non obfervata licet.

Cap. XVI. Deinceps de transitu ad fimile agendum eft. Indiguerunt autem tranfitu ad fimile Empirici propter has caufas; quoniam enim plurima et prope infinita erunt, in quibus obfervationes fieri conveniat, infinita erunt et remedia: impoffibile autem in omnibus aut plurimis eundem quaedam obfervare, idcirco opus habuerunt et hiftoria, et transitu ad fimile. Praeterea quoniam Rationales eis refragantes inquiunt, fi quid aliud artifices, maxime quod facile eft fibi proponunt:

ἐφ᾽ ἑνὶ τετηρηκότες ἄπειροι πρὸς τὰς θεραπείας ἔσεσθε, ἢ πλείονα ἀναγκαζόμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τηρεῖν, οὐδέποτε χρήσεσθε τῇ τέχνῃ, ἀλλ᾽ ἐτηρήσατε, φασὶν, ὅτι τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρώμεθα, ἐξ ἧς ἡ εὐπορία ὑμῖν παραγίνεται. σκοτωματικοῦ γὰρ, φέρε, ἀπὸ καταπτώσεως αἱμοῤῥαγήσαντος, εἶτ᾽ ἀπαλλαγέντος τοῦ πάθους, τηρήσαντες τοῦτον, ἐφ᾽ ἑτέρου φλεβοτομίᾳ χρώμεθα. πρῶτον μὲν οὖν πύθοιτο ἄν τις αὐτοὺς, πόθεν κατειλήφασιν, ὅτι διὰ τῆς αἱμοῤῥαγίας ἀπήλλακται ὁ σκοτωματικὸς, καὶ οὐ διὰ τὴν κατάπτωσιν ταύτην, ἀλλ᾽ οὐδέπω λέγειν πρὸς αὐτοὺς χρὴ, πρὶν ἢ ἀποδεῖξαι, κατὰ πόσους τρόπους κέχρηνται τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. κεχρῆσθαι τοίνυν φασὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει, ὁτὲ μὲν ἀπὸ βοηθημάτων εἰς βοηθήματα, ὁτὲ δ᾽ ἀπὸ τόπων εἰς τόπους, ὁτὲ δ᾽ ἀπὸ παθῶν ἐπὶ πάθη. ἀπὸ μὲν οὖν βοηθημάτων ἐπὶ βοηθήματα, ὡς ὅταν μέσπιλον ἀντὶ μήλου ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν παραλαμβάνωσιν, ἀπὸ δὲ τόπων ἐπὶ τόπους, ὡς ὅταν τι ἐπὶ τῶν μυωδῶν ἢ νευρωδῶν τετηρημένον, οἷον, φέρε, ἀπὸ τοῦ μηροῦ μεταφέρωμεν ἐπὶ τὸν βραχίονα· ἀπὸ παθῶν δὲ ἐπὶ πάθη,

vos unum in uno obſervantes infinitas curationes editis, aut plura coacti in eodem obſervare nunquam arte utimini, ſed obſervaſtis, inquiunt, quod transitu ad ſimile utamur, unde facultas vobis ſuppeditatur. Age enim, vertiginoſus ex caſu ſanguinem profundat, deinde affectu liberetur; hoc obſervato, in alio ſanguinis miſſione utimur. Deinde aliquis roget ipſos, unde comprehenderint vertiginoſum ſanguinis profuſione liberatum, et non ex ipſo caſu? Sed nondum dicere adverſus ipſos oportet, priusquam demonſtravero, quot modis transitu ad ſimile utantur. Uſos igitur ſe eſſe transitu ad ſimile dicunt, nonnunquam ab auxiliis ad auxilia, aliquando a locis ad locos, nonnunquam ab affectibus ad affectus. Itaque ab auxiliis ad auxilia, ut quum mespilum loco mali cotonei in dysentericis aſſumunt: a locis autem ad locos, ut quum quid in muſculoſis aut nervoſis obſervatum, verbi cauſa, a femore ad brachium transferimus: ab af-

Ed. Chart. II. [314.] Ed. Baf. I. (23.)

ὡς ὅταν τοῖς ἐπὶ τῶν αἱμοῤῥαγιῶν τετηρημένοις χρήσωνται ἐπὶ αἱμοῤῥου δήγματος. κατὰ τοσοῦτον μὲν οὖν τρόπον τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρῶνται.

Κεφ. ιζ. Ἐρωτᾷν οὖν ἄξιόν ἐστιν αὐτοὺς, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν βοηθημάτων, πῶς κέχρηνται, πότερον τῇ ὁμοιότητι τῆς δυνάμεως προσέχοντες, ἢ τῇ τῶν προσόντων συμπτωμάτων ὁμοιότητι, οἷον ὅταν τὸ μέσπιλον ἀντὶ τοῦ μήλου παραλαμβάνωσιν, πότερον κατὰ τὴν στύψιν ὁμοίως ταῦτα εἶναι νομίζοντες παραλαμβάνουσιν, ἢ ὁρῶντες, ὅτι στρογγύλα ἐστὶν ἄμφω, καὶ τῇ χροιᾷ καὶ τῇ ἀφῇ ὅμοια; εἰ μὲν γὰρ τῇ δυνάμει, λέγω δὴ τῇ στύψει προσέχοντες, μεταβαίνειν φήσουσιν, ὁμολογοῦσιν ἐπιζητεῖν στύψεως τὰς αἰτίας, καθ' ἃς ὠφελεῖ τὰ ὠφελοῦντα. συγκαταλαμβάνεται δὴ τῇ τῶν ὠφελούντων δυνάμει καὶ ἡ τῶν βλαπτόντων δύναμις. ἀλλὰ καὶ πλέον τι ἐπιζητῆσαι αὐτοὺς δεῖ, οὐ μόνον ὅτι στύφει, πολλὰ γὰρ στύφει μὲν, οὐ τὸ αὐτὸ δὲ ποιεῖ, ὡς ἡ λεπὶς στύφουσα καθαίρει καὶ τὰ μόρια. ἐὰν γὰρ γνωσθῇ, ὅτι πέπερι κατὰ τὸ θερμαίνειν ὠφελεῖ, κατείληπται, ὅτι τὸ

fectibus autem ad affectus, ut quum in fanguinis profufionibus obfervatis utuntur in haemorrhoi morfu. Tot itaque modis transitu ad fimile utuntur.

Cap. XVII. Quare ipfos interrogare convenit, primum fane in praefidiis, quomodo utuntur, num facultatis fimilitudini attendentes, aut fymptomatum praefentium fimilitudini, ut quum mespilum loco cotonei affumunt, utrum fecundum aftrictionem eadem effe putantes fimiliter exhibeant, an quod ambo rotunda, colore et tactu fimilia effe confpiciunt. Si enim facultati, dico autem aftrictioni, attendentes digredi fe dicant, fatentur aftrictionis caufas fe inquirere, fecundum quas juvant praefidia; ac cum auxiliorum facultate comprehenditur et noxiorum virtus. Imo etiam amplius quid inquirere ipfos convenit, non modo quod aftringunt, multa fiquidem aftringunt quidem, non idem vero efficiunt: ut fquama aftringens purgat etiam partes. Si enim cognitum eft, quod piper calfaciendo juvat, nunc comprehen-

βλάπτον νῦν κατὰ τὸ ψῦχον βλάπτει. εἰ δὲ τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων φήσουσι προσέχοντες αἱρεῖσθαι τὰ ὅμοια, πότερον, φήσομεν, ἂν πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοια ᾖ, οὕτω τὴν ὁμοιότητα λογίζεσθε; ἀλλ' ἀδύνατόν ἐστι πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοιά τινων εἶναι. [315] οὕτω γὰρ ἂν τὰ αὐτὰ εἴη, καὶ οὐχ ὅμοια. ἀλλὰ δηλονότι τῇ τινων συμπτωμάτων ὁμοιότητι προσέχοντες, φήσουσι. ἤτοι οὖν τοῖς πλείοσιν, ἢ τοῖς ἴσοις, ἢ τοῖς ἐλάττοσι προσέχοντες, φήσομεν, μεταβαίνετε. εἰ μὲν τοῖς ἐλάττοσι, πάντα σχεδὸν ὅμοια ἂν εἴη· κατά τι γάρ ἐστιν ἐμφερῆ πάντα· εἰ δὲ τοῖς ἴσοις, καὶ τοῖς πλείοσι, διὰ τί ἐπὶ τῶν αἱμοῤῥαγούντων, φήσομεν, ὥσπερ κόμῃ πράσου κέχρησθε, οὕτως οὐχὶ καὶ σκορόδου καὶ κρομμύου κέχρησθε κόμῃ; ὅμοια γὰρ ταῦτα κατὰ τὰ πλεῖστα. καὶ ἐπὶ τῶν χειμέθλων, διὰ τί, ὥσπερ γογγύλῃ, οὐχὶ καὶ ῥαφανίσι; καὶ ἐπὶ τῶν στομαχικῶν, διὰ τί, ἀψινθίου μὴ παρόντος, κἀνταῦθα χυλῷ οὐ κέχρηνται πρασίου; σχεδὸν γὰρ ἀπαράλλακτα ταῦτα· καὶ ἐπὶ τῶν ὑδρωπικῶν, διὰ τί ἀντὶ ῥαφανίδος πολλάκις γογγυλίδι οὐ κέχρηνται; καὶ

ſum eſt, quod nocet, qua frigidum eſt, nocere. Sin autem ſymptomatum ſimilitudini attendentes ſimilia proferri dicant: rogabimus, an omnia ſymptomata ſimilia ſint, ac ita de ſimilitudine ratiocinentur. Sed ſieri non poteſt, ut omnia ſymptomata quorundam ſimilia exiſtant; ita enim eadem fuerint et non ſimilia. At quorundam ſymptomatum ſimilitudini attendentes, inquiunt. Vel igitur pluribus, vel paribus, vel paucioribus attendentes, dicemus, digredimini. Si quidem paucioribus, omnia fere ſimilia erunt; in aliquo enim ſimilia ſunt omnia. Si autem paribus, et pluribus, cur in iis, qui ſanguinem fundunt, dicemus, ſicut coma porri uſi eſtis, ita non allii et cepae coma utimini? ſimilia enim haec magna ex parte; et in pernionibus, cur, ut rapa, non etiam raphani radiculis? et in ſtomachicis, cur abſinthii penuria hic quoque ſucco porri non utuntur? haec enim fere discerni nequeunt; et in hydropicis, cur raphanidis loco ſaepe rapo non utuntur? In univerſum confide-

Ed. Chart. II. [315.] Ed. Baf. I. (25.)

ἁπλῶς σκοπεῖσθαι χρὴ τοῖς τετηρημένοις ὅμοιόν τι ἐναντίον δυνάμενον, καὶ πυνθάνεσθαι παρ' αὐτῶν, εἰ διὰ τὴν ὁμοιότητα ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρηστέον τούτοις· κρῖναι δὲ τὴν ὁμοιότητα ταῖς αἰσθήσεσιν, ὡς ἐκεῖνοι ἀξιοῦσιν. τῷ δ' αὐτῷ ἄν τις ἐπιχειρήματι χρήσαιτο ἐπὶ τῶν λοιπῶν. αὐτίκα γὰρ παραδεικτέον αὐτοῖς, ὅτι οὐδ' ἀπὸ συμπτωμάτων ἐπὶ συμπτώματα, οὔτ' ἀπὸ παθῶν ἐπὶ πάθη μεταβῆναι δύνανται. πότερον γὰρ, φήσομεν, τῇ κατὰ τὴν δύναμιν ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων προσέχετε; ἀλλ' οὐ φήσουσιν. οὐ γὰρ ἐξετάζουσι τὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὴν κατὰ τὴν αἴσθησιν τῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητα. πότερον οὖν, ἐὰν κατὰ πλείω, ἢ κατὰ τὰ ἴσα τῶν συμπτωμάτων ὅμοια ᾖ; ἀλλὰ κατὰ τὰ πλεῖστα ὅμοιά ἐστι φλεγμονὴ καὶ σκίῤῥος. ἐναντίας δὲ σχεδὸν, καὶ κατ' οὐδένα ὁμοίας δεῖται ἀγωγῆς. καὶ οἴδημα, καὶ κήλη, καὶ χοιρὰς, καὶ μελικηρὶς, πολλὴν μὲν ὁμοιότητα σώζει πρὸς ἄλληλα, ὅμως δ' ἡ θεραπεία πάμπολλα διαλλάττει. ἔτι τε οἱ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀνάγοντες τοῖς κατὰ ἀνάβρωσιν ἢ ἀναστόμωσιν ὁμοιότατα πάντα σχεδὸν

rare oportet, in obſervatis ſimile quiddam contrarias vires habere: et quaerere ab ipſis, num propter ſimilitudinem in iisdem his utendum ſit: judicare autem ſimilitudinem ſenſibus, ut illi cenſent. Eodem aliquis argumento uti poſſit in reliquis, verbi cauſa, exemplo oſtendentum eſt ipſis, quod neque a ſymptomatis ad ſymptomata, neque ab affectibus ad affectus transire poſſunt. Num enim, dicemus, accidentium ſimilitudini poteſtate attenditis? ſed non dicent: nequaquam enim disquirunt facultatem, ſed accidentium ſimilitudinem ſecundum ſenſum. Utrum igitur, ſi in pluribus, aut in paribus ſymptomatis ſimilia ſunt: ſed in plurimis ſimilia ſunt inflammatio et ſcirrhus, verum contrariam fere et in nullo ſimilem curationem requirunt: jam oedema, et hernia, et ſtruma, et meliceris, multam ſane invicem ſimilitudinem ſervant, attamen curatio permultum diſtat. Praeterea, qui ob disruptionem ſanguinem rejiciunt, ſimillima fere cum iis habent accidentia, qui propter eroſionem aut apertionem,

ἔχουσι τὰ συμπτώματα, οὐ μὴν ἡ αὐτὴ θεραπεία ἁρμόζει πᾶσιν. οὕτω μὲν οὖν ἐστιν ἐπιδεῖξαι, ὅτι ἀδύνατος κατὰ τοὺς Ἐμπειρικοὺς ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις.

Κεφ. ιη΄. Ἑξῆς δ᾽ ἀκόλουθόν ἐστιν ἐπιδεῖξαι, πῶς οἱ Λογικοὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι δύνανται, ὅπερ τινὲς οὐχ ὁμοίου μετάβασιν, ἀλλ᾽ ἀναλογισμὸν καλοῦσιν. τὴν μὲν γὰρ τοῦ ὁμοίου μετάβασίν φασι τοῖς Ἐμπειρικοῖς προσήκειν. τὸν δὲ παρακείμενον τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει τρόπον ἀναλογισμὸν καλοῦσιν, ᾧ τοὺς Λογικούς φασι κεχρῆσθαι. ἡμεῖς δὲ οὐδὲν διαφερόμεθα πρὸς τοὺς τὰ ὀνόματα ἐξαλλάττοντας· τὸ δὲ πρᾶγμα αὐτὸ ὑποδείξομεν, ὅπερ ἔξεστι τῷ (24) βουλομένῳ ὡς ἂν ἐθέλοι καλεῖν. φαμὲν τοίνυν, ἄλλα μὲν συμπτώματα παρακολουθεῖν τοῖς αἰτίοις, ἄλλα δὲ τοῖς πάσχουσι τόποις, ἄλλα δὲ ταῖς δυνάμεσιν, ἄλλα δὲ τοῖς πάσχουσιν αὐτοῖς. ταῦτα ὁ Λογικὸς διακρίνει πάντα, καὶ οἶδεν, ἐφ᾽ οἷς τε δεῖ τοῦ τηρεῖν, καὶ ἐφ᾽ οἷς μή. παρόντων μὲν οὖν τῶν ἄλλων, καὶ μὴ παρόντων, οὐ πεφρόντικεν τῶν μηδὲν χρήσιμον εἰς θεραπείαν ἐχόντων.

non tamen eadem curatio convenit omnibus. Hoc itaque modo licet oftendere, impoffibilem effe fecundum Empiricos transitum ad fimile.

Cap. XVIII. Deinceps autem confequens eft demonftrare, quo modo Rationales transitu ad fimile uti poffunt, quod nonnulli non transitum ad fimile, fed analogismum vocant. Etenim transitus ad fimile Empiricis convenire pronunciant, vicinum vero transitui ad fimile modum analogismum appellant, quo Rationales uti dicunt: nos nihil contendimus cum iis, qui nomina immutant, rem ipfam vero indicabimus, quam licet unicuique pro arbitrio appellare. Dicimus igitur, alia quidem fymptomata caufas fubfequi, alia locos affectos, alia facultates, alia affectus ipfos. Haec Rationalis omnia discernit, ac novit, in quibus obfervatione, in quibus non opus eft. Aliorum igitur praefentium et non praefentium, quae nihil ad curationem conferunt, nullam habet rationem: ac cum-

Ed. Chart. II. [315, 316.] Ed. Bas. I. (24.)

καὶ παραλλάττειν δοκούσης τῆς συνδρομῆς παρά τι τῶν οὐ χρησίμων συμπτωμάτων, τοῖς αὐτοῖς κέχρηται, ὡς ὁμοίας οὔσης τῆς συνδρομῆς. ὁ δ' Ἐμπειρικος, ἐπειδὴ ἐπὶ ἀθρόᾳ τῇ συνδρομῇ τηρεῖ, καὶ οὐκ ἔχει δύναμιν διακριτικὴν συμπτωμάτων, παντὸς οὑτινοσοῦν ἐλλείποντος ἢ πλεονάζοντος συμπτώματος, [316] ὡς ἀλλασσομένης τῆς συνδρομῆς, διαφόρῳ θεραπείᾳ χρήσασθαι ὀφείλει, ἀγνοῶν, ὅτι ἐπὶ μὲν τινων συμπτωμάτων πλεονασμῷ ἢ ἐλλείψει τῷ ὄντι ἀλλάσσεται ἡ συνδρομὴ, ὡς ἐπὶ φλεγμονῆς, καὶ σκίῤῥου, καὶ οἰδήματος, καὶ κήλης, ἐπὶ δέ τινων οὐκέτι. ἐπὶ γὰρ ὀπισθοτονικῶν καὶ ἐμπροσθοτονικῶν διαφέρειν μὲν δοκεῖ ἡ φλεγμονὴ, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πάσχοντός ἐστι τὸ σύμπτωμα, οὔτ' αἰτίας, οὔτε τόπου, οὔτε δυνάμεως, οὐκ ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. ἀγνοεῖ δ' ὁ Ἐμπειρικὸς καὶ τοῦτο, ὅτι ἐνίοτε ἡ μὲν συνδρομὴ ὁμοία ἐστὶν, οὐ τῇ αὐτῇ δὲ θεραπείᾳ χρήσασθαι δεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἴσα καὶ ὅμοια τὰ συμπτώματα ἐπὶ τῶν διὰ ῥῆξιν καὶ ἀναστόμωσιν καὶ ἀνάβρωσιν ἀναγόντων αἷμα. ἔστω δὲ καὶ βῆχα εἶναι ἐπὶ παντὸς τὴν αὐτὴν καὶ τὸ τοῦ

ſyndrome variare videtur in aliquo ſymptomatum non utilium, eisdem utitur, tanquam concurſus ſimilis exiſtat. Empiricus autem quoniam in cumulata ſyndrome obſervat, nec habet vim discernendi ſymptomata, quum quodlibet vel deficit vel redundat: quod, variante ſyndrome, diverſa curatione uti debet, ignorans, quoniam in quibusdam ſane ſymptomatis exceſſu aut defectu ſyndrome diſſidet, ut in inflammatione, ſcirrho, oedemate et hernia, in quibusdam autem non ita. Etenim in opiſthotonicis et emprosthotonicis differre quidem videtur inflammatio, ſed quoniam affecti eſt ſymptoma, neque cauſae, neque loci, neque facultatis curatio mutatur. At Empiricus hoc quoque ignorat, quod nonnunquam ſyndrome quidem ſimilis ſit, non eadem vero curatione uti licet. Ecce enim paria et ſimilia ſymptomata in iis ſunt, qui ſanguinem educunt per vaſorum disruptionem, apertionem et eroſionem. Finge etiam tuſſim perpetuo eandem eſſe, et ejus, quod educitur, co-

ἀναγομένου πλῆθος. ταῦτά καὶ τἄλλα ὅμοια, ἀλλὰ καὶ ἡ θεραπεία διάφορος παραλαμβάνεται. ὁ οὖν Λογικὸς τήν τ' εὐχρηστίαν καὶ τὴν ἀχρηστίαν τῶν συμπτωμάτων εἰδὼς, πολλάκις ἀνομοίου δοκούσης εἶναι τοῖς πολλοῖς τῆς συνδρομῆς, τοῖς αὐτοῖς χρήσεται, οἷον ὀπισθοτονικοί τινες λέγονται, καὶ ἐμπροσθοτονικοὶ, καὶ τετανικοί· οὗτοι διαφέρουσαν τὴν συνδρομὴν ἔχειν δοκοῦσιν. ἀλλ' εἰδὼς ὁ Λογικὸς, φέρε, ὅτι πλῆθος αἵματος τὸ αἴτιον, καὶ μυῶν τὸ πάθος, καὶ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. φλεμονῇ γὰρ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσεται. τοῖς γὰρ εἰρημένοις μόνοις προσέχει συμπτώμασιν. τὸ δὲ τοῦ πάσχοντος σύμπτωμα, ὡς ἄχρηστον παραιτεῖται. τὸ γὰρ ἔμπροσθεν ἢ ὄπισθεν ἢ ἐξ ἴσου συντείνεσθαι, τοῦ πάσχοντός ἐστι σύμπτωμα. πρὸς δὲ τὴν θεραπείαν οὐδὲν χρήσιμον ἔχει παραφυλαττόμενον, ὡς οὐδὲ τὸ δακρύειν. καὶ ὁμοίας δὲ τῆς συνδρομῆς εἶναι δοκούσης, οὐδὲ παρὰ τὴν διάνοιαν τῆς αἰτίας, διαφόρῳ χρῆται θεραπείᾳ, ὡς ἐπὶ τῶν δι' ἀνάβρωσιν ἢ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀναγόντων. διαιρῶν γὰρ τὰ συμπτώματα ὁ Λογικὸς, κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἐνδεικνύμενα τὸ

piam, eademque etiam alia et ſimilia, attamen curatio diverſa aſſumitur. Rationalis igitur utilitatem inutilitatemque ſymptomatum noſcens, ſubinde, quum diſſimilis vulgo ſyndrome videbitur, iisdem utetur: utpote opiſthotonici quidam dicuntur, emproſthotonici et tetanici: hi diverſam ſyndromen habere videntur: verum Rationalis ſciens, copiam ſanguinis eſſe cauſam, et muſculorum affectum, ipſumque effectum inflammationem; eadem cum illa utetur curatione. Etenim praedicta ſola notat ſymptomata, affecti autem accidens tanquam inutile averſatur; nam in anteriorem partem, vel in utramque ex aequo intendi, patientis eſt accidens: ad curationem vero nihil habet utile reſervatum, ut nec lacrymas emittere. At quum ſimilis eſſe videtur ſyndrome, ne ex cauſae quidem notione diverſa utuntur curatione, ut in iis, qui ex eroſione aut disruptione ſanguinem rejiciunt. Etenim ſymptomata dividens Rationalis, juxta relationem ad ea factam, quae

συμφέρον ἀναφορὰν, καὶ τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων ἐκλαμβάνων, καὶ τοῖς πρὸς ταῦτα τὰ συμπτώματα ἐναντιοῦσθαι δυναμένοις βοηθήμασι χρώμενος, πολλάκις διαφόρου εἶναι δοκούσης συνδρομῆς, ὁ δὲ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσεται. καὶ πάλιν ὁμοίας εἶναι δοκούσης, διαφέρουσαν θεραπείαν παραλήψεται. ἡ γὰρ θεραπεία σύμπτωμά ἐστι τοῖς ἐναντιοῦσθαι δυναμένοις τοῖς ἐπιφέρουσιν τὰ συμπτώματα αἰτίοις. ὁ μὲν οὖν Λογικὸς καταλαμβάνει ἕκαστον τῶν ἐναντιουμένων τοῖς νοσοποιοῖς αἰτίοις βοηθημάτων, καὶ πρὸς ὅ τι σύμπτωμα ἐναντιοῦσθαι πέφυκεν, οὐκ ἀγνοεῖ, διὰ τὸ καταδιαιρεῖν, ὡς ἔφημεν, τὴν συνδρομήν. ὁ δὲ Ἐμπειρικὸς ἐπὶ ἀθρόᾳ συνδρομῇ τὰ ὠφελοῦντα τηρῶν, τί τίνι ἐναντιοῦσθαι πέφυκεν, οὐ δύναται εἰδέναι. τοῦτο δὲ ἀγνοῶν, οὐδὲ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρήσασθαι οἷός τέ ἐστιν. κατὰ τί γὰρ τὸ ὠφελοῦν ὠφέλησε, καὶ αὐτὸς ἀγνοεῖν ὁμολογεῖ.

Κεφ. ιθ'. Πόθεν οὖν, φαίη τις ἂν, τὰ χρήσιμα καὶ τὰ ἄχρηστα τῶν συμπτωμάτων διαγιγνώσκει ὁ Λογικός; ῥητέον, ὅτι τῇ πρὸς τοὺς ἐνδεικνυμένους σκοποὺς ἀναφορᾷ. εἰδὼς

utile, indicant, et ex fymptomatis commoda deligens, utensque remediis, quae his adverfari accidentibus posfunt, quum fyndrome diverfa effe videtur, hic eadem curatione utetur: ac contra, ubi fimilis effe cenfetur, diverfam curationem affumet; etenim curatio fymptoma eft, quae adverfari poffit caufis fymptomata inferentibus. Itaque Rationalis fingula comprehendit remedia, quae caufis morbificis adverfantur: et cui fymptomati adverfari nata fint, non ignorat, eo quod fyndromen, ut diximus, diviferit. Empiricus autem in cumulata fyndrome remedia obfervans, quid cui adverfari natum fit, fcire non poteft: id autem ignorans, ne quidem transitu ad fimile uti poteft; fecundum quid enim remedium juverit, etiam ipfe nefcire fe fatetur.

Cap. XIX. Unde igitur, dixerit aliquis, utilia et inutilia fymptomata Rationalis internofcit? Dicendum, relatione, quae fit ad fcopos indicantes: quum enim

γὰρ, ὅτι τάδε μὲν τὰ συμπτώματα δηλωτικά ἐστι τῶν τὸ συμφέρον ἐνδεικνυμένων σκοπῶν, τὰ δὲ οὐκ ἔστι τοιαῦτα, τὰ μὲν χρήσιμα παραφυλάττει, τὰ δ' ἄλλα παραιτεῖται. [317] ἐκ δὲ τῆς τῶν χρησίμων συμπτωμάτων καταλήψεως καὶ τὸ δύνασθαι τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι παραγίνεται. ἔστι δ' ὅτε οὐχ ὅλην τὴν θεραπείαν μεταφέρει, ἀλλὰ μέρος τι αὐτῆς. ὡς γὰρ τὰς συνδρομὰς καταδιαιρεῖ, οὕτω καὶ τὰς θεραπείας. καὶ οἶδε, τίνα μὲν τῶν ἐν τῇ θεραπείᾳ βοηθημάτων ὑπεναντιοῦται τοῖς ἀπὸ τῶν αἰτίων ἐπιφερομένοις συμπτώμασι, τίνα δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν τόπων ἢ τῶν δυνάμεων. εἰδὼς γὰρ, ὅτι τόδε μὲν ἀπὸ τῶν αἰτιῶν ἐστι τὸ σύμπτωμα, τόδε δὲ ἀπὸ τῶν τόπων, τόδε δὲ ἀπὸ τῆς δυνάμεως, καὶ ὅτι ἀπὸ μὲν τοῦ αἰτίου τὸ γένος τῶν βοηθημάτων ὑπαγορεύεται, ἀπὸ δὲ τοῦ τόπου ὁ τρόπος τῆς χρήσεως, ἀπὸ δὲ τῆς δυνάμεως, ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰπεῖν, τὸ μέτρον, τοῦ μὲν αὐτοῦ αἰτίου ὄντος, καὶ τῶν δηλωτικῶν τοῦ αἰτίου συμπτωμάτων φαινομένων, τοῦ δὲ αὐτοῦ τόπου μὴ ὄντος, μηδὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, τὸ μὲν αὐτὸ γένος παραλήψεται τοῦ βοηθήματος, τὸν δὲ τόπον καὶ τὸν τρόπον οὐκ ἔτι. εἰ δ' αἴτιον μὲν μὴ εἴη τὸ αὐτὸ,

ſciat, alia ſymptomata oſtendere ſcopos utiles indicantes, alia non eſſe hujusmodi, utilia ſane obſervat, reliqua autem averſatur. Ex utilium vero ſymptomatum comprehenſione accidit etiam, ut tranſitu ad ſimile uti poſſit: interdum non totam curationem transfert, ſed aliquam ejus partem. Ut enim ſyndromas ſubdividit, ita curationes: ac novit, quaenam in curatione remedia renituntur ſymptomatis, quae a cauſis inſeruntur, quae vero iis, quae a locis aut facultatibus proveniunt. Expertus enim, aliud accidens a cauſis oriri, aliud a locis, aliud a facultatibus: item quod a cauſa quidem auxilii genus ſubindicatur: a loco utendi modus: a facultate, in praeſenti ut ita dicam, menſura. Siquidem quum eadem ſit cauſa et ſymptomata cauſam indicantia appareant, locus autem non ſit idem, neque eadem virtus, idem ſane auxilii genus aſſumet, locum et modum non item. At ſi

Ed. Chart. II. [317.] Ed. Bas. I. (24.)

ὁ δὲ τόπος ὁ αὐτὸς, καὶ ἡ δύναμις ἡ αὐτὴ, τὸ μὲν γένος οὐ τὸ αὐτὸ παραλήψεται τοῦ βοηθήματος, τὸν δὲ τρόπον καὶ τὸ μέτρον τὸ αὐτό. ἐπεὶ οὖν ἱκανός ἐστι μερίζειν ὁ Λογικὸς τάς τε συνδρομὰς καὶ τὰς θεραπείας, δύναται κατὰ τὰς ὁμοιότητας τῶν συνδρομῶν κινούμενος μέρη τινὰ τῆς θεραπείας κατὰ τὸ ἐοικὸς μεταφέρειν. ὁ δ' Ἐμπειρικὸς μήτ' αἰτίαν, μήτε δηλωτικὰ αἰτιῶν συμπτώματα, ἢ τόπου, ἢ δυνάμεως πολυπραγμονῶν, τοῦτο ποιεῖν οὐχ οἷός τε ἔσται. διὰ τοῦτο δὲ οὐδὲ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι δύναται. κατὰ τί γὰρ αἱ συνδρομαὶ ἀλλήλων προσεοίκασιν, ἀγνοεῖ. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν θεραπείαν καταδιαιρεῖν δύναται, καὶ προσαγαγεῖν τὸ δυνάμενον ὑπεναντιωθῆναι τῷ παρόντι συμπτώματι βοήθημα. ἐὰν γὰρ τοῦτο φῇ δυνατὸς εἶναι, λέγω δὴ μερίζειν τά τε τῶν συνδρομῶν συμπτώματα, καὶ τὴν θεραπείαν ἐπιστάμενος, καθ' ὅ τι ἕκαστον ὠφελεῖ καὶ βλάπτει, αἰτιῶν κεκρυμμένων καταληπτικὸς εἶναι ὁμολογήσει. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἀπ' ἐνδείξεως τὰ βοηθήματα δυνατὸς εἶναι λαμβάνειν ὁμολογήσει.

causa non fuerit eadem, locus autem idem et facultas eadem, non idem remedii genus utique usurpabit, modum vero et mensuram eandem. Quoniam igitur Rationalis et syndromas et curationes metiri potest, nimirum etiam ex concursuum similitudinibus motus partes quasdam curationis, ut par est, transferre potest. Empiricus neque causam, neque symptomata causas indicantia, aut locum, aut facultatem, connitens magno studio id efficere, non poterit: idcirco neque transitu ad simile uti poterit. Quatenus enim syndromae inter se conveniunt, ignorat: quo fit, ut neque curationem distinguere possit, et remedium, quod praesenti symptomati adversatur, adhibere. Si enim hoc, inquit, posset, dico sane concursuum symptomata partiri, et curationem noscens, quatenus unumquodque juvat aut offendit, causarum occultarum notitiam habere fatebitur: si autem hoc, etiam ab indicatione praesidia capere posse concedet.

Κεφ. κ'. Ἀδυνάτων οὖν ὄντων τῶν εἰδοποιούντων τὴν τῶν Ἐμπειρικῶν αἵρεσιν, τηρήσεως, καὶ ἱστορίας, καὶ τῆς ὁμοίου μεταβάσεως, τὴν μὲν τήρησιν ἄχρηστον ἄνευ λόγου καὶ ἀδύνατον καθ' αὐτὸ ἐπεδείξαμεν. ἄχρηστον μὲν, ἐπειδήπερ λόγου χρεία τοῦ διακρίνοντος, ἐφ' οἷς δεῖ συμπτώμασι τὰς θεραπείας ποιεῖν. οὐδὲ γὰρ ἐφ' ἅπασι τοῖς προγεγενημένοις τε καὶ παροῦσι τῷ νοσοῦντι οἴονται δεῖν τηρεῖν. ἀδύνατον δ', ὅτι πλειόνων ὄντων ταῦτα πάντα οὐκ ὄντως τυχεῖν δυνατόν ἐστιν, ἵν' ἡ αὐτὴ γένηται συνδρομή. λέγω δὲ γένος συμπτωμάτων καὶ ἀριθμὸν τὸν αὐτὸν, καὶ μέγεθος, καὶ τάξιν, καὶ καιρὸν, καὶ τὰ ὅμοια. τὴν δὲ ἱστορίαν περιττὴν μὲν, διότι τῇ πείρᾳ ἐπικρίνει τὰ ἱστορούμενα, ἀδύνατον δὲ, διότι μήτε μεγέθη συμπτωμάτων, μήτε καιροὺς δύνατα προσιστορεῖν, ὧν ἄνευ τοῦ ὠφελοῦντος κατάληψις γενήσεσθαι οὐ δύναται. τὴν δὲ τοῦ ὁμοίου μετάβασιν διαβεβλήκαμεν, δι' ὧν ἐπεδείξαμεν, ὅτι ἐξ ἀνάγκης δεῖ αὐτὴν καταστῆσαι, ἐπὶ (25) τὴν τῶν δυνάμεων βλαπτουσῶν ἢ ὠφελουσῶν ἐξέτασιν.

Cap. XX. Quum itaque impossibilia sint, quae Empiricorum sectam conformant, observatio, historia, transitus ad simile: observationem sane inutilem sine ratione et impossibilem per se ostendimus: inutilem sane, quoniam rationis usus est dijudicantis, in quibus symptomatis curationem moliri conducat, neque enim in omnibus praeteritis et iis, quae aegrotanti adsunt, observandum esse arbitrantur: impossibilem vero, quoniam, quum plura sint, haec omnia non prorsus assequi licet, ut idem fiat concursus. Dico autem genus symptomatum et numerum, magnitudinem, ordinem, tempus, similiaque: historiam vero supervacuam ideo, quod ea, quae commemorantur, experientia indicat: impossibilem vero, eo quod neque magnitudinem symptomatum, neque tempora potest praeterea commemorare, sine quibus auxilii comprehensio fieri nequit. At transitum ad simile pertractavimus in iis scilicet, quibus ostendimus, quod necessario ipsum constituere oporteat ad facultatem noxiarum aut juvantium disquisitionem.

Ed. Chart. II. [318.] Ed. Bas. I. (25.)

Κεφ. κα'. [318] Ἐπεὶ οὖν ὡς ἐν κεφαλαίῳ ἀντειρήκαμεν τοῖς Ἐμπειρικοῖς, ἑξῆς πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς ῥητέον. χρὴ δὲ τὸν ἀντιλέγοντα αὐτοῖς τὰ μὲν κοινὰ τῶν αἱρέσεων συγχωρεῖν, τὸ δὲ διαλλάττον ἐκείνων ἀναιρεῖν. οἱ μὲν οὖν Ἐμπειρικοὶ τὸ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι πειράσονται ἀδύνατον ἀποφαίνειν, ἀντιλέγοντες τοῖς Μεθοδικοῖς· ἡμεῖς δὲ τὸ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν δυνατὸν εἶναι συγχωρήσομεν. τὸ μέντοι ἀπὸ φαινομένων τὴν ἔνδειξιν γίγνεσθαι οὐκ ἔτι συγχωρήσομεν αὐτοῖς. ἔτι κἀκεῖνο συγχωρήσομεν τοῖς Μεθοδικοῖς, τὸ ἀπὸ συμπτωμάτων, μήθ' ἑνός, μήτε πλειόνων ἔνδειξιν γίγνεσθαι. ἐκεῖνο δὲ οὐκ ἔτι συγχωρήσομεν, τὸ παντάπασιν ἄχρηστ' εἶναι τὰ συμπτώματα. δοκεῖ γὰρ ἡμῖν πολλάκις δηλωτικὰ γίγνεσθαι τὰ συμπτώματα τῶν τὸ συμφέρον ἐνδείξασθαι δυναμένων, εἰς δὲ ἔνδειξιν παντάπασιν ἄχρηστ' εἶναι τὰ συμπτώματα. τοιούτους τινὰς οἱ Μεθοδικοὶ προφέρονται λόγους. φασὶ γάρ, ὅτι, τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων ὄντων, διαφερόντων δὲ τῶν παθῶν, ἐφ' οἷς τὰ συμπτώματα, οὐ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα, οἷον ἐπὶ

Cap. XXI. Quoniam igitur ceu in summa Empiricis contradiximus, reliquum fuerit, ut ad Methodicos digrediamur. Convenit porro, eum, qui illis refragatur, quae sectis communia sunt, admittere, quod autem in illis diversum est, convellere. Itaque Empirici, ut ab indicatione sumantur remedia, fieri non posse contra Methodicos pronunciare conabuntur: nos autem ab indicatione auxilia peti concedemus, verum ab apparentibus indicationem fieri, non item concedemus. Praetera et illud donabimus Methodicis, a symptomatum neque uno neque pluribus indicationem fieri: illud autem non ita donabimus, symptomata prorsus esse inutilia. Videntur enim nobis subinde symptomata fieri indices eorum, quae, quod confert, possunt indicare: ad indicationem vero prorsus esse inutilia symptomata. Hujusmodi quosdam sermones proferunt Methodici. Dicunt enim, quod, quum eadem sunt symptomata, differunt autem affectus, in quibus sunt symptomata, non eadem curatione utimur, ut

Ed. Chart. II. [318.] Ed. Baf. I. (25.)

φρενίτιδος, τῆς τε κατὰ στέγνωσιν, τῆς τε κατὰ ῥοῶδες. καὶ πάλιν τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν συμπτωμάτων, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ, φασὶ, χρώμεθα, ὡς ἐπὶ πλευρίτιδος καὶ φρενίτιδος, ἐὰν ἀμφότερα κατὰ στέγνωσιν τὰ πάθη ὑπάρχῃ. ἐπεὶ οὖν καὶ τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων ὄντων διαφερούσῃ ἀγωγῇ χρώμεθα, καὶ διαφερόντων, ἔστιν ὅτε τῇ αὐτῇ, διὰ τοῦτο ἄχρηστα παντάπασιν εἶναι πρὸς θεραπείαν τὰ συμπτώματα. ἀναιρουμένων γὰρ τῶν παθῶν, συναναιρεῖται καὶ τὰ συμπτώματα, καὶ συνισταμένων, συνίσταται. καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν πάθη χρήσιμα εἶναί φασιν, ἐφ' οἷς συνισταμένοις ταῦτα γίνεται, καὶ λυομένοις λύεται· τὰ δὲ συμπτώματα ἄχρηστα, οὐδεμίαν ἰσχὺν ἐπὶ αὐτῶν ἔχοντα. εἰ δὲ καὶ ἐνδεικνύναι φασὶ τὰ συμπτώματα, οὐδὲν συμφέρον, ἀλλὰ βλαβερόν τι μᾶλλον ἐνδείκνυται, ὡς ὁ πυρετὸς τὸ ψύχειν, ἢ νὴ Δία γε προσφέρειν ποτὸν, ἡ ἐπιθυμία οἴνου καὶ βαλανείου, τὸ διδόναι οἶνον, καὶ εἰς βαλανεῖον ἀπάγειν. ἐπεὶ οὖν τὰ μὲν συμπτώματα ἤτοι οὐδὲν ἐνδείκνυται, ἢ οὐδὲν τὸ χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιβλαβὲς, διὰ τοῦτο τὰ μὲν

in phrenitide, tum ea, quae ex aſtricto eſt, tum ea, quae ex fluxo. Ac contra quum iidem ſunt affectus, differunt autem ſymptomata, eadem, inquiunt, curatione utimur, ut in pleuritide et phrenitide, ſi utraeque ex aſtrictione affectus ſunt. Quoniam igitur, et quum eadem ſunt ſymptomata, diverſa ratione medemur, et quum ſunt differentia, interim eadem, idcirco ſymptomata ad curationem inutilia prorſus eſſe. Nam quum affectus tolluntur, ſymptomata etiam tolluntur: et quum conſiſtunt illi, haec quoque conſiſtunt, ideoque affectus quidem utiles eſſe pronunciant, ob quos conſtitutos haec generantur, ſolutos ſolvuntur. Symptomata vero inutilia nullam vim in iis habent. At ſi indicare ſymptomata dicant nihil utile, ſed noxium quid potius indicant, ut febris, refrigerare, aut per Jovem potum afferre: cupiditas vini et balnei, vinum dare et in balneum deducere. Quoniam igitur ſymptomata vel nihil indicant, vel nihil utile, imo potius incommodum noxiumque, idcirco ſym-

Ed. Chart. II. [318. 319.] Ed. Baf. I. (25.)

συμπτώματα, φασὶ, διωθούμεθα, τὰ δὲ πάθη, ὡς τὸ συμφέρον ἐνδείξασθαι δυνάμενα, προσιέμεθα. ἐρωτῶσι δὲ καὶ τοιούτους τινὰς λόγους πρὸς ἔνδειξιν τοῦ μὴ εἶναι τὰ συμπτώματα τῶν συμφερόντων. εἰ τὸ αὐτὸ ἐναντίον οὐκ ἐνδείκνυται, οἱ δὲ δυσφοροῦντες ἐπὶ στεγνώσει καὶ ῥύσει τῶν ἐναντίων δέονται· ἀπὸ δυσφορίας ἔνδειξις τῶν συμφερόντων οὐ γίνεται. ἀναστρέψαι δὲ πρὸς αὐτούς ἐστι τοῦτον τὸν λόγον, καὶ δεῖξαι, ὅτι οὐδὲ πάθος ἐνδείκνυται οὕτως. εἰ οἱ στεγνούμενοι τὸ σῶμα ὑπὸ κρύους καὶ διαφθορᾶς διαφόρων δέονται, τὸ δ' αὐτὸ διαφόρων ἐνδεικτικὸν οὐ γίνεται, οὐχ ὑποδείκνυσιν ἡ στέγνωσις τὸ συμφέρον. ἄλλως ἐρωτῶσιν οὕτως οἱ Μεθοδικοί. εἰ τὰ διάφορα τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυται, οἱ δὲ πυρέσσοντες καὶ βήσσοντες τὸ αὐτὸ ἔστιν ὅτε ἐνδείκνυνται, ἀπὸ πυρετοῦ καὶ βηχὸς ἔνδειξις οὐ γίνεται. ἡμεῖς δὲ οὕτως ἀναστρέψομεν. εἰ καὶ οἱ στρεβλούμενοι καὶ χαλώμενοι ὑπὸ χολῆς τῶν αὐτῶν δέονται, [319] τὰ δὲ διάφορα τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυται, ὑπὸ στεγνώσεως καὶ ῥύσεως τὸ συμφέρον οὐχ ὑποδείκνυται. τοιαῦτα μὲν οὖν τινα

ptomata quidem, inquiunt, aftruimus: affectus autem, ut qui, quod conducit, indicare poffint, recipimus. Caeterum proponunt ejusmodi quasdam rationes ad indicandum, fymptomata non effe utilia. Si idem contrarium non indicat: et qui aegre ferunt aftrictionem et fluorem, contraria requirunt: a tolerandi difficultate remediorum non fit indicatio. Verum retorquere in ipfos hunc fermonem licet, ac oftendere, ne affectum quidem indicare, hoc pacto. Si, qui aftrictum corpus habent a frigore et corruptione, diverfis indigent: idem vero diverfa non indicat; haud igitur oftendit conftrictio id, quod faciendum eft. Aliter disputant Methodici in hunc modum. Si diverfa idem non indicat, febricitantes autem et tuffientes idem interim indicant: a febre et tuffi indicatio non fit. Nos autem ita retorquebimus. Quod fi agitati laxatique a bile eadem defiderant, diverfa autem idem non indicat: ab aftrictione et fluore id, quod conducit, non

πρὸς τὸ ἄχρηστα ἐπιδεῖξαι τὰ συμπτώματα προφέρονται οἱ Μεθοδικοί.

Κεφ. κβ'. Ἡμεῖς δὲ πρῶτον μὲν ἐπιδείξομεν, ὅτι δι' ὧν πράττουσιν αὐτοὶ, ὁμολογοῦσιν μὴ εἶναι ἄχρηστα παντάπασι τὰ συμπτώματα. τὴν δὲ χρείαν, ἣν παρέχεται τὰ συμπτώματα, προηγουμένως ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Λογικῆς αἱρέσεως ὑποδείξομεν. ὅτι τοίνυν χρήσιμα πρὸς θεραπείαν τὰ συμπτώματα νομίζουσιν εἶναι οἱ Μεθοδικοὶ, ἐκ τῶνδ' ἂν γένοιτο δῆλον. ἀξιοῦσιν αὐτοὶ τοὺς ὁπωσοῦν παραπαίοντας ἐν σκότῳ κατακλίνειν, ἐάν τε διὰ ῥύσιν, ἐάν τε διὰ στέγνωσιν παραπαίωσιν. τὸ γὰρ φῶς οἴονται παραύξειν τὴν παρακοπήν. τοὺς δὲ ληθαργικοὺς οὐκ ἐν αὐτῷ κατακλίνειν φασὶ δεῖν, ἐάν τε διὰ στέγνωσιν, ἐάν τε διὰ ῥύσιν καταφέρωνται. τὸ γὰρ σκότος οἴονται συλλαμβάνειν τῇ καταφορᾷ. πῶς ποτ' οὖν, φαμὲν, εἰ μηδὲν ἐνδείκνυται τὰ συμπτώματα, τοὺς διὰ στέγνωσιν παραπαίοντας ἐν σκότει κατακλίνετε, τοῦ σκότους ἐπιτείνοντος τὴν στέγνωσιν; καὶ

ostenditur: hujusmodi igitur nonnulla, ut indicent, symptomata esse inutilia, Methodici proferunt.

Cap. XXII. Nos primum sane ostendemus, quod per ea, quae ipsi faciunt, fatentur, symptomata non esse prorsus inutilia: usus vero, quem exhibent, consequenter, ubi rationalem sectam exponemus, indicabitur. Quod igitur utilia ad curationem symptomata esse putent Methodici, hinc constabit. Volunt ipsi quomodocunque mente captos in tenebris decumbere, sive ob fluorem, sive ob astrictionem delirent; etenim lumen turbationem mentis augere arbitrantur: lethargicos non in eodem decumbere oportere dictitant, sive propter astrictionem, sive propter fluorem tam profundo somno corripiantur; tenebras enim putant una cum profunda animi in somnum delatione comprehendere. Quomodo igitur, dicimus, si nihil symptomata indicant, eos, qui ob astrictionem delirant, in tenebris collocant, quum hae astrictionem intendant, ac contra eos, qui ob fluorem

πάλιν τοὺς διὰ ῥύσιν ληθαργικοὺς ἐν αὐγῇ, ὑπὸ ταύτης ἐπιτεινομένης τῆς ῥύσεως. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἀμελεῖν μὲν ἐοίκασι παντάπασι τῶν παθῶν, προσέχειν δὲ ψιλοῖς τοῖς συμπτώμασι. πῶς οὖν εἴη ἂν ἄχρηστα, ἅγε τοσαύτην φαίνεται ἰσχὺν ἔχοντα, ὥστε καὶ ἀμελεῖν ἀναγκάζει τῶν ὑποκειμένων σκοπῶν, καὶ οὐ μόνον ἀμελεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον πράττειν τῶν ἀπὸ τῶν σκοπῶν ἐνδεικνυμένων; ἡ μὲν γὰρ στέγνωσις χαλᾶν ἐνδείκνυται· οἱ δ' εἰς τὸ σκότος παραπαίοντας συγκλείοντες οὐ χαλῶσι, στεγνῶσι δὲ τὸ ἐναντίον, καὶ τῆς ῥύσεως στέλλειν ἐνδεικνυμένης. οἱ δὲ τοὺς διὰ ῥύσιν ληθαργικοὺς εἰς αὐγὴν ἄγοντες τοῖς αὐτοῖς ἐπιτείνουσι τὴν ῥύσιν. πρὸς ταῦτα λέγουσιν· οὐχ, ἐπειδὴ τὸ σύμπτωμα ἐνδείκνυται, ταῦτα παραλαμβάνομεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντεδείκνυτο ἡμῖν τὸ σύμπτωμα, καὶ οὐ κωλύει παραλαμβάνειν, ὅπερ ὁ σκοπὸς ἐπιδείκνυσι. τὸ γὰρ ἀντιδεικνύμενον λέγουσιν, ἐνδείκνυσθαι μὲν τὸ συμφέρον, μὴ ἐπιτρέπειν δὲ πράττειν, ὅπερ ὑπαγορεύει τὸ πάθος. πρὸς τοῦτό φαμεν ἡμεῖς, ὅτι, εἰ τὰ ἀντιδεικνύμενα ἄχρηστά ἐστι, καὶ ἡ δύ-

lethargici sunt, in luce, quum ab hac fluor augescat? In hujusmodi enim negligere quidem prorsus affectus videntur, attendere autem nudis symptomatis. Quomodo igitur inutilia fuerint, quae tantam vim habere videntur, ut etiam negligere subjectos scopos cogant, et non solum negligere, sed etiam contrarium efficere iis, quae a scopis indicantur? Etenim astrictio laxare indicat: qui vero in tenebras delirantes concludunt, non laxant, sed astringunt e contrario, quum fluor deprimere indicet. At qui lethargicos ex fluore in lucem deducunt, iisdem fluorem augent. Ad haec respondent, non, quia symptoma hoc indicat, haec assumimus, sed quoniam e contrario symptoma nobis indicabatur, ac nihil prohibet assumere, quod scopus ostendit. Etenim, quod contraindicatur, dicunt ostendere quidem id, quod confert, non autem permittere fieri, quod affectus suggerit. Ad hoc nos dicimus, si, quae e contrario indi-

ναμις ἡ μὴ ἐῶσα πολλάκις, ὃ ἐνδείκνυται ὁ σκοπὸς, παραλαμβάνειν, ἄχρηστος ἂν εἴη. ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐπισκοπεῖν δεῖ, χρησίμου τινὸς ἡμῖν ἐξ αὐτῆς εἰς θεραπείας παραγενομένου, καίτοι ἀντενδείκνυται καὶ ἡ δύναμις. ὥσπερ οὖν τὴν δύναμιν ἀντενδεικνυμένην εὔχρηστον εἶναι νομίζετε, ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑμῖν καὶ τὰ συμπτώματα ὁμολογεῖν χρήσιμα εἶναι. πρὸς τούτῳ δὲ καὶ γελοίως τὸ σκότος ἐπὶ τῶν φρενιτικῶν παραλαμβάνουσιν. εἰ γὰρ τὸ σκότος ἐπιτείνει τὴν στέγνωσιν, ἐπιτεινομένη δὲ ἡ στέγνωσις ἐπιτείνει τὴν παρακοπήν· ἐπιτείνεται γὰρ καὶ ἀνίεται τὰ συμπτώματα τοῖς πάθεσιν· δηλονότι τὸ ἐναντίον πράττουσιν, ἢ δεῖ. παραύξοντα γὰρ τὸ πάθος παραύξουσι καὶ τὴν παρακοπήν. ὁ μὲν οὖν περὶ τῶν συμπτωμάτων τοιοῦτός ἐστι λόγος.

Κεφ. κγ'. [320] Ὅτι δὲ οὐκ ἐνδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον, ὡς οἴονται οἱ Μεθοδικοὶ, δι' ὧν αὐτοὶ ἐπειρῶντο ἀποφαίνειν ἄχρηστα τὰ συμπτώματα, διὰ τῶν αὐτῶν ἡμεῖς, ὅτι μηδ' ἐνδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον, ὑποδείξομεν. φαμὲν γὰρ, ὅτι τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερουσῶν δὲ

cant, inutilia funt, etiam virtus, quae non finit frequenter, quod fcopus indicat, affumere, erit inutilis: fed virtutem infpicere convenit, quum utile quippiam vobis inde ad curationem proficifcatur, etfi contra etiam indicet virtus: ficut igitur vim contraindicantem utilem effe cenfetis, neceffarium eft vobis etiam fymptomata fateri effe utilia. Ad hoc etiam ridicule tenebras in phreneticis affumunt; fi enim tenebrae aftrictionem adaugent, intenfa item aftrictio mentis turbationem auget; fiquidem intenduntur augenturque fymptomata, affectibus nimirum contrarium facientibus, quam convenit; aucta enim affectum adaugent, et mentis turbationem. Itaque de fymptomatis talis eft disputatio.

Cap. XXIII. Quod autem affectus id, quod conducit, non indicant, ut arbitrantur Methodici, quibus ipfi rationibus fymptomata inutilia declarare conabantur, iisdem nos, quod neque affectus id, quod confert, indicant, oftendemus. Dicimus enim, quum iidem affectus

τῶν αἰτιῶν, οὐ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. ἰσχουρία γὰρ ἕν τι πάθος ἐστίν, ἀλλ' ἂν μὲν διὰ λίθον γένηται, λιθοτομοῦμεν, ἂν δὲ διὰ φλεγμονήν, καταπλάσσομεν, ἂν δὲ δι' ὑπερδιάτασιν κύστεως, καθετῆρι χρώμεθα, ἢ, ὥσπερ ὁ Ἐρασίστρατος, ἀναστήσαντες ἐπὶ γόνατα τὸν ἀῤῥωστοῦντα, ἀφρονίτρῳ ἄκρου τοῦ οὐρητῆρος προσαπτόμενοι, καὶ τὰ ἑξῆς. εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν (26) συμφερόντων ἐγγίγνονται, τοῦ αὐτοῦ ὄντος πάθους, καὶ συμφέροντος τοῦ αὐτοῦ αἱ αὐταὶ ἐνδείξεις ἐγγίγνονται. οὐ γίνονται δέ, οὐκ ἂν τὰ διαφέροντα πάθη τὸ αὐτὸ ἐνεδείκνυντο. νυνὶ δέ, τῆς μὲν αὐτῆς οὔσης αἰτίας, τῶν δὲ παθῶν διαφερόντων, τὴν αὐτὴν θεραπείαν παραλαμβάνομεν. χολέρα γὰρ καὶ ἴκτερος, διαφέροντα πάθη, σχεδὸν ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοί, ὅτι τὸ μὲν στεγνόν, τὸ δὲ ῥοῶδες, ἀλλ' ἐπ' ἀμφοτέρων κένωσιν παραλαμβάνομεν. ἐπεὶ οὖν, ἀναιρουμένων τῶν αἰτιῶν, συναναιρεῖται καὶ τὰ παθήματα, καὶ συνισταμένων, συνίσταται. καὶ ἔτι διαφόρων μὲν ὄντων τῶν αἰτίων, κἂν τὰ αὐτὰ πάθη ᾖ, διαφόρῳ χρώμεθα τῇ θεραπείᾳ. τῶν

ſunt, diverſae autem cauſae, non eadem nos uti curatione. Urinae retentio unus affectus eſt, verum, ſiquidem ex calculo orta eſt, exciſionem ipſius molimur: ſin autem ex inflammatione, cataplasmate obducimus: quodſi ex immoderata veſicae tenſione, cathetere utimur, vel, quemadmodum Eraſiſtratus, aegrotante in genua erecto, aphronitro extremum ureteris attingimus: et quae ſequuntur. At ſi ab affectibus indicationes auxiliorum fiunt, quum idem eſt affectus, etiam remedii ejusdem eaedem ſunt indicationes: non fiunt autem, ſi diverſi affectus idem indicarent. Nunc quum eadem eſt cauſa, affectus autem diverſi, eandem curationem aſſumunt. Cholera enim et icterus diverſos affectus eſſe, etiam ipſi fere concedunt, quoniam hic aſtrictus, ille fluxilis eſt: attamen in utrisque vacuationem aſſumimus. Quoniam igitur, cauſis ſublatis, tolluntur etiam ſimul affectus, et, conſiſtentibus illis, hi conſiſtunt, etſi iidem ſint affectus, diverſa tamen utimur curatione.

δ᾽ αὐτῶν ὄντων αἰτίων, κἂν τὰ πάθη διάφορα ᾖ, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. διὰ τοῦτο τά τε πάθη καὶ τὰ αἴτια, καὶ τοὺς πεπονθότας τόπους ἐξετάζομεν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶνδε ὑποδεῖξαι τὸ ὅμοιον ὑπὸ διαφερουσῶν αἰτιῶν τὸ αὐτὸ πάθος γιγνόμενον, οἷον στεγνόν. πῦρ τε γὰρ προσπεσὸν ὑποπυκνοῖ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ κρύος ὁμοίως. ἀλλὰ, καίτοι τοῦ αὐτοῦ πάθους ὄντος, διαφόρῳ θεραπείᾳ χρώμεθα διὰ τὴν διαφορὰν τῶν αἰτιῶν. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ πυρὸς καταντλήσεσι καὶ καταπλάσμασι τοῖς τὰς ἐσχάρας ἀποστῆσαι δυναμένοις ἰώμεθα· τὸ δ᾽ ἀπὸ κρύους πυριάμασι, γογγύλης ἀποξέσμασι, καὶ ὁμοίοις τισίν. εἰ δὲ χαλαστικὴν φήσουσιν ἀπ᾽ ἀμφοτέρων καὶ τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν παραλαμβάνεσθαι, φήσομεν, ὅτι, εἰ μηδὲν διαφέρουσα ἡ ἀγωγὴ, καὶ ἐναλλάττοντες οὐδὲν ἁμαρτήσομεν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπὸ πυρὸς πυριάσομεν τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὸν ἀπὸ κρύους καταπλάσομεν, καὶ τοῖς πρὸς τὰς ἐσχάρας ποιοῦσι φαρμάκοις χρησόμεθα ἐπ᾽ αὐτοῦ. ἀλλ᾽ οὐ ποιοῦμεν τοῦτο· βλάπτονται γάρ· διόπερ οὐ τὴν αὐτὴν θεραπείαν εἶναι ῥητέον. ἔτι καὶ τὸ αὐτὸ αἴτιον διάφορα ἀπο-

Caufis porro iisdem fubfiftentibus, etfi affectus funt diverfi, eadem curatione utimur. Idcirco affectus, caufas, et locos affectos examinamus. Jam ex his licet oftendere fimile, a diverfis caufis eundem gigni affectum, nempe aftrictum. Ignis enim elapfus fuperficiem denfat, item frigus fimiliter: attamen licet idem fit affectus, diverfa tamen utimur curatione propter caufarum differentias. Etenim ex igne orto affectui perfufionibus et cataplasmatis, quae cruftas feparare poffunt, medemur: ex frigore autem contracto, fotibus, linimentis, abrafionibus, fimilibusque. At fi laxatoriam in utrisque proferant eandemque curationem, dicemus, quod, fi nihil evariat curandi ratio, etiamfi immutemus, nihil peccabimus. Imo etiam ab igne laefum iisdem fovemus, et a frigore affectum oblinimus, ac iis, quae cruftas faciunt, medicamentis utemur in ipfo. Verum non hoc facimus, quippe offenduntur; quapropter non eadem effe curatio dicetur. Praeterea eadem caufa diverfos efficit affectus;

τελεῖ πάθη. διὰ γὰρ πλῆθος οἱ μὲν φλεγμαίνουσιν, ἡ δὲ φλεγμονὴ στέγνωσίς ἐστιν· ἄλλοι δ' αἱμοῤῥαγοῦσιν, αἱ δ' αἱμοῤῥαγίαι ῥύσεις εἰσί· ἀλλὰ παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν παθῶν οὐκ ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. κένωσις γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων λύσις, ἐναντία τῷ πάθει. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀποτελούντων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀποτελουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι, χρὴ τὰς ἐνδείξεις γίγνεσθαι. τὰ δὲ παραδέχονται μὲν ὡς αἴτια οἱ Μεθοδικοὶ, ἐπειδὴ τῶν συμπτωμάτων ἐστὶ ποιητικὰ, ἀλλ' οὐχὶ ὡς αἴτια εἶναι, φασὶν, ἐνδείκνυται, ἀλλ' ὡς κοινότητες. οὐδὲν δὲ κωλύει το αὐτὸ, φασὶ, καὶ ὡς αἴτιον εἶναι, καὶ ὡς κοινότητα, καὶ ὡς ἕτερα. ὡς γὰρ τὸ μῆλον γευστὸν καὶ ὁρατὸν καὶ ἁπτόν ἐστιν, ὅταν δὲ λέγωμεν γλυκὺ εἶναι, οὐ, καθ' ὅσον τῇ ἁφῇ ὑποπίπτει, γλυκὺ λέγομεν, οὕτω καὶ τὰ πάθη οὐδὲν κωλύει εἶναι μὲν ἑτέρων ἀποτελέσματα, εἶναι δὲ καὶ ποιητικά τινων. [321] ἀλλ' ὅταν, φασὶ, λέγωμεν ἐνδείκνυσθαι αὐτὰ, οὔτε ᾗ ἀποτελέσματά ἐστιν, οὔτε ᾗ ποιητικά τινων, ἐνδείκνυσθαι λέγομεν, ἀλλ' ὡς κοινότητας. ὡς οὖν τὰ συμπτώματα οἱ

nam ex plenitudine alii inflammationem experiuntur, inflammatio autem adstrictio est: alii sanguinem profundunt, sanguinis autem profluvium fluor est: sed propter affectuum differentiam curatio non mutatur. Nam vacuatio, in utrisque solutio, affectui contraria. Non enim ab efficientibus, sed ab his, quae fiunt, ut etiam ipsi fatentur, indicationes fieri oportet. At affectus quidem recipiunt ut causas Methodici, quoniam symptomatum fiunt effectrices. Verum non ut causae sint, inquiunt, indicant, sed ut communitates. Nihil autem vetat idem, inquiunt, et ut causam esse, et ut communitatem, et ut alia. Sicut enim malum gustabile, visibile et tangibile est; at quum dicimus dulce esse, non quatenus tactui occurrit, dulce appellabimus: ita et affectus, nihil prohibet, aliorum sane esse opera, quorundam etiam esse opifices. Quum vero, inquiunt, indicare ipsos dixerimus, neque qua opera sunt, neque qua opifices quorundam, indicare pronunciamus, sed ut communitates. Quemadmodum itaque

Μεθοδικοὶ, διὰ τὸ ἀπὸ διαφερόντων γίνεσθαι τὰ αὐτὰ, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν διαφέροντα, οὐδὲν ἐνδείκνυσθαι συμφέρον λέγουσιν, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐπειδήπερ ὁρῶμεν ὑπὸ διαφερόντων αἰτίων τὰ αὐτὰ πάθη γινόμενα, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν διαφέροντα, ἄχρηστά φαμεν αὐτὰ πρὸς ἔνδειξιν τῶν συμφερόντων εἶναι. οὐ γὰρ ἓν ἐνδείκνυται ἀεὶ τὸ αὐτό. ἰσχουρίας οὖν οὔσης δηλονότι, ἀεὶ ἂν τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. ὡς οὖν αὐτοὶ τὸ ἔρευθος μὴ ἐνδείκνυσθαι λέγουσι, τὸ εἶδος ἀποτελέσματος εἶναι νομίζοντες, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ πάθη ἄχρηστα εἶναι πρὸς ἔνδειξιν ἐροῦμεν, ὁτὲ μὲν αἰτιῶν, ὁτὲ δὲ ἀποτελεσμάτων. καίτοι φαίη ἄν τις πρὸς αὐτοὺς, πῶς οὐκ ἐνδείκνυται τὸ ἔρευθος τὴν ἀλλοίωσιν αὐτοῦ; καὶ γὰρ καὶ κοινότητα θεωρεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ πλειόνων γὰρ διαφερόντων ὁρᾶσθαι. ἔστι δ' ἡ κοινότης ταυτότης ἐν πλείοσιν. εἰ τοίνυν καὶ ἐνδείκνυται, καὶ κοινόν ἐστι πλειόνων, διὰ τί οὐκ ἀπὸ τούτου καὶ τῶν τοιούτων συμπτωμάτων σαφῶς φαινομένων ποιεῖσθε τὰς ἐνδείξεις, ἀλλ' ἀπὸ τῶν παθῶν, στεγνότητος καὶ ῥύσεως οὐδαμῶς φαι-

ſymptomata Methodici eo, quod eadem a diverſis fiunt, et ab iisdem diverſa, nullum indicare praeſidium dictitant: ita et nos, quum videamus, a diverſis cauſis eosdem oriri affectus, et ab iisdem diverſos, inutiles ipſos ad auxiliorum indicationem eſſe pronuntiamus. Non enim unus indicat ſemper idem: alioqui, difficultate urinae orta, eadem ſemper uteremur curatione. Ut igitur ipſi ruborem non indicare dicunt, ſpeciem eſſe operis arbitrantes: ſic nos quoque affectus inutiles eſſe ad indicationem affirmamus, nunc ſane cauſarum, nunc operum: etſi aliquis adverſus ipſos dicere poſſit, quomodo rubor alterationem non indicat; etenim et communitatem ab ea ſpectari, ut quae in pluribus diverſis cernatur. Eſt autem communitas idem in pluribus. Si igitur et indicat, et commune eſt plurium, cur non ab hoc et hujusmodi ſymptomatis manifeſto apparentibus indicationes facitis, ſed ab affectibus, aſtrictione et fluore nequaquam

τομένων; καὶ ἀνεπιδείκνυται, ὅπερ πάθος ἐστὶ, γελοιότατον, πάθος ἀναίσθητον εἶναι λέγειν. εἰ μὲν οὖν ἡ ῥύσις καὶ ἡ στέγνωσις μόναι ἦσαν κοινότητες, εἶχεν ἄν τινα πιθανότητα τὸ ταύτας λέγειν ἐνδείκνυσθαι μόνας. ἐπειδὴ καὶ τὰ συμπτώματά ἐστι κοινὰ πλειόνων, διὰ τί μὴ καὶ ἀπὸ τῶν συμπτωμάτων ἔνδειξις γίνεται συμφερόντων; οἱ δέ φασιν, ἀλλ' ὅτι μή εἰσι προσεχῆ καὶ ἀναγκαῖα τοῖς ἰατρεύουσι κοινότητες, διὰ τοῦτο παραιτούμεθα τὰ συμπτώματα. τῶν γὰρ αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν συμπτωμάτων, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. καὶ διαφερόντων τῶν παθῶν, διαφερούσῃ ἀγωγῇ χρώμεθα, ὥς που δέδεικται. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες, φήσομεν, καὶ ἐπὶ τῶν παθῶν τὸ ὅμοιον τυγχάνειν, ὅπερ ὑμεῖς ἐπὶ τῶν συμπτωμάτων παρεφυλάξετε, ὡς ἄχρηστα νῦν αὐτὰ παραιτούμεθα. ἐκ περιουσίας γάρ ἐστι καὶ τοῦτο κατασκευάσαι, ὅτι ἄχρηστος ἡ κατάληψις τῶν παθῶν. ἐπαρκεῖ γὰρ πρὸς θεραπείαν αἰτίας κατάληψις, τόπου ἐπίγνωσις τοῦ ἐνοχλουμένου, καὶ δυνάμεως μέτρον. εἰ δὲ στέγνωσις, ἡ ῥύσις, περιττὸν

apparentibus? Ac quia non oſtenditur, qui affectus ſit, maxime ridiculum eſt dicere, affectum eſſe inſenſibilem. Si igitur fluor et adſtrictio ſolae eſſent communitates, aliquid probabile haberent dicere, has ſolas indicare, quoniam et ſymptomata plurium ſunt communia, quidni etiam a ſymptomatis auxiliorum fit indicatio? Illi autem, inquiunt, eo, quod commmunitates non ſunt proximae et neceſſariae medicis, idcirco ſymptomata averſamur. Quum enim iidem ſunt affectus, differentia autem ſymptomata, eadem curatione utimur: et quum differunt affectus, diverſa utimur medendi ratione, ut alibi comprehenſum eſt. Hac de cauſa etiam nos, quum videamus, dicemus, in affectibus quoque ſimile accidere, quod vos in ſymptomatis obſervaſtis, ut inutilia nunc ipſa averſamur. Ex ſuperfluo enim eſt et hoc aſtruere, quod affectuum comprehenſio ſit inutilis; ſufficit enim ad curationem cauſae comprehenſio, loci, qui moleſtatur, agnitio, virtutis menſura: ſin autem aſtrictio, aut fluor, ſuperfluum

φημι καταλαμβάνειν. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ὕστερον εἰρήσεται, ὅταν διεξίωμεν, ἥντινα χρείαν ἡ κατάληψις τῶν παθῶν παρέχεται.

Κεφ. κδ'. Ἐκεῖνο δὲ χρὴ λέγειν πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς, ὅτι τὰ πάθη τὸ ποιητέον οὐκ ἐνδείκνυται, ἀλλὰ τὴν ἄρσιν ἢ περιαίρεσιν ἑαυτῶν, ὅπερ ἄν τις καὶ εὔξαιτο. τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἰδιώταις ἐστὶ πρόδηλον, καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις, ὅτι τὰ μὲν πάθη τὴν περιαίρεσιν ἐνδείκνυται, ἡ δὲ ὑγεία τὴν τήρησιν. οἱ δὲ τεχνῖται οὐ ταύτης τῆς ἐνδείξεως δέονται, ἀλλὰ βούλονται εἰδέναι ταῦτα, δι' ὧν ἡ περιαίρεσις τῶν παθῶν ἔσται, καὶ ἡ τῆς ὑγείας τήρησις. χρείαν οὖν ἔχουσι τῶν ἐνδεικνυμένων τὰ κατὰ μέρος συμφέροντα, καὶ δι' ὧν ἄν τις ὑγείας τύχοι, καὶ συντηρήσειεν αὐτήν. τούτῳ γάρ τοι καὶ οἱ τεχνῖται τῶν ἰδιωτῶν διαφέρουσιν, εἰ ταῦτα καταλαμβάνουσιν, ἅπερ ἐνδείκνυται τὰ κατὰ μέρος συμφέροντα. εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν ἡ ἔνδειξις τῶν συμφερόντων ἐγίνετο, αὐτοὶ ἂν οἱ ἔχοντες αὐτὰ, δι' ὧν ἔδει τὴν

(dico) eſt comprehendere, Sed haec quidem ratio facile poſtea explicabitur, ubi oſtenderimus, quem uſum affectuum comprehenſio exhibeat.

Cap. XXIV. Illud autem dicendum eſt contra Methodicos, quod affectus id, quod faciendum eſt, non indicant, ſed ablationem aut circumciſionem ſui, quod ſane et quis etiam optaverit. Id autem conſtat idiotis et imperitis, animalibusque ratione carentibus, quod affectus quidem ablationem ſui indicant, ſanitas autem conſervationem. Artifices non hac indigent indicatione, ſed ſcire volunt, per quae ablatio affectuum et ſanitatis conſervatio praeſtabitur. Uſum itaque habent indicantium ea, quae particulatim conferunt. Et per quae quis ſanitatem adipiſcitur, iisdem etiam eandem conſervaverit. Hac etenim re etiam artifices ab idiotis discrepant, ſi haec comprehendunt, quae particularia praeſidia indicant. Sin autem ab affectibus auxiliorum indicatio facta eſt, ipſi utique, qui ea habent, quibus ſanitatem moliri oportet,

ὑγείαν περιποιήσασθαι, ἠπίσταιτο. [322] ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀγνοοῦσιν· ὃ δ' ἐνδείκνυται τὸ πάθος, ἴσασιν. ἐπειδὴ γὰρ τὴν ἄρσιν ἐνδείκνυται, οἵδε πέμπουσιν ἐπὶ τοὺς ἰατροὺς τοὺς δυναμένους ἀνελεῖν τὰ πάθη.

Κεφ. κε'. Ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν προσαγομένων βοηθημάτων ἐπιγνῶναι, ὅτι οὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὴν θεραπείαν ἐνδείκνυται. τὰ γὰρ βοηθήματα ὑπεναντιοῦται οὐ τοῖς γιγνομένοις, ἀλλὰ τοῖς ποιοῦσιν· ὡς ἡ κένωσις τῷ πλήθει ἐναντία ἐστὶ, πάθει δὲ οὐδενὶ, οἷον φλεγμονῇ, ἢ πυρετῷ. ἀναιρουμένου δὲ τοῦ πλήθους ὑπὸ τῆς κενώσεως, συναναιρεῖται καὶ τὸ γενόμενον ὑπὸ τοῦ πλήθους πάθος. οὐκ ἐπειδὴ δὲ συναναιρεῖται τῷ ποιοῦντι τὸ πάθος, τὸ βοήθημα τῷ πάθει ὑπεναντίον ἦν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐπιφερομένων συμπτωμάτων, ἀπό τε τοῦ πλήθους καὶ τῆς κενώσεως γνῶναι, ᾧτινι τὸ βοήθημα ὑπεναντίον ἐστί· τὸ μὲν γὰρ πλῆθος τῇ περιουσίᾳ βαρεῖ, ἡ δὲ κένωσις, μειοῦσα τὴν περιουσίαν, ἀναιρεῖ τὸ βάρος, ἔπειτα τὸ πλῆθος, ὃ (27) διατείνει τὰ ἀγγεῖα, ἡ δὲ κένωσις εἰς σύμπτωσιν ἄγει. καὶ τὰ ἄλλα βοηθήματα πρὸς τὰ αἴτια

noverunt. Verum hoc quidem ignorant: quod autem affectus indicat, intelligunt. Quoniam enim fublationem indicat, illi ad medicos mittunt, qui affectus poffunt tollere.

Cap. XXV. Porro licet etiam ex adhibitis praefidiis cognofcere non affectus, fed caufam curationem indicare. Non enim praefidia adverfantur his, quae fiunt, fed efficientibus: ut evacuatio copiae contraria eft, nulli autem affectui, utpote inflammationi, aut febri. Sublata autem ab evacuatione copia, tollitur etiam fimul affectus a copia fubortus. Non autem, quoniam affectus una cum efficiente fubmovebatur, auxilium affectui contrarium erat. Poffumus enim ex fymptomatum, quae a multitudine et evacuatione contingunt, collatione, cui opponatur auxilium, dignofcere; etenim copia exfuperantia gravat: vacuatio autem, exfuperantiam imminuens, gravitatem tollit, deinde copiam, quae vafa distendit; vacuatio autem in confidentiam deducit. Ac alia praefidia caufis adverfari inve-

εὕροις ἂν ὑπεναντιούμενα, πρὸς δὲ τὸ πάθος οὐδέν. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τούτου ἄν τις μάθοι, ὅτι, εἰ μὲν ἡ στέγνωσις βοήθημα οὐδὲν, οὐδ' ἡ ῥύσις, ἀλλὰ μᾶλλον πάθος τι ἐνδείκνυται, τῇ δὲ στεγνώσει ἐναντία ἐστὶν ἡ ῥύσις, οὐ κένωσιν, ἀλλὰ ῥύσιν ἐνδείκνυται ἡ στέγνωσις. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ῥύσις στέγνωσιν ἐνδείξεται. ὅπερ οὖν παραλαμβάνομεν, ταὐτὸν ἐνδείκνυται πάθος. τὰ δὲ αἴτια τὰ βλάπτοντα τὸ ἐναντίον αὐτῶν ἐνδείκνυται· καὶ ὅπερ ἐνδείκνυται ταῦτα, παραλαμβάνομεν. διόπερ οὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὸ συμφέρον ἐνδείκνυται. ὅτι μὲν οὖν τὰ συμπτώματα οὐκ ἔστιν ἄχρηστα παντάπασι, καὶ τὰ πάθη οὐχ οἷά τέ ἐστιν ἐνδείκνυσθαι τὸ συμφέρον, τὰ δ' αἴτια ἐνδείκνυται, αὐτάρκως ὑποδέδεικται.

Κεφ. κς'. Ἑξῆς ἐπισκεπτέον, εἴτε φαίνονται αἱ κοινότητες, ἃς ὑποτίθενται οἱ Μεθοδικοὶ, εἴτε καὶ μή· καὶ εἰ αἱ ἐνδείξεις ἀπὸ τῶν κοινοτήτων δύνανται γίνεσθαι, ἢ οὔ. ὁριζόμενοι τοίνυν τὴν ἰατρικὴν κατὰ τὴν αὐτῶν δόξαν γνῶσιν εἶναι τῶν φαινομένων κοινοτήτων, τὸ δὲ φαινόμενον

niás, affectui autem nulli. Praeterea etiam hinc aliquis didicerit, quod, si quidem astrictio nullum auxilium, neque fluor, sed potius affectum aliquem indicat, astrictioni autem contrarius est fluor, non vacuationem, sed fluorem astrictio indicat; similiter autem et fluor astrictionem indicabit. Quod igitur assumimus, idem indicat affectus, causae autem offendentes contrarium ipsorum indicant, et, quod hae indicant, assumimus; quapropter non affectus, sed causae remedium indicant. Quod itaque symptomata non sunt prorsus inutilia, et affectus non possunt remedium indicare, causae autem indicant, abunde satis demonstratum est.

Cap. XXVI. Deinceps inspiciendum erit, num communitates, quas Methodici statuunt, appareant, an minus: ac utrum indicationes a communitatibus fieri possint, an secus. Itaque definientes Medicinam secundum illorum sententiam, cognitionem esse communitatum

οὐχ ὡς δι' αἰσθήσεως καταληπτὸν εἶναι λέγουσι. οὐδεμία γὰρ διάθεσις δι' αἰσθήσεως καταλαμβάνεται, ἀλλὰ φαινόμενον ἐκεῖνοι λέγουσι τὸ ἐξ αὐτοῦ καταληπτὸν, κἂν μὴ ὑποπίπτῃ ταῖς αἰσθήσεσι. σχεδὸν γὰρ τὸ ἐναργὲς ἐκεῖνοι φαινόμενον λέγουσι. δεῖ μὲν οὖν τὸν ἀντιλέγοντα καὶ τοῦτο παραδεικνύειν, ὅτι οὐκ ἴσασι τοῖς ἑλληνικοῖς ὀνόμασι χρήσασθαι. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν λέξει προσπλέκεσθαι, συγχωρήσαντες αὐτοῖς τὸ φαινόμενον, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἐπιδείξομεν, ὅτι οὐκ ἐξ ἑαυτῶν εἰσιν αἱ κοινότητες καταληπταί. καὶ πρῶτόν γε τὸν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἄρξαντα Θεσσαλὸν ἐπιδείξομεν, σημεῖα ἐκθέμενοι τῶν κοινοτήτων, ὡς οὐκ ἐξ ἑαυτῶν δηλονότι καταλαμβάνεσθαι πεφυκυιῶν. ἐν γὰρ τῷ κάμνοντι τὴν στέγνωσιν, φησὶ, καταλαμβάνειν ἐστὶν ἐκ τοῦ δυσδιαφόρητα εἶναι τὰ σώματα. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ῥύσεώς τινα γνωρίσματα ἐκτίθεται. ἀλλ' ἴσως φήσουσιν, ὅτι πρὸς ἄνδρα, καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν αἵρεσιν αὐτῶν ἀντιλέγετε. ἐάσαντες οὖν τὸν Θεσσαλὸν, ἐπιδείξομεν τὸ προκείμενον. πρῶτον [323] οὖν κοινῷ τινι ἐπιχειρήματι ἐπὶ τῶν δύο διαθέσεων

apparentium, apparens autem non ut fenfu perceptibile effe pronunciant. Nulla enim difpofitio fenfu percipitur, verum illi apparens dicunt, quod ex fe percipitur, etfi non fenfibus exponatur; fi quidem illi apparens propemodum evidens appellant. Convenit igitur eum, qui contra illos agit, hoc quoque oftendere, quod nefciant Graecis uti nominibus. Ne autem videamur dictioni adhaerere, concedentes ipfis apparens, ut libet, appellare, oftendemus, non ex fe comprehendi communitates: ac primum fectae ipforum auctorem Theffalum demonftrabimus figna exponere communitatum, quod ex fe videlicet percipi non foleant. *Etenim in aegrotante aftrictionem,* inquit, *percipere licet inde, quod corpora aegre difflentur.* Similiter et fluoris quasdam notas exponit. Sed forfan dicent, quod viro, non fectae ipforum contradicitis. Dimiffo igitur Theffalo, rem propofitam profequamur. Primum igitur communi quodam

χρησόμεθα, ὑποδεικνύντες, ὅτι οὐ φαίνονται, οὐδ' ἐξ ἑαυτῶν εἰσι καταληπταί· ἔπειτα καὶ ἰδίᾳ ἑκατέραν τῶν διαθέσεων δείξομεν μὴ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβανομένην. ὁμολογοῦσι τοίνυν καὶ αὐτοὶ, ὅτι οὐ πᾶσα πύκνωσις σώματος, οὐδ' ἐποχὴ ἀποκρίσεως, στέγνωσίς ἐστιν. οἱ γαρ ἀγροῖκοι ἐν ταῖς συγκρίσεσίν εἰσιν, οὐ μὴν ἐν στεγνότητί εἰσιν. καὶ ἡ ἐποχὴ δὲ τῶν οἰκείων οὐκ ἔστι στέγνωσις, ἐπειδαν καὶ κάθαρσις γυναικὸς διὰ τὴν κύησιν ἐπέχηται, ἐποχὴ μέν ἐστι συνήθους ἀποκρίσεως, στέγνωσις δ' ουκ ἔστι. ἔτι δ' οὐ πᾶσα ἀραίωσις σωμάτων καὶ ἀπόκρισις ῥύσις ἐστίν. οἱ γὰρ παῖδες, καὶ τὰ γύναια, καὶ οἵτινες ἁβροδίαιτοι ἄνδρες, κατα φύσιν εἰσὶν ἀραιοὶ, καὶ ἀπόκρισίς τις, οὐ ῥύσις ἐστὶν ἡ τῶν περιττωμάτων. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς διὰ κοιλίας, ἢ οὔρων, ἢ ἱδρώτων, ἢ αἱμοῤῥαγιῶν κρινομένους, ἐν ῥύσει εἶναι ἐροῦσιν· ἐνίστασθαι γὰρ αὐτοὺς τῇ ἐκκρίσει ἔδει. ἐπεὶ οὖν οὐ πᾶσα πύκνωσις, καὶ ἐποχὴ στέγνωσίς ἐστιν, οὐδὲ πᾶσα ἀραίωσις, ἢ ἔκκρισις, ῥύσις, δῆλον, ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασι προσέχοντι

argumento in duabus dispofitionibus utemur, oftendentes ipfas non apparere, neque ex ipfis percipi: deinde etiam peculiarem utramque dispofitionem non ex fe comprehendi. Fatentur itaque et ipfi, non omnem corporis denfationem, neque excrementi retentionem aftrictionem effe; etenim agricolae in concretionibus funt, non tamen in aftrictionn: et retentio familiarium non eft aftrictio. Ubi vero purgatio mulieris propter conceptum cohibetur, retentio quidem confuetae excretionis eft, non autem aftrictio. Infuper non omnis corporis raritas vel effluxio fluor eft; etenim pueri, mulieres et delicati viri natura funt rari, et excretio quaedam, non fluor eft excrementorum. Sed neque eos, qui per alvum, aut urinas, aut fudores, aut fanguinis eruptiones excernunt, in fluore effe dicent; adverfari enim ipfos excretioni oporteret. Quoniam igitur non omnis denfatio, et retentio adftrictio eft; neque omnis raritas aut effluxio, fluor; conftat fieri non poffe, ut nudis ipfis fymptomatis atten-

ψιλοῖς, ἀδύνατόν ἐστιν ῥύσιν ἢ στέγνωσιν καταλαβεῖν, ἐξ ἑτέρων δ᾽ ἐπικρίνειν αὐτὰ δεῖ. ὡς γὰρ καὶ τὰ ἄλλα συμπτώματα, εἴτε κατὰ φύσιν ἐστὶν, εἴτε παρὰ φύσιν, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ᾽ ἐξ ἑτέρων καταλαμβάνεται, οὕτως οὐδὲ στέγνωσις καὶ ῥύσις. τὸ δὲ λεγόμενον διὰ τούτων ἂν γένοιτο δῆλον. τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα πρὸς τὰ παρὰ φύσιν πολλὴν ἔχει τὴν ὁμοιότητα. τὰ γὰρ αὐτὰ, οἷς μὲν κατὰ φύσιν, οἷς δὲ παρὰ φύσιν. οἷον τὸ μέλαν χρῶμα τὸ παρὰ φύσιν ὅμοιόν ἐστι τῷ κατὰ φύσιν. ἡμῖν μὲν γὰρ παρὰ φύσιν, τοῖς Ἰνδοῖς δὲ κατὰ φύσιν. καὶ τὰ σχήματα δὲ τὰ παρὰ φύσιν ἔοικε τοῖς κατὰ φύσιν. ἄλλοι γὰρ ἄλλων ἔξαρθροι πεφύκασι μᾶλλον. καὶ ῥὶς ὀξεῖα, καὶ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, οἷς μὲν θανατικὰ συμπτώματα, ἄλλοις δὲ τὰ αὐτὰ ταῦτα κατὰ φύσιν. καὶ κίνησις καὶ ἀκινησία, ἂν μὲν ὑπὸ προαιρέσεως γένηται, κατὰ φύσιν, ἂν δ᾽ ἀπροαιρέτως, παρὰ φύσιν. ἐκ δὲ τούτων εὔδηλον, ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασι μόνοις οὐχ οἷόν τ᾽ ἐστὶ προσέχοντας γνωρίζειν τὸ κατὰ φύσιν, καὶ τὰ

dens, fluorem aut aftrictionem percipias: ex aliis autem decernere ipfa oportet. Ut enim alia fymptomata, five fecundum naturam funt, five praeter naturam, non ex fe ipfis, fed ex aliis percipiuntur: ita neque aftrictio et fluor. Quod autem dicitur, ex his manifeftum evadet. Symptomata, quae fecundum naturam funt, cum his, quae praeter naturam, multam habent fimilitudinem. Nam eadem aliis fecundum naturam, aliis praeter naturam funt, ut niger color praeter naturam fimilis eft ei, qui fecundum naturam exiftit: nobis etenim praeter naturam, Indis autem fecundum naturam. Item figurae praeter naturam refpondent naturalibus. Alii enim magis, quam alii, laxis articulis nati funt, item nares acutae et oculi concavi aliis fane lethalia fymptomata, aliis autem eadem haec fecundum naturam. Jam motus et immobilitas, fiquidem a voluntate fiat, fecundum naturam; fi contra voluntatem, praeter naturam. Ex his conftat, non poffe eos, qui fymptomatis ipfis attendunt, naturalem modum et ei contrarium cognofcere. Verum

παρὰ φύσιν, ἀλλὰ δεῖ ἐπ᾽ ἐνίων μὲν τὴν ἐπιφέρουσαν αἰτίαν ἐξετάσαι, ὡς ἐπὶ τῆς κινήσεως, πότερον ὑπὸ προαιρέσεως, ἢ ἀπροαιρέτως· καὶ ἐπὶ τοῦ χρώματος. ἐπεὶ γὰρ τὸ χρῶμα ἀπὸ τῶν χυμῶν, ἐπιφαίνεται δὲ ἀπὸ τοῦ χρώματος τὸ αἷμα, δεῖ σκοπεῖν, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει τὸ αἷμα. ὄψει δὲ ἐκ τῆς χρείας. ἂν γὰρ τὴν λοιπὴν ἅπασαν χρειαν τὸ αἷμα ἀνεμπόδιστον παρέχηται καὶ μήτε διατείνῃ, μήτε βαρῇ, φήσεις κατὰ φύσιν εἶναι τὸ χρῶμα. τὸ σχῆμα εἰ κατὰ φύσιν ἐστὶν, ἀπὸ τῆς τοῦ μέλους χρείας καταλήψῃ, ὡς ἐπὶ τοῖς ἐξαρθρηθεῖσιν. ἔνια δὲ ἐκ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ γίνεται, εἰ κατὰ φύσιν ἐστὶ, καταλαμβάνεται. οὕτω καὶ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ ἀραίωσις οἷς μὲν κατὰ φύσιν ἐστὶν, οἷς δὲ παρὰ φύσιν. ἡ μὲν γὰρ τῶν γερόντων πύκνωσις, αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν, παιδίοις δὲ παρὰ φύσιν. ἡ δ᾽ αὖ τῶν παιδίων ἀραίωσις, αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν, γέρουσι δὲ παρὰ φύσιν. καὶ διαγωγῇ βίων πεπύκνωνταί τινες, ὡς οἱ ἀγροῖκοι, καὶ κατὰ περιστάσεις ἄλλοι, καὶ ὅμως κατὰ φύσιν διάκεινται. διὰ τοῦτο οὐχ οἷόν

convenit in nonnullis sane causam inferentem examinare, ut in motu, num a voluntate, an sine illa fiat: item in colore. Quoniam enim humorum color est, apparet autem ex colore sanguis, considerandum est, an secundum naturam sanguis habeatur. Videbis autem ex usu; si enim reliquum omnem usum sanguis liberum praebeat, neque distendat, neque gravet, dices secundum naturam esse colorem. At figuram, num secundum naturam sit, ex membri usu percipies, ut in luxationibus. Nonnulla vero ex loco, in quo fiunt, an secundum naturam sint, deprehenduntur. Sic etiam densitas raritasque aliis secundum naturam est, aliis contra. Etenim senum densitas ipsis quidem secundum naturam, pueris autem praeter naturam. Jam ipsorum puerorum raritas ipsis quidem secundum naturam est, senibus autem praeter naturam. Item ratione vitae alii densati sunt, ut agricolae: nec non ex negotiis alii, attamen secundum naturam affecti sunt. Idcirco non licet

τε εἰς τὴν πύκνωσιν τῶν σωμάτων ψιλὴν, καὶ τὴν ῥύσιν ἀποβλέποντας, καταλαμβάνειν τὰς διαθέσεις. δεῖ δὲ καὶ πρός ἕτερόν τι καὶ ταῦτα ἀναφέροντας ἐπικρίνειν, εἴτε κατὰ φύσιν, εἴτε πάθη ἐστίν. [324] λέγουσι γὰρ, ὅτι τῇ συμμετρίᾳ καὶ ἀμετρίᾳ διακρίνομεν τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα ἀπὸ τῶν παρὰ φύσιν. ὅταν μὲν γὰρ συμμέτρως τὸ σῶμα πυκνώσεώς τε καὶ ἀραιώσεως ἔχῃ, ὑγιαίνει τὸ ζῶον· ὁπόταν δέ τι αὐτῶν ἐπιταθὲν ἐκβῇ τὴν συμμετρίαν, νοσεῖν ἀνάγκη. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον, ἕτερον παρὰ τὰς διαθέσεις. εἰ δὲ τῇ ἀμετρίᾳ κρίνοιτο τὰ πάθη, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταληπτὰ εἶναι ὁμολογεῖται. εἶτα οὕτως· εἰ τὸ σύμμετρον καὶ τὸ ἄμετρον οὐ φαίνεται, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων καταλαμβάνεται. ἂν μὲν γὰρ ὠφελῇ, σύμμετρόν ἐστι· ἂν δὲ βλάπτῃ, ἄμετρον. πῶς οὖν τοῦτο σύμμετρον καὶ ἄμετρον μὴ φαινόμενον, τὰ ἐκ τούτου καταλαμβανόμενα φαίνοιτ᾽ ἄν; εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς τὴν δύναμιν τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον κρίνοιτο, οὐδ᾽ οὕτω πρόδηλον ἂν

ad nudam corporum denſationem et fluorem reſpicientes, affectus percipere. Convenit autem et ad aliud quippiam haec referentes dijudicare, ſecundum naturamne ſint, an affectus. Dicunt enim, quod commoderatione et immoderatione naturalia ſymptomata ab his, quae praeter naturam ſunt, nos discernimus. Quum enim mediocriter corpus denſum rarumque fuerit, animal ſanum eſt: quum autem vel denſitas vel raritas intenſa mediocritatem exceſſerit, aegrotare cogitur. Reſpondebimus itaque ipſis, mediocre et immoderatum diverſum a dispoſitionibus eſſe. Sin autem immoderatione affectus judicentur, non ex ſe ipſis percipi in confeſſo eſt: deinde ita: ſi moderatum et immoderatum non apparet, ſed ex effectis deprehenditur. Si enim juvat, moderatum eſt; ſin offendit, immoderatum. Quomodo igitur, quum hoc moderatum et immoderatum non appareat, quae ex eo percipiuntur, apparebunt? Quodſi etiam ad vim moderatum et immoderatum judicetur, nec ſic quidem immode-

Ed. Chart. II. [324.] Ed. Baf. I. (27. 28.)

εἴη τὸ ἄμετρον· ἡ γὰρ δύναμις οὐ φαίνεται· τοῦ δ' ἀμέτρου μὴ φαινομένου, δηλονότι οὐδὲ αἱ κοινότητες φαίνονται. καὶ γὰρ αὗται ἀμετρίαι τινές εἰσιν. ἔτι τε ῥητέον πρὸς αὐτοὺς, ὅτι οὐδὲν τῶν κατὰ φύσιν παρὰ φύσιν φαίνεται, ἀλλ' ὡς μὲν κατὰ φύσιν, ἢ παρὰ φύσιν φαίνεται. τὸ γὰρ ἄλγημα καὶ ἄλλα τοιουτότροπα παρὰ φύσιν φαίνεται. οἱ δ' ἰατροὶ βούλονται καταλαβεῖν, οὐχ οἷά ἐστι παρὰ φύσιν, ἀλλ' ὡς ἔστι. ῥὶς γὰρ ὀξεῖα καὶ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι πᾶσιν ἀνθρώποις φαίνεται· εἰ δὲ κατὰ φύσιν, ἢ παρὰ φύσιν, τοῖς ἰατροῖς μόνον. ταύτῃ γὰρ διαφέρουσιν οἱ ἰατροὶ τῶν ἰδιωτῶν (28), ὅτι ἐπὶ τοῖς φαινομένοις κεκρυμμένον τι καταλαμβάνειν δύνανται, ὃ οὐκ ἔτι δύνανται οἱ ἰδιῶται καταλαβεῖν. ἔπειτα παρὰ φύσιν οὐ φαίνεται, καὶ αἱ κοινότητες παρὰ φύσιν εἰσὶν, δηλονότι οὐ φαίνονται. ἄξιον δὲ κἀκεῖνο ἐννοῆσαι, εἴ τις πώποτε τῶν ἀνθρώπων μετεπέμψατό τινα τῶν ἰατρῶν, ὡς ὑπὸ πυκνότητος ἢ ἀραιότητος ἀμέτρου ἀνιώμενος. εἰ δὲ μηδεὶς εἰς αἴσθησιν ἦλθε τῶν κοινοτήτων, πῶς εὔλογόν

ratum conftabit; nam vis non apparet. Quum autem immoderatum non apparet, nimirum nec communitates apparent, fiquidem hae immoderationes quaedam funt. Praetereaque dicendum ipfis eft, nullum ex his, quae fecundum naturam funt, praeter naturam apparere, fed tanquam fecundum naturam aut praeter naturam apparet. Nam dolor aliaque ejusmodi praeter naturam apparent. Medici autem percipere cupiunt, non qualia funt praeter naturam, fed quod funt. Nares enim acutae, et oculi concavi omnibus hominibus apparent; num autem fecundum naturam, an praeter naturam, folis medicis. Hac enim re medici ab idiotis differunt, quod in apparentibus abditum quid poffunt percipere, quod non item poffunt idiotae deprehendere. Deinde praeter naturam non apparet, et communitates praeter naturam funt: conftat igitur, eas non apparere. Dignum vero eft et illud confideratione, fi quis unquam hominum medicum aliquem adiit, tanquam a denfitate aut raritate immodica moleftaretur: fin autem nullus communitates fenfit, quae ratio

ἐστι λέγειν φαίνεσθαι αὐτάς; μὴ φαινομένων δὲ τῶν κοινοτήτων, πῶς οἴονται τὴν τέχνην τὴν γνῶσιν εἶναι φαινομένων κοινοτήτων;

Κεφ. κζ'. Νῦν δὲ ἰδίως πρὸς ἑκατέραν τῶν διαθέσεων ἐροῦμεν, καὶ πρῶτον περὶ τῆς στεγνώσεως ῥητέον. τὴν τοίνυν στέγνωσιν πύκνωσίν φασιν εἶναι καὶ ἐποχὴν τῶν ἐκκρίσεως δεομένων. ἀνάγκη τοίνυν τὰ ἐπεχόμενα ἢ ὠφέλιμα εἶναι ἢ βλαβερὰ ἢ μηδέτερα. ἐὰν μὲν οὖν ὠφέλιμα ᾖ, ἄλογόν ἐστιν ἐκκρίνειν αὐτά. ἐὰν δὲ μηδέτερα, δηλονότι οὐδὲ πάθος ἐστίν. λείπεται οὖν λέγειν, ὅτι. ἐπειδὰν βλάπτῃ τα ἐπεχόμενα, στέγνωσίς ἐστιν. ἃ δὲ βλάπτει, αἴτια ἐστιν. ἐκ προκαταλήψεως οὖν τῶν αἰτιῶν τὸ στεγνὸν καταλαμβάνεται. ἵνα γὰρ εἰδῶμεν, ὅτι στεγνόν, δεῖ προεγνωκέναι, ὅτι τὰ ἐπεχόμενα βλάπτει. τῇ δὲ τῶν βλαπτόντων καταλήψει καὶ ἡ τῶν αἰτιῶν συμπροσπίπτει ἐπίγνωσις. μᾶλλον δ' ἡ τῶν βλαπτόντων ἐπίγνωσις αἰτιῶν ἐστι κατάληψις. πάλιν δὲ αὐτὰ τὰ βλάπτοντα, ἅπερ ἐστὶν αἴτια, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται. οὐ μόνον οὖν ἡ στέγνωσις

eſt dicere, ipſas apparere? Quum autem communitates non apparent, quomodo arbitrantur, artem cognitionem eſſe communitatum apparentium?

Cap. XXVII. Nunc autem privatim de utraque diſpoſitione agemus, ac primum de aſtrictione. Hanc igitur denſitatem eſſe dictitant, et excretionum neceſſariarum ſuppreſſionem. Itaque neceſſe eſt ea, quae continentur, aut utilia eſſe, aut noxia, aut neutra. Quare ſi utilia ſunt, rationi pugnat ea excernere: ſin neutra, conſtat ne affectum quidem eſſe; reliquum igitur eſt dicere, quod, quum, quae retinentur, offendunt, aſtrictio eſt: quae autem offendunt, cauſae ſunt; ex perceptione igitur cauſarum praecedenti aſtrictum deprehenditur. Ut enim videamus aſtrictum, praenoviſſe oportet, retenta nocere; laedentium autem perceptione etiam cauſarum dignotio ſimul coincidit; magis autem laedentium cognitio cauſarum eſt perceptio; e contrario ipſa laedentia, quae cauſae ſunt, non ex ſeipſis percipiuntur: non ſolum

φαίνεται, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνα, ἐξ ὧν ἡ στέγνωσις καταλαμβάνεται.

Κεφ. κη'. [325] Τὴν δὲ ῥύσιν ὁριζόμενοί φασιν εἶναι ἄμετρον ἀραίωσιν τῶν σωμάτων, καὶ ἀπόκρισιν τῶν ὑπομονῆς δεομένων. ὅτι μὲν οὖν ἄμετρος ἀραίωσις ἐξ αὑτῆς οὐ καταλαμβάνεται, δέδεικται. τὰ δὲ ἀποκρινόμενα, εἴτε δεῖ ὑπομένειν, εἴτε καὶ μὴ, πόθεν καταλαμβάνουσιν; ἐξ ἑαυτῶν γὰρ οὐ πέφυκε καταλαμβάνεσθαι· δῆλον ὅτι οὐδὲ ἡ ῥύσις αὐτόθεν ἂν καταλαμβάνοιτο. ἵνα μὲν γὰρ τὴν ῥύσιν ἐπιγνῶμεν, δεῖ προκαταλαβεῖν τὸ οἰκεῖον· τὸ δ' οἰκεῖον ἐκ τῆς χρείας κριθῆναι δεῖ· τὴν δὲ χρείαν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων πολλῶν, καὶ τούτων ἐξ ἑαυτῶν, μὴ καταλαμβανομένης τῆς ῥύσεως γιγνωσκομένης. πῶς οὖν εὔλογον φαίνεσθαι αὐτὴν λέγειν; καὶ σχεδὸν ὅπερ οἱ Λογικοὶ δυσκολώτατόν φασιν εἶναι καταλαμβάνειν, τοῦτο οἱ Μεθοδικοὶ φαίνεσθαι λέγουσιν. οὐδενὶ γὰρ, ἢ ὀνόματι διαφέρει ἡ ὑπὸ τούτων καλουμενη ῥύσις τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συντήξεως ὀνομαζομένης.

igitur astrictio apparet, sed neque illa, ex quibus astrictio percipitur.

Cap. XXVIII. Porro fluorem definientes, immodicam corporum raritatem esse dicunt, et excretionem eorum, quae manere debuerant. Quod igitur immoderata raritas non ex se percipitur, ostensum est. Quae autem excernuntur, sive permanere oporteat, sive minus, unde percipient? ex seipsis enim non solent percipi: unde neque fluor ex se percipietur. Ut enim fluorem agnoscamus, prius familiare percipiendum est. Familiare autem ex usu judicari debet: usum vero ex effectis multis, iisque ex seipsis, non percepto fluore cognito. Quomodo igitur rationi consentaneum dicere, ipsum apparere? Ac quod Rationales fere difficillimum perceptu esse dicunt, id Methodici apparere affirmant. Nulla enim re, quam nomine, distat fluor ab his vocatus a dicta colliquatione antiquorum. Ita vero discretu

οὕτω δὲ δυσδιάκριτα οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζον εἶναι σύντηξίν τε καὶ ἔκκρισιν, ὡς ὁ μὲν Ἐρασίστρατος καὶ ἄντικρυς τὴν χαλεπωτάτην τῆς κρίσεως ὁμολογεῖ. λέγει δὲ οὕτως· χαλεπὸν δὲ πάνυ ἐστὶ διακρίνειν ἔκκρισίν τε καὶ σύντηξιν. ὁ δ' Ἱπποκράτης περὶ τὴν εὐφορίαν καὶ δυσφορίαν ἀναπέμπει τὴν κρίσιν, λέγων· ἢν μὲν, οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. δύο οὖν παλαιῶν ἀνδρῶν, περὶ τῶν πρωτείων ἁμιλλωμένων, καὶ ἀμφοτέρων ὁμογνωμονούντων περὶ τοῦ δυσδιάκριτον εἶναι ἔκκρισιν ἀπὸ συντήξεως, καὶ τοῦ μὲν οὐδὲ σημεῖον τῆς ἐκκρίσεως ἐκθεμένου, ἀλλὰ μόνην τὴν χαλεπότητα τοῦ πράγματος ὑποδείξαντος, τοῦ δ' ἐπὶ κανόνα δυσκατάληπτον ἀνενεγκόντος τὴν κρίσιν, οἱ Μεθοδικοὶ τοῦτο φαίνεσθαι νομίζουσιν. ἔτι δ' ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ ἄδηλον διαφορουμένων, πόθεν καταλαμβάνειν φήσουσι τὴν ῥύσιν; ἀπὸ γὰρ τῆς συμπτώσεως οὐ δύνανται, ὅτι σύμπτωσις οὐ μόνον ἐπὶ ῥύσει κενουμένων τῶν σωμάτων γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ στεγνώσει ἐμμήνων ἐπεχομένων. καὶ γὰρ διόγκωσις οὐκ ἐπὶ

difficilia veteres cenfebant colliquationem et excretionem, ut Erafiftratus quidem etiam palam difficillimam judicatu fateatur. Dicit autem in hunc modum: *Difficile admodum eft excretionem et colliquationem discernere.* Hippocrates autem ad ferendi facilitatem et difficultatem judicium remittit inquiens: *Si, qualia convenit purgare, purgentur, conducit, et facile ferunt.* Quum itaque duo viri veteres de principatu certent, et ambo confentiant in hoc, quod difficulter discerni poffit excretio a colliquatione; et quum hic ne fignum quidem excretionis expofuerit, fed folam rei difficultatem oftenderit, ille vero ad regulam perceptu difficilem judicium retulerit: Methodici hoc apparere arbitrantur. Eft autem in iis, quae per latentem perfpiratum digeruntur. Unde fluorem fe percipere dicent? nam a corporis confidentia non poffunt; quoniam non folum confidentia ex fluore vacuatis corporibus accidit, fed etiam ob aftrictionem menfibus retentis. Etenim tumida moles non ob aftri-

στεγνώσει μόνον ἐπεχομένων τῶν ἀποκρίσεως δεομένων γίγνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ῥύσει χεομένων τῶν ὑγρῶν καὶ διατεινόντων τὰ σώματα. ὅτι δ᾽ οὐ ταὐτόν ἐστι σύμπτωσις αἰσθητὴ καὶ ῥύσις, δῆλον ἂν ἐκ τοῦδε γένοιτο. εἰ ἡ σύμπτωσις αἰσθητὴ, τῇ δὲ συμπτώσει ἐναντία ἐστὶν ἡ διόγκωσις, καὶ ἓν ἑνί ἐστιν ἐναντίον· τῇ ῥύσει οὐχ ἡ διόγκωσις, ἀλλ᾽ ἡ στέγνωσις ἐναντίον ἔσται. ἐὰν δὲ λέγωσιν, ὅτι ταὐτόν ἐστι τῇ στεγνώσει ἡ διόγκωσις, ἐπιδεῖξαι δεῖ αὐτοῖς τὴν τῶν ὅρων ἐναντιότητα. λέγουσι γὰρ, τὴν στέγνωσιν πίλησιν καὶ σφίγξιν τῶν σωμάτων εἶναι. ἔστι τοίνυν σφίγξις καὶ πίλησις τῶν σωμάτων ἡ στέγνωσις. ἡ δὲ διόγκωσις χύσις καὶ διάτασίς ἐστι τῶν σωμάτων. διατείνεται δὲ τὰ σώματα ἢ διὰ πλῆθος, ἢ διὰ χύσιν. φαίνεται οὖν, ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι στέγνωσις καὶ διόγκωσις. ἐὰν δ᾽ ὁμολογῶσιν, ἕτερόν τι τὴν σύμπτωσιν τῆς ῥύσεως εἶναι, καὶ τὴν διόγκωσιν τῆς στεγνώσεως εἶναι, λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἐκ τούτων καταλαμβάνονται αἱ κοινότητες, καὶ ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἐξ ἑτέρων καὶ οὐκ ἐξ ἑαυτῶν αἱ διαθέσεις καταλαμβάνονται, εἴπερ ἐκ συμπτώ-

ctionem tantum, retentis his, quae excretionem desiderant, efficitur, sed etiam ob fluorem fusis humoribus ac corpora distendentibus. Quod autem non idem sit sensibilis considentia corporis et fluor, hinc evadit manifestum. Si considentia sensibilis est, considentiae autem contrarius est tumor, et unum uni repugnat, fluori non tumor, sed astrictio erit contraria. Sin autem dicant, tumorem idem esse cum astrictione, docere ipsos oportet definitionum contrarietatem; dicunt enim, astrictionem, coarctationem et densationem corporum existere. Est igitur coarctatio et condensatio corporum astrictio: tumor autem fusio et corporum distentio: distenduntur autem aut ob copiam, aut ob fusionem: itaque apparet, non idem esse astrictionem et tumorem. Quod si fateantur, considentiam corporis aliud quid ac fluorem esse, et tumorem quam astrictionem, dicent, non ex his percipi communitates, assentienturque, ex aliis, et non ex seipsis dispositiones percipi,

σεως καὶ διογκώσεως καταλαμβάνουσιν, ἅπερ ἕτερά ἐστι τῶν διαθέσεων.

Κεφ. κθ'. [326] Λέγουσι δέ τινες ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ ἄδηλον διαφορουμένων καταλαμβάνειν την ῥύσιν ἐκ τοῦ μαλακὰ καὶ εὔθρυπτα καὶ ἐκτεθηλυσμένα εἶναι τα σώματα. πρὸς οὓς ῥητέον, ὅτι οὐκοῦν, ἐὰν σκληρὰ ᾖ τὰ σώματα καὶ περιτεταμένα, οὐκ ἐροῦσι μὲν ῥύσιν, ἀνάγκη δὲ αὐτὴν ὁμολογῆσαι. ἐὰν οὖν τοιοῦτοί τινες ὦσιν ἄῤῥωστοι, οἵους ἐκτίθεται ὁ Ἱπποκράτης, ὑπὸ τῆς ἐσχάτης ἐνδείας εἰς τοῦτο περιηγμένοι, ὥστε τὸ δέρμα ἔχειν σκληρὸν καὶ περιτεταμένον, καὶ τὰ ἄλλα, οἷα ἐπὶ τῶν διαφορουμένων ὑπάρχει, ἆρά γε τῇ ἐπὶ τῶν διαφορουμένων ἀγωγῇ χρησόμεθα, ὁμολογῆσαι ἀνάγκη. πῶς οὖν ἐκ τῆς μανότητος ῥύσις καταλαμβάνεται; καὶ γὰρ περιτάσεως καὶ σκληρότητος ὑπαρχούσης, οὐδὲν ἧττον ῥύσις ἐστίν.

Κεφ. λ'. Ἑξῆς δ', ὅτι, κἂν φαίνωνται αἱ κοινότητες, οὐδὲν συμφέρον ἐνδείκνυνται, διὰ τούτου ἄν τις ἐπιδείξειε,

fiquidem ex confidentia et tumore deprehendunt, quae ab affectibus funt diverfa.

Cap. XXIX. Nonnulli dicunt in his, quae per latentes meatus diffipantur, fluorem percipere, inde, quod corpora fint mollia, delicata et effeminata. Quibus objicietur, quod, fi dura fint corpora et intenta, non dicent quidem fluorem effe, fed ipfum fateri coguntur. Si igitur tales quidem fint aegroti, quales Hippocrates exponit, ab extrema inedia huc perducti, ut cutis dura fit, et intenta, ac alia, quae in diffipatis digeftisque exiftunt, an ea, quae jam commemoratis adhibetur, medendi ratione utemur, fateri neceffe eft. Quomodo itaque ex raritate fluor percipitur? etenim, intentione et duritie fubfiftente, nihilominus fluor eft.

Cap. XXX. Deinde, quod, etfi communitates appareant, nihil tamen utile indicent, ex eo demonftraverit

διαφέρειν λέγων τὸ αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι ἢ ἀπὸ τῶν κοινῶν καταλαμβάνεσθαι τὰ ἐνδείξασθαι δυνάμενα. οἱ μὲν οὖν Μεθοδικοὶ λέγουσιν, αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι· ἡμεῖς δέ φαμεν, τὴν τῶν κοινῶν κατάληψιν χρησιμεύειν πρὸς τὴν τῶν ἐπὶ μέρους ἐνδείξασθαι δυναμένων ἐπίγνωσιν. καὶ τὰ θεωρήματα τρόπον τινὰ κοινὰ ὄντα τὴν τῶν ἐπὶ μέρους κατάληψιν ὑποδείκνυσιν. ἐν γὰρ τῷ, κόποι αὐτόματοι φράζουσι νούσους, καταλαμβάνομεν τὴν σχέσιν τοῦ ἐπὶ μέρους αὐτομάτου κόπου πρὸς τὸ πλῆθος. μεταλαμβάνειν γὰρ δεῖ τὸ νόσους κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὸ πλῆθος. ἡ οὖν τοῦ καθόλου ἐπίγνωσις τὴν τοῦ ἐπὶ μέρους κατάληψιν παρέχεται τοῦ ἐνδείξασθαι τὸ συμφέρον δυναμένου.

Κεφ. λα'. Οὐ δεῖ δὲ οἴεσθαι, ὅτι ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν διὰ τῶν θεωρημάτων ἀντικρὺ τὰ ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων καταλαμβάνεσθαι. οὐ γὰρ τὰ θεωρήματα τῶν κεκρυμμένων ἐστὶ δηλωτικὰ, ὧν χρείαν πρὸς τὴν θεραπείαν ὡς ἐνδεικνυμένων ἔχομεν, ἀλλὰ τὴν σχέσιν μηνύει τῶν κεκρυμμένων πρὸς τὰ φαινόμενα. οὕτω δ' ἂν ἐπιμελέστερον

aliquis, differre dicens ipsa communia indicare, vel a communibus percipi ea, quae indicari possunt. Methodici igitur ipsi communia indicare affirmant: nos autem, communium perceptionem conferre ad dignotionem eorum, quae particulatim indicari possunt. Ac praecepta quodammodo communia cum sint, particularium perceptionem subindicant. Nam in hoc, *lassitudines spontaneae morbos denunciant*, percipimus lassitudinis in particula spontaneae dispositionem ad copiam; referre enim oportet morbos in praesentia ad plenitudinem. Itaque universalis cognitio particularis perceptionem praebet ejus, quod remedium indicare potest.

Cap. XXXI. Non autem putandum est, nos existimare, ex praeceptis manifesto auxiliorum indicatoria percipi. Non enim praecepta abditorum sunt indicia, quorum usum ad curationem ut indicantium habemus: verum dispositionem abditorum ad apparentia signant. Ita

τὴν τῶν θεωρημάτων χρείαν καταμάθοιμεν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ, κόποι αὐτόματοι φράζουσι νούσους, στήσαντες τὸν λόγον. ὅτι τοίνυν κόπος αὐτόματός ἐστιν ἐναργὴς, καὶ οἱ ἰδιῶται ἴσασιν. ὅτι δὲ διὰ τοῦ αὐτομάτου κόπου πλῆθος δηλοῦται, οἱ μὲν ἰδιῶται ἀγνοοῦσι, κέκρυπται γὰρ, οἱ δὲ τεχνῖται ἴσασιν, ἐκ τοῦ θεωρήματος κατειληφότες τὴν τοῦ αὐτομάτου πρὸς τὸ πλῆθος σχέσιν. ἀπὸ γὰρ τῆς (29) σχέσεως αὐτοῦ τοῦ αὐτομάτου κόπου κινηθεὶς, πρὸς τὸ πλῆθος συνιστῶν τὸ θεώρημα καὶ καταλαμβάνων, ὅτι ἀποτέλεσμά ἐστι τοῦ πλήθους ὁ αὐτόματος κόπος, συνέστησεν αὐτό. ἐπεὶ γὰρ τῶν αἰτιῶν διττήν τινα γενικωτάτην διαφορὰν ἠπίστατο, καὶ ὅτι τῶν αἰτίων ἃ μὲν ἐκτός ἐστιν ἡμῖν, ἃ δ' ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασιν, ἀναγκαῖον ἐνόμισεν εἶναι, ὁπόταν τι τῶν ἐκτὸς παραλυπῇ, μὴ ἂν ἄλλως ἡμᾶς ἐνοχλεῖσθαι, εἰ μὴ ἐν τοῖς σώμασιν ὑπάρχει τὸ αἴτιον. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐν τῷ σώματι τὰ βαροῦντα κατὰ πλεονασμὸν οὐσίας βαρεῖ, ὥστε, εἰ σύμμετρον, οὔτε βαρεῖ, οὔτε λυπεῖ,

vero diligentius praeceptorum usum didicerimus, de ipso hoc, *lassitudines spontaneae morbos denunciant*, sermonem instituentes. Quod igitur lassitudo spontanea sit evidens, etiam idiotae norunt; quod autem ex lassitudine spontanea copia indicatur, idiotae quidem ignorant, ut quae abdita sit, artifices autem norunt, qui ex praecepto lassitudinis spontaneae ad copiam dispositionem perceperunt; nam ipsius spontaneae lassitudinis ad plenitudinem dispositione motus constituit praeceptum, comprehendensque, plenitudinis effectum esse spontaneam lassitudinem, ipsum condidit. Quoniam igitur causarum duplicem quandam universalem maxime cognovit differentiam, item quod causarum aliae extra nos sunt, aliae in ipsis corporibus, necessarium esse censuit, quum aliquid extrinsecus infestaverit, non alioquin nos infestari, nisi in corporibus nostris subsistat causa. Quia vero inter ea, quae insunt gravantia, ex substantiae superfluo gravant: ut, si mediocris, neque gravet, neque molestet: collectis

συνθεὶς εἰς ἕνα λογισμὸν ταῦτα, [327] ἐποίησε τὸ θεώρημα τοῦτο, κόποι αὐτόματοι φράζουσι πλῆθος. ἀφ᾽ ὧν γὰρ λογισμῶν κινηθεὶς ὁ συστήσας το θεώρημα συνέστησεν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρὴ καὶ τὴν χρείαν τοῦ θεωρήματος ὑποδείκνυσθαι. τοῦτο τοίνυν τὸ καθολικὸν δηλοῖ, ὅτι, ὅπου ἂν ᾖ κόπος αὐτόματος, ἐκεῖ παντὸς πλῆθος. οὐ μέντοι ἀπὸ τοῦ θεωρήματος κατέλαβε τὸ πλῆθος, ἀλλὰ τὴν σχέσιν τοῦ κόπου πρὸς τὸ πλῆθος· ἐκ δὲ τῆς σχέσεως τὸ πλῆθος. τρόπον οὖν τινα διὰ τοῦ κόπου κατέλαβε τὸ πλῆθος· ἵνα δὲ δι᾽ αὐτοῦ καταλάβῃ, τὸ θεώρημα γέγονεν αἴτιον. καὶ τῶν ἄλλων δὲ θεωρημάτων τὴν αὐτὴν χρείαν σκοποῦντες εὑρήσομεν. ἡμεῖς μὲν οὖν οὕτω καθόλου καὶ οἱονεὶ κοινὴν κατάληψιν ἡγούμεθα χρησιμεύειν.

Κεφ. λβ'. Οἱ δὲ Μεθοδικοὶ τὰς κοινότητας αὐτὰς οἴονται ἐνδείκνυσθαι τὰ συμφέροντα. τὸ μὲν γὰρ στεγνὸν πάθος ἐνδείκνυσθαί φασι τὸ δεῖν χαλᾷν, τὸ δὲ ῥοῶδες τὴν σταλτικὴν ἀγωγὴν ἐπιζητεῖν, καὶ τὰς λοιπὰς δὲ κοινότητας ὑποτίθενται διαφέροντα φανερὰ ἐνδείκνυσθαι,

bis in unam ratiocinationem, praeceptum hoc confecit, laſſitudines ſpontaneae plenitudinem teſtantur: quibus enim ratiocinationibus motus auctor praeceptum conſtituit, ab iisdem etiam praecepti uſum ſubindicari oportet. Hoc igitur generale indicat: ubicumque laſſitudo ſit ſpontanea, illic totius eſſe plenitudinem: non tamen a praecepto plenitudinem comprehendit, ſed diſpoſitionem laſſitudinis ad copiam: ex diſpoſitione vero plenitudinem. Itaque ex laſſitudine quodammodo copiam percepit: ut autem ex ipſa comprehenderit praeceptum, cauſa fuit. Jam aliorum praeceptorum eundem uſum, ſi inſpiciamus, inveniemus. Nos itaque ita univerſalem et veluti communem perceptionem conferre arbitramur.

Cap. XXXII. Methodici vero communitates ipſas praeſidia indicare arbitrantur. Etenim aſtrictum affectum indicare dicunt, laxandum eſſe, fluidum vero continendi rationem requirere, ac reliquas communitates ſtatuunt

περὶ ὧν εἰρήσεται· ὅτι δ' οὐκ ἐνδείκνυνται αἱ κοινότητες, διὰ τούτων παραστήσομεν. ὧν ἀναιρεθέντων οἱ νοσοῦντες ὑγιεῖς γίγνονται, τούτων ἐστὶν ἀναιρετικὰ βοηθήματα. ὧν δ' ἐστὶν ἀναιρετικὰ προηγουμένως βοηθήματα, ἀπὸ τούτων ἔνδειξις τῶν συμφερόντων γίνεται· ἀναιρετικὰ δ' ἐστὶ προηγουμένοις τὰ βοηθήματα τῶν ἐπὶ μέρους αἰτίων, καὶ εἰ ἄρα νοσημάτων, τὰ ἐπὶ μέρους ἄρ' αἴτια, καὶ εἰ ἄρα νοσήματα ἐνεδείκνυντο ἂν τὸ συμφέρον, καὶ οὐχ αἱ κοινότητες τῷ εἶναι κοινότητες τὸ συμφέρον ἐνδείκνυνται. καὶ εἰ τὰ παραλαμβανόμενα βοηθήματα ἀναιρετικὰ τῶν ἐνδειξαμένων, ἀπὸ τῶν ἐπὶ μέρους βοηθημάτων ἀναιροῦνται αἱ κοινότητες. τῆς δὲ κοινότητος ἀναιρουμένης οἱ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὑπὸ τῆς αὐτῆς κοινότητος νοσήσαντες ὑγιεῖς ἂν ἐγένοντο, οὐδενός τινος ὑπ' αὐτῆς ἀναιρεθέντος. εἰ δὲ, ὅπερ ἐνδείκνυται, τοῦτο ἀναιρεῖται, αἱ δὲ κοινότητες ἐνδείκνυνται, δῆλον, ὅτι αἱ κοινότητες ἀναιρεθήσονται. πρὸς τοῦτο λέγουσιν οἱ Μεθοδικοὶ, ὅτι τὴν κοινότητα ἡμεῖς τὴν αὐτὴν καὶ μίαν λέγομεν εἶναι, οὐχ ὅτι ἕν τί ἐστι σῶμα συναφὲς

diversa manifesta indicare, de quibus dicetur. Quod autem communitates non indicant, his confirmabimus. Quibus sublatis aegrotantes fiunt sani, horum sunt auferentia praesidia: quorum autem sunt auferentia deinceps remedia, ab his indicationes remediorum sumuntur. Auferentia autem sunt consequenter particularium causarum praesidia, ergo utique morborum particulares erunt causae: et morbi utique indicabunt, quod conducit, et non communitates eo, quod communitates sint, remedium indicant: et si, quae assumuntur praesidia, tollunt ea, quae indicantur, a particularibus remediis communitates tolluntur. At communitate sublata, qui illo tempore ab ipsa communitate aegrotarunt, sani evaderent, nullo quopiam ab ipsa sublato. At si, quod indicat, hoc tollitur, communitates autem indicant, nimirum ipsae tollentur. Ad hoc Methodici respondent: communitatem nos eandem et unam esse dicimus, non quod unum est corpus sibi con-

αὐτὸ ἑαυτῷ, εἴ τις ἐπὶ πλειόνων θεωροῖτο, ἀλλ' ἢ τὸ αὐτὸ εἶδός ἐστιν. ὡς γὰρ καὶ ἡ ἀνθρωπότης κοινότης τις λέγεται εἶναι, οὐκ ἔτι δὲ σῶμα ἓν ἡνωμένον, εἶτα ἐπὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων θεωρεῖται, ἀλλ' ὁμοιότης τις ἐν πλείοσιν, οὕτω καὶ περὶ τῆς κοινότητός φασι δεῖν ὑπολαμβάνειν. ὥσπερ οὖν, φασὶν, ἑνὸς ἀνθρώπου ἀναιρουμένου, οὐ συναναιρεῖται ἡ ἀνθρωπότης, ἣν ἐπὶ πάντων ὁρῶμεν, ἀλλ' ἄρα ἡ ἑνός τινος ἀνθρωπότης· οὕτως καὶ ἐπὶ μέρους κοινότητος ἀναιρουμένης, οὐχ ἡ ἐπὶ πάντων κοινότης ἀναιρεῖται, ἀλλ' ἡ ἐπὶ μέρους μόνον. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι, εἴπερ αἱ κοινότητες, καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν, ἐνδείκνυνται τὸ συμφέρον, καὶ ἡ ἀνθρωπότης, κοινότης οὖσα, ἐνεδείκνυτο ἂν τὸ συμφέρον. οὐδὲν δὲ ἡ ἀνθρωπότης ἐνδείκνυται, οὐδ' οὖν ἄλλη τις κοινότης ἐνδεικτικὴ ἂν εἴη συμφέροντος. ἔτι δὲ, εἴπερ ἡ κοινότης ταυτότης ἐστὶν ἐν πλείοσι, καὶ αἱ κοινότητες, καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν. ἐνεδείκνυντο· καὶ ἡ δυσφορία καὶ ἡ ἐρυθρότης ἐπὶ πλειόνων παθῶν θεωρουμένη, ἐνεδείκνυντο ἂν

tinuum, si quis in pluribus speculetur, sed quatenus eadem species est. Ut enim et humanitas communio quaedam esse dicitur, non adhuc corpus unum unitum, deinde in omnibus hominibus spectatur, sed similitudo quaedam in pluribus, id etiam de communitate existimandum esse dicunt. Quemadmodum igitur, ajunt, uno homine sublato, non aufertur simul humanitas, quam in omnibus conspicimus, sed unius cujusdam humanitas: ita et particulari communitate sublata, non in omnibus communitas tollitur, sed particularis duntaxat. Dicendum itaque ipsis est, quod, si communitates, qua communitates sunt, remedium indicant, etiam humanitas, quum sit communitas, id, quod conducit, indicaret; nihil autem humanitas indicat; neque alia igitur quaedam communitas remedii index erit. Praeterea si communitas identitas est, in pluribus etiam communitates, qua communitates sunt, indicarent, ac difficultas tolerandi et rubor cum in pluribus spectetur affectibus, conduci-

Ed. Chart. II. [327. 328.] Ed. Baf. I.I (29.)

τι συμφέρον, οὐδὲν δὲ ἐνδείκνυνται· οὐδ' αἱ λοιπαὶ ἄρα κοινότητες φύσιν ἔχουσιν ἐνδεικτικήν. ἐπιζητῆσαι δὲ χρὴ καὶ τοῦτο παρ' αὐτῶν, πότερον αἱ κοινότητες πάθη εἰσὶν, ἢ οὔ. εἰ μὲν πάθη, πῶς οὐδεὶς πώποτε ᾔσθετο αὐτῶν. [328] ἀλλὰ πυρετοῦ μὲν, καὶ φλεγμονῆς, καὶ βάρους, καὶ διατάσεως ἀντιλαμβάνονται ἄνθρωποι, καὶ τοὺς ἰατροὺς διὰ ταῦτα μεταπέμπονται, στεγνότητος δὲ καὶ ῥοωδίας οὐδεὶς πώποτε ᾔσθετο. οὐδὲ μὰ Δία ἔπεμψέ τις καὶ πρὸς ἰατρὸν, ὡς ὑπὸ ἀμέτρου στεγνώσεως ἢ ἀραιώσεως ἐνοχλούμενος. εἰ δὲ μή ἐστι πάθη, πῶς ἀπὸ τῶν παθῶν τὰς ἐνδείξεις γίγνεσθαι λέγουσι, τῆς στεγνώσεως καὶ ῥοωδίας οὐκ ὄντων παθῶν; ἔτι τε κἀκεῖνο ῥητέον, ὅτι, εἴπερ αἱ κοινότητες φύσιν εἶχον ἐνδεικτικὴν, πάντων ἂν μάλιστα ἡ τῶν κοινοτήτων κοινότης ἐνεδείκνυτο ἄν. καὶ γὰρ τῆς στεγνώσεως καὶ ῥύσεως ὁμοιότης τις, καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν ἀμφότεραι. οὐδὲν δ' ἐνδείκνυται αὕτη· οὐδ' ἄρα αἱ λοιπαί. οὐ μόνον δὲ δύο κοινότητάς φασιν εἶναι, ἀλλὰ καὶ πλείους, καὶ ἄλ-

bile aliquid indicarent, nihil autem indicant, quare nec reliquae communitates naturam habent indicandi. Quaerendum autem hoc ab iis est, num communitates affectus sint, an non; siquidem affectus quodammodo nullus unquam ipsorum sensit. Sed febrium quidem inflammationem, gravitatem, distentionem homines percipiunt, ac medicos propterea accersunt: astrictionem vero et fluorem nemo unquam sensit, neque per Jovem aliquis ad medicum misit, tanquam ab immodica astrictione aut raritate vexatus. At si non sunt affectus, quomodo ab affectibus indicationes fieri dicunt, ubi astrictio et fluor non sint affectus? Praeterea illud quoque dicendum, quod, si communitates naturam haberent indicatoriam, omnium maxime communitatum communitas indicaret; etenim astrictionis et fluoris similitudo quaedam, quatenus communitates sunt ambae: nihil autem haec indicat, quare nec reliquae. Caeterum non modo duas communitates esse praedicant, sed etiam plures, et alias sane in victus

λας μὲν ἐν διαίτῃ, ἄλλας δὲ ἐν χειρουργίᾳ· καὶ ἐν μὲν διαίτῃ, τὸ στεγνὸν καὶ τὸ ῥοῶδες, καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον μέγεθος. καὶ καιροὺς τῶν νοσημάτων εἶναι τέσσαρας, ἀρχὴν, ἐπίδοσιν, ἀκμὴν, καὶ παρακμήν. καὶ τὸ ὀξὺ, καὶ τὸ χρόνιον, καὶ τὴν ἐπίτασιν, καὶ τὸ διάλειμμα. ἐν δὲ χειρουργίᾳ, τὸ φύσει ἀλλότριον, τόπῳ, καιρῷ, καὶ ἄλλα πλείονα. ἀλλ' οὐ νῦν ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τῶν ἐν χειρουργίᾳ σκοπῶν χρή· ἀποχρήσει γὰρ πρὸς τὸ προκείμενον οἱ ἐν διαίτῃ αὐτῶν ἐκτεθέντες σκοποί.

Κεφ. λγ'. Παρεισήγαγον δὲ τὰς εἰρημένας κοινότητας, οὐκ ἔχοντες ἐν τοῖς πράγμασι διεξαγωγήν. ἐπεὶ γὰρ ἠκολούθει αὐτῷ ᾡτινιοῦν χρῆσθαι σταλτικῷ ἐπὶ πάσης ῥύσεως, καὶ ᾡτινιοῦν χαλαστικῷ, ἐπὶ πάσης στεγνώσεως, οὐχ εὑρίσκοντες δὲ ἐνδεικτικὸν τῆς διαφορᾶς τῶν βοηθημάτων, παρεισήγαγον καὶ τὰς εἰρημένας κοινότητας, ἵνα παρὰ τὴν τούτων διαφορὰν διαφέρουσα θεραπεία εὑρίσκηται. λέγουσιν οὖν, ὅτι τὴν διαφορὰν τῶν βοηθημάτων αὗται αἱ κοινότητες ἐνδείκνυνται. περὶ γὰρ τήν τινων τούτων σύνοδον διαλλάττουσα ἡ θεραπεία εὑρίσκεται.

ratione alias in chirurgia. Ac in victus ratione astrictum et fluidum et adjunctam magnitudinem: item tempora morborum esse quatuor, initium, augmentum, statum, et declinationem: jam acutum et diuturnum, accessionem et intermissionem: in chirurgia autem natura aliena, loco, tempore, aliaque plura. Verum de scopis in chirurgia exactius disputare in praesentia non convenit; sufficiunt enim rei propositae scopi in victus ratione ipsorum expositi.

Cap. XXXIII. Invexerunt autem enumeratas communitates, cum non haberent in rebus pertractationem. Quoniam enim consentaneum erat adstringente quolibet uti in omni fluore, et quocumque laxante in omni astrictione: quum autem non invenirent, quod auxiliorum differentiam indicaret, invexerunt etiam dictas communitates, ut ex harum differentia diversa inveniretur curatio. Dicunt igitur, praesidiorum differentiam communitates has indicare. Nam ex harum quarundam congressu varians curatio reperitur.

Κεφ. λδ'. Δείξομεν δὲ, ὅτι οὐδὲν τῶν εἰρημένων ἐνδεικτικὸν εἶναι δύναται βοηθημάτων. καὶ πρῶτόν γε, ὅτι τὸ μέγεθος τῶν κοινοτήτων οὐκ ἐνδείκνυται μέγεθος βοηθημάτων, ἐκ τῶνδε ἄν τις μάθοι. ἐν ταῖς θεραπείαις δεόμεθα οὐχ ἁπλῶς μεγέθους βοηθημάτων (πάντα γὰρ τὰ βοηθήματα σὺν ποσῷ μεγέθει εἰσὶν), ἀλλὰ τοῦδε τοῦ μεγέθους. τὸ δὲ μέγεθος τῶν κοινοτήτων οὐκ ἐνδείξεται τὸ τοῦδε τοῦ βοηθήματος μέγεθος, ἀλλὰ ἁπλῶς μέγεθος. δεῖ δὲ, ὡς ἔφην, οὐχ ἁπλῶς μέγεθος τῶν βοηθημάτων παραλαμβάνειν, ἀλλὰ πηλίκον τόδε τι μέγεθος. ἂν γὰρ ἁπλῶς μέγεθος παραλαμβάνωμεν, ἐπειδὴ πάντα βοηθήματα σὺν ποσῷ μεγέθει νοεῖται, πάντα τὰ βοηθήματα παραληψόμεθα καὶ ἀδιαφορήσομεν, ὅπερ ἐστὶν ἀλογώτατον. εἰ δὲ, τοῦ μεγέθους τῶν κοινοτήτων ἁπλῶς μέγεθος βοηθήματος ἐνδεικνυμένου, αὐτοὶ τόδε τι τὸ μέγεθος παραλαμβάνουσι, οὐχ, ὅπερ ὁ σκοπὸς ἐνδείκνυται, τοῦτο παραλήψονται. ὁ γὰρ σκοπὸς κοινῶς μέγεθος ἐνδείκνυται· αὐτοὶ δὲ τόδε τι τὸ μέγεθος παραλαμβάνουσιν.

Cap. XXXIV. Oſtendemus autem, nullum ex praedictis praeſidiorum eſſe indicatorium poſſe. Ac primum magnitudinem ex communitatibus non indicare auxiliorum magnitudinem, hinc aliquis didicerit. In curationibus non abſolute auxiliorum magnitudines requirimus (omnia enim remedia cum certa ſunt magnitudine), ſed hanc magnitudinem. Indicabit enim magnitudo ex communitatibus non hujus auxilii magnitudinem, ſed ſimpliciter magnitudinem. Convenit autem, ut dixi, non abſolute magnitudinem auxiliorum aſſumere, ſed certam aliquam magnitudinem. Si enim abſoluto ſermone magnitudinem aſſumimus, quandoquidem omnia praeſidia cum certa magnitudine conſiderantur, omnia praeſidia adhiberemus, idque citra discrimen, quod eſt abſurdiſſimum. Quod ſi, magnitudine inter communitates abſoluta magnitudinem praeſidii indicante, ipſi aliquam magnitudinem aſſumunt, non, quam ſcopus indicat, hanc aſſument; ſiquidem ſcopus communiter magnitudinem indicat, ipſi

[329] ἐροῦσι δ' ἴσως, ὅτι οὐκ, ἐπειδὴ κατὰ μέρος ἐστὶ τὸ μέγεθος, προσάγομεν, ἀλλ' εἰ κοινότης ἐστί. τὸ δ' αὐτὸ συμβέβηκε καὶ (30) κοινὸν εἶναι καὶ ἐπὶ μέρους. πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ἐροῦμεν, ὅτι, εἰ ἡ κοινότης ἐπιδείκνυσι, καὶ ὃ ἐνδείκνυται, οὐκ ἐπὶ μέρους ἀδιαφορεῖν δεῖ, ἐπειδὴ μέγεθος παρέπεται παντὶ βοηθήματι. τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον λόγον ἐστὶ καὶ ἐπὶ τὰς κοινότητας μεταφέρειν.

Κεφ. λε'. Ἑξῆς δ', ὅτι οὐδ' οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ἐνδείκνυνται τὸ συμφέρον, ὑποδείξομεν. πρὸς δὲ τοῦ λόγου τούτου περὶ τῆς τῶν καιρῶν διαφορᾶς ὀλίγα χρὴ διεξελθεῖν. δύο τοίνυν καιρῶν διαφοραὶ παρὰ τοῖς ἰατροῖς λέγονται, οἱ μὲν νοσημάτων, οἱ δὲ βοηθημάτων. ἐντεῦθεν ἂν εὔδηλος καὶ ἡ θεραπεία γένοιτο· τὰς κινήσεις τῶν αἰτιῶν καιροὺς εἶναι λέγουσιν. εἰσὶ δὲ κινήσεως διαφοραὶ τέσσαρες, ἀρχὴ, ἐπίδοσις, ἀκμὴ, καὶ παρακμή. ταῦτα δ' ἐστὶ καὶ τῶν καιρῶν ὀνόματα. τοὺς δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὺς τοὺς ἐπιτηδείους χρόνους εἰς παράληψιν αὐτῶν εἶναι

vero talem aliquam assumunt. Dicent autem forsan, non, quia particularis est magnitudo, adducimus, sed, si communitas est, hanc ipsam et communem esse et particularem contingit. Ad hoc autem respondemus. Ad id, quod communitas ostendit, etiam quod indicatur non particulare indifferens esse convenit, quoniam magnitudo comitatur quodvis praesidium. Hanc autem ipsam rationem etiam ad communitates transferre licet.

Cap. XXXV. Deinceps autem ne morborum quidem tempora id, quod conducit, indicare demonstrabimus, sed ante orationem hanc de temporum differentia pauca tractare oportet. Duae igitur temporum differentiae apud medicos referuntur, haec morborum, illa praesidiorum: unde manifestum evadit, quod et motus causarum tempora esse dicunt. Sunt autem motus differentiae quatuor, initium, incrementum, vigor, et declinatio; haec sunt et temporum nomina. Auxiliorum vero occasiones tempora eis assumendis idonea esse pronun-

λέγουσιν. εἰσὶ δὲ ἐπιτήδειοι χρόνοι, ἐν οἷς τὰ μὲν ἀπαιτοῦντα τὴν παράληψιν τοῦ βοηθήματος πάρεστι, τῶν δὲ κωλυόντων οὐδέν ἐστι.

Κεφ. λς'. Οἴονται δὲ οἱ πολλοὶ, τοὺς τῶν βοηθημάτων καιροὺς καὶ νοσημάτων ὑποστάσεσι μὲν μὴ διαφέρειν, ἐπινοίᾳ δὲ μόνον. φασὶ γὰρ, ὅτι περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς καὶ ὁ τοῦ νοσήματος συνίσταται. ἔν τινι γὰρ καιρῷ ὄντος τοῦ νοσήματος ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς εὑρίσκεται. ἐνδέχεται δὲ, φασὶ, τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο ἀναφερόμενον διαφόρως λέγεσθαι. ὡς γὰρ ἀνάβασις καὶ κατάβασις μία οὖσα καὶ ἡ αὐτὴ ὁδὸς παρὰ τὴν σχέσιν τῶν ἀναβαινόντων καὶ καταβαινόντων ὁτὲ μὲν ἀνάβασις καλεῖται, ὁτὲ δὲ κατάβασις, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν καιρῶν ἔχει. εἷς μὲν γὰρ καὶ ὁ αὐτός ἐστιν ὅ τε τοῦ νοσήματος καιρὸς καὶ ὁ τοῦ βοηθήματος. ἄλλως μὲν γὰρ πρὸς τὴν κίνησιν τοῦ αἰτίου ἐστὶν ἀναφέροντα λέγειν καιρὸν νοσήματος· ἄλλως δὲ πρὸς τὴν εὐκαιρίαν τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων καιρὸν τοῦ βοηθήματος. συμβαίνειν δέ φασιν ἀμφοτέρους τοὺς

ciant; sunt autem tempora idonea, in quibus, quae quidem auxilii assumptionem postulant, adsunt; ex his autem, quae prohibent, nullum.

Cap. XXXVI. Plerique autem praesidiorum et morborum tempora non re ipsa, sed cogitatione solum differre arbitrantur; quippe dicunt, eodem tempore et auxilii opportunitatem et morbi consistere. Nam cum morbus in aliqua est opportunitate, praesidii occasio invenitur. At, inquiunt, fieri potest, ut idem ad aliud et aliud relatum multifariam dicatur. Ut enim descensus et ascensus unus cum sit eadem via, ex dispositione ascendentium vel descendentium alias ascensus, alias descensus appellatur: ita etiam in temporum occasionibus habet; una siquidem et eadem est et morbi opportunitas, et remedii; aliter enim ad causae motum referendo dicere licet morbi tempus; aliter ad praesidiorum adhibitionis opportunitatem tempus praesidii. Jam vero contingere dicunt, ut ambo tempora simul

καιροὺς ἅμα συνίστασθαι, καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἄνευ καιροῦ νοσήματος ἐκλαμβάνειν καιρὸν βοηθήματος.

Κεφ. λζ΄. Ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι, εἰ οἱ αὐτοὶ εἰσι καιροὶ τῶν βοηθημάτων καὶ τῶν νοσημάτων, καὶ ὑποστάσει μὴ διαφέρουσιν, ἐχρῆν ἐν ἅπαντι καιρῷ νοσήματος εἶναι καὶ καιρὸν βοηθήματος· οὐκ ἐν ἅπαντι δὲ καιρῷ νοσήματος προσάγομεν τὰ βοηθήματα· ἀρχομένων γὰρ, φησὶ, τῶν νούσων, ἤν τι δοκέῃ κινέειν, κίνει· ἀκμαζουσῶν δ', ἡσυχίην ἔχειν βέλτιον. οὐκ ἄρα οἱ αὐτοὶ καιροί εἰσι νοσημάτων καὶ βοηθημάτων. πολλάκις δὲ παραλαμβάνομεν βοηθήματα, οἷον κάθαρσιν, ἢ φλεβοτομίαν, οὐκ ὄντος μὲν νοσήματός τινος, ὑποπτευομένου δὲ ἔσεσθαι. ὥσπερ ἀμέλει οἱ χειρουργοὶ ἐπὶ τῶν κηλοτομουμένων, ὅταν ὁρῶσιν αὐτοὺς περιπληθεῖς ὄντας, παραλαμβάνουσι φλεβοτομίας. [330] καὶ ὁ Ἱπποκράτης δὲ παραινεῖ λύειν τὴν ἄκραν εὐεξίαν μὴ βραδέως, ἡ δὲ λύσις διὰ βοηθημάτων γίγνεται. εἰ δ', ἀκμῆς παρούσης τῶν νοσημάτων, οὐκ εἰσὶ καιροὶ τῶν

coëant: ac fieri nequit, ut citra morbi tempus praesidii tempus excipias.

Cap. XXXVII. Respondendum igitur ipsis est, quod, si eadem praesidiorum et morborum tempora existunt, nec re ipsa differunt, conveniebat in quolibet morbi tempore etiam praesidii esse tempus: non autem in quolibet morbi tempore praesidia admovemus. Etenim, *Incipientibus*, ait, *morbis, si quid movendum videtur, move: dum vigent autem, quiescere satius est.* Non igitur eadem tempora sunt morborum et praesidiorum. Frequenter autem auxilia adhibemus, utpote purgationem, aut sanguinis detractionem, cum morbus quidem non est, sed futurum suspicamur. Quemadmodum sane chirurgi in secandis herniis, cum aegros sanguine repletos conspiciunt, sectionem venae moliuntur. Ac Hippocrates adhortatur, *summe bonam habitudinem solvere non lente.* Solutio vero ex praesidiis accidit. At si in morborum statu auxiliorum tempora non sunt,

βοηθημάτων, καὶ μὴ ὄντων νοσημάτων, εἰσὶ καιροὶ βοηθημάτων, φανερὸν, ὅτι οὐκ ἐπινοίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑποστάσει διαφέρουσιν. ἔτι δὲ ἐν ἑνὶ καιρῷ νοσήματος πλείονας παραλαμβάνει τις βοηθημάτων καιρούς. ἐν γὰρ παρακμῇ, φέρε, νοσήματος κλυστὴρ παραλαμβάνεται, καὶ ἄλειμμα, καὶ κατάπλασμα καὶ τροφή. τούτων δ' ἑκάστου ἴδιός ἐστι καιρός. καὶ ἐν πλείοσι δὲ νοσημάτων καιροῖς τὸ αὐτὸ ἔστιν ὅτε βοήθημα ἐγκρίνομεν. ἐν ἀρχῇ γὰρ τῶν νοσημάτων φλεβοτομία παραλαμβάνεται καὶ ἐν ἐπιδόσει. ἐκ τούτων οὖν φαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν ὑπόστασίν ἐστί τις τῶν καιρῶν διαφορά. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις κἀκεῖνο γιγνώσκειν δεῖ, ὅτι τῶν μὲν νοσημάτων τέσσαρές εἰσι καιροὶ, ἀρχὴ, ἐπίδοσις, ἀκμὴ, καὶ παρακμή. τῶν δὲ βοηθημάτων οὐκ εἰσὶν οὗτοι καιροί. οὔτε γὰρ ἀρχὴ, οὔτ' ἐπίδοσις, οὔτ' ἀκμὴ, οὔτε παρακμὴ καιροί εἰσιν βοηθήματος. ἔτι τε οἱ μὲν καιροὶ τῶν νοσημάτων γράφονται, οἱ καθόλου καὶ οἱ ἐπὶ μέρους. οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων, οἱ μὲν καθόλου ἀναγράφεσθαι δύνανται, οἱ δ' ἐπὶ μέρους οὐκ ἔτι διὰ τοι-

et ubi morbi non sunt, tempora praesidiorum existunt: constat, non intellectu modo, sed etiam re ipsa differre: praeterea in uno morbi tempore plures praesidiorum occasiones assumi. Nam in declinatione, verbi causa, morbi clyster adhibetur, inunctio, cataplasma, et alimentum. Horum vero singulorum peculiare tempus est: ac in plurimis morborum temporibus idem est quum auxilium decernimus; per initia siquidem morborum sanguinis missio adhibetur, et in incremento. Hinc igitur apparet, quandam temporum differentiam re ipsa existere. Jam illud praeterea nosse convenit, quatuor morborum esse tempora, initium, incrementum, vigorem et declinationem. At auxiliorum haec tempora non sunt; neque enim principium, neque augmentum, neque status, neque inclinatio auxiliorum sunt tempora. Insuper morborum sane tempora scribuntur universalia et particularia: auxiliorum vero universalia sane scribi possunt, particularia non item, propter hu-

Ed. Chart. II. [330.] Ed. Bas. I. (30.)

αὐτὴν τινὰ αἰτίαν. οἱ μὲν τῶν νοσημάτων καιροὶ τῶν τε καθόλου καὶ τῶν ἐπὶ μέρους ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἐπικρίνονται κριτηρίῳ, καὶ τὸ κριτήριον ἀναγράφεσθαι δύναται. οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὶ οὔτε τὸ αὐτὸ κριτήριον ἔχουσιν, οὔτε τῶν ἐπὶ μέρους καιρῶν δυνατόν ἐστιν ἀναγράψαι τὰ κριτήρια. ὅπως δὲ, νῦν ὑποδείξομεν. οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων κρίνονται τῇ ποιᾷ κινήσει τοῦ αἰτίου, καὶ ἔστιν ἀρχὴ, ἀνάβασις, ἀκμὴ καὶ παρακμὴ, ὅπερ τῶν νοσημάτων καιροὺς καλοῦμεν, ὀνόματα τῆς ποιᾶς κινήσεως τοῦ αἰτίου. ἐὰν δὲ ἡ μὴ οὖσα πρότερον κίνησις ἐν ἡμῖν ἄρχηται συνίστασθαι, καὶ ἀνιᾷ συνισταμένη, τὴν τοιαύτην κίνησιν ἀρχὴν νοσήματος λέγομεν· ἐὰν δ' ἐπὶ τὸ μεῖζον ἡ κίνησις προκόπτῃ, ἐπίδοσιν· ἐὰν δὲ στάσιν λάβῃ ἡ ἐπίδοσις, ἀκμὴν ὀνομάζομεν· ἐὰν δὲ μειῶνται αἱ κινήσεις, παρακμὴν προσαγορεύομεν. ἐπεὶ οὖν τῶν καιρῶν τὰ αὐτά ἐστιν ὀνόματα, τῶν τε καθόλου νοσημάτων, καὶ τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν, καὶ τὰ αὐτά ἐστι κριτήρια, ἐκ γαρ τῆς ποιᾶς κινήσεως τοῦ αἰτίου

jusmodi quandam causam. Morborum tempora tum universalium tum particularium uno et eodem judicandi instrumento decernuntur: ac instrumentum scribi potest. At remediorum tempora neque idem judicandi instrumentum habent, neque particularium temporum instrumenta judicatoria scribere licet. Porro in praesentia ostendemus, quomodo morborum tempora judicantur certo causae motu: ac sunt initium, incrementum, status, et declinatio, quae morborum tempora vocamus, certi causae motus vocabula. At si motus, qui prius non est in nobis, constitui incipit, et constitutus divexat, hujusmodi motum morbi principium dicimus: sin autem motus magis procedat, incrementum: si statum incrementum acceperit, vigorem nominamus: quod si motus imminuuntur, declinationem. Quia igitur temporum eadem sunt nomina et universalium morborum et particularium accessionum, etiam eadem sunt judicandi instrumenta; nam ex certo causae motu nascuntur. Unde

γίνονται, δῆλον ὡς οἷόν τ' ἐστὶν ἀμφοτέρους τοὺς καιροὺς ἀναγράφειν. οὕτω γὰρ λέγομεν ἀναγράφεσθαι ἕκαστα, οἷον τὰ αἴτια, τοὺς πεπονθότας τόπους, καὶ τὰ ὅμοια, ὅταν οἱ σκοποὶ, ἐξ ὧν καταλαμβάνεται τὰ ἐπὶ μέρους, ἀναγράφεσθαι δύνωνται. ὅτι δὲ τὰ διαστήματα τῶν νοσημάτων οὐκ εἰσὶν οἱ καιροὶ, οὐδ' ἐκ διαστημάτων οἱ καιροὶ λαμβάνονται. οὔτε γὰρ τῶν καθόλου νοσημάτων, οὔτε τῶν ἐπὶ μέρους, ἐκ τοῦ μὴ ἐπὶ πάντων καιρῶν ταὐτὰ διαστήματα εἶναι, τὸ δ' αὐτὸ καιροὺς λέγεσθαι, δῆλόν ἐστιν. ὅτι δὲ διαφέρουσιν οἱ καιροὶ τῶν τε ὅλων νοσημάτων καὶ τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν, δῆλον ἐκ τοῦ ἐν ἑνὶ καιρῷ τοῦ καθόλου νοσήματος πλείονας συνίστασθαι καιροὺς τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν. ἐν ἀρχῇ γὰρ εἰςβολῆς νοσήματος ἐπὶ μέρους τις παροξυσμὸς καὶ ἄρχεται, καὶ ἐπιδίδωσι, καὶ ἀκμάζει, καὶ παρακμάζει. καὶ ἀκμάζοντος δὲ ἤδη τοῦ ὅλου νοσήματος, ἐπὶ μέρους παροξυσμοῦ τις ἀρχὴν λαμβάνει. πῶς μὲν οὖν οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ἀμφότεροι ἀναγράφεσθαι δύνανται, εἴρηται. τοὺς δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὺς πῶς οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρους ἀναγράψαι, νῦν ὑποδείξομεν.

conftat, utraque tempora fcribi poffe. Sic enim dicimus fcribi fingula, ut caufas, locos affectos, et fimilia, quando fcopi, ex quibus concipiuntur particularia, defcribi poffunt. Quod autem morborum intervalla tempora non funt, neque ex intervallis tempora capiuntur vel univerfalium morborum vel particularium, inde quod non ad omnia temporum haec intervalla funt, idem vero tempora dici manifeftum eft. At quod tempora univerfalium morborum et particularium acceffionum inter fe differunt, liquet inde, quod non in uno tempore univerfalis morbi plura particularium acceffionum tempora conftituuntur. Nam initio infultus morbi particularis quaedam acceffio incipit, augefcit, viget et declinat: ac ubi totus jam morbus viget, particularis acceffionis principium aliquis accipit. Quomodo igitur morborum tempora utraque fcribi poffint, comprehenfum eft. At auxiliorum tempora quomodo non liceat utraque fcripto mandare, nunc oftendemus.

Κεφ. λη'. [331] Οἱ τῶν βοηθημάτων καιροὶ λαμβάνονται οὐκ ἐκ τῆς τοῦ αἰτίου κινήσεως καὶ οὐσίας· τὸ αὐτὸ γὰρ ἂν ἀεὶ παρελαμβάνετο, οἷον ἐν πάσῃ ἀρχῇ νοσήματος φλεβοτομία. καὶ ὁ εἰπὼν δὲ, ἀρχομένων τῶν νούσων, ἤν τι δοκέῃ κινεῖν, κίνει, ἀκμαζουσῶν δὲ, ἡσυχίην ἔχειν, οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ ὁρμώμενος ἐκκρίνει τὰ βοηθήματα. ᾔδει γὰρ, ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων ἡ δύναμις οὐ καθῄρηται, καὶ διὰ τοῦτο, οὐκ ἐμποδίζει τῇ παραλήψει τῶν βοηθημάτων, ἐν δὲ τῇ τοῦ νοσήματος ἀκμῇ κεκμηκυῖα ἤδη τὴν ἀπὸ τῶν βοηθημάτων κίνησιν οὐ φέρει. οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοίνυν ὁρμώμενος ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλὰ παρὰ τῆς δυνάμεως τὴν τῶν βοηθημάτων ἐκκρίνει παράληψιν. οὐδὲ μὴν ἐκ τοῦ διαστήματος τῶν κατὰ νοσήματα καιρῶν, ὥς τινες οἴονται, ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς εὑρίσκεται. κατὰ πολὺ γὰρ διαφερόντων τῶν διαστημάτων, ποίων ἄν τις ὑπαγόρευσιν διάστημα (31) φαίη, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. λαμβάνονται τοίνυν οἱ καιροὶ τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων ἔκ τε τῆς παρουσίας τῶν ἀπαιτούντων τὰ βοηθήματα· ταῦτα δ' ἐστὶ

Cap. XXXVIII. Auxiliorum tempora capiuntur non ex caufae motu et fubltantiae, idem enim femper auxilium affumeretur, ut in omni morbi principio fanguinis miffio: ac cum Hippocrates dixerit, *Morbis incipientibus, fi quid movendum videtur, move: ubi vigent, quiefcere praeftat:* non ex tempore inductus praefidia decernit: quippe noverat, per morborum initia vires non effe fublatas: idcirco non impedit remedia affumere: in ftatu autem morbi vires jam defatigatae motum ab auxiliis venientem non tolerant. Quare Hippocrates non a tempore, fed viribus remediorum affumptionem deligit: neque tamen ex temporum in morbis intervallo, ut nonnulli arbitrantur, praefidii occafio invenitur. Multum enim quum intervalla differant, qualium quis appellationem intervallum dixerit, explicatu non eft facile. Capiuntur igitur tempora univerfalium fane remediorum tum ex eorum, quae remedia poftulant, praefentia (hae autem funt caufae),

Ed. Chart. II. [331.] Ed. Baf. I. (31.)

τὰ αἴτια· καὶ ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ κωλῦσαι δυναμένου· τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ἀσθένεια δυνάμεων. οἱ δ᾽ ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους βοηθημάτων καιροὶ οὐκ ἐκ τούτων μόνων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρων, ἅπερ γράφεσθαι ἀδύνατόν ἐστι. ἐπεὶ γὰρ μάλιστα μὲν ἐν ταῖς ἀνέσεσι παραλαμβάνεται τὰ βοηθήματα, τότε γὰρ τὸ ἀπαιτοῦν πάρεστιν, καὶ ἡ δύναμις ἀνέχεται, οὐ τὸ αὐτὸ δὲ τῆς ἀνέσεώς ἐστι διάστημα ἐπὶ πάντων. ἀλλ᾽ ἔστω γε ἓξ ὡρῶν τὸ διάστημα τῆς ἀνέσεως. ποῖον οὖν τινα τούτων ὡρῶν τάξομεν καιρὸν τοῦ ἐπὶ μέρους βοηθήματος, οὐχ ὁμοίως ἁπάντων διακειμένων; ἔστω γὰρ ἀπαιτεῖν τὴν περίστασιν φλεβοτομίαν, καὶ ἡ δύναμις μὴ ἐναντιούσθω, ὅσον ἐπὶ τούτῳ χρὴ παραλαβεῖν τὴν φλεβοτομίαν; ἅμα δέ τινα μετὰ τὴν φλεβοτομίαν καὶ τροφὴν παραθεῖναι, διὰ τὸ μὴ φέρειν ἀσιτίαν τὸν κάμνοντα, ἑτέρῳ δ᾽ ἀσιτῆσαι συμφέρει, ἄλλοι δ᾽ ὕπνου πρὸ τῆς φλεβοτομίας δέονται, ἄλλοι δ᾽ ἄλλως, ἅπερ ἅπαντα ἀναγράφειν ἐστὶν ἀδύνατον. ἐν οὖν τοσαύτῃ ποικιλίᾳ, ποῖόν τις μέρος ὥρας καιρὸν ἁρμόζοντα παντὶ ἐπιτάξει

tum ex abfentia ejus, quod prohibere poteft; hoc autem eft virium imbecillitas. At in particularibus praefidiorum tempora non ex his folum, fed etiam ex aliis, quae fcribi non poffunt, exiftunt. Quoniam enim, praefertim in remiffionibus, remedia affumuntur, (nam et id, quod poftulat, adeft, et vires fuftinent), non idem remiffionis eft intervallum in omnibus. Sed efto fex horarum intervallum remiffionis, quale igitur harum horarum tempus ftatuemus, cum particulare praefidium non fimiliter omnibus fit difpofitum? Fingamus enim, cafum venae fectionem requirere, ac vires non adverfari: quantum in hoc fanguinis detractionem affumere convenit? Simul autem quaedam poft fanguinis miffionem et alimentum adjicienda, eo, quod aeger inediam ferre non poffit: alteri autem cibo abstinere convenit, alii fomno ante miffionem fanguinis indigent, alii alio fefe habent modo, quae omnia fcribere non eft. Itaque in hujusmodi varietate qualisnam pars horae tempus omnibus congruum conftituet praefidio,

βοηθήματι, ἢ ποῖόν τις σκοπὸν ἀναγράφοι, ἐξ οὗ ληφθείη ἂν ὁ ἐπὶ μέρους καιρὸς, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἄλλα γὰρ ἐπ᾽ ἄλλων τὰ συμπίπτοντά ἐστιν. ἐπεὶ τοίνυν καὶ τὰ διαστήματα τῶν ἀνέσεων, ἐν οἷς παραλαμβάνομεν τὰ βοηθήματα, οὐκ ἴσα ἐπὶ πασῶν ἀνέσεων, καὶ αἱ περιστάσεις ἀνόμοιαι, καὶ τὰ συμπτώματα διαφέροντα, καθ᾽ ἕκαστον δὲ τούτων ἐξαλλάσσεται καὶ ὁ ἐπὶ μέρους καιρὸς τοῦ βοηθήματος, δῆλον ὡς ἀναγράφειν μὲν σκοπόν τινα, ἐξ οὗ ληφθείη ἂν, ἀδύνατόν ἐστιν. ὁ δ᾽ ἐφεστηκὼς ἐκ τῶν παρόντων τε καὶ ἀπαιτούντων τὰ βοηθήματα ὁρμώμενος, καὶ ἐκ τῆς ἀπουσίας τῶν ἐμποδίζειν δυναμένων, καὶ ἐκ συλλογισμῶν τῶν μετὰ τοῦτο ὀφειλόντων παραλαμβάνεσθαι βοηθημάτων, ἐκλήψεται στοχασμὸν τῶν ἐπὶ μέρους καιρῶν τοῦ βοηθήματος, μήποτε οὖν σκοποὶ ὑποστάσει οὐ διαφέρουσι. ἐπεὶ οὖν οἱ σκοποὶ, ἐξ ὧν μὲν οἱ καθόλου καιροὶ τῶν βοηθημάτων λαμβάνονται, ἀναγράφονται, ἐξ ὧν δ᾽ οἱ ἐπὶ μέρους καταλαμβάνονται, ἀναγράφεσθαι οὐ δύνανται, διὰ τοῦτ᾽ εὐλόγως λέγουσι, τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων τοὺς καιροὺς ἀνα-

aut qualem quis ſcopum ſcribet, unde particulare tempus ſumi queat, dicere non licet: alia enim in aliis ſymptomata exiſtunt. Quoniam igitur et intervalla remiſſionum, in quibus aſſumimus praeſidia, non paria in omnibus remiſſionibus, ac circumſtantiae diſſimiles, ac ſymptomata diverſa, in ſingulis autem his immutatur etiam particulare tempus praeſidii, clarum eſt, ſcopum ſane quendam, ex quo capi queant, ſcribi non licere. Praeſens autem medicus tum ex praeſentibus, tum poſtulantibus praeſidia incitatus, et ex iis, quae impedire poſſunt, abſentibus, et ex ratiocinationibus praeſidiorum, quae poſt hoc aſſumi debent, conjecturam particularium temporum remedii accipiet, ne quandoque ſcopi reipſa differant. Quoniam igitur ſcopi, ex quibus ſane univerſalia auxiliorum tempora capiuntur, ſcribi poſſunt; illi autem, ex quibus particularia capiuntur, ſcribi non poſſunt: iccirco cum ratione dicunt, univerſalium ſane auxiliorum tempora ſcri-

Ed. Chart. II. [331. 332.] Ed. Baf. I. (31.)

γράφεσθαι, τῶν δ' ἐπὶ μέρους μηκέτι. τούτου δὲ φανεροῦ γεγονότος, εὔδηλος ἂν εἴη καὶ κατὰ τοῦτο ἡ διαφορὰ τῶν κατὰ τὰ νοσήματα καιρῶν καὶ τῶν κατὰ τὰ βοηθήματα. [332] εἰ γὰρ καὶ μηδ' ὑποστάσει διέφερον, ὁμοίως ἂν τοῖς τῶν νοσημάτων καιροῖς καὶ οἱ τῶν βοηθημάτων ἀμφότεροι ἀναγράφεσθαι ἐδύναντο. διαφερόντων δὲ τῶν σκοπῶν, ἐξ ὧν οἱ καιροὶ λαμβάνονται, κατὰ πολὺ καὶ τοὺς καιροὺς διαφέρειν ἀλλήλων εὔλογον. ὡς γὰρ οἱ σκοποὶ τῶν κατὰ τὰ νοσήματα καιρῶν ὑποστάσει διαφέρουσι τῶν κατὰ τὰ βοηθήματα σκοπῶν, οὕτω καὶ αὐτοὺς τοὺς καιροὺς ὑποστάσει διαφέρειν πιθανόν ἐστι. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν καιρῶν ἐχρῆν προεγνωκέναι.

Κεφ. λθ'. Ἐνδείκνυσθαι δὲ τοὺς καιροὺς οἱ Μεθοδικοὶ ᾠήθησαν ἀπὸ τοιαύτης τινὸς αἰτίας. ἑώρων τοὺς καιροὺς μὴ πάντας ἐπιτηδείους ὄντας πρὸς παράληψιν τροφῆς ἢ βοηθήματος, ἀλλὰ κατὰ μὲν καιρούς τινας ὠφελίμως ταῦτα παραλαμβανόμενα, κατ' ἄλλους δέ τινας ἐπιβλαβῶς ᾠήθησαν κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν καιρῶν τοῦτο ἀπαντᾷν. αὐτόθεν οὖν καὶ σκοποὺς τροφῆς, καὶ βοηθημάτων καιροὺς ὑπέλα-

bi, particnlarium autem non item. Quo manifesto reddito, constat etiam in hoc differentia temporum et in morbis et in auxiliis. Si enim ne reipsa quidem differrent, similiter ut morborum tempora etiam auxiliorum tempora amborum scribi possent. At cum scopi discrepent, ex quibus tempora sumuntur, multum etiam tempora inter se differre consentaneum est. Ut enim scopi temporum in morbis reipsa differunt a scopis auxiliorum, ita et ipsa tempora reipsa differre credibile est. Haec igitur de temporibus praenovisse oportebat.

Cap. XXXIX. At tempora indicari Methodici putarunt ab hujusmodi quadam causa. Videbant, tempora non omnia esse idonea, in quibus cibus aut auxilium assumeretur: verum in temporibus quibusdam sane utiliter haec assumi, aliis autem noxie, ex temporum differentia hoc venire sunt arbitrati. Illinc igitur et scopos alimenti et praesidii tempora esse censuerunt. Verum

βον εἶναι. ἐξηπάτησε δὲ καὶ τὸν Θεσσαλὸν Ἱπποκράτης εἰπών· ὁκόταν ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρῆσθαι. ὑπέλαβε γὰρ αὐτὸν ἐκ τοῦ καιροῦ ὁρμώμενον τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς εἰληφέναι, μὴ συνειδὼς τὸν τρόπον τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐπιβολῆς. οὐ γὰρ τὸν καιρὸν σκοπὸν ποιησάμενος, τὴν τοιαύτην ἐξήταζε προσφοράν, ἀλλ' ἀπὸ μὲν καιροῦ τὰ μέτρα τῆς δυνάμεως, ἀπὸ δὲ τῆς δυνάμεως τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς εἰληφέναι. τοῦτο δὲ δῆλον, ἐξ ὧν ἐπιφέρει, πεποίηκε. συντεκμαίρεσθαι γὰρ ἔφη τὸν νοσέοντα, εἰ ἐξαρκέσει. κωλύουσι μὲν γὰρ οἱ καιροὶ πολλάκις παραλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον ὑπὸ δυνάμεως, οὐδέποτε δὲ καιρὸς ὑποδείκνυσι τὸ ποιητέον.

Κεφ. μ'. Ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν ἀπαιτητικόν τινος σκοπός ἐστι τοῦ ἀπαιτουμένου, τὸ δὲ κωλῦον ἡμᾶς παραλαβεῖν τὸ ἀπαιτούμενον οὐκ ἂν εἴη σκοπός· διὰ τοῦτο καὶ ὁ καιρὸς κωλύων ἡμᾶς ἔστιν ὅτε παραλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον οὐκ ἂν εἴη σκοπός. εἰ γάρ τις τὰ κωλυτικὰ πάντα σκο-

Hippocrates Theffalum fefellit his verbis: *Quum morbus viget, tunc etiam tenuiffimo victu uti neceffe eft.* Putabat enim, ipfum ex tempore fumptam qualitatem cibi accepiffe, non confcius modi, quo vir ille dolum ftruit; non enim tempus fcopum faciens hujusmodi oblationem examinavit, fed a tempore quidem virium menfuram, a viribus cibi qualitatem cepit. Id quod conftat ex his, quae inducit: *Si quidem conjectare,* inquit, *decet, num aeger fuffecturus eft.* Etenim tempora impediunt fubinde id, quod virtus poftulat, affumere, nunquam autem tempus oftendit, quid faciendum fit.

Cap. XL. Quoniam igitur id, quod poftulat aliquid, fcopus eft ejus, quod poftulatur: quod autem nos prohibet affumere id, quod poftulatur, non utique erit fcopus: propterea etiam tempus, quod nos interdum prohibet affumere poftulatum, minime fit fcopus. Si enim aliquis ea, quae prohibent, omnia fcopos po-

Ed. Chart. II. [332.] Ed. Baf. I. (31.)

ποὺς θήσεται, καὶ τὴν δύναμιν σκοπὸν κενώσεως ἀναγκασθήσεται λέγειν εἶναι, καὶ διὰ δειλίαν τοῦ κάμνοντος, καὶ πατέρα, καὶ δεσπότην. καὶ γὰρ ταῦτα πολλάκις πλήθους ὄντος κωλύει παραλαμβάνειν κένωσιν, καὶ δύναμις μὴ φέρουσα τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ διὰ δειλίαν ὁ νοσῶν μὴ ἐπιτρέπων, καὶ πατὴρ κωλύων καὶ ἀδελφὸς ἢ δεσπότης. ὥσπερ οὖν ταῦτα σκοποὺς οὐκ ἄν τις εἴποι νοῦν ἔχων, οὕτω οὐδὲ τοὺς καιροὺς, διότι βοηθήμασιν ἢ προσφοραῖς χρῆσθαι κωλύσουσιν ἡμᾶς πολλάκις, σκοποὺς φήσομεν εἶναι. κακῶς οὖν, ἐρεῖ τις, φησὶν ὁ Ἱπποκράτης, ἐν ἀρχῇ τῶν νούσων, ἤν τι δοκέῃ κινέειν, κίνει, ἀκμαζουσῶν δ', ἡσυχίην ἄγειν βέλτιόν ἐστιν. οὐ κακῶς, φήσομεν. οὐ γὰρ τὴν ἀρχὴν σκοπὸν ποιησάμενος, ἀξιοῖ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων τὰ βοηθήματα προσφέρειν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι μηδέπω μεμείωται τὰ μέτρα τῆς δυνάμεως, σημειοῦται, καὶ ὅτι φέρειν δύναται τὴν ἀφαίρεσιν, τεκμαίρεται. ἡ δὲ ἀκμὴ ἀσθένειαν ὑπαγορεύει τῆς δυνάμεως. κατὰ γὰρ τὰς ἀκμὰς ἰσχυρὰ μὲν τὰ αἴτια, ἀσθενὴς δὲ ἡ δύναμις· διὰ τοῦτο ἡσυχίαν ἄγειν ἀξιοῖ.

fuerit, etiam vires fcopum evacuationis effe dicere cogetur, ac ob aegrotantis metum, patrem, et dominum. Etenim haec fubinde, quum copia fubeft, prohibent vacuationem affumere, ac virtus non ferens fanguinis ablationem, etiam propter timiditatem aeger non permittens, pater prohibens, item frater aut dominus. Quemadmodum igitur haec nemo fanae mentis fcopos dixerit, ita neque tempora eo, quod praefidiis aut oblationibus uti prohibent nos fubinde, fcopos effe dicemus. Male igitur (dicet quis) ait Hippocrates: in principio morborum, fi quid movendum videtur, moveto; cum vigent, quiefcere fatius eft: non male, dicemus; quippe haud principium fcopum efficiens, cenfet per morborum initia remedia offerenda: fed ab initio, quod nondum imminutus fit modus virium, indicat, item quod ablationem ferre poffit: at vigor virtutis imbecillitatem infinuat: nam per vigorem validae quidem caufae, imbecilla autem virtus eft: iccirco con-

δόξει μὲν γὰρ εὔλογον εἶναι κατὰ τὰς ἀκμὰς τῶν νοσημάτων, ὁπότε μάλιστα ἐνισχύει τὰ αἴτια, τὴν περιαίρεσιν αὐτῶν ποιεῖσθαι. [333] ἀλλ' εἰ μὲν ἦν πάντῃ ἀβλαβὲς τὸ βοήθημα προσφέρειν, τοῦτο ἂν ἐγένετο. ἔχει δὲ οὐχ οὕτως. τὰ γὰρ βοηθήματα πρῶτον μὲν, διότι πάντα παρὰ φύσιν ἐστὶν, ἀναγκαίως καὶ τὴν δύναμιν παραλυπεῖ προσαγόμενα. δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ λυπεῖ τὰ οἰκεῖα, συμπέπλεκται τοῖς νοσοποιοῖς αἰτίοις, κατὰ τὰς περιαιρέσεις τῶν αἰτίων, οὐδὲν ἧττον τῶν ἀλλοτρίων, ἢ τῶν οἰκείων μείωσις γίνεται.

Κεφ. μα'. Πρῶτον δὲ δεῖ τὴν φύσιν τῶν βοηθημάτων, καὶ τὴν χρείαν, ἣν παρέχεται, μὴ ἀγνοεῖν. τὰ γὰρ βοηθήματα καθ' αὑτὰ οὐχ οἷά ἐστι ποιεῖσθαι τὴν τῶν αἰτιῶν ἀναίρεσιν, δεῖται δὲ συνεργαζούσης τῆς φύσεως· καὶ σχεδὸν μόνην τὴν ἀφορμὴν καὶ τὴν ἀρχὴν τῇ φύσει ἐνδίδωσι· τὰ δὲ λοιπὰ ἡ φύσις δι' ἑαυτῆς ἐκτελεῖ. ἰσχυρὰ μὲν οὖν ὑπάρχουσα, καὶ τῆς τῶν βοηθημάτων κακίας ἀνέχεται, καὶ τὴν τῶν οἰκείων περιαίρεσιν εὐφόρως φέρει, καὶ τα λυ-

quiefcendum cenfet. Videbitur enim rationi effe confentaneum, per morborum ftatus, cum maxime caufae invalefcunt, fublationem ipfarum moliri. Verum fiquidem omnino effet innoxium auxilium, offerre id oporteret; habet autem fecus: nam praefidia primum fane, quoniam omnia praeter naturam exiftunt, neceffario etiam vires moleftant adhibita: deinde quoniam familiaria afficiunt, commiscenturque caufis morbificis in ipfarum ablatione, nihilo minus alienorum, quam familiarium, fit imminutio.

Cap. XLI. Primum autem naturam auxiliorum, ac ufum, quem exhibent, non ignorare oportet. Etenim praefidia per fe caufarum fublationem moliri non poffunt, indigent autem adjuvante natura: ac fere folam occafionem ac principium naturae concedunt, reliqua vero natura per fe efficit. Valida igitur quum eft, et auxiliorum malignitatem fuftinet, et familiarium imminutionem facile tolerat, ac quae ipfam offendunt,

Ed. Chart. II. [333.] Ed. Bas. I. (31. 32.)

προῦντα αὐτὴν ἐξωθεῖν δύναται· θλιβομένη δὲ, ὅπερ συμβαίνει κατὰ τὰς ἀκμὰς μάλιστα, ὑπὸ τῶν προσαγομένων βοηθημάτων μᾶλλον κακοῦται, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν οἰκείων περιαιρέσεως ἀσθενεστέρα γίνεται. καὶ ὑποπίπτει μᾶλλον τοῖς αἰτίοις, καὶ ἐξωθεῖν τὰ νοσάζοντα κατ' οὐδένα δύναται τρόπον. ὅταν δ' ἡ φύσις ἐνταθεῖσα τὰ λυποῦντα ἐξῶσαι μὴ δυνηθῇ, μεγάλως ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐντάσεως ἐκλύεται. διὰ ταῦτα τοίνυν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων ὁ (32) Ἱπποκράτης, ἤν τι δέῃ κινεῖν, κινεῖν ἀξιοῖ, κατὰ δὲ τὰς ἀκμὰς ἡσυχίην ἄγειν.

Κεφ. μβ'. Τάχα οὖν ἐκ τούτου τις οἰηθήσεται τὴν δύναμιν ὑπαγορεύειν τὸ συμφέρον. μάθοι δ' ἄν τις, ὅτι μηδὲν ἡ δύναμις δείκνυται βοήθημα, διὰ τούτων. εἴπερ ἡ δύναμις αὐτάρκης ὑπάρχουσα βοήθημά τι ἐνδείκνυται ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων, διότι αὐτάρκης ἐστὶν, ἐνδείξεται τὸ βοήθημα. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων βοήθημα ἐνδείκνυται. οὐδ' ἄρα ἐπὶ τῶν νοσούντων καὶ ἡ σύμμετρος συμφέρον ἐνδείξεται. ἐπεὶ τοίνυν, ἐφ' ὧν ἐνδείξεται δύναμις,

poteſt propellere. At ubi premitur, quod in ſtatu potiſſimum accidit, a praeſidiis adhibitis magis laeditur, ac familiarium detractione fit imbecillior, necnon cauſis magis ſuccumbit, adhaec morbifica nullo modo poteſt propellere: at ubi natura incumbens noxia protrudere nequit, plurimum ab ipſo conatu diſſolvitur. Iccirco per morborum initia Hippocrates, ſi quid movendum eſt, movere praecipit, in ſtatu autem conquieſcere.

Cap. XLII. Forſan igitur hinc aliquis opinabitur, virtutem id, quod conducit, ſuggerere. Diſcas autem, nullum virtutem auxilium indicare, hinc nimirum: ſi virtus ſufficiens auxilium aliquod indicat in ſanis, eo, quod ſufficiens eſt, praeſidium indicabit. Attamen neque in ſanis auxilium indicat, neque igitur in aegrotantibus etiam moderata id, quod convenit, indicabit. Quia igitur, ubi virtus indicabit, non adeſt id, quod

Ed. Chart. II. [353.] Ed. Baf. I. (32.)

οὐ πάρεστι τὸ ἀπαιτοῦν, οὐ παραλαμβάνομεν βοήθημα, δῆλον δὲ, ὅτι οὐδὲν ἐνδείκνυται συμφέρον ἡ δύναμις. δεῖ γὰρ τὸν σκοπὸν τὰ παρόντα ἐνδείκνυσθαι. ὅτι δὲ κωλῦσαι μὲν, ὡς ἔφην, τὸ ἀπαιτούμενον παραλαβεῖν, ἡ δύναμις δύναται, σκοπὸς δὲ βοηθήματος οὐκ ἔστιν.

Κεφ. μγ'. Ὃν δὲ λόγον ἡ δύναμις ἔχει ἐπὶ τῶν βοηθημάτων, τοῦτον ἐπὶ τῶν προσφορῶν οἱ καιροί· ὃν δὲ ἐπὶ τῶν βοηθημάτων ἔχει τὰ ἀπαιτοῦντα αἴτια, τοῦτον ἐπὶ τῶν προσφορῶν ἡ δύναμις. ὅτι δ' ἡ δύναμις τὴν ὀλίγην προσφορὰν ἀπαιτεῖ καὶ οὐχ ὁ καιρὸς, ἡ ἐπίτασις δηλοῖ· ἐξ ὧν τοῖς ἐξ ἀῤῥωστίας ἀναλαμβάνουσιν ὀλίγην τροφὴν προσφέρομεν, ἥνπερ ἀπαιτεῖ ἡ δύναμις. εἰ δέ γε ἡ ἐπίτασις τὴν ὀλίγην ἐνδείκνυται τροφὴν, ἔδει τούτους ἐᾷν ἐμφορεῖσθαι. μὴ γὰρ παρόντος τοῦ ὑποδεικνύντος τὴν ὀλίγην τροφὴν σκοποῦ, γελοῖος ὁ παραλαμβάνων τὸ μὴ ἀπαιτούμενον, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν ἐνδείκνυσθαί φασι τὸ δεῖν συστέλλειν. ἐπὶ πάντων οὖν δῆλον, ὅτι τὴν συστολὴν παραληψόμεθα κατ' ἀρχας, καὶ

postulatur, non assumimus auxilium, constat, neque ullum remedium virtutem indicare: nam scopum praesentia indicare convenit. At vero prohibere, id, quod postulatur, assumere virtus potest, scopus autem auxilii non est.

Cap. XLIII. Porro quam virtus rationem habet in praesidiis, hanc in oblationibus tempora: quam vero in praesidiis causae postulantes obtinent, hanc in oblationibus vires. Quod vero paucam oblationem virtus postulat, et non tempus, intensio declarat. Ex quibus ab imbecillitate se recipientibus paucum cibum offerimus, si vires postulant: quodsi intensio paucum indicat cibum, hos sinere impleri oportebat. Nam ubi scopus, qui paucum alimentum subindicat, non adest, ridiculus foret, qui assumeret, quod non expeteretur. At initium indicare, inquiunt, adstringendum esse. In omnibus igitur constat astrictionem nos per initia as-

Ed. Chart. II. [333. 334.] Ed. Baf. I. (32.)
ἐπὶ τῶν τοὺς ἀλφοὺς καὶ τὰς λεύκας ἐχόντων μέχρι τῆς ἐπιτάσεως. [334] παρατεινούσης δ' ἐπὶ χρόνον τῆς ἀρχῆς, δηλονότι κατατακήσεται ὁ τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ χρώμενος. ἀλλ' ἴσως φήσουσι πρὸς ἡμᾶς, διὰ ποίαν αἰτίαν ὑμεῖς ἐν ἀρχῇ, φέρε, τοῖς περιπνευμονικοῖς, καὶ τοῖς ὁμοίως τούτοις νοσοῦσιν ὀξέως κατ' ἀρχὰς οὐ προσφέρετε, καίτοι κατ' ἀρχὰς ἡ δύναμίς ἐστιν ἱκανή; ὅτι, φήσομεν, κωλύει ἡμᾶς προσφέρειν ὁ καιρὸς ἀπαιτούσης τῆς δυνάμεως. οὐχὶ συστέλλειν οὖν ἐνδείκνυται, ἀλλ' ὅπερ ἀπαιτεῖ ἡ δύναμις, οὐκ ἐῶσα ἡμᾶς παραλαμβάνειν, ἐνδεικτικὸν τοῦ ἐναντίου, οὐκ ἄν τις ἀλόγως θεῖτο. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι καιροὶ κωλύουσιν ἢ ἐπιτρέπουσι χρῆσθαι τοῖς ἀπαιτουμένοις, ἐπειδὴ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐν αὐτοῖς ἡ δύναμις ἤμειπται. οὐ μέντοι αὕτη ἐνδείκνυταί τι συμφέρον. ὅταν δὲ λέγωσι τὴν μὲν ἀκμὴν ὀλίγην ἀπαιτεῖν τροφὴν, τὴν δὲ παρακμὴν ποικιλωτέραν, πυνθάνεσθαι δεῖ αὐτοὺς, πῶς χρήσονται τοῖς σκοποῖς, ἂν δύο τινὲς ὦσιν οἱ νοσοῦντες, ὁ μὲν ὑπὸ περιπνευμονίας καὶ ἐν

ſumpturos, etiam in iis, qui vitiligines experiuntur, quas alphos et leucas vocant, usque dum increſcat. Ubi vero principium longius protenditur, nimirum contabeſcet, qui hujusmodi ratione utitur. Sed forſan dicent ad nos, quam ob cauſam vos per initia peripneumonicis et ſimiliter his aegrotantibus acute inter initia non adhibetis, etſi tunc vires ſint ſufficientes? Quoniam, dicemus, tempus virtute poſtulante, offerre nos prohibet. Non igitur comprimere ac contrahere indicat, ſed quod vires poſtulant non ſinentes nos adhibere, quod contrarium indicat, non citra rationem aliquis ſtatuerit. Similiter et alia tempora prohibent aut permittunt iis, quae expetuntur, uti, quandoquidem magis aut minus in ipſis virtus reſpondet, non tamen ea quippiam, quod conducit, indicat. Quando autem dicunt, ſtatum quidem pauxillum alimenti poſtulare, declinationem vero magis varium: rogandi veniunt, quomodo ſcopis utentur, ſi duo quidem aegrotantes fuerint, alius peripneumonicus et in declinatione, alius lippi-

παρακμῇ, ὁ δ' ὑπ' ὀφθαλμίας, ἔτι δ' ἀκμάζει τὸ νόσημα, πότερον τῷ περιπνευμονικῷ πλείονα θαῤῥήσουσι δοῦναι καὶ ποικιλώτερα μᾶλλον τοῦ ὑπ' ὀφθαλμίας ἐνοχλουμένου; ἀλλ' οὐκ ἂν θαῤῥήσειαν προσενεγκεῖν τὴν ποικιλωτέραν τροφήν. εἰ δὲ τοῦτο δῆλον, ὡς οὐκ ἐκ τῶν καιρῶν ἡ ποικιλία καὶ ἡ ὀλίγη τροφὴ λαμβάνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν μέτρων τῆς δυνάμεως.

Κεφ. μδ'. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις κἀκεῖνο, πῶς οἴονται τὸν καιρὸν τοῦ νοσήματος, ποτὲ μὲν τὴν ποσὴν, ποτὲ δὲ τὴν ποιὰν τροφὴν ἐνδείκνυσθαι, καθὼς ἀξιοῦσιν οἱ Μεθοδικοὶ, ποτὲ μὲν τὴν διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τῶν βοηθημάτων, ποτὲ δὲ τὴν διαφορὰν ἀπαιτεῖν τῶν βοηθημάτων. ὅταν γὰρ φῶσι, τὴν μὲν ἐπίδοσιν ὀλίγην ἀπαιτεῖν τροφὴν, τὴν δ' ἀρχὴν φιλανθρωποτέραν, τὴν δὲ παρακμὴν ποικιλωτέραν, τήν τε ποιότητα καὶ ποσότητα τῆς τροφῆς ἐνδείκνυσθαι τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων φασίν. ὅταν δὲ φῶσιν, ἡ μὲν ἀρχὴ κωλύειν αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἡ δ' ἐπίδοσις τὸ ἀπεριέργως στέλλειν καὶ χαλᾷν, ἡ δ' ἀκμὴ ἐπὶ τὸ παρηγορικώ-

tudine et morbo vigente: utrum peripneumonico pleniorem et magis varium cibum dare audebunt, quam ei, qui lippitudine moleftatur? Sed non audebunt cibum varium magis offerre. Quod fi eft, conftat non ex temporibus varietatem et paucitatem cibi fumi, fed ex virium menfura.

Cap. XLIV. At dubitare aliquis etiam de illo posfit, quomodo arbitrantur morbi tempus interim quantum, interim quale alimentum indicare: quemadmodum Methodici autumant, nunc differentiam auxiliorum indicare, nunc differentiam praefidiorum expofcere. Quum enim dicunt, augmentum fane paucum expofcere alimenti, principium vero pleniorem, declinationem magis varium, et qualitatem et quantitatem alimenti morborum tempora indicare pronunciant. At ubi dicunt, principium, ut prohibeamus augefcere, indicat, incrementum vero non fegniter reprimere, et laxare,

τερον ἄγειν, ἡ δὲ παρακμὴ τὸ συνεργεῖν τῇ λύσει, διαφορὰν τῶν βοηθημάτων τοὺς καιροὺς ἀπαιτεῖν ὁμολογήσουσι. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπόν ἐστι λέγειν, τὸ αὐτὸ καὶ διαφέρον μηδεμίαν διαφορὰν προσειληφὸς ἐνδείκνυσθαι; πρὸς τοῦτο δ' ἐροῦσιν ἴσως, ὅτι καὶ κατὰ τοὺς λογικοὺς τὸ αὐτὸ τὰ διαφέροντα ἐνδείκνυται. ἡ γὰρ χολὴ παρακειμένη τὴν περιαίρεσιν ἑαυτῆς βλάπτουσα ἐνδείκνυται. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τὴν ἀναίρεσιν ἑαυτῆς ἡ χολὴ μόνον ἐνδείκνυται, πλείονες δὲ τρόποι ἀναιρέσεως. ἢ γὰρ περιαιροῦμεν ἢ κατακίρναμεν αὐτήν. ἔπειτα δὲ ἡ μὲν χολὴ, φήσομεν, κατ' ἄλλο διαφόρων φαίνεται εἶναι ἐνδεικτικὴ, καθὰ μὲν γὰρ βαρεῖ, τὴν περιαίρεσιν, καθὰ δὲ δάκνει, τὴν κατάκρασιν. οἱ δὲ καιροὶ οὐδεμίαν τοιαύτην διαφορὰν ἔχοντες πῶς ἂν ἀπαιτοῖεν τὰ διαφέροντα, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν.

Κεφ. με΄. [335] Ὅτι δὲ καιρὸς οὐκ ἐνδείκνυται ποιότητα τροφῆς ἢ ποσότητα, μαθεῖν ἐντεῦθέν ἐστιν, ὅπερ ἐνδείκνυται τὸ γένος, τοῦτο καὶ τὴν ποσότητα ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐνδείκνυσθαι. ἄνευ μὲν γὰρ διαφορᾶς ἕκαστον τῶν ἐνδει-

ftatus admiffius deducere, declinatio folutionem adjuvare, auxiliorum differentiam tempora poftulare confitebuntur. Quo modo igitur abfurdum non eft dicere, idem et diverfum nulla differentia affumpta indicare? Ad hoc forfan dicent, quod etiam Rationalibus auctoribus idem diverfa indicat, nam bilis infeftans ablationem fui indicat. Refpondendum vero eis eft, bilem fublationem fui tantum indicare, modos autem fublationis effe plures; etenim vel detrahimus, vel contemperamus ipfam. Deinde bilis fane, dicemus, in alio diverforum videtur effe indicatrix: quatenus enim gravat, detractionem; quatenus autem mordet, contemperationem. Tempora vero quum ne unam quidem hujusmodi habeant differentiam, quo modo diverfa pofcent, non eft dicere.

Cap. XLV. Porro quod tempus qualitatem aut quantitatem alimenti non indicat, hinc licet difcere. Quod genus indicat, hoc etiam quantitatem indicare neceffe eft: quippe fine differentia unumquodque eorum,

κνυμένων τοῦ ἀπαιτουμένου γένος ἐνδείκνυται. διαφορὰν δὲ προσειληφὸς τὸ αὐτῷ γένει διαφέρον ἐνδείξεται. ἐπεὶ οὖν τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυται, κατ᾽ ἐκείνην ἡ δύναμις καὶ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα ἐνδείξεται. χωρὶς μὲν γὰρ διαφορᾶς τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυται. διαφορὰν δὲ προσειληφυῖα, καὶ τὸ ἐν τῷ γένει διάφορον ἐνδείξεται. φαίνεται δὲ καὶ Ἱπποκράτης σκοπὸν τῆς ποσῆς τροφῆς τὴν δύναμιν ποιῶν, δι᾽ ὧν τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει, φησὶ, τὸ ἔμφυτον θερμὸν, πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς. εἰ δὲ μὴ, τὸ σῶμα ἀναλίσκεται, καὶ τὴν ποιότητα ἐκ τῆς κατὰ δύναμιν διαφορᾶς λαμβάνειν δῆλόν ἐστιν. φησὶ γάρ που, σῖτος νέοισι μὲν ἄκρως ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητος, γέρουσι δ᾽ ἐς τέλος μεταβεβλημένος. ἐκ τούτων μὲν οὖν φανερόν ἐστιν, ὡς ἡ δύναμις ἄνευ μὲν διαφορᾶς τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἀπαιτεῖ· μετὰ διαφορᾶς δὲ τὴν ποιότητα. καιρὸς δ᾽ οὔτε ποιότητα τροφῆς ἐνδείκνυται, οὔτε ποσότητα. ἔτι τοίνυν, εἴπερ οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων ἐνδείκνυνται τὴν

quae, quod requiritur, indicant, genus ostendit. Ubi vero differentiam assumpserit, ab ipso genere diversum indicabit. Quoniam igitur oblationis genus indicat, secundum illam virtus et quantitatem et qualitatem indicabit. Etenim citra differentiam oblationis genus indicatur: differentia autem assumpta etiam, quod in genere differens est, indicabit. Porro Hippocrates quanti alimenti scopum virtutem facere videtur, ubi eos, qui crescunt, plurimum habere caloris innati scribit, plurimum igitur indigent alimento. At si corpus non consumitur, etiam qualitatem ex virium differentia sumere apparet. In hac scilicet sententia cibus juvenibus quidem in summo vigore consistentibus non permutandus est, extreme vero senibus mutatus convenit. Hinc igitur liquet, virtutem sine differentia genus oblationis postulare, cum differentia vero qualitatem. At tempus neque alimenti qualitatem, neque quantitatem indicat. Quoniam igitur si morborum tempora qualitatem et

ποιότητα καὶ τὴν ποσότητα τῆς τροφῆς, ἤτοι ἐπὶ τῇ αὐτῶν ὑπομονῇ, ἤτοι ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τοῦτο ἐνδείξονται. τὸ γὰρ ἐνδεικνύμενον ἢ τὴν τήρησιν ἑαυτοῦ, ἢ τὴν ἀναίρεσιν ἐπιδείκνυται. εἰ μὲν τοίνυν τὴν ἔνδειξιν οἱ καιροὶ τῆς ποσῆς καὶ ποιᾶς ποιοῦνται τροφῆς, κατὰ τὸ διαμένον, πῶς οὐ γελοῖόν ἐστι λέγειν, τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν τροφὴν προσφέρειν, ἵνα συντηρήσωμεν τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων; εἰ δ' ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τῇ αὐτῶν την ἔνδειξιν οἱ καιροὶ ποιοῦνται, δεῖ την ποσὴν καὶ ποιὰν τροφὴν ἐναντιότητά τινα φαίνεσθαι πρὸς τοὺς καιροὺς ἔχουσαν. μόνα γὰρ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων εἰσὶν ἀναιρετικά. τοῖς δὲ καιροῖς οὐκ ἔστιν οὔθ' ἡ ποσὴ οὔθ' ἡ ποιὰ τροφὴ ἐναντία, οὔτε ἀρχὴ, οὔτε ἐπίδοσις, οὔτε ἀκμὴ, οὔτε παρακμή. πλείοσι γάρ το αὐτὸ αἴτιον οὐκ ἐναντιοῦται· ἓν γὰρ ἑνὶ πέφυκεν ἐναντιοῦσθαι μόνον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον δείξομεν, μηδὲ τὴν τῶν βοηθημάτων διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ γὰρ μήτε ἐπὶ τῇ ὑπομονῇ αὐτῶν τὴν ἔνδειξιν οἱ καιροὶ

quantitatem alimenti indicant, vel ad fui conservationem vel ad ablationem hoc indicabunt. Nam quod indicat, aut fui conservationem, aut ablationem indicat. Si igitur tempora quanti qualisque cibi indicationem moliuntur, ut ipfa permaneant, quomodo non ridiculum eft dicere, quantum et quale alimentum offerre, ut morborum tempora obfervemus? Si autem ex ablatione ipforum indicationem tempora faciunt, convenit quantum et quale nutrimentum contrarietatem quampiam cum temporibus, ut habet, apparere. Sola enim contrariorum contraria funt fublatoria. Temporibus autem non ineft neque quantum, neque quale alimentum contrarium, neque initium, neque incrementum, nec ftatus, neque inclinatio. Pluribus enim eadem caufa non adverfatur, unum nempe uni adverfari folet duntaxat. Eadem ratione oftendemus, neque praefidiorum differentiam morborum tempora indicare. Si enim neque ob ipforum permanentiam indicationem

ποιοῦνται, μήτε ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει, διότι πλείοσιν οὐκ ἂν γένοιτο ἓν ἐναντίον, καὶ ἄλλος τρόπος οὐκ ἔστιν ἐνδείξεως, δῆλον, ὡς οὐδὲν οἱ καιροὶ συμφέρον ἐνδείκνυνται. (33) ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φύσιν τῶν ἐναντίων ἀποβλέψας τις εἴσεται, ὅτι μηδ' ἐναντίον. τὰ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους πλεῖστον ἀλλήλων ἀφεστῶτα ἐναντία ἐστί. καιρὸς δὲ τροφῆς ἢ ποσότητος οὐχ ὑπὸ τὸ αὐτὸ τάσσεται γένος. ὅτι μὲν οὖν οὔτε τὴν ποιότητα, οὔτε τὴν ποσότητα, οὔτε τὰς διαφορὰς τῶν βοηθημάτων ἀπὸ τῶν καιρῶν ἐστι λαβεῖν, αὐτάρκως ἡμῖν ἀποδέδεικται.

Κεφ. μς'. [336] Νῦν δὲ ἐνδείξομεν τὴν ἀρχὴν τὴν τὸ κωλῦον αὔξεσθαι μὴ ἐνδεικνυμένην, ὅπερ ἐνδείκνυσθαι νομίζουσιν οἱ Μεθοδικοί. πολλῶν γὰρ νοσημάτων ἅμα τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβανόντων, ὡς ἀποπληξίας καὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων, τί ἄν τις φαίη τὴν ἀρχὴν ἐν τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν ἐνδείκνυσθαι; τὸ μὲν γὰρ κωλύσειν αὔξεσθαι οὐκ ἐνδείξεται, ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπειληφέναι τὸ

tempora efficiunt, nec ob fublationem, eo quod pluribus unum non erit contrarium, ac alius indicationis modus non eft, manifeftum tempora nihil utile indicare. Sed in naturam contrariorum aliquis refpiciens fciet, ne contrarium quidem indicare, nam ex eodem genere plurimum invicem remota contraria exiftunt: tempus autem alimenti aut quantitatis non fub eodem genere collocabitur. Quod igitur neque qualitatem, neque quantitatem, neque auxiliorum differentias a temporibus capere licet, abunde a nobis demonftratum eft.

Cap. XLVI. Nunc autem demonftrabimus, principium non indicare id, quod prohibet, ne augeatur, quod indicare arbitrantur Methodici. Cum enim multi morbi una cum initio ftatum recipiant, ut apoplexia acutique morbi, quis utique dixerit, aliquid principium in hujusmodi morbis indicare? Etenim quod prohibiturum eft, ne augeatur, non indicabit, nam una cum prin-

νόσημα λέξει, ἢ μηδὲν ἐνδείκνυσθαι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν, ἢ ἄλλο τι, καὶ οὐχὶ τὸ κωλύειν αὔξεσθαι· μηδὲν οὖν ἐνδείκνυσθαι λέγειν γνόντα τὸν σκοπὸν, γελοιότατον. εἰ δὲ ἄλλο τι ἐνδείξεται, καὶ οὐχ ὅπερ αὐτοὶ νομίζουσιν, ἀτόπως εἰρήκασιν αὐτοὶ, τὴν ἀρχὴν το κωλύειν αὔξεσθαι ἀπαιτεῖν.

Κεφ. μζ'. Αὕτη δὲ ἡ ἀπάτη γέγονεν αὐτοῖς ἀφ' ἑτέρας ψευδοῦς ὑπολήψεως· νομίζοντες γὰρ, πᾶν νόσημα διὰ τῶν τεσσάρων ἀπιέναι, καὶ τοῦτο ὡς ἀληθὲς ἑαυτοῖς θέμενοι, τοῦτο ἀκόλουθον ᾠήθησαν δεῖν εἶναι το τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων ἀπαιτεῖν τὴν κώλυσιν τῆς ἐπιδόσεως. καὶ τοῦτο οὖν λέληθεν αὐτοὺς, ὅτι οὐ πᾶν νόσημα καὶ ἄρχει τε καὶ ἐπιδίδωσι καὶ ἀκμάζει καὶ παρακμάζει. τὰ μὲν γὰρ ὀξέα τῶν νοσημάτων, ὡς ἡ ἀποπληξία, ἅμα τῇ προσβολῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβάνει. καὶ τα κρινόμενα δὲ τῶν νοσημάτων ἕνα καιρὸν τὴν παρακμὴν ἀποτέμνεται. αἱ γὰρ κρίσεις περὶ τὴν ἀκμὴν λύουσι τὰ νοσήματα, ἔτι ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐπιδιδόντα· καὶ διὰ βοηθημάτων ἐστὶν ἐν ἀρχῇ λῦσαι τὸ νόσημα,

cipio vigorem accepiſſe morbum dicet, aut nihil indicare principium in hujusmodi morbis, aut aliud quidpiam, et non id, quod prohibet, ne augeatur; nihil igitur indicare dicere eum, qui ſcopum norit, maxime ridiculum. At ſi aliud quidpiam indicabit et non, quod ipſi arbitrantur, abſurde ipſi dixerunt, initium poſtulare id, quod prohibeat, ne augeatur.

Cap. XLVII. Hic autem error ipſis obortus eſt ab alia falſa opinione: quippe putantes, omnem morbum per quatuor procedere, atque hoc ceu verum ſibi proponentes, horum conſequens eſſe oportere autumarunt, ut morbi principium incrementi aut augmenti inhibitionem poſtulet. Atque hoc igitur ipſos latuit, nempe non omnem morbum incipere, augeſcere, vigere et declinare. Siquidem acuti morbi, ut apoplexia, una cum invaſione vigorem recipiunt, ac morborum, qui judicantur, unum tempus, nempe declinatio, reſcinditur: quippe judicia circa vigorem morbos adhuc magis augeſcentes ſolvunt. Item auxiliis per initia morbum

καὶ ὑποτέμνεσθαι τοὺς λοιποὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ τοίνυν ἐστὶν ἐν ἀρχῇ κενῶσαί τε τὸ νόσημα, καὶ λῦσαι διὰ βοηθημάτων, διὰ τί ποτε τὴν ἀρχὴν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι οἴδασιν ἐνδείκνυσθαι, καὶ οὐχὶ τὴν μείωσιν μᾶλλον ἢ τὴν ἀναίρεσιν; ἐὰν δὲ λέγωσιν, τὴν μείωσιν καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν νοσημάτων ἐνδείκνυσθαι μὴ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν, διὰ τί οὖν, φήσομεν πρὸς αὐτοὺς, οὐχ ὅπερ ἡ διάθεσις, ἀλλ᾽ ὅπερ ἡ ἀρχὴ ἐνδείκνυται, παραλαμβάνετε; διὰ γὰρ τὸ ὑπὸ τῆς διαθέσεως ἀπαιτούμενον καὶ τὸ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἐνδεικνύμενον γίνεται. ὁ γὰρ μειῶν ἢ ἀναιρῶν τὴν νόσον, καὶ τὴν ἐπίδοσιν κωλύει γίνεσθαι. ἀλλ᾽ ἴσως φήσουσιν, ὅτι προσεχεστέρα ἡ τῆς ἀρχῆς οὖσα κοινότης ἀναγκάζει ἡμᾶς, ὅπερ αὐτὴ ἐνδείκνυται, παραλαμβάνειν, προσεχῶς τὸ ποιητέον ὑπαγορεύουσα· ἡ δὲ διάθεσις τὸ δεῖν ἀναιρεῖν τὰς νόσους ἀπαιτοῦσα, δι᾽ ὧν χρὴ τοῦτο ποιεῖν, οὐκ ἐνδείκνυται· δι᾽ ὧν δὲ χρὴ κωλύειν τὴν ἐπὶ μέρους, ὧν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἢ τὸ δι᾽ ὧν, ἐξ ἑτέρων λαμβάνεται,

ſolvere licet, et reliqua morborum tempora ſuccidi. Si igitur licet initio vacuare morbum et ſolvere praeſidiis, cur tandem initium indicare prohibitionem augmenti, et non potius imminutionem aut ſublationem norunt? At ſi imminutionem dicant et morborum ablationem indicare non principium, ſed affectum, cur igitur, quaeremus ab ipſis, non quod affectus, ſed quod initium indicat, aſſumitis? Nam propter id, quod affectus poſtulat, etiam illud, quod principium indicat, efficitur; etenim qui minuit aut tollit morbum, etiam incrementum fieri prohibet. Sed forſan dicent, communitatem principii propinquiorem nos cogere, quod ipſa indicat, aſſumere, proxime, quod faciendum eſt, innuens: affectus autem, quod morbos tollere oporteat, expoſcens, quibus id efficiendum ſit, non indicat; quibus vero prohibere oportet particularem, quorum prohibere, ne augeſcant, indicat, aut per quae, ex aliis ſumuntur, hac ratione etiam affe-

Ed. Chart. II. [336. 337.] Ed. Bas. I. (33.)

κατα ταῦτα δὲ καὶ ἡ διάθεσις τὴν ἀναίρεσιν μόνον ἐνδείκνυται τῶν νοσημάτων· τὸ δὲ δι᾽ ὧν χρὴ τοῦτο ποιεῖν ἐξ ἑτέρου, ὡς ἔοικε, δεῖ λαβεῖν. διὸ κρεῖττόν ἐστι μὴ τῇ ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ τῇ διαθέσει χρῆσθαι σκοπῷ. ἔπειτα κἀκεῖνο πρὸς αὐτοὺς ῥητέον, ὅτι φαίνεται καθ᾽ ἡμᾶς πᾶσα ἀρχὴ ἐπιπλοκή τις εἶναι. δύο γὰρ κοινότητες εἰς ταὐτὸν συνέρχονται, ἥ τε ἀρχὴ καὶ ἡ διάθεσις, καὶ ἑκατέρα τῶν κοινοτήτων διάφορόν τι ἐνδείκνυται, προσεχεστέρα δὲ καὶ ἀναγκαιοτέρα κοινότης ὑμῖν εἶναι δοκεῖ μᾶλλον ἡ ἀρχὴ, διότι ταύτῃ προσέχετε. [337] δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὰ πάθη πάντα κοινοτήτων εἰσὶν ἐπιπλοκαί. πᾶσα γὰρ διάθεσις ἔν τινι καιρῷ γίνεται. κοινότης οὖν οὐχ ὁ καιρὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ διάθεσις. κακῶς οὖν ποιεῖτε, μίαν ἐπιπλοκὴν νομίζοντες εἶναι τὴν τῶν παθῶν, καὶ μὴ πάντα τὰ πάθη ἐπιπλοκὰς εἶναι λέγοντες.

Κεφ. μη΄. Ἔτι καὶ τοῦτο τὸ δόγμα τῶν Μεθοδικῶν εὔηθές ἐστιν, τὸ δεῖν ἀεὶ κατ᾽ ἀρχὰς τῶν νοσημάτων τοῖς στέλλουσι κεχρῆσθαι· τὴν δὲ αἰτίαν ἐντεῦθεν εἴληφε τὸ

ctus morborum ablationem solum indicat: at ex quibus hoc faciendum sit, ex alio, ut par est, capere oportet. Quare satius est, non principio, sed affectu uti scopo. Deinde et illud ad eos dicendum est, omne principium implexus quidam esse secundum nos apparet (duae enim communitates in unum coëunt et principium et affectus, ac utraque communitas diversum quiddam indicat): at propior ac magis necessaria communitas vobis esse videtur affectus, quam principium, quia huic animum attenditis. Ex his igitur constat, affectus omnes communitatum esse implexus: quippe omnis affectus in tempore quodam oritur; communitas igitur non tempus solum, sed etiam affectus est: quare perperam facitis unum implexum affectuum esse putantes, et non omnes affectus implexus esse dicentes.

Cap. XLVIII. Praeterea et hoc dogma Methodicorum stolidum est, oportere semper per initia morborum astringentibus uti: causam vero inde dogma ac-

δόγμα. πολλαὶ φλεγμοναὶ διὰ τῶν στελλόντων κατ' ἀρχὰς καὶ ἀποκρουομένων καθίστανται. πᾶσα δὲ φλεγμονὴ κατ' αὐτοὺς στέγνωσίς ἐστι. ἄτοπον οὖν ἐφαίνετο εἶναι τὸ τὰ ἐστεγνωμένα διὰ τῶν πυκνούντων καθίστασθαι. καὶ ἡμῶν λεγόντων διὰ τῆς τῶν λυπούντων ἀποκρούσεως τὴν ἀποκατάστασιν γίνεσθαι τῶν φαινομένων, ἀποβλέψαι μὴ δυνάμενοι πάμπαν φασὶ δεῖν τὴν ἀρχὴν διὰ τῶν στελλόντων ἄγειν. οὐκ ἀποκρουόμεθα γὰρ τὰ αἴτια, ἀλλ' ἵνα δυσπαθῆ κατασκευάσωμεν τὰ σώματα. ἡ γὰρ συστολὴ, φασὶ, καὶ ἡ σφίγξις τῶν σωμάτων, δυσπαθέστερα τὰ σώματα κατασκευάζουσα, κωλύει ἅψασθαι τὰ νοσήματα. οὐ γὰρ διὰ μειώσεως τῶν νοσημάτων μόνον κωλύεται, φασὶν, ἡ ἐπίδοσις, ἀλλὰ καὶ διὰ δυσπάθειαν τῶν σωμάτων. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἀδύνατον διὰ συναυξήσεως τῶν βλαπτόντων δυσπαθῆ κατασκευάσαι τὰ σώματα, ἄλλως τε πρὸ τοῦ νοσεῖν χρὴ δυσπάθειαν τοῖς σώμασι περιποιεῖν. εἰς γὰρ τὸ μὴ γίνεσθαι νόσον, τῆς δυσπαθείας δεόμεθα. πεπονθότων

cepit. Multae inflammationes astringentibus per initia et repellentibus subsidunt: at omnis inflammatio, illis auctoribus, astrictio est: quare absurdum apparet astricta densantibus subsidere, quum et nos dicamus iis, quae molestant, excretis subsidentiam fieri. At in iis, quae apparentia videri non possunt, pronunciant initio prorsus repellentibus utendum esse; non repellimus enim causas, sed ut corpora minus affectui obnoxia reddamus. Etenim compressio, inquiunt, et corporum astrictio validiores ad injurias ferendas partes efficiens, morbis corripi prohibet. Non enim incrementum, ajunt, sola morborum imminutione prohibetur, sed etiam pertinaci corporum contra injurias robore. Dicendum igitur ad eos est, fieri non posse, ut incremento noxiorum partes minus reddas patibiles: quum alioqui, antequam aegrotent, robur ad patiendum contumax partibus moliri convenit. Etenim ne morbus oriatur, robore hoc contumaci indigemus: corporibus

Ed. Chart. II. [337.] Ed. Bas. I. (33.)

δὲ τῶν σωμάτων, ἀναίρεσιν δεῖ ποιεῖσθαι τῶν διατιθέντων. ἐπειδὴ δὲ ἡ στεγνὴ διάθεσις πύκνωσίς ἐστι καὶ δυσδιαφορησία τῶν σωμάτων, τὰ δὲ στέλλοντα πυκνοῖ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ δυσδιαφόρητον ἀπεργάζεται, δῆλον ὡς συνεργήσει μᾶλλον τῇ ἐπιδόσει τῶν στεγνουμένων τὰ στέλλοντα, ἤπερ ἐναντιωθήσεται. καὶ ὅπερ τὸ πάθος ἐν τοῖς οἰκείοις καιροῖς μέγεθος ἂν ἀπειλήφει, τοῦτό ἐν ἀρχῇ διὰ τῶν βοηθημάτων παραγίνεται. φαίνονται δὲ καὶ τὸ ἐναντίον τῷ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπαιτουμένῳ παραλαμβάνοντες. ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ τὸ κωλῦον αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἡ δὲ ποιότης τῶν προσαγομένων τῇ ἐπιδόσει συνεργεῖν ἔοικε. δυοῖν θάτερον, ἢ τῇ ἀρχῇ ὡς κακῶς ἐνδεικνυμένῃ προσεκτέον, ἢ ἡ ποιότης τῶν προσαγομένων οὐκ ἐπ᾽ ἀγαθῷ προσάγεται.

Κεφ. μθ΄. Τὸ μὲν τοίνυν ἐπ᾽ ὠφελείᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν φλεγμονῶν τὰ στέλλοντα προσάγεσθαι, πᾶς ἂν τις ὁμολογήσειεν· ἄξιον δὲ ζητῆσαι παρ᾽ αὐτῶν τοῦ γενομένου τὴν αἰτίαν. τὸ μὲν γὰρ δυσπάθειαν λέγειν ἐκ τῶν στελ-

autem affectis, ſublationem offendentium tentare convenit. Quoniam vero aſtricta diſpoſitio denſitas eſt et difficilis corporum diſſlatio, aſtringentia autem cutem denſant, et minus difflabilem reddunt, conſtat ea incrementum aſtrictorum potius promovere quam adverſari; et quam affectus in propriis temporibus magnitudinem reciperet, haec per initia ex praeſidiis obvenit. Sunt autem, qui etiam contrarium, quod principium poſtulat, aſſumant: ſiquidem principium id, quod augeri prohibet, indicat, qualitas autem eorum, quae admoventur, augmento opitulari videtur. Quare alterutrum faciendum eſt, aut principio ut male indicanti attendendum, aut eorum, quae admoventur, qualitas non ſalubriter admovetur.

Cap. XLIX. Itaque aſtringentia initio inflammationum adhiberi commode quilibet conceſſerit, verum cauſa ab eis facti quaerenda eſt: etenim dicere contumax injuriis ferendis robur ex aſtringentibus accedere

λόντων παραγίνεσθαι, γελοῖόν ἐστιν, ὡς ὑπεδείξαμεν. μαθέτωσαν δὲ παρ' ἡμῶν, ὅτι τῇ ἀποκρούσει τῶν λυπούντων καὶ μεταγωγῇ εἰς ἑτέρους ἀπαθεῖς τόπους μειοῖ καὶ λύει τὰς νόσους τὰ στέλλοντα τῶν βοηθημάτων. ἔτι καὶ τοῦτο ῥητέον πρὸς τὸ τὴν ἀρχὴν μὴ ἐνδείκνυσθαι τὰ κωλυτικὰ τῆς αὐτῶν αὐξήσεως βοηθήματα. ταῦτα δὲ κατ' αὐτούς· ἢν τὰ στέλλοντα [338] αἱ ἀρχαὶ τῶν νοσημάτων, ἤτοι ποιότητά τινα κέκτηνται, ἢ οὔ. τὸ μὲν οὖν λέγειν, ἀποίους εἶναι τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων, γελοῖον· οὐ γὰρ ἂν εἰς αἴσθησιν παραγένοιντο, εἰ μὴ εἶχον ποιότητα. ἤτοι οὖν ἡ τῶν ἀρχῶν ποιότης ἑτέρα ἐστὶ παρ' ἑκάστην τῶν διαθέσεων, ἢ ἑκάστης ἀρχῆς ποιότης ἀδιάφορος τῆς κατ' αὐτὴν διαθέσεως. εἰ μὲν οὖν ἑτέρα ἐστὶ τῶν ἀρχῶν ποιότης, ἀναφαίνεταί τις αὕτη τοῦ πάθους ἑτέρα κοινότης, ἣν ἐκεῖνοι παρῆκαν· εἰ δ' ἡ αὐτή ἐστιν ἑκατέρας τῆς ἀρχῆς ποιότης, ἥπερ καὶ τῆς κατ' αὐτὴν διαθέσεως, διὰ τί μὴ ἐν ἀρχῇ τῶν (34) νοσημάτων πρὸς μὲν τὴν στέγνωσιν τῇ χαλώσῃ ἀγωγῇ, πρὸς δὲ τὴν ῥύσιν τῇ στελλούσῃ χρησόμεθα; ἄλο-

ridiculum eſt, ut oſtendimus. Diſcant autem a nobis, noxiorum repulſu et in alia loca ab affectu immunia translatione aſtringentia auxilia morbos imminuere et ſolvere. Praeterea et hoc dicendum eſt, initium non indicare praeſidia, quae augmentum ipſorum prohibeant: haec autem contra ipſos ſunt, ſi aſtringentia principia morborum, aut qualitatem quandam obtinent, aut non. Dicere itaque, morborum principia qualitatis eſſe expertia, ridiculum eſt; non enim in ſenſum caderent, niſi qualitatem haberent. Vel igitur principiorum qualitas diverſa eſt a ſingulis affectibus, vel uniuscujusque principii qualitas indifferens ejusdem affectus existit. Si igitur diverſa eſt a principiis qualitas, apparet quaedam haec ab affectu alia communitas, quam illi omiſerunt. At ſi eadem eſt utriusque principii qualitas, quae et ejusdem affectus, cur non in morborum initio ad aſtrictionem quidem laxante ratione, ad fluorem aſtringente utemur? Abſurdum enim nos

γον γὰρ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἑτέρως ἡμᾶς ἵστασθαι, ὡς οὐ τὴν αὐτὴν ποιότητα κεκτημένην τῇ διαθέσει, ἥσπερ ἀρχή ἐστιν.

Κεφ. ν'. Ὅτι δὲ γελοῖόν ἐστιν οἴεσθαι ἐκ τῆς σταλτικῆς ἀγωγῆς δυσπάθειαν τοῖς σώμασι παραγίνεσθαι, δι' ἧς πυκνοῦται καὶ στέλλεται τὰ σώματα, ἐντεῦθεν ἄν τις μάθοι. εἰ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ συστολὴ καὶ ἡ σκληρότης τῶν σωμάτων δυσπαθείας ἦν αἰτία, οἱ φλεγμαίνοντες καὶ ἐσκιῤῥωμένοι καὶ τὸ δέρμα σκληρὸν καὶ πυκνὸν ὑπὸ τῆς ἐσχάτης ἐνδείας ἔχοντες δυσπαθέστεροι ἂν ἦσαν τῶν ὑγιαινόντων. οἱ γὰρ ὑγιαίνοντες μαλακώτερα καὶ ἀραιότερα τὰ σώματα ἔχουσι, καὶ μᾶλλόν γε, ὅσον ἂν ὑγιαίνωσιν. ἔτι εἰ τῇ σκληρότητι ἡ δυσπάθεια ἐκρίνετο, τοὺς γέροντας σκληρότερα τὰ σώματα τῶν παίδων ἔχοντας δυσπαθεστέρους ἔδει νομίζεσθαι. εἰ γὰρ, ἥνπερ οἱ Μεθοδικοὶ ἐκ τέχνης δυσπάθειάν φασι περιποιεῖν, ταύτην ἐκ φύσεως ἔχουσι, πῶς οὐκ εὔλογον ἦν δυσπαθεστέρους εἶναι τῶν νέων;

adverſus principium diverſo modo pugnare, quaſi non eamdem cum affectu, cujus principium eſt, qualitatem obtineat.

Cap. L. Porro quod ridiculum ſit putare, ex aſtringente curandi ratione patiendi difficultatem corporibus obnaſci, qua corpora denſantur comprimunturque, hinc diſceret aliquis. Si denſatio, contractio et corporum durities patiendi difficultatis ſunt cauſae, inflammati, ſcirrho indurati et cutem duram denſamque prae extrema inedia habentes difficilius, quam ſani, afficerentur. Etenim ſani molliora rarioraque corpora obtinent, ac quanto magis ſani ſunt. Inſuper ſi duritie patiendi difficultas judicaretur, ſenes, qui durius, quam pueri, corpus obtinent, firmiores cenſeri oportebat. Si enim, quam Methodici ex arte difficultatem patiendi dicunt moliri, hanc ex natura obtinent, quomodo non erat conſentaneum, ſenes minus juvenibus eſſe affectibus obnoxios?

Κεφ. να'. Ἀγνοοῦσι δ' οἱ Μεθοδικοὶ, πῶς δεῖ διακρίνειν ἀνθρώπου δυσπάθειαν, διόπερ οὐδὲ περιποιεῖν αὐτὴν δυνήσονται. οὐ γὰρ ὥσπερ λίθου καὶ σιδήρου καὶ ξύλου καὶ τῶν ὁμοίων τῇ σκληρότητι καὶ ἁπαλότητι κρίνειν τὴν τῶν ἀνθρώπων δυσπάθειαν χρὴ, ἀλλὰ τῷ ἱκανὰ εἶναι τὰ σώματα τὰς ἑαυτῶν χρείας παρέχεσθαι ἀνεμποδίστως. τῷ γοῦν βουλομένῳ περιποιεῖν δυσπάθειαν οὐχὶ δεῖ σκοπεῖν, ὅθεν σκληρὸν τὸ σῶμα ἔσται, ἀλλ' ὅθεν αἱ δυνάμεις τῶν μερῶν παραυξηθήσονται, καὶ τὰ μέρη ἀνεμποδίστως τὰς ἰδίας χρείας παρέξεται.

Cap. LI. At ignorant Methodici, qaomodo hominis ad patiendum difficultatem discernere conveniat, ideoque neque moliri ipfam poterunt. Non enim ut lapidis, ferri, ligni et fimilium duritie et mollitie patiendi difficultatem hominum judicare convenit: fed eo, quod corpora fuos ipforum ufus citra impedimentum praeftare abunde queant. Qui igitur firmitatem moliri volet, ~~ei non veuit consider~~andum, unde corpus durum erit, fed unde partium facultates adaugefcent, ac partes libere proprios ufus exhibebunt.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΠΑΤΡΟΦΙΛΟΝ ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ.

Ed. Chart. II. [170.] Ed. Bas. I. (34.)

Ἐπεί μοι δοκεῖς, ὦ Πατρόφιλε, θεῖόν τι πεπονθέναι πάθος, ὀρεγόμενος ἅπαντα σὺν ἀποδείξει τε καὶ μεθόδῳ μανθάνειν, ὑπηρετῆσαί σου διέγνωκα τῇ προθυμίᾳ, καὶ γράψαι τῶν λόγων ὧν ἤκουσας, ἢ περὶ ὧν ἠπόρεις, ὑπομνήματά σοι. πῶς δ' οὐκ ἂν ὑπέστην τὸν ἆθλον τοῦτον, ὁρῶν σε καθευρηκότα μὲν ἀρχήν τινα τῆς ἐπ' ἀλήθειαν ἀγούσης ὁδοῦ, μόνον δ' οὐ δυνάμενον αὐτῆς ἐφικέσθαι δι' ὕψος τε καὶ μῆκος καὶ τραχύτητα. τοὺς μὲν γὰρ

GALENI DE CONSTITVTIONE ARTIS MEDICAE AD PATROPHILVM LIBER.

Quum mihi videaris, Patrophile, divino quodam affectu affici, qui omnia cum demonstratione et methodo cupis addiscere; tuo obsequi desiderio decrevi, tibique eorum, quos audisti, aut de quibus dubitasti, sermonum commentarios perscribere. Quomodo vero id certamen non subirem, quum te videam principium quoddam viae ad veritatem docentis invenisse, solum autem ipsam propter sublimitatem et longitudinem et asperitatem consequi non posse? Multos enim conspicio haud

πολλοὺς ὁρῶ, μηδὲ μετὰ παρακλήσεως ἐπ᾽ αὐτὴν ἰόντας, ἀλλ᾽ ὀκνοῦντάς τε, καὶ ἀποτρεπομένους. σὲ δ᾽ ἐκείνων ἔμπαλιν ἔχοντα· ἀποτρεπομένων γὰρ ἁπάντων, ἄχρι γε τοῦ δεῦρο, καὶ πρὸς ἄλλας ὁδοὺς ἐκτρεπόντων, αὐτήν γε κατιδόντα τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἐφ᾽ ὑψηλοῦ τινος ᾤκισται, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐραστὴν δριμύτατον γενόμενον, οὔτ᾽ ὀκνεῖν τὴν ὁδὸν, οὔτ᾽ ἐπιτρέπειν ἑαυτῷ μόνῳ τὴν πορείαν. ἐν μὲν δὴ τῷ παρόντι, σύστασιν ἰατρικῆς τέχνης ἐπιθυμῶν ἐξευρεῖν ἀληθῆ, μεστὸς ὠδίνων ἦσθα τὴν ψυχήν. ὡς δ᾽ ἐγὼ ὑποτοπάζω, μικρὸν ὕστερον ἐμπλησθήσῃ μείζονος ὀρέξεως, εἰ θεάσαιο τὸ τῆς ἀληθείας φῶς καταλαμπόμενον, ἑτέραν οὐχ εὑρὼν ὁδὸν καλλίονα τῆς νῦν σοι ζητουμένης. ὁρῶ γάρ σε περὶ τὴν τἀληθοῦς εὕρεσιν ἐνθέως διακείμενον, ἐφ᾽ ἧς ἂν ὕλης φαντάζοιο. λέγοντος οὖν σου, μυρίοις μὲν ὑποβεβληκέναι τὰ ὦτα μαθήσεως ἕνεκα τέχνης ἰατρικῆς, οὔτε δ᾽, ὅθεν ἄρχεσθαι χρὴ, σὺν ἀποδείξει τε καὶ μεθόδῳ παρ᾽ [171] οὐδενὸς ἀκηκοέναι, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον οὐδὲ

quidem cum adhortatione eam adire, fed et negligere, et averfari; te vero illis oppofitum habere, averfantibus enim eam ad hunc usque diem omnibus, et ad alias fefe vias abducentibus, te autem ipfam veritatem tanquam in edito loco domicilium habere fpeculantem, pulchritudinis ipfius amatorem acerrimum effe, neque hanc viam abhorrere, neque foli tibi viae aditum committere. At in praefenti veram artis medicae conftitutionem invenire affectans parturiendi doloribus animo divexaris. Ut autem ego conjicio, paulo poft majori defiderio impleberis, fi praefulgentem veritatis lucem fueris intuitus, quum alteram viam ea, quam nunc tibi inveftigas, praeftantiorem nullam inveneris. Te namque animadverto ad veritatis inventionem divinitus difpofitum, quacunque in materia mentem adhibere volueris. Itaque quum afferis, te, fcientiae medicae addifcendae gratia, quam plurimis aures tuas adhibuiffe, neque, unde cum demonftratione ac methodo aufpicari oporteat, ab aliquo audiviffe, atque fane multo magis

τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὸ τέλος ὁδὸν οὐδενὶ ἐπιδεικνύντι σοι συγγεγονέναι, δείξειν ὑπεσχόμην ὃ ποθεῖς, εἰ πρότερον ὑπομείναις καὶ ἐπ᾽ ἄλλων γυμνάσασθαι τεχνῶν τὸν λόγον. σοῦ δὲ, οὐχ ὅπως ἀποστάντος, οὐδ᾽ ὀκνήσαντος τὴν πρόσκλησιν, ἀλλ᾽ ἥδιον ἂν οὕτω φάντος ἢ ἐκείνως ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐλθεῖν, εἰ μόνον ἐπαγγείλαιμί σοι τὴν αὐτὴν μέθοδον ἐν ἁπάσαις ἐπιδείξειν ταῖς τέχναις· εἶτ᾽ ἐμοῦ καὶ τοῦτ᾽ ἐπαγγειλαμένου, καὶ δεικνύντος ἐπὶ τῆς πρώτης προβληθείσης θεωρίας, ἑώρων σε γανύμενον ἐπὶ τῇ τῆς θεωρίας ἀληθείᾳ. καὶ τοίνυν ἐφεξῆς πολλὰς ὁμοίως διασκεψάμενος, καὶ μάλιστα αὐτῶν τὰς ποιητικὰς, ἐπειδὴ τοῦ γένους ἐστὶ τούτου καὶ ἡ περὶ τὴν ὑγίειαν ἔχουσα, τηνικαῦτα μετέβης ἐπ᾽ αὐτὴν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ὥρμησο, καὶ θεασάμενος, ὡς ἐστὶ κἀνταῦθα μία τε καὶ ἡ αὐτὴ μέθοδος, ἠξίωσας, ὑπὲρ τοῦ μηδέποτ᾽ ἐκρυῆναι τῆς μνήμης τὰ λεχθέντα, γραφῆναί τινα αὐτῶν ὑπομνήματα. κἀγὼ χαίρων σου τῇ

nullum convenisse, qui viam a principio ad finem usque perducentem monstraverit, ego, quod desiderares, id me demonstraturum pollicitus sum, si prius et hanc rationem aliis in artibus exerceri sustinueris. Quum autem neque pollicitationem ullo modo abhorreas, neque negligas, imo te libentius hoc quam illo modo ad propositum venire proferas, si modo me tibi eandem methodum in omnibus artibus demonstraturum profiterer. Quod quum ego etiamnum pollicerer, atque in prima proposita speculatione demonstrarem, te in speculationis veritate oblectari intuebar. Ac proinde quum multas simili ratione perpenderem, praesertimque ex iis effectivas (quandoquidem et hujus generis est ea, quae circa sanitatem tuendam versatur) tum te ad hanc, quam ab initio impetu aggressus fueras, transtulisti. Ac ubi hic quoque animadvertisti unam et eandem methodum esse, ne, quae hac de re pronunciata sunt, e memoria laberentur, quosdam de ipsis commentarios conscribere efflagitasti. Ego vero tuo huic veri-

περὶ τὴν ἀλήθειαν σπουδῇ, δύο ταῦτα ξυνέθηκα γράμματα· τὸ μὲν ἕτερον, ἐν ᾧ χρὴ πρότερον γυμνάσασθαι τον τεχνωθῆναι βουλόμενον, ἐπιδεικνύον, ὅπερ οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι λέγουσι, τὸ πάσῃ τέχνῃ τὴν σύστασιν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας γίγνεσθαι· διῃρέθη δὲ διὰ τὸ μέγεθος εἰς δύο βιβλία· τὸ δ' ἕτερον καὶ δεύτερον, οὗ νῦν ἀρχόμεθα, δεικνύον, ὅπως ἡ αὐτὴ καὶ μία μέθοδος, ὥσπερ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας, οὕτω καὶ τὴν ἰατρικὴν συνεστήσατο. καὶ δὴ ἀρκτέον ἤδη μοι τοῦ λόγου.

Κεφ. α'. Ἐπειδὴ τῶν τεχνῶν ἔνιαι μὲν ἐν μόνῳ τῷ θεωρῆσαι τὴν φύσιν, ὧν ἐπισκοποῦνται πραγμάτων, ἔχουσι το τέλος, ὡς ἀριθμητικὴ, καὶ ἀστρονομία, καὶ φυσιολογία· τινὲς δὲ πράττουσι μέν τινας πράξεις, ὡς ὀρχηστική τε καὶ κηρυκτικὴ, δεῖξαι δ' οὐδὲν ἔργον ἑαυτῶν ἔχουσι τοῦ πράττειν παυσάμεναι· τινὲς δ' ἔμπαλιν τούτων ἐπιδείκνυνται δημιουργήματα, καθάπερ οἰκοδομική τε καὶ τεκτονική· τινὲς δ' οὐδὲν αὗται δημιουργοῦσι, ἔργον δ' αὐταῖς ἐστι καὶ σπου-

tatis studio cum oblectatione cedens opera duo composui, alterum quidem, in quo operae pretium esse demonstro sese prius eum exercuisse, qui artem assequi desiderat, quod prisci philosophi asserunt, cujuscunque artis constitutionem a finis notione oboriri; hoc autem ob magnitudinem in duos libros divisum est: alterum autem ac secundum est, quod nunc incipimus, demonstrat eandem ac unam methodum, quemadmodum et caeteras omnes artes, ita et Medicinam constituisse. Atque jam oratio exordienda est.

Cap. I. Quum artium nonnullae quidem in sola rerum quas considerant contemplatione finem habeant, ut arithmetica, astrologia, ac naturalis scientia; quaedam vero nonnullas edant actiones, ut saltatoria et praeconum ars, sed suum quod prodant opus nullum habeant, ubi agere desierint; quaedam vero e contrario sua opificia prodant, ut aedificatoria, et ars fabrilis; quaedam autem nihil ipsae conficiant, opus tamen

δασμα, θηρᾶσαι τε καὶ κτήσασθαί τῶν ὄντων τι, καθάπερ ἥ τε ἁλιευτικὴ καὶ κυνηγετικὴ, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἡ θηρευτικὴ πᾶσα· πρόκειται δέ σοι συστήσασθαι μεθόδῳ τέχνην ἰατρικὴν, ἐπίσκεψαι πρῶτον, ἐκ ποίου γένους ἐστὶ τῶν τεχνῶν· ἆρά γε τῶν θεωρητικῶν ἐστι μία τις, ἢ τῶν πρακτικῶν, ἢ ποιητική τις, ἢ κτητική. τοῦτο δὲ οὐ χαλεπὴν οὔτε τὴν ζήτησιν οὔτε τὴν εὕρεσιν ἔχει. διὸ γὰρ ὅλως ἐπεθύμησας κτήσασθαι τέχνην τοιαύτην, ἀναμνησθῆναί σε χρή. πρῶτον οὖν σε πάντως αὐτὸ τοῦτο ἠρόμην, ἡνίκα ἡμῖν ἡ ἀρχὴ τοῦ τοιούτου ἐγίγνετο γυμνάσματος, ἀπεκρίνω δέ μοι, βούλεσθαι τοὺς παρὰ φύσιν ἔχοντας ἀνθρώπους τὸ σῶμα, μάλιστα μὲν, εἰ οἷόν τε, πάνυ εἰς τὴν φύσιν ἐπαναγαγεῖν, [172] εἰ δ' ἄρα τοῦτ' ἀδύνατον, ἀλλὰ τοῦ γε διαγινώσκειν ἑκάτερον, ὅσοι τε ἰάσιμοι, καὶ ὅσοι μὴ, κτήσασθαί τινα γνῶσιν. ἐπεὶ δὲ ταύτην ἀρχὴν ἔδωκας τῷ λόγῳ, τῶν ποιητικῶν ἔφην σε τεχνῶν ἀποφαίνειν, ἣν συστήσασθαι ποθεῖς, εἴ γε

ipfis fit ac ftudium et venandi et capiendi aliquid, quemadmodum pifcatoria, et quae canibus fit venatoria, ac, ut fummatim dicam, omnis venatoria. Atque quum propofitum tibi fit artem medicam methodo conftituere, id primum, ex quo genere ipfa fit artium, confiderandum, num theoreticarum una quaedam fit, an practicarum, aut effectiva aliqua, vel acquifitiva. Id autem haud arduam inquifitionem aut inventionem habet. Opus quippe eft revocare in memoriam, quamobrem hujuscemodi artem affequi univerfe concupieris; atque id omnium primum ex te fcifcitabar, quum nobis initium hujusce exercitationis fieret, mihique refpondifti, velle te homines, qui contra naturam corpore fefe habent (fi tamen fieri etiam poffit) ad naturalem ftatum reftituere, fi vero fieri nequeat, faltem ad utrumque discernendum, et qui fanabiles, et qui non, cognitionem aliquam comparare. Quoniam autem principium dedisti fermoni, afferui tibi me enunciare ex effectivis artibus eam effe, quam conftituere defideras, fiquidem jam artis opus

δὴ δεικνύειν ἔχεις τῆς τέχνης τοὔργον, ἤδη τοῦ πράττειν πεπαυμένος. εἰσὶ δὲ δήπου καὶ ἄλλαι πολλαὶ τέχναι ποιητικαὶ, (35) χαλκευτικὴ, σκυτοτομικὴ, ναυπηγικὴ, τεκτονικὴ, πλαστικὴ, γραφικὴ, καὶ σχεδὸν ὅσος οὐκ ἄλλος ἀριθμὸς ἑτέρου γένους, αἱ ποιητικαὶ τέχναι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις εἰσίν. ἣν οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων τεχνῶν ἔμαθες ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι, ταύτην ἤδη σοι μεταφέρειν καιρὸς, ἐφ᾽ ἣν συστήσασθαι σπεύδεις, ἀρχὴν κἀνταῦθα τῷ λόγῳ τὴν αὐτὴν τιθέμενος, ἣν ἐπ᾽ ἐκείνων ἁπασῶν ἐτίθεσο, τὴν ἔννοιαν τοῦ τέλους, ἣν ὁπόθεν ἐκτησάμεθα, λέγειν ἤδη καιρός. πρώτη μὲν ἡμῖν ἐγένετο γνῶσις ἡμῶν τε αὐτῶν ὑγιαινόντων, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. δευτέρα δ᾽ ἐπὶ ταύτῃ νοσησάντων, ὅθεν περ καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ θ᾽ ὑγιαίνειν εἰσῆλθεν ἡμῖν, καὶ τοῦ συστήσασθαί τινα τέχνην ὑγιαστικήν. ἀλλ᾽ ἐπεί περ ὑγείαν ἐργάζεσθαι βουλόμεθα τοῦ γένους, ἄν τις εἴη μία τῶν ποιητικῶν τεχνῶν, ἣν συστήσασθαι ποθοῦμεν. οὐσῶν δὲ διφυῶν, ὡς ἐδείχθη, τῶν ποιητικῶν, ἐκ τῶν ἐπανορθουμένων ἂν εἴη τὸ

habes demonſtrandum, ubi operari ceſſaveris. Sunt autem profecto et aliae multae artes effectivae, aeraria, ſutoria, ars fabricandi naves, fabrilis, figulina, pictoria, ac tot prope, quantus non alius numerus alterius generis, effectivae artes apud homines ſunt. Quam itaque in hujusmodi artibus eo, qui ante hunc eſt, libro methodum didiciſti, ad eam jam te transferre tempus eſt, quam conſtituere ſtudes, quum principium hic huic ſermoni poſueris, quod illis in omnibus ſtatutum eſt, finis notionem, quam unde comparaverimus, dicere jam tempeſtivum eſt. Prima quidem nobis oboritur cognitio tum noſtrum ipſorum, tum caeterorum hominum ſanitate fruentium, ſecunda vero aegrotantium, unde nobis tum bene valendi, tum artem ſanitatis procuratricem conſtituendi deſiderium inceſſit. At quum ſanitatem efficere volumus, ex effectivarum artium genere aliqua fuerit una, quam conſtituere deſideramus. Quum autem duplices ſint, ut demonſtratum eſt, effectivae artes, ea, quam

ἤδη γεγονός, ἣν ζητοῦμεν, οὐκ ἐκ τῶν δημιουργουσῶν ὃ μήπω πρόσθεν ἦν. ἔνιαι μὲν γὰρ τῶν τεχνῶν αὐτὰ τὰ πράγματα δημιουργοῦσιν, ὥσπερ αἱ κατὰ τὴν ὑφαντικὴν καὶ σκυτοτομίαν· ἔνιαι δὲ ἐπανορθοῦνται τὰ πονήσαντα, καθάπερ αἵ τε τὰ διεῤῥωγότα τῶν ἱματίων, καὶ τὰ διεσπασμένα τῶν ὑποδημάτων συῤῥάπτουσαι.

Κεφ. β'. Ἐδείχθη δὲ κἀπὶ τῆς οἰκοδομικῆς οὕτως ἔχειν. ἔστι γὰρ οὖν δὴ καὶ ταύτῃ ἔργα διττὰ, γένεσίς τε τῆς οὐκ οὔσης οἰκίας, ἐπανόρθωσίς τε τῆς πεπονθυίας. ἐδείχθη μὲν γὰρ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ἐνεργείας ἀναγκαῖον ὂν τῷ δημιουργικῷ γιγνώσκειν ἅπαντα τῆς οἰκίας τὰ μόρια, τίνα τε κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστὶ, καὶ ὁποῖα κατὰ τὴν διάπλασιν· καὶ πηλίκα τε κατὰ τὸ μέγεθος, ὁπόσα τε τὸν ἀριθμὸν, καὶ ὅπως ἀλλήλοις συγκείμενα. καὶ τοίνυν τῷ συνισταμένῳ τὴν περὶ τὸ σῶμα τέχνην, ἣν ἐν τῷ παρόντι συγχωρείτωσαν ἡμῖν οἱ περὶ ὀνόματα ἐρίζοντες ὀνομάζειν ἰατρικὴν, ἀναγκαῖον ἔσται γιγνώσκειν ἕκαστον τῶν ἁπλῶν μορίων, ὁποῖόν τι κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστὶ καὶ τὴν διά-

quaerimus, ex rei factae emendatricibus ortum jam duxerit, non ex rei haud ante existentis effectricibus. Enimvero nonnullae artes ipsas res efficiunt, quemadmodum textoria et sutoria; nonnullae vitiatas emendant ac corrigunt, ut quae corrosas vestes ac dilaceratos calceos consuunt.

Cap. II. Monstratum autem est et in architectura ita se habere. Sunt enim et ea ratione opera duplicia, tum domus non existentis generatio, tum labefactatae domus emendatio. Etenim ad utrasque operationes necessarium esse opifici universas domus partes cognoscere proditum est, quae substantia, quales conformatione, quantae magnitudine, quot numero, et quomodo inter se conjunctae sint. Quocirca et constituenti artem circa corpus humanum versantem (quam in praesenti nobis concedant de vocabulis concertantes Medicinam nominare) necessarium fuerit unamquamque ejus simplicium partium cognoscere, quam substantia, qualem conformatione, quan-

πλασιν, πηλίκον τε τὸ μέγεθος, ἔτι τε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἅπαντα, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνθεσιν. ὥσπερ οὖν ὁ τὴν ἤδη γεγενημένην οἰκίαν, ὁποία τίς ἐστιν, ἀκριβῶς γνῶναι βουλόμενος ἐξ ἀναλύσεως καὶ διαλύσεως ἐπὶ την διάγνωσιν αὐτῆς ἐπεγένετο, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμεῖς ἐξ ἀνατομῆς ἀνθρώπου σῶμα γνωσόμεθα. θεὸς μὲν γὰρ καὶ φύσις, ὡς ὁ πρῶτον οἰκίαν ἐργασάμενος, οὕτω προγιγνώσκουσι τὰ μέρη, τῆς χρείας αὐτοῖς τὸ παράδειγμα γεννώσης· ἡμεῖς δὲ, ὡς ὁ τὴν ἤδη γεγενημένην οἰκίαν ἱστορῶν. καίτοι καὶ ἡμεῖς εἰ μὴ, καθὼς οἷόν τε, παραπλησίαν θεῷ ποιησαίμεθα τὴν γνῶσιν, ἀδύνατον ἡμῖν ἔσται διαγνῶναι, πότερον [173] ἅπαντα διὰ χρείαν τινὰ γέγονεν, ἢ μάτην ἔνια. καὶ γὰρ ταῦτα ἄμφω δυνατόν ἐστιν ἐπινοεῖν, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πρὸς κακοῦ τινα γεγονέναι. καὶ μέντοι καὶ ἡ γνῶσις ἡ τῶν ἄριστα κατεσκευασμένων σωμάτων ἐντεῦθεν παραγίνεται. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αὖθις. ἐξ ἀνατομῆς δὲ τὰ ὁμοιομερῆ προσαγορευόμενα σώματα μαθόντες, ὁποῖόν τε τὴν διάπλασιν ἕκαστον αὐτῶν ἐστιν, πηλίκον τε τὸ μέγεθος, ὅσα τε τὰ σύμ-

tam magnitudine, quem praeterea ipſarum omnium numerum ac mutuam compoſitionem. Quemadmodum igitur, qui jam conſtructam domum, qualis ea ſit, accurate noſſe vult, ex reſolutione ac diſſolutione ad ipſius dignotionem accedit, eodem modo nos ex anatome hominis corpus cognoſcimus. Nam deus quidem et natura, ut qui primo domum fabricatus eſt, ſic partes ex uſu ipſis exemplar generante praenorunt: nos vero, ut qui jam aedificatam domum ſcrutatur. Licet et nos niſi (quoad fieri queat) ſimilem Deo cognitionem contraxerimus, facultas tamen haud nobis erit dignoſcendi, utrum omnia ob aliquem uſum, an fruſtra quaedam facta ſint. Etenim haec ambo in opinionem cadere poſſunt, an praeterea ob malum nonnulla procreata ſint. Atque etiam hinc cognitio optime conſtitutorum corporum procedit. Sed de his quidem alias. Verum ex diſſectione ubi quae ſimilaria corpora nominantur, quale ſit conformatione ipſorum quodque, et quantum magni-

παντα. καὶ ὅπως συγκείμενα, τῶν συνθέτων μορίων ἐπιστήμην ἔχομεν, ἃ δὴ καὶ προσαγορεύομεν ὀργανικά· τοιοῦτό ἐστι σκέλος, τοιοῦτον χεὶρ, τοιοῦτον δάκτυλος, ὀφθαλμὸς, γλῶττα, πνεύμων, ἧπαρ, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. καὶ τοίνυν καὶ τὰς ἐνεργείας διττὰς εὑρεῖν ἐστὶ τῶν μορίων, ἑτέρας μὲν τῶν ἁπλῶν τε καὶ ὁμοιομερῶν, ἑτέρας δὲ τῶν συνθέτων τε καὶ ὀργανικῶν. ἔνεστι γοῦν καὶ τὸ σκέλος ὅλον ἰδεῖν κινούμενον· ἔνεστι δὲ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μυῶν ἕκαστον. καὶ καθ' ἕκαστόν τε τῶν μυῶν ἐγκάρσιον ὅλως διακοπέντος, κίνησίν τινα διαφθειρομένην τοῦ σκέλους. ἔνεστι δ' ἱστοροῦντα τὰ κατα τὸ σῶμα, καὶ ὅτι τὸ καθῆκον εἰς τὸν μῦν νεῦρον ἐπειδὰν τρωθῇ, πρῶτος μὲν αυτος ὁ μῦς ἀναίσθητός τε καὶ ἀκίνητος γίνεται, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸ κινούμενον ἄρθρον. ὅθεν, οἶμαι, καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι συνισταμένοις ἡμῖν τὴν τέχνην, οὐ μόνον γνῶναι τὰ μόρια καὶ τὴν σύνθεσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, καὶ ταύτῃ διοίσομεν οἰκοδομησάντων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὰ μόρια μονα καὶ τὴν

tudine, et quot univerfa et quomodo componantur, didicerimus, fi compofitarum fcientiam habuerimus partium, quas organicas appellamus: ejusmodi crus eft, ejusmodi manus, ejusmodi digitus, oculus, lingua, pulmo, hepar, et quae funt hujusce generis caeterae. Quin et actiones duplices invenire licet partium: alias quidem et fimplicium et fimilarium; alias vero et compofitarum et organicarum. Licet itaque et pedem univerfum, dum movetur, confpicere, licet etiam et ipfius mufculos; ac in fingulis mufculis per transverfum pedis prorfus incifi motum aliquem deperdi; licet denique fcrutari, quae corpori occurfant: eo qui in mufculum inferitur nervo vulnerato, primum quidem ipfum mufculum tum fenfus tum motus expertem reddi, atque cum ipfo eum, qui movebatur, articulum. Unde et arbitror neceffarium quoque effe nobis artem conftituentibus non folum partes et compofitionem, fed et ipfarum functiones cognofcere. Atque ea re ab aedificatoribus differimus. Nam illi quidem partes folas et conftructio-

σύνθεσιν ἴσασιν, οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἐνεργεῖ, διότι μηδὲ ζῶόν ἐστιν ἡ οἰκία· ἡμῖν δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας ζητητέον ἐστί. ἀρχὴ δὲ κἀνταῦθα διττὴ ζητήσεως, ἤτοι τῆς ἐνεργείας γνῶσις, καὶ τοῦ μορίου. τῆς ἐνεργείας μὲν, οἷον τοῦ λογίζεσθαι, τοῦ μεμνῆσθαι, τοῦ προαιρεῖσθαι. τοῦ μορίου δὲ, οἷον ἐγκεφάλου, καὶ νωτιαίου, καὶ καρδίας. πασῶν οὖν ὧν ἴσμεν ἐνεργειῶν ζητήσωμεν τὰ μόρια, τῶν τε μορίων ἁπάντων τὰς ἐνεργείας. ἡ ζήτησις δὲ πάντως ἡμῖν κἀνταῦθα διά τινος ἔσται μεθόδου, περὶ ἧς αὖθις σκεψόμεθα.

Κεφ. γ΄. Νυνὶ δ', ὅτι διττὴ μὲν ἡ τῶν μορίων ἐστὶ φύσις, διττὴ δὲ καὶ ἡ τῶν ἐνεργειῶν, ἤδη λέλεκται, καὶ αὖθις ἀκριβέστερον λεγέσθω. τοῦ σύμπαντος σκέλους ἐνέργεια βάδισίς ἐστι. γίνεται δὲ, τῶν ἐν αὐτῷ διαρθρώσεων ἐναλλὰξ ἀλλήλων ἐκτεινομένων τε καὶ συγκαμπτομένων, οἷον αὐτίκα κατὰ γόνυ τῶν μὲν ἔμπροσθεν μυῶν ὑπερβαινόντων τὴν ἐπιγονατίδα, καὶ διὰ τενόντων εἰς τὸ τῆς κνήμης ὀστοῦν ἐμφυομένων, ἐπειδὰν ἐκεῖ ἐπισπάσωνται τὴν κνήμην, ἡ ἔκτασις γίνεται

nem ſciunt, nulla tamen ipſarum actionem edit, neque propterea animal eſt domus. Verum et actiones nobis inveſtigandae ſunt. At hic quoque duplex eſt inquiſitionis principium, ſcilicet actionis et partis cognitio: actionis quidem, veluti ratiocinari, meminiſſe et eligere; partis vero, ut cerebri, medullae, dorſi et cordis. Omnium itaque quas ſcimus actionum partes, et partium omnium actiones inveſtigabimus. Haec vero inveſtigatio nobis hic quoque prorſus pro quadam erit methodo, de qua poſterius tractabimus.

Cap. III. At nunc quod duplex quidem ſit partium natura, duplex vero et actionum jam dicta ſit, rurſus quoque accuratius explicetur. Totius cruris actio inceſſus eſt. Fit autem, quum articuli alternatim mutuoque extenduntur et inflectuntur, quod ſtatim in genu deprehenditur: anterioribus quidem muſculis rotulam transcendentibus, et ſuis tendinibus in tibiae os inſertis, ibique tibiam contrahentibus, cruris fit extenſio; interioribus

τοῦ σκέλους· τῶν δ' ἐντὸς ὁμοίως ἐνεργησάντων ἡ κάμψις. οὕτω καὶ κατ' ἰσχίον καὶ πόδα καμπτομένης ἢ ἐκτεινομένης τῆς διαρθρώσεως, αἱ κινήσεις γίνονται. φαίνεται μὲν οὖν ὁ μῦς ἐναργῶς, ὅταν τοῦ περικειμένου δέρματος γυμνωθῇ, συναγόμενός τε καὶ ἀνασπώμενος, ὡς ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν. οὐ μὴν τὸ καθῆκον εἰς αὐτὸν νεῦρον αἰσθητήν τινα κίνησιν κινούμενον φαίνεται, ἀλλ' ἔοικεν ὁδὸς εἶναι τοῦτο τῆς ἐξ ἐγκεφάλου κατιούσης δυνάμεως. αὐτὸς δ' ὁ ἐγκέφαλος ὅτι μὲν ἀρχὴ τοῖς νεύροις ἅπασι τῆς τοιαύτης δυνάμεώς ἐστιν, ἐναργῶς ἐμάθομεν ἐκ τοῦ διαιρεθέντος ὁτουοῦν νεύρου, [174] ἐν μὲν τοῖς ἄνω μέρεσιν, ὃ συνεχές ἐστιν ἐγκεφάλῳ, διασώζειν τὰς ἐνεργείας, ἀπολλύναι δ' ἐν τοῖς κάτω. πότερον δ', ὥσπερ αὐτὸς τοῖς νεύροις, οὕτω ἐκείνῳ πάλιν ἕτερόν τι μόριον ἐπιπέμπει τὰς δυνάμεις, ἢ πηγή τίς αὐτῶν ἐστιν, ἔτ' ἄδηλον· ἡ γὰρ τοιαύτη σκέψις ὑπὲρ ἡγεμονικῆς ψυχῆς ἐστιν. ἀλλ' ἐπανίωμεν, ὅθεν ὁ λόγος ἀπετράπετο. βάδισις μὲν ἡ ἐνέργεια τοῦ σκέλους παντός. ἐξηγεῖται δ' αὐτῆς τῶν ἐν τοῖς σκέλεσι μορίων τὸ μυῶδες

vero similiter agentibus, flexio. Sic in ischio ac pede, quum articulus flectitur aut extenditur, motus perficiuntur. Imo vero musculus manifeste conspicitur, quum circumjacente cute denudatus ceu ad suum caput contrahi adducique, non tamen, qui in ipsum nervus inseritur, sensibili quodam motu moveri conspicitur; sed videtur via is esse prodeuntis a cerebro facultatis. Ipsum autem cerebrum principium quidem esse nervis omnibus ejusmodi facultatis, clare et perspicue ex nervo quocunque diviso didicimus, qui in superioribus quidem partibus, quibus cerebro continuus est, actiones servat, quae in inferioribus depereunt. At utrum, quemadmodum ipsum cerebrum nervis, ita illi rursus altera pars quaedam facultates immittat, aut fons quidam ipsarum sit, etiam abditum est Haec enim speculatio ad principem animam spectat. Sed redeamus, unde digressa est oratio. Incessus equidem cruris totius actio est. Huic autem praeest in cruribus musculosum partium genus; ossa vero, car-

γένος. ὀστᾶ δὲ, καὶ χόνδροι, καὶ πιμελὴ, καὶ ἀδὴν, καὶ ἀρτηρία, καὶ δέρμα, καὶ φλέβες, ὑμένες τε καὶ σύνδεσμοι, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔχουσιν ἐκ τῶν μυῶν. πρῶτα μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῶν κινεῖται τὰ ὀστᾶ, τὰ δ' ἄλλα πάντα τῷ παρακεῖσθαι τοῖς ὀστοῖς ἐν κύκλῳ, σὺν ἐκείνοις κινεῖται. ἡ μὲν οὖν τοῦ ποδὸς κίνησις ἐνέργεια τοῦ μυὸς ἐστίν· ἡ δὲ ὅλου τοῦ σκέλους οὐκ ἔστιν ἁπάντων ἐνέργεια τῶν μορίων αὐτοῦ. καὶ διὰ τοῦτο διττὸν ἔφαμεν εἶναι τῶν ἐνεργειῶν τὸ γένος· ἓν μὲν τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατον, ἑκάστου τῶν ἁπλῶν μορίων ἐνεργοῦντος, ἕτερον δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, ἢ δευτέρως, ἢ οὐ πρώτως, ἢ ὅπως ἄν τις τῶν ὅλων ὀργάνων ὀνομάζειν ἐθέλῃ.

Κεφ. δ'. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἡμῖν διώρισται, (36) μετὰ τοῦτο ζητητέον ἐστὶν, ἐκ τίνων μὲν ἡ τῶν ὀργανικῶν μορίων, ἐκ τίνων δὲ ἡ τῶν ἁπλῶν ἐνέργεια συμπληροῦται. καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τῶν ὀργανικῶν ἀρκτέον, ἐπειδὴ σκέλους ἐμνημονεύσαμεν. εἰ μὴ τοίνυν ᾖ τὰ ὀστᾶ τηλικαῦτά τε καὶ τοσαῦτα, καὶ ὡδί πως διαπεπλασμένα, καὶ ὡδί πως συντταττόμενα, τῶν μυῶν ἡ κί-

tilagines, adeps, glandula, arteria, cutis, venae, membranae, et ligamenta initium motus habent a musculis. Primum enim ab ipsis ossa moventur, caetera vero omnia, quod ossibus in ambitu assita sint, cum illis moventur. Quare pedis motus musculi actio est; verum universi cruris, non omnium ejus partium actio est. Ac propterea diximus, duplex esse actionum genus: unum quidem primum ac maxime proprium cuique partium simplicium agenti; alterum vero ex accidenti, aut secundario, vel non primario, aut, quomodocunque aliquis nominare voluerit, universorum organorum.

Cap. IV. Quum autem hoc a nobis definitum sit, postea quaerendum est, tum quibus partium organicarum, tum quibus simplicium actio compleatur; ac primum ab organicis exordiendum, quandoquidem cruris meminimus. Itaque nisi ossa tot tantaque sint, et eo modo conformata, eoque ordine connexa, musculorum motus ni-

Ed. Chart. II. [174.] Ed. Baf. I. (36.)

νησις οὐδὲν ἀνύσει. χρὴ γὰρ ἐν ταῖς διαρθρώσεσι τὸ μὲν ὑποδέχεσθαι τῶν ὀστῶν, τὸ δὲ ἐμβαίνειν, τοὺς συνδέσμους δ' ἔξωθεν ἐν κύκλῳ περιβεβλῆσθαι, σφίγγοντας αὐτῶν τὴν σύνταξιν, ὅπως μὴ παραλλάττῃ· οὐ μὴν οὕτως συντόνους τε καὶ σκληροὺς, ὡς ἀντιπράττειν ταῖς κινήσεσι, οὐ μὴν οὐδ' οὕτω χαλαροὺς, ὡς παραλλάττειν ἐπιτρέπειν τὰ διαρθρούμενα. φαίνονται τοίνυν καὶ οἱ σύνδεσμοι δεόμενοι μεγέθους τέ τινος, καὶ διαπλάσεως, καὶ ἀριθμοῦ, καὶ συνθέσεως. ἐάν τε γὰρ ἐλάττους ἢ μείζους γίνωνται, ἐάν τε πλείους ἢ ὀλιγώτεροι τοῦ δέοντος, ἄν τ' ἐν ἑτέρῳ σχήματι, καὶ καθ' ἕτερον ἐμφυόμενοι χωρίον, οὐκ ἔτ' ἄμεμπτος ἡ τῆς διαρθρώσεως γίνεται κίνησις. ὥσπερ οὖν ἐπὶ συνδέσμων τε καὶ ὀστῶν καὶ μυῶν εἴρηται νῦν, οὕτως ἐπὶ πάντων προσήκει διασκέψασθαι, τῆς ἐνεργείας τε πέρι καὶ τῆς χρείας. εἰ μὲν γὰρ εὑρίσκοιτο μόριον μηδὲν ἀργὸν ἐνεργείας ἢ χρείας, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὸ μέγεθος, ἔτι τε τὴν διάπλασίν τε καὶ τὴν σύνταξιν ἄριστα κα-

hil proficiet. Oportet enim in articulationibus alterum quidem os excipere, alterum vero ingredi ac excipi; ligamenta vero ab externo ambitu circumducta esse, quae eorum constructionem coërceant, ut sedem non permutent; non tamen ita rigida ac dura, ut motibus obnitantur; neque etiam adeo laxa, ut articulos vacillare sinant. Proindeque ligamenta videntur magnitudine quadam, et conformatione, et numero, et compositione indigere; si namque majora aut minora fuerint, sique plura vel pauciora, quam deceat, sive in alia figura, vel in alium locum inserantur, non amplius illaesus erit articulationis motus. Quemadmodum igitur et in ligamentis et ossibus et musculis nunc dictum est: sic in omnibus tum de actione, tum de usu disserere consentaneum est. Si namque nulla inveniatur pars, quae actione aut usu otiosa vacet, imo si secundum substantiam propriam, et magnitudinem, ac praeterea conformationem et idoneam structuram constituta sit, ipsa,

τεσκευασμένον, οἷόν περ ἐστὶ, φυλακτέον αὐτό· διημαρτημένον δὲ κατά τι, πρὸς τὸ βέλτιον ἀκτέον. ὅπερ οὐχ οἷόν τε ποιῆσαι, πρὶν τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν χρείαν καὶ τὴν κατασκευὴν ἑκάστου γνῶναι τῶν μορίων. ζητητέον οὖν αὐτὰ, καὶ οὐκ ἀποκνητέον, εἰ μέλλοιμεν ἕξειν ἐπιστήμην ὑγιεινοῦ καὶ νοσεροῦ σώματος.

Κεφ. ε΄. [175] Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοῦτο γέγονεν ὁ λόγος, ἀναμνησθῆναι χρὴ τῆς μεθόδου τὴν δύναμιν. οὔτε γὰρ οἰκίας, οὔτε νεὼς, οὔτε σκίμποδος, οὔτε ἄλλου τῶν ἁπάντων οὐδενὸς, ἑτέρως ἄν τις ἐξετάσειε τὴν κατασκευὴν, εἴτ᾽ ἄμεμπτός ἐστιν, εἴτε μεμπτὴ, χωρὶς τοῦ τὰ συνθετικὰ διασκέψασθαι μόρια, πόσα τε τὸν ἀριθμόν ἐστι, καὶ πηλίκον ἕκαστον, ὅπως τε διαπέπλεκται, καὶ ὅπως κεῖται· ἀλλ᾽ ἐν τούτοις ἐστὶν ἥ τ᾽ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία τῶν συνθέτων ἁπάντων σωμάτων. ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις ἐδείκνυτο καὶ τὰ πάθη τῆς οἰκίας εἶναι, καὶ τῆς νεὼς, ἤτοι μεγέθει, καὶ διαπλάσει, καὶ ἀριθμῷ, καὶ θέσει τῶν μορίων, εἴπερ γε καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία. σκίμπόδος δὲ οὐκ ἐν τούτοις· ἱματίων δὲ ἄρα

prout eſt, conſervanda. At in re aliqua vitiata, in ſtatum meliorem ducenda. Quod efficere non potes, priusquam ſingularum partium actionem, et uſum, et conſtitutionem noveris. Haec itaque quaerenda, haudque negligenda, ſi ſani et morboſi corporis ſcientiam ſimus adepturi.

Cap. V. Quum autem huc deducta ſit oratio, opus eſt facultatem methodi memoria repetere. Neque enim domus, neque navis, neque lecti, neque cujusque rei alterius ſtructuram aliquis aliter exploraverit, an vitio careat, an vero vitioſa ſit, quam ſi eas quae componunt partes ſcrutatus fuerit, quot ſint numero, quam magna quaeque, quomodo conformata, et quomodo ſita ſit. In his autem omnium coagmentatorum corporum tum integritas tum vitium exiſtit. In his vero ipſis demonſtrabitur et domus et navis affectiones conſiſtere, ſcilicet in partium magnitudine, conformatione, numero et ſitu: ſiquidem et vitium et integritas. At vero lecti non in

ἐν ἄλλοις τισίν· ὑποδήματος δὲ οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς. ἐν ἅπασιν οὖν τοῖς ὀργανικοῖς σώμασιν, οἷς οὐσία κατὰ σύνθεσιν, ἐν τέτταρσι γένεσι ἡ ἀρετὴ, καὶ ἡ κακία, καὶ τὸ πάθος ἐστίν. εἰ δὲ καὶ κατὰ φύσιν ἕνωσιν λαμβάνοι τὰ μόρια, πέμπτον τι γένος τοῦθ' ὑπάρξει τοῖς τοιούτοις σώμασιν, ὥστε τὸν μὲν ἄριστον ἀρίστας ἔχειν τὰς ἐνεργείας. τὸν δὲ μοχθηρότατον χειρίστας. εἰ δὲ καὶ λυθείη τις σύμφυσις, οὐ μεμπτὴ μόνον ἡ τοιαύτη διάθεσις, ἀλλ' ἤδη καὶ νόσημά ἐστι. καλείσθω δ' ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας τὸ τοιοῦτον γένος ἑνώσεως λύσις, οὐδὲν διαφέρον, εἰ καὶ συνεχείας τις εἴποι λύσιν. ἀλλ' ὅτι γε καὶ τοῖς ὁμοιομερέσιν ἐγγίγνεται τὸ πάθος τοῦτο, γιγνώσκεσθαι χρή. καὶ γὰρ ὀστοῦ, καὶ νεύρου, καὶ φλεβὸς, καὶ ἀρτηρίας, καὶ σαρκὸς ἐν τῷ νύττεσθαί τε καὶ διαβιβρώσκεσθαι, καὶ τέμνεσθαι, καὶ διασπᾶσθαι, καὶ ῥήγνυσθαι, διαφθείρεται τὸ συνεχές. ἀλλ' ἐν μὲν ὀστῷ κάταγμα καλεῖται τὸ πάθος· ῥῆγμα δὲ ἐν τοῖς σαρκώδεσι μορίοις τῶν μυῶν ἐκ διατάσεως γιγνόμενον.

iſtis; veſtimentorum vero in aliis quibusdam; calceamentorum vero non in iisdem. In omnibus igitur organicis corporibus, quibus ſubſtantia ex compoſitione eſt, in quatuor generibus integritas, et vitium, et affectio continetur. Si vero et naturalem unionem conſequantur partes, quintum quoddam oborietur id genus ejusmodi corporibus, adeo ut optimum quidem corpus optimas ſortiatur actiones, quod vero peſſimum, peſſimas. Si vero aliqua quoque ſolvatur unitas, non vitioſa ſolum ejusmodi affectio, ſed jam et morbus eſt. Vocetur autem dilucidioris doctrinae gratia genus iſtud unitatis ſolutio: ſi quis et continui ſolutionem appellet, haud erit diſſidium. Sed quod et ſimilaribus partibus is excitetur affectus, ſcire oportet. Etenim oſſis, et nervi, et venae, et arteriae, et carnis, quotiescunque punguntur, roduntur, ſecantur, divelluntur et rumpuntur, vitiatur continuum. Verum in oſſe quidem fractura affectus vocatur; ruptura vero in carnoſis muſculorum partibus,

αἱ δ' ἶνες ὅταν ὁμοίως ταθεῖσαι ῥαγῶσι, σπάσμα καλεῖται τὸ πάθος. ὡσαύτως δὲ τῷ ῥήγματι τὸ τραῦμα συνεχείας ἐστὶν ἐν σαρκὶ λύσις, οὐκ ἐκ διατάσεως, ἀλλ' ἐντομῆς. εἰ δ' ὀξὺ καὶ λεπτὸν εἴη τὸ τιτρῶσκον, ὀνομάζεται νύγμα καὶ νύξις· εἰ δὲ βαρὺ, θλάσμα καὶ θλάσις. τῶν δ' ἐξ ἀναβρώσεως, ὅσα μὲν ἐν ὀστῷ γίγνεται, τερηδών· ὅσα δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἕλκος. ἀλλ' ὀνομάζειν μὲν ἐξέστω καὶ ἄλλως. αἱ διαφοραὶ δὲ αἱ σύμπασαι τοιαῦταί εἰσι καὶ τοσαῦται τοῦ πέμπτου γένους τῶν νοσημάτων, ὅταν ἐν τοῖς πρώτοις συνίστηται μέρεσιν. ἐν ὀργανικοῖς δὲ, ὡς εἴρηται, κατὰ τὰς τῶν ἑτερογενῶν γίγνεται συμφύσεις, καὶ καλεῖται πάντα ἀποσπάσματα. διαιρεθέντος μέντοι τινὸς ὅλου τῶν ὁμοιομερῶν, εἴη μὲν ἂν καὶ αὐτοῦ τοῦ διῃρημένου τὸ πάθος, εἴη δ' ἂν καὶ τοῦ σύμπαντος ὀργάνου, ποτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς, ὡς ἐπειδὰν ἤτοι μῦς, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον πάθῃ, ποτὲ δὲ καὶ πρῶτον, ἐπειδὰν σύνδεσμος. ὥσπερ οὖν ἐφ' ἑνὸς γένους νοσήματος, ἐν ᾧ τὸ συνεχὲς τῶν μορίων βλάπτεται, τὰς διαφο-

quae extenſione concitatur; quum autem fibrae peraeque tenſae rumpuntur, vulſura vocatur affectus: eodem vero modo quae ruptione continui ſit in carne ſolutio, vulnus, quod non extenſione, ſed inciſione prodit; verum ſi, quod vulnerat, acutum ac tenue ſit, punctura et punctio nominatur; ſi vero grave, contuſio vel colliſio; ex corroſione vero qui in oſſe quidem oboritur, caries; qui vero in caeteris, ulcus. Sed nominare quidem alio modo concedatur. At hae differentiae omnes tot talesque ſunt quinti generis morborum, quum primas partes obſident. In organicis vero (ut dictum eſt) ſecundum eas, quae diverſi ſunt generis, coagmentationes oboriuntur, vocanturque omnes avulſiones. Sed diviſa quadam tota parte ſimilari, affectio quidem illa tum ejus partis erit, quae ſecta eſt, tum etiam totius erit organi. Interdum tamen ex accidenti, ut quum vel muſculus, vel pars hujusmodi aliqua affecta eſt; interdum vero etiam primario, ut quum ligamentum. Ut igitur unius generis morbi, in quo par-

ρὰς ἐγὼ νῦν ἐπῆλθον, οὕτω καὶ σὺ πειράθητι τῶν ἄλλων τεττάρων γενῶν, ὡσαύτως διελθεῖν. ἀναμιμνήσκειν γὰρ αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ περιττὸν ἐδόκει μοι, γεγραμμένων γε ἁπάντων ἀκριβῶς ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς.

Κεφ. ς'. [176] Πάλιν οὖν ἀναμνήσομαι ἡμᾶς αὐτοὺς, ὡς κἀν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὧν ἐν συνθέσει τὸ τῆς οὐσίας εἶδός ἐστιν, ἐδείχθη τὰ σύμπαντα γένη τέτταρα, τῆς ὅλης οὐσίας αὐτῶν αἴτια, καὶ προσέτι τοῦ κατωρθωμένου τε καὶ διημαρτημένου σχήματος ἐν αὐτοῖς· ἔπειτα δ', ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν ἁπλῶν ἑκάστου μορίων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπίστασθαι τὴν φύσιν, εἰ καὶ τὴν τούτων τις ἀρετήν τε καὶ κακίαν ἱκανός ἐστι γνωρίζειν, ἐπανορθοῦσθαί τε τὰ παθήματα. πεπονθυίας γοῦν ἐν οἰκίᾳ κεραμίδος ἢ πλίνθου τινὸς, ὠμῆς ἢ ὀπτῆς, ἐπίστασθαι χρὴ τὸν τεχνίτην, ὅπως τε δημιουργήσει τοιαύτην ἑτέραν, ὅπως τε τὴν μὲν πεπονθυῖαν ἐξαιρήσῃ, καταθήσεται δ' εἰς τὸν ἐκείνης τόπον ἑτέραν ἀπαθῆ. τῷ μέντοι γε τὴν περὶ τὸ σῶμα τἀνθρώπου τέχνην συνισταμένῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις

tium continuum laeditur, differentias ego nunc edifferui, ita et tu fimili experiare ratione caetera quatuor genera paucis percurrere. Memoria namque ipfa hoc in libro repetere fuperfluum mihi videtur, quum in libro de morborum differentiis accurate confcripta fint omnia.

Cap. VI. Rurfus igitur nobis ipfis in memoriam revocabimus, quod et in caeteris partibus omnibus, in quarum compofitione fubftantivae fpecies eft, demonftratum fit, universa genera quatuor totius fubftantiae ipfarum effe caufas; ac praeterea tum probe conftitutae, tum vitiatae ipfarum figurae; deinde vero quod et cujusque ipfarum fimplicium partium naturam fcire neceffe fit, fi quis tum et earum integritatem et vitium cognofcere, tum affectus emendare commode valeat. Oblaefo igitur domus imbrice, aut latere aliquo, vel crudo, vel cocto, fcire oportet opificem, et quomodo ejusmodi alterum ftructurus fit, et quomodo oblaefum excmpturus, ac in illius locum alterum integrum pofiturus. At fane et qui artem circa hominis corpus verfantem conftituit, ei

καὶ ἀναγκαῖον τοῦτο ἔσται, γιγνώσκειν, εἴτε δυνατόν ἐστιν ἀντιτιθέναι τι μόριον, εἴτε ἀδύνατον ἀντ' ἄλλου τίθεσθαι. σάρκα μὲν ἐκκόψας πεπονθυῖαν, ἑτέραν ἐργάσασθαι δύνασαι. νεῦρον δὲ ἢ σύνδεσμον κόψας, ἕτερον ἀποτελέσαι τοιοῦτο οὐ δυνήσῃ. τῇ μὲν γὰρ ἐξ αἵματος ἡ γένεσις, τοῖς δὲ ἐκ σπέρματος. ἔστι δὲ καὶ ὀστοῦν ἕν τι τῶν ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει συνισταμένων, ἀλλ' εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καταθεῖναί τι δυνάμεθα παραπλήσιον ὀστῷ. καὶ ταῦτα ἐγὼ μὲν νῦν ἀπεφηνάμην ἐκ προχείρου λαβὼν ἕνεκα παραδείγματος. ὁ δὲ λόγος αὐτόν γε κελεύει ζητῆσαι τὸν συνιστάμενον τὴν τέχνην, καὶ ἤδη γε τὰς ἀρχὰς τῆς εὑρέσεως ὑπεγραψάμην, ἐπὶ τὴν πρώτην τοῦ ζώου γένεσιν ἀναπέμψας, καὶ συμβουλεύσας ζητῆσαι, τίνα μὲν ἐκ σπέρματος ἐγένετο, τίνα δ' ἐκ τροφῆς ἀεὶ γίγνεται. ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ἡ μέθοδος ἀναγκάζει τε καὶ κελεύει ζητεῖν ἡμᾶς, εἴθ' ἕν ἐστιν ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν τε καὶ ἁπλῶν φαινομένων μορίων, εἴτ' ἐκ πλειόνων σύγκειται, καὶ τίς ὁ τρόπος αὐτοῖς ἐστι

praeter caetera necessarium quoque est id nosse, num aliqua pars loco alterius poni queat, an vero alterius vice locari nequeat. Carnem quidem prave affectam si resecueris, aliam procreare poteris; nervum vero aut ligamentum si secueris, alterum ejusmodi efficere non poteris. Illi etenim ex sanguine, his vero ex semine ortus est. Sed os quoque una quaedam est partium, quae in prima conformatione constructae sunt. Verum in locum ipsius restituere possumus aliquid ossi assimile. Et haec nos equidem nunc obiter sumpta exempli gratia prodidimus, imo et ratio ipsum hortatur inquirere, qui artem constituit, jamque inventionis principia descripsimus, quae ad primam animantis generationem revisimus, consuluimusque inquirere, quaenam ex semine procreata sint, et quae ab alimentis perpetuo procreentur. Ad haec autem magis methodus et cogit et exhortatur nos inquirere, utrum singulae partes similares, quae et simplices conspiciuntur, unum sint, an vero ex pluribus

Ed. Chart. II. [176.] Ed. Baf. I. (36. 37.)

τῇ συνθέσει. εὔδηλον γὰρ, ὡς καὶ ταῦτα τοῖς ὀργανικοῖς ὀνομαζομένοις ἀνάλογα, ἔν τε τῇ ποσότητι καὶ διαπλάσει καὶ μεγέθει καὶ θέσει (37) τῶν συνιστάντων αὐτὰ, τήν τ' ἀρετὴν ἕξει καὶ τὴν κακίαν, εἴπερ ἀνάλογος ὁ τρόπος αὐτῶν ἐστι τῆς γενέσεως. εἰ δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ', ὡς ἡ τετραφάρμακος ὀνομαζομένη, δι' ὅλων κερασθέντων ἁπάντων ἐγένετο, καθ' ἕτερον τρόπον ἐξευρήσεις αὐτῶν τὴν ἀρετήν τε καὶ κακίαν, καὶ τὴν νόσον. ὥσπερ, οἶμαι, εἰ μὴ κερασθέντων, ἀλλ' ἐκ παραθέσεως ἀκριβοῦς ἡ ἕνωσις αὐτῶν ἐστιν, ὁμοίως τῷ κεφαλικῷ τῷ καλουμένῳ φαρμάκῳ ξηρῷ, καὶ οὕτως ἐξεύροις τὴν ἀρετήν τε καὶ κακίαν, καὶ νόσους οἰκείας τῇ γενέσει τοῦ πράγματος. εἰ δὲ μήτε ἐκ πολλῶν διαφερόντων κατ' εἶδος, ἀλλ' ὁμοειδῶν ἁπάντων σύγκειται, καθάπερ εἰ οὕτως ἔτυχεν οἰκία τις ἐξ ὀπτῆς πλίνθου μόνης, ἢ λίθων, ἐν τῇ συνθέσει μόνῃ δηλονότι ἐξευρήσεις τῶν ὁμοιομερῶν τὴν ἀρετήν τε καὶ κακίαν, καὶ νόσους οἰκείας τῇ γενέσει τοῦ πράγματος. ὅτι μὲν δὴ τῶν εἰρημένων ἕν τι τοῖς ὁμοιομε-

conftent et quis fit earum compofitionis modus. Has namque planum eft organicis nuncupatis proportione refpondentes et in quantitate, et conformatione, et magnitudine, et fitu ipfas conftituentium, tum integritatem, tum vitium fortituras, fi modus ipfarum generationis fit analogus; fi vero non ita, fed ut medicamentum, quod tetrapharmacum nominatur, totis per tota mixtis factae fint, alia ratione ipfarum integritatem et vitium et morbum comperies. Quemadmodum (arbitror) fi non ex mixtis, fed ex appofitione accurata fit ipfarum unitas peraeque cephalico, quod vocatur, medicamento arido; fic et integritatem, et vitium et morbos operis generationi proprios inveneris: fi vero non ex multis fpecie differentibus, fed ex iisdem fpecie omnibus compofitae fint, ut (fi ita fors tulerit) domus quaedam ex coctis lateribus folis, aut lapidibus, in compofitione fola videlicet fimilarium partium et integritatem et vitium et morbos operis generationi proprios reperies. Verum fane ali-

ρέσιν ὑπάρχει σώμασιν, ὁ λόγος ἡμῖν ὑφηγεῖται. τί δ᾽ ἐξ αὐτῶν ἐστιν ἀληθὲς, ἀκριβοῦς δεῖται σκέψεως. ὁρῶμέν γέ τοι καὶ τοὺς φιλοσόφους, ἐπὶ την τοιαύτην μὲν ἀφικομένους ζήτησιν, ὥσπερ καὶ [177] τῶν ἰατρῶν ἐνίους, ἐπιπλέον ἀλλήλων διενεχθέντας. διό μοι καὶ δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν ἀποστῆναι τῆς τοιαύτης ζητήσεως, ἀπογνόντες εὑρήσειν τὸ ζητούμενον. ἔνιοι δ᾽ οὐ μόνον ὡς ἀδυνάτου τῆς εὑρέσεως ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀχρήστου. ὅτι μὲν οὐκ ἄχρηστος, εἰ μέλλοι τις οὐ διὰ πείρας τινὸς, ἀλλὰ μεθόδῳ συστήσασθαι τὴν τέχνην, ἤδη μοι δοκεῖ πρόδηλον ὑπάρχειν· ὅτι δὲ οὐδ᾽ ἀδύνατος, ἐφεξῆς σκοπῶμεν, ὀλίγον τι πρότερον ἡμῖν διαλεχθέντες. εἰ γάρ τί μοι πιστεύεις, ὥσπερ οὖν πιστεύεις, ὁρῶν με οὐδὲν πρὸς δόξαν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἅπαντα πράττοντα, μὴ καταπληττέτω σε τὸ πλῆθος τῶν διαφωνησάντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ὧν χρὴ γνῶναι τἀληθὲς, ἅπασιν ὑπῆρξεν, εἶτ᾽ οὐχ εὗρον, εὔλογον ἦν ἀπογνῶναι

quod praedictorum ſimilaribus adeſſe partibus, ratio nobis ſuadet; quodnam autem ex ipſis verum ſit, exacta conſideratione indiget. Videmus enim, philoſophos in hujusmodi quaeſtionem deſcendere, quemadmodum et medicorum nonnullos plurimum inter ſe discrepaſſe. Quare mihi etiam quamplurimi medici videntur ab hac quaeſtione receſſiſſe, quum ſe id, quod quaereretur, inventuros nequaquam ſperarent; nonnulli vero non modo ut impoſſibilem, ſed ut inutilem disquiſitionem omiſerunt. Quod quidem inutilis minime ſit, ſi quis non experientia, ſed methodo artem conſtituerit, jam mihi dilucidum eſſe videtur: quod vero non impoſſibilis, poſtea conſiderabimus, quum quid paucum prius inter nos diſſeruerimus. Si quam enim mihi ſidem adhibeas, ut certe adhibes, quum me rem nullam humanae gloriae, ſed veritatis ſtudio omnia efficere conſpicias; ne te multitudo medicorum philoſophorumque discrepantium deterreat. Si namque, ex quibus veritatem noſſe oportet, ea omnibus adeſſent, nec ipſam poſtea invenirent,

Ed. Chart. II. [177.] Ed. Bal. I. (37.)
τῆς εὑρέσεως. εἰ δὲ τινὰ μὲν οὐδ' ὅλως ἔσχον, ὥσπερ οὖν ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοὶ, τινὰ δ' ἄδηλον εἰ ἔσχον, ἡμεῖς δὲ σύνισμεν αὐτοῖς ἔχουσιν ἅπαντα, θαῤῥούντως χρὴ προσιέναι τῇ ζητήσει. τίνα τοίνυν ἐστὶν, ἃ χρὴ συνελθεῖν, ἵνα ζητῶν ὁτιοῦν τις ἤτοι γνῷ τἀληθὲς, ἢ μὴ γνοὺς οὐκ ἀπογνῷ τῆς εὑρέσεως; ἑπτὰ δηλονότι. πρῶτον μὲν ὀξεῖα φύσις, ὥστε ὅπερ ἂν ἐκδιδάσκηται μάθημα λογικὸν ἑτοίμως ἕπεσθαι. δεύτερον δὲ ἡ ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀγωγή τε καὶ ἄσκησις, ὡς ἐν τοῖς πρώτοις γενέσθαι μαθήμασι. μάλιστα δ' αὐτὸν ἐν ἀριθμητικῇ τε καὶ γεωμετρίᾳ γυμνάσασθαι δεῖ, καθάπερ καὶ Πλάτων συμβουλεύει. τρίτον ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ὑποσχεῖν τὰ ὦτα τοῖς κατὰ τὸν ἑαυτοῦ χρόνον ἀρίστοις εἶναι δοκοῦσιν. εἶτα τέταρτον αὐτὸν εἶναι φιλοπονώτατον, ὡς μηδὲν μήθ' ἡμέρας, μήτε νυκτὸς ἐκμελετᾷν ἄλλο πλὴν τῶν μαθημάτων. εἶτα πέμπτον, ὅπερ ὀλιγίστοις ὑπῆρξεν, ἀληθείας ὀρεχθῆναι, καὶ τοῦτο σπουδάσαι μόνον ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ, καταφρονήσαντα τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἃ τοῖς

ſpem inventionis abjici conſentaneum eſſet. Sed ſi quaedam omnino iſti non habuerint, quemadmodum etiam concedunt, quaedam vero utrum habuerint non conſtet, nos vero ſimus conſcii, nos ipſos omnia tenere, veritatis inquiſitionem audacter admittere neceſſe eſt. Quotnam igitur exiſtunt, quae concurrere opus eſt, ut, ſi quis quaerens aliquid, ſive verum noverit, ſive non, ab inventione non deſperet? Septem nimirum. Primum quidem acuta natura, ut, quaecunque diſciplina rationalis edoceatur, eam facile aſſequatur. Secundum a puerili aetate et inſtitutio, et exercitatio, ut in primis verſetur diſciplinis; maxime vero et in arithmetica et in geometria ſeſe exercuiſſe oportet, quemadmodum et Plato conſuluit. Tertium, ad haec omnia optimis ſua tempeſtate habitis praeceptoribus aures adhibuiſſe. Quartum poſt ea, ipſum eſſe laboris patientiſſimum, ut nihil quicquam interdiu, nihilque noctu praeter diſciplinas meditetur. Quintum praeterea, quod pauciſſimis contingit, veritatem expetere, eique ſoli in tota vita ſtudio incumbere, ſpretisque caeteris omnibus, quae a

πολλοῖς διεσπούδασται. πρὸς τούτοις ἕκτον, ἐκμαθεῖν τινα μέθοδον, ᾗ διακρίνεται τὸ ἀληθές τε καὶ τὸ ψεῦδος. οὐ γὰρ δὴ ἀποχρήσει γε μόνον εἰς τὴν εὕρεσιν· ὧν ζητοῦμεν ἐπιθυμῆσαι τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ χρὴ καὶ δύναμίν τινα τῆς εὑρέσεως πορίσασθαι. ἕβδομον ἐπὶ τούτοις ἅπασιν, ἀσκῆσαι τὴν μέθοδον, ὡς μὴ γιγνώσκειν μόνον, ἀλλὰ κεχρῆσθαι δύνασθαι. εἰ γὰρ δὴ τοῖς μὲν ῥήτορσιν ἐλάττονα τέχνην μετερχομένοις οὐχ ἱκανὸν εἶναι δοκεῖ τὸ γνῶναι τὴν μέθοδον, ἀλλ' ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ τὴν ἄσκησιν αὐτῆς μεταχειρίζονται, πολὺ μᾶλλον τοῖς οὕτω μεγάλα ζητοῦσιν οὐκ ἀποχρήσει μόνως ἐκμαθεῖν τὴν μέθοδον. εἰ μὲν οὖν ἕν τι τῶν εἰρημένων ἐνδέοι τῷ καθηγουμένῳ τῆς ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ὁδοῦ, δίκαιόν ἐστι μὴ πάνυ τι τυχεῖν ἐλπίζειν, ὧν ἐφίεται. εἰ δὲ ἅπαντα ὑπάρχει, τί κωλύει ζητεῖν τὸ ἀληθὲς ἐπ' ἐλπίσιν ἀγαθαῖς;

Κεφ. ζ. Ἐστὶ μὲν δὴ τὸ προκείμενον, ὥσπερ τοῦ σύμπαντος σώματος ἐξ ἀνατομῆς ἐμάθομεν ἅπαντα τὰ μόρια μέχρι τῶν

plerisque expetuntur. Sextum ferie, methodum quandam didicisse, qua tum verum, tum falsum dijudicetur. Non enim certe satis fuerit ad inventionem duntaxat eorum, quae desideramus, veritatem concupiscere, sed etiam facultatem quandam inventionis paratam habere oportet. Ad haec omnia septimum, methodum exercuisse decet, ut non solum cognoscere, sed uti queat. Si namque rhetoribus quidem inferiorem artem sectantibus haud satis esse videatur nosse methodum, sed totam vitam in ipsius exercitatione conterant, multo magis magna adeo quaerentibus solum edidicisse methodum nequaquam sufficiet. Itaque si quod unum horum, quae dicta sunt, ad veritatem viam instituenti desit, aequum est ipsum haud admodum sperare eorum quae expetit quicquam esse consequuturum. Si vero omnia suppetant, quid prohibet veritatem bona spe fultum exquirere?

Cap. VII. Institutum porro est nobis, quemadmodum omnes totius corporis vel etiam simplicissimas ex dissectione

ἁπλουστάτων, ὡς πρὸς τὴν αἴσθησιν, οὕτω καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐξευρεῖν, ὁποῖα τὰ πρὸς τὴν φύσιν ἐστὶ τὰ πρῶτά τε καὶ ἁπλούστατα μόρια. μὴ τοίνυν ἐπὶ πάντων, ἀλλ' ἐφ' ἑνὸς, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ὁ λόγος ἡμῖν γιγνέσθω. τῆς σαρκὸς ἐπισκεπτομένης, πρῶτον μὲν, εἰ ἕν τι τὴν ἰδέαν ἐστὶ τὸ γεννῆσαν [178] αὐτὴν στοιχεῖον. οὐδὲν γὰρ χεῖρον οὕτως ὀνομάσαι τὸ πρῶτόν τε καὶ ἁπλούστατον ἐν αὐτῇ μόριον. εἶθ' ἑξῆς, εἴπερ μὴ φαίνοιτο τοιοῦτον, εἰ πολλά. κἄπειτα, πόσα γε, καὶ τίνα, καὶ ὅστις ὁ τρόπος αὐτοῖς ἐστι τῆς συνθέσεως. ἐπεὶ τοίνυν ἡ σὰρξ ὀδυνᾶται τεμνομένη τε καὶ θερμαινομένη σφοδρῶς, ἀδύνατον ἓν εἶναι τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον, οἷον Ἐπίκουρος ὑπέθετο τὴν ἄτομον. ὅτι γὰρ οὐχ ἓν τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖόν ἐστι τοιοῦτον, ἐνθένδε δῆλον. οὐδεμία τῶν ἀτόμων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν οὔτε θερμὴ τὴν φύσιν ἐστὶν, οὔτε ψυχρὰ, οὐ μὴν οὐδὲ λευκή τίς ἐστιν ἐξ αὐτῶν ἢ μέλαινα. καὶ τί διατρίβω, καὶ καταμηκύνω κατακερματίζων τὸν λόγον; ὅλως γὰρ οὐδεμία ποιότης ἐστὶν αὐτῇ τῇ ἀτόμῳ, ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν βούλονται. τῶν γὰρ δὴ τοιούτων ποιοτήτων πᾶσαι δι' ὅλων

didicimus, ita hoc ipfum invenire, nempe quales natura exiftant primariae et fimpliciffimae partes. Verum non de omnibus, fed de una ceu exempli loco fermonem inftituemus. Caro infpiciatur primum, an unum fpecie fit elementum, quod ipfam procreaverit. Nihil enim mali eft primam et fimpliciffimam in ea partem fic appellaffe. Deinde fi talis non appareat, an multae; poftea, quot hae, et quae fint; tum, quinam compofitionis earum modus exiftat. Quum igitur caro, dum fecatur calefcitque vehementer, dolore afficitur; unum fpecie elementum effe non poteft, cujusmodi Epicurus atomon ftatuit. Quod enim unum fpecie elementum tale non fit, inde conftat; nulla fiquidem ex atomis ipfa per fe aut calida natura eft aut frigida, neque etiam candida quaedam ex ipfis eft, vel nigra. Sed quid commoror, et comminuens orationem protraho? In fumma namque, nulla qualitas eft ipfi atomo, ut auctores ipfarum decernunt. Nam hujusmodi qualitates universfae per tota corpora

φαίνονται διεληλυθέναι τῶν σωμάτων· ὡς ἥ γε κατὰ τὸ σχῆμα ποιότης ὑπάρχει πάσαις αὐταῖς, ὑπάρχει δὲ καὶ ἀντιτυπία, καὶ βάρος. ἀλλ' εἴτε ποιότητα χρὴ καλεῖν, εἴτε ἄλλο τι τὰ τοιαῦτα, πρός γε τὸ προκείμενον οὐδὲν διαφέρει. πάσαις γὰρ αὐταῖς ὑπάρχει τὰ εἰρημένα, καὶ οὐ διαφέρουσιν ἀλλήλων εἴδει, καθάπερ αἱ ὁμοιομέρειαι τοῖς ἐκείνας ὑποτιθεμένοις, ἢ τὰ τέτταρα στοιχεῖα τοῖς τιθεμένοις ταῦτα. φησὶν οὖν ὁ Ἱπποκράτης, ἐγὼ δέ φημι, εἰ ἓν ἦν ἄνθρωπος, οὐδέποτ' ἂν ἤλγεεν, ὀρθότατα λέγων. τὸ γὰρ ἓν ἀμετάβλητον εἰς ἕτερον, οὐκ ἔχον γε εἰς ὃ μεταβάλοι. τὸ δὲ ἀμετάβλητον ἀναλλοίωτον καὶ ἀπαθὲς, τὸ δὲ ἀπαθὲς ἀνώδυνον. γίγνεται τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων προτάσεων συμπέρασμα, τὸ ἓν ἀπαθὲς ὑπάρχειν· ἐφ' ᾧ πάλιν ἕτερος ἐρωτηθήσεται λόγος τοιόσδε. εἰ ἓν ἦν τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον, οὐδὲν ἐν τοῖς πᾶσιν οὐδέποτε ὀδυνήσεται· ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται· οὐκ ἄρα ἕν ἐστι τὸ στοιχεῖον. ἐπεὶ δ' ὑπέκειτο περὶ σαρκὸς ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἐπ' ἐκείνης ἐξεταζέσθω. εἰ ἓν ἦν τῷ εἴδει τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον, οὐδέποτε ἡ σὰρξ

permeasse videntur, ut ipsa figurae qualitas ipsis omnibus insit: inest autem et renixus et gravitas: sed haec an qualitatem, an aliud quicqnam vocare oporteat, ad propositum nihil attinet. Omnibus enim ipsis praedicta insunt, nec inter se specie differunt, sicut homoeomeriae, similaritates, iis qui illas supposuere, aut elementa quatuor haec statuerunt. Hippocrates igitur inquit: ego vero dico, si homo unum esset, haudquaquam doleret. Rectissime pronunciat. Nam unum in aliud mutari non potest, quum non habeat in quod mutetur; quum immutabile nec alterari, nec mutari possit; impatibile vero dolore vacet: at manat ex dictis pronunciatis haec conclusio, unum esse impatibile, ob quam rursus aliud proponetur argumentum tale. Si elementum unum esset specie, nihil in omnibus unquam doleret. Atqui dolet: non igitur unum est elementum. Quoniam vero de carne nobis constitutum erat dissertationem moliri, de illa disseratur. Si unum esset specie carnis elementum, nun-

ὀδυνηθήσεται· ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται· οὐκ ἄρα ἕν ἐστι τῷ εἴδει τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον. ὁ δ᾽ αὐτὸς λόγος καὶ καθ᾽ ἕτερον ἐρωτηθήσεται τρόπον. εἰ ἀπαθές ἐστι τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον, οὐκ ὀδυνηθήσεται· ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται· οὐκ ἄρα ἐστὶν ἀπαθές. εἰ δὲ καὶ πλείω λέγοι τις εἶναι τὰ στοιχεῖα, μὴ μέντοι γε ἀλλοιούμενα, καὶ ἐπ᾽ ἐκείνων ὁ αὐτὸς λόγος ἐρωτηθήσεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ ἀπαθῆ τῆς σαρκός ἐστι τὰ στοιχεῖα, οὐκ ἀλγήσει· ἀλλὰ μὴν ἀλγεῖ· οὐκ ἄρα ἐστὶν ἀπαθῆ τὰ τῆς σαρκὸς στοιχεῖα. ὁ μὲν οὖν πρότερος λόγος ἀνατρέπει τήν τε τῶν ἀτόμων, καὶ τὴν (38) τῶν ἀνάρμων, καὶ τὴν τῶν ἐλαχίστων ὑπόθεσιν. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον ἥ τε τῶν ὁμοιομερειῶν ἀναιρεῖται δόξα, καὶ ἡ Ἐμπεδοκλέους. καὶ γὰρ οὗτος ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων βούλεται συνίστασθαι τὰ σώματα, μὴ μεταβαλλόντων εἰς ἄλληλα. πρόσεχε νοῦν ἤδη τῷ λόγῳ, ὡς θᾶττον ἐλπίδος ἐξεύρῃς τὸ μέγιστον μέρος ὧν ἐζήτεις. οὐκ ἀπαθῆ γὰρ ἀπέδειξεν εἶναι δεῖν τὰ στοιχεῖα τῆς σαρκός. οὔκουν ἔτι κα-

quam caro doleret; fed dolet; non igitur unum fpecie carnis elementum eft. Eadem vero ratiocinatio alio quoque modo proponetur. Si impatibile fit carnis elementum, non dolebit: atqui dolet: non igitur eft impatibile. At fi quis et plura effe elementa dicat, non tamen quae alterentur: de illis in hunc modum eadem ratiocinatio proferetur. Si impatibilia funt carnis elementa, non dolebit; fed dolet; non igitur impatibilia funt carnis elementa. Quare prior quidem ratiocinatio, et atomorum, et incompactilium, et minimorum corpusculorum hypothefim fubvertit. Altera vero et fimilaritatum et Empedoclis opinionem tollit. Etenim hic ex quatuor elementis corpora vult conftitui, fed quae invicem non transmutentur. Adhibe jam disputationi animum, qua citius ac fperaverim maximam eorum partem quae quaerebas invenit; quippe carnis elementa non impatibilia effe oportere demonftravit. Non igitur

θέξουσι τὸ προκείμενον κατὰ τὸν λόγον ἐν τῇ συνθέσει τῶν ἀπαθῶν ἐκείνων σωμάτων, ἃ δὴ στοιχεῖα τῆς τῶν ὄντων ἁπάντων φύσεως ὑποτίθενται, τὰς ὀδύνας γεννᾶσθαι φάσκοντες. ἀπαθὲς γὰρ ὀδυνώμενον οὔθ᾽ ἡ διάνοια παραδέχεται, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον οὐδὲν τῶν αἰσθητῶν μαρτυρεῖ. τοὺς γοῦν δακτύλους εἰ συμπλέξῃς ἀλλήλοις, εἶτ᾽ αὖθις ἀποχωρίζοις, οὔθ᾽ ἡ σύνοδος, οὔθ᾽ ὁ διαχωρισμὸς ὀδύνην ἐργάσεται. τὸ μὲν γὰρ ὀδυνᾶσθαι σὺν τῷ πάσχειν ἐστίν. πάσχει δὲ οὐδὲν τὸ ψαῦον, ἐπειδήπερ ἐν δυοῖν τούτοιν ἐστὶ τὸ πάσχειν, ἀλλοιώσει τε τῇ δι᾽ ὅλων καὶ λύσει τῆς συνεχείας. ὁπότ᾽ οὖν οὐδ᾽ ἐν τοῖς παθητικοῖς ἐναργῶς σώμασιν οὔθ᾽ ἡ σύνοδος, οὔθ᾽ ἡ ἄφοδος ὀδύνην [179] ἐργάζεται, σχολῇ γε ἂν ἐν τοῖς ἀπαθέσιν ἐργάσαιτο. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ ἄναρμον τὸ Ἀσκληπιάδου θραυστὸν ὂν ὀδυνήσεται θραυόμενον, ἀναίσθητον γάρ ἐστιν. ὥστε οὐδὲ τούτῳ πλέον ὀδύνης ἔσται ἐξ ὧν πάσχει, τῆς αἰσθήσεως ἀπούσης, ὥσπερ ὀστῷ καὶ χόνδρῳ, καὶ πιμελῇ, καὶ συνδέσμῳ, καὶ

etiamnum, qui dolores tempori ftatuunt in corporum illorum impatibilium compofitione, quae certe elementa omnium rerum naturae fupponunt, propofitum in oratione obtinebunt. Etenim nec intellectus capit, imo nec ullum eorum, quae fub fenfum cadunt, atteftatur, impatibile dolore affici. Nam digitos fi invicem committas, rurfusque fepares, nulli dolorem nec coitus, nec feparatio concitabit, fiquidem dolor paffioni conjunctus eft. At nihil contiguum afficitur, quoniam in his duobus paffio confiftit, alteratione per tota et continuitatis divortio. Quum igitur in patibilibus manifefto corporibus neque coitus, neque fejunctio dolorem efficiat, multo minus in impatibilibus efficiet. Quare nec Afclepiadis corpusculum illud incompactile fragile exiftens dolebit, dum frangitur; non enim ipfi fenfus eft. Quare neque huic plus erit doloris ex iis, quibus afficitur, quum fenfus fit expers, quam offi, cartilagini, adipi, ligamento et pilis.

θριξί. καὶ γὰρ ταῦτα πάντα πάσχει μὲν, οὐκ ὀδυνᾶται δὲ, διότι μηδὲ αἰσθάνεται. χρὴ τοίνυν τὸ μέλλον ὀδυνήσεσθαι παθητὸν εἶναι καὶ αἰσθητόν. οὐ μὴν ἐξ αἰσθητικῶν γε τῶν πρώτων ἀναγκαῖον εἶναι τὸ αἰσθητικὸν, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ παθητικὸν μόνον. αἰσθητικὸν γὰρ δύναται γενέσθαι ποτὲ, μεταβάλλον τε καὶ ἀλλοιούμενον. ἐπεὶ δ' ἀπείρους ἐγχωρεῖ τὸ πλῆθος γενέσθαι τὰς ἐκ τῶν στοιχείων ἀλλοιώσεις τε καὶ κράσεις, ἄπειροι τῶν κατὰ μέρος σωμάτων αἱ ἰδιότητες συστήσονται, καθ' ἃς οὐδὲν ἄτοπον ἀναίσθητα γενέσθαι πολλὰ, καὶ τῶν αἰσθανομένων τὸ μὲν μᾶλλον αἰσθάνεσθαι, τὸ δ' ἧττον. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ πλείω τοῦ ἑνὸς εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι φύσιν ἔχοντα, δεδήλωται σαφῶς, τοῖς γε, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, τὴν παρασκευὴν ἔχουσιν ἅπασαν, ἐξ ὧν ἄν τις ἐπιστημονικὸς γένοιτο. τοὺς δ' εἰς τοσοῦτον ἥκοντας ἀναισθησίας, ὡς μηδ', εἴ τίς ἐστιν ἀποδεικτικὴ μέθοδος, ζητῆσαι πρότερον ἐθέλειν, ἢ παρ' ἄλλου μαθεῖν, ἢ ἀσκηθῆναι, τούτους οὐδὲ κοινω-

Etenim haec omnia patiuntur quidem, ſed non dolent, quia nec ſentiunt. Quicquid igitur dolebit, patibile ac ſenſibile eſſe oportet; non tamen ex ſenſilibus primis neceſſarium eſt eſſe ſenſibile, ſed patibile ſolum ſufficit. Nam aliquando ſenſibile fieri poterit, ſi immutetur alitereturque. At quia multitudine innumerae alterationes ac temperaturae elementorum fieri poſſunt, infinitae quoque erunt particularium corporum proprietates, ſecundum quas nihil abſurdum fuerit multa inſenſilia fieri, atque ex iis, quae ſentiunt, aliud magis, aliud minus ſentire. At vero et elementa uno plura neceſſario eſſe, quae alterari natura poſſunt, claro demonſtratum eſt iis, qui, ut paulo ante dictum eſt, apparatum omnem habent illorum, ex quibus poſſit aliquis fieri ſcientificus. Qui vero eo ſtupiditatis veniunt, ut ne vel an methodus quaedam demonſtrandi ſit, prius dignentur inquirere, vel ab alio diſcere, vel ſeſe in ea exercere, iis ſane hic ſermo non eſt communi-

νοὺς τοῦ λόγου ποιητέόν. οὐ γὰρ ἐρίζοντες ἄλλοις, ἢ νικᾷν ἐθέλοντες, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν εὑρεῖν σπουδάζοντες, ἐπὶ τόνδε τὸν λόγον ἀφικόμεθα. τῷ γὰρ βουλομένῳ καὶ τὰς ἀπαιδεύτους ὑπολήψεις αὐτῶν ἐξελέγχειν ἴδιον γέγραπται βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπισκεπτόμεθα.

Κεφ. η΄. Πάλιν οὖν ἐπανελθόντες ἐπὶ τὸ προκείμενον, ἐπιθῶμεν αὐτῷ τέλος. ἐπειδὴ τὸ στοιχεῖον ἀλλοιωτόν ἐστι δι᾽ ὅλου, πόσα τὰ πάντ᾽ ἐστὶ στοιχεῖα, διέλθωμεν ἑξῆς, ἀρχὴν κἀνταῦθα τῶν λόγων τῶν ἐναργῶς τι φαινομένων ποιησάμενοι. τοῖς ἀλλοιοῦσιν ὁτιοῦν ἀναγκαῖον καὶ ἁψαμένοις ὧν πρῶτον ἀλλοιῶσι, ποιήσασθαι τὴν μεταβολὴν, ὥσπερ ἡ αἴσθησις διδάσκει, καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. παρὰ γὰρ τὴν ἔννοιάν ἐστιν ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα φλογὸς ἀλλοιοῦσθαί τι τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. καὶ μὴν εἰ ἁψάμενον ἀλλοιοῖ τὸ μεταβάλλον, ἀναγκαῖον αὐτῷ κατά τινας τῶν ἁπτῶν ποιότητας ἐνεργῆσαι. τί οὖν τὸ κωλῦον ἐστὶν ἐπισκέψασθαι πάσας αὐτάς; ὀξὺ μὲν οὖν τέμνει τὸ πλη-

candus. Neque enim contendendi cum aliis, aut vincendi, ſed veritatis ipſius inveniendae deſiderio ad hanc disputationem deſcendimus. Nam qui indoctas illorum opiniones volet redarguere, is librum, quem de elementis ex Hippocratis ſententia inſcripſimus, ſeorſum ſibi legendum proponat.

Cap. VIII. Rurſus igitur ad inſtitutum reverſi, finem ei imponamus. Quoniam elementum per totum alterabile eſt, quot univerſa ſint elementa, deinceps referamus, ducto et hic ab iis, quae evidenter apparent, orationis exordio. Quae rem quamcunque alterant, eam tetigiſſe antea, quam immutaſſe, neceſſe eſt, ut ſenſus docet, et ipſa rerum natura indicat. Nam abſurdiſſimum eſt, aliquid in Aegypto a flamma, quae hic eſt, alterari. Atqui ſi ex contactu id alteret, quod transmutat, quarundam tactilium qualitatum ratione operari ipſi neceſſe eſt. Quid igitur vetat has omnes inſpici? Acutum ſane,

σιάζον, ἀλλ' οὐκ ἀλλοιοῖ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, καθάπερ οὐδὲ τὸ βάρος, ἀλλὰ θλᾷ μὲν καὶ τοῦτο, δι' ὅλου δ' οὐκ ἐργάζεται τῆς πασχούσης οὐσίας τὴν μεταβολήν. οὐ μὴν οὐδὲ σκληρότης οὕτω ἀλλοιῶσαι δύναται τὸ πλησιάζον, ὡς εἰς ἕτερον εἶδος μεταστῆσαι. θερμότης μέντοι καὶ ψυχρότης ὅλην ἀλλοιῶσαι δύναται τὴν πλησιάζουσαν οὐσίαν. ὡσαύτως δὲ ὑγρότης καὶ ξηρότης, εἰ καὶ μὴ διὰ τάχους ὁμοίως ταῖς εἰρημέναις, ἀλλ' ἐν χρόνῳ γε καὶ αὗται μεταλλάττουσι τὰ ὑποκείμενα. ἆρ' οὖν καὶ ἑτέραν τινὰ ἔχομεν ἀλλοιοῦν δυναμένην; ἢ τὸ σύμπαν πλῆθος ἐν ταύταις ἐστί; καὶ μόνας ὀνομάζεσθαί τε καὶ νομίζεσθαι προσήκει τὰς εἰρημένας ποιότητας δραστικὰς, καὶ μάλιστ' ἐν αὐταῖς τὴν πρώτην ἀντίθεσιν, καὶ κατ' αὐτὴν μᾶλλον τὴν θερμότητα, δραστικωτάτη [180] γὰρ αὕτη τῶν ποιοτήτων ἐστίν. ἑξῆς δ' αὐτῆς ψυχρότης, εἶθ' ὑγρότης, καὶ ξηρότης. ἄλλη δὲ οὐδὲ μία ποιότης ἀλλοιοῖ τὰ πλησιάζοντα δι' ὅλων αὐτῶν. εἰ γάρ τι διασπᾷ, καὶ θλᾷ, καὶ τέμνει, καὶ νύττει, δρᾷ μέντοι καὶ τοῦτο, δι' ὅλου δὲ οὐκ ἐκτείνει τοῦ πάσχοντος

quod proxime accedit, fecat, verum fubftantiam ejus non alterat, quemadmodum nec gravitas; fed contundit quidem et haec, verum per totum patientis fubftantiae mutationem non efficit; quin nec durities ita fibi proximum alterare poteft, ut in aliam fpeciem traducat. Calor tamen et frigus totam adjacentem fubftantiam alterare poteft. Ita vero humor et ficcitas, etfi non fubito, quemadmodum praedictae, certe tempore et ipfae fubjecta transmutant. An igitur aliam adhuc alterandi facultatem habemus? An univerfa multitudo in his eft? Certe folas praedictas qualitates efficientes tum dici, tum cenferi convenit, ac praefertim primam inter eas oppofitionem: atque in hac magis calorem, ipfa fiquidem qualitatum efficaciffima eft; poft hunc frigus eft, mox humor, et ficcitas; nulla vero alia qualitas fibi adjacentia per tota alterat. Si namque divellit aliquid, contundit, fecat et pungit, id quidem facit, verum per totam fubftantiam patientis alterationem non

τὴν ἀλλοίωσιν, ὅθεν οὐδ' εἰς ἕτερον εἶδος οὐσίας αὐτὸ μεθίστησιν, ἀλλ' εἰς πλείστας διαιρεῖ. τὴν γοῦν χιόνα διαιρῶν μὲν εἰς ἐλάχιστα μόρια, φυλάξεις χιόνα, θερμήνας δὲ παύσεις τοῦ εἶναι χιόνα. καὶ γὰρ καὶ ἡ γένεσις ἐξ ὕδατος αὐτοῦ ψυχθέντος, οὐκ εἰς ἓν ἀθροισθέντος. αὔξησις μὲν γὰρ οὐσίας τοῦτο, γένεσις δὲ ἐκεῖνο. καὶ δὴ καὶ τῶν ἐναντίων, ἡ μὲν εἰς σμικρὰ διαίρεσις, μείωσις τῆς οὐσίας ἐστὶν, ἡ δὲ θέρμανσις, ἑτέρας οὐσίας ἐστὶ γένεσις, ὅταν ἀλλοιώσῃ τὸ προϋπάρχον εἶδος. ὅσα τοίνυν σώματα πρῶτον τὰς τοιαύτας ἔχει ποιότητας, ἐκεῖνα στοιχεῖα τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐστὶ, καὶ τῆς σαρκός. ἔστι δὲ ταῦτα, γῆ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀὴρ, καὶ πῦρ, ἅπερ ἅπαντες οἱ μὴ φεύγοντες ἀπόδειξιν φιλόσοφοι στοιχεῖα τῶν γεννωμένων τε καὶ φθειρομένων ἔφασαν εἶναι. καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλά φασιν αὐτὰ, καὶ εἶναί τι κοινὸν ἅπασιν ὑποκείμενον. ἀλλ' οὐ περὶ τούτων ὁ λόγος· ὅτι δὲ οὐ χρὴ δυσωπεῖσθαι τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτανόντων τῆς ἀληθείας, ἀλλ' εἰ μὲν ἔχει τις ἀπόδειξιν,

extendit; unde nec in alteram essentiae speciem ipsum transfert, sed in plurima separat. Itaque nivem si dividas in minimas partes, ipsam quidem nivem servabis. Sin calefeceris, non esse nivem efficies; etenim ex aqua ipsa refrigerata, non in unum collecta, ejus ortus est; hoc siquidem substantiae incrementum, illud generatio est. Jam vero contrariorum in parva quidem divisio, substantiae diminutio est; calefactio autem, alterius substantiae generatio, quum praecedentem alteraverit speciem. Igitur quaecunque corpora primum hujusmodi qualitates obtinent, illa reliquorum omnium et carnis elementa sunt; sunt autem haec terra, aqua, aër et ignis, quae philosophi omnes, qui demonstrationem non refugiunt, elementa esse eorum, quae generantur et corrumpuntur, asseverarunt, ac ipsa in se mutuo transmutari ajunt, communeque aliquod omnibus esse subjectum. Verum de his haud verba sunt: sed quod deterreri non oporteat multitudine a veritate aberrantium, verum demonstra-

ἐκείνῃ πιστεύειν. εἰ δὲ οὐκ οἶδεν ὅλως οὐσίαν ἀποδείξεως, ὥσπερ ἔνιοι τῶν φιλοσοφεῖν φασκόντων ὁμολογοῦσι, μὴ τολμᾷν ἀποφαίνεσθαι πάντως. παραπλήσιον γὰρ τοῦτό γε τῷ βούλεσθαι μαθεῖν, ὅπως χρὴ προγιγνώσκειν ἔκλειψιν ἡλίου, πρὶν ἐπ᾽ ἀριθμῶν καὶ γραμμῶν γυμνάσασθαι. φευκτέον οὖν σοι τοιούτους ἀνθρώπους, ὥσπερ τὰ βάραθρα· συγκατασπῶσι γὰρ αὐτοῖς ἐνίοτε τοὺς πλησιάζοντας, ἢ πάντως γε ῥυπαίνουσι, εἰ μή τις ἱκανῶς εἴη γεγυμνασμένος ἐν θεωρίᾳ λογικῇ. ταύτῃ τοι καὶ ἀσκητέον ἡμῖν οὕτως, ὡς οὐδὲν ἕτερον, ἐκείνην τὴν θεωρίαν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οἶδ᾽ ὅτι πάρεργον.

Κεφ. θ'. Ἐπὶ δὲ τὸ προκείμενον ἐπανίωμεν. ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἀλλήλοις κεραννυμένων ἓν ὁμοιομερὲς γίγνεται σῶμα, κατὰ τὸ τῆς κράσεως ποιὸν, ἤτοι γε αἰσθητικὸν, ἢ ἀναίσθητον. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ μέρος ἐν ἑκατέρῳ τῷ γένει διαφοραὶ πᾶσαι τῇ τῆς κράσεως ἕπονται διαφορᾷ· κατὰ γοῦν τὴν ταύτης ἰδιότητα τὸ μὲν γίγνε-

tioni, ſi cui 'ejus copia ſit, fidem adhibere. Porro ſi omnino demonſtrationis ſubſtantiam ignorant, ut nonnulli, qui ſe philoſophos dicunt, vereri ſe ſententiam ferre omnino fatentur. Nam perinde eſt, ac ſi quis diſcere vellet, quonam modo defectum ſolis praeſagiri oporteat, priusquam in numeris ſe et lineis exercuerit. Fugiendi itaque ejusmodi homines ſunt, tanquam barathra; quippe ſecum aliquando eos, quibuscum verſantur, attrahunt, vel omnino inſiciunt, niſi in logica ſpeculatione abunde quis exercitatus fuerit. Hac itaque via non ita in re altera, quam in illa theoria nobis exercendum eſt. Sed hoc equidem ſcio praeter inſtitutum.

Cap. IX. Ad rem propoſitam redeamus. Ex quatuor elementis invicem contemperatis corpus unum ſimilare gignitur, pro temperamenti qualitate vel ſenſibile vel inſenſibile. Simili vero ratione et particulares in utroque genere differentiae omnes temperamenti differentiam ſequuntur. Pro hujus enim proprietate aliud os, aliud caro,

ται ὀστοῦν, τὸ δὲ σάρξ, τὸ δὲ ἀρτηρία, τὸ δὲ νεῦρον. ἀλλὰ καὶ ἡ καθέκαστον αὐτῶν ἰδιότης ἐν τῇ τῆς κράσεώς ἐστιν ἰδιότητι. ξηροτέρα μὲν γὰρ καὶ θερμοτέρα σὰρξ ἡ τοῦ λέοντος· ὑγροτέρα δὲ καὶ ψυχροτέρα τοῦ προβάτου· (39) μέση δ' ἀμφοῖν ἡ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἀνθρώπων ἡ μὲν τοῦ Δίωνος, εἰ οὕτως ἔτυχε, θερμοτέρα, ψυχροτέρα δ' ἡ τοῦ Φίλωνος. ὥστε γίγνεσθαι τὰς διαφορὰς τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων ἁπλᾶς μὲν, ὅσα πέρ ἐστι τὰ στοιχεῖα, θερμοτέρας, καὶ ψυχροτέρας, καὶ ὑγροτέρας, καὶ ξηροτέρας· συνθέτους δ' ἄλλας τέτταρας, ὑγροτέρας τε ἅμα καὶ ψυχροτέρας, θερμοτέρας τε καὶ ὑγροτέρας· ἄλλην τέ τινα τρίτην ξηροτέραν τε ἅμα καὶ θερμοτέραν· ἐφ' ἡ τετάρτην ψυχροτέραν τε ἅμα καὶ ξηροτέραν· ἐφ' αἷς πρώτην ἁπασῶν εἶναι τὴν εὐκρατοτάτην. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὁ λόγος ἱκανὸς ἐξείργασται σύμπας ἐν [181] τοῖς περὶ κράσεων. ὁ δὲ νῦν ἐνεστὼς, ἐπειδὴ τῶν ὁμοιομερῶν τὴν ἀρετήν τε καὶ τὴν κακίαν ἐξεῦρεν ἐν τῇ συμμετρίᾳ τε καὶ ἀμετρίᾳ τῶν στοιχείων, ἑξῆς ζητήσει διορίσαι τῆς κακίας αὐτῶν τὴν νόσον. ὁ διορισμὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἐννοίας ἑκατέρων

aliud arteria, aliud nervus efficitur. Sed et cujusque ipforum proprietas in temperamenti proprietate confiftit: ficcior namque et calidior leonis caro eft; humidior frigidiorque ovis; media inter utramque hominis; atque inter ipfos homines Dionis caro, exempli gratia, calidior eft, frigidior autem Philonis. Quapropter tot fimilarium partium differentiae funt, fimplices quidem, quot elementa, calidiores, frigidiores, humidiores et ficciores; compofitae vero aliae quatuor, humidiores fimul et frigidiores, calidiores et humidiores; alia quoque tertia quaedam ficcior una et calidior; deinde quarta frigidior fimul et ficcior; his accedit princeps omnium temperatiffima. Sed de his quidem fermo idoneus totus in libris de temperamentis habitus eft. Verum praefens fermo, quia fimilarium integritatem ac vitium in elementorum commoderatione et incommoderatione invenit, deinceps ab ipforum vitio morbum diftinguet. Haec vero

τῶν πραγμάτων, ὡς ἐν τῷ περὶ ἀποδείξεως ἐδείκνυτο, τὴν πρώτην ἀρχὴν ἕξει. τίς οὖν ὑγιαινούσης κατασκευῆς τοῦ σώματος ἔννοια, καὶ τίς ἤδη νοσούσης; ἡ μὲν οὖν ὑγιαίνουσα κατασκευὴ τοῦ σώματος ἀβλαβεῖς ἔχει τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας· ἡ δὲ νοσοῦσα βεβλαμμένας. ὥστ᾽, ἐπειδάν τις ὑγιαίνων ἀσθενεστέρας μὲν ὑγιαίνοντος ἑτέρου τὰς ἐνεργείας ἔχῃ, μηδέπω δ᾽ ἤδη βεβλαμμένας, δυσκρατότερος μέν ἐστι, νοσεῖ δ᾽ οὐδέπω. μία μὲν οὖν ἡ εὐκρατοτάτη τῶν ἕξεων ἐστι τῶν ὑγιεινῶν, ὀκτὼ δὲ δύσκρατοι. νόσος δὲ εὔκρατος μὲν οὐδεμία, δύσκρατοι δὲ σύμπασαι, τοσαῦται τὸν ἀριθμὸν, ὅσαι περ αἱ ὑγιειναὶ δυσκρασίαι. εἰ δ᾽ οὐκ ἀρέσκει τινὶ τῶν ὑγιαινόντων τοὺς μὲν εὐκράτους τίθεσθαι, τοὺς δὲ δυσκράτους, οὗτος ἀναγκασθήσεται δυοῖν δογμάτων ἑλέσθαι θάτερον, ἢ διαπαντὸς ἅπαντας νοσεῖν, ἢ μίαν ἁπάντων εἶναι κρᾶσιν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἀκμαζόντων, γερόντων, παίδων, ἀθλητῶν, ἰδιωτῶν, ἐργατῶν, ἀργῶν, ἰσχυρῶν, ἀσθενῶν, ἀλλ᾽ ἑκάτερον ἄτοπον. ἀναγκαῖον οὖν

diſtinctio ab utrarumque rerum notione, ut in opere de demonſtratione oſtenſum eſt, primum exordium habitura eſt. Quae igitur ſalubris conſtitutionis corporis notio eſt, quae jam et inſalubris? Sana quidem corporis ſtructura illaeſas ſecundum naturam actiones habet, aegra vero laeſas. Proinde quum quis ſanus imbecilliores quidem, quam alius ſanitate fruens, functiones habet, nondum vero jam laeſas, intemperatior ſane eſt, ſed nondum aegrotat. Igitur inter ſalubres corporis habitus unus quidem eſt temperatiſſimus, octo vero intemperati. At morbus temperatus nullus eſt; intemperati vero omnes; tot numero, quot ſalubres intemperaturae. Quod ſi ex ſanis alios temperatos, alios intemperatos ſtatuere cuipiam non placeat, is alterum duorum dogmatum ſequi cogetur, vel omnes ſemper aegrotare, vel unam eſſe omnium temperiem, virorum, mulierum, juvenum, ſenum, puerorum, athletarum, privatorum, operariorum, in otio degentium, robuſtorum, imbecillium; ſed utrumque abſurdum eſt; ergo tertiam quan-

τρίτον εἶναί τι πλάτος ὑγείας, ὡς παμπόλλας ἐν αὐτῷ περιέχεσθαι διαφορὰς τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων, ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. οὕτω δὲ κἂν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἔχει. καὶ γὰρ οἰκία, καὶ ναῦς, καὶ σκίμπους, καὶ κιβωτὸς, ἱμάτιόν τε, καὶ ὑπόδημα, καὶ δίφρος, ἤτοι βέλτιόν ἐστιν, ἢ χεῖρον τῇ κατασκευῇ, πρὶν νοσεῖν. καὶ τρεῖς ταύτας ὑποθετέον ἡμῖν ἐστι κατασκευὰς σώματος ἅπασι τοῖς οὖσι, τὴν ἀρίστην, τὴν φαύλην, τὴν νοσοῦσαν. ἀλλ' ἡ μὲν ἀρίστη μία, τὸ χεῖρον γὰρ οὐκ ἐγγίγνεται τῷ τελεωτάτῳ· τῶν δὲ ἄλλων ἀμφοῖν οὐκ εὐαρίθμητον μὲν τὸ πλῆθος, αἱ διαφοραὶ δ' ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον.

Κεφ. ι'. Ὁπότ' οὖν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ γεγόναμεν, ἐπιστήσαντες αὐτὸν ἀναλάβωμεν ἐν κεφαλαίοις τὰ εἰρημένα. γνωσόμεθα γὰρ οὕτως, ὁπόσον τε τοῦ ζητουμένου τὸ εὑρημένον ἤδη, καὶ ὁπόσον ἔτι τὸ ὑπολειπόμενόν ἐστι. προὔκειτο μὲν ἡμῖν συστήσασθαι τέχνην ὑγείας ποιητικὴν, ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὡς ἡ οἰκοδομικὴ τῆς οἰκίας δημιουργική ἐστιν, ἀλλ' ὡς τοῦ διαφθειρομένου μέρους αὐτῆς ἐπανορθωτική.

dam fanitatis latitudinem effe oportet, ut plurimae in ea fanorum corporum differentiae in majoris et minoris ratione comprehendantur, ficht et in aliis omnibus habet. Etenim domus, et navis, et lectus, et arca, et veftimentum, et calceus, et currus, vel melius vel pejus ftructura eft, priusquam aegrotet. Atque hae tres corporis dispofitiones in omnibus nobis ftatuendae funt, optima, depravata et morbofa; fed optima quidem una eft, in perfectiffimum enim deterius non cadit, reliquorum duorum innumerabilis certe copia eft, habent autem differentias ratione pluris et minoris.

Cap. X. Quum igitur hucusque hac oratione pervenimus, ipfam coërcentes, quae dicta funt, ea per capita repetamus. Agnofcemus enim ita, et quid rei quaefitae jam inventum fit, et quid praeterea fuperfit. Nobis quidem propofitum eft, artem fanitatis effectricem conftituere, fed non ita eft, ut architectura, quae domum exftruit, fed ut partis ejus labefactatae emendatrix; quanquam

καὶ οὐδ' ἐνταῦθα πάντη τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ ζητούμενον ἦν ἐξευρεῖν, ἄχρι πόσου παραπλησίως οἰκοδόμῳ τὰ σφάλματα τοῦ σώματος ἐπανορθοῦσθαι δυνατός ἐστιν ὁ τὴν ὑγιαστικὴν τέχνην μεταχειριζόμενος. ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον εἰς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα προεγνῶσθαι τὴν φύσιν τοῦ σώματος, οὗ τὰ σφάλματα μέλλει θεραπεύειν ἡ τέχνη, διὰ τοῦτ' αὐτὸ ἐζητήσαμεν. εὑρόντες δ', ὡς ἐνέργειαί τε καὶ κατασκευαὶ μορίων εἰσὶ κατὰ φύσιν, ὧν ἀντιποιεῖσθαι χρὴ παντὶ τρόπῳ τῆς φυλακῆς τε καὶ τῆς ἐπανορθώσεως, ἐπειδὰν πάσχοιεν, ἐκ πόσων συμπληροῦται τὸ κατὰ φύσιν, ἐζητήσαμεν. εὑρόντες δ', ὡς τοῖς ὀργανικοῖς μορίοις ἐκ συνθέσεώς ἐστι τῶν ἐν αὐτοῖς ἁπλῶν ἡ οὐσία, τοῖς δ' ἁπλοῖς ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐφεξῆς καὶ περὶ τῶν καθ' ἑκάτερα νοσημάτων σκεψόμεθα. καὶ σχεδὸν ἡμῖν ὁ λόγος ἤδη τὴν γνῶσιν τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν σωμάτων ἐξεύρηκεν, [182] οὐδὲ ταύτην ἅπασαν, ἀλλ' εἶδός τι μόνον αὐτῆς, καὶ οἷον παράδειγμα. τὴν δὲ σύμπασαν

hic non eodem prorfus modo, verum id ipfum, quod quaeritur, erat invenire, quatenus fimiliter aedificatori corporis vitia emendare poteft, qui fanitatis tuendae artem profitetur. At quia ad haec omnia corporis naturam praenoffe neceffe eft, cujus vitia ars curatura fit; ideo hoc ipfum disquifivimus. Quum autem invenerimus, ut functiones et ftructurae partium fecundum naturam funt, pro quarum confervatione, et quum vitiatae fuerint emendationis omnibus modis propugnandum eft; ex quot compleatur quod fecundum naturam eft, quaefivimus. Quum autem compertum habuerimus, organicis partibus ex earum quae ipfis infunt fimplicium compofitione fubftantiam effe, atque fimplicibus ex quatuor elementis, deinceps utrarumque partium morbos confiderabimus. Ac jam fere corporum tum fanorum tum aegrotorum cognitionem ratio nobis invenit, neque hanc univerfam, fed fpeciem quandam duntaxat ipfius et velut exemplum. Atqui univerfam tum fanorum tum

οὐσίαν τῆς τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν σωμάτων ἐπιστήμης ἕξομεν, ἐπειδὰν ταῖς ὕλαις ἐμβιβάσωμεν τὰ εἴδη. χρὴ γὰρ οὐ μόνον, ὅτι θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ κερασθέντων ἕκαστόν τι γίγνεται μόριον, ἐγνωκέναι τὸν ἰατρὸν, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ εἶδος ἐπελθόντα, τίς μὲν ἡ τῶν ὀστῶν ἐστι κρᾶσις, ὁποία δ᾽ ἡ τῶν σαρκῶν τε, καὶ νεύρων, καὶ φλεβῶν, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων τῶν ἁπλῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ὀργανικῶν, ἥτις ἑκάστου μορίου σύνθεσις, οἷον χειρὸς, σκέλους, ἥπατος, θώρακος, πνεύμονος, καρδίας, ἐγκεφάλου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐχ ἁπλῶς τὰ γένη τε καὶ τὰς διαφορὰς τῶν νοσημάτων αὔταρκές ἐστι γιγνώσκειν, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἕκαστον μόριον, ὅπως γίγνεται ταῦτα. τοῦτο γὰρ ποιήσαντες ἐπιστήμην ἂν ἔχοιμεν ὑγιεινοῦ τε καὶ νοσεροῦ σώματος, οὐ κατὰ τὸ εἶδος μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ὅλην τὴν οὐσίαν, ἥτις ἐκ συναμφοτέρων ἐδείχθη συνίστασθαι, τοῦ τε εἴδους καὶ τῆς ὑποδεχομένης ὕλης αὐτό. κατάλοιπον δ᾽ ἐστὶ διελθεῖν, ὅπως ἄν τις ἐξιάσαιτο τά τε νοσήματα καὶ φυλάττοιτο τὴν ὑγείαν, ἅπερ ἐπιπλεῖστον

aegrotantium corporum scientiae substantiam habebimus, quum ipsi materiae species induxerimus. Oportet enim non solum medicum nosse, singulas quasque partes ex humido, frigido, sicco, calidoque mixtis procreari, verum etiam speciatim ipsas inspicere, quod ossium sit temperamentum, quale carnium, nervorum, venarum, et cujusque aliarum simplicium, similiter vero et organicarum, quae cujusque partis sit compositio, veluti manus, cruris, jecoris, thoracis, pulmonis, cordis, cerebri. Eadem ratione neque satis est simpliciter genera et differentias morborum cognoscere, sed etiam quomodo hi singulis partibus accidant. Id enim si fecerimus, scientiam sortiemur et sani et aegroti corporis non solum speciatim, sed et tota substantia; quae utrisque tum specie, tum materiam eam suscipiente constituitur. Reliquum vero est percensere, quomodo quis morbos curet, et sanitatem tueatur, quae in duobus operibus plenissime

μὲν ἐν δύο πραγματείαις διερχόμεθα, τῇ τε τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, καὶ τῇ τῶν ὑγιεινῶν. ἐνταῦθα δ', ὅσον ὑποδεῖξαι τὴν μέθοδον, αὐτῶν ἀρκεῖ μνημονεῦσαι.

Κεφ. ια'. Ἡ μὲν οὖν θεραπευτικὴ μέθοδος ἐκ τῆς τῶν ὑγιαινόντων τε καὶ νοσούντων σωμάτων ἄρχεται διαθέσεως. ἐπειδὴ γὰρ τὸ μὲν ὑγιαῖνον καθ' ὑπερβολὴν, ἄν θ' ὁμοιομερὲς, ἄν τ' ὀργανικὸν ᾖ, σύμμετρον πάντα ἐστὶν, ἄμετρον δὲ τὸ νοσοῦν, ἐπισκεπτέον αὐτοῦ τὴν ἀμετρίαν, ἥτις ποτ' ἐστίν. ἀνάγκη γὰρ εἶναι τὴν ἑτέραν ἐναντίαν αὐτῇ ἀμετρίαν. κατὰ μὲν τὰς τῶν ὁμοιομερῶν καὶ ἁπλῶν σωμάτων διαθέσεις ποιότητα, κατὰ δὲ τὰς τῶν ὀργανικῶν, εἰ μὲν εἴη κατὰ μέγεθος ἡ ἀμετρία τοῦ νοσήματος, ἕτερον ἐναντίον μέγεθος· εἰ δὲ κατὰ διάπλασιν, ἑτέραν ἐναντίαν διάπλασιν· οὕτω καὶ εἰ κατὰ θέσιν ἢ ἀριθμόν. ἐπὶ πάντων οὖν ἡ εἰς τὸ σύμμετρον ἐπάνοδος ἐκ τῆς ἀμετρίας ὑπὸ τῆς ἐναντίας ἀμετρίας ἔσται. χρὴ γὰρ οἷον ὁδόν τινα βαδίσαι τὸ παρὰ φύσιν ἔχον ἐν τῷ πρὸς τὴν φύσιν ἐπανέρ-

tractamus, nempe medendi methodo, et de ſanitate tuenda. At hic eorum meminiſſe ſufficit, quatenus methodum praemonſtrare poſſint.

Cap. XI. Itaque medendi methodus ex ſanorum aegrotorumque corporum affectu incipit. Quum enim ſumme ſanum, ſive ſimilare, ſive organicum fuerit, commoderatum omnino ſit, incommoderatum vero, quod aegrotat; inſpicienda eſt ipſius incommoderatio, quaenam haec ſit; neceſſarium enim eſt dari alteram huic contrariam incommoderationem: in ſimilarium quidem et ſimplicium partium affectibus qualitatem; in organicis vero, ſi in magnitudine fuerit incommoderatio morbi, aliam contrariam magnitudinem, ſi in conformatione, alteram contrariam conformationem; ita ſi in ſitu, vel numero. Proinde in omnibus ex intemperie ad commoderationem reditus a contraria incommoderatione futurus eſt. Nam quod praeter naturam affectum eſt, id dum ad naturam redit, veluti per viam quandam, eandemque, ſed e con-

Ed. Chart. II. [182.] Ed. Baf. I. (39. 40.)

χεσθαι, τὴν αὐτὴν μὲν, ἀλλ' ἔμπαλιν ὁδοιπορῆσαν. εἰ δ' ἔμπαλιν ἔρχεσθαι μέλλοι, διὰ τῶν ἐναντίων ἀφίξεται τῇ παρούσῃ διαθέσει. καὶ οὗτος ἂν εἴη κοινότατός τε καὶ γενικώτατος σκοπὸς ἁπάσης τῆς ἰάσεως τῶν νοσημάτων, τὸ ἐναντίον, ὥς που καὶ πρὸς Ἱπποκράτους εἴρηται, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα. κατὰ μέρος δὲ τὰ κατὰ μέρος ἐναντία, τῷ μὲν θερμῷ νοσήματι τὸ ψυχρὸν, τῷ δὲ ψυχρῷ τὸ θερμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῷ μὲν ξηρῷ τὸ ὑγραῖνον, τῷ δὲ ὑγρῷ τὸ ξηραῖνον. οὕτω μὲν ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν. ἐπὶ δὲ τῶν ὀργανικῶν, καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων αὐτοῖς γενῶν τεττάρων, τῆς νοσώδους ἀμετρίας τὴν ἐναντίαν χρὴ ἀντεισάγειν, ἄχρις ἂν ἐπὶ τὸ σύμμετρον καὶ κατὰ φύσιν ἔλθωμεν. οἷον εἰ ἐπετράφη τινὶ ἕλκει σὰρξ πλείων τοῦ κατὰ φύσιν, οὐ τὸ σαρκοῦν, οὐδὲ τὸ ἀνατρέφον, ἀλλὰ (40) τὸ καθαιροῦν τε, καὶ ἀφαιροῦν, καὶ διαβιβρώσκον, καὶ διαφθεῖρον ἁρμόττει προσφέρειν· ὥσπερ, εἰ καὶ κοῖλον ἕλκος ἔν τινι γένοιτο μέρει, σαρκωτικὸν προσφέρειν ἐκείνῳ.

trario tendentem, incedere oportet. Si vero ex diverfo inceffurum fit, per contraria praefenti affectui divertetur. Atque is fcopus communiffimus generaliffimusque univerfae curationis morborum fuerit, id contrarium, ut quibusdem in locis ab Hippocrate traditum eft: Contraria contrariorum funt remedia. Particularibus autem particularia funt contraria, calidum quidem frigido morbo, calido vero frigidum; fimiliter autem ficco quidem humidum, humido denique ficcum. Sic quidem in fimilaribus res fe habet. In organicis autem uniuscujusque praedictorum quatuor generum morbofae incommoderationi contrarium inducere oportet, donec ad commoderationem et naturalem ftatum pervenerimus; velut fi caro major, quam natura exigat, ulceri cuipiam excreverit, non id offerre congruit, quod carnem procreet, neque quod nutriat, fed quod eam exedat, aufe-rat, erodat atque corrumpat; quemadmodum, fi in parte aliqua cavum ulcus acciderit, huic farcoticum adhiben-

ἑκατέρου δ' εἰς τοσοῦτον ἡ χρῆσις, ὡς παύσασθαι τό τε πρῶτον, ὅταν εἰς τὸ σύμμετρον ἀφίκηται, πρὶν ὑπερβῆναι πρὸς τὸ ἐναντίον. [183] καὶ γὰρ τὸ ὑπερσαρκοῦν καθαιρῶν, εἰ μὴ σταίης ἐν τῷ συμμέτρῳ, κοῖλον ἀποδείξεις τὸ μέρος· ἀνατρέφων τε τὸ κοῖλον εἰ μὴ σταίης, κἀνταῦθα παύσαιο κατὰ τὸ σύμμετρον, ὑπερσαρκοῦν ἐργάσῃ. κατὰ μὲν δὴ τὸ γένος τοῦτο τῶν νοσημάτων, ἐν ᾧ τὰ μόρια πρὸς τὸ μεῖζόν τε καὶ τοὔλαττον ἐκτρέπεται, τὴν ἐπανόρθωσιν, ὡς εἴρηται, διὰ τῶν ἐναντίων ἐστὶ ποιητέον. καθ' ἕτερον δὲ γένος, ἐν ᾧ τῆς διαπλάσεως ἐξίσταται τῆς κατὰ φύσιν, ἐπειδὴ πλείους εἰσὶν αἱ κατὰ μέρος διαφοραὶ, καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἐξευρίσκειν τὸ ἐναντίον. οἷον εἴ τι μόριον ἑαυτοῦ κυρτότερον ἐγένετο, πρὸς τοὐναντίον ἀπάγειν αὐτὸ θλίβοντα καὶ ὠθοῦντα. τὰ δ' εἴσω θλιβέντα καὶ οἱονεὶ σιμωθέντα πρὸς τὸ ἐκτὸς ἐπανάγειν, ὥσπερ τὴν ῥῖνα. τὰ δ' ἀντὶ τραχέων λεῖα γενόμενα τραχύνειν, ὥσπερ γε καὶ ὅσα τραχέα λειαίνειν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα τὰς κοιλότητας, ἢ τοὺς πόρους, ἢ ὅλως τὰς διατρή-

dum eft; utrinsque vero eatenus ufus erit, ut tunc primum ceffes, quum ad commoderationem prius venerit, quam ad contrarium excedat. Etenim nifi excrefcentem carnem exedendo in commoderato ftatu conftitueris, cavam partem efficies. Item, nifi cavum reficiendo commoderate conftitueris ac fedaveris, excrefcentem efficies. In hoc fane morborum genere, quo partes ad majorem minoremque magnitudinem decedunt, per contraria, ut dictum eft, emendatio molienda eft. At in altero genere, quo partes a naturali conformatione deturbantur, quoniam complures funt particulares differentiae, fuum cujusque contrarium invenire decet. Exempli gratia, fi pars aliqua fe ipfa gibbofior evadit, in contrarium ftatum reducenda eft, premendo et impellendo; quae vero intro compreffa eft ac veluti refima, in exteriorem partem reducere, ut nafum, expedit. Quod fi pro afperis laevia facta funt, exafperare, quemadmodum et quae afpera laevigare convenit. Ita vero et quae cavitates, vel meatus, vel omnino foramina aut majora, aut mi-

σεις ἤτοι μείζους, ἢ ἐλάττους ἔσχεν, ἢ κενωτέρας τοῦ δέοντος, ἢ μεστοτέρας, ἢ συμπεφραγμένας ὑπὸ παχέων τε καὶ γλίσχρων ὑγρῶν, καὶ ταῦτα πρὸς τοὐναντίον ἀπάγειν, μέχρις ἂν ἐπὶ τὸ σύμμετρον ἀφίκηται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα κατὰ τὴν θέσιν ἐξέστη τοῦ κατὰ φύσιν, ἐπανάγειν αὐτὰ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν, ἔμπαλιν ἀπάγοντα· τὸ μὲν εἰς τὸ πρόσω χωρῆσαν ὀπίσω, τὸ δ' εἰς τὴν ὀπίσω χώραν μεταστὰν ἀνθέλκοντα πρόσω. καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἀντιθέσεις δύο, τήν τε ἄνω καὶ τὴν κάτω, καὶ τὴν ἔνθα καὶ ἔνθα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ δὲ, τοῦ κατὰ φύσιν ἀριθμοῦ τῶν μορίων διαφθαρέντος, εἰς νόσον ἐμπίπτει τὸ σύμπαν ὄργανον, εἰδέναι μὲν δήπου κἀνταῦθα χρὴ, τὸ μὲν ὑπερβολὴν εἶναι τοῦ ποσοῦ, τὸ δὲ ἔλλειψιν, ὡς κἀν τῇ κατὰ μέγεθος ἐξαλλαγῇ πρόσθεν εἴρηται, τὴν δ' ἴασιν, ὥσπερ ἐπ' ἐκείνης, ἐν ἀφαιρέσει τε καὶ προσθέσει γίνεσθαι. διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι μόρια μὲν ὁλόκληρα κατὰ τοῦτο τὸ γένος, ἐν ἐκείνῳ δὲ μέρη μορίων ἀφαιρεῖν τε καὶ προστιθέναι προσήκει.

nora, aut magis vacua quam oporteat, aut pleniora, aut a craffis lentisque humoribus obftructa habent, et haec ad contrarium, quousque ad commoderationem veniant, ducere oportet; quinetiam quae in fitu a naturali ftatu digreffae funt, eas ad priftinam naturam in contrarium impellendo reducere. Quae quidem pars in anteriorem regionem progreffa eft, retrorfum, quae vero in pofteriorem deflexit, ea ad anteriora retrahetur; ac in reliquis duabus oppofitionibus fimili modo, quae furfum, deorfum, quae hinc, illuc. Quod fi, naturali numero partium vitiato, totum organum in morbum incidat, fcire fane et hic oportet, aliud numeri exceffum quantitatis, aliud effe defectum, ut in magnitudinis mutatione prius dictum eft; curationem vero, ut illic, in ablatione adjectioneque confiftere. Sed eo differunt, quod in hoc morbi genere partes quidem integras, in illo vero partium portiones auferre vel adjicere conveniat.

Κεφ. ιβ'. Σκεπτέον δ' οὐκ ἐπὶ τούτου τοῦ γένους μόνον, ἀλλὰ κἀπὶ τῶν ἄλλων ὑπάντων ὧν δύναμις ἡμῖν ἐστιν ἐξεργάσασθαι τὴν ἔνδειξιν. ἡ γὰρ τοῦ νοσήματος ἰδέα τὸν τρόπον ἐνδείκνυται μόνον τῆς ἐπανορθώσεως, εἰ δὲ ἀδύνατός ἐστιν ἢ δυνατὸς, οὐκ ἔτι συνενδείκνυται. λαμβάνεται γὰρ ἐν ἁπάσαις ταῖς ποιητικαῖς τέχναις τὸ τοιοῦτον, οὐκ ἐκ τῆς ἐννοίας τῶν γενησομένων πραγμάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς δυνάμεώς τε καὶ ἀδυναμίας τοῦ δημιουργοῦντος αἰτίου, καὶ προσέτι τῆς κατὰ τὴν ὕλην εὐπορίας τε καὶ ἀπορίας. τὰ γοῦν αὐτὰ πράγματα τοῖς μὲν ἀδύνατα, τοῖς δὲ δυνατὰ καθίσταται, καὶ καθ' ἕτερον μὲν καιρὸν ἀδύνατα, καθ' ἕτερον δὲ δυνατά. αἴτιον γοῦν ἐστι τῶν περὶ τὸ σῶμα γινομένων ἐπ' ἀγαθῷ φύσις τε καὶ ἰατρός. ἀλλά τινὰ μὲν τῇ φύσει, τινὰ δὲ τοῖς ἰατροῖς ἐστιν ἀδύνατα. τῇ φύσει μὲν οστοῦν κατεαγὸς, ὡς παραλλάττειν αὐτοῦ τὰ μόρια καὶ διεστρέφθαι τὸ κῶλον, ἀδύνατον ὀρθῶσαι καὶ διαπλάσαι, τῷ δὲ ἰατρῷ δυνατόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ παραρθρῆσαν ἰατρῷ μὲν ἐμβαλεῖν δυνατὸν, ἀδύνατον δὲ τῇ φύσει. τὸ κοῖλον

Cap. XII. At considerandum venit non in hoc genere solum, sed in aliis quoque universis, quorum facultas nobis adest, ut indicationem exequamur. Nam morbi idea modum solum curationis indicat: an vero impossibilis sit, aut possibilis, non etiamnum simul indicat. Nam id in universis effectivis artibus, non ex rerum faciendarum notione, sed efficientis causae potentia ac impotentia desumitur, ac praeterea ex materiae copia inopiaque. Itaque res eaedem in his fieri, in illis minime possunt; et alio tempore fieri non possunt, alio possunt. Quae igitur circa corpus boni gratia fiunt, eorum causa tum natura, tum medicus existit. Sed quaedam naturae, quaedam vero medicis sunt impossibilia. Naturae quidem impossibile est os ita confractum, ut partes ejus aberrent membrumque distortum sit, erigere ac conformare; medico vero possibile: sic etiam luxatum medicus reponere potest, natura non potest. Cavum ulcus car-

δ᾽ ἕλκος σαρκῶσαι, τῇ φύσει μέν ἐστι δυνατὸν, ἀδύνατον δ᾽ ἰατρῷ, καθάπερ γε καὶ τὸ πέψαι τι τῶν ἡμιπέπτων τε καὶ ἀπέπτων. ἀλλὰ καὶ εἰς ταῦθ᾽ ὑπηρετεῖ τε καὶ συμπράττει τῇ φύσει ὁ ἰατρὸς, [184] καθαρὸν μὲν ἐργαζόμενος τὸ ἕλκος ἐπιθέσει φαρμάκου καθαίροντος, ἐπιφέρων δὲ τὰ συμμέτρως θάλποντα τοῖς πεφθῆναι δεομένοις. πολλὰ δὲ καὶ αὐτῇ τῇ φύσει τῶν ἔμπροσθεν ὑπ᾽ αὐτῆς ἀπεργασθέντων ἀδύνατον αὖθις ποιῆσαι, καθάπερ φλέβα, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ σύνδεσμον, καὶ νεῦρον, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα. τῆς οὖν θεραπευτικῆς μεθόδου πρῶτον μὲν ἐξευρεῖν, ὥσπερ εἴρηται, τὸν κοινὸν ἁπάντων σκοπὸν, ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα· δεύτερον δὲ, καθ᾽ ἕκαστον γένος ὑποτάξαι τἀναντία· τρίτον ἐπὶ τούτοις, σκέψασθαι, πότε μέν ἐστι δυνατὸν ἡμῖν ἢ τῇ φύσει τῷ κατὰ τὴν ἔνδειξιν ὑπηρετῆσαι σκοπῷ, πότε δὲ ἤτοι παντάπασιν ἀδύνατον, ἢ κατὰ χρόνον ἀδύνατον, ἢ ἐκ μέρους ἀδύνατον.. καὶ εἴη ἂν οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἐν ᾗ γε χρὴ γεγυμνάσθαι τὸν ἐξευρήσοντα

ne replere natura poteſt, medicus non poteſt; ſicut ex ſemicoctis aut crudis aliquid concoquere. Sed et in his medicus naturae famulatur opitulaturque, mundum quidem ulcus efficiens medicamento purgante impoſito, illis autem, quae egent concoctione, afferens ea, quae commoderate calefaciant. Multa vero ipſa natura, quae prius effecerit, denuo generare non poteſt, ut venam, arteriam, ligamentum, nervum et id genus alia. Itaque primum ad medendi methodum pertinet, ut dictum eſt, communem omnium ſcopum invenire, qui eſt, contraria contrariorum eſſe remedia. Secundum vero, in unoquoque genere contraria ordine collocare. Tertium poſtea, conſiderare, quando quidem natura vel nos ſcopo poſſimus inſervire, quem indicatio ſuggerit; quando rurſus utrisque eſt vel omnino impoſſibile, vel certo tempore impoſſibile, vel partim impoſſibile. Atque non minima haec naturalis ſpeculationis portio fuerit, in qua exercitatum eſſe oportet eum, qui invenerit in

τὸ δυνατόν τε καὶ ἀδύνατον ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐσομένων. αἱ πραγματεῖαι δέ εἰσιν αἱ τοῦτο διδάσκουσαι δύο, ἥ τε περὶ ζωογονίας ὀνομαζομένη, καθ᾽ ἣν, ὅπως ἐκ σπέρματός τε καὶ καταμηνίου τὴν γένεσιν ἔχει τὸ κυούμενον, ἐπισκεπτόμεθα, καὶ ἡ λοιπὴ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων. ἐν μὲν γὰρ τῷ περὶ τῆς φύσεως τοῦ σπέρματος ἐπισκέψαι φανεῖταί σοι πάντως, ὑποβαλόντι τὴν σκέψιν ἀποδεικτικῇ μεθόδῳ, ταῦθ᾽, ἅπερ ἡμῖν ἀπεδείχθη, τὸ γεννᾶσθαι τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ κυουμένῳ μόρια, τῆς διαπλαττούσης αὐτὰ δυνάμεως ὕλῃ χρωμένης αὐτῇ τῇ τοῦ σπέρματος οὐσίᾳ. καὶ εἴπερ τοῦτ᾽ ἐξεύροις, οὐκ ἂν ἔτι θαυμάσαις, εἰ μηδὲν τῶν τοιούτων ἡ φύσις ὕστερόν ποτε δύναται δημιουργεῖν. ἐν δὲ τῷ περὶ φυσικῶν δυνάμεων ἐπισκοπεῖσθαι τὴν περὶ τῶν γεγενημένων διοίκησιν, ὡς κἀντεῦθεν εὐπορῆσαί σε τῆς εὑρέσεως, ὧν δυνατόν ἐστι τῇ φύσει ποιεῖν, αὐτῇ τε κατὰ μόνας, ὑπηρετουμένῃ τε πρὸς τῶν ἰατρῶν, ὧν τ᾽ ἀδύνατον. ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, καθ᾽ ὃν ἐπισκεπτόμεθα περὶ τῆς τῶν δημιουργικῶν αἰτιῶν δυνάμεως καὶ τῆς τῶν ἀποτελουμένων

unoquoque quid praeſtari, quid ſecus poſſit. Porro commentarii duo id perdocent; alter, qui de animantis generatione inſcribitur, quo disceptamus, qua ratione foetus ex ſemine et menſtruali ſanguine ortum habet; ac reliquus de naturalibus facultatibus. In libro enim de ſeminis natura conſideranda eſſe videbuntur tibi omnino, ſpeculationem demonſtrativae methodo ſubjicienti, haec, quae nobis demonſtrata ſunt, complures in foetu concepto partes, facultate ipſas conformante materia ipſa ſeminis ſubſtantia utente, procreari. Et ſi hoc inveneris, non miraberis amplius, ſi nullam ipſarum natura poſtea aliquando poſſit creare. At in libro de naturalibus facultatibus generatarum dispenſationem intueberis, ut inde copiam tibi compares inventionis rerum, quas natura tum per ſe ac ſeorſim, tum medicorum miniſterio poſſit efficere, quasque non poſſit; in illo loco, in quo de cauſarum efficientium facultate disceptamus et perfectarum par-

οὐσίας, ἐξευρήσεις ἅπαντα τὰ δυνατὰ καὶ ἀδύνατα. οἷον εἰ δυνατὸν, ἀπολλυμένου χόνδρου, γεννᾶσθαι πάλιν ἕτερον χόνδρον, ἢ ἀντ' αὐτοῦ τι παραπλήσιον. οὕτω δὲ καὶ ὀστοῦν εἰ δυνατὸν ἕτερον ποιῆσαι τοῦ μετὰ τὴν ἀποκύησιν ἀπολλυμένου, ἤ τι παραπλήσιον αὐτῷ· καὶ εἰ συμφῦναι τὸ νευρῶδες τοῦ διαφράγματος, ἢ τὴν καρδίαν, ἢ τὸ ἧπαρ, ἢ ὅλως ὁτιοῦν τῶν ἄλλων μορίων. ἐμοὶ δὲ οὐ καιρὸς ἐνταῦθα διέρχεσθαι πάντα. οὐ γὰρ εἰς ἓν τοῦτο τὸ βιβλίον ἐγχωρεῖ τὴν ὅλην ἰατρικὴν καταθέσθαι, οὐδὲ τοῦτ' ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος ἔσπευδεν, ἀλλὰ τὰς μεθόδους εἰπεῖν, ἐνδείξασθαί τε περὶ τῆς συστάσεως τῆς τέχνης, ἐκ τίνων τε καὶ πόσων ἀρχῶν, καὶ κατὰ τίνας ὁδοὺς γίγνεται. καταπαύσας οὖν ἐνταῦθα τὸν ἐνεστῶτα λόγον, εἰς ἕν τε κεφάλαιον ἀναβαλὼν, προσθήσω τῷ πρόσθεν ἤδη συνεστῶτι μέρει τῆς τέχνης. ὡς γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν σωμάτων εἶδος ἐξευρόντες ἠξιοῦμεν ἐν ταῖς κατὰ μέρος ὕλαις αὐτὸ θεάσασθαι πάσαις, οὕτω καὶ νῦν, ὑπὸ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τῶν σκοπῶν εὑρημένων, εἰς τὰς

tium ſubſtantia, reperies, quaecunque fieri poſſint, et quae non poſſint. Ut, ſi, cartilagine deperdita, aliam regenerari cartilaginem ſit poſſibile, an pro ea aliquid conſimile. Sic autem et os utrum poſt conceptionem perditum alterum, an ei quippiam ſimile conſtrui queat. Item an nervoſa ſepti transverſi ſubſtantia coaleſcere, an cor, an jecur, vel univerſe quaecunque caeterarum partium. Omnes ſane percenſere, tempus mihi non eſt. Neque enim tota medicina hoc uno libello comprehendi poteſt, neque id ab initio ſtuduit oratio, ſed methodos quasdam recenſere, demonſtrareque de conſtitutione artis, ex quibus et quot principiis quibusque viis ipſa fiat. Abſoluto igitur hic praeſenti ſermone ac in ſummam redacto, prius jam conſtitutae artis parti nonnulla adjiciam. Quemadmodum enim in illo ſanorum aegrotorumque corporum ſpecie inventa, in particularibus materiis univerſis ſpectare ipſam voluimus; ita inventis a medendi methodo ſcopis, in particulares materias

κατὰ μέρος ὕλας ἐμβιβάζειν αὐτοὺς ἀξιώσομεν, ἵνα γνῶσιν, ὅσα τε δυνατὸν γίγνεσθαι κατ᾽ αὐτήν εἰσιν, ἢ ἐκ μέρους, ἢ κατά τινα χρόνον, ὅσα τ᾽ ἀδύνατον παντάπασιν· ἐπισκοπεῖσθαι δὲ κἀνταῦθα τὴν πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας ἀναλογίαν. (41) ὡς γὰρ εἴ τις, ἐξ ὀπτῶν πλίνθων γεγενημένης οἰκίας, εἶτα πεπονθυίας κατά τι μέρος, ἐπανορθοῦσθαι τοῦτο κελεύσειεν, ἐξαιροῦντας μὲν, ὅσαι πεπόνθασι τῶν πλίνθων, εἰς δὲ τὸν ἐκείνων τόπον ἐντιθέντας ἑτέρας ἀπαθεῖς, ἀναγκαῖον ἔσται τῷ δημιουργῷ κατασκευάζειν πρότερον ἑτέρας ὁμοίας ταῖς πεπονθυίαις, ἔτι τε πρὸς τούτῳ τὴν ἐπιτηδείαν ὕλην οὐκ ἔχοντος παρασχεῖν τοῦ δεσπότου τῆς οἰκίας, ἀδύνατον εἶναι λέγειν τὴν [185] ἐπανόρθωσιν· οὕτως ἔχει κἀπὶ τοῦ νῦν προκειμένου σκέμματος. ἀπορίᾳ γὰρ τῆς ὕλης οὐδὲν ἐξ ὑστέρου ποιεῖν ἡ φύσις οἵα τ᾽ ἐστὶν, ὧν ἐκ σπέρματος ἐν τῷ διαπλάττειν τὸ ζῶον ἐποίησεν.

Κεφ. ιγ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἴρηται, προσθῶμεν τῷ λόγῳ τὸ λεῖπον, ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἐξευρίσκοντες τὰ βοηθήματα. τὰς μὲν γὰρ οἷον

ipfos inducere dignabimur, ut nota fint, quae per eam aut ex parte, aut aliquo tempore fieri poffunt, quaeque omnino non poffunt. At hic ad alias artes analogia confideranda eft. Ut enim, fi quis ex coctis lateribus domum exftructam, dein aliqua parte affectam emendari jufferit, auferendo quidem, quicunque laefi funt lateres, in illorum vero locum illaefos reponendo, neceffarium prius eft opifici alios affectis fimiles extruere, ac etiamnum praeterea, fi materiam idoneam aedium dominus praeftare non poffit, reparationem effe impoffibilem affeverare: ita in hac propofita fpeculatione res fefe habet. Nam materiae penuria nullum eorum, quae ex femine natura in animali formando conftruxit, rurfus conftruere non poteft.

Cap. XIII. Quum autem de his abunde dictum fit, quod fermoni deeft, id adjiciamus, ea, de quibus paulo ante differuimus, inveniendo remedia. Etenim veluti ge-

γενικὰς αὐτῶν ἰδέας διήλθομεν, ὡς χρὴ τὰ μὲν ψύχειν, τὰ δὲ θερμαίνειν, τὰ δὲ ὑγραίνειν, τὰ δὲ ξηραίνειν. οὗτοι γὰρ ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν οἱ σκοποὶ, καθάπερ ἐν τοῖς κατὰ τὸ πηλίκον, ἤτοι καθαίρειν ἢ ἀνατρέφειν, οὕτω δὲ κἀν τοῖς κατ᾽ ἀριθμὸν, ἢ ἐξαιρεῖν ὅλον, ἢ γεννᾷν. ἐν δὲ τοῖς κατὰ διάπλασιν εἰς τὰ κατὰ φύσιν ἐπαναγαγεῖν σχήματα, καὶ κενοῦν τὰ πεπληρωμένα, καὶ πληροῦν τὰ κεκενωμένα, καὶ τὰς ἐμφράξεις ἐκφράττειν, καὶ τας ἀναστομώσεις συνάγειν, καὶ τὰ μεμυκότα, καὶ πεπυκνωμένα προς τοὐναντίον ἐπιστρέφειν, τὰ μὲν ἀναστομοῦντα, τὰ δὲ ἀραιοῦντα. οὕτω δὲ κἀν τῷ κατὰ τὴν σύνθεσιν νοσήματι πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν ὁ σκοπὸς, κἀν τῷ τὴν ἕνωσιν λελύσθαι κόλλησιν ἐργάζεσθαι τῶν κεχωρισμένων. ἀλλ᾽ ἐν ἅπασι τούτοις ἐξευρίσκειν ὕλας βοηθημάτων οὐ μικρόν ἐστι μόριον τῆς τέχνης. οἷον εὐθέως ἐπὶ τῶν παραλλαττόντων ἄρθρων, ἐπειδὴ συμβαίνει μὴ μόνον ὀπίσω καὶ πρόσω, καὶ ἔνθα καὶ ἔνθα μεταχωρεῖν τὸ ἐξιστάμενον, ἀλλὰ καὶ προς τὸν ἄνω τόπον ὑπὸ τῆς τῶν μυῶν συντονίας ἀνέλκεσθαι, διττῆς

nerales ipforum ideas recenfuimus, oportere alia refrigerare, alia calefacere, alia humectare, alia exiccare. Hi namque in fimilaribus fcopi funt, veluti in his vitiata quantitate eam vel auferre, vel reficere. Ita vero et in his numero vitiatis vel totum detrahere, vel generare. In his denique conformatione vitiata, eam ad naturales figuras reducere, repleta vacuare, vacua replere, obftructiones aperire, aperta contrahere, conniventia et denfata in contrarium convertere, illa aperiendo, haec rarefaciendo. Sic autem in compofitionis morbo fcopus eft ad naturalem ftatum reducere, in foluta unitate diductarum partium conglutinationem moliri. Verum in omnibus his auxiliorum materiam invenire, non parva eft artis portio; velut ftatim in luxatis articulis, quum contingit non modo in pofteriora et anteriora, et in dextra ac finiftra prolabi luxatum, fed etiam in fuperiorem locum a mufculorum contentione

κινήσεώς ἐστι τοῖς ἐμβάλλουσιν ἡ χρεία, πρώτης μὲν τῆς κάτω, δευτέρας δὲ τῆς εἰς τὴν οἰκείαν χώραν ἀποθέσεως. καὶ διὰ τοῦτο χωρὶς ἀντιτάσεως ἀδύνατον γενέσθαι τὴν ἐμβολήν. εἰς δὲ τὴν ἀντίτασιν ὅτι μὲν ἰσχυροτέρων ἀντιλήψεών τε καὶ τάσεών ἐστι χρεία, πρόδηλον ἅπαντι. ποιεῖν δ' αὐτὰ ἐνίοτε διὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν ἀδυνατοῦντες, ὄργανα πρὸς τοῦτ' ἐξευρήκαμεν ἐπιτήδεια. τὰ πολλὰ δ' αὐτῶν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόθεσιν τῶν ἐξηρθρηκότων συμπράττει. καὶ ταῦτα πάντα τὰ ὄργανα τῶν βοηθημάτων ὗλαι τινές εἰσιν, ὥσπερ καὶ τὰ ἁρμοζόμενα πάντα, καὶ τὰ φάρμακα, καὶ τὰ ἐδέσματα, καὶ τὰ πόματα, καὶ ἁπλῶς ὅσα προσαγόμενα τῷ σώματι τὰς εἰρημένας διαθέσεις εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγει. χρὴ τοίνυν πεπραγματεῦσθαι καὶ περὶ τῆς τούτων ὕλης τὸν ἰατρὸν, συμβιβάζοντα τοὺς εἰρημένους ἔμπροσθεν σκοποὺς τῇ χρήσει τῶν ὑλῶν, ἵνα μή ποτε πλανηθῇ ὅμοιόν τι πάθος τοῖς οἰομένοις, ὅσα μὲν δεῖται ψύχεσθαι, πᾶσιν αὐτοῖς ἁρμόττειν ὕδωρ ψυχρὸν, ὅσα δὲ θερμαίνεσθαι, θερμὸν, οὐκ εἰδόσιν, ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς

revelli, duplici motione opus est iis, qui in locum articulos reponunt, prima quidem deorsum, altera vero in sedem propriam repositione, atque idcirco sine tensione opposita reductio fieri non potest. Ad oppositam vero tensionem validarum apprehensionum tensionumque usum esse cuique manifestum est. At quum interdum nostris manibus ea nequeamus efficere, instrumenta ad hoc idonea invenimus, sed ipsorum pleraque ad luxatorum repositionem inserviunt. Atque haec omnia instrumenta remediorum materiae quaedam sunt, quemadmodum et quae conveniunt omnia, medicamenta, edulia, potiones, ac universe quaecunque corpori admoventur, commemoratas affectiones in naturalem statum revocant. Oportet itaque medicum in horum materia versatum fuisse, qui praedictos scopos materiarum usui accommodet, ne interdum quodam habitu deceptus sit iis simili, qui frigidam conferre censent omnibus refrigerandis, et calidam calefaciendis, ignorantes, frigidam aliquando ex

ἐνίοτε καὶ τὸ ψυχρὸν θερμαίνει, καὶ τὸ θερμὸν ψύχει. πλεῖστα δὲ περὶ τῆς ἐν τούτοις ἅπασι μεθόδου κατὰ τὴν περὶ φαρμάκων πραγματείαν λέγονται. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ τοῦτο προσθῶμεν, ὡς ἅπαν τὸ τοιοῦτον γένος τῆς ὕλης τῶν βοηθημάτων ἐν προσφερομένοις, καὶ ποιουμένοις, καὶ κενουμένοις, καὶ τοῖς ἔξωθεν προσπίπτουσι κεῖται, δι' ὧν ἁπάντων ὁ συνιστάμενος τὴν τέχνην διεξελθὼν καὶ τῆς κατὰ μέρος ὕλης ἁπάσης ἐπιστήμην ἔχων οὐ μόνον τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τῆς χρήσεως οὕτως ἂν εἴη συμπεπληρωκὼς ἅπαντα τὰ ὑγιεινὰ τῶν αἰτίων, ὡς μηδὲν λείπειν αὐτῷ πρὸς τὴν τῆς θεραπευτικῆς τέχνης σύστασιν, εἰς δύο κεφάλαια τούτων ἁπάντων ἀναγομένων, εἴς τε τὴν γνῶσιν τῶν σωμάτων, οἷς προσάγεται τα βοηθήματα, καὶ αὐτὴν την τῶν βοηθημάτων φύσιν.

Κεφ. ιδ'. [186] Ὑπόλοιπον δ' ἂν εἴη πράττειν αὐτῷ μέλλοντι τὰ κατὰ τὴν τέχνην, ἐξευρῆσθαί τινα διαγνωστικὴν θεωρίαν ἁπασῶν τῶν διαθέσεων, καὶ μάλισθ' ὅσαι περὶ τὰ κατὰ βάθος μόρια συνίστανται. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα τοῦ τυχόντος ἐστὶν ἐξευρεῖν ἑκάστου τῶν μορίων, ἢ τῶν ἁπλῶν,

accidente calefacere et calidam refrigerare. Plurima sane de horum omnium methodo in opere de medicamentis tractantur. Id autem praesenti sermoni apponemus, universum hoc materiae praesidiorum genus in offerendis, faciendis, evacuandis atque extrinsecus incidentibus consistere; quae si omnia artem constituens discusserit, et particularem universae materiae scientiam habuerit, non solum facultatis, sed et usus, ita universas causas sanitatis, ut nihil ipsi ad medentis artis constitutionem desit, absolverit, omnibus his in capita duo redactis, corporum, quibus auxilia adhibentur, cognitionem et ipsam auxiliorum naturam.

Cap. XIV. Enimvero qui, quae sunt artis, facturus est, ipsi reliquum erit, ut quandam omnium sibi affectuum dignoscendorum facultatem inveniat, eorumque maxime, qui altis partibus insident. Neque enim hic obvii cujusque est singularum partium, vel simplicium, vel

ἢ τῶν ὀργανικῶν, τὴν νοσώδη διάθεσιν, ὅταν ἐν τῷ βάθει τύχῃ κείμενον. ἀλλὰ κἀνταῦθα μεθόδῳ τινὶ χρὴ πειρᾶσθαι τὸ πεπονθὸς ἐξευρίσκειν ἅμα τῇ περὶ αὐτὸ διαθέσει, περὶ ἧς εἴρηται καὶ ἡμῖν ἑτέρωθι διὰ πλειόνων. ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπασῶν μεθόδων ἐνταῦθα τὰ κεφάλαια διήλθομεν, οὕτω καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ πρῶτόν γε, διὰ τίνος γένους τῶν παρὰ φύσιν ἐλπίζειν χρὴ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ποιήσασθαι. τρία γάρ ἐστι τὰ σύμπαντα γένη τῶν παρὰ φύσιν, ἓν μὲν, αἱ διαθέσεις αἱ βλάπτουσαι τὴν ἐνέργειαν· ἕτερον δὲ, τὰ τούτων αἴτια· καὶ τρίτον, τὰ συμπτώματα. τὰ μὲν οὖν αἴτια κυριώτατα μὲν, ὅταν ἐνεργῶσι, ταύτης τῆς προσηγορίας ἀξιοῦται. λέγεται μέντοι γε πολλάκις, εἰ καὶ μηδέπω μηδὲν ἐνεργεῖ, κατ' αὐτὸ τὸ δύνασθαι μόνον, οἷον καὶ ἡ ἀπεψία νόσων αἰτία λέγεται, κἂν μηδέπω νοσάζῃ. καλῶ δὲ ἀπεψίαν οὐ μόνον τῆς ἐν γαστρὶ πέψεως τὴν ἀποτυχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀγγείοις τε καὶ ἥπατι, καὶ κατὰ τὸν ὄγκον σύμπαντα.

organicarum, quum in alto fitae fuerint, morbofum affectum invenire. Attamen et hic methodo quadam partem affectam fimul cum ejus affectu comminifci conandum eft, de qua pluribus et a nobis alibi dictum eft; verum ficut aliarum omnium methodorum capita hic perluftravimus, ita de his quoque differere neceffe eft; ac primum, quo eorum quae praeter naturam funt affectuum genere ipforum cognitio fperanda fit, inftruere. Tria namque univerfa funt eorum, quae praeter naturam dicuntur, genera. Unum, affectus actionem laedentes; alterum, illorum caufae; tertium, fymptomata. Itaque principaliffimae quidem caufae, quum agunt, hanc appellationem merentur; dicuntur tamen multoties caufae, etiamfi nondum quicquam agant, eo dumtaxat quod agendi facultate polleant; ut cruditas morborum caufa dicitur, licet morbum nondum intulerit. Voco autem cruditatem non folum fruftratam in ventriculo concoctionem, fed in vafis quoque, jecinore, corporisque

τῶν δὲ συμπτωμάτων τὸ γένος εἰς τρεῖς τέμνεται διαφορὰς, τὴν βλάβην τῶν ἐνεργειῶν, τὰ συμβεβηκότα τοῖς σώμασι, τὰς τῶν ἐκκρινομένων ἀμετρίας. ἁπάντων δὲ τούτων αἰτία τοῦ σώματός ἐστιν ἡ διάθεσις, ἣν εἴτε νόσον, εἴτε πάθος ὀνομάζοι τις, οὐ διοίσει. γνωρίζεται δ' εἰκότως ὑπὸ τῶν συμπτωμάτων, αἰτίας γε λόγον ἔχουσα πρὸς αὐτά. ἔνια μὲν οὖν αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται ταῖς διαθέσεσιν, ἔνια δ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἤτοι πλειστάκις, ἢ σπανιάκις, ἢ ἀμφιδόξως. ὥσπερ αὖ πάλιν ἕτερα συμπτώματα, τα μὲν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ διαφορᾷ τῆς διαθέσεως, τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὰ δ' ἀμφιδόξως, τὰ δὲ σπανίως. ὅσα μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῷ νοσήματι συμπτώματα, παθογνωμονικὰ προσαγορεύεται, καὶ ταῦθ' ἡγεῖσθαι χρὴ γνωρίσματα βέβαια τῶν νοσημάτων ὑπάρχειν. ὅσα δ' ουκ ἐξ ἀνάγκης, ἤτοι τῆς διαφορᾶς ἐστι τοῦ νοσήματος, ἢ τοῦ ἤθους, ἢ τοῦ μεγέθους ἐνδεικτικά. δείξω δ' ἐπὶ παραδείγματος ἑνὸς ἑκάστου τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν, ἵν' ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ἔχῃς γυμνάζειν σεαυτὸν ὁμοίως ἐν ἅπασι κατὰ τὴν

mole univerfa. Symptomatum genus in tres fecatur differentias, actionum laefionem, fimplices quae corporibus accidunt qualitates, eorum quae excernuntur incommoderationem. Omnium vero horum caufa corporis eft affectus, quem five quis morbum appellet, five affectionem, nihil intereft. Cognofcitur autem merito ex fymptomatis caufae rationem ipforum refpectu obtinere. Quaedam enim ex ipfis neceffario affectus fequuntur, quaedam non neceffario, fed vel faepe, vel raro, vel ambigue: quemadmodum rurfus alia fymptomata affectus differentiam ex neceffitate fequuntur, quaedam ut plurimum, quaedam incerto, quaedam raro. Quae jam ex neceffitate morbum fequuntur fymptomata, pathognomonica, hoc eft affectuum indicatoria, nuncupant. Atque hae certae morborum notae cenfendae funt. Quae vero non neceffario, vel morbi differentiam, vel morem, vel magnitudinem indicant. Sed exemplo quodam cujusque praedictorum vim oftendam, ut eo adjutus fimiliter in

αὐτὴν μέθοδον. ὑποκείσθω φλεγμαίνειν ὁ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκὼς ὑμήν. ἔστι δὲ δήπου τοῦτο τὸ πάθος ἡ φλεγμονὴ, συμπτώματα μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔχουσα τὸν παρὰ φύσιν ὄγκον, ἔρευθος, ὀδύνην, ὧν οὐχ ὑποπίπτει νῦν τὰ δύο, λείπεται δὲ τὸ ἄλγημα μόνον, ὃ κατὰ τὰς πλευρὰς ἐρείδει νυγματῶδες γιγνόμενον. ἀλγεῖ μὲν οὖν ὁ ἄνθρωπος, ὅτι φλεγμονὴ τὸ πάθος. ἡ δὲ ἰδέα τῆς ὀδύνης νυγματώδης, ὅτι καὶ ἡ οὐσία τοῦ πεπονθότος ἐστὶν ὑμενώδης. κατὰ δὲ τὴν πλευρὰν ἐρείδει, διότι ἐν ταύτῃ κεῖται τὸ πεπονθός. καὶ μὲν δὴ καὶ μέχρι πλείστου διήκει, διότι καὶ αὐτὸς ὁ ὑπεζωκὼς ἐπὶ πλεῖστον ἐκτέταται. πυρετὸς δ' ἐξ ἀνάγκης ἕπεται (42) διά τε τὸ πάθος καὶ τὴν θέσιν τοῦ πεπονθότος· ὧν ἐὰν ἀπῇ θάτερον, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει πυρετός. οὐδὲ γὰρ [187] ἐὰν ὁ δάκτυλος φλεγμαίνῃ, πάντως πυρέττουσιν, ὅτι πόῤῥω τῆς καρδίας. οὐδ' ὅταν οὖν ὁ ὑπεζωκὼς μὲν πάθῃ, τὸ πάθος δ' ἤτοι σκίῤῥος, ἢ οἴδημα τύχῃ. καὶ μὴν καὶ ἡ δύσπνοια τῶν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθησάντων

omnibus eadem methodo te ipſum exerceas. Supponatur igitur membrana coſtas ſuccingens inflammatione laborare. Affectus hic inflammatio eſt, ſymptomata quidem neceſſario habens tumorem praeter naturam, ruborem, dolorem; quorum duo jam non ſubincidunt, ſolus autem dolor relinquitur, qui coſtis incumbens punctorius concitatur. Dolet igitur homo, quod inflammatio affectus ſit, doloris autem ſpecies pungens eſt, quod affectae partis ſubſtantia membranoſa ſit. Pleurae vero incumbit, quia illa afficitur: quin etiam dolor latiſſime ſpargitur, quod membrana coſtas ſuccingens plurimum extenſa ſit. Febris autem ex neceſſitate ſequitur, tum propter affectum, tum propter partis affectae ſitum, quorum alterum ſi abſit, febris neceſſario non ſequetur. Neque enim ſi digitus inflammatione laboret, continuo febris invadit, quoniam procul a corde ſitus eſt. Neque quum membrana ſuccingens affecta fuerit, mox affectus vel ſcirrhus, vel oedema contingit; quanquam difficultas ſpirandi ex iis ſit,

ἔσται τῷ πεπονθότι τόπῳ, διότι μέρος ἐστὶν ἀναπνευστικοῦ τινος ὀργάνου. τὸ μέντοι τῆς δυσπνοίας εἶδος οὐ διὰ τὸ μέρος, ἀλλὰ διὰ τὸ πάθος ἔσται. κωλύει γὰρ ἡ ὀδύνη διεστάλθαι μέχρι πλείστου τὰ τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα. προκαταλύει τοιγαροῦν τῆς ἀναπνοῆς τὴν ἐνέργειαν, οὐδέπω τῆς χρείας πεπληρωμένης, ὅθεν ἀναγκάζεται διὰ τάχους ἐπὶ τὴν δευτέραν ἐνέργειαν ἰέναι, μηκέτ' ἠρεμοῦντα τοσοῦτον, ὅσον ὅτ' ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἦν, καὶ οὕτω γίγνεται τὸ πνεῦμα μικρὸν καὶ πυκνόν. ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν σφυγμῶν ἀλλοίωσις ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τῇ φλεγμονῇ τοῦ ὑπεζωκότος, ἥ τ' ἀχώριστος τῶν πυρετῶν, καὶ ἡ κατὰ τὴν τοῦ πεπονθότος ἰδέαν. σφύζουσι γὰρ αὐτοῖς αἱ ἀρτηρίαι, διότι μὲν πυρέττουσι μεῖζον, καὶ θᾶττον, καὶ πυκνότερον, ὅτι δὲ νευρῶδες τὸ φλεγμαῖνον, ἅμα τάσει τε καὶ σκληρότητι. ταῦτα μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τὰ συμπτώματα τῇ φλεγμονῇ τοῦ ὑπεζωκότος. ἐξ ἀνάγκης δὲ κἀκ τῶν ἑπομένων ἕν τι, ἤτοι γε ἐπὶ τὴν πεπονθυῖαν

quae neceſſario partem affectam ſequuntur, quia ſpirabilis cujusdam inſtrumenti portio eſt. Atqui ſpirandi difficultatis ſpecies non propter partem, ſed ob affectum erit; dolor enim reſpirationis inſtrumenta plurimum diduci prohibet; ideoque actionem reſpirationis, uſu nondum expleto, prius diſſolvit. Unde ad ſecundam actionem celeriter accedere neceſſitas eſt, non amplius tantum quietis intermittendo, quantum in naturali ſtatu; atque ſic ſpiritus parvus et frequens redditur. At et pulſuum alteratio ex neceſſitate membranae coſtas ſuccingentis inflammationem comitatur, tum quae a febribus, tum quae ab affectae partis ſpecie non ſeparatur. Arteriae namque ipſis, quod quidem febricitent, majorem, celeriorem et frequentiorem pulſum edunt, quia vero nervoſa pars eſt, quae inflammatione infeſtatur, eum tenſione ſimul ac duritie. Haec igitur neceſſario ſuccingentis membranae inflammationem ſymptomata ſequuntur. Unum autem eſt ex his, quae neceſſario ſequun-

πλευρὰν ἢ κατάκλισις ἧττον ἐπώδυνός ἐστιν, ἢ ἐπὶ τὴν ἀντικειμένην, ἢ ἐπ' ἀμφοτέρας παραπλησίως. διπλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ὑπεζωκότος, εἰ μὲν οὖν τὸ περὶ τοῖς ὀστοῖς ἔξωθεν αὐτοῦ μέρος ἰσχυρότερον φλεγμαίνοι, ῥᾷον ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον κατακλίνονται, θλίβονται γὰρ ἐπὶ τοῦ πεπονθότος· εἰ δὲ τὸ ἕτερον τὸ ἔνδον, ὅπερ ὡς τὰ πολλὰ συμβαίνειν εἴωθεν, ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον ὀδυνῶνται μᾶλλον κλινόμενοι· κρέμαται γὰρ αὐτοῖς τὸ φλεγμαῖνον· εἰ δ' ἐπὶ τὸ πεπονθὸς, ἧττον, οὔτε γὰρ θλίβεται πρὸς τοῖς ὀστοῖς, οὔτε κρέμαται, ἀλλ' ἀμφοῖν γε τούτοις ἠλευθέρωται, καὶ κατὰ θατέρου τοῦ ἀπαθοῦς ἐστήρικται. παθόντων δὲ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ ὑπεζωκότος, ὁμοίως ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς πλευραῖς κλίνονται. καὶ μὲν δὴ καὶ τῷ διήκειν τὸ ἄλγημα τοῖς μὲν εἰς ὑποχόνδριον, ἐνίοις δ' εἰς κλεῖν, διά τε τὴν φύσιν τοῦ πεπονθότος γίνεται μορίου, καὶ τὸ τῆς φλεγμονῆς σύμπτωμα τὸ ἐκτείνεσθαι τὴν ὀδύνην. ἐπεὶ γὰρ ἄχρι τε τῶν κλειδῶν ὁ ὑπεζωκὼς ἀνήκει, καὶ κατὰ τοῦ διαφρά-

tur, decubitus vel in latus affectum, qui minus eſt dolorificus, vel in oppoſitum, vel in utrumque ſimiliter. Nam quum duplex ſuccingens membrana ſit, ſi quidem exterior ejus pars oſſibus incumbens validiore inflammatione laboret, facilius in oppoſitum latus reclinant. Etenim in affecta parte premuntur. Si vero altera interior aegrotet, quod ut plurimum accidere conſuevit, in oppoſitum recumbentes vehementius dolent, quod pars inflammata ipſis pendeat; quod ſi in affectam partem, minus; non enim haec ab oſſibus premitur, neque ſuſpenſa eſt, ſed ab utroque libera eſt, et ſuper alterum illaeſum affirmata. Utrisque vero ſuccingentis membranae partibus affectis in utrumque latus aequaliter decumbunt. At vero quod dolor quibusdam ad hypochondrium perveniat, aliis ad claviculam, id tum propter partis affectae naturam ſit, tum quia inflammationis ſymptoma dolorem intendat. Quoniam enim ad claviculas usque membrana ſuccingens aſcendit, et totum ſeptum transverſum,

γματος ἅπαντος, τῶν μὲν ἄνω μερῶν αὐτοῦ φλεγμαινόντων, ἡ κλεὶς κατασπᾶσθαι δοκεῖ, τῶν κάτω δ', εἰς ὑποχόνδριον ἐξήκει τὸ ἄλγημα. μικρὰν οὖν χρὴ πάνυ κατὰ τὰ μέσα τῶν πλευρῶν γενέσθαι τὴν φλεγμονὴν, ἵν' εἰς μηδέτερον ἐξήκηται, ὡς ἥ γε μεγάλη πρὸς ἄμφω διικνεῖται. καὶ μὴν καὶ τὸ διιδροῦσθαί τινα καὶ ἀποχεῖσθαι τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου λεπτὸν ἰχῶρα διά τε τὸ νόσημα γενήσεται καὶ τὸ μόριον, ὥσπερ καὶ τοῖς ἐν τῷ στόματι φλεγμαίνουσιν ἅπασι συμπίπτει καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἐξ ἐπιῤῥοῆς τε γὰρ τῶν ὑγρῶν ἡ φλεγμονὴ, καὶ τὸ μέρος ἀραιὸν, οὐχ ὥσπερ τὸ δέρμα πεπιλημένον τε καὶ πυκνόν. ὅταν μὲν οὖν πολλή τε ἅμα καὶ λεπτὴ κατὰ τὸ φλεγμαῖνον ἡ ὑγρότης ὑπάρχῃ, καὶ τὸ μόριον ἀραιὸν, πλεῖστον ἀποχεῖται πρὸς τὸ ἐκτός· ὅταν δ', ἔμπαλιν ὀλίγον τε ᾖ καὶ παχὺ τὸ ῥεῦμα, καὶ τὸ σῶμα πυκνὸν ἐλάχιστον. τουτὶ δ' ἐλάχιστον ἐρεθίζει μὲν εἰς βῆχα, πτύουσι δὲ οὐδέν· ὥσπερ γε κἀπειδὰν πλεῖστον γίνηται, βήχουσί τε πλεῖστα καὶ ἀναπτύουσιν οὐκ ὀλίγα. καὶ εἴη ἂν τὸ μὲν βήττειν ἀχώριστον τοῦ πάθους, τὸ δὲ πτύειν ἐπὶ

ubi fuperiores ejus partes inflammantur, jugulum deorfum revelli videtur, ubi inferiores, dolor ad hypochondrium pervenit. Igitur exiguam plane inflammationem in coftarum medio excitari oportet, ne in alterutram partem pertingat, ut magna in ambas pervenit. Quinetiam quod nonnulla refudent, ac tenuis ex inflammata parte fanies effluat, tum propter morbum, tum propter partem eveniet, quemadmodum in omnibus oris partibus inflammatis et oculis accidit. Siquidem et ex humorum influxu inflammatio fuboritur, et pars rara eft, non, ut cutis, conftricta denfaque. Quum igitur copiofus fimul ac tenuis in inflammata parte humor fubfiftit, et pars rara eft, plurimum foras effunditur; quum vero e contrario pauca fit et craffa fluxio, corpusque denfum, pauciffimum; quod autem eft pauciffimum, ad tuffim quidem irritat, nihil autem expuitur; quemadmodum, fi fluxio fiat copiofiffima, et plurimum tuffiunt aegri, et non pauca expuunt. Ac tuffis ab hoc affectu infeparabilis eft; excre-

τῷ βήττειν οὐκ ἀχώριστον μὲν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ γιγνόμενον. εἰ μέντοι γε ἀναπτύοιεν, ἐξ ἀνάγκης μὲν χρωσθήσεται τὸ σίελον, οὐ μὴν ἀεί γε ταὐτῷ χρώματι, διότι μηδ' ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μέρει τῆς αὐτῆς ἀεὶ φύσεώς ἐστι τὸ περιττόν. [188] ὅταν μὲν οὖν αἱματῶδες ἢ χολῶδες ὑπάρχῃ, τοιοῦτον δ' ἐν πλευρίτισι τοὐπίπαν ἐστί τὸ τὴν φλεγμονὴν ἐργαζόμενον ῥεῦμα, κέχρωσται τὸ σίελον αὐτοῦ ὀῤῥῷ ὑπὸ τοῦ περιεχομένου χυμοῦ κατὰ τὸ φλεγμαῖνον· ἐρυθροὶ μὲν, ὅταν αἱματικὸν ὑπάρχῃ τὸ ῥυὲν εἰς τὸν ὑπεζωκότα· ξανθοὶ δ', ὅτε πικρόχολόν ἐστιν. εἰ μέντοι φλεγματώδης χυμὸς πρῶτον σφηνωθεὶς τε καὶ διασαπεὶς αἴτιος καθίσταται τοῦ τὴν φλεγμονὴν ἐργασαμένου ῥεύματος, τηνικαῦτα ἀποπτύουσιν ἀφρώδη. πτύουσι δὲ καὶ μέλανά ποτε, κατοπτηθέντος τοῦ ῥεύματος, ἄν θ' αἱματικὸν, ἄν τε πικρόχολον ᾖ. συνενδείξεται οὖν τὰ τοιαῦτα πάντα τῇ τε τοῦ πεπονθότος μορίου διαγνώσει καὶ τῇ τοῦ πάθους τὴν διαφορὰν τοῦ ῥεύματος. ὥστ' ἐκ τῶν εἰρημένων εὔδηλον, ὡς καὶ τὴν οὐσίαν

atio vero poſt tuſſim non inſeparabilis, verum ſaepe contingit. Si igitur expuant, ſputum neceſſario colorabitur, non tamen eodem perpetuo colore, quia nec in parte inflammata ejusdem ſemper naturae eſt excrementum. Quum igitur cruentum vel bilioſum extiterit, (talis autem in pleuritide plerumque fluxio eſt, quae inflammationem efficit) coloratum eſt ſputum ipſius cruore refuſo ab humore, qui in parte inflammata continetur: rubrum ſane, quum, quod in ſuccingentem membranam defluit, id cruentum eſt: flavum, quum bilioſum eſt. Si vero pituitoſus humor primum et impactus et putrefactus fluxionis inflammationem generantis auctor fuerit, tunc ſpumoſa expuunt; expuunt autem et nigra nonnunquam fluxione exaſſata, ſive cruenta, ſive telioſa fuerit. Haec igitur omnia una cum affectae partis ipſiusque affectus dignotione fluxionis differentiam indicabunt. Quare ex his, quae dicta ſunt, conſtat, tum cujusque partis aegrotae ſubſtan-

ἑκάστου τῶν πεπονθότων μορίων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπίστασθαι καὶ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν εἰς τὴν τῶν νοσημάτων τε καὶ νοσούντων τόπων εὕρεσιν. ὅτι δ' οὐδὲν διαφέρει λέγειν, ἢ θέσιν, ἢ σύνθεσιν, ἢ πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, εὔδηλον εἶναι νομίζω, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω.

Κεφ. ιε'. Εὔδηλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστὶν, ὡς καὶ τὴν ἐνέργειάν τε καὶ τὴν χρείαν ἑκάστου τῶν μορίων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπίστασθαι· καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰς τῶν νοσημάτων τε καὶ συμπτωμάτων γενέσεις· εἰς δὲ τοῦτο καὶ τὰς ποιούσας αἰτίας τὰ νοσήματα. πρός τε γὰρ τὴν διάγνωσιν ἑκάστου τῶν πεπονθότων μορίων ἅμα ταῖς διαθέσεσι καὶ πρὸς τὰς τοῦ νοσήματος αὐτοῦ διαφορὰς ἀναγκαῖα φαίνεται ταῦτα. καὶ τὸ μέγεθος δὲ καὶ τὸ ἦθος ἑκάστου τῶν νοσημάτων ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων λαμβάνεται. τὸ μέγεθος μὲν, ἔκ τε τοῦ κατὰ τὴν διάθεσιν αὐτῶν μεγέθους καὶ τῶν ἑπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. τὸ δὲ ἦθος, ἔκ τε τῆς διαφορᾶς τοῦ νοσήματος καὶ τῶν ἑπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. εὐθέως γοῦν ἐπὶ τοῦ προκειμένου παραδεί-

tiam, tum communionem cum vicinis neceffario effe cognofcendam ad morbi ejusque laborantis loci inventionem. Quod autem nihil referat, fitum, vel compofitionem, vel cum aliis focietatem communionemque dicere, quis ignorat?

Cap. XV. Ex praedictis autem liquet, quod tum actionem tum ufum fingularum partium fcire fit neceffarium; ad haec etiamnum morborum et fymptomatum generationes; poftea caufas etiam morbos efficientes. Etenim haec ad cujusque partis affectae ac una ipfius affectus dignotionem et ad morbi ipfius differentias neceffaria videntur; fed et magnitudo et uniuscujusque morbi mores ex his ipfis deprehenduntur; magnitudo quidem et ex ipforum affectus magnitudine, et ex fymptomatis illum confequentibus; mores autem ex morbi differentia et fymptomatis eum comitantibus. Statim enim in propofito exemplo melancholicus

γματος ὀλεθριώτατος μέν ἐστιν ὁ μελαγχολικὸς ἐπικρατῶν χυμὸς, ὅτι τε κακοηθέστατος αὐτός ἐστι, καὶ διαβρωτικώτατος καὶ δύσπεπτος καὶ δυσεκκάθαρτος, ὅτι τε πλείστης ἐστὶ θερμασίας ἐνδεικτικὸς, ὑφ᾽ ἧς κατοπτηθεὶς ἐγένετο. πάντων δ᾽ ἐπιεικέστατος ὁ αἱματικὸς, ὡς ἂν γλυκύτατός τε καὶ εὐπεπτότατος ὤν. οἱ δ᾽ ἄλλοι δύο χυμοὶ μεταξὺ τῶν εἰρημένων εἰσὶν, ἁπλότητός τε καὶ κακοηθείας. τῶν συμπτωμάτων δὲ, τὸ μὲν μηδὲν ἀναπτύειν ὀλέθριον, ὅτι τε δεδέσθαι δηλοῦν πρὸς τῆς φλεγμονῆς τὸ ῥεῦμα, καὶ ὅτι διὰ τὸ μένειν ἔνδον ὅλον διαφθαρήσεται. τὸ δ᾽ ἀναπτύειν ἀπόνως τε καὶ ῥᾳδίως ἐπιεικέστατον. εἰ δὲ δὴ καὶ τὸ πτυόμενον εἴη πεπεμμένον, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπιεικέστατον. ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τοὺς σφυγμοὺς συμπτώματα τὸ ἦθος δηλοῖ τοῦ νοσήματος. ἤδη δὲ καὶ τἄλλα, ὅσα κατὰ συμπάθειαν ἐπιγίνεται, παραφροσύναι τε, καὶ κώματα, καὶ ἀνορεξίαι, καὶ οὖρα, καὶ διαχωρήματα τοῖα καὶ τοῖα γιγνόμενα. γυμναστέον οὖν ἡμῖν ἐστιν ἐν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις, εἰ διαγνωστικοὶ βουλόμεθα γενέσθαι νοσήματός τε καὶ μορίου

humor, quum exuperat, perniciofiffimus eft, quod is maxime malignus plurimum erodat, aegre concoquatur et vix expurgetur, quodque copiofiffimi caloris fit index, a quo affatus dicitur. Omnium vero mitiffimus fanguineus humor eft, quod dulciffimus et concoctu facillimus exiftat. Reliqui duo humores inter hos dictos confiftunt medii, in fimplicitate et malignitate. Ex fymptomatis, nihil prorfus expuere perniciofum; tum quod detineri ab inflammatione ipfum fluorem indicet; tum quod intus manendo totus corrumpatur. At citra laborem et ex facili excreare faluberrimum eft. Si vero jam fputum coctum fuerit, hoc etiamnum quam faluberrimum eft. Caeterum pulfuum fymptomata morbi morem repraefentant, atque jam alia omnia, quae ex confenfu contingunt, deliria, fopores, faftidium, urinae, dejectiones hoc aut illo modo factae. Proinde exercere nos oportet in his omnibus praedictis, fi morbum, partem

πεπονθότος, ἤθους τε καὶ μεγέθους, καὶ διαφορᾶς τῆς κατ᾽ αὐτά. ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ τούτων ἡμῖν ὑπάρξει καὶ τὸ προγιγνώσκειν, εἰς ὅ τι τελευτήσει τὸ νόσημα καὶ ἡ τῶν βοηθημάτων ἐπιδέξιος χρῆσις. ἡ μὲν γὰρ πρόγνωσις ἀναίτιόν τε τὸν ἰατρὸν ἀποφαίνει τῶν (43) θανάτων, εὐπειθεῖς [189] τε παρέχει τοὺς κάμνοντας, ἐκ πολλῶν τε προδιδάσκει τὸν καιρὸν τῶν βοηθημάτων. ἡ δὲ τῶν βοηθημάτων χρῆσις ἐπιδέξιος ὅτι μὲν αὐτὸ τὸ κυριώτατόν ἐστι τῆς τέχνης, ἐφ᾽ ᾧ σύμπας ὁ λόγος ὥρμηται, πρόδηλον παντί. πῶς δὲ ἐκ τῶν προειρημένων περιγίγνεται, μετ᾽ ὀλίγον εἰρήσεται. νυνὶ μὲν γὰρ ἐπιθεῖναι βούλομαι πρότερον οἷς διεξήειν τὸ τέλος. ἡ γὰρ τῶν νοσημάτων ἅμα τοῖς δεδεγμένοις αὐτὰ μορίοις διάγνωσις ἐφ᾽ ἑνὸς μὲν ἤδη μοι παραδείγματος εἴρηται· προσθεῖναι δὲ ἕτερόν τι παραπλήσιον οὐδὲν χεῖρον. ἡ γάρ τοι τῶν ἐκκρινομένων ἰδέα διδάσκει πολλά, συνῆπται δ᾽ αὐτῇ τὸ σῶμα, ἐξ οὗ τὴν ἔκκρισιν ὁρῶμεν γιγνομένην, ὡς ἐξ ἀμφοῖν συνιόντων ἔνδειξιν μίαν γίγνεσθαι βεβαίαν. ὑμενώδους γάρ, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐκκριθέντος σώματος, ἡ μὲν

affectam, morem, magnitudinem et eorum differentiam velimus dignoscere; ex his vero ipsis praesagire licebit, quo morbus desinet, et dexter auxiliorum usus. Etenim praesagia medicum mortis non auctorem declarant, aegrosque reddunt obtemperantes et ex multis remediorum occasionem praedocent. Quod autem dexter remediorum usus id artis quidem sit praecipuum, a quo universus sermo manaverit, omnibus manifestum est. At qua ratione ex praedictis praesagia comparentur, paulo post dicetur. Nunc etenim his, quae exposui, finem prius imponere volo. Nam morborum et eos suscipientium partium dignotio in uno nobis exemplo declarata est; adjicere vero aliud quoddam simile nihil mali fuerit. Nam eorum, quae excernuntur, idea permulta docet. Cum ipsa autem concurrit, unde excretionem fieri cernimus; ut ex ambobus coëuntibus stabilis una indicatio proveniat. Membranoso etenim verbi gratia corpore excreto, indicatio

ἐξ αὐτοῦ τοῦ φανέντος ἔνδειξις ἡλκῶσθαί τι τοιοῦτον ἐνδείκνυται μέρος, ὡς ἐπιπολῆς ὑμενώδη φύσιν ἔχειν, ἀφωρισμένον δὲ αὐτὸ δηλοῦν ἀδυνατεῖ. τὸ μέντοι τῆς ἐκκρίσεως χωρίον ἐπ' αὐτὸ τὸ πεπονθὸς ποδηγεῖ. κάτω μὲν γὰρ διαχωρῆσαν ἐντέρου δηλοῖ τὴν ἕλκωσιν, ἄνω δὲ ἐμεθὲν γαστρὸς, ἀναβηχθὲν δὲ τῶν ὑπαλειφόντων τὰς τραχείας ἀρτηρίας ὑμένων, οὐρηθὲν δὲ ἤτοι κύστεως, ἢ τοῦ κατὰ τὸ αἰδοῖον πόρου. αὐτά τε οὖν ταῦτα καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ κατὰ συμπάθειάν τε καὶ πρωτοπάθειαν κάμνοντα σώματα διακρίνειν ἀλλήλων προσήκει τῇ τε ἡγεμονίᾳ καὶ ἀκολουθίᾳ, καὶ τῷ μεγέθει τε καὶ τῇ σμικρότητι καὶ προσέτι τῇ τῶν κακούντων ἑκάτερον αἰτίων προσόδῳ. πολλοὶ γοῦν ἐπὶ στομαχικαῖς διαθέσεσιν ἤτοι τοῦ ἐγκεφάλου εἰς συμπάθειαν ἀχθέντος ἐν μελαγχολικοῖς ἐγένοντο συμπτώμασιν, ἢ τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τοῖς τῶν ὑποχεομένων. ἀλλ' ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐάν τις ἀκριβῶς προσέχῃ τὸν νοῦν, εὑρήσει ταῖς ἀπεψίαις τε καὶ ταῖς τῶν περιττωμάτων ἀθροίσεσιν ἐν στόματι κοιλίας ἑπόμενα τὰ εἰρημένα παθήματα, καὶ συμπαροξυνόμενά τε τοῖς

quidem ex eo, quod apparet, talem partem exulceratam esse indicat, quae in summo membranae naturam obtineat; id autem separatum significare nequit, attamen excretionis ad affectam partem nos deducet. Quod etenim deorsum dejectum est, intestini ulcerationem innuit, sursum vero vomitu rejectum ventriculi, tussiendo redditum membranarum, quae asperas arterias integunt, at mictum vel vesicae vel qui in pudendo est meatus. Has igitur ipsas partes, ac praeterea quae per consensum et primario affectu laborant, ab invicem discernere convenit principatu, consequentia, magnitudine et parvitate, insuperque accessione causarum utrumque depravantium. Multi siquidem ob stomachi affectum, vel cerebro consentiente, vel oculis suffusione laborantibus, melancholiae symptomatis infestantur. At si quis animum diligenter adhibeat, commemoratos affectus cruditates et excrementa in ventriculi orificio collecta sequi deprehendet; atque eosdem simul intendi cum illis, quae os ventriculi laedunt,

βλάπτουσι τὸ τῆς γαστρὸς στόμα, καὶ συγκαθιστάμενα τοῖς ὠφελοῦσι. ἀλλ' οὐ πρόκειταί μοι τὰ νῦν ἅπαντα τὸν ὑπὲρ τῶν πεπονθότων μερῶν λόγον διέρχεσθαι, ὥσπερ οὐδ' ἄλλο τι τῶν κατὰ τὴν τέχνην ὁλόκληρον, ἀλλ' ἐνδείξασθαι μόνον τὴν μέθοδον αὐτῆς τῆς εὑρέσεως, καὶ ὅπως τῷ τέλει τῆς τέχνης συνῆπται. καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸν καθ' ἕκαστον γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐν ἁπάσαις, τὰς ὑπὲρ αὐτῶν γεγραμμένας ἡμῖν ἐννοίας ταῖς πραγματείαις ἀναλεγόμενον. ὅπερ οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰς τὰ παρόντα προσθέντες, ἀπαλλάξομεν ἐπὶ τὰς εἰρημένας μεθόδους· κἀνταῦθα τὸ εἶδος νόμιζε τοῦ πράγματος ὑπάρχειν· ἐπειδὰν δὲ ταῖς ὕλαις ἐμβιβασθῇ, ὅλην τὴν οὐσίαν, ὅταν ἅπαντα διέλθω τὰ κατὰ μέρος, ὥσπερ νῦν ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων ἐποίησα, καὶ τοῦτ' ἂν σοι τὸ μέρος εἴη τῆς τέχνης ὁλοκλήρως συνεστηκός.

Κεφ. ιϛ'. Ὑπόλοιπον δ' ἐστὶν ὑποδεικνύειν, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐπιδέξιον χρῆσιν τῶν βοηθημάτων ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι τὴν οὐσίαν ἀκριβῶς τοῦ θεραπευομένου μορίου, καὶ τὴν διάπλασιν, καὶ τὴν θέσιν. ἡ μὲν οὖν οὐσία διδάσκει

et remittere cum his, quae hoc juvare dicuntur. At universam de affectis partibus tractationem transigere in praesentia mihi propositum non est, quemadmodum nec aliud quicquam eorum, quae in arte medica absoluta sunt; verum solam inveniendi ipsa methodum ostendere ac quomodo ea fini artis conjuncta sit. Atqui necessarium est, ut variis se modis quisque exerceat in omnibus nostris commentariis. Quod igitur in rem praesentem requiritur, apponentes, ad methodos commemoratas discedemus; atque hic rei formam esse censeto; ubi vero materiis inducta fuerit, totam substantiam, quum omnia particulatim recensuero, sicut modo in paucis exemplis factitavi, et haec tibi artis integra pars erit.

Cap. XVI. At superest, ut demonstremus, ad commodum remediorum usum accuratam partis, quam curamus, substantiae, conformationis ac situs cognitionem esse necessariam. Substantia namque docet primos mor-

τὰ πρῶτα νοσήματα τὰ κατὰ δυσκρασίαν, εἰς ὅσον ἐξέστηκε τοῦ κατὰ φύσιν, ἄχρι πόσου τε θερμαντέον ἐστὶν ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ψυκτέον, καὶ ξηραντέον, καὶ ὑγραντέον. ἡ δὲ διάπλασις αὐτά τε τὰ καθ᾽ ἑαυτὴν διδάσκει νοσήματα, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ συνενδείκνυται τὸ [190] μέγεθος αὐτῶν. εἰς ὅσον γὰρ ἕκαστον ἐξέστηκε τοῦ κατὰ φύσιν, εἰς τοσοῦτον ἥκει μέγεθος. ἅμα δὲ τῷ μεγέθει καὶ τὸ μέχρι πόσου, διὰ τῶν ἐναντίων ἐπανάγειν αὐτὸ χρὴ πρὸς τὸ κατὰ φύσιν, ἐξ αὐτοῦ λαμβάνεται. ταῦτα μὲν οὖν ἀνάλογον τοῖς κατὰ δυσκρασίαν. αἱ δὲ ἐμφράξεις τε καὶ σφηνώσεις τούτου εἰσὶ γένους, ἴδιον δὲ ἐξαίρετον ἐνδείκνυται, τὸν τρόπον τῆς κενώσεως ἐκ τῶν στομάτων, καὶ διὰ τῶν σχημάτων, ἃ κέκτηται τὸ θεραπευόμενον ὄργανον. ἐπικοινωνεῖ δὲ τοῦτο τοῖς ὑπὸ τῆς θέσεως ἐνδεικνυμένοις, ὑπὲρ ὧν ἤδη λέγωμεν. ὅσα μὲν οὖν ἐν αὐτοῖς ἀνάλογόν ἐστιν εἴς τε τὴν τοῦ μεγέθους διάγνωσιν εἴς τε τὸ ποσὸν τῆς τῶν βοηθημάτων χρήσεως, οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν. ὅσα δ᾽ ἐξαίρετα, λεκτέον ἐφεξῆς, ἐπειδὴ καὶ ἡ χρεία μεγίστη πρὸς τὰς θερα-

bos, qui in intemperie confiftunt, quantum a naturali ftatu recefferint, quantumque ipfos fingulos calefacere, refrigerare, exiccare et humectare oporteat. Conformatio vero ipfos per fe morbos docet, de quibus antea dictum eft, et eorum magnitudinem fimul indicat; nam quantum quodque a naturali ftatu deceffit, tantum accedit magnitudo, una vero cum magnitudine et id quod adusque quantum ipfa quae decefferunt ad naturam per contraria reftituenda fint, ex ipfa deprehenditur. Itaque haec proportione morbis in intemperie refpondent; obftructiones autem et conftipationes hujus funt generis. At proprium eximiumque evacuationis modum oftendit ex ofculis et figuris, quas fortitum eft quod curatur organum. Id autem cum iis communicat, quae a fitu indicationem habent, de quibus jam dicamus. Quae igitur inter ea proportionem habent ad magnitudinis dignotionem, aut ad remediorum ufus quantitatem, non opus eft dicere. Quae vero eximia ac praecipua funt, ea deinceps docenda, quoniam

πείας αὐτῶν ἐστι μιγνυμένων ταῖς ἀπὸ τῆς διαπλάσεως ἐνδείξεσιν. ἔσται δὲ κἀνταῦθα ὁ λόγος ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων ὑπὲρ τοῦ γνῶναι τὴν μέθοδον. ἔμφραξίς ἐστι μὲν ἕν τι τῶν ὀργανικῶν παθῶν· ἐγγίγνεται δὲ ἐν ἥπατι μάλιστα διὰ τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐνέργειαν. αἱ γὰρ ἀπὸ τῶν πυλῶν φλέβες εἰς ἅπαντα τοῦ σπλάγχνου τὰ σιμὰ κατασχιζόμεναι συνάπτουσι τοῖς ἐν τοῖς κυρτοῖς ἀδήλοις αἰσθήσει στόμασι. ἀναφέρεται δ' ἐκ τῆς κοιλίας τροφὴ πᾶσα πρὸς ἕνα τόπον τοῦ ἥπατας, ὃν ἀπ' αὐτοῦ τοῦδε τοῦ νῦν εἰρημένου πύλας ὀνομάζουσιν. οὔτε γὰρ εἰς τὰς πόλεις εἰσελθεῖν τις δύναται, πρὶν διελθεῖν τὰς πύλας, οὔτ' εἰς ἧπαρ ἀφικέσθαι, πρὶν ἐν τούτῳ γενέσθαι τῷ χωρίῳ. διανέμεται δ' ἐντεῦθεν εἰς τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ἅπαντα, κἄπειτα δι' ὧν εἰρήκαμεν περάτων εἰς τὸ κυρτὸν μεταλαμβάνεται. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν ἐστι, διά τε τὴν τῶν ὁδῶν στενότητα καὶ τὸ πλῆθος τῆς διερχομένης οὐσίας ἐμφράξεσι συνεχέσιν ἁλίσκεσθαι τὸ σπλάγχνον. ἴασις οὖν

et uſus ad curationem eorum eſt maximus, quae indicationibus a conformatione ſumptis immiſcentur; quin et hic paucis exemplis, ut methodum cognoſcamus, ſermo futurus eſt. Obſtructio ſane unus quidam eſt organicorum morborum, potiſſimum vero jecori tum propter ejus ſtructuram, tum ob actionem accidit. Etenim venae, quae a portis in totam viſceris cavam partem distribuuntur, oſculis earum, quae in gibba ſunt, ſenſum latentibus cohaerent. Defertur autem totum alimentum ex ventriculo ad locum unum hepatis, quem ab eo, quod modo dictum eſt, portas appellant. Nemo enim in civitatem ingredi poteſt, niſi portas primo transeat; neque alimentum ad jecur pervenire, priusquam in hoc loco fuerit; inde vero in totam jecoris cavam partem distribuitur, ac deinde per dictos venarum terminos in gibbum transſumitur. Nihil igitur mirum eſt, viſcus hoc crebris obſtructionibus ob viarum anguſtiam et ſubſtantiae permeantis copiam corripi. Harum igitur cu-

αυτῶν ἔσται, πρὶν μὲν πολλὰς γενέσθαι καὶ πυρέττειν τὸν ἄνθρωπον, ἡ τῶν λεπτυνόντων ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων προσφορά. πολλῶν δὲ γενομένων, οὐκ αὐτὴ μόνον, ἀλλα καὶ ἡ κένωσίς ἐστιν, ἥντινα δι' ὧν χρὴ ποιεῖσθαι χωρίων, ἥ τε διάπλασις ἐνδείξεται τοῦ σπλάγχνου καὶ ἡ θέσις. ἐκ τούτων γοῦν ὁρμώμενοι, τὰ μὲν ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος ἐπ' ἔντερον προτρέψομεν, ὅσα δ' ἐν τοῖς κυρτοῖς ἐστι, δι' οὔρων ἐκκενώσομεν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὸν θώρακα καὶ τὸν πνεύμονα περιέχεται, κενοῦσθαι δεόμενα, παρά τε τῆς διαπλάσεως αὐτῆς καὶ τῆς θέσεως ἐδιδάχθημεν ἐκκαθαίρειν διὰ βηχῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα κατα τὸν ἐγκέφαλον, ἐπὶ τὰς ῥῖνας ἕλκειν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἡ τῶν φλεγμαινόντων μορίων ἴασις ἐκ θέσεώς τε καὶ διαπλάσεως λαμβάνεται. ἔστι μὲν γὰρ καὶ τούτων ὁ πρῶτος σκοπὸς ἡ κένωσις τοῦ χυμοῦ τοῦ κατασκήψαντος εἰς τὸ φλεγμαῖνον. ὅπως δ' ἐκκενοῦν αὐτον χρὴ, τῶν κατεχόντων ὀργανικῶν μορίων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. παρ' αὐτῶν γοῦν διδασκόμενοι, τὰ μὲν εἰς ἰσχίον κατασκήψαντα ῥεύματα διὰ

ratio fuerit, antequam plures augeantur et homo febricitet, eduliorum et medicamentorum attenuantium oblatio. Multis autem adauctis, non modo ipſa, ſed et vacuatio curabit, quam quibus locis aſtrui oporteat, tum viſceris conformatio, tum ſitus demonſtrat. Ex his igitur procedentes, quae in cavis quidem hepatis ſunt, ea ad inteſtinum impellemus, quae vero in gibbis exiſtunt, per urinas vacuabimus: ſimili modo et quae in thorace et pulmone continentur, ſi vacuanda ſint, a conformatione ac ſitu didicimus per tuſſes expurgare: ſimili modo et quae in cerebro haerent, ad nares trahere. Non minus autem partium inflammatione laborantium ſanatio ex ſitu et conformatione ſumitur. Etenim et horum primus ſcopus eſt humoris in partem inflammatam decumbentis evacuatio. Quomodo autem hic evacuandus ſit, continentium organicarum partium natura docet. Ab his igitur inſtituti, fluxiones in coxam decumbentes per venas poplitis et tali vacuabimus,

τῶν κατ' ἰγνύα τε καὶ σφυρὰ φλεβῶν ἐκκενώσομεν, ὥσπερ γε καὶ ὅσα κατὰ τὰς μήτρας ἴσχεται. τὰ δὲ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα διὰ τῆς ἔνδον κατ' ἀγκῶνα φλεβός. τὰ δὲ κατὰ κεφαλήν τε καὶ τράχηλον ἐκ τῆς ὠμιαίας. ἡ γὰρ τῶν ἐγγυτάτων τε καὶ κοινῶν τῷ πεπονθότι μορίῳ φλεβῶν κένωσις ἀρίστη τε καὶ ῥάστη. καὶ τὸ διαφορεῖν δὲ τὸ φλεγμαῖνόν ἐστι μὲν δήπου καὶ αὐτὸ τὴν ἐκ τοῦ νοσήματος ἔνδειξιν ἔχον. ὑπαλλάττεται δ' ἐν τῇ κατὰ μέρος τῶν βοηθημάτων χρήσει τὴν παρὰ τῆς θέσεως τοῦ πεπονθότος μορίου προσλαμβάνον ἔνδειξιν. ὅσα μὲν γὰρ ἐπιπολῆς κεῖται, τοιοῦτον ἐπ' αὐτῶν εἶναι προσήκει τὸ διαφορῆσον φάρμακον, οἷόνπερ ἐνδείκνυται τὸ τῆς φλεγμονῆς εἶδος. ὅσα δ' ἐν βάθει, τοσοῦτον [191] (44) δριμυτέρων δεῖται φαρμάκων, ὅσῳ τῶν ἐκτὸς ἀποκεχώρηκεν, ὥστε καὶ σικύας ἐπ' αὐτῶν ἐνίοτε χρήζομεν, εἰ κατὰ συχνοῦ κέοιτο βάθους, ὅπερ ἐναντιώτατόν ἐστι τοῖς ἐπιπολῆς φλεγμαίνουσιν. οὕτω δὲ καὶ εἴ που στύφοντος εἴη φαρμάκου χρεία, σκοπεῖσθαι τοῦ δεομένου χωρίου τὴν θέσιν. εἰ μὲν γὰρ ἱκανόν ἐστιν ἐξικέσθαι

quemadmodum et ea, quae in uteris continentur. Quae vero in thorace et pulmone, per interiorem cubiti venam. Quae denique in capite et cervice infestant, per humeralem. Optima namque et facillima est per proximas et affectae parti communes venas evacuatio. Atque quod tumet, per halitum discutere, et hoc sane ex morbo indicationem habet. Verum particularem auxiliorum usum variandum esse, partis affectae situs ostendit. Qui namque in summa cute affectus constituti sunt, iis tale resolvens esse medicamentum convenit, qualis inflammationis species indicat. Qui in alto latent, hoc acrioribus medicamentis indigent, quo magis ab exterioribus recesserunt. Quare nonnunquam, si vehementer admodum in alto lateant, cucurbitulis utimur; quod in summa cute ortis inflammationibus quam maxime contrarium est. Ita vero si adstringentis medicamenti usus erit, loci id desiderantis situm inspiciemus. Nam si eo

πρὸς αὐτὸ τὸ στύφον, οὐδὲν κωλύει παραλαμβάνειν. εἰ δ' οὐχ ἱκανὸν, ἐπισκοπεῖσθαι, μή ποτε ἄρα τὴν ἐκ τῶν προκειμένων ὑγρότητα συνελάσωμεν εἰς τὸ πεπονθὸς, ὥστε ἤτοι τὴν ποδηγοῦσαν τῷ στύφοντι φαρμάκῳ μικτέον ἐστὶ δύναμιν, ἢ οὐ χρηστέον αὐτῷ. μέγιστον οὖν οἶδα βλάπτοντας, ὅσοι τοῖς ἐκ πνεύμονος ἀναβήττουσιν αἷμα περιτιθέασιν ἐκ κύκλῳ καθ' ὅλον τὸν θώρακα φάρμακα στύφοντα. πρὸς γὰρ τῷ μὴ διϊκνεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν εἰς τὸν πνεύμονα συνελαύνουσι καὶ τὸ κατὰ τὸν θώρακα αἷμα πρὸς τὸ σπλάγχνον. ἀρκεῖν ἡγοῦμαι καὶ περὶ τούτων εἴς γε τὴν ἐνεστῶσαν πραγματείαν τὰ εἰρημένα. τοσοῦτον οὖν εἰπὼν ἔτι περὶ αὐτῶν ἀπαλλάξομαι, ὡς ἡ μὲν μέθοδος αὕτη τὸ εἶδος μόνον ἐστὶ τῆς πραγματείας· ἡ δὲ καθ' ἕκαστον μέρος τοῦ σώματος ἐπιστήμη τε καὶ διέξοδος, ἡ οἷον οὐσία σύμπασα, ἣν ἐν ταῖς ἄλλαις πραγματείαις διεξήλθομεν.

medicamentum adstringens pervenire potest, nihil vetat id adhiberi. Sin autem non possit, considerandum venit, ne quando ex proximis humorem in locum affectum propellamus. Proinde vel miscenda est adstringenti medicamento facultas quaedam ejusmodi, quae veluti id manu ducat, vel eo non utendum est. Maxime siquidem eos laedere novi, qui ex pulmone sanguinem extussientibus medicamenta adstringentia toti thoraci undique apposuerunt. Nam praeterquam quod facultas eorum in pulmonem non penetraret, etiam sanguis, qui in thorace continebatur, in viscus illud agebatur. Atque de his satis esse dictum arbitror ad praesentem disputationem. Tantum igitur adhuc praefatus, quod methodus haec forma solum commentarii hujus extet, aliud aggrediar. Caeterum singularum corporis partium scientia ac discursus velut universa substantia est, quam in aliis commentariis transegimus.

Κεφ. ιζ'. Περὶ προγνώσεως τοίνυν ἐφεξῆς λέξομεν, ἐπειδὴ χρήσιμος ἡμῖν εἰς ἄλλα τέ τινα, καὶ οὐχ ἥκιστα πρὸς τὴν θεραπείαν ἐφάνη. τῷ μὲν οὖν πρῶτον βουλομένῳ συστήσασθαι τέχνην προγνωστικὴν ἀναγκαῖόν ἐστι προεπισκέψασθαι, πότερον, ὥσπερ ἑκάστου ζώου φύσις ἴδιον ἔχει χρόνον ζωῆς, οὕτω καὶ τῶν νοσημάτων ἕκαστον, ὡς ἀδύνατον εἶναι τέσσαρσιν ἡμέραις λυθῆναι νόσον, ἧς ἡ φυσικὴ προθεσμία δυοῖν ἐστι μηνῶν, ἢ πᾶν νόσημα καὶ χρονίσαι δυνατόν ἐστι, καὶ λυθῆναι τάχιστα. νυνὶ μέντοι διὰ τὸ πολλοὺς ἤδη γεγονέναι προγνωστικοὺς τῶν ἐσομένων ἰατροὺς, οὐκέτ' οὐδὲ τοῖς ἰδιώταις ζητεῖται, πότερον ἐγχωρεῖ γενέσθαι τινὰ τοῦ μέλλοντος ἀποβήσεσθαι προγνωστικὸν, ἢ ἀδύνατόν ἐστι, ἀλλ' ἑξῆς ἅπαντες ὥσπερ δυνατοῦ τε τοῦ πράγματος ἔχουσι, πυνθάνονταί τε τὸν ἰατρὸν, ἐν ἥτινι προθεσμίᾳ λυθήσεται τὸ νόσημα. πρὸς μέντοι τὴν ἐνεστῶσαν πραγματείαν οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ὑποθέσθαι νῦν πρῶτον ἡμᾶς συνίστασθαι τέχνην προγνωστικὴν, καὶ γὰρ τἄλλα πάντα κατὰ τὸν λόγον οὕτω διήλθομεν. ἓν μὲν

Cap. XVII. De praenotione igitur deinceps dicturi fumus, quum nobis tum ad alia quaedam, tum ad curationem non minimum utilis videatur. Itaque primum volenti praenofcendi artem conftituere neceffarium eft prius confideraffe, utrum, quemadmodum uniuscujusque animantis natura proprium vitae tempus fortitur, ita et morbi finguli, ut fieri nequeat quatuor diebus folvi morbum, cujus naturale tempus praefcriptum duorum fit menfium; an omnis morbus diuturnior fieri et celerrime folvi poffit. Nunc tamen, quia plerique jam futurorum praefcii fuerunt medici, non amplius ab idiotis quaeritur, utrum poffibile fit aliquem futuri eventus fieri praefcium, an vero impoffibile, fed ferie omnes et rem poffibilem tenent, et medicum percontantur, quo certo tempore morbus folvetur. Ad praefentem itaque tractationem nihil deterius acceflerit, fi nunc primum nos artem prognofticam conftituere fupponamus, etenim reliqua omnia fimili ratione pertractavimus. Unum fane

δὴ καὶ πρῶτον ἀναγκαῖον, εἴπερ εἴη τις πρόγνωσις, εἶναί τινα βεβαίως ἐσόμενα κατὰ τὸν μέλλοντα χρόνον. ἑξῆς δὲ σκεπτέον, ὅπως ἄν τις εὕροι, τίνα τε καὶ πόσα τὰ τοιαῦτά ἐστιν. οὐ γὰρ πάντα γε τὰ γενησόμενα περὶ τὸν κάμνοντα τὴν γένεσιν ἀναγκαίαν ἔχει. θόρυβος οὖν ἐκ γειτόνων διὰ νυκτὸς, καὶ κύνες ὑλακτοῦντες, ἢ ἀγγελίαι τινὲς ἀηδεῖς ἀγρύπνους ἐργάζονται τοὺς νοσοῦντας, ὧν οὐδὲν οὔτ᾽ ἀναγκαίαν ἔχει την γένεσιν, οὔτε βεβαίαν τὴν πρόγνωσιν. ἆρ᾽ οὖν ὅσα κατὰ τὸν τοῦ νοσήματος ἀποτελεῖται λόγον, ὡρισμένην τε τὴν γένεσιν ἔχει καὶ βεβαίαν τὴν πρόγνωσιν, ἢ οὐδὲ ταῦτα σύμπαντα; δύναται γὰρ ἐξαίφνης ἐπιῤῥυῆναί τι περιττὸν ὑγρὸν ἔνδον τοῦ σώματος, ἁλλόμενον ἐπί τι μόριον ἀναγκαῖον εἰς τὴν ζωὴν, ὥσπερ αὖ πάλιν ἕτερον ἐκ μέρους κυρίου μεταστῆναι εἰς ἄκυρον. ἀκολουθήσει δ᾽ ἐξ ἀνάγκης τῷ μὲν εἰς τὸ κύριον ἐγχυθέντι μέρος ἔσχατος κίνδυνος, τῷ μεταστάντι δ᾽ ἐξαιφνίδιός τε καὶ ἀπροσδόκητος ἡ τοῦ κάμνοντος σωτηρία. τῶν μὲν δὴ [192] τοιούτων καταστάσεων

et primum necessarium est, (si praenotio quaedam sit) esse nonnulla, quae certo sint futuro tempore ventura. Scrutandum autem deinceps, quomodo quis, haec quae et quot sint, inveniat. Non enim omnia, quae aegrotanti sunt eventura, necessarium habent ortum. Nocturnus enim ex vicinis tumultus, et canum latratus, vel nuncia quaedam molesta aegros reddunt insomnes; quorum quodque neque necessariam habet generationem, neque certam praenotionem. An igitur, quae morbi ratione proveniunt, et praefinitam generationem habent et certam praenotionem, an neque haec universa? Potest enim repente humor aliquis superfluus in corpore interius ad partem aliquam vitae necessariam prosiliens confluere; quemadmodum contra alius ex nobili parte in ignobilem transmigrare. At eum, qui in nobilem partem invectus est, summum periculum ex necessitate sequetur; qui vero in obscuram transfertur, repentina ac inopinata laborantis salus erit. At vero in hujusmodi constitutionibus

Ed. Chart. II. [192.] Ed. Baf. I. (44.)
αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐστὶ προγνῶναι τὸ βέβαιόν τε καὶ σφαλερόν· οὐ μὴν ἐς ὅ, τι τελευτήσει, δυνατὸν ἀκριβῶς ἐξευρεῖν. ἐφ᾽ ὧν δὲ οὐκ ἔτι διαῤῥεῖ τὰ περιττώματα, κατασκήψαντα δὲ εἴς τινα τόπον, ἐκεῖνον κατείληφεν, ἐπὶ τούτων ἐγχωρεῖ προγνῶναι τὸ μέλλον εἰδόσιν ἡμῖν, ὅτι τε δυνάμεις εἰσὶ τῆς φύσεως οὐκ ὀλίγαι, καθ᾽ ἃς διοικεῖται τὸ ζῶον, ὁποία τέ τις αὐτῶν ἡ διαφορά. καὶ μέν γε καὶ ὅσα καθ᾽ ὅλον τὸ ζῶον ἐμφέρεται τῷ αἵματι περιττὰ, χωρὶς πλήθους ἀμέτρου, καὶ ταῦτα προθεσμίαν ἕξει πέψεως ἰδίαν ἕκαστα, ἐὰν μόνον ἑκάστου περιττώματος εὕρωμεν τὴν φύσιν. οὕτω γὰρ ἐγχωρήσει τι καὶ περὶ τῆς πέψεως αὐτοῦ στοχάσασθαι τεχνικῶς, ἁπάντων γε δηλονότι τῶν περὶ τὸν κάμνοντα πραττομένων ὀρθῶς. ὅσα γὰρ ἁμαρτάνεται πρός τινος, ἢ τοῦ βραδῦναι τὴν λύσιν τοῦ νοσήματος, ἢ τοῦ φθάσαι τὸν θάνατον αἴτια καθίσταται, καὶ χρὴ μεμνῆσθαι τοῦδε παρ᾽ ὅλον τὸν λόγον, εἴπερ τινὸς ἄλλου. μόναι γὰρ αἱ προγνώσεις ἀποβήσονται τοῦ ἀρίστου ἰατροῦ, θεραπεύοντος

id ipfum duntaxat praenofcere licet, tum quod fecurum, tum quod periculofum eft, non tamen, quo quid definat, accurate queas invenire. In quibus vero non amplius excrementa defluunt, fed in partem aliquam quum decubuerint, illam obfident, in his futurum licet praenofcere, quum fciamus et naturae facultates, quibus animal gubernatur, non effe exiguas, et quaenam ipfarum fit differentia, quin etiam quae cum fanguine per totum animal feruntur excrementa, citra immoderatam copiam, ea ftatum praefinitum coctionis tempus habent proprium fingula, fi modo cujusque excrementi naturam inveneri-mus. Sic enim artificio quiddam de ejus concoctione conjectare licebit, fi nimirum omnia circa aegrotum recte adminiftrentur. Nam quicunque ab aliquo errores committuntur, caufae conftituuntur, quae aut morbi folutionem remorantur, aut mortem accelerant. Atque hujus rei toto hoc fermone, fi alterius cujusquam, meminiffe oportet. Solae namque praenotiones contingent ab optimo medico, eo quidem recte curante, et

μὲν αὐτοῦ ὀρθῶς, τοῦ κάμνοντος δὲ μηδὲν ἁμαρτάνοντος. τὸ δ᾽ οἴεσθαι τοιαύτην εἶναι τοῖς ἰατροῖς τὴν πρόγνωσιν, οἵαν οἱ μάντεις ἐπαγγέλλονται, γελοῖον. ἐκεῖνοι μὲν γάρ φασιν ἐνναταῖον, εἰ οὕτως ἔτυχε, σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἔτι προστιθέντες, ἁπάντων ὀρθῶς γιγνομένων. οἱ μὲν γὰρ ἅπαντα τὰ τοῖς κάμνουσιν αἰσίως τε καὶ ἀπαισίως ἐπιγενησόμενα προμαντεύονται. ὁ δὲ ἰατρὸς οὐχ οὕτως προερεῖ τὸ μέλλον, ἀλλ᾽ οἶδεν, εἰ πάντα γίγνοιτο δεόντως, ἑβδομαῖον, εἰ οὕτως ἔτυχε, λυθήσεσθαι τὸ νόσημα· προςγενομένου δέ τινος ἁμαρτήματος, εἰ μὲν μικρὸν εἴη τοῦτο, δύνασθαι μεταπεσεῖν τὴν λύσιν ἐκ τῆς ἑβδόμης εἰς τὴν ἐνάτην· εἰ δὲ μεῖζον, εἰς τὴν ἑνδεκάτην· εἰ δὲ πολὺ μεῖζον, εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην· εἰ δὲ πάνυ σφόδρα μέγα, κίνδυνον ἀκολουθήσειν ἀντὶ σωτηρίας ἀσφαλοῦς. προσέχει γὰρ ὁ ἰατρὸς ἀεὶ τοῖς δυσὶ τούτοις ὥσπερ ἀντιπάλοις, τῷ τε νοσήματι καὶ τῇ φύσει. καὶ πρῶτον μὲν τοῦ σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον ἢ ἀπολεῖσθαι τὴν πρόγνωσιν ἐκ τοῦ διαγνῶναι τὸ ἰσχυρότερον· ἔπειτα δὲ καὶ τῆς προ-

aegro nihil delinquente. At talem medicis praenotionem esse arbitrari, qualem vates profitentur, ridiculum est. Illi siquidem hominem nono die (si fors ita prospere tulerit) incolumem evasurum denunciant, his non additis, si omnia probe administrentur; hi namque omnia vel auspicato vel inauspicato cessura esse praesagiunt. Medicus vero futurum non ita praedicit, sed novit, si omnia decenter fiant, septimo die, exempli gratia, morbum solutum iri; si quis autem error accesserit, isque parvus fuerit, morbi solutionem ex septimo in nonum diem transiturum; si major, in undecimum; si vero multo major, in decimum quartum; si maximus, periculum pro salute certa consequuturum. Intendit enim semper medicus animum hisce duobus ut adversariis, et morbo et naturae. Ac primum quidem futurae salutis hominis, vel interitus, ex dignotione valentioris atque postea praefiniti temporis ex eo, quanto alterutrum valentius

θεσμίας ἐκ τοῦ πόσῳ θάτερον ἰσχυρότερόν ἐστι, ποιεῖται. καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν, εἰ κατασκεψάμενος ἑκατέρου τὴν ῥώμην, ἐξευρήσει τὸ νικῆσον. ὁρῶμεν γὰρ οὐκ ὀλίγους τῶν γυμναστικῶν ἐκ τῶν πρώτων κινήσεων, ἃς κινοῦνται πρὸς ἀλλήλους οἱ παλαισταὶ, προλέγοντας τὸν νικήσοντα πολλάκις γε καὶ πρὸ τῆς νίκης, καὶ ὅτι ταχέως ὑποχείριον ἕξει τὸν ἀνταγωνιστήν. πράττουσι δὲ τοῦτο, ὅταν ὁρῶσιν ἀξιολόγῳ τινὶ τὸν ἕτερον ἰσχυρότερον ὄντα θατέρου. προγνώσεται μὲν οὖν ὁ ἰατρὸς ὑγείαν τε καὶ θάνατον οὐκ ἐξ ἄλλων ἀσκημάτων, ἢ τοῦ γνωρίζειν ἀκριβῶς τὴν ἰσχὺν τοῦ νοσήματος καὶ τῆς φύσεως. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν καὶ τὴν ἑκατέρου προθεσμίαν εὑρήσει. ταχεῖα γὰρ ἔσται ἡ λύσις τοῦ νοσήματος, ὅταν ἡ δύναμις εὐρωστῇ, θάνατος δὲ διαταχέων, ἢν αὐτὴ μὲν ἀσθενὴς ᾖ, ἰσχυρότερον δὲ τὸ νόσημα. τὸ δὲ τῆς ὑπεροχῆς μέγεθος ἐνδείκνυται τῆς προθεσμίας τὸν χρόνον. ἀπὸ τούτων μὲν τῶν σκοπῶν ὁ ἰατρός ἐστι προγνωστικός. ἐξ οἵων δὲ διασκεμμάτων αὐτῷ περίεστι διαγινώσκειν τοὺς σκοποὺς, εἴρηται μὲν ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ἐπὶ

ſit, praenotionem aſtruit. Neque mirari oportet, ſi, utriusque viribus perſpectis, victurum deprehendas. Videmus enim non paucos gymnaſtas ex primis ac mutuis quos luctatores concitant inſultibus eum, qui ſuperaturus ſit, praedicere ſaepe etiam ante victoriam, quodque adverſarium celerrime ſit proſtraturus. Hoc autem agunt, quum re quadam notabili alterum altero valentiorem eſſe conſpiciunt. Itaque medicus tum ſanitatem tum mortem praeſagiet, non ex aliis exercitationibus, quam ex accurata roboris morbi et naturae cognitione. Sed ex iis ipſis etiam praeſinitum utriusque terminum reperiet. Cita namque erit morbi ſolutio, quum facultas robuſta fuerit. Sin imbecillis illa, morbus autem validior, mors accelerat. Sed exceſſus magnitudo tempus termini indicabit. Ab his equidem ſcopis medicus futuri praenotionem ducet. Quibus autem obſervationibus ipſi abunde liceat ſcopos dignoſcere, ſuſius in libris de

πλέον, ἐρήσεται δὲ καὶ νῦν ἡ καθόλου μέθοδος, ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὕτω καὶ τοῦδε. ἰσχὺν μὲν τῆς φύσεως ἐκ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν γνωρίσεις, καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς, ἐπειδὴ τῆς ζωτικῆς οὗτοι δυνάμεως ἔργον εἰσί· τὸ δὲ μέγεθος τοῦ νοσήματος ἐκ τῶν οἰκείων συμπτωμάτων· τὸ δ', ὅσῳ θάτερον ὑπερέχει θατέρου, ταῖς ἀπεψίαις καὶ πέψεσιν, αὐτὰς δὲ ταύτας [193] ἐκ τῶν ἰδίων περιττωμάτων· τὰς μὲν ἐν τῇ γαστρὶ διὰ τῶν ὑπιόντων κάτω, τὰς δ' ἐν τοῖς ἀγγείοις διὰ τῶν οὔρων, τὰς δ' ἐν ὅλῳ τῷ σώματι διὰ τῶν ἱδρώτων. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ὅσαι κατά τι μέρος ἓν ἢ πλείω συνίστανται. τὰς μὲν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα (45) διὰ τῶν ἀναβηττομένων. ὅσαι δὲ κατὰ κύστιν ἢ νεφροὺς, διὰ τῶν τοῖς οὔροις ἐμφερομένων. ἥπατος δὲ σιμὰ καὶ μεσεντέριον ὅπως ἔχει δυνάμεως, ἐκ τῶν ὑπιόντων κάτω, καὶ τῶν ἐμουμένων τὰ κατὰ τὴν ἄνω γαστέρα καὶ τὸν στόμαχον. ὅσα δὲ δι' ὑπερώας ἐκκρίνεται, ἢ διὰ ῥινῶν καὶ δι' ὤτων, ἐγκέφαλον,

crifibus tractatum eft. Nunc autem etiam univerfalis, ut aliorum omnium, ita et hujusmodi methodus tractabitur. Robur quidem naturae ex propriis functionibus cognofces, maxime vero ex iis, quae pulfum edunt, quoniam is vitalis facultatis opus eft. Magnitudinem autem morbi ex propriis fymptomatibus. At id, quo alterum ab altero evincitur, ex coctionibus et cruditatibus deprehendemus; has autem ipfas ex propriis excrementis, ventris quidem per ea, quae dejiciuntur; vaforum vero per urinas; totius denique corporis per fudores, atque ita alias omnes, quae in una parte qnadam aut pluribus confiftunt, eas quidem, quae thoracis ac pulmonis funt, per ea, quae tuffi excreantur; quae vero veficae aut renum, per ea, quae cum urinis inferuntur. Jecoris autem fimam partem et mefenterium, ut facultate fe habeant, per ea, quae dejiciuntur; ac fuperiorem ventriculum et ftomachum ex iis, quae vomitu excluduntur. Quaecunque vero per palatum excernuntur, vel per nares, vel per aures, cerebri, ut fe habeat, robur indica-

ὅπως ἔχει ῥώμης, δηλώσει. κοινὸν δ' ἐπὶ πάντων, ὡς οὐχ οἷόν τε διαλυθῆναι τὸ νόσημα, πρὶν ἐν τοῖς ἀπιοῦσι περιττώμασιν ὀφθῆναι πέψεως γνωρίσματα. οὕτω κἂν ὦτα κακῶς ἔχῃ, κἂν ὀφθαλμοὶ, κἂν φάρυγξ, κἂν μόριόν τι ἑλκωθὲν ᾖ, ἢ συλλήβδην εἰπεῖν ἅπαντες πεπασμοὶ ταχυτῆτα κρίσεως καὶ ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσιν· ὠμὰ δὲ καὶ ἄπεπτα, καὶ εἰς κακὰς ἀποστασίας ἐκτρεπόμενα, ἀκρισίας, ἢ πόνους, ἢ χρόνους, ἢ θανάτους, ἢ τῶν αὐτῶν ὑποστροφάς. ταῦτα περὶ προγνώσεως ἀρκεῖ πρὸς τὸ παρόν. ὁ γάρ τοι πᾶς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ἐν ταῖς οἰκείαις πραγματείαις γεγένηται κατὰ μέρος μεγίσταις οὔσαις, καὶ σχεδὸν ἅπαντα τὰ θεωρήματα περιειληφυίαις, τά τε περὶ τῶν σφυγμῶν καὶ κρίσεων καὶ κρισίμων ἡμερῶν. ἐξ ὧν γάρ τις προγινώσκει μάλιστα, διὰ τῶν τριῶν τούτων δεδήλωται. δοκῶ τέλος ἔχειν τὴν θεραπευτικὴν ἅπασαν μέθοδον.

Κεφ. ιη'. Ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἀπαλλαγέντας νοσημάτων εἰς εὐρωστίαν ὑγιεινὴν ἄγεσθαι προσήκει, καὶ τοὺς ὑποσυ-

bunt. Ad hoc omnibus eft commune, morbum prius non poffe folvi, quam in prodeuntibus excrementis figna concoctionis appareant, five aures laborent, five oculi, five fauces, five aliqua pars fuerit exulcerata. Et ut fummatim dicam, concoctiones crifis celeritatem falutisque fecuritatem fignificant. Cruda vero, incocta et quae in pravos abscelfus vertuntur, nullam crifim, vel labores, vel mortes, vel ipforum morborum recidivas nunciant. Haec de praenotione ad rem praefentem fufficiant. Univerfus fiquidem de his fermo peculiaribus libris proditus eft, pluribus fane particulatim, fed fere omnia theoremata complectentibus, quales de pulfibus, crifibus, ac de diebus decretoriis funt infcripti. Ex quibus enim quis praenofcat, potiffimum hisce tribus commentariis oftenfum eft. Ac mihi fane videtur medendi methodum jam finem habere.

Cap. XVIII. Quandoquidem et eos, qui a morbis foluti convalefcunt, ad fanum firmumque virium robur

ρομένους εἰς τὰ νοσήματα προφυλάττεσθαι τὰς νόσους, ἔτι τε τοὺς ἀμέμπτως ὑγιαίνοντας ἐν τούτῳ φυλάττεσθαι, καὶ τρία ταῦτα ὑπόλοιπα μέρη τῆς τέχνης ἐστὶ, διὰ βραχυτάτων εἰπεῖν τι καὶ περὶ τῆς τούτων συστάσεως. ἐπεὶ τοίνυν εἴρηται καὶ πρόσθεν, ὡς ἔστι τρία τὰ σύμπαντα γένη τῶν παρὰ φύσιν, αἰτίαι τε, καὶ διαθέσεις, καὶ συμπτώματα, τὸ προφυλακτικὸν κἂν εἴη μέρος τῆς τέχνης, ὃ δὴ καὶ καλοῦσιν ἰδίως προφυλακτικὸν ἐν τῷ πρώτῳ γένει συνιστάμενον. ὅταν γὰρ ἤτοι πλῆθός τι χυμῶν, ἢ φαυλότης, ἢ ἔμφραξις, ἢ φθαρτικὴ δύναμις ἐγγίνηται τῷ σώματι, κίνδυνός ἐστιν ὅσον οὔπω νοσῆσαι τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ δὲ καὶ ἐσχάτως κινδυνεῦσαι. δυσδιάγνωστοι δὲ τοιαῦται αἰτίαι ἅτε οὐ λυποῦσαι τὸν ἄνθρωπον. ὥσπερ γε ἀμέλει καὶ ὁ τοῦ λυττῶντος κυνὸς ἰὸς, οὗ σημεῖον ἴδιον οὐδέν ἐστιν ἐν τῷ σώματι περιεχόμενον, πρὶν ἐγγὺς ἥκειν λύττης τὸν δηχθέντα. καὶ δὴ καὶ πυνθάνεσθαι τῶν τοιούτων αἰτιῶν ἀναγκαῖόν ἐστιν τὸν ἰατρὸν αὐτῶν τῶν πασχόντων ὑπὲρ τῶν

ducere convenit, et eos, qui in morbos proclives decidunt, a morbis praeſervare; et eos etiamnum, qui citra laeſionem ullam ſanitate fruuntur, in ea conſervare, ac tres hae reſiduae artis ſunt partes, pauciſſimis verbis etiam de harum conſtitutione aliquid diſſerendum. Quum igitur et antea dictum ſit, tria eſſe eorum univerſa genera, quae praeter naturam ſunt, cauſas, affectus et ſymptomata, praeſervatrix utique pars artis erit, quam et proprie vocant prophylacticen, in primo genere conſiſtens. Quando enim vel copia quaedam humorum, vel pravitas, vel obſtructio, vel corrumpens vis corpori innaſcitur, periculum eſt, ne homo quam primum aegrotet, aliquando etiam extreme periclitetur. Verum interdum difficile hujusmodi cauſae queunt cognoſci, quum hominem minime infeſtant, ut certe venenum canis rabie laborantis, cujus ſignum proprium nullum in corpore continetur, antequam ad commorſum rabies prope appulerit. Quare medicum hasce cauſas ab ipſis aegrotantibus ſciſcitari neceſſarium eſt, et quae

συμπεσόντων αὐτοῖς ἑκάστου. ὅταν μέντοι πλῆθος ἢ κακοχυμία ὑποτρέφηται, ἢ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, ἢ ἐμφράττηταί τι σπλάγχνον, ἔνεστι γνωρίζειν αὐτὰ διά τινων συμπτωμάτων, ἃ μέσα πώς ἐστι τῶν τε τοῖς ὑγιαίνουσι ὑπαρχόντων καὶ τῶν τοῖς νοσοῦσι συμβαινόντων. τὰ μὲν γὰρ τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑπάρχοντα κατὰ φύσιν ἅπαντά ἐστι καὶ ἄμεμπτα· τὰ δὲ τοῖς νοσοῦσι συμβαίνοντα παρὰ φύσιν τε καὶ μεμπτά· τὰ δὲ μεταξὺ τούτων ἐκ μὲν τοῦ γένους ἐστὶ τῶν ταῖς νόσοις συμβαινόντων, οὕτω δὲ σμικρὰ τοῖς μεγέθεσι καὶ ἀσθενῆ ταῖς δυνάμεσι, ὡς μηδέπω κωλύεσθαι πρὸς αὐτῶν τὰς συνήθεις ἑκάστῳ πράξεις. εἴτε γὰρ ὀδύνη κεφαλῆς ἢ ἄλλου τινὸς εἴη μέρους οὕτω σμικρά τις, [194] ὡς μήπω τὸν ἄνθρωπον ἀναγκάζεσθαι κλινήρη γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ εἴτε βάρος, ἤτοι καθ᾽ ὑποχόνδριον, ἢ κεφαλὴν, ἢ ἄλλο τι μέρος, ἢ σπλάγχνον, οὐδὲ τοῦθ᾽ ἱκανὸν ἀποστῆσαι τῶν συνήθων. ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ὄγκος τοῦ σώματος, ἢ ἰσχνότης, ἢ ἄχροια, καὶ ὁ πρὸς τὰς κινήσεις ὄκνος, ἢ ὑπνώδης διάθεσις, ἢ ἀγρυπνία τῶν κατὰ τὰς τοῦ

singula ipsis obvenerint. Quum tamen plenitudo, aut humorum pravitas, vel tumorem corporis procreat, vel viscus aliquod obstruit, licet ipsa dignoscere per quaedam symptomata media quodammodo eorum, tum quae sanis insunt, tum quae aegris accidunt. Etenim quae sanis insunt, omnia secundum naturam ac illaesa sunt; quae aegris accidunt, tum praeter naturam, tum cum laesione existunt, horum intermedia ex genere quidem eorum sunt, quae morbis accidunt, sed tam exigua magnitudinibus et viribus imbecilla, ut consuetae ab ipsis cuique parti functiones nondum interturbentur. Si namque dolor aliquis capitis vel alterius cujuspiam partis fuerit, ita parvus, ut hominem nondum lecto decumbere cogat; sed et si gravitas vel in hypochondriis, vel capite, vel quadam alia parte, vel viscere, neque haec potuerit a solitis functionibus deturbare, sed etiamnum magis tumor corporis, aut macies, aut decoloratio, et ad motus segnities, aut somnolenta dispositio, aut vigiliae a functio-

βίου πράξεις ἐνεργειῶν ἀπάγειν οὐχ ἱκανὰ, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἀνορεξία τις, ἢ ὄρεξις ἐπιτεταμένη σιτίων· ἄμφω γάρ γίγνεται τοῦ σώματος οὐκ ἀκριβῶς ὑγιαίνοντος, ὥσπερ γε καὶ ἀδίψους παρὰ λόγον, ἢ διψώδεις, ἢ δακνομένους τὸν στόμαχον, ἢ τὴν κοιλίαν, ἢ κοπώδεις ἑαυτοὺς αἰσθάνεσθαι. τοιοῦτος γάρ τις ὁ τύπος ἐστὶ τῶν συμβαινόντων τοῖς ὑποφερομένοις εἰς νόσον. ἡ δ' ἐπανόρθωσις τῶν ἐργαζομένων αὐτὰ διαθέσεων, συνελόντι μὲν εἰπεῖν, διὰ τῶν ἐναντίων, ὡς ἔμπροσθεν δέδεικται. κατὰ μέρος δ' ἐπιόντι, τὸ μὲν περιττὸν ἅπαν ἐκκενοῦν προσήκει, διορισάμενον ὅπως ἐστὶ περιττὸν, εἴτε ὡς ποσὸν, εἴτε ὡς ποιὸν, εἴτε ὡς ἄμφω. τὸ δ' ἐπανελθεῖν δυνάμενον εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἀλλοιοῦν διὰ τῶν ἐναντίων, τὸ μὲν παχὺ καὶ γλίσχρον λεπτύνοντα, τὸ δὲ λεπτὸν παχύνοντα, κοινῇ δ' ἄμφω πέττοντα, τὰς δ' ἐμφράξεις διαῤῥίπτοντα, τὰ δ' ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν, οἷά τε τὰ δηλητήρια καὶ οἱ ἰοὶ τῶν ἰοβόλων ζώων, ἀλλοιοῦντα καὶ κενοῦντα, τὰς μὲν ἀλλοιώ-

nibus ad vitae actiones necessariis haud abducere satis valuerint, imo nec inappetentia, vel adaucta vehementius ciborum appetentia; ambo siquidem corpore non absolute sano oboriuntur, quemadmodum et praeter rationem sese haud sitibundos, vel sitibundos; aut stomacho morderi seu ventriculo; aut lassatos sese sentire; talis enim typus quidam est eorum, quae in morbum decidentibus accidunt; at haec efficientium affectuum emendatio, si summatim quidem loquar, contrariis, ut prius ostensum est, celebratur. Si vero articulatim explicem, supervacuum omne evacuari convenit, distinctione prius facta, quomodo sit supervacuum, an ut quantum, sive ut quale, sive ut utrumque. Quod autem in naturalem statum redire potest, id contrariis alterare oportet, crassum quidem ac lentum attenuantibus, tenue vero incrassantibus, communiter autem utrumque concoquentibus, obstructiones aperientibus; at quae toto genere praeter naturam sunt, qualia venena et animalium virus jaculantium ictus, alterantibus et vacuantibus.

σεις διὰ τῶν ἐναντίων, ἤτοι καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν, ἢ κατὰ ποιότητα μίαν, ἢ δύο ποιούμενον, ἐκκενοῦντα δὲ διὰ τῶν ἑλκτικῶν δυνάμεων. δι' ὧν δ' ἄν τις ταῦτα ποιήσειε βοηθημάτων, ἐξ αὐτῶν τῶν διαθέσεων ληπτέον. εἰ μὲν γὰρ πάντες ὁμοίως αὐξηθεῖεν χυμοὶ, διὰ φλεβοτομίας μὲν ἡ κυριωτάτη καὶ μεγίστη κένωσις, ἑξῆς δὲ διὰ τρίψεων καὶ γυμνασίων, καὶ λουτρῶν, καὶ ἀσιτίας. οὕτω δὲ χρὴ κενοῦν, καὶ εἰ τὸ αἷμα πλεονάσει μόνον. εἰ δ' ὁ τῆς ξανθῆς ἢ μελαίνης χολῆς χυμὸς, ἤ τις ὑδατώδης ὀῤῥὸς χυμοῦ, διὰ κενώσεως μὲν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. τὰ μὲν γὰρ ἐν ταῖς πρώταις φλεψὶ περιττώματα τοῖς ὑπηλάταις ἐκκαθαίρειν· τὰ δ' ἐν ταῖς ἄλλαις, δι' οὔρων μὲν τὰ ὑδατώδη καὶ λεπτὰ, διὰ καθάρσεως δὲ τὰ χολώδη. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ τὰ λεπτὰ τοῖς ὑπηλάταις ἐκκενοῦν. τὰ δὲ καθ' ὅλην τὴν ἕξιν, ὅσα μὲν λεπτὰ, δι' ἱδρώτων τε καὶ φαρμάκων, ὁπόσα τῷ δέρματι προσφερόμενα ξηραίνειν πέφυκε· ὅσα δὲ χολώδη, καθάρσει

Alterationes quidem per contraria, vel tota fubftantia, vel una qualitate, vel duabus agentia fiunt; evacuationes vero per remedia attrahendi facultatibus praedita. Quibus autem auxiliis haec aliquis acturus fit, ab ipfis affectibus ei petendum. Si namque omnes peraeque humores aucti fuerint, venae fectione vacuatio praecipua ac maxima celebrabitur, deinde frictionibus, exercitiis, et balneis, et inedia. Hoc autem pacto vacuare oportet, fi fanguis duntaxat exuberaverit. Si vero bilis flavae vel atrae humor, vel aquofum quoddam humoris ferum, vacuatione quidem, fed non fimili utendum eft. Nam quae inprimis quidem funt venis excrementa, medicamentis alvum fubducentibus expurganda funt; quae vero in aliis, per urinas quidem aquofa ac tenuia, biliofa vero purgatione. Sed poffunt quoque tenuia alvum fubducentibus vacuari. At quae in toto corporis habitu ftabulantur, tenuia quidem per fudores et medicamenta, quae cuti admota exiccare confueverunt. Ve-

μὲν πρῶτον, ἑξῆς δὲ τῇ διὰ τοῦ δέρματος κενώσει. εἰ δ' ὁ τοῦ φλέγματος πλεονάζοι χυμὸς, εἰ μὲν ἁλμυρὸν εἴη, καθαίρειν, ὀξὺ δὲ γενόμενον ἀλλοιοῦν πειρᾶσθαι συντελοῦντα τῇ φύσει πρὸς τὴν πέψιν αὐτοῦ. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἔτι τὸ γλυκὺ πέττεται ῥαδίως. ἄγει δ' εἰς πέψιν ἡσυχία τε καὶ θάλψις μετρία, καὶ σιτίων εὐχύμων ὀλίγων ἐδωδὴ, καὶ οἴνου πόσις θερμαίνοντος ὀλίγον. τὴν δὲ θάλψιν μετρίαν ποιεῖ ἡ εὔκρατος τρίψις, καὶ αἱ τῶν θερμῶν ὑδάτων σύμμετροι χρήσεις, ἐδέσματά τε καὶ φάρμακα τὰ μετρίως θερμαίνοντα. διαῤῥίπτει δὲ τὰς ἐμφράξεις, ὅσα λεπτύνειν πέφυκεν ἐδέσματά τε καὶ πόματα καὶ φάρμακα. τὰς δ' ὕλας τούτων ὅπως εὑρίσκειν τε καὶ κρίνειν προσήκει, διὰ μιᾶς ἐξηγησάμεθα πραγματείας, ἣν περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἐπιγράφομεν. εἴρηται δὲ κἂν τῷ περὶ τῆς λεπτυνούσης διαίτης γράμματι.

Κεφ. ιθ'. Καιρὸς οὖν ἤδη μετιέναι τῷ λόγῳ πρὸς

rum ſi biliofa extiterint, primum purgatione, deinde per cutim evacuare convenit. Quod ſi pituitoſus exuberet humor, ſi ſalſa quidem fuerit pituita, purgare; ſin acida, alterare moliatur is, qui naturam ad ejus concoctionem juvat. At ſane dulcis multo facilius etiamnum concoquitur. Ad concoctionem autem ducit quies, moderatus calor, ciborum boni ſucci modicorum eſus, ac vini modice calefacientis potio. At calorem moderatum frictio temperata et commoderatus aquarum calidarum uſus, et edulia, et medicamenta mediocriter calefacientia promovent. Obſtructiones diſcutiunt, quaecunque eſculenta, et potulenta, et medicamenta attenuare nata ſunt. At horum materias ut et invenire et judicare deceat, uno opere expoſuimus, quod de ſimplicium medicamentorum facultate inſcripſimus. Quinetiam in libro de victu attenuante traditum eſt.

Cap. XIX. Tempus itaque jam eſt, ut ad eos, qui ex

τοὺς ἐκ τῶν νοσημάτων ἀναλαμβάνοντας, ἐφ᾽ ὧν οὔτ᾽ αἴτιον οὐδέν ἐστι [195] παρὰ φύσιν, οὔτε διάθεσις ἰσχνότης δὲ μόνη μετὰ δυνάμεως ἀσθενοῦς. διὰ ταῦτά τοι καὶ ἡ εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἀγωγὴ τῶν οὕτω διακειμένων ἀνάθρεψίς τε καὶ ῥῶσίς ἐστιν ἐκ κινήσεών τε καὶ τροφῶν συμμέτρων γιγνομένη. τὰς δ᾽ ὕλας κἀνταῦθα, δι᾽ ὧν αἱ κινήσεις τε καὶ θρέψεις ἔσονται, διὰ τῆς ὑγιεινῆς ἐδήλωσα πραγματείας. ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοῦ μηδὲν λείπειν τῷ παρόντι λόγῳ, λεχθήσεται καὶ νῦν ἡ μέθοδος ἁπάσης τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας, οὐ μόνον τῆς ἀναληπτικῆς λεγομένης. καὶ πρῶτόν γε, ὁποῖον τὸ γένος αὐτῶν ἐστι, ἆρά γε τῶν παρόντων φυλακτικὸν, ἢ τούτῳ μόνῳ διαφέρει τοῦ θεραπευτικοῦ, τῷ κατὰ μικρὰ ποιεῖσθαι τὴν ἐπανόρθωσιν; οὐ γὰρ δὴ διαφυλάττοντί γε τῷ σώματι τὴν ἔμπροσθεν ἕξιν ἐπιστατούσης ἐδέησε τέχνης. ἀλλ᾽ αὐτὸ τοῦτ᾽ ἔστι αἰτία τοῦ δεῖσθαι τῆς (46) προνοησομένης ἐπιστήμης, ὅτι δια-

morbis convalefcunt, oratione transeamus, in quibus neque caufa eft praeter naturam, neque affectus, fed fola cum virium imbecillitate macies. Proindeque in eum, qui fecundum naturam fit, ftatum degentium, reductio refectio corroboratioque eft, quae ex commoderatis tum exercitationibus, tum alimentis comparatur. Sed et materias, quibus motus et nutritio fieri poffint, in opere de fanitate tuenda explicavimus. At ne ea de re quid praefenti fermoni defit, nunc etiam univerfae artis fanitatis tuendae, non folum refectricis, quam analepticen vocant, methodus repetenda eft. Ac primum, quodnam ipforum genus exiftat, idne hygieinen, quod praefentem fanitatem tuetur, an hoc folo a therapeutico feu curandi genere differat, quod paulatim emendationem moliatur? corpori namque priorem ftatum confervanti ea quae illi praefit arte haud opus fuerit. Verum quia corrumpitur, nec quod prius erat idem permanet, id ipfum caufa eft, cur ea, quae ipfi profpice-

φθείρεταί τε καὶ οὐ διαμένει τοιοῦτον, οἷον ἔμπροσθεν ἦν. εἰ μὲν δὴ τοῦτο μόνον αὐτῷ τὸ κενοῦσθαί τε καὶ διαφορεῖσθαι συμπίπτοι, τροφὴ καὶ ποτὸν ἀναπληρώσουσι τὸ λεῖπον. εἰ δ' ἤτοι ὑποθρέψειε πλῆθος χυμῶν, ἢ περιττώματα μοχθηρὰ, γυμνασίων αὐτῷ δεήσει σκοπὸν ἐχόντων καὶ ἐκκενοῦν μὲν, καὶ καθαίρειν τὸν χυμὸν, καὶ πέπτειν τὰ περιττώματα, πρὸς τῷ καὶ διαφυλάττεσθαι τὰς αἰτίας ἁπάσας, ὅσαι τὴν ὑγείαν αὐτὴν διαφθεῖραι δυνήσονται, ψύξιν, ἔγκαυσιν, κόπον, ἀπειρίαν, μέθην, ἀγρυπνίαν, λύπας, ὀργὰς, θυμὸν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, οὐ γὰρ ἔτι δεῖ καθ' ἕκαστον ὑπεξιέναι τῷ λόγῳ, τῆς ὑποθέσεως, ἣν ὑπεθέμεθα, πεπληρωμένης ἤδη. πρόκειται γὰρ οὐ κατὰ διέξοδον ὑπὲρ ἁπάντων τῶν μερῶν τῆς ἰατρικῆς διελθεῖν, ἀλλὰ δεῖξαι, πῶς ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας, ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὕτω καὶ ταύτης ἡ σύστασις γίγνεται. καὶ τοίνυν ἐπειδὴ γέγονεν ἤδη τοῦτο, διὰ κεφαλαίων ἀναλάβωμεν ἅπαντα τῆς ἰατρικῆς τὸν λόγον, εὐθὺς καὶ τὴν

vet, indigeat. Enimvero ſi id corpus vacuari exhauririque ſolum obtingeret, defectam cibus potusque refercirent. Si vero aut humorum copia, aut excrementorum pravitas coacervetur, ipſi opus erit exercitationibus ſcopum eum habentibus, ut tum humorem evacuent et purgent, tum excrementa concoquant, modo id cauſas omnes, quae ſanitatem ipſam evertere poſſunt, evitet, frigus, calorem, laſſitudinem, cruditatem, temulentiam, vigilias, moerores, excandeſcentiam, iram et quaecunque id genus cetera. Non enim neceſſe eſt ea ſigillatim oratione prodere, quum, quod argumentum propoſuimus, jam abſolutum ſit. Propoſitum enim erat non de omnibus medicinae partibus decurſu diſſerere, ſed quemadmodum alias artes, ita et hanc ſuam a finis notione ſortitam eſſe conſtitutionem demonſtrare. Quum igitur id jam perfectum ſit, ſummatim totam medicinae rationem repetamus, moxque eam quam

ἀναλογίαν ἐπιδεικνύντες, ἣν ἔχει πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας, ὅσαι ποιητικαί.

Κεφ. κ'. Ἔστιν οὖν ἡ ἰατρικὴ μία τῶν ποιητικῶν, οὐ μὴν ἁπλῶς οὕτως, ὡς ἡ οἰκοδομική τε καὶ τεκτονικὴ, καὶ ὑφαντική· ἀλλ' ὡς ἥ τε τῆς πεπονθυίας οἰκίας ἐπανορθωτικὴ καὶ τῶν ῥαγέντων ἱματίων ἀκεστική. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν ἡ σύστασις ἐδείχθη διττὴ, ποτὲ μὲν ἑαυτοῦ γεννῶντος τοῦ τεχνίτου τὸ παράδειγμα, ποτὲ δ' ἐκτὸς ὑπάρχοντος θεωρουμένου, τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐκ τοῦ δευτέρου γένους ἐπεδείξαμεν. οὐ γὰρ ἑαυτῆς διαπλάττει τὸ παράδειγμα· θεασαμένη δὲ δι' ἀνατομῆς ὅλον ἀκριβῶς, αὐτὸ πειρᾶται τὸ διαφθειρόμενον ἐπανορθοῦν. διήνεγκε δ' ἐν τούτῳ τῶν προειρημένων τεχνῶν, ὅτι τὰ πλεῖστα τῆς φύσεως ἐργαζομένης ὑπηρετεῖ. τὴν θεωρίαν μέντοι πᾶσαν, ἐξ ἧς ὁρμώμενος ὁ ἰατρὸς ἐπανορθωτικός τε καὶ ὑπηρετικός ἐστιν, ἀνάλογον ἐκτήσατο ταῖς ἄλλαις τέχναις ταῖς ποιητικαῖς. καὶ γὰρ τῶν ὁμοιομερῶν ἔγνωκε τὴν

ad caeteras quasque artes effectivas habet analogiam ostendentes.

Cap. XX. Est igitur medicina una effectivarum artium, non tamen simpliciter, ut aedificatoria, fabrilis, textoria; sed ut labefactatae domus emendatrix, et lacerarum vestium sartrix. Quoniam vero et harum ipsarum duplicem esse constitutionem ostendimus, interdum quidem artifice exemplum ex se fingente, interdum vero, quod extrinsecus consistit, speculante; medicinam artem secundi generis esse demonstravimus. Non enim ex se ipsa fingit exemplum, verum ex Anatome totum id diligenter speculata, vitiatum emendare conatur. Differt autem in hoc ab artibus praedictis, quod plurima natura operante subministrat; universam tamen speculationem, ex qua medicus emendator et minister manat, aliis effectivis artibus similem obtinet. Etenim par-

οὐσίαν, καὶ τῶν ὀργανικῶν τὸν τρόπον τῆς γενέσεως, ἔτι τε τῶν παθῶν τὴν εὕρεσιν ὁμοίως ἐποιήσατο, καὶ τοὺς καθ' ἕκαστον αὐτῶν σκοποὺς τῆς ἰάσεως.

tium similarium substantiam et generationis organicarum modum pernovit: peraeque etiamnum tum affectuum inventionem, tum curationis cujusque ipsorum scopos introduxit.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΕΧΝΗ ΙΑΤΡΙΚΗ.

Ed. Chart. II. [196.] Ed. Baf. III. (471.)

Τρεῖς εἰσὶν αἱ πᾶσαι διδασκαλίαι τάξεως ἐχόμεναι. πρώτη μὲν, ἡ ἐκ τῆς τοῦ τέλους ἐννοίας κατ' ἀνάλυσιν γινομένη. δευτέρα δὲ, ἡ ἐκ συνθέσεως τῶν κατὰ τὴν ἀνάλυσιν εὑρεθέντων. τρίτη δὲ, ἡ ἐξ ὅρου διαλύσεως, ἣν νῦν ἐνιστάμεθα. καλεῖν δ' ἔξεστι τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν, οὐ μόνον ὅρου διάλυσιν, ἀλλὰ καὶ διάπτυξιν, ὥς τινες ὠνόμασαν, ἢ ἀνάλυσιν, ἢ διαίρεσιν, ἢ, ὡς ἕτεροί τινες, ἐξάπλωσιν, ἢ ἐξήγησιν, ὡς ἄλλοι. ἐπεχείρησαν μὲν οὖν ἔνιοι τῶν Ἡροφιλείων τοιαύτην ποιήσασθαι διδασκαλίαν, ὥσπερ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Ἐρυθραῖος. ἐπεχείρησαν δὲ καὶ τὴν κατὰ σύν-

GALENI ARS MEDICA.

Tres funt omnes doctrinae, quae ordine comparantur. Prima quidem ex finis notione, quae per refolutionem fit; fecunda ex compofitione eorum, quae per refolutionem fuerunt inventa; tertia ex definitionis diffolutione, quam nunc inftituimus. Licet autem hujuscemodi doctrinam vocare non tantum definitionis diffolutionem, fed et explicationem, ut nonnulli nominarunt, vel refolutionem, vel divifionem, vel (ut nonnulli alii) explanationem, vel expofitionem, ut alii. Ac conati quidem funt et Herophiliorum quidam talem facere doctrinam, quemadmodum Heraclides Erythraeus. Conati funt autem et eam,

Ed. Chart. II. [196.] Ed. Baſ. III. (471. 472.)

θεσιν, αὐτοί τε οἱ Ἡροφίλειοι, καί τινες τῶν Ἐρασιστρατείων τε, καὶ Ἀθηναῖος ὁ Ἀτταλεύς. οὐδεὶς μέντοι γε τῶν πρὸ ἡμῶν ἔγραψε τὴν ἐκ τῆς τοῦ τέλους ἐννοίας ἀρχομένην διδασκαλίαν, (472) ἐξ ἧς αἱ τέχναι πᾶσαι συνίστανται κατὰ μέθοδον. ἀλλ' ἐκείνην μὲν ἑτέρωθι διήλθομεν, ἐνταυθοῖ δὲ τὴν ὁρικὴν ποιησόμεθα διδασκαλίαν. ὅσον γὰρ ἀπολείπεται τῆς κατὰ ἀνάλυσιν ἀξιώματί τε καὶ μεθόδῳ, τοσοῦτον πλεονεκτοῦσαν εὑρήσομεν εἰς σύνοψίν τε τοῦ ὅλου καὶ μνήμην τῶν κατὰ μέρος. εὐμνημόνευτα γὰρ ἱκανῶς ἐστι τὰ ἐκ τῆς τοῦ ὅρου διαλύσεως ἅπαντα, διὰ τὸ περιέχειν ὅλης τῆς τέχνης ἐν ἑαυτῷ τὰ κεφάλαια τὸν ἄριστον ὅρον, ὅν πέρ τινες καὶ οὐσιώδη ὀνομάζουσιν, ἀντιδιαιρούμενοι τοῖς ἐννοηματικοῖς προσαγορευομένοις. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων οἷς ὁρίζονται πράγμασιν, οὗτοι δὲ ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτῆς συνίστανται. ἡ δὲ κατὰ μέρος ἐξεργασία συμπάσης τῆς ἰατρικῆς θεωρίας ἐν πολλαῖς ἡμῖν ἑτέραις γέγραπται πραγματείαις, αἷς ἔξεστι

quae per compoſitionem, et ipſi Herophilii, et quidam Eraſiſtrati ſectatores, ~~et Athenaeus~~ Attaleus. Nemo tamen ante nos eam, quae oritur a notione finis, ſcripſit, ex qua omnes artes methodo conſtituuntur; ſed illam quidem alio in opere pertractavimus. Hic vero definitivam conſtituemus doctrinam: quantum enim ab ea, quae per reſolutionem fit, et dignitate, et methodo remota eſt, tantum et ad totius compendium, et ad particularium memoriam praeſtare invenietur; commode namque ac facile memoriae mandantur univerſa ex definitionis diſſolutione, quoniam totius artis capita in ſe optima definitio complectitur, quam quidam ſubſtantialem nominant, diſtinguuntque, oppoſitam aliis, quae notionales appellantur. Illae ſiquidem ab accidentibus, quae inſunt rebus definitis, hae vero ab ipſa eſſentia conſtituuntur. Elaboratum autem eſt a nobis particulatim totius medicae ſpeculationis opus, et in pluribus conſcriptum tractatibus, quibus ad tres doctrinas uti

χρῆσθαι πρὸς τὰς τρεῖς διδασκαλίας. ἀλλὰ νῦν γε τῆς ὁριστικῆς ὑπαρξόμεθα, τοσοῦτον ἔτι προσθέντες, ὡς μόνα τὰ κεφάλαια καὶ οἷον συμπεράσματα τῶν κατὰ διέξοδον ἀποδεδειγμένων εἰρήσεται νῦν.

Κεφ. α'. [197] Ἰατρική ἐστιν ἐπιστήμη ὑγιεινῶν, καὶ νοσωδῶν, καὶ οὐδετέρων. οὐ διαφέρει δὲ οὐδ' εἰ νοσερῶν τις εἴποι. τοῦ μὲν οὖν τῆς ἐπιστήμης ὀνόματος κοινῶς τε καὶ οὐκ ἰδίως ἀκούειν χρή. τὸ δὲ ὑγιεινὸν, καὶ τὸ νοσῶδες, καὶ τὸ οὐδέτερον, τριχῶς ἕκαστον λέγεται· τὸ μὲν ὡς σῶμα, τὸ δὲ ὡς αἴτιον, τὸ δὲ ὡς σημεῖον. καὶ γὰρ τὸ ἐπιδεκτικὸν σῶμα τῆς ὑγείας, καὶ τὸ ποιητικὸν καὶ φυλακτικὸν αὐτῆς αἴτιον, καὶ τὸ δηλωτικὸν σημεῖον, ἅπαντα ταῦτα καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες ὑγιεινά. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ νοσώδη τά τε ἐπιδεκτικὰ νόσων σώματα, καὶ τὰ ποιητικά τε καὶ φυλακτικὰ νόσων αἴτια, καὶ τὰ δηλωτικὰ σημεῖα. καὶ δὴ καὶ τὰ οὐδέτερα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον σώματά τε καὶ αἴτια καὶ σημεῖα. καί ἐστι κατὰ πρῶτον μὲν λόγον ἐπιστήμη τῶν ὑγιεινῶν

licet. Nunc vero definitivam aggrediemur, ſi hoc tantum addiderimus, nos ſola capita et ut concluſiones eorum, quae fuſius demonſtrata ſunt, nunc eſſe tradituros.

Cap. I. Medicina eſt ſcientia ſalubrium, et inſalubrium, et neutrorum. Nihil vero differt, ſi quis loco inſalubrium aegrorum dixerit. Nomen quidem ſcientiae communiter et non proprie accipere oportet. Salubre autem, et inſalubre, et neutrum, unumquodque tripliciter dicitur: primo quidem ut corpus, ſecundo autem ut cauſa, tertio vero ut ſignum. Etenim corpus, quod ſanitatem continet; et cauſam, quae ipſam efficit et conſervat; et ſignum, quod indicat; haec omnia ſalubria Graeci vocitant. Eodem modo et ſusceptiva morborum corpora, et morbos efficientes conſervantesque cauſas, et ſigna indicantia, inſalubria vocant. Atque eadem ratione corpora neutra, cauſas ſignaque dixerunt. At prima quidem ratione ſcientia eſt cauſa-

Ed. Chart. II. [197.] Ed. Bas. III. (472.)

αἰτίων ἰατρικὴ, δι' ἐκεῖνα δ' ἤδη καὶ τῶν ἄλλων. δεύτερον δὲ τῶν νοσωδῶν. τρίτον δὲ τῶν οὐδετέρων. καὶ δὴ καὶ μετὰ ταῦτα τῶν σωμάτων, πρῶτον μὲν κἀνταῦθα τῶν ὑγιεινῶν, ἐφεξῆς δὲ τῶν νοσερῶν, εἶτα τῶν οὐδετέρων. καὶ περὶ τῶν σημείων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. ἐν μέντοι ταῖς πράξεσι, πρότερον μὲν τῶν σωμάτων ἡ διάγνωσις, ἐκ τῶν σημείων δηλονότι, μετὰ ταῦτα δὲ ἡ τῶν ἐπ' αὐτοῖς αἰτίων εὕρεσις. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὸ ποιητικὸν, καὶ τὸ δηλωτικὸν, καὶ τὸ ἐπιδεκτικὸν, διχῶς ἕκαστον λέγεται, τὸ μὲν ἁπλῶς, τὸ δὲ ἐν τῷ νῦν, ἰστέον ἀμφοῖν οὖσαν ἐπιστήμην τὴν ἰατρικήν. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἁπλῶς διχῶς λέγεται, τό τε διὰ παντὸς, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· καὶ ἔστιν ἀμφοτέρων τούτων ἐπιστήμη ἡ ἰατρική. τὸ δὲ οὐδέτερον, αἴτιόν τε, καὶ σημεῖον, καὶ σῶμα, τό τε ἁπλῶς λεγόμενον καὶ τὸ ἐν τῷ νῦν, τριχῶς ἕκαστον λέγεται· τὸ μὲν τῷ μηδ' ἑτέρου τῶν ἐναντίων μετέχειν, τὸ δὲ τῷ τῶν ἀμφοτέρων, τὸ δὲ τῷ ποτὲ μὲν τοῦδε, ποτὲ δὲ τοῦδε. τούτων δ' αὐ-

rum salubrium medicina; jam vero propter eas et aliarum; secunda vero insalubrium; tertia denique neutrarum. Ac sane et post has corporum, prima quidem et hic salubrium, secunda insalubrium, tertia neutrorum. Atque de signis eadem ratione dicendum. In artis autem actionibus prius quidem est corporum dignotio, ex signis videlicet; postea vero causarum, quae in ipsis sunt, inventio. Sed quoniam et effectivum, et indicativum, et susceptivum, dupliciter unumquodque dicitur; hoc quidem simpliciter; hoc vero ut nunc; nosse oportet, medicinam esse utrorumque scientiam. Sed et ipsum simpliciter duobus dicitur modis; et quod semper; et quod ut multum; et utrorumque medicina est scientia. Neutra vero, et causa, et corpus, et signum, et quod simpliciter dicitur, et quod ut nunc, tripliciter unumquodque enunciatur; hoc quidem, quia neutrius contrariorum est particeps; hoc vero, quia utriusque; hoc vero, quia aliquando hujus, aliquando illius. Horum autem

τῶν τὸ δεύτερον κατὰ δύο τρόπους λέγεται· ποτὲ μὲν τῷ μετέχειν ἑκατέρου τῶν ἐναντίων ἐξ ἴσου, ποτὲ δὲ τῷ πλέον θατέρου. ἔστι δὲ καὶ καθ' ὅλου τοῦ ὅρου κατὰ τὴν λέξιν ἀμφιβολία τις, ἣν καὶ αὐτὴν χρὴ διαλύεσθαι. ἐν γὰρ τῷ λέγειν τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ὑπάρχειν ὑγιεινῶν, καὶ νοσερῶν, καὶ οὐδετέρων, σημαίνεται μὲν καὶ τὸ πάντων τῶν κατὰ μέρος, σημαίνεται δὲ καὶ τὸ ὁποίων, σημαίνεται δὲ καὶ τό τινων. ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων ἀπεριόριστόν τε καὶ ἀδύνατον, τὸ δέ τινων ἐλλιπές τε καὶ οὐ τεχνικόν· τὸ δ' ὁμοίων τεχνικόν τε ἅμα καὶ διαρκὲς εἰς ἅπαντα τῆς τέχνης τὰ κατὰ μέρος, ὅπερ καὶ περιέχεσθαί φαμεν ἐν τῷ τῆς ἰατρικῆς ὅρῳ. ἀρξόμεθα οὖν ἀπὸ τῶν σωμάτων πρῶτον, ὁποῖά τινα τά θ' ὑγιεινὰ, καὶ τὰ νοσώδη, καὶ τὰ οὐδέτερα τετύχηκεν ὄντα. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν περὶ τῶν σημείων τε καὶ αἰτίων διεξέλθωμεν λόγον.

Κεφ. β'. Ὑγιεινόν ἐστιν ἁπλῶς σῶμα τὸ ἐκ γενετῆς εὔκρατον μὲν ὑπάρχον τοῖς ἁπλοῖς καὶ πρώτοις μορίοις·

ipforum fecundum rurfus duobus dicitur modis; aliquando quidem, quia utriusque contrariorum ex aequo eft particeps, aliquando vero, quia plus alterius. Eft vero et in tota definitione dictionis ambiguitas quaedam, quam et ipfam diluere oportet. Quum enim dicitur, medicinam effe fcientiam et falubrium, et infalubrium, et neutrorum, fignificatur et quod omnium particularium, fignificatur et quod qualium, fignificatur et quod quorundam. Sed quod omnium quidem indefinitum eft atque impoffibile; quod autem quorundam, imperfectum atque ab arte alienum; quod vero qualium, artificiofum pariter atque fufficiens ad omnia artis particularia, quod etiam dicimus in medicinae definitione comprehendi. Primum igitur a corporibus aufpicabimur, qualianam fint, tum falubria, tum infalubria, tum neutra, et poftea de fignis et caufis differemus.

Cap. II. Salubre fimpliciter corpus eft, quod ab ipfo quidem ortu fimplicibus ac primis partibus probe

σύμμετρον [198] δὲ τοῖς ἐκ τούτων συγκειμένοις ὀργάνοις. ὑγιεινὸν δὲ νῦν ἐστι σῶμα, τὸ κατὰ τὸ παρὸν ὑγιαῖνον. ἔστι δὲ δή που καὶ τοῦτο, καθ' ὃν ὑγιαίνει χρόνον, εὔκρατόν τε καὶ σύμμετρον, οὐ τὴν ἀρίστην εὐκρασίαν τε καὶ συμμετρίαν, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν. αὐτοῦ δὲ τοῦ ἁπλῶς ὑγιεινοῦ σώματος, διὰ παντὸς μὲν τοιοῦτόν ἐστι τὸ εὐκρατότατόν τε καὶ συμμετρότατον, ὡς τὸ πολὺ δὲ τὸ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἀπολειπόμενον οὐ πολλῷ. νοσῶδες δέ ἐστι ἁπλῶς σῶμα, τὸ ἐκ γενετῆς ἤτοι δύσκρατον τοῖς ὁμοιομερέσιν, ἢ ἀσύμμετρον τοῖς ὀργανικοῖς, ἢ ἀμφότερα. νοσῶδες δὲ νῦν ἐστι σῶμα τὸ νοσοῦν, ἐν ᾧ λέγεται χρόνῳ τοιοῦτον ὑπάρχειν. εὔδηλον δὲ, ὡς καὶ τοῦτο, καθ' ὃν λέγεται χρόνον εἶναι νοσῶδες, ἤτοι δύσκρατόν ἐστιν ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν, ἢ ἀσύμμετρον ἐν τοῖς ὀργανικοῖς, ἢ ἀμφότερον. καὶ δὴ καὶ διὰ παντὸς νοσῶδές ἐστιν, ὅ τι περ ἂν ἐκ γενετῆς, ἤτοι δυσκρατότατον ὑπάρχον ἐν ἁπλοῖς καὶ πρώτοις μορίοις ἅπασιν, ἢ τισιν, ἢ τοῖς κυριωτάτοις, ἢ καὶ τοῖς ὀργανικοῖς ἀσυμμετρότατον, ὁμοίως

temperatum eſt; in organis vero, quae ex illis componuntur, eſt commoderatum. Salubre autem nunc eſt corpus, quod in praeſenti eſt ſanum; eſt vero hoc, quo tempore ſanum exiſtit, et probe temperatum et commoderatum, non optima ac ſumma et temperie et ſymmetria, ſed ſibi propria. Ipſius vero ſalubris ſimpliciter corporis perpetuo quidem eſt id, quod et temperatiſſimum, et commoderatiſſimum eſt; ut multum autem, quod ab optima conſtitutione non admodum diſcedit. Inſalubre vero ſimpliciter eſt corpus, quod ab ortu vel ſimilaribus partibus intemperatum, vel organicis incommoderatum, vel utrumque eſt. Inſalubre vero nunc eſt corpus, quod eo tempore, quo tale dicitur, aegrotat. Perſpicuum autem eſt, et id, quo tempore aegrum eſſe dicitur, aut ſimilaribus partibus intemperatum, aut organicis incommoderatum, aut utrumque eſſe. Atque ſemper inſalubre eſt, quod ab ipſo ortu aut ſimplicibus primisque partibus vel omnibus, vel quibusdam, vel principibus, intemperatiſſimum eſt, aut organicis incom-

καὶ ἐν τούτοις, ἢ πᾶσιν, ἤ τισιν, ἢ τοῖς κυριωτάτοις. ὡς τὸ πολὺ δὲ νοσῶδές ἐστι σῶμα, τὸ τοῦ τοιούτου τῆς κακίας ἀπολειπόμενον, οὔπω δ᾽ ἐν τῷ μέσῳ καθεστηκός. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ οὐδέτερον σῶμα τριχῶς ἐλέγετο· τὸ μὲν μηδ᾽ ἑτέρας τῶν ἄκρων διαθέσεων μετέχον, τὸ δὲ τῷ ἀμφοτέρων, τὸ δὲ τῷ, ποτὲ μὲν τῆςδε, ποτὲ δὲ τῆςδε· κατὰ μὲν τὸ πρῶτον σημαινόμενον οὐδέτερον ἔσται σῶμα τὸ μέσον ἀκριβῶς ὑπάρχον, τοῦ τε ὑγιεινοτάτου σώματος καὶ τοῦ νοσωδεστάτου. καὶ τούτου τὸ μὲν ἁπλῶς τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι περ ἐκ γενετῆς τοιοῦτον κατεστήσατο. τὸ δὲ νῦν ὁτιοῦν, κατὰ παρὸν τὸ μέσον ὑπάρχον τοῦ ἴτε ὑγιεινοτάτου καὶ τοῦ νοσωδεστάτου. αὐτοῦ δὲ τοῦ ἁπλῶς τὸ μὲν διὰ παντὸς τοιοῦτον, ὅτι περ ἂν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἡλικίαις διαμένῃ τοιοῦτον. τὸ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὸ καὶ μεταβολάς τινας λαμβάνον. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον σημαινόμενον οὐδέτερον ἔσται σῶμα τὸ ἐναντίων ἅμα διαθέσεων μετέχον ἐκ γενετῆς, ἤτοι καθ᾽ ἓν μόριον, ἢ κατὰ δύο διαφέροντα. καθ᾽ ἓν μὲν, εἰ κατὰ

moderatiffimum exiftit, iisque fimiliter, vel omnibus, vel quibusdam, vel maxime praecipuis. Ut multum vero infalubre eft corpus, quod ab hujus quidem vitio recedit, nondum tamen in medio conftitutum eft. Quoniam vero et neutrum corpus tripliciter dicebatur; primum quidem, quod neutrius extremarum affectionum, fecundum, quod utriusque, tertium, quod nunc hujus, nunc illius eft particeps: juxta primum fignificatum neutrum erit corpus, quod exquifite medium eft faluberrimi et infaluberrimi corporis; et hujus hoc quidem fimpliciter tale, quod ab ipfo ortu ita conftitutum eft; hoc vero ut nunc, quod in praefenti faluberrimi atque infaluberrimi medium exiftit; ipfius autem fimpliciter neutrum, quod perpetuo quidem tale eft, id in omnibus aetatibus tale perdurat; quod vero ut multum, id nonnullas recipit mutationes. Juxta vero fecundum fignificatum neutrum erit corpus, quod ab ortu contrariarum fimul affectionum eft particeps, aut in una parte, aut in duabus differentibus, in una quidem, fi in altera agentium

τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν εὔκρατον εἴη τῶν δραστικῶν ποιοτήτων, ἢ κατ' ἀμφοτέρας μὲν, ἀλλὰ περὶ τὴν διάπλασιν, ἢ τὸ μέγεθος, ἢ τὸν ἀριθμὸν τῶν μορίων, ἢ τὴν θέσιν ἐσφαλμένον. ἢ ἔμπαλιν ἐν τούτοις μὲν κατωρθωμένον ἅπασιν, ἢ τισὶν, ἐν δὲ τῇ κράσει διημαρτημένον. ἐν διαφέρουσι δὲ μορίοις, καὶ κατὰ πάσας τὰς ἀντιθέσεις δύναταί τι τῶν ἐναντίων ἅμα μετέχειν. καὶ διὰ παντὸς μὲν τοιοῦτον, τὸ κατὰ πάσας τὰς ἡλικίας μένον ὅμοιον, ὡς τὸ πολὺ δ' ἐστὶ, τὸ καὶ μεταβάλλον κατά τι. οὕτως δὲ κἂν τῷ νῦν οὐδέτερον ἔσται σῶμα, κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον, ἢ τῷ περὶ ἓν μόριον, τὰ μὲν ἔχειν ὑγιεινὰ, τὰ δὲ νοσερὰ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ, ἢ τῷ περὶ διαφέροντα μέρη. κατὰ δὲ τὸ τρίτον σημαινόμενον, οὐδέτερον ἔσται σῶμα τὸ ποτὲ μὲν ὑγιεινὸν, ποτὲ δὲ νοσερὸν ἐν μέρει γινόμενον, ὥσπερ ἐνίοις ὑπῆρξε, παισὶ μὲν οὖσιν, ὑγιεινοῖς γενέσθαι, νεανίσκοις δὲ γενομένοις, νοσεροῖς, ἢ ἔμπαλιν. ἐν ἑνὶ δὲ χρόνῳ τὸ οὕτως οὐδέτερον, ἀκριβῶς μὲν οὐκ ἐγχωρεῖ συστῆναι, κατὰ πλά-

qualitatum oppofitione, vel utraque, etiam probe temperatum fit; fed in conformatione, vel magnitudine, vel numero partium, vel fitu oblaefum; aut contra in his quidem recte fe habeat, vel omnibus, vel quibusdam, peccet autem in temperamento. In differentibus vero partibus, et per omnes oppofitiones quodammodo poteft contrariorum fimul effe particeps. Ac femper quidem tale, quod per omnes aetates fimile permanet. Ut multum vero, quod in aliquo permutatur. Ita vero et nunc neutrum erit corpus, juxta fecundum fignificatum, vel quia in parte una haec quidem ipfi falubria exiftunt, illa vero infalubria, vel in differentibus ita afficitur partibus. Secundum vero tertium fignificatum neutrum erit corpus, quod aliquando quidem falubre, aliquando vero infalubre per vices exiftit, ut nonnullis accidit, qui in pueritia falubres vigent, in juventute infalubres redduntur, aut contra. In uno autem tempore, quod ita eft neutrum, exquifite quidem confiftere nequit,

τος δ' ἐγχωρεῖ. ἴσμεν δὲ, ὅτι τὸ νῦν διχῶς λέγεται. τὸ μὲν οὖν ὑγιεινὸν, καὶ νοσῶδες, καὶ οὐδέτερον σῶμα ποσαχῶς (473) λέγεται, καὶ ὁποῖον ἕκαστόν ἐστιν, αὐτάρκως διώρισται.

Κεφ. γ'. [199] Περὶ δὲ τῶν σημείων ἐφεξῆς ἂν εἴη ῥητέον. ἔστι δὲ καὶ τούτων ὑγιεινὰ μὲν, ὅσα τῆς τε παρούσης ὑγείας ἐστὶ διαγνωστικὰ, καὶ τῆς μελλούσης ἔσεσθαι προγνωστικὰ, καὶ τῆς προγεγενημένης ἀναμνηστικά. νοσώδη δὲ τά τε τῆς παρούσης νόσου διαγνωστικὰ, καὶ τῆς προγεγενημένης ἀναμνηστικὰ, καὶ τῆς μελλούσης ἔσεσθαι προγνωστικά. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὰ οὐδέτερα, τά τε τῶν οὐδετέρων διαθέσεων διαγνωστικὰ, καὶ προγνωστικὰ, καὶ ἀναμνηστικὰ, καὶ τὰ μηδὲν ὅλως δηλοῦντα περὶ διαθέσεων, ἢ τὰ μηδὲν μᾶλλον ὑγιεινὴν, ἢ νοσερὰν δηλοῦντα διάθεσιν. καὶ τὰ κατά τι μὲν ὑγιεινὴν, κατά τι δὲ νοσερὰν δηλοῦντα διάθεσιν, καὶ τὰ ποτὲ μὲν ὑγιεινὴν, ποτὲ δὲ νοσώδη· καὶ ταῦτα δὲ κατὰ τοὺς τρεῖς χρόνους ὁμοίως τοῖς

ampliori vero poteſt. Novimus autem, quod nunc dupliciter dicitur. Salubre igitur, et inſalubre, et neutrum corpus quot modis dicatur, et quale unumquodque ſit, abunde explicatum eſt.

Cap. III. De ſignis vero deinceps dicendum; ſunt autem et ex his ſalubria quidem diagnoſtica, quaecunque praeſentem indicant ſanitatem, prognoſtica, quae futuram praenunciant, et anamneſtica, quae praeteritam memoriae ſubjiciunt. Inſalubria vero, quae et morbum praeſentem indicant, et futurum praenunciant, atque praeteritum memoriae ſubjiciunt. Eadem ratione et neutra alia neutram affectionem deprehendunt, praenunciant et memoriae ſubjiciunt, atque haec nihil omnino de affectionibus manifeſtant, vel nihilo magis ſalubrem, quam inſalubrem affectionem divulgant; et quae partim quidem ſalubrem, partim vero inſalubrem indicant affectionem, et quae aliquando quidem ſalubrem, aliquando vero inſalubrem, et haec quoque ſecundum tria

ὑγιεινοῖς τε καὶ νοσώδεσι. καλεῖται δ' ἐνίοτε πρὸς τῶν παλαιῶν ἰατρῶν ἅπαντα ταῦτα τὰ σημεῖα προγνωστικὰ, κἂν τῶν ἐνεστώτων ἢ προγεγονότων ᾖ δηλωτικά. καὶ ἡ χρεία μεγάλη μὲν τῶν διαγνωστικῶν τε καὶ προγνωστικῶν, ἐλάττων δὲ τῶν ἀναμνηστικῶν.

Κεφ. δ'. Ὄντων οὖν σωμάτων ὑγιεινῶν, τῶν μὲν ἁπλῶς, τῶν δὲ ἐν τῷ νῦν, ἅπερ δὴ καὶ ὑγιαίνοντα λέγεται, τῶν ἁπλῶς ὑγιεινῶν σωμάτων διττὴν ἔφαμεν εἶναι τὴν διαφορὰν, τῷ τὰ μὲν διὰ παντὸς ὑπάρχειν τοιαῦτα, τὰ δὲ ὡς τὸ πολύ. διὰ παντὸς μὲν, ὅσα τὴν ἀρίστην ἔχει κατασκευήν· ὡς τὸ πολὺ δὲ, ὅσα μὴ πολλῷ ταύτης ἀπολείπεται. τὰς διαγνώσεις δὲ αὐτῶν ἀπό τε τῶν ὑπαρχόντων κατὰ τὸν τῆς οὐσίας αὐτῶν λόγον χρὴ ποιεῖσθαι, καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης τούτοις ἑπομένων ἐνεργειῶν τε καὶ συμπτωμάτων, ἃ δὴ καὶ συμβεβηκότα καλοῦμεν ἰδίως. ἀπὸ μὲν τῆς οὐσίας αὐτῆς, τῶν ἐν ἀρίστῃ κατασκευῇ συμμετρία τῶν ὁμοιομε-

tempora, veluti falubria et infalubria. Vocantur autem nonnunquam a veterioribus medicis haec omnia figna prognoftica, tametfi praefentia vel praeterita fignificant. Ufus vero non parvus eft ex praenunciantibus atque indicantibus, minor autem ex memorantibus.

Cap. IV. Quum igitur fint falubria corpora, haec quidem fimpliciter, haec vero ut nunc, quae et perpetuo bene valentia dicuntur; falubrium fimpliciter corporum duplicem diximus effe differentiam; quod nonnulla quidem perpetuo, nonnulla vero ut multum fint talia. Perpetuo quidem, quae optimam conftitutionem fortita funt; ut multum vero, quae non magnopere ab illa recedunt. Horum autem dignotiones fumendae funt ab iis, quae fecundum fubftantiae rationem ipfis infunt, et ab iis, quae ex neceffitate confequuntur, tum actionibus, tum fymptomatis, quae fane et accidentia proprie vocamus. A fubftantia quidem ipfa eorum, quae optimae funt conftitutionis, commoderatio fimilarium quidem

ρῶν ἐν θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι, καὶ ὑγρότητι· τῶν δ' ὀργανικῶν ἐν ποσότητι, καὶ πηλικότητι τῶν συντιθέντων αὐτὰ, καὶ προσέτι διαπλάσει τε καὶ θέσει τῶν μορίων ἑκάστου καὶ ὅλου τοῦ ὀργάνου. ἀπὸ δὲ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων τοῖς ὁμοιομερέσιν, ὡς μὲν πρὸς τὴν ἁφὴν, ἐν σκληρότητι καὶ μαλακότητι συμμετρία, πρὸς δὲ τὴν ὄψιν εὐχροιά τε καὶ ἡ κατὰ λειότητα καὶ δασύτητα συμμετρία. κατὰ δὲ τὰς ἐνεργείας ἡ τελειότης, ἣν δὴ καὶ ἀρετὴν αὐτῶν ὀνομάζομεν. ἀπὸ δὲ τῶν τοῖς ὀργανικοῖς ἑπομένων, ἐν συμμετρίᾳ τε καὶ κάλλει τῶν τοῦ παντὸς σώματος ὀργάνων, ἔτι τε τῇ τῶν ὑπαρχουσῶν αὐτοῖς ἐνεργειῶν ἀρετῇ. τῆς μὲν οὖν ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος τὰ διαγνωστικὰ σημεῖα ταῦτά ἐστι. τῶν δ' ἀπολειπομένων μὲν αὐτῆς, ὑγιεινῶν δ' ἔτι, τὰ μὲν ἐν τῇ τῶν ὁμοιομερῶν ἔσφαλται κράσει μικρόν τι σφάλμα, τὰ δὲ ἐν τῇ τῶν ὀργανικῶν μικρόν τι κἀνταῦθα, καὶ ἤτοι πάντων, ἤ τινων, ἢ καθ' ἑκάτερον. τὰ δὲ γένη τῶν σφαλμάτων τὰ αὐτὰ τοῖς

partium in caliditate, frigiditate, humiditate et ficcitate, organicarum vero in quantitate ac numero eorum, ex quibus componuntur, ac praeterea conformatione, et fitu partium fingularum totiusque organi. Ab his vero, quae ex neceffitate confequuntur in fimilaribus partibus, ut quatenus ad tactum fpectat, commoderatio mollitiei ac duritiei, quatenus autem ad vifum, coloris probitas, et laevitatis atque afperitatis mediocritas. In rationibus vero perfectio, quam et ipfarum integritatem appellamus. Ab his vero, quae organicas partes comitantur, in organorum univerfi corporis et fymmetria et pulchritudine, ac praeterea in earum, quae ipfis funt, actionum integritate. Optimae igitur conftitutionis corporum figna indicantia funt haec. Eorum autem, quae ab ipfa recedunt, fed adhuc falubria exiftunt, nonnulla quidem in fimilarium partium temperie vitium aliquod leve fubeunt, nonnulla vero in organorum commoderatione, et id quoque perexiguum, atque vel omnium, vel quorundam, vel utrorumque. Vitiorum vero genera eadem

μὲν ἀρετὴν αὐτῶν συμπληροῦσι, κρᾶσις μὲν ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν, (200) ἀριθμὸς δὲ, καὶ διάπλασις, καὶ μέγεθος, καὶ θέσις ἐν τοῖς ὀργανικοῖς. ἀμφοῖν δὲ κοινὸν ἡ ἕνωσις, ἣν δὴ καὶ συνέχειαν αὐτῶν ὀνομάζομεν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς τούτοις γένεσι καὶ ἡ τῶν νοσωδῶν σωμάτων ἐστὶ κακία, καθ' ἑκάτερον τοῦ νοσώδους τὸ σημαινόμενον. ὅρος δ' ἀμφοῖν ἐστι διακριτικὸς ἡ τῆς ἐνεργείας αἰσθητὴ βλάβη. τὰ δὲ τῆς ἀρίστης ἀπολειπόμενα κατασκευῆς σώματα βραχύ τι βέβλαπται μὲν δή που καὶ αὐτὰ κατά γε τὴν ἀλήθειαν, οὐ μὴν αἰσθητόν γε τοῦτο. διορίζει τοιγαροῦν αὐτὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἔν τε ταῖς ἐνεργείαις καὶ τῷ τοῖς νοσώδεσιν αἰτίοις ἀπομάχεσθαι. τὰ δέ γε ἁπλῶς νοσώδη σώματα διώρισται τῷ τε ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν νοσωδῶν αἰτίων νικᾶσθαι, καὶ τῷ πολύ τι κατὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐνεργειῶν ἀπολείπεσθαι. γίνεται γοῦν ἀμφοῖν ἐν μέσῳ τὰ οὐδέτερά τε καὶ ἁπλῶς λεγόμενα, καὶ τὰ σύν τινι πλάτει. καὶ τμηθήσεται τὸ τῆς ὅλης ὑγείας πλάτος εἰς τρία μόρια, πλάτος

funt ac quae integritatem perficiunt, temperies quidem in fimilaribus, numerus autem et conformatio et magnitudo et fitus in organicis; utrisque vero partibus communis unitas, quam et ipforum continuitatem appellamus. In his autem ipfis generibus funt corporum infalubrium vitia fecundum utrumque infalubris fignificatum. Terminus autem, qui utrumque diftinguit, eft actionum laefio fenfilis ac manifefta. Quae vero ab optima corporum conftitutione paulum dimoventur, re vera quidem et ipfa in aliquo laefa funt, non tamen id fenfu deprehenditur. Haec autem diftinguuntur, quod validius aut imbecillius actiones obeant, morbificisque caufis reluctentur. At fimpliciter infalubria corpora diftinguuntur, quod facile a caufis infalubribus fuperentur, quodque multum ab actionum integritate deficiant. In medio autem amborum conftituuntur neutra, tum quae fimplicitate appellantur, tum quae cum latitudine quadam. Ac dividitur totius fanitatis latitudo in tres

ἔχοντα καὶ αὐτὰ συχνόν. ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἔσται τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων, τὸ δὲ δεύτερον, τῶν οὐδετέρων, τὸ δὲ τρίτον, τῶν νοσωδῶν. οἷς ἐφεξῆς ἐστι τὰ ἤδη νοσοῦντα σώματα, βλάβαις αἰσθηταῖς ἐνεργειῶν ἀφωρισμένα. τὰ μὲν οὖν ὀδυνώδη τε, καὶ ὧν αἱ κινήσεις πλημμελεῖς εἰσιν, ἢ ὅλως ἀπολώλασιν, ἐναργεῖς ἔχει τοὺς ὅρους. ὅσα δ' ἀτόνους κέκτηται τὰς ἐνεργείας, ἐν μὲν ταῖς μεγίσταις ἀποστάσεσιν εὐδιάκριτα, κατὰ δὲ τὰς μικροτέρας ἀμφίβολα, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸ γένος τοῦτο τῆς βλάβης, ἡ μηδετέρου τῶν ἐναντίων ἐνεργειῶν μετέχουσα συνίσταται διάθεσις, ἣν καὶ αὐτὴν ἔφαμεν οὐδετέραν ὀνομάζεσθαι, πάντων τούτων αἰσθήσει διακρινομένων, οὐκ αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῇ φύσει· κίνδυνος γὰρ εἰς τὸ τῆς ἀειπαθείας ὑποσυρῆναι δόγμα. καὶ τοίνυν καὶ τὰ σημεῖα τῶν ὑγιαινόντων μὲν σωμάτων, ἀλλ' ἤτοι νοσωδῶν, ἢ οὐδετέρων ὑπαρχόντων, τῷ ποσῷ τῆς ἀποστάσεως διοίσει, θεμένων ἡμῶν ἄκρους μὲν ὅρους ἐναντίους ἀλλήλοις, τήν τε ἀρίστην κατασκευὴν καὶ τὴν ἄρτι

partes, multam et ipfas latitudinem habentes, quarum prima quidem erit falubrium corporum, fecunda neutrorum, tertia infalubrium, quibus fuccedunt deinceps, quae jam aegrotant corpora, manifeftis fenfui actionum laefionibus diftincta. Quae igitur doloribus afficiuntur, et quorum motus funt depravati, aut omnino perditi, manifeftas habent notas. Quae vero imbecilles edunt actiones, in magnis quidem deceffibus facile discernuntur, in minoribus vero ambigua funt, atque idcirco in eo genere noxae confiftit affectio neutrius contrariorum particeps, quam et ipfam neutram diximus appellari; quum haec omnia fenfu judicentur, non ipfa rerum natura, periculum enim effet, ne in dogma *ἀειπαθείας*, id eft perpetui affectus, traheremur. Haec igitur funt fanorum corporum figna, fed quae aut infalubria, aut falubria, aut neutra exiftunt quantitate diftantiae differunt, conftitutis a nobis extremis terminis inter fe contrariis, optima conftitutione corporis, et nuper facto

γενομένην νόσον, ἐπισκοπουμένων δὲ, ὁποτέρῳ τούτων ἐστὶν ἐγγυτέρω τὰ δοκιμαζόμενα σώματα. τὸ μὲν γὰρ ἐγγυτέρω τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ὑγιεινὸν, τὸ δὲ ταύτης μὲν πορρωτέρω, τοῦ δ' ἤδη νοσοῦντος ἐγγυτέρω, νοσῶδες. τὸ δ' ἀμφοῖν μεταξὺ, καὶ ἴσον ἑκατέρων ἀπέχειν φαινόμενον, οὐδέτερον ἔσται τοῦτο.

Κεφ. ε'. Τῆς μὲν οὖν ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος εἴρηται τὰ γνωρίσματα. τῶν δ' ἀπολειπομένων αὐτῆς ἰσάριθμα μὲν τὰ γένη, ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον τέμνεσθαι δυναμένων. ἀφωρισμένων δὲ εἰς τρία μέρη, τὰ σημεῖα τοῦ νοσώδους σώματος ἁπλῶς ἐροῦμεν. ἐξ αὐτῶν γὰρ ἔσται δῆλα καὶ τὰ λοιπὰ δύο πλάτη. κατὰ γένος μὲν οὖν εἴρηται πρόσθεν ἐν τῷ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς λόγῳ, κατ' εἶδος δὲ νῦν εἰρήσεται, διελομένων ἡμῶν πρότερον τὰ μόρια. τέσσαρες δ' αὐτῶν εἰσιν αἱ πᾶσαι διαφοραί. τὰ μὲν γὰρ ἀρχαί τινές εἰσιν, τὰ δὲ ἀπ' ἐκείνων ἐκπέφυκε. τὰ δὲ, οὔτ' ἄλλων ἄρχει τῆς διοικήσεως, οὔθ' ὑπ' ἄλλων ἄρχεται,

morbo, ac deinceps confiderantibus, utri eorum viciniora fint ea, quae ad examen corpora veniunt. Quod enim propius eft optimae conftitutioni, falubre; quod vero ab hac longius recedit, atque ad id, quod jam aegrotat, propius accedit, infalubre. Quod autem inter utrumque fitum elt, atque aequaliter ab utroque diltare videtur, neutrum elt.

Cap. V. Optimae igitur conftitutionis corporis notas explicavimus. Eorum vero, quae ab ipfa deficiunt, totidem funt numero genera, quae in magis et minus fecari poffunt. His autem in tres partes divifis, infalubris fimpliciter corporis ligna trademus, ex his enim et reliquae duae latitudines innotefcent. Generatim igitur prius in opere de optima conftitutione dictum eft; fpeciatim autem nunc dicetur, ubi prius partes diviferimus. Sunt vero earum quatuor univerfae differentiae, nam nonnullae earum principia quaedam exiftunt; quaedam vero ab ipfis ortae funt; quaedam nec aliarum gubernationi praefunt, neque ab aliis gubernantur, quae cognatas ha-

συμφύτους ἔχοντα τὰς διοικούσας αὐτὰ δυνάμεις. ἔνια δὲ συμφύτους τε ἅμα καὶ ἐπιῤῥύτους ἔχει. ἀρχαὶ μὲν οὖν [201] εἰσιν ἐγκέφαλος, καρδία, ἧπαρ, καὶ ὄρχεις. ἀπ' ἐκείνων δ' ἐκπέφυκε, κἀκείνοις ὑπηρετεῖ, νεῦρα μὲν καὶ νωτιαῖος μυελὸς ἐγκεφάλῳ, τῇ καρδίᾳ δ' ἀρτηρίαι, φλέβες δ' ἥπατι, τὰ σπερματικὰ δ' ἀγγεῖα τοῖς ὄρχεσιν. αὐτὰ δ' αὐτὰ διοικεῖ χόνδρος, ὀστοῦν, σύνδεσμος, ὑμὴν, ἀδὴν, πιμελὴ, σὰρξ ἁπλῆ. τὰ δ' ἄλλα πάντα μόρια κοινὴν τούτοις ἔχοντα τὴν ἐξ ἑαυτῶν διοίκησιν, ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων προσδεῖται. τριχῶν δὲ καὶ ὀνύχων οὐδὲ διοίκησίς τίς ἐστιν, ἀλλὰ γένεσις μόνη. αὗται μὲν οὖν αἱ τῶν μορίων διαφοραί.

Κεφ. ϛ'. Σημεῖα δ' ἑκάστου τῆς κράσεως ἐφεξῆς εἰρήσεται, τὴν ἀρχὴν ἀπ' ἐγκεφάλου ποιησαμένων ἡμῶν. ἔστι δὲ πέντε τὰ σύμφυτα γένη τῶν γνωρισμάτων αὐτοῦ. ἓν μὲν ἡ τῆς συμπάσης κεφαλῆς διαθέσεως, δεύτερον δὲ ἡ τῶν αἰσθητικῶν ἐνεργειῶν ἀρετή τε καὶ κακία, καὶ τρίτον ἡ τῶν πρακτικῶν, καὶ τέταρτον ἡ τῶν ἡγεμονικῶν, καὶ

bent facultates, quibus reguntur; quaedam vero insitas simul et influentes habent. Principia igitur sunt cerebrum, cor, hepar et testes. Ab his vero ortum habent, ipsisque ministrant, nervi quidem et spinalis medulla cerebro, cordi vero arteriae, hepati venae, ipsa vero seminaria vasa testiculis. Quae autem per se gubernantur, cartilago, os, ligamentum, membrana, glandulae, adeps, caro simplex. Caeterae vero omnes partes, communem istis habentes ex se dispensationem, arteriis, nervis et venis indigent. Capillorum autem atque unguium gubernatio nulla est, sed sola generatio. Hae igitur sunt partium differentiae.

Cap. VI. Signa autem nos temperamenti cujusque, sumpto a cerebro initio, deinceps dicemus. Sunt vero quinque universa genera signorum, quae ipsius naturam ostendunt, unum quidem totius capitis constitutio; secundum vero, sensilium actionum integritas et vitium; tertium, effectivarum; quartum, principum, et quintum,

Ed. Chart. II. [201.] Ed. Baf. III. (473. 474.)
πέμπτον ἡ τῶν φυσικῶν. ἄλλο δὲ γένος ἐπὶ τούτοις ἅπασιν, ἡ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσπιπτόντων ἀλλοίωσις. ἡ μὲν δὴ τῆς συμπάσης κεφαλῆς διάθεσις ἐκ μεγέθους τε καὶ σχήματος αὐτῆς λαμβάνεται καὶ τριχῶν. ἡ μὲν οὖν μικρὰ κεφαλὴ [474] μοχθηρᾶς ἐγκεφάλου κατασκευῆς ἴδιον σημεῖον. ἡ μεγάλη δὲ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγαθῆς κατασκευῆς σημεῖον. ἀλλ' εἰ μὲν διὰ ῥώμην ἐγένετο τῆς ἐγχωρίου δυνάμεως; ὕλην χρηστήν τε καὶ πολλὴν δημιουργούσης, ἀγαθὸν σημεῖον· εἰ δὲ διὰ μόνης τῆς ὕλης τὸ πλῆθος, οὐκ ἀγαθόν. διοριστέον οὖν ἐστιν αὐτὰ τῷ τε σχήματι καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ πεφυκόσι. τῷ σχήματι μὲν, εἰ εὔρυθμος, ἀεὶ γὰρ ἀγαθὸν τοῦτο σημεῖον. τοῖς δ' ἀπ' αὐτοῦ πεφυκόσιν, εἰ κραταραύχην τέ ἐστιν καὶ τοῖς ἄλλοις ὀστοῖς ἄριστα διάκειται, καὶ εἰ τὸ νευρῶδες αὐτῇ σύμπαν εὐτραφές τέ ἐστι καὶ εὔτονον. οἰκεῖον δὲ σχῆμα κεφαλῆς, ὥσπερ ἂν εἰ νοήσαις σφαῖραν ἀκριβῆ κηρίνην ἑκατέρωθεν ἀτρέμα πεπιλημένην. ἀνάγκη γὰρ τῆς τοιαύτης κυρτότερα μὲν, ἢ κατὰ σφαῖραν, γενέσθαι τά τε ὄπισθεν καὶ τὰ ἔμπροσθεν,

naturalium. Aliud vero genus praeter haec omnia eft quae ab extrinfecus ipfi occurfantibus advenit alteratio. Equidem univerfi capitis affectio ex ejus magnitudine, figura atque capillis fumitur. Parvum igitur caput vitiofae conftitutionis cerebri proprium eft indicium. Magnum vero non neceffario probae conftitutionis indicium; fed fiquidem ob infitae facultatis robur eveniat, quae multam atque optimam materiam formaverit, bonum fignum, at fi ob materiae folius multitudinem, haudquaquam bonum. Diftinguenda igitur haec funt, tum figura, tum his, quae ab eo ortum habent. Figura quidem, fi concinnum fit, femper enim hoc bonum eft fignum. His autem, quae ab eo ortum habent, fi valida fit cervix, et aliis offibus optime conftet, atque fi univerfum nervofum genus ipfi vegetum robuftumque fit. Propria autem capitis figura eft, veluti fi excogitares globum integrum cereum, leviter utrinque depreffum. In hoc enim neceffe eft pofteriores anterioresque partes magis gibbas fieri, quam globo conveniat,

εὐθύτερα δὲ τὰ ἑκατέρωθεν. εἰ δ' ἡ κατ' ἰνίον ἐξοχὴ μειωθείη τινὶ, συνεπισκέπτου τά τε νεῦρα καὶ τὸν αὐχένα σὺν τοῖς ἄλλοις ὀστοῖς. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἐχόντων, ἐνδείᾳ τῆς ὕλης, οὐ δυνάμεως ἀῤῥωστίᾳ τοιοῦτος ἐγένετο. φαυλοτέρων δὲ ὑπαρχόντων, ἀσθενὴς ἡ ἀρχή. τὰ πολλὰ δὲ ταῖς κατ' ἰνίον ἐνδείαις ἀσθένεια τῶν εἰρημένων ἕπεται, καὶ σπάνιον πάνυ τὸ μὴ τοιοῦτον. καὶ τὴν φοξοτέραν δὲ κατ' ἰνίον ἐπισκέπτου κεφαλὴν, ὡσαύτως τοῖς ἐφ' ὅλης αὐτῆς μεγάλης γενομένης διορισμοῖς. ὡς τὰ πολλὰ δὲ κἀνταῦθα σὺν εὐρύθμῳ τῷ σχήματι γενομένης τῆς παρεγκεφαλίδος, ἀγαθὸν σημεῖον, ἣν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ὀπίσθιον ἐγκέφαλον ὀνομάζουσιν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν ὀπίσθιος, ὁριζόμενος τῇ λαμβδοειδεῖ ῥαφῇ. τοῦ νωτιαίου δέ ἐστιν ἀρχὴ τὸ μόριον τοῦτο, καὶ δι' ἐκεῖνον ἁπάντων τῶν καθ' ὅλον τὸ ζῶον νεύρων πρακτικῶν. αὐτὸ δὲ τὸ ὄπισθεν μέρος καθ' αὑτὸ παντάπασιν ὀλίγων αἰσθητικῶν μετέχει, παμπόλλων δὲ τῶν πρακτικῶν, ὥσπερ γε καὶ θάτερον τὸ πρόσθιον,

utrasque vero laterales magis rectas. Quod fi occipitis eminentia alicui minuatur, fimul intuere nervos atque cervicem cum aliis offibus. Nam, fi fecundum naturam habeant, materiae defectu, non facultatis imbecillitate hoc contigit; illis vero prave affectis, principium eft debile. Plurimum autem occipitis defectum commemoratorum comitatur imbecillitas; rariffimeque aliter evenire confuevit. Caput etiam in occipitio magis acuminatum animadverte, iisdem adhibitis diftinguendi rationibus, quibus in toto ipfo capite grandiori facto utebamur. At faepenumero et hic bonum fignum eft cum figura concinna cerebelli, quod nonnulli medici pofterius cerebrum appellant, ut re vera et pofterius eft, et futura lambdoide circumfcribitur. Eft vero haec pars fpinalis medullae principium, ac proinde nervorum omnium, qui in toto animali funt activi. Ipfa autem pars pofterior per fe paucos admodum fentientes obtinet nervos, permultos vero activos, quemadmodum et altera, et anterior, fentientes quidem pluri-

αἰσθητικῶν μὲν παμπόλλων, [202] ὀλίγων δὲ τῶν πρακτικῶν. ὥστε καὶ καλῶς διακείμενα ῥωμαλέας ἕξει τὰς ἀποφύσεις ἑκάτερον τὰς ἰδίας. οἱ αὐτοὶ δὲ κἀπὶ τῶν ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς τῶν κατὰ τὸ μέτωπον διορισμοὶ τοῖς ὄπισθεν, εἰς σμικρότητά τε καὶ μέγεθος αὐτοῦ βλεπόντων, καὶ σχῆμα, καὶ τὰς ἐνταῦθα αἰσθήσεις, ὄψιν τε καὶ γεῦσιν καὶ ὄσφρησιν. ἀλλήλων γάρ ἐστι γνωρίσματα, καὶ ἀλλήλοις μαρτυρεῖ, τά τε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς πεφυκότα, τῇ τῆς ἀρχῆς ἀρετῇ τε καὶ κακίᾳ, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῖς ἀπ' αὐτῆς. ἡ μέντοι τῶν ἡγεμονικῶν ἐνεργειῶν ἀρετή τε καὶ κακία τῆς ἀρχῆς μόνης ἐστὶν αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν γνώρισμα. καλῶ δὲ ἡγεμονικὰς ἐνεργείας τὰς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μόνης γινομένας. ἀγχίνοια μὲν οὖν λεπτομεροῦς οὐσίας ἐγκεφάλου γνώρισμα, βραδυτὴς δὲ διανοίας παχυμεροῦς· εὐμάθεια δ' εὐτυπώτου, καὶ μνήμη μονίμου. οὕτω δὲ καὶ ἡ μὲν δυσμάθεια δυστυπώτου. ἡ δ' ἐπιλησμοσύνη διαῤῥεούσης, καὶ τὸ μὲν εὐμετάβολον ἐν δόξαις θερμῆς, τὸ δὲ μόνιμον ψυχρᾶς. ἔτι δὲ

mos, paucos admodum activos. Quare et probe constituta utraque pars robustas habebunt suas propagines. Eaedem quoque distinctiones adhibendae sunt in partibus capitis anterioribus ad frontem spectantibus, quae etiam in posterioribus ad ipsius et parvitatem et magnitudinem inspicientes, atque itidem figuram et sensus ibi collocatos, visum, gustum et odoratum. Mutuas namque de se notas tradunt, seque invicem testantur, et quae a principio oriuntur, principii integritatem et vitium; et principium ea, quae ab ipso nascuntur. At enim principum actionum virtus ac vitium sunt principii solius ipsius per se indicia. Voco autem actiones principes, quae a solo principio procedunt: solertia quidem subtilis substantiae cerebri signum est; tarditas vero intellectus crassae; discendi vero facilitas formas facile suscipientis; memoria autem stabilis. Sic et discendi difficultas formas non facile suscipientis, et oblivio fluidae; mobilitas quoque in opinionibus calidae, stabilitas autem frigidae. Adhuc autem duo indiciorum

μοι δοκῶ λείπεσθαι δύο γένη γνωρισμάτων, ὧν ἐξ ἀρχῆς ὑπεσχόμην ἐρεῖν, ἓν μὲν τὸ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν, ἕτερον δὲ τὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων· ἔσται δὲ κοινὸς ὑπὲρ ἀμφοῖν ὁ λόγος. εἰ μὲν εὔκρατος ὁ ἐγκέφαλος ὑπάρχει κατὰ τὰς τέσσαρας ποιότητας, ἁπάντων τῶν εἰρημένων ἕξει μετρίως, καὶ τῶν περιττωμάτων, ὅσα δι' ὑπερώας, ἢ ὤτων, ἢ μυκτήρων ἐκκαθαίρεται, καὶ τούτων ἕξει μετρίως, ἥκιστά τε βλαβήσεται πρὸς ἁπάντων τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, ὅσα θερμαίνει, καὶ ψύχει, καὶ ξηραίνει, καὶ ὑγραίνει. τοῖς τοιούτοις αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς, βρέφεσι μὲν οὖσιν ὑπόπυῤῥοι, παισὶ δὲ ὑπόξανθοι, τελειουμένοις δὲ γίνονται ξανθαὶ, μεταξύ πως οὖσαι τῶν τε ἀκριβῶς οὔλων καὶ ἁπλῶν, οὐ μὴν οὐδὲ φαλακροῦνται ῥᾳδίως. ἀκούειν δὲ χρὴ τῶν εἰρημένων τε καὶ ῥηθησομένων γνωρισμάτων ὡς ἐπὶ εὐκράτων οἰκήσεων. ὅσα δὲ κατὰ τὰς τρίχας οὐκ ἐπὶ χωρίων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν χυμῶν κράσεως, ἀνάλογον ἐχούσης

genera mihi videor praetermififfe, de quibus fum ab initio me dicturum pollicitus: unum quidem ad actiones attinet naturales; alterum vero ad ea, quae extrinfecus occurfant. Erit autem de utrisque fermo communis. Si cerebrum quidem in quatuor primis qualitatibus probe temperatum fit, omnia quae diximus habebit moderata; et excrementa, quae vel per palatum, vel aures, vel nares, vel oculos expurgantur, haec quoque modice habebit, atque ab iis, quae extrinfecus occurfant, minime laedetur, quae vel calefaciunt, vel refrigerant, vel exiccant, vel humectant. Talibus capilli capitis, quum adhuc funt infantes, fubrufi, quum vero pueri, fubflavi, quum autem adoleverint, flavi fiunt, mediique quodammodo funt inter eos, qui abfolute funt crispi, et fimplices; non tamen facile calvefcunt. Quae vero dicta ac pofterius dicenda indicia funt, accipere oportet ut in temperatis habitationibus. Quae autem ad capillos attinent, non ad locorum tantum, fed ad humorum quoque temperamentum, quod cerebri tem-

τῇ κράσει τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον. εἰ δὲ θερμότερος εἴη τοῦ συμμέτρου, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν εὔκρατος, εἰ μὲν ἐπὶ πλέον εἴη θερμότερος, ἰσχυρὰ πάντα τὰ ῥηθησόμενα γενήσεται γνωρίσματα, βραχείας δὲ τῆς ὑπερβολῆς ὑπαρχούσης, ἀμυδρά. κοινὸς δὲ οὗτος ὁ λόγος ἐπὶ πάντων εἰρήσθω μοι τῶν μορίων, τῶν ἐν πάσαις ταῖς κράσεσι μελλόντων λέγεσθαι γνωρισμάτων.

Κεφ. ζ'. Ἑξῆς δ' οὖν σημεῖα τῆς ἐν ἐγκεφάλῳ θερμότητος, ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις, ἐρυθρότερα καὶ θερμότερα τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν σύμπαντα, καὶ αἱ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς φλέβες αἰσθηταὶ, αἱ τρίχες τούτοις γεννηθεῖσι, ταχέως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φύονται. πολλῷ μὲν οὖσι θερμοτέροις τῶν εὐκράτων, μέλαιναι, καὶ ἰσχυραὶ, καὶ οὖλαι γίνονται· μὴ πολλῷ δὲ, ὑπόξανθοι μὲν τὸ πρῶτον, εἶτα μελαίνονται· προϊόντων δὲ ταῖς ἡλικίαις φαλακροῦνται, καὶ μᾶλλόν γε οἱ ἐπὶ πλέον θερμότεροι. περιττώματα δὲ καθ' ὑπερώαν καὶ μυκτῆρας, ὀφθαλμούς τε καὶ ὦτα, βραχέα καὶ πέπονα τούτοις ἐστὶν, ὅταν ἀμέμπτως ὑγιαίνωσι.

peramento proportione refpondeat, funt referenda. Si vero commoderato calidius fit, in altera vero oppofitione probe temperatum, fi quidem praeter modum calidius fuerit, omnia, quae dicentur, validiora erunt indicia; fed fi parva fit exuperantia, imbecilla. Communis autem haec ratio ftatuatur in omnibus partibus, quarum in temperamentis univerfis indicia fumus tradituri.

Cap. VII. Deinceps igitur caloris cerebri figna, praeter ea quae prius enarrata funt, fequuntur; quae circa caput exiftunt, omnia rubicundiora, et calidiora funt, et quae in oculis funt venae, magis fenfui patent; capilli editis in lucem celeriter in capite nafcuntur; multo quidem calidioribus, probo temperamento, nigri et robufti et crifpi fiunt; non multo autem, fubflavi quidem primum fiunt, deinde nigricant, ac progredientibus aetatibus calvefcunt, eoque magis, quo funt calidiores. Excrementa vero palati, narium, oculorum et aurium pauca et concocta ipfis funt, quum integram

πεπλησμένης δὲ τῆς κεφαλῆς ἐνίοτε, συνεχῶς γὰρ καὶ μάλιστα αὐτοῖς, ὅταν ἀφυλάκτως [203] διαιτῶνται, τὸ τοιοῦτον συμβαίνει, πλείω μὲν, ἀλλ' οὐκ ἄπεπτα τὰ περιττώματα γίνεται. πληροῦνται δὲ καὶ βαρύνονται τὴν κεφαλὴν ὑπὸ θερμαινόντων ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων, καὶ ὀσμῶν, καὶ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων ἁπάντων, ἐν οἷς ἐστι καὶ ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀήρ. ἔτι τε μᾶλλον, εἰ μὴ μόνον εἴη θερμὰ τὰ τοιαῦτα τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ ὑγρὰ, βραχέσιν ὕπνοις αἱ τοιαῦται κράσεις ἀρκοῦνται, πρὸς τῷ μηδὲ βαθεῖς αὐτοὺς γίνεσθαι. ψυχροτέρου δὲ ἢ προσῆκεν ἐγκεφάλου γνωρίσματα, περιττώματα πλείω κατὰ τὰς οἰκείας ἐκροὰς, καὶ αἱ τρίχες εὐθεῖαί τε καὶ πυῤῥαὶ, καὶ μόνιμοι, καὶ μετὰ πολὺν χρόνον τοῦ γεννηθῆναι φυόμεναι, λεπταὶ καὶ ἄτροφοι τὸ πρῶτον, καὶ ῥαδίως ὑπὸ τῶν ψυχρῶν αἰτίων βλάπτονται, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον τῆς βλάβης κατάῤῥοις τε καὶ κορύζαις ἁλίσκονται. αὖ μὴν οὐδ' ἁπτομένοις θερμὰ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν, οὐδ' ὁρῶσιν ἐρυθρὰ, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αἱ φλέβες ἀόρατοι, καὶ ὑπνωδέστεροί

habuerint fanitatem. At fi aliquando eis caput repleatur; continuo enim, ac tum praefertim, quum nullam victus fervaverint rationem, tale quid eis accidit; plura quidem in ipfis excrementa, fed non incocta generantur; impletur autem atque gravatur eorum caput a calefacientibus cibis et potibus, odoribus, atque hisce omnibus, quae extrinfecus occurfant, inter quae eft qui nobis circumfunditur aër. Sed praeterea magis, fi non folum natura calida, fed etiam humida corpora extiterint. Brevibus autem fomnis hujusmodi temperamenta contenta funt, iisdemque minime profundis. Frigidioris vero, quam oporteat, cerebri indicia funt uberiora in propriis emiffariis excrementa, et capilli recti, et rufi, et ftabiles, et qui longo poft ortum tempore nafcuntur, tenues, atque ab initio male nutriti; et facile a caufis frigidis laeduntur, atque hoc ipfo laefionis tempore catarrhis et gravedinibus capiuntur, neque vero tangentibus calida, neque intuentibus rubicunda, quae circa caput funt, apparent; et oculorum venae vifum effugiunt; et

πώς εἰσι. ξηροτέρου δ' ἐγκεφάλου γνωρίσματα, τὸ ἀπέριττον ἐν ταῖς ἐκροαῖς, καὶ τὸ τῶν αἰσθήσεων ἀκριβές. ἀγρυπνητικοὶ δέ εἰσι, καὶ τρίχας ἰσχυροτάτας μὲν ἔχουσι, καὶ τάχιστα φύουσι γεννηθέντες, οὔλας μᾶλλον ἢ εὐθείας, φαλακροῦνται δ' ἐν τάχει. ὑγροτέρου δὲ τρίχες ἁπλαῖ, καὶ οὐδ' ὅλως φαλακροῦνται, καὶ αἱ αἰσθήσεις ἀχλυώδεις εἰσὶ, καὶ περιττωμάτων πλῆθος, ὕπνοι τε πολλοὶ καὶ βαθεῖς. αὗται μὲν αἱ ἁπλαῖ δυσκρασίαι.

Κεφ. η'. Σύνθετοι δὲ, θερμὴ μὲν καὶ ξηρὰ πρώτη, καθ' ἣν ἀπέριττοί τέ εἰσι καὶ ἀκριβεῖς ταῖς αἰσθήσεσι, καὶ ἀγρυπνητικώτατοι, καὶ φαλακροῦνται ταχέως. ἡ πρώτη μέντοι γένεσις τῶν τριχῶν ταχίστη τέ ἐστι καὶ εὐτραφεστάτη, μελανότριχές τε καὶ οὐλότριχές εἰσι, καὶ θερμοὶ, ψαυόντων τῆς κεφαλῆς, ἐρυθροί τε μέχρι τῶν τῆς ἀκμῆς χρόνων. εἰ δ' ὑγρότης προσίοι τῇ θερμότητι, βραχὺ μὲν ὑπερβαλλουσῶν ἀμφοτέρων τὸ σύμμετρον, εὔχροιά τε καὶ θερμότης, καὶ αἱ ἐν τοῖς (475) ὀφθαλμοῖς φλέβες μεγάλαι, καὶ περιττώ-

somnolentiores quodammodo sunt. Siccioris autem cerebri indicia: meatus excrementis vacant, et sensuum conspicitur integritas; sunt autem vigiles, capilli robustissimi, et qui celerrime statim ab ortu nascuntur, crispi autem potius sunt, quam recti, citoque calvescunt. Humidioris vero cerebri indicia capilli plani, neque prorsus calvescunt. Sensus hebetes sunt, et excrementorum multitudo, somni multi atque profundi. Atque hae quidem simplices sunt intemperies.

Cap. VIII. Ex copulatis vero prima quidem calida et sicca est: qua praediti excrementis carent, sensusque acres habent, et vigilantissimi sunt: praepropere calvescunt, ipsisque capilli et celerrime nascuntur et uberrime aluntur, magni quidem ac crispi, caput autem tangentibus calidum apparet et rubrum ad vigoris usque aetatem. Si vero cum calore conjuncta sit humiditas, siquidem utraque a mediocritate leviter declinet, coloris bonitas adest et calor, oculorumque venae magnae,

ματα πλείω, μετρίως πέπονα, καὶ αἱ τρίχες εὐθεῖαι καὶ ὑπόξανθοι, καὶ οὐ φαλακροῦνται ῥᾳδίως, πληροῦνται δὲ, καὶ βαρύνονται τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τῶν θερμαινόντων. εἰ δὲ καὶ ὑγραίνοιντο, πολὺ δή που μᾶλλον, ἡνίκα καὶ πλῆθος ἴσχουσι περιττωμάτων. ἐὰν δ' ἐπὶ πλεῖστον ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος ἥκωσι, νοσώδης τούτοις ἡ κεφαλὴ, καὶ περιττωματικὴ, καὶ ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν ὑγραινόντων τε καὶ θερμαινόντων βλαπτομένη. νότος δ' αὐτοῖς πολέμιος ἀεί. ἄριστα δ' ἐν τοῖς βορείοις διάγουσιν, οὐ μὴν οὐδ' ἐγρηγορέναι δύνανται μέχρι πλείονος, ὕπνῳ τ' ἐπιτρέψαντες ἑαυτοὺς, ἅμα τε κωματώδεις εἰσὶ καὶ ἄγρυπνοι, καὶ φαντασιώδεις τοῖς ὀνείρασιν, καὶ αἱ ὄψεις ἀχλυώδεις, καὶ αἱ αἰσθήσεις οὐκ ἀκριβεῖς. εἰ δὲ πολλῷ μὲν εἴη τοῦ συμμέτρου θερμότερος ὁ ἐγκέφαλος, ὀλίγῳ δ' ὑγρότερος, ἐπικρατήσει μὲν τὰ τῆς θερμῆς κράσεως γνωρίσματα, μιχθήσονται δ' αὐτοῖς ἀμυδρῶς τὰ τῆς ὑγρότητος, ὥσπερ καὶ, εἰ πολλῷ μὲν ὑγρότερος, ὀλίγῳ δὲ θερμότερος, ἐναργῆ μὲν ἔσται καὶ σφοδρὰ τὰ τοῦ ὑγρότητος, ἀμυδρὰ δὲ τὰ τῆς θερμότητος γνωρίσματα. κοινὸς δ' οὗτος ὁ λόγος ἐπὶ πασῶν ἐστι τῶν

et excrementa copiofiora, mediocriter cocta, capilli recti et fubflavi, nec facile calvefcunt. Calidis autem ejusmodi caput impletur ac gravatur. Quod fi humidius fit, multo majore excrementorum proventu fcatet. Si vero plurimum calor et humiditas excefferint, morbofum erit ac excrementofum, prompteque ab humidis et calidis offendetur. His autem aufter perpetuo adverfatur, aquilones vero faluberrimi funt. Neque vero longas vigilias ferre poffunt. Ad fomnum autem converfi, una cum fopore vigilant. Somnia vifis plena habent, et vifum caliginofum fenfusque hebetes. Quod fi longe jufto temperamento calidius cerebrum fit, paulo vero humidius, manent calidi temperamenti figna, cum quibus obfcurae humoris notae conjunguntur, quemadmodum, fi multo quidem humidius fit cerebrum, minus vero calidum, perfpicua firmaque erunt humoris indicia, caloris vero infirma. Haec autem compofitarum omnium

κατὰ συζυγίαν δυσκρασιῶν. αἱ ψυχραὶ δ' ἅμα καὶ ξηραὶ κράσεις ἐγκεφάλου ψυχρὰν καὶ ἄχρουν ἀποτελοῦσι τὴν κεφαλὴν, ὅσον ἐφ' ἑαυταῖς. ἀεὶ γὰρ [204] χρὴ μεμνῆσθαι τοῦ κατ' ἀρχὴν διορισμοῦ, προσεπιλογιζόμενον, ὅσον ἐκ τῆς τῶν χυμῶν κράσεως ἀλλοιοῦται τὰ κατ' αὐτόν. εὐθὺς δ' αἱ τοιαῦται κράσεις ἄφλεβοί τε τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς εἰσι, καὶ πρὸς τῶν ψυχρῶν αἰτίων ἑτοίμως βλάπτονται· διὸ καὶ ἀνωμάλως ὑγιαίνουσι, ποτὲ μὲν κουφότατοι τὰς κεφαλὰς, ἀπέριττοί τε τὰς ἀκροὰς, ἐνίοτε δὲ καταῤῥοις τε καὶ κορύζαις ἐπὶ σμικροῖς αἰτίοις ἑτοίμως ἁλισκόμενοι. αἱ δ' αἰσθήσεις αὐτῶν ἐν νεότητι μὲν ἀκριβεῖς τέ εἰσι καὶ ἄμεμπτοι τὰ πάντα, προϊοῦσι δὲ ἀπομαραίνονται ταχέως, καὶ, συλλήβδην φάναι, ταχύγηροι τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν ἅπαντές εἰσι· διὸ καὶ πολιοῦνται ταχέως. αἱ τρίχες δ' αὐτοῖς γεννηθεῖσι μὲν ἀνέρχονται μόγις, ἄτροφοι καὶ πυῤῥαί· προήκοντι δὲ τῷ χρόνῳ, κρατούσης μὲν ἐπὶ πλέον τῆς ψυχρότητος ἤπερ τῆς ξηρότητος, οὐ φαλακροῦνται. τοὔμπαλιν δὲ,

intemperaturarum communis est ratio. Frigida autem et sicca cerebri temperamenta, quantum ex se est, caput frigidum reddunt ac decolorant. Semper enim memoria tenendum est, quod initio explicavimus, considerandumque, quantum ex humorum temperie immutetur. Initio autem in ejusmodi temperamentis oculi venis carent, prompteque a causis frigidis laeduntur, ideoque in incerta instabilique valetudine degunt. Aliquando quidem capita levissima habent, emissariaque excrementis vacua, aliquando vero destillatione et gravedine levi occasione prompte corripiuntur. In juventute quidem sensus ejus acres sunt, omnique vitio carent, procedente vero tempore celeriter marcescunt. Et, ut semel dicam, omnes praeproperam senectutem in capite ostendunt: quocirca cito canescunt. Capilli autem aegre nascuntur, maleque nutriuntur in lucem editis, atque rufi sunt. Nec vero tempore, si frigus siccitatem magis exuperet, calvescunt.

εἰ συμβαίη τὴν ξηρότητα μὲν πλεῖστον κρατῆσαι τῆς ὑγρότητος, τὴν ψυχρότητα δὲ τῆς θερμότητος ὀλίγον, οἱ τοιοῦτοι φαλακροῦνται. αἱ δ' ὑγραὶ καὶ ψυχραὶ κράσεις ἐγκεφάλου κωματώδεις ἐργάζονται, καὶ ὑπνηλοὺς, καὶ φαύλους ταῖς αἰσθήσεσι, καὶ περιττωματικοὺς, εὐψύκτους τε καὶ εὐπληρώτους τὴν κεφαλὴν, εὐαλώτους τε κατάῤῥοις καὶ κορύζαις. οὐ μὴν οὐδὲ φαλακροῦνται οἱ τοιοῦτοι. ταυτὶ μὲν οὖν ἐστι τὰ σημεῖα τῶν ἐγκεφάλου κράσεων. ἐξ αὐτῶν δ' ὁρμώμενος ἐφ' ἕκαστον ὄργανον αἰσθήσεως ἴσθι τὰς διαγνώσεις μεταφέρων.

Κεφ. θ'. Ἀρκέσει δ' ἐπ' ὀφθαλμῶν μόνον εἰπεῖν. ὅσοι μὲν ἁπτομένοις ἐναργῶς εἰσι θερμοὶ, καὶ κινοῦνται ῥᾳδίως τε καὶ πολλάκις, καὶ φλέβας εὐρείας ἔχουσι, θερμοὶ σύμπαντές εἰσι. ψυχροὶ δὲ οἱ τούτοις ἐναντίοι, καὶ ὑγροὶ μὲν οἱ μαλακοί τε ἅμα καὶ πλήρεις ὑγρότητος, ξηροὶ δὲ οἱ αὐχμηροί τε ἅμα καὶ σκληροί. καὶ βλάπτονται μὲν ὑπὸ τῶν ὁμοίων αἰτίων τῇ κράσει ῥᾳδίως, ὠφελοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν ἐναντίων τῇ ἐμμέτρῳ χρήσει. ἀλλὰ τοῦτό γε κοινὸν ἐπὶ

Contra fi humiditatem ficcitas plurimum, frigiditas vero caliditatem paululum fuperet, calvefcunt. Humida vero et frigida cerebri temperamenta foporofos ac fomniculofos efficiunt, ac fenfus depravant, caput excrementis implent, frigorisque injuriis obnoxium reddunt, facileque replent ac deftillationibus gravedinibusque opportunum efficiunt. Neque vero, qui fic temperati funt, calvefcunt. Haec igitur funt cerebri temperamentorum indicia, quibus ad fingula fentiendi inftrumenta progrediendo notas deprehendes.

Cap. IX. Sed de oculis folum disputare fatis fuerit. Qui enim calidi tangentibus manifefte fentiuntur facileque ac crebro moventur et venas amplas habent, calidi omnes funt. Frigidi vero his contrarii funt. Et humidi quidem molles funt, humoreque referti: ficci vero fqualentes et duri, facileque a fimilibus fuo temperamento caufis laeduntur, juvantur vero a moderato contrariorum ufu. Verum id in omni partis cujusque tem-

πάση διαγνώσει κράσεως άπαντος μορίου μεμνῆσθαι προςήκει. μέγεθος δ' ὀφθαλμῶν ἅμα μὲν εὐρυθμίᾳ τε καὶ τῇ τῶν ἐνεργειῶν ἀρετῇ πλῆθος οὐσίας εὐκράτου, ἐξ ἧς διεπλάσθησαν, ἐνδείκνυται. τὸ δ' ἄνευ τούτων πολλὴν μὲν τὴν οὐσίαν, οὐκ εὔκρατον δὲ δηλοῖ. μικρότης δ' ὀφθαλμῶν ἅμα μὲν εὐρυθμίᾳ τε καὶ τῇ τῶν ἐνεργειῶν ἀρετῇ ὀλίγην μὲν, ἀλλ' εὔκρατον ἐνδείκνυται τὴν οὐσίαν, ἐξ ἧς διεπλάσθησαν, ἅμα δ' ἀῤῥυθμίᾳ τινὶ καὶ κακίᾳ τῶν ἐνεργειῶν ὀλίγην τε ἅμα καὶ φαύλην εἶναι σημαίνει τὴν οὐσίαν αὐτῶν. τὰ δὲ κατὰ χρόας ὧδε χρὴ διορίζεσθαι. γλαυκοὶ μὲν ὀφθαλμοὶ λάμποντες ὑγρότητι καθαρᾷ τε καὶ οὐ πολλῇ φωτὸς λαμπροῦ γίνονται περιουσίᾳ, μέλανες δ' ἔμπαλιν. οἱ δ' αὖ μεταξὺ κατὰ τὰς ἀνὰ μέσον αἰτίας. γλαυκὸς μὲν οὖν ὀφθαλμὸς ἤτοι διὰ μέγεθος, ἢ λαμπρότητα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἢ προπετῆ θέσιν, ἢ διὰ τὴν τοῦ λεπτοῦ καὶ ὑδατώδους ὑγροῦ τοῦ κατὰ τὴν κόρην ὀλιγότητά τε καὶ καθαρότητα γίνεται· πάντων μὲν ἅμα συνελθόντων, ὁ γλαυκότατος· εἰ

peramento cognofcendo commune efto. Oculorum magnitudo concinna una cum actionum integritate temperatae materiae copiam, ex qua conditi funt, oftendit: quae, fi haec defint, multam quidem materiam, fed male temperatam fignificat. Oculorum vero parvitas et concinnitas una cum actionum integritate paucam quidem, fed temperatam oftendit materiam, ex qua funt conformati. Actionum vero vitium cum inconcinnitate quadam paucam fimul et pravam materiam ipforum fignificat. Quae autem ad colorem attinent, ad hunc modum explicanda funt. Oculi puro ac non multo humore collucentes fplendoris magnitudine caefii redduntur: nigri vero contra: horum autem medii medias caufas obtinent. Caefius igitur oculus fit aut propter magnitudinem, aut fplendorem cryftallini humoris, aut prominentem ejus fitum, aut tenuis aquofi humoris, qui ante pupillam politus eft, exiguitatem et puritatem. Maxime autem caefius fit om-

δὲ τὰ μὲν αὐτῶν παρῇ, τὰ δὲ μὴ, τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν γλαυκότητι συνίσταται. μέλας δ' ὀφθαλμὸς ἢ διὰ τὴν σμικρότητα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἢ διὰ τὴν ἐν βάθει θέσιν, ἢ ὅτι λαμπρόν τε καὶ αὐγοειδὲς ἀκριβῶς οὐκ ἔστιν, ἢ ὅτι τὸ λεπτὸν ὑγρὸν, ἤτοι πλέον, ἢ οὐ καθαρόν ἐστιν, ἢ διά τινα τούτων, ἢ διὰ πάντα πέφυκε γίνεσθαι. τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς, ὡς [205] ἔμπροσθεν εἴρηται. τὸ μὲν οὖν λεπτὸν ὑγρὸν, ὑδατωδέστερόν τε καὶ πλέον γενόμενον, ὑγρότερον ἀποφαίνει τὸν ὀφθαλμόν. ὥσπερ γε καὶ εἰ παχύτερον, ἢ ἔλαττον γένοιτο ξηρότερον, τὸ δὲ κρυσταλλοειδὲς, εἰ μὲν σκληρότερον εἴη, ξηρότερον, εἰ δὲ μαλακώτερον, ὑγρότερον. οὕτως δὲ καὶ εἰ μὲν ὑπερβάλλοι τῆς συμμετρίας τοῦ λεπτοῦ, ξηρότερον· εἰ δ' ἀπολείποιτο, τοὐναντίον.

Κεφ. ι'. Περὶ δὲ τῶν τῆς καρδίας κράσεων ἑξῆς λεγέσθω, πρότερόν γε τοῦτο ἀναμνησάντων ἡμῶν, ὡς ἕκαστον μέρος ἤτοι θερμότερον, ἢ ψυχρότερον, ἢ ξηρότερον, ἢ ὑγρότερον ἑαυτοῦ γεγονέναι φαμὲν, οὐ πρὸς ἕτερόν τι παραβάλλοντες, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτό. ὅπως γὰρ ἂν ᾖ

nibus his una concurrentibus. Quod fi horum quaedam adfint, quaedam vero defint, magis et minus caefius fiet. Niger vero oculus fieri folet, cum cryftallinus humor paucus, vel in profundo pofitus, vel exquifite fplendidus ac lucidus non eft: aut tenuis humor vel multus vel impurus est: aut cum aliqua horum adfunt, aut omnia. In his autem majoris et minoris ratio invenitur, ut ante declaratum eft. Tenuis itaque humor aquofior et copidfior oculum humidiorem effe arguit, quemadmodum craffior et parcior ficciorem. Cryftallinus vero, fi quidem durior fit, ficciorem: si vero mollior, humidiorem. Ad eundem modum, si tenuem plus jufto fuperet, aridiorem, fin fuperetur, contrarium efficit.

Cap. X. De cordis autem temperamentis deinceps dicemus, fi prius memoraverimus, nos, cum unamquamque partem feipfa calidiorem effe, aut frigidiorem, aut ficciorem, aut humidiorem dicemus, non ad aliquam aliam, fed ad fe ipfam referre. Nam quocunque modo

καρδία γένηταί τινι φύσει ψυχροτέρα, πολὺ θερμοτέρα τὴν κρᾶσίν ἐστιν ἐγκεφάλου τοῦ θερμοτάτου. τῆς μὲν οὖν θερμοτέρας ὡς πρὸς τὴν οἰκείαν συμμετρίαν καρδίας σημεῖα, τὰ μὲν ἀχώριστά τε καὶ οἰκεῖα, μέγεθος ἀναπνοῆς, καὶ σφυγμοῦ τάχος καὶ πυκνότης ἐστὶν, εὐτολμία τε καὶ τὸ πρὸς τὰς πράξεις ἄοκνον. εἰ δὲ ἐπὶ πλεῖστον ἥκει θερμότητος, ὀξυθυμία τε μανιώδης καὶ θρασύτης. ἔστι δὲ καὶ λάσιος αὐτοῖς ὁ θώραξ, καὶ μάλιστα τὰ στέρνα, καὶ τῶν καθ' ὑποχόνδριον ὅσα τούτοις πλησίον. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα θερμὸν ἐπὶ θερμῇ τῇ καρδίᾳ γίνεται, πλὴν εἰ μὴ μεγάλως ἀντιπράττοι τὸ ἧπαρ. εἰρήσεται δ' ὀλίγον ὕστερον ἅπαντος τοῦ σώματος τὰ γνωρίσματα. καὶ μέντοι καὶ ἡ τοῦ θώρακος εὐρύτης θερμότητος γνώρισμα, πλὴν εἰ μὴ κἀνταῦθά ποτε μεγάλως ὁ ἐγκέφαλος ἀντιπράξειεν. ἐπειδὴ τὸ μὲν τοῦ νωτιαίου μέγεθος ἀνάλογόν ἐστιν ἐκείνῳ τὰ πολλὰ, καὶ τηλικοῦτοι μὲν οἱ σπόνδυλοι τὸ μέγεθος, ἡλίκος ὁ νωτιαῖος μυελὸς· ὥστε καὶ ἡ ῥάχις ὅλη. συμπήγνυται δὲ ὁ θώραξ ἐπὶ τῷ κατὰ τὸ

natura frigidius cor sit, temperamenti longe calidioris est, quam cerebrum calidissimum. Calidioris igitur cordis, quatenus ad suam mediocritatem refertur, signa quaedam inseparabilia ac propria sunt, respirationis et pulsus magnitudo, celeritas et frequentia; audacia, et ad actiones obeundas impigritas. Quod si plurimum calor exuperet, praeceps acerbaque iracundia et furiosa temeritas. Est autem his thorax hispidus, maximeque pectus et vicinae hypochondriis partes. Magna autem ex parte corpus universum calidum reddit calida cordis intemperies, nisi jecur vehementer obsistat. Paulo post autem totius corporis signa recensebimus. Quinetiam thoracis latitudo caloris est nota, nisi hic etiam vehementer cerebrum obstiterit; quoniam ut plurimum spinae medullae magnitudo illi proportione respondet. Tanta quidem vertebrarum, quanta spinae medullae, magnitudo est; proindeque et totius spinae. Cum ea autem parte, quae dorso adhaeret, thorax conjun-

Ed. Chart. II. [205.] Ed. Baf. III. (475. 476.)

μετάφρενον αὐτῆς μέρει, καθάπερ ἐπὶ τρόπιδι ναῦς, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἕξει τὸ μὲν μῆκος ἴσον τῷ μεταφρένῳ, τὸ δ' εὖρος, ὅταν μὲν ἀνάλογον τῷ πάχει τῶν σπονδύλων ἡ σύμπηξις αὐτῷ γένηται (476) κατ' ἐκείνους· ὅταν δὲ ἡ τῆς καρδίας θερμότης κρατήσασα διαφυσήσῃ τε καὶ ἀνευρύνῃ κατὰ τὴν πρώτην γένεσιν, ἀνάλογον τῇ ταύτης θερμότητι. διὸ καὶ ὅταν μὲν ἐπὶ σμικρᾷ κεφαλῇ ὁ θώραξ εὐρὺς ᾖ, μέγιστον γίνεται γνώρισμα τῆς κατὰ τὴν καρδίαν θερμότητος· ὅταν δ' ἐπὶ μεγάλῃ σμικρὸς, ἰδιαίτατον καὶ τοῦτο σημεῖόν ἐστι καρδίας ψυχροτέρας. εἰ δ' ἀνάλογον ἔχει τὴν κεφαλὴν, τοῖς ἄλλοις σημείοις διορίζου περὶ τῆς καρδίας, ὡς ἐκ θώρακός γε πηλικότητος οὐδὲν ληψόμενος. ἐπὶ δὲ ψυχροτέρας καρδίας σφυγμοὶ μικρότεροι τῶν συμμέτρων, οὐ μὴν βραδύτεροί γε ἐξ ἀνάγκης ἢ ἀραιότεροι. ἡ ἀναπνοὴ δὲ, εἰ μὲν τοσοῦτον μικρότερος ὁ θώραξ, ὅσον ἡ καρδία ψυχροτέρα, τοῖς σφυγμοῖς ἀνάλογον· εἰ δὲ μείζων, ἡ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς ψύξεως, οὐ σμικροτέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ βραδυτέρα καὶ ἀραιοτέρα. δειλοὶ τὴν φύσιν οἱ τοιοῦτοι καὶ

gitur, quemadmodum navis cum carina; quocirca dorfum longitudine neceffario aequabit, latitudinem vero vertebrarum ratione, quum ad craffitudinis earum proportionem conditus fit, habebit. Quum vero cordis calor exuperans ex primo ortu flatu distendat ac dilatet, ipfius calori proportione refpondebit. Quare fi exiguum caput fit, thorax vero latus, maximum caloris cordis eft argumentum. Si vero id magnum fit, thorax vero parvus, cordis frigidioris maxime propria nota eft. Quod fi capiti proportione thorax refpondeat, aliis notis cordis temperamentum explicandum eft, nullo ex thoracis magnitudine fumpto indicio. In frigidiore vero corde pulfus funt mediocribus minores, non tamen neceffario tardiores, aut rariores. Refpiratio vero, fi quidem thorax tanto minor fit, quanto cordis frigus vehementius, pulfibus proportione refpondebit: fin major, quam pro cordis frigoris vehementia, non folum minor, fed et tardior et rarior erit. Tales natura timidi funt, diffidentes, tor-

ἄτολμοί εἰσι καὶ μελλητοὶ, καὶ ψιλὸν αὐτοῖς τὸ στέρνον τριχῶν ἐστι. περὶ δὲ σμικρότητος αὐτῆς διοριστέον, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῆς ὅλου τοῦ σώματος θερμότητος. ἡ δὲ ξηροτέρα καρδία τοὺς σφυγμοὺς ἐργάζεται σκληροτέρους, καὶ τὸν θυμὸν οὐχ ἕτοιμον μὲν, ἄγριον δὲ καὶ δυσπαυστον, ὡς τὰ πολλὰ δὲ καὶ ὅλον τὸ [206] σῶμα ξηρότερον, εἰ μὴ τὰ καθ' ἧπαρ ἀντιπράττει. ὑγροτέρας δὲ καρδίας σημεῖα, σφυγμοὶ μαλακοὶ, καὶ ἦθος εὐκίνητον μὲν πρὸς ὀργὴν, εὐκατάπαυστον δὲ, καὶ τὸ σύμπαν σῶμα ὑγρότερον, πλὴν εἰ μὴ τὰ καθ' ἧπαρ ἀντιπράττει.

Κεφ. ια'. Κατὰ δὲ συζυγίαν τῶν πρώτων ποιοτήτων αἱ δυσκρασίαι τῆς καρδίας ὧδε ἔχουσιν. θερμῆς καὶ ξηρᾶς καρδίας οἱ σφυγμοὶ σκληροὶ καὶ μεγάλοι, καὶ ταχεῖς, καὶ πυκνοὶ, καὶ αἱ ἀναπνοαὶ μεγάλαι τε καὶ ταχεῖαι, καὶ πυκναί. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον εἰς τάχος ἐπιδιδόασι καὶ πυκνότητα, οὐ συναυξηθέντος ἀνάλογον τῇ καρδίᾳ τοῦ θώρακος. πάντων οὗτοι λασιώτατοι τὰ κατὰ τὸ στέρνον εἰσὶ

peutes et cunctatores, et glabrum pectus habent. De exiguitate autem ejus differere, ut ante dictum eſt, oportet, quemadmodum et de corporis univerſi calore. Siccius autem cor duriores pulſus efficit, et iram non praecipitem quidem, ſed feram ac implacabilem, univerſumque corpus ut plurimum aridius, niſi jecur obſtiterit. Humidioris vero cordis ſigna, pulſus molles, mores ad iram proclives, ſed quae facile pacari poſſit, univerſumque corpus humidius, niſi jecur repugnet.

Cap. XI. In conjugatis vero primis cordis qualitatibus intemperaturae ad hunc modum habent. Calidi et ſicci cordis pulſus duri ſunt, magni, celeres ac frequentes, et reſpirationes magnae, celeres ac frequentes; multoque magis celeritas ac frequentia major ſit, ſi thorax ad cordis proportionem auctus non ſit. His autem maxime omnium pectus ac hypochondria hirſuta

καὶ τὸ ὑποχόνδριον. εἰς δὲ τὰς πράξεις ἕτοιμοι καὶ θυμικοὶ καὶ ταχεῖς, ἄγριοι, καὶ ἀνήμεροι, καὶ ἰταμοὶ, καὶ ἀναίσχυντοι, καὶ τυραννικοὶ τοῖς ἤθεσι, καὶ γὰρ ὀξύθυμοι καὶ δύσπαυστοι. περὶ δὲ τῆς ἅπαντος τοῦ σώματος κράσεως, ἔτι τε τῆς τοῦ θώρακος εὐρυχωρίας, ἀνάλογον τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις διοριστέον. εἰ δ' ὑγρότης ἐπικρατήσειεν ἅμα θερμότητι, λάσιοι μὲν ἧττον οἱ τοιοῦτοι τῶν προειρημένων, ἕτοιμοι δὲ εἰς τὰς πράξεις οὐδὲν ἧττον· οὐ μὴν ἄγριός γε ὁ θυμὸς, ἀλλ' εἰς ὀργὴν μόνον ἕτοιμοι. οἱ σφυγμοὶ δὲ μαλακοί τε καὶ μεγάλοι, καὶ ταχεῖς, καὶ πυκνοί. καὶ ἡ ἀναπνοὴ, τοῦ μὲν θώρακος ἀνάλογον ἔχοντος τῇ καρδίᾳ, κατὰ τὴν αὐτὴν ἰδέαν τοῖς σφυγμοῖς· μικροτέρου δὲ γενομένου, τοσοῦτον θάττων τε καὶ πυκνοτέρα τῶν προειρημένων, ὅσον καὶ ὁ θώραξ μικρότερός ἐστιν. πολλῆς δὲ τῆς κατὰ τὴν κρᾶσιν ἐκτροπῆς γινομένης, καὶ μάλιστα εἰ κατὰ τὴν ὑγρότητα συμπέσῃ τοῦτο, πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἔτι καὶ τὰ σηπεδονώδη νοσήματα γίνεται, διαφθειρομένων τε καὶ σηπομένων αὐτοῖς τῶν χυμῶν συμπεσεῖται, καὶ αἱ ἐκπνοαὶ

funt. Ad actiones vero prompti funt, animofi, celeres, truculenti, immanfueti, improbi, impudentes, tyrannicisque moribus praediti. Etenim concitati animi funt ac vix placabiles. De corporis autem univerfi temperamento praeterea et de thoracis latitudine ad eorum, quae ante declarata funt, proportionem differere oportet. Si vero humiditas una cum calore vincat, minus hirfuti funt, quam hi, de quibus ante meminimus, non minus vero ad res agendas prompti. Nec vero feroci funt animo, fed tantum ad iram proni. Pulfus autem molles funt, magni, celeres ac crebri. Et refpiratio, fi quidem thorax cum corde proportionem habeat, eandem, quae pulfibus ineft, formam fervabit. Quod fi minor is fit, tanto celerior ac frequentior, quam ante commemoratae, refpiratio erit, quanto thorax minor extiterit. Si vero temperamentum a mediocritate multum deflectat, praefertimque ad humiditatem, praeter ea, quae fupra retulimus, morbos ex humorum corruptione ac putredine

μείζους τε καὶ θάττους τῶν εἰσπνοῶν, κἀν τοῖς σφυγμοῖς ἡ συστολὴ ταχεῖα. ὑγροτέρας δὲ καὶ ψυχροτέρας καρδίας οἱ μὲν σφυγμοὶ μαλακοὶ, τὸ δὲ ἦθος ἄτολμόν τε καὶ δειλὸν, καὶ ὀκνηρόν. εἰσὶ δὲ καὶ ψιλοὶ τριχῶν οἱ τοιοῦτοι τὰ στέρνα, καὶ ἥκιστα μηνιῶσιν, ὥσπερ καὶ εἰς ὀργὴν οὐχ ἕτοιμοι. τὰ δὲ κατὰ θώρακα καὶ τὸ σύμπαν σῶμα τοῖς ἔμπροσθεν ὡσαύτως διοριστέον. ἡ ψυχροτέρα δὲ καὶ ξηροτέρα καρδία τοὺς μὲν σφυγμοὺς σκληροὺς ἐργάζεται καὶ μικρούς· τὴν δὲ ἀναπνοὴν, εἰ μὲν ἀνάλογον τῇ ψυχρότητι μικρὸς ὁ θώραξ γένοιτο, σύμμετρον· εἰ δὲ μείζων, ἀραιὰν καὶ βραδεῖαν. ἀοργητότατοι πάντων οὗτοι· βιασθέντες μέντοι τισὶν ὀργισθῆναι, φυλάττουσι τὴν μῆνιν. εἰσὶ δὲ καὶ ἄτριχοι τὰ στέρνα πάντων μάλιστα. περὶ δὲ σμικρότητος τοῦ θώρακος, ἔτι τε τῆς τοῦ ὅλου σώματος ψυχρότητος ὁμοίως διοριστέον, ἓν κοινὸν ἐπὶ πᾶσι τοῖς εἰρημένοις ἐκεῖνο μεμνημένους, ὡς, ὅσα περὶ ἠθῶν ἢ νῦν, ἢ κατ᾽ ἄλλον τινὰ γέγραπται λόγον εἰς διάγνωσιν κράσεως, οὐχ

procreabit. Et expiratio infpiratione major et celerior eft, in pulfibusque celeris contractio. Humidioris vero et frigidioris cordis temperamenti pulfus molles funt. Quatenus autem ad mores attinet, diffidentes, timidi fegnesque funt. Hi funt pectore glabro. Et quemadmodum prompte non irafcuntur, fic nec pertinacis funt irae. Quae vero ad thoracem et univerfum corpus attinent, ea non aliter explicare oportet, quam quae prius expofita funt. Frigidius autem ac aridius cor pulfus duros et parvos efficit; refpirationem vero (fi quidem thoracis exiguitas cum cordis frigore proportionem habeat) pulfibus refpondentem; fin is latior fit, raram et tardam. Hi omnium minime iracundi funt: coacti tamen aliqua occafione irafci, iram retinent. Glabro autem ac debili omnium maxime funt pectore. De thoracis autem parvitate et totius corporis frigore eodem modo differendum eft, ubi unum commune in omnibus, quae dicta funt, memoraverimus, nempe nos de moribus tam in hoc quam in alio opere ad temperamenti cognitionem

ὑπὲρ τῶν ἐκ φιλοσοφίας ἢ χρηστῶν ἢ μοχθηρῶν ἠθῶν ἐγγιγνομένων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐμφύτων ἑκάστῳ λέλεκται.

Κεφ. ιβ'. [207] Ἥπατος θερμοτέρου γνωρίσματα, φλεβῶν εὐρύτης, ἡ ξανθὴ χολὴ πλείων, ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τῆς ἀκμῆς καὶ ἡ μέλαινα, θερμότερον αὐτοῖς τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ σύμπαν σῶμα, πλὴν εἰ μὴ τὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἀντιπράττει, δασύτης τῶν καθ' ὑποχόνδρια καὶ γαστέρα. ψυχροτέρου δὲ στενότης φλεβῶν, φλέγμα πλεῖον, αἷμα ψυχρότερον, καὶ ἡ σύμπασα τοῦ σώματος ἕξις ψυχροτέρα, εἰ μή τι πρὸς τῆς καρδίας θερμαίνοιτο, ψιλὰ τριχῶν ὑποχόνδριά τε καὶ γαστήρ. ξηροτέρου δὲ, τὸ μὲν αἷμα παχύτερόν τε καὶ ξηρότερον καὶ ὀλιγώτερον, αἱ φλέβες δὲ σκληρότεραι, καὶ ἡ σύμπασα τοῦ σώματος ἕξις ξηροτέρα· ὑγροτέρου δὲ, τὸ μὲν αἷμα πλεῖόν τε καὶ ὑγρότερον, αἱ φλέβες δὲ μαλακώτεραι· οὕτως δὲ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα, πλὴν εἰ μὴ τὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἀντιπράττει. θερμοτέρου δὲ ἅμα καὶ ξηροτέρου ἥπατος γνωρίσματα, λασιώτατον ὑποχόνδριον, αἷμα παχύτερόν τε ἅμα καὶ ξηρότερον, ἡ ξανθὴ χολὴ πλείστη, κατὰ δὲ τὴν ἀκμὴν καὶ ἡ μέλαινα, φλεβῶν

proditis, non de bonis pravisque ex philofophia comparatis, fed unicuique congenitis verba fecisse.

Cap. XII. Jecoris calidioris notae: venarum latitudo; flava bilis uberior, et in aetatis vigore atra. Calidior ipfis fanguis eft, ob idque corpus univerfum, nifi cor repugnet. Hirfuta his hypochondria funt, ac venter. Frigidioris autem, venarum anguftia, uberior pituita, fanguis univerfique corporis habitus frigidior, nifi a corde calefiat. Glabra his hypochondria funt, ac venter. Siccioris vero, fanguis craffior ac paucior, venae duriores, univerfus corporis habitus aridior. Humidioris autem, fanguis quidem uberior ac humidior: venae molliores, quemadmodum univerfum corpus, nifi cor repugnet. Calidioris vero fimul et aridioris jecoris figna funt: hypochondria hirfutiffima, fanguis craffior et ficcior, flava bilis plurima et in aetatis vigore atra; venae amplac ac

εὐρύτης τε καὶ σκληρότης. οὕτως δὲ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα. θερμότης μὲν γὰρ ἡ ἐκ καρδίας ὁρμωμένη νικῆσαι δύναται τὴν ἐξ ἥπατος ὁρμωμένην ψυχρότητα, καθάπερ γε καὶ ἡ ψυχρότης τὴν θερμότητα. τὴν ξηρότητα δὲ οὐχ οἷόν τε πρὸς τοὐναντίον ὑπὸ τῆς καρδίας ὑγροτέρας γινομένης ἀχθῆναι. μεταξὺ δέ ἐστιν ἡ ἀφ' ἥπατος ὑγρότης τῶν εἰρημένων. μᾶλλον μὲν γὰρ τῆς ἐν καρδίᾳ νικᾶται ξηρότητος, ἤπερ ἡ ξηρότης ὑπὸ τῆς ὑγρότητος· ἧττον δὲ τῆς θερμότητος, ἔτι δὲ μᾶλλον ἧττον ὑπὸ τῆς ψυχρότητος· εὐνικητοτάτη γὰρ αὕτη τῶν ἐξ ἥπατος ὁρμωμένων ποιοτήτων. εὔδηλον οὖν, ὡς, ἐπειδὰν εἰς ταὐτὸ συνδράμωσιν αἱ τῶν ἀρχῶν ἀμφοτέρων κράσεις, ὅλον ἀκριβῶς τὸ σῶμα κατ' ἐκείνας διατίθεται. λεχθήσεται δὲ ὀλίγον ὕστερον αὐτοῦ τὰ γνωρίσματα. τὸ δὲ ὑγρότερον ἅμα καὶ θερμότερον ἧπαρ ἧττον μὲν τοῦ θερμοτέρου καὶ ξηροτέρου τὰ καθ' ὑποχόνδριον ἐργάζεται λάσια, πλεῖστον δ' αἷμα, καὶ φλέβας μεγάλας, καὶ τὴν ἕξιν ὑγροτέραν καὶ θερμοτέραν, εἰ μὴ τὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἀντιπράττει. εἰ δὲ ἐπὶ πλέον ἀμφοτέραις ταῖς ποιότησιν ἐκ-

duriores ſunt, quemadmodum et univerſum corpus. Calor enim, qui ex corde prodit, frigus, quod ex jecore proficiſcitur, vincere poteſt, quemadmodum frigus calorem. Siccitatem vero cor humidius in contrarium mutare non poteſt. In harum autem qualitatum medio jecoris humiditas conſiſtit, utpote quae magis a cordis ſiccitate vincatur, quam ſiccitas ab humiditate, ſed minus tamen quam calor, atque etiam longe minus quam frigus. Ipſa enim omnium jecoris qualitatum facillime ſuperatur. Conſtat igitur, quod, in idem conſpirantibus utriusque principii temperamentis, corpus totum pro illarum viribus omnino afficietur, cujus notas poſt explicabimus. Humidius autem ſimul et calidius jecur minus quam calidius et aridius hirſuta reddit hypochondria. Plurimum vero ſanguinis gignit, magnasque venas efficit, et corporis habitum humidiorem ac calidiorem, niſi cor repugnet. Si vero utraque qualitas naturalem modum vehementer

τραπείη τοῦ κατὰ φύσιν, ἑτοίμως ἁλίσκεται τοῖς σηπεδονώδεσι καὶ κακοχύμοις νοσήμασιν· ἔτι μᾶλλον, εἰ ἐπὶ πλεῖστον μὲν αὐξηθείη τὸ ὑγρὸν, ἐπ᾽ ὀλίγον δὲ τὸ θερμόν. εἰ δ᾽ ἔμπαλιν ἐπ᾽ ὀλίγον μὲν αὐξηθείη τὸ ὑγρὸν, ἐπὶ πλεῖστον δὲ τὸ θερμὸν, ἥκιστα κακόχυμοι γίγνονται. τὸ δ᾽ αὖ ὑγρότερον καὶ ψυχρότερον ἧπαρ ἄτριχον μὲν ἔχει τὸ ὑποχόνδριον, αἷμα δ᾽ ἐργάζεται φλεγματωδέστερον ἅμα φλεβῶν στενότητι, καὶ τὸ σύμπαν σῶμα παραπλησίως ἔχον, εἰ μὴ πρὸς τῆς καρδίας ἐς τἀναντία μετάγοιτο. τὸ δὲ ψυχρότερον καὶ ξηρότερον ἧπαρ ὀλίγαιμόν (477) τε καὶ στενόφλεβον ἐργάζεται τὸ σῶμα καὶ ψυχρότερον, ὑποχόνδριόν τε ψιλὸν, εἰ μὴ κἀνταῦθα νικήσειεν ἡ καρδία.

Κεφ. ιγ'. Τῆς δὲ τῶν ὄρχεων κράσεως ἡ θερμὴ μὲν ἀφροδισιαστική τέ ἐστι, καὶ ἀῤῥενόγονος, καὶ γόνιμος, καὶ ταχέως δασύνει [208] τὰ γεννητικὰ μόρια, συνεφάπτεται δὲ καὶ τῶν πέριξ, ἡ ψυχρὰ δὲ τἀναντία. καὶ ἡ μὲν ὑγρὰ πολύσπερμός τέ ἐστι καὶ ὑγρόσπερμος, ἡ ξηρὰ δὲ ὀλιγόσπερμός τε καὶ μετρίως παχύσπερμος. ἡ θερμοτέρα δὲ

exuperet, morbo ex putredine humorumque vitio corpus prompte corripietur. Atque etiam magis, si aucta fit humiditas, non multum vero, calor: contra vero, si parum quidem aucta sit humiditas, plurimum vero calor, humorum vitio minime laborat. Humidius autem ac frigidius jecur glabra habet hypochondria, magisque pituitosum sanguinem gignit una cum venarum angustia. Universum corpus sibi simile reddit; nisi cor in contrarium mutet. Frigidius autem et aridius jecur paulum sanguinis gignit, angustasque venas efficit, et hypochondria glabra reddit, nisi et hic cor quoque vicerit.

Cap. XIII. Testium temperamentum calidum quidem in venerem pronum est, mares procreat, et foecundum est, pilisque genitalia et quae circum ea sunt partes celeriter replet. Humidum multam humidamque genituram parit; siccum vero paucam et mediocriter crassam procreat: crassissimam vero ac foecundissimam cali-

καὶ ξηροτέρα παχυσπερμοτάτη τέ ἐστι καὶ γονιμωτάτη, καὶ τάχιστα πρὸς συνουσίαν ἐπεγείρει τὸ ζῶον εὐθέως ἐξ ἀρχῆς. ἀτὰρ οὖν οἱ τοιοῦτοι καὶ δασύνονται τάχιστα τὰ γεννητικὰ μόρια καὶ σύμπαντα τὰ πέριξ, ἄνω μὲν ἄχρι τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων, κάτω δὲ μέχρι μέσων μηρῶν. ὁρμητικὴ μὲν οὖν ἡ τοιαύτη κρᾶσις ἱκανῶς ἐπ᾽ ἀφροδίσια, τάχιστα δὲ ἐμπιπλαμένη καὶ, εἰ βιάσαιτο, βλαπτομένη. συνελθούσης δὲ ὑγρότητος τῇ θερμότητι, λάσιοι μὲν ἧττον οἱ τοιοῦτοι, πολύσπερμοι δὲ μᾶλλον, οὐ μὴν ὀρέγονταί γε μᾶλλον τῶν ἑτέρων, ἐξαρκοῦσι δ᾽ ἀβλαβέστερον ἀφροδισίοις πλείοσιν. εἰ δ᾽ ἱκανῶς ἄμφω συναυξηθείη τὸ θ. ὑγρὸν καὶ θερμὸν, οὐδ᾽ ἀβλαβῶς ἀπέχονται τῶν ἀφροδισίων. εἰ δ᾽ ὑγρότεροι καὶ ψυχρότεροι τὴν κρᾶσιν οἱ ὄρχεις γένοιντο, ψιλὰ τὰ πέριξ τριχῶν, καὶ βραδέως ἀφροδισιάζειν ἄρχονται, καὶ οὐδ᾽ ὁρμητικοὶ πρὸς τὴν ἐνέργειάν εἰσιν, ὑδατῶδες δὲ καὶ λεπτὸν αὐτοῖς τὸ σπέρμα καὶ ὀλίγον ἐστὶ, καὶ θηλύγονον, καὶ ἄγονον. ἡ ψυχροτέρα δὲ καὶ ξηροτέρα κρᾶσις ὁμοία μὲν τἄλλα τῇ προειρημένῃ

dius ac ficcius. Initioque ftatim animans celeriter ad venerem excitat. Caeterum talibus celerrime genitales circumque omnes partes furfum verfus ad umbilicum usque, deorfum vero usque ad media femora pilis replentur. Ejusmodi temperatura ad venerem multum quidem concitatur, fed ea celerrime fatiatur; quae fi violenta fit, noxam adfert. Coëuntibus autem calore et humiditate, minus quidem hirfuti funt, fed genitura magis abundant, tametfi quam caeteri veneris appetentiores non funt, fed huic innocentius indulgent. Quod fi ambo, nempe calor et humiditas, multum excefferint, non fine incommodo a venere abstinent. Si vero humidiores ac frigidiores natura teftes fint, vicinas partes pilis nudas habent, tardeque venerem exercere incipiunt, nec ad eam ruunt. Aquofam autem et tenuem habent genituram et infoecundam et ex qua foeminae procreantur. Frigidior vero et ficcior temperies reliqua alia habet

κράσει, παχύτερον δ' αὐτοῖς τὸ σπέρμα, καὶ παντάπασιν ὀλίγον.

Κεφ. ιδ'. Αἱ δ' ὅλου τοῦ σώματος ἕξεις εἴρηνται μέν που καὶ πρόσθεν, ὡς ὁμοιοῦνται καρδίᾳ καὶ ἥπατι· κρατεῖ δὲ ἡ ὁμοιότης τοῦ σφοδροτέραν ἔχοντος ἡντιναοῦν τῶν πρώτων ποιοτήτων, ἃς δὴ καὶ δραστικὰς ὀνομάζουσιν. ὅλου δὲ τοῦ σώματος ἡ ἕξις ἐπ' ἐκείνων λέγεται μάλιστα τῶν μορίων, ὅσα θεωμένοις ὑποπίπτει πρῶτα. μύες δέ εἰσιν οὗτοι, πᾶσι τοῖς ὀστοῖς περιβεβλημένοι, σύνθετοί τινες σάρκες ἔκ τε τῆς ἁπλῆς τῆς πρώτης σαρκὸς, ἔτι τε τῶν ἰνῶν, αἷς αὗται περιπεφύκασιν. ἡ γὰρ οἰκεία τῶν μυῶν οὐσία ταῦτ' ἐστιν ἄμφω. τὰ δ' εἰς αὐτοὺς ἥκοντα τῶν ἀγγείων οἷον ὀχετοί τινές εἰσιν, οὐ συμπληροῦντες αὐτῶν τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ὑπηρετοῦντες εἰς διαμονήν. εἰρήσεται γοῦν καὶ τὰ τῆς τούτων κράσεως γνωρίσματα κατὰ τὴν εὔκρατον οἴκησιν. ἐξαλλάττουσι γὰρ αἱ δύσκρατοι τὸ δέρμα, καθ' ἑαυτὰς τυποῦσαι, καὶ διαφθείρουσιν ἔνια τῶν γνωρισμάτων. οὕτως δὲ καὶ εἰ κατὰ τὴν εὔκρατον χώραν ὥρᾳ

ante declaratis similia; semen vero omnino crassum et paucum obtinet.

Cap. XIV. Quod autem totius corporis habitus cordi et jecori similis sit, prius diximus; ei vero similior est, quod unam quamlibet ex primis qualitatibus, quas agentes vocant, potentiorem habet. Totius autem corporis habitus de his maxime partibus dicitur, quae primae intuentibus objiciuntur; cujusmodi sunt musculi ossa omnia cingentes, ex simplici primaque carne et fibris, quas ipsa convestit, constantes. Nam propria musculorum substantia ex his duobus est composita. Quae autem ad eos vasa perveniunt, velut rivi quidam sunt, non quidem eorum substantiam constituentes, sed ea suggerentes, quibus serventur. Horum igitur temperamenti signa in temperata regione intelligenda sunt. Cutem enim immutant intemperatae, per se formam imprimentes; et notas quasdam corrumpunt. Ad eundem autem

θέρους ἑαυτὸν ἡλίῳ τις παραβάλλοι γυμνὸν, ἐξαλλάξει τῶν γνωρισμάτων ὅσα κατὰ χρόαν τέ ἐστι καὶ τὴν ἐν μαλακότητι καὶ σκληρότητι σύστασιν. εἰ δ', ὥσπερ εὔκρατόν ἐστι τὸ χωρίον, οὕτως καὶ αὐτὸς εὐκράτως διαιτῷτο, μήτ' ἐξοπτώμενος ἐν ἡλίῳ γυμνὸς ἑκάστης ἡμέρας ἐπὶ πλεῖστον, ἀλλὰ μήθ', ὥσπερ ἔνιοι, δίκην παρθένου σκιατραφούμενος, ἀκριβῆ τὰ τῆς κράσεως ἐνδείξεται γνωρίσματα. καὶ τοίνυν ὡς ἐπὶ τούτων τοῦ λόγου γενησομένου, προσέχωμεν ἤδη τὸν νοῦν αὐτῷ. συμμέτρου κράσεως γνωρίσματα πρὸς ὅλην τοῦ ζώου τὴν ἕξιν ἡ χροιὰ μὲν ἐξ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ συμμιγής· αἱ τρίχες δὲ ξανθαὶ μετρίως καὶ οὖλαι τὰ πολλά· συμμετρία δὲ σαρκώσεως ἐν ποσότητι καὶ ποιότητι. μέσον γὰρ ἀκριβῶς ἐστι τὸ τοιοῦτον σῶμα πασῶν τῶν ὑπερβολῶν, ὡς ἂν καὶ νοουμένων τε καὶ λεγομένων πρὸς αὐτό. καὶ γὰρ τὸ παχὺ σῶμα πρὸς τοῦτο λέγεται παχὺ, καὶ τὸ λεπτὸν ὡσαύτως πρὸς τοῦτο, πολύσαρκόν τε καὶ ὀλιγόσαρκον, καὶ πιμελῶδες, καὶ σκληρὸν, καὶ μαλακὸν, καὶ λάσιον, καὶ

modum, si quis in temperata regione aestivo tempore nudum se soli exposuerit, signa, quae ex colore, mollitie et duritie sumuntur, immutabit. Si vero, ut temperata regio est, ita moderatam victus rationem serves, nec sole te plurimum quotidie exuras, sed nec (ut nonnulli) ad instar virginum in umbraculis degas, temperamenti exquisitas notas praebebis. Tanquam igitur de his futura sit disputatio, huic adhibendus animus est. Commoderati temperamenti signa, quod ad totum animalis habitum attinet, sunt: color ex rubro candidoque mistus, capilli modice flavi et ut plurimum crispi, caro tum qualitate tum quantitate mediocris est. Ejusmodi enim corpus omnium exuperantiarum omnino est medium, ita ut ad ipsum relata corpora et intelligantur et dicantur. Siquidem crassum corpus cum ipso comparatum dicitur crassum, quemadmodum et tenue, si cum eodem conferas; corpulentum quoque et gracile, pingue, durum, et molle, hirsutum et glabrum. Nullum igitur

ψιλόν. οὐδὲν οὖν τούτων ἐστὶ τὸ σύμμετρον, [209] ἀλλ' οἷος ὁ Πολυκλείτου κανὼν εἰς ἄκρον ἥκει συμμετρίας ἁπάσης, ὡς ψαυόντων μὲν μήτε μαλακὸν φαίνεσθαι, μήτε σκληρὸν, μήτε θερμὸν, μήτε ψυχρὸν, ὁρώντων δὲ μήτε λάσιον, μήτε ψιλὸν, μήτε παχὺ, μήτε ἰσχνὸν, ἤ τινα ἑτέραν ἔχον ἀμετρίαν.

Κεφ. ιε΄. Ὅσα δὲ τοῦ συμμέτρου θερμότερα μέν ἐστιν, οὐ μὴν ὑγρότερά γε, ἢ ξηρότερα κατὰ τὸ σαρκῶδες γένος, καὶ ὑπὲρ τούτου γὰρ ὁ ἐνεστηκὼς λόγος, φαίνεται μὲν δήπου καὶ ἁπτομένοις θερμότερα τοσοῦτον, ὅσον πέρ ἐστι τῇ κράσει θερμότερα. λασιώτερα δὲ τοσοῦτον ἔσται, ὅσον περ καὶ θερμότερα, καὶ πιμελῆς ἧττον ἔχοντα, τῇ χροιᾷ δὲ ἐξέρυθρα, καὶ μελανότριχα εἶναι. ψυχροτέρας δὲ κράσεως σημεῖα τὸ ἄτριχον, τὸ πιμελῶδες, τὸ ψυχρὸν ἁπτομένοις. ἡ χροιὰ δ' αὐτοῖς ἅμα ταῖς θριξὶ πυῤῥοτέρα. πολλῆς δὲ τῆς ψύξεως οὔσης, πελιδνή πώς ἐστιν, καὶ καλεῖν ἔθος ἐστὶν ἐνίοις τῶν ἰατρῶν τοὺς τοιούτους μολυβδοχρῶτας. ἡ δὲ ξηροτέρα κρᾶσις ἰσχνοτέρα τέ ἐστι καὶ σκληροτέρα τῆς

horum mediocre eſt, ſed quod ad omnis mediocritatis ſummum (qualis eſt Polycleti regula) pervenit, ita ut tangentibus neque molle neque durum, neque calidum neque frigidum, inſpicientibus vero neque hirſutum neque glabrum, neque craſſum neque gracile eſſe, neque aliquem alium exceſſum habere videatur.

Cap. XV. Quae autem juſto calidiora ſunt, non autem humidiora, aut aridiora, quatenus ad carnoſum genus attinet, de hoc enim praeſens eſt disputatio, tangentibus quidem tanto calidiora ſentiuntur, quanto ſunt temperamento calidiora, tantoque hiſpidiora, quanto ſunt calidiora, minusque pinguia. Rubro autem ſunt colore, ac nigro capillo. Frigidioris temperamenti ſigna: corpus glabrum eſt et pingue, idque tangentibus frigidum ſentitur. Color vero tum ipſius tum ejus capilli rufior eſt; et ſi frigus multum exceſſerit, lividior; quem et plumbeum nonnulli medici vocare ſolent. Siccius temperamentum tanto gracilius temperato eſt et durius,

[Ed. Chart. II. (…)] Ed. Bas. III. (…)

εἰσὶ τὴν ὑγρότητα, ὅσῳ περ ἂν ᾖ ξηροτέρα, τὰ δ' ἄλλα παραπλησίως· ἡ ὑγροτέρα δὲ τὰ μὲν ἄλλα παραπλησίως, σαρκωδεστέρα δὲ καὶ μαλακωτέρα.

Κεφ. ιϛ'. Κατὰ δὲ καὶ κατὰ συζυγίαν τῶν πρώτων ποιοτήτων αἱ δυσκρασίαι γίνονται σύνθετον ἔχουσαι καὶ τὴν τῆς γνώσεως ἰδέαν. ἡ μὲν γὰρ θερμοτέρα καὶ ξηροτέρα, δασυτέρα, καὶ σκληροτέρα, καὶ ἰσχνοτέρα, καὶ ἄσαρκος ἐστι, καὶ σκληρὰ, καὶ μελανόθριξ. εἰ δὲ ἐπὶ πλέον ἡ θερμότης, καὶ μελάγχρως. ἡ θερμοτέρα καὶ ὑγροτέρα κατὰ τοσοῦτον μαλακωτέρα τε καὶ σαρκωδεστέρα, καὶ θερμοτέρα τῆς ἀρίστης κράσεως ἐς τοσοῦτον ἐστιν, εἰς ὅσον ἑκατέρας αὐξηθῇ τῶν ποιοτήτων. ἐπὶ πλεῖστον δὲ αὐξηθεῖσα ταῖς σηπεδονώδεσιν ἑτοίμως ἁλίσκεται νοσήμασιν, ὅτι καὶ περιττωμάτων ἑτοίμως γίγνεται. εἰ δ' ὀλίγῳ μὲν ὑγροτέρα εἴη, παμπόλλῳ δὲ θερμοτέρα, καὶ μαλακώτεροι μὲν ὀλίγῳ τῶν συμμέτρων οἱ τοιοῦτοι, καὶ σαρκωδέστεροι, λασιώτεροι δ' οὐκ ὀλίγῳ· καὶ μὲν δὴ καὶ ἁπτομένοις οὐκ ὀλίγῳ θερμότεροι. μέλαιναι δ' αὐτοῖς αἱ τρίχες, καὶ ἡ σὰρξ ἀπίμελος. εἰ δ' ὀλίγῳ μὲν εἴη θερμοτέρα, παμπόλλῳ δὲ

quanto ſiccitas major; in reliquis vero ſimile. Humidius autem in caeteris temperato proximum eſt, ſed carnoſius ac mollius.

Cap. XVI. In copulatis vero primarum qualitatum intemperantiis compoſita eſt cognitionis forma. Calidior enim et ſiccior hiſpidior eſt, ac durior, et macilenta graciliſque, nigrum quoque capillum obtinet. Quod ſi calor multum exceſſerit, cutis etiam nigra erit. Calidior humidiorque temperatura eo mollior ac carnoſior eſt, quo utraque qualitas ab optima conſtitutione magis recedit. Plurimum vero inaucta prompte morbis ex putredine corripitur, quoniam facile vitioſis humoribus impletur. Si vero paulo humidior, multo vero calidior ſit, paulo quidem et molliores et carnoſiores quam temperata reddit. Sed nec paulo hiſpidiores ſunt, nec tangentibus calidiores apparent. Pilum quoque nigrum gignit et vacuam pinguedinis carnem. Quod ſi paulo

ὑγροτέρα, μαλακὴ τούτοις ἐστὶν ἡ σὰρξ, καὶ πολλὴ, καὶ τὸ χρῶμα συμμιγὲς ἐξ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ, καὶ ψαυόντων ὀλίγῳ θερμότεροι. συλλήβδην δ' εἰπεῖν ἐπὶ τῶν κατὰ συζυγίαν κράσεων, ἀεὶ τῆς ἐπικρατούσης ποιότητος ἐπικρατήσει τὰ γνωρίσματα. ἡ ψυχροτέρα δὲ καὶ ὑγροτέρα κρᾶσις, ἐπ' ὀλίγον μὲν ἀμφοῖν ηὐξημένων, ἄτριχός τέ ἐστι καὶ λευκὴ, καὶ μαλακὴ, καὶ παχεῖα, καὶ πιμελώδης. ἐπὶ πλεῖον δὲ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ἀναλογίαν τῆς τῶν ποιοτήτων αὐξήσεως· ἡ χροιὰ δὲ ἅμα ταῖς θριξὶ πυῤῥὰ, καθάπερ γε καὶ εἰ ἐπὶ πλεῖστον ἀμφοῖν ηὐξημένων πελιδνή. εἰ δ' ἄνισος ἡ αὔξησις εἴη τῶν ποιοτήτων, ἐπικρατήσει τὰ τῆς μᾶλλον ηὐξημένης ἴδια. εἰ δὲ τὸ ψυχρὸν ἅμα τῷ ξηρῷ κατ' ἴσον αὐξηθείη, φύσει σκληρὸν καὶ ἰσχνὸν ἴσχουσι τὸ σῶμα, καὶ ἄτριχον, ἁπτομένοις δὲ ψυχρόν. ἡ πιμελὴ δὲ ὅμως αὐτοῖς, καίτοι γε ἰσχνοῖς οὖσι, παρέσπαρται τῇ σαρκί. τὰ δὲ τῶν τριχῶν καὶ τῆς χροιᾶς ἀνάλογον τῷ μέτρῳ τῆς ψυχρότητος. [210] μεταπεσούσης δὲ τῆς θερμῆς καὶ ξηρᾶς κράσεως ἐν τῷ χρόνῳ τῆς παρακμῆς εἰς τὴν ξηράν τε καὶ

calidior fit, multo vero humidior, mollem ac multam carnem procreabit, coloremque ex rubro et albo miftum; et tangentibus corpus paulo calidius fentietur. Atque ut femel dicam, in conjugatis temperamentis exuperantis qualitatis notae femper praepollent. Frigidior autem ac humidior temperatura fi leviter utraque exuperet, glabra eft, alba, mollis, craffa et pinguis. Sin auctior fit, pro qualitatum incrementi ratione reliqua habebunt, color vero una cum capillo rufus erit; fi plurimum utraque increverit, lividus. Si vero inaequabilis qualitatum fit exuperatio, ejus, quae magis excefferit, notae feorfum praepollebunt. At fi frigus et ficcitas ex aequo auctae fint, natura durum, gracile, glabrum corpus erit: tangentibus vero frigidum fentietur. Pinguedo tamen, etfi graciles funt, per carnem difperfa eft; capilli autem et cutis color frigoris modo refpondent. In declinante autem aetate, temperie calida et ficca in frigidam et ficcam

Ed. Chart. II. [209.] Ed. Baf. III. (477.)

εὐκράτου τοσοῦτον, ὅσον περ ἂν ᾖ ξηροτέρα, τὰ δ' ἄλλα παραπλήσιος. καὶ ἡ ὑγροτέρα δὲ τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιος, εὐσαρκοτέρα δὲ καὶ μαλακωτέρα.

Κεφ. ιϛ'. Καὶ μὴν καὶ κατὰ συζυγίαν τῶν πρώτων ποιοτήτων αἱ δυσκρασίαι γινόμεναι σύνθετον ἔχουσι καὶ τὴν τῶν γνωρισμάτων ἰδέαν. ἡ μὲν γὰρ θερμοτέρα καὶ ξηροτέρα, λασιωτέρα, καὶ θερμοτέρα, καὶ σκληροτέρα, καὶ ἀπίμελός ἐστι, καὶ ἰσχνὴ, καὶ μελανόθριξ. εἰ δὲ ἐπὶ πλέον ἥκει θερμότητος, καὶ μελάγχρους. ἡ θερμοτέρα καὶ ὑγροτέρα κρᾶσις μαλακωτέρα τε καὶ εὐσαρκοτέρα, καὶ θερμοτέρα τῆς ἀρίστης κράσεως εἰς τοσοῦτόν ἐστιν, εἰς ὅσον ἀμφοτέραις αὐξηθῇ ταῖς ποιότησιν. ἐπὶ πλεῖστον δὲ αὐξηθεῖσα τοῖς σηπεδονώδεσιν ἑτοίμως ἁλίσκεται νοσήμασιν, ὅτι καὶ κακόχυμος ἑτοίμως γίγνεται. εἰ δ' ὀλίγῳ μὲν ὑγροτέρα εἴη, παμπόλλῳ δὲ θερμοτέρα, καὶ μαλακώτεροι μὲν ὀλίγῳ τῶν συμμέτρων οἱ τοιοῦτοι, καὶ σαρκωδέστεροι, λασιώτεροι δὲ οὐκ ὀλίγῳ· καὶ μὲν δὴ καὶ ἁπτομένοις οὐκ ὀλίγῳ θερμότεροι. μέλαιναι δ' αὐτοῖς αἱ τρίχες, καὶ ἡ σὰρξ ἀπίμελος. εἰ δ' ὀλίγῳ μὲν εἴη θερμοτέρα, παμπόλλῳ δὲ

quanto ficcitas major; in reliquis vero fimile. Humidius autem in caeteris temperato proximum eft, fed carnofius ac mollius.

Cap. XVI. In copulatis vero primarum qualitatum intemperantiis compofita eft cognitionis forma. Calidior enim et ficcior hifpidior eft, ac durior, et macilenta gracilisque, nigrum quoque capillum obtinet. Quod fi calor multum excefferit, cutis etiam nigra erit. Calidior humidiorque temperatura eo mollior ac carnofior eft, quo utraque qualitas ab optima conftitutione magis recedit. Plurimum vero inaucta prompte morbis ex putredine corripitur, quoniam facile vitiofis humoribus impletur. Si vero paulo humidior, multo vero calidior fit, paulo quidem et molliores et carnofiores quam temperata reddit. Sed nec paulo hispidiores funt, nec tangentibus calidiores apparent. Pilum quoque nigrum gignit et vacuam pinguedinis carnem. Quod fi paulo

ὑγροτέρα, μαλακὴ τούτοις ἐστὶν ἡ σὰρξ, καὶ πολλή, καὶ τὸ χρῶμα συμμιγὲς ἐξ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ, καὶ ψαυόντων ὀλίγῳ θερμότεροι. συλλήβδην δ' εἰπεῖν ἐπὶ τῶν κατὰ συζυγίαν κράσεων, ἀεὶ τῆς ἐπικρατούσης ποιότητος ἐπικρατήσει τὰ γνωρίσματα. ἡ ψυχροτέρα δὲ καὶ ὑγροτέρα κρᾶσις, ἐπ' ὀλίγον μὲν ἀμφοῖν ηὐξημένων, ἄτριχός τέ ἐστι καὶ λευκὴ, καὶ μαλακὴ, καὶ παχεῖα, καὶ πιμελώδης. ἐπὶ πλεῖον δὲ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ἀναλογίαν τῆς τῶν ποιοτήτων αὐξήσεως· ἡ χροιὰ δὲ ἅμα ταῖς θριξὶ πυῤῥὰ, καθάπερ γε καὶ εἰ ἐπὶ πλεῖστον ἀμφοῖν ηὐξημένων πελιδνή. εἰ δ' ἄνισος ἡ αὔξησις εἴη τῶν ποιοτήτων, ἐπικρατήσει τὰ τῆς μᾶλλον ηὐξημένης ἴδια. εἰ δὲ τὸ ψυχρὸν ἅμα τῷ ξηρῷ κατ' ἴσον αὐξηθείη, φύσει σκληρὸν καὶ ἰσχνὸν ἴσχουσι τὸ σῶμα, καὶ ἄτριχον, ἁπτομένοις δὲ ψυχρόν. ἡ πιμελὴ δὲ ὅμως αὐτοῖς, καίτοι γε ἰσχνοῖς οὖσι, παρέσπαρται τῇ σαρκί. τὰ δὲ τῶν τριχῶν καὶ τῆς χροιᾶς ἀνάλογον τῷ μέτρῳ τῆς ψυχρότητος. [210] μεταπεσούσης δὲ τῆς θερμῆς καὶ ξηρᾶς κράσεως ἐν τῷ χρόνῳ τῆς παρακμῆς εἰς τὴν ξηράν τε καὶ

calidior fit, multo vero humidior, mollem ac multam carnem procreabit, coloremque ex rubro et albo mistum; et tangentibus corpus paulo calidius sentietur. Atque ut semel dicam, in conjugatis temperamentis exuperantis qualitatis notae semper praepollent. Frigidior autem ac humidior temperatura si leviter utraque exuperet, glabra est, alba, mollis, crassa et pinguis. Sin auctior sit, pro qualitatum incrementi ratione reliqua habebunt, color vero una cum capillo rufus erit; si plurimum utraque increverit, lividus. Si vero inaequabilis qualitatum sit exuperatio, ejus, quae magis excesserit, notae seorsum praepollebunt. At si frigus et siccitas ex aequo auctae sint, natura durum, gracile, glabrum corpus erit: tangentibus vero frigidum sentietur. Pinguedo tamen, etsi graciles sunt, per carnem dispersa est; capilli autem et cutis color frigoris modo respondent. In declinante autem aetate, temperie calida et sicca in frigidam et siccam

Ed. Chart. II. [210.] Ed. Baf. III. (477. 478.)

ψυχρὰν, ἡ ἕξις τῶν τοιούτων ἰσχνὴ καὶ σκληρὰ, μελαγχολικὴ δέ ἐστι καὶ διὰ τοῦτο μέλαινά τε ἅμα καὶ δασεῖα. κρατούσης δὲ τῆς ἑτέρας τῶν ποιοτήτων παρὰ πολὺ, τῆς δ' ἑτέρας ὀλίγον τι τοῦ συμμέτρου παραλλαττούσης, ἐπικρατήσει μὲν τὰ τῆς ἐπικρατούσης, ἀμυδρὰ δὲ ἔσται τὰ τῆς ἑτέρας γνωρίσματα. (478) ἐπὶ πᾶσι δὲ τοῖς εἰρημένοις τε καὶ μέλλουσι λέγεσθαι κοινὸν γνώρισμα κράσεως, εἰ μὲν εὔψυκτον εἴη τὸ μόριον, ἤτοι ψυχρότητος, ἢ ἀραιότητος, εἰ δὲ δύσψυκτον, ἤτοι θερμότητος, ἢ πυκνότητος, εἰ δ' ὑπὸ τῶν ξηραινόντων βλάπτοιτο, αὐχμηρόν τε, καὶ ξηρὸν, καὶ δυσκίνητον γένοιτο, ξηρότητος, ὥσπερ γε καὶ εἰ βαρύνοιτο πρὸς τῶν ὑγραινόντων, ὑγρότητος. ἐπιβλέπειν δὲ καὶ εἰ ὡσαύτως ἀλλήλοις ἅπαντες οἱ μύες, ἢ οὐχ ὡσαύτως κέκρανται, συνεπισκοπούμενον ἐν ἅπασι πηλικότητα τῶν ὑποβεβλημένων ὀστῶν. ἐνίοτε γοῦν ἰσχνότερον εἶναι δοκεῖ τὸ μέρος, οὐκ ὂν ἰσχνότερον, ὅσον ἐπὶ τοῖς μυσὶ, διὰ δὲ τὴν στενότητα τῶν ὀστῶν τοιοῦτον φανταζόμενον. οὕτως δὲ καὶ παχύτερον ἐνίοις εἶναι δοκεῖ πολλάκις, οὐ διὰ τὴν εὐρύτητα

naturam transeunte, corporis habitus gracilis fit ac durus, atramque bilem gignit; proinde niger et hirfutus eft. Si vero earum qualitatum altera plurimum, altera paululum a mediocritate discedat, fuperantis figna praepollebunt, alterius obfcura erunt. In omnibus autem, tum quae diximus, tum quae dicturi fumus, communis nota est frigoris quidem et raritatis, fi prompte a frigore pars afficiatur; caloris vero aut denfitatis, fi facile id perferat. At fi ab exiccantibus laedatur, fqualidaque ac ficca fentiatur et aegre moveatur, ficcitatis, quemadmodum, fi ab humidis gravetur, humiditatis eft indicium. Videndum autem eft, an idem omnes inter fe mufculi, an diverfum habeant temperamentum; in omnibusque confideranda fubjectorum offium eft magnitudo. Nonnunquam enim gracilior pars effe videtur, quatenus ad mufculos attinet, quum gracilior non fit; fed propter offium tenuitatem talis apparet. Ad eundem modum et craffior in quibusdam faepe effe videtur, non propter

τῶν ὀστῶν, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς σαρκὸς πλῆθος, ἥτις αὐξανομένη τε καὶ μειουμένη, σκληροτέρα τε καὶ μαλακωτέρα γενομένη, ξηρότερον ἢ ὑγρότερον ἀποφαίνει τὸ μόριον. ἡ μὲν οὖν ὀλίγη τε καὶ σκληρὰ, τὸ ξηρότερον· ἡ πολλὴ δὲ καὶ ἡ μαλακὴ, τὸ ὑγρότερον. οὕτω δὲ καὶ αἱ μεταξὺ χῶραι τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων, ἤτοι πλέον ὑγρὸν ἐν αὐταῖς, ἢ ἔλαττον περιέχουσαι, καὶ ἤτοι παχύτερον, ἢ λεπτότερον, ἢ ὑγρότερον, ἢ ξηρότερον ἀποφαίνει τὸ μόριον· ὑγρότερον μὲν, ἔνθα λεπτοτέρα τε καὶ πλείων ἐστὶν ἡ ὑγρότης, ξηρότερον δὲ, ὅπου παχυτέρα τε ἅμα καὶ ἐλάττων. αὐτὰ μὲν γὰρ τὰ στερεὰ τοῦ σώματος μόρια, τὰ ὄντως στερεὰ καὶ πρῶτα, κατ᾽ οὐδένα τρόπον οἷόν τέ ἐστιν ὑγρότερα ποιεῖν, ἀλλ᾽ ἱκανὸν, εἰ κωλύει τις αὐτὰ μὴ διὰ ταχέων ξηραίνεσθαι, τὰς δὲ διαλαμβανούσας αὐτὰ χώρας ἔνεστι πληροῦν ὑγρότητος, ἤτοι τοίας, ἢ τοίας. τοιαύτη δέ ἐστιν ἡ οἰκεία τροφὴ τῶν ὁμοιομερῶν ἐκ παραθέσεως, οὐ δι᾽ ἀγγείων ἑλκομένη. κοινὸς δὲ καὶ οὗτος ὁ λόγος ἁπάντων ἐστὶ τῶν μορίων, καὶ ῥηθήσεται καὶ αὖθις ἐν

ossium magnitudinem, sed propter carnis molem, quae et aucta, et imminuta, et siccior humidiorque partem sicciorem aut humidiorem reddit; pauca quidem et dura sicciorem, multa vero et mollis humidiorem. Eodem modo et spatia intermedia partium similarium, humoris aut plus aut minus in se continentia, ejusque vel crassioris vel tenuioris partem humidiorem esse aut aridiorem arguunt: humidiorem quidem, ubi tenuior et uberior; sicciorem vero, ubi crassior simul et parcior humor est. Ipsae enim solidae corporis partes, quae vere solidae ac primae sunt, nullo modo humidiores fieri possunt, sed satis est, si celeriter eas exiccari prohibeas. Intermedia vero ipsarum spatia hoc vel illo humore replere possumus, hic enim est proprium simplicium partium alimentum, quod ex appositione fit, non autem per vasa attrahitur. Communis vero haec ratio est omnium

τῇ τῶν ὑγιεινῶν καὶ νοσωδῶν αἰτίων διδασκαλίᾳ. νυνὶ δὲ τῶν ἐφεξῆς ἐχώμεθα.

Κεφ. ιζ΄. Γαστρὸς γνωρίσματα, τῆς μὲν φύσει ξηροτέρας, εἰ ταχέως διψώδεις γίγνοιντο, καὶ ὀλίγον αὐτοῖς ἀρκοίη ποτὸν, καὶ βαρύνοιντο τῷ πλείονι, καὶ κλύδωνας ἴσχοιεν, ἢ ἐπιπολάζοι τὸ περιττεῦον αὐτοῖς, ἐδέσμασί τε χαίροιεν ξηροτέροις· ὑγροτέρας δὲ, εἰ μήτε διψώδεις γίγνοιντο, καὶ τὸ πλεῖον ὑγρὸν ἀλύπως φέροιεν, ἐδέσμασί τε χαίροιεν ὑγροτέροις. ἡ δὲ θερμοτέρα φύσει γαστὴρ πέττει μὲν ἄμεινον, ἢ ὀρέγεται, καὶ πολὺ μᾶλλον ὅσα σκληρὰ φύσει καὶ δυσαλλοίωτα· διαφθείρεται γὰρ ἐν αὐτῇ τὰ εὐαλλοίωτα· χαίρουσα δὲ τοῖς θερμοῖς ἐδέσμασί τε καὶ πόμασιν, οὐδ᾽ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν οὐδὲν βλάπτεται, κατά γε τὴν ἔμμετρον χρῆσιν. ἡ δὲ ψυχροτέρα φύσει γαστὴρ, ὀρεχθῆναι μὲν ἀγαθὴ, πέψαι δὲ οὐκ ἀγαθὴ, καὶ μάλιστα ὅσα δυσαλλοίωτα καὶ ψυχρὰ τῶν ἐδεσμάτων ἐστίν. ὀξύνεται γοῦν ἑτοίμως ἐν αὐτῇ. διὰ τοῦτο καὶ ὀξυρεγμιώδης ἐστὶν ἡ

partium; de qua rurfus, cum de falubribus ac infalubribus caufis commentabimur, dicemus, nunc autem reliqua tractemus.

Cap. XVII. Ventris figna, natura quidem ficcioris, fi ftatim fiticulofi fiant, paucusque potus his fufficiat, et largior laedat, fluctuationesque excitet, aut per fumma, quod redundat, innatet, cibisque gaudent ficcioribus. Humidioris vero, fi et fiticulofi non fiant, et fine molestia largiorem potum ferant, cibisque gaudeant humidioribus. At fi calidior natura venter fit, melius coquit quam appetit, longeque melius dura, natura ac coctu difficilia. Nam quae facile immutantur, corrumpit. Cibo vero ac potu calido gaudet, nec a frigidis noxam ullam accipit, fi modice his utatur. Calidis enim cibis ac potionibus gaudet, neque a frigidis noxam ullam accipit, fi modice ipfis utatur. Frigidior autem natura venter probe quidem appetit, fed male concoquit, cibos praefertim immutatu difficiles ac frigidos. In ipfo enim facile acefcunt; quocirca ructibus acidis ejusmodi venter eft

τοιαύτη γαστὴρ, καὶ χαίρει μὲν τοῖς ψυχροῖς, βλάπτεται δὲ ῥᾳδίως ἀμετρότερον χρησαμένη. οὕτως [211] δὲ καὶ τῶν ἔξωθεν αὐτῇ προσπιπτόντων ψυχρῶν οὐ φέρει τὴν πολυχρόνιον ὁμιλίαν, ὥσπερ οὐδ' ἡ θερμὴ τῶν θερμῶν. αἱ μέντοι διὰ νόσον ἐν τῇ γαστρὶ δυσκρασίαι ταύτῃ διαφέρουσι τῶν ἐμφύτων, ἢ τῶν ἐναντίων ἐπιθυμοῦσιν, οὐ τῶν ὁμοίων, ὥσπερ αἱ σύμφυτοι. αἱ δὲ κατὰ συζυγίαν ἐν τῇ γαστρὶ δυσκρασίαι διὰ τῆς τῶν ἁπλῶν γνωρισθήσονται συνθέσεως. ἀκριβῶς δὲ χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς εἰρημένοις, διακρίνοντας αὐτὰ τῶν ῥηθησομένων. οὐ μόνον γὰρ ἡ κοιλία διψώδεις τε καὶ ἀδίψους ἐργάζεται, καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ πόματος ὀρεκτικούς, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὸν θώρακα σπλάγχνα, καρδία καὶ πνεύμων. ἀλλ' οἵ γε διὰ τὴν τούτων θερμότητα διψῶντες εἰσπνέουσί τε πλέον, ἐκφυσῶσί τε μακρὸν, αἰσθάνονταί τε κατὰ τὸν θώρακα τοῦ καύματος, οὐχ ὥσπερ οἱ διὰ τὴν γαστέρα κατὰ τὰ ὑποχόνδρια. καὶ μὲν δὴ πίνοντες οὐκ εὐθέως ἡσυχάζουσι, καὶ τὸ ψυχρὸν πόμα ἵστησιν αὐτῶν μᾶλλον τὴν δίψαν, ἤπερ τὸ

opportunus. Atque frigidis quidem gaudet, fed ab immoderato eorum ufu facile offenditur. Similiter autem et foris incidentium rerum frigidarum confortium diu ferre non poteft, quemadmodum neque calidus calidorum. Ventris vero intemperies ex morbo contractae hoc ab ingenitis differunt, quod non fimilia, quemadmodum nativae, appetant. Conjugatae autem ventris intemperantiae ex fimplicium compofitione nofcuntur. Diligenter autem quae diximus attendenda funt, et ab his, quae dicemus, diftinguenda, quando non folus venter fitim adfert et adimit, nec frigidi aut calidi potus appetentiam excitat, fed thoracis vifcera, nempe cor et pulmo. At qui ob horum calorem fiticulofi funt, plus fpiritus attrahunt et longe expirant, ardoremque in thorace fentiunt, non autem in hypochondriis, quemadmodum folent, qui ob ventriculum fitiunt. Nec protinus potu fitis extinguitur. Frigidus quoque potus, quam uberior calidus, eorum fitim melius fedat. Hos vero frigidi

πολὺ θερμόν. ἀναψύχει δὲ αὐτοὺς καὶ ὁ ψυχρὸς ἀὴρ εἰσπνεόμενος, οὐδὲν ἐπικουφίζων τοὺς ἐκ γαστρὸς διψώδεις. οὕτως δὲ καὶ οἱ ἐναντίως ἔχοντες ὑπὸ τῆς ψυχρᾶς εἰσπνοῆς αἰσθητῶς ἀνιῶνται.

Κεφ. ιη'. Καὶ μέγιστόν ἐστι τοῦτο γνώρισμα τῆς ἐν πνεύμονι ψυχρότητος. ὥσπερ δὲ εἰσπνέοντες ψυχρὸν αἰσθάνονται σαφῶς ἀνίας τε καὶ ψύξεως, οὕτως τὸ θερμὸν αὐτοῖς ἐστι φίλιον. ἀλλὰ καὶ φλεγματικὰ περιττώματα χρεμπτόμενοι ἅμα καὶ μετὰ βηχὸς ἀναπτύουσιν. αἱ ξηρότητες δὲ τοῦ πνεύμονος ἀπέριττοί τέ εἰσι καὶ καθαραὶ τῷ φλέγματι, καὶ λαμπρὰν ἔχουσι τὴν φωνήν, καθάπερ αἱ ὑγρότητες τὸ ἐναντίον ἀλαμπῆ μὲν ἐργάζονται καὶ βραγχώδη τὴν φωνήν, ἐντρέχει δ' αὐτοῖς περιττώματα, μεῖζόν τε καὶ ὀξύτερον φθέγξασθαι προελομένοις. οὐ μὴν αὐτό γε τὸ τῆς φωνῆς μέγεθος ὑπὸ τῆς θερμότητος αὐτῆς, ὥσπερ οὐδ' ἡ σμικρότης ὑπὸ τῆς ψυχρότητος, γίνεται· ἀλλὰ τὸ μὲν εὐρύτητι τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἐκφυσήσει τε σφοδροτέρᾳ, σμικρότης δὲ τοῖς ἐναντίοις ἀκολουθεῖ. ὥστε οὔτε διὰ παντὸς, οὔτε πρώτως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός τε καὶ μόναις ταῖς συμφυ-

aëria inſpiratio refrigerat, nihil eos juvans, quibus ventriculus ſitim attulit. Ad eundem modum, qui contrario modo ſe habent, frigida inſpiratione manifeſte laeduntur.

Cap. XVIII. Atque hoc eſt maximum frigidi pulmonis argumentum. Quemadmodum autem frigida inſpiratio hos manifeſte laedit, frigorisque ſenſum invehit, ita calida eſt ipſis amica. Sed et pituitoſa excrementa cum excreatu et tuſſi rejiciunt. Pulmonis autem ſiccitas excrementis et pituita vacat; et vocem canoram reddit; quemadmodum humor fuſcam et raucam. Majorem vero acutioremque edere volentibus interveniunt excrementa. Sed nec ipſa vocis magnitudo a calore fit; quemadmodum nec exiguitas a frigore; verum illam aſperae arteriae amplitudo, perflationisque vehementia; hanc vero contrariae cauſae efficiunt. Itaque neque perpetuo, neque primario, ſed ex accidente ſolis ingenitis, non au-

τοις κράσεσι, οὐ ταῖς ἐπικτήτοις, ἕπεται τὸ τῆς φωνῆς μέγεθός τε καὶ ἡ σμικρότης. ὅτι μὲν γὰρ τοιάδε τὰ ὄργανα διὰ τὴν κρᾶσιν ἐγένετο, τοῖς τοιούτοις δὲ ἕπεται τοιάδε φωνὴ, ἐκ φωνῆς διὰ τοῦτο ἔνεστι περὶ τῆς συμφύτου κράσεως συλλογίζεσθαι. καὶ γὰρ ἡ λεία φωνὴ λειότητι τῆς ἀρτηρίας ἕπεται, καθάπερ ἡ τραχεῖα τραχύτητι. λειότης μὲν οὖν ἀρτηρίας συμμετρίᾳ κράσεως ἕπεται, τραχύτης δὲ ξηρότητι. τραχύτης μὲν γὰρ ἐπὶ ἀνωμαλίᾳ, κατὰ ξηρὸν σῶμα τὴν δὲ ἀρτηρίαν ἐργάζεται· σκληρὰν μὲν ἡ τῶν ὁμοιομερῶν αὐτῆς μορίων ξηρότης, ἀνώμαλον δὲ ἡ τῆς παρεσπαρμένης τούτοις ὑγρότητος ἔνδεια. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὔτε ἡ ὀξεῖα φύσει φωνὴ χωρὶς στενότητος φάρυγγος, οὔθ᾽ ἡ βαρεῖα χωρὶς εὐρύτητος δύναται γίνεσθαι. στενότης μὲν οὖν ἐμφύτου ψυχρότητος ἔκγονός ἐστιν, εὐρύτης δὲ θερμότητος. ἀνάλογον δὲ ταῖς φυσικαῖς διαφοραῖς τῶν φωνῶν αἱ κατὰ πάθος ἐπιτελοῦνται, γνωρίσματα καὶ αὗται γινόμεναι τῶν ἐργαζομένων αἰτίων, ὑπὲρ ὧν αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ φωνῆς διώρισται. τὰ δ᾽ ἄλλα μόρια τοῦ ζώου τὰ

tem adventitiis temperamentis vocis tum magnitudo, tum exiguitas ſuccedit. Quoniam autem inſtrumenta alia aliam temperamenti naturam ſequuntur, inſtrumentorum vero vox: ingenitam intemperiem concludere ex voce licebit. Etenim vox lenis arteriae lenitatem arguit, quemodmodum aſperitatem aſpera. Itaque laevitas arteriae temperamenti mediocritatem ſequitur, aſperitas vero ſiccitatem. Aſperitas enim ab inaequalitate corporis duri fit. Caeterum ſimplicium ejus partium ſiccitas duram efficit arteriam, aequalem vero humoris per has diſperſi penuria. Eodem modo neque vox natura acuta ſine faucium anguſtia, neque gravis ſine amplitudine fieri poteſt. Anguſtia quidem inſitae frigiditatis eſt ſoboles, amplitudo vero caloris. Naturalibus autem vocum differentiis proportione reſpondent hae, quae ab aliquo fiunt affectu; eaedem et cauſarum, a quibus fiunt, notae exiſtunt, de quibus abunde in libris de voce diſputatum eſt. Reliquae vero animantis partes internae

ἐντὸς ἀμυδρὰ τῆς κράσεως ἔχει τὰ γνωρίσματα. πειρατέον δὲ ὅμως αὐτὰ διά τε τῶν ὠφελούντων καὶ βλαπτόντων διαγινώσκειν, ἔτι τε κατὰ τὰς τῶν φυσικῶν [212] δυνάμεων ἐνεργείας. εἴρηται δὲ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῶν ἐν τοῖς συμπτώμασιν αἰτίων, ὡς ἥτις ἑκάστης δυνάμεως ἀρετῇ τε καὶ κακίᾳ, ἡ προηγουμένη κρᾶσίς ἐστιν. τὰ μὲν οὖν τῶν κράσεων γνωρίσματα καὶ ἤδη λέλεκται.

Κεφ. ιθ'. Τὰ δὲ περὶ τὸ μέγεθος ἤτοι τὴν διάπλασιν, ἢ τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν θέσιν ἐσφαλμένα, ὅσα μὲν ὑποπίπτει ταῖς αἰσθήσεσιν, γνωρισθῆναι ῥᾴδιον. τῶν δ' οὐχ ὑποπιπτόντων τὰ μὲν δύσγνωστα, τὰ δὲ ἄγνωστά ἐστιν. τὸ μὲν οὖν τῆς κεφαλῆς μέγεθός τε καὶ σχῆμα, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ τοῦ ἐγκεφάλου πρόδηλόν τέ ἐστι καὶ πρόσθεν εἴρηται. κατὰ ταυτὰ δὲ καὶ τὸ τοῦ θώρακος· οὕτως δὲ καὶ ὅσα κατ' ὠμοπλάτας, ἢ ὤμους, ἢ βραχίονας, ἢ πήχεις, ἢ ἄκρας χεῖρας, ἢ ἰσχίον, ἢ μηρὸν, ἢ κνήμην, ἢ πόδας, οὐ χαλεπὸν διαγινώσκειν, ἄν τε κατὰ τὴν διάπλασιν ἐσφαλμένον ᾖ τι τῶν τοιούτων, ἄν τε κατὰ τὸ μέγεθος,

obscuras sui temperamenti notas habent. Elaborandum tamen est, ut ex his, quae juvare et laedere solent, et ex naturalium facultatum functionibus eas cognoscamus. In tertio autem libro de symptomatum caussis diximus, facultatis cujusque virtutem ac vitium temperiem praeire. Hactenus igitur de temperamentorum notis.

Cap. XIX. Magnitudinis vero, vel conformationis, vel numeri, vel positurae vitia, quae quidem sensibus objecta sunt, facile cognosci possunt. Ex his vero, quae sensum latent, alia quidem difficile, alia vero nullo modo cognoscuntur. Siquidem capitis et cerebri magnitudo ac figura manifeste apparent, atque de his ante meminimus, quemadmodum et de thorace. Similiter autem nec difficile est opertas scapulas, humeros, brachia, cubitos, extremas manus, coxas, femora, tibias et pedes cognoscere, sive in conformatione, sive magnitudine, sive numero, sive partium quibus constant com-

Ed. Chart. II. [212.] Ed. Bas. III. (479.)

(479) ἄν τε κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν σύνθεσιν τῶν συντιθέντων αὐτά. πρόδηλοι δὲ καὶ αἱ τῆς ἐνεργείας ἐφ᾽ ἑκάστου βλάβαι. τὰ δ᾽ ἐντὸς τοῦ σώματος οὐ πάντα διαγνωσθῆναι δυνατόν. γαστέρα μὲν γάρ τινος οὕτω σμικράν τε καὶ στρογγύλην, καὶ προπετῆ κατὰ τὸ ὑποχόνδριον ἐθεασάμην, ὡς ἐναργῶς φαίνεσθαι κατὰ περιγραφὴν ἰδίαν ὁρῶσί τε καὶ ἁπτομένοις. οὕτω δὲ καὶ κύστιν τινὸς ἐθεασάμην ἐγκειμένην τε καὶ σμικρὰν, ὥστ᾽, εἴ ποτε χρονίσειε περὶ τὴν ἔκκρισιν τῶν οὔρων, ὄγκος ἐφαίνετο περιγεγραμμένος ἐναργῶς. οὐ μὴν τῶν ἄλλων τι τῶν ἐντὸς ἐναργῆ διάγνωσιν παρέσχε μοί ποτε. πειρᾶσθαι μέντοι χρὴ διαγινώσκειν, ὡς οἷόν τέ ἐστιν, ἀρετήν τε καὶ κακίαν αὐτῶν, εἰ καὶ μὴ κατ᾽ ἐπιστήμην βεβαίαν, ἀλλ᾽ οὖν κατὰ στοχασμόν τινα τεχνικὸν, οἷον εἰ οὕτως ἔτυχεν ἐπὶ ἥπατος. εἶδον γάρ τινας ἤδη καὶ πολλοὺς στενὰς μὲν φλέβας ἔχοντας, ἄχρουν δὲ τὸ σύμπαν σῶμα, καὶ εἰ βραχὺ πλείω προσηνέγκαντο τροφῆς, καὶ μᾶλλον εἰ φυσώδη, καὶ παχέα, καὶ γλίσχρα, τοὺς μὲν

positione vitium contractum sit. Horum enim cujusque actiones offensae manifestae sunt. Eorum vero, quae in corpore latent, non omnia dignosci possunt. Cujusdam enim ventrem vidi adeo exiguum, rotundum et prominentem, juxta hypochondrium collocatum, ut evidenter se sua circumscriptione tum videntibus tum tangentibus proderet. Similiter et cujuspiam vesicam adeo eminentem exiguamque deprehendi, ut, si tardius urinam reddidisset, circumscriptus tumor manifeste appareret. Quanquam autem nulla aliarum internarum partium manifestum mihi unquam de se praebuit indicium, danda tamen opera est, quam maxime fieri potest, ut earum virtutem et vitium, si non certa firmaque scientia, saltem artificiosa conjectura cognoscamus; veluti exempli gratia jecoris. Nonnullos enim novi, et quidem multos, qui graciles venas habebant, corpusque universum decoloratum, quorum, cum paulo plus cibi assumpsissent, praesertim flatulenti, crassi et glutinosi, alii velut pon-

ὥσπερ τινὸς βάρους ἐγκειμένου καὶ κρεμαμένου, κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον αἰσθανομένους ἐν βάθει, τοὺς δὲ μετὰ τάσεως ὀδυνώδους. ἐπὶ τούτων οὖν εἰκός ἐστι καὶ μικρὸν εἶναι τὸ ἧπαρ, καὶ στενὸν ταῖς διεξόδοις. ἕτερον δὲ ἐθεασάμην φλεγματικὸν μὲν ὅλην τὴν ἕξιν, ἐμοῦντα δὲ ἑκάστης ἡμέρας χολὴν ὠχράν. ἔγνων οὖν χρῆναι καὶ τὰ διαχωρήματα αὐτοῦ θεάσασθαι, καὶ ὀλιγοστὸν εἶχε χολῆς. ἐτεκμηράμην οὖν τούτῳ τὸν τὸ χολῶδες ὑγρὸν ἐξοχετεύοντα πόρον οὐ μικρὰν ἑαυτοῦ μοῖραν εἰς τὸν πυλωρὸν τῆς γαστρὸς ἀποπέμπειν, ὡς ἐπ' ἐνίων φαίνεται ζώων. ἐξ ὧν δῆλον, ὡς ἐν τοῖς ἀδήλοις τῇ αἰσθήσει μεγάλα συντελεῖ πρὸς διάγνωσιν ἥ τε τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων γνῶσις, ἥ τε τῶν ἐνεργειῶν τε καὶ τῶν χρειῶν εὕρεσις. ὅστις οὖν διαγνωστικὸς εἶναι βούλεται τῶν ὡς εἴρηται νῦν ἐσφαλμένων σωμάτων, ἐν ταῖς ἀνατομαῖς αὐτὸν γυμναστέον ἐστὶ, κἀν ταῖς τῶν ἐνεργειῶν τε καὶ χρειῶν εὑρέσεσι. γέγραπται δὲ ὑπὲρ πάντων ἰδίᾳ καθ' ἑτέρας πραγματείας, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ τε-

dus quoddam innixum ac ſuspenſum in dextri hypochondrii profundo ſentiebant, alii tenſionis dolorem: hos igitur et jecur parvum et anguſtos meatus habere veriſimile eſt. Alterum vidi toto habitu pituitoſum, quotidie tamen pallidam bilem vomitione rejicientem. Itaque alvi exorementa inſpicienda eſſe duxi; in quibus bilis minimum erat. Meatum igitur, qui bilem defert, non exiguam ejus humoris portionem ad pylorum, imam ventriculi partem, transmittere conjeci. Quod in quibusdam animantibus cernere licet. Ex his liquet, quod ad eorum, quae ſenſum latent, cognitionem plurimum conferat tum apparentium ex corporum diſſectione cognitio, tum actionum uſuumque inquiſitio. Quisquis igitur noſcendorum corporum, quae a naturali ſtatu (ut modo dicebatur) recedunt, peritiam habere cupit, is in corporum inciſionibus, functionumque ac uſuum inquiſitionibus ſeſe exerceat oportet. De his autem omnibus ſeorſum in aliis operibus ſcripſimus, de quibus in fine

λευτῇ τοῦ λόγου παντὸς εἰρήσεται, χάριν τοῦ γινώσκειν τοὺς φιλομαθεῖς ἕκαστον ὧν ἂν ὀρεχθῶσι μαθεῖν, ἐκ ποίας μάλιστα πραγματείας ἀναλέγεσθαι χρή· ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις.

Κεφ. κ'. [213] Ὅσα δὲ ἐν τῷ νῦν ἐστι νοσώδη σώματα, τουτέστιν ὅσα νοσεῖ, διαγινώσκειν χρὴ καὶ ταῦτα, ταῖς μὲν αἰσθήσεσιν ὑποπίπτοντα τῇ μεταβολῇ τῶν κατὰ φύσιν αὐτοῖς ὑπαρχόντων, ἐν μεγέθει, καὶ χροιᾷ, καὶ σχήματι, καὶ ἀριθμῷ, καὶ θέσει, καὶ τῇ κατὰ σκληρότητα, καὶ μαλακότητα, καὶ θερμότητα, καὶ ψυχρότητα διαφορᾷ· μὴ φαινόμενα δὲ, καθόλου μὲν φάναι, ταῖς βλάβαις τῶν ἐνεργειῶν, ἢ τοῖς ἐκκρινομένοις, ἢ ταῖς ὀδύναις, ἢ τοῖς ὄγκοις τοῖς παρὰ φύσιν, ἤ τισιν τούτων, ἢ πᾶσι. κατὰ μέρος δὲ, τὰς μὲν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον νοσώδεις διαθέσεις ἢ τοῖς τῆς παραφροσύνης εἴδεσιν, ἢ ταῖς τῶν αἰσθήσεων ἢ φαντασιῶν βλάβαις, ἢ ταῖς τῶν προαιρετῶν, ἢ τοῖς ἐκκρινομένοις δι᾽ ὑπερώας, καὶ ῥινὸς, καὶ ὤτων, ἢ ταῖς τῶν κατ᾽ αὐτὸν ὀδυνῶν διαφοραῖς. τὰς δὲ κατὰ τὴν καρδίαν ἔκ τε τῶν τῆς δυσπνοίας εἰδῶν καὶ παλμῶν τῶν κατ᾽ αὐτὴν,

totius hujus libri verba faciemus, ut, quod discere libuerit, studiosi, ex quonam opere praecipue decerpere oporteat, cognoscant. Sed de his hactenus.

Cap. XX. Quae vero in praesentia insalubria sunt, hoc est, quae jam aegrotant corpora, dignoscenda quoque sunt: sensibus quidem obvia ex magnitudinis, coloris, figurae, numeri et situs a naturali statu mutatione, ac differentia, quae a duritie et mollitie, frigore et calore sumitur. Quae vero sensum effugiunt, ut summatim dicam, actionum offensionibus, vel excrementis, vel doloribus, vel tumoribus praeter naturam; horum, inquam, vel quibusdam, vel omnibus. Sigillatim autem morbosae cerebri affectiones ex dementiae speciebus, aut sensuum, vel phantasiae, vel functionum, quae voluntatis imperio obeuntur, laesionibus; aut palati, narium aut aurium excrementis, aut ipsius cerebri dolorum differentiis. Cordis vero ex ejus tum difficultatis spirandi speciebus, tum palpitatione; praeterea ex pul-

Ed. Chart. II. [213.] Ed. Baf. III. (479.)

ἔτι τε τῶν κατ᾽ αὐτὴν σφυγμῶν καὶ τὰς ἀρτηρίας, ὀξυθυμίας τε καὶ ἀθυμίας, καὶ πυρετῶν, καὶ τῶν καταψύξεων, καὶ τῶν ἐν τῷ χρώματι διαφορῶν, ἀλγημάτων τε τῶν κατ᾽ αὐτήν. τὰς δὲ καθ᾽ ἧπαρ, ἔκ τε τῆς τῶν χυμῶν ἐνδείας τε καὶ πλεονεξίας, ἐκτροπῆς τε τῆς εἰς τὸ παρὰ φύσιν, καὶ ἀχροίας, καὶ προσέτι τοῖς κατὰ τὴν ἀνάδοσιν, ἢ θρέψιν, ἢ τὴν τῶν περιττωμάτων ἔκκρισιν ὑπαλλαττομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς βάρεσι τοῖς κατ᾽ αὐτο, καὶ ὄγκοις, καὶ ἀλγήμασιν, οὐ τοῖς ἐγχωρίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ συμπάθειαν ὅσα γίνεται, κατά τινα δυσπνοίας ἰδέαν καὶ βηχός. οὕτως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν γαστέρα τοῖς περὶ τὴν πέψιν τε καὶ τὴν ὄρεξιν τῆς ὑγρᾶς ἢ ξηρᾶς προσφορᾶς, ἢ περὶ τὴν τῶν περιττωμάτων ἔκκρισιν ἁμαρτανομένοις· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς λυγξὶν, ἐρυγαῖς, ναυτίαις, ἐμέτοις, αὐταῖς τῶν ἐμουμένων ταῖς ἰδέαις. καὶ μέν γε καὶ ὅσα κατὰ θώρακα, δυσπνοίαις, βηξὶν, ὀδύναις ταῖς κατ᾽ αὐτὸν, τῇ τῶν ἀναβηττομένων διαφορᾷ. καὶ τὰ κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν νοσήματα, δύσπνοιά τε καὶ βὴξ, ἥ τε κατὰ τὸν τόπον ὀδύνη, τά τε

fibus et ejus et arteriarum; ex animi quoque concitatione et demiffione, ex febribus, perfrictionibus, colorum differentiis et ipfius doloribus. Jecoris vero ex humorum defectu et exuperantia mutatione in ftatum praeter naturam, et ex decoloratione, praeterea ex permutata cibi distributione, aut nutricatione, aut fupervacuorum excretione; quin etiam ex ejus gravitate ac tumoribus, et doloribus non folum in ipfo genitis, verum etiam aliarum partium confenfu obortis, quales in aliqua difficultatis fpirandi et tuffis fpecie exiftunt. Ad eundem modum ventris vitia ex coctione, appetentia humidi et ficci et fupervacuorum excretione deprehenduntur. Similiter ex fingultu, ructu, naufea, vomitu, et eorum, quae vomitione rejiciuntur, fpeciebus. Quin etiam thoracis vitia nuntiant fpirandi difficultas, tuffis, et ejus partis dolor, eorumque, quae expuuntur, differentia. Afperae quoque arteriae morbos difficilis fpiratio, tuffis, ejus dolor et quae expuendo rejiciuntur, et

ἀναπτυόμενα, καὶ αἱ τῆς φωνῆς βλάβαι γνωρίζουσιν. ἀνάλογον δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων μορίων ἁπάντων ἐξ ὄγκου, καὶ ὀδύνης, καὶ βλάβης ἐνεργειῶν, ἔτι τε τῆς τῶν ἐκκρινομένων διαφορᾶς αἱ διαγνώσεις ἔσονται. ὄγκους μὲν δὴ τους παρὰ φύσιν ἐν φλεγμοναῖς, καὶ ἐρυσιπέλασι, καὶ σκίῤῥοις, καὶ οἰδήμασιν ἐξεταστέον. ἄλγημα δὲ, καθ᾽ ὃν ἂν ἐρείδῃ τόπον, ἤτοι συνεχείας λύσιν, ἢ ἀλλοίωσιν ἀθρόαν ἐνδείκνυται. λύεται μὲν οὖν ἡ συνέχεια τομῇ, καὶ διαβρώσει, καὶ θλάσει, καὶ τάσει. ἀλλοιοῦται δὲ ἡ οὐσία θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι, καὶ ὑγρότητι. βλάπτεται δὲ ἡ ἐνέργεια τριχῶς, ἢ ἀῤῥώστως, ἢ πλημμελῶς, ἢ μηδ᾽ ὅλως γιγνομένη. ὅσα δ᾽ ἐκκρίνεται, τὰ μὲν ὡς μόρια τῶν πεπονθότων, τὰ δὲ ὡς περιττώματα, τὰ δὲ ὡς ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα, κατὰ φύσιν ἕκαστον ἔνδειξιν ἰδίαν ποιήσεται. λέλεκται δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων ἐπὶ πλέον ἐν τῇ τῶν πεπονθότων τόπων πραγματείᾳ, μηδενος αὐτὴν ὑπὸ μέθοδον τῶν ἔμπροσθεν ἀγαγόντος, ἢ τὸ τέλειον ἀποδόντος, ὥσπερ οὐδ᾽ ἄλλην οὐδεμίαν ὧν ὑπήρξαντο μὲν οἱ παλαιοὶ,

vocis vitia ostendunt. Eadem ratione aliarum omnium partium affectus ex tumore, dolore, functionum offensione et excrementorum differentia dignoscuntur. Tumores quidem praeter naturam sunt inflammationes, scirrhi et oedemata. Dolor vero, in quacunque corporis parte firmatus fit, aut solutionem continuitatis, aut vehementem subitamque immutationem ostendit. Continuitas autem sectione, erosione, contusione et tensione solvitur. Immutatur vero substantia a calore, frigore, siccitate et humiditate. Trifariam autem functio laeditur. Aut enim imbecilliter, aut depravate, aut omnino non editur. Quae vero excernuntur, alia affectorum locorum particulae sunt, alia excrementa. At quae in ipsis naturaliter continentur, de se unumquodque praebet indicium. De omnibus his in opere de locis affectis fusius disputatum est; quod nemo ante nos aut in artem redegit, aut absolvit; quemadmodum nec aliud ullum,

οὐ [214] συνετέλεσαν δέ. τῶν μὲν δὴ νοσούντων σωμάτων ἐξ ἐκείνης τῆς πραγματείας μανθάνειν χρὴ τὰ γνωρίσματα, τῶν νοσησόντων δὲ καὶ τῶν ὑγιασθησομένων ἐκ τῆςδε τῆς μεθόδου.

Κεφ. κα'. Τὰ μὲν οὖν τῶν νοσησόντων ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ἰδέαν ἐστὶ τῶν τε τοῖς ὑγιαίνουσι καὶ τοῖς νοσοῦσι συμβαινόντων. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἅπαντα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑπάρχει, παρὰ φύσιν δὲ τοῖς νοσοῦσιν, καθόσον νοσοῦσιν. ἐν μεθορίῳ δὲ τούτων ἐστὶ τὰ δηλωτικὰ σημεῖα τῶν νοσησόντων, ἔνια μὲν ἐκ τοῦ γένους ὑπάρχοντα τῶν κατὰ φύσιν, ἀλλὰ ποσότησιν, ἢ ποιότησιν, ἢ καιροῖς ὑπηλλαγμένα, τινὰ δὲ ἐκ τῶν παρὰ φύσιν μὲν, ἀλλὰ μικρότερα τῶν ἐν ταῖς νόσοις. καὶ διὰ τοῦτο καὶ αἱ διαθέσεις μὲν αὗται τῶν σωμάτων, ὅσα νοσήσειν ὑπέδειξα, τῶν οὐδετέρων εἰσὶ, καὶ τὰ δηλοῦντα αὐτὰς σημεῖα. πρώτως μὲν γὰρ ταῦτα ὑγείαν δηλοῖ, δευτέρως δὲ τὰς νόσους. καὶ γίνεται τὰ αὐτὰ σημεῖα κατὰ τὴν πρός τι σχέσιν, οὐδέτερά τε καὶ

quod veteres quidem inceperint, ad finem perductum eft. Aegrotantium igitur corporum ex illo opere, ex hac vero methodo eorum, qui in morbum labuntur, et qui fanitati reftituendi funt, notae petendae funt.

Cap. XXI. Eorum autem, qui aegrotaturi funt, figna mediam inter falubria et infalubria fpeciem obtinent. Nam fanis omnia fecundum naturam infunt; praeter naturam vero aegrotis, quatenus aegrotant. In horum vero medio conftituta funt, quae futuros morbos praenuntiant; quorum alia fecundum naturam funt, fed qualitatibus, quantitatibus vel temporibus permutata. Quaedam vero praeter naturam, fed quam quae in morbis funt obfcuriora. Quocirca affectiones ipfae corporum, quae in morbos lapfura effe fubmonftravi, atque indicantia ipfas figna in neutrorum genere pofita funt. Primario enim haec fanitatem oftendunt, fecundo vero loco morbos. Eadem cum diverfis comparata tum neutra,

νοσώδη· τὰ μὲν τὴν ἤδη διάθεσιν δηλοῦντα οὐδέτερα, τὰ δὲ τὴν ἐσομένην προδηλοῦντα νοσώδη. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ὅσα τοῖς νοσοῦσιν ἐπιφαίνεται σημεῖα σωτήρια, λεχθήσεται μὲν ὑγιεινὰ, διότι τὴν ἐσομένην ὑγείαν προδηλοῖ· λεχθήσεται δὲ καὶ νοσερὰ, καθόσον τὴν ὑπάρχουσαν νόσον ἐνδείκνυται. καὶ δῆλον ὡς, ὅσαπερ ἀμφοῖν ἐστι δηλωτικὰ, λεχθείη ἂν οὐδέτερα καθ' ἕν τι τῶν σημαινομένων τῆς οὐδετέρου φωνῆς. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, τὰ αὐτὰ σημεῖα τοὺς τρεῖς ἔχειν λόγους ἐν διαφερούσαις σχέσεσιν, ὑγιεινά τε καὶ νοσερὰ, καὶ οὐδέτερα λεγόμενα. καθ' ἕτερον δὲ σημαινόμενον, ὅσα τοῖς ἀνακομιζομένοις ἐκ νόσων ὑπάρχει σημεῖα, λέγομεν οὐδέτερα, καθ' ὃ, οἶμαι, καὶ τὰ τῶν ἐν γήρᾳ. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα πλείοσιν (480) ὑποπέπτωκεν ἐννοίαις τε καὶ λόγοις. ὅσα δὲ τοῖς ἀμέμπτως ὑγιαίνουσιν ὑπάρχει, μόνῃ τῇ τῶν ὑγιεινῶν ἐννοίᾳ, καὶ ὅσα τοῖς νοσοῦσι μὴ προδηλοῦντα τὴν ἐσομένην ὑγείαν, μόνῃ καὶ ταῦτα τῇ τῶν νοσωδῶν ὑποπέπτωκεν ἐννοίᾳ. περὶ μὲν δὴ

tum morbosa existunt. Nam quatenus affectionem praesentem ostendunt, neutra; quatenus vero futuram praenuntiant, morbosa sunt. Eadem ratione et quae per morbos salubria signa visuntur, quatenus futuram sanitatem praedicunt, salubria dicuntur; quatenus vero praesentem morbum monstrant, morbosa. Palam quoque est, quod, quae utrumque indicant, secundum aliquod vocis neutrius significatum dici neutra poterunt. Mirum autem videri non debet, eadem signa cum diversis comparata triplicem rationem habere, nimirum salubrium, morbosorum et neutrorum. Juxta aliud vero significatum, quae ex morbo convalescentibus insunt signa, neutra dicimus, in quo significato signa, quae in senectute adsunt, accipienda esse arbitror. Haec quidem omnia pluribus tum notionibus, tum rationibus subjecta sunt. Quae igitur in absoluta sanitate atque inculpata sunt signa, sub solam salubrium notitiam veniunt. Et quae in aegrotis sunt, nec futuram sanitatem praenuntiant, soli quoque morbosorum notioni subjiciuntur. De his

τούτων ἑξῆς εἰρήσεται. τὰ δὲ τῆς μελλούσης νόσου προγνωστικὰ διέλθωμεν πρότερον. διττῆς δὲ οὔσης τῆς αὐτῶν διαφορᾶς, προχειρισώμεθα πρότερον τὰ ποσότησιν, ἢ ποιότησιν, ἢ καιροῖς, οὐκ αὐταῖς ταῖς οἰκείαις ἰδέαις ἐξηλλαγμένα τῶν κατὰ φύσιν, οἷον ὄρεξιν σιτίων ἐπιτεταμένην, ἢ ἐκλελυμένην, ἢ μὴ κατὰ τὸν συνήθη καιρὸν, ἢ οὐ συνήθων ἐδεσμάτων, ἢ ἀπόκρισιν τῶν περιττωμάτων τῆς τροφῆς ἐλαττόνων, ἢ πλειόνων, ἢ ὑγροτέρων, ἢ σκληροτέρων. οὕτως δὲ καὶ τῶν ὑγρῶν περιττωμάτων ἔνδεια, καὶ πλεονεξία παρὰ τὸ κατὰ φύσιν, ἢ χροιᾶς, ἢ συστάσεως ἐξάλλαξις, ἢ καιροῦ κενώσεως, ἀγρυπνία τε καὶ πλείων ὕπνος, ἢ οὐκ ἐν καιρῷ τῷ συνήθει. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ περὶ πόμα πλεῖον, ἢ ἔλαττον, ἢ θερμὸν, ἢ ψυχρὰν ἐπιθυμία παρὰ τὸ σύνηθες. ὥσπερ γε καὶ ἡ περὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων χρῆσιν ἄμετρος ἢ ἄκαιρος ἐπιθυμία, ἱδρῶτες πλείους τοῦ δέοντος, ἢ ἐλάττους, ὄκνος εἰς τὰς κινήσεις, ἢ πειρωμένων κινεῖσθαι βαρύτης, ἢ ἔκλυσις ἰσχυρὰ, καταμηνίων κρύψις, ἢ πλείων, ἢ ἐλάττων κέ-

autem deinceps dicetur. At primum de his, quae futuram praedicunt aegritudinem, quorum quum duplex fit differentia, prius ea, quae quantitate, qualitate et tempore, non autem propria specie a naturali statu immutata sunt, tractemus; cujusmodi est cibi appetentia vel major vel minor, vel quae suo tempore non accidit, vel insoliti cibi, aut ejus excrementorum vel plurium, vel pauciorum, vel liquidiorum, vel duriorum excretio. Simili modo humidiorum recrementorum defectus ac exuperantia praeter naturam, aut eorum coloris aut substantiae, aut temporis excretioni a natura destinati mutatio. Vigiliae quoque ac somni prolixiores, aut suo tempore non advenientes. Similiter potus liberalioris aut parcioris, calidi aut frigidi insolita cupiditas; quemadmodum veneris immodicus usus, aut intempestivum desiderium. Sudores plures aut parciores, quam naturae conveniat, ad motum tarditas, aut hunc molientibus gravitas, aut vehemens exolutio, aut mensium suppressio,

νωσις. οὕτω δὲ καὶ ἡ δι᾽ αἱμοῤῥοΐδων. ἀλλὰ καὶ ἡ κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἐδωδὴν ἢ πόσιν οὐχ ὁμοία τῇ πρόσθεν ἡδονὴ γνώρισμά ἐστι μέλλοντος νοσήματος. οὕτως δὲ καὶ ἡ τῆς διανοίας ἀμβλύτης οὐ κατὰ φύσιν, ἢ ἐπιλησμοσύνη τις ἀήθης, [215] ἢ φαντασιωδέστεροι τῶν ἔμπροσθεν ὕπνοι. καὶ μὲν δὴ καὶ ἀκοὴ, καὶ ὄσφρησις, καὶ ὄψις ἀμβλύτεραί τε καὶ ἀχλυωδέστεραι. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅσα κατὰ φύσιν ὑπῆρξε, τὰ μὲν αὐξανόμενα, τὰ δὲ μειούμενα, τὰ δὲ καιροῖς τισιν, ἢ ποσότησιν, ἢ ποιότησιν ἐξαλλαττόμενα. καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῦ σώματος ὄγκος, ἐλάττων τε καὶ μείζων γινόμενος, ἐρυθρότερός τε καὶ λευκότερος, ἢ οἷον πελιδνότερος, καὶ μελάντερος, καὶ ἐρυγαί τε καὶ πταρμοὶ, καὶ φῦσαι πλείους ἢ ἐλάττους τῶν κατὰ φύσιν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα διὰ ῥινῶν, ἢ ὑπερῴας, ἢ ὤτων, οἷς ὁ ἐγκέφαλος ἐκκαθαίρεται, ποσότησιν, ἢ ποιότησιν, ἢ καιροῖς ἐξαλλαττόμενα. ταῦτα μὲν ἅπαντα τοῦ γένους τῶν κατὰ φύσιν ἐστίν. δῆξις δὲ γαστρὸς, ἢ κατὰ στόμαχον, ἢ κατά τι τῶν ἐντέρων, ἢ

aut profusio major vel minor. Quemadmodum sanguinis ex venis, quae haemorrhoides dicuntur, fluxio. Sed et si tanta in cibo et potu, quanta prius fuit, voluptas non sentiatur, futuri morbi est nota. Similiter autem et mentis hebetudo praeter naturam, aut oblivio quaedam insolita, aut pluribus somni quam ante visis pleni. Quin etiam auditus, gustus et visus hebetiores ac obscuriores. Atque ut semel dicam, quaecunque secundum naturam inerant, vel aucta, vel imminuta, vel tempore, vel quantitate, vel qualitate immutata. Atque adeo corporis moles major et minor, rubicundior aut albior, similiter lividior et nigrior, ructusque et sternutamenta et flatus plures aut pauciores, quam ex consuetudine. Eodem modo narium, palati, vel aurium (quibus cerebrum expurgatur) recrementa quantitate, qualitate aut tempore immutata. Haec quidem ex eorum genere esse censentur, quae secundum naturam sunt. Morsus autem ventris, vel stomachi, vel alicujus intestinorum, aut dolor,

Ed. Chart. II. [215.] Ed. Baf. III. (450.)

ἐπὶ τοῖς διαχωρουμένοις, ἢ ἐμουμένοις, ἢ οὐρουμένοις, ἤ τις ἕτερος μέτριος πόνος, ἐκ τοῦ γένους μέν ἐστι τῶν παρὰ φύσιν, οὔπω δὲ νοσεῖν οἱ οὕτως ἔχοντες λέγονται, καθάπερ οὐδ᾽ οἱ βαρυνόμενοι τὴν κεφαλὴν, ἢ ἀλγοῦντες, ὅταν γε μηδέπω διὰ ταῦτα πρὸς τὰ συνήθη τῶν ἔργων ἐμποδίζωνται. καὶ ὅ γε τοῦ νοσεῖν ὅρος οὗτός ἐστιν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι. καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ πρός τι τὴν αὐτὴν διάθεσιν ἤδη τε νοσώδη καὶ οὐδετέραν ἐροῦμεν ἔτι. πρὸς γὰρ τὴν ῥώμην τῆς φερούσης ῥαδίως ἢ νικωμένης ἤδη δυνάμεως ἤτοι νόσος ἐστὶν, ἢ οὐδετέρα διάθεσις ἑκάστη τῶν εἰρημένων. οὕτω δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὰς αἰσθήσεις, οὐκ ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἀλλήλων διενηνόχασιν, ἀλλ᾽ ὅσα τῷ γένει παρὰ φύσιν ἐστί. καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶ νοσώδη σημεῖα, μέχρι περ ἂν ᾖ σμικρὰ, καὶ μηδέπω τῶν εἰθισμένων πράξεων ἀπάγειν ἱκανά. τοιαῦτα δ᾽ ἐστὶ κατὰ μὲν τὴν γεῦσιν, ὅταν ἁλμυρᾶς, ἢ πικρᾶς, ἤ τινος ἑτέρας ποιότητος ἔμφασις ᾖ τοῖς ἐσθιομένοις τε καὶ πινομένοις ἅπασιν, ἢ καὶ χωρὶς τοῦ

qui vel ventre exonerando, vel vomendo, vel urina reddenda, vel alius quispiam mediocris fentitur, ex eorum, quae praeter naturam funt, genere effe cenfentur. Nondum tamen ita affecti aegrotare dicuntur, quemadmodum nec quibus caput aut gravatur aut dolet, quum nondum haec folita impediant opera, atque hic eft aegrotandi terminus in ejusmodi affectionibus. Quocirca eandem affectionem cum aliis comparatam jam morbofam et neutram etiam dicimus. Nam pro virtutis robore vel facile ferentis, vel jam victae harum quaeque aut morbus eft, aut neutra affectio. Eodem modo et quae in fenfibus fiunt, non quae majoris et minoris ratione inter fe differunt, fed quae ex genere praeter naturam funt, morbofa figna exiftunt, tantisper dum exigua funt et nondum a folitis operibus hominem abducere poffunt. Einsmodi autem funt, quum guftui vel falfum vel amarum vel aliquem alium faporem omnia, quae eduntur et bibuntur, repraefentant; aut etiam fi nihil affumatur,

προσάρασθαί τι τὸ σίαλον αὐτὸ φαίνηται τοιοῦτον. κατὰ δὲ τὴν ὄσφρησιν, ὅταν ἤτοι τινὸς αἰσθανώμεθα μιᾶς ποιότητος, οὐδενὸς ὀσφρητοῦ παρόντος, ἢ καὶ προσφέροντες πλείω τε καὶ διαφέροντα πάντων αὐτῶν ὡς ὁμοίων αἰσθανώμεθα. πολλάκις δὲ οὐδ᾽ ὅλως αἴσθησις ἡμῖν οὐδενὸς, ἢ δυσώδους τινὸς γίνεται, μηδενὸς παρόντος δυσώδους. κατὰ δὲ τὴν ἀκοὴν ἦχοι καὶ ψόφοι τοῦ παρὰ φύσιν εἰσίν. ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὴν ὄψιν, ὅσα προφαίνεσθαι δοκεῖ, μέλανά τε καὶ ὀρφνώδη, καὶ κυανὰ, καὶ πυῤῥὰ, καὶ ξανθὰ, καὶ τὰ μὲν στρογγύλα, τὰ δὲ προμήκη· καὶ τὰ μὲν ἰσχνὰ, τὰ δὲ παχέα, παραπέτασθαι πάντα δοκοῦντα. κατὰ δὲ τὴν ἁπτικὴν αἴσθησιν, ὅταν ἀνωμαλία τις, ἢ πύκνωσις, ἢ βάρος, ἢ τάσις, ἢ ναρκώδης ἢ ἑλκώδης διάθεσις ἐμφαίνηται καθ᾽ ὅλην τὴν ἕξιν. οὕτως δὲ καὶ καθ᾽ ὁτιοῦν μέρος ἢ τάσις, ἢ θλίψις, ἢ δῆξις, ἢ βαρύτης, ὅταν σμικραί τινες ὦσι καὶ μὴ μόνιμοι, τὴν μὲν διάθεσιν οὐδετέραν εἶναι δηλοῦσι, προαγγέλλουσι δὲ νόσον.

talis saliva apparet. In odoratu vero, quum sine rei odorae praesentia qualitatem aliquam sentimus, aut quum plura diversaque naribus objecta eundem omnia, ac si essent similia, odorem repraesentant; saepe vero nihil omnino odoramur; aut quum foetorem aliquem, etiam si nihil adsit, quod graviter oleat, sentimus. In auditu autem sonitus et strepitus praeter naturam sunt. Similiter et quae oculis nigra, obscura, caesia, rufa et flava apparent. Atque horum alia rotunda esse, alia oblonga, quaedam gracilia, quaedam crassa, omnia autem volitare videntur. In tactu autem, quum inaequalitas quaedam, vel densitas, vel gravitas, vel tensio, vel stupor, vel ulcerosa affectio in toto corporis habitu sentitur. Pari modo in unaquaque corporis parte vel tensio, vel contusio, vel morsus, vel gravitas, si nec magnae, nec stabiles sint, neutrum esse affectum significant, morbum vero praenuntiant.

Κεφ. κβ'. Ὅσα δὲ ἐν τοῖς ἤδη νοσοῦσι γίνεται σημεῖα, τὰ μὲν ὑγείαν δηλοῦντα, τὰ δὲ θάνατον, ὑγιεινὰ μὲν τὰ πρότερα, τὰ δὲ ἕτερα τῷ γένει μὲν νοσερὰ, κατ᾽ εἶδος δὲ ὀλέθρια λέγεται. λαμβάνεται δὲ, καθόλου μὲν εἰπεῖν, ἔκ τε τῶν ἐνεργειῶν ἀρετῆς τε καὶ κακίας, κατὰ μέρος δὲ ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν, ὧν τὰ γένη πρόσθεν εἴρηται, πρῶτον [216] μὲν τὸ τῶν ἀρχῶν, δεύτερον δὲ τὸ τῶν ἀπ᾽ ἐκείνων πεφυκότων, καὶ τρίτον τὸ τῶν ἰδίαν μὲν ἐχόντων διοίκησιν, ἀπὸ δὲ τῶν ἀρχῶν ἀποφύσεις τινὰς δεχομένων. τὸ γὰρ δὴ τέταρτον γένος τῶν τότε ῥηθέντων, ἐξ ἑαυτοῦ μὲν ἄχρηστον εἰς τὰς προγνώσεις, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, κἀκ τούτων ἔσται ποτὲ πρόγνωσις, ὥσπερ γε κἀκ τῶν περιττωμάτων διὰ παντός. ἐκ τούτων μὲν λόγῳ συμπαθείας, ἐκ δὲ τῶν περιττωμάτων, ὅτι πέψεως καὶ ἀπεψίας ἐν αὐτοῖς ἐστι σημεῖα. ὥστε οὐκ ἐνδέχεται μὴ δηλοῦν αὐτὰ διὰ παντὸς, ἤτοι τὴν φύσιν ἐπικρατεῖν τῆς ὕλης, ἢ

Cap. XXII. Quae vero jam aegrotantibus infunt notae, aliae fanitatem, aliae mortem fignificant. Priores falubres funt, pofteriores vero generaliter quidem morbofae, fpecialiter vero perniciofae dicuntur. Generaliter autem ex functionum virtute et vitio, particulatim vero ex fingularum actionum virtute et vitio notae fumuntur; quarum genera prius declarata funt; primum quidem principiorum, fecundum autem eorum, quae ab illis ortum habent, et tertium eorum, quae fefe gubernant, a principiis vero propagines quasdam accipiunt. Quartum autem genus eorum, quae tunc diximus, ex fe quidem ad praedicendum eft inutile: fed per accidens aliquando ex ipfis praefagimus, quemadmodum omnino et ex recrementis. Ex illis quidem confenfus ratione; ex recrementis vero, quod ea coctionis et cruditatis in fe notas continent. Quare fieri omnino non poteft, quin fignificent, aut naturam materia, aut materiam natura, aut neutram al-

Ed. Chart. II. [216.] Ed. Bas. III. (480.)

τὴν ὕλην· τῆς φύσεως, ἢ οὐδέτερον οὐδετέρου. ὑγιεινὰ μὲν οὖν σημεῖα λεχθήσεται, κρατούσης τῆς φύσεως, νοσώδη δὲ, κρατουμένης, οὐδέτερα δὲ τὰ ἐν ταῖς ἰσοσθενέσι μάχαις. τὰ μὲν δὴ τῆς ἐναργοῦς πέψεως σημεῖα τῶν ὑγιεινῶν ἐστι, καθάπερ καὶ τὰ τῆς ἀπεψίας νοσερὰ, τὰ δὲ οὔτε πέψιν, οὔτε ἀπεψίαν ἐναργῶς ἐνδεικνύμενα τῆς τῶν οὐδετέρων ἐστὶ φύσεως. οὐδέτερα δὲ καὶ ὅσα νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δὲ τοὐναντίον δηλοῖ, καθάπερ οἱ μελαινόμενοι δάκτυλοι. τοιαῦτα δ' ἐστὶ καὶ τὰ κριτικὰ συμπτώματα. λέλεκται δὲ ὑπὲρ ἁπάντων αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ κρίσεως, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἐνέργειαν ἐν τοῖς περὶ συμπτωμάτων αἰτίοις. ἐκ τούτων οὖν χρὴ τὴν κατὰ μέρος ἅπασαν αὐτῶν ὕλην ἀναλέγεσθαι. ἐγὼ δὲ μήκους φειδόμενος ἐνταυθοῖ μὲν ἤδη καταπαύσω τὸν περὶ τῶν σημείων λόγον, μεταβήσομαι δὲ ἐπὶ τὸν περὶ τῶν αἰτίων.

Κεφ. κγ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων ἐστὶ τὰ μὲν ὑγιεινὰ, τὰ δὲ νοσερὰ, τὰ δὲ οὐδέτερα, πρῶτον περὶ τῶν ὑγιεινῶν ὁ λόγος ἔσται. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν τὰ μὲν ἦν φυλακτικὰ, τὰ δὲ

tera superiorem esse. Salubria quidem signa dicuntur, si natura superet, morbosa vero, si superetur, neutra vero, si pares pugnae sint. Manifestae autem coctionis signa inter salubria, quemadmodum inter morbosa cruditatis annumerantur. Quae vero neque coctionem, neque cruditatem manifestam ostendunt, ex neutrorum natura sunt. Sed et neutra sunt, quae nunc hoc, nunc contrarium significant, quales sunt denigrati digiti. Ejusmodi autem sunt critica accidentia. De quibus omnibus in libris de crisibus, quemadmodum et de singulis actionibus in libris de symptomatum causis, dictum est; ex quibus omnem earum materiam particulatim sumere oportet. Ne autem prolixior sim, orationi de signis finem faciam; ad causas vero me conferam.

Cap. XXIII. Quoniam autem harum aliae salubres, aliae morbosae, aliae vero neutrae sunt: primum de salubribus differemus. Quoniam vero harum ipsarum quaedam

ποιητικὰ τῆς ὑγείας, ἔστι δὲ καὶ χρόνῳ, καὶ ἀξιώματι πρότερα τὰ φυλακτικὰ τῶν ποιητικῶν, ἀπὸ τῶν φυλακτικῶν νῦν ἀρκτέον. ὄντος τοίνυν οὐχ ἑνὸς τοῦ ὑγιεινοῦ σώματος, ἀλλὰ πλειόνων, ὡς ἔμπροσθεν διώρισται, καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἴδιον ἔσται τὸ φυλακτικὸν, ὅτι καὶ πᾶν αἴτιον ἐν τῷ πρός τι. πάλιν οὖν κἀνταῦθα τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος ποιητέον, ἐπισκεπτομένους τὰ πρὸς ταύτην ὑγιεινά. τὴν δὲ εὕρεσιν αὐτῶν ἡ τοῦ πράγματος αὐτοῦ φύσις ὑπαγορεύει. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἀπαθὲς καὶ ἀναλλοίωτον τὸ σῶμα, διὰ παντὸς ἂν ἔμενεν ἡ ἀρίστη κατασκευὴ, καὶ οὐδὲν ἂν ἐδεῖτο τέχνης ἐπιστατούσης αὐτῷ. ἐπειδὴ δὲ ἀλλοιοῦται, καὶ διαφθείρεται, (481) καὶ τρέπεται, μὴ φυλάττον ἣν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν, ἐπικουρίας ἐν τοσούτῳ δεῖται. καθ' ὅσους οὖν τρόπους ἀλλοιοῦται, τοσαῦτα γένη καὶ τῶν ἐπικουριῶν ἕξει, τουτέστι τῶν φυλακτικῶν αἰτίων, ἃ πρόδηλον ἤδη κἀξ αὐτῶν τῶν εἰρημένων, ὡς ἐπανορθωτικὰ τῷ γένει τετύχηκεν ὄντα. τῷ δὲ κατὰ βραχὺ ποιεῖσθαι τὰς ἐπανορθώσεις, πρὶν ἀθρόον

conservant, quaedam vero efficiunt sanitatem, sunt autem efficientibus conservantes et tempore et dignitate priores, initium a conservantibus sumemus. Quum igitur non unum sit salubre corpus, sed plura, ut ante explicatum est, horum cuique causa, qua conservetur, peculiaris erit: quandoquidem ad aliquid omnis causa refertur. Rursus igitur hic ab optima corporis constitutione initium sumemus, ejus salubres causas considerantes; quarum inventionem rei natura docet. Nam si non pateretur corpus nec mutaretur, optima perpetuo maneret constitutio; neque arte opus esset, quae illi praesideret. Sed quoniam alteratur, mutatur et corrumpitur, nec servat quam ab initio habebat constitutionem, hac ratione praesidio eget. Quot igitur modis immutatur, tot auxiliorum, hoc est conservatricum causarum, genera habebit; quas ex his, quae jam dicta sunt, constat, ex genere esse corrigentium. Sed quoniam paulatim correctiones fiunt, antequam magna accidat noxa, praesentis

ἀπαντῆσαι τὸ βλάβος, οὐ προφυλακτικὰ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι κακοῦ πρὸς τῶν ἰατρῶν κέκληται, ἀλλὰ φυλακτικὰ τῆς παρούσης κατασκευῆς. ἀλλοιοῦται τοίνυν τὸ σῶμα, πρὸς μέν τινων ἐξ ἀνάγκης, πρὸς δέ τινων οὐκ ἐξ ἀνάγκης. λέγω δὲ ἐξ ἀνάγκης μὲν, οἷς ἀδύνατον αὐτῷ ἐστι μὴ πλησιάζειν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ τὰ λοιπά. τὸ μὲν γὰρ τῷ περιέχοντι διὰ παντὸς ὁμιλεῖν, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν, καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ ὑπνοῦν ἀναγκαῖον αὐτῷ, ξίφεσι δὲ καὶ θηρίοις οὐκ ἀναγκαῖον. ὅθεν ἐν μὲν τῷ προτέρῳ γένει τῶν αἰτίων ἡ περὶ τὸ σῶμα τέχνη [217] καταγίνεται, κατὰ δὲ δεύτερον οὐκέτι. ὁπόσα τοίνυν ἐστὶ τὰ ἐξ ἀνάγκης ἀλλοιοῦντα τὸ σῶμα, διελόμενοι, καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἴδιόν τι γένος αἰτίων ὑγιεινῶν εὑρήσομεν. ἔστιν οὖν ἓν μὲν ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος ἀέρος ὁμιλίας, ἕτερον δὲ ἐκ κινήσεως καὶ ἡσυχίας ὅλου τε τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὰ μόρια. τρίτον, ἐξ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως. τέταρτον, ἐκ τῶν προσφερομένων. πέμπτον, ἐκ τῶν ἐκκρινομένων, ἢ ἐπεχομένων. ἕκτον, ἐκ τῶν ψυχικῶν παθῶν. ὑπὸ τούτων γὰρ ἁπάντων

ſtatus conſervatrices, non autem futuro malo proſpicientes medici appellant. Immutatur autem corpus a quibusdam ex neceſſitate, ab aliis non ex neceſſitate. Ex neceſſitate autem dico, quae nulla ratione vitari poſſunt; non ex neceſſitate vero reliqua. Neceſſario quidem omnino in ambiente aëre verſamur, edimus, bibimus, vigilamus et dormimus; enſibus vero et feris non neceſſario objicimur. Unde in priore cauſarum genere ars verſatur, quae corpori tuendo dicata eſt, non autem in poſteriore. His igitur expoſitis, in ſingulis eorum, quae neceſſario corpus immutant, proprium ſalubrium cauſarum genus inveniemus. Unum quidem ex ambientis aëris contactu, alterum ex motu et quiete, tum corporis univerſi, tum ejus partium. Tertium ex ſomno et vigilia. Quartum ex his, quae aſſumuntur. Quintum ex his, quae exernuntur et retinentur. Sextum ex animi affectibus. Ab his enim omnibus corpus affici neceſſe

ἀνάγκη τὸ σῶμα διατίθεσθαί πως. ὑπὸ μὲν τοῦ περιέχοντος, ἤτοι θερμαινόμενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ ξηραινόμενον, ἢ ὑγραινόμενον, ἢ κατὰ συζυγίαν τούτων τι πάσχον, ἢ καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν ἀλλοιούμενον. ἐκ κινήσεως δὲ καὶ ἡσυχίας, ἀμέτρων ἀμφοῖν γινομένοιν, ἢ θερμαινόμενον, ἢ ξηραινόμενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ ὑγραινόμενον, ἢ κατὰ συζυγίαν τι τούτων πάσχον. οὕτω δὲ καὶ ἐξ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως ἀνάγκη πως πάσχειν αὐτό. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἐκ τῶν προσφερομένων, ἢ ἐκκρινομένων, ἢ ἐπεχομένων. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, τὰ μὲν ἄντικρυς, τὰ δὲ διὰ μέσων ἑτέρων αἰτίων ἀλλοιοῖ τὸ σῶμα, καὶ διαφθείρει τὴν ὑγείαν. καὶ γέγραπται περὶ τούτων αὐτῶν ἰδίᾳ καθ' ἕκαστον ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ. τὰ μὲν οὖν ἅπαντα τὰ νῦν εἰρημένα γένη τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων ὗλαι τινὲς ὑπάρχουσι· μετὰ δὲ τῆς δεούσης χρήσεως αἴτια γίνεται φυλακτικά τε καὶ ὑγιεινά· διαμαρτανόμενα δὲ τῆς συμμετρίας, νοσώδη καθίσταται. ὥστε δῆλον ἤδη κἀκ τούτων, ὡς οὐχ ἑτέρας μὲν οὐσίας τῶν ἐκτὸς τούτων πραγμάτων ὑγιεινὰς ἡμῖν, ἑτέρας

eſt. Nam ab ambiente aëre aut caleſit, aut refrigeratur, aut exiccatur, aut humectatur, aut a conjugatis his afficitur, aut tota ſubſtantia immutatur. Ex motu autem et quiete utroque immoderato aut caleſit aut refrigeratur, aut humectatur aut reſiccatur, aut ab iisdem copulatis afficitur. Eodem autem modo ſomnus et vigilia ipſum ex neceſſitate afficiunt, quemadmodum et animi motus; et quae aſſumuntur, aut excernuntur, aut retinentur. Haec enim omnia corpus immutant, ſanitatemque corrumpunt, alia quidem protinus ac manifeſte, alia vero alterius cauſae interventu. Atque de his ipſis particulatim in opere de ſanitate tuenda ſeorſum ſcripſimus. Omnia igitur modo declarata genera materiae quaedam ſunt ſalubrium cauſarum; quae ſi commode miniſtrentur, cauſae ſunt et conſervantes et ſalubres; morboſae vero, ſi incommode. Quare ex his manifeſtum eſt, praeter has res non alias ſalubres, alias morboſas

δὲ νοσερὰς ὑποληπτέον, ἀλλὰ τὰς αὐτὰς ἐν τῷ πρός τι ποτὲ μὲν ὑγιεινὰς, ποτὲ δὲ νοσώδεις γινομένας. ἡνίκα μὲν γὰρ δεῖται κινήσεως τὸ σῶμα, τὸ μὲν γυμνάσιον ὑγιεινὸν, ἡ δὲ ἡσυχία νοσερόν· ἡνίκα δὲ ἀναπαύσεως, ὑγιεινὸν μὲν ἡ ἡσυχία, νοσερὸν δὲ τὸ γυμνάσιον. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ σιτίων καὶ πομάτων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἕκαστον γὰρ, ἐπειδὰν δεομένῳ τῷ σώματι προσάγηται μετὰ τῆς οἰκείας ποσότητος καὶ ποιότητος, ὑγιεινὸν γίνεται· τῷ δὲ ἤτοι μηδ᾽ ὅλως δεομένῳ προσφερόμενον, ἢ οὐκ ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ, νοσῶδες καθίσταται. καὶ δύο εἰσὶν οὗτοι σκοποὶ περί τε τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ νοσερὸν, ἡ ποιότης τε καὶ ἡ ποσότης τοῦ προσφερομένου· τὸ γὰρ καὶ τὸν καιρὸν, ὡς ἕτερόν τι τούτων, τρίτον ἐπεισάγειν ἐν τοῖς εἰρημένοις περιεχόμενον, οὐκ εὔλογον. εἰ γὰρ δεῖται τὸ σῶμα τοιοῦδε καὶ τοσοῦδε τοῦ προσφερομένου, δηλονότι καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τὸν δέοντα προσφέρεται. καὶ ἡ γένεσις τῷ καιρῷ ἐκ τοῦ ῥευστὸν καὶ εὐμετάβλητον εἶναι τὸ θνητὸν σῶμα, καὶ δεῖσθαι κατὰ τὰς μεταβολὰς ἄλλοτ᾽ ἀλλοίων τῶν ὠφελούν-

existimandas esse, sed easdem ad diversas relatas aliquando salubres, aliquando vero morbosas. Si quidem corpori motum desideranti exercitatio salubris est, quies vero insalubris; si otio egeat, quies salutaris est, motus autem insalubris. Eadem autem cibi, potus et reliquorum omnium est ratio. Quorum quodque si egenti corpori cum justa tum quantitate, tum qualitate adhibitum sit, salubre est; insalubre vero, si aut omnino non indigeat, aut si non servato modo ministretur. Atque haec duo circa salubre et morbosum corpus consideranda sunt, nimirum rei, quae adhibetur, quantitas et qualitas. Nulla enim ratione temporis occasio, utpote quae cum his comprehensa sit, tanquam aliquod tertium adjungenda est. Quum enim tali ac tanta re assumenda corpus eget, ea certe opportune adhibetur. Atque hinc ortum habet occasio, quod fluxum mutabileque sit mortale corpus, quodque pro mutationis ratione aliis alio tempore remediis egeat. Quare non est genere tertium

των. ὥστε οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῷ γένει τρίτον ἐν τοῖς εἰρημένοις ὁ καιρός. εἰς δὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτῷ πολλάκις ὡς τρίτῳ χρώμεθα διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν.

Κεφ. κδ'. Ἐπεὶ δὲ ἐν τούτοις τοῖς σκοποῖς τά τε ἄλλα τῶν αἰτίων τῶν ὑγιεινῶν καὶ τὸ νῦν ἡμῖν προκείμενόν ἐστι γένος, αὖθις ἀναλάβωμεν αὐτά. τῇ τοίνυν ἀρίστῃ κατασκευῇ τοῦ σώματος, ἐπειδὰν εὔκρατον ᾖ τὸ περιέχον, ἁρμόσει συμμετρία τῶν τε ἄλλων ἀκριβὴς, ὧν ἀρτίως εἶπον, ἡσυχίας τε καὶ κινήσεως, καὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως, καὶ τῶν προσφερομένων τε καὶ ἐκκρινομένων. ἐπειδὰν δὲ δύσκρατον ᾖ, εἰς τοσοῦτον καὶ τὰς συμμετρίας [218] ἐξαλλάττειν προσήκει, εἰς ὅσον καὶ τὰ τῆς εὐκρασίας διέφθαρται. σκοποὶ δὲ τῆς συμμετρίας, ἐπὶ μὲν τοῦ περιέχοντος, ὡς μήτε φρίττειν διὰ κρύος, μήθ' ἱδροῦν διὰ θάλπος· ἐν δὲ τοῖς γυμνασίοις, ὅταν πρῶτον ἄρξηται πονεῖν τὸ σῶμα, καταπαύειν εὐθύς· ἐν δὲ τοῖς ἐδέσμασι, πέψεως ἀκρίβεια, καὶ διαχωρήσεως συμμετρία κατά τε τὸ ποιὸν καὶ κατὰ τὸ ποσόν. ἰσάζει δέ πως ἐπὶ τούτων ἡ ὄρεξις τῇ πέψει,

inter haec, quae dicta sunt, occasio; verum docendi gratia ipsa tanquam tertio ob eam quam diximus causam plerumque utimur.

Cap. XXIV. Quoniam autem in his scopis tum aliae salubres causae, tum quod nunc propositum est genus continetur, de ipsis rursus disseramus. Optimae igitur corporis constitutioni, si circumductus aër temperatus sit, tum aliorum nuper commemoratorum, nempe quietis et motus, somni et vigiliae, tum assumendorum et excernendorum exquisita symmetria conveniet. Sin intemperatus sit, tantum symmetriam mutare conveniet, quam vitiatum temperamentum est. Symmetriae quidem scopus est, in ambiente quidem aëre, ut neque frigore inhorrescamus, neque aestu sudemus. Ab exercitatione vero, quum primum lassescere corpus coeperit, cessandum est. In cibis accurata concoctio, et moderata excrementorum tum qualitas tum quantitas. In his concoctioni respondet appetentia. Quare neque praeside

ὥστε οὐδ᾽ ἐπιστάτου δέονται, τοῦ τὸ ποσὸν ἑκάστου τῶν προσφερομένων μετρήσοντος. ἡ γὰρ ἀρίστη φύσις, ὅσον ὀρέγεται, τοσοῦτον καὶ πέττει καλῶς. οὕτω δὲ καὶ τῶν ὕπνων τὸ ποσὸν ἡ φύσις αὐτὴ μετρεῖ τοῖς ἐν ἀρίστῃ κατασκευῇ, καὶ παύονται τηνικαῦτα ὑπνοῦντες, ὅταν μηκέτι δέηται τὸ σῶμα. καὶ δὴ καὶ οὕτως αὐτῶν διαιτωμένων, ἐν ταῖς ἐκκρίσεσιν οὐδὲν πλημμελεῖται κατὰ γαστέρα, καὶ οὖρα, καὶ ὅλον τὸ σῶμα. τὰς μὲν γὰρ ἡ συμμετρία τῶν προσφερομένων, τὴν δὲ καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα διαπνοὴν ἡ τῶν γυμνασίων ὑγιεινὴν ἀπεργάζεται χρῆσις. ἀπέχεσθαι δὲ δηλονότι τῆς ἀμετρίας αὐτοὺς χρὴ ἁπάντων τῶν ψυχικῶν παθῶν, ὀργῆς, λύπης, θυμοῦ, φόβου, καὶ φθόνου, καὶ φροντίδος. ἐξίστησι γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ ἀλλοιοῖ τὸ σῶμα τῆς κατὰ φύσιν συστάσεως. Ἀφροδισίων δὲ κατὰ μὲν Ἐπίκουρον οὐδεμία χρῆσις ὑγιεινὴ, κατὰ δὲ τὸ ἀληθὲς ἐκ διαλειμμάτων τηλικούτων, ὡς ἐπὶ ταῖς χρήσεσι μήτ᾽ ἐκλύσεως αἰσθάνεσθαι, καὶ κουφότερον αὐτὸν ἑαυτοῦ δοκεῖν γεγονέναι καὶ εὐπνούστερον. ὁ δὲ καιρὸς τῆς χρήσεως, ὅταν ἀκριβῶς μέσον

opus est, qui cibi modum praestabit. Siquidem optima natura tantum probe concoquit, quantum appetit. Similiter autem somno natura ipsa bene constituta modum praescribit: somnum enim finit, quum non amplius eo corpus eget. Itaque hanc vivendi rationem servantibus, neque alvi sedimenta, neque urinae, neque universi corporis excrementa vitiosa sunt: illa enim cibus et potus moderatus efficit. Perspirationem vero corporis universi salubrem reddit mediocris exercitatio. Perspicuum autem est, quod ab omnibus immodicis animi affectibus, nempe iracundia, tristitia, furore, timore, invidia et cura, abstinendum sit, ut qui naturalem constitutionem corrumpant ac immutent. Veneris autem juxta Epicurum nullus usus salutaris est; revera tamen confert intervallo repetita tam longo, ut exolutio non sentiatur, et ipse, qui utitur, se ipso levior esse faciliusque spirare videatur. Idoneum autem ejus utendae

ἢ τῶν ἔξωθεν περιστάσεων ἁπασῶν τὸ σῶμα, μήθ' ὑπερπεπληρωμένον, μήτ' ἐνδεὲς, μήθ' ὑπερεψυγμένον, μήθ' ὑπερτεθερμασμένον, ἢ ἐξηρασμένον, ἢ ὑγρασμένον ἀμέτρως. εἰ δὲ καὶ διαμαρτάνοιέν ποτε κατά τι, σμικρὸν μὲν ἔσται τὸ διαμαρτανόμενον. ἄμεινον δὲ τεθερμασμένῳ μᾶλλον, ἢ ὑπερεψυγμένῳ, καὶ ὑπερπεπληρωμένῳ, ἢ ἐνδεεῖ, καὶ ὑγρασμένῳ, ἢ ἐξηρασμένῳ τῷ σώματι χρῆσθαι τοῖς ἀφροδισίοις. ποιότητα δὲ ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἐπὶ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἐκλέγεσθαι δεῖ. γυμνασίου μὲν γὰρ, ἐν ᾧ πάντα τὰ μόρια τοῦ σώματος ἀνάλογον κινεῖται, καὶ μὴ τὸ μὲν ὑπερπονεῖ, τὸ δὲ ἐνδεέστερον πονεῖ· τῶν δὲ ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων τὸ εὐκρατότατον· ταῦτα γὰρ οἰκειότερα ταῖς εὐκράτοις φύσεσιν. ὡσαύτως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων.

Κεφ. κε'. Εἰ δέ τι τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἀπολείποιτο τὸ σῶμα, μὴ πολλῷ δὲ τοῦτο, καὶ τὰ φυλακτικὰ δὴ τῆς ὑγείας αἴτια κατὰ τὴν ἀναλογίαν ὑπηλλαγμένα γενήσεται. πλειόνων δὲ τοιούτων ὄντων σωμάτων, καθ' ἕκαστον γένος ἰδίᾳ ῥητέον. τὸ μὲν οὖν τῇ κράσει τῶν ὁμοιομερῶν

tempus eft, quum corpus in ftatu omnino medio eft, omnium, quae foris circumftant, conftitutum, nempe immodicae repletionis et inanitionis, caloris et frigoris, ficcitatis et humiditatis. Quod fi a mediocritate aliquando aberrarit, levis eft error. Caeterum calfacto quam refrigerato, pleno quam vacuo, humectato quam reficcato corpori veneris ufus commodior eft. Horum autem fingulorum qualitas in optima conftitutione eligenda eft. Exercitationis quidem, in qua omnes corporis partes aequa proportione moveantur, fic ut aliae ultra, aliae citra modum non fatigentur. Temperatiffimus vero cibus ac potus fit, fcilicet temperatis naturis familiarior. Eadem eft in aliis ratio.

Cap. XXV. Quod fi ab optima conftitutione corpus aliquantum, non autem plurimum deflectat, caufas, quae fanitatem tuentur, ad proportionem mutare oportet. Verum quum multa fint ejusmodi corpora, de fingulis feorfum eft disputandum. Quod igitur temperamentum

παραλλάττον, ἐν μέντοι τῇ συμμετρίᾳ τῶν ὀργανικῶν μορίων μὴ παραλλάττον, διττὴν ἰδέαν ἔχει τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων· ἑτέραν μὲν τῶν φυλαττόντων αὐτοῦ τὴν κρᾶσιν, ἑτέραν δὲ τῶν ἐπὶ τὴν ἀρίστην ἀγόντων. τὰ μὲν δὴ φυλάττοντα τὴν κρᾶσιν αὐτοῦ τοσοῦτον παραλλάξει τῶν ἐπὶ τῆς εὐκρατοτάτης φύσεως αἰτίων, ὅσον περ καὶ ἡ τοῦ σώματος ὅλου κρᾶσις ἐκείνης παραλλάττει. τὰ μὲν γὰρ (482) θερμότερα σώματα· θερμοτέρων δεῖται διαιτημάτων, τὰ δὲ ψυχρότερα ψυχροτέρων· καὶ τὰ μὲν ξηρότερα ξηροτέρων, τὰ δὲ ὑγρότερα ὑγροτέρων· καὶ κατὰ συζυγίαν [219] τὰ θερμότερά τε καὶ ξηρότερα τῶν θερμοτέρων καὶ ξηροτέρων, καὶ τούτοις ἀνάλογον ἐπὶ τῶν λοιπῶν τριῶν συζυγιῶν. χρήσεται γὰρ ταῖς ὕλαις τῶν αἰτίων ὀρθῶς ὁ τὰς συμφύτους αὐτῶν δυνάμεις ἐπιστάμενος· οἷον ὅτι κίνησις μὲν καὶ ἔνδεια, καὶ ἀγρυπνία, καὶ ἔκκρισις, καὶ πάντα τὰ ψυχικὰ πάθη ξηραίνει τὸ σῶμα, τὰ δ' ἐναντία τούτοις ὑγραίνει. οὕτως δὲ καὶ περὶ τῶν θερμαινόντων καὶ ψυχόντων ἐπιτηδευμάτων, καὶ ἐδεσμάτων, καὶ πομάτων, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἁπάντων τῶν

mutat, ſed aptam inſtrumentorum compoſitionem ſervat, duplicem habet ſalubrium cauſarum formam: alteram quidem earum, quae temperamentum tueantur, alteram vero, quae ad optimum revocent. Quae igitur temperamentum ſervant, tantum a temperatiſſimae naturae cauſis diſtant, quantum ab illa totius corporis temperamentum discedit. Siquidem calidiora corpora calidiorem victus rationem efflagitant; frigidiora vero frigidiorem; ſicciora autem ſicciorem, et humidiora humidiorem; atque ſecundum conjugationem calidiora et ſicciora calidiorem et ſicciorem. Eadem eſt reliquarum trium conjugationum ratio. Cauſarum igitur materia is recte utetur, qui nativas earum vires noverit, quod videlicet motus, inedia, vigiliae, vacuatio, et omnes animi affectiones corpus exiccent; his vero contraria humectent. Eodem modo quisquis calfacientia refrigerantiaque vitae ſtudia, cibum quoque ac potum, atque, ut ſemel

κατὰ τὸ σῶμα γινώσκων τις τὰς ὕλας καὶ τὰς δυνάμεις, ὑγιεινοῖς αἰτίοις χρήσεται, τὰς ὁμοίας τοῖς ὁμοίοις προσφέρων, ὅταν γε φυλάττειν βούληται τὴν τοῦ σώματος κρᾶσιν, ἣν παρέλαβεν. εἰ δ' ἐξαλλάττειν ἐθέλει καὶ μετάγειν ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἕτερόν ἐστιν ἐνταῦθα γένος αἰτίων ὑγιεινῶν, ἐναντίον μὲν τοῖς προειρημένοις, ἴσον δὲ ἀπέχον ἐπὶ θάτερα τῶν εὐκράτων τε καὶ μέσων, ἃ ταῖς ἀρίσταις φύσεσιν ἁρμόττειν ἐλέγομεν. τὴν γὰρ θερμοτέραν καὶ ξηροτέραν κρᾶσιν οὐ τὰ θερμὰ καὶ ξηρὰ διαιτήματα ποιήσειεν ἂν εὔκρατον ἀκριβῶς, ἀλλὰ τοσοῦτον τῆς εὐκράτου ψυχρότερά τε καὶ ὑγρότερα ταῖς κράσεσιν, ὅσον καὶ ἡ φύσις τῆς φύσεως ἦν θερμοτέρα καὶ ξηροτέρα. τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτον γένος τῶν αἰτίων ἐπανορθοῦται τὰς συμφύτους δυσκρασίας, τὸ δὲ ἕτερον τὸ προειρημένον διαφυλάττει. χρεία δὲ ἑκατέρων ἐν μέρει τοῖς ἰατροῖς, ἐπανορθοῦσθαι μὲν ἐπὶ πολλῆς σχολῆς, κατὰ βραχὺ μετάγοντας ἐπὶ τὸ βέλτιον· οὐ γὰρ φέρουσιν αἱ φύσεις τὰς ἀθρόας ἀλλοιώσεις· φυλάττειν δ' ἐν

dicam, omnium, quae corpori admoventur, materias ac facultates intellexerit, salubribus causis utetur, similia similibus adhibendo, si quidem corporis temperamentum, quale accepit, tueri velit. Si vero permutare corpus atque transferre velit in meliorem statum, altero salubrium causarum genere antedictis quidem contrario est opus, quod a temperatis mediisque, quas optimis naturis convenire dicebamus, aequaliter in alterutram partem declinet. Nunquam enim in exquisitam temperiem calida et sicca victus ratio calidiorem et sicciorem naturam mutabit, sed ea, quae tanto sit justo temperamento frigidior et humidior, quantum natura naturam calore et siccitate superabat. Tale autem causarum genus congenitas intemperaturas emendat; alterum vero, de quo ante disputatum est, conservat. Utrisque autem medici vicissim utuntur. Siquidem, quum per otium majus licet, corrigunt paulatim in meliorem statum transferentes; non enim subitas natura mutationes sustinet. In eodem

ταὐτῷ κατὰ τὰς ἀναγκαίας ἀσχολίας. πῶς οὖν καὶ τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν αἰτίων φυλακτικὸν ὀνομάζομεν; ἔπρεπε γὰρ αὐτὸ μᾶλλον ἴσως ἀλλοιωτικόν τε καὶ θεραπευτικὸν, καὶ τῶν συμφύτων ἁμαρτημάτων ἐπανορθωτικὸν κεκλῆσθαι ὅτι πρὸς ὅλον τὸ γένος τῆς ὑγείας ἀναφέροντες, οὐ πρὸς τὰς κατ' εἶδος ἐν αὐτῇ διαφορὰς, ὅσα μὲν ὑγιαίνοντας φυλάττει, φυλακτικὰ πάντα κεκλήκαμεν, ἐάν τε πρὸς τῷ φυλάττειν τὴν ὑγείαν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἄγῃ τὴν ὅλην κρᾶσιν, ἄν τε φυλάττῃ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχουσαν κατάστασιν· ὅσα δὲ χείρονα τὴν κατάστασιν ἀποτελεῖ, νοσερά. τῶν μὲν οὖν ὁμοίως δυσκράτων ἅπασι τοῖς τοῦ σώματος μέρεσιν ὁμοία καὶ ἡ ἐπιμέλεια· τῶν δ' οὐχ ὁμοίων οὐχ ὁμοία. δύναται γὰρ ἡ μὲν γαστὴρ ψυχροτέρα τινὶ τοῦ προσήκοντος ὑπάρχειν, ἡ κεφαλὴ δὲ θερμοτέρα, καὶ δεῖσθαι τῶν οἰκείων ἑκατέρα· κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων ἢ ὑγρότερον, ἢ ξηρότερον, ἢ θερμότερον, ἢ ψυχρότερον ὑπάρχειν τοῦ συμμέτρου, καὶ τῶν οἰκείων τῆς δυσκρασίας δεῖσθαι διαιτημάτων. οὔτ' οὖν ἐξ ἴσου γυμνάσομεν ἅπαντα

vero ſtatu, quum neceſſariis detinentur occupationibus, ſervant. Quid eſt igitur, cur talem cauſarum differentiam conſervatricem appellamus? Hanc enim potius immutatricem et curatricem forte nominaſſe conveniebat, et congenitorum vitiorum emendatricem; quoniam omnes, quae ſanos tuentur, cauſas, ad univerſum ſanitatis genus relatas, non autem ad ſingulas differentias, conſervantes vocavimus; ſive praeter id, quod ſanitatem ſervant, in meliorem ſtatum totam temperaturam deducant; ſive, quae ab initio generationis contracta eſt, naturam ſervent. Quae vero conſtitutionem deteriorem reddunt, morboſas dicimus. Omnibus autem ſimiliter intemperatis partibus ſimilis, diſſimiliter vero diſſimilis cura adhibetur. Poteſt enim ventriculus, quam par ſit, frigidior eſſe, caput vero calidius, atque ita utrumque ſibi propria remedia deſiderare. Ad eundem modum unaquaeque partium reliquarum juſto temperamento aut humidior, aut ſiccior, aut calidior, aut frigidior eſſe, victusque ratione intemperaturae ſuae familiari egere. Non

Ed. Chart. II. [219. 220.] Ed. Baf. III. (182.)
τῶν τοιούτων τὰ μόρια τοῦ σώματος, οὐδ' ὡσαύτως ὑγραίνομεν καὶ ξηραίνομεν, ἤ τι τῶν ἄλλων πράξομεν. ἐπὶ πλέον δὲ λέγεται περὶ αὐτῶν ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ.

Κεφ. κς'. Τὰ δὲ τῶν ὀργανικῶν μορίων αἴτια ὑγιεινὰ κατὰ τὸ σφάλμα κἀνταῦθα τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἀλλήλων διενήνοχεν. ἄλλα μὲν γάρ ἐστιν ὑγιεινὰ τῶν παρὰ τὴν διάπλασιν σφαλμάτων, ἄλλα δὲ τῶν παρὰ τὸ μέγεθος, ἢ τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν θέσιν. ἐν μὲν οὖν τῇ διαπλάσει πλεῖω τὰ σφάλματα. καὶ γὰρ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ μορίου, καὶ εἴ πού τις ἐν αὐτῷ κοιλότης ἐστὶ κατὰ φύσιν, [220] ἢ στόμιον, ἢ πόρος, ἢ τραχύτης τις, ἢ λειότης, ὅταν ἐξιστῆται τῆς οἰκείας συμμετρίας, ἐπ' ὀλίγον μὲν τοῦτο πάσχοντα, τῆς τῶν ὑγιεινῶν σωμάτων ἔχεται προσηγορίας, ἐπὶ πλέον δὲ, τῆς τῶν νοσωδῶν· εἰ δ' ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς βλάπτειν τὴν ἐνέργειαν, ἤδη νοσεῖν λεχθήσεται. κατὰ δὲ τὸ ποσὸν ἡ ὑπερβολή τε καὶ ἔλλειψις εἰς τὰς αὐτὰς ἄγει διαφοράς. ἐν ἀριθμῷ δὲ, λεῖπον ἢ περισσεῦον ὁτιοῦν τῶν

igitur omnes ejusmodi partes ex aequo exercebimus, nec eodem modo humectabimus, aut exiccabimus, aut aliud quidpiam efficiemus. De his autem fusius in libris de sanitate tuenda disputatum est.

Cap. XXVI. Instrumentorum vero, quatenus ipsa ab optima constitutione recedunt, hic etiam salubres causae inter se differunt. Siquidem aliae vitiatae conformationis, aliae magnitudinis, aliae numeri, aliae positus salubres sunt causae. In conformatione igitur complura vitia cernuntur, nimirum figura partis, et si quod est naturale in ea concavum, aut osculum, aut meatus, aut asperitas, aut laevitas, a sua symmetria declinantia. Quod si exiguum vitium sit, salubrium; sin magnum, insalubrium appellationem obtinent. Si vero tantus sit excessus, ut actio laedatur, jam aegrotare dicuntur. In magnitudine vero easdem differentias exuperantia et defectus constituunt. In numero autem, quaecunque sive una, sive plures ex partibus simplicibus

ὁμοιομερῶν ἐν ἢ πλείω. τούτου τοῦ γένους εἰσὶ καὶ ὅσαι παρὰ φύσιν ἐν ἡμῖν οὐσίαι συνίστανται. λοιπὸν δ' ἐστὶ γένος ἄλλο παρὰ τὴν θέσιν ἑκάστου τῶν ἁπλῶν μερῶν, ἐν ᾧ καὶ αὐτῷ τέτταρες αἱ πᾶσαι γίνονται διαφοραί· πρώτη μὲν ἡ ἀρίστη· δευτέρα δὲ ἡ βραχύ τι παραλλάττουσα καὶ διὰ τοῦτ' ἔτι ὑγιεινὸν ἀποτελοῦσα τὸ σῶμα· καὶ τρίτη νοσερὸν, ὅταν ἐπὶ πλέον ἐξιστῆται· καὶ τετάρτη τὸ ἤδη νοσοῦν, ὅταν ἐπὶ πλεῖστον. ὅσα μὲν οὖν ἡμάρτηται μόρια κατὰ τὸ σχῆμα, καθάπερ ὅσα βλαισὰ, καὶ ῥαιβὰ, καὶ λοξὰ, ταῦτα νεογενῆ μὲν ἔτι καὶ ἁπαλὰ διαπλάσει τε καὶ ἐπιδέσει εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανέρχεται· σκληρὰ δ' εἰ φθάσειεν αὐξηθέντα γενέσθαι, τὴν ἐπανόρθωσιν οὐ προσίεται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα περὶ τὴν κοιλότητα ἡμάρτηται, καὶ ταῦτα ὡσαύτως ἐπανορθοῦται μὲν ἔτι αὐξανόμενα, τελειωθέντα δὲ οὐ δύναται. μικρὰς μὲν οὖν κοιλότητας ἐπίδεσίς τε καὶ ἡσυχία, μεγάλας δὲ ἐνέργειά τε τῶν μερῶν καὶ κατάληψις ἐργάζεται πνεύματος. οὕτως δὲ καὶ ὅσα κατὰ πόρους, ἢ

aut desint, aut redundent. In quo genere continentur quae praeter naturam nobis adnascuntur materiae. Superest aliud genus, nempe simplicis cujusque partis situs. Cujus quatuor omnino sunt differentiae, una quidem optima; altera, quae nonnihil ab hac deflectit, ideoque salubre corpus reddit; tertia morbosum, quum longius recedit; quarta vero jam aegrotum, quum plurimum distat. Quae autem vitium in figura fecerunt, quales vatiae sunt, varae et obliquae, siquidem recens adhuc natae atque tenellae sunt, reconcinnatione et deligatione ad naturalem statum reducuntur; sin durae ac jam inauctae, non corriguntur. Quinetiam et quae vitiosam cavitatem obtinent, dum adhuc crescunt, eodem emendantur modo. Quum vero ad summum incrementum pervenerunt, correctionem non admittunt. Itaque exiguas cavitates ligatura et quies, magnas vero partium actio et spiritus retentio reddit. Eodem autem modo meatuum et osculorum vitia emendantur. Quaecunque

στόμια. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα μείζω τοῦ δέοντος, ἡσυχία τε καὶ ἐπίδεσις ἐπιτήδειος ἐλάττονα πέφυκεν ἐργάζεσθαι. μείζω δ' ἀποτελεῖται τὰ μόρια κινήσει τῇ κατὰ φύσιν ἅμα τρίψει συμμέτρῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα πέφυκεν ἐπισπᾶσθαι πλέον αἷμα. τῶν δὲ λειπόντων μορίων, ὅσα μὲν ἐξ αἵματος ἔχει τὴν γένεσιν, οὐκ ἀδύνατος ἡ ἐπανόρθωσις· ὅσα δ' ἐκ σπέρματος, ὀλίγου δεῖν ἀδύνατος. ἔστι δ' ὅμως ἀντ' αὐτῶν ἐνίοτε ποιεῖν ἕτερα παραπλησίαν ἐκείνοις ἔχοντα τὴν χρείαν. ἁπάντων δ' αὐτῶν ἡ μὲν φύσις ἐστὶ δημιουργὸς, ὁ δ' ἰατρὸς ὑπηρέτης. ὅσα δὲ περιττεύει κατ' ἀριθμὸν, ἀφαίρεσις αὐτῶν ἐστιν αἴτιον ὑγιεινόν. ἐπισκέπτεσθαι δὲ δεῖ, ἐφ' ὧν δυνατόν· εἰ δ' ἀδύνατον φαίνοιτο, μετατιθέναι πειρᾶσθαι. ἡ δ' αὐτὴ καὶ τῶν παρὰ τὴν θέσιν ἡμαρτημένων ἐπανόρθωσις. εὔδηλον δὲ, ὡς δύο καὶ τρία πολλάκις ἁμαρτήματα δύναται συστῆναι περὶ μόριον ἕν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ τὴν γαστέρα μικράν τε ἅμα καὶ στρογγύλην καὶ κατὰ τοῦ διαφράγματος ἐπικειμένην ἔχοντος. ἡμάρτητο γὰρ ἐν αὐτῇ μέγεθός τε καὶ διάπλασις καὶ θέσις. ἦν δὲ καὶ τῇ

etiam justam magnitudinem excedunt, quiete aptaque deligatione minores efficiuntur; majores vero motu naturae commodo, et frictione mediocri, et aliis quibuscunque sanguinem uberiorem attrahere idoneis. Quae autem deficiunt, siquidem ex sanguine ortum habent, resarciri possunt. Quae vero ex semine, fere non possunt, verum pro his alia eundem habentia usum nonnunquam efficere licet: quorum omnium opifex natura est, medicus vero minister. At quae numero superant, ipsorum sublatio causa salubris est. Sed considerandum, in quibus id fieri possit. Quod si fieri nequeat, ut alio transferatur, adhibenda cura est. Eadem ratione quae in situ sunt vitia emendantur. Certum autem est, duo aut tria vitia in eadem saepe parte simul consistere posse: quod ei accidit, qui exiguum ac rotundum et in septum transversum incumbentem ventriculum habebat, in quo magnitudo, conformatio et situs depravatus erat; tem-

κράσει ψυχροτέρα. ταύτην εἰς μὲν τὸ κατὰ φύσιν ἄγειν ἀμήχανον ἦν· ὥστε δὲ ἧττον ὑπ᾽ αὐτῆς ἐνοχλεῖσθαι, δυνατόν. ἐπειδὴ γὰρ ἐδυσπνόει, πληρωθείσης τῆς γαστρὸς, ἐλάττονά τε καὶ τρόφιμα καὶ μὴ βαρέως ὑπιόντα προσεφέρετο τρὶς τῆς ἡμέρας. ἄλλῳ δὲ, ἐμφράξεως ἐν ἥπατι διὰ τὴν στενότητα τῶν ἀγγείων συνεχέστατα γινομένης, ὑγιεινὸν αἴτιον ἐξευρέθη ἡ λεπτύνουσα δίαιτα.

Κεφ. κζ'. Λοιπὸν οὖν ἔτι γένος ἓν κοινὸν ὁμοιομερῶν τε καὶ ὀργανικῶν ἐστιν ἡ λύσις τῆς συνεχείας, ἣν ἴσως τις οὐ συγχωρήσει τοῖς ἀμέμπτως ὑγιαίνουσιν ὑπάρξαι ποτέ· εἶναι γὰρ [221] ἀεὶ πάθος· οὐκ εἰδὼς ὁμοίαν ἀπορίαν ἐσομένην ὑπὲρ ἁπάντων τῶν γενῶν. εἰ μὴ γὰρ ἐνεργείας αἰσθητὴ βλάβη διορίζοι τὸ νόσημα τῆς ὑγείας, ἀλλὰ κατὰ τὸ ποιὸν τῆς διαθέσεως ἐπινοοῖτο μόνον, ἀναγκαῖον ἔσται τὸ τῆς ἀειπαθείας προσδέξασθαι δόγμα, μηδενὸς ἀρίστας ἔχοντος ἁπάσας τὰς ἐνεργείας. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὡς ἂν λογικώτερον σκέμμα, καθ᾽ ἑαυτὸ λόγου τυγχανέτω.

peramentum quoque frigidius. Hic ad naturalem ſtatum nullo auxilio transferri poterat, ſed tamen, ne nimis infeſtaretur, impediri. Quoniam enim, dum plenus venter erat, aegre ſpirabat, cibus parcior, ſed qui probe aleret, nec lente deſcenderet, ter die ſumebatur. Alteri vero, cui jecur ſaepiſſime ob vaſorum anguſtiam obſtruebatur, extenuans victus remedio fuit.

Cap. XXVII. Supereſt adhuc genus unum, quod ſimplicium partium et inſtrumentorum commune eſt, nempe unitatis ſolutio, quam forte quispiam his, qui inculpata ſanitate fruuntur, aliquando ineſſe negabit ob id, quod ea ſemper affectio ſit; non videns, quod de omnibus generibus eodem modo dubitandum eſſet. Nam ſi actionis offenſio, quae quidem ſenſu percipitur, morbum a ſanitate non diſtinguat, ſed affectionis tantum qualitas conſideretur, neceſſario perpetuae valetudinis opinio recipietur: quum nemo ſit, qui optimas actiones omnes habeat. Verum haec disputatio, quoniam magis logica eſſe videtur, ſeorſum conſideranda eſt.

Κεφ. κη'. Τὰ δ' ὡς πρὸς τοὺς ὁμολογουμένως νοσοῦντας ὑγιεινὰ τῶν αἰτίων ἑξῆς διέλθωμεν, ἀπὸ τοῦ τῆς δυσκρασίας ἀρξάμενοι γένους. διοριστέον οὖν ἐνταῦθα πρότερον, ὅπερ ὀλίγου δεῖν ἅπαντες οἱ ἰατροὶ παραλείπουσιν, ὡς ἄλλα μέν ἐστιν ὑγιεινὰ τῆς ἤδη γεγενημένης δυσκρασίας, ἄλλα δὲ τῆς ἔτι γινομένης, ὥσπερ γε καὶ τῆς γενησομένης ἄλλα. (483) ταύτης μέν γε τῆς ὑστάτης τὰ μὲν ἐν τῷ προφυλακτικῷ μέρει τῆς τέχνης ἐστὶ, τὰ δὲ ἐν τῷ ὑγιεινῷ· τῆς δὲ πρώτης ἁπασῶν ἐν τῷ θεραπευτικῷ μόνῳ· τῆς δ' ἀμφοῖν μέσης λεχθείσης ἐν τῷ προφυλακτικῷ τε καὶ θεραπευτικῷ. τὴν μὲν γὰρ ἤδη γεγενημένην τε καὶ οὖσαν νόσον ἰᾶσθαι χρή· τὴν δ' οὔπω μὲν οὖσαν, ἐσομένην δὲ, ἐκ τῆς κατὰ τὸ σῶμα διαθέσεως κωλῦσαι γενέσθαι· τῆς γινομένης δὲ, τὸ μὲν ἤδη γεγονὸς ἰᾶσθαι, τὸ γενησόμενον δὲ κωλῦσαι γενέσθαι. κωλυθήσεται δὲ, τῆς διαθέσεως, ἐφ' ᾗ γίνεσθαι πέφυκεν, ἀναιρεθείσης. ὀνομάζεται δὲ ἡ τοιαύτη διάθεσις αἰτία προηγουμένη. ἡ γεγονυῖα δὲ

Cap. XXVIII. De falubribus vero caufis, quatenus ad eos referuntur, quos aegrotare conftat, deinceps differamus, ab intemperie exorfi. Explicanda igitur prius funt, quae ab omnibus fere medicis praetermittuntur, nempe alias jam factae intemperiei falubres caufas effe, alias ejus, quae adhuc fit, quemadmodum et ejus, quae futura eft, alias. Hujus poftremae aliae in ea artis parte conftitutae funt, quae corpori profpicit, aliae in ea, quae praefentem fanitatem tuetur. Omnium autem primae in fola curandi ratione caufae pofitae funt. Ejus vero, quam inter utramque mediam effe diximus, in praecautione et curatione. Etenim factam intemperiem et quae jam morbus exiftit, curare oportet. Eam autem, quae nondum morbus eft, fed tamen ex corporis affectione futurus, prohibere oportet. Ejus vero, quae fit, quod quidem jam factum eft, curare, quod vero futurum eft, prohibere. Prohibetur autem, affectione, ex qua id fieri idoneum eft, fublata, quae quidem antecedens caufa nominatur. Jam vero

νόσος ἤδη θεραπευθήσεται, τῆς διαθέσεως, ὑφ᾽ ἧς πρώτως ἡ κατὰ φύσιν ἐνέργεια βλάπτεται, λυθείσης, ἥν περ δὴ καὶ φαμὲν αὐτὴν εἶναι τῆς νόσου τὴν αἰτίαν. ἡ δ᾽ ἴασις ἕνα μὲν ἔχει πρῶτόν τε καὶ τὸν κοινότατον σκοπὸν, αὐτῷ τῷ μέλλοντι λυθήσεσθαι τὸ ἐναντίον. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ πάντα τὰ δημιουργοῦντα τὴν ὑγείαν αἴτια, κατὰ μέρος δ᾽ ἐκ τῶν καθέκαστον ἐναντίων. τῇ μὲν οὖν θερμῇ διαθέσει τὸ ψυχρὸν αἴτιον ἐναντίον ἐστὶ, τῇ ψυχρᾷ δὲ τὸ θερμὸν, ἐπί τε τῶν ἄλλων ἀνάλογον. εἰ γὰρ ἄμετρον μὲν ἅπαν τὸ παρὰ φύσιν, σύμμετρον δὲ τὸ κατὰ φύσιν, ἀνάγκη πᾶσα τὸ ἄμετρον ὑπὸ τοῦ κατὰ τοὐναντίον ἐμμέτρου πρὸς τὸ σύμμετρον ἐπανελθεῖν. εὔδηλον δὲ, ὡς τὸ κατὰ δύναμιν, οὐ τὸ κατὰ φαντασίαν θερμαῖνον καὶ ψύχον, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα, ληπτέον ἐστί. καλῶ δὲ κατὰ δύναμιν μὲν, ὅπερ ὄντως τε καὶ ἀληθῶς ἐστιν οἷον λέγεται· κατὰ φαντασίαν δὲ, τὸ τῇ προχείρῳ μὲν αἰσθήσει τοιοῦτον εἶναι φανταζόμενον, ὄντως δ᾽ οὐκ ὂν τοιοῦτον. ὅπως δὲ χρὴ γνωρίζειν αὐτὰ, κατὰ τὴν περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρ-

factus morbus, affectione, quae prima naturalem actionem laedit, fublata, curabitur, quam quidem morbi caufam effe dicimus. Curatio autem unum habet fcopum primarium maximeque communem, nempe rei, quae tolli debet, contrarium. Ex hoc enim genere caufae omnes funt, quae fanitatem efficiunt; fpeciatim vero ex fuis cuique contrariis. Calido igitur affectui frigida caufa contraria eft, frigido vero calida. Eadem eft in reliquis ratio. Nam fi praeter naturam exceffus omnis fit, mediocritas vero fecundum naturam, neceffario omnino ad mediocritatem, quod exceffit, ab exceffu contrario reducetur. Perfpicuum autem eft, quod ex fua facultate, non autem fpecie ac imagine, calidum et frigidum aliaque id genus accipienda funt. Ex facultate voco, quod tale revera eft, quale effe dicitur; ex fpecie vero ac imagine, quod tale eft, quale obvio fenfui apparet, fed revera tale non exiftit. Quomodo autem haec cognofcere oporteat, in opere de fimplicium medi-

μάκων δυνάμεως εἴρηται πραγματείαν. εἰς δὲ τὴν εὕρεσιν τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων, ὅσα μὲν ὡς πρὸς τὴν ἤδη γεγενημένην νόσον ἐστὶν ὑγιεινὰ, τῇ μεθόδῳ χρηστέον, ᾗ τὸ κατὰ φαντασίαν τοῦ κατὰ δύναμιν ὁρίζεται· ὅσα δὲ ὡς πρὸς τὴν ἔτι γινομένην, αὐτῇ τε ταύτῃ, καὶ προσέτι καθ᾽ ἣν ἐξευρίσκεται τὰ τῶν νοσημάτων αἴτια· φέρε γὰρ, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐπὶ χυμοῖς σηπομένοις ἀνάπτεσθαι πυρετὸν, ἔνδειξις ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀλλοίωσίς τε καὶ κένωσίς ἐστιν· ἀλλοίωσις μὲν ἡ παύουσα τὴν σηπεδόνα, μενούσης τῆς αἰτίας, [222] κένωσις δὲ ἡ ὅλην ἐκ τοῦ σώματος ἐξάγουσα τὴν αἰτίαν. ἀλλὰ τὸ μὲν εἰρημένον εἶδος τῆς ἀλλοιώσεως πέψις ἐστὶν, ἣν ὑπὸ τίνων αἰτίων ἐγχωρεῖ ποιεῖν, ἐξευρόντες, ἐν ἐκείνοις ἂν ἔχοιμεν ἤδη τὴν γνῶσιν τῶν οὕτως ὑγιεινῶν. αἱ κενώσεις δὲ διά τε φλεβοτομίας, καὶ κλυστήρων, καὶ οὔρων, καὶ τῆς κατὰ τὸ δέρμα διαπνοῆς εἰσιν, ἔτι δὲ ἀντισπάσεως καὶ μετοχετεύσεως εἰς ἕτερα. τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ καὶ τὸ καταμήνια κινῆσαι καὶ αἱμοῤῥοΐδας ἀναστομῶσαι, καὶ

camentorum facultatibus docuimus. Ad inveniendas autem ſalubres cauſas, has quidem, quae morbum jam ortum curant, ea via ac ratione utendum eſt, qua id, quod rei ſpeciem prae ſe fert, ab eo, quod facultate ejusmodi ſit, diſtinguitur; ad has vero, quae adhuc naſcenti medentur, non ſolum hac, ſed et ea, qua morborum cauſae inveniuntur. Age igitur accendatur, exempli gratia, ex humoribus putribus febris: hi immutationem atque vacuationem indicant. Immutatio quidem putredinem tollit, manente materia, quam vacuatio totam e corpore educit. Ejusmodi autem immutationis ſpecies eſt concoctio, cujus perficiendae rationem nactus, cauſarum, quae hoc modo ſanitatem efficiunt, peritiam habebis. Vacuatio autem fit per venae ſectionem, clyſteres, urinas et cutis perſpirationem; praeterea et per revulſionem in contrarium et derivationem in alteram partem. In hoc genere continentur menſium provocatio, et venarum haemorrhoidum recluſio; et quae per nares ac

Ed. Chart. II. [222.] Ed. Baſ. III. (483.)

διὰ ῥινῶν καὶ ὑπερώας καθᾶραι. ἐξευρόντες οὖν κἀνταῦθα τὰς ὕλας, αἷς ἐν ποιότητι καὶ ποσότητι, καὶ καιρῷ, καὶ τρόπῳ τῆς χρήσεως προσφερομέναις ἡ κένωσις γίνεται, κατ' αὐτὸ τὸ μέρος τῆς τέχνης εὑρήσομεν τὰ ὑγιεινά. καὶ γέγραπται πάντων ἡ εὕρεσις ἐν τῇ θεραπευτικῇ πραγματείᾳ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ ταῖς ἄλλαις δυσκρασίαις ταῖς τρισὶν, ἓν κοινὸν ἔχοντες παράγγελμα, τὸ ποιοῦν ἕκαστον ἐκκόπτειν πρότερον, εἶθ' οὕτως ἥκειν ἐπὶ τὸ γεγονὸς ὑπ' αὐτοῦ νόσημα, τὴν τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων εὕρεσιν ποιησόμεθα. κατὰ δὲ τὰς συνθέτους δυσκρασίας ἡ γ' ἐκ τῶν ἁπλῶν σύνθεσις ἐνδείξεται τὰ ὑγιεινὰ παραγγέλματα, κἀνταῦθα ἐχόντων ἡμῶν ἀνάλογον φάρμακον τῷ μεγέθει τῆς δυσκρασίας, τὸ πρὸς ἐκείνην ἁρμόττον, ἐξευρίσκειν. οἷον, εἰ οὕτως ἔτυχεν, δέκα μὲν ἀριθμοῖς ἐπὶ τὸ θερμότερον ἐξεστήκῃ τοῦ κατὰ φύσιν, ἑπτὰ δ' ἐπὶ τὸ ξηρότερον. εἶναι δήπου χρὴ καὶ τὸ ὑγιεινὸν αἴτιον ἐπὶ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι δέκα μὲν ἀριθμοῖς ψυχρότερον, ἑπτὰ δὲ ὑγρότερον. εἰ μὲν οὖν αὐτῷ τῷ πεπονθότι μορίῳ προσά-

palatum fit purgatio. Quum igitur hic etiam inventae fuerint materiae, quibus in qualitate, quantitate, temporis occasione et utendi modo ministratis vacuatio fit, in hac artis parte salubria inveniemus, quorum omnium in opere de curandi ratione tradita est inventio. Eadem ratione in aliis tribus temperaturis salubres causas inveniemus, unum commune praeceptum servantes, nempe tollendam prius causam omnium harum effectricem, deinde ad morbum ab eadem genitum veniendum esse. In compositis vero intemperaturis conjunctae simplices causae salubria praecepta commonstrabunt. Atque etiam idoneum remedium, si, quod intemperaturae magnitudini proportione respondet, cognoscamus, inveniri poterit; velut, exempli gratia, si decem numeris corpus, quam naturae conveniat, calidius sit, septem vero siccius; in hisce affectibus causa salubris decem numeris frigidior, septem vero humidior esse debebit. Itaque, si affectae parti ejus-

γοιτο τοιοῦτον φάρμακον, εἰς τοσοῦτον ἔστω ψυχρότερόν τε καὶ ὑγρότερον, εἰς ὅσον ἡ ἔνδειξις κελεύει. διὰ βάθους δὲ κειμένου τοῦ πεπονθότος, ἐπιτεχνᾶσθαι χρὴ τοιοῦτον ἐργάζεσθαι τὸ ὑγιεινὸν, ὡς μὴ φθάνειν ἐκλύεσθαι κατὰ τὴν ὁδόν. εἰ μὲν οὖν θερμότερον εἶναι δέοι τοῦ συμμέτρου, μὴ τοσοῦτον μόνον ἔστω θερμότερον, ὅσου δεῖται τὸ πάθος, ἀλλ' ἐξ ἐπιμέτρου προσκείσθω τὸ διὰ τὴν θέσιν ἀναγκαῖον προσερχόμενον· εἰ δὲ ψυχρότερον, οὐχ ἁπλῶς χρὴ τοσοῦτον ποιεῖν αὐτὸ ψυχρότερον, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕλην σκοπεῖσθαι πρότερον. εἰ μὲν γὰρ παχυμερές ἐστιν, οὐχ ὁδοιπορήσει μέχρι βάθους πολλοῦ· τοὐναντίον δὲ πᾶν ἐργάσεται πυκνῶσαν τὴν ἐπιφάνειαν. εἰ δὲ λεπτομερὲς ὑπάρχει, δύναιτ' ἂν ἐξικέσθαι μέχρι πλείονος βάθους. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὑγραινόντων καὶ ξηραινόντων τὸ παχυμερὲς καὶ λεπτομερὲς τῆς οὐσίας ἐπισκεπτέον. ἀπὸ μὲν δὴ τῆς θέσεως τοῦ πεπονθότος ἡ ἔνδειξις εὑρίσκει τὸ ὑγιεινὸν, ὡς εἴρηται νῦν. ἀπὸ δὲ τῆς διαπλάσεώς τε καὶ θέσεως, ὅταν ἐκροὰς αἰσθητὰς ἔχῃ συντετρημένας εἰς ἕτερον, ἢ μηδεμίαν ἔχῃ. τὰς μὲν

modi medicamentum adhibeatur, id tam frigidum ac humidum fit, quam indicatio jubet. Quod fi in alto corpore pars affecta fit pofita, excogitandum falubre remedium eft, quod in transitu viam fuam non amittat. Si igitur id jufto calidius effe oporteat, non folum, quantum affectus ipfe exigit, calidum fit, fed ultra modum adjiciatur, quod ob fitum neceffario addendum eft. Sin frigidius admovendum fit, non fimpliciter augendum ejus frigus eft, fed et materia prius confideranda eft; quae fi partium craffitie pollet, tantum abeft, ut in profundum feratur, ut contrarium omnino effectum praeftet cutim denfando. Si vero fubftantiae tenuitate donata fit, altius penetrare poterit. Ad eundem modum in humidis et ficcis craffities et tenuitas confideranda eft. Itaque ab affectae partis fitu fumpta indicatio falubres caufas (ut modo diximus) fuggerit. A formatione vero et fitu, quum emiffaria fenfibus confpicua in adverfam partem perforata habent, aut his omnino carent. Quae enim

γὰρ εἰς τὰ κυριώτατα φερούσας ἐκροὰς ἀποτρέψομεν, ἐρεθίσομεν δὲ τὰς εἰς μὴ κυριώτατα. δῆλον δὲ, ὡς τῶν ποιούντων αἰτίων τὴν δυσκρασίαν ἡ διὰ τῆς κενώσεώς ἐστιν ἴασις. αὐτῶν γὰρ τῶν δυσκρασιῶν μόνον ἀλλοίωσις ἴασίς ἐστιν.

Κεφ. κθ'. Λυθείσης δὲ τῆς συνεχείας, ὁ μὲν τῆς ἰάσεως σκοπὸς, ἡ ἕνωσις, ἐπὶ μὲν τῶν ὀργανικῶν μορίων ἀδύνατος· ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοιομερῶν οὐκ ἀεὶ δυνατὸς, ἀλλ' ἐν ἐνίοις, ὡς ἐν τοῖς σαρκώδεσι, κόλλησις ἡ ἴασίς ἐστιν· οὐ διοίσει δὲ οὐδ' εἰ σύμφυσιν ὀνομάζεις. ἡγεῖται δ' αὐτῆς, ὅταν μεῖζον γένηται τὸ τραῦμα, προσαγωγὴ τῶν διεστώτων μορίων, ἐκ τοῦ τῆς διαπλάσεως [223] ὑπάρχουσα γένους. ἵνα δ' αὐτὴ γένηται μόνιμος, ἐπίδεσις ἡ συνάγουσα τὰ διεστῶτα, καὶ ἀγκτῆρες, καὶ ῥαφαὶ χρήσιμοι. κολλᾷ μὲν οὖν τὰ διεστηκότα καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕνωσιν ἀποδιδωσιν ἡ φύσις. ἡμέτερον δ' ἔργον ἐν πρῶτον μὲν, ὡς εἴρηται, τὸ συνάγειν εἰς ταὐτὸ τὰ διεστῶτα, δεύτερον δὲ τὸ φυλάττειν, ὡς συνήχθη, καὶ τρίτον, ὡς μηδὲν ἐμπέσῃ τῶν χειλῶν μεταξὺ, προνοεῖ-

in principes partes fluunt, avertimus; irritamus vero, quae in ignobiles feruntur. Certum autem eft caufas, quae intemperiem efficiunt, vacuatione curandas effe; ipfam vero intemperiem alteratione.

Cap. XXIX. In foluta autem unitate praecipua curationis intentio eft, ut ad unitatem reducatur, quod inftrumentis quidem fieri non poteft, nec in omnibus fimplicibus partibus, fed quibusdam; velut in carnofis, quae agglutinatione curantur (nihil autem refert, an coalitum dixeris). Hanc, quum vulnus majus eft, praecedit diductarum partium commiffio, quae in conformationis genere continetur. Ut autem haec firma ftabilisque fiat, deligatura, quae feparatas partes conjungat, et fibulae et futurae utiles funt. Agglutinat vero diffidentes partes ac priftinae unitati reftituit natura. Noftrum vero munus eft, primum quidem, ut dixi, diductas partes in unum cogere; fecundum, commiffas fervare; tertium, providere, ne quid inter vulneris labra incidat; quartum,

σθαι, καὶ τέταρτον, αὐτὴν τοῦ μέρους τὴν οὐσίαν ὑγιεινὴν διαφυλάττειν. τὸ μὲν δὴ πρῶτόν τε καὶ δεύτερον ὡς ἄν τις ποιήσειεν, εἴρηται. τὸ δὲ τρίτον ἐν μὲν τῷ συνάγειν τὰ διεστῶτα γίνοιτ' ἄν, εἰ μηδὲν ἔξωθεν ἐμπίπτειν ἐάσομεν, ὡς πολλάκις γε θρὶξ, ἢ ἔλαιον, ἢ ὑγρότης τις ἑτέρα μεταξὺ στᾶσα τῶν κολληθησομένων, ἐκώλυσεν αὐτῶν τὴν ἕνωσιν. ἐν δὲ τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ διὰ τῶν ὑποῤῥύσεων ἡ τοῦ τρίτου σκοποῦ φυλακή. τὴν δ' ὑπόῤῥυσιν αὐτὴν ἐξ ἐπιδιαιρέσεως, καὶ ἀντιδιαιρέσεως, καὶ σχήματος ἐπιτηδείου ποριστέον. ἡ δ' οὐσία τοῦ μέρους ὑγιεινὴ φυλαχθήσεται διὰ τῶν μετρίως ξηραινόντων. αὕτη μὲν ἡ ἴασίς ἐστι συνεχείας λύσεως ἐν σαρκώδει μορίῳ γεγεννημένης αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν μόνης. εἰ δ' ἑτέρῳ τινὶ μιχθείη νοσήματι, πλείους οἱ σκοποὶ τῶν ἐνδείξεων, οὓς ἐν ταῖς τῶν συνθέτων, ἢ ἐπιπεπλεγμένων, ἢ ὅπως ἂν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι, διδασκαλίαις ἑξῆς ἐροῦμεν. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ πρὸς τὰς λοιπὰς τῆς ἑνώσεως λύσεις ἰτέον.

partis fubftantiam tueri. Quemadmodum autem primum ac fecundum quis efficere poffit, ante diximus. Tertium vero perficiemus, fi, quae disjuncta funt, conjungendo nihil in vulnus extrinfecus illabi finamus. Perfaepe enim pilus aut oleum aut alius humor in agglutinandarum partium medio pofitus continuitatem impedit. Deinde, procedente tempore, tertium fcopum fervabimus humoris effluxione, quae aperto vulnere fit, aut adverfa parte incifo, aut apte collocato. Subftantiae autem partis fanitatem tuebimur mediocriter reficcantibus. Haec quidem eft folutae unitatis in carnofa parte, fi quidem fola fit, curandi ratio. Quod fi cum altero morbo conjuncta fit, plures erunt indicationum fcopi, de quibus deinceps differemus, quum de compofitis commiffisque affectibus aut quomodocunque lubet appellare, differemus. Nunc vero reliquas unitatis folutiones tractemus.

Κεφ. λ'. Κάταγμα τοίνυν ἐστὶ μὲν τῆς ἐν ὀστῷ συνεχείας λύσις. ἀνίατον δὲ ὂν, ὅσον ἐπὶ τῷ πρώτῳ σκοπῷ, κατὰ δεύτερον τινὰ τρόπον ἰατόν πως γίνεται. πρῶτος μὲν οὖν σκοπὸς ἡ σύμφυσις οὐ δυναμένη διὰ σκληρότητα τοῦ μορίου γενέσθαι. δεύτερον δὲ ἡ δέσις (484) διὰ πώρου δεσμοῦντος ἐν κύκλῳ τὸ κάταγμα. γένεσις δὲ τῷ πώρῳ, καθ' ὅσον μὲν ἐξ ὕλης καὶ ἀποφύσεως γίνεται, κοινὴ πρὸς τὰ ἄλλα, καθ' ὅσον δὲ ἐγγύς ἐστιν ὀστῷ τὴν ἰδέαν, ἐκ τῆς ἐκείνου τροφῆς. μαλακὸν δὲ καὶ παιδικὸν ὀστοῦν καὶ συμφῦναι δυνατόν. σπάνιος δὲ καὶ ἡ τοῦδε τοῦ πάθους γένεσις ἄνευ συμπλοκῆς. ὡς τὰ πολλὰ γὰρ οἱ παρακείμενοι μύες ἅμα τοῖς ἄλλοις σώμασι πάσχουσι, ῥηγνυμένων τῶν ὀστῶν, ὥστε καὶ ὁ σκοπὸς τῆς θεραπείας διττὸς, ἕτερος μὲν ὁ ἐπὶ τοῖς ὀστοῖς, ἕτερος δὲ ὁ ἐπὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὰ σώμασιν. ὁ μὲν δὴ τοιοῦτος ἐν ταῖς τῶν σαρκωδῶν μορίων ἐπιπεπλεγμέναις διαθέσεσιν εἴρηται. περὶ δὲ τῶν καταγμάτων ἐν τῷδε ῥητέον. ἐπεὶ γὰρ καὶ τούτων ἡ ἴασίς ἐστιν ἐκ τῆς πωρώσεως, ἵνα δ' αὐτὴ γένηται, τῆς οἰκείας

Cap. XXX. Fractura igitur folutio continuitatis eft in offe; quae, quatenus ad primum fcopum attinet, non fanefcit; quatenus vero ad fecundum, quodammodo curari poteft. Primus autem fcopus eft agglutinatio, quae fieri ob ficcitatem non poteft. Secundus autem connexio, quae callo fracturam circumligante perficitur. Origo vero calli, quatenus ex materia et a natura fit, aliis eft communis, quatenus vero formam habet offi fimilem, ex ejus nutrimento gignitur. At molle puerileque os coalefcere poteft. Caeterum ejusmodi affectus fine alterius focietate raro contingere folet. Fractis enim offibus mufculi una cum aliis vicinis partibus ut plurimum afficiuntur. Quocirca duplex erit curationis ratio; una quidem ipforum offium, altera circumftantium partium, de qua differemus, quum de carnofarum partium commiftis affectibus agemus. De fracturis autem nunc disputandum eft. Quoniam quidem hae callo curantur (cui generando proprio offis nutrimento opus eft), ad

τροφῆς τοῦ ὀστοῦ δεῖ περίττωμα πρὸς τὴν τοῦ πώρου γένεσιν ὑποβεβλῆσθαι τῇ φύσει, τὸ περίττωμα δὲ τοῦτο καὶ τῇ ποιότητι καὶ τῇ ποσότητι σύμμετρον εἶναι χρὴ, διὰ τοῦτο ἀγωγῆς δεῖται τῆς τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον τὸ ἐπιῤῥέον αἷμα τοῖς ὀστοῖς παρασκευαζούσης, ἐξ οἵου τε καὶ ὅσου γενήσεται πῶρος. ἐπεὶ δ' ἐκχεῖται τοῦτο διὰ τῶν σηράγγων τοῦ κατεαγότος ὀστοῦ, σκοπεῖν αὐτοῦ χρὴ τὸ πλῆθός τε καὶ τὴν ποιότητα, καὶ οὕτως ἢ ξηραντικωτέραν ποιεῖσθαι τὴν ἀγωγὴν, ἢ ὑγραντικωτέραν, ἅπερ ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασι λέλεκται.

Κεφ. λα'. [224] Νεύρου δὲ καὶ τένοντος νύγμα διά τε τὸ περιττὸν τῆς αἰσθήσεως, καὶ διότι συνεχές ἐστι πρὸς τὴν ἀρχὴν τὸ μόριον, ἕτοιμον ἐπικαλέσασθαι σπασμοὺς, καὶ μάλισθ' ὅταν μηδὲν διαπνέηται πρὸς τὰ ἐκτὸς, τυφλωθείσης τῆς τοῦ δέρματος τρώσεως. τοῦτο τοίνυν χρὴ ἀναστομοῦν, καὶ ἀναξηραίνειν οὐσίᾳ λεπτομερεῖ, διϊκνεῖσθαι δυναμένῃ πρὸς τὸ βάθος ἄχρι τοῦ τετρωμένου νεύρου. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τούτου τελέως ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθό-

calli generationem naturae committendum recrementum eſt, id autem et qualitate et quantitate temperatum eſſe debet. Ideo victus ratio requiritur, ex qua tantus talisque ſanguis, qui ad oſſa fertur, comparetur, quantus qualisque generando callo eſt neceſſarius. Quoniam rurſus is per oſſis fracti cavernas transmittitur, conſiderare ejus multitudinem ac qualitatem, atque ita victum ſicciorem aut humidiorem inſtituere oportet. Haec omnia in opere de medendi methodo fuſius tradita ſunt.

Cap. XXXI. Nervi vero et tendonis punctura ob ſentiendi praeſtantiam ob idque, quod cum principio pars haec continuitatem habet, prompte accerſit convulſionem, maximeque ſi nihil foras exhalet, quod ſcilicet caecum ſit cutis vulnus. Id igitur aperiendum eſt, exiccandumque materia tenui, quae in altum et ad vulneratum usque nervum penetrare poſſit. De his autem in libris de curandi

θου γράμμασιν. ἐν μὲν οὖν δὴ ταῖς ἁπλαῖς τοῦδε τοῦ γένους διαθέσεσιν ἡ τῶν ὑγιεινῶν αἰτιων ἰδέα τοιάδε.

Κεφ. λβ'. Κατὰ δὲ τὰς συνθέτους ἐπιπέπλεκται τοῖς ἕλκεσιν πρώτη μὲν ἡ κοιλότης, ἣν οὐκ ἄλλην διάθεσιν, ἀλλ' ἕλκους ἡγοῦνται διαφοράν. ἔστι δὲ οὐ διαφορὰ τό γε τοιοῦτον, ἀλλ' ἕτερόν τι γένος ὅλου τοῦ νοσήματος, ἐν ᾧ τῆς οὐσίας αὐτῆς ἐστιν ἀπώλεια. καὶ τοίνυν καὶ ἡ ἴασις ἐπὶ διττῷ πάθει διττοῦ δεῖται σκοποῦ. ἡ μὲν γὰρ τῆς συνεχείας λύσις ἑνώσεως, ἡ δὲ τῆς οὐσίας ἀπώλεια γενέσεως χρήζει. λελεγμένοι δ' εἰσὶν ὀλίγον ἔμπροσθεν οἱ τῆς γενέσεως σκοποί. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς χρὴ πρῶτον ἰᾶσθαι τήνδε τὴν διάθεσιν, εἶθ' ἑξῆς ἑνοῦν ἐπιχειρεῖν, αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. ὅταν οὖν ἀναπληρωθῇ μὲν τὸ κοῖλον, ὁμαλὸν δὲ τὸ ἕλκος ὑπάρχῃ, τὸν ἕτερον τῶν σκοπῶν ἀνῃρῆσθαι συμβαίνει. μέσης γὰρ τῆς νεογενοῦς σαρκὸς ἱσταμένης τῶν χειλῶν τοῦ ἕλκους, ἑνωθῆναι μὲν ἀδύνατον τὰ διεστῶτα, σκοπὸν δ' ἄλλον ἰάσεως ἐξευρεῖν χρή. τὴν δ' εὕρεσιν ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ἕξομεν, ὃ περιποιῆσαι

ratione accurate disputatum eſt. Haec igitur eſt ſalubrium cauſarum in ſimplicibus ejusmodi affectibus forma.

Cap. XXXII. In compoſitis vero affectibus cum ulceribus primum quidem jungitur cavitas, quam non aliam affectionem, ſed ulceris differentiam eſſe arbitrantur. Verum id differentia non eſt, ſed alterum quoddam univerſi morbi genus, in quo perdita ſubſtantia eſt. Itaque ad duplicis morbi curationem ſcopo duplici opus eſt. Nam unitatis ſolutio continuitatem deſiderat, ſubſtantiae vero amiſſio nutritionem; cujus paulo ante ſcopi declarati ſunt. Quod vero affectionem hanc primum curare oporteat, deinde continuitatem reſarcire, ipſa rei natura docet. Si igitur, quod concavum eſt, impleatur et ad aequabilitatem ulcus reducatur, fiet, ut alter ſcopus tollatur; quandoquidem, recens nata inter ulceris labra carne, disjunctae partes coire non poſſunt; quare invenienda alia curationis ratio eſt. Invenietur autem ex re

τῷ μέρει προσήκει. κατὰ φύσιν δ' ἦν αὐτῷ σκέπεσθαι δέρματι. τοῦτ' οὖν ἡμῖν ἐστι ποιητέον, ἢ, εἴπερ ἐστὶν ἀδύνατος ὁ σκοπὸς, ὅμοιόν τι δέρματι. τὴν γοῦν σάρκα δερματώδη ποιητέον ἐστίν. ἔστι δὲ τοιαύτη, ξηραινομένη τε ἅμα καὶ τυλουμένη. ξηραινόντων δὲ καὶ στυφόντων ἀδήκτως ἔσται χρεία φαρμάκων εἰς τὰς ἐπουλώσεις. οὕτως δὲ κἂν ῥύπος ἐπιτραφῇ, σκοπὸς μὲν ἀποῤῥύψαι· φάρμακον δὲ ὑγιεινὸν τὸ ῥυπτικόν. εἴρηται δ' αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ἡ ὕλη. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ φλεγμονή τις, ἢ θλάσις, ἢ σκίῤῥος, ἢ οἴδημα κατὰ τοῦ ἕλκους εἴη, θεραπευτέον ἐκεῖνα πρότερον διὰ τῶν εἰρημένων μεθόδων. οὕτως δὲ καὶ εἰ ἐπιῤῥεῖ τι τῷ ἕλκει, κατὰ τὴν τῶν ἐπιῤῥεόντων ἴασιν. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ δυσκρασία τις εἴη κατὰ τὸ ἡλκωμένον, ἐπὶ τὰ τῆς δυσκρασίας πρότερον ἰέναι βοηθήματα. καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις.

Κεφ. λγ'. Ἐπὶ δὲ τὸ περὶ τὴν διάπλασιν ἰτέον ἤδη γένος, εἰς πλείους διαφορὰς τεμνόμενον. ἀλλ' ἀπὸ τοῦ

naturali, quam parti parare oportet. Huic autem naturale eſt cute obduci. Id igitur praeſtandum eſt; aut, ſi ſcopum aſſequi nequeas, ſimile quidpiam cuti, nempe carnem ipſi ſubſtantiae proximam generare oportebit. Ejusmodi autem et ſicca et calloſa eſt. Siccantibus igitur ac aſtringentibus citra morſum medicamentis ad inducendam cicatricem eſt opus. Ad eundem modum, ſi adnata ſordes ſit, ad deterſionem dirigendum conſilium eſt. Salubre igitur medicamentum eſt, cui detergendi vis inſit. Horum autem materia in libris de medicamentorum facultatibus tradita eſt. Atque etiam, ſi cum ulcere juncta inflammatio aliqua vel contuſio, vel ſcirrhus, vel oedema ſit, ea prius via ac ratione antedicta curanda ſunt. Eodem modo, ſi quid in ulcus influat, influxionis curatio adhibenda eſt. Similiter autem, ſi intemperie aliqua ulcerata pars laborat, ad remedia, quibus abigi ipſa poſſit, prius veniendum eſt. De his quidem ſatis.

Cap. XXXIII. Ad conformationis vero genus, quod in plures differentias distribuitur, jam transeundum eſt,

σαφεστάτου τὴν ἀρχὴν τῷ λόγῳ θετέον, ὃ κατὰ τὴν τοῦ σχήματος ἐξάλλαξιν [225] γίνεται. τῶν μὲν οὖν ἔτ' αὐξανομένων οἷόν τε τὸ σχῆμα τῶν πλείστων μορίων ἐπανορθοῦσθαι, τῶν δ' ηὐξημένων οὐκέτι. σκοπὸς δ' ὧν οἷόν τε θεραπεῦσαι, πρὸς τοὐναντίον ἀπάγειν τῆς διαστροφῆς. εἰ δὲ κατάγματος οὐκ ὀρθῶς διαπλασθέντος ἡμάρτηταί τινος κώλου σχῆμα, πωρωθῆναι φθάσαντος, ἐὰν ἔτι πρόσφατος ὁ πῶρος ὑπάρχῃ, κατάξαντα χρὴ διαπλάττειν αὖθις ὀρθῶς, εἶτα πωροῦν. ἔστι δὲ ἡ ἔμφραξις ἐκ ταὐτοῦ γένους τῶν νοσημάτων. ἡ μὲν ὑπὸ γλίσχρων καὶ παχέων γινομένη χυμῶν, ἕνα μὲν ἔχουσα καὶ αὐτὴ σκοπὸν ἐναντίον τῷ πάθει τὴν ἔμφραξιν· αἴτια δὲ ὑγιεινὰ τά τε ῥυπτικὰ καὶ τμητικὰ τῶν φαρμάκων. ἡ δ' ὑπὸ κόπρου σκληρᾶς ἐμφραχθείσης ἐντέρῳ, προτέραν μὲν ἕξει τὴν τῆς σκληρότητος ἐπανόρθωσιν ἐξ ὑγρῶν καὶ λιπαρῶν κλυσμάτων; ἑξῆς δὲ τὴν κένωσιν ἐκ δριμέων. ἡ δ' ὑπὸ λίθου κατὰ κύστιν, ἐν μὲν τῷ παραυτίκα τὴν μετάθεσιν· ἰάσεως δὲ παντελοῦς ἕνεκα τὴν διὰ τομῆς κομιδήν. ἡ δὲ τῆς παρὰ φύσιν ἐν μορίῳ

ſumpto ab evidentiſſimo disputationis initio, quod in figurae permutatione ſit. In his igitur, qui adhuc creſcunt, plurimae partes emendari poſſunt: in his vero, qui ad incrementum pervenerunt, non poſſunt. Quae autem curationem admittunt, in contrariam depravatae formam reducenda ſunt. Quod ſi ob fracturam male concinnatam vitiata membri ſigura ſit, recenteque callo occupata, frangere oportet, ac probe reconcinnare; poſtea vero callum inducere. Ex eodem autem morborum genere eſt obſtructio, quam humorum lentor ac craſſities parit; atquae haec ſcopum unum habet affectui contrarium, nempe expurgationem. Curatur autem detergentibus ac incidentibus medicamentis. Si vero ſtercore duro ſarctum inteſtinum ſit, primum quidem emendanda duritia eſt humidis et pinguibus clyſteribus, deinde acribus ſtercus vacuandum. At ſi calculus veſicam obſtruit, in praeſentia quidem transferendus eſt. Quod ſi omnino ſanare velis, veſicae ſectione eximendus eſt. Qui autem prae-

περιεχομένης ὑγρότητος ἴασις ἐν τῇ παντελεῖ κενώσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐμπύων. ἡ δὲ ἄμετρος πλήρωσις ἐν ἀμέτρῳ κενώσει, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὰς φλέβας αἵματος. ὡσαύτως καὶ ὅσοις κατὰ γαστέρα, καὶ ἔντερα, ἢ ἀρτηρίαν τραχεῖαν, ἢ πνεύμονα πύον ἢ αἷμα περιέχεται, παντελοῦς κενώσεως δεῖται. τοῦ δὲ πλείονος ἐδέσματος, ἢ πόματος, ἔτι ὄντος προσφάτου, κατὰ τὴν ἀποκένωσιν ἡ ἐπανόρθωσις. ὅσα μὲν οὖν ἐν πνεύμονί τε καὶ θώρακι περιέχεται, μετὰ βηχῶν μὲν ἡ κένωσις, ὑπὸ δὲ φαρμάκων λεπτυντικῶν· ὅσα δὲ καθ᾽ ἧπαρ, ἢ φλέβας, ἢ ἀρτηρίας, ἢ νεφροὺς, ἤτοι δι᾽ οὔρων, ἢ γαστρός. ἀλλὰ δι᾽ οὔρων μὲν ὑπὸ τῶν λεπτυνόντων σφοδρῶς· διὰ γαστρὸς δὲ ὑπὸ τῶν ἑλκτικῶν τε καὶ ἀναστομωτικῶν. ὅσα μὲν οὖν κατὰ τὴν ἄνω γαστέρα, δι᾽ ἐμέτων· ὅσα δὲ κατὰ τὴν κάτω, δι᾽ ὑπαγωγῆς. ὅσα δὲ ὑπὸ τῷ δέρματι, διὰ τομῆς, ἢ καύσεως, ἢ φαρμάκων καυστικῶν. οὕτως δ᾽ ἐνίοτε καὶ ὅσα κατά τινα κοιλότητα φυσικὴν, ὡς ἐπὶ θώρακος. ἐν δὲ κεφαλαίῳ, τῶν μὲν ὅλῳ

ter naturam humor continetur, integra vacuatione curatur, ut in suppuratis. Immoderata vero repletio, cujusmodi est sanguinis in venis, immodica vacuatione curatur. Quemadmodum et his, quibus in ventre aut intestinis, aut arteria, aut pulmone pus vel sanguis continetur, integra vacuatio est necessaria. Caeterum cibus et potus plenior recensque sumptus vacuatione corrigitur. Quae vero in pulmone et thorace continentur, cum tussi rejiciuntur, sed medicamentis extenuata. At quae in jecore sunt, aut venis, aut arteriis, aut renibus, ea per urinas vel ventrem expelluntur. Sed quae per urinas rejiciuntur, vehementer extenuari debent; quae vero per ventrem, attrahentibus et aperientibus egent. Quae autem in superiore ventre continentur, vomitionibus, quae vero in inferiore, alvi subductione dejiciuntur. Sub cute autem collecta vel sectionem, vel candens ferrum, vel adurens medicamentum efflagitant. Ad eundem modum et quae in loco natura cavo, ut thorace, continentur. In summa autem, quicquid praeter naturam in

τῷ γένει παρὰ φύσιν ἔν τισι μέρεσι περιεχομένων σκοπὸς τῆς ἰάσεως ἄρσις ἐστίν· εἰ δ' ἀδύνατος γενέσθαι, μετάθεσις. ὅσα δὲ οὐχ ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν ἐστὶν, ἀλλὰ τῷ ποσῷ, σκοπὸς τούτων ἡ ἀποκένωσις. ἡ δ' εὕρεσις τῶν ἰασομένων αὐτὰ μέρος μέν τι κἀξ αὐτῆς λαμβάνεται τῆς διαθέσεως· ἡ πλείστη δὲ ἐκ τῶν πεπονθότων μορίων. ὅσα δὲ ἐν τῷ τετραχύνθαι παρὰ φύσιν ἔχει, τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἀντεισακτέον λειότητα· κατὰ μὲν οὖν ὀστοῦν ξύοντα, κατὰ δὲ τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἢ γλῶτταν ἐκλεαίνοντα δι' ὑγρῶν ἀδήκτων καὶ γλίσχρων. ὅσα δὲ τῷ λεῖα γενέσθαι παρὰ φύσιν ἔχει, τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἀντεισακτέον τραχύτητα διά τε φαρμάκων ἱκανῶς ῥυπτικῶν καὶ διὰ βραχείας στύψεως.

Κεφ. λδ'. Ὅσαι δὲ ἐμφράξεις ἢ στενοχωρίαι νοσήμασιν ἑτέροις ἕπονται, θεραπευτέον ἐκεῖνα πρότερον. δέδεικται δ' ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς, ὡς φλεγμοναῖς, καὶ σκίῤῥοις, καὶ οἰδήμασι, καὶ ξηρότησιν ἐνίοτε ἀμέτροις, ἔτι τε μοχθηροῖς σχήμασιν αὐτῶν τῶν περιεχόντων σωμάτων ἕπεται πολλάκις τὰ εἰρημένα, κα-

aliqua parte est, tollendum est, aut, si id assequi non possis, transponendum. Quae autem toto genere praeter naturam non sunt, sed quantitate delinquunt, evacuatione curanda sunt, cujus ratio cum ex ipso affectu, tum maxime ex affectis partibus invenitur. Exasperatas praeter naturam partes ad naturalem laevitatem aequalitatemque reducimus, ossa quidem radendo, arteriam autem et linguam humore lento morsu carente deliniendo. Laevigatae vero praeter naturam medicamentis, quae abunde detergeant et leviter adstringant, ad nativam asperitatem revocantur.

Cap. XXXIV. Obstructiones vero vel angustiae, quae morbis aliis succedunt, posterius curari debent. In opere autem de morborum differentiis ostendimus, supradictos affectus plerumque nasci ex inflammationibus, scirrhis, oedematis, et nonnunquam ex immodicis siccitatibus, pravisque continentium partium figuris, quem-

θάπερ καὶ ὄγκοις τισὶ τῶν πέριξ σωμάτων. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἄλληλα τῶν εἰρημένων ἐπιπλέκοιτό τινα, τὰς ἐνδείξεις ἕξει ποικίλας. [226] ἀρκέσει δ' ἐφ' ἑνὸς, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ποιήσασθαι τὸν λόγον· ἐπὶ πλέον γὰρ ὑπὲρ ἁπάντων ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς λέγεται γράμμασιν. ὑποκείσθω τοίνυν (485) ἐπιῤῥεῖν τινι μέρει πλῆθος αἵματος, ὡς διατείνεσθαι τὰ κατὰ τὸ μόριον ἀγγεῖα, μὴ τὰ μεγάλα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ σμικρὰ τὰ πρότερον ἐκφεύγοντα τὴν ὄψιν, ἐκ δὲ τοῦ πεπληρῶσθαι φαινόμενα νῦν, ὥσπερ γε ἐπ' ὀφθαλμῶν ὁρᾶται σαφῶς ἐνίοτε διὰ τὴν λευκότητα τοῦ χιτῶνος. εἰκὸς δὲ δήπου, καὶ ἄλλα τῶν μὴ ὁρωμένων ἀγγείων διατετάσθαι μεμεστωμένα, μηδέπω μηδ' αὐτὰ φαινόμενα διὰ τὴν σμικρότητα. καὶ δὴ κίνδυνος ἐκχυθῆναι τὸ διιδρούμενον ἐκ τῶν ἀγγείων εἰς τὰς μεταξὺ χώρας τὰς κενὰς, ἢ καὶ παρεκχεῖσθαι μικρὸν ἤδη. τοῦ τοιούτου πάθους ἡ ἴασις ἕξει μὲν δήπου σκοπὸν τὴν κένωσιν, ἢ, ἵνα σαφέστερον εἴπωμεν, ἀποκένωσιν. ἐπειδὴ τὸ πάθος ἦν ἐν τῷ πεπληρῶσθαι τὸ μόριον ἀμέτρως, ἀναγκαῖον δὴ, ἤτοι παλινδρο-

admodum et ex quibusdam circumftantibus tumoribus. Quod fi ex fupradictis quaedam inter fe copulentur, varias habebunt indicationes. De uno autem velut exemplo verba facere fatis fuerit, quando fufius de omnibus in libris de curandi ratione disputatum eft. Ponamus igitur, in partem aliquam fanguinis multitudinem fluere, ita ut in ea non folum majores, fed et minores venae distendantur, quae prius vifum effugiebant, nunc vero ob plenitudinem confpicuae funt (quod aliquando in oculis ob tunicae candorem manifefte cernitur). Verifimile eft, alia quoque vafa fenfum effugientia plenitudine distenta effe, non tamen ob exiguitatem apparere. Periculum itaque eft, ne, quod ex vafis exudat, ad inania fpatia intermedia effundatur, aut nonnihil jam fit effufum. Hic fane affectus vacuatione curatur, aut, ut clarius explicem, evacuatione Quoniam quidem affectus immoderata partis repletio erat, neceffario, quod fupervacuum

μῆσαν ἐκκενωθῆναι τὸ περιττὸν, ἢ δι᾽ αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος μορίου. παλινδρομήσει μὲν οὖν, ἢ ὠσθὲν, ἢ ἑλχθὲν, ἢ παραπεμφθὲν, ἢ κατά τινα τούτων, ἢ κατὰ πάντα. δι᾽ αὐτοῦ δὲ τοῦ πεπονθότος ἐκκενωθήσεται, τὸ μέν τι φανερῶς τε καὶ αἰσθητῶς, τὸ δὲ εἰς ἀτμοὺς λεπτυνθέν. εἰ μὲν οὖν εἴη τὸ σύμπαν σῶμα πληθωρικώτερον, οὐ χρὴ διὰ τοῦ πεπονθότος τόπου ἐκκενοῦν. εἰ μὲν γὰρ ἀμυχαῖς καὶ τομαῖς αἰσθητῶς ἐκκενώσομεν ὀδυνήσαντες, ἐπισπασόμεθα πλέον διὰ τὴν ὀδύνην. εἰ δὲ τοῖς θερμαίνουσι διαφορεῖν ἐπιχειρήσομεν, ἕλξομεν διὰ τὴν θερμότητα πλέον εἰς τὸ μέρος, ἢ διαφορήσομεν. εἰ δ᾽ αὖ βουλοίμεθα παλινδρομεῖν ἀναγκάζειν τὸ ἐπιῤῥυὲν, οὐκ ἂν δέξαιτο μεστὸν ὑπάρχον τὸ σῶμα. πρὸς ἄμφω τοίνυν ταῦτα χρὴ κενῶσαι τὸ ὅλον, ἢ ἀντισπάσαι γε πάντως εἰς ἄλλα χωρία τὸ ἐπιῤῥέον τῷ πεπονθότι· τοῦτο δὲ ἐργασάμενον ἀπωθεῖσθαι τοῦ μέρους πρότερον, ἢ διαφορεῖν ἐπιχειρεῖν. ἑτοιμοτέρα γὰρ ἡ κένωσις, ὅσῳ διὰ μειζόνων. ἀποκρουσόμεθα δ᾽ ἐκ τοῦ πεπον-

est, aut intro remeando, aut per ipsam affectam partem vacuabitur. Intro remeabit quidem, si repellatur, vel retrahatur, vel in propinquam partem mittatur, vel horum aliquo modo, vel omnibus. Quod autem per affectam partem vacuatur, aliquando quidem evidens est, sensuique pervium, aliquando vero in vapores resolvitur. Si igitur universum corpus plenius fuerit, per affectam partem vacuandum non est. Nam si manifeste scarificationibus et sectionibus vacuemus, dolorem excitabimus, proindeque fluxionem majorem advocabimus. Quod si calidis medicamentis digerere tentemus, plus in affectum locum ob calorem attrahemus, quam per halitum dissipari possit. At si retorquere, quod influxit, velimus, corpus plenum non excipiet. Duabus igitur his de causis totum corpus vacuare oportet, deinde in contrarium omnino, quod influit, revellere. Quo peracto, e parte prius repellere, quam per halitum digerere tentabimus. Nam eo facilior erit vacuatio, quo per majores et patentiores vias fiet. Ex affecto autem loco adstringenti-

θότος, εἰ στύφοιμέν τε καὶ ψύχοιμεν. ἀλλὰ καὶ τὰ κενωθέντα πρὸς ἑαυτὰ τὸ ἀποκρουόμενον ἕλξει· δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο διὰ τοῦ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λόγου. καὶ δὴ καὶ παραπέμψει τὰ ἀγγεῖα, τονωθέντα τοῖς στύφουσι φαρμάκοις. εἰ μὲν οὖν ἅπαν οὕτω παλινδρομήσει, εὖ ἂν ἔχοι· καταλειφθέντος δέ τινος ἐν τῷ μορίῳ, ἐχρῆν μὲν δήπου τεκμαίρεσθαι τοῦτο γλίσχρον ὑπάρχειν, ἢ παχὺ, καὶ διὰ τοῦτ' ἐσφηνῶσθαι δυσλύτως. δύναται δὲ καὶ μὴ τοιοῦτον ὂν εἰς τὰς μεταξὺ χώρας ἐκκεχύσθαι. τότ' οὖν ἥκειν ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὸ κενοῦν αὐτὸ διὰ τοῦ πεπονθότος, ἐπιθέντα τοῖς ὑπερκειμένοις ἀποκρουστικὰς τῶν ἐπιῤῥεόντων δυνάμεις. ἐκκενώσεις δὲ μάλιστα, εἰ κατὰ τὰς μεταξὺ χώρας τεκμαίροιο περιέχεσθαί τι δι' ἀμυχῶν τε ἅμα καὶ διὰ φαρμάκων διαφορητικῶν. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ διαφοροῦντα πάντα θερμὰ ταῖς δυνάμεσιν ὑπάρχει, τῆς δ' αὐτῆς ἐστι κράσεως ἔργον τὸ δάκνειν, ὅταν ἀμετρότερον ᾖ θερμὰ, φυλακτέον ἐν αὐτοῖς τὰ πάνυ θερμὰ, καὶ μάλιστα ἢν ἐπιπολῆς ᾖ τὸ

bus et refrigerantibus medicamentis repellemus. Quin et inanitae partes ad ſe, quod repellitur, attrahunt, ut in libro de facultatibus naturalibus demonſtratum eſt. Idem venae adſtringentibns remediis confirmatae retrudunt. Si igitur ad hunc modum totum intro recurrat, proſpere res cedet. Quod ſi quid relictum in particula ſit, conjiciendum est, id lentum aut craſſum eſſe, proindeque ita impactum, ut non facile elui poſſit. Quamquam fieri poteſt, ſi tale non exiſtat, ut in ſpatia intermedia refuſum ſit: quod qunm accidit, jam tempus ſuadet, per affectam partem vacuandum eſſe medicamentis, quae repellendae fluxionis facultatem habent, ſupra impoſitis. Vacuabimus autem, ſi quid in ſpatiis intermediis retentum eſſe ſuſpicio ſit, ſcarificationibus ſimul et medicamentis digerendi vi praeditis. Sed quum haec omnia facultate calida ſint, mordendi vi praedita, ſi modum excesſerint; vitanda ſunt vehementer calida, praeſertim ſi

πεπονθός. ὀδυνήσεται γὰρ οὐ σμικρῶς, ἢν ἅμα τε πεπόνθῃ καὶ δάκνηται, ὀδύνη τε πᾶσα παροξύνει τὰ ῥεύματα. τὸ μετρίως οὖν θερμὸν ἐπὶ τούτων ἀνώδυνον, ἔτι δὲ μᾶλλον, ἐὰν ὑγρὸν ὑπάρχῃ. καὶ μέντοι καὶ ἱκανόν ἐστιν διαφορῆσαι τὸ ἐπιπολῆς, εἰ καὶ μὴ σφοδρὸν εἴη τὸ διαφορητικον φάρμακον. εἰ δὲ τὰ μὲν ἐπιπολῆς ἀπαθῆ παντάπασιν ὑπάρχει, διὰ βάθους δ' εἴη τὸ κενώσεως δεόμενον, [227] ἐπιτεῖναί τε καὶ αυξῆσαι δεῖ τοῦ διαφορητικοῦ φαρμάκου τὴν θερμασίαν. κινδυνεύσει γὰρ ἐκλυθῆναι, πρὶν εἰς τὸ βάθος ἐξικέσθαι, οὐ μην οὐδ' ἀνιάσει τι τὰ ἐπιπολῆς, ὧν ψαύσει, διότι μὴ πέπονθεν. ὥστε καὶ νῦν ἐς ταὐτὸν ἄμφω συμβαίνει πρὸς τὴν τῶν θερμοτέρων τε ἅμα καὶ δριμυτέρων φαρμάκων χρῆσιν, τά τ' ἐπιπολῆς ἀνεχόμενα, καὶ τὰ διὰ βάθους δεόμενα. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἔνδειξιν ἐκ τοῦ μορίου τῆς θέσεως ἐλάβομεν. ἑξῆς δὲ σκοπῶμεν, εἰ λείπει τι προς την ιασιν· ἔοικε γαρ λείπειν οὐ μικρά. τῶν πεπονθοτων αυτῶν, ἐν οἷς ἐστι τὸ περιττὸν τοῦ

in superficie sit morbus; dolor enim non exiguus excitabitur, si una cum affectu mordeatur, et dolor omnis fluxionem proritat. Quod igitur ex his modice calfacit, dolorem non excitat; praesertim si cum eo conjuncta sit humiditas, idque digerere, quod in superficie est, abunde potest; etiamsi vehemens digerendi facultas ejusmodi medicamento non insit. At si in superficie pars affecta omnino non sit, sed in profundo, eaque vacuari desideret, intendendus ac augendus est digerentis medicamenti calor. Periculum enim est, ne, antequam ad profundum perveniat, resolvatur, neque tamen partes in superficie sitae contactae molestiam aliquam sentiunt, utpote quae affectae non sint. Quocirca nunc quoque ad calidiorum simul et acriorum medicamentorum usum haec duo contingunt, nempe ut partes, quae in superficie sunt, tolerent, et profundae egeant. Haec igitur ex affectae partis positura judicatio sumitur. Deinceps vero consideremus, an ad curationem aliquid dedit. Deesse enim non pauca videntur. Ex affectis sedibus, quae supervacuam

ῥεύματος, ἔνια μὲν ἀραιὰ καὶ χαῦνα καὶ μαλακὰ τὴν φύσιν ἐστὶν, ἔνια δὲ πυκνὰ καὶ πεπιλημένα καὶ σκληρά. τὰ μὲν οὖν πρότερα ῥαδίως ἐκκενοῦται. τὰ δ' ἕτερα δριμυτέρων δεῖται τῶν κενωσόντων αὐτὰ, καὶ προσέτι λεπτομερεστέρων. ἂν δὲ καὶ κατὰ συχνοῦ κεῖνται βάθους, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον. αὕτη σοι πάλιν ἔνδειξις ἑτέρα παρὰ τῆς οὐσίας τοῦ πεπονθότος. ἄλλη δ' ἀπὸ τῆς διαπλάσεως ἅμα καὶ θέσεως. ὑποκείσθω γὰρ, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐν ἥπατι τὴν προειρημένην εἶναι διάθεσιν, ἐν τοῖς στενοῖς πέρασι τῶν ἀγγείων ἐσφηνωμένων ὑγρῶν, ἤτοι γλίσχρων, ἢ παχέων, ἢ πολλῶν. ἆρ' οὐχ ἕτοιμον ἐδέσμασί τε καὶ πόμασι λεπτυντικοῖς τὸ πάχος μὲν πρῶτον ἅμα τῇ γλισχρότητι λεπτομερὲς ἐργάζεσθαι· δεύτερον δὲ, μὴ διὰ τῶν ἀοράτων καὶ στενῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' εὐρειῶν ὁδῶν ἐκκενῶσαι τὸ λυποῦν; εὐρύτεραι γάρ εἰσι κατὰ τὸ ἧπαρ αἱ φλέβες, ὥσπερ καὶ πλεῖσται· τελευτῶσι δ' αἱ μὲν ἐν τοῖς κυρτοῖς εἰς τὴν κοίλην, αἱ δ' ἐν τοῖς σιμοῖς ἐπὶ πύλας. ὥστ' ἤδη σοι ῥᾷστον, ἐν ὁποτέραις ἂν ὦσιν αἱ σφηνώσεις, ἐκκενοῦν ἑτοί-

fluxionem recipiunt, aliae rarae, fungosae ac molles natura sunt; aliae vero densae, compactae ac durae. Priores facile vacuantur; posteriores vero acriora remedia efflagitant, quaeque partium tenuitate praedita sint, eo quidem majore, quo altius delitescunt. Haec rursus altera sit indicatio, quae ab affectae partis substantia sumitur. Alia vero a conformatione simul et positura ducitur. Ponatur, exempli gratia, jecur ante dicto affectu laborare, in extremis venarum angustiis impactos esse humores lentos aut crassos, aut multos. Annon cibo et potu extenuante primum quidem crassitiem ac lentorem promptum est extenuare? postea vero, quod infestat, non per caecas et angustas vias solum, sed et latas evacuare? In jecore enim sunt venae et patentiores et plurimae; desinunt autem, quae in gibbis sunt, in cavam venam, quae vero in simis, in portam. Quocirca jam promptissimum tibi est, humores, in utrislibet sint farcti, va-

μως αυτὰς, ἕλκοντα μὲν εἰς τὴν γαστέρα διὰ τῶν ἑλκτικῶν τε καὶ ἀναστομωτικῶν, ὅσα τῶν ὑγρῶν ἐσφήνωται, κατὰ τὰς ἐν τοῖς σιμοῖς φλέβας, ἐπ᾿ οὖρα δὲ προτρέποντα διὰ τῆς κοίλης φλεβὸς, ὅσα κατὰ τὰς ταύτης φλέβας. ἑτέρα δὲ ἐπὶ ταῖς προειρημέναις ἔνδειξις ἀφ᾿ ἥπατος, ὡς ἀρχῆς φλεβῶν. ἐπεὶ γὰρ οὐχ ἑαυτὸ μόνον, ὥσπερ τὰ πλεῖστα μόρια τοῦ ζώου, διοικεῖν πέφυκεν, ἀλλ᾿ ἐπιπέμπει δύναμιν ταῖς φλεψὶ, κίνδυνός ἐστιν, ἐὰν ἐκλύσωμεν αὐτοῦ τὸν τόνον ἐπιβροχαῖς τε καὶ καταπλάσμασι χαλαστικοῖς, αὐτό τε πρῶτον ἀτονῆσαι περὶ την ἐνέργειαν, ἀτόνους τε συμπάσας ἐργάσασθαι τὰς φλέβας. ὅθεν ἐπιμιγνύναι χρὴ τῶν στυφόντων τι φαρμάκων ἐν ταῖς θεραπείαις αὐτοῦ. ἀλλ᾿ ἐπειδὴ διὰ βάθους ἐστὶ συχνοῦ, κίνδυνος ἐκλυθῆναι τὴν δύναμιν τοῦ στύφοντος, ἐὰν μη ποδηγῆται πρός τινος ἑτέρας οὐσίας λεπτομεροῦς, οἵα περ ἡ τῶν ἀρωμάτων ἐστί. κάλλιον δὲ, εἰ αὐτὸ τὸ στῦφον φάρμακον εὐθὺς εἴη καὶ ἀρωματῶδες· συμφύτους γαρ ἔχον δύο ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις ἰσχυ-

cuare; ad ventrem quidem trahendo, si in simarum venis impacti sint, medicamentis attrahendi vi praeditis, per cavam autem venam, si in ei proximis venis, ad urinas deducendo. Praeter has vero altera ab ipso jecore tanquam venarum principio sumitur indicatio. Quoniam enim jecur natura non se solum (quales sunt plurimae animantis partes) moderatur, sed et in venas vim suam transfundit, periculum est, si laxantibus tum perfusionibus tum cataplasmatis robur ejus resolvamus, ne ipsum in primis, deinde omnes ejus venas inefficaces ad obeundas suas actiones reddamus. Quocirca in ejus curatione non nihil adstringentium medicamentorum miscendum est. Sed quoniam in alto admodum corpore est situm, periculum est, ne adstringentis medicamenti facultas resolvatur, nisi ab aliqua materia tenuitate partium donata, qualis est odoramentorum, adducatur. Praestat autem, adstringens medicamentum statim ab ortu vim odoram habere; quod enim duas habet congenitas qualitates

ρότερον ἐνεργήσει. καὶ τοίνυν ἐκκενούσθω μὲν καὶ ἤδη τὸ παρὰ φύσιν εἰς τὸ μόριον ἐνεχθέν· ἐχέτω δὲ τὴν συμμετρίαν τῶν χυμῶν τὴν κατὰ φύσιν. ἐπισκεπτέον οὖν ἡμῖν ἐν τούτῳ, μήτι πρὸς τῆς τοῦ ῥεύματος ποιότητος ἠλλοιώθη τὴν κρᾶσιν, εἰ μὲν φλεγματικώτερον ἦν, ψυχθὲν, εἰ δὲ χολωδέστερον, θερμανθὲν, ἵνα καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν δυσκρασίαν ἰασάμενοι τελέως ὑγιὲς ἀποφάνωμεν. ἰασόμεθα δὲ τὴν ἐναντίαν ἀντεισάγοντες ποιότητα, καθάπερ ἐν ταῖς τῶν δυσκρασιῶν εἴρηται θεραπείαις, εἰς ὅσον ἕκαστον ἐγένετο θερμότερον, ψύχοντες εἰς τοσοῦτον. ὥστ᾽ ἐνταῦθα πάλιν ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι τὴν κατὰ φύσιν εὐκρασίαν αὐτοῦ. πῶς γὰρ ἂν εἰδείημεν, ὁπόσῳ τοῦ κατὰ φύσιν ἐστὶ ψυχρότερον ἢ θερμότερον, ἢ πότε [228] ψύχοντες παυσόμεθα, μὴ γινώσκοντες τὸ μέτρον τῆς κατὰ φύσιν θερμότητος; οὕτω δὲ καὶ εἰ τὸ ψυχρότερον γενόμενον θερμαίνομεν, μὴ γινώσκοντες τὸ μέτρον αὐτῆς τῆς κατὰ φύσιν ψυχρότητος, οὐχ οἷόν τε ἡμῖν οὔτ᾽ εὐπορῆσαι τοῦ θερμαίνοντος οἰκείως, οὔτε παύσασθαι θερμαίνοντας.

et facultates, efficacius eft. Itaque vacuetur, quod praeter naturam in partem jam fluxit, nativa vero humorum fymmetria convenientiaque fuperfit. Confiderandum et hic, an a fluxionis qualitate ejus partis temperatura mutata fit (si quidem pituitofa erat, refrigeratum; fin biliofa, calfactum jecur eft), ut, abfolute curata intemperie, fanitas reftituatur. Reftituemus autem contrariam qualitatem objicientes, ut in intemperaturarum curatione diximus, tantum unamquamque partem refrigerantes, quantum ejus calor excefferit. Quocirca rurfus hic necellario ejus nativa temperies cognofcenda eft. Nam quomodo fcire poterimus partis natura frigidioris aut calidioris exuperantiam, aut quando a refrigerando ceffandum fit, fi caloris nativi modum ignoremus? Eadem ratione, fi frigidiorem calfacientes ignoremus naturalis ejus frigoris modum. Itaque neque quod commode calfaciat, neque quando a calfaciendo ceffandum fit, invenire poterimus.

Κεφ. λε'. Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἴρηται, μεταβαίνειν ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὰ κατὰ τὸν ἀριθμὸν οὐ (486) κατὰ φύσιν ἔχοντα. διττῆς δὲ οὔσης αὐτῶν τῆς διαφορᾶς, οἷς μὲν ἐλλιπές τι μόριον, ἐργάζεσθαι τοῦτο σκοπὸς, ὑπηρετοῦντας δηλονότι τῇ φύσει, καθ' ὃν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται τρόπον. οἷς δ' αὖ περιττεύει, τοῦτ' ἐκκόπτειν αὐτὸ, ἤτοι διὰ σμίλης, ἢ διὰ πυρὸς, ἢ διὰ φαρμάκου καυστικοῦ. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα σχεδὸν δυνατόν ἐστιν ἰάσασθαι, γεννῆσαι δ' οὐχ ἅπαντα δυνατὸν, ὡς ἐν τῷ περὶ σπέρματος ἀποδέδεικται λόγῳ. τινὰ δὲ κἂν αὐτὰ μὴ δυνατὸν ᾖ γεννῆσαι, ποιῆσαι γοῦν ἀντ' αὐτῶν ἕτερόν τι δυνατὸν, ὡς ἐπὶ τοῦ ὀστοῦ τελέως ἐξαιρεθέντος οὐσίαν ἑτέραν ἐν τῇ κατ' αὐτὸ χώρᾳ, διαφέρουσαν ὀστοῦ τε καὶ σαρκός. ἔστι γὰρ ἡ γινομένη κατὰ τὴν χώραν αὐτοῦ καθάπερ τις σὰρξ πωροειδὴς, ἢ πῶρος σαρκοειδὴς, καὶ τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος ἐπὶ τὸ πωρωδέστερον μεθίσταται, κατ' ἀρχὰς σαρκοειδὴς μᾶλλον οὖσα. καθ' ὅ τι δ' αὖ μόριον ἀπολλύμενον οὔτε τὴν αὐτὴν οὐσίαν κατ' εἶδος, οὐθ' ὁμοίαν ἐργάσασθαι δυνάμεθα, τρίτος ἡμῖν σκοπὸς ἐξευρεῖν τινα κόσμον, ὡς

Cap. XXXV. Quoniam de his abunde disputavimus, ad ea, quae numero praeter naturam infunt, jam transeundum eft. Quorum quum duplex fit differentia, quibus pars aliqua deeft, hanc farcire ftudeamus, eo quem paulo ante diximus modo naturae famulantes. Quibus vero abundat, recidere vel fcalpro vel igni vel adurente medicamento. Haec igitur omnia fere fanefcunt, fed non omnia generantur; ut in libro de femine proditum eft. Quaedam autem non gignuntur, fed in eorum locum aliquid fubftituitur; ut, fi os omnino exemptum fit, altera materia, quae ab offe et carne differat, in ea ipfa parte regigni poteft, quae veluti caro quaedam callofa eft, aut callus carnofus, qui temporis proceffu in naturam magis callofam transit, initio ftatim potius carnem referens. In quacunque autem parte amiffa materia eft, quae nec eadem fpecie nec fimilis reftitui poteft, ornatum quendam tertius fcopus invenit,

ἐπὶ κολοβωμάτων. ἐπικοινωνεῖ δὲ δηλονότι τὸ γένος ὅλον τοῦτο τῷ κατὰ τὸ πηλίκον. ὅσον γὰρ αὐτοῦ περὶ τὸ κατὰ φύσιν ἐστὶν, ἐκείνῳ πλησιάζει. τὸ δ' ἐν τοῖς τῷ γένει παρὰ φύσιν ἀποκεχώρισται μόνον. ἐφ' οὗ πρῶτος μὲν σκοπὸς ἡ ἀφαίρεσις· εἰ δ' ἀδύνατος οὗτος, ἡ μετάθεσις δεύτερος, ὡς ἐπὶ τῶν ὑποχυμάτων. ὅσα δ' οὐχ ὅλοις μορίοις, ἀλλ' ἐν μέρεσι μορίων ἐλλείπει τε καὶ ὑπερβάλλει τοῦ κατὰ φύσιν, ἀνάθρεψις μὲν ἡ γένεσις ἐπὶ τῶν ἐλλειπόντων, ἀφαίρεσις δὲ ἡ καθαίρεσις ἐπὶ τῶν ὑπερβαλλόντων· ὅθεν οὔτε σκοπὸς ἐπ' αὐτῶν ἕτερος, οὔτ' ἰδέα φαρμάκων ἑτέρα κατὰ γένος. ἀλλ' ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἔτι γένος ἰτέον τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων, ὅπερ ἐπανορθωτικόν ἐστι τῶν παρὰ τὴν θέσιν ἐσφαλμένων σωμάτων, οἷον ἐξαρθρήματα καὶ ἔντερον ἐν ὀσχέῳ. γίνεται δὲ τὸ μὲν ἐκ βιαίας τάσεως ἢ ὤσεως· τὸ δὲ ἐξ ἀνευρύνσεως ἢ ῥήξεως τοῦ περιέχοντος· ὥστε καὶ ἡ ἴασις τῷ μὲν ἐξ ἀντιτάσεώς τε καὶ τῆς εἰς τοὐναντίον, εἰ παρήλλαξεν, ὤσεως, τῷ δὲ ἐκ τοῦ στεγανὸν

ut in mutilatis. Perspicuum autem est, genus hoc cum eo communitatem habere, quod ad magnitudinem pertinet. Quod enim ex eo secundum naturam est, magnitudini vicinum est. Solum autem dissidet, quum praeter naturam est. In quo genere primum quod abundat tollendum, aut, si assequi id nequeas, transponendum est, ut in suffusionibus. Quibus autem non integrae quidem partes, sed ex his portiones imminutae sunt vel auctae praeter modum, alere quidem ac generare, quae deficiunt; quae vero redundant, demere ac minuere reprimereque oportet. Unde neque alius in ipsis finis est, neque genere diversa remediorum forma. Sed ad reliquum salubrium causarum genus veniendum est, quod ea emendat, quae suo loco exciderunt, veluti ossa sedibus suis emota, et intestina in scrotum prolapsa. Illa quidem violenta tensione vel impulsione, haec dilatatione vel ruptura continentis membranae fiunt. Itaque curantur priora quidem adversae partis tensione et in adversam partem repulsione; posteriora vero, si continens mem-

Ed. Chart. II. [228. 229.] Ed. Baf. III. (486.)

ἐργάσασθαι τὸ περιέχον. ἐξ ὧν δ' ἄν τις μεθόδων τὰ κατὰ μέρος ἐξευρίσκῃ, διὰ τῆς θεραπευτικῆς πραγματείας δεδήλωται.

Κεφ. λϛ'. Ἑξῆς δ' εἴη λέγειν, ὅσα κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἀνεβαλλόμεθα. καλοῦσι δὲ αὐτὰ προφυλακτικά. τριττὴ δ' ἐστὶ καὶ τούτων ἥ γε κατὰ γένος διαφορά. πρώτη μὲν ὑγιαίνοντος ἀμέμπτως τοῦ ἀνθρώπου, δευτέρα δὲ ἡ μεμπτῶς, ἡ τρίτη δὲ νοσοῦντος. τὸ μὲν οὖν πρῶτον γένος ἐκ τῆς ὑγιεινῆς ἐστι [229] πραγματείας, διττὸν ὑπάρχον, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται· τὸ δεύτερον δὲ ἐκ τῆς προφυλακτικῆς· τὸ δὲ τρίτον ἐκ τῆς θεραπευτικῆς. ἐν χυμοῖς δὲ μάλιστα τὴν σύστασιν ἔχει σύμπαν τοῦτο τὸ γένος, οὓς οὔτε γλίσχρους εἶναι προσήκει, οὔτε παχεῖς, οὔτε ὑδατώδεις, οὔτε πολλούς, οὔτε ἐπὶ πλέον θερμοὺς, ἢ ψυχρούς, οὔτε δακνώδεις, οὔτε σηπεδονώδεις, οὔτε δηλητηρίους. αὐξηθέντες γὰρ αἴτιοι καθίστανται νοσημάτων. αὐξάνονται δὲ, ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἥπερ αὐτοὺς ἐγέννησε τὸ πρῶτον· ἔστι δὲ ὅτε συναλλοιοῦντες ἑαυτοῖς τοὺς κατὰ τὸ

brana cogatur ac firmetur; quae quemadmodum fieri debeant, in libris de curandi ratione explicatum est.

Cap. XXXVI. Deinceps autem de his differendum est, quae in priore fermone distulimus. Haec autem praecaventia dicimus. Quorum triplex est in genere differentia: una quidem hominis inculpata valetudine fruentis; altera, de qua conqueri liceat; tertia vero aegrotantis est. Primum autem genus, quod, ut ante diximus, duplex est, ad salubrium; secundum autem ad praecaventium; tertium vero ad curantium disputationem pertinet. Universum autem hoc genus in humoribus maxime consistit; quos nec lentos, nec crassos, nec multos, nec admodum calidos aut frigidos, nec mordaces, nec putres, nec pestilentes esse oportet. Aucti enim morbos gignunt. Augentur autem interdum quidem ab eadem causa, quae ab initio eos procreavit, aliquando vero a cibis corporis humores in suam naturam immutantibus.

σῶμα χυμούς. σκοπὸς δ' ἐστὶ καὶ ἐπὶ τούτων ὁ τῆς ἰάσεως διττὸς, ἡ ἀλλοίωσίς τε καὶ κένωσις. ἀλλοιοῦνται μὲν οὖν, ἤτοι πεττόμενοι πρὸς αὐτοῦ τοῦ σώματος, ἢ ὑπό τινων φαρμακωδῶν δυνάμεων, ἐν αἷς εἰσι καὶ αἱ θεραπεύουσαι τοὺς ἰοὺς τῶν ἰοβόλων ὀνομαζομένων ζώων, ἔτι τε τὰ δηλητήρια φάρμακα μεταβάλλουσαι. κενοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν θερμῶν ἱκανῶς φαρμάκων, καὶ καθάρσεων, καὶ κλυστήρων, καὶ ἱδρώτων, καὶ ἐμέτων. αὗται μὲν αὐτῶν αἱ κοιναὶ κενώσεις. ἴδιαι δὲ ἐκ τῶν τόπων, ἐν οἷς ἂν ἀθροισθῶσι, λαμβάνονται, καθάπερ ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς δεδήλωται, κατὰ τὸ τρίτον καὶ τέταρτον, καὶ μάλιστα περί τε κόπων ἡμῶν διεξιόντων, ὅσαι τε ἄλλαι τοιαῦται παράκεινται τοῖς κόποις διαθέσεις. ἐκκενοῦνται γὰρ ἑτοιμότερον, οἱ μὲν ἐν ταῖς πρώταις φλεψὶ διὰ γαστρός· οἱ δ' ἐν ταῖς καθ' ἧπαρ δι' οὔρων· οἱ δὲ καθ' ὅλην τὴν ἕξιν δι' ἱδρώτων· ὥσπερ γε καὶ οἱ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἤτοι δι' ὑπερώας, ἢ διὰ ῥινῶν, ἢ δι' ἀμφοτέρων· οἱ δ' ἐν ταῖς τοῦ θώρακος εὐρυ-

Horum autem curandorum duplex eſt ſcopus, nempe immutatio et evacuatio. Immutantur vel ab ipſo corpore eos concoquente, vel a quibusdam medicamentis, in quibus tum ea continentur, quae animalium venis medentur, Graeci ἰοβόλα vocant, tum quae exitialia pharmaca permutant. Evacuantur autem a medicamentis potenter calfacientibus, et purgationibus, clyſteribus, et ſudoribus, et vomitionibus. Atque hae ſunt communes eorum vacuationes. Propriae vero ex locis, in quibus acervantur, ſumuntur, quemadmodum in libris de ſanitate tuenda, praeſertim tertio et quarto docuimus: ubi de laſſitudinibus aliisque laſſitudini proximis affectibus disputavimus. Promptius enim primarum venarum excrementa per ventrem, jecoris vero per urinas expelluntur, et per ſudores, qui in toto corporis habitu continentur; quemadmodum per palatum, aut nares, aut utrumque, quae caput occupant; et quae in latis thora-

χωρίαις διὰ φάρυγγος ἅμα καὶ βηχός· οἱ δὲ κατὰ νεφροὺς ἢ κύστιν δι' οὔρων. ἀντισπάσεως δὲ κοινὴ συμπάντων τῶν μερῶν ἔνδειξις ἐπὶ τὰ ποῤῥωτάτω, παροχετεύσεως δὲ ἐπὶ τὰ πλησίον. ἅπαντα δ' οὖν, ὅσα θεραπεύει τὰς τοιαύτας διαθέσεις, ὑγιεινὰ προσαγορεύομεν αἴτια, καθάπερ νοσερὰ τὰ προσαύξοντα, καὶ οὐδέτερα τὰ μήτε βλάπτοντα, μήτε ὠφελοῦντα. δύναιτο δ' ἄν τις αὐτὰ μηδ' αἴτια προσαγορεύειν ὅλως, οἷοί πέρ εἰσιν οἱ πολλοὶ τῶν σοφιστῶν, ἀμελοῦντες μὲν αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐξευρίσκειν τὴν διαφορὰν, ἐν δὲ τοῖς ὀνόμασι τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου διατρίβοντες. εἴρηται δ' ἐπὶ πλέον ἐν ἑτέροις πρὸς αὐτούς. τὸ μὲν δὴ προφυλακτικὸν τῆς τέχνης τοιόνδε.

Κεφ. λζ'. Τὸ δ' ἀναληπτικόν τε καὶ ἀναθρεπτικὸν ἐπὶ τῶν ἀνακομιζομένων ἐκ νόσου καὶ γερόντων. ὁποία δέ τίς ἐστι καὶ ἡ τούτων διάθεσις, ὑπὸ τίνων τε μάλιστα αἰτίων εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανέρχεται, τελεώτατα μὲν ἐν

cis fpatiis funt, per guttur una cum tuffi rejiciuntur; quae vero in renibus vel vefica refident, per urinas. Revellendi autem ad longinquiffima communis eft omnium partium indicatio, quemadmodum derivandi ad propinqua. Quaecunque vero ejusmodi affectiones curant, falubres caufae dicuntur, quemadmodum morbofae, quae has adaugent, et neutrae, quae neque laedunt, neque juvant. Poffet autem quispiam ne quidem caufas omnino appellare, quales multi fophiftae funt, qui rerum differentias contemnunt, plurimum vero temporis in nominibus conterunt; adverfus quos in aliis operibus plurima fcripfimus. Haec igitur eft artis pars, quae prophylactice dicitur.

Cap. XXXVII. Convalefcentibus autem ex morbo ac fenibus ea debetur victus ratio, quae Graecis analeptice et anathreptice dicitur, hoc eft inftauratrix et altrix. Qualis vero fit eorum affectio, et quibus potiffimum caufis ad naturalem ftatum revocentur, in libris

τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασι δεδήλωται· διὰ κεφαλαίων δ' ἂν ῥηθείη καὶ νῦν. ἡ μὲν οὖν διάθεσίς ἐστι τοιάδε. χρηστὸν μὲν, ἀλλ' ὀλίγον τὸ αἷμα, καὶ σὺν αὐτῷ τό τε ζωτικὸν ὀνομαζόμενον πνεῦμα, καὶ τὸ ψυχικόν. αὐτὰ δὲ τὰ στερεὰ μόρια ξηρότερα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν ἀῤῥωστότεραι, καὶ διὰ ταύτας ὅλον τὸ σῶμα ψυχρότερον. αἴτια δ' ὑγιεινὰ, τὰ τὴν εἰρημένην ἐπανορθούμενα διάθεσιν ἑνὶ μὲν κεφαλαίῳ περιλαβεῖν, ὅσα ταχεῖαν μὲν καὶ ἀσφαλῆ θρέψιν ἐργάζεται· κατὰ μέρος δὲ, ἐν ταῖς συμμέτροις κινήσεσι, καὶ σιτίοις, καὶ πόμασι, καὶ ὕπνοις. εἰσὶ δὲ ὗλαι τῶν μὲν κινήσεων αἱ αἰῶραι, καὶ περίπατοι, καὶ τρίψεις, καὶ λουτρά. καὶ εἰ [230] πολὺ βελτίους ἐπὶ τούτοις γίνοιντο, καὶ τῶν συνήθων ἔργων ἐπ' ὀλίγον ἁπτέσθωσαν. τῶν δὲ σιτίων κατ' ἀρχὰς μὲν ὑγραὶ, καὶ εὔπεπτοι, καὶ μὴ ψυχραὶ, προϊόντων δὲ καὶ αἱ τροφιμώτεραι. πόμα δὲ ἐπιτήδειον οἶνος, ἡλικίᾳ μὲν σύμμετρος, ἰδέᾳ δὲ καθαρός τε καὶ διαυγὴς, ἤτοι λευκὸς, ἢ ὑπόξανθος, ὀσμῇ ἡδὺς, μέτριος ἐν τῷ γεύσασθαι, μήθ' ὑδατώδης τὸ πᾶν,

de curandi ratione late ac diffuse disputatum est; in hoc autem opere summatim docebimus. Ejusmodi igitur est haec affectio. Probus quidem sanguis est, sed paucus, cum quo et spiritus vitalis, ut vocant, et animalis. Solidae quoque partes sicciores, unde et earum vires imbecilliores, ob quas universum corpus frigidius existit. Salubres autem causae commemoratam affectionem emendant, quae, ut summatim dicam, celeriter ac tuto corpus alunt; particulatim vero moderatus motus, cibus, potus et somnus. Motuum vero materia gestationes sunt, ambulationes, frictiones, et balneae. Quod si ex his multo melius habeant, quotidiana opera paulatim tractent. Cibos autem interdum quidem humidos coctuque faciles et minime frigidos sumant, temporis vero progressu et eos, qui uberius alant. Commode vero in potu vinum datur, aetate quidem medium, forma vero purum ac pellucidum, sive id album sit, sive subflavum, odore jucundum, quod gustu nec aquam omnino, nec

μήτε τινὰ σφοδρὰν ἐνδεικνύμενος ποιότητα, μήτ᾽ οὖν στρυφνότητα, μήτε δριμύτητα, μήτε πικρότητα. λέγεται δ᾽, ὡς ἀρτίως εἶπον, ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς ἐπὶ πλεῖστον ὑπὲρ αὐτῶν· νυνὶ γὰρ οὐ διελθεῖν ἅπαντα τὰ κατὰ μέρος ἡμῖν πρόκειται, μόνον δ᾽ ἀναμνῆσαι τῶν κεφαλαίων, ὧν ἐν ἑτέραις πραγματείαις ἐποιησάμεθα τὴν διέξοδον, ἃς προσγράψας, ὁπόσαι τέ εἰσι καὶ ποῖαι, καταπαύσω τὸν λόγον ἐνταῦθα. [κατάλογος.] εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρόσθεν, ὡς ἔστιν ἓν ἄλλο βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ συστάσεως τῆς ἰατρικῆς τέχνης διερχόμεθα. προηγεῖται δ᾽ αὐτοῦ τὰ πρότερα δύο περὶ τεχνῶν συστάσεως. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἅμα τῷ νῦν περανθέντι χωρὶς τῶν κατὰ διέξοδόν ἐστι πραγματειῶν· ἐκεῖναι δὲ τήνδε τὴν τάξιν ἔχουσι. περὶ μὲν οὖν τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων ἓν βιβλίον ἐστίν. ἑξῆς δ᾽ αὐτῷ τρία περὶ κράσεων. ὧν τὰ μὲν δύο περὶ τῶν ἐν τοῖς ζώοις ἐστὶ κράσεων, τὸ τρίτον δὲ ὑπὲρ τῶν ἐν τοῖς φαρμάκοις. διὸ καὶ τὴν περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως πραγματείαν οὐχ οἷόν τε κατανοῆσαι καλῶς ἄνευ τοῦ τὸ τρίτον

vehementem aliquam qualitatem referat. Itaque nec dulce ſit, nec acre, nec amarum. De his autem, ut modo dicebam, in libris de curandi ratione fuſiſſime eſt disputatum. Nunc enim in ſingula percurrere non ſtatuimus, ſed tantum eorum, quae in aliis operibus fuſe disputata ſunt, capita commemorare; quorum ubi numerum et qualitatem recenſuero, huic libro finem imponam. Ante autem diximus, alterum eſſe librum, in quo de conſtitutione artis medicae diſſeruimus; quem duo priores de artium conſtitutione praecedunt, verum hi quidem una cum hoc, quem nunc abſolvimus, in eorum ordine, quos fuſe lateque tractavimus, numerandi non ſunt. Illi vero hunc habent ordinem. De elementis juxta Hippocratis ſententiam liber unus, quem tres de temperamentis ſequuntur; quorum duo priores de animantium, tertius vero de medicamentorum temperamentis tractat. Eam ob rem opus de ſimplicium medicamentorum facultatibus probe intelligi non poteſt, niſi

ἀκριβῶς ἀναγνῶναι περὶ κράσεων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο βιβλίον μικρὸν, ἑπόμενον τοῖς (487) πρώτοις δύο περὶ κράσεων, τὸ περὶ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας ἐπιγραφόμενον· ὁμοίως δ' αὐτῷ καὶ ἄλλα δύο μικρὰ, τὸ μὲν περὶ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος, τὸ δὲ περὶ εὐεξίας. τρίβιβλος δ' ἄλλη πραγματεία ἡ περὶ φυσικῶν δυνάμεών ἐστιν· ἣν εἴτε μετὰ τὰ δύο περὶ κράσεων, εἴτε μετὰ τὸ περὶ στοιχείων ἀναγινώσκειν τις ἐθέλοι, δύναιτ' ἂν ἔσεσθαι. μετὰ δὲ ταύτην ἐν πλείοσι πραγματείαις ὑπὲρ τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν διέξιμεν. ἐπεὶ δὲ εἰς τὰς ἀποδείξεις αὐτῶν οὐ σμικρὸν ὄφελός ἐστι τὰ διὰ τῶν ἀνατομῶν φαινόμενα, πρώταις ἐκείναις ἐγγυμνάσασθαι προσήκει. ἔστι δὲ χρησιμωτάτη μὲν αὐτῶν ἡ τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων. ἄλλαι δέ τινες ἐπ' αὐταῖς πλείους, ἐν δυοῖν μὲν περὶ ἀνατομικῆς διαφωνίας, ἐν ἑνὶ δὲ περὶ τῆς τῶν τεθνεώτων ἀνατομῆς· οἷς ἐφεξῆς δύο περὶ τῆς ἐπὶ τῶν ζώντων. ἐν ἄλλοις δέ τισι κατὰ μέρος, ὅσα τοῖς εἰσαγομένοις ἐποιησάμεθα, τὰ περὶ ὀστῶν, καὶ ἡ τῶν μυῶν ἀνατομὴ, καὶ ἡ τῶν νεύρων,

tertio de temperamentis accurate cognito. Alius autem liber exiguus, cui titulus eſt de inaequali intemperie, duos priores de elementis ſequitur. Cui ſimiliter alii duo parvi ſuccedunt: quorum alter de optima corporis conſtitutione, alter de bono habitu inſcribitur. Sequitur aliud opus, quod tres libros complectitur, de naturalibus facultatibus: quod, ſi lubet, aut poſt duos de temperamentis, aut poſt librum de elementis legere poteris. Poſt hunc vero in pluribus libris de functionibus animae diſſeruimus. Quoniam autem ad eas demonſtrandas non parum conferunt ea, quae ex corporum diſſectionibus nobis apparent, prius in illis te exercere oportet: quorum maxime utilis eſt liber, qui de anatomicis adminiſtrationibus inſcribitur. Praeter hos autem plures alii ſunt, quorum duo de diſſectionis diſſenſione, unus vero de mortuorum diſſectione; quos ordine ſequuntur duo de viventium diſſectione. In aliis vero quibusdam ſpeciatim ad initiatos de oſſibus conſcripſimus; in quo

καὶ ἡ τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν, καί τινα τοιαῦτα ἕτερα. τῶν τοιούτων δ' ἐστὶ, καὶ εἰ κατὰ φύσιν τὸ ἐν ἀρτηρίαις αἷμα. τὰ δὲ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἀποδεικνύντα, δύο μέν εἰσι περὶ μυῶν κινήσεων, τρία δὲ περὶ θώρακος καὶ πνεύμονος κινήσεως, οἷς ἐφεξῆς ὑπὲρ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων, οἷς ἕπεται τὰ περὶ φωνῆς. ὑπὲρ ἡγεμονικοῦ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅσα περὶ φυσικῶν ἢ ψυχικῶν ἐνεργειῶν ζητεῖται, διὰ πολυβίβλου πραγματείας ἐδηλώσαμεν, ἣν περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπιγράφομεν. ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ τῆς θεωρίας καὶ τὰ περὶ σπέρματος ἰδίᾳ γεγραμμένα, καὶ προσέτι τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς, οἷς ἅπασιν ἡ περὶ χρείας μορίων ἕπεται πραγματεία. εἰς δὲ τὰς διαγνώσεις τῶν νοσημάτων ἥ τε περὶ τῶν πεπονθότων τόπων καὶ ἡ περὶ σφυγμῶν πραγματεία χρήσιμος ὑπάρχει, ακθ' ἣν καὶ τὰς προγνώσεις διδάσκομεν. ἡγεῖται δὲ τῆς περὶ σφυγμῶν δύο βιβλία, τὸ περὶ χρείας ἀναπνοῆς,

genere muſculorum, nervorum, arteriarum et venarum diſſectio, et alia id genus habentur. Et liber, cui titulus eſt, an ſanguis natura in arteriis continetur. Eorum vero, qui partium actiones produnt, duo quidem ſunt de muſculorum, tres vero de thoracis et pulmonis motu: quibus deinceps ſuccedit liber de reſpirationis cauſis; poſt hunc liber de voce. De animae principatu, ac aliis omnibus, quae naturae et animae actiones requirunt ac ſcrutantur, in opere de Hippocratis et Platonis placitis (quod ex multis libris conſtat) tractavimus. In eodem contemplationis genere ſunt libri de ſemine, quos ſeorſum ſcripſimus. Item de corporum diſſectione Hippocratis: quibus omnibus ſuccedit opus de uſu partium. Ad morborum autem cognitionem liber de locis affectis confert, et de pulſibus; in quo et de praenotione docemus. Librum vero de pulſibus alii duo praecedunt, unus quidem de reſpirationis, alter de pulſuum uſu.

καὶ τὸ περὶ χρείας σφυγμῶν. αὕτη δὲ ἡ περὶ τῶν σφυγμῶν πραγματεία εἰς τέτταρα μέρη νενέμηται· πρῶτον μὲν τὸ περὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τῆς διαγνώσεως, [231] καὶ τρίτον τὸ περὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτίων, καὶ τέταρτον περὶ τῆς διὰ τῶν σφυγμῶν προγνώσεως. ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ καὶ τὸ τοῖς εἰσαγομένοις περὶ τῶν σφυγμῶν γεγραμμένον. ἐννοῶ δὲ καὶ ἄλλο τι ποιῆσαι βιβλίον ἓν οἷον ἐπιτομὴν ἁπάντων, ὅπερ ἤτοι τέχνην περὶ σφυγμῶν, ἢ σύνοψιν ἐπιγράψω. χρήσιμον δὲ εἰς τὴν τοιαύτην θεωρίαν ἐστὶ, καὶ δι' ὧν ἐξηγοῦμαί τε ἅμα καὶ κρίνω τὸ περὶ σφυγμῶν Ἀρχιγένους βιβλίον. εἰς δὲ τὰς προγνώσεις χρησιμωτάτη μάλιστά ἐστιν ἡ περὶ κρίσεων πραγματεία· προηγεῖται δ' αὐτῆς ἡ περὶ τῶν κρισίμων. ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ δυσπνοίας πρός διάγνωσίν τε τῆς παρούσης διαθέσεως καὶ πρόγνωσιν τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν ἢ κακῶν περὶ τὸν κάμνοντα χρήσιμος ὑπάρχει. ταῦτά τε οὖν ἅπαντα, καὶ σὺν αὐτοῖς ἔνια μονόβιβλά ἐστι γινώσκεσθαι χρήσιμα, καθάπερ τὸ περὶ τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων,

Liber autem de pulfibus in quatuor distribuitur: unum quidem de eorum differentiis, alterum autem de cognitione, tertium de eorum caufis, et quartum de ea quae ex pulfibus fumitur praenotione. In hoc genere eft liber ad initiatos, qui de pulfibus infcribitur. Alium vero librum velut omnium horum compendium fcribere in animo eft, quem vel artem de pulfibus vel compendium infcribam. Ad hanc autem contemplationem conferunt, quae in librum Archigenis de pulfibus enarramus ac interpretamur. Maxime vero ad praenotiones conducit commentatio de judiciis; quam liber de diebus judicariis praecedit. Sed et de fpirandi difficultate opus tum ad praefentis affectus cognitionem, tum ad praenofcendum tam bonum quam malum morbi fucceffum eft utile. Omnium igitur horum nonnullorumque aliorum fingularium librorum cognitio utilis eft; cujusmodi eft de

καὶ τὸ περὶ τῆς ἰατρικῆς ἐμπειρίας, καὶ τὸ περὶ τῆς λεπτυνούσης διαίτης, ἔτι τε τὸ περὶ τῆς φλεβοτομίας πρὸς Ἐρασίστρατον, καὶ τὸ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ περὶ πλήθους, ἕτερά τέ τινα τοιαῦτα. πάντων δὲ ἀναγκαιότερα πρὸς τὴν θεραπευτικὴν μέθοδόν ἐστιν τό τε περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς, καὶ τὸ περὶ τῆς τῶν συμπτωμάτων, καὶ τρίτον ἐπ᾿ αὐτοῖς, ἐν ᾧ τὰς αἰτίας τῶν νόσων διέξιμεν, ἐφ᾿ οἷς ἄλλα τρία, ἐν οἷς τὰς ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν αἰτίας ἐξηγούμεθα, τά τε περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεώς ἐστιν, ὧν ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα, καὶ τὰ περὶ συνθέσεως φαρμάκων, οἷς τὰ τῆς θεραπευτικῆς ἕπεται μεθόδου γεγραμμένης ἡμῖν ἰδίᾳ, καὶ τῆς τῶν ὑγιεινῶν πραγματείας. ὅτι δὲ καὶ πρὸ ἁπάντων τούτων ἐγγεγυμνάσθαι χρὴ τῇ περὶ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ τὸν μέλλοντα λογικῶς μεταχειρίζεσθαι τὴν τέχνην, ἐν τῷ περὶ τῆς ἀρίστης αἱρέσεως ἐπιδέδεικται γράμματι. περὶ δὲ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων τε καὶ ὑπομνημάτων ὧν ἐγράψαμεν, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι διεξέρχεσθαι νῦν, ὑπὲρ ἁπάν-

cauſis evidentibus, de medica experientia, de extenuante victu, et de venarum ſectione ad Eraſiſtratum, et de tumoribus praeter naturam; ſimiliter autem et de plenitudine et id genus alii. Ad curandi autem rationem omnium maxime neceſſarii ſunt de morborum et ſymptomatum differentiis libri tres, in quibus morborum cauſae tractantur. Praeter hos alii tres ſunt, in quibus explicantur ſymptomatum cauſae. Sunt et de ſimplicium medicamentorum facultatibus libri, de quibus ante meminimus, et de medicamentorum compoſitione, quibus libri de curandi ratione ſuccedunt. Seorſum autem de valetudine tuenda opus ſcripſimus. Quod vero ante hos omnes exerceri in opere de demonſtratione eum oporteat, qui artem cum ratione tractaturus ſit, in libro de optima ſecta declaratum eſt. Reliquos autem libros ac commentarios a nobis conſcriptos nunc percurrere

Ed. Chart. II. [231.] Ed. Baſ. III. (487.)

των γε μέλλοντας ἐρεῖν ἑτέρωθι, καθ' ἓν ἴσως ἢ δύο βιβλία τὴν ἐπιγραφὴν ἔξοντα, Γαληνοῦ περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων.

neceſſarium non eſt, quum de hisce omnibus alibi ſimus tractaturi in uno atque forte altero libro, quem ita inſcribemus, Galeni de propriis libris.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ed. Chart. III. [1.] Ed. Bas. I. (46.)

Κεφ. α'. Ἐπειδὴ τὸ στοιχεῖον ἐλάχιστόν ἐστι μόριον, οὗπερ ἂν ᾖ στοιχεῖον, ἐλάχιστον δὲ οὐ ταὐτὸν αἰσθήσει τε φαίνεται καὶ ὄντως ἐστί· πολλὰ γὰρ ὑπὸ σμικρότητος ἐκφεύγει τὴν αἴσθησιν· εὔδηλον, ὡς οὐκ ἂν εἴη τῶν φύσει τε καὶ ὄντως ἑκάστου πράγματος στοιχείων ἡ αἴσθησις κριτήριον. εἰ γοῦν ἐθελήσεις ἰὸν καὶ καδμίαν, καὶ λιθάργυρον, καὶ μίσυ, τρίψας ἀκριβῶς ὁμοῦ πάντα, καὶ χνοώδη ποιήσας, ἐπιτρέπειν αἰσθήσει τὴν διάγνωσιν, ἓν εἶναί σοι τὰ πάντα δόξει. κἂν εἰ μὴ τέτταρα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ

GALENI DE ELEMENTIS EX HIPPOCRATE LIBER PRIMVS.

Cap. I. Quum elementum minima sit rei particula, cujuscunque fuerit elementum; minimum autem non idem sensui et appareat, et revera sit; multa siquidem prae tenuitate sensum effugiunt: liquet, sensum eorum minime fore judicem, quae et natura, et vere sunt rei uniuscujusque elementa. Nam si aeruginem, cadmiam, spumam argenti, et misy, simul omnia plane triveris et in pulverem redegeris, et mox sensui discernenda commiseris: tibi profecto ea universa unum esse videbuntur. Nec modo haec quatuor, verum et alia longe etiam plura,

πολλῷ πλείω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναμίξεις ἀλλήλοις, ἓν εἶναί σοι καὶ ταῦτα φανεῖται πάντα, καί τοί γε οὐχ ἓν ὄντα. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ Ἱπποκράτης ἐπισκεπτόμενος ἀνθρώπου φύσεως στοιχεῖα, τῶν μὲν, ὡς πρὸς τὴν αἴσθησιν ἁπλουστάτων τε καὶ πρώτων, καταφρονεῖ, τὰ δὲ ὄντως τε καὶ φύσει ζητεῖ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡ χρεία τούτων εἰς τὰς ἰάσεις οὐδὲν ἧττόν ἐστι τῶν πρὸς τὴν αἴσθησιν, ὡς ἐν ἑτέροις ἐπιδέδεικται. καὶ φαίνεσθαι μὲν στοιχείοις τοῖς αἰσθητοῖς τούτοις συγχωρήσειεν ἄν τις, εἶναι δὲ οὐ συγχωρήσειεν. οὐ γὰρ δὴ τὸ φαινόμενον ἁπλούστατόν τε καὶ πρῶτον μόριον, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν φύσιν ὑπάρχον τοιοῦτο στοιχεῖον ὄντως ἐστίν. ὡς εἴ γε τὸ φαινόμενον ἐλάχιστόν τε καὶ πρῶτον μόριον ἑκάστου, τοῦτο φήσομεν εἶναι τὸ φύσει στοιχεῖον, ἄλλα μὲν τοῖς ἀετοῖς, καὶ Λυγκεῖ, [2] καὶ εἴ τις ἕτερος ἄνθρωπος ἢ ζῶον ἄλλο ὀξυωπέστατόν ἐστιν, ἄλλα δὲ ἡμῶν ἑκάστῳ φανεῖται τὰ στοιχεῖα. μὴ τοίνυν οὕτως, ἀλλὰ τὰ πρῶτά τε

fi eadem tamen ratione omnia invicem commifceas, tibi unum effe videbuntur, quantumlibet unum minime fint. Quamobrem et Hippocrates, quum ejuscemodi humanae naturae elementa confideranda inftituiffet, neglectis his, quae prima fenfus judicio fimpliciffimaque habentur, illa ftatim, quae vere et fecundum naturam talia funt, investiganda propofuit: quippe quum ea (ut alibi a nobis monftratum eft) curandis morbis nihilo minus ufui fint, quam haec, quae fenfui hujuscemodi apparent. Itaque concefferit fortaffe quispiam, haec fenfilia videri elementa, exiftere vero, non item. Neque enim, fi quippiam vifum fuerit prima rei cujusvis fimpliciffimaque particula, illud ftatim eft etiam verum elementum, fed quod ex ipfa rerum natura habet, ut tale fit. Quoniam, id fi ftatuerimus, vel natura effe elementum, quod cujusque rei minima videatur atque fimpliciffima particula, alia nimirum aquilae, et lynci, aut fi quis homo fit alterumve quodpiam animal, quod vifus acumine maxime praeftet, et alia nobis ipfis videbuntur elementa. Ne igitur fic agamus, fed ea inquiramus (si naturae aut

καὶ ἁπλούστατα τῇ φύσει, καὶ μηκέτ' εἰς ἄλλα διαλυθῆναι δυνάμενα ζητῶμεν, εἰ μέλλοιμεν ἢ ἀνθρώπου φύσεως, ἢ τινος ἄλλου τῶν ὄντων ἐπιστήμην ἀκριβῆ λήψεσθαι.

Κεφ. β'. Τίς οὖν ἐστι τῆς τούτων εὑρέσεως ἡ μέθοδος; ἐμοὶ μὲν οὐκ ἄλλη τις, ἢ ἣν Ἱπποκράτης εἰσηγήσατο, δοκεῖ. χρὴ γὰρ διελέσθαι, πρῶτον μὲν, εἰ ἕν τι τὴν ἰδέαν ἐστὶ τὸ στοιχεῖον, ἢ πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ ἀνόμοια. δεύτερον δὲ, εἰ πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ ἀνόμοια, πόσα τε, καὶ τίνα, καὶ ὁποῖα ταῦτά ἐστι, καὶ ὅπως ἔχοντα τῆς πρὸς ἄλληλα κοινωνίας. ὅτι μὲν οὖν οὐχ ἕν ἐστι τὸ πρῶτον στοιχεῖον, ἐξ οὗ τό τε ἡμέτερον σῶμα, καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων γέγονεν, ἐκ τῶνδε δείκνυσιν ὁ Ἱπποκράτης. αὐτὴν γὰρ ἄμεινον εἶναι δοκεῖ παραθέμενον αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν οὕτως ἐξηγήσασθαι. Ἐγὼ δέ φημι, εἰ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτε ἂν ἤλγεεν· οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ὑφ' ὅτου ἀλγήσειεν, ἓν ἐών. Κάλλιστά μοι φαίνεται καὶ διὰ βραχυτάτης λέξεως

humanae, aut cujusvis alterius rei exactam ſcientiam aſſequi voluerimus), quae natura prima et ſimpliciſſima ſunt, quaeque in alia non amplius diſſolvi poſſunt.

Cap. II. Quaenam igitur eſt inventionis horum methodus? Nulla, ut quidem mea fert ſententia, praeter eam, quae ab Hippocrate eſt inſtituta; nempe ut primum ſit disquirendum, an elementum unum quippiam ſpecie ſit, vel plura potius, varia et ſibi invicem diſſimilia. Quod ſi non eſſe unum, ſed multa variaque et diſſimilia viſum fuerit, quaerendum erit ſecundo loco, quot illa ſint, et quae, et qualia, et quam tandem inter ſe habeant communionem. Quod igitur primum id elementum, ex quo tum noſtrum, tum aliorum omnium corpora conſtant, nequaquam ſit unum, ex his monſtrat Hippocrates: et melius forſitan ſit illius dictionem primum adſcribere, ac ita mox illam exponere. Ego autem ſtatuo, quod, ſi homo eſſet unum, neutiquam doleret; neque enim, ſi unum foret, eſſet ex quo doleret. Praeſtantiſſime pariter (mea quidem ſententia) ac bre-

ἅμα τὸ ἐπικαιρότατον αὐτοῦ τῆς ἀποδείξεως εἰπεῖν, ὑπὲρ τοῦ μὴ δύνασθαι τὸ στοιχεῖον ἓν εἶναι τὴν ἰδέαν τε καὶ δύναμιν. ὅτι μὲν γὰρ ἓν τῷ ἀριθμῷ λέγειν εἶναι τὸ ὂν ἐσχάτης ἀτοπίας ἐστὶ, καὶ ὄντως ἀνθρώπου μηδενὸς τῶν ἐναργῶν πεφροντικότος, ἄντικρυς δῆλον. ἰδέᾳ δὲ καὶ δυνάμει δύναιτ' ἄν τις ἓν εἶναι λέγειν τὰ πάντα, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρόν τε καὶ Δημόκριτον τὰς ἀτόμους. ἐκ ταὐτοῦ δέ εἰσιν αὐτοῖς χοροῦ καὶ οἱ ἐλάχιστα καὶ ἄναρμα καὶ ἀμερῆ τιθέμενοι στοιχεῖα. πρὸς τοὺς τοιούτους οὖν ἅπαντας ὁ Ἱπποκράτης κοινὴν ἀντιλογίαν ποιούμενος ἀποδείκνυσιν, οὐχ ἓν εἶναι τὴν ἰδέαν τε καὶ τὴν δύναμιν τὸ στοιχεῖον, οὐδὲ μνημονεύσας ἐκείνων, οἳ καὶ τῷ ἀριθμῷ τὸ ὂν ἓν εἶναί φασιν, ὡς ἐμπλήκτων τελέως. ἴδωμεν οὖν, εἰ ὀρθῶς συνελογίσατο καὶ δεόντως ἀντεῖπε τοῖς ἓν εἶναι τῇ φύσει τὸ στοιχεῖον ὑποτιθεμένοις, εἴτ' οὖν

vissime universae suae demonstrationis momentum exposuit, qua demonstrandum erat, fieri non posse, ut elementum sit specie et potestate unum. Jam enim satis patet, esse extremae cujusdam absurditatis, et hominis praeterea, qui nullam rerum evidentium rationem habeat, statuere, ens esse numero unum; ut tamen inveniri facile possint aliqui, qui affirment, omnia potestate ac specie esse unum, quemadmodum Epicurus et Democritus individua ea corpora, quae atomos appellant. In quo item ordine reponendi sunt illi, qui minima quaedam et incompacta et impartibilia introducunt elementa. Itaque adversus hos omnes Hippocrates, communi opposita ratione, demonstrat, elementum non esse unum, unum, inquam, tum forma, tum potestate: alioqui enim eorum ne meminisse quidem voluit, qui omnia etiam numero esse unum autumant, quod id videatur hominis esse omnino stupidi. Perpendamus ergo, rectene ille ratiocinatus sit, atque num merito illis contradicat, qui asserunt, elementa esse unum natura, ut illis deinde

ἄτομον, εἴτ' ἄναρμον, εἴτ' ἐλάχιστον, εἴτ' ἀμέριστον αὐτὸ προσαγορεύειν ἐθέλουσιν. οὐδὲ γὰρ ἔτι δεηθησόμεθα τῆς κατὰ μέρος ἐν αὐτοῖς διαφορᾶς, ἂν τὸ καθόλου τε καὶ κοινὸν ἁπασῶν τῶν. αἱρέσεων αὐτῶν ἀνέλωμεν. ὑπόκειται γὰρ ἅπασι τούτοις, ἄποιον εἶναι τὸ πρῶτον στοιχεῖον, μήτε λευκότητα σύμφυτον ἔχον, ἢ μελανότητα, ἢ ὅλως ἡντιναοῦν χροιὰν, οὔτε γλυκύτητα, ἢ πικρότητα, ἢ θερμότητα, ἢ ψυχρότητα, οὐθ' ὅλως ἡντιναοῦν ἑτέραν ποιότητα. νόμῳ γὰρ χροιὴ, νόμῳ πικρὸν, νόμῳ γλυκὺ, ἐτεῇ δ' ἄτομον καὶ κενὸν, ὁ Δημόκριτός φησιν, ἐκ τῆς συνόδου τῶν ἀτόμων γίνεσθαι νομίζων ἁπάσας τὰς αἰσθητὰς ποιότητας ὡς πρὸς ἡμᾶς τοὺς αἰσθανομένους [3] αὐτῶν, φύσει δὲ οὐδὲν εἶναι λευκὸν, ἢ μέλαν, ἢ ξανθὸν, ἢ ἐρυθρὸν, ἢ πικρὸν, ἢ γλυκύ. τὸ γὰρ δὴ νόμῳ ταὐτὸ βούλεται τῷ οἷον νομιστὶ, καὶ πρὸς ἡμᾶς, οὐ κατὰ τὴν αὐτῶν τῶν πραγμάτων φύσιν· (47) ὅπερ δ' αὖ πάλιν ἐτεῇ καλεῖ, παρὰ τὸ ἐτεὸν, ὅπερ ἀληθὲς δη-

liceat id vel atomum appellare, vel minimum, vel ἄναρμον, quafi incompactum dixerit, vel impartibile, vel quod tandem ipfis magis gratum fuerit. Quoniam, fi illud, quod his omnibus fectis in univerfum commune eft, everterimus, non erit amplius nobis opus particulatim eorum differentias perfequi. Nempe fubjicitur ab his omnibus, primum elementum usque adeo effe omni penitus qualitate vacuum, ut nullam vel albedinem innatam habeat, vel nigredinem, vel alium quempiam colorem; non dulcedinem, non amaritudinem; fed neque calorem, neque frigus; et tandem ut cujusvis alterius qualitatis fit omnino expers. Lege enim, dicebat Democritus, color eft, lege amarum, lege dulce; vere autem atomus et vacuum eft. Credidit enim ille, fenfiles qualitates ex individuorum illorum corpusculorum conventu per folam ad nos, qui fentiamus, collationem gigni; ipfa vero natura nihil effe album aut nigrum, flavum aut rubrum, amarum aut dulce. Quippe hoc illi lege, ut ipfe inquit, fignificabat, ex noftra nimirum exiftimatione, non ex ipfa rerum natura: ita etiam illi ἐτεῇ nomen ab ἐτεὸν

Ed. Chart. III. [3.] Ed. Bas. I. (47.)

λοῖ, ποιήσας τοὔνομα. καὶ εἴη ἂν ὁ σύμπας αὐτοῦ νοῦς τοῦ λόγου τοιόςδε. νομίζεται μέντοι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις λευκόν τι εἶναι, καὶ μέλαν, καὶ γλυκὺ, καὶ πικρὸν, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἓν καὶ μηδέν ἐστι τὰ πάντα. καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτ' εἴρηκεν αὐτὸς, ἓν μὲν τὰς ἀτόμους ὀνομάζων, μηδὲν δὲ τὸ κενόν. αἱ μὲν οὖν ἄτομοι σύμπασαι, σώματα οὖσαι σμικρὰ, χωρὶς ποιοτήτων εἰσί· τὸ δὲ κενὸν χώρα τις, ἐν ᾗ φερόμενα ταυτὶ τὰ σώματα ἄνω τε καὶ κάτω σύμπαντα διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος, ἢ περιπλέκεταί πως ἀλλήλοις, ἢ προσκρούει, καὶ ἀποπάλλεται, καὶ διακρίνει δὲ, καὶ συγκρίνει πάλιν εἰς ἄλληλα κατὰ τὰς τοιαύτας ὁμιλίας, κἀκ τούτου τά τε ἄλλα συγκρίματα πάντα ποιεῖ, καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα, καὶ τὰ παθήματα αὐτῶν, καὶ τὰς αἰσθήσεις. ἀπαθῆ δ' ὑποτίθενται τὰ σώματα εἶναι τὰ πρῶτα· τινὲς μὲν αὐτῶν ὑπὸ σκληρότητος ἄθραυστα, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον· ἔνιοι δὲ, ὑπὸ σμικρότητος ἀδιαίρετα,

deductum eſt, quod verum ſignificat; ut univerſi ſermonis illius is ſenſus ſit. Arbitramur quidem nos homines, quippiam eſſe album, vel nigrum, vel dulce, vel amarum, et quaecunque alia hujusce generis ſunt, ſed revera omnia unum ſunt et nihil. Nam et ille hoc loquitur modo, qui atomos unum appellat, vacuum autem nihil. Itaque atomi omnes, quae exigua quaedam corpuscula ſunt, omni prorſus qualitate vacant. Vacuum vero ſpatium quoddam eſt, in quo ea omnia corpuscula ſurſum atque deorſum agitata perpetua motione, quandoque ſimul ſecundum aliquem modum complicantur, nonnunquam mutua inter ſeſe colliſione reſiliunt; quo fit poſtea, ut ex hujusmodi eorum conventu et mutuae concretiones fiant, atque iterum ſecretiones; unde voluit ipſe cum aliorum omnium, tum noſtrum quoque ipſorum coagmentari corpora, atque eorum cum affectus, tum ſenſus. Statuunt autem prima haec corpora impatibilia eſſe. Sed nonnulli deinde ex ipſis, ut Epicurei, ea prae duritie infringi non poſſe autumant; alii, qui

καθάπερ οἱ περὶ τὸν Λεύκιππον, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἀλλοιοῦσθαι κατά τι δυνάμενα ταύτας δὴ τὰς ἀλλοιώσεις, ἃς ἅπαντες ἄνθρωποι πεπιστεύκασιν εἶναι, διδαχθέντες ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων, οἷον οὔτε θερμαίνεσθαί τί φασιν ἐκείνων, οὔτε ψύχεσθαι, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὔθ᾽ ὑγραίνεσθαι, οὔτε ξηραίνεσθαι, πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἔτι μήτε μελαίνεσθαι, μήτε λευκαίνεσθαι, μήτ᾽ ἄλλην τινὰ ὅλως ἐπιδέχεσθαι ποιότητα κατὰ μηδεμίαν μεταβολήν. εὐλόγως οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἀντιλέγων αὐτοῖς, ἐρεῖ, μηδέποτ᾽ ἂν ἀλγέειν τὸν ἄνθρωπον, εἰ τοιαύτη τις ἦν ἡ φύσις αὐτοῦ. τὸ γὰρ ἀλγῆσον χρὴ δήπου δύο ταῦτ᾽ ἔχειν ἐξ ἀνάγκης, ἀλλοιωτόν τε καὶ αἰσθητὸν ὑπάρχειν. εἴτε γὰρ μηδέποτε μηδεμίαν ἀλλοίωσιν ἐπιδέχοιτο, φυλάξει διὰ παντὸς ἣν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν· οὐ φυλάττει δέ γε τὸ ἀλγοῦν· εἴτε μεταβάλλοι, καθάπερ οἱ λίθοι τε καὶ τὰ ξύλα, θερμαινόμενά τε καὶ ψυχόμενα, καὶ διαιρούμενα, μὴ παρείη δ᾽ αὐτοῖς τις αἴσθησις

magis Leucippo addicti sunt, in exilitatem referunt, quod nullam admittant sectionem. Negant praeterea quoquo modo ea posse quapiam ex his alterationibus alterari, quas tamen caeteri fere omnes fatentur vel ab ipsis sensibus edocti. Quippe qui nolint eorum quicquam calefieri, aut refrigerari, pariterque nec humectari, vel siccari, atque adeo longe etiam minus nigrescere, aut albescere; ut tandem contendant, nullam prorsus ex ulla mutatione qualitatem suscipere posse. Jure ergo illis contrarius est Hippocrates, dum ait, nunquam hominem doliturum, si haec esset illius natura; quum mehercule necesse sit, ut id, quod doleat, duabus his praeditum sit facultatibus; porro ut sit cum sensus, tum alterationis capax. Quia, si ab omni penitus sit alteratione alienum, eundem omnino statum, quem a principio sortitum est, perpetuo servabit: at eundem id, quod dolet, minime servat. Quod si transmutetur etiam, in quem tamen modum lapides, et ligna, quae quidem et calefiunt, et refrigerantur, et scinduntur, sed nulla sit

σύμφυτος, οὐκ αἰσθήσεται τῆς ἀμφ' αὐτὸ γενομένης διαθέσεως, ὥσπερ οὐδὲ οἱ λίθοι. καὶ μὴν ἀμφοῖν ἀπολείπεται τὰ τούτων στοιχεῖα, μήτ' ἀλλοιοῦσθαι μήτ' αἰσθάνεσθαι πεφυκυίας ἀτόμου μηδεμιᾶς. εἴπερ οὖν ἐξ ἀτόμων τινῶν ἦμεν, ἢ τινος τοιαύτης ἄλλης φύσεως μονοειδοῦς, οὐκ ἂν ἠλγοῦμεν· ἀλγοῦμεν δέ γε· δῆλον οὖν, ὡς οὐκ ἐσμὲν ἐξ ἁπλῆς τινος καὶ μονοειδοῦς οὐσίας. τὸ μὲν δὴ κεφάλαιον τοῦ λόγου τοῦτο, πρόδηλον ὑπάρχον ἅπασι τοῖς ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γεγυμνασμένοις, οὕτω πως περαίνει τὸ προκείμενον. ἐπεὶ δὲ, πρὸς τῷ μὴ γεγυμνάσθαι τὸν λογισμὸν, οἱ τὰ τοιαῦτα εἰσηγούμενοι στοιχεῖα καὶ ἄλλως εἰσὶ φιλόνεικοι, μέγιστον εἶναι νομίζοντες κακὸν τὸ μετατίθεσθαι πρὸς τὰ βελτίω, πειρατέον αὐτοῖς ἐκθέσθαι τὸν καθόλου τοῦτον λόγον ἐπὶ παραδειγμάτων τινῶν κατὰ μέρος. εἰ γάρ τις τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ τρώσειε τὸ δέρμα, πάντως μὲν ἀλγήσει τὸ ζῶον, [4] ἅψεται δὲ ἤτοι μιᾶς, ἢ δυοῖν, ἢ καὶ πλειόνων ἀτόμων ἡ βελόνη. πρῶτον οὖν ὑποκείσθω, ψαύειν αὐτὴν μιᾶς. ἀλλ'

illis innata vis sentiendi, nihil propterea magis affectiones, si quae in eo gignantur, poterit, quam lapides, sentire. Quum igitur utrumque horum in illis istorum elementis desideretur (nam neque eam naturam consequuta sunt eiuscemodi individua corpuscula, ut vel alterari vel sentire possint), si ex his atomis, vel quapiam alia simplici ac uniformi natura essemus concreti, non utique doleremus; dolemus autem; quare jam manifestum est, quod nequaquam simus ex ulla simplici uniformique substantia constituti. Haec est hujusce rationis summa, quae ut est admodum his, qui in logica disciplina exercitati sunt, aperta, ita propositum etiam hoc fere modo concludit. Sed quoniam ii, qui talia introducunt elementa, non modo sunt disciplinae differendi rudes, et praeterea contentiosi, verum et sibi malo fore existimant, si vel in melius sententiam mutaverint: communem hanc rationem particularibus aliquibus exemplis illis exponamus. Nimirum si quis cutem acu tenuissima pungat, dolebit animal: acus vero vel unam tantum attinget atomum, vel duas, vel etiam plures. Sed pona-

ἑκάστη τῶν ἀτόμων ἄτρωτός τε ἦν καὶ ἀναίσθητος. οὐκοῦν οὔτε πείσεταί τι πρὸς τῆς βελόνης, οὔτ᾽, εἴπερ ἔπαθεν, ᾔσθετ᾽ ἂν τοῦ παθήματος. εἰ μὲν γὰρ ἐκ δυοῖν τούτων γίνεται τὸ ἀλγεῖν, ἔκ τε τοῦ πάσχειν τὸ παθητὸν κἀκ τοῦ τῶν παθημάτων αἰσθάνεσθαι, μέτεστι δ᾽ οὐδ᾽ ἑτέρου τούτων ταῖς ἀτόμοις, οὐκ ἀλγήσει τὸ ζῶον, ὅταν ἡ βελόνη ψαύσῃ μιᾶς ἀτόμου. μὴ τοίνυν μιᾶς, ἀλλὰ δυοῖν ψαυέτω. καὶ μὴν, ὅπερ ἐπὶ τῆς μιᾶς ἀρτίως, τοῦτ᾽ ἐπ᾽ ἀμφοῖν ἐγχωρήσει λέγειν νῦν. εἰ γὰρ μηδ᾽ ἑτέρα τῶν ἀτόμων μήτ᾽ ἐτρώθη πρὸς τῆς βελόνης, μήτ᾽, εἴπερ ἐτρώθη, τῆς τρώσεως αἰσθάνεσθαι φύσιν εἶχεν, ἀναίσθητός τε ἅμα καὶ ἀνώδυνος ὁ τρωθεὶς ἔσται. ὥσπερ γὰρ οὐδὲν πλέον ἐκ τοῦ δυοῖν προσπεσεῖν ὀστοῖς, ἢ χόνδροις, ἢ θριξὶ τὴν βελόνην, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀναισθήτων μορίων· ὁμοίως γὰρ αἱ δύο τρίχες ἀναίσθητοί εἰσι τῇ μιᾷ· κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον, οὐδ᾽ εἰ δυοῖν ἀτόμοιν ἐφάψαιτο, πλέον οὐδὲν εἰς

mus primum, unam tetigiffe. At nulla atomus eft penetrabilis fenfusve capax: non igitur ab acu quicquam patietur: neque, etiamfi pateretur, illatam noxam propterea fentiret. Quum enim ex his duobus imprimis proveniat, ut aliquid doleat, nempe ut, quod patibile eft, patiatur, atque ut impreffas affectiones perfentiat; utriusque vero iftorum fint atomi expertes: profecto, fi acus unam tantum atomum pupugerit, nequaquam animal dolebit. Fingamus ergo, non amplius unam, fed duas tetigiffe. Atqui ftatim illa eadem, quae nuper de una, de duabus etiam poterimus pronunciare. Nam fi earum neutra ex acu fuerit vulnerata, aut, fi etiam vulneretur, nulla alioquin illis vulnus id fentiendi vis infit: is, qui pungitur, omni prorfus fenfu atque dolore carebit. Quemadmodum enim nihil habet acus, cur magis fentiatur, quum duobus impingitur offibus, aut duabus cartilaginibus, aut totidem etiam vel capillis vel quibusque aliis particulis fenfu vacuis; duo fiquidem capilli aeque fenfu carent, ac unus: ita etiam (ut equidem arbitror) nihilo magis acus, quae duobus illis individuis corpus-

αἴσθησιν, εἰ μηδὲ ἑτέρα τῶν ἀτόμων ἐστὶν αἰσθητική. καὶ μὲν δὴ κἂν εἰ τριῶν ἢ τεττάρων ἅψαιτο, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὥσπερ ἐπί τε ψηφίδων καὶ λίθων καὶ τριχῶν, οὕτω κἀνταῦθα πλέον οὐδὲν οὔτ' εἰς παθήματος οὔτ' εἰς αἰσθήσεως γένεσιν. οὐδὲν γὰρ οὔτ' ἐκ τῶν ἀπαθῶν οὔτ' ἐκ τῶν ἀναισθήτων συντιθέμενον αἰσθητικὸν ἢ παθητικὸν γίνεται. θαυμαστὸν γὰρ ἂν ἦν, εἰ, μηδενὸς αὐτοῦ τῶν μορίων μήτε πάσχοντος μήτ' αἰσθανομένου, τὸ ὅλον αἰσθανόμενόν τε καὶ πάσχον ἐγένετο. δυοῖν γὰρ ὄντων ὀργάνων πρὸς τὰς τῶν τοιούτων ἀξιωμάτων εὑρέσεις, ἐμπειρίας καὶ λόγου, κατ' οὐδέτερον αὐτῶν εὑρεθήσεταί ποτε σύνθετον ἐξ ἀναισθήτων τε ἅμα καὶ ἀπαθῶν αἰσθητικὸν καὶ παθητικόν. ἀλλ' εἴτε ἀδάμαντας πολλούς, ἢ καὶ ὅ τι βούλει τῶν δυσπαθεστάτων ἀθροίσας τιτρώσκειν ἐπιχειρήσεις, οὔτε τρωθήσεταί ποτε τὸ ἐξ αὐτῶν σύνθετον, οὔτ' αἰσθήσεται. διὰ μὲν δὴ τῆς πείρας οὐδὲν εὕρηταί ποτε τοιοῦ-

culis infigitur, fi ne alterum quidem ipforum fit fenfu praeditum, ullum excitabit dolorem. Eadem vero fequentur incommoda, fi tria dixerimus vel quatuor tetigiffe; quippe quia nullam majorem operam ad patiendi vel fentiendi rationem haec conferre poffunt, quam totidem calculi, vel lapides, vel villi; quum fieri nequeat, ut, fi quid ex impatibilibus et fenfus expertibus componatur, fenfus particeps patibileque tandem evadat: mirum etenim effet, fi totum et pati et fentire poffet, cujus tamen pars nulla aut fentiret, aut pateretur. Quum enim duo fint inftrumenta, quibus hujuscemodi pronuntiata invenienda funt, experientia, inquam, et ratio, neutrum horum unquam ita illis inferviet, ut aliquid fint reperturi concretum ex his, quae pariter impatibilia et fine fenfu funt, quod ipfum deinde patibile fit atque fenfus particeps. Porro fi multos adamantes aut alia quaevis corpora minus etiam ad patiendum idonea in acervum coacta ferire volueris; nunquam fane vel acervo ex his conftituto plagam infliges, aut illatam ille fentiet; nempe nec perpetuis etiam feculis tale quippiam

τον ἐκ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος. ὅτι δ' οὐδ' ὁ λόγος αὐτὸ προσίεται, μικρὸν ἔμπροσθεν ἐῤῥέθη. τῆς γοῦν ἀλγούσης σαρκὸς ἐν τῷ τιτρώσκεσθαι τὸ μηδὲν τῶν ἐλαχίστων αὐτῆς μορίων μήτε ἀλγεῖν, μήτε τιτρώσκεσθαι, πῶς οὐ θαυμαστόν; ἢ τίς τοῦτο προσίεται λογισμός; ἐγὼ μὲν γάρ φημι, κἂν εἰ πάσαις ταῖς ἀτόμοις ἦν αἴσθησις σύμφυτος, ἄτρωτοι δὲ τελέως καὶ ἀπαθεῖς ἦσαν, ἐκ τοῦ περιπλέκεσθαι μόνον ἀλλήλαις ἐργαζόμεναι τὴν σάρκα, πλέον ἂν οὐδ' οὕτως γενέσθαι, καθιεμένης τῆς βελόνης. ὥσπερ γάρ, εἰ τοὺς δύο δακτύλους περιπλέξειας ἀλλήλοις, καίτοι γ' αἰσθητικοὺς ὄντας, οὐδεὶς ἕπεται πόνος ἐκ τοῦ πάλιν ἀφίστασθαί τε καὶ διαλύεσθαι, κατὰ τὸν αὐτόν, οἶμαι, τρόπον οὐδὲ εἰ διΐστησί τε καὶ διαλύει τὰς ἀτόμους ἀπ' ἀλλήλων ἡ βελόνη, τιτρώσκει δὲ οὐδεμίαν, οὐδαμῶς ἀλγήσει τὸ ζῶον. ἢ δειξάτωσαν ἐκ τοῦ περιπλέκεσθαί τε καὶ πάλιν ἀφίστασθαι τῶν αἰσθητικῶν ὁτιοῦν σωμάτων ἀκολουθοῦσαν ὀδύνην. [5] ἀλλ'

poterit unquam experientia reperiri. Atqui ostendimus paulo antea, quod ratio quoque huic sententiae minime consentiat. Jam enim quis non admiretur, si caro, dum pungitur, doleat, cujus tamen nulla vel minima particula aut perforatur, aut dolet? vel quae unquam ratio reperietur, quae hoc admittat? imo hoc quidem affirmaverim, quod, quantumlibet illae omnes atomi insitum haberent sensum, sed essent impatibiles atque impenetrabiles, ita ut tantummodo ex mutuo earum complexu caro gigneretur, nihil propterea magis impactam acum sentiret. Ut enim, si duos digitos simul jungas, qui tamen sentiendi facultate pollent, ac mox eosdem disjungas, id absque ullo prorsus dolore feceris: ita etiam (ut arbitror), si acus atomos dissolvat, aut divellat, modo ex illis nullam vulneret, nullum unquam in animante dolorem excitabit. Vel illi nobis hoc ostendant, quando ex mutua solummodo aliquorum sentientium corporum commistione ac eorumdem deinde separatione ullus unquam subsequatur dolor. Nunquam profecto tale quip-

Ed. Chart. III. [5.] Ed. Bal. I. (47.)

οὔτ' ἐπὶ τῶν φαινομένων ἔχουσι δεῖξαι, καὶ τῷ λόγῳ σκοπουμένοις παντὸς μᾶλλον ἀδύνατον φαίνεται. καὶ μὴν εἰ καὶ τὴν αἴσθησιν ἡμῶν συγχωρησάντων ταῖς ἀτόμοις ὁ χωρισμὸς ἀνώδυνος εὑρίσκεται, καὶ λόγῳ καὶ πείρᾳ σκοπουμένοις, εἴπου γέ τοι πρὸς τούτῳ καὶ τὸ μηδ' αἰσθάνεσθαι λάβοιεν, ὀδυνᾶσθαι δυνήσονται; τὸ μὲν γὰρ ὀδυνᾶσθαι, καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται, δυοῖν τούτοιν ἐξ ἀνάγκης δεῖται συνιόντων ἀλλήλοις, ἀλλοιώσεώς τε ἅμα καὶ αἰσθήσεως. ἔχουσι δ' οὐδέτερον αὐτῶν αἱ ἄτομοι. δεόντως οὖν, εἰ καὶ θάτερον αὐταῖς ὑπάρχειν ὑποθεῖο, μένουσιν ἔτ' ἀνώδυνοι. καὶ γὰρ εἰ ἀπαθεῖς μὲν, αἰσθητικὰς δ' εἶναι συγχωρήσειας, οὐκ ἀλγήσουσιν, ὅτι μηδὲ πείσονται. καὶ εἰ πάσχειν μὲν, ἀλλ' ἀναισθήτους ὑπάρχειν, οὐκ ἀλγήσουσιν, ὅτι μηδ' αἰσθήσονται. χρὴ γὰρ, ὡς εἴρηται, καὶ πάσχειν καὶ τοῦ πάθους αἰσθάνεσθαι τὸ μέλλον ὀδυνήσεσθαι σῶμα. οὐκοῦν οὔτ' ἐξ ἀπαθῶν τε ἅμα καὶ ἀναισθήτων ἐγχωρεῖ στοιχείων εἶναι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα· οὐ μὴν οὐδ' ἐξ ἀπαθῶν

piam poterunt ostendere, si quae evidentia sunt sequi voluerint; atque etiam, si rationem, nihil sane ostendent, quod hoc ipso minus fieri posse videatur. Quum igitur tum ratio, tum experientia testetur, quod, quantumlibet atomis sensum concesserimus, eorum tamen separatio sit absque dolore futura; qui fieri quaeso poterit, ut, si eas praeterea sensu orbatas ponamus, dolere possint? Necesse enim est, ut paulo ante testati sumus, duo haec simul concurrere, ut aliquid doleat, alterationem, inquam, et sensum; utroque autem carent atomi. Rationi igitur consonum est, quamvis eorum alterum atomis concesseris, adhuc tamen eas indolentiam servare. Etenim si eas impatibiles quidem, sed sensus participes supponas: nequaquam dolebunt, propterea quia non patientur. Quod si pati etiam, verum ita, ut sensus sint expertes, minime dolebunt, quum minime sentiant; quum opus sit, ut ante diximus, corpus, quod doliturum sit, pati atque affectionem persentire. Quare fieri nequit, ut corpus facultate sentiendi praeditum ex elementis ortum habeat, quae pariter impatibilia sensusque exper-

τε ἅμα καὶ αἰσθανομένων· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτ᾽ ἀλγήσει (48) ποτὲ, ὅτι μηδὲ πείσεται. δυνάμει μὲν γὰρ αἰσθητικόν ἐστι, ἐνεργείᾳ δ᾽ αἰσθανόμενον οὐδέποτε· καθάπερ καὶ τὸ ἡμέτερον σῶμα, καίτοι φανερῶς ὑπάρχον αἰσθητικὸν, ὅμως οὐκ αἰσθάνεται, πρὶν παθεῖν ὑπό τινος. ὥστ᾽ ἐκ τούτου τοῦ λόγου σαφῶς καὶ ἡ τῶν τὰς ὁμοιομερείας εἰσαγόντων δόξα καταβάλλεται. καὶ γὰρ εἰ αἰσθητικά τινα τῶν στοιχείων ἐστὶν αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἀπαθῆ γε πάντως, πῶς αἰσθήσεται τὸ αἰσθητικὸν σῶμα ἔξω τοῦ πάσχειν ἀεὶ καθεστηκός; λοιπὸν οὖν, ἢ ἐξ αἰσθανομένων τε ἅμα καὶ πασχόντων, ἢ ἐκ πασχόντων μὲν, ἀναισθήτων δὲ, τὸ αἰσθητικὸν εἶναι χρὴ σῶμα. ὁπότερον δὲ τούτων ἀληθές ἐστιν, αὖθις ὀψόμεθα. τὸ δὲ μήτ᾽ ἐξ ἀναισθήτων τε ἅμα καὶ ἀπαθῶν, μήτ᾽ ἐξ αἰσθανομένων μὲν, ἀπαθῶν δὲ, δύνασθαί ποτε τῶν στοιχείων τὸ αἰσθανόμενον γενέσθαι σῶμα

tia fint; fed neque impatibilibus quidem, verum fenfu praeditis. Nam neque hoc effe in dolore unquam poterit, quum non patiatur; erit enim forfitan potestate fentiens, fed actu nunquam. Quemadmodum fane et noftrum corpus videmus, quod, quantumlibet manifefto etiam vim habeat fentiendi, attamen minime fentit, nifi ab aliquo prius patiatur. Unde et ex hac eadem ratione clare eorum fententia evertitur, qui inter elementa homoeomerias (quafi fimilaritates dicas) introducunt. Quamvis enim in his ipforum elementis aliqua fint, quae vim fentiendi habeant; tamen, quum prorfus fint impatibilia, nefcio quo modo fentiet corpus, quantumlibet fenfu praeditum fit, quod femper futurum eft extra omnem patiendi occafionem. Reliquum igitur erit, ut fentiens corpus vel ex his fit, quae pariter vim habeant fentiendi et patiendi, vel ex his, quae pati quidem poffint, fed nullum deinde fenfum habeant. Nos autem mox perpendemus, utrum horum verum fit. Porro aperte jam monftravimus, quod nequeat corpus ullum vi fenfitrice donatum ex elementis gigni fimul impatibilibus et fenfu carentibus vel fenfu quidem praeditis verum impa-

δέδεικται σαφῶς. ἀλλὰ κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν αἱρέσεών ἐστι τὸ ἐξ ἀπαθῶν, ὥστ' οὐχ ἓν τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον, εἴπερ μηδ' ἀπαθές. ὅτι δὲ τὸ ἓν ἀπαθὲς, ἡ ἀπόδειξις σύντομος. οὔτε γὰρ εἰς ὃ μεταστήσεται, οὐθ' ὑφ' ὅτου πείσεται, τὸ ἓν στοιχεῖον ἔχει. μεθιστάμενον γὰρ εἰς ἑτερόν τι μεταστήσεται, καὶ πάσχον ὑφ' ἑτέρου τινὸς πείσεται. πῶς οὖν ἓν ἔτι φυλαχθήσεται; καλῶς οὖν ὁ Ἱπποκράτης συνελογίσατο, μὴ ἓν εἶναι τὸ στοιχεῖον, εἰ μέλλει τι τῶν ὄντων ἀλγήσειν. οὐδὲν γὰρ ἂν, φησὶν, ἦν ὑφ' ὅτου ἀλγήσειεν, ἓν ἐόν. ὥστε πάντως μὲν ἑνὸς πλείω τὰ στοιχεῖα.

Κεφ. γ'. Πόσος δέ τις ὁ σύμπας αὐτῶν ἀριθμός ἐστιν, ἔτ' ἄδηλον, ἐφεξῆς δὲ τοῦτο ζητείσθω. [6] καίτοι τάχ' ἂν ἴσως ἄμεινον εἴη, περὶ τῶν ὑπολοίπων δυοῖν αἱρέσεων, ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα, πρότερον διελθεῖν, ὧν κοινόν ἐστι τὸ ἐξ ἀλλοιουμένων τῶν πρώτων

tibilibus. Habent hoc nimirum ambae hae sectae commune, quod elementa impatibilia statuant. Quodsi elementum non potest esse impatibile, non erit etiam specie unum; nam neque longiori egemus demonstratione ad ostendendum, unum esse impatibile; quippe quia, quotiescunque unum fuerit elementum, nihil praeterea reliquum erit, in quod transmutari, nihil, a quo pati possit. Quicquid enim transmutatur, in alterum quippiam transmutatur, et quod etiam patitur, ab altero patitur. Sed quomodo quaeso unum deinde servabitur? Probe ergo Hippocrates ratiocinatus est, non esse unum elementum, si res ulla futura sit, quae doleat; nihil enim erit (ait ille), ex quo doleat, si unum fuerit. Quo fit deinde, ut elementa omnino sint plura uno.

Cap. III. Verum quotus sit universus ipsorum numerus, hactenus incompertum est. Quare id deinceps exquiramus. Sed satius forsitan erit, de reliquis duabus sectis, quarum meminimus prius, differere, quibus commune erat, corpus, quod dolere possit, ex his

στοιχείων ὑπάρχειν ἅπαν τὸ ἀλγεῖν πεφυκὸς σῶμα. τέσσαρες μὲν γὰρ αἱ πᾶσαι δόξαι κατὰ τὴν διαίρεσιν εὑρίσκονται. πρώτη μὲν, ἡ ἐξ ἀναισθήτων τε ἅμα καὶ ἀπαθῶν. δευτέρα δὲ, ἡ ἐξ αἰσθητικῶν μὲν, ἀπαθῶν δέ· ὧν κοινὸν ἦν ἀμφοῖν τὸ ἐξ ἀπαθῶν. καὶ τοῦτο δείξαντες ἀδύνατον, ἀμφοτέρων ἀπεχωρήσαμεν τῶν δοξῶν. λοιπαὶ δ' ἦσαν δύο, μία μὲν ἐξ αἰσθητικῶν τε ἅμα καὶ πασχόντων τῶν πρώτων στοιχείων συνιστῶσα τὸ αἰσθανόμενον σῶμα. δευτέρα δὲ, ἡ ἐξ οὐκ αἰσθητικῶν μὲν, πασχόντων δέ. κοινὸν γὰρ καὶ ταύταις ἦν τὸ ἐκ πασχόντων. ἴδωμεν οὖν, εἰ κἂν ταύταις ἡ ἑτέρα τῶν αἱρέσεών ἐστιν ἀδύνατος, ἢ τὸ μὲν δυνατὸν ἔχουσιν ὁμοίως, ὁποτέρα δ' αὐτῶν οὐ δυνατὸν ἔχει μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰ ὄντως ἀληθής ἐστιν, ὑπολείπεται ζητεῖν. εὑρήσεις οὖν, εἰ προσέχεις τὸν νοῦν, ἀμφοτέρας ἐχούσας τὸ δυνατόν. εἰ μὲν γὰρ αὐτὰ τὰ μόρια δοκιμάζειν

primis elementis constituere, quae sint alterationi obnoxia. Ex divisione enim reperies, omnes opiniones in quatuor redigi posse; ita ut prima ea sit, quae ex sensu vacuis pariter et impatibilibus; altera, quae sensu quidem praeditis, sed impatibilibus. Quae ambae in hoc consentiunt, quod ex impatibilibus statuant; atque ostendimus, quod hoc esse minime possit, et proinde eas utrasque missas fecimus. Unde duae supererant; altera, quae corpus sentiens ex primis elementis facultatem cum patiendi tum sentiendi habentibus constituit; altera, quae ex patibilibus, sed sensus expertibus; inter quas item ea est communio, qua ambae ex patibilibus aiunt. Jam igitur inspiciamus, an harum sectarum impossibilis sit altera; an potius aeque utraque aliquid proferat, quod possibile sit, ut tamen mox inquiramus, utra earum, praeter id quod eam proferat sententiam, quae sit possibilis, veritatem etiam maxime contineat. Itaque si animum diligenter adverteris, ambas invenies id quod possibile sit proferre. Si namque ipsas particulas explorare volueris, ratio-

Ed. Chart. III. [6.] Ed. Bal. I. (48.)

ἐθέλεις καὶ σκοπεῖσθαι τῷ λόγῳ, πάντα ἐστὶν αἰσθητικὰ καὶ παθητικὰ τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς σαρκὸς ἐλέγετο. εἰ δὲ τὰ πρῶτα στοιχεῖα σκοποίης, ἐνδέχεται, τούτων ἀναισθήτων μὲν ὑποκειμένων, εἰς ἄλληλα δὲ τὸ δρᾷν καὶ πάσχειν ἐχόντων πολυειδῶς, ἐν πολλαῖς ταῖς κατὰ μέρος ἀλλοιώσεσι γενέσθαι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα. πᾶσα γὰρ ἡ ἐκ πλειόνων σύνθεσις, ἂν μὲν, οἷά πέρ ἐστι τὰ συντιθέντα, τοιαῦτα φυλάττηται διὰ παντὸς, οὐδεμίαν ἔξωθεν ἐπικτήσεται νεωτέραν ἰδέαν, ἣ μὴ κἀν τοῖς συντιθεῖσιν ὑπῆρχεν· εἰ δ' ἐξαλλάττοιτο καὶ μεταβάλλοιτο καὶ πολυειδῶς ἀλλοιοῖτο τὰ συντιθέντα, δύναιτ' ἂν ὑπάρξαι τι τῷ συνθέτῳ κατὰ γένος ἕτερον, ὃ μὴ τοῖς πρώτοις αὐτοῦ στοιχείοις ὑπῆρχεν. ἴσως δὲ καὶ παραδείγματος ὑπὲρ σαφηνείας δεήσει τῷ λόγῳ. φημὶ δὴ, τὴν οἰκίαν ἐκ λίθων καὶ πλίνθων καὶ ξύλων καὶ κεράμων

neque examinare, eae, quae corporum ſunt vim ſentiendi habentium, omnes et patibiles ſunt, et ſentiendi facultate praeditae, ut in carne paulo antea expoſuimus. Quod ſi prima reſpexeris elementa, facile fieri poterit, ut, quamvis ea nullum habere ſenſum ſupponatur, modo poſſint in ſe mutuo multiſariamque et agere et pati, aliquod inde, multis intercedentibus particularibus alterationibus, corpus ſenſu praeditum gignatur. Quotiescunque enim ex pluribus quippiam componitur, ſi ea, quae in compoſitionem veniunt, qualia ſunt, talia ad extremum usque duraverint; nunquam id profecto novam ullam adventitiamque adipiſcetur formam, quae in his non praeſuerit, e quibus conſtituebatur. Quod ſi ea multiſariam varientur, transmutentur et alterentur, poterit tunc in compoſito aliquid ſuboriri, quod ab his, quae prius in primis illius elementis reperiebantur, ſit generis alterius. Sed erit forſitan operae pretium, perſpicuitatis gratia hanc exemplo rationem explanemus. Aedes nimirum, quae ex lapidibus, lateribus, lignis, teguliſque conſtructae ſunt, nihil eſſe

γεγονυῖαν οὐδὲν ἐπικτήσασθαι κατὰ γένος ἕτερον, ὃ μὴ καὶ τοῖς συντιθεῖσιν αὐτὴν ὑπῆρχεν. σκληρότητα γοῦν ἐκείνων ἕκαστον εἶχε, καὶ βάρος, καὶ σχῆμα, καὶ χρῶμα, καὶ μέγεθος, ἃ καὶ τῷ δημιουργήματι πρόσεστιν. σκληρότης μὲν γὰρ, χρῶμα καὶ βάρος ἀκριβῶς ταὐτὰ τοῖς συντιθεῖσιν. οὐ γὰρ δὴ σκληρὰ μὲν ἐκεῖνα, μαλακὴ δ' αὕτη, καὶ βαρέα μὲν ἐκεῖνα, κούφη δ' αὕτη, καὶ λευκὰ μὲν ἐκεῖνα, μέλαινα δ' αὕτη. σχῆμα δὲ καὶ μέγεθος ἔχει μὲν καὶ ἡ οἰκία, διότι καὶ τοῖς συντιθεῖσιν αὐτὴν ὑπῆρχεν, οὐ μὴν ἀκριβῶς γε ταὐτὸν οὔτε μέγεθος, οὔτε σχῆμα τοῖς συντιθεῖσι πρὸς τὸ ὅλον. ἀλλ' οὐ τοῦτο ζητεῖται νῦν, εἰ μείζων ἡ οἰκία τῶν πλίνθων, ἢ προμήκης μὲν αὕτη, τετράγωνοι δ' οὗτοι, ἀλλ' εἰ διὰ τοῦτο καὶ μεγέθους καὶ σχήματος αὐτῇ μέτεστιν, ὅτι καὶ τοῖς συντιθεῖσιν. ἐπεί τοι τίς οὐκ οἶδεν, ὡς ἡ διαγώνιος εὐθεῖα τὸ τετράγωνον χω-

adeptas dicimus, quod non eodem genere contineretur, quo ea, quae illis praeerant, unde ipſae fabricatae ſunt. Durities quippe illis univerſis ſigillatim aderat gravitasque et magnitudo, praeterea figura et color, quae omnia nec in ipſo etiam aedificio deſiderantur. Nam duritiem quidem ac gravitatem coloremque eundem prorſus cum his habet, e quibus conſtitutum eſt; neque enim id molle eſt, quum tamen illa dura fuerint; aut leve hoc, illa vero gravia; aut hoc atrum, et illa candida; ſed figuram et magnitudinem ob id quidem habent aedes, quia prius ea habebant, unde illae compoſitae ſunt: verum non eandem omnino aut figuram aut magnitudinem habet totum aedificium, quam partes id componentes habuerunt. At neque hoc eſt id, quod quaerimus, an, inquam, domus ſit lateribus major, vel an ea ſit oblonga, quum lateres ſint quadrati; ſed potius, an haec propterea ſit figurae particeps ac magnitudinis, quia haec in his, unde conſtituta eſt, praeerant. Alioqui enim quis eſt, qui non norit, rectam lineam ab angulo ad angulum du-

ρίον εἰς δύο τρίγωνα τέμνει; καὶ ὡς ἐξ [7] ἐκείνων τῶν δύο τριγώνων συνιόντων ἓν ἀποτελεῖται τετράγωνον; ἀλλὰ καὶ τὸ τρίγωνον καὶ τὸ τετράγωνον σχήματα. καὶ μὲν δὴ καὶ δύο ἡμικύκλια συντεθειμένα τὸν ὅλον ἀπεργάζονται κύκλον. ὥστε ἐξ ἄλλων μὲν ἄλλο τι γενέσθαι συγχωρήσομεν, οὐ μὴν ἀνομοιογενές. καὶ γὰρ τὰ σχήματα σχημάτων εἰσὶν ἀπεργαστικὰ, καὶ τὰ μικρότερα μεγέθη τῶν μειζόνων μεγεθῶν· οὐ μέντοι σχήματα μεγεθῶν, ἢ μεγέθη σχημάτων. ὥστ' ἐκ μὲν τῶν μὴ μεταβαλλόντων τὰς ποιότητας τῶν στοιχείων οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι τι τῶν ἑτερογενῶν, ἐκ δὲ τῶν μεταβαλλόντων ἐγχωρεῖ. δύναται γὰρ ἐν πολλαῖς ταῖς μεταξὺ γενομέναις μεταβολαῖς τὸ τέως μέλαν αὖθις γενέσθαι λευκὸν, καὶ τὸ τέως λευκὸν αὖθις μέλαν, καὶ τὸ νῦν ἀναίσθητον αὖθις αἰσθητικόν. ὅσοι μὲν οὖν ἐκ πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς, καὶ ἀέρος, ἀλλοιουμένων τε καὶ μεταβαλλομένων, καὶ κεραννυμένων δι' ὅλων, ἀξιοῦσι γίνεσθαί τι τῶν συνθέτων σωμάτων αἰσθητικὸν, ἐνδεχόμενα λέγουσιν.

ctam in duos triangulos secare quadratum spatium? qui deinde duo trianguli, si item in unum coëant, quadratum iterum absolvunt, ut tamen tam triangulus, quam quadratum figurae sint; praeterea si duo semicirculi simul jungantur, integrum circulum complent. Et proinde concedimus, posse quidem ex aliis aliud quippiam gigni, verum non quod ab illis genere diversum sit; figurarum enim figurae effectrices sunt, minoresque magnitudines majorum; at figurae magnitudinum, vel magnitudines figurarum nequaquam. Quare nequit ex elementis, quae suas qualitates usquequaque immutatas servent, quicquam generis diversi gigni, sed, si transmutentur, sane poterit. Poterit enim, quod hactenus nigrum fuit, per multas transmutationes medias iterum album fieri, et quod nunc album, mox fieri nigrum, quod praeterea sensus expers est, illius fieri particeps. Unde qui ex igne, aqua, aëre et terra, invicem transmutatis atque alteratis, et ad temperamentum quoddam redactis, gigni corpus volunt sensitrice facultate praedi-

ὅσοι δὲ μενόντων, οἷά πέρ ἐστι, καὶ μόνον οὕτως ἀλλήλοις ἀναμιγνυμένων, ὥσπερ ἐν σωρῷ πυρῶν καὶ κριθῶν, ἐρεβίνθων τε καὶ κυάμων, ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν. ὅλως γὰρ οὐδὲν διαφέρει πῦρ, ἢ ὕδωρ, ἢ ἀέρα, ἢ γῆν συνελθόντα φάσκειν αἰσθητικὸν ἀπεργάσασθαι σῶμα, ἢ ὥσπερ οἱ πρὸ τούτων ἔλεγον τὰς ἀτόμους. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται, τῶν στοιχείων ἀπαθῶν μὲν ὄντων, ἐξ ἀναισθήτων δὲ πολλῶν συνελθόντων, ἓν αἰσθητικὸν ἀπεργάσασθαι σῶμα. δέδεικται γὰρ, ὡς οὐδὲν ἑτερογενὲς δύναται προσελθεῖν τοῖς συντεθειμένοις. αἴσθησις δέ γε πάντη γένους ἐστὶν ἑτέρου, σχήματός τε καὶ βάρους, καὶ σκληρότητος, ἃ ταῖς ἀτόμοις ὑπῆρχεν, ὥσπερ αὖ καὶ τῶν ἄλλων, ἃ πυρὶ, καὶ γῇ, καὶ ἀέρι, καὶ ὕδατι. καὶ γὰρ παρὰ τὰ χρώματα, καὶ τοὺς χυμοὺς, καὶ τὰς ἀτόμους, καὶ πάνθ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ ἄλλα τὰ τοῖς σώμασιν ὑπάρχοντα, ἕτερόν ἐστι τὸ τῆς αἰσθήσεως γένος. ὥστ᾽ οὐκ ἐξ ἀτόμων, οὔτ᾽ ἐκ πυρὸς, καὶ γῆς, καὶ ἀέρος, καὶ ὕδατος ἐγχωρεῖ γενέσθαι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα, μενόν-

tum, hi confentanea pronuntiant. Qui vero ex illis ita ut funt permanentibus et permixtis tantummodo, perinde ac triticum, hordeum, ciceres et fabae, in acervo, hi nimirum ea, quae fieri nequeant, fectantur. Nam nec prorfus quicquam intereft, fi dicas, ex folo ignis, aquae, aëris terraeque conventu corpus fentiens nafci, aut fi ex atomis, quod prifci illi affirmabant. Jam enim nullum corpus, quod fenfum habeat, poteft ex pluribus elementis conftitui fimul coëuntibus, quae tamen impatibilia fint, quum fit monftratum, nihil in his fimul compofitis oriri poffe generis alterius. Senfus vero eft omnino e genere diverfo a figura, gravitate et duritie, quae atomis inerant, et ab aliis quoque, quae igni, et terrae, aërique et aquae; eft enim fenfus alterius cujusdam generis a colore, fapore, et odore, et caeteris tandem, quae (ut omnia in unum colligam) corporibus infita funt. Non ergo aut ex atomis corpus aliquod, quod vim fenfitricem habeat, procreari poterit, aut ex igne, et terra, aëre,

των ἀμεταβλήτων καὶ τοιούτων, οἷά πέρ ἐστι κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν, καὶ μὴ πασχόντων. ἢ τοίνυν ἐξ αἰσθητικῶν τε καὶ πασχόντων τῶν πρώτων στοχείων, ἢ ἐξ ἀναισθήτων μὲν, ἀλλὰ μεταβάλλεσθαι καὶ ἀλλοιοῦσθαι δυναμένων, ἀναγκαῖόν ἐστι συνίστασθαι τὸ μέλλον αἰσθήσεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν, ὅτι τε πλείω πάντως ἑνός ἐστι τὰ στοιχεῖα, καὶ ὅτι παθητικὰ, δείκνυσιν. (49) εἰ δ' ἐκ τῶν πρώτων αἰσθητικῶν ἁπάντων, ἢ οὐκ αἰσθητικῶν, οὔπω δείκνυσιν· ἄμφω γὰρ ἐνδέχεσθαί φασιν. ὅτι μέντοι πάντως ἐστί τινα τὰ μὴ αἰσθητικὰ, πρόδηλον ἐκ τοῦ καὶ τῶν συνθέτων εἶναί τινα τοιαῦτα. ἐπεὶ δ' αὐτάρκως ἀποδέδεικται τοῦτο τοῖς γ' ἀκολουθεῖν ἀποδείξει μεμαθηκόσιν, ἐφεξῆς ἂν εἴη διελθεῖν ἄμεινον, ὃ πολλάκις τε καὶ πολλαχοῦ τῶν Ἱπποκράτους συγγραμμάτων ἐπιδείκνυμι, ὡς ἓν τῶν ὁμοειδῶν εἰπὼν ἡμῖν ἐπιτρέπει τὰ λοιπὰ τὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ δύναμιν ἔχοντα προστιθέναι τῷ λόγῳ.

et aqua, quae immutata permaneant, et talia ſemper, qualia ex ſua ipſorum natura ſunt, nihilque unquam patiantur. Quare vel ex elementis primis, quibus vis ſentiendi inſit, vel ex illis, quae, licet hac careant, ea tamen natura ſunt, ut alterari et transmutari poſsint, erit neceſſe corpus conſtitui, quod ſenſu praeditum ſit. His igitur, et quod uno plura ſint omnino elementa, atque etiam quod pati poſſint, monſtratum ſit. An vero ex his primis elementis, quibus omnibus vis inſit ſentiendi, an ex illis potius, quae ea careant, quum et utrumque horum fieri poſſe affirment, nondum monſtratum eſt. Porro nonnulla quidem omni carere ſenſu, inde perſpicuum eſt, quod quaedam etiam concreta hujusmodi ſint. Sed quum hoc jam ſit demonſtratum, quantum poſſit iis ſufficere, qui didicerunt demonſtrationibus acquieſcere, operae pretium ſane erit, ut mox id exponamus, quod non ſemel, ſed multis in locis commentariorum Hippocraticorum oſtendimus: ille enim, ſi aliquando unum quippiam ex eorum numero proferat, quae eandem naturam continent, reliqua deinde, quae eandem vim habent, nobis ad

Ed. Chart. III. [7. 8.] Ed. Baf. I. (49.)
καὶ δὴ καὶ νῦν οὕτω μοι δοκεῖ πεποιηκέναι, δείξας μὲν αὐτὸς ἐξ ἑνὸς φαινομένου τὸ τῆς δόξης ἀδύνατον, ἀπολιπὼν δ' ἡμῖν ἐκ τῶν τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ δύναμιν ἐχόντων ἀποδεικνύναι πολυειδῶς. ἓν μὲν γὰρ τῶν φαινομένων ἐστὶ τὸ ἀλγεῖν ἡμᾶς. ἐδείχθη δὲ τοῦτο γενέσθαι μὴ δυνάμενον ἄνευ [8] τοῦ πάσχειν· ᾧ πάλιν εἵπετο πλείω πάντως εἶναι τὰ στοιχεῖα, τὸ γὰρ ἓν οὐχ οἷόν τε ἦν πάσχειν, μηδενὸς ὄντος τοῦ διατιθέντος αὐτό. ὥσπερ οὖν ἐκ τῶν ἀλγούντων σωμάτων, οὕτω κἀκ τῶν ἡδομένων ἔχεις ἀποδεικνύναι ταὐτόν· καὶ ὥσπερ ἀπὸ τούτων, οὕτω κἀκ τῶν αἰσθανομένων· ὥσπερ κἀγὼ νῦν ἐξεπίτηδες ἐποίησα πολλαχόθεν τοῦ λόγου. καὶ μὴν εἰ μήτε ἡδονὴ, μήτε πόνος, ἀλλὰ μηδ' αἴσθησις ὅλως ἐστὶ τοῖς ἀπαθέσι στοιχείοις, οὐδὲ μνήμη δήπουθεν, οὐδὲ ἀνάμνησις, οὐδὲ φαντασία· ῥίζα γὰρ αὐτῶν ἐστι καὶ οἷον πηγὴ πάντων ἡ αἴσθησις. εἰ δὲ μηδὲν τούτων, οὐδ'

rationem addenda reliquit. Quod mihi hoc quoque loco fervaffe videtur, utpote qui ab uno quidem apparente ducto argumento opinionem hanc nequaquam poffibilem effe oftenderit, moxque nobis locum reliquerit, ut id ipfum multifariam ex his, quae eandem cum hoc vim tenent, demonftraremus. In his enim, quae in nobis apparent, id unum eft, quod nos dolemus: hoc vero monftravit minime fieri poffe, quin etiam patiamur. Ex quo fequebatur poftea, elementa effe plura uno, fiquidem unum pati nequit, quum nihil praeterea relinquatur, quod ipfum afficiat. In quem igitur modum ille ex dolentibus corporibus, in eundem tu ex his, quae in voluptate funt, ad hoc idem demonftrationem depromas; et ut ex his, ita ex illis, quae fentiunt. Nam et hoc ita a me dedita opera identidem in hoc libro factitatum eft. Unde fi nulla voluptas confequi poterit, ubi impatibilia fuerint elementa, nullusque dolor, ac nullus praeterea fenfus: nulla etiam aderit vel memoria, vel reminifcentia, vel imaginatio, quum horum omnium fenfus fit quafi radix et fons. At fi nihil horum, nulla quoque ani-

ἄλλο οὐδὲν τῶν ψυχικῶν ἔργων, ὥστ' οὐδὲ ψυχή. θαυμάζειν οὖν ἄξιον τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν τὸ τάχος τῆς ἑρμηνείας. ἐν ἐλαχίστοις γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ὀνόμασι πάντ' ἐνεδείξατο ταῦτα, καὶ ἰσχυρῶς ἀπέδειξεν, ὡς οὐκ ἔστιν ἓν τὸ στοιχεῖον. ἀλλὰ γὰρ ἐπειδὴ καὶ περὶ τούτου διεληλύθαμεν, ἴδωμεν, ὅπως συνάπτει τῷ προειρημένῳ λόγῳ τὸν ἐφεξῆς. ἔχει δ' ἡ σύμπασα ῥῆσις ὧδε. ἐγὼ δέ φημι, εἰ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτ' ἂν ἤλγεεν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ὑφ' ὅτου ἀλγήσειεν, ἓν ἐών. εἰ δὲ καὶ ἀλγήσειεν, ἀνάγκη καὶ τὸ ἰώμενον ἓν εἶναι. εἰ ἕν, φησὶν, ὑπῆρχεν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγει. εἰ δέ γε καὶ ἤλγει, ἀναγκαῖον ἂν ἦν ἓν εἶναι καὶ τὸ ἰώμενον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ σχήματος τοῦ συλλογιστικοῦ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἰάσεως ἐρωτᾷ λόγον, ὥσπερ ἠρώτησεν καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἀλγημάτων. ἀκόλουθον γὰρ λαβὼν τῷ προτέρῳ τὸ δεύτερον, εἶτ' αὖθις προσλαβὼν τὸ ἀντικείμενον τῷ ἑπομένῳ, περαίνει τὸ ἀντι-

mi functio, et tandem nec ipse etiam animus. Quis igitur non admiretur priscorum virorum brevitatem in sententiis? Nam haec omnia Hippocrates quibusdam vel paucis verbis perstrinxit, et valide admodum monstravit, elementum non esse unum. Verum ut haec exposita sunt, transeamus ad alia, et inspiciamus, quo modo ipse priori rationi sequentem annectat; universa vero verborum ejus series hoc se habet modo. Ego autem statuo, quod, si homo esset unum, neutiquam doleret; nihil enim praeterea esset, ex quo doleret, si esset unum. Si tamen doleret, esset necesse, et medicamentum fore unum. Si unum (inquit ipse) esset homo, minime doleret; quod si doleret, id etiam, quod illi remedio est, unum esset. Secundum eundem figurae syllogisticae modum rationem ex curatione interrogat, secundum quem et ex dolore depromptam prius interrogavit. Assumit enim secundum, quod est primi consequens, cui deinde adjiciens oppositum consequenti, tandem concludit oppositum antecedentis.

κείμενον τῷ ἡγουμένῳ. εἴπερ γὰρ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγησεν· ἀλγεῖ δέ γε· οὐκ ἄρα ἕν ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἀπὸ τῆς ἰάσεως ἐρωτηθήσεται λόγος. εἰ ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἷς ἐστιν· οὐχ εἷς δέ γε ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως· οὐκ ἄρα ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ. δεῖ τοίνυν κἀνταῦθα πάλιν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐποιήσαμεν, ὅτι τε τῷ προτέρῳ τὸ δεύτερον ἀκολουθεῖ, καὶ ὅτι καλῶς προσλαμβάνεται τὸ τοῦ λήγοντος ἀντικείμενον, ἀποδείξαντας ἡμᾶς, ἐξήγησίν τε ἅμα καὶ πίστιν τὴν δέουσαν παρασχέσθαι τῷ λόγῳ. ὅτι μὲν οὖν, εἴπερ ἕν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγησεν, ἐν τοῖς πρὸ τούτου λόγοις ἐπεμνήσαμεν. ὅτι δ', εἴπερ καὶ ἤλγησεν, ἕνα τῆς ἰάσεως ἐχρῆν εἶναι τὸν τρόπον, ὧδ' ἂν μάλιστα καταμάθοις, εἰ λογίσαιο τὸ ὑπὸ μηδενὸς τῶν ἔξωθεν πάσχον ὑπὸ τῆς οἰκείας φύσεως πάσχειν αὐτό. μιᾶς οὖν ἑκάστῳ τῆς οἰκείας ὑπαρχούσης φύσεως, ἔσται μὲν δήπου καὶ τὸ πάθος ἕν. ἀκολου-

Nam fi unum homo effet, non doleret; dolet autem; non igitur elt unum. Pari etiam modo rationem ex curationis conditione defumptam interrogabimus. Si homo effet unum, qui etiam doleret, modus illi medendi effet unus; fed medendi modus non eft unus; ergo fi eft unum homo, non dolet. Erunt itaque partes noftrae, ut hunc etiam locum illo tractemus modo, quo et priorem: quippe ut oftendamus, fecundum primo confequens effe, atque etiam quod probe oppofitum confequentis fit acceptum; ut fic et rationem exponamus, et fidem illi, prout res ipfa pofcere videtur, afferamus. Quum autem fatis in fuperioribus monftratum fit, quod homo, fi unum effet, nunquam doleret, nunc, quod pofito etiam, quod ipfe doleret, unica tantum fit futura curandi ratio, facile intelliges, fi cogitaveris, quod, fi quid a nulla re externa pati poteft, reliquum eft, ut tantum interne a fua ipfius natura patiatur. At vero quum unica fuerit ipfa rei uniuscujusque natura, unicus etiam ftatim futurus eft

θεῖ δ' ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ καὶ ἡ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδος μία. τοῦτο δ' ἦν ἡ ἴασις· ὥστε καὶ ἡ ἴασις ἔσται μία τοῦ δι' ἑαυτοῦ πάσχοντος, ὥσπερ καὶ τὸ ἰώμενον ἕν. ὅτι δέ γε ἅπαντα ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα ψευδῆ προφανῶς εἰσιν, οὐ δέομαι λέγειν, ἀλλ' ἕπεται τῇ πρώτῃ τῶν ὑποθέσεων; ἣν ἀδύνατόν γε παντὸς μᾶλλον οὖσαν ἐκ περιουσίας ὁ Ἱπποκράτης προσήκατο, καὶ οὐδὲν ἧττον ἀπέδειξε κἀκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ προὔκειτο. τὸ μὲν γὰρ, εἰ ἕν ἐστι τὸ στοιχεῖον, οὐκ ἂν ἀλγεῖν ἡμᾶς, ἀληθές. [9] τὸ δέ γε ὑποθέσθαι, κἂν εἰ ἓν ἦν τὸ στοιχεῖον, ἡμᾶς ἀλγεῖν, οὐκ ἀληθές. ἀλλ' ὅμως ὑποτίθεται τοῦτο, δεικνὺς ἐκ τῶν ἑπομένων αὐτῷ τὸ καὶ οὕτως ἀνατρέπεσθαι τὴν ἀρχήν. ἓν μὲν γὰρ καὶ τὸ νόσημα, καὶ τὸ εἶδος τῆς ἰάσεως ἔσται, καὶ τὸ ἰώμενον ἕν ἐστιν· οὐχὶ δέ γε τὸ ἰώμενον ἕν· ὑπόθεσις ἄρα ψευδὴς ἡ ἓν εἶναι λέ-

affectus. Hoc vero ex necessitate sequitur, quod ratio redeundi in naturalem statum unica sit; at hoc quid aliud est, quam ipsamet curatio? quare, quod ipsum per se patitur, unicam habebit, qua curari possit, rationem, sicut unicum etiam est id, quod curandum est. Quae omnia quam aperte falsa sint, nulla nostra expositione praeterea egent; sed ea primam suppositionem sequuntur, quam Hippocrates ex abundanti, quamvis ea ipsa omnes limites excederet eorum, quae quoquo modo esse possint, introducere voluit, utpote quia nihilo minus ex hoc etiam supposito id conficiatur, quod ab initio fuerat propositum. Nam quod nos non doleremus, si unum esset elementum, verissimum est. Sed non ita deinde est verum, si unum supponatur elementum, quod nos dolituri simus; attamen ob id et ipsum supponitur, ut ex illismet, qui hoc ipsum suppositum sequuntur, ostendat, principium illud everti, quum unicus tunc futurus sit morbus, atque etiam unica medendi forma et unicum praeterea remedium; sed non unicum est remedium; erit ergo hypothesis falsa, in qua subjiciebatur unum esse ele-

γουσα τὸ στοιχεῖον. ὅτι δὲ οὐχ ἓν τὸ ἰώμενον, ἐναργές. καὶ γὰρ θερμαινόμενος ὅδε τις ἐθεραπεύθη. καὶ ἄλλον εὑρήσεις, ὃς οὐδὲν ἧττον ἐθεραπεύθη ψυχόμενος, εἴθ' ὑγραινόμενος. οὐκ ὀλίγους δ' εὑρήσεις, οἳ διὰ τῶν ξηραινόντων ἰάθησαν. ἀλλ' οὐδ' εἰ διὰ τῶν στρυφνῶν ἢ πικρῶν ἐθεραπεύθη τις, ἤδη καὶ πάντες. εἰσὶ γὰρ οἱ διὰ τῶν ἁλμυρῶν ἢ γλυκέων. οὕτω δὲ καὶ διὰ τῶν ἐπεχόντων τὴν κοιλίαν ὅδε τις ἐθεραπεύθη. ἕτερος δὲ διὰ τῶν ὑπαγόντων. καὶ ὁ μὲν διὰ τῶν πυκνούντων, ὁ δὲ διὰ τῶν ἀραιούντων. καὶ, καθόλου φάναι, τρόπον ἰάσεως οὐδένα δυνατόν ἐστιν εὑρεῖν, οὗ μὴ καὶ τοὐναντίον εὑρήσεις. ὥστ' ὀρθῶς εἶπεν, ὅτι τὸ ἰώμενον οὐχ ἕν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ ταύτης γε τῆς προτάσεως, καὶ τῆς ἑτέρας, ἣν ἐξ ὑποθέσεως ἔλαβε, τὸ μὴ ἓν εἶναι τὸ στοιχεῖον ἐπεραίνετο, καὶ γίνεται σύμπας ἐρωτώμενος λόγος τοιοῦτος. εἰ ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἷς ἐστιν· οὐχὶ δέ γε ὁ τρόπος τῆς

mentum. Satis enim evidens eft, non unicum effe remedium, quum multi, dum calefiunt, fanitati reftituantur; nec minus etiam reperiantur, qui refrigerati ex morbo convaluere, vel humectati; nec defunt etiam, quos exiccantia juverint; nec praeterea, quia aliqui funt acerbis aut amaris medicamentis curati, idcirco etiam omnes; funt enim qui dulcibus, vel falfis; atque etiam ut multi his ufi, quae alvum aftringunt, ita alii his, quae eandem cient, fani evafere; et ficut alii denfantibus, ita nonnulli rarefacientibus; ut tandem in univerfum hoc affirmare liceat, nullum unquam reperiri curandi modum, quin et alter illi contrarius ftatim reperiatur. Recte igitur afferuit, remedium non effe unum. Atqui ex hoc ipfo pronunciato, et altero, quod ex fuppofitione defumptum eft, efficitur, non effe elementum unum; ut tandem univerfam rationem hoc fere modo interrogare oporteat. Si homo et effet unum et etiam doleret, modus quoque, quo effet curandus, unus foret: modus vero, quo

Ed. Chart. III. [9.] Ed. Bas. I. (49.)

ἰώμενος εἷς· οὐκ ἄρα ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ. μηκέτ' οὖν ἐπιζητεῖν τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ, μηδ' ἑτέρως ἐξηγώμεθα παρὰ ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα. σαφῶς γε ἤδη τὴν γνώμην ἅπασαν ἐπιστάμενοι τοῦ ἀνδρός. ἀλλ' ἐπειδὰν εἴπῃ, ὅστις μὲν εἴωθεν ἀκούειν λεγόντων ἀμφὶ τῆς φύσιος τῆς ἀνθρωπίνης, προσωτέρω ἢ ὁκόσον αὐτῆς ἐς ἰατρικὴν ἀφήκει, τουτέῳ μὲν οὐκ ἐπιτήδειος ὁ λόγος ὅδε ἀκούειν· οὐδὲ γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ, οὔτε γῆν, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν, ὅ τι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν ἐὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· ὅταν ταῦτα λέγῃ, μὴ συνάπτοντές τε καὶ ψιλοῦντες ἀναγινώσκωμεν ὡς ἓν μέρος λόγου τὸ ἓν ἐόν, ὥσπερ οἱ πολλοὶ τῶν Ἱπποκρατείων ἐποίησαν, ἀλλὰ δασύνοντές τε καὶ διαιροῦντες εἰς δύο μόρια, ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπεν, οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω εἶναι τὸν ἄνθρωπον, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ, οὔτε γῆν, οὔτε ἄλλο οὐδὲν, ὅ τι μὴ φανερόν ἐστιν

curatur, nequaquam est unus: igitur nec homo, si est unum, dolet. Itaque nihil amplius aut ea, quae circa hujus operis initia inducta sunt, inquirere, aut praeter haec, quae nunc a nobis dicta sunt, alia quapiam expositione erit opus, quum ex his facile hujus viri sententiam habere possimus. Ipse vero ait: Quicunque eos consueverunt audire, qui de natura humana disserunt, procul ab eo quod ad medicinam attineat, illos minime expedit hunc audire sermonem; neque enim dixerim, hominem esse omnino aërem, neque ignem, neque aquam, neque terram, neque aliquid aliud, quod non in homine unicum esse appareat. Quae non eo legenda sunt modo, ut ἑνὸν simul ac leni spiritu proferatur, quasi unica sit pars orationis, quemadmodum multi ex Hippocraticis legere soliti sunt, sed potius aspirantes, et in partes duas dividentes, ac si ita dixerit: Neque enim dixerim, ipsum hominem esse usquequaque aërem, neque ignem, neque aquam, neque terram, neque aliquid etiam aliud, quod non ap-

Ed. Chart. III. [9. 10.] Ed. Baf. I. (49. 50.)

ἓν καὶ μόνον ὑπάρχον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ὅτι μὲν γὰρ ὁ πρῶτος αὐτῷ λόγος ἅπας περὶ τοῦ μὴ ἓν εἶναι τὸ στοιχεῖόν ἐστιν, ἐπιδέδεικται μὲν καὶ ἐξ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, οὐδὲν δὲ ἧττον κἀξ ὧν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, μετὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, ταύτην ἐπιφέρει. φασὶ γὰρ ἕν τε εἶναι, ὅ τί ἐστι, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν, κατὰ δὲ τὰ ὀνόματα, ἀλλήλοις οὐχ ὁμολογέουσι. λέγει δ' αὐτῶν ὁ μέν τις, ἠέρα εἶναι τοῦτο τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν, ὁ δὲ ὕδωρ, ὁ δὲ γῆν, ὁ δὲ πῦρ. εἶτ' ἐφεξῆς πάλιν· τῶν ἰατρῶν οἱ μέν τινες λέγουσιν, ὡς ὁ ἄνθρωπος αἷμα μόνον ἐστὶ, οἱ δὲ αὐτέων χολὴν, ἔνιοι δὲ φλέγμα. εἶθ' ἑξῆς ἀρξάμενος αὐτοῖς ἀντιλέγειν, πρώτην μὲν ἐκείνην γράφει τὴν ῥῆσιν, ἣν πρώτην ἐξήγημαι, κοινῇ πρός τε τοὺς φυσικοὺς καὶ τοὺς ἰατροὺς ἰσχύουσαν. εἶτ' ἰδίᾳ πρὸς τοὺς ἰατροὺς ἀντιλέγει κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. ἀξιῶ δ' ἔγωγε, τὸν φάσκοντα αἷμα μόνον [10] (50) εἶναι τὸν ἄνθρωπον,

pareat unum ac folum in homine exiftens. Nam quod univerfus is fermo, quem ipfe priorem habuit, ob id factus fit, ut probaret, elementum minime effe unum, tum ex his oftenditur, quae ipfe paulo antea dixit, tum vel maxime ex his, quae ftatim circa initia fubjungit praecedenti fententiae, quum ait: Dicunt enim, unum effe id, quod eft, atque hoc et unum effe et omne; fed inter fe non conveniunt deinde nominibus; nam ex eis aliqui hoc unum atque omne ftatuunt effe aërem, alii aquam, alii terram, alii ignem. Item paulo poft: Ex medicis quoque nonnulli hominem autumant effe folum fanguinem, quidam vero ipforum bilem arbitrantur effe hominem, aliqui pituitam. Poftmodum illos refellere aggreffus eam dictionem protulit, quam ego priorem expofui, quae in univerfum efficax plurimum eft tam contra medicos, quam contra naturales philofophos. Mox vero feorfum medicos his etiam verbis infectatur: Ego vero cenfeo, opus effe, illum, qui affirmet folum fanguinem effe hominem, nec

καὶ ἄλλο μηδὲν, δεικνύναι αὐτὸν μὴ μεταβάλλοντα τὴν ἰδέαν, μήτε γίνεσθαι παντοῖον, ἀλλ' ἢ ὥρην τινὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίας τῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ αἷμα ἓν ἐὸν φαίνεται μόνον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. εἰκὸς γάρ ἐστιν, εἶναι μίαν γέ τινα ὥρην, ἐν ᾗ φαίνεται αὐτὸ ἐν ἑωυτῷ ὅ τί ἐστι. τὰ αὐτὰ δὲ λέγω καὶ περὶ τοῦ φάσκοντος, φλέγμα μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ περὶ τοῦ φάσκοντος, χολήν. τελειώσας δὲ τοῦτον τὸν λόγον ἐφεξῆς πάλιν ἐπιφέρων ἐρεῖ· πρῶτον μὲν οὖν ἀνάγκη τὴν γένεσιν γίνεσθαι μὴ ἀφ' ἑνός. πῶς γὰρ ἂν ἕν γε ὂν ἄλλο τι γεννήσειεν, εἰ μή τινι μιχθείη ἄλλῳ; καὶ πάλιν ἐφεξῆς· ὥστε πῶς εἰκὸς ἀπὸ ἑνός τι γεννηθῆναι, ὅπου γε οὐδὲ ἀπὸ τῶν πλειόνων γίνεται, ἢν μὴ τύχῃ καλῶς ἔχοντα τῆς πρὸς ἄλληλα κοινωνίας; καὶ πάλιν ἐφεξῆς· ἀνάγκη τοίνυν, τῆς φύσεως τοιαύτης ἐούσης καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῆς τῶν ἄλλων ἁπάντων, μὴ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον. καὶ πάλιν ἐν τοῖς

quippiam praeterea aliud, ostendere ipsum, nec formam transmutare, nec alio etiam modo variari; et ut vel tempus aliquod anni vel aetatis monstret, quo unus solusque in homine sanguis conspici possit. Nam consentaneum rationi videtur, ut aliquo saltem tempore id, quod in ipso unum est, repraesentet. Et eadem ego illis opposuerim, qui volunt hominem solam esse pituitam, nec non et illis, qui solam bilem. Ac tandem finem huic rationi facturus haec iterum subinfert. Necesse igitur primum est, generationem minime ex uno fieri; qui enim poterit, quod unum est, nisi alteri cuipiam commisceatur, aliquid aliud gignere? Atque iterum deinde: Quo unquam modo rationi consonum est, quicquam ex uno fieri, quum nec ex pluribus etiam possit quicquam constitui, nisi ea ex mutuo temperamento probe se habuerint? Et rursus postmodum: Quare necesse est, si hujusmodi sit natura cum hominis, tum aliorum omnium, hominem non esse unum. Denuoque in sequentibus: Necessarium

ἐφεξῆς· ἀνάγκη τοίνυν, ὅτι τοσοῦτον διήλλακται ἀλλήλων τὴν ἰδέαν τε καὶ τὴν δύναμιν, μὴ ἓν εἶναι αὐτά, εἴπερ μὴ πῦρ τε καὶ ὕδωρ ἕν ἐστιν. ἔν τε οὖν τούτοις ἅπασι καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα πάλιν οὐδὲν ἄλλο ἢ τοῖς ἓν ἀξιοῦσιν εἶναι τὸ στοιχεῖον ἀντιλέγει σαφῶς. δῆλον οὖν, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου τοῦτ᾽ εἶπεν, ὅπερ ἡμεῖς ἐξηγησόμεθα, τὸ μήτε ἀέρα μόνον ὑπάρχειν ἐν τῷ σώματι, μήτε πῦρ, μήτ᾽ ἄλλο μηδὲν, ὅτι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν ὑπάρχον ἐν τῷ σώματι. καὶ γὰρ αὖ καὶ ὅταν εἴπῃ· οἱ δὲ λέγοντες, ὡς ἕν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, δοκέουσί μοι ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρέεσθαι· πόθεν ὁρμηθέντες ἔνιοι τὸν ἄνθρωπον ἓν εἶναί φασι, διηγεῖται, κἄπειδὰν ἀντιλέγων αὐτοῖς ἐρεῖ· καίτοι τὸ μὲν πρῶτον ἐν τῇσιν ὑπερκαθάρσεσιν οὐδείς πω ἀπέθανε χολὴν μούνην καθαρθείς. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων χυμῶν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα πεποίηται τὸν λόγον, ὡς οὐχ εἷς χυμός ἐστι παντελῶς ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτ᾽ ἔστι τὸ στοιχεῖον, ἀλλ᾽ οἱ τέτταρες, οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς

igitur eft, quum adeo inter fe et fpecie et potestate differant, ea non effe unum, nifi ignis quoque et aqua unum fuerint. Itaque in omnibus his et praeterea in fequentibus etiam nihil aliud agit, praeterquam quod eos aperte infectatur, qui unum effe elementum decernunt. Quare patet, quod idem etiam agit, dum ftatim circa principia hujus fermonis, quae nos etiam expofuimus, ea profert: hominem, inquam, non effe folum aërem, neque ignem, nec quicquam aliud, quod non in corpore unum effe appareat. Nam et ea parte, qua ipfe ait: Mihi videntur hi, qui hominem effe unum autumant, in hanc veniffe fententiam; explicat, unde nonnulli inducti fint, ut dicerent, hominem effe unum. Quos quum mox etiam refellit inquiens: Atqui primum nullus unquam ex fuperfluente purgatione mortuus folam bilem excrevit; nec non quum de caeteris humoribus, de quibus mox differit, eadem etiam profert, humanam nimirum naturam non ex uno penitus humore, hoc eft elemento, fed ex quatuor con-

ὑπέθετο, περαίνει, τὸ μὴ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ἔστι μὲν οὖν ἠλίθιος ἡ δόξα καὶ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων, καὶ τῶν ἰατρῶν, ὅσοι στοιχεῖον ἓν εἶναί φασιν, ἢ τοῦ παντὸς, ἢ τοῦ ἀνθρώπου.

Κεφ. δ'. Καὶ μᾶλλόν ἐστι θαυμάσαι, πῶς οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες ἐν εὐδοξίᾳ τινὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἦσαν, ἢ ἀπορῆσαι τῆς ἀντιλογίας. ἀλλ' ὅμως ὁ Ἱπποκράτης ἀντιλέγειν αὐτοῖς ἐπεχείρησεν, οὐχ ὡς μέγα τὶ ποιῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν κατέχουσαν δόξαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πιθανοῖς τισι λόγοις ἐχρήσαντο καὶ δυσλύτοις οἱ ἓν εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἀλλὰ πρόχειρόν τε καὶ ῥᾴστην φωραθῆναι τὴν ἀτοπίαν ἔχουσιν. οἵ τε γὰρ τὸ ὕδωρ εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, ὅτι τοῦτο πυκνούμενον μὲν καὶ οἷον πιλούμενον γίνεται γῆ, ἀραιούμενον δὲ καὶ οἷον χεόμενον ἀὴρ· εἰ δὲ ἐπιπλέον ἀραιωθείη τε καὶ χυθείη, πῦρ· διὰ τοῦτό φασιν

ſtare; nihil aliud omnino agit, niſi quod id concludit, quod erat pollicitus ſtatim ab ipſo principio, unum non eſſe ipſum hominem. Porro fatua eſt haec tam naturalium philoſophorum quam medicorum opinio, qui unum vel hominis vel ipſius etiam univerſi eſſe elementum aſſerunt.

Cap. IV. Et ſane mirandum eſt, quo unquam pacto illi, qui talia introducunt, aliqua a quibusdam hominibus exiſtimatione digni habeantur, quum tamen neque ſit arduum illos confutare. Aggreſſus attamen Hippocrates eſt illis contradicere, non quod ſe magni aliquid facturum arbitraretur, ſed magis celebritate eorum motus. Nullas enim vel probabiles, vel quae ſolvi facile non poſſint, rationes hi afferunt, qui unum eſſe elementum ponunt; ſed eas tantummodo, quae fallaciam omnibus expoſitam quaeque facillime deprehendatur, habeant. Qui etenim aquam eſſe elementum cenſent, ob id hoc arbitrantur, quod ea denſata et quaſi coacta in terram vertatur; rareſacta vero ac veluti fuſa in aërem; quae ſi praeterea magis rareſcat ac fundatur, in ignem tranſit; et proinde

ὑπάρχειν αὐτὸ στοιχεῖον· [11] οἵ τε τὸν ἀέρα, καὶ οὗτοι πῦρ μὲν γίνεσθαί φασιν ἀραιούμενον, ὕδωρ δὲ πυκνούμενον· εἰ δ' ἔτι μᾶλλον πυκνωθείη, γῆν· οἵ τε τὴν γῆν, ἐκ τοῦ μετρίως μὲν χεθεῖσαν, ὕδωρ γίνεσθαι, περαιτέρω δ' ἀραιωθεῖσαν, ἀέρα, καὶ σφόδρα τοῦτο παθοῦσαν, εἰς πῦρ μεταπίπτειν, καὶ οὕτω συλλογίζονται τὴν γῆν ὑπάρχειν στοιχεῖον· οἵ τε τὸ πῦρ ὡσαύτως, ἐκ τοῦ συνιὸν μὲν καὶ πυκνούμενον ἀέρα γίνεσθαι, παθὸν δ' ἔτι μᾶλλον τοῦτο καὶ σφοδρότερον πιληθὲν ὕδωρ, ἐπὶ πλεῖστον δὲ πυκνωθὲν γῆν ἀποτελεῖσθαι· συλλογίζονται καὶ οὗτοι, τοῦτ' εἶναι τὸ στοιχεῖον. καίτοι πρόχειρός γε ἡ ἀτοπία τῶν λόγων. ὑπὲρ γὰρ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς τῶν στοιχείων εἰρηκότες ἅπαντες, οὐ τοῦτο οἴονται δεικνύναι, ἀλλ' ὅ τί περ ἂν ἕκαστος αὐτῶν ὀνομάσῃ στοιχεῖον. οὐκ ἔστι δὲ ταὐτον, ἢ περὶ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς εἰπεῖν, ἀέρος καὶ πυρὸς

eam eſſe elementum affirmant. Sed et qui aërem, ipſi quoque aiunt, illum rariorem factum, ignem effici; denſiorem vero, aquam; qui ſi etiam denſetur magis, terram gigni. Alii autem, quum terram intuerentur, quae ſi aliquantulum et moderate rareſcit et funditur, in aquam transmutatur: ſi magis, in aërem: ſi maxime, in ignem: hoc argumento probant, terram ipſum eſſe elementum. Nec ſecus etiam agunt, qui ignem eſſe elementum ſtatuunt; quia enim, ſi is denſetur et quaſi in ſe ipſum cogatur, in aërem vertitur; ſi id ipſum magis patiatur, magisque denſetur, in aquam; ſi quam plurimum denſetur, in terram; ideo efficere volunt et iſti, hoc ipſum eſſe elementum. Attamen hae iſtorum rationes perquam apertam et in promptu abſurditatem habent. Porro hi omnes de mutua elementorum transmutatione verba faciunt; nec tamen ſe id demonſtrare arbitrantur, ſed potius id, quod unusquisque eorum appellat elementum. Non autem idem eſt de aëris ignisque, et praeterea terrae et aquae inter ſe invicem transmutatione ſermonem habere, ac

καὶ ὕδατος καὶ γῆς, ἢ περὶ στοιχείων· οὐ γὰρ δὴ ταύτῃ γε στοιχεῖον ἕκαστον αὐτῶν, ᾗ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα πέφυκεν, ἀλλ' ᾗ πρῶτόν τέ ἐστι καὶ ἁπλούστατον· ἐπεί γε καὶ Πλάτων ὑπὲρ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς ἐν Τιμαίῳ διείλεκται, κοινὴν ὑποβεβλῆσθαι πᾶσιν ὕλην μίαν, ἀποδεῖξαι βουλόμενος. ἀλλ' οὗτος μὲν, ὡς ἂν εἰδὼς ἀποδεικνύειν, εἰς δέον ἐχρήσατο τῇ τῶν πρώτων σωμάτων εἰς ἄλληλα μεταβολῇ. Θαλῆς δὲ καὶ Ἀναξιμένης καὶ Ἀναξίμανδρος καὶ Ἡράκλειτος, ἓν ἐξ αὐτῶν ὁτιοῦν ἄλλος ἄλλο θέμενος εἶναι στοιχεῖον, ἐκ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς αὐτῶν ἀποδεικνύναι πειρῶνται. καί μοι δοκοῦσιν ἅπαντες ἐκεῖνοι τὴν ὕλην ὀνειρώττειν, ἣ κοινῇ πᾶσιν ὑποβέβληται τοῖς στοιχείοις, καὶ ταύτην μίαν ὁρῶντες ἓν ὑπολαμβάνειν εἶναι καὶ τὸ στοιχεῖον· εἶτα δέον εἰπεῖν, εἴπερ ἄρα, τὸ κοινῇ πᾶσιν ὑποβεβλημένον, ἀέρι, καὶ πυρὶ, καὶ ὕδατι, καὶ γῇ, τοῦτ' εἶναι τὸ στοιχεῖον, οἱ δὲ ὑπερέβησαν μὲν ἐκεῖνο, τῶν τεττάρων δὲ ἓν ὁτιοῦν ἀπεφήναντο, κοινῇ μὲν γνώμῃ τῆς

de elementis; utpote quoniam non eo, quod poffint invicem ex natura transmutari, unumquodque ipforum elementum eft, fed quod primum atque fimpliciffimum fit. Unde et Plato in Timaeo oftenfurus, his omnibus communem materiam effe fubjectam, de mutua illorum transmutatione differit; erat enim ipfe peritus methodi demonftrandi, et proinde primorum corporum transmutatione probe ufus eft. At Thales, Anaximenes, Anaximander, nec non et Heraclitus, ex eorum mutua transmutatione unum quodpiam ex illis effe elementum demonftrare conantur, ita tamen ut alius aliud introducat. Qui mihi videntur omnes communem illam fomniaffe materiam, omnibus elementis fubjectam; et hanc ut unicam videre, ita etiam unum effe elementum arbitrati funt. Sed par quidem deinde erat, ut dicerent, hocne, quod communi quadam ratione omnibus fubjectum eft, aëri inquam et igni, terraeque et aquae, effet id elementum; at illi hoc praetergreffi, unum quodpiam ex his quatuor id elementum effe promulgaverunt; et quidem hi omnes communem habent

ἀποδείξεως ἅπαντες χρησάμενοι, θέμενοι δ' οὐ ταὐτὸν ἅπαντες τὸ στοιχεῖον. ᾧπερ δὴ καὶ σκώπτων αὐτοὺς ὁ Ἱπποκράτης, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος, ὧδέ πως φησί· γνώμῃ μὲν τῇ αὐτῇ πάντες χρέονται, λέγουσι δ' οὐ τὰ αὐτά. κἄπειτα τούτῳ συνάπτων, ἀλλὰ τῆς μὲν γνώμης, φησὶ, τὸν ἐπίλογον τὸν αὐτὸν ποιέονται, λέγουσι δὲ οὐ τὰ αὐτά. τίς δ' ἦν αὐτοῖς ἐπίλογος; ὃν ἔμπροσθεν εἴπομεν. οἵ τε γὰρ τὴν γῆν λέγοντες εἶναι στοιχεῖον ἐκ τοῦ χεομένην αὐτὴν ὕδωρ γίνεσθαι, καὶ μᾶλλον ἀραιωθεῖσαν ἀέρα, κἄπειτα πῦρ, ἐκ τούτου συλλογίζονται, τὴν γῆν εἶναι στοιχεῖον· κατὰ ταὐτὰ καὶ οἱ τὸν ἀέρα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ εἰπόντες, ὡς ἔμπροσθεν ἐδήλωσα. πάντες οὖν οὗτοι τὸν ἐπίλογον ἕνα λέγουσιν ἐπὶ διαφόροις ὑποθέσεσι, πρῶτον μὲν, οὐκ ἐπιφέροντες οἰκεῖον συμπέρασμα· τὸ γὰρ οἰκεῖον ἦν εἰπεῖν, ἓν ἄρα τὸ ὑποκείμενον ἅπασι, καὶ οὐσία μία,

in demonftrando fententiam, non tamen idem poftea elementum conftituunt; quos et Hippocrates ftatim inter hujus libri initia carpit, dum ita ait: Omnes quidem eadem utuntur fententia, nec tamen eadem deinde dicunt; moxque haec etiam addit: Et ad id quidem, quod ipfi fentiunt, eundem afferunt ratiocinii modum, nec eadem tamen pronunciant. At quisnam erat, quaefo, is ratiocinii modus? is qui fuperius a nobis expofitus eft. Qui enim terram effe elementum pofuit, inde ratiocinatur, quod ea fufa in aquam vertatur; quae fi magis infuper rarefcat, in aërem; et ex hoc tandem in ignem, fi adhuc fiat rarior; et ex hac ratione colligunt, terram effe elementum. Et eisdem innituntur, qui aquam aiunt, aut ignem, aut aërem, ficuti prius a nobis expofitum eft. Hi igitur omnes, quantumlibet in variis verfentur pofitionibus, eodem tamen utuntur epilogo. Et fane primam non eam inferunt conclufionem, quae illi propria peculiarisque fit; propria enim ea erat, ut dicerent: unum eft ergo fubjectum, unaque fubftantia, quae omnibus pari ratione

ἥτις ὑποβέβληται κοινῇ τοῖς πρώτοις σώμασιν· ἔπειτα μηδ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκοντες, ὡς τεττάρων ὑποθέσεων ἀπόδειξιν μίαν ἐγχειροῦσι λέγειν ἅπαντες, ἅπερ αὐτῶν καὶ διαῤῥήδην ὁ Ἱπποκράτης ἀμφότερα μέμφεται ἐν τῷ φάναι· καὶ ἐπιλέγει μὲν ἕκαστος τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ μαρτύριά τε [12] καὶ τεκμήρια, ἅ ἐστιν οὐδέν· σαφῶς ἐνδεικνύμενος, ὡς ἀναπόδεικτα φλυαροῦσι, καὶ παραλογίζονται μᾶλλον σφᾶς αὐτοὺς, ἢ συλλογίζονται. ἐν δὲ τῷ προσγράψαι, ὅτι γνώμῃ μὲν τῇ αὐτῇ πάντες χρέονται, λέγουσι δ' οὐ τὰ αὐτὰ, δῆλον, ὅτι οὐδὲ γινώσκουσιν· ἐν τούτῳ πάλιν αὐτὸ τοῦτο ἐνδεικνύμενος, ὡς οὐκ αἰσθάνονται διαφόρων τε καὶ μαχομένων πραγμάτων ἀπόδειξιν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐγχειροῦντες λέγειν. ὅθεν καὶ ᾧ ἄν τινι τύχῃ, φησὶν, ἡ γλῶσσα ῥυεῖσα πρὸς τὸν ὄχλον, περιγίνεσθαι δοκεῖ τῷ λόγῳ, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν ὄχλον εἰπὼν, ἀπαιδεύτων δηλονότι πλῆθος ἀνδρῶν, οὐκ εἰδότων, ὅ τί ποτέ ἐστιν ἀπόδειξις. διὸ καὶ

primis corporibus subjicitur. Deinde nec id animadvertunt, quod omnes unam eandemque demonstrationem ad quatuor materias accommodare volunt. Et nimirum haec ambo illis objicit Hippocrates, dum ait: Et astruit suam eorum unusquisque rationem testimoniis ac conjecturis quibusdam, quae tamen nihil sunt; aperte insinuat, illos procul ab omni demonstratione nugari, potiusque se ipsos fallere, quam quod aliquid conficiant. Et quum praeterea addit, quod in eadem sententia omnes versantur, nec tamen eadem dicunt, nempe neque id cognoscunt, hac etiam parte indicat, eos latere, se rebus diversis ac pugnantibus velle unam eandemque aptare demonstrationem. Unde ait deinde ipse: Cujuscunque lingua magis soluta fluensque turbae visa fuerit, is in ea disputatione superior judicatur. Turbam porro rudem imperitorum hominum multitudinem appellat, qui nec etiam quid sit demonstratio noverunt unquam; unde recte quidem

Ed. Chart. III. [12.] Ed. Baf. I. (50. 51.)

τοῦτο ὀρθῶς ἐπήνεγκεν· ἀλλ' ἐμοί γε δοκέουσιν οἱ τοιοῦτοι αὐτοὶ ἑαυτοὺς καταβάλλειν τοῖς ὀνόμασι τῶν λόγων αὐτῶν ὑπὸ ἀξυνεσίης, τὸν δὲ Μελίσσου λόγον ὀρθοῦν. ὁ γάρ τοι Μέλισσος (51) ἀλλόκοτα μὲν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἀπεφήνατο, ὡς ἕν τε εἴη καὶ ἀμετάβλητον καὶ ἄπειρον. ἐξ ὧν οἵ τε τὸν ἀέρα λέγοντες, ἢ τὸ πῦρ, ἢ τὸ ὕδωρ, ἢ τὴν γῆν εἶναι τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν, ἐκ τούτων ἂν δόξειεν ὁ τοῦ Μελίσσου λόγος ὀρθοῦσθαι. εἰ γὰρ χρὴ δυοῖν ἀτόπων οὕτω δογμάτων αἵρεσιν ποιήσασθαι, κινδυνεύει νοῦν ἔχειν ὁ τοῦ Μελίσσου λόγος. ὃ γὰρ ὑπέθετο κατ' ἀρχὰς, οὐκ ἀνατρέπει κατὰ τὴν ἐφεξῆς διέξοδον, ὡς οὗτοι. θέντες γὰρ, τὸ στοιχεῖον ἓν εἶναι τῶν ὄντων, ἐν τοῖς ἐφεξῆς μνημονεύουσι τῆς μεταβολῆς αὐτοῦ, τέτταρα ποιοῦντες τὰ ὄντα. βέλτιον γὰρ ἦν ἀμετάβλητον ὑποθέσθαι τοῦτο τὸ ἕν, εἰ ὄντως ἕν ἐστιν. εἰ γὰρ μεταβάλλει, πῶς ἕν ἐστιν ἔτι; προσηκόντως οὖν ἔφη ὁ Ἱπποκράτης, ἅπαντας τούτους τοὺς

haec ipfe deinde intulit: Sed (ut mihi videtur) hi homines ipfi fuis ipforum, quibus in differendo utuntur, verbis fe ipfos prae imperitia in errorem detrudunt, Meliffique fententiam erigunt. Is enim, habito fermone de univerfitate, abfurda quaedam pronunciavit, omnia nimirum effe unum, et id intransmutabile et infinitum. Unde ex qua parte aërem aiunt, aut ignem, aut aquam, aut terram effe unum et omne, ex ea etiam ratio Meliffi firmari videtur. Data namque optione, ut ex his duobus decretis, adeo tamen abfurdis, alterum eligatur, res periclitari videtur, ne Meliffi fententia fit praeferenda; neque enim ipfe id, quod a principio fuppofuerat, praecedente disputatione evertit; quod tamen illi committunt, quippe qui ponunt quidem, unum effe rerum omnium elementum, mox vero de ejus transmutatione agunt, ita, ut tandem quatuor entia conftituant; melius enim foret, id unum intransmutabile feciffe, fi fit revera unum, quoniam, fi transmutetur, quo modo erit amplius unum? Merito igitur autumat Hippocrates, eos omnes, qui vel aquam unum

ἤτοι τὸ ὕδωρ, ἢ τὸ πῦρ, ἢ τὸν ἀέρα, ἢ τὴν γῆν εἶναι λέγοντας στοιχεῖα ὀρθοῦν τὸν τοῦ Μελίσσου λόγον, καίτοι γ' ἄτοπον ὄντα δεινῶς, καὶ παρὰ πᾶσαν ἐνάργειαν εἰρημένον, ὡς μηδὲ ἀντιλογίας χρήζειν. ἐπὶ πλέον δὲ καὶ περὶ τῆς ἀτοπίας αὐτοῦ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως διείλεκται.

Κεφ. ε'. Καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ εἶδος τῶν λόγων ὡσαύτως ἔοικεν Ἀριστοτέλης πεποιῆσθαι τῷ Ἱπποκράτει. προειπὼν γὰρ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ· τὸ μὲν οὖν, εἰ ἓν ἐστι καὶ ἀκίνητον τὸ ὄν, σκοπεῖν, οὐ περὶ φύσεώς ἐστι σκοπεῖν· εἶτ' αὐτὸ τοῦτο ἀποδείξας, καὶ διὰ τοῦτο μηδ' ἀντιλογίας τινὸς δεῖσθαι φήσας τὸν Μελίσσου τε καὶ Παρμενίδου λόγον, ἐναργῶς ἑκάτερον ἄτοπον ὄντα, προϊόντος τοῦ συγγράμματος, ἀντιλέγων αὐτοῖς εὑρίσκεται. ταὐτὸν δὴ τούτῳ καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἔπαθεν. ἐνδειξάμενος γὰρ, ὡς ἀναιροῦσι τὴν ἰατρικὴν τέχνην οἱ ἓν εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, καὶ ὡς οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἐπιτήδειος ὅδε λόγος ἀκούειν, ὅμως ἐν

esse elementum inquiunt, vel aërem, vel ignem, vel terram, Melissi rationem erigere; quae tamen adeo est absurda, et ab omni prorsus evidentia semota, ut neque digna sit, cui contradicat. De ejus tamen absurditate ab Aristotele quoque in primo naturalis auscultationis libro plenius disputatum est.

Cap. V. Imo videtur ille in suarum rationum forma Hippocratem imitatus fuisse. Praefatus etenim ab ipso statim initio, quod considerare quidem, si ens unum sit et immobile, non est de natura considerare; atque hoc deinde etiam demonstrato, et proinde, quod neque sit opus rationibus Melissi et Parmenidis contradicere, utpote quia utraeque sint manifesto absurdae, attamen mox in illius libri processu eos insectari deprehenditur. Nec secus etiam Hippocrates ac ille egit, utpote quem (tametsi primum innuisset, illos, qui ajunt, unum esse elementum, eo medicinam labefactare, ut neque operae pretium sit eos hunc audire sermonem)

Ed. Chart. III. [12. 13.] Ed. Baf. I. (51.)

τοῖς μετὰ ταῦτα φαίνεται διαβάλλων αὐτῶν τὴν δόξαν. ὅτι δὲ καὶ τὰς τῆς φυσιολογίας ἀρχὰς, ὡς Ἀριστοτέλης ἔλεγε, καὶ τὰς τῆς ἰατρικῆς, ὡς Ἱπποκράτης φησὶν, ἀναιροῦσιν οἱ ἓν εἶναι λέγοντες τὸ ὂν, ἄντικρυς δῆλον, ἥ τε γὰρ φυσιολογία περὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ καὶ ὅλως ἐν μεταβολῇ σωμάτων ἐστίν. εἰ δὲ ἕν ἐστι μόνον τὸ ὄν, ἀνῄρηται ταῦτα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ [13] ἰατρικὴ πρῶτον μὲν κἂν τοῦ τῆς γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς οἷον ὑπηρέτης ὑπάρχειν, εἰ μὴ δοθείη ταῦτα, συναναιρεῖται καὶ αὐτή. ἔπειτα δὲ καὶ οἱ τρόποι τῶν ἰάσεων, οἱ πολλοὶ καὶ πολυειδεῖς, οὗτοι πρὸς τῶν ἓν ἡγουμένων εἶναι τὸ ὂν ἀνατρέπονται. ἢ γὰρ οὐδ᾽ ὅλως πείσεταί τι τὰ σώματα ἡμῶν, ἢ, εἴπερ πάσχει, καθ᾽ ἕνα τρόπον πείσεται, ὥστε καὶ τὸ ἰώμενον ἓν ἔσται. εἰ δὲ τοῦτ᾽ ἀληθὲς, ἀπόλωλε δηλονότι σύμπασα ἰατρική. πολλῶν μὲν γὰρ ὄντων τῶν ἰωμένων, ἰατροῦ ἔργον ἐστὶ τὸ πρόσφορον

eorum fententias poftmodum refellere comperimus. At vero, quod ii, qui ens pronunciant effe unum, philofophiae naturalis principia tollant, ut ait Ariftoteles, atque etiam medicinae, ut Hippocrates, eft fane quam manifeftum. Naturalis etenim fcientia corpóra, quae generantur ac intereunt, quaeque prorfus funt expofita transmutationi, contemplatur; ea vero, fi unum tantummodo ens fuerit, omnino delentur. Quibus deinde oblatis pariter et medicina tollitur; primum quidem ob id, quod ea fit quafi generationis et interitus miniftra, et proinde, nifi haec concedantur, illa etiam tollitur; deinde vero quia ab iis ipfis, qui ens effe unum opinantur, tot variae multiplicesque tolluntur medendi rationes: nam vel nihil corpora noftra tunc paterentur, vel, fi paterentur, unus tantum foret patiendi modus, et proinde unica etiam effet medelae ratio. Quod fi fuerit, univerfa porro medicina ruit: quippe quia, fi multa fint remediorum genera, ad medicum mox pertinebit ea excogitare, quae unicui-

Ed. Chart. III. [13.] Ed. Bas. I. (51.)

ἑκάστῳ τῶν νοσημάτων ἐξευρεῖν. ἑνὸς δ' ὑπάρχοντος κατ' εἶδος τοῦ τε ἰωμένου καὶ τοῦ νοσοῦντος, οὐδεὶς κίνδυνος ἀποτυχίας. ὥστ' ὀρθῶς εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης εὐθὺς κατ' ἀρχάς· ὅστις μὲν οὖν εἴωθεν ἀκούειν λεγόντων ἀμφὶ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης προσωτέρω, ἢ ὁκόσον αὐτέης ἐς ἰατρικὴν ἀφίκει, τουτέῳ μὲν οὐκ ἐπιτήδειος ὅδε ὁ λόγος ἀκούειν. οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, τοῦτ' ἔστιν οὐ παντελῶς ἕν, οὐδὲ μόνον. ὁ γὰρ τοῦτο λέγων προσωτέρω, ἢ κατὰ τὴν ἰατρικὴν, ἀποφαίνεται τὰς ἀρχὰς τῆς τέχνης ἀνατρέπων. χρὴ γὰρ, εἴπερ τι ἄλλο, καὶ τοῦτο συγκεχωρῆσθαι τοῖς ἰατροῖς, ὡς πολλαὶ μὲν αἱ τῶν νοσημάτων ἰδέαι, πολλαὶ δ' αἱ τῶν ἰαμάτων. τοῦτ' οὖν ὁ μὴ συγχωρῶν ἀναιρεῖ τὰς ἀρχὰς τῆς ἰατρικῆς, ὥστε προσωτέρω ἢ κατὰ τὴν ἰατρικὴν ὁ λόγος ἐστίν. ὁ γὰρ ἀντιλέγων τοῖς ἀναιροῦσιν ἡστινοσοῦν τέχνης τὰς ἀρχὰς οὐχ ὁ τεχνίτης ἐστὶ τῆς ἀναιρουμένης τέχνης, ἀλλ' ἕτερός τις, ὅπερ ἄν σοι γένηται δῆλον κἀκ τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ῥήσεως

que morbo conducere possint: at quum una tantummodo fuerit, ut morbi, ita etiam remediorum ratio, nullum relinquitur amplius aberrandi periculum. Recte igitur Hippocrates protinus inter initia ita ait: Quicunque eos consueverunt audire, qui de natura humana procul ab eo, quod ad medicinam attineat, differunt, illos minime expedit hunc audire sermonem. Et deinde subinfert: Neque enim dixerim, hominem esse usquequaque aërem, hoc est, penitus unum et solum. Quia, si quis id ipsum affirmare velit, is fertur ulterius, quam ratio medicinae exposcat, et artis principia subvertit. Nam hoc medio inprimis concedi opus est, multas nimirum esse morborum, multas etiam praesidiorum species: quod nisi concesserit, statim e medio tollet ipsa medicinae principia. Procul igitur erit is sermo a finibus medicinae. Jam enim nullus est artifex, qui illis contradicat, qui suae artis principia destruit, imo hoc ad alium pertinet. Quod facile vel ex ipsius Aristotelis verbis perdiscas, quae se in

Ed. Chart. III. [13.] Ed. Baf. I. (51.)

ἐχούσης ὧδε· ὥσπερ γὰρ τῷ γεωμέτρῃ οὐκ ἔτι λόγος ἐστὶ πρὸς τὸν ἀναιροῦντα τὰς ἀρχὰς, ἀλλ' ἤτοι ἑτέρας ἐπιστήμης, ἢ κοινῇ πασῶν, οὕτως οὐδὲ τῷ φυσικῷ· τοῖς γὰρ ἀναιροῦσι τὰ ἐναργῶς φαινόμενα ἢ κοινῇ πάντας ἀνθρώπους μέμφεσθαι προσῆκεν, ὡς ἀνατρέπουσι τὸν βίον, ἢ τέχνην τινὰ ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν ἀγωνιζομένην προστήσασθαι παρὰ τὰς κατὰ μέρος ἁπάσας, αὐτὴν δ' ἑκάστην τῶν κατὰ μέρος τεχνῶν ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς συγχωρηθείσαις οὕτω προϊέναι. φαίνονται τοίνυν ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τε καὶ Ἱπποκράτης ὡσαύτως διατεθεῖσθαι τὸν λόγον, οἱ δ' ἐξηγηταὶ μὴ παρακολουθεῖν. οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτ' εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης, οὐκ ἐπιτήδειον εἶναι τὸν λόγον τοῖς εἰωθόσιν ἀκούειν περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης προσωτέρω, ἢ ὁκόσον αὐτέης ἐς ἰατρικὴν ἀφίκει, διότι καταγινώσκει τῶν πῦρ καὶ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα τιθεμένων στοιχεῖα, ἀλλ' ἁπλῶς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τοῖς ἓν ὁτιοῦν αὐτῶν εἰποῦσιν εὑρίσκεται

hunc modum habent: Ut enim nequit geometra contra eum, qui fua tollit principia, disputare, verum hoc vel alterius fcientiae munus eft, vel pariter omnium: ita nec philofophus naturalis. Nam illi, qui ea deftruunt, quae perfpicuo apparent, jure effent coarguendi ab omnibus in univerfum hominibus, utpote quia vitam fubvertant: aut faltem ars aliqua praeter has omnes particulares inftituenda eft, cujus fit pro principiis artium omnium propugnare: etenim particularium unaquaeque artium ex principiis, quae pro conceffis habentur, progreditur. Unde videntur tam Ariftoteles, quam etiam Hippocrates, fuum eodem fere modo digeffiffe fermonem, quem tamen expofitores intelligentia non confequuntur. Siquidem Hippocrates non ea propter dixit, hunc fermonem illis non convenire, qui de humana natura audire confueverunt, ulterius quam quantum ipfius ad medicinam pertineat, quod eos contemnat, qui ignem et terram et aquam et aërem in elementis ponunt, imo ab initio ftatim ad extremum usque eos increpat, qui unum tantum ex

μεμφόμενος, ἐπεὶ ἐκεῖνό γε δεινῶς ἄλογόν ἐστιν, εἰ, διότι μηδὲν τῶν τεττάρων εἰλικρινὲς ἐν τῷ σώματι φαίνεται, διὰ τοῦτ' ἀπιστηθήσεται πάντα. κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον ἀπιστήσει τις, ἐκ κηροῦ καὶ ῥητίνης καὶ πίττης καὶ στέατος συγκεῖσθαι τὴν τετραφάρμακον καλουμένην, ὅτι μηδὲν αὐτῶν ὁλόκληρον καὶ παντελὲς ἐν αὐτῇ περιεχόμενον φαίνεται. καὶ τί δεῖ λέγειν περὶ τῶν οὕτω δι' ὅλων ἀλλήλοις κραθέντων; ὅπου καὶ τὰ ξηρὰ φάρμακα, τὰ ἐκ καδμίας καὶ στίμμεως καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου συγκείμενα, καλῶς λειωθέντα, τῶν ἁπλῶν οὐδέν τι εἰλικρινὲς διασωζόμενον ἔχει, οὐδ' ἐστὶ λαβεῖν τι μόριον οὐδὲ τὸ σμικρότατον αὐτῶν, ἐν ᾧ τῶν εἰρημένων ὁτιοῦν ἓν ἄκρατόν τε καὶ ἄμικτον [14] ἑτέρου θεάσῃ. μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα τῶν τεττάρων στοιχείων οὐδὲν εἰλικρινὲς διασωζόμενον ἔχει, ἐκ τούτων ἀπιστῶμεν αὐτὰ κεκρᾶσθαι,

his ponunt, quocunque modo fit illud. Id namque esset prorsus ab omni ratione alienum, si propterea, quia nullum ex his quatuor solum sincerumque conspiciatur in corpore, velit etiam negare, ea omnia simul reperiri. Esset enim hoc perinde, ac si quis credere nollet, medicamentum, quod tetrapharmacum appellatum est, ex cerá, resina, piceque et adipe componi, quoniam eorum nullum integrum sincerumque contineri videat. Sed cur de his, quae invicem per tota miscentur et temperantur, amplius loquimur? quum neque ficciora medicamenta, ut ea, quae ex cadmia, aere usto stimmique constant, si illa sint optime laevigata, videantur ullum ex his simplex purumque servare: nec ullam umquam possis, quantumlibet vel minimam accipias, particulam invenire, ubi quodpiam ex his sincerum alterique impermixtum inspicias. Igitur, tametsi nullum etiam e quatuor elementorum numero integrum sincerumque in animantium corporibus reperiatur, tamen non propterea dubitandum, quin illa ex his sint contemperata: neque eam ob causam,

μήτε διὰ τοῦτο τὸν μὲν κόσμον ἐκ τῶν τεττάρων εἶναι στοιχείων συγχωρήσωμεν, ἀφαιρώμεθα δὲ τὰ ζῶα τῆς ἐκ τούτων γενέσεως, ὥσπερ ἔξωθέν ποθεν ἥκοντα, καὶ οὐκ ἐν τῷ κόσμῳ γεγονότα. ἢ δεῖξαί μοι σὺ κελεύεις, γῆν ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν εἰλικρινῆ καὶ ἄμικτον, αὐτὸς μηδ᾽ ἐν τῷ κόσμῳ δεῖξαι τοιαύτην δυνάμενος; ὅ τι γὰρ ἂν λάβοις αὐτῆς τὸ μόριον, εὐθὺς τοῦτο καὶ θερμότητός τινος, καὶ νοτίδος, καὶ ἀερώδους οὐσίας μετέχει, τῆς ἀμίκτου γῆς, ἣν δὴ καὶ στοιχεῖον ἐπινοοῦμεν, ἐσχάτως πυκνῆς οὔσης, καὶ βαρείας, καὶ ψυχρᾶς, καὶ ξηρᾶς. ἀλλ᾽ οἷον ἐν τῷ κόσμῳ τὸν λίθον ἐπιδεικνύεις μοι σὺ γεῶδες σῶμα, τοιοῦτον ἐν τοῖς ζώοις ἐπιδείξω σοι τό τε τῶν ὀστῶν γένος καὶ τὸ τῶν χόνδρων καὶ τὰ τῶν τριχῶν. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ κᾀν τοῖς ὀστρακοδέρμοις ζώοις τὸ καλούμενον ὄστρακον, ἀκριβῶς εἰς γῆς ἰδέαν ἀπεξηραμμένον καὶ πεπιλημένον· ὥστ᾽, εἰ ζητεῖς ἐν τοῖς ζώοις γῆν, ἔχεις θεάσασθαι τοιαύτην, οἵαν κᾀν τῷ

si mundum ex quatuor elementis constare concedimus, deinde ab hac horum compositione animalia eximamus, ac si illa minime sint in eo procreata, sed huc extrinsecus et aliunde introducta. Vel cur est, quaeso, quod tu a me velis terram in corporibus animantium ostendi, quae sincera sit atque impermixta, quum ejuscemodi ne in universo quidem a te ostendi queat? quamcunque enim illius particulam acceperis, ea statim erit alicujus caloris ac humoris cujusdam, aëreaeque substantiae particeps, quum tamen ea terra, quam etiam esse elementum opinamur, sit quam maxime densa, gravisque et sicca, et praeterea frigida. Quod si tu in mundo mihi lapidem ostenderis terreum sane corpus, ego tibi illi simile in animantibus ossium, cartilaginum, pilorumque genus ostendam: ad quod etiam in testaceis animalibus id spectat, quod testa appellatur, quod jam exacte est in speciem terrae concretum et exiccatum. Quare si cupis in animante terram intueri, eandem habes, qualem

Ed. Chart. III. [14.] Ed. Baf. I. (51. 52.)

κόσμῳ, τήν τε ἄμικτόν τε καὶ παντελῆ καὶ μόνην οὐκ ἂν οὐδ' ἐν ἐκείνῳ ῥᾳδίως ἐξεύροις· ὥσπερ οὐδὲ ὕδωρ καθαρὸν καὶ ἀμιγὲς ἁπάντων τῶν ἄλλων, οὐδὲ πῦρ, οὐδὲ ἀέρα. νενόθευται γὰρ ἅπαντα τοῖς ἑτερογενέσι, καὶ ἀναμέμικται, καὶ μετείληφεν ἀλλήλων, ἢ μᾶλλον, ἢ ἧττον. ἀλλά τοι κἀν τῇ μίξει τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν ἡ τοῦ κρατοῦντος ἰδέα φαίνεται. μὴ τοίνυν μηδ' ἐν τοῖς τῶν (52) ζώων σώμασιν ἄμικτόν τι ζήτει, ἀλλ' ἀρκείτω σοι, τουτὶ μὲν ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ πυκνὸν, ἰδών τι τὸ μόριον, ἀναμνησθῆναι γῆς, τουτὶ δ' ὑγρὸν, καὶ ἀραιὸν, καὶ ῥυτὸν, εἰς ἔννοιαν ὕδατος ἀφικέσθαι. ἀναμιμνησκέτω δέ σε καὶ ἡ πολλὴ θερμασία κατὰ τὸ τοῦ ζώου σῶμα πυρός· ἥ τε τοῦ πνεύματος φύσις, ἧς χωρὶς οὐχ οἷόν τε συστῆναι ζῶον, ἀέρος μὲν μάλιστα, σὺν αὐτῷ δὲ πυρὸς ἀναμιμνησκέτω σε. μηδέ με γῆν αἰτήσῃς αὐτὴν καθ' αὑτὴν ἐν ζώου σώματι, μηδὲ τῶν ἄλλων μηδὲν

in universo: eam vero, quae sola sit et cujusque mixturae expers, neque in illo facile reperias, quemadmodum neque aquam puram, quae aliorum nulli commixta sit, nec ignem, nec aërem: sunt etenim haec omnia quasi adulterata, et aliis mixta, quae sunt diversi generis: semperque alterum alterius tum magis, tum minus particeps est: ut tamen in ipsa mixtione illius (si quis animum intendat) forma appareat, quod alia excedit. Ne igitur amplius impermixtum quicquam in animalium corporibus exquiras, sed quotiescunque aliquam videris particulam frigidam siccamque et densam, ea satis sit ad revocandam tibi terram in memoriam. Satis etiam praeterea sit humidum aliquid vidisse et rarum atque fluens ad aquam mente concipiendam. Calor quoque, qui plurimus in corpore animantis reperitur, tibi ignis memoriam repraesentet: nec non et spiritus natura, citra quem animal nequaquam constare potest, aëris in primis ac mox etiam ignis tibi afferat memoriam. Jam ne me poposceris terram, quae ipsa per se sit, nec aliorum ullum sincerum:

ἄκρατον, ἢ δεῖξόν μοι σὺ πρῶτος ἐν τῇ τετραφαρμάκῳ τὸν κηρόν. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεται, εἰ τοὺς πυροὺς, καὶ τὰς κριθὰς, καὶ τὰς φηγοὺς, καὶ τὰ σῦκα, καὶ τῶν ἄλλων ὀσπρίων τε καὶ ἀκροδρύων ἕκαστον οὐκ ἐκ γῆς καὶ ὕδατος οἴει γεγονέναι, σαφῶς ὁρῶν ἐντεῦθεν αὐτοῖς ὑπάρχουσαν τὴν γένεσιν. ἆρ᾽ οὖν οὐδ᾽ ὅλως ἀέρος ἢ πυρώδους οὐσίας μετέχει; καὶ μὴν εἰ γῆν ὕδατι δεύσειας, οὐδὲν ἔσται σοι πλέον πηλοῦ. τῶν δ᾽ ὀσπρίων ἕκαστον ἢ τῶν ἀκροδρύων οὐκ αὐτὸ δὴ τοῦτο πηλός ἐστιν, ὅτι καὶ πυρὸς καὶ ἀέρος μετείληφεν δι᾽ ὅλων ἀλλήλοις κεραννυμένων. ἀλλ᾽ ἴσως σὺ μὲν τὰς φηγοὺς καὶ τὰ σῦκα συγχωρεῖς ἐκ τῶν τοῦ κόσμου στοιχείων γεγονέναι, καὶ πρό γε τούτων αὐτῶν τὰ φυτὰ, μικρὸν μὲν ἑκάστου σπέρμα θεώμενος εἰς τὴν γῆν καταβαλλόμενον, ὃ τῶν ἄλλων φυτῶν οὐδὲ μυριοστόν ἐστι μόριον· ἅπασαν δὲ τὴν ἄλλην οὐσίαν ἐκ τῶν τοῦ κόσμου στοιχείων ὁρῶν γινομένην, ἀπορεῖς περὶ τῶν ζώων, ὥσπερ οὐχὶ κἀκείνων ἐντεῦθεν τρεφομένων. ὄϊες

aut tu mihi prior in tetrapharmaco ceram oftende. Nam ego non poffum fane non admirari, fi tu non arbitraris, triticum, hordeum, glandes, fagos, ficus, leguminaque omnia ac fructus ex terra et aqua gigni, quum tamen ea manifefto videas fuum inde ortum habere. Anne igitur eorum fubftantia, dum gignitur, ignis eft et aëris expers? Atqui fi terram aqua maceraveris, nihil inde nifi lutum habebis: legumina tamen et hujuscemodi fructus non id ipfum funt, lutum inquam: utpote quae ab igne et aëre fimul per tota temperatis partem habeant. Concedes forfitan tu, glandes quidem ficusque ex totius univerfi elementis conftare, atque etiam ftirpes his ipfis priores: quippe qui videas, cujusque eorum femen perexiguum, quod terrae mandatum eft, neque millefimam effe particulam totius plantae, quae aliam vel univerfam deinde fubftantiam a totius univerfi referant elementis. Sed mox de animantibus dubitas, perinde ac fi haec ab illis non alantur: oves enim herbas depafcun-

μὲν γὰρ τὰς πόας, σύες δὲ καὶ ταύτας, καὶ τὰς φηγοὺς, αἶγες δὲ πρὸς τούτοις καὶ τοὺς [15] ἁπαλοὺς κλάδους τῶν δένδρων σιτοῦνται, κᾀκ τούτων αὐτοῖς τό τε αἷμα γεννᾶται, καὶ τὸ σῶμα τρέφεται, καὶ τὰ κυήματα συνίσταταί τε καὶ αὔξεται. πότερον οὖν αἶγες μὲν, καὶ σύες, καὶ ὄϊες ἐκ τῶν τοῦ κόσμου γεγόνασι στοιχείων, οἱ δὲ ταῦτα ἐσθίοντες ἐξ ἄλλου τινὸς ἢ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ αὔξησιν, ἢ τὴν νῦν ἔχουσι τροφήν; καὶ μὴν ἄλογα ταῦτα πάντα, καὶ ἄτοπα, καὶ πολλῆς ἀμαθίας μεστά. καὶ γὰρ ὄσπρια καὶ καρποὶ πάντες ἐκ τῶν τοῦ κόσμου γεγόνασι στοιχείων, κᾀκ τούτων τὰ ζῶα καὶ γεννᾶται, καὶ τρέφεται, καὶ αὐξάνεται. καὶ χρὴ θαῤῥούντως ἀποφαίνεσθαι, γῆν καὶ πῦρ καὶ ἀέρα καὶ ὕδωρ πάντων εἶναι κοινὰ καὶ πρῶτα στοιχεῖα· πρῶτα γάρ ἐστι ταῦτα καὶ ἁπλούστατα σώματα πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ· τὰ δ' ἄλλα πάντα, καὶ φυτὰ καὶ ζῶα, ἐκ τούτων σύγκειται. καὶ Ἱπποκράτης οὐ μόνον, ὅτι ταῦτα στοιχεῖά

tur, sues non eas modo, sed et glandes, caprae vero praeter has arborum quoque teneros ramos. Unde illis sanguis gignitur, atque corpori alimentum accedit, ac praeterea foetus inde et constant, et augentur. Numquid igitur caprae, oves, suesque ex universi procreatae sunt elementis, caetera vero, quae his ipsis vescuntur, aliunde primum habent ortum, aut nutricationem, aut incrementum? Porro haec omnia et ab omni ratione aliena, et absurda sunt, atque etiam multa rerum inscitia referta. Legumina etenim fructusque omnes ex elementis universi suam habent originem, e quibus omnia animalia gignuntur, aluntur et augentur. Audacterque profitendum est, terram, ignem, aërem et aquam prima esse communiaque rerum omnium elementa, quum ipsa sint inter ea corpora, quae rerum universitate comprehenduntur, omnium prima atque simplicissima usque adeo, ut alia deinde omnia, stirpes inquam et animalia, sint ex his concreta. Atque Hippocrates in processu libri De natura humana non modo

Ed. Chart. III. [15.] Ed. Baſ. I. (52.)

ἐστι πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, προϊὼν αὐτὸς ἀποφαίνεται κατὰ τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίων, ἀλλὰ καὶ τὰς ποιότητας αὐτῶν, καθ' ἃς εἰς ἄλληλα δρᾷν καὶ πάσχειν πέφυκεν, αὐτός ἐστιν ὁ πρῶτος ὁρισάμενος.

Κεφ. ς'. Μὴ παρακολουθοῦντες δ' οἱ πολλοὶ τῇ κατὰ τὸν λόγον ὁμωνυμίᾳ, συγχέονταί τε καὶ ταράττονται, καθάπερ καὶ Ἀθήναιος ὁ Ἀτταλεὺς, ἅμα μὲν τιθέμενος στοιχεῖα τοῦ ἀνθρώπου τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, ἅμα δ' ἐναργῆ φάσκων εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ μηδεμιᾶς ἀποδείξεως δεῖσθαι, καί ποτε μὲν ὀνομάζων αὐτὰ ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις, ἐνίοτε δὲ συγχωρῶν σώμαθ' ὑπάρχειν, εἶτα δεδιὼς ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ πῦρ, καὶ γῆν ὁμολογῆσαι. καίτοι σχεδὸν οὐδεὶς τῶν νεωτέρων ἰατρῶν οὕτως ἅπαντα τὸν κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐξειργάσατο λόγον, ὡς Ἀθήναιος. ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνος ἁμαρτάνων φαίνεται, καὶ ταῦτα, καὶ ἄλλα πάμπολλα, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. οὐδένα γὰρ οἶδα τὴν παλαιὰν ἰατρικὴν ἀκριβῶς μεταχειρισάμενόν τε καὶ τελειώσαντα τὰς ὑπ' ἐκείνων ἡμῖν παραδο-

pronunciat, quod haec ſint omnium elementa, quae mundo contineantur: verum etiam primus ipſe eorum qualitates definivit, per quas inter ſe natura agere et pati poſſunt.

Cap. VI. Quod dum non aſſequuntur quam plurimi multiplici verborum ſignificatione confuſi, turbantur, quemadmodum Athenaeo Attalenſi contigit, qui ut calidum, frigidum, humidum et ſiccum hominis eſſe elementa ſtatuit, ita elementa usque eo eſſe evidentia praedicat, ut nullam praeterea demonſtrationem expoſcant: qui ea etiam qualitates nonnunquam ac poteſtates appellat, nonnunquam vero eſſe corpora concedit, nec audet haec fateri eſſe ignem, aquam, aërem et terram: qui, etſi nullus e junioribus aeque univerſam rei medicae rationem, ac ipſe, literis mandaverit, in hoc tamen et in multis praeterea aliis una cum reliquis fere omnibus erraſſe deprehenditur. Nemo enim, quod equidem noverim, antiquam medicinam accurate tractavit, aut methodos a priſcis illis

θείσας μεθόδους. ἀλλ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἀφείλοντο πολλὰ τῶν ὀρθῶς εἰρημένων, ὅπου γε καὶ Ἀθήναιος ἐναργῆ φησιν εἶναι τὰ στοιχεῖα καὶ μηδεμιᾶς ἀποδείξεως δεῖσθαι. πότερον γὰρ, ᾗ στοιχεῖα, ταύτῃ τὴν ἐνάργειαν αὐτοῖς μαρτυρεῖ, ἢ κατὰ τὰς οὐσίας, αἷς συμβέβηκεν αὐτοῖς εἶναι στοιχείοις; εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὰς οὐσίας, τί οὐχὶ καὶ τὰ ὑγιεινὰ καὶ τὰ νοσερὰ πᾶσιν ἀνθρώποις φαίνεσθαί φησι, καὶ μήτε διδασκαλίας τινὸς, μήτ' ἀποδείξεως προσδεῖσθαι διὰ τὴν ἐνάργειαν; ἅπαντες γὰρ γνωρίζουσιν ἄρτον, καὶ φακῆν, καὶ πτισάνην, καὶ κρέας, καὶ χόνδρον, καὶ μελίκρατον, ἀλλὰ τίνας ἢ πότε βλάπτειν ἢ ὠφελεῖν ἕκαστον τούτων πέφυκεν, οὐκέτι γινώσκουσιν. ἐν τούτῳ δ' ἦν αὐτοῖς ὑγιεινοῖς ἢ νοσεροῖς ὑπάρχειν. ὥστ' ἄρτον μὲν, καὶ κρέας ἴσασι, καὶ πτισάνην, ὑγιεινὸν δὲ καὶ νοσερὸν οὐκ ἐπίστανται. οὕτω δὲ καὶ τῶν φαρμάκων, ἐλλέβορον,

nobis traditas absolvit. Quin etiam, si verum ingenue fateri liceat, dixerim, multa ex his, quae ab illis constantissime dicta sunt, hos detraxisse. Siquidem Athenaeus ait, elementa ita esse evidentia, ut nulla egeant demonstratione. Sed libenter ab eo sciscitarer, hancne evidentiam assecuta sint ea ratione, qua elementa sunt, an potius ex ipsis eorum substantiis, quibus deinde accidit, ut elementa ipsa sint: quoniam, si ex substantiis, cur non etiam affirmat, salubria morbosaque esse omnibus hominibus manifesta, quae nulla propter eorum evidentiam disciplina nullaque demonstratione egeant? Jam enim nemo est, qui panem lentemque non agnoscat, nec non et ptisanam, et carnem, alicamque et mulsam: sed quos deinde haec sigillatim possint vel juvare, vel laedere, non est aeque omnibus compertum: inde tamen habent, ut haec salubria sint, illa vero morbosa. Norunt igitur omnes panem ptisanamque: salubria tamen et morbosa ignorant. Et idem de medicamentis dixerim. Nemo fere est, qui veratrum, elaterium, scammoniam,

ἐλατήριον, σκαμμωνίαν, ἐπίθυμον, ἶριν, ἑλένιον, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἐναργῶς ἅψασθαι, καὶ ὀσφρήσασθαι, καὶ ἰδεῖν, καὶ γεύσασθαι δύναται. τὰς δ' ἐξ αὐτῶν ὠφελείας ἢ βλάβας [16] οὐκ ἴσασιν· ὥστ' οὐδὲ τὸ ὑγιεινὸν ἢ νοσερὸν αὐτῶν ἐπίστανται. καὶ τοίνυν καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἐναργῶς γινώσκει ταῖς αἰσθήσεσιν ἁπάσαις. ἀλλ' εἰ στοιχεῖα ταῦτ' ἐστὶν, οὐκ ἔτι γινώσκουσιν, οὐ μόνον οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν φιλοσόφων ἔνιοι. ἀλλ' ἴσως φήσουσιν οἱ ἀπ' Ἀθηναίου, μηδ' αὐτοὶ περί γε τούτων αὐτῶν ἀποφαίνεσθαι μηδὲν, ἐπέκεινα γὰρ εἶναι τῆς ἰατρικῆς τέχνης· ἀρκεῖν δ' αὐτοῖς τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, ἃ κἂν τοῖς ζώοις ἐναργῶς δεῖξαι δύνανται, στοιχεῖα καὶ τῶν σωμάτων ὑποθέσθαι καὶ τῆς ὅλης ἰατρικῆς. τὸ μὲν οὖν, ὥσπερ ζώου, καὶ τῆς ἰατρικῆς ὑποθέσθαι στοιχεῖα τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ὅσης ἀλογίας ἔχεται, τί ἂν ἐγὼ νῦν ἐπεξίοιμι; κεκωμῴδηται γὰρ

epithymum, irim et helenium tractare non poffit, non poffit etiam olfacere, infpicere et guftare: qui tamen quum ignorent poftea, quid commodi, quidve incommodi ea poffint afferre, ignorant etiam, quid falubre contineant et quid infalubre. Atqui pari etiam paffu quis eft, qui evidentiffime et ope fenfuum omnium terram non norit, aquamque, et ignem et aërem? fed quod ea fint elementa, adeo eft plerisque hominum occultum, ut nonnullos quoque ex philofophis lateat. Dicet forfitan quispiam ex fectatoribus Athenaei, fe quoque de his nihil pronunciare, quippe quod limites artis medicae excedant: fibi vero fatis effe calidum, frigidum, humidum et ficcum, quae etiam in animalibus poffunt perfpicue oftendere, corporum etiam ac medicinae univerfae elementa fupponere. Verum enim vero quam fit ab omni ratione procul velle, ut animalium, ita medicinae elementa ftatuere calidum, frigidum, humidum et ficcum, nihil arbitror effe opus, ut a me in praefentia amplius

Ed. Chart. III. [16.] Ed. Baf. I. (52.)

ὑπὸ πολλῶν ἤδη τὸ δόγμα, καὶ ψόγον καὶ γέλωτα οὐ σμικρὸν, ἔτι τε πρὸς τούτοις ἀπιστίαν οὐκ ὀλίγην τῷ παλαιῷ προσετρίψατο λόγῳ. τίς γὰρ ἂν μᾶλλον αὐτὸν προὔδωκεν, ἢ ὁ μηδ' ἀπόδειξιν ἔχειν φάσκων τὰ στοιχεῖα διὰ τὴν ἐνάργειαν, ἀξιῶν δὲ ταῦτα τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν ζώων ὑποθέσθαι στοιχεῖα; τὸν δὲ φοβούμενον εἰπεῖν ὕδωρ, καὶ πῦρ, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν, ὑγρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν ὀνομάζειν, ὅτι μηδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ἀναισθήτως ἔχειν ὁμωνυμίας, ἐγώ μοι δοκῶ δείξειν, οὐχ ἵν' Ἀθήναιον ἐλέγξαιμι σφαλλόμενον, ἀλλ' ἵν' ὁμοίως ἐκείνῳ τοὺς λοιποὺς ἁμαρτάνειν κωλύσαιμι. καὶ δείξω γε δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὡς οὐκ ἐνδέχεται χωρὶς τῆς λογικῆς θεωρίας οὐδὲν ἀκριβῶς οὐδένα καταστήσεσθαι δόγμα. τὰ γοῦν ἐμοὶ συμβάντα, θεοὺς ἐπομνύμενος, ἦ μὴν οὕτως ἐρεῖν, οἷς ἐγένετο, καὶ δὴ πειράσομαι διηγήσασθαι. ἡνίκα τὸ πρῶτον ὁ τούτων διδάσκαλος ἐπεχείρει με διδάσκειν τὴν

explicetur, quum id ipſum dogma a quam pluribus palam et perinde ac in ſcena taxetur, jamque et deriſioni atque infamiae ſit, et non parum praeterea de fide detraxerit ſermoni antiquo. Nam quis eſt, qui unquam magis illum prodiderit, quam qui elementa ait nulla ob evidentiam demonſtratione egere, quique cenſet deinde, haec eſſe ſupponenda, tam animantium, quam medicinae eſſe elementa? Ego vero monſtrare ſtatui, quod hominis ſit quaſi ſtupidi et quem omnino verborum multiplicitates lateant, vereri quidem nominare aquam, ignem, terram et aërem; malle autem calidum, frigidum, humidum et ſiccum appellare. Nec id agam, ut Athenaeum erroris damnem: verum potius ut in cauſa ſim, ne alii in eundem cum illo errorem labantur: atque ut interim etiam oſtendam vel ex ipſiſmet rebus, neminem unquam poſſe decretum aliquod accurate conſtituere absque ope logicae diſciplinae. Deos autem teſtor, me non ſecus haec narraturum, ac mihi evenerint. Iam ergo narrationem aggrediar. Quo primum tempore ille, qui haec

Ἀθηναίου γνώμην, ἠξίουν αὐτὸν ἀκριβῶς μοι διελέσθαι τὴν ὁμωνυμίαν· οὐ γὰρ εἰδέναι, κατὰ τίνος ὑποκειμένου πράγματος ἐπιφέρει τὸ θερμὸν, ἢ τὸ ψυχρὸν, ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων ὀνομάτων. ὡς γὰρ λευκὸν, ἔφην, αὐτό τε τὸ χρῶμα λέγεται, καὶ τὸ δεδεγμένον τὰ χρώματα σῶμα· φαμὲν γὰρ, τῶν χρωμάτων τὸ μὲν εἶναι λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν, τὸ δ' ἐρυθρὸν, τὸ δὲ ξανθὸν, τὸ δὲ ὠχρόν· ἔτι τε πρὸς τούτοις τὰ δεδεγμένα τὰς χρόας σώματα· λευκὸν γὰρ τὸν κύκνον καὶ τὸ γάλα λέγομεν, μέλανα δὲ τὸν κόρακα καὶ τὸν Αἰθίοπα· οὕτως, ἔφην, ἀκούω καὶ θερμὸν λεγόντων ἐνίοτε μὲν αὐτὸ τὸ σῶμα, καθάπερ (53) εἰ τύχῃ τὸ πῦρ, ἐνίοτε δὲ τὴν ἐν αὐτῷ ποιότητα μόνην. οὐ τοίνυν, ἔφην, γινώσκω, ἐπειδὰν εἴπῃς θερμὸν, ὅ τί ποτε δηλοῦν ἐθέλεις, εἴτε τὴν ποιότητα μόνην, εἴτε τὸ δεδειγμένον αὐτὴν σῶμα. ὁ δὲ πρὸς μὲν τοῦτο καὶ μάλα ἑτοίμως ἀπεκρίνατο, μὴ τὴν ποιότητα μό-

profitebatur dogmata, me Athenaei fcientiam docere nitebatur: in primis ab illo requirebam, ut nominum multiplicitatem exquifite diftingueret: quippe quum me profecto lateret, quando ille calidum, vel frigidum, vel humidum, vel ficcum, vel aliquod aliud hujusce generis nomen proferret, in quam fubjectam rem illud foret referendum: dicebam etenim, albus non modo color ipfe dicitur, fed corpus quoque, quod eo colore imbutum eft: nam ut colorum dicimus hunc album effe, illum nigrum, alterum rubeum, alterum vero flavum, alterum pallidum, ita etiam de corporibus, quae iftis coloribus infecta funt, loquimur: cygnum enim et lac album dicimus, corvum vero et Aethiopem nigrum. Et eodem, inquam, modo faepe audio, qui corpus ipfum, utpote ignem, calidum appellent, nonnunquam folam qualitatem eam, quae illi indita eft. Unde quum album profers, non etiam percipio, quid tu mihi velis fignificare, folamne qualitatem, an praeterea et corpus ea affectum. Ille autem ftatim ad haec prompte admodum refpondit, falfusque eft, fe non qualitatem fo-

νην, ἀλλὰ καὶ σύμπαν τὸ σῶμα θερμὸν ὀνομάζειν ὁμολογῶν. ἐφεξῆς δέ μου πάλιν ἐρομένου· πότερον οὖν ἐκεῖνο λέγεις μοι τὸ σῶμα στοιχεῖον, ὅ τί περ ἂν ἄκρως ᾖ θερμὸν, ἢ, κἂν μετρίως ᾖ τοιοῦτο, ἔσται καὶ τοῦτο στοιχεῖον; ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ ψυχροῦ, καὶ ὑγροῦ, καὶ ξηροῦ τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν ποιησαμένου μου· τί δὲ τοῦτο, ἔφη, σοὶ διαφέρει; ταραττόμενος ἤδη, καὶ μὴ, καθὼς πρόσθεν, ἑτοίμως ἀποκρινόμενος. ὅτι πολὺ διαλλάττει, ἔφην, [17] ἢ ἄπειρόν τι πλῆθος ὑποθέσθαι στοιχείων, ἢ πεπερασμένον. ἄπειρον μὲν γὰρ ἔσται τῷ μετρίως θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν ὑποτιθεμένῳ στοιχεῖον, οὐκ ἄπειρον δὲ τῷ ἄκρως· ἓν γὰρ καθ' ἕκαστον ἔσται γένος. ὥστε εἶναι τέτταρα τὰ πάντα στοιχεῖα πεπερασμένα. οὕτω τοίνυν, ἔφη, νόει καὶ τέτταρα. δῆλον οὖν, εἶπον, ὅτι καὶ ἄκρα ταῖς ποιότησι, καὶ ἁπλᾶ, καὶ πρῶτα. τί γὰρ, εἶπεν, ἔτι τοῦτο πολυπρα-

lam, ſed univerſum hoc, corpus inquam calidum, ſic appellare. Verum quum iterum deinde illum percunctarer: Tune igitur elementum ſolum id corpus ais, quod ſumme calidum eſt, aut potius nec illa alioquin ab elementorum numero eximis, quae moderate calida ſint? et hoc idem de frigido quaerebam, humidoque et ſicco: at ille coepit haeſitare, nec amplius ita expedite reſpondebat, dixit attamen: Quid, inquit, hoc tua refert? Plurimum, inquam: tanti nimirum, quanti, ut vel infinita ſint elementa conſtituenda, vel finita. Quoniam, ſiquis in elementis vel mediocria calida, aut frigida, aut humida, aut ſicca poſuerit, cogetur ſtatim fateri infinita elementa; ſed qui id tantum, quod ſummum eſt, non amplius infinita, quum id in unoquoque genere unicum ſit; ut demum finita quatuorque futura ſint elementa. Igitur, ait ille, tu quoque hoc modo accipe, finita quatuorque elementa. Tum ego: Jam ita ſatis conſtat, ea et prima eſſe, et ſimplicia, atque ſibi qualitates ſummas vendicare. Tum ille: Et tu cur tandem hoc vel etiam quam par

γμονεῖς; ἵνα, ἔφην, νοήσαιμι τὸ λεγόμενον ἀκριβῶς. ἀλλ' οὕτως, ἔφη, λέγω, καὶ οὕτως νόει. πῶς κελεύεις με νοῆσαι, πάλιν ἐπανηρώτων ἐγὼ, τὸ ἄκρως θερμὸν ἢ ὑγρὸν στοιχεῖον; ὁ δὲ ὀργιζόμενός τε ἤδη καὶ ταραττόμενος ἱκανῶς, ὅτου δ' ἂν, ἔφη, τὸ θερμὸν ἐπικρατήσῃ, θερμὸν ὀνομάζω σῶμα, καὶ ὑγρὸν αὖ, καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν ὡσαύτως, ἐν ᾧ κρατεῖ καὶ πλεονεκτεῖ τῶν εἰρημένων ἕκαστον. ὀνομάζειν οὖν, ἔφην, οὕτως οὐδὲν κωλύει· καὶ γὰρ ὀνομάζεται καὶ ἄρτος θερμὸς, καὶ φακῆ, καὶ πτισάνη, καὶ βαλανεῖον· ἀλλ' οὐχ ἡγοῦμαί σε τούτων ἕκαστον ἀξιοῦν με νοῆσαι στοιχεῖον, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο τὸ ἄκρως θερμόν· οὕτω δὲ καὶ τὸ ἄκρως ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρόν. ἁπλοῦν γὰρ εἶναι χρὴ, καὶ ἄμικτον, οὐ σύνθετον, οὐδὲ μεμιγμένον ἤδη τὸ στοιχεῖον. οὕτως, ἔφη, νόει· πτισάνην γὰρ καὶ φακῆν οὐκ ἂν εἴποιμι στοιχεῖον. καὶ μὴν, εἶπον, εἰ τὸ ἄκρως θερμὸν σῶμα νοή-

ſit curioſius ſcrutaris? Vt id quod dicitur (inquam ego) exactius apprehendam. Ille vero: Ita equidem dico, et tu quoque ita intellige. Sed quum mox iterum interrogaſſem: Tu, quaeſo, quo pacto jubes me elementum intelligere ſumme calidum aut humidum? ipſe non parum perturbatus ac ira incitatus reſpondit: Corpus id calidum appello, in quo calor ſuperat, et eodem etiam modo frigidum, et humidum, et ſiccum, ubi unumquodque eorum, quae nunc recenſuimus, excellit et exuperat. Nihil ſane vetat (dicebam ego), quin ita loquamur; nam et panis, et lens, atque etiam ptiſana, et balneae calidae dicuntur: attamen nunquam putarim, te hoc a me exigere, ut exiſtimem, unumquodque horum eſſe elementum, ſed id potius, quod ſumme calidum eſt et humidum, et pari modo quod ſumme ſiccum et frigidum eſt, quod ſit opus, ut ſimplex ſit elementum et cujuscunque mixturae expers. Qui ait: Sic tu quoque intelligas, neque enim is ſum, qui velim aſſerere, lentem aut ptiſanam eſſe elementum. Atqui, inquam ego, quotiescumque exiſtimaverim, id corpus eſſe elementum, quod ſumme

Ed. Chart. III. [17.] Ed. Bas. I. (53.)
σαιμι στοιχεῖον εἶναι, πῦρ εὐθέως ἐννοῶ, καὶ οὐδὲν ἄλλο. νόει τοίνυν, ἔφη, πῦρ. οὕτως οὖν, ἔφην, βούλει με καὶ τὸ ἄκρως ὑγρὸν ὕδωρ νοῆσαι; συνεχώρησε καὶ τοῦτο πάνυ μόγις. ἐπὶ πῦρ οὖν αὖθις ἥκομεν, ἀέρα τε καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν, ὧν κατ' ἀρχὰς ἀπεχωρήσαμεν. ὁ δὲ, σὺ γὰρ, ἔφη, τοιαῦτα ταράττεις τὸν λόγον. καὶ ἅμα πρὸς τοὺς ἄλλους ἀποβλέψας μαθητὰς, οὗτος, ἔφη, τραφεὶς ἐν διαλεκτικῇ, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀναπλησθεὶς ψώρας, (οὕτω γὰρ δὴ καὶ ὠνόμασεν αὐτὸς) ἀναστρέφει πάντα, καὶ διαστρέφει, καὶ κυκᾷ, σοφιζόμενος ἡμᾶς, ἵν' ἐπιδείξηται τὴν λογικὴν αὐτοῦ παρασκευήν. ἥκει γοῦν ἀξιῶν ἡμᾶς ὁμώνυμα νοῆσαι τὰ θερμὰ, ἓν μὲν ὡς ποιότητα, καθάπερ τὸ λευκὸν χρῶμα, δεύτερον δὲ τὸ τὴν ἄκραν ποιότητα δεδεγμένον σῶμα, καὶ τρίτον, ὃ τῆς τοιαύτης ἐπικρατήσει ποιότητος, θερμὸν ὀνομάζειν, καθάπερ τὸ βαλανεῖον. ἀλλ' ἡμεῖς, ἔφη, σοφίσματα λύειν οὐκ ἐμάθομεν. αὐτὸς τοίνυν, ὡς ἔπλεξεν,

calidum sit, quid aliud putaverim ego quam ipsum ignem? Esto, dixit ille, ignem puta. Visne igitur, dixi, ut ratione eadem, quod summe humidum est, aquam arbitrer? Vix tandem ille assensit. Quare, inquam, ad ignem, aërem, aquam et terram, unde maxime inter initia aufugiebamus, denuo revolvimur? Ille vero inquit: Tu es, qui istis rationem conturbas; statimque ad alios discipulos conversus ait: Hic in dialecticis studiis educatus ac inde quadam veluti scabie repletus (ita enim ipse loquebatur) omnia distorquet, pervertit et confundit, nos fallacibus quibusdam rationibus petens, ut, quam ipse sit dialectices peritus, ostendat. Accessit igitur ac postulavit nos arbitrari calidum multiplex habere significatum, primum ut qualitatem significet, quemadmodum album colorem; deinde vero corpus id, quod ea qualitate summa affectum est; tertio loco illud, in quo haec qualitas alias superat, calidum nuncupetur, sicuti balneum. Verum nos, qui nunquam istiusmodi sophismata diluere didicimus, illi,

οὕτως καὶ λυέτω. ταῦτα μὲν ἐμοὶ συνέπεσεν ἔτος ἐννεακαιδέκατον ἄγοντι. καὶ τοῦ λοιποῦ τὰ πλείω μὲν ἐσιώπων ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἐρίζειν· αὐτὸς δ' ἀνεσκεπτόμην παρ' ἐμαυτῷ τά τ' ἄλλα καὶ τὸν περὶ στοιχείων λόγον. ἐθαύμαζον δὲ, πῶς οὐκ αἰσθάνεται συγχέων ἑαυτὸν ὁ Ἀθήναιος, ὃς θερμὸν μὲν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρὸν ὀνομάζειν ἐπιχειρεῖ, ἀπαξιοῖ δὲ πῦρ εἰπεῖν, καὶ γῆν, καὶ ἀέρα, καὶ ὕδωρ. καί φησι· τὰ γὰρ προσεχῆ τῶν ζώων λαμβάνω, οὐχὶ τὰ κοινὰ πάντων σωμάτων στοιχεῖα. καλοῦσι δὲ προσεχῆ τὰ οἷον ἴδια, καὶ μηδενὸς ἄλλου τῶν ἁπάντων. ἐμοὶ δὲ καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς εἴρηται, πάμπολυ διαφέρειν τὰ φαινόμενα [18] στοιχεῖα τῶν ὄντως στοιχείων. ἔοικα δὲ καὶ νῦν εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν διὰ μακροτέρων. εἴπερ γὰρ ἐλάχιστόν τι καὶ ἁπλούστατόν ἐστι μόριον τὸ στοιχεῖον, εἴη ἂν ὡς πρὸς τὴν αἴσθησιν ὀστοῦν, καὶ χόνδρος, καὶ σύνδεσμος,

qui ea contexuit, folvenda relinquemus. Porro haec mihi evenere, quum annum agerem decimum nonum. Poftmodum autem, ne contentiofus viderer, plurima filentio praeteribam, mecum tamen ipfe cum alia multa, tum vel maxime elementorum rationem meditabar, atque etiam non parum admirabar, Athenaeum non animadvertere, quam fe ipfum confundat, dum calidum, frigidum, humidum et ficcum nominare audet, et ea ignem, aquam, aërem et terram dicere recufat. Equidem, ait ipfe; quippe quum proxima fumere velim animalium elementa, non quae corporum omnium communia fint: proxima vero propria appellat, ita nimirum ut nullius alterius fint. Ego vero inter hujusce libri initia praefatus fum, plurimum inter ea, quae videntur, intereffe, et ea, quae vera funt elementa; non erit tamen abs re, ut mihi quidem videtur, fi de re hac in praefenti quoque longiorem habuero fermonem. Etenim fi elementum minima fit fimpliciffimaque rei particula, atque hoc fi fenfu deinde metiri oporteat; profecto os, cartilago, ligamentum, unguis,

καὶ ὄνυξ, καὶ θρὶξ, καὶ πιμελὴ, καὶ σὰρξ, καὶ νεῦρον, καὶ μυελὸς, ἶνές τε καὶ ὑμένες, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπαντα τὰ ὁμοιομερῆ στοιχεῖα τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων. ἆρ' οὖν ὁ Ἀθήναιος ἔθετό που ταῦτα στοιχεῖα; καὶ μὴν αὐτός ἐστιν ὁ γράφων, ἕκαστον μὲν τῶν ὁμοιομερῶν ἐκ τῶν πρώτων γεγονέναι στοιχείων· ἐκ δὲ τῶν ὁμοιομερῶν ἤδη καὶ συγκεῖσθαι τὰ ἄλλα τοῦ ζώου μόρια. τῆς οὖν σαρκὸς (εἰ οὕτως ἔτυχεν) ἢ τῆς πιμελῆς ἐρωτηθεὶς τὰ στοιχεῖα, δῆλον, ὅτι τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν ἀπεκρίνατο. καὶ μὲν δὴ καὶ ὀστοῦ, καὶ χόνδρου, καὶ τριχὸς ὡσαύτως ὑγρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν εἶναί φησι τὰ στοιχεῖα. καιρὸς οὖν ἤδη πυνθάνεσθαί σε, ὁποῖον ὑγρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ θερμὸν ἀπεφήνατο. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἐπικράτησιν ὑγρὸν μὲν ἡ σὰρξ, ὁ χόνδρος δὲ ψυχρόν. ὡσαύτως δὲ τὸ μὲν ὀστοῦν ξηρὸν καὶ ψυχρὸν, ἡ πιμελὴ δὲ ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων ὁμοιομερῶν ἢ τοῖον ἢ τοῖον ἐπικρατείᾳ ἐστὶ

capillus, adeps, caro, nervus, medulla, fibrae, membrana, et tandem (ut omnia uno fimplicique verbo complectar) fimilaria cuncta erunt humanorum corporum elementa. Eftne igitur quispiam locus, ubi Athenaeus reperiatur pofuiffe haec in elementis? Atqui ille ipfe fcriptum reliquit, fimilaria quaeque ex primis effe confecta elementis, alias poftmodum animantis partes ex fimilaribus conftitui. Qui fi etiam interrogaretur, quaenam effent carnis, exempli gratia, aut pinguedinis elementa; calidum proculdubio refpondiffet, frigidumque, humidum, et ficcum. Quare pari modo offis etiam et cartilaginis, nec non et capilli, diceret ille, calidum, humidum, frigidum et ficcum effe elementa. Jam ergo tempus effet ab eo percunctandi, qualenam fibi vellet humidum vel ficcum, calidum vel frigidum; humidum etenim fecundum exuperantiam caro eft; ficcum vero cartilago; ficut os frigidum et ficcum; adeps calida et humida, atque etiam caetera fimilaria ex aliquorum fimplicium dominatu

τῶν ἁπλῶν. εἴπερ οὖν τὸ κατ᾽ ἐπικράτησιν θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν ἀποφαίνοιτό τις εἶναι στοιχεῖον, ὀστοῦν, καὶ χόνδρος, καὶ νεῦρον, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα, στοιχεῖα γενήσεται τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων. ἀλλ᾽ οὐ ταῦτά φησιν ὁ Ἀθήναιος, ἀλλὰ τὰ τούτων συνθετικὰ ὄντως εἶναι στοιχεῖα. δῆλον οὖν, ὡς ὑπερβαίνει τὴν αἴσθησιν, ἐπὶ τὰ πρῶτα καὶ ὄντως ἁπλᾶ τῷ λογισμῷ προϊὼν, ἃ μηκέτι ἐγχωρεῖ λέγειν ἐπικρατείᾳ τοῖα ἢ τοῖα γίνεσθαι· σύνθετα γὰρ κἀκεῖνα πάλιν ἔσται, καὶ διχῇ σφαλησόμεθα τοῦ προσήκοντος, ὅτι τε τῶν αἰσθητῶν ἀπεχωρήσαμεν, ὡς ἁπλούστερόν τι ζητοῦντες, καὶ ὅτι μηδ᾽ ἐν τοῖς ἀδήλοις ἤδη τὸ ἁπλούστερον ἔχομεν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς φαινομένοις, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τὸ γοῦν ὁμολογούμενον ἡμῖν ὑπῆρχεν. οὐδεὶς γοῦν ἐστιν, ὃς οὔ φησι, πρῶτα καὶ ἁπλούστατα μόρια πρὸς τὴν αἴσθησιν εἶναι χόνδρον, καὶ πιμελὴν, καὶ

ſigillatim talia erunt vel talia; et proinde, ſi quis illud eſſe elementum ſtatuerit, quod aliquo iſtorum exceſſu calidum ſit, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum, porro os, et cartilago, et nervus, nec non et reliqua hujusce generis prima erunt humano corpori elementa. At noluit Athenaeus illa eſſe elementa, ſed ea, quae haec ipſa conſtituunt. Liquido itaque conſtat, quod ille ſenſum transgreditur, ad eaque progreditur, quae vere et ex ipſa ratione prima ſunt et ſimplicia, et quae nequaquam amplius per alicujus in eis dominationem talia vel talia ſunt; ſiquidem eſſent tunc et haec ipſa concreta, et a propoſito biſariam aberraremus. Nam et propterea ſenſilia miſſa fecimus, ut quippiam, quod ſimplicius eſſet, inquireremus, et tamen nihil proinde in his abditis, quod ſimplicius eſſet, aſſequuti ſumus. Etenim in illis evidentibus, ſi non aliud, hoc ſaltem habebatur, quod comperta haec nobis erant confeſſaque, quum nemo non fateatur, cartilaginem, membranam et adipem caeteraque ſimilaria primas eſſe, ſi ſenſui attendamus, ſimpliciſſimas-

ὑμένα, καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα τὰ ὁμοιομερῆ. τῷ δὲ καὶ ταῦτ' ἀπολείποντι, διότι πρὸς τὴν φύσιν ἐστὶν σύνθετα, κἂν ταῖς αἰσθήσεσιν ἁπλᾶ φαίνηται, καὶ μηδέπω μηδὲν τῶν ἁπλῶν λέγοντι, τίς ἂν εὐσχήμων ἀπολογία γένοιτο πρὸς τὸ μὴ περιττά τε καὶ μάταια φλυαρεῖν; εἰ μὲν γὰρ τὸ κατ' ἐπικράτειαν ὑγρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν ὀνομάζεις, ἔχεις ἐναργῶς ἤδη τὰ στοιχεῖα γινωσκόμενα, νεῦρον, καὶ ὑμένα, καὶ χόνδρον, καὶ σάρκα, καὶ σύνδεσμον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὧν εἴπομεν. εἰ δὲ τὸ πρὸς τὴν φύσιν ἁπλοῦν ζητεῖς, ἄμικτόν τε εἶναι χρὴ τοῦτο, καὶ ἄκρατον, καὶ ἄκρον τῇ ποιότητι. πάλιν οὖν ἥκεις ἐπὶ πῦρ, καὶ ἀέρα, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν. ἐν τούτοις γὰρ μόνοις εὑρήσεις ἀμίκτους τε καὶ ἀκράτους τὰς ποιότητας, ἄκραν μὲν ἐν πυρὶ θερμότητά τε καὶ ξηρότητα, ἄκραν δ' ἐν τῇ γῇ ψυχρότητα καὶ ξηρότητα, καὶ τῶν ἄλλων ἐν ἑκατέρῳ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν. κἂν εἰ μὴ τέτταρα δὲ βουληθείης,

que particulas. Quod fi haec ob id aliquis dimittat, quia natura compofita funt, quantumlibet fenfibus fimplicia videantur, nec poftmodum aliud quicquam, quod fimplicius fit, introducat; nefcio profecto, quam poffit ille honeftam proferre excufationem, ne inaniter et fupervacanea nugari videatur. Quotiescunque enim voluerit calidum frigidumve, fimiliter humidum et ficcum nominare, quod fecundum dominationem tale eft; jam elementa habet, et fatis etiam perfpecta; nervum, inquam, membranam, cartilaginem, carnem et ligamentum, et reliqua etiam illa, quae nuper recenfuimus. At fi illud inquiris, quod natura fimplex fit; oportet ftatim id haud effe mixtum temperatumve, et praeterea fumma effe qualitate affectum. Rurfum igitur ad ignem remeas, et aërem, aquamque, et terram, quippe quod in his folis qualitates reperire poffis absque ulla mixtura temperieque: in igne nimirum calorem fummum fummamque ficcitatem; fummum frigus cum ficcitate in terra, et in reliquis reliquas, prout fua cujusque natura poftulat. Porro fi

[19] ἀλλὰ δύο λέγειν ἐξ αὐτῶν ἢ τρία τὰ στοιχεῖα, τάχ' ἂν ἔχοις τινὸς εὐπορῆσαι λογισμοῦ. τὸ δὲ ἅμα μὲν ἄκρως ὑγρὸν ὁμολογεῖν εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἅμα δὲ ἄλλο τι λέγειν οἴεσθαι παρὰ τὸ ὕδωρ, ἐσχάτοις ἠλίθιον, εἰ μή τι ἄρα (54) τὰς ποιότητας αὐτὰς μόνας εἶναι λέγεις στοιχεῖα, καὶ οὐ τὰ δεδεγμένα ταύτας σώματα. γενήσεται γὰρ οὕτως οὐ τὸ ὕδωρ στοιχεῖον, ἀλλ' ὑγρότης, οὐδὲ τὸ πῦρ, ἀλλ' ἡ ἄκρα θερμότης. εἰ δὲ τοῦτο, πρῶτον μὲν πυρὸς ἀνωτέρω καὶ γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος ἀναβήσεται τῷ λόγῳ ὁ μηδ' ἐπὶ ταῦτα προελθεῖν ὑπομένων, ὡς πόῤῥω τῆς ἰατρικῆς ὄντα· δεύτερον δὲ φανερῶς ἐξελεγχθήσεται μὴ γινώσκων, ὅπῃ διαφέρει στοιχεῖον ἀρχῆς. ὅτι τε γὰρ ἁπλούστερόν ἐστι πυρὸς ἡ ἄκρα θερμότης, ὅτι τε, ταύτης ἐγγινομένης τῇ ὕλῃ, πῦρ ἀποτελεῖται, τοῖς φιλοσόφοις ὡμολόγηται πᾶσιν, οἷς Ἀθήναιος ἕπεσθαι σπουδάζει. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς ἀρχὴ τῆς τοῦ πυρὸς γενέσεως ὕλη τίς ἐστιν ἡ ἅπασιν ὑποβεβλημένη τοῖς στοιχείοις ἡ ἄποιος, ἥ τ' ἐγγινομένη

quatuor elementa nolueris ponere, fed ex his vel duo, vel tria; poffis forfitan hujus aliquam afferre rationem. At affirmare, effe elementum, quod fumme humidum eft, fimulque mox arbitrari, illud effe quippiam ab aqua diverfum, extremae cujusdam ineptiae eft, nifi forfitan folas velis qualitates, nec ipfa illis affecta corpora, effe elementa; nam tunc non aqua, fed humiditas elementum erit, nec ignis, fed fummus calor. Quod fi ita fuerit, primum quidem jam ultra ignem aëremque et aquam et terram tuam profers rationem, qui ne ea quidem attingere audebas, utpote quia medicinam excederent: deinde vero facile convinceris, quod ignores, quam ab elemento principium differat. Jam enim quod fummus calor fit igne fimplicior, atque etiam quod, illo ad materiam accedente, ignis gignatur, pro confeffo ab omnibus philofophis habetur, quos Athenaeus imitari ftudet. Et fatentur etiam omnes, quod materia quaedam, quae omnibus elementis fubjecta eft, quaeque omni caret qualitate; nec non et

ταύτῃ θερμότης ἡ ἄκρα, καὶ τοῦθ' ὁμοίως ὡμολόγηται· καὶ ὡς ἡ μὲν ὕλη διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος ἐστὶν, ἀγέννητός τε καὶ ἄφθαρτος οὖσα, τὸ δὲ γινόμενόν τε καὶ ἀπογινόμενον αὐτῆς ἡ ποιότης ἐστίν· καὶ ὡς ὁμογενὲς εἶναι χρὴ τὸ στοιχεῖον, οὗπερ ἂν εἴη στοιχεῖον. ἐν τούτῳ γὰρ δὴ καὶ διήνεγκε στοιχεῖον ἀρχῆς, ἐν τῷ τὰς μὲν ἀρχὰς οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὁμογενεῖς εἶναι τοῖς πράγμασιν, ὧν ὑπάρχουσιν ἀρχαὶ, τὰ δὲ στοιχεῖα πάντως ὁμογενῆ. ποιότης μὲν γὰρ ἁπλῆ ποιότητος συνθέτου στοιχεῖον, ἁπλοῦν δὲ σῶμα σώματος οὐχ ἁπλοῦ. καὶ μὴν εἰ τὸ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρὸν ἐλέγετο τριχῶς, ἢ ὡς ποιότης, ἢ ὡς ἄμικτον, ἢ ὡς μεμιγμένον σῶμα, φαίνεται δ' οὔθ' ἡ ποιότης στοιχεῖον, οὔτε τὸ κεκραμένον καὶ μεμιγμένον σῶμα, ὑπολείπεται τοίνυν τὸ ἄκρατόν τε καὶ ἄμικτον σῶμα καὶ ἁπλοῦν ταῖς ποιότησι τὸ στοιχεῖον εἶναι. πάλιν οὖν ἥκει πῦρ, καὶ γῆ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀὴρ, ἐν οἷς πρώτοις ἄκρα θερμότης, καὶ ψυχρότης, καὶ ξηρότης, καὶ ὑγρότης ἐστί.

fummus calor in ea procreatus, fint igni fuae generationis principium; et praeterea, quod haec eadem materia fit femper ab omni penitus generatione et interitu immunis, qualitas vero ea fit, quae in illa gignatur et intereat; et quod opus fit, ut elementum fit ejusdem generis cum illo, cujus eft elementum. Eo enim elementum a principio differt, quod minime fit neceffe principia in eodem effe genere cum his, quorum funt principia, ficut elementa ad idem femper genus pertinere. Simplex namque qualitas compofitae qualitatis, et fimplex corpus corporis compofiti eft elementum. Quod fi calidum, frigidum, atque humidum, et ficcum dicuntur tripliciter; nam vel ficuti qualitas, vel ficut corpus impermixtum, vel ficut illud, quod mixtum eft, nec ipfa deinde qualitas elementum effe videtur, neque etiam mixtum temperatumque corpus; relinquitur, quod elementum fit id corpus, quod eft cujusque temperamenti ac mixturae expers, quodque qualitatibus fit fimplex, et tandem ad ipfum ignem, et terram, et aërem, et aquam deveniendum eft; in quibus primis fummus eft calor, et fummum frigus, atque etiam humor et ficci-

τὸ δὲ διὰ τοῦτο δεδιέναι ταῦθ᾽ ὁμολογεῖν εἶναι στοιχεῖα, διότι μήτ᾽ ἐξαιροῦμεν ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν τι, μήτ᾽ ἐντίθεμεν, ἐσχάτως ἠλίθιον. τὰ γὰρ ἐκ τῶν στοιχείων γεγονότα προσφερόμενοι, πάντως δήπου καὶ τὰ στοιχεῖα τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἐντίθεμεν. ἀλλ᾽ οὐκ εἰλικρινῆ, φασὶν, οὐδὲ μόνα. κακῶς οὖν λέγεται, μήτ᾽ ἐξαιρεῖν, μήτε ἐντιθέναι στοιχεῖον. ἐχρῆν γὰρ οὐχ ἁπλῶς οὕτως εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ὅτι μὴ μόνον, μηδ᾽ ἄμικτον, μηδ᾽ αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτό. καίτοι καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ τί ποτε βούλεται περαίνειν αὐτοῖς; οὔτε γὰρ ἄχρηστος ἡ περὶ τῶν στοιχείων θεωρία διὰ τοῦτ᾽ ἂν εἰκότως νομισθείη, διότι μηδὲν αὐτῶν ἄμικτον ἑτέρου τοῖς σώμασιν ἡμῶν προσφέρομεν, οὔτε διὰ τοῦτο πῦρ, καὶ ἀὴρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆ κακῶς εἴρηται στοιχεῖα, διότι τοῖς μὲν ἐξ αὐτῶν γεγονόσι χρώμεθα, μόνον δ᾽ αὐτῶν ἕκαστον ἰδίᾳ καὶ καθ᾽ αὑτὸ παντάπασιν ἄχρηστον ὑπάρχει. καίτοι καὶ εἰλικρινέσι χρώμεθα πολλάκις τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις,

tas. Quod fi quis ea non audeat fateri elementum eapropter, quod ex ipfis nullum aut e corpore detrahimus, aut eidem imponimus, is fummam quandam praefert ftoliditatem. Jam enim quum ea, quae ex elementis conftant, noftris offerimus corporibus, eisdem quoque elementa omnino adhibemus. At non fincera, ajunt, neque fola; igitur perverfe etiam dictum eft, non detrahi, neque apponi elementum: nam nec ita abfolute proferendum erat, fed potius, quod non folum, aut non fine mixtura, aut per fe. Verum enimvero nec quid tandem illi velint conficere, videre poffum; neque enim ideo elementorum contemplatio jure inutilis habenda eft, quia nullum eorum, quod quidem mixtum cum altero non fit, noftris offeramus corporibus. Atque etiam non ob id perperam pronunciatum eft, ignem, aërem, aquam et terram effe elementa, quod illa, quae ex his compofita funt, nobis in ufum veniant, nullum vero ipforum feorfum ab aliis, folumque et per fe nobis utile fit. At vero et ipfis propemodum fınceris hujus univerfi elementis

ὕδατι μὲν ὁσημέραι χρώμενοι, καὶ πίνοντες, καὶ λουόμενοι, καὶ ἄλλως ὁπωσοῦν, ἀέρι τε πανταχόθεν ἡμῖν περικειμένῳ, καὶ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἑλκομένῳ. καὶ μὲν δὴ καὶ κατεψυγμένοι πολλάκις ἐδεήθημεν πυρός. οὐκ οὖν οἶδα, τί ποτέ ἐστιν ὃ περαίνουσι, φάσκοντες, μήτ' ἐξαιρεῖν τι τοῦ σώματος ἡμῶν, μήτ' ἐντιθέναι πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν. [20] ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ τὸν ἐν τῷ κρύει παρὰ πυρὶ θαλπόμενον ἀντεισάγειν φημὶ τῷ σώματι πῦρ, καὶ ὅστις ὕδατος πίνει, καὶ τοῦτον ἀντεισάγειν ὕδωρ εἰς τὸ σῶμα, καὶ τὸν ἀναπνέοντα δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀέρα. καὶ μέν γε καὶ ὅσα τῶν ζώων ἢ ψάμμον, ἢ γῆν, ἢ λίθους, ἢ βόρβορον, ἢ ὀστᾶ σιτεῖται, καὶ ταῦτα φανερῶς ἐπεισάγει τοῖς σώμασι γῆν. εἰ δ', ὅτι μήτε μέχρι τοῦ καυθῆναι θάλπεταί τις παρὰ τῷ πυρὶ, μήτ' ἄχρι τοῦ διαῤῥαγῆναι πίνει, διὰ τοῦτ' οὐχ ἡγοῦνται τῶν στοιχείων οὐδὲν ἡμᾶς ἐπεισάγειν τῷ σώματι, θαυμάζειν χρὴ σοφίαν τῶν ἀνδρῶν, οὐδ' ἄχρι τοσούτου συνιέναι δυναμένων, ὡς, εἰ παντελῶς

saepe utimur, quemadmodum aqua quotidie, quum bibimus, aut lavamur, vel alio etiam aliquo modo; et aëre, qui nos undique ambit, dum illum inspirando attrahimus; igne quoque interdum, quum frigemus, ut caleamus, utimur. Ut tandem minime videam, quid ipsi conficiant, quum ajunt, nunquam ignem, aut aquam, aut aërem, aut terram vel detrahi e corpore nostro, vel illi apponi. Etenim ego facile affirmaverim, eum, qui alget et ad ignem, ut calefiat, accedit, ignem corpori adhibere, et aquam illum, qui bibit, illum etiam, qui respirat, aërem. At quaecunque animantia quoque vel arena vescuntur, vel terra, vel lapidibus, vel luto, vel ossibus, terram manifesto in corpus introducunt. Quod si qui ob id putent, nullum nos corpori offerre elementum, quia nemo eatenus calefiat, donec uratur, vel bibat, quoad rumpatur, erit nempe horum hominum mirabilis sapientia, qui eousque devenire nequiverunt, ut intelligerent, quod, si vel

ἀπώλλυτο τῶν στοιχείων ὁτιοῦν, εὐθὺς καὶ τὸ ζῶον φθαρήσεται. ἀπολεῖται δὲ, εἰ μὲν ἐκπυρωθείη, τὸ ψυχρὸν στοιχεῖον, εἰ δ' ἐσχάτως καταψυχθείη τὸ θερμόν. οὕτω δὲ κἂν ἐσχάτως ἀποξηράνῃς τὸ σῶμα, τελέως ἀναιρήσεις τὸ ὑγρόν· κἂν ἐξυγράνῃς, τὸ ξηρόν. ὥστ' αὐτὸ τοὐναντίον, ἢ ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἀεὶ μὲν ἀφαιρεῖται καὶ προστίθεται τῶν στοιχείων τι· μέτρῳ μέντοι τοῦτο γίνεται τοῖς γε μὴ βουλομένοις διαφθεῖραι τὸ ζῶον· ἡ γὰρ ἄμετρος αὐτῶν χρῆσις εἰς ὄλεθρον τελευτᾷ.

Κεφ. ζ'. Τὸ δὲ συνέχον ἐν τῷ λόγῳ καὶ μάλιστα λανθάνον αὐτοὺς ἤδη πᾶν ἀποκαλύψαι πειράσομαι. ἅπαντα γὰρ, ὅσα γένεσιν ἔχει καὶ φθορὰν, σώματα διτταῖς ὑπόκειται μεταβολαῖς, ἀλλοιουμένης τε ἅμα καὶ ῥεούσης αὐτῶν τῆς οὐσίας. ἀλλοιοῦται μὲν οὖν θερμαινομένη, καὶ ψυχομένη, καὶ ξηραινομένη, καὶ ὑγραινομένη. μόναι γὰρ αἱ ποιότητες αὗται μεταβάλλουσιν ὅλην δι' ὅλου τὴν οὐσίαν, ὡς καὶ μετ' ὀλίγον εἰρήσεται.

unum elementum intereat omnino, ſit etiam ſtatim animal interiturum. Interibit autem frigidum elementum, ſi comburatur; calidum vero, ſi nimis refrigeretur; ſimiliter etiam, ſi nimis areſcat corpus, peribit humidum; et ſiccum, ſi nimis humectetur. Unde e contrario ſe habet haec res, ac illi ſentiunt, quia ſemper aut eximitur elementum aliquod, aut apponitur. Verum id fieri moderate oportet ab his, qui animal incolume eſſe volunt; ſiquidem immoderatus eorum uſus ad interitum ducit.

Cap. VII. Jam autem id omnino aperire aggrediar, quod in hoc ſermone conſequens eſt, quodque iſtos imprimis latet. Omnia nimirum corpora, quae generantur et intereunt, duplici transmutationi ſunt obnoxia, utpote quorum ſubſtantia tum alteretur, tum diffluat. Alteratur quidem, quum calefit, vel refrigeratur, vel humectatur, vel exiccatur; hae enim qualitates ſolae poſſunt univerſam (ut paulo poſt expoſituri ſumus) ſubſtantiam, ac illam per totum transmutare. Diffluit vero per ex-

ρεῖ δὲ κατὰ τὰς αἰσθητὰς ἐκκρίσεις, καὶ προσέτι κατὰ τὴν ἄδηλον καλουμένην διαπνοήν. ὥσθ', ἵνα σώζηται, διττῆς καὶ τῆς ἐπανορθώσεως δεῖται, τῆς μὲν ἑτέρας τὸ ὑπερβάλλον ἐν ταῖς ποιότησι κολαζούσης, τῆς δὲ λοιπῆς τὴν τοῦ κενουμένου βάσιν ἀναπληρούσης. ἀλλὰ ἡ μὲν καθαιροῦσα τὴν ἀμετρίαν ἡ ἐναντία δήπου ποιότης ἐστὶ τῆς πλεοναζούσης· ἡ δὲ τὸ λεῖπον ἀναπληροῦσα ποιότης ἐναντία μὲν οὐκ ἔστιν, ὁμοιοτάτην δ' εἶναι χρὴ τῇ κενωθείσῃ πρότερον οὐσίᾳ· μέλλει γὰρ ἀντ' ἐκείνης ἔσεσθαι τῷ ζώῳ. τουτὶ μὲν οὖν ἐστι το τρέφεσθαι τοῖς σώμασιν, ἔκ τινος οὐσίας ὁμοίας τῇ πρότερον κενωθείσῃ γινόμενον. ὅθεν, οἶμαι, καὶ τὴν οὐσίαν ἐκείνην τροφὴν ὀνομάζομεν. ἡνίκα δὲ κατὰ ποιότητα μόνον ἀλλοιοῦν βουλόμεθα τὸ ὑποκείμενον, οἷς μὲν τοῦτο δρῶμεν, οὐ τροφὰς, ἀλλὰ φάρμακα προσαγορεύομεν. οὐκ ἔχοντες δ' εὑρεῖν χωρὶς οὐσίας οὐδὲ μίαν ποιότητα, σὺν ταῖς οὐσίαις αὐτὰς ἀναγκαζόμεθα λαμβάνοντες προσφέρειν τοῖς δεομένοις σώμασιν· ἄκρας μὲν ποιότητος χρήζοντες, τὸ

cretiones in fenfum cadentes, et per eam, quae infenfibilis perfpiratio vocatur. Quo deinde fit, ut duplici egeat procuratione, fi incolumis fit fervanda; altera, qua, quicquid in qualitatibus modum exceſſerit, reprimatur; altera, qua loco illius, quod evacuatur, reſtituatur aliquid. Porro excedentis immoderationem oppofita qualitas emendat; quod vero deperditur, nequaquam per oppofitam qualitatem reparatur, quum opus fit, ut id, quod reparatur, fit priori deperditaeque fubftantiae quam fimillimum, fiquidem in illius locum reficiendum eſt in animante. Atque hoc ipfum, nutriri, inquam, corpora, ex quadam nimirum fubftantia fit illi fimili, quae prius fuerit evacuata. Unde etiam (ut equidem arbitror) ea fubftantia alimentum appellata eſt. At vero quum folam eam transmutationem in fubjecto quaerimus, quae per qualitates fit, non amplius illa, per quae id ipfum agimus, alimentum, fed medicamenta potius appellamus. Sane quum nulla qualitatum feorfum a fubftantia reperiri queat; proinde cogimur eas una cum fubftantiis aſſumere, ac ita corporibus illis egentibus offerre; quae

στοιχεῖον αὐτὸ, πῦρ, ἢ ὕδωρ, ἢ γῆν, ἢ ἀέρα, μετρίας δὲ, τὸ μεμιγμένον ἐκ τῶν στοιχείων. ἐπειδὰν μὲν οὖν θερμῆναι βουλώμεθα, τοιοῦτον αἱρούμενοι φάρμακον, ἐν ᾧ πλείων μέν ἐστιν ἡ τοῦ πυρὸς μοῖρα τῆς ἐναντίας· ἐπειδὰν δὲ ψύξαι, ἐν ᾧ τοὔμπαλιν· ἔστι δ᾽ ὅτε συναμφότερον ἅμα πρᾶξαι [21] προαιρούμενοι, καὶ ἀλλοιῶσαι, καὶ θρέψαι, τοιαύτην ζητοῦμεν οὐσίαν, ἥτις καὶ τὴν ὡς σιτίου, καὶ τὴν ὡς φαρμάκου χρείαν παρέξει. μὴ τοίνυν ἀξιούτωσαν ἅπαν ζῶον ἢ πῦρ, ἢ γῆν, ἢ ὕδωρ, ἢ ἀέρα προσφέρεσθαι, μόνον αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ, χωρὶς τῶν ἄλλων, εἰλικρινὲς στοιχεῖον. οὔτε γὰρ ὡς σιτίον, οὔθ᾽ ὡς φάρμακον δεήσει προσφέρεσθαι. τὸ γὰρ ὅμοιον ἦν τῷ τρεφομένῳ σιτίον. ὅμοιον δὲ τῷ συνθέτῳ σώματι, καὶ κεκραμένῳ, καὶ πάντων μετέχοντι τῶν στοιχείων, ἕτερον, οἶμαι, τοιοῦτό ἐστιν, ἐξ ἐκείνων ἁπάντων γεγονός. οὔθ᾽ ὡς φάρμακον ἀεὶ χρήσιμόν ἐστι τὸ

si summas eas exposcant, ipsum elementum adhibemus, ignem inquam, aut aquam, aut terram, aut aërem; ubi vero mediocri sit opus, mixto ex elementis utimur; unde, si calefacere voluerimus, ejusmodi medicamentum eligemus, in quo major sit ignis quam alicujus illi contrarii portio; contra vero, si refrigerandum sit. Nonnunquam vero, si utrumque horum procurare instituerimus, alterare, inquam, et alere, eam tunc substantiam exquirimus, quae possit utramque operam praestare, eam nimirum, quam cibus, et eam, quam medicamentum. Itaque non amplius hoc exposcant, ut unumquodque animal ignem ingerat, aut terram, aut aquam, aut aërem, aut tandem illud elementum, quod solum et per se ipsum sit, et absque ullo aliorum consortio: quippe quum nihil nos illud vel tanquam medicinam, vel tanquam cibum offerre cogat: siquidem cibus rei nutriendae similis est. Et simile composito corpori, atque ex elementis contemperato, eorumque participi id corpus est (ni me mea fallit opinio), quod itidem ex illis eisdem constitutum sit. Nec sane semper elemen-

στοιχεῖον, ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ μόνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν ἄκρας ποιότητος δεῖται τὸ σῶμα. ταῦτ' οὖν εἰρήσθαί μοι πρὸς τοὺς οὐκ ὀρθῶς ἀκούοντας Ἱπποκράτους. ἤδη δὲ δῆλον, ὡς ἀεὶ τῶν στοιχείων δεόμεθα, ποτὲ μὲν ὡς ἁπλῶν καὶ μόνων, ἐνίοτε δ' ὡς ἐπικρατούντων, (55) ἢ πάντως γ' ὡς συντεθέντων ἐκεῖνο τὸ σῶμα, τὸ μέλλον ἡμῖν ἢ τροφῆς ἢ φαρμάκου χρείαν παρέξειν.

Κεφ. η'. Ὅτι δ' ἀπὸ τῶν ποιοτήτων ὀνομάζει τὰ στοιχεῖα πολλάκις ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ, θερμὸν μὲν καλῶν, οὔτε τὴν ποιότητα μόνην, οὔτε τὸ κατ' ἐπικράτησιν αὐτῆς ὁμωνύμως ὀνομαζόμενον, ἀλλὰ τὸ μετέχον ἄκρας θερμότητος σῶμα, ψυχρὸν δὲ, ἐν ᾧ ψυχρότης ἄκρα, ξηρὸν δὲ, ἐν ᾧ ξηρότης, ἐξ αὐτῶν ἄν σοι κατάδηλον γένοιτο τῶν ῥήσεων. ἐπειδὰν μὲν γὰρ λέγῃ, καὶ πάλιν ἀνάγκη ἀποχωρέειν ἕκαστον εἰς τὴν ἑωυτοῦ φύσιν, τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου, τό τε ξηρὸν

tum ut medicina usui est, nisi eo fortasse tempore tantummodo, quo corpus summa eget qualitate. Haec igitur a nobis adversus eos prolata sint, qui perperam Hippocratem intelligunt. Jamque id etiam praeterea conspicuum est, elementa in nostros usus semper venire, ut tamen ea nonnunquam sola et simplicia veniant, quandoque vero ut in mixtione vincentia, et tandem prout corpus id constituunt, quod potest nobis vel alimenti, vel medicamenti usum praestare.

Cap. VIII. Quod autem Hippocrates a qualitatibus in libro de natura humana saepius elementa nominet, atque calidum non solum ipsam qualitatem appellet, neque illud etiam, in quo una quaepiam qualitas alias in mixtura superat, hoc vocet modo, sed potius corpus id, quod est summo calore affectum, et frigidum id, in quo summum sit frigus, et siccum, in quo siccitas: ipsa tibi horum verborum series facile poterit apertum reddere. Quum enim ait: Quum interit homo, necesse est unumquodque rursus ad suam ipsius naturam redire,

πρὸς τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν πρὸς τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ θερμὸν πρὸς τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ ψυχρόν· οὐ τὰς ποιότητας αὐτὰς μόνας λέγει ξηρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ θερμὸν, ἀλλὰ τὰς οὐσίας, ἐν αἷς αἱ ποιότητες. αὗται γὰρ ἀποχωροῦσι, τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ αὗται τοῖς τοῦ παντος ἀναμίγνυνται στοιχείοις. αἱ ποιότητες δὲ φθείρεσθαι μὲν ἂν λέγοιντο, τελευτῶντος τοῦ ζώου, πρὸς δὲ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀποχωρεῖν οὐκ ἂν λέγοιντο. πάλιν δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐπιφέρων ὁ Ἱπποκράτης φησί· τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τῶν ζώων φύσις ἐστὶ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. γίνεται γὰρ ὁμοίως πάντα, καὶ τελευτᾷ ὁμοίως πάντα. συνίσταται γὰρ αὐτέων ἡ φύσις ἀπὸ τουτέων τῶν εἰρημένων ἁπάντων, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐς ταυτὸ, ὅθεν περ συνέστηκεν ἕκαστον. ἐνταῦθ' οὖν καὶ ἀπεχώρησεν. ἐναργῶς ἐνταῦθα δῆλόν ἐστι, οὐ τὰς ποιότητας μόνον ὀνομάζειν θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα. πάντων γὰρ τῶν σωμάτων ἐκ τούτων ἐστὶν ἡ

ſiccum ad ſiccum, humidum ad humidum, calidum ad calidum, frigidum ad frigidum: non ſolas profecto qualitates ſiccum, humidum, calidum et frigidum vocat, ſed eas ſubſtantias, in quibus hae reperiuntur qualitates. Ipſae enim ſunt quae, animali vita defuncto, abeunt, quaeque elementis univerſi permiſcentur. Qualitates vero poſſis forſitan dicere, animante mortuo, interire, ad propriam autem eas naturam redire, non item. Sed praeterea haec quoque tradit Hippocrates: Talis autem eſt tum animalium, tum aliorum omnium natura, omniaque ſimiliter oriuntur, atque ſimiliter occidunt quippe quorum natura ex his omnibus, quae diximus, ſit conſtituta: et unde unumquodque ortum habuit, in id ipſum etiam (ut dictum eſt) pariter deſinit, et proinde ad id ipſum tandem redit. Quo loco patet, non ſolas illum qualitates appellare calidum, frigidum, humidum et ſiccum, ſed ipſa elementa, quum ab his univerſa corpora ſuam trahant originem, et tandem in

γένεσις, καὶ πάντων εἰς ταῦτα ἡ τελευτή. καί σε καὶ τούτῳ προσέχειν τὸν νοῦν ἀξιῶ, τῷ λαθόντι πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, οἳ νομίζουσι φυγεῖν τὸν Ἱπποκράτην τὸ πάντων τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ σωμάτων ἀποφαίνεσθαι ταῦτα στοιχεῖα. τετράκις μὲν γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει, τῇ νῦν ἡμῖν προχειρισθείσῃ, τὸ, πάντων, ὄνομα παρέλαβεν, ἔτι τε πρότερον, ἡνίκα ἔλεγεν· ἀνάγκη τοίνυν, τῆς φύσεως τοιαύτης ἐούσης καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου, μὴ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον· [22] ἔν τε τοῖς ἐφεξῆς λόγοις οὕτω φαίνεται χρώμενος. ἀλλὰ τοῦτό γε παρορῶσιν οἱ πολλοὶ τῶν Ἱπποκρατείους ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων, ἔτι τε πρὸς τούτοις νομίζοντες ἄλλό τι λέγειν αὐτὸν ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν, οὐ τὰ κοινὰ πάντων στοιχεῖα. τὰς μὲν γὰρ ποιότητας αὐτῶν ὅτι μὴ βούλεται στοιχεῖα τίθεσθαι τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, ἐξ ὧν ἤδη προὐθέμην αὐτοῦ ῥήσεων, ἐναργῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω, κἀκ ταύτης οὐχ ἥκιστα· καὶ πάλιν, εἰ μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ, καὶ

haec ipsa etiam omnia dissolvantur. Quod ut attendas, quam maxime te monitum velim, quum id quampluri- mos medicorum latuerit, qui credant, Hippocratem praeteriisse, quo minus statuerit omnium, quae gignantur et intereant, corporum haec esse elementa. In ista enim nuper a nobis recitata sententia quater reperies id vocabulum (omnium) repetitum: sed et superius, quum dixit: necesse est, si talis sit cum aliorum omnium, tum etiam ipsius hominis natura, hominem non esse unum: et etiam in sequentibus eodem visus est uti modo. Multi attamen ex his, qui Hippocratici appellari volunt, hoc conniventibus oculis praetereunt: qui praeterea etiam putant, Hippocratem aliud per calidum, frigidum, humidum et siccum voluisse praeter communia rerum omnium elementa. Nam quod ipse nunquam senserit, ipsas istorum qualitates esse corporum elementa, monstratum esse existimo ex illis verbis, quae jam a nobis proposita sunt, atque etiam non minus ex his, dum ait: Item nisi calidum cum frigido, et siccum cum humido se

τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ μετρίως πρὸς ἄλληλα ἕξει καὶ ἴσως, ἀλλὰ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου πολλῷ προέξει, καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἀσθενεστέρου, ἡ γένεσις οὐκ ἂν γένοιτο. οὐ γὰρ δὴ ἐκ τῶν ποιοτήτων μόνων ἡγεῖται τὴν γένεσιν ὑπάρχειν τοῖς ζώοις, αἵ γε μηδ᾽ εἶναι δύνανται χωρὶς τῶν σωμάτων, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν σωμάτων αὐτῶν, δηλονότι τῶν τὰς ἄκρας ποιότητας δεδεγμένων. ἐκεῖνα γάρ ἐστι τὰ κοινὰ πάντων στοιχεῖα. τὰ δ᾽ ἐπικρατείᾳ τούτων ὀνομαζόμενα θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, ἰδίᾳ καθ᾽ ἕκαστον ὑπάρχει. φέρε γὰρ, ἵν᾽ ἐπ᾽ ἀνθρώπου διέλθω τὸν λόγον, ἐκ πρώτων οὗτος καὶ ἁπλουστάτων αἰσθητῶν στοιχείων ἐστὶ τῶν ὁμοιομερῶν ὀνομαζομένων, ἰνὸς, καὶ ὑμένος, καὶ σαρκὸς, καὶ πιμελῆς, καὶ ὀστοῦ, καὶ χόνδρου, καὶ συνδέσμου, καὶ νεύρου, καὶ μυελοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὧν τὰ μόρια τῆς αὐτῆς ἀλλήλοις ἰδέας ἐστὶ σύμπαντα. γέγονε δὲ πάλιν ἐκ τινῶν ἑτέρων προσεχῶν ἑαυτοῖς στοιχείων, αἵματος, καὶ φλέγματος, καὶ χολῆς διττῆς,

moderate et aequaliter habuerint, ſed alterum, quod valentius, alterum, quod imbecillius eſt, plurimum ſuperet, nulla unquam ſutura eſt generatio. Quo loco nunquam velim mihi perſuadeant, illum arbitrari, ex qualitatibus, quae ne ſeorſum quidem a corporibus conſiſtere poſſint, animalia gigni, ſed ex corporibus potius, quibus illae qualitates ſummae inſint: ea quippe ſunt communia omnium elementa. Quae vero calidum, frigidum, humidum et ſiccum ob aliquam horum dominationem dicuntur, propria ſunt unicuique. Agedum, ut de homine noſtrum ſermonem habeamus, is ex primis ſimpliciſſimisque his ſenſilibus elementis conſtat, quae ſimilaria appellantur: nempe fibra, membrana, carne, adipe, oſſe, cartilagine, ligamento, nervo, medulla, atque etiam omnibus aliis, quorum univerſae particulae eandem omnino formam retinent: quae et ipſae quoque ex aliis quibusdam ipſis proximis gignuntur elementis, ex ſanguine nimirum et pituita

ὠχρᾶς καὶ μελαίνης, ὧν ἡ γένεσις ἐκ τῶν ἐσθιομένων ἐστὶ καὶ πινομένων, ἃ δὴ πάλιν ἐξ ἀέρος, καὶ πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς ἐγένετο. ταυτὶ δ' οὐκ ἐξ ἑτέρων σωμάτων, ἀλλ' ἐξ ὕλης τε καὶ ποιοτήτων ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο πυρὸς μὲν, καὶ γῆς, ἀέρος τε καὶ ὕδατος ἀρχὰς εἶναι λέγομεν, οὐ στοιχεῖα· ταυτὶ δ' αὐτὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων στοιχεῖα. μόρια γάρ ἐστιν ἐλάχιστα τῶν ἄλλων ἁπάντων ἁπλᾶ καὶ πρῶτα. τὸ μὲν οὖν ἐξ ἀέρος, καὶ πυρὸς, ὕδατός τε καὶ γῆς ἁπάσας τὰς πόας, καὶ τὰ φυτὰ, καὶ τοὺς καρποὺς ἔχειν τὴν γένεσιν, οὐδεὶς ἀμφισβητήσει νοῦν ἔχων· οὐ μὴν οὐδ' ὅτι τροφὴ ταῦτ' ἐστι τοῖς ζώοις ἅπασιν, οὐθ' ὡς ἐκ τούτων ἡμῖν οἱ χυμοὶ γεγόνασιν οἱ κατὰ φύσιν ἐν τῷ σώματι φαινόμενοι. τίνες δ' εἰσὶν οὗτοι, καὶ πόσοι, ζητοῦσιν ἡμῖν ὁ δεύτερος λόγος εἰς τοῦτ' ἀποκείσεται. νυνὶ δὲ κεφαλὴν ἐπιθεῖναι τῷ προτέρῳ λόγῳ πειραθῶμεν.

et bile utraque, pallida et atra: quae item ab illis ortum habent, quibus vescimur, quaeque potamus: at haec ex aëre, igne, aqua et terra gignuntur: ipsa vero haec ex nullo amplius corpore alio constituta sunt, nisi quod ex materia et qualitatibus, et proinde has principia quidem esse ignis, et aquae, aërisque, et terrae concedimus, elementa vero nequaquam: illa autem caeterorum omnium elementa esse dicimus, utpote quum rerum omnium primae sint minimaeque ac etiam simplices particulae. Itaque nullus, unquam, qui sanae mentis sit, dubitaverit, quod herbae omnes stirpesque et fructus geniti sint ex igne, aëre, aqua et terra, neque etiam quod haec animantibus omnibus sint alimenta: sed neque de eo ambiget quispiam, quod humores, qui natura in nostris conspiciuntur corporibus, ab his ipsis ortum habeant. Qui vero sint hi, et quot, siquis ex nobis percunctetur, ad secundum librum hanc hujusce rei inquisitionem distulimus; iam enim caput primo libro imponere properamus.

Ed. Chart. III. [22.23.] Ed. Baf. I. (55.)

Κεφ. θ'. Ἐκ μὲν γὰρ τῶν χυμῶν τούτων ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν ἐγένετο. συνιόντων δὲ τούτων ἀλλήλοις, τὸ πρῶτον ἀποτελεῖται ἁπλούστατον ὄργανον, ὃ μιᾶς ἐνεργείας ἕνεκεν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο. τούτων δ' αὖθις ἀλλήλοις συντεθειμένων, ἕτερον ὄργανον μεῖζον γεννᾶται. κἀκείνων αὖθις ἀλλήλοις ἐπιπεπλεγμένων, ἡ τοῦ παντὸς σώματος ἀποτελεῖται σύστασις. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγεται. καὶ μέντοι καὶ ὅπως [23] ἐγίνωσκεν ὁ Ἱπποκράτης ὑπὲρ ἁπάντων τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων, ἰδίᾳ μοι γέγραπται. νυνὶ δὲ περὶ τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, ἃ τὴν αἴσθησιν διαφεύγει, πρόκειται διελθεῖν, ὑπὲρ ὧν καὶ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ διείλεκται, τὰ μὲν ἴδια καὶ προσεχῆ τοῦ σώματος ἡμῶν στοιχεῖα τοὺς τέσσαρας φάμενος εἶναι χυμοὺς, τὰ δὲ κοινὰ πάντων ὑγρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ψυχρόν. ἀπὸ γὰρ τῶν ποιοτήτων ὀνομάζει τὰ στοιχεῖα, δι' ἃς καὶ στοιχεῖα γέγονε. θερμότητος γὰρ ἄκρας ἐγγινομένης

Cap. IX. Ex his nimirum humoribus fimilaria quaeque gignuntur: ipfis vero fimul coëuntibus, primum id atque fimpliciffimum inftrumentum abfolvitur, quod unius functionis gratiâ a natura procreatum eft. Mox autem, quum haec item una componuntur, aliud majus inftrumentum perficitur. Et deinde ex his aliis fimul coagmentatis univerfi tandem corporis integritas conftituitur. Quibus de rebus in diffectoriis adminiftrationibus actum eft: fed feorfum etiam in alio quodam opere, quam habuerit Hippocrates de rebus, quae per diffectiones corporum apparent, opinionem, literis mandavimus. At in praefentia de fupremis elementis fenfum effugientibus, de quibus Hippocratés in libro de natura humana fermonem inftituit, differere propofui, qui afferit quidem, eos humores quatuor propria ac proxima effe noftri corporis elementa; communia vero omnium humidum, calidum, frigidum et ficcum; ex qualitatibus quippe elementa nominat, ex quibus etiam habent, quod elementa fint. Quum enim materiae

τῇ ὕλῃ, στοιχεῖον ἔσται τὸ σύμπαν ἤδη· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ψυχρότητος, ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος. οὐ γὰρ δὴ τῷ ξανθὸν, ἢ λευκὸν, ἢ μέλαν ὑπάρχειν, ἢ τῷ κοῦφον, ἢ βαρὺ, τὸ στοιχεῖον κρίνεται· κατὰ ταὐτὰ δ' οὐδὲ τῷ πυκνὸν, ἢ μανὸν, οὐδὲ τῷ θλίβειν, ἢ τέμνειν, ἢ θλᾷν, οὐδ', ἁπλῶς εἰπεῖν, ἑτέρᾳ τινὶ ποιότητι πλὴν τῶν εἰρημένων τεττάρων. αὗται γὰρ μόναι, τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν ἀλλοιοῦσαι, τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς τῶν στοιχείων εἰσὶν αἰτίαι, καὶ φυτῶν καὶ ζώων δημιουργοί. τὸ μὲν οὖν εἰς ἄλληλα μεταβάλλειν τὰ στοιχεῖα καὶ πρὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Θαλῆν συγκεχώρηται διὰ τὴν ἐνάργειαν· καίτοι μαχόμενόν γε ἦν ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτῶν, ὡς ἐδείκνυτο. τὸ δ' ἐκ ταύτης τῆς ὁμολογίας περαινόμενον ἦν, ὑποβεβλῆσθαί τινα κοινὴν οὐσίαν ἅπασι τοῖς στοιχείοις. Ἱπποκράτει μέν γε καὶ τοῦτ' ἀποδέδεικται διὰ μιᾶς ἐκείνης ῥήσεως, ἣν ἁπασῶν πρώτην παρεθέμην, ἐν ᾗ φησιν, ὡς οὐκ ἂν ἠλγοῦμεν, εἴπερ ἓν ἦν

summus accedit calor, jam id universum elementum est; et eodem modo, quum summum frigus, aut humor, aut siccitas: nam nec quod album sit, aut nigrum, aut leve, aut grave, aut pari etiam ratione quod densum sit, vel rarum, quodve premat, vel incidat, vel frangat, (ut tandem in universum loquar) ex nulla alia qualitate, nisi ex enumeratis illis quatuor, elementum esse iudicatur. Solae etenim hae, quum materiam subjectam alterant, in caussa sunt mutuae inter elementa transmutationis, suntque praeterea stirpium ac animalium opifices. Porro Thaletis etiam sectatores ab ipsa hujus evidentia coacti, tametsi id eorum (ut jam ostensum est decretis adversetur, mutuae tamen elementorum transmutationi assensere. Hoc autem concesso, statim ea sequebatur conclusio, nempe unam communemque elementis omnibus esse subjectam substantiam. Quod quidem et Hippocrates quoque ea ipsa dictione, quam priorem ascripsi, monstravit, quum inquit, nos neutiquam dolituros, si homo unum sit.

ὁ ἄνθρωπος. ταύτην γὰρ οὕτως οὖσαν βραχεῖαν ἀμφότερα διδάσκειν ἔλεγον, ὡς πλείω τέ ἐστι τὰ στοιχεῖα καὶ ἀλλοιοῦσθαι πεφυκότα. τοῦτ᾽ οὖν καὶ νῦν αὖθις ἀναλάβωμεν, ἵν᾽ ἐπιθῶμεν τῷ προτέρῳ λόγῳ τὴν προσήκουσαν τελευτήν. ἐπεὶ γὰρ ἀλλοιοῦσθαι πέφυκεν ἡμῶν ἡ οὐσία, τίνες (56) αἱ δυνάμεναι τοῦτο δρᾷν ὑπάρχουσι ποιότητες, ἐφεξῆς ἴδωμεν. ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης, ὡς ἂν βραχυλογίᾳ χρώμενος παλαιᾷ, μετὰ τὸ προειπεῖν, ὡς, εἴπερ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτ᾽ ἂν ἤλγησεν, ἐφεξῆς ἤδη χρῆται τῷ θερμῷ καὶ τῷ ψυχρῷ καὶ τῷ ξηρῷ καὶ τῷ ὑγρῷ πρὸς ἁπάσας τὰς ἀλλοιώσεις, ἐκ μὲν τοῦ φαίνεσθαι λαβὼν, ὅτι τὰ πλησιάζοντα σώματα μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα πέφυκε τῷ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν· ἐκ δὲ τοῦ προδεδεῖχθαι τὸ τὴν οὐσίαν ἀλλοιοῦσθαι πᾶσαν εἰδὼς ἀνατρεπόμενον, ὡς οὐκ ἔστι διάκρισίς τις καὶ σύγκρισις ἡ φαινομένη τῶν σωμάτων ἀλλοίωσις, ὡς οἱ περὶ Ἐπίκουρόν τε καὶ Δημόκριτον ἐνόμιζον,

Qua, quantumlibet ea breviffima fit, dicebamus doceri utrumque eorum, nimirum et elementa plura effe, et natura ad alterationem habilia. Hoc ergo, ut aptum priori libro finem imponamus, iterum repetendum venit. Quum fubftantia fuapte natura alterationi expofita fit, mox, quaenam illae fint qualitates, infpiciendum eft, quae hoc efficere poffint. Hippocrates itaque folita antiquorum brevitate ufus, ut praefatus eft, hominem, fi unum fit, nunquam doliturum, ftatim calidum et frigidum et humidum et ficcum ad omnes adhibet alterationes: hoc ex evidentia accipiens, quod corpora, quae inter fe vicina funt, nata fint fefe mutuo transmutare calefaciendo, vel refrigerando, vel exiccando, vel humectando. At vero nec ipfum latuit, quod, fi prius demonftratum fit, univerfam alterari fubftantiam, ftatim fubvertitur eorum fententia, qui ajunt, apparentem corporum alterationem quandam effe concretionem et fecretionem, quemadmodum fenfere Epicurus et Democritus, nec non, quamvis alio

ἑτέρῳ δὲ τρόπῳ πάλιν Ἀναξαγόρας τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ μὲν τὰς ὁμοιομερείας εἰσάγων, ὁ δ' ἀμετάβλητα νομίζων εἶναι τὰ τέσσαρα στοιχεῖα. ἡμεῖς δ' ἐξαπλώσαντες τὸν λόγον, εἰς ὅσον σαφέστερον, εἰς τοσοῦτον καὶ πιστότερον ἐργασόμεθα. γενήσεται δὲ τοιοῦτός τις. εἴπερ ἀλγοῦμεν, οὔτε μία τῷ εἴδει, οὔτ' ἀπαθής ἐστιν ἡμῶν ἡ οὐσία. καὶ μὴν εἴπερ πάσχει, θερμαινομένη τε καὶ ψυχομένη καὶ ξηραινομένη καὶ ὑγραινομένη πείσεται. τῶν δ' ἄλλων οὐδεμία ποιοτήτων ἀλλοιοῦν οἵα τ' ἐστὶ τὸ πλησιάζον ὅλον δι' ὅλου. οὔτε γὰρ, εἰ τὸ βαρὺ τῷ κούφῳ πλησιάσειεν, ἢ τῷ βαρεῖ τὸ κοῦφον, ἢ τὸ κοῦφον ἔσται βαρὺ, ἢ τὸ βαρὺ κοῦφον, οὔτ', εἰ τῷ τραχεῖ τὸ λεῖον, καὶ τῷ πυκνῷ τὸ μανὸν, καὶ τῷ παχεῖ τὸ λεπτόν. τῶν γὰρ τοιούτων οὐδὲν ἀλλοιοῦν δύναται τὸ πλησιάζον ὅλον δι' ὅλου. ὑπολείπεται οὖν ἔτι τὸ μαλακὸν καὶ σκληρὸν καὶ γλίσχρον καὶ κραῦρον. ἀλλά τοι καὶ τούτων τὸ μὲν μαλακὸν

quodam modo, Anaxagoras et Empedocles; horum enim alter fimilaria, alter quatuor quidem elementa, verum ea intransmutabilia introduxit. Nos vero eam rationem explicabimus, ut illam clariorem, et proinde probabiliorem reddamus, quae talis erit. Si nos dolemus, neque fpecie una erit neque impatibilis noftra fubftantia: dolemus autem: quare non una fecundum fpeciem neque impatibilis erit fubftantia noftra. Atqui, fi patitur, oportet, ut calefacta frigefactave, humectata aut exiccata patiatur; quum nulla alia qualitate poffint, quae fibi invicem proxima funt, alterari tota per tota. Nam nec grave, fi prope rem levem accedat, propterea aut grave leve, aut contra leve grave reddetur; nec afperum, fi laevi fiat vicinum, aut denfum raro, aut craffo tenue; nullum enim horum id, quod illi proximum eft, totum poteft et per totum immutare. Sed reliqua praeterea funt durum et molle, vifcidum et friabile: verum ex his molle qui-

[24] καὶ γλίσχρον ἐκ τῆς τῶν ὑγρῶν ἐστι φύσεως· τὸ δὲ σκληρὸν καὶ τὸ κραῦρον ἐκ τῆς τῶν ξηρῶν. ἕτεραι δὲ οὐκ εἰσὶ παρὰ ταύτας ἁπταὶ ποιότητες. ὅτι δ' ὁραταῖς, ἢ ἀκουσταῖς, ἢ γευσταῖς, ἢ ὀσφρηταῖς ποιότησιν αἱ τῆς ὕλης ἀλλοιώσεις οὐχ ἕπονται, πρόδηλον παντί. γένει μὲν γάρ εἰσιν ἁπταὶ καὶ αὗται, διενηνόχασι δὲ τῶν ἰδίως ἁπτῶν τῷ μήτε κατὰ πάντα τὰ γένη τῶν ζώων συνίστασθαι, μήθ' ὅλως ἀλλοιοῦν τὰς ὑποκειμένας οὐσίας. εἴπερ οὖν αὗται μὲν ἴδιαί τινων ὑπάρχουσι ζώων, αἱ δὲ τὴν ὅλην οὐσίαν ἀλλοιοῦσαί τε καὶ μεταβάλλουσαι πρῶταί εἰσι τῇ φύσει καὶ κοιναὶ πάντων τῶν ὄντων καὶ τῶν στοιχείων δημιουργοὶ, δῆλον ὡς ὑγρότης καὶ ξηρότης καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης ἑκάστου τῶν ὄντων συνιστῶσι τὴν οὐσίαν. ὀρθῶς οὖν ὁ Ἱπποκράτης οὐκ ἀνθρώπου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὴν φύσιν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ συνίστασθαί φησι. καὶ γὰρ δρᾷ ταῦτ' εἰς ἄλληλα φανερῶς, ὡς ἅπαντες ὁμολογοῦσι, καὶ τὸ

dem et viſcidum ad humidorum, durum vero et friabile ad ſiccorum naturam pertinent; porro nullae aliae praeter iſtas ſunt tactiles qualitates. Quod vero materiae alterationes minime viſibiles ſequantur qualitates, nec etiam eas, quae ad auditum, guſtum aut olfactum attinent, jam omnibus ſatis conſtat: verum et hae quidem ſunt e genere tactilium qualitatum; ſed ab illis, quae proprie tactiles ſunt, hoc differunt, quod hae neque in omnibus animalium generibus conſiſtunt, neque ſubſtantias transmutant. Quod ſi hae quibusdam tantummodo animantibus peculiares ſunt, illae vero univerſam ſubſtantiam transmutant et alterant, et natura primae ſunt, et rerum omnium communes, et elementorum conſtitutrices, manifeſtum eſt, quod calor et frigus humorque et ſiccitas cujusque rei ſubſtantiam conſtituant. Et proinde recte Hippocrates non hominis modo, ſed aliorum etiam omnium naturam ex calido, frigido, humido et ſicco eſſe conſtitutam pronunciavit. Siquidem haec, ut omnes fatentur, mutuo inter ſe manifeſto agunt; neque a ſecretione et

δρᾷν οὐκ ἐκ διακρίσεως καὶ συγκρίσεως ἔχει, ἀλλ' ἐκ τοῦ πάσχειν τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι δι' ὅλης ἑαυτῆς τὴν οὐσίαν. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεται τὴν Ἀθηναίου γνώμην, μήτε ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα, μήθ' ὅσα προσέθηκεν Ἀριστοτέλης τε καὶ Χρύσιππος, εἰπόντος, ἀλλ' ἀξιοῦντος ἐναργῆ τὰ στοιχεῖα χωρὶς ἀποδείξεως λαμβάνεσθαι. καίτοι γε, ἐν οἷς αὐτὸς ἀντεῖπεν Ἀσκληπιάδῃ, μέμνηταί πως καὶ τούτων, οὐχ ἁπάντων μὲν ἀκριβῶς, οὐδὲ ἀγωνιστικῶς, οὐδὲ τάξει καὶ μεθόδῳ λογικῇ χρώμενος τῆς ἀντιλογίας· ὅμως δ' οὖν μέμνηται, ταράττων ἀτάκτως αὐτόν. τούτῳ μὲν οὖν ἄξιον μέμφεσθαι προδιδόντι τὴν Ἱπποκράτειον φυσιολογίαν. ἐμοὶ δ' ἂν εἴη καιρὸς ἐνταῦθα καταπαύειν τὸν πρῶτον λόγον. ὅσα γὰρ ἄλλα ταῖς ἀπαθῆ μὲν τὴν οὐσίαν ὑποτιθεμέναις αἱρέσεσι, παραπλεκούσαις δὲ τὸ κενὸν ἐναντιοῦται, τὰ μὲν ὑπὸ Ἀριστοτέλους τε καὶ Θεοφράστου λέλεκται, τὰ δὲ καὶ ἡμεῖς ἂν εἴποιμεν, ἰδίᾳ πρὸς ἑκάστην

concretione habent quod agant, ſed ex eo potius, quod ipſa ſubſtantia per ſe ipſam totam patitur et alteratur. Et equidem non poſſum non Athenaeum admirari, qui nec iſta, quae nunc expoſita ſunt, nec ea etiam, quae ab Ariſtotele et Chryſippo addita ſunt, proferre voluerit, ſed cenſuerit potius, absque ulla demonſtratione elementa eſſe pro compertis accipienda. Attamen ubi adverſus Aſclepiadem differit, horum, etſi non prorſus omnium, quoquo modo meminit, neque tamen ſub disceptandi formula; nam nec ordinem adhibet, nec logica utitur methodo, dum illi adverſatur; eorum enim meminit ſine ullo ordine illa discerpens. Unde et hac parte damnandus eſt, quod rerum naturalium diſciplinam ab Hippocrate inſtitutam ipſe prodiderit. Mihi vero jam opportunum videtur, ut primo libro finem imponamus; nam alia, quaecunque his ſectis, quae impatibilem ſtatuunt ſubſtantiam, cui intermiſcent etiam vacuum, objici poſſunt, ea partim ab Ariſtotele et Theophraſto explicata ſunt, partim a nobis, quo loco particulatim unicuique ſectae contra-

τῶν αἱρέσεων ἀντειπόντες. ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μὲν ἐκ περιουσίας· ἱκανὰ δὲ τὰ νῦν εἰρημένα πρὸς ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν. οὔτε γὰρ, ὡς οὐ χρὴ δι᾽ ὅλης ἑαυτῆς ἀλλοιοῦσθαι τὴν οὐσίαν, ἀντειπεῖν ἐστιν· ἀναιρήσομεν γὰρ οὕτω καὶ πόνον, καὶ ἡδονὴν, καὶ αἴσθησιν, καὶ μνήμην, καὶ λογισμὸν, καὶ αὐτήν γε τὴν ψυχήν· οὔθ᾽, ὡς ἄλλη τις ποιότης ἀλλοιοῦν δι᾽ ὅλου πέφυκε παρὰ τὰς εἰρημένας τέτταρας. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ πρῶτος Ἱπποκράτης ἁπάντων ἐξευρὼν φαίνεται τὰ στοιχεῖα τῆς τῶν ὄντων φύσεως, καὶ πρῶτος αὐτάρκως ἀποδείξας. εἰ δ᾽ οὐκ ἐπέγραψε τὸ σύγγραμμα περὶ στοιχείων, ὡς Ἀσκληπιάδης ὁ ἰατρὸς, οὐδὲν ἂν εἴη τοῦτό γε ζήτημα. τὰ γὰρ τῶν παλαιῶν ἅπαντα περὶ φύσεως ἐπιγέγραπται, τὰ Μελίσσου, τὰ Παρμενίδου, τὰ Ἐμπεδοκλέους, Ἀλκμαίωνός τε καὶ Γοργίου, καὶ Προδίκου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. Ἀριστοτέλει δ᾽ ἔν τε τοῖς περὶ οὐρανοῦ καὶ τοῖς περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ὁ περὶ τῶν στοιχείων λόγος ἐξείργασται, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ

diximus. Sed illa quidem ex abundanti. Quantum enim ad demonftrationem fcientiis congruentem attinet, haec ipfa, quae hoc loco diximus, abunde erant: fiquidem neque adverfari quisquam poteft, quin fubftantia per fe tota non alteretur, quippe quia ftatim e medio dolorem tolleremus, voluptatesque praeterea, et fenfum, et memoriam, et rationem, atque etiam tandem ipfum animum: fed neque quod alia fit qualitas, his quatuor exceptis, quae poffit aliquid per totum transmutare. Quare fi res fe ita habeat, primus profecto omnium Hippocrates videtur naturae rerum omnium elementa excogitaffe, atque, quantum fatis effe poffit, demonftraffe. Neque vero nos moveat, quod ille fuum commentarium non infcripferit de elementis, quemadmodum Afclepiades medicus; nihil enim hic refert, quum veteres fere omnes videamus fua monumenta literarum de natura infcripfiffe, ut Meliffus, Parmenides, Empedocles, Alcmaeon, Gorgias, Prodicus, caeterique omnes. Sed Ariftoteles in libris de caelo et in libris de generatione et interitu agit

τῆς οὐσίας λόγοις Χρυσίππῳ· ἀλλ' οὐδὲ τούτων οὐδέτερος ἐπιγράφει τὰ βιβλία περὶ στοιχείων. οὐδὲ χρὴ τοὔνομα ζητεῖν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐξετάζειν τῶν λόγων. εἴτε γὰρ περὶ φύσεως, [25] εἴτε περὶ στοιχείων, εἴτε περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, εἴτε περὶ οὐσίας ἐπιγράψειέ τις τὴν νῦν ἡμῖν ἐνεστῶσαν πραγματείαν, οὐδὲν δήπου διοίσει. τῷ δὲ συνηθέστερον εἶναι σχεδὸν ἅπασι τοῖς νῦν ἐπιγράφειν τὰ τοιαῦτα συγγράμματα περὶ στοιχείων, ὀνομάζειν τε διὰ παντὸς, οὕτω καὶ ἡμῖν ἄμεινον ἔδοξεν εἶναι περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπιγράψαι. καὶ δὴ δοκῶ μοι πάντα τὸν πρῶτον λόγον ἤδη πεπεράνθαι. εἰ γάρ τί που καὶ σμικρὸν ἔτι διαφεύγει τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένων ἀνεξήγητον, αὐτός τις ἕκαστος, ἐξ ὧν εἶπον ὁρμώμενος, ἐξευρήσει κἀκεῖνα ῥᾳδίως. οἷον ὅτι τε τὴν γένεσιν οὐκ ἐξ ἑνὸς εἶναι χρὴ, καὶ ὡς, εἰ μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ καὶ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ μετρίως πρὸς ἄλληλα ἕξει καὶ ἴσως, ἀλλὰ τὸ ἕτερον

de elementis; Chryſippus in libro de ſubſtantia; nec iſtorum quiſpiam libros de elementis inſcripſit. Verum ipſis vocabulis non eſt plurimum inſiſtendum; vis enim ſermonis potius perpendenda eſt. Et equidem nihil ego intereſſe putaverim, ſi quis opus hoc de natura inſcriberet, vel de elementis, vel etiam de generatione et interitu, vel de ſubſtantia. Quum tamen hac tempeſtate invaluerit haec conſuetudo fere apud omnes, ut hujuscemodi commentaria de elementis titulum habeant, nos etiam operae pretium duximus, ut de elementis ex Hippocratis ſententia inſcriberemus. Jamque videor primum hunc librum ad calcem deduxiſſe; nam ſi particulam quampiam ex iis, quae ab Hippocrate ſcripta ſunt, praeteriimus absque expolitione, facile id poterit ex his unusquisque aſſequi, quae nos jam explicavimus, ſicut illud, quod oporteat generationem non eſſe ex uno; et id etiam, quod, niſi calidum et frigidum et humidum et ſiccum inter ſeſe moderate ac aequaliter habuerint, ſed alterum nimis al-

τοῦ ἑτέρου πολὺ προέξει, καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἀσθενεστέρου, ἡ γένεσις οὐκ ἂν γένοιτο. διδάσκει γὰρ ἐνταῦθα περὶ τῆς συμμετρίας αὐτῶν καὶ τῆς κατὰ δύναμιν ἰσότητος, ὑπὲρ ἧς καὶ ἡμεῖς ἔν τε τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν ἐξηγησόμεθα, κἀν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐφεξῆς. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅπως δι᾽ ὅλων κεράννυνται τὰ κεραννύμενα, πότερον τῶν ποιοτήτων μόνων, ὡς Ἀριστοτέλης ὑπέλαβεν, ἢ καὶ τῶν σωματικῶν οὐσιῶν δι᾽ ἀλλήλων ἰουσῶν, ἃ οὐκ ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι τοῖς ἰατροῖς. ὅθεν οὐδ᾽ Ἱπποκράτης ἀπεφήνατό τι περὶ τούτων, ἀλλ᾽ ἠρκέσθη μόνῳ τῷ δι᾽ ὅλων κεκρᾶσθαι τὰ στοιχεῖα. τούτου γάρ ἐστιν ἡμῖν χρεία πρός τε τὴν περὶ κράσεων πραγματείαν, ἣν ἐφεξῆς τῆσδε δίειμι, καὶ προσέτι τὴν περὶ φαρμάκων. εἰρήσεται δὲ κἀν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ περὶ τῆς χρείας αὐτῶν ἐπιπλέον. ἐν δὲ τῷ παρόντι τοσοῦτον εἰπεῖν ἀποχρήσει πρὸς τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ὅτι τῶν ὑπ᾽ Ἀσκληπιάδου λεγομένων ἐν τῷ περὶ στοιχείων βιβλίῳ πρὸς τοὺς ὅλας

terum excellat, fortius, inquam, id quod imbecillius eft, nulla unquam futura eft generatio. Hoc enim loco de eorum agit moderatione atque virium aequalitate, quae nos tum in libris de temperamentis, tum etiam mox in aliis exponemus; et praeterea quo pacto ea, quae mifcentur, per tota temperentur folisne qualitatibus, ut Ariftoteles fenfit, an potius ipfis etiam corporis fubftantiis in fefe mutuo penetrantibus; quae tamen non eft opus medicum fcivifſe, et proinde nihil de his Hippocrates pronunciavit; fatis enim ipfe habuit, fi monftraret, elementa per totum temperari. Quippe quoniam haec non parum ufui futura funt, partim ad librum de temperamentis, quem paulo poft profequemur, partim ad librum de medicamentis, fed et in libro de curandi methodo de horum ufu abunde fumus fermonem habituri. Quantum vero ad praefens negotium attinet, hoc praeterea dixiffe fatis fuerit, quod ea, quae ab Afclepiade in libro de elementis contra illos

δι' ὅλων κεραννύντας ἀλλήλαις τὰς οὐσίας οὐδὲν ἅψεται τῶν τὰς ποιότητας μόνας κεράννυσθαι λεγόντων. ὥστ', εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο, διὰ γοῦν τό γ' ἀσφαλὲς αἱρετέον τὸ δόγμα, καὶ λεκτέον, ὡς ἐν τῷ μίγνυσθαι τὸν οἶνον, εἰ τύχῃ, τῷ ὕδατι, καὶ καταθραύεσθαι μέχρι σμικροτάτων ἑκατέρου τὰ μόρια, δρᾷν καὶ πάσχειν αὐτοῖς εἰς ἄλληλα συμβαίνει καὶ μεταδιδόναι (57) τῶν ποιοτήτων ἀλλήλοις ἑτοιμότερον, ὅσῳ περ ἂν εἰς ἐλάττω καταθραυσθῇ, καὶ διὰ τοῦτο κινοῦσιν ἐπὶ πλεῖστον οἱ μιγνύντες ἀλλήλοις τὰ τοιαῦτα, τὴν εἰς ἐλάχιστα διαίρεσιν αὐτῶν μηχανώμενοι. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ μᾶλλον ἑνοῦσθαι τὰς ποιότητας ἀλλήλαις τῶν ἐπὶ πλέον ἀναμιχθέντων τε καὶ χρονισάντων ὁμολογεῖ τῷ λόγῳ. χρόνου γὰρ δεῖται τὰ σμικρὰ μόρια τῶν κεραννυμένων, ἵν' εἰς ἄλληλα δράσῃ καὶ πάθῃ τελέως, καὶ οὕτως ἓν ἀπεργάσηται τὸ ὅλον ὅμοιον ἑαυτῷ πάντῃ. διὰ ταῦτα κἂν τῷ παραχρῆμα μὲν οἷόν τε διαχωρίσαι πάλιν ἀπ' ἀλλήλων ἔνια τῶν ἀναμιχθέντων· εἰ δ' ἐπὶ πλέον χρονίσαιεν,

proferuntur, qui totas subſtantias per totas miſceri ſtatuunt, minime eos attingunt, qui ſolas ajunt qualitates temperari. Unde ex hoc ſaltem capite, ſi non ex alio, hoc decretum eſſet recipiendum, quod tutius nimirum ſit; dicendumque proinde eſt, quod, ſi vinum, exempli gratia, aquae immiſceatur, particulae horum utrorumque in minima infringuntur, moxque inter ſe mutuo agunt et patiuntur, et eo facilius ſibi invicem qualitates impertiuntur, quo fuerint in minutiora redactae; et propterea, qui id genus res permiſcent, diutius eas commovent, eo commento diviſionem in minima molientes. Atqui et ipſa ratio dictat, qualitates eorum melius ſimul uniri, quae magis et diutius fuerint commixta; nam tempore opus eſt, ut eorum, quae commiſcentur, mutuae particulae inter ſe invicem exacte agant et patiantur, atque ita totum id unum et ſibi undique et penitus ſimile evadat. Et hac de cauſa nonnulla poſſunt ſtatim poſt mixtionem ſegregari; quae

Ed. Chart. III. [25.] Ed. Bas. I. (57.)

ὡς ἑνωθῆναι τὸ πᾶν, ἀμήχανον ἔτι διακρῖναί τε καὶ διελεῖν ἀπὸ θατέρου θάτερον. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ τρόπου τῆς δι᾽ ὅλων κράσεως εἰρήσεταί τι κᾂν τοῖς περὶ φαρμάκων.

si diutius permanserint, et tantisper, donec totum factum fuerit unum, nequit alterum ab altero amplius divelli. Nos tamen iterum in libro de medicamentis nonnulla adhuc de ratione temperaturae, quae per totum est, dicemus.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Ed. Chart. III. [26.] Ed. Bas. I. (57.)

Κεφ. α'. Ἐπὶ δὲ τὸν δεύτερον λόγον ἤδη μοι ἰέναι καιρός. ἀποδείξας γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἁπάντων τῶν ὄντων κοινὰ στοιχεῖα τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἐφεξῆς ἐπὶ γένος ἕτερον στοιχείων μέτεισιν, οὐκέτι πρῶτον οὐδὲ κοινὸν, ἀλλὰ τῶν ἐναίμων ζώων ἴδιον. αἷμα γὰρ, καὶ φλέγμα, καὶ χολὴ ξανθή τε καὶ μέλαινα στοιχεῖα τῆς ἁπάντων γενέσεώς ἐστι τῶν ἐναίμων ζώων, οὐκ ἀνθρώπου μόνον. ἀνθρώπου δέ γε ἴδια μόρια τὰ ἐλά-

GALENI DE ELEMENTIS EX HIPPOCRATE LIBER SECVNDVS.

Cap. I. Sed jam opportunum fuerit, ut ad secundum librum accedamus. Ut enim Hippocrates demonstravit, calidum, frigidum, humidum et siccum esse communia rerum omnium elementa, mox ad alterum transit elementorum genus, non amplius quidem primum aut commune, sed animalium sanguineorum proprium. Sanguis enim pituitaque et bilis utraque flava ac atra sunt non modo generationis hominum, sed caeterorum etiam animantium sanguine praeditorum elementa. Hominis vero propria sunt ipsae partes minimae,

χιστά τε καὶ ὁμοιομερῆ προσαγορευόμενα. κοινωνία δέ ἐστι καὶ τούτων αὐτῶν πρὸς ἔνια τῶν ἐναίμων ζώων, οἷον ἵππον, καὶ βοῦν, καὶ κύνα, καὶ τἄλλα, ὅσα τοιαῦτα. πάντα γὰρ ταῦτα καὶ ἀρτηρίας ἔχει, καὶ φλέβας, καὶ νεῦρα, καὶ συνδέσμους, καὶ ὑμένας, καὶ σάρκας, οὐ μὴν ἀκριβῶς γε πάντη τοῖς ἀνθρώποις ὅμοια. τινὰ δὲ καὶ κατὰ γένος ἕτερα, καθάπερ ὁπλὰς, καὶ κέρατα, καὶ πλῆκτρα, καὶ ῥάμφη, καὶ φολίδας, καὶ λεπίδας. ὥσπερ οὖν τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν ἁπάντων ἦν κοινὰ στοιχεῖα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἴδια πάλιν ἑκάστου τῶν ζώων ἐστὶ τὰ πρῶτα πρὸς αἴσθησιν μόρια, περὶ ὧν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέξεται. μεταξὺ δὲ τούτων τε κἀκείνων ἡμῖν μὲν οἱ τέσσαρες χυμοὶ, τῶν δ' ἄλλων ζώων ἑκάστῳ τοῦθ', ὅπερ ἂν ὕλη τῆς γενέσεως αὐτῶν ᾖ προσεχής. οὕτω γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν, [27] ἐξ ἧς πρώτης τι γίνεται, μηδεμιᾶς ἐν μέσῳ δεομένης ἑτέρας μεταβολῆς.

quae fimilares appellantur: quamvis et in his aliquam habeat cum nonnullis fanguineorum animalium communionem, ficut cum bove, cane, equo et quibuscunque aliis hujusce generis. Siquidem haec omnia venas habent et arterias, et nervos, et ligamenta, et membranas carnesque, attamen non omnia usquequaque humanis fimilia; imo quaedam etiam funt alterius cujusdam generis, qualia ungulae, aculei, roftra, fquamae et cortices. Unde quemadmodum communia omnium elementa erant calidum, frigidum, humidum et ficcum; ita rurfus propria uniuscujusque animalis funt partes illae, quae fenfu primae habentur, de quibus in diffectionum pertractationibus fermo habetur: inter has vero et illa medium in nobis quidem humores quatuor locum obtinent; in aliis vero animantibus quicquid unicuique illorum proxima fuerit generationis materia: nam hoc fane modo id confueverunt appellare, ex quo primum fit aliquid, nulla praeterea media egens transmutatione.

Κεφ. β'. Ὅτι μὲν οὖν ἐκ τοῦ τῆς μητρὸς αἵματος ἅπαντα γέγονε τὰ τῶν ἐναίμων ζώων μόρια, πρόδηλον παντί. μετέχοντος δὲ τούτου φλέγματός τε καὶ διττῶν χολῶν, εὐλόγως ἐνταῦθα διέστησαν, οἱ μὲν ἐξ αἵματος μόνου τὴν γένεσιν ὑπάρχειν ἡμῖν, οἱ δὲ ἐκ τῶν τεττάρων χυμῶν φάσκοντες. ἔστι μὲν οὖν οὐχ ὁμοίως ἀποδεῖξαι τἀληθὲς ἐνταῦθα δυνατὸν, ὡς ἐπὶ τῶν πρώτων στοιχείων· ἑκάτερος γὰρ ὁ λόγος ἔχει τι πιθανόν. ἐξ ὧν δ' οὖν ὁ Ἱπποκράτης κινηθεὶς, ἀληθέστερον εἶναι νομίζει, τοὺς τέσσαρας χυμοὺς ὕλην εἶναι τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως, ἐπιδεῖξαι πειράσομαι, τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος. ὁμοιομερὲς μὲν οὖν ἐστι καὶ σὰρξ, καὶ νεῦρον. ἀλλ' ἡ μὲν σὰρξ ἔναιμός τε καὶ μαλακὴ καὶ θερμή· τοὐναντίον δὲ τὸ νεῦρον ἄναιμόν τε καὶ σκληρὸν καὶ ψυχρόν. οὐ μὴν οὔτ' ἐκείνη μαλακὴ καὶ θερμὴ τελέως ἐστὶν, οὔτε τὸ νεῦρον σκληρὸν καὶ ψυχρόν. ἀλλὰ τὸ μὲν αἷμα τῆς σαρκὸς μαλακώτερόν τε καὶ

Cap. II. At vero quod omnes ſanguineorum animantium partes ex matris ſanguine gignantur, jam ſatis omnibus conſtat. Et quum ſit is pituitae, necnon et utriusque bilis particeps, non absque ratione ex hoc capite diſſidium ortum eſt: quippe quod nonnulli fuerint, qui ex ſolo ſanguine aſſererent nos eſſe genitos, alii vero ex ſuccis quatuor. Nec aeque eſt deinde in his facile veritatem monſtraſſe, ac in primis elementis: ſiquidem utraque horum ſententia probabilitate non vacat. Ego vero conabor ea explicare, unde adductus eſt Hippocrates, ut ſentiret, humores quatuor materiam eſſe generando homini, hinc tamen ſumpto exordio. Similaris quidem et caro eſt, et nervus; verum caro ſanguinea et mollis eſt, atque etiam calida: at nervus in his omnibus contra ac illa ſe habet, utpote qui exanguis ſit, durus ac frigidus. Verum enimvero nec illa omnino mollis et calida eſt, neque durus ac frigidus eſt nervus: ſanguis quippe carne mollior

θερμότερόν ἐστι· τὸ δὲ ὀστοῦν τοῦ νεύρου σκληρότερον καὶ ψυχρότερον. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων ἕτερον ἑτέρου, τὸ μὲν ψυχρότερόν ἐστι, τὸ δὲ θερμότερον, καὶ τὸ μὲν μαλακώτερον, τὸ δὲ σκληρότερον. ἆρ' οὖν ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας τὰ πάντα γέγονεν, ἢ μᾶλλον ἀγαθός τις οὖσα δημιουργὸς ἡ φύσις, ἡνίκα τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ παρὰ τῆς μητρὸς αἵματος, εἰς τὴν μήτραν ἰόντος, ἐγέννα τε καὶ διέπλαττε τὸ ἔμβρυον, εἰς μὲν τὴν τῶν σκληροτέρων σωμάτων πῆξιν εἷλκεν ἐξ αὐτοῦ τὸ παχύτερον, εἰς δὲ τὴν τῶν μαλακωτέρων τὸ ὑγρότερον; οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν θερμότερον εἰς τὴν τῶν θερμοτέρων, τὸ δὲ ψυχρότερον εἰς τὴν τῶν ψυχροτέρων; ἐμοὶ μὲν οὖν οὕτω δοκεῖ μακρῷ φυσικώτερον εἶναι, καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν εὐθέως διαπεπλάσθαι τὸ κύημα, κἂν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παντὶ τὴν τροφὴν καὶ τὴν αὔξησιν ἕκαστον τῶν μορίων ἔχειν ἐκ τῆς οἰκείας ὕλης. ἓν μὲν γάρ τι φαίνεται τὸ αἷμα, καθάπερ καὶ τὸ γάλα. διδάσκει δ' ὁ λόγος, οὐχ ἓν ὑπάρχειν αὐτὸ, καθότι μηδὲ τὸ γάλα.

ac calidior eft; os autem nervo durius et frigidius, et ita caeterae particulae figillatim fe habent: nam haec quidem altera frigidior eft, illa vero calidior, atque haec mollior, illa durior. Quid ergo, ex eadem omnia procreata funt fubftantia, vel potius fagax rerum opifex natura, quo primum tempore ex fanguine ab ipfa matre in uterum delato foetum procreabat atque formabat, quod in eo craffius erat, ad folidiora corpora conftituenda attraxit, quod vero tenuius, ad molliora, et fimili etiam modo, quod calidius erat, ad calidiora, et etiam, quod frigidius, ad frigidiora? Et fane mihi videtur quidem longe effe magis naturae confentaneum, et ftatim ab ipfis initiis formari foetum, ac fubfequenti etiam tempore univerfo unamquamque particulam fuum habere alimentum augmentumque ex propria peculiarique materia. Nam fanguis, ut lac etiam, una quaedam res videtur; ratio tamen docet, illum non effe unum,

Ed. Chart. III. [27.] Ed. Bas. I. (57.)

τὸ μὲν γάρ ἐστιν ἄχρως ὀῤῥῶδες καὶ λεπτὸν ἐν τῷ γάλακτι, τὸ δὲ ἄκρως τυρῶδες καὶ παχύ. ταῦτα δὲ, ἕως μὲν ἐκέκρατο πρὸς ἄλληλα, μέσον ἀπειργάζετο τὸ γάλα τυροῦ καὶ ὀῤῥοῦ· διακριθέντα δὲ, τὴν οἰκείαν ἰδέαν ἐνεδείξατο, καὶ τὴν τοῦ γάλακτος ἐδίδαξε φύσιν, ὡς οὐκ ἄρα ἓν ἦν ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐξ ἐναντίων τε καὶ διαφερόντων συγκείμενον. ὡς οὖν ἐν τῷ γάλακτι τὸ μέν ἐστιν ὀῤῥὸς, τὸ δὲ τυρὸς, οὕτω καὶ ἐν τῷ αἵματι τὸ μὲν οἷον ἰχὼρ αἵματος ἀνάλογον ὀῤῥῷ γάλακτος, τὸ δὲ οἷον ἰλύς τις καὶ τρὺξ ἀνάλογον τῷ τυρῷ. καὶ μὲν δὴ καὶ ἶνας ἐμφερομένας τῷ αἵματι σαφῶς ἔστι θεάσασθαι, καὶ τούτων ἐξαιρεθεισῶν, οὐ πήγνυται τὸ αἷμα, καὶ χωρισθὲν τῶν ἰνῶν τὸ αἷμα καὶ χροιᾷ καὶ συστάσει διαφέρει. τὸ μὲν γὰρ ἐρυθρὸν ἀκριβῶς φαίνεται, τὸ δὲ ξανθότερον τούτου, τὸ δὲ μελάντερον. ἔστιν ὅτε δὲ καὶ σαφῶς ἐπανθεῖ τι λευκὸν αὐτῷ, καί ποτε πελιδνὸν ἅπαν

ſicut nec lac. Nam in lacte aliquid eſt, quod omnino ſeroſum ac tenue eſt, aliquid etiam, quod penitus caſei ſpeciem refert craſſumque eſt: et dum haec ſimul erant contemperata, lac conſtituebant, quod inter caſeum medium erat et ſerum: ſimul autem ut discernuntur et propria eorum forma inde oſtenditur, et praeterea docetur, lactis naturam unam non eſſe usquequaque, ſed ex contrariis atque etiam differentibus concretum. Quemadmodum igitur in lacte et ſerum reperitur et caſeus, ſic et in ſanguine liquor quidam eſt, qui ſero in lacte pro portione reſpondet: eſt et id, quod veluti limus quidam ac faex ſanguinis eſt, et caſeo in lacte aſſimilatur. Sed et fibras in ſanguine deferri, nemo eſt qui videre non poſſit: quae ſi ex eo detrahantur, jam non concreſcit amplius ſanguis, qui deinde non parum, illis exemptis, colore ac ſubſtantia differt: quippe quum ex eo pars quaedam omnino rubra videatur, alia vero potius flaveſcat, quaedam etiam magis ad atrum vergat, nonnunquam vero et aliquid albicans ſe in illius ſuperficie aperte offert, interdum

Ed. Chart. III. [27. 28.] Ed. Baf. I. (57.)

ἐφάνη, [28] καὶ νὴ Δία γε πολλάκις ἐγγὺς τῷ μέλανι, καθάπερ τις πορφύρα κατακορής· ὥστ' οὐχ ἓν ἀκριβῶς τὸ αἷμα. πάντων γὰρ ἂν, οἶμαι, καὶ ζώων καὶ ἀνθρώπων ὅμοιον ὑπῆρχε διὰ παντὸς, εἴπερ ἦν ὄντως ἕν. ἀλλά ποτε ἐν αὐτῷ πλεονεκτεῖ τὸ παχὺ καὶ μέλαν, ὡς καὶ τὴν χρόαν ἅπαντος τοῦ σώματος μελαντέραν φαίνεσθαι, καὶ τὰς οὐλὰς μελαίνεσθαι, καὶ κιρσοῦσθαι τὰς ἐν τοῖς σκέλεσι φλέβας, ἅμα τινὶ πελιδνῷ χρώματι· ποτὲ δὲ τὸ ξανθὸν, ὡς καὶ τοῦτ' ἔκ τε τῶν τριχῶν ἐστιν ἰδεῖν, κἀκ τῆς συμπάσης τοῦ σώματος χρόας, ἐμέτων τε καὶ διαχωρημάτων· ἔστι δ' ὅτε τὸ ἐρυθρὸν ἢ λευκὸν, ὡς καὶ ταῦτα ἔκ τε τῶν τοῦ ὅλου σώματος χρωμάτων καὶ τριχῶν καὶ διαχωρημάτων φαίνεσθαι. καὶ μὲν δὴ κἂν εἰ τὰς φλέβας ἐκτέμοις ὑγιαινόντων ἔτι τῶν ἀνθρώπων, τοῦ μέν τινος αὐτῶν ξανθὸν ῥυήσεται τὸ αἷμα, τοῦ δ' ἐρυθρὸν, τοῦ δὲ λευκότερον, τοῦ δὲ μελάντερον. κἂν εἰ δοῦναι δὲ φάρμακον ἐθέλοις ἐκκαθαῖρον τὸ σῶμα, τοιοῦτον

tamen totus fere videtur livens, faepe adeo nigricat, ut me hercle purpuram quandam fatnram referre videatur. Unde fanguis minime unum erit, quia, fi effet revera unum, nimirum (ut mihi quidem videtur) in omnibus cum animantibus tum hominibus usquequaque fimilis. Attamen quandoque, quod craffum nigrumque eft, adeo alia in eo fuperat, ut univerfi corporis color nigrior videatur, cicatricesque nigriores reddantur atque venae in cruribus varicofae fiant, et liventi quodam colore fuffufae. Quandoque vero quod flavum eft: ut facile et ex capillis, et ex corporis colore, et praeterea ex vomitu et alvi dejectionibus confpicitur. Nonnunquam etiam id, quod aut rubrum eft, aut album: quae et ipfa tum in colore totius corporis, tum in vomitu et alvi excrementis notari poffunt. Quod fi ipfas etiam venas feces hominibus, qui profpera adhuc fruuntur valetudine: ab his quidem flavus profluet fanguis, ab aliis ruber, ab aliquibus nigrior, ab aliis albior. Sed fi medicamentum infuper exhibeas, quod vim habeat corpus purgan-

ἐκκενώσει χυμὸν, ὁποῖον ἕλκειν πέφυκεν, ἀλλ' οὐκ ἴσον ἐν πάσῃ φύσει σώματος, οὔθ' ὑγιαινόντων, οὔτ' ἀῤῥωστούντων. ἵνα γὰρ ἀπὸ τῶν ἀῤῥωστούντων (58) ἄρξωμαι, χολῆς τῆς ὠχρᾶς τε καὶ ξανθῆς ὀνομαζομένης εἰ δοίης τοῖς ἰκτεριῶσιν ἀγωγὸν φάρμακον, ἄξει σοι παμπόλλην χολήν. εἰ δέ γε τοῖς τὸν καλούμενον ὕδερον λευκοφλεγματίαν νοσοῦσι ταὐτὸ τοῦτο δοίης φάρμακον, ἐλαχίστην μὲν ἐκκενώσει χολήν. εἰ δ' αὖ πάλιν ἕτερον δοίης φάρμακον, ὑφ' οὗ φλέγμα κενοῦσθαι πέφυκεν, ἥκιστα μὲν ἐν τοῖς ἰκτεριῶσι κενώσει φλέγμα, καὶ σὺν μεγάλῃ τῇ βλάβῃ· πάμπολυ δὲ τοῖς προειρημένοις ὑδέροις, καὶ χωρὶς τοῦ βλάψαι. καὶ μέντοι καὶ τοῖς ἐλεφαντιῶσι πολλάκις ἐδώκαμεν, ὅ τι χολὴν ἐκκαθαίρει μέλαιναν· ὑφ' οὗ καὶ ῥάστην καὶ πλείστην σὺν ὠφελείᾳ μεγάλῃ τὴν κένωσιν εἴδομεν ἀπαντῶσαν.

di: illud ejusmodi quidem humorem evacuabit, qualem attrahendi vim infitam habet: verum non tantumdem in quacumque corporis natura, five fanum id fit, five aegrotet. Nam (ut a morbidis exordiar) fi laboranti morbo regio medicamentum dederis, ex his, inquam, quae bilem eam, quae flava aut pallida appellatur, educunt: plurimam ille bilem dejiciet. Si vero id ipfum ei dederis, qui aqua tenetur intercute, quam leucophlegmatian vocant: bilis admodum parum educet. Si rurfus medicamentum obtuleris, quod vim habeat folvendi pituitam: id quidem exiguam ab eo, qui morbo arquato arreptus eft, pituitam detrahet, nec fine ingenti illius noxa: plurimum vero ab illo, qui ea intercute aqua laborat, quam nuper nominavimus, et absque ullo incommodo. Atqui et eis, qui morbo elephantiafi tentarentur, medicamentum purgatorium, quod atram bilem purgat, tradidimus faepiffime, et fubinde copiofam facilemque et cum utilitate maxima evacuationem confequentem vidimus.

Κεφ. γ'. Ἀσκληπιάδης δὲ, πάντα τὰ καλὰ τῆς τέχνης ἐπιχειρῶν ἀνατρέπειν τῷ λόγῳ διὰ τοὺς θαυμαστοὺς ὄγκους καὶ πόρους, πειρᾶται μεταπείθειν ἡμᾶς, ὡς οὐχ ἕλκει τὸ οἰκεῖον ἕκαστον τῶν φαρμάκων, ἀλλὰ μεταβάλλει, καὶ τρέπει, καὶ ἀλλοιοῖ, διαφθεῖρον εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ὁποῖον ἂν ᾖ τὸ ἑλχθέν. εἶτα τὴν ἀκολουθοῦσαν ὠφέλειαν, οὐ τῇ τοῦ λυποῦντος καθάρσει γίνεσθαί φησιν, ἀλλὰ τῷ κοινῷ λόγῳ τῆς κενώσεως. ὁ μὲν οὖν Ἀσκληπιάδους λόγος οὕτως ἀναισχυντεῖ κατὰ τοῦ φαινομένου. τὸ φαινόμενον δέ γ', ὡς Ἱπποκράτης τε καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἰατροὶ, τῇ πείρᾳ βασανίζοντες, ἔμαθον, ὡς εἴρηται πρόσθεν, ἔχει. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσεις ἀνθρώπῳ χολῶντι φλέγματος ἀγωγὸν δοῦναι φάρμακον, οὐ μετὰ μικρᾶς, εὖ οἶδ' ὅτι, ζημίας πειράσῃ τοῦ ἐγχειρήματος. εἰ δέ γ' ὡς κενοῦντα μόνον ὠφελεῖ τὰ καθαίροντα, τί οὐ φλέβας τέμνομεν ἁπάντων, εἴτ' ἰσχνοὶ

Cap. III. At Afclepiades, qui optima quaeque hujus artis propter illos admirabiles tumores meatusque fua oratione evertere fibi proponit, conatur nobis diffuadere, quod medicamentum quodcumque peculiarem fibi humorem detrahat, fed illum potius transmutat, convertit, alterat, ac tandem in fui ipfius naturam id, quod ipfum trahit, qualecunque fuerit, corrumpit. Nec deinde juvamen, quod purgationem confequi videmus, ait ipfe evenire propterea, quod id vacuetur, quod infeftabat, fed ex communi potius evacuationis ratione. Sic igitur Afclepiadis fermo apparentibus imprudenter adverfatur. Porro quod apparet, ut Hippocrates caeterique medici rem hanc experientiae examine indagando didicere, ita, ut nos antea diximus, fe habet. Nam fi biliofo homini medicamentum, quod pituitam purgandi facultatem habeat, exhibere tentaveris, fane non dubito, quin fis hoc illius decretum non fine damno experturus. Praeterea fi purgatoria medicamenta ea tantum ratione juvant, quod evacuant: cur non omnibus venas fecamus hominibus, qualescunque illi fint, graciles

τύχοιεν ὄντες, εἴτε παχεῖς, εἴτ᾽ ἰκτεριῶντες, εἴτε μελαγχολῶντες; [29] ἀλλὰ πολλοῖς μὲν τῶν τοιούτων, ἰσχνοῖς οὖσιν ἱκανῶς, οὐ σμικρὰν ἤνεγκεν ὠφέλειαν ἡ τοῦ λυποῦντος χυμοῦ κένωσις. εἰ δ᾽ αἵματος αὐτῶν ἀφελεῖν ἐτόλμησέ τις, εὐθὺς ἂν ἀπέκτεινεν. ἀλλὰ ταῦτα λέγειν ἀναγκάζουσιν Ἀσκληπιάδην οἱ ὄγκοι καὶ πόροι καὶ τὰ ἄναρμα στοιχεῖα. τούτοις γὰρ ἕπεται τὸ μηδεμίαν εἶναι τῆς φύσεως ἡμῶν ἀλλοτρίαν ποιότητα, μηδὲ τὴν τῶν ὁσημέραι διὰ τῆς γαστρὸς ἡμῶν ἐκκενουμένων περιττωμάτων· ἀλλ᾽ ὅταν ἐπισχεθῇ ἡ γαστὴρ, τῷ λόγῳ τοῦ πλήθους ἡμᾶς βλάπτεσθαι, καὶ εἶναι τὴν ἴασιν ὀλιγοσιτίαν ἢ ἀσιτίαν παντελῆ. πλῆθος γάρ τοι τοιούτων λόγων ἀποτετόλμηται πρὸς Ἀσκληπιάδου, τοῖς ἐναργέσι μαχομένων, οἳ τοὺς μὲν ἀγνοοῦντας τὸ φαινόμενον ἀπορεῖν ἀναγκάζουσι, τοὺς δὲ γινώσκοντας ἐκπλήττεσθαί τε καὶ θαυμάζειν τὴν ἀναισχυντίαν τοῦ ἀνθρώπου. ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν Ἀσκληπιάδειον τόλμαν ἐν ἑτέροις ἐπὶ πλέον εἰρήσεται. τὰ φαινόμενα δ᾽ ἐναργῶς πάλιν

aut crassi, sive regio morbo teneantur, sive bili atra vexentur? Atqui ex his plurimi, qui graciles erant, ex purgatione humoris, a quo infestabantur, non parum praesidii reportarunt: quibus, si sanguinem detrahere auderes, interitum protinus inferres. Sed Asclepiades ab illis tumoribus meatibusque ac incompactis elementis cogitur haec proferre: quippe quum hinc sequatur, ut nulla sit qualitas nostrae naturae aliena, adeo ut neque etiam eorum excrementorum, quae quotidie per alvum vacuantur: et proinde quum alvus supprimitur, nos ratione multitudinis laedamur, illique remedio erit vel parce vesci, vel omnino a cibo se continere. Et plurima suis sermonibus Asclepiades commentus est, quae cum his pugnant, quae evidentia sunt. Et sane haec illis quidem occasionem dubitandi praestant, qui ea ignorant, quae apparent: at illi, qui horum periti sunt, istius hominis impudentiam admirantur et stupent. Caeterum nos contra Asclepiadis audaciam in aliis plura afferemus: nunc ad ea, quae manifesto apparent, redeuntes

ἀναλάβωμεν, ἑπόμενοι ταῖς Ἱπποκράτους ῥήσεσιν, ὡς οὐ μαντευσαμένου δήπουθεν, ὡς ἰατρός τις ἄπειρος ἢ ἀναίσχυντος ἐς τοσοῦτον ἔσοιτο, καθάπερ Ἀσκληπιάδης, ὡς ἤτοι παντάπασιν ἀγνοῆσαι τὰ οὕτω σμικρὰ τῆς τέχνης, ἢ γνοὺς ἀρνήσηται μὴ γινώσκειν. ὅθεν, οἶμαι, καὶ ὁ λόγος ἡμῖν μὲν μακρότερος γίνεται διὰ τὰς πρὸς τοὺς ἀναισχυντήσαντας ἀντιλογίας· Ἱπποκράτει δὲ βραχὺς καὶ σύντομος, αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἐναργῶς γράφοντι, χωρὶς ἁπάσης κατασκευῆς, τῷ μηδ' ὑπονοῆσαι μηδένα, μήτ' ἀγνοῆσαι τὰ τοιαῦτα, μήτ' ἀρνήσασθαι.

Κεφ. δ'. Πρὸς μὲν τοὺς λέγοντας, αἷμα μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἕν ὁτιοῦν ἄλλο, τοσοῦτον εἰπὼν ἠρκέσθη, δεικνύειν ἀξιώσας αὐτοὺς, μὴ μεταλλάσσοντα τὴν ἰδέαν τὸν ἄνθρωπον, μήτε γινόμενον παντοῖον, ἀλλ' ἢ ὥρην τινὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ αἷμα ἓν ἐὸν φαίνεται μοῦνον. εἰκὸς γάρ ἐστιν εἶναί φησι μίαν γέ τινα ὥρην, ἐν ᾗ φαίνεται αὐτὸ ἐν ἑωυτέῳ ἓν ἐὸν, ὅ τί ἐστι.

Hippocratis verba fequamur: qui ne vaticinari quidem potuiffet, fore unquam medicum quempiam adeo imperitum et impudentem, ficut Afclepiades, ut vel ignoraret ea, quae funt in arte ita exigua, vel, fi calleret ea, negaret fe noviffe: quod (ut reor) in caufa fuit, cur noftra, dum horum impudentiam infectamur, longior, quam par fit, evadat oratio: Hippocratis vero brevis et concifa, utpote qui id, quod evidenter apparet, absque ulla probatione fcripferit, quum ne fufpicatus quidem unquam fit, ullum fore, qui haec ignoraturus aut etiam negaturus effet.

Cap. IV. Nam adverfus eos, qui autumant, hominem effe folum fanguinem, vel quodvis aliud, quod unum fit, illi hoc tantummodo dixiffe fatis fuit, ut nimirum cenferet, eos oftendere hominem, qui nec formam mutet, nec alioquin varietur, et tum in aliquo anni tempore vel aliqua fui aetate videatur ipfe unus folusque fanguis. Nam confentaneum rationi videtur (ait ipfe), ut aliquo faltem tempore id, quod in ipfo

Ed. Chart. III. [29.] Ed. Baf. I. (58.)

πρὸς δὲ τῷ διττὰς μὲν χολὰς ἀναμεμίχθαι τῷ αἵματι διὰ παντὸς, ὠχρὰν καὶ μέλαιναν, ἐπ' αὐταῖς δὲ τρίτον τὸ φλέγμα, τὰ κατὰ φύσιν ἐν ταῖς ἡλικίαις τε καὶ ὥραις φαινόμενα διῆλθεν. ἢν γάρ τοι δῷης, φησὶν, ἀνθρώπῳ φάρμακον, ὅ τι φλέγμα ἄγει, ἐμεῖταί σοι φλέγμα. καὶ ἢν δῷης φάρμακον, ὅ τι χολὴν ἄγει, ἐμεῖταί σοι χολή. καὶ ἢν τρώσῃς αὐτοῦ, φησὶ, τὶ τοῦ σώματος, ὥστε ἕλκος γενέσθαι, ῥυήσεται αἷμα. καὶ ταῦτα ποιήσει σοι, φησὶ, πάντα πάσῃ ἡμέρῃ καὶ νυκτὶ, καὶ χειμῶνος καὶ θέρεος. πρὸς δὲ τῷ ταῦτα εἶναι τὴν φύσιν αὐτοῦ, τουτέστιν ἐκ τούτων ἅπαντα τὰ μόρια καὶ γεγονέναι καὶ τρέφεσθαι, τάδε φησί. πρῶτον μὲν φανερός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἔχων ἐν ἑαυτῷ ταῦτα πάντα, ἕως ἂν ζῇ. ἔπειτα δὲ γέγονεν ἐξ ἀνθρώπου ταῦτα πάντα ἔχοντος, τέθραπταί τε ἐν ἀνθρώπῳ ταῦτα πάντα ἔχοντι, ὁπόσα φημί τε καὶ ἀποδείκνυμι. ταῦτα πάντα, ἐάν τις ἐκποδὼν ποιήσηται τὴν Ἀσκληπιάδειον ἀναι-

unum eſt, repraeſentet. At deinde ut monſtraret, bilem duplicem ſanguini ſemper eſſe permixtam, flavam (inquam) et atram, et praeterea tertio loco pituitam, quae ex natura in aetatibus et temporibus videntur, explicavit. Si enim (inquit) homini medicinam pituitam purgantem exhibueris, ille tibi pituitam evomet: quod ſi medicamentum dederis, quod bilem ducat, vomitu bilis rejicietur: ſi particulam quampiam corporis ferias ita, ut vulnus inſligatur, profluet ab eo ſanguis. Haec vero (ait) tibi evenient, quotiescunque id effeceris, nocte aut die, hyeme aut aeſtate. Deinde oſtenſurus, his ejus naturam conſtare, hoc eſt, quod ex his omnibus partes ipſius et procreatae ſint, et alantur, haec profert. Primum quidem homo ſemper, donec vixerit, videtur manifeſto habere in ſe ipſo haec omnia: ſed et ex homine, in quo ſunt haec, genitus eſt, et in homine, ubi ea ſunt omnia, quotquot ego affirmo et monſtro, nutritus eſt. Haec, quotiescunque voluerit quis e medio temeritatem Aſclepiadis auferre, ſatis ſunt ad mon-

σχυντίαν, ἱκανῶς ἀποδείκνυσι τὸ προκείμενον. εἰ γὰρ ἕκαστον τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἕλκει τινὰ χυμὸν, καὶ χρόνος οὐδείς ἐστιν, [30] ἐν ᾧ διδοὺς ὁτιοῦν αὐτῶν ἀποῤῥήσεις ἐκκενῶσαι τὸν οἰκεῖον χυμὸν, εὔδηλον, ὡς οὐδεὶς χρόνος ἐστὶν, ἐν ᾧ μὴ μετέχει τῶν τεσσάρων χυμῶν ὁ ἄνθρωπος. ἀλλὰ καὶ ἡ γένεσις ἐξ αἵματος ἦν αὐτῷ, τοῦ τῆς μητρὸς, οὐ καθαροῦ δήπουθεν ὄντος, ἀλλ' ἐπιμεμιγμένου φλέγματί τε καὶ διτταῖς χολαῖς. ἐδείχθη γὰρ ὁ ἅπας ἄνθρωπος ἐν παντὶ καιρῷ ταῦτα ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. εἰ τοίνυν καὶ γέγονεν ἐκ τούτων ὁ ἄνθρωπος καὶ τὴν αὔξησιν καὶ τὴν τροφὴν ἐκ τούτων ἔχει, ταῦτά ἐστιν ἡ φύσις αὐτῷ. τὰ μὲν κεφάλαια τοῦ λόγου ταῦτα. τῶν δὲ κατὰ μέρος εἰρημένων ἐν τῷ βιβλίῳ τινὰ μὲν περὶ τῆς κατά τε τὰς ἡλικίας καὶ τὰς ὥρας μεταβολῆς διδάσκει· τινὰ δὲ πίστιν οὐ σμικρὰν φέρει τοῦ τὸν οἰκεῖον χυμὸν ἕκαστον τῶν καθαιρόντων ἕλκειν καὶ τοῦ τὸν ἄνθρωπον ἁπάντων δεῖσθαι τῶν εἰρημένων χυμῶν. αὐτίκα γέ τοι τὰ κατὰ τὰς ὑπερ-

ſtrandum id, quod propoſitum eſt: quia, ſi unumquodque purgantium medicamentorum humorem quempiam attrahit, nec aliquo tempore illud dabis, quin proprium humorem evacuet, liquido jam conſtat, nullum fore tempus, quo homo expers ſit hnmorum quatuor. Ejus etiam ortus ex ſanguine materno fuit, non quidem puro, ſed cui eſſet tum pituita, tum duplex intermixta bilis; quum ſit oſtenſum, hominem quolibet tempore haec in ſe ipſo continere. Itaque, ſi et ex his homo genitus eſt, atque etiam ex his ſuum habet et alimentum et incrementum, haec ipſa illius quoque natura erunt. Porro haec ſunt hujus ſermonis capita. Sed eorum, quae particulatim in hoc libro dicuntur, nonnulla eo ſpectant, ut de transmutatione per aetates agant et anni tempora: alia vero fidem faciunt, nec eam exiguam, quod unumquodque purgantium medicamentorum humorem ſibi peculiarem attrahat, atque etiam, quod homo egeat quatuor his jam ſaepius dictis humoribus. Jam

καθάρσεις γινόμενα μάλιστα τὸν οἰκεῖον ἐνδείκνυται χυμὸν ἕκαστον τῶν φαρμάκων ἕλκειν. ὁπόταν γάρ πίῃ τις φάρμακον, ὅ τι χολὴν ἄγει, πρῶτον μὲν χολὴν ἐμέει, ἔπειτα δὲ φλέγμα, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τούτοις χολὴν ἐμέουσι μέλαιναν, τελευτῶντες δὲ αἷμα καθαρόν. τὰ αὐτὰ δὲ πάσχουσι, φησὶ, καὶ ὑπὸ τῶν φαρμάκων τῶν φλέγμα ἀγόντων· πρῶτον μὲν γὰρ φλέγμα ἐμέουσιν, ἔπειτα χολὴν ξανθὴν, ἔπειτα μέλαιναν, τελευτῶντες δὲ αἷμα καθαρὸν, καὶ ἐν τῷδε ἀποθνήσκουσιν. ἡ μὲν οὖν ῥῆσις αὕτη. πρόδηλον δ' ἐξ αὐτῆς συλλογίσασθαι, διότι τὸν οἰκεῖον χυμὸν ἕκαστον ἐπισπᾶται τῶν καθαιρόντων φαρμάκων. ὁπόταν γὰρ ἀσθενέστερον ἑαυτοῦ τὸ ζῶον ὑπάρχῃ, νενικημένον ὑπὸ φαρμάκου, ὡς πλησίον ἥκειν θανάτου, τότ' ἀφίσταται μὲν ἡ τοῦ προτέρου χυμοῦ κένωσις, διαδέχεται δ' αὐτὴν ἑτέρα. καίτοι δυοῖν θάτερον κατὰ τὸν Ἀσκληπιάδην ἐχρῆν ἢ μηδ' ὅλως ἐκκενοῦσθαι μηδένα χυμὸν, ἢ φέρεσθαι τὸν ἐξ ἀρχῆς διὰ παντός. ἀῤῥωστοῦντος μὲν οὖν

enim ea, quae, dum purgationis modum excedunt, fieri videmus, ostendunt, cur proprium humorem pharmacum quodlibet attrahat. Quotiescunque enim quis medicamentum hauserit, quod vim habeat bilem vacuandi, vomitu hujuscemodi humorem ejiciet, mox pituitam, postmodum bilem atram evomet et postremo sanguinem purum. Et hoc idem (ait ipse) patiuntur a medicamentis, quae pituitam evacuant: nam primum pituitam evomunt, postea bilem flavam, deinde atram, tandem vero purum sanguinem, ac inde intereunt. Haec quidem est ejus dictio, ex qua licet manifesto etiam inferre, quod unumquodque medicamentum, cui vis purgatoria inest, proprium attrahit humorem. Quum enim animal se ipso imbecillius factum fuerit, et a vi medicamenti omnino victum, ut jam mors instet, tunc prioris humoris evacuatio desinit, ipsamque alterius mox subsequitur. Atqui, si Asclepiadi assentiamur, ex duobus alterum necesse est, aut nullum praeterea humorem evacuari, aut eum ipsum, qui a principio fe-

ἤδη τοῦ δοθέντος φαρμάκου, μηδένα δρῶντος δὲ, ὅ πέφυκε δρᾷν, ἐκεῖνον μόνον ἐχρῆν φέρεσθαι διὰ παντὸς, ὃν ἐξ ἀρχῆς ἐκένου. οὐ γὰρ δή που πρότερον μὲν, ὅτε ἰσχυρὸν ἦν ἔτι τὸ σῶμα, καὶ συντήκειν αὐτὸ, καὶ μεταβάλλειν εἰς ὅπερ ἐπεφύκει, τὸ φάρμακον ἱκανὸν ἦν· ἐπεὶ δ' ἀσθενὲς ἐγένετο, νῦν οὐκέτι ταυτὰ δρᾶσαι δυνήσεται. καὶ μὴν, ὅτι γε δρᾷ, πρόδηλον. ἐκκενοῦται γὰρ οὐδὲν ἧττον ἐν τῷδε καὶ διαλύεται καὶ φθείρεται τὸ (59) σῶμα. πῶς οὖν οὐκέθ' ὅμοιος τῷ πρόσθεν ὁ κενούμενος χυμὸς φαίνεται; οὐκ ἄλλως πάντως, ἢ ὅτι πᾶς ἐκεῖνος ὀλίγου δεῖν ἐκκεκένωται τοῦ σώματος. ὥστ' οὐδὲ ζῆν ἔτι δυνατὸν ἔσται τῷ ζώῳ, τῶν στοιχείων τινὸς αὐτοῦ παντάπασιν ἀπολλυμένου, ἀλλὰ διαλύεσθαί τε καὶ φθείρεσθαι καὶ ῥεῖν ἐφεξῆς, ὅστις ἂν ἔτι τῶν ὑπολοίπων χυμῶν ἑτοιμότερος ᾖ κενοῦσθαι. διὰ τοῦτ' οὖν, εἴτε χολῆς μελαίνης, εἴτε φλέγματος ἀγωγὸν εἴη τὸ φάρμα-

rebatur: quia, medicamento quidem, quod jam exhibitum eft, imbecilli facto, nullum; eo vero vigente, et proinde id agente, quod ex natura habet ut agat, illum ferri oportebat, quod purgari ftatim ab initio coeperat. Nam fi prius quidem, dum corpus effet adhuc robustius, poterat medicamentum colliquare, et transmutare illud in quod fua fert natura: an non poterit hoc idem agere etiam nunc, pofteaquam imbecillius factum eft? quod tamen agat, patet, quippe quum nihilominus in praefenti evacuetur, diffolvatur ac corrumpatur corpus. Unde igitur eft hoc, quod humor, qui nunc evacuatur, non amplius priori fimilis videtur? nulla fane alia de caufa, praeterquam quod univerfus propemodum humor ille e corpore detractus eft, ut deinde neque incolume animal effe possit, utpote quod unum omnino ex fuis amiferit elementis, fed diffolvatur potius ac intereat; mox autem ex reliquis profluit humor ille, qui aptior eft, ut evacuetur. Ob id igitur femper medicamentum, five atram bilem vim habeat attrahendi, five pituitam,

κον, ἐν ταῖς ὑπερκαθάρσεσιν ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς ἕπεται χυμὸς, ὡς ἂν θερμότατός τε καὶ λεπτότατος ὑπάρχων. εἰ δ' αὖ τῆς ξανθῆς χολῆς εἴη τὸ φάρμακον ἀγωγὸν, ἐφεξῆς μὲν τὸ φλέγμα κατὰ τὰς ὑπερκαθάρσεις, ἔπειθ' ἡ μέλαινα κενοῦται· βαρυτάτη γὰρ αὕτη, καὶ παχεῖα, καὶ δυσκίνητος. ὕστατον δὲ πάντων τὸ αἷμα, τῷ μάλιστα οἰκεῖον εἶναι τῇ φύσει.

Κεφ. ε'. [31] Διὸ καὶ ὅσοι τῶν ἰατρῶν τε καὶ φυσικῶν ἐξ αἵματος μόνου γίνεσθαι καὶ τρέφεσθαι τὸ ζῶον ἀπεφήναντο, χρὴ καὶ τούτων ἐπαινεῖν τὴν γνώμην, ὡς εἰκότα γινωσκόντων. ἀλλ' Ἱπποκράτης φυσικώτερον ἔτι καὶ τούτων ἐκ τῶν τεττάρων χυμῶν καὶ τὴν γένεσιν, καὶ τὴν αὔξησιν, καὶ τὴν θρέψιν εἶναί φησι τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ἅμα μὲν, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, παμπόλλην ὁρῶν ἐν τοῖς ὑγιαίνουσιν ποικιλίαν τῆς τῶν σωμάτων ἰδέας οὐκ ἂν γιγνομένην, εἴπερ εἷς ἦν ὁ στοιχειώδης χυμός· ἔπειτα δὲ καὶ τὰς τῶν μορίων φύσεις, οὕτω πάμπολυ διαφερούσας,

quum evacuatio modum excedit, flavam bilem educit, quippe quae et tenuissima sit et calidissima. Quod si medicamen ex his sit, quae flavam bilem cient, post eam statim in excedentibus purgationibus pituita consequitur, deinde vero atra bilis, quod ea gravissima sit crassaque et ad motum inepta: omnium autem sanguis postremus; is enim naturae maxime affinis est.

Cap. V. Unde et eorum tam philosophorum quam medicorum laudanda est sententia, qui statuerunt, animal ex solo sanguine et gigni et nutriri: utpote quod consentanea rationi pronunciaverint. Hippocrates tamen propius ad rerum naturam accessit, qui in ortum et alimentum incrementumque nostrorum corporum quatuor retulit humores. Nam (ut prius dictum est) plurimam in his, qui bene valent, formae corporum conspiciebat varietatem: quae alioquin, si unus tantum esset elementaris humor, nulla esset: et praeterea etiam particularum naturas adeo diversas esse animad-

οὐκ εἰκὸς, οὔτ᾽ ἐκ μιᾶς οὐσίας γεγονέναι κατ᾽ ἀρχὰς εὐθὺς, οὔτε μιᾶς ἔδει κεχρῆσθαι τροφῆς. ἅπαντα δὲ ταῦτα τὰ νῦν ὑπ᾽ ἐμοῦ λεγόμενα διὰ βραχυτάτης ἐνεδείξατο ῥήσεως ὁ Ἱπποκράτης, ὧδί πως εἰπών· ὡς γὰρ τὰ σπειρόμενά τε καὶ φυόμενα, ὅταν εἰς τὴν γῆν εἰσέλθῃ, ἕλκει ἕκαστον τὸ κατὰ φύσιν ἑωυτοῦ ἐὸν ἐν τῇ γῇ, ἔνι δὲ καὶ ὀξὺ, καὶ γλυκὺ, καὶ πικρὸν, καὶ ἁλμυρὸν, καὶ παντοῖον· πρῶτον μὲν οὖν καὶ πλεῖστον τούτου εἵλκυσεν εἰς ἑαυτὸ, ὅ τι ἂν ᾖ αὐτῷ κατὰ φύσιν μάλιστα, ἔπειτα δὲ ἕλκει καὶ τὰ ἄλλα· τοιοῦτο δή τι καὶ τὰ φάρμακα ποιέει ἐν τῷ σώματι. διὰ τούτου τοῦ λόγου καὶ περὶ θρέψεως καὶ κενώσεως τῆς ἐν ταῖς καθάρσεσιν ἀκριβῶς ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ὅπερ ἐπὶ πλεῖστον μὲν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἀναγκαῖον ἔσται μοι διελθεῖν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν ἤδη τὸ κεφάλαιον ὁρᾶν ὑπάρχει. φυσικὴ γάρ τίς ἐστι δύναμις ἑλκτικὴ τῶν οἰκείων ἑκάστῳ τῶν ὄντων· ὥσπερ ἐν τῇ λίθῳ

vertebat, ut minime videretur consentaneum, ipsas vel inter initia statim ex eadem substantia fuisse procreatas, vel deinde unico usas alimento. At Hippocrates haec omnia, quae ego modo exposui, ipse brevissima oratione complexus est, his nimirum verbis: Quemadmodum enim stirpes et semina terrae mandata inde eorum unumquodque id, quod suae naturae congruum et affine in ipsa reperitur, attrahunt (terrae autem inest et acre, et dulce, et amarulentum, et salsum, et cujuscunque alterius generis:) sed id plurimum ac primum trahunt, quod majorem habet cum sua natura affinitatem, mox vero et alia quoque: nec secus etiam in corpore agunt medicamenta. Porro hoc sermone, quae ad nutritionem spectant et evacuationem, quae fit, dum purgamur, exacte nos docuit; quae tamen opus erit ut nos fusius in nostris commentariis de naturalibus facultatibus explicemus. Verumenimvero non erit forsitan ab re, nunc quoque rem hanc summatim exponere. Sane naturalis quaedam vis rei unicuique inest ea attrahendi, quae sibi conveniunt,

Ed. Chart. III. [31.] Ed. Bas. I. (59.)

τῇ ἡρακλείᾳ τοῦ σιδήρου. ταύτῃ τε οὖν καὶ τοιαύτῃ τῇ δυνάμει καὶ τὰ τῶν θρέψεων καὶ τὰ τῶν καθάρσεων ἐπιτελεῖται, ἑλκούσῃ μὲν ἀεὶ τὸ οἰκεῖον, ὅταν ᾖ δαψιλὲς, ἅμα δ' αὐτῷ πολλάκις ἐπισπωμένῃ καὶ τὸ μὴ τοιοῦτο, οἷόν τι κἀν τοῖς καθαίρουσιν ὑπάρχει φαρμάκοις. ὁπότ' ἂν γὰρ ἅπαν ἐκκενώσῃ τὸ ἐπιπολάζον ἢ χολῆς ἢ φλέγματος, (οὕτω δὲ καλῶ τὸ περιεχόμενον ἐν ταῖς φλεψὶν) ἐξ αὐτῶν ἕλκει λοιπὸν τῶν στερεῶν σωμάτων τὴν οἰκείαν ἰκμάδα βίᾳ καὶ μόγις, ἀναλύοντά τε καὶ οἷον ἀναστοιχειοῦντα καὶ φθείροντα τὸ ζῶον. ἐν δὲ τῷ σφοδρῷ τῆς ὁλκῆς συνέπεταί τις τῶν ἄλλων χυμῶν, ὃς ἂν ἐφεξῆς ὑπάρχῃ τῇ φύσει τῷ βιαίως ἑλκομένῳ.

ſicuti in magnete vis eſt attrahendi ferrum. Atque per hanc facultatem cum nutritiones, tum evacuationes fiunt, ipſa quidem ſemper id, quod convenit, attrahente, ſi illius copia ſuppetat, nonnunquam tamen cum hoc aliquid ejus, quod illi non convenit: quod etiam purgantibus medicinis evenit. Quippe quae, ubi univerſum id bilis aut pituitae, quod in corpore fluitat, (ſic enim dixerim de his, quae in venis continentur) attraxerint, ipſum peculiarem ſolidarum humorem partium vi et labore attrahunt, eas quaſi diſſolventes et ad elementa deducentes, et animal internecioni tradentes. Violentiam vero illius attractionis alius quispiam humor conſequitur illi affinis, qui primum vi attrahebatur.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΡΑΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ed. Chart. III. [32.] Ed. Baf. I. (59.)

Κεφ. α'. Ὅτι μὲν οὖν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ τὰ μὲν ζώων σώματα κέκραται, καὶ ὡς οὐκ ἴση πάντων ἐστὶν ἐν τῇ κράσει μοῖρα, παλαιοῖς ἀνδράσιν ἱκανῶς ἀποδέδεικται, φιλοσόφων τε καὶ ἰατρῶν τοῖς ἀρίστοις· εἴρηται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ εἰκότα δι' ἑτέρου γράμματος, ἐν ᾧ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐσκοπούμεθα. νυνὶ δὲ, ὅπερ ἐστὶν ἐφεξῆς ἐκείνῳ, τῶν κράσεων ἁπάσας ἐξευρεῖν τὰς διαφορὰς, ὁπόσαι τε εἰσὶ καὶ ὁποῖαι, κατ' εἴδη τε καὶ γένη διαιρούμενος, ἐν τῷδε

GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBER PRIMVS.

Cap. I. Animalium quidem corpora ex calidi, frigidi, ficci et humidi mixtione temperata effe, neque aequalem omnium in temperamento ineffe portionem, ab antiquis viris demonftratum eft, tum philofophorum, tum medicorum praeftantiffimis. Dictum autem eft etiam a nobis de iis quae probabilia videbantur alio opere, in quo de elementis ex Hippocrate fpeculationem egimus. Hoc autem in opere, quod illi ordine fuccedit, omnes invenire temperamentorum differentias, quot hae qualesque fint, per genera et fpe-

τῷ γράμματι δίειμι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐξηγήσεως ποιησάμενος. ἐπειδὰν μὲν γὰρ ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κεκρᾶσθαι λέγωσι τὰ σώματα, τῶν ἄκρως τοιούτων ἀκούειν φασὶ χρῆναι, τοῦτ᾽ ἔστι τῶν στοιχείων αὐτῶν, ἀέρος, καὶ πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς. ἐπειδὰν δὲ ζῶον, ἢ φυτὸν, ἢ θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, οὐκέθ᾽ ὡσαύτως. οὐδὲ γὰρ δύνασθαι ζῶον οὐδὲν οὔτ᾽ ἄκρως θερμὸν ὑπάρχειν, ὡς πῦρ, οὔτ᾽ ἄκρως ὑγρὸν, ὡς ὕδωρ· ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ψυχρὸν ἢ ξηρὸν ἐσχάτως· ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ πλεονεκτοῦντος ἐν τῇ κράσει γίνεσθαι τὰς προσηγορίας, ὑγρὸν μὲν καλούντων ἡμῶν, ἐν ᾧ πλείονος ὑγρότητός ἐστι μοῖρα, ξηρὸν δὲ, ἐν ᾧ ξηρότητος· οὕτω δὲ καὶ θερμὸν μὲν, ἐν ᾧ τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ πλεονεκτεῖ, ψυχρὸν δὲ, ἐν ᾧ τὸ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ. αὕτη μὲν τῶν ὀνομάτων χρῆσις.

Κεφ. β΄. [33] Ὥρα δ᾽ ἂν εἴη λέγειν ἤδη καὶ περὶ τῶν κράσεων αὐτῶν. ἡ μὲν δὴ πλείστη δόξα τῶν ἐπιφανεστάτων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ὑγρὰν εἶναι καὶ θερ-

cies dividendo proſequor, ab ipſa nominum explicatione exordium ducturus. Quum namque ex calidi, frigidi, ſicci et humidi mixtione conſtituta eſſe dicunt corpora, de iis in ſummo gradu ſic ſeſe habentibus, hoc eſt ipſis elementis, aëre, igne, aqua et terra, intelligendum proferunt: quum vero animal aut ſtirpem vel calidam, vel frigidam, vel ſiccam, vel humidam eſſe, non item. Neque enim poſſe animal ullum ſumme calidum exiſtere, ut ignis eſt; neque ſumme humidum, ut aqua; eodemque modo neque frigidum vel ſiccum in ſummo; ſed ab eo, quod in mixtione exuperat, fieri appellationes, quum humidum quidem vocemus nos, in quo uberioris humiditatis eſt portio; ſiccum vero, in quo ſiccitatis; ita vero et calidum, in quo calidum frigido praevalet; frigidum vero, in quo frigidum calido. Is certe nominum uſus eſt.

Cap. II. Jam vero tempus idoneum fuerit de ipſis temperamentis diſſerere. Maxima profecto fuit illuſtriſſimorum tum medicorum, tum philoſophorum opinio,

μὴν κρᾶσιν, ἑτέραν τῆς ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς, καὶ τρίτην ἐπὶ ταύταις τὴν ξηρὰν καὶ ψυχρὰν, ἑτέραν τῆς ξηρᾶς τε ἅμα καὶ θερμῆς. ἔνιοι δ' ἐξ αὐτῶν ὑγρὰν μέν τινα καὶ ψυχρὰν ἅμα κρᾶσιν ὑπάρχειν φασὶ, θερμὴν ἅμα καὶ ξηρὰν ἑτέραν· οὐ μὴν οὔτε τὴν ὑγρὰν ἅμα καὶ θερμὴν, οὔτε τὴν ψυχρὰν ἅμα καὶ ξηράν. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖν οὔθ' ὑγρότητα πλεονεκτούσῃ θερμότητι συνδραμεῖν, οὔτε ξηρότητα ψυχρότητι. δαπανᾶσθαι μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ κρατοῦντος τὴν ὑγρότητα, καὶ οὕτως θερμὸν ἅμα καὶ ξηρὸν γίνεσθαι τὸ σῶμα, μένειν δὲ ἄπεπτόν τε καὶ ἀκατέργαστον, ἐν οἷς ἂν σώμασιν ἀῤῥωστῇ τὸ θερμὸν, ὥστ' ἀναγκαῖον εἶναι, θερμότητος μὲν ἐπικρατούσης, ἕπεσθαι ξηρότητα, ψυχρότητος δὲ πλεονεκτούσης, ἀκολουθεῖν ὑγρότητα. οὗτοι μὲν οὖν κατὰ τάδε πεπείκασι σφᾶς αὐτοὺς, ὡς δύο εἰσὶ πᾶσαι τῶν κράσεων αἱ διαφοραί. ὅσοι δὲ τέτταρας εἶναι νομίζουσι, διχῶς τούτοις ἀντιλέγουσιν· ἔνιοι μὲν εὐθὺς τὸ πρῶτον ἀξίωμα μὴ συγχωροῦντες, ὡς ἐξικμάζεσθαι τὴν ὑγρότητα

humidum et calidum temperamentum ab humido et frigido diverſum eſſe; ac tertium ab his ſiccum et frigidum, a ſicco ſimul et calido diverſum. Nonnulli tamen eorum humidum quoddam ac ſrigidum ſimul temperamentum eſſe affirmant, atque etiam alterum calidum ſimulque ſiccum. Non tamen humidum ſimul et calidum, neque frigidum ſimul et ſiccum temperamentum eſſe. Neque enim poſſe et humiditatem cum abundante calore concurrere, neque cum frigiditate ſiccitatem; quippe abſumi a calido ſuperante humiditatem, et ita calidum ſimul et ſiccum fieri corpus; humiditatem vero corporum, in quibus imbecillus calor eſt, incoctam imperſectamque manere; ut neceſſarium ſit, calido vincente, ſequi ſiccitatem; frigido ſuperante, humiditatem. At ii quidem hisce rationibus ducti ſibi ipſis duas omnino eſſe temperamentorum differentias perſuaſerunt. Qui vero eas quatuor eſſe autumant, bifariam his contradicunt. Nonnulli quidem ſtatim primum axioma, quod neceſſe ſit humidum

[illegible]

[illegible]

[illegible] Quidam [illegible]

[illegible]

[illegible] Non gratæ [illegible]

[illegible] autem [illegible]

[illegible] et [illegible]

[illegible] qui [illegible]

runt autem hic [illegible] commorantes,

Digitized by Google

Ed. Chart. III. [33.] Ed. Baf. I. (60.)

αὐανθέντων, ὅλον τε τὸ σῶμα καὶ ξηρὸν καὶ αὐχμηρὸν ἐχόντων, καὶ διψώντων οὐκ ἀνεκτῶς. ἴασιν γὰρ αὐτοῖς εἶναί φασιν ἑτοίμην τε καὶ ῥάστην, οὐκ εἰ πίοιεν μόνον, ἀλλὰ εἰ καὶ λούσαιντο θερμοῖς ὕδασι καὶ γλυκέσιν, ὡς τῆς ὑγρότητος, εἴτε μετὰ ψυχρότητος, εἴτε μετὰ θερμότητος εἴη, τὸ ἑαυτῆς δρᾷν δυναμένης, ὑγραίνειν γὰρ τὰ πλησιάζοντα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον φασὶ καὶ τὴν ξηρότητα ξηραίνειν ἀεί. τὸν γοῦν βοῤῥᾶν, ξηρὸν καὶ ψυχρὸν ἄνεμον τυγχάνοντα, ξηραίνειν ἅπαντα καὶ ψύχειν. καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ πρὸς Ὁμήρου λεγόμενον,

> Ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς βορέης νεοαρδέ' ἀλωὴν
> Αἶψα ξηραίνει.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸν τοῦ μήκωνος ὀπὸν καὶ ἄλλα μυρία φάρμακα ξηραίνειν ἅμα καὶ ψύχειν. ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτ', εἴ τι ψυχρὸν, εὐθὺς τοῦτο καὶ ὑγρὸν ὑπάρχειν, οὔτ', εἴ τι θερμὸν, εὐθὺς καὶ ξηρόν· οὔκουν

etiam, ut confentaneum eft, arefactos, quique univerfum corpus ficcum fqualidumque habent, nec toleranter fitiunt. Remedium enim his expeditum et facillimum dicunt, non fi biberint duntaxat, fed etiam fi calidis et dulcibus aquis fefe proluerint, ac fi humor, five cum frigore, five cum calore fuerit, fuum munus obire valeat, quippe humectare ea, quae huic proxima fint: eadem vero ratione et ficcitatem femper ficcare. Boream enim, qui ficcus et frigidus ventus eft, omnia ficcare ac refrigerare; idque dici ab Homero,

> *Ut vero humentem deficcat protinus agrum*
> *Autumni Boreas.*

Pari modo et papaveris fuccum aliaque innumera medicamenta ficcare fimul et refrigerare: proindeque non effe neceffarium, fi quid frigidum eft, idem protinus et humidum effe, neque, fi quid calidum, idem ftatim et ficcum. Neque igitur calidum temperamentum ne-

Ed. Chart. III. [33.] Ed. Bas. I. (59. 60.)

πρὸς τοῦ θερμοῦ κρατοῦντος ἀναγκαῖόν ἐστιν· ἔνιοι δὲ τοῦτο μὲν συγχωροῦσιν, ἀμφισβητοῦσι δὲ ἑτέρως. οἱ μὲν δὴ πρῶτοι τοῦ θερμοῦ μὲν ἔργον εἶναί φασι τὸ θερμαίνειν, ὥσπερ καὶ τοῦ ψυχροῦ τὸ ψύχειν, τοῦ ξηροῦ δ' αὖ τὸ ξηραίνειν, ὥσπερ καὶ τοῦ ὑγροῦ τὸ ὑγραίνειν. καὶ διὰ τοῦτο, ὅσα μὲν σώματα θερμὰ τὴν φύσιν ἐστὶν ἅμα καὶ ξηρὰ, καθάπερ τὸ πῦρ, ᾗ μὲν θερμὰ, θερμαίνει, ᾗ δὲ ξηρὰ, ξηραίνει. ὅσα δ' ὑγρὰ καὶ θερμὰ, καθάπερ ὕδωρ θερμὸν, ὑγραίνειν ταῦτα καὶ θερμαίνειν πέφυκεν ἀεὶ, ἓν ἑκατέρας κἀνταῦθα ποιότητος ἔργον ἐχούσης ἀχώριστον. οὐκ οὖν συγχωροῦσιν, εἴ τι θερμαῖνόν ἐστιν, εὐθὺς τοῦτο καὶ ξηραίνειν· (60) ἀλλ' εἰ μὲν ὑγρότης προσείη τῇ θερμότητι, θερμαίνειν ἅμα καὶ ὑγραίνειν, ὥσπερ τὰ λουτρὰ τῶν γλυκέων ὑδάτων· εἰ δ', ὥσπερ θερμὸν, οὕτω καὶ ξηρὸν εἴη, καθάπερ τὸ πῦρ, οὐ θερμαίνειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ξηραίνειν εὐθὺς, οὐκ ἐκ τῆς θερμότητος τοῦτο λαβὸν, ἀλλ' ἐκ τῆς συνούσης αὐτῇ ξηρότητος. ὑπομιμνήσκουσι δ' ἐνταῦθα τῶν ἐν ἡλίῳ θερινῷ διατριψάντων ἐπιπλέον, εἶθ', ὡς εἰκὸς,

a calido superante absumi, non concedunt. Quidam contra id quidem concedunt, sed alia ratione disceptant. Ac priores quidem calidi munus esse calefacere asseverant; ut et frigidi refrigerare; sicci rursum siccare; quemadmodum et humidi humectare: ac proinde, quaecunque corpora calida simulque sicca natura sunt, ut ignis, ea, quatenus calida, calefaciunt, quatenus sicca, siccant. At quae humida et calida, ut aqua, haec humectare et calefacere ex natura solent perpetuo, utraque qualitate hic quoque unum haud separabile opus obtinente. Non igitur concedunt, si quid calefaciat, idem protinus et siccare; imo si calori humor copuletur, calefacere simul et humectare, quemadmodum balnea dulcium aquarum. At si, ut calidum, ita et siccum sit, veluti ignis, non solum id calefacere, sed et siccare protinus; non a calore id acceptum, sed a conjuncta ipsi siccitate. Commemorant autem hic sub aestivo sole diutius commoratos,

Ed. Chart. III. [33.] Ed. Baf. I. (60.)

αὐανθέντων, ὅλον τε τὸ σῶμα καὶ ξηρὸν καὶ αὐχμηρὸν ἐχόντων, καὶ διψώντων οὐκ ἀνεκτῶς. ἴασιν γὰρ αὐτοῖς εἶναί φασιν ἑτοίμην τε καὶ ῥάστην, οὐκ εἰ πίοιεν μόνον, ἀλλὰ εἰ καὶ λούσαιντο θερμοῖς ὕδασι καὶ γλυκέσιν, ὡς τῆς ὑγρότητος, εἴτε μετὰ ψυχρότητος, εἴτε μετὰ θερμότητος εἴη, τὸ ἑαυτῆς δρᾷν δυναμένης, ὑγραίνειν γὰρ τὰ πλησιάζοντα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον φασὶ καὶ τὴν ξηρότητα ξηραίνειν ἀεί. τὸν γοῦν βοῤῥᾶν, ξηρὸν καὶ ψυχρὸν ἄνεμον τυγχάνοντα, ξηραίνειν ἅπαντα καὶ ψύχειν. καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ πρὸς Ὁμήρου λεγόμενον,

Ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς βορέης νεοαρδέ' ἀλωὴν
Αἶψα ξηραίνει.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸν τοῦ μήκωνος ὀπὸν καὶ ἄλλα μυρία φάρμακα ξηραίνειν ἅμα καὶ ψύχειν. ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτ', εἴ τι ψυχρὸν, εὐθὺς τοῦτο καὶ ὑγρὸν ὑπάρχειν, οὔτ', εἴ τι θερμὸν, εὐθὺς καὶ ξηρόν· οὔκουν

etiam, ut confentaneum eft, arefactos, quique univerfum corpus ficcum fqualidumque habent, nec toleranter fitiunt. Remedium enim his expeditum et facillimum dicunt, non fi biberint duntaxat, fed etiam fi calidis et dulcibus aquis fefe proluerint, ac fi humor, five cum frigore, five cum calore fuerit, fuum munus obire valeat, quippe humectare ea, quae huic proxima fint: eadem vero ratione et ficcitatem femper ficcare. Boream enim, qui ficcus et frigidus ventus eft, omnia ficcare ac refrigerare; idque dici ab Homero,

Ut vero humentem deficcat protinus agrum
Autumni Boreas.

Pari modo et papaveris fuccum aliaque innumera medicamenta ficcare fimul et refrigerare: proindeque non effe neceffarium, fi quid frigidum eft, idem protinus et humidum effe, neque, fi quid calidum, idem ftatim et ficcum. Neque igitur calidum temperamentum ne-

Ed. Chart. III. [33. 34.] Ed. Bal. I. (60.)

οὐδὲ τὴν θερμὴν κρᾶσιν ἐξ ἀνάγκης εἶναι καὶ ξηρὰν, ἀλλὰ δύνασθαί ποτε τὸ μὲν θερμὸν τοῦ ψυχροῦ πλεονεκτεῖν ἐν τῇ κράσει τοῦ ζώου, τὸ δ' [34] ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γένεσιν, καὶ τὴν ἀλλοίωσιν, καὶ τὴν μεταβολὴν ἐκ τῶν ἐναντίων εἰς τὰ ἐναντία γίνεσθαι. τίς γὰρ οὖν εἰπὼν, ὅτι τὸ λευκὸν ἠλλοιώθη τε καὶ μετέβαλεν, ἐγένετο γὰρ θερμὸν, οὐκ ἂν εἴη καταγέλαστος; ἐπιζητεῖ γὰρ ὁ λόγος, οὐ τὴν κατὰ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ἀντίθεσιν, ἀλλὰ τὴν κατὰ τὸ χρῶμα μεταβολήν· μεταβάλλει γὰρ τὸ μὲν λευκὸν εἰς τὸ μέλαν, ὥσπερ καὶ τὸ μέλαν εἰς τὸ λευκὸν, καὶ τὸ θερμὸν αὖ εἰς τὸ ψυχρὸν, ὥσπερ καὶ τὸ ψυχρὸν εἰς τὸ θερμόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν ὑγρὸν εἰς τὸ ξηρὸν, τὸ δ' αὖ ξηρὸν εἰς τὸ ὑγρόν. εἰ γὰρ δὴ φάσκει τις ἠλλοιῶσθαι τὸ σῶμα τῷ τέως ὑγρὸν ὑπάρχον εἶναι νῦν λευκὸν, ἢ τῷ τέως ξηρὸν ὂν τὸ νῦν φαίνεσθαι μέλαν, οὐκ ἂν ὑγιαίνειν δόξειεν. εἰ δέ γε τὸ τέως ὑγρὸν τὸ νῦν ξηρὸν φαίη γενέσθαι, ἢ τὸ πρότερον ὑπάρχον μέλαν νῦν εἶναι λευκὸν, ἢ

cessario esse siccum: imo posse aliquando in animalis temperamento calidum quidem plus valere, quam frigidum, et humidum, quam siccum. Quin et tum generationem, tum alterationem, tum mutationem ex contrariis in contraria fieri. Quis enim, si dixerit, album alteratum mutatumque esse, quod factum sit calidum, non sit ridiculus? Postulat enim ea ratio non eam, quae est in calido et frigido, oppositionem; sed, quae est in colore, mutationem. Mutatur enim, quod album est, in nigrum; ut et, quod nigrum est, in album. Rursus, quod calidum est, in frigidum; ut et, quod frigidum est, in calidum. Sic autem et, quod humidum est, in siccum; et rursus quod siccum est, in humidum. Si quis enim dicat, alteratum corpus esse, quod, quum prius esset humidum, nunc sit album, vel, quum prius esset siccum, nunc appareat nigrum, non sanae esse mentis censebitur. Sin, quod prius erat humidum, nunc factum esse siccum; aut, quod prius erat nigrum, nunc esse album; aut etiam ex calido frigidum, aut

ἐκ θερμοῦ ψυχρὸν, ἢ ἐκ ψυχροῦ θερμὸν γεγονέναι, σωφρονεῖν ἂν δόξειεν ὁ τοιοῦτος, καὶ λέγειν τὰ εἰκότα. τὸ γὰρ μεταβάλλον, ᾗ μεταβάλλει, ταύτῃ μεταχωρεῖν δεῖ πρὸς τοὐναντίον. ἐγένετο γοῦν ἢ γίγνεται μουσικὸς ὅδε, φαμὲν, ἐξ οὐ μουσικοῦ δηλονότι, καὶ γραμματικὸς ἐξ οὐ γραμματικοῦ, καὶ ῥητορικὸς ἐξ οὐ ῥητορικοῦ· τὸ δ' ἐκ μουσικοῦ γραμματικὸν, ἢ ἐκ γραμματικοῦ μουσικὸν, ἢ ἐξ ἄλλου τινὸς τῶν ἑτερογενῶν γίνεσθαί τι λέγειν ἄτοπον. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸν τέως γραμματικὸν νῦν μουσικὸν γεγονέναι, προσκτησάμενον τῇ γραμματικῇ τὴν μουσικὴν, οὐκ ἀποβαλόντα τὴν γραμματικήν. καὶ μὴν εἰ προσεκτήσατό τι, μένοντος τοῦ προτέρου, παντί που δῆλον, ὡς οὐκ ἠλλοιώθη κατὰ τὸ μένον. ὥστ' οὐκ ἐκ γραμματικοῦ μουσικὸς ἐγένετο· καὶ γὰρ καὶ νῦν ἔτι γραμματικός ἐστιν· ἀλλ' ἐξ ἀμούσου μουσικός· οὐ γὰρ ἔτ' ἐγχωρεῖ μένειν αὐτὸν ἄμουσον, μουσικόν γε ἤδη γεγονότα. πασῶν γοῦν τῶν μεταβολῶν ὑπὸ τῶν ἐναντίων τε κἀκ τῶν ἐναντίων εἰς τὰ ἐναντία γιγνομένων, δηλονότι καὶ τὸ ὑγρὸν,

ex frigido calidum effectum esse, utique sapere et convenientia dicere censeatur. Quod enim mutatur, quatenus mutatur, eatenus cedere in contrarium debet: siquidem factus est hic aut fit musicus ex non musico, dicimus; et grammaticus ex non grammatico; et rhetor ex non rhetore: ex musico vero grammaticum, aut ex grammatico musicum, aut ex alio, quod diversi sit generis, fieri aliquid dicere sane est absurdum: sors namque fert, qui prius erat grammaticus, eum nunc musicum factum esse, et musicam grammaticae adjecisse, nec grammaticam abjecisse: atqui, si quid acquisivit, priore etiam manente, cuique patet, non esse alteratum in eo, quod manet. Itaque non ex grammatico factus est musicus, etenim nunc etiam grammaticus est, sed ex non musico musicus: non enim fieri potest, ipsum, qui jam musicus est factus, etiam non musicum manere. Quum igitur omnes mutationes et a contrariis et ex contrariis fiant in contraria, manifestum

εἰ μεταβάλλει ποτὲ, καθ' ὅσον ὑγρὸν, αὐτό τε ξηρανθήσεται καὶ τὸ ξηραῖνον αὐτὸ ξηρὸν λεχθήσεται. μὴ τοίνυν λεγόντων, φασὶν, ὡς θερμὴν ἅμα καὶ ὑγρὰν κρᾶσιν οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι. θερμὴν μὲν γὰρ ἅμα καὶ ψυχρὰν εἶναι τὴν αὐτὴν, ἢ ὑγρὰν ἅμα καὶ ξηρὰν οὐκ ἐγχωρεῖ· συνυπάρχειν γὰρ ἀλλήλαις οὐχ οἷόν τε καθ' ἓν καὶ ταὐτὸ σῶμα τὰς ἐναντίας ποιότητας· ἅμα δ' ὑγρόν τι καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν ἅμα καὶ ξηρὸν εἶναι δυνατὸν, ὡς ὅ τε λόγος ἀπέδειξε καὶ τὰ σμικρῷ πρόσθεν εἰρημένα παραδείγματα. τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ τῶν προτέρων λόγος. ὁ δὲ τῶν δευτέρων οὐδὲν ἄτοπον εἶναί φησιν, ὑποκειμένου τοῦ θερμοῦ δραστικωτάτου τῶν τεττάρων, ὡς μὴ μόνον εἰς τὸ ψυχρὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὑγρὸν ἐνεργεῖν, εἶναι κρᾶσιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν, ὅταν ἐς ταὐτὸ ἅμα συνέλθῃ πλῆθος ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦ ζώου. ὁ δὲ λόγος ἐκείνων οὐχ, ὡς οὐκ ἄν ποτε γένοιτο καθ' ἓν

est, etiam humidum, si, quatenus humidum est, aliquando mutetur, tum ipsum siccatum iri, tum, quod id siccet, siccum dicendum esse. Desinant igitur, inquiunt, dicere, non posse calidum simul et humidum temperamentum esse. Quippe calidum simul et frigidum esse idem temperamentum, aut humidum simul et siccum non potest, quum fieri nequeat, ut in uno et eodem corpore contrariae qualitates una consistant: humidum vero simul et calidum, praeterea frigidum simul et siccum profecto in eodem consistere possunt: sicuti tum ratio ipsa demonstravit, tum quae paulo supra proposita sunt exempla. Ac talis quidem est prioris propositarum partium oratio. Altera pars, negat absurdum esse, etiam si calidum efficacissimum e quatuor sit ita, ut non in frigidum modo, sed etiam in humidum agere possit, esse tamen temperamentum, quod calidum sit et humidum: utique quum in primo statim animantis ortu humoris simul calorisque copia in idem coëant. Ratio vero horum non declarat, quod nequeat aliquando in eodem corpore humidi plus esse,

Ed. Chart. III. [34. 35.] Ed. Baf. I. (60.)

καὶ ταὐτὸ σῶμα τὸ μὲν ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ πλέον, τὸ δὲ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ, δείκνυσιν, ἀλλ᾽ ὡς οὐκ ἂν διαμεῖναι τοιοῦτο ἄχρι παντός· ἀεὶ γὰρ ἐξικμαζόμενον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τὸ ὑγρὸν ἐν τῷ χρόνῳ ξηρὸν ἀποδείξει τὸ σῶμα· καὶ οὕτως οὐκ ἂν ἔτι θερμὸν καὶ ὑγρὸν, ἀλλὰ θερμὸν εἴη καὶ ξηρόν· αὐτὸ δ᾽ οὖν πάλιν τοῦτο, τὸ θερμὸν καὶ ξηρὸν, ἐπὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ ξηρὸν ἔσται καὶ ψυχρόν. ἐπειδὰν γὰρ ἐκβοσκήσηται τὴν ἰκμάδα πᾶσαν αὐτοῦ τὸ θερμὸν, ἄρχεται τοὐντεῦθεν ἤδη, φασὶ, καὶ αὐτὸ μαραίνεσθαι, μηκέτ᾽ εὐποροῦν τροφῆς, ὅθεν ἐξήπτετο. [35] θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν εἶναι νομίζουσι, καὶ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦ ζώου συνδραμεῖν εἰς ταὐτὸ ἢ τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ πλέον, ἢ τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ. δυνατὸν δὲ κἀν τῷ χρόνῳ προϊόντι γίνεσθαι τὴν τέως θερμὴν καὶ ὑγρὰν κρᾶσιν αὖθις θερμὴν καὶ ξηρὰν, ὥσπερ γε καὶ αὖθις πάλιν τὴν ξηρὰν καὶ θερμὴν, ἀποσβεννυμένου τοῦ θερμοῦ, ψυχρὰν καὶ ξηρὰν ἀποτελεσθῆναι. ὅτι μὲν οὖν ἐγχωρεῖ καὶ θερμὴν ἅμα καὶ ὑγρὰν εἶναί τινα, καὶ ψυχρὰν

quam ficci, et calidi, quam frigidi; fed quod fub ejusmodi ftatu durare perpetuo non poffit: quod enim femper a calido humidum exiccatur, id eo tempore ficcum corpus demonftrat: atque ita non amplius calidum et humidum, fed calidum ficcumque effe: jam hoc ipfum, quod calidum et ficcum eft redditum, procedente tempore, frigidum ficcumque fore. Quum enim omnem ejusmodi corporis humorem calor abfumpfit, ipfe quoque, inquiunt, marcefcere inde incipit, deftitutus fcilicet alimento, quod ipfum accenderat. Non igitur mirum effe putant, tum inter initia ftatim, ut gignitur animal, convenire in idem aut humidum plus ficco, aut calidum plus frigido; tum temporis proceffu, quod prius erat calidum et humidum temperamentum, poftea poffe calidum effe et ficcum: aeque ut poftea, quae ficca erat calidaque temperies, ab extincto calore frigidam ficcamque evadere. Ergo effe quidem aliquod temperamentum, quod calidum fit

[illegible]

simul et humidum, ac nullum aliud, quod frigidum sit et siccum, ex iis ostendant. Nos posse autem temperamentorum differentias plures esse quam quatuor, ex his ostendere conabimur. Quum enim quatuor statuantur qualitates, quae in se agere invicem patique possunt, calor, frigus, siccitas et humor, oppositiones existere duas; alteram, in qua calidum adversatur frigido; alteram, in qua humidum pugnat cum sicco: ob idque quatuor omnino esse conjugationes. Sex enim fieri ex quatuor inter se copulatis conjugia. Verum duo subsistere non posse. Neque enim humidum simul et siccum, nec simul calidum et frigidum posse fieri corpus: reliquas igitur esse quatuor temperamentorum conjugationes, duas humidas et duas siccas, atque has calore frigoreque divisas. Haec sunt, quae elegantissimi eorum, qui ante nos fuere, tum medicorum, tum philosophorum, de his dixere. Quae vero mihi praetermisisse videntur, nunc adjicienda reor.

Κεφ. γ'. Ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον, ὅτι τὴν εὔκρατον φύσιν, ὥσπερ οὐκ ἀρετῇ τε ἅμα καὶ δυνάμει προὔχουσαν, ἐπελάθοντό τε καὶ τελέως παρέλιπον, ὥσπερ μηδ' ὅλως οὖσαν, καίτοι μηδὲ φθέγξασθαί τι χωρὶς ἐκείνης ὑπὲρ τῶν ἄλλων δυνάμενοι. τὸ γοῦν ἐν τῇ θερμῇ κράσει πλεονεκτεῖν τὸ θερμὸν, ἢ ἐν τῇ ψυχρᾷ τὸ ψυχρὸν, οὐδ' ἐπινοῆσαι δυνατὸν ἄνευ τοῦ πρότερον ἐπιθέσθαι τὴν εὔκρατον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν εἰς ἄλλο τι βλέποντες ἐξευρίσκουσιν, ἢ τὴν εὔκρατον ἐκείνην φύσιν· τὸ μὲν θερμότερον τοῦ δέοντος σῶμα κελεύοντες ἐμψύχειν, τὸ δ' αὖ ψυχρότερον θερμαίνειν· ὡσαύτως τὸ μὲν ὑγρότερον (61) ξηραίνειν, τὸ δὲ ξηρότερον ὑγραίνειν, ἀντεισάγοντες ἀεὶ δηλονότι τῷ πλεονάζοντι τὸ λεῖπον, ὡς εὔκρατόν τινα καὶ μέσην ἐργάσασθαι κατάστασιν. ἣν οὖν ἀεὶ μεταδιώκουσιν, καὶ πρὸς ἣν ἀποβλέποντες ἐπανορθοῦνται τὰς δυσκράτους, ἐγὼ μὲν ἠξίουν ἁπασῶν πρῶτον λέγεσθαι πρὸς αὐτῶν. οἱ δ' ἄρα τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ μεμνῆσθαι ταύτης, ὥσθ',

Cap. III. Unum igitur et primum id eſt, quod temperatam naturam, quae tamen non virtute modo, ſed etiam viribus reliquis praeſtat, non adverterunt, imo, tanquam nulla ſit, prorſus omiſerunt; quanquam ne loqui quidem de reliquis aliquid ſine hac potuerunt. Quippe quod vel in calida temperie calidum praevaleat frigido, vel in frigida temperie frigidum praeſtet calido, id ne intellexiſſe quidem eſt, niſi prius ponatur eucratos, i. e. temperata: neque enim alio quam ad hanc temperatam naturam ſunt intenti, quum ſanitatis tuendae victum inveſtigant, calidius juſto corpus jubentes refrigerare, vel frigidius calefacere, vel rurſus humidius ſiccare, vel ſiccius humectare; ſcilicet quo temperatum quemdam mediocremque ſtatum efficiant, id, quod minus eſt, ei, quod exuperat, ſemper aequantes. Ergo quem aſſidue ſectantur, et quo ſemper reſpicientes intemperatos ſtatus corrigunt, hunc ego quidem primum omnium ſtatum cenſuerim ab ipſis dici. Hi vero tantum abeſt ut ejus vel meminerint,

καὶ ξηρὰν ἑτέραν τῆσδε κρᾶσιν, ἐκ τούτων ἀποδεικνύουσιν. ὅτι δὲ πλείους τῶν τεττάρων διαφορὰς κράσεων ἀδύνατον ὑπάρχειν, ἐκ τῶνδε πειρῶνται διδάσκειν. ὑποκειμένων γὰρ, φασὶ, τεττάρων ποιοτήτων, εἰς ἀλλήλας τε τὸ δρᾷν καὶ πάσχειν ἐχουσῶν, θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος, καὶ ξηρότητος καὶ ὑγρότητος, ἀντιθέσεις γίνεσθαι δύο, τὴν μὲν ἑτέραν, ἐν ᾗ τὸ θερμὸν ἀντίκειται τῷ ψυχρῷ, τὴν δ' ἑτέραν, ἐν ᾗ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ, καὶ διὰ τοῦτο τέτταρας ἀποτελεῖσθαι τὰς πάσας συζυγίας. ἓξ μὲν γὰρ γίνεσθαι τῶν τεττάρων ἀλλήλαις ἐπιπλεκομένων τὰς συζεύξεις, ἀλλὰ τὰς δύο τούτων ἀδυνάτους ὑπάρχειν. οὔτε γὰρ ὑγρὸν ἅμα καὶ ξηρὸν, οὔτε ψυχρὸν ἅμα καὶ θερμὸν δύναται γενέσθαι σῶμα. λείπεται γοῦν τέτταρας εἶναι συζυγίας κράσεων, ὑγρὰς μὲν δύο, ξηρὰς δὲ δύο, θερμότητι καὶ ψυχρότητι διῃρημένας. ἃ μὲν οὖν οἱ χαριέστατοι τῶν πρὸ ἡμῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων εἰρήκασι, ταῦτά ἐστιν. ἃ δ' ἐγὼ παραλιπεῖν αὐτοὺς νομίζω, λέγειν ἤδη καιρός.

simul et humidum; ac rursus aliud, quod frigidum sit et siccum, ex istis confirmant. Non posse autem temperamentorum differentias plures esse quam quatuor, ex his docere conantur. Quum enim quatuor statuantur qualitates, quae in se agere invicem patique possint, calor, frigus, siccitas et humor, oppositiones existere duas; alteram, in qua calidum adversatur frigido; alteram, in qua humidum pugnat cum sicco: ob idque quatuor omnino effici conjugationes; sex enim fieri ex quatuor inter se copulatis conjugia, verum duo subsistere non posse, neque enim humidum simul et siccum, nec simul calidum et frigidum potest fieri corpus: reliquas igitur esse quatuor temperamentorum conjugationes, duas humidas et duas siccas, atque has calore frigoreque divisas. Haec sunt, quae elegantissimi eorum, qui ante nos fuere, tum medicorum, tum philosophorum, de his dixere. Quae vero mihi praetermisisse videntur, nunc adjicienda reor.

Κεφ. γ΄. Ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον, ὅτι τὴν εὔκρατον φύσιν, ὥσπερ οὐκ ἀρετῇ τε ἅμα καὶ δυνάμει προὔχουσαν, ἐπελάθοντό τε καὶ τελέως παρέλιπον, ὥσπερ μηδ᾽ ὅλως οὖσαν, καίτοι μηδὲ φθέγξασθαί τι χωρὶς ἐκείνης ὑπὲρ τῶν ἄλλων δυνάμενοι. τὸ γοῦν ἐν τῇ θερμῇ κράσει πλεονεκτεῖν τὸ θερμὸν, ἢ ἐν τῇ ψυχρᾷ τὸ ψυχρὸν, οὐδ᾽ ἐπινοῆσαι δυνατὸν ἄνευ τοῦ πρότερον ἐπιθέσθαι τὴν εὔκρατον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν εἰς ἄλλο τι βλέποντες ἐξευρίσκουσιν, ἢ τὴν εὔκρατον ἐκείνην φύσιν· τὸ μὲν θερμότερον τοῦ δέοντος σῶμα κελεύοντες ἐμψύχειν, τὸ δ᾽ αὖ ψυχρότερον θερμαίνειν· ὡσαύτως τὸ μὲν ὑγρότερον (61) ξηραίνειν, τὸ δὲ ξηρότερον ὑγραίνειν, ἀντεισάγοντες ἀεὶ δηλονότι τῷ πλεονάζοντι τὸ λεῖπον, ὡς εὔκρατόν τινα καὶ μέσην ἐργάσασθαι κατάστασιν. ἣν οὖν ἀεὶ μεταδιώκουσιν, καὶ πρὸς ἣν ἀποβλέποντες ἐπανορθοῦνται τὰς δυσκράτους, ἐγὼ μὲν ἠξίουν ἁπασῶν πρῶτον λέγεσθαι πρὸς αὐτῶν. οἱ δ᾽ ἄρα τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ μεμνῆσθαι ταύτης, ὥσθ᾽,

Cap. III. Unum igitur et primum id eſt, quod temperatam naturam, quae tamen non virtute modo, ſed etiam viribus reliquis praeſtat, non adverterunt, imo, tanquam nulla ſit, prorſus omiſerunt; quanquam ne loqui quidem de reliquis aliquid ſine hac potuerunt. Quippe quod vel in calida temperie calidum praevaleat frigido, vel in frigida temperie frigidum praeſtet calido, id ne intellexiſſe quidem eſt, niſi prius ponatur eucratos, i. e. temperata: neque enim alio quam ad hanc temperatam naturam ſunt intenti, quum ſanitatis tuendae victum inveſtigant, calidius juſto corpus jubentes refrigerare, vel frigidius caleſacere, vel rurſus humidius ſiccare, vel ſiccius humectare; ſcilicet quo temperatum quemdam mediocremque ſtatum efficiant, id, quod minus eſt, ei, quod exuperat, ſemper aequantes. Ergo quem aſſidue ſectantur, et quo ſemper reſpicientes intemperatos ſtatus corrigunt, hunc ego quidem primum omnium ſtatum cenſuerim ab ipſis dici. Hi vero tantum abeſt ut ejus vel meminerint,

ὅλως παραλείπουσιν αὐτήν. ἀλλ' οὐ παραλείπεται, φασὶν ἐξ αὐτῶν ἔνιοι, ἐν γὰρ τῇ θερμῇ καὶ ὑγρᾷ περιέχεται. καὶ πῶς οὐχὶ πέντε λέγετε τὰς πάσας εἶναι κράσεις, ἀλλὰ τέτταρας, εἴπερ τῆς ἀρίστης μέμνησθε; δυοῖν γὰρ θάτερον, ἢ τῶν δυσκράτων ἀνάγκη παραλελεῖφθαι μίαν, ἢ τὴν εὔκρατον. ἐγὼ μὲν δὴ σαφῶς οἶδα τὴν εὔκρατον αὐτοὺς παραλιπόντας, ἐξ ὧν ἀξιοῦσιν. ἐπειδὰν γὰρ θερμὴν καὶ ξηρὰν, καὶ ψυχρὰν καὶ ὑγρὰν, ἤ τινα ἄλλην λέγωσι κρᾶσιν, οὐ τῶν ἄκρων ἀκούειν ἡμᾶς χρῆναι ποιοτήτων, ἀλλὰ κατὰ τὴν πλεονεκτοῦσαν ἀεὶ γίνεσθαι προσηγορίαν. εἰ δ' οὐ βούλονται τὴν εὔκρατον παραλελεῖφθαι, τῶν ἄλλων [36] τινὰ δειχθήσονται παραλιπόντες. ἔστω γὰρ εὔκρατον εἶναι τὴν ὑγρὰν καὶ θερμὴν, ὥσπερ αὐτοὶ βούλονται. παραλελοίπασιν ἄρα σαφῶς τὴν ἀντικειμένην τῇ ψυχρᾷ καὶ ξηρᾷ δυσκρασίᾳ, ἐν ᾗ τὸ ὑγρὸν πλεονεκτεῖ καὶ τὸ θερμόν. ἀλλ' αὐτή, φασίν, ἐστὶν ἥδε. καὶ πῶς ἐνδέχεται καὶ πλεονεκτεῖν ἅμα τὸ θερμὸν καὶ μὴ

ut etiam totum praetereant. At non praeterimus, inquiunt ex his aliqui; in calido enim et humido comprehenditur. Et quomodo non quinque eſſe in totum temperamenta dixiſtis, ſed quatuor, ſi modo optimum non omiſiſtis? quippe duorum alterum, aut ex intemperatis ſtatibus neceſſe eſt unum eſſe omiſſum, aut ipſum temperatum. Atque ego quidem ex iis, quae ſtatuunt, temperatum ipſis praetermiſſum certo [1] ſcio; ubi enim calidum et ſiccum, vel frigidum et humidum, vel aliud quodvis tamperamentum nominant, non utique ſummas a nobis intelligi qualitates poſtulant; imo ex iis, quae ſuperant, fieri appellationes volunt. Quod ſi temperatum ſtatum omiſſum eſſe nolunt, certe reliquorum aliquem omiſiſſe convincentur. Eſto enim, ſicut ipſi volunt, temperatus ſtatus is, qui calidus eſt et humidus; omiſſus igitur illis plane eſt is, qui frigidae intemperiei adverſetur et ſiccae, nempe in qua humidum praepollet et calidum. At idem, inquiunt, is eſt. At qui fieri poteſt, ut ſimul exuperet calidum

πλεονεκτεῖν, καὶ κρατεῖσθαι καὶ μὴ κρατεῖσθαι τὸ ψυχρόν; εἰ μὲν γὰρ εὔκρατός ἐστιν, οὐδὲν οὐδενὸς ἀμέτρως ἐπικρατεῖ, εἰ δὲ δύσκρατος, ἀνάγκη πλεονεκτεῖν τι τῶν ἐκ τῆς ἀντιθέσεως. ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, φασὶν, ἴδιόν ἐστι τῆς εὐκράτου, τὸ κρατεῖν ἐν αὐτῇ τὸ μὲν θερμὸν τοῦ ψυχροῦ, τὸ δ' ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ· κρατήσαντος γὰρ τοῦ ψυχροῦ, μετρίως μὲν, οὐκ ἀγαθὴν εἶναι τὴν κρᾶσιν, ἔτι δὲ μᾶλλον, νόσον ἤδη γίνεσθαι, καθάπερ, εἰ καὶ σφοδρῶς κρατήσειε, θάνατον· οὕτω δὲ κἀπὶ τοῦ ξηροῦ συμπίπτειν ἐν ἀρχῇ μὲν δυσκρασίαν, ἐπὶ πλέον δὲ νόσον, ἐπὶ πλεῖστον δὲ κρατήσαντος, θάνατον· ὥσπερ οὐχὶ κἀπὶ τῆς ὑγρᾶς καὶ θερμῆς ταῦτα συμπίπτοντα. τίς γὰρ ἂν οὐχ ὁμολογήσειεν, ὡς, ἐπειδὰν μὲν ἐπ' ὀλίγον ἢ τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ τύχοι πλεονεκτῆσαν, ἢ τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ, δυσκρασίαν οὕτως γιγνομένην· ἐπειδὰν δ' ἐπὶ πλέον, νόσον· ἐπειδὰν δ' ἐπὶ πλεῖστον, θάνατον. ὁ γὰρ αὐτὸς ἐπ' ἀμφοῖν λόγος. ἢ μηδὲ τὰς ἀμέτρως ὑγρὰς καὶ θερμὰς καταστάσεις αἰτιώμεθα, μηδ' ὅσα μεθ' ὑγρότητος ἀμέτρου νοσήματα συνίσταται θερμὰ,

et non exuperet, et fuperetur frigidum et non fuperetur? Si enim temperatus ftatus eft, neutrum alterum immodice exuperat; fin intemperatus, neceffe eft exuperet altera oppofitionum pars. At hoc ipfum, inquiunt, temperati ftatus proprium eft, ut in eo calidum praeftet frigido, et humidum ficco; quippe fi frigidum modice quidem vincat, non effe commodum temperamentum; fin amplius exuperet, jam utique morbum exiftere, aeque ut, fi vehementer exuperet, mortem. Ad eundem modum in ficco contingere: in principio quidem exiftere intemperiem; fi amplius augeatur, morbum; fi plurimum exuperet, mortem: ceu vero in calido et humido non idem contingat; quis enim non dicat, ubi vel calidum frigido, vel humidum ficco paulo quidem plus valet, intemperiem ita fieri; ubi amplius exuperat, morbum; ubi plurimum, mortem? fiquidem eadem eft utrobique ratio. Alioqui nec qui calidi humidique immodice ftatus funt, eos vitio demus; nec, qui calidi morbi cum humore immodice

μηδὲ ταῦτ᾽ ὁμολογῶμεν εἶναι νοσήματα. πρὸς δὴ τοὺς τοιούτους λόγους ἀπομαχόμενοί τινες τῶν ἀπ᾽ Ἀθηναίου τοῦ Ἀτταλέως ὁμόσε χωροῦσιν, οὔτε κατάστασιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν μέμφεσθαι λέγοντες, οὔθ᾽ εὑρεθῆναί τι νόσημα φάσκοντες ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ἀλλὰ πάντως ἢ θερμὸν καὶ ξηρὸν ὑπάρχειν, ὡς τὸν πυρετὸν, ἢ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, ὡς τὸν ὕδερον, ἢ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ὡς τὴν μελαγχολίαν. ἐπιμέμνηνται δ᾽ ἐνταῦθα καὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους, ὑγρὸν μὲν καὶ ψυχρὸν εἶναι τὸν χειμῶνα φάσκοντες, ξηρὸν δὲ καὶ θερμὸν τὸ θέρος, καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν τὸ φθινόπωρον, εὔκρατον δ᾽ ἅμα καὶ θερμὴν καὶ ὑγρὰν ὥραν καλοῦσι τὸ ἔαρ· οὕτω δὲ καὶ τῶν ἡλικιῶν τὴν παιδικὴν εὔκρατόν τε καὶ θερμὴν καὶ ὑγρὰν εἶναί φασι. δηλοῦσθαι δὲ τὴν εὐκρασίαν αὐτῆς νομίζουσι κἀκ τῶν ἐνεργειῶν τῆς φύσεως, ἐῤῥωμένων τηνικαῦτα μάλιστα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸν θάνατόν φασιν εἰς ξηρότητα καὶ ψύξιν ἄγειν τὰ τῶν ζώων σώματα. καλεῖσθαι γοῦν ἀλίβαντας τοὺς νεκροὺς, ὡς ἂν μηκέτι λιβάδα καὶ ὑγρότητα κεκτημένους οὐδεμίαν, ἐξατμισθέντας ἅμα διὰ

consistunt, eos morbos fateamur. Has quidem et ejusmodi objectiones diluentes quidam Attalensis Athenaei sectatores, negant aut calidum humidumque statum vitio dari, aut morbum ullum inveniri, qui calidus sit et humidus, sed omnino qui vel calidus sit et siccus, ut febris; vel frigidus et humidus, ut aqua intercus; vel frigidus et siccus, ut melancholia. Faciunt hic et de anni temporibus mentionem, quorum hyemem frigidam esse atque humidam dicunt, aestatem calidam et siccam, autumnum frigidum et siccum, ver autem tum temperatum, tum vero calidum humidumque appellant. Ad eundem modum et ex aetatibus puerilem quidem temperatam esse, tum vero calidam humidamque. Porro indicari autumant eorum temperiem ex naturalibus actionibus, quae illa aetate maxime sint firmae. Sed et mortem ajunt animantium corpora ad frigidum siccumque perducere; quippe mortuos *ἀλίβαντας* vocari, quasi nihil humecti in se habentes, utpote tum caloris

τὴν ἀποχώρησιν τοῦ θερμοῦ, καὶ παγέντας ὑπὸ τῆς ψύξεως. ἀλλ' εἴπερ ὁ θάνατος, φασὶ, τοιοῦτος, ἀναγκαῖον ἤδη τὴν ζωὴν, ὡς ἂν ἐναντίαν ὑπάρχουσαν αὐτῷ, θερμήν τε εἶναι καὶ ὑγράν· καὶ μὴν εἴπερ ἡ ζωὴ, φασὶ, θερμόν τι χρῆμα καὶ ὑγρόν ἐστιν, ἀνάγκη πᾶσα, καὶ τὴν ὁμοιοτάτην αὐτῇ κρᾶσιν ἀρίστην ὑπάρχειν, εἰ δὲ τοῦτο παντί που δῆλον, ὡς εὐκρατοτάτην, ὥστ' εἰς ταὐτὸ συμβαίνειν ὑγρὰν καὶ θερμὴν φύσιν εὐκράτῳ, καὶ μηδὲν ἄλλο εἶναι τὴν εὐκρασίαν, ἢ τῆς ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος ἐπικρατούσης. οἱ μὲν δὴ τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀθήναιον λόγοι τοιοίδε. δοκεῖ δέ πως ἡ αὐτὴ δόξα καὶ Ἀριστοτέλους εἶναι τοῦ φιλοσόφου, καὶ Θεοφράστου γε μετ' αὐτὸν, καὶ τῶν Στωϊκῶν, ὥστε καὶ τῷ πλήθει τῶν μαρτύρων ἡμᾶς δυσωποῦσιν. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν Ἀριστοτέλους, ὅπως ἐγίνωσκεν ὑπὲρ θερμῆς καὶ ὑγρᾶς κράσεως, ἴσως ἂν, εἰ δεηθείη, ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ δείξαιμι· δοκοῦσι γάρ μοι παρακούειν αὐτοῦ.

Κεφ. δ'. [37] Τὸ δέ γε νῦν εἶναι, πειράσομαι πρῶτον

abitione eo exhauftos, tum frigore rigentes. Quod fi, inquiunt, mors talis eft naturae, certe vita, quum fit illi contraria, calida eft et humida; at vero fi vita calidum quiddam atque humidum eft, omnino quod illi fimillimum temperamentum eft, id optimum neceffario eft; quod fi eft, neminem latet, idem quoque temperatiffimum effe: fic in idem recidere calidum humidumque ftatum cum temperato, nec aliud effe probam temperiem, quam caliditatem fimul et humiditatem dominari. Atque Athenaei quidem fequacium hae funt rationes; videturque et Ariftotelis philofophi, et poft eum Theophrafti et Stoicorum eadem effe quodammodo fententia. Ita teftium quoque numero nos territant. Ego vero, quemadmodum Ariftoteles de calida humidaque temperie fenferit, in progreffu, fi res poftulet, fortaffe explicabo; videntur enim eum non recte accipere.

Cap. IV. Nunc id primum agam, ut eos, qui fic

ἐνδείξασθαι τοῖς λέγουσι ταῦτα, πῇ ποτε σοφίζονται σφᾶς αὐτοὺς, εἶτ' ἐφεξῆς ἐπιδεῖξαι τὸν ἅπαντα λόγον, εἰς ἓν ἀθροίσας κεφάλαιον. ὅτι μὲν δὴ τὸ ἔαρ οἴονται θερμὸν εἶναι καὶ ὑγρὸν ἅμα καὶ εὔκρατον, ἐντεῦθεν σοφίζονται προφανῶς. οὔτε γὰρ ὑγρὸν ὡς χειμὼν, οὔτε θερμὸν ὡς τὸ θέρος, ὥστ' οὐδέτερον ἀμέτρως. ἀμετρίας δ' ἦν ἕκαστον τῶν τοιούτων ὀνομάτων, καὶ κατ' αὐτοὺς ἐκείνους, δηλωτικόν. διχῶς δ' ἐσφάλησαν, πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ βούλεσθαι πάντως ἐν ταῖς ὥραις εὑρεῖν τὴν τετάρτην συζυγίαν τῶν κράσεων, ἔπειτα δ' ἐκ τοῦ καὶ θερμότερον ἢ κατὰ τὸν χειμῶνα, καὶ ὑγρότερον ἢ κατὰ τὸ θέρος ὑπάρχειν αὐτό. ἀλλ' οὔτ' ἀναγκαῖον ἐν ταῖς ὥραις ὑποτίθεσθαι τὴν τετάρτην συζυγίαν τῶν κράσεων, εἰ μὴ καὶ φαίνοιτο, καὶ τὸ παραβάλλειν αὐτὸ ταῖς ἑκατέρωθεν ὥραις οὐδὲν μᾶλλον ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἀποδείξει καὶ ξηρόν. εἰ μὲν γὰρ ἀμετρίας ἐστὶν ὀνόματα τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ θερμὸν, οὐκ ἀληθεύεται κατ' αὐτούς· σύμμετρον γὰρ ἐν ἅπασι τὸ ἔαρ.

ſentiunt, in quo ſe ipſos fallant, doceam: mox rem totam in unum coactam caput demonſtrem. Cum enim calidum et humidum, atque etiam eucraton exiſtimant ver eſſe, hinc ſe manifeſte decipiunt: nam neque humidum eſt, ſicut hyems, neque calidum, ſicut aeſtas; quare neutrum immodice; cum tamen ipſis auctoribus exceſſum quendam indicet quodvis talium nominum. Bifariam autem ſunt decepti: primum quidem, quod in quatuor anni temporibus quartam temperamentorum conjugationem inventam omnino volunt: deinde, quod id ea ratione concludunt, quod ſit ver hyeme quidem calidius, aeſtate vero humidius. Verum nec quartam in temporibus anni ſtatuere temperamenti conjugationem eſt neceſſe, niſi etiam talis appareat: et contuliſſe id cum temporibus utrinque poſitis, non magis id humidum et calidum, quam frigidum probat et ſiccum. Si enim calidum humidumque exceſſus cujusdam nomina ſunt, non poteſt, nec ipſis quidem auctoribus, verum eſſe; ver enim in omnibus mediocre: ſi autem eo,

εἰ δ', ὅτι θέρους μέν ἐστιν ὑγρότερον, χειμῶνος δὲ θερμότερον, ὑγρόν ἐστι καὶ θερμὸν, οὐδὲν ἧττον αὐτὸ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν νομίζεσθαι προσήκει, διότι θέρους μέν ἐστι ψυχρότερον, χειμῶνος δὲ ξηρότερον. ἢ τίς ἀποκλήρωσις, ἓν μὲν τῶν ἐκ τῆς ἀντιθέσεως ἀπὸ τοῦ χειμῶνος, ἓν δὲ ἀπὸ τοῦ θέρους λαμβάνειν; ἐν ἑκατέραις γὰρ ἀμφοτέρων διαφέρον, οὐκ ἐξ ἡμίσεως ὀφείλει τὴν παραβολὴν, ἀλλ' ὁλόκληρον ἴσχειν. καὶ μὴν εἴπερ οὕτως γίνοιτο, τἀναντία φήσομεν ὑπάρχειν αὐτῷ. θερμὸν μὲν γὰρ ἔσται καὶ ξηρὸν, εἰ τῷ χειμῶνι, ψυχρὸν δ' αὖ καὶ ὑγρὸν, εἰ τῷ θέρει παραβάλλοιτο. κατ' οὐδετέραν οὖν τῶν παραβολῶν ὁλοκλήρως γινομένην ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἔσται. εἰ δ' ἔξεστιν ἐκείνοις ἐξ ἑκατέρας αὐτῶν ἥμισυ λαβοῦσιν ὑγρὸν ἀποφαίνειν αὐτὸ καὶ θερμὸν, ἐξέσται δήπου καὶ ἡμῖν ἐπὶ θάτερον ἥμισυ μετελθοῦσιν ξηρὸν καὶ ψυχρὸν ἀποφῆναι, ξηρὸν μὲν ὡς πρὸς τὸν χειμῶνα, ψυχρὸν δὲ ὡς πρὸς τὸ θέρος. ἅπαντα οὖν οὕτως ἔσται τὸ ἔαρ, ὑγρὸν, ξηρὸν, θερμὸν, ψυχρόν. ἀλλ' οὐδὲ

quod aeftate humidius eft, hyeme vero calidius, idcirco humidum eft et calidum, quid caufae eft, quo minus frigidum id ficcumque putes propterea, quod aeftate frigidius et hyeme ficcius? vel qnam fibi facit fortitionem, ut unam partem oppofitionis ab hyeme, alteram ab aeftate accipiat? quippe cum ab utroque in utraque oppofitionum parte diffideat, non ex dimidio collationem, fed ex toto habere debebat. Atqui fi ita fiat, contraria illi ineffe dicemus: nam calidum erit et ficcum, fi conferatur cum hyeme; frigidum et humidum, fi cum aeftate. Ex neutra igitur collatione, fi modo integra eft, calidum et humidum erit. Sed fi illis licet, ex utraque oppofitione fumpto dimidio, calidum id humidumque afferere, nobis quoque ad alterum dimidium transire atque id frigidum et ficcum dicere quidni licebit? fcilicet ficcum, ut ad hyemem; frigidum, ut ad aeftatem. Omnia igitur hac ratione ver erit, humidum, ficcum, calidum, frigidum. Atqui

κατ᾽ αὐτοὺς ἐκείνους οἷόν τέ ἐστιν ἐν ἑνὶ καὶ ταὐτῷ πράγματι τὰς τέτταρας ἐπικρατῆσαι ποιότητας· οὔκουν οὔτε θέρει παραβαλεῖν· οὔτε χειμῶνι τὸ ἔαρ, ἀλλ᾽ αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ σκοπεῖσθαι δίκαιον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν χειμῶνα διὰ τοῦτο λέγομεν ὑγρὸν εἶναι καὶ ψυχρὸν, ὅτι τῶν ἄλλων ὡρῶν ἐστιν ὑγρότατος καὶ ψυχρότατος. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ἄλλως αὐτῷ συμβέβηκεν· ὅτι δὲ πλεονεκτεῖ κατ᾽ αὐτὸν ἡ μὲν ὑγρότης τῆς ξηρότητος, ἡ δὲ ψυχρότης τῆς θερμότητος, διὰ τοῦτο ψυχρὸς εἶναι καὶ ὑγρὸς λέγεται. κατὰ ταὐτὸ δὲ καὶ τὸ θέρος, ὅτι κἀν τούτῳ τὸ μὲν ὑγρὸν ἀπολείπεται τοῦ ξηροῦ, τὸ δὲ ψυχρὸν τοῦ (62) θερμοῦ, διὰ τοῦτο θερμὸν εἶναι λέγεται καὶ ξηρόν. καὶ γὰρ δίκαιον, ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως ἑκάστην τῶν ὡρῶν ἐξεταζομένην, οὐ πρὸς ἄλλην τινὰ παραβαλλομένην, ἢ θερμὴν, ἢ ψυχρὰν, ἢ ξηρὰν, ἢ ὑγρὰν ὀνομάζεσθαι. καὶ δὴ καὶ σκοπουμένῳ σοι κατὰ τάδε φανεῖται τὸ ἔαρ ἀκριβῶς μέσον ἁπασῶν τῶν ὑπερβολῶν. οὔτε γὰρ ὡς ἐν χειμῶνι πλεονεκτεῖ τὸ ψυχρὸν

in illorum ipforum fententia non poffunt quatuor qualitates in una eademque re praepollere. Ergo neque aeftati, neque hyemi ver comparare eft aequum, fed potius ipfum per fe aeftimare. Neque enim hyemem ipfam ea de caufa humidam effe et frigidam dicimus, quod reliquis temporibus humidior frigidiorque fit: immo id illi alia quoque ratione accidit: fed quod humiditas in ea fuperet ficcitatem, et frigiditas calorem, propterea frigida dicitur atque humida. Ad eundem modum et aeftas, quia in ea humidum vincitur a ficco et frigidum a calido, ipfa quoque calida dicitur et ficca: fiquidem aequum cenfeo quatuor anni temporum quodlibet ex fuapte aeftimatum natura, non autem ex alterius comparatione, calidum, frigidum, humidum ficcumve nominari debere. Quin etiam, fi ad hanc formulam aeftimes, apparebit tibi, ver effe omnis excesfus plane in medio: cum neque, ficut in hyeme,

ἐν αὐτῷ τοῦ θερμοῦ, οὔθ' ὡς ἐν θέρει πλεονεκτεῖται. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ ξηρότητός τε καὶ ὑγρότητος ἰσομοιρία τίς ἐστιν ἐν αὐτῷ, μήθ' ὡς ἐν θέρει κρατοῦντος τοῦ ξηροῦ, μήθ' ὡς ἐν χειμῶνι τοῦ ὑγροῦ. διὰ τοῦτο ὀρθῶς εἴρηται πρὸς Ἱπποκράτους, [38] ἦρ δὲ ὑγιεινότατον καὶ ἥκιστα θανατῶδες. ἀλλὰ καὶ τὸ φθινόπωρον ἧττον μὲν ἢ τὸ θέρος θερμὸν, ἧττον δὲ ἢ ὁ χειμὼν ψυχρόν. ὥστε ταύτῃ μὲν οὔτε θερμὸν ἁπλῶς, οὔτε ψυχρὸν, ἀμφότερα γάρ ἐστι, καὶ οὐδέτερον ἄκρως. ἕτερον δέ τι πρόσεστιν αὐτῷ κακὸν, ὅπερ ἐπεσημήνατο καὶ Ἱπποκράτης ἐν ἀφορισμοῖς λέγων· ὁκόταν τῆς αὐτῆς ἡμέρης, ὁτὲ μὲν θάλπος, ὁτὲ δὲ ψῦχος γίγνηται, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεσθαι χρή. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μάλιστα νοσῶδες ἐργαζόμενον τὸ φθινόπωρον, ἡ ἀνωμαλία τῆς κράσεως. οὐκ ὀρθῶς οὖν εἴρηται ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, οὐ γάρ ἐστι ψυχρὸν αὐτὸ καθ' αὑτὸ θεωρούμενον, ὥσπερ ὁ χειμὼν, ἀλλὰ τῷ θέρει παραβαλ-

plus valet in eo frigidum, quam calidum; neque, ficut in aeftate, minus. Ad eundem modum ficcitatis humiditatisque aequabilitatem in eo fpectes, neque fcilicet in eo, ficut in aeftate, praevalente ficco, neque, ficut in hyeme, exuperante humido. Proinde recte ab Hippocrate eft dictum, ver effe faluberrimum, ac minime morbis, qui mortem afferant, obnoxium. Eft et autumnus utique quam aeftas minus calidus; fic utique quam hyems minus frigidus: quare hac ratione nec calidus abfoluto fermone eft, nec frigidus, quippe cum ambo fit, ac neutrum ad fummum: caeterum alterum in eo eft incommodum, quod etiam Hippocrates illa fententia fignificavit, qua in Aphorismis dixit: Cum eodem die modo nos calor urget, modo frigus afficit, autumnales expectandi morbi funt. atque ea res eft, quae maxime autumnum morbiferum facit, inaequalis ipfa temperies. Itaque non recte frigidus ficcusque dicitur: non enim frigidus eft, fi ipfe per fe fpectetur, ut hyems eft: fed ubi cum aeftate confertur, utique

Ed. Chart. III. [58.] Ed. Bas. I. (62.)

λόμενον, ἐκείνου ψυχρότερον. οὐ μὴν οὐδ' ὁμαλῶς εὔκρατον, ὡς τὸ ἔαρ, ἀλλ' ὅτι μάλιστα τούτῳ διενήνοχεν ἐκείνης τῆς ὥρας, ὅτι τὴν εὐκρασίαν τε καὶ τὴν ὁμαλότητα διὰ παντὸς ἴσην οὐ κέκτηται. πολὺ γὰρ θερμότερόν ἐστι κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ἢ κατὰ τὴν ἕω τε καὶ τὴν ἑσπέραν. ὑγρότητι δὲ καὶ ξηρότητι μέσον μὲν οὐκ ἔστιν ἀκριβῶς, ὡς τὸ ἔαρ, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ξηρότερον ῥέπει. λείπεται δὲ κἀν τούτῳ τοῦ θέρους, οὐ μὴν τοσοῦτόν γε, ὅσον θερμότητι. δῆλον οὖν, ὡς οὐδὲ τὸ φθινόπωρον ἁπλῶς οὕτως ῥητέον, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσι, ψυχρόν τε εἶναι καὶ ξηρόν. ἄκρως μὲν γὰρ οὐδέτερόν ἐστιν, ἐπικρατεῖ δ' ἐν αὐτῷ τὸ ξηρὸν τοῦ ὑγροῦ. καὶ δικαίως ἂν λεχθείη ταύτῃ μὲν ξηρὸν, ἐν δὲ τῇ κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα διαφορᾷ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν καὶ ἀνώμαλον. ὥστ' εἴπερ τὰς τέσσαρας συζυγίας τῶν κράσεων εἰς τὰς τέσσαρας ὥρας διανεῖμαι σπεύδουσιν, ἴστωσαν οὐ μόνον ἦρι κακῶς προσάψαντες ὑγρότητα καὶ θερμότητα κράσεως, ἀλλὰ καὶ φθινοπώρῳ ψυχρότητα καὶ ξηρότητα.

illa frigidior: sed nec aequabiliter temperatus, sicut ver, imo in hoc maxime ab illo tempore dissidet, quod mediam temperiem et aequalitatem perpetuo parem non servat, quippe meridie multo est calidior, quam mane, aut vesperi: nec in humido et sicco medium omnino statum obtinet, quemadmodum et ver, sed ad siccius devergit: ab aestate vero etiam in hoc vincitur, non tamen tanto intervallo, quanto in calore. Ergo patere arbitror, nec autumnum absoluto sermone et citra exceptionem frigidum et siccum (sicut illis placet) dicendum esse, cum neutrum ad summum sit, sed vincat in eo siccitas humiditatem: qua ratione merito siccus appelletur: in calore vero et frigore mixtum quiddam ex ambobus et inaequale statuatur. Proinde si quatuor temperamentorum conjugationes in quatuor anni tempora distribui volunt, sciant, se non solum veri calidum humidumque statum male assignasse, sed etiam autumno frigidum et siccum: quanquam, si hoc quo-

καίτοι γε, εἰ καὶ τοῦτο συνεχωρεῖτο ξηρὸν εἶναι καὶ ψυχρὸν, οὐκ ἦν ἀναγκαῖον εὐθέως, ὑγρὸν εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ἔαρ. οὐ γὰρ, εἰ τέτταρες αἱ πᾶσαι συζυγίαι τῶν ἀμέτρων κράσεων εἰσὶν, ἤδη πάσας ἀναγκαῖον εἰς τὰς τέσσαρας ὥρας νενεμῆσθαι. ἀλλ᾿ εἴπερ ἄρα τάξις τίς ἐστιν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ κατὰ τὸ βέλτιον, οὐ κατὰ τὸ χεῖρον ἅπαντα κεκόσμηται, πιθανώτερον ἦν, εὐκράτους μὲν τὰς πλείους ὥρας γεγενῆσθαι, μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν, εἴπερ ἄρα, τὴν δύσκρατον. οἱ δέ γε τοὐναντίον ἀποδεῖξαι σπεύδουσιν, ὡς οὐδεμία τῶν ὡρῶν ἐστιν εὔκρατος, ἀλλ᾿ ἐξ ἀνάγκης ἐν αὐταῖς ἐπικρατεῖ νῦν μὲν τὸ θερμὸν, αὖθις δὲ τὸ ψυχρὸν, καὶ νῦν μὲν, εἰ τύχῃ, τὸ ξηρὸν, αὖθις δὲ τὸ ὑγρόν. ἐγὼ δὲ τοσοῦτον ἀποδέω τοῦ ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἀποφαίνειν τὸ ἔαρ, ἢ, ὅ τί περ ἂν εὔκρατον ᾖ, θερμὸν καὶ ὑγρὸν εἶναι συγχωρεῖν, ὥστε πᾶν τοὐναντίον ἀποφαίνομαι, χειρίστην εἶναι κατάστασιν κράσεως τοῦ περιέχοντος ἀέρος τὴν θερμὴν καὶ ὑγρὰν, ἣν ἐν μὲν ταῖς ὥραις οὐκ ἂν εὕροις ὅλως, ἐν δὲ ταῖς νοσώδεσί τε καὶ

que concedamus frigidum et ficcum effe, non erit ftatim neceffe ver humidum calidumque effe. Non enim, fi quatuor temperierum immoderatarum conjugationes in totum funt, jam omnes eas in quatuor anni tempora difpenfari neceffe eft: fed fi quis hoc in mundo eft ordo, ac prout melius eft, non prout pejus, omnia funt difpofita, probabilius fit, plura quidem ex anni temporibus temperata effe facta: unum vero, fi modo aliquid, intemperatum. Hi vero contra oftendere conantur, nullum eorum effe temperatum, fed neceffario in ipfis exuperare alias calidum, alias frigidum; et nunc, fi ita fors tulit, ficcum, nunc humidum. Ego vero tantum abeft, ut aut ver humidum et calidum pronunciem, aut, fi quid temperatum eft, calidum atque humidum effe concedam, ut, quod plane contrarium eft, id affirmem, omnium aëris nos ambientis temperamentorum peffimum id effe, quod humidum eft et calidum: quod fane temperamentum in quatuor anni temporibus invenire prorfus nequeas: in morbido et peftilenti

[illegible]

aëris fuit interim mollis, veluti quodam loco Hippocrates commemorat his verbis: Pluebat per aestum imber largus assidue. Id namque est humidi et calidi status proprium, ut in aestate pluat: quod si vel tantum assidue fit, quemadmodum in naturaliter se habente aestate, vel pluat, sed in frigore, veluti hyeme fieri: fieri nequit, ut is status calidus sit et humidus. An igitur hoc morbus erat aestas illa, in qua pluisse dicit in caloribus assidue largum imbrem? Atqui carbunculos in ea fuisse narrat, putrescentibus scilicet in corpore excrementis, ac saniem quandam, quae calida humidaque immodice fuerat, gignentibus. Intelliges id ex ipsa dictione, si totam tibi ascripsero. Ea sic habet: Erant in Cranone carbunculi aestivi. Pluebat per aestum largo imbre, idque assidue: accidebat autem hoc magis Austro. Ac suberat quidem sub cute sanies, quae conclusa incalescebat ac puritum excitabat: mox pustulae veluti ambustis oboriebantur, uri-

ἐπανίσταντο, καὶ ὑπὸ τὸ δέρμα καίεσθαι ἐδόκεον. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν, ὡς ἂν μιᾶς ὥρας μετακοσμηθείσης, ἧττον τὸ κακόν· εἰ δὲ δύο ἢ τρεῖς ὑπαλλαχθεῖεν, ἢ καὶ σύμπαν τὸ ἔτος ὑγρὸν καὶ θερμὸν γένοιτο, μέγιστον ἀνάγκη συμπεσεῖν οὕτω λοιμὸν, οἷον ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν διηγεῖται. παραγράψω δὲ πρῶτον μὲν ἃ περὶ τῆς τῶν ὡρῶν ἀκοσμίας εἶπεν, ἐφεξῆς δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπιγινομένης φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων. ἐν ἅπασι δ' αὐτοῖς προσέχειν σε τὸν νοῦν ἀκριβῶς ἀξιῶ καὶ σκοπεῖσθαι, πρῶτον μὲν, ὁποῖόν τι πρᾶγμα θερμὴ καὶ ὑγρὰ κρᾶσίς ἐστιν, ὡς οὐδὲν ἦρι παρόμοιον, εὐκράτῳ χρήματι· δεύτερον δὲ, ὡς ἀναγκαῖον ἐν αὐτῇ σήπεσθαι πάντα. ἄρχεται μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης τῆς διηγήσεως ὧδε. ἔτος νότιον, ἔπομβρον, ἄπνοια διὰ τέλεος. εἶτα τούτοις ἐπιφέρει τὰ κατὰ μέρος ἁπάσης τῆς καταστάσεως, ὄμβρους πολλοὺς ἐν θερμῇ καὶ νοτίᾳ καταστάσει γενέσθαι γράφων, εἶτ' αὖθις τὸν σύμπαντα λόγον εἰς ἓν ἐπὶ τέλει κεφάλαιον ἀγαγὼν οὕτως. γενομένου δὲ τοῦ ἔτεος ὅλου,

que fub cute videbantur. Verum hic minus, utpote uno tantum e quatuor temporibus mutato, malum fuit. Quod fi duo triave fint mutata, aut etiam totus annus calidus humidusque fuerit, neceffe eft magna peftilentia fuccedat, cujusmodi in tertio Epidemiῶn, i. e. graffantium publice morborum, narrat. Apponam autem primum quae de temporum intempeftivo ftatu fcripfit: deinde de hominum, quae fubfequuta eft, corruptela. Advertas autem animum in omnibus diligenter velim, aeftimesque primum, cujusmodi res fit calida humidaque temperies, quamque veri (quod temperata res eft) diffimilis: deinde quam neceffario in ea omnia putrefcant. Incipit igitur Hippocrates narrationem in hunc modum: Annus auftrinus, pluvius, a ventis in totum filens. Deinde totius ftatus particularem rationem his fubjicit, crebros imbres in calido et auftrino ftatu fuiffe fcribens: mox univerfum fermonem in unam fummam fic conferens in fine, inquit: Cum fuiffet totus annus auftrinus,

λοιμώδεσι καταστάσεσιν ἐνίοτε συμπίπτει, καθάπερ που καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσε, λέγων· ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λάβρῳ δι᾽ ὅλου. τοῦτο γάρ ἐστιν ἴδιον ὑγρᾶς καὶ θερμῆς καταστάσεως, ὕειν συνεχῶς ἐν καύμασιν. εἰ δ᾽ ἤτοι μόνον εἴη καῦμα, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν ἔχοντος θέρους, ἢ ὕοι μὲν, ἀλλ᾽ ἐν κρύει, καθάπερ ἐν χειμῶνι, θερμὴν καὶ ὑγρὰν οὐχ οἷόν τε τὴν τοιαύτην εἶναι κατάστασιν. ἆρ᾽ οὖν ἄνοσον ἐκεῖνο τὸ θέρος, ἐν ᾧ, φησὶν, ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λάβρῳ δι᾽ ὅλου; καὶ μὴν ἄνθρακας ἐν αὐτῷ γενέσθαι διηγεῖται, σαπέντων δηλονότι τῶν ἐν τῷ σώματι περιττωμάτων, καί τινας ἰχῶρας θερμοὺς καὶ ὑγροὺς ἀμέτρως γεννησάντων. [39] εἴσῃ δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς ῥήσεως, εἰ πᾶσαν αὐτήν σοι παραγράψαιμι, τόνδε τὸν τρόπον ἔχουσαν. ἄνθρακες ἐν Κρανῶνι θερινοί. ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λάβρῳ δι᾽ ὅλου. ἐγίνοντο δὲ μᾶλλον Νότῳ· καὶ ὑπεγίνοντο μὲν ὑπὸ τὸ δέρμα ἰχῶρες· ἐγκαταλαμβανόμενοι δὲ ἐθερμαίνοντο, καὶ κνησμὸν ἐνεποίεον· εἶτα φλύκταιναι ὥσπερ πυρίκαυστοι

aëris ſtatu interdum incidit, veluti quodam loco Hippocrates commemorat his verbis: Pluebat per aeſtum imber largus aſſidue. Id namque eſt humidi et calidi ſtatus proprium, ut in aeſtu aſſidue pluat: quod ſi vel tantum aeſtus ſit, quemadmodum in naturaliter ſe habente aeſtate, vel pluat, ſed in frigore, veluti hyeme ſolet: fieri nequit, ut is ſtatus calidus ſit et humidus. An igitur ſine morbis erat aeſtas illa, in qua pluiſſe dicit in caloribus aſſidue largum imbrem? Atqui carbunculos in ea fuiſſe narrat, putreſcentibus ſcilicet in corpore excrementis, ac ſaniem quandam, quae calida humidaque immodice fuerat, gignentibus. Intelliges id ex ipſa dictione, ſi totam tibi aſcripſero. Ea ſic habet: Erant in Cranone carbunculi aeſtivi. Pluebat per aeſtum largo imbre, idque aſſidue: accidebat autem hoc magis Auſtro. Ac ſuberat quidem ſub cute ſanies, quae concluſa incaleſcebat ac puritum excitabat: mox puſtulae veluti ambuſtis oboriebantur, uri-

ἐπανίσταντο, καὶ ὑπὸ τὸ δέρμα καίεσθαι ἐδόκεον. ἀλλ᾽ ἐνταῦθα μὲν, ὡς ἂν μιᾶς ὥρας μετακοσμηθείσης, ἧττον τὸ κακόν· εἰ δὲ δύο ἢ τρεῖς ὑπαλλαχθεῖεν, ἢ καὶ σύμπαν τὸ ἔτος ὑγρὸν καὶ θερμὸν γένοιτο, μέγιστον ἀνάγκη συμπεσεῖν οὕτω λοιμὸν, οἷον ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν διηγεῖται. παραγράψω δὲ πρῶτον μὲν ἃ περὶ τῆς τῶν ὡρῶν ἀκοσμίας εἶπεν, ἐφεξῆς δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπιγινομένης φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων. ἐν ἅπασι δ᾽ αὐτοῖς προσέχειν σε τὸν νοῦν ἀκριβῶς ἀξιῶ καὶ σκοπεῖσθαι, πρῶτον μὲν, ὁποῖόν τι πρᾶγμα θερμὴ καὶ ὑγρὰ κρᾶσίς ἐστιν, ὡς οὐδὲν ἦρι παρόμοιον, εὐκράτῳ χρήματι· δεύτερον δὲ, ὡς ἀναγκαῖον ἐν αὐτῇ σήπεσθαι πάντα. ἄρχεται μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης τῆς διηγήσεως ὧδε. ἔτος νότιον, ἔπομβρον, ἄπνοια διὰ τέλεος. εἶτα τούτοις ἐπιφέρει τὰ κατὰ μέρος ἁπάσης τῆς καταστάσεως, ὄμβρους πολλοὺς ἐν θερμῇ καὶ νοτίᾳ καταστάσει γενέσθαι γράφων, εἶτ᾽ αὖθις τὸν σύμπαντα λόγον εἰς ἓν ἐπὶ τέλει κεφάλαιον ἀγαγὼν οὕτως. γενομένου δὲ τοῦ ἔτεος ὅλου,

que fub cute videbantur. Verum hic minus, utpote uno tantum e quatuor temporibus mutato, malum fuit. Quod fi duo triave fint mutata, aut etiam totus annus calidus humidusque fuerit, neceffe eft magna peftilentia fuccedat, cujusmodi in tertio Epidemiῶn, i. e. graffantium publice morborum, narrat. Apponam autem primum quae de temporum intempeftivo ftatu fcripfit: deinde de hominum, quae fubfequuta eft, corruptela. Advertas autem animum in omnibus diligenter velim, aeftimesque primum, cujusmodi res fit calida humidaque temperies, quamque veri (quod temperata res eft) diffimilis: deinde quam neceffario in ea omnia putrefcant. Incipit igitur Hippocrates narrationem in hunc modum: Annus auftrinus, pluvius, a ventis in totum filens. Deinde totius ftatus particularem rationem his fubjicit, crebros imbres in calido et auftrino ftatu fuiffe fcribens: mox univerfum fermonem in unam fummam fic conferens in fine, inquit: Cum fuiffet totus annus auftrinus,

φησὶ, νοτίου, καὶ ὑγροῦ, καὶ μαλακοῦ, τάδε καὶ τάδε συνέπεσεν, ἃ ξύμπαντα μὲν ἀναγράφειν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ μακρόν· ἔνεστι δὲ τῷ βουλομένῳ, λαβόντι τὸ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν, ἀναγινώσκειν τὰ κατὰ μέρος, εἰς ἓν ἅπαντα κεφάλαιον ἀναγόμενα, σηπεδόνα μεγίστην, ἧς καὶ αὐτῆς ὀνομαστὶ πολλάκις ὁ Ἱπποκράτης ἐπιμέμνηται, ποτὲ μὲν ὧδέ πως λέγων· ἦν δὲ καὶ τὸ ῥεῦμα τὸ συνιστάμενον οὐ πύῳ ἴκελον, ἀλλὰ σηπεδών τις ἄλλη, καὶ ῥεῦμα πολὺ καὶ ποικίλον· ὁτὲ δὲ πάλιν ὡδί· καὶ ἐν αἰδοίοισιν ἄνθρακες οἱ κατὰ θέρος, καὶ ἄλλα, ἃ σῆψις καλέεται, καὶ ὡς ἐκ τῆς σήψεως ταύτης πολλοῖσι μὲν βραχίων καὶ πῆχυς ὅλως ἀπεῤῥύη, πολλοῖσι δὲ μηρὸς ἢ τὰ περὶ τὴν κνήμην ἀπεψιλοῦτο, καὶ ποὺς ὅλος. ἀλλὰ καὶ ὀστῶν, καὶ σαρκῶν, καὶ νεύρων, καὶ ἄρθρων ἐκπτώσεις ἐγίγνοντο μεγάλαι. καὶ ὅλως οὐδέν ἐστιν εὑρεῖν ὧν ἔγραψε παθημάτων, ὃ μὴ σηπεδόνος ἔγγονον ὑπάρχει, δεόντως. οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ ξηροῦ τι σήπεσθαι πέφυκεν, οὔθ᾽ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ. μάθοις δ᾽ ἂν, εἰ θεάσαιο τά τε κρέα καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα τὰ πρὸς τῶν

humidus et mollis, et haec inciderunt: quae utique omnia in hoc libro fcripfiffe fit longum: licet autem, cui libuerit, in tertio Epidemiῶn membratim ea legere, ac in unum caput omnia redacta videre, nempe putredinem maximam: cujus etiam ipfius Hippocrates non raro nominatim meminit, alias fic fcribens: Erat autem et fluxio ipfa collecta haud fimilis puri, fed alia quaedam putredo, ac fluxio multa variaque. Alias fic: Et in pudendis carbunculi aeftivi, tum alia, quae putredines appellantur: utque ex hac putredine multis quidem brachium et cubitus totus decideret: multis femur vel fura nudaretur, totusque pes: quin etiam magni offium, carnium, nervorum articulorumque prolapfus inciderunt. Denique nullum ex affectibus, quos fcripfit, invenias, qui merito foboles putredinis non fit: quippe quod nec a ficco putrefieri quicquam fit aptum, nec a frigido, intelliges, fi carnes et reliqua,

ἀνθρώπων ταριχευόμενα, τὰ μὲν ἁλσὶ, τὰ δ' ἅλμῃ, τὰ δ' ὄξει, τὰ δ' ἄλλῳ τινὶ τῶν ξηραινόντων σκευαζόμενα καλῶς, μάθοις δὲ καὶ ὡς ἐν τῷ βοῤῥᾷ, ξηρῷ καὶ ψυχρῷ τὴν φύσιν ὑπάρχοντι, ἄσηπτα μέχρι πλεῖστον διαμένει πάντα· σήπεται δ' ἑτοίμως ταῖς νοτίαις καταστάσεσιν. ἔστι γὰρ οὖν καὶ οὗτος ὁ ἄνεμος ὑγρὸς καὶ θερμός. ὥστε πᾶν τοὐναντίον ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα τοῖς ὑγρὸν καὶ θερμὸν ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὸ ἔαρ. οὔτε γὰρ τοιοῦτό ἐστιν, οὔθ' ὑγιεινὸν ἂν ἦν, εἴπερ ἦν τοιοῦτο. οἱ δὲ καὶ (63) τοιοῦτο εἶναί φασιν αὐτὸ, καὶ διὰ τοῦθ' ὑγιεινὸν ὑπάρχειν, ἐν ἀμφοτέροις ἁμαρτάνοντες, ὅσα τε ταῖς αἰσθήσεσιν ἔνεστι διαγνῶναι, καὶ ὅσα τῷ λόγῳ διασκέψασθαι. ταῖς μὲν γὰρ αἰσθήσεσιν ἔνεστιν ἐναργῶς μαθεῖν εὔκρατον ἀκριβῶς αὐτὸ, τῷ λόγῳ δ' ἐξευρεῖν, ὡς διὰ τοῦτ' ἔστιν ὑγιεινὸν, διότι μηδὲν ἐν αὐτῷ τῶν τεττάρων ἐπικρατεῖ. εἰ δέ γ' ἤτοι τὸ θερμὸν ἐπεκράτει πολλῷ τοῦ ψυχροῦ, ἢ τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ, σηπεδόνων τε ἂν ἦν εὔφορον οὕτω καὶ πασῶν τῶν ὡρῶν

quaecunque affervari ab hominibus folent, obferves, haec fale, haec muria, haec aceto, haec alio quopiam ex iis, quae ficcant, commode praeparari. Deprehendas et Borea (qui ficcus natura et frigidus ventus eft) omnia quam diutiffime imputria durare: contra putrefcere facillime auftrino ftatu: eft enim is ventus calidus et humidus. Itaque nos in totum contra, quam ii, qui calidum et humidum ver autumant, decernimus: cum neque tale fit, neque, fi effet, utique falubre effet. Hi tamen et tale effe volunt, et propterea etiam falutiferum, utrobique peccantes, tum in iis quae fenfu percipere, tum quae ratione eft intelligere: cum fenfu id manifefte liceat plane temperatum advertere; nec minus ratione illud invenire, quod propterea eft aptum fanitati, quod e quatuor nulla in eo qualitatum exuperet. Quod fi vel caliditas ejus frigiditatem multo excederet, vel humiditas ficcitatem, tum variis putredinibus obnoxium, tum hac ratione omnium anni temporum morbis effet maxime opportu-

νοσωδέστατον. [40] ἀλλ' ἡ τῆς τῶν τεττάρων κράσεων ἰσομοιρία τῆς τε εὐκρασίας αὐτοῦ, καὶ τῆς ὑγιείας αἰτία. πόθεν οὖν ἐπῆλθέ τισιν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἀποφήνασθαι τὸ ἔαρ; ἐκ τοῦ βουληθῆναι δηλονότι τὰς τέτταρας συζυγίας τῶν κράσεων εἰς τὰς τέτταρας ὥρας διανεῖμαι. τοῦτο δ' αὐτὸ πάλιν ἐκ τοῦ παραλιπεῖν τὴν πρώτην ἁπασῶν, τὴν εὔκρατον, ἐγένετο. καὶ γὰρ οὖν καὶ διαιτημάτων, καὶ φαρμάκων, ἁπάντων τε τῶν ὄντων, εἰς τὰς τέτταρας ταύτας συζυγίας ἀνάγουσι τὰς διαφοράς.

Κεφ. ε'. Ὧι καὶ δῆλον, εἰς ὅσον οἱ περὶ φύσεως ἀνθρώπου λογισμοὶ, σφαλέντες τῆς ἀληθείας, εἰς τὰς ἰάσεις βλάπτουσι, καὶ βέλτιόν ἐστι δυοῖν θάτερον, ἢ μηδ' ὅλως ἅπτεσθαι τῶν τοιούτων λόγων, ἀλλ' ἐπιτρέψαι τῇ πείρᾳ τὸ πᾶν, ἢ πρότερον ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γυμνάσασθαι. τὸ δὲ μήτε τῇ πείρᾳ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐπιχειρεῖν τε θεωρίᾳ φυσικῇ πρὸ τοῦ τὸν λογισμὸν, ᾧ μέλλοιμεν εὑρίσκειν αὐτὴν, ἀσκῆσαι πρεπόντως, ἀναγκαῖον ἀπάγειν εἰς τὰ τοιαῦτα

num. Sed quatuor qualitatum mixtionis aequalitas et mediae temperaturae ejus, et falubritatis eft caufa. Quid igitur medicis ac philofophis quibusdam perfuafit, ut calidum humidumque ver effe judicarent? nempe quod quatuor temperamentorum conjugia quatuor anni temporibus adaptare voluerunt. Porro id inde accidit, quod primum omnium temperamentorum, id eft temperatum ipfum, praetermiferunt. Quin etiam victuum, medicamentorum, omnium denique rerum differentias ad has quatuor conjugationes reducunt.

Cap. V. Ex quo manifeftum eft, quantopere parum rectae fallacesque de hominis natura rationes medicationibus obfint: fatiusque erat duorum alterum, aut prorfus ejusmodi rationes non attigiffe, fed totum experientiae concedere, aut prius in logica fpeculatione exercitatum fuiffe. Quippe qui nec experientiae eft attentus, et naturalem fpeculationem aggreditur prius, quam rationem, qua haec inveniat, convenienter exercuit, neceffe eft in ejusmodi fophis-

σοφίσματα, καὶ περί γε τῶν φαινομένων ὡς ἀναισθήτους ἀναγκάζει διαλέγεσθαι, μάρτυρά τε καλεῖν Ἀριστοτέλη, παρακούοντας ὧν διδάσκει. πολλαχῶς γὰρ ἐκεῖνος οἶδε καὶ τὸ θερμὸν λεγόμενον, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρόν· οἱ δ' οὐκ ἀκούουσιν αὐτοῦ πολλαχῶς, ἀλλ' ὡσαύτως ἀεί. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς οὐ ταὐτό ἐστιν, ἢ οἰκείῳ τινὶ καὶ συμφύτῳ θερμῷ θερμὸν ὑπάρχειν, ἢ ἐπικτήτῳ καὶ ἀλλοτρίῳ, διῆλθεν Ἀριστοτέλης· οἱ δέ γε καὶ τούτου παρακούουσιν. ἔτι τε πρὸς τούτοις ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Θεόφραστος, ἐς ὅ τι χρὴ βλέποντας ἢ εὔκρατον ἢ δύσκρατον ὑπολαμβάνειν εἶναι τὴν φύσιν, ἀκριβῶς εἰρήκασιν. οἱ δ' οὐδὲ τοῦτο γινώσκουσιν, ἀλλ' ὅταν ἀκούσωσι λεγόντων αὐτῶν, ὑγρὸν εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ζῶον, ἢ τὴν τοῦ παιδὸς κρᾶσιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν, αὔθ' ὅπως εἴρηται ταῦτα συνίασιν, ἐμπλήκτως τε μεταφέρουσι τὸν λόγον ἐπὶ τὰς ὥρας, ὥσπερ ταὐτὸ ὂν, ἀλλ' οὐ μακρῷ διαφέρον, ἢ τὴν οἰκείαν κρᾶσιν ὑγρὰν εἶναι καὶ θερμὴν, ἢ τὴν τοῦ περιέχον-

mata ſit perductus: ac de evidentibus, ceu is, qui ſenſu careat, disputet, tum Ariſtotelem teſtem advocet, male ſcilicet accipiendo ea, quae praecipit. Hic enim calidum, frigidum, humidum et ſiccum multipliciter dici novit: illi, non quaſi multipliciter, ſed quaſi ad eundem perpetuo modum dici velit, accipiunt. Quin etiam is, quod aliquid ſuo naturali calore, aut alieno et acquiſito calidum ſit, non eſſe idem indicavit: illi hoc quoque perperam accipiunt. Ad haec Ariſtoteles, itemque Theophraſtus, quo reſpicientes, temperatam intemperatamve naturam eſſe, conjicere oporteat, diligenter prodiderunt: illi ne id quidem intelligunt, ſed cum hos audiunt animal calidum humidumque dicere, aut pueri temperiem humidam calidamque eſſe, nec, quemadmodum ea dicta ſint, intelligunt, ſtupidi ad quatuor anni tempora ſermonem transferunt: ceu vero idem ſit, ac non longo intervallo diſſidens, propriam alicujus temperiem humidam calidamque eſſe, aut cir-

τος ἡμᾶς ἀέρος. οὔτε γὰρ ταὐτό ἐστιν οὔθ᾽ ὁμοίως ὑγρὰ καὶ θερμὴ ζώου κρᾶσις ἀέρος ὑγρᾷ καὶ θερμῇ κράσει λέγεται. τί δ᾽ ἦν τὸ τούτων ἁπάντων αἴτιον, ἤδη διηγήσομαι, καὶ δείξω σαφῶς τοῖς προσέχειν τὸν νοῦν βουλομένοις, ὡς μικρὰ πταίσματα τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς λογικῆς θεωρίας διδασκομένων αἴτια μεγίστων ἁμαρτημάτων γίνεται, καὶ κινδυνεύει πάντα τὰ κακῶς πραττόμενα κατά τε τὰς τέχνας ἁπάσας καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὰς ἐν τῷ βίῳ πράξεις ἕπεσθαι σοφίσμασιν. ἕπεται τοιγαροῦν καὶ τάδε τὰ σοφίσματα τῷ μὴ διελέσθαι περὶ τῶν σημαινομένων ὀρθῶς, ἀλλ᾽ οἰηθῆναι τὸ θερμὸν λέγεσθαι διχῶς, τὸ μὲν ὡς ἄκρατον καὶ ἄμικτον καὶ ἁπλοῦν, τὸ δὲ ὡς ἐν τῇ πρὸς τὸ ἐναντίον ἐπιμιξίᾳ πλεονεκτοῦν. ὅτι δὲ καὶ παραβάλλοντες ἑτέρᾳ κράσει πολλάκις ἑτέραν ἀποφαινόμεθα τὴν ἑτέραν αὐτῶν εἶναι θερμήν, ἐπιλανθάνονται καὶ τοῦδε. καὶ μὴν οὕτω τὰ ζῶα θερμὰ καὶ ὑγρὰ λέγεται πρὸς τῶν παλαιῶν, οὐ

cumdati nobis aëris. Neque enim aut idem eſt, aut ſimiliter dicitur animalis temperies calida et humida, ſicut aëris temperamentum calidum dicitur et humidum. Quae igitur ſit omnium horum cauſa, jam dicam, clareque oſtendam iis praeſertim, qui intenti eſſe volunt, exiguum errorem in iis, quae inter initia logicae ſpeculationis traduntur, maximorum errorum cauſam fieri: ac fortaſſis omnia, quae vel in cunctis artibus, vel in vitae actionibus perperam geruntur, ſophismatis ſuccedunt. Atque haec quidem ſophismata illi vitio ſuccedunt, quod utique non recte definitum eſt de calidi ſignificationibus, ſed duobus tantum modis dici id putatum: quorum altero ſignificetur, quod ſincerum, immixtum et ſimplex eſt, altero, quod in mixtione cum ſuo contrario id ſuperat: quod autem et alteram temperiem cum altera conferentes ſubinde alteram earum calidam, pro eo quod eſt, calidiorem pronunciamus, id non meminerunt. Atqui ad eum modum animantia veteribus calida et humida ſunt dicta, non propriae

κατὰ τὴν ἰδίαν κρᾶσιν ἁπλῶς, ἀλλὰ τοῖς γε φυτοῖς καὶ τοῖς τεθνεῶσι παραβαλλόμενα. [41] καὶ γὰρ τῶν τεθνεώτων ζῶα καὶ τῶν φυτῶν ἐστι θερμότερα καὶ ὑγρότερα. καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν ζώων αὐτῶν ἀλλήλοις κατ' εἴδη παραβαλλομένων, ξηρότερον μὲν ὁ κύων, ὑγρότερον δὲ ὁ ἄνθρωπος. εἰ δὲ μύρμηκι καὶ μελίττῃ παραβάλλοις τὸν κύνα, ξηρότερα μὲν ἐκεῖνα, τὸν κύνα δ' ὑγρότερον εὑρήσεις. ὥστε ταὐτὸ ζῶον ξηρὸν μὲν ὡς πρὸς ἄνθρωπον ὑπάρχειν, ὑγρὸν δ' ὡς πρὸς μέλιτταν· οὕτω δὲ καὶ θερμὸν μὲν, ὡς πρὸς ἄνθρωπον, ψυχρὸν δ', ὡς πρὸς λέοντα. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ τὸ πρὸς ἕτερόν τι λεγόμενον τὰς ἐναντίας ἅμα κατηγορίας ἐπιδέχεται. οὐ γὰρ τοῦτ' ἄτοπον, εἰ ταὐτὸ σῶμα θερμὸν ἅμα λέγεται καὶ ψυχρὸν, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς ταὐτό. οὐ γὰρ, ὅτι δεξιὸς ἅμα καὶ ἀριστερὸς ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, ἄτοπον· εἰ δέ γε πρὸς ἄλλον μὲν δεξιὸς, πρὸς ἄλλον δὲ ἀριστερὸς, οὐδὲν ἄτοπον. οὕτως οὖν καὶ κύων ὑγρὸς ἅμα καὶ ξηρὸς, καὶ θερμὸς ἅμα καὶ ψυχρὸς ἀλλ' οὐ πρὸς

temperaturae gratia, et fermone abfoluto, immo ad ftirpes et demortua collata: quippe de mortuis et ftirpibus animantia calidiora humidioraque funt. Quin etiam ex animantibus ipfis fpeciatim inter fe collatis canis ficcior eft, homo humidior: at fi formicae vel api canem conferas, illas ficciores, hunc humidiorem invenias. Ita idem animans ficcum quidem, ut ad hominem collatum, humidum vero, ut ad apiculam; rurfus, ut ad hominem, calidum, ut ad leonem, frigidum erit: nec nimirum, fi ad aliud comparatum, contraria fimul dici de fe patitur. Nec enim alienum eft, fi idem corpus fimul calidum frigidumque dixeris, nifi ad idem conferens fic dixeris: quod enim eft incommodum, fi eundem hominem dextrum finiftrumque dicas, nifi ad eundem conferens ita dicas, cum ad alterum dextrum effe, ad alterum finiftrum, nihil fit abfoni. Sic igitur et canis humidus pariter et ficcus, praeterea calidus fimul et frigidus eft, non tamen ad idem collatus: quippe, ad

ταὐτό· πρὸς μὲν γὰρ ἄνθρωπον ξηρὸς, ὑγρὸς δ' ὡς πρὸς μύρμηκα, καὶ πρὸς μὲν ἄνθρωπον θερμὸς, ψυχρὸς δ' ὡς πρὸς λέοντα. καὶ γὰρ δὴ καὶ θερμὸς μὲν, ὡς ζῶν· εἰ γάρ τι τέθνηκεν, οὐ θερμόν· οὐ θερμὸς δ' ὡς πρὸς ἕτερον, εἰ οὕτως ἔτυχε, κύνα. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα πρὸς ἄλληλα ἐκ παραβολῆς λέγεται, τὰ δ' ὡς ἐν ζώων γένει καθ' ἕτερον τρόπον, ὥσπερ αὖ καὶ κατ' εἶδος ζώου. κύων γὰρ, ὡς πρὸς μὲν μύρμηκα καὶ μέλιτταν, ὑγρὸς, ὡς δ' ἐν ζώων γένει, ξηρός. αὐτῶν δὲ τῶν κυνῶν κατ' εἶδος, ὅδε μὲν ξηρὸς, ὅδε δὲ ὑγρὸς, ἄλλος δέ τις, ὡς κύων, εὔκρατος.

Κεφ. ς'. Λέλεκται μὲν οὖν ἐπὶ πλεῖστον ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάσης τῆς τοιαύτης χρήσεως τῶν ὀνομάτων ἐν δευτέρῳ περὶ διαγνώσεως σφυγμῶν. ἀνάγκη δὲ, ὡς ἔοικεν, εἰπεῖν τι καὶ νῦν ὑπὲρ αὐτῶν διὰ κεφαλαίων, ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον. τὸ μὲν ἁπλῶς ξηρὸν, ὃ πρὸς μηδὲν ἕτερον λέγεται, μόνοις τοῖς στοιχείοις ὑπάρχει, πυρί τε καὶ γῇ· καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ ὑγρὸν ὕδατι καὶ ἀέρι. κατὰ ταὐτὰ δὲ

hominem fi conferas, ficcus eft, ad formicam, humidus: rurfus hominis refpectu calidus eft, leonis frigidus: quin etiam calidus eft, ut vivens, cum mortuus non amplius fit calidus: non calidus, ut ad alterum (fi ita vis) canem comparatus. Atque haec quidem omnia per collationem inter fe dicuntur: quae vero, ut in animantium genere, conferuntur alia ratione, ficuti etiam quaecunque in aliqua animantium fpecie. Canis namque, ut ad formicam et apim, eft humidus: ut autem in animantium genere, eft ficcus: rurfus ipforum fpeciatim canum hic ficcus, ille humidus, alius, ut canis, temperatus.

Cap. VI. At dictum quidem a nobis eft in fecundo de pulfuum agnitione de tali nominum ufu in univerfo diffufiffime: neceffe tamen videtur nunc quoque fummatim aliquid de his, quod ad rem propofitam utile fit, dicendum. Quod abfoluto fermone, nec ad aliud ullum collatum, ficcum vocatur, id in folis elementis eft, igni terraque: ficut humidum in aqua et aëre.

καὶ περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ χρὴ νοεῖν. οὐδὲν γὰρ τῶν ἄλλων σωμάτων ἀκριβῶς οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ τὰ στοιχεῖα μόνον. ὅ τι δ' ἂν τῶν ἄλλων λάβῃς, ἐκ τούτων κέκραται, καὶ διὰ τοῦτο τὸ δεύτερον σημαινόμενον οὐκ ἔθ' ἁπλῶς θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ὡς ἄμικτόν τε καὶ εἰλικρινὲς, ἀλλ' ὡς ἤτοι πλέονος μὲν τοῦ θερμοῦ, τοῦ ψυχροῦ δ' ἐλάττονος, ἢ τοῦ μὲν ψυχροῦ πλέονος, ἐλάττονος δὲ τοῦ θερμοῦ μετέχον, ἕκαστον τῶν ἄλλων ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν λέγεται. δύο μὲν δὴ ταῦτα σημαινόμενα τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ· τὸ μὲν, ἁπλῶς λεγόντων ἡμῶν, ἄμικτόν τε καὶ εἰλικρινές· ἕτερον δὲ, μικτὸν μὲν ἐκ τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ τῷ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνόματι προσαγορευόμενον. οὕτως μὲν οὖν ὑγρὸν αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ πιμελὴ, καὶ οἶνος, ἔλαιόν τε καὶ μέλι, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἕκαστον λέγεται. ὀστᾶ δὲ καὶ χόνδροι, καὶ ὄνυχες, καὶ ὁπλαὶ, καὶ κέρατα, καὶ τρίχες, καὶ λίθοι, καὶ ξύλα, καὶ ψάμμος, καὶ κέραμος, ἐλάττονα μὲν ὑγροῦ μοῖραν

Ad eundem modum et de calido frigidoque sentiendum: nullum enim caeterorum corporum prorsus calidum frigidumve est, sed sola elementa. Quicquid praeter haec ceperis, ex his mixtis constat: eoque secundo significationum genere calidum frigidumve est, non amplius absoluta ratione, veluti sincerum et a mixtione alienum; imo veluti vel calidum largius, frigidum parcius, vel frigidum largius, calidum parcius sit sortitum; reliquorum quidvis calidum frigidumve dicitur. Ac duo quidem significata calidi, frigidi, humidi et sicci haec sunt: alterum absoluto sermone loquentium mixtura carens et sincerum, alterum ex contrariis quidem mixtis constans, caeterum ex praepollentis in mixtura nomine appellatum. Sic quidem igitur sanguis, pituita, adeps, vinum, oleum, mel, quicquid his simile est, humidum dicitur: os, cartilago, unguis, ungula, cornu, pilus, lapis, lignum, arena, later, minorem portionem humidi sunt sortita, majo-

ἔχει, πλείονα δὲ ξηροῦ, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ξηρὰ προσαγορεύεται. μύρμηξ δὲ ξηρὸν, καὶ σκώληξ ὑγρὸν, ὡς ζῶα. καὶ πάλιν ἐν αὐτοῖς τοῖς σκώληξιν ὁδὶ μὲν ξηρότερος, ὁδὶ δὲ ὑγρότερος, ἢ ἁπλῶς ὡς σκώληξ, ἢ τῷδέ τινι παραβαλλόμενος ἑτέρῳ. [42] αὐτὸ δὲ τοῦτο τί δή ποτέ ἐστιν, ὅταν οὕτως λέγωμεν, (64) ὡς σκώληξ ξηρὸς, ὡς ἄνθρωπος θερμὸς, ὡς κύων ψυχρὸς, εἰ μή τις ἀκριβῶς ἀκούσειέ τε καὶ νοήσειε πρότερον, ἀνάγκη συγκεχύσθαι τὸν λόγον ἅπαντα. τὸ δ' ἀκριβῶς ἐστιν, ὃ κἀν τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαγνώσεως λέγεται, τὸ κατὰ γένος ἢ εἶδος ὀνομάζεσθαι τηνικαῦθ' ἕκαστον, οὐ θερμὸν μόνον, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἀλλὰ καὶ μέγα, καὶ μικρὸν, καὶ βραδὺ, καὶ ταχὺ, καὶ τῶν τοιούτων ἕκαστον, ὅταν ὑπὲρ τὸ σύμμετρόν τε καὶ μέσον ᾖ, ἢ ζῶον θερμὸν, ὅταν ὑπὲρ τὸ μέσον ᾖ τῇ κράσει ζῶον, ἢ ἵππος θερμὸς, ὅταν ὑπὲρ τὸν μέσον ἵππον ᾖ. τὰ δ' ἐν ἑκάστῳ γένει τε καὶ εἴδει μέσα τὰ σύμμετρά ἐστιν. ἴσον γὰρ ἀπέχει τῶν ἄκρων ἐν

rem ſicci: eoque ejusmodi omnia ſicca dicuntur. Formica vero ſicca eſt, et vermis humidus, ſcilicet ut ſunt animalia. Rurſus inter ipſos vermes alius ſiccus, alius humidus: idque vel abſolute loquendo, ut vermis, vel alteri cuipiam vermi comparatus. Caeterum hoc ipſum, quod dicimus, ut vermis ſiccus, ut homo calidus, ut canis frigidus, niſi quis recte accipiat et prius intelligat, quid ſibi velit, neceſſe eſt omnem ſermonem confundat. Eſt autem recte accipere id, quod in ſecundo de pulſibus agnoſcendis dicitur, unumquodque ſecundum genus vel ſpeciem non modo calidum, frigidum, humidum ſiccumve, ſed etiam magnum, parvum, celer, tardum, aliaque id genus tunc nominari, cum ſupra mediocre mediumque ſit: verbi gratia, animal calidum, cum ſupra medium temperie ſit animal; equum calidum, cum ſupra medium temperie equum ſit. Porro in quoque genere ſpecieve media ſunt ea, quae ſymmetra dicuntur, quippe quae a ſummis in eo genere

ἐκείνῳ τῷ γένει τε καὶ εἴδει. γένος μὲν οὖν τὸ ζῶον, ἵππος δὲ καὶ βοῦς καὶ κύων εἴδη. καὶ δὴ καὶ μέσον μέν ἐστι τῇ κράσει καθ' ὅλον τὸ γένος τῶν ζώων ὁ ἄνθρωπος· ἐν γὰρ τοῖς ἐφεξῆς τοῦτο δειχθήσεται. μέσος δ' ὡς ἐν ἀνθρώποις κατ' εἶδος ὁ καλούμενος εὔσαρκος. οὗτος δ' ἐστὶν, ὃν οὔτε λεπτὸν, οὔτε παχὺν ἔχομεν εἰπεῖν, οὔτε θερμὸν, οὔτε ψυχρὸν, οὔτ' ἄλλῳ τινὶ τῶν τὴν ἀμετρίαν ἐνδεικνυμένων ὀνομάτων προσαγορεῦσαι. ὅστις δ' ἂν ὑπὲρ τοῦτον ᾖ, πάντως οὗτος ἢ θερμότερός ἐστιν, ἢ ψυχρότερος, ἢ ξηρότερος, ἢ ὑγρότερος. ὀνομάζεται δὲ πῇ μὲν ἁπλῶς ὁ τοιοῦτος, πῇ δ' οὐχ ἁπλῶς. ἁπλῶς μὲν, ὅτι θερμὸς ἢ ψυχρὸς, ἢ ξηρὸς ἢ ὑγρὸς εἶναι λέγεται, μηκέτι παραβαλλόμενος ἀφωρισμένως ἑνὶ τῷδε. καθ' ἕτερον δὲ τρόπον οὐχ ἁπλῶς, ὅτι τῷ συμμέτρῳ τε καὶ μέσῳ παντὸς τοῦ εἴδους παραβάλλεται. οὕτω δὲ καὶ κύων ζῶον ξηρὸν ἁπλῶς μὲν, ὡς ἄν τῳ δόξειε, λέγεται, μηκέτι παραβαλλόμενος, εἰ τύχῃ, μύρμηκι, καθ' ἕτερον δὲ τρόπον οὐχ

et ſpecie finibus aequaliter diſtant. Ac genus quidem eſt animal, ſpecies equus, bos, canis. Medium temperie in toto animalium genere homo eſt: id enim in ſequentibus demonſtrabitur. Medium vero ut in hominum ſpecie eſt, quem euſarcon vocant, i. e. quadratum: is porro eſt, quem nec gracilem dicere nec craſſum poſſis, ſed nec calidum, nec frigidum, nec alio quovis nomine ex iis, quae exceſſum defectumve indicant, appellare. Quisquis ſuper hunc fuerit, is prorſus calidior, frigidior, humidior ſicciorve eſt: nominatur autem talis partim abſoluto ſermone, partim non abſoluto: abſolute quidem loquenti, quoniam calidus, frigidus, ſiccus humidusve eſſe dicitur, minime uni alicui privatim collatus: altero autem modo non abſolute, quoniam ſymmetro, id eſt coaequali et medio omnis ſpeciei, confertur. Ita autem et canis abſolute quidem (prout videlicet cuipiam opinio eſt) animal ſiccum dicitur, nondum alicui comparatus, verbi gratia formicae: altero autem modo

ἁπλῶς, ὅτι τῷ συμμέτρῳ τε καὶ μέσῳ τῇ κράσει παντὸς τοῦ εἴδους τῶν ζώων ἁπάντων, ὅ τί ποτ' ἂν ᾖ τοῦτο, παραβάλλεται. πρόδηλον οὖν ἤδη γέγονεν, ὡς ἕκαστον τῶν οὕτω λεγομένων ἢ ἑνὶ παραβάλλοντες ὅτῳ δήποτε θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν πρὸς ἐκεῖνο λέγομεν, ἢ τῷ μέσῳ, καθ' ὅπερ ἂν εἶδος ἢ γένος ᾖ τὸ λεγόμενον· οἷον εἶδος μὲν ἵππον, καὶ βοῦν, καὶ κύνα, καὶ πλάτανον, καὶ κυπάριττον, καὶ συκῆν, γένος δὲ ζῶον, ἢ φυτόν. ἐπὶ τούτοις τρίτον ἄλλο σημαινόμενον ἦν τῶν ἁπλῶς λεγομένων, ἃ δὴ καὶ τὰς ἀμίκτους τε καὶ ἄκρας ἔφαμεν ἔχειν ποιότητας, ὀνομάζεσθαί τε στοιχεῖα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰς ποιότητας αὐτὰς ὀνομάζομεν ἐνίοτε τοῖς ποιοῖς σώμασιν ὁμωνύμως. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν. εἰς δὲ τὰ παρόντα, τῶν ποιῶν σωμάτων τριχῶς λεγομένων, ἐπισκοπεῖσθαι προσήκει, πῶς ἐν ἑκάστῃ ῥήσει κέχρηταί τις τῇ προσηγορίᾳ, πότερον ὡς ἁπλοῦν τι καὶ ἄμικτον δηλῶν, ἢ ὡς πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς ἢ ὁμοειδὲς παραβάλλων,

non absolute, quoniam symmetro et temperie medio omnis animalium speciei, quaecunque illa sit, comparatur. Ergo jam palam fit, quod unumquodque eorum, quae sic dicuntur, nos id vel unicuique comparantes calidum aut frigidum, humidumve aut siccum, ut ad illud dicimus: vel in quocunque genere specieve sit dictum, ad ejus medium referentes: in specie quidem, ut equo, bove, cane, platano, cupresso, ficu: genere vero, ut animali, vel planta. His accedit et tertium significatum, eorum scilicet, quae absoluto sermone dicuntur, quae impermixtas summasque habere qualitates diximus, ac elementa vocari. Quin etiam qualitates ipsas est quando corporibus iis, quae affecta qualitate sunt, similiter appellamus: verum de hoc mox agetur. Sed ad rem propositam: cum qualitate affecta corpora trifariam dicantur, considerandum arbitror, in quaque dictione quemadmodum utamur appellationibus: utrumne ut simplex aliquid et impermixtum indicantes, an veluti ad symmetron ejusdem generis vel speciei conferentes, an

ἢ πρὸς ὁτιοῦν τὸ ἐπιτυχόν· οἷον ὅταν ὀστοῦν εἴπῃ τις ξηρὸν ἢ ψυχρὸν, ἁπλῶς οὑτωσὶ μόνον ὀνομάσας, ἄνευ τοῦ προσθεῖναι λέοντος, ἢ κυνὸς, ἢ ἀνθρώπου. δῆλον γὰρ, ὡς πρὸς τὴν ὕλην φύσιν ἀποβλέπων ἁπάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ σωμάτων ἐπινοεῖ τι μέσον, ᾧ παραβάλλων αὐτὸ ξηρὸν εἶναί φησι. ἂν δέ γε τὸ τοῦ λέοντος, ἢ τὸ τοῦ κυνὸς, ἢ τὸ τοῦ ἀνθρώπου ὀστοῦν εἴπῃ ξηρὸν εἶναι, δῆλον ὡς ἐν αὐτοῖς πάλιν τοῖς τῶν ζώων ὀστοῖς τῷ μέσῳ παραβάλλει. καὶ χρὴ κἀνταῦθά τι νοῆσαι πάντων τῶν ζώων, τῶν μὲν μᾶλλον, τῶν δὲ ἧττον ἐχόντων ὀστᾶ ξηρὰ, μέσον εἶναι τὴν κρᾶσιν ὀστοῦν ἔν τινι γένει ζώων, οἷον ἀνθρώπου, εἰ τύχοι, καὶ τούτῳ τἄλλα παραβαλλόμενα, τὰ μὲν ὑγρὰ, τὰ δὲ ξηρὰ [43] προσαγορεύεσθαι. καὶ μὲν δὴ κἂν τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῖς πάλιν ὁ μέν τις ξηρὸν, ὁ δ' ὑγρὸν ὀστοῦν ἔχειν λεχθήσεται, τῷ μέσῳ παραβαλλόμενος ὡς ἐν ἀνθρώποις. ὅτι δ' ἐν ἅπασι τοῖς οὖσι τὸ μέσον τῶν ἄκρων ἐστὶ τὸ σύμμετρον καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ γένος ἢ εἶδος

veluti ad rem quamlibet: ficut cum os ficcum dicimus aut frigidum, abfoluto ita fermone nominantes, non adjecto leonis, aut canis, aut hominis: palam namque eft, quod ad univerfam naturam omnium quae funt in mundo corporum refpicientes aliquid concipimus medium, cum quo conferentes ipfum ficcum dicimus. At fi quis leonis vel canis vel hominis os ficcum effe dicit, liquet, hunc rurfus ei, quod in ipfis animalium offibus medium eft, id comparare. Eftque, quoniam univerforum animalium aliis magis, aliis minus ficca offa funt, hic quoque os aliquod in aliquo animalium genere intelligendum, quod media temperie fit, verbi caufa hominis: atque huic reliqua collata, alia humida, alia ficca appellanda. Jam in ipfis hominibus alius os ficcum, alius humidum habere dicetur, utique ei, qui medius eft ut in hominibus, collatus. Quod vero in omnibus, quae funt, quod medium inter extrema eft, id fymmetron atque in illo genere vel fpecie

Ed. Chart. III. [43.] Ed. Bas. I. (64.)

εὔκρατον, ἀεὶ χρὴ προσυπακούειν ἐν ἅπαντι τῷ λόγῳ, κἂν παρελθόντες ποτὲ τῇ λέξει τύχωμεν αὐτῇ. καὶ μὲν δὴ τούτων οὕτως ἐχόντων, ὅταν ὑγρὰν εἶναί τις εἴπῃ τήνδε τὴν κρᾶσιν, ἢ θερμὴν, ἐρωτᾷν, ὅπως εἴρηκεν, ἆρά γε τῷδέ τινι παραβάλλων ἀφωρισμένως ἑνὶ, καθάπερ, εἰ τύχοι, τῷ Πλάτωνι τὸν Θεόφραστον, ἢ κατὰ γένος ὁτιοῦν, ἢ εἶδος· ἢ γὰρ ὡς ἄνθρωπον, ἢ ὡς ζῶον, ἢ ὡς οὐσίαν ἁπλῶς. τὸ γὰρ δὴ τρίτον σημαινόμενον ἑκάστῳ τῶν τοιούτων ὀνομάτων, ὅπερ ἁπλοῦν ἐλέγομεν εἶναι καὶ ἄμικτον, οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς κεκραμένοις, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς πρώτοις, ἃ δὴ καὶ στοιχεῖα προσαγορεύομεν. ὥστε, τριχῶς ἑκάστου τῶν ποιῶν σωμάτων λεγομένου, τῶν δύο μόνων ἡμᾶς χρήζειν εἰς τὴν περὶ κράσεων πραγματείαν, ἢ πρὸς τὸ τυχὸν ὁτιοῦν παραβάλλοντας, ἢ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενές. ἐπεὶ δὲ πολλὰ τὰ γένη, καθάπερ οὖν καὶ τὰ ἄτομα, δυνήσεται ταὐτὸ σῶμα καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν εἶναι

temperatum fit, in omni mihi fermone fubaudiendum perpetuo eft, quanquam fit in dictione nonnunquam omiffum. Atque cum haec quidem fic fe habeant, ubi aliquis hanc vel illam humidam calidamve temperiem affirmat, rogandus eft, quemadmodum dixerit: utrumne hunc quempiam uni definito comparans, Platoni, verbi gratia, Theophraftum, an fecundum genus quodlibet fpeciemve collationem faciens, quippe vel ut hominem, vel ut animal, vel ut fubftantiam abfolute: tertium enim fignificatum cujusvis talium nominum, quod fimplex effe impermixtumque diximus, id in mixtis fubftantiis non eft, fed in ipfis primis, quae etiam vocamus elementa. Ita, cum quodque affectorum qualitate corporum trifariam dicatur, nobis ad propofitam de temperamentis tractationem duobus tantum eft opus, ut qui vel ad unum quodlibet, vel ad medium ejusdem generis comparemus. Quoniam autem multa genera funt, quemadmodum utique et individua, poterit multis modis idem corpus et calidum et frigidum, et humidum et fic-

Ed. Chart. III. [43.] Ed. Bas. I. (64.)

κατὰ πολλοὺς τοὺς τρόπους. ἀλλ᾽ ὅταν μὲν ἑνὶ τῷ τυχόντι παραβάλληται, πάνυ σαφές ἐστιν, ὡς ἐγχωρεῖ τἀναντία λέγεσθαι ταὐτὸν, οἷον Δίωνα Θέωνος μὲν καὶ Μέμνονος ξηρότερον, Ἀρίστωνος δὲ καὶ Γλαύκωνος ὑγρότερον. ὅταν δὲ πρὸς τὸ σύμμετρον, ὁμογενὲς ἢ ὁμοειδὲς, ἐνταῦθ᾽ ἤδη συγχεῖσθαί τε καὶ ταράττεσθαι συμβαίνει τοὺς ἀγυμνάστους. ὁ γὰρ αὐτὸς ἄνθρωπος ὑγρὸς ἅμα καὶ θερμὸς εἶναι δύναται, καὶ ξηρὸς καὶ ψυχρός· ξηρὸς μὲν καὶ ψυχρὸς, ὡς πρὸς τὸν σύμμετρον ἄνθρωπον παραβαλλόμενος, ὑγρὸς δὲ καὶ θερμὸς, ὡς πρὸς ἄλλο τι ζῶον, ἢ φυτὸν, ἢ οὐσίαν ἡντιναοῦν· οἷον ὡς πρὸς μὲν ζῶον, εἰ τύχοι, μέλιττάν τε καὶ μύρμηκα, πρὸς δὲ φυτὸν, ἐλαίαν, ἢ συκῆν, ἢ δάφνην, πρὸς οὐσίαν δέ τινα ἑτέραν, ἣ μήτε ζῶόν ἐστι, μήτε φυτὸν, οἷον λίθον, ἢ σίδηρον, ἢ χαλκόν. ἐν τούτοις δὲ τὸ μὲν πρὸς ἄνθρωπον παραβάλλειν, πρὸς ὁμοειδές ἐστιν ἡ παραβολὴ, τὸ δὲ πρὸς μέλιτταν ἢ μύρμηκα πρὸς ὁμογενὲς, ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς φυτὸν ὁτιοῦν. ἔστι γὰρ ἀνω-

cum esse: verum cum uni cuilibet comparatur, admodum manifestum est, contraria de eodem dicere licere, veluti Dionem Theone quidem et Memnone ficciorem, Aristone et Glaucone humidiorem. At cum ad medium ejusdem generis vel ejusdem speciei fit collatio, hic jam confundi conturbarique, qui parum exercitati sunt, solent. Idem namque homo humidus simul et calidus esse potest, sed non minus siccus et frigidus: verum siccus quidem et frigidus, ad mediocris temperamenti hominem collatus: humidus autem et calidus, ut ad aliud quodvis animal stirpemve aut substantiam comparatus: verbi gratia ad animal, ut apem et formicam: ad stirpem, ut oleam, vel ficum, vel laurum: ad aliam vero quampiam substantiam, quae nec animal sit, nec planta, ut lapidem, ferrum, vel aes. In his vero collationem, quae ad hominem fit, ad rem ejusdem speciei dixeris: quae ad apem vel formicam est, ad aliquid ejusdem generis: simili modo quae ad quam-

τέρω τοῦ ζώου τοῦτο τὸ γένος, ὥσπερ οὖν καὶ αὐτοῦ τούτου λίθος καὶ σίδηρος καὶ χαλκὸς ἐκ τῶν ἄνωθεν γενῶν. καλείσθω γοῦν ὁμογενὲς ἕνεκα συντόμου διδασκαλίας ἡ τοιαύτη σύμπασα παραβολή· τοσόνδε μόνον ἐν αὐτῇ διελομένων ἡμῶν, ὡς, ἐπειδὴ μὲν ἁπλῶς οὐσία τις εὔκρατος λέλεκται, καὶ ταύτης δέ τις ἑτέρα ξηροτέρα καὶ θερμοτέρα, καὶ ψυχροτέρα καὶ ὑγροτέρα, τὴν μὲν εὔκρατον ἐνταῦθα τὴν ἐκ τῶν ἐναντίων ἀκριβῶς ἴσων συνελθόντων ὀνομάζομεν, ὅσον δ᾽ ἀπολείπεται τῆσδε καὶ πλεονεκτεῖ κατά τι, τῷ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνόματι προσαγορεύομεν· ἐπειδὰν δ᾽ ἤτοι φυτὸν ἢ ζῶον εὔκρατον ὁτιοῦν εἴπωμεν, οὐκ ἔθ᾽ ἁπλῶς ἐν τῇ τοιαύτῃ τάξει τἀναντία παραβάλλομεν ἀλλήλοις, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ φυτοῦ φύσιν ἢ τὴν τοῦ ζώου τὴν ἀναφορὰν ποιούμεθα, συκῆν μὲν εὔκρατον, εἰ τύχοι, λέγοντες, ὅταν, οἵαν μάλιστα πρέπει τὴν φύσιν ὑπάρχειν συκῇ, τοιαύτη τις ᾖ, κύνα δ᾽ αὖ, καὶ σῦν, καὶ ἵππον, καὶ ἄνθρωπον, ἐπειδὰν καὶ τούτων ἕκαστον

libet ftirpem fit: eft enim fupra animal ftirpis genus: quemadmodum fane fuperioris quam ftirpium generis funt lapis, ferrum et aes. Vocetur tamen pro docendi compendio ad homogenes, i. e. rem ejusdem generis, omnis ejusmodi comparatio, illud modo in ea determinantibus nobis, quod, ubi fimpliciter fubftantia quaepiam eucratos, i. e. temperata, dicitur, tum hac alia ficcior, alia humidior, et alia frigidior, alia calidior, eo loco eam, quae ex contrariis aequa prorfus inter fe portione coëuntibus conftet, eucraton, i. e. temperatam, nominamus: quaecunque vero ab hac deficiunt fuperantque aliquo, eas fuperantis nomine vocamus: ubi vero ftirpem animansve ullum eucraton dicimus, nequaquam in ea dictione fimpliciter contraria inter fe comparamus, fed ad naturam vel animalis vel ftirpis referimus: ficum, verbi gratia, temperatam dicentes, cum talis fit, qualis maxime ficus effe natura debeat: rurfus canem, fuem, equum et hominem, cum eorum quisque pro

ἄριστα τῆς οἰκείας ἔχῃ φύσεως. αὐτὸ δὴ τοῦτο, τὸ τῆς οἰκείας φύσεως ἔχειν ἄριστα, ταῖς ἐνεργείαις κρίνεται, καὶ γὰρ καὶ φυτὸν καὶ ζῶον ὁτιοῦν ἄριστα (65) διακεῖσθαι τηνικαῦτά φαμεν, ὅταν ἐνεργῇ κάλλιστα. [44] συκῆς μὲν γὰρ ἀρετὴ βέλτιστά τε καὶ πλεῖστα τελεσφορεῖν σῦκα· κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τῆς ἀμπέλου, τὸ πλείστας τε καὶ καλλίστας εὐφορεῖν σταφυλὰς, ἵππου δὲ, τὸ θεῖν ὠκύτατα, καὶ κυνὸς, πρὸς μὲν θήρας καὶ φυλακὰς ἄκρως εἶναι θυμοειδῆ, πρὸς δὲ τοὺς οἰκείους πρᾳότατον. ἅπαντα οὖν ταῦτα, τά τε ζῶα λέγω καὶ τὰ φυτὰ, τὴν ἀρίστην τε καὶ μέσην ἐν τῷ σφετέρῳ γένει κρᾶσιν ἔχειν ἐροῦμεν οὐχ ἁπλῶς, ὅταν ἰσότης ἀκριβὼς ᾖ τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ὅταν ἡ κατὰ δύναμιν αὐτῆς ὑπάρχῃ συμμετρία. τοιοῦτο δέ τι καὶ τὴν δικαιοσύνην εἶναί φαμεν, οὐ σταθμῷ καὶ μέτρῳ τὸ ἴσον, ἀλλὰ τῷ προσήκοντί γε καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν ἐξετάζοντες. ἰσότης οὖν κράσεως ἐν ἅπασι τοῖς εὐκράτοις ζώοις τε καὶ φυτοῖς ἐστιν, οὐχ ἡ κατὰ τῶν κερασθέντων στοιχείων ὄγκον, ἀλλ'

fua natura optime fe habeat. Optime vero fe habere aliquid pro fua natura ex ipfis functionibus intelligitur: quippe animal ac ftirpem quamlibet tum optime fe habere dicimus, cum optime fuam functionem obeunt: ficus enim virtus bonitasque eft, optimas plurimasque ficus ferre: ad eundem modum vitis, plurimas optimasque uvas afferre: equi vero, quam velociffime currere: canis, ad venationes quidem et tutelam quam animofiffimum, ad domefticos quam mitiffimum effe. Haec igitur omnia (animalia dico et ftirpes) optimam mediamque habere in fuo genere temperiem dicemus, non utique abfoluto fermone, cum paritas exacta contrariorum in iis non fit, fed cum ea mediocritas, quae pro ejus poteftate eft, iis adfit. Ejusmodi aliquid et juftitiam effe dicimus, non quae pondere et menfura, fed quae eo, quod pro dignitate convenit, aequalitatem explorat. Eft igitur temperaturae aequalitas in omnibus temperatis animalibus ftirpibusque, non ea, quae ex pari elementorum commixtorum fpecta-

ἡ τῇ φύσει τοῦ τε ζώου καὶ τοῦ φυτοῦ πρέπουσα. πρέπει δ' ἔσθ' ὅτε, τὸ μὲν ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ, τὸ δὲ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ πλέον ὑπάρχειν. οὐ γὰρ ὁμοίαν χρὴ κρᾶσιν ἔχειν ἄνθρωπον, καὶ λέοντα, καὶ μέλιτταν, καὶ κύνα. πρὸς δὲ τὸν ἐρόμενον, ἧστινός ἐστι κράσεως ἄνθρωπος, ἢ ἵππος, ἢ βοῦς, ἢ κύων, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο τῶν πάντων, οὐχ ἁπλῶς ἀποκριτέον. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ τὰ πολλαχῶς λεγόμενά τε καὶ κρινόμενα, καθ' ἕνα τρόπον ἀποκρινάμενον, ἀνέγκλητον εἶναι. χρὴ τοίνυν δυοῖν θάτερον, ἢ πάσας ἐπεξέρχεσθαι τὰς διαφοράς, ἢ, περὶ τίνος ἤρετο, πυθόμενον, ἐκείνην μόνην εἰπεῖν. εἰ μὲν γὰρ ὡς ἐν ζώοις ἐπυνθάνετο, τίνος εἴη κράσεως, ἐπὶ τὸ μέσον ἁπάντων ζώων τῇ κράσει βλέποντα, τὴν ἀπόκρισιν αὐτὴν ποιητέον· εἰ δ' ἁπλῶς τε καὶ ὡς πρὸς ἅπασαν οὐσίαν, οὕτως ἤδη παραβάλλειν τὰ ἐναντία τῶν ἐν αὐτῷ πρὸς ἄλληλα, καὶ σκοπεῖσθαι, μηκέτι πρὸς τὰς ἐνεργείας ἀναφέροντα τὴν κρᾶσιν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ὄγκους τῶν στοιχείων. εἰ δ' ἀφωρισμένως τῷδέ τινι παραβάλλων

tur mole, ſed quae tum animalis, tum ſtirpis naturae convenit: convenit autem alias, ut humidum ſicco, et frigidum calido praeponderet. Neque enim ſimilem habere temperaturam debent homo, leo, apis et canis. Ergo ad quaerentem, cujus ſit temperamenti homo, equus, bos, canis, aliudve quodlibet, non eſt abſoluto ſermone reſpondendum: non enim fieri poteſt, ut, qui ad ea, quae multis modis ſunt dicta et inter ſe diverſa, uno modo reſpondet, non coarguatur. Oportet igitur duorum alterum, aut omnes percenſere differentias, aut percontatum prius, de qua rogaverit, illam ſolam dicere. Nam ſi, ut in animalibus, cujus eſſet temperamenti, rogabat, ad id quod medio eſt inter omnia animalia temperamento reſpicientes, reſpondere ei oportet: ſi abſolute atque ut ad omnem ſubſtantiam, ſic jam contraria quae ſunt in eo comparare inter ſe oportet, atque aeſtimare haudquaquam ad actiones temperiem referentes, ſed ad elementorum proportiones: huic cuipiam membratim comparans rogabat, uti-

ήρετο, πρὸς ἐκεῖνο μόνον παραβλητέον. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἴ τινος τῶν ἀτόμων οὐσιῶν, οἷον, εἰ τύχοι, Δίωνος, ἢ τοῦδέ τινος τοῦ κυνὸς, ἐρωτηθείημεν ὁποία τις ἡ κρᾶσίς ἐστιν, οὐχ ἁπλῶς ἀποκριτέον. ἀφορμὴ γὰρ οὐ σμικρὰ τοῖς σοφισταῖς ἐντεῦθεν εἰς τὸ συκοφαντεῖν. εἰ γὰρ εἴποις, θερμῆς καὶ ξηρᾶς κράσεως εἶναι τὸν Δίωνα, ῥᾷστον αὐτῷ, προχειρισαμένῳ τῶν ξηροτέρων καὶ θερμοτέρων ἐκείνου τὴν κρᾶσιν ἄνθρωπον ὁντιναοῦν, ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ὡς πρὸς ἐκεῖνον ἀποφῆναι τὸν Δίωνα· τοῦτο δ' ἄλλο τι ζῶον ἢ φυτὸν, οἷον, εἰ τύχοι, λέοντά τε καὶ κύνα, καὶ τούτων ὑγρότερόν τινα καὶ ξηρότερον ἀποδεῖξαι τὸν Δίωνα. χρὴ τοίνυν, ὃς μήθ' ἑαυτὸν ἐξαπατῆσαι βούλεται, μήθ' ὑπ' ἄλλου σοφισθῆναι, τοῦτον ἀπὸ τῶν ἁπλῶς λεγομένων θερμῶν, καὶ ψυχρῶν, καὶ ξηρῶν, καὶ ὑγρῶν οὐσιῶν ἀρξάμενον, οὕτως ἐπὶ τὰς ἄλλας μετιέναι, καὶ πρῶτον μὲν αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐπ' αὐτῶν διορίσασθαι, τὸ μηδὲ ταύτας, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα δοκοῦσιν ἁπλῶς λέγεσθαι, πεφευγέναι τὴν πρὸς τὸ

que ad illud ſolum conferendo eſt reſpondendum. Jam minus etiam, ſi individuorum cujuslibet, Dionis verbi gratia, vel hujus canis, rogemur quaenam ſit ſubſtantiae temperatura, eſt ſimplex danda reſponſio: dabitur enim hinc ſophiſtis ad calumniam occaſio non parva. Nam ſi calidi eſſe temperamenti et ſicci Dionem dicas, facillime licebit illis partim hominem quemlibet, qui calidioris quam Dion ſit et ſiccioris temperamenti, proponentibus, ut ad illum humidum frigidumque Dionem dicere: partim aliud quodvis animans ſtirpemve, verbi gratia leonem, aut canem, atque his humidiorem ac frigidiorem aſſerere Dionem. Quisquis igitur nec ipſe ſeſe fallere nec ab alio falli volet, huic opus eſt ab his ſubſtantiis, quae ſimpliciter calidae, frigidae, humidae, ſiccae dicuntur, incipere, atque ita transire ad reliquas: ac primum quidem illud ipſum in his exploratum habere, ne has quidem, tametſi maxime videntur abſoluto

σύμμετρον ὁμογενὲς παραβολήν. ὥσπερ γὰρ κύνα μέσον ἁπάντων κυνῶν τῇ κράσει λέγομεν, ὅταν ἴσον ἀπέχῃ τῶν ἄκρων, οὕτω καὶ οὐσίαν ἐροῦμεν εἶναι μέσην τῇ κράσει τὴν ἴσον ἀπέχουσαν τῶν ἄκρων, ἃ δὴ καὶ πρῶτά τέ εἰσι πάντων καὶ στοιχεῖα. ἴσον δ' ἀφέξει δηλονότι τῶν ἄκρων, ἐξ ἴσου κερασθέντων ἁπάντων. τὴν οὖν ὑπερβάλλουσαν, ἢ ἐλλείπουσαν τῆσδε, θερμὴν, ἢ ψυχρὰν, ἢ ξηρὰν, ἢ ὑγρὰν εἶναι φήσομεν, ἅμα μὲν τῇ μέσῃ παραβάλλοντες, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐναντίων στοιχείων ἐξέτασιν ἐπ' αὐτῆς ποιούμενοι. [45] καὶ δὴ καὶ κατὰ τοῦτο μὲν ἁπλῶς ἐροῦμεν αὐτὴν ἢ θερμὴν, ἢ ξηρὰν, ἢ ψυχρὰν, ἢ ὑγρὰν ὑπάρχειν. ἐπειδὰν δὲ τῇ μέσῃ κράσει παραβάλλωμεν, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς οὕτως ἔχει. γένος δ' ἦν αὐτῶν ἡ οὐσία. πάντα γὰρ ὑπ' αὐτὴν πέπτωκεν, ὡς ἀνώτατον τὸ γένος, ἔμψυχά τε καὶ ἄψυχα, καὶ κοινόν ἐστιν ἥδε, καὶ ἀνθρώπου, καὶ κυνὸς, καὶ πλατάνου,

ſermone dici, quo minus ad mediocre ejusdem generis comparentur, effugere. Veluti enim canem medio temperamento eſſe omnium canum dicimus, cum pari ſpatio diſtat ab extremis, ita ſubſtantiam medio eſſe temperamento dicemus, cum pari modo ab extremis abeſt, quae ſcilicet et prima omnium ſunt et elementa. Porro aberit pari modo ab extremis, cum ea continebit aequaliter inter ſe mixta. Quae autem ſupra citrave hanc temperies erit, eam calidam, frigidam, humidam vel ſiccam dicemus, ſimul ei, quae media eſt, conferentes, ſimulque contrariorem elementorum examen in ea facientes: qua nimirum ratione ſimpliciter eam calidam, frigidam, humidam ſiccamve pronunciabimus: ubi vero cum medio temperamento conferimus, non ſimpliciter, ſed quod ad mediocre ejusdem generis ſic ſe habet. Porro genus earum ſubſtantia eſt: omnia enim ſub hanc ut ſupremum genus cadunt, tum animata, tum inanimata: eſtque haec hominis, canis, platani, ficus, aeris, fer-

καὶ συκῆς, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων γένος. ὑπ' αὐτῇ δ' ἐστὶν ἕτερα γένη πολλά· τὸ μὲν ζῶον ὄρνιθός τε καὶ ἰχθύος, τὸ δὲ φυτὸν δένδρου τε καὶ βοτάνης· ἀετοῦ δὲ καὶ κόρακος ὄρνις, καὶ λάβρακος καὶ φωκίδος ἰχθύς. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ μὲν δένδρον ἐλαίας τε καὶ συκῆς γένος· ἡ βοτάνη δὲ ἀναγαλλίδος τε καὶ παιονίας. ἔσχατα δ' ἤδη γένη ταῦτα· καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἴδη προσαγορεύεται, κόραξ, καὶ φωκὶς, καὶ συκῆ, καὶ ἀναγαλλίς· οὕτω δὲ καὶ ἄνθρωπος, καὶ βοῦς, καὶ κύων. ἄνωθεν μὲν οὖν κατιόντων, ἔσχατα γένη ταῦτα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἴδη προσαγορεύεται· κάτωθεν δ' ἀνιόντων ἀπὸ τῶν ἀτόμων οὐσιῶν, πρῶτα. καὶ δέδεικται πρὸς ἑτέρου γράμματος, ὡς εὐλόγως οἱ παλαιοὶ ταῦτα ξύμπαντα τὰ μεταξὺ τῶν ἀτόμων τε καὶ τῶν πρώτων γενῶν εἴδη τε ἅμα καὶ γένη προσαγορεύουσιν.

Κεφ. ζ. Ὁπότ' οὖν διήρηται τὰ σημαινόμενα, καὶ ὡς οὐχ ἁπλῶς ἀποφαίνεσθαι χρὴ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν σῶμα, σαφῶς ἀποδέδεικται, ζητητέον

ri, aliorum denique omnium commune genus. Sub ea vero ſunt alia genera permulta, animal quidem, avis, piſcis: ſtirps, arbores et herbae: avis, aquilae et corvi: piſcis, lupi et rhombi: ſimili modo oleae et ficus genus eſt arbor: anagallidos et paeoniae herba. Jam haec ultima ſunt genera eoque ſpecies appellantur, corvus, rhombus, ficus, anagallis: ſimiliter homo, et bos, et canis. Ac ſuperne quidem deſcendentibus, haec ultima ſunt genera, proinde ſpecies dictae: inferne vero aſcendentibus, ab individuis ſcilicet ſubſtantiis, prima ſunt: indicatumque alio opere eſt, merito omnia, quae media ſunt inter prima genera et individua, ſimul genera et ſpecies a veteribus nominari.

Cap. VII. Ergo cum definita ſignificata jam ſint, ac clare indicatum, quemadmodum tum abſoluto, tum non abſoluto ſermone calidum, frigidum, humidum

ἐφεξῆς αὐτῶν τὰ γνωρίσματα. καίτοι κἀνταῦθα χρὴ πρότερον ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων διελέσθαι τῶν ἐμπίπτειν ἐξ ἀνάγκης μελλόντων εἰς τὸν ἐφεξῆς λόγον, ἐξαπλῶσαί τέ τι πρᾶγμα, δυνάμει μὲν ἤδη προαποδεδειγμένον, οὐ μὴν ἐναργῶς γε πᾶσι τοῖς ἐντυγχάνουσι τῷδε τῷ γράμματι νοηθῆναι δυνάμενον. ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων οὖν πρῶτον εἰπὼν, οὕτως ἐπάνειμι ἐπὶ τὸ πρᾶγμα. τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ὅτι μὲν οὐχ ἕν τι σημαίνει, ἐπειδὰν ἐπὶ σωμάτων λέγηται, δέδεικται πρόσθεν· ὅτι δὲ καὶ τὰς ἐν τοῖς σώμασι ποιότητας αὐτὰς μόνας, ἄνευ τῶν δεδεγμένων αὐτὰς οὐσιῶν, οὕτως ὀνομάζουσιν ἐνίοτε, τοῦτο μὲν οὔπω εἴρηται πρόσθεν, ἤδη δὲ αὐτὸ λέγεσθαι καιρός. ὥσπερ οὖν τὸ, λευκὸν, ὄνομα, κατά τε τοῦ χρώματος ἐπιφέρουσιν, ἐπειδὰν οὕτω λέγωσιν, ἐναντίον ἐστὶ τὸ λευκὸν χρῶμα τῷ μέλανι, κατά τε τοῦ δεδεγμένου τὸ χρῶμα σώματος, ἐπειδὰν τὸ τοῦ κύκνου σῶμα λευκὸν εἶναι φάσκωσιν, οὕτω καὶ τὸ, θερμὸν, ὄνομα, κατά τε

ſiccumve corpus aliquod pronunciandum ſit, quaerendae deinceps eorum ſunt notae: quanquam hic quoque decernere prius de nominibus oportet, quae in ſequentem ſermonem neceſſario incident: ſimul explicare rem quandam, quae poteſtate jam monſtrata prius eſt, non tamen ab omnibus, qui hos commentarios evolvent, facile ſaltem intelligi poteſt. Itaque de nominibus prius loquutus, mox ad rem revertar. Quod calidum, frigidum, humidum ſiccumve non unum aliquid ſimpliciter ſignificent, ubi de corporibus dicuntur, prius eſt indicatum: quod autem et ſolae ipſae in corporibus qualitates circa corpora, quae eas ſuscipiunt, ſic interim nominentur, id quidem, ut nondum eſt dictum, ita nunc dici eſt tempestivum. Quemadmodum nomen albi tum de colore enunciant, cum ita loquuntur, contrarius eſt albus color nigro: tum de corpore, quod colorem ſuscepit, cum ſcilicet oloris corpus album dicunt: ita et calidi nomen tum de qualitate affirmant ipſa, tanquam ſi

τῆς ποιότητος ἐπιφέρουσιν, ὡς εἰ καὶ θερμότητα προσηγόρευον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ σώματος, ὃ τὴν θερμότητα δέδεκται. τὴν γὰρ δὴ ποιότητα παρὰ τὸ δεδεγμένον αὐτὴν σῶμα ἑτέραν χρὴ νομίζειν εἶναί τινα φύσιν ἔχουσαν ἰδίαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν στοιχείων λόγοις δείκνυται. θερμότης μὲν οὖν ποιότης· ἡ δ᾽ αὐτὴ καὶ θερμὸν ὀνομάζεται, καθάπερ λευκότης καὶ λευκόν. αὐτὸ δὲ σῶμα τὸ θερμὸν ἓν τοῦτο μόνον ὄνομα κέκτηται, τὸ θερμὸν, ὥσπερ τὸ λευκόν· οὐ μὴν οὔτε θερμότης, οὔτε λευκότης αὐτὸ τὸ σῶμά ποτε προσαγορεύεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ξηρὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν ὀνομάζεται αὐτό τε τὸ σῶμα καὶ ἡ ποιότης. [46] οὐ μὴν ἡ ψυχρότης, ἢ ξηρότης, ἢ ὑγρότης ἔτι τὸ σῶμα καλεῖται, καθάπερ ἡ ἐν αὐτῷ ποιότης. τούτων δ᾽ οὕτως ἐχόντων, (66) εὔλογον, ἐπειδὰν μὲν ἤτοι θερμότητά τις ἢ ψυχρότητα διαλεγόμενος εἴπῃ, μηδὲν γίνεσθαι σόφισμα· μόναι γὰρ ἐκ τῶν τοιούτων ὀνομάτων αἱ ποιότητες δηλοῦνται· θερμὸν δ᾽ εἰπόντος, ἢ ψυχρὸν, ἐπειδὴ καὶ ἡ ποιότης οὕτω καὶ τὸ σῶμα τὸ δεδεγμένον

caliditatem appellarent: tum vero de corpore, quod caliditatem fustinet: quippe qualitatem a corpore, quod eam fuscepit, diverfam habere naturam quandam propriam exiftimare oportet, veluti in opere de elementis eft indicatum. Caliditas quidem qualitas eft, eadem vero et calidum dicitur; veluti et albedo album: ipfum vero corpus calidum unum hoc nomen tantummodo obtinet, calidum, ficuti album: nunquam tamen caliditas vel albedo corpus ipfum dicitur. Ad eundem modum ficcum, frigidum et humidum nominantur tum ipfum corpus, tum qualitas: non tamen corpus frigiditas, humiditas vel ficcitas appellatur, quemadmodum quae in eo eft qualitas. Haec cum fic fe habeant, aequum eft, cum vel caliditatem, vel frigiditatem disputans quis profert, nullam exoriri captionem, quod folae qualitates his indicentur nominibus: at calidum frigidumve cum dicit, quando et qualitas ita et quod eam fuscepit corpus, nominatur, facile fit ei, qui red-

αὐτὴν ὀνομάζεται, πρόχειρον γίνεσθαι τῷ κακουργεῖν ἐθέλοντι, το μὴ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ λέγοντος ἀκούειν, ἵν᾽ ἔχῃ σοφίζεσθαι. τοιοῦτο γάρ τοι δρῶσι καὶ πρὸς τὸν ἀφορισμὸν ἀντιλέγοντες, ἐν ᾧ φησιν Ἱπποκράτης· τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. οὐ γὰρ σῶμά τι θερμὸν τὸ ἔμφυτον τῷ ζώῳ λέγεσθαι πρὸς Ἱπποκράτους ἀκούσαντες, οὐδὲ ζητήσαντες, ὅ τί ποτέ ἐστι τοῦτο, κατὰ τῆς ποιότητος μόνης, ἣν δὴ καὶ θερμότητα καλοῦμεν, εἰρῆσθαι τοὔνομα δεξάμενοι, τὴν ἀντιλογίαν οὕτω ποιοῦνται. καίτοι φαίνεται σμικρὸν ὂν τὸ διαστέλλεσθαι τὰς ὁμωνυμίας, ἐν τῇ χρείᾳ τῶν πραγμάτων ἱκανῶς ἀξιόλογον ὑπάρχον.

Κεφ. η΄. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ καὶ τοῦτο σαφῶς ἤδη διώρισται, ἐπὶ τὸ ὑπόλοιπον αὖθις ἐπανιτέον. οὔσης γάρ τινος ἀκράτου καὶ ἀμίκτου ποιότητος, ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος, καὶ θερμότητος καὶ ψυχρότητος, ὅσα ταύτας διεδέξαντο σώματα, θερμὰ δηλονότι καὶ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ τελέως τε καὶ ἀκριβῶς ἔσται. ταυτὶ μὲν οὖν μοι νόει

arguere ſtudet, ut, quod a loquente non ſignificatur, id, quo poſſit reprehendere, accipiat. Ejusmodi enim rem faciunt et aphorismo illi contradicentes, in quo Hippocrates, Augeſcentia, inquit, corpora plurimum habent innatum calidum: neque enim eſſe corpus aliquod ipſum innatum animali calidum ab Hippocrate dici intelligentes, neque id quid ſit usquam quaerentes, ſed de ſola qualitate, quam ſcilicet caliditatem appellamus, nomen id dici praeſumentes, ſic dictum ejus refellere parant. Et jam apparet, quod de homonymia diſtinguere tametſi ſit res parva, tamen in rerum uſu non levis reperitur momenti.

Cap. VIII. Verum cum hoc quoque abunde ſit definitum, rurſum id quod ſupereſt repetamus. Cum humiditas, et ſiccitas, et caliditas, et frigiditas ſincerae quaedam et impermixtae qualitates ſint, quaecunque has ſuscepere corpora, ea calida et frigida, ſicca et humida prorſus exacteque ſunt. Atque haec mihi

τὰ τῶν γινομένων τε καὶ φθειρομένων στοιχεῖα· τὰ δ᾽ ἄλλα σώματα, τά τε τῶν ζώων, καὶ τὰ τῶν φυτῶν, καὶ τὰ τῶν ἀψύχων ἁπάντων, οἷον χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ λίθων, καὶ ξύλων, ἐν τῷ μεταξὺ τῶν πρώτων ἐκείνων τετάχθαι. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν οὔτ᾽ ἄκρως θερμὸν, οὔτ᾽ ἄκρως ψυχρὸν, οὔτ᾽ ἄκρως ὑγρὸν, οὔτ᾽ ἄκρως ξηρόν ἐστιν. ἀλλ᾽ ἤτοι μέσον ἀκριβῶς ὑπάρχει τῶν ἐναντίων, ὡς μηδὲν μᾶλλον εἶναι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ θατέρῳ τῶν ἄκρων προσκεχώρηκεν, ὡς μᾶλλον εἶναι θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ μᾶλλον ὑγρὸν ἢ ξηρόν. εἰ μὲν δὴ μέσον ἀκριβῶς εἴη καθ᾽ ἑκατέραν τῶν ἐναντιώσεων, ὡς μηδὲν μᾶλλον εἶναι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, εὔκρατον ἁπλῶς τοῦτο λεχθήσεται. θατέρου δὲ πλεονεκτήσαντος, ἤτοι κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν, ἢ κατ᾽ ἀμφοτέραν, οὐκ ἔτ᾽ εὔκρατον. εἰ μὲν δὴ θερμὸν εἴη μᾶλλον, ἢ ψυχρὸν, ὃ μᾶλλόν ἐστι, τοῦτο λεχθήσεται· ὡσαύτως δὲ καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν· κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ εἰ

omnium, quae fiunt et corrumpuntur, elementa intellige: reliqua corpora vel animalium, vel stirpium, vel inanimorum omnium, veluti aeris, ferri, lapidum, lignorum, in medio primorum illorum collocata esse: nullum enim horum vel ad summum calidum, vel ad summum frigidum, vel ad summum humidum, vel ad summum siccum est, sed vel medium prorsus contrariorum, ita ut nihilo magis sit calidum quam frigidum, aut humidum quam siccum, vel ad alterum contrariorum est propensum, ita ut magis sit calidum quam frigidum, vel magis sit humidum quam siccum. Ac si quidem medium plane sit in utroque contrariorum genere, ita ut non magis sit calidum quam frigidum, aut humidum quam siccum, eucraton id, id est temperatum, simpliciter dicetur: sin alterum contrariorum superet, sive in altera oppositione, sive in utraque id sit, non etiam dicetur eucraton. Ac si calidum magis sit quam frigidum, quod magis est, id appellabitur: idem statuendum de sicco et humido: ad eundem modum si

ψυχρὸν εἴη μᾶλλον, ὀνομασθήσεται ψυχρόν. εἰ δ' ἐξ ἑκατέρας τῆς ἀντιθέσεως ἐπικρατοίη θάτερον, ἤτοι θερμὸν ἅμα καὶ ὑγρὸν, ἢ θερμὸν ἅμα καὶ ξηρὸν, ἢ ψυχρὸν ἅμα καὶ ὑγρὸν, ἢ ψυχρὸν ἅμα καὶ ξηρὸν, ὀνομασθήσεται τὸ σῶμα κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν. ταύτας μὲν οὖν τὰς τέτταρας δυσκρασίας, ὡς καὶ πρόσθεν εἴπομεν, οἱ πλεῖστοι γινώσκουσιν ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι. τὰς δ' ἄλλας τέτταρας ἐξ ἡμίσεως τούτων γιγνομένας οὐκ οἶδ' ὅπως παραλείπουσιν, ὥσπερ καὶ τὴν πρώτην ἁπασῶν κρᾶσιν, τὴν ἀρίστην. ἀλλ' ὅτι γε δυνατὸν, ἐπικρατοῦντος τοῦ θερμοῦ, μηδὲν μᾶλλον ὑγρὰν καὶ ξηρὰν εἶναι τὴν κρᾶσιν, ὅσον ἐπὶ ταύτῃ τῇ συζυγίᾳ, πρόδηλον μὲν οἶμαι κἀκ τῶν ἤδη προειρημένων εἶναι. ῥᾷστον δὲ, κἂν εἰ μηδὲν προείρητο, συλλογίσασθαι, συγχωρησάντων γε ἅπαξ αὐτῶν, [47] ἑτέραν μὲν εἶναι κρᾶσιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν, ἑτέραν δὲ ξηρὰν καὶ θερμήν. εἰ γὰρ οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι πάντως εἶναι ξηρὰν τὴν θερμὴν, ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ ὑγρὰν ὑπάρχειν αὐτὴν, ἐγχωρήσει δηλονότι

frigidum magis sit, nominabitur frigidum: at si in utraque oppositione alterum superet, sive calidum una cum humido, sive calidum simul cum sicco, sive frigidum simul cum humido, sive frigidum una cum sicco, utique pro vincente sortietur id corpus appellationem. Et has quidem quatuor intemperies, ut supra diximus, plurimi norunt tum medici, tum philosophi: reliquas quatuor, quae ex dimidio harum constitutae sunt, nescio quomodo derelinquunt, sicut etiam eam, quae prima omnium optimaque est temperies. Caeterum quod superante calido liceat nihilo magis humidam esse quam siccam temperiem (quod utique ad hanc spectet conjugationem), id vel ex iis, quae jam dicta sunt, manifestum arbitror. Facile autem est, etiamsi nihil esset praedictum, id colligere, concedentibus semel illis saltem, alteram esse temperiem humidam et calidam, alteram siccam et calidam. Si namque necessarium omnino non est siccam esse, quae calida sit, sed licet eam et humidam esse, licebit utique et mediam esse:

καὶ μέσην· ἐγγυτέρω γάρ ἐστιν ἡ μέση τῆς ξηρᾶς κράσεως, ἤπερ ἡ ὑγρά. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐστί τις ἑτέρα ψυχρὰ κρᾶσις, ἐφ' ἧς ἐστιν ἰσχυρότερον τὸ ψυχρόν· οὐ μὴν οὐθ' ὑγρὰν, οὔτε ξηρὰν ὑπάρχειν αὐτὴν ἀνάγκη, ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ μέσην γενέσθαι· πάλιν γὰρ κἀνταῦθα τὸν αὐτὸν ἐπάξεις λόγον. ὥστ', εἴπερ οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑγρὰν εἶναι τὴν ψυχρὰν, ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ ξηρὰν γενέσθαι, πρόδηλον, ὡς καὶ τὴν μέσην ἐγχωρήσει, ἐγγυτέρω γάρ ἐστιν αὕτη τῆς ὑγρᾶς, ἤπερ ἡ ξηρά. ὡς οὖν αὗται αἱ δύο δυσκρασίαι κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν ἐδείχθησαν, ἡ μὲν θερμὴ μόνον, ἡ δὲ ψυχρά· κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕτεραι δύο γενήσονται κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν, ἡ μὲν ξηρὰ μόνον, ἡ δ' ὑγρὰ, συμμέτρως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ. πάλιν γὰρ κἀνταῦθα φήσομεν, ὥσπερ οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον, ἥ τίς ἐστι ξηρὰ κρᾶσις, εὐθὺς ταύτην εἶναι καὶ θερμὴν, ἀλλ' ἐνδέχεται καὶ ψυχρὰν ὑπάρχειν, οὐκ ἀδύνατον ἔσται καὶ τὸ μήτε ψυχρὰν εἶναί τινα, μήτε θερμὴν, ἀλλ' εὔκρατον μὲν κατὰ τοῦτο, ξηρὰν

propior namque ſiccae temperaturae media eſt quam humida. Ad eundem modum eſt et frigida quaedam temperies altera, in qua nimirum frigidum praepollet: hanc tamen nec humidam eſſe nec ſiccam eſt neceſſe, ſed poteſt inter has et media eſſe. Rurſus enim hic quoque eandem afferes rationem, nempe, ſi neceſſe non eſt frigidam temperiem eſſe humidam, ſed licet et ſiccam eam fieri, manifeſtum eſt, mediam quoque eſſe poſſe, quippe quae vicinior humidae eſt quam ſicca. Ergo veluti duae intemperies in altera oppoſitione ſunt monſtratae, altera calida tantum, altera frigida: ſic in altera oppoſitione duae aliae ſtatuantur, altera ſicca tantum, altera humida, mediocriter ſcilicet ſeſe habentibus calido et frigido. Iterum namque dicemus hic quoque, ſicuti neceſſe non eſt, ſi qua temperies ſicca eſt, hanc protinus calidam quoque eſſe, ſed fieri poteſt, ut etiam frigida ſit, ita fieri poteſt, ut quaepiam nec calida ſit, nec frigida, ſed in hac quidem op-

δὲ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ὑγρὰν κρᾶσιν οὐκ ἀναγκαῖον οὔτε θερμὴν, οὔτε ψυχρὰν ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐνδέχεται μέσην ἀμφοῖν εἶναι κατά γε ταύτην τὴν ἀντίθεσιν. εἰ τοίνυν οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε τῇ κατὰ τὸ ψυχρὸν καὶ θερμὸν δυσκρασίᾳ τὴν ἐκ τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως ἕπεσθαι, οὔτ' ἐκείνῃ τὴν ἐκ ταύτης, ἐνδέχεταί ποτε καὶ τὴν εὔκρατον ὅσον ἐπὶ θερμότητι καὶ ψυχρότητι φύσιν ἤτοι ξηρὰν ἢ ὑγρὰν γενέσθαι, καὶ τὴν ἐν τούτοις πάλιν εὔκρατον ἤτοι θερμὴν ἢ ψυχράν. ὥστ' εἶναι καὶ ταύτας τέτταρας ἑτέρας ἐκείνων δυσκρασίας, ὡς οἱ πρόσθεν ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι παρέδοσαν ἡμῖν, καὶ μέσας γε ταύτας τετάχθαι τῶν εὐκράτων ἕξεων καὶ τῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀντιθέσεις δυσκράτων. ἡ μὲν γὰρ ἄκρως εὔκρατος οὐδετέραν ἀντίθεσιν ἔχει πλεονεκτοῦσαν, ἡ δ' ἐξ ὑπεναντίου τῆςδε δύσκρατος ἀμφοτέρας μοχθηράς. ἐν μέσῳ δ' ἐστὶν ἡ κατὰ μὲν τὴν ἑτέραν εὔκρατος, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν δύσκρατος ὑπάρχουσα, ἥτις ἐξ ἡμίσεως μὲν εὔκρατος, ἐξ

positione eucratos, id est temperata, in altera sicca. Simili modo nec humidam temperiem necesse est calidam frigidamve esse, sed eam mediam esse inter hujus oppositionis extrema licet. Si igitur necesse non est, ut vel intemperiem, quae in calido est et frigido, sequatur ea, quae est in altera oppositione intemperies, vel hanc, quae in illa: licebit aliquando et naturam, quae in caliditate et frigiditate temperata sit, vel siccam esse vel humidam: invicemque, quae in his temperata sit, vel calidam esse vel frigidam: ita ut sint et hae ab iis, quas priores tum medici tum philosophi nobis tradiderunt, quatuor diversae intemperies medioque loco positae inter temperatos habitus et eos, qui in utraque oppositione sunt intemperati. Qui namque in summo est temperatus, is neutram oppositionem habet superantem: qui vero adversus hunc est intemperatus, utramque habet vitiosam: medium sortitur locum, qui in altera quidem est temperatus, in altera intemperatus: qui utique et ex di-

ἡμίσεως δὲ δύσκρατος οὖσα, μέση δεόντως ἂν εἶναι λέγοιτο τῆς ὅλης εὐκράτου τε καὶ δυσκράτου. καὶ εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχει, ὥσπερ οὖν καὶ ἔχει, θαῤῥούντως ἤδη λέγομεν, ἐννέα τὰς πάσας εἶναι τῶν κράσεων διαφορὰς, εὔκρατον μὲν μίαν, οὐκ εὐκράτους δὲ τὰς ὀκτὼ, τέτταρας μὲν ἁπλᾶς, ὑγρὰν, καὶ ξηρὰν, καὶ θερμὴν, καὶ ψυχρὰν, ἄλλας δὲ τέτταρας συνθέτους, ὑγρὰν ἅμα καὶ θερμὴν, καὶ ξηρὰν ἅμα καὶ θερμὴν, καὶ ψυχρὰν ἅμα καὶ ὑγρὰν, καὶ ψυχρὰν ἅμα καὶ ξηράν.

Κεφ. θ'. Ἐν ἑκάστῃ δὲ τῶν εἰρημένων κράσεων τὸ μᾶλλόν τε καὶ τὸ ἧττον πάμπολυ, κατά τε τὰς ἁπλᾶς λεγομένας κράσεις, ἐπί τε τῆς ὅλης οὐσίας, ἤδη δὲ καὶ καθ' ἓν ὁτιοῦν γένος. εἰ δή τις βούλεται διαγνωστικὸς εἶναι κράσεων, ἄρχεσθαι τούτῳ προσήκει τῆς γυμνασίας ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον γένος εὐκράτων τε καὶ μέσων φύσεων. ἐκείναις γὰρ τὰς ἄλλας παραβάλλων, ῥᾳδίως ἐξευρήσει τὸ

midio temperatus, et ex dimidio intemperatus cum sit, merito medius dici potest inter eum, qui ex toto est temperatus, et eum, qui ex toto est intemperatus. Et si quidem haec sic se habent, sicut certe se habent, cur novem dicere universas temperatorum differentias dubitemus? temperatam quidem unam, non temperatas octo: quarum quatuor simplices sint, humida, sicca, calida et frigida: quatuor compositae, humida simul et calida, sicca pariter et calida, frigida simul et humida, frigida simul et sicca.

Cap. IX. In quolibet vero jam dictorum temperamentorum permagnus est excessus defectusque non in iis modo, quae simplicia sunt, sed etiam in compositis: idque tum in tota substantia, tum vero in unoquoque genere. Si cui igitur agnoscendorum temperamentorum cura est, incipiat exercitationem oportet ab iis in quolibet genere naturis, quae temperatae mediaeque sunt: quippe qui, si his alias comparet, facile,

πλεονάζον ἢ τὸ λεῖπον [48] ἐν ἑκάστῃ. περὶ πρώτων οὖν ῥητέον τῶν ἁπλῶς λεγομένων εὐκράτων τε καὶ δυσκράτων, ἃς ἐπὶ πάσης οὐσίας γεννητῆς, οὐκ ἐπὶ ζώων μόνον, ἢ φυτῶν, ἔφαμεν ἐξετάζεσθαι. πάλιν δὲ κἀνταῦθα τό γε τοσοῦτο χρὴ διαστείλασθαι περὶ ὀνομάτων, ὡς θερμὴ κρᾶσις ἄλλη μέν ἐστιν ἐνεργείᾳ, δυνάμει δ' ἄλλη, καὶ ὡς δυνάμει ταῦτ' εἶναι λέγομεν, ὅσα μήπω μέν ἐστιν ὃ λέγεται, ῥᾷστον δ' αὐτοῖς γενέσθαι, φυσικήν τινα ἐπιτηδειότητα (67) κεκτημένοις εἰς τὸ γενέσθαι. περὶ πρώτων οὖν διέλθωμεν τῶν ἐνεργείᾳ θερμῶν καὶ ψυχρῶν, καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν, ἀπὸ τῆς συμπάσης οὐσίας ἀρξάμενοι, κἄπειτα μεταβῶμεν ἐπί τε τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. τελέως γὰρ ἂν οὕτως ἡμῖν ἀπειργασμένον εἴη τὸ προτεθέν. ἐπειδὴ τοίνυν τὸ μέσον ἐν ἅπαντι γένει, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς συμπάσας οὐσίας, ἐκ τῆς τῶν ἄκρων μίξεως γίνεται, χρὴ καὶ τὴν νόησιν αὐτοῦ καὶ τὴν διάγνωσιν ἐξ ἐκείνων συνίστασθαι. τὸ μὲν δὴ τῆς νοήσεως ῥᾷστον. ἀπὸ γὰρ τοῦ θερμοτάτου

quod in quavis ſuperet deficiatve, invenerit. Ergo primum de iis, quae ſimpliciter loquentibus temperata intemperataque dicuntur, agendum: quae ſcilicet in omni generata ſubſtantia, non in ſolis animalibus et ſtirpibus, disquirenda diximus. Porro hic quoque tantillum ſaltem diſtinguere de nominibus conveniet, ut calida temperies alia jam energia, id eſt actu, ſit, alia potestate: tum ut potestate ea eſſe dicamus, quae, quod dicuntur, id nondum ſint, ſed facile id fieri poſſint, quoniam naturalem, ut id fiant, aptitudinem ſint adepta. Igitur primum de iis, quae actu calida, frigida, humida et ſicca ſunt, diſſeramus, auſpicati ab univerſa ſubſtantia, mox ad animalia et ſtirpes deſcenſuri: ita enim conſummationem habebit, quod inſtitutum nobis eſt. Quoniam igitur, quod in omni genere maximeque in univerſa ſubſtantia medium eſt, id ex mixtione extremorum conflatur, utique conveniet, ut tum intelligentia ejus, tum dignotio ex illis ſumatur. Ac intelligentia quidem facillima eſt: quippe

πάντων τῶν εἰς αἴσθησιν ἡκόντων, οἷον ἤτοι πυρὸς, ἤ τινος ὕδατος ἄκρως ζέοντος, ἐπὶ τὸ ψυχρότατον κατελθόντες ἁπάντων ὧν ἴσμεν, οἷον κρύσταλλον, ἢ χιόνα, νοήσαντές τι διάστημα, μέσον ἀκριβῶς τοῦτο τέμνομεν. οὕτω γὰρ ἐξευρήσομεν τῇ νοήσει τὸ σύμμετρον, ὅπερ ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἴσον ἀπέχει. ἀλλὰ καὶ κατασκευάσαι πως αὐτὸ δυνάμεθα, τὸν ἴσον ὄγκον κρυστάλλου μίξαντες ὕδατι ζέοντι. τὸ γὰρ ἐξ ἀμφοῖν κραθὲν ἴσον ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἀφέξει, τοῦ τε καίοντος καὶ τοῦ ναρκοῦντος διὰ ψύξιν. οὔκουν οὐδὲν ἔτι χαλεπόν ἐστι, τοῦ κραθέντος οὕτως ἁψαμένους, ἔχειν τὸ μέσον ἁπάσης οὐσίας ἐν τῇ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν ἀντιθέσει, καὶ μεμνῆσθαι τούτου, καὶ κρίνειν ἅπαντα τἄλλα καθάπερ τινὶ κανόνι παραβάλλοντας. καὶ μὲν δὴ καὶ ξηρὰν γῆν, ἢ τέφραν, ἤ τι τοιοῦτο ἕτερον ἀκριβῶς αὐχμηρὸν ἀναδεύσας ὕδατι κατὰ τὸν ὄγκον ἴσῳ, τὸ μέσον ἐργάσῃ σῶμα τῆς κατὰ τὸν ξηρόν τε καὶ ὑγρὸν ἀντιθέσεως. οὔκουν οὐδὲ ἐνταῦθα χαλεπὸν οὐδὲν, ὄψει τε ἅμα καὶ ἁφῇ τὸ

a calidiſſimo omnium, quae ſub ſenſum veniunt, veluti igne aut quapiam aqua, quae ad ſummum ſit ſervens, ad id, quod omnium, quae nobis apparent, eſt frigidiſſimum, veluti glaciem et nivem venientes, aeſtimato inter ea intervallo, ad unguem id in medio dividimus: ſic enim ſymmetron, quod ſcilicet ab utroque extremorum pari abeſt ſpatio, intellectu comprehendemus. Quin etiam id nobis praeparare licet miſcentibus aquae ferventi parem modum glaciei: quod enim ex ambobus eſt mixtum, pari intervallo ab utroque extremorum aberit, et eo quod urit, et eo quod frigore ſtupeſacit. Non eſt igitur difficile ei, qui ita mixtum tetigerit, medium univerſae ſubſtantiae in calidi ſrigidique oppoſitione habere, ejusque meminiſſe, atque alia omnia illi veluti normae adaptata judicare. Quin etiam, ſi terram, quae ſicca ſit, vel cinerem, vel tale aliquid, quod plane ſit aridum, pari aquae modo imbueris, medium in ſicci humidique oppoſitione corpus effeceris. Ergo ne hic quidem difficile eſt, ubi

τοιοῦτο σῶμα διαγνόντας, παραθέσθαι τῇ μνήμῃ, καὶ τούτῳ κανόνι τε καὶ κριτηρίῳ χρῆσθαι πρὸς τὴν τῶν ἐλλειπόντων ἢ πλεοναζόντων ὑγρῶν καὶ ξηρῶν διάγνωσιν. ἔστω δὲ δηλονότι τὸ κρινόμενον σῶμα συμμέτρως θερμόν. εἰ γὰρ εἰς ἄκρον ἤτοι θερμότητος ἢ ψύξεως ἄγοιτο, τουτὶ τὸ μέσον ὑγροῦ καὶ ξηροῦ σῶμα φαντασίαν ἐνίοτε παρέξει ψευδῆ, καὶ δόξει ποτὲ μὲν ὑγρότερον εἶναι τοῦ συμμέτρου, ποτὲ δὲ ξηρότερον. εἰ μὲν γὰρ θερμανθείη πλέον, ἢ δεῖ, τηκόμενόν τε καὶ ῥέον, ὑγροτέρου φαντασίαν ἑαυτοῦ παρέξει. ψυχόμενον δὲ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος, ἵσταταί τε καὶ πήγνυται, καὶ ἀκίνητον γίνεται, καὶ σκληρὸν ἁπτομένοις φαίνεται, κἀκ τούτου φαντασίαν προβάλλει ψευδῆ ξηρότητος. εἰ δ', ὥσπερ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ μετέσχεν ἴσον, οὕτω καὶ θερμότητός τε καὶ ψύξεως εἴη μέσον, οὔτε σκληρὸν, οὔτε μαλακὸν ἁπτομένῳ φαίνεται τὸ τοιοῦτο σῶμα. τὸ μὲν οὖν ὅλα δι' ὅλων αὐτὰ κεράσαι, τὸ θερμὸν λέγω καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, ἀδύνατον ἀνθρώπῳ. γῆ γὰρ ὑγρῷ

vifu pariter tactuque ejusmodi corpus noveris, memoriae id infigere, eoque ad humidorum ac ficcorum, quae deficiant fuperentve, agnitionem pro norma exemplarique uti. Porro corpus, de quo judicandum eft, mediocriter calens efto: nam hoc ipfum humidi ficcique medium corpus, fi ad fummum calorem frigusve fit perductum, falfam interim imaginationem excitabit: videbiturque, quam fit mediocre, aliquando humidius, aliquando ficcius: quippe, fi liberalius caleliat, liquatum jam ac fluens, humidioris fubftantiae phantafiam de fe praebebit: contra, refrigeratum plus jufto, confiftit ac cogitur, immobileque redditur, et durum tangenti apparet: unde etiam falfam ficcitatis imaginationem exhibet: quod fi, veluti humidi ficcique parem modum habet, fic caloris ac frigoris fit in medio, nec durum nec molle tangenti apparebit id corpus. Atque tota quidem ejusmodi corpora per tota fe mifcendi, calidum, inquam, frigidum, ficcum et humidum, homini facultas non eft: terra enim aquae

φυραθεῖσα μέμικται μὲν, ὡς ἄν τῳ δόξειε, καὶ οὕτω κέκραται πᾶσα παντὶ, παράθεσις μήν ἐστι τὸ τοιοῦτο κατὰ σμικρὰ, καὶ οὐ δι' ὅλων κρᾶσις, ἀλλὰ τὸ δι' ὅλων ἄμφω κεράσαι θεοῦ καὶ φύσεως ἔργον. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ὅλα δι' ὅλων ἀλλήλοις κεραννύοιτο. τὸ μέντοι παράθεσιν ἐργάσασθαι τοιαύτην, ὡς ἐκφεύγειν τὴν αἴσθησιν ἕκαστον τῶν ἁπλῶν σωμάτων, οὐ [49] φύσεως τοῦτό γε μόνης ἢ θεοῦ τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἡμέτερόν ἐστιν. οὐδὲ γὰρ χαλεπὸν ὑγροῦ καὶ ξηροῦ μέσον ἐργάσασθαι πηλὸν ἐκ τῆς τοιαύτης μίξεως· ὡσαύτως δὲ καὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. καί σοι φανεῖται τὸ τοιοῦτο σῶμα καὶ τῇ θερμότητι μὲν καὶ τῇ ψυχρότητι εὔκρατον, ἀλλὰ καὶ σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος ἐν τῷ μέσῳ. τοιοῦτο δ' ἐστὶ καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων δέρμα, μέσον ἀκριβῶς ἁπάντων τῶν ἐσχάτων, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ, καὶ τούτου μάλιστα τὸ κατὰ τὴν χεῖρα. γνώμων γὰρ αὕτη πάντων ἔμελλεν ἔσεσθαι τῶν αἰσθητῶν, ὄργανον

confufa mifcetur quidem (quatenus fcilicet videri cuipiam poffit) atque ita tota toti contemperatur: caeterum appofitio exiguarum partium ea eft, nequaquam totorum per tota mixtio: fed ambo ea per tota mifcere Dei vel naturae eft opus: magisque etiam, fi calidum ac frigidum inter fe tota per tota mifcenda fint. Attamen appofitionem ejusmodi efficere, ut fenfum effugiant fingula fimplicium corporum, non folum naturae opus Deive eft, fed etiam noftrum: neque enim difficile eft tali mixtione lutum, quod medium ficci humidique fit, moliri: fimili modo et quod calidi et frigidi fit medium: videbiturque tibi ejusmodi corpus in calore et frigore temperatum, imo etiam in duritiae mollitiaeque medio ftatu effe. Id autem genus eft hominis cutis, utpote omnium extremorum, calidi, frigidi, humidi, ficci, vere media, maximeque ea, quae eft in manu: haec enim omnium fenfilium veluti norma futura erat, tactus nimirum in-

ἁπτικὸν ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπεργασθεῖσα τῷ φρονιμωτάτῳ τῶν ζώων οἰκεῖον. ἴσον οὖν ἀπέχειν αὐτὴν ἐχρῆν ἁπάντων τῶν ἄκρων, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ. καὶ δὴ καὶ γέγονεν ἐκ τῆς τούτων ἁπάντων ἰσομοιρίας, οὐ μιχθέντων μόνον, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ὅλων ἀλλήλοις κερασθέντων, ὅπερ οὐκ ἔτ᾽ οὐδεὶς ἡμῶν ἐργάσασθαι δυνατός ἐστιν, ἀλλὰ φύσεως τὸ ἔργον. ὅσα μὲν οὖν σκληρότερα τοῦ δέρματός ἐστι μόρια, καθάπερ ὀστᾶ, καὶ χόνδροι, καὶ κέρατα, καὶ τρίχες, ὄνυχές τε καὶ σύνδεσμοι, καὶ ὁπλαὶ, καὶ πλῆκτρα, πλέον ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ ξηρόν· ὅσα δὲ μαλακώτερα, καθάπερ αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ πιμελὴ, καὶ στέαρ, καὶ μυελὸς, ἐγκέφαλός τε καὶ νωτιαῖος, ὑγροῦ πλέον ἐν τούτοις ἐστὶν, ἢ ξηροῦ. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσῳ τὸ πάντων ξηρότατον ἐν ἀνθρώπῳ μόριον ὑπερβάλλει ξηρότητι τοῦ δέρματος, τοσούτῳ πάλιν ἀπολείπεται τὸ ὑγρότατον. ἔοικε δέ πως ὁ λόγος ἤδη τῶν χρησιμωτάτων αὐτῶν ἐφάπτεσθαι, καὶ διδάσκειν, ἅμα μὲν ὡς οὐχὶ ζώων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων σωμάτων εὐκρατότατός ἐστιν

ſtrumentum prudentiſſimo animalium proprium ab ipſa natura praeparata: quo magis eam ab omnibus extremis, calido, inquam, frigido, ſicco et humido, pari abeſſe intervallo oportuit. Jam utique et conſtat ex horum omnium aequis portionibus, non compoſitis modo, ſed etiam per totas ſe mixtis: quod noſtrum plane nemo efficere poteſt, ſed eſt naturae opus. Quaecunque igitur partes cute ſunt duriores, veluti oſſa, cartilagines, cornua, pili, ungues, ligamenta, ungulae, calcaria, in his omnibus ſiccum praevalet: quaecunque vero molliores ſunt, ſicuti ſanguis, pituita, ſevum, adeps, cerebrum, medulla tum ſpinalis tum altera, in his humidi plus eſt, quam ſicci. Quinetiam, quanto ſicciſſima omnium, quae ſunt in homine, pars cutem ſiccitate ſuperat, tanto rurſus a cute ſuperatur, quae eſt humidiſſima. Porro videtur nunc disceptatio noſtra ea, quae utiliſſima ſunt, attingere: ac docere ſimul, quod tum animalium, tum vero aliorum omnium corporum temperatiſſimus ſit homo: ſimul

ὁ ἄνθρωπος, ἅμα δ' ὡς τῶν ἐν αὐτῷ μορίων τὸ τῆς χειρὸς δέρμα τὸ ἔσωθεν ἁπάσας ἐκπέφευγεν ἀκριβῶς τὰς ὑπερβολάς. ἐπιστήσαντες οὖν πάλιν ἐνταῦθα τὸν λόγον ἐπισκεψώμεθα, τίς ἄριστα πάντων κέκραται ἄνθρωπος, ὅν καὶ τῆς ὅλης μὲν οὐσίας, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἐν τῷ μέσῳ χρὴ τάξαντας, καθάπερ τινὰ κανόνα καὶ γνώμονα, τοὺς ἄλλους ἅπαντας τούτῳ παραβάλλοντας, θερμοὺς καὶ ψυχροὺς, καὶ ξηροὺς καὶ ὑγροὺς ὀνομάζειν. δεῖ δὲ συνδραμεῖν ἐς ταυτὸν ἐπὶ τοῦδε πολλὰ γνωρίσματα. καὶ γὰρ ὡς πρὸς τὴν ὅλην οὐσίαν ἐξεταζοντι μέσον φαίνεσθαι χρὴ τὸν τοιοῦτον, ἔτι δὲ μᾶλλον ὡς πρὸς ἀνθρώπους τε καὶ ζῶα. τὰ μὲν οὖν ἁπάσης τῆς οὐσίας γνωρίσματα κοινὰ προείρηται· τὰ δ' ὡς ἐν ζώων εἴδεσιν ἐνεργείας τελειότητι κρίνεται τῆς ἑκάστῳ πρεπούσης. πρέπει δ' ἀνθρώπῳ μὲν εἶναι σοφωτάτῳ, κυνὶ δὲ πρᾳοτάτῳ τε ἅμα καὶ ἀλκιμωτάτῳ, λέοντι δὲ ἀλκιμωτάτῳ μόνον, ὥσπερ γε καὶ προβάτῳ πρᾳοτάτῳ. καὶ μέν γε καὶ ὡς τὰς τοῦ σώματος ἐνεργείας οἰκείας εἶναι χρὴ τῷ τῆς ψυχῆς

quod omnium, quae in eo ſunt, particularum cutis, quae intra manum habetur, omnis exceſſus plane ſit expers. Rurſus igitur hic orationem ſiſtentes aeſtimemus, quisnam ſit optime temperatus homo, quem ſcilicet totius ſubſtantiae, vel potius tum hominum, tum reliquorum animalium medium, veluti regulam et normam, ſtatuentes, reliquos omnes huic collatos calidos, frigidos, humidos ſiccosve dicere oporteat. Concurrant ergo oportet in hoc homine multae notae: quippe et cum univerſa ſubſtantia collatus medius apparere in ea debet, et magis etiam cum hominibus et beſtiis. Ac medii quidem in univerſa ſubſtantia communes notae dictae jam ſunt: quae vero in animalium ſpeciebus notantur, actionis perfectione, quae cuique ſit conveniens, judicantur. Convenit autem homini, ut ſit ſapientiſſimus: cani, ut mitiſſimus pariter ſit et acerrimus: leoni, ut tantum ſit fortiſſimus: ſicuti ovi, ut ſit tantum mitiſſima. Jam vero, quod corporis actiones conſentientes

Ed. Chart. III. [49. 50.] Ed. Bas. I. (67. 68.)

ἤθει, δέδεικται μὲν καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους ἐν τοῖς περὶ ζώων μορίων· λέλεκται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ὑπὲρ αὐτῶν οὐδὲν ἧττον. ἡ μὲν δὴ μέθοδος ἥδε. τὸ δ' ἀσκῆσαι γνωρίζειν ἑτοίμως ἐν ἑκάστῳ γένει ζώου καὶ κατὰ τὰ σύμπαντα τὸ μέσον, οὐ τοῦ τυχόντος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐσχάτως ἐστὶ φιλοπόνου, καὶ διὰ μακρᾶς ἐμπειρίας καὶ πολλῆς γνώσεως ἁπάντων τῶν κατὰ μέρος ἐξευρίσκειν δυναμένου τὸ μέσον. οὕτω γοῦν καὶ πλάσται, καὶ γραφεῖς, ἀνδριαντοποιοί τε καὶ ὅλως ἀγαλματοποιοὶ τὰ κάλλιστα γράφουσί τε καὶ πλάττουσι καθ' ἕκαστον εἶδος, οἷον ἄνθρωπον εὐμορφότατον, [50] ἢ ἵππον, ἢ βοῦν, ἢ λέοντα, τὸ μέσον ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει σκοποῦντες. καί πού τις ἀνδριὰς ἐπαινεῖται, Πολυκλείτου κανὼν ὀνομαζόμενος, ἐκ τοῦ πάντων τῶν μορίων ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἄλληλα συμμετρίαν ἔχειν ὀνόματος τοιούτου τυχών. ἔστι μὲν (68) οὖν ἐπιπλέον, ὃν νῦν ἡμεῖς ἐζητοῦμεν, ἢ ὁ κανὼν οὗτος. οὐ μόνον γὰρ ὑγρότητός τε καὶ ξηρότη-

esse animi moribus oporteat, tum Aristoteli in iis, quae de partibus animalium scripsit, tum vero nobis alibi nihilominus est monstratum. Ac methodus quidem haec est. Exercitari vero, ut non in singulis modo animalium generibus, sed etiam in universis medium prompte quis noscat, id cujuslibet hominis non est, sed diligentis in primis, qui per longam experientiam et multam omnium particularium peritiam invenire medium queat. Quippe ad eum modum plastae, pictores, statuarii, alii denique fictores, quae pulcherrima in omni specie sunt, tum pingunt, tum fingunt, veluti hominem speciosissimum, equum, bovem, leonem, ad id, quod medium est in illa specie, collineantes. Laudantque homines quandam Polycleti statuam, canonem appellatam, inde adeo id nomen sortitam, quod partium inter se omnium commoderationem ad unguem habeat. Habet autem, quem nunc quaerimus, plus aliud, quam canon ille, cum non solum humoris ac siccitatis, caliditatis et frigiditatis in medio consistat

τος ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκεν ὁ οὕτως εὔσαρκος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ διαπλάσεως ἀρίστης τετύχηκεν, ἴσως μὲν ἑπομένης τῇ τῶν τεσσάρων στοιχείων εὐκρασίᾳ, τάχα δέ τινα θειοτέραν ἀρχὴν ἑτέραν ἐχούσης ἄνωθεν. ἀλλά τό γε πάντως εὔκρατον εἶναι τὸν τοιοῦτον ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει· τὸ γὰρ ἐν εὐσαρκίᾳ σύμμετρον εὐκρασίας ἐστὶν ἔγγονον. εὐθὺς δ' ὑπάρχει τῷ τοιούτῳ σώματι, καὶ ταῖς ἐνεργείαις ἄριστα διακεῖσθαι, καὶ σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος ἔχειν μετρίως, θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος· καὶ ταῦθ' ὑπάρχειν ἅπαντα τῷ δέρματι, καὶ τούτῳ μάλιστα τῷ τῆς χειρὸς ἐντὸς, ὅταν μηδένα τύλον ἔχῃ τοιοῦτον, οἷον τοῖς ἐρέττουσί τε καὶ σκάπτουσι γίνεται. διττῆς γὰρ ἕνεκα χρείας τῶν χειρῶν γεγενημένων, ἁφῆς καὶ ἀντιλήψεως, αἱ μαλακαὶ μὲν εἰς τὴν τῆς ἁφῆς ἀκρίβειαν, αἱ σκληραὶ δὲ εἰς τὴν τῆς ἀντιλήψεως ἰσχὺν ἐπιτηδειότεραι. καὶ δὴ καὶ τὸ δέρμα τὸ μέσον οὐ μόνον ἁπάντων ἀνθρωπίνων μορίων, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης οὐσίας, καὶ πάντων τῶν ἐν γενέσει καὶ

is, qui ita eufarcos, i. e. quadratus, eft homo, fed etiam optimam formationem fit adeptus: quae fortaffe bonam quatuor elementorum temperiem eft comitata: fortaffe diviniorem aliquam fuperne originem habet. Caeterum prorfus eucraton effe hujusmodi hominem, id vero eft neceffarium: quippe mediocritas in carne ex mediocritate temperamenti provenit. Protinus autem affequitur tale corpus, ut optime ad actiones fit comparatum: tum in mollitie et duritie, praeterea calore ac frigore mediocriter fe habeat: atque haec omnia infint cuti, hujusque maxime illi parti, quae eft intra manum, fcilicet quae callum nullum ejusmodi contraxit, qualis in remigibns et fofforibus cernitur. Cum enim gemini ufus caufa manus fint factae, tactu discernendi et rem quampiam comprehendendi, utique quae molles funt, ad exquifitius tangendum, durae ad aliquid majore vi capiendum magis funt idoneae. Quinetiam cutis, quae non folum omnium hominis partium, fed etiam univerfae, quae generationi corruptionique fubjicitur, fubftantiae media eft, ea nec

φθορᾷ σωμάτων, οὐ τὸ τετυλωμένον ἐστὶ καὶ σκληρὸν καὶ λιθῶδες, ἀλλὰ τὸ κατὰ φύσιν ἔχον, ᾧ δὴ καὶ μάλιστά φαμεν ἀκριβοῦσθαι τὴν ἁφήν. ὅτι μὲν οὖν σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκεν ἁπάντων μορίων, ἱκανῶς ἐναργές· ὅτι δὲ καὶ θερμότητος καὶ ψυχρότητος, ἐκ τῆς οὐσίας ἂν αὐτοῦ μάλιστα καταμάθοις. ἔστι γὰρ οἷον ἔναιμόν τι νεῦρον, ἀκριβῶς μέσον ὑπάρχον νεύρου τε καὶ σαρκὸς, ὡς εἰ καὶ κραθέντων ἀμφοῖν ἐγένετο. ἀλλὰ νεῦρον μὲν ἅπαν ἄναιμόν τε καὶ ψυχρόν· σὰρξ δὲ πολύαιμός τε καὶ θερμή· μέσον δ' ἀμφοῖν τὸ δέρμα, μήτ' ἄναιμον τὸ πάμπαν, ὡς νεῦρον, ἀλλὰ μηδὲ πολύαιμον, ὡς ἡ σὰρξ, γενόμενον. εἰ δὴ τοῦτο κανόνα τε καὶ οἷον κριτήριον ἁπάντων τῶν τοῦ ζώου μορίων προστησάμενος ἐξετάζεις τε καὶ παραβάλλεις αὐτῷ τἆλλα, τὰς ὀκτὼ διαφορὰς εὑρήσεις τῆς δυσκρασίας ἐν αὐτοῖς. καὶ δὴ καὶ κατὰ μέρος δίειμί σοι περὶ πάντων ἑξῆς. φλέγμα μὲν οὖν ὑγρότατόν ἐστι καὶ ψυχρότατον, αἷμα δὲ θερμότατον, ἀλλ' οὐχ οὕτως

callofa, nec dura lapideave eft, fed fecundum naturam fe habens, quo fcilicet cutis genere maxime perfectum effe tactum cenfemus. Ac quod in duritie et mollitie medium omnium particularum locum fit fortita, abunde liquet: quod autem et in calore ac frigore fimiliter fe habeat, ex ejus fubftantia maxime intelligas licet: eft enim veluti fanguine praeditus nervus, qui fit inter nervum et carnem quiddam plane medium, ut fi ex mixtis utrisque conftitueretur. Caeterum nervus omnis exanguis et frigidus: caro multi fanguinis et calida: media inter utrumque eft cutis, nec plane exanguis, ut nervus, nec fanguine abundans, ut caro. Si igitur hanc omnium animalis partium veluti normam judicemque proponens reliqua illis conferas, atque ad eam examines, octo diverfas intemperies in eis invenies. Jamque membratim tibi de omnibus deinceps differam. Humidiffimum frigidiffimumque in corpore pituita eft: calidiffimum fanguis; non ta-

ὑγρὸν, ὡς τὸ φλέγμα. θρὶξ δὲ ξηροτάτη τε καὶ ψυχροτάτη· ἧττον δὲ αὐτῆς ὀστοῦν ψυχρόν ἐστι καὶ ξηρὸν, καὶ τοῦδε χόνδρος ἧττον ξηρός. ἐφεξῆς δὲ χόνδρῳ σύνδεσμος, καὶ ὃν χονδροσύνδεσμον ὀνομάζουσιν, ἔπειτα τένων, εἶθ' ὑμὴν, καὶ ἀρτηρία, καὶ φλὲψ, αὐτὰ δηλονότι τὰ σώματα τῶν ἀγγείων, εἶθ' ὅσα νεῦρα σκληρά. τὰ δὲ μαλακὰ νεῦρα κατὰ τὴν τοῦ δέρματος ὑπάρχει φύσιν ἐν τῇ καθ' ὑγρότητά τε καὶ ξηρότητα μεσότητι. κατὰ γὰρ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν οὐκ ἔτι μέσον θερμοῦ καὶ ψυχροῦ τὸ νεῦρον μαλακὸν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπολείπεται θερμότητος, ὅσον καὶ αἵματος. οὕτω δὲ καὶ τἄλλα σύμπαντα τὰ πρόσθεν εἰρημένα τοσούτῳ ψυχρότερα δέρματος, ὅσῳ καὶ ἀναιμότερα. καὶ οἵ γε χιτῶνες αὐτοὶ τῶν ἐναιμοτάτων ἀγγείων, ἀρτηρίας λέγω καὶ φλεβὸς, ἄναιμοί τέ εἰσι καὶ ψυχροὶ τῇ φύσει· τῇ γειτνιάσει δὲ τοῦ αἵματος θερμαίνονται, καὶ εἰς μέσην ἀφικνοῦνται κατάστασιν κράσεως. [51] τὸ δὲ αἷμα πάλιν αὐτὸ παρὰ τῆς καρδίας ἔχει τὴν θερμασίαν. φύσει γὰρ ἐκεῖνο τὸ

men eſt is perinde humidus, ut pituita: ſicciſſimum ac frigidiſſimum eſt pilus: minus eo et frigidum et ſiccum eſt os: hoc vero minus ſiccum eſt cartilago: proxime hanc ſequitur ligamentum, et quem compoſito nomine chondroſyndesmon, i. e. cartilagineum ligamentum, vocant: poſt hunc tendo: deinceps membrana, et arteria et vena, ipſa ſcilicet corpora vaſorum: ſuccedunt deinde nervi duri. Molles autem nervi in humiditate et ſiccitate mediam naturam, ſicuti cutis, obtinent: nam in altera oppoſitione, quae eſt calidi et frigidi, nervus mollis in medio non eſt, ſed tantum ei deſit de calore, quantum de ſanguine. Ita vero et reliqua omnia prius dicta tanto ſunt cute frigidiora, quanto minus habent ſanguinis. Etiam tunicae ipſae, maxime ſanguineorum vaſorum, arteriarum dico et venarum, non ſolum exangues ſunt, ſed etiam frigidae natura: contactu tamen ſanguinis caleſiunt, atque ad medium temperamenti ſtatum veniunt. Sanguis vero ipſe a corde ſuum accipit calorem: quippe id viſcus

φύσει κείμενον. οὐ τὸ τετυλωμένον ἐστὶ καὶ σκληρὸν καὶ λιθῶδες, ἀλλὰ τὸ κατὰ φύσιν ἔχον, ὃ δὴ καὶ μάλιστα φαμὲν ἀκριβοῦσθαι τὴν ἁφήν. ὅτι μὲν οὖν σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκεν ἁπάντων μορίων, ἱκανῶς εἴρηται· ὅτι δὲ καὶ θερμότητος καὶ ψυχρότητος, ἐκ τῆς οὐσίας ἂν αὐτοῦ μάλιστα καταμάθοις. ἔστι γὰρ οἷον ἔναιμόν τι νεῦρον, ἀκριβῶς μέσον ἑκατέρου νεύρου τε καὶ σαρκὸς, ὡς ἂν καὶ σύνθετον ἐξ ἀμφοῖν ὑπάρχον. ἀλλὰ νεῦρον μὲν ἄναιμόν τε καὶ ψυχρόν· σὰρξ δὲ πολύαιμός τε καὶ θερμή· μέσον δ' ἀμφοῖν τὸ δέρμα. μήτ' ἄναιμον τελέως, ὡς νεῦρον, ἀλλὰ μήτε πολύαιμον, ὡς ἡ σάρξ. γνωστόν. εἰ δὴ τοῦτο κανόνα τε καὶ κριτὴν ἑτέρων ἁπάντων τῶν τοῦ ζώου μορίων προστησάμενος ἐξετάζοις τε καὶ παραβάλλοις αὐτῷ τἆλλα, τὰς ὀκτὼ διαφορὰς εὑρήσεις τῆς δυσκρασίας ἐν αὐτοῖς. καὶ δὴ καὶ κατὰ μέρος δίειμί σοι περὶ πάντων ἑξῆς. φλέγμα μὲν οὖν ὑγρότατόν ἐστι καὶ ψυχρότατον, αἷμα δὲ θερμότατον, ἀλλ' οὐχ οὕτως

callosa, nec dura lapideave est, sed secundum naturam se habens, quo scilicet cutis genere maxime perfectum esse tactum censemus. Ac quod in duritie et mollitie medium omnium particularum locum sit sortita, abunde liquet: quod autem et in calore ac frigore similiter se habeat, ex eius substantia maxime intelligas licet: est enim veluti sanguine praeditus nervus, qui sit inter nervum et carnem quiddam plane medium, ut si ex mixtis utrisque constitueretur. Caeterum nervus omnis exanguis et frigidus, caro multi sanguinis et calida: media inter utramque est cutis, nec plane exanguis, ut nervus, nec sanguine abundans, ut caro. Si igitur hanc omnium animalis partium veluti normam judicemque proponens reliqua illis conferas, atque ad eam examines, octo diversas intemperies in eis invenies. Jamque particulatim tibi de omnibus deinceps disseram. Humidissimum frigidissimumque in corpore pituita est: calidissimum sanguis; non ta-

ὑγρὸν, ὡς τὸ φλέγμα. θρὶξ δὲ ξηροτάτη τε καὶ ψυχροτάτη· ἧττον δὲ αὐτῆς ὀστοῦν ψυχρόν ἐστι καὶ ξηρὸν, καὶ τοῦδε χόνδρος ἧττον ξηρός. ἐφεξῆς δὲ χόνδρῳ σύνδεσμος, καὶ ὃν χονδροσύνδεσμον ὀνομάζουσιν, ἔπειτα τένων, εἶθ' ὑμὴν, καὶ ἀρτηρία, καὶ φλὲψ, αὐτὰ δηλονότι τὰ σώματα τῶν ἀγγείων, εἶθ' ὅσα νεῦρα σκληρά. τὰ δὲ μαλακὰ νεῦρα κατὰ τὴν τοῦ δέρματος ὑπάρχει φύσιν ἐν τῇ καθ' ὑγρότητά τε καὶ ξηρότητα μεσότητι. κατὰ γὰρ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν οὐκ ἔτι μέσον θερμοῦ καὶ ψυχροῦ τὸ νεῦρον μαλακὸν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπολείπεται θερμότητος, ὅσον καὶ αἵματος. οὕτω δὲ καὶ τἄλλα σύμπαντα τὰ πρόσθεν εἰρημένα τοσούτῳ ψυχρότερα δέρματος, ὅσῳ καὶ ἀναιμότερα. καὶ οἵ γε χιτῶνες αὐτοὶ τῶν ἐναιμοτάτων ἀγγείων, ἀρτηρίας λέγω καὶ φλεβὸς, ἄναιμοί τέ εἰσι καὶ ψυχροὶ τῇ φύσει· τῇ γειτνιάσει δὲ τοῦ αἵματος θερμαίνονται, καὶ εἰς μέσην ἀφικνοῦνται κατάστασιν κράσεως. [51] τὸ δὲ αἷμα πάλιν αὐτὸ παρὰ τῆς καρδίας ἔχει τὴν θερμασίαν. φύσει γὰρ ἐκεῖνο τὸ

men eſt is perinde humidus, ut pituita: ſiccissimum ac frigidissimum eſt pilus: minus eo et frigidum et ſiccum eſt os: hoc vero minus ſiccum eſt cartilago: proxime hanc ſequitur ligamentum, et quem compoſito nomine chondroſyndesmon, i. e. cartilagineum ligamentum, vocant: poſt hunc tendo: deinceps membrana, et arteria et vena, ipſa ſcilicet corpora vaſorum: ſuccedunt deinde nervi duri. Molles autem nervi in humiditate et ſiccitate mediam naturam, ſicuti cutis, obtinent: nam in altera oppoſitione, quae eſt calidi et frigidi, nervus mollis in medio non eſt, ſed tantum ei deſit de calore, quantum de ſanguine. Ita vero et reliqua omnia prius dicta tanto ſunt cute frigidiora, quanto minus habent ſanguinis. Etiam tunicae ipſae, maxime ſanguineorum vaſorum, arteriarum dico et venarum, non ſolum exangues ſunt, ſed etiam frigidae natura: contactu tamen ſanguinis caleſiunt, atque ad medium temperamenti ſtatum veniunt. Sanguis vero ipſe a corde ſuum accipit calorem: quippe id viſcus

σπλάγχνον ἁπάντων ἐστὶ τῶν τοῦ ζώου μορίων ἐναιμότατόν τε ἅμα καὶ θερμότατον· ἐφεξῆς δ' αὐτῷ τὸ ἧπαρ. ἀλλ' ἡ μὲν καρδία βραχὺ δέρματος ἀποδεῖ σκληρότητι, τὸ δ' ἧπαρ πολύ. καὶ τοίνυν ὑγροτέρα τοσούτῳ δέρματός ἐστιν, ὅσῳ μαλακωτέρα. καὶ μὴν δὴ καὶ σὰρξ ὑγροτέρα δέρματος· ἀλλ' αὕτη μὲν καὶ θερμοτέρα. νωτιαῖος δὲ ὑγρότερος μὲν, ἀλλὰ καὶ ψυχρότερος· καὶ τοῦδε μᾶλλον ἐγκέφαλος ὑγρότερος, ἔτι δὲ τούτου μᾶλλον πιμελὴ, καὶ ἡ πῆξις αὐτῆς, διὰ τὴν τῶν ὑμένων γειτνίασιν· ἐλαίῳ γὰρ ἔοικε παχεῖ, καὶ διὰ τοῦτο πήγνυται, ψυχροῖς καὶ ἀναίμοις ὁμιλοῦσα μορίοις. οὔτε δ' ἥπατι περιπήγνυσθαι πιμελὴν, οὔτ' ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶν, οὔτε καρδίᾳ δυνατὸν, ἀλλ' οὐδ' ἄλλῳ τινὶ θερμῷ πάνυ μορίῳ. διότι δὲ πέπηγε πάνυ ψυχρῷ, διὰ τοῦτο χεῖται θερμαινομένη τοῖς ἄλλοις ὁμοίως πεπηγόσιν. οὐ μὴν ἐγκέφαλός γε θερμαινόμενος χεῖται, καὶ διὰ τοῦτο ἧττον ὑγρός ἐστι πιμελῆς. ἧττον δ' ὑγρὰ πιμελῆς ἐστι καὶ ἡ τοῦ πνεύμονος σὰρξ, οὐδὲ γὰρ αὕτη

natura tum omnium animalis particularum maxime sanguineum, tum vero calidissimum est: proximum illi jecur est, verum cor paulo quam cutis minus est durum, jecur multo. Itaque etiam humidius quam cutis, quanto scilicet est mollius. Jam vero caro humidior cute est, eadem tamen calidior: spinalis autem medulla cute est humidior, atque etiam frigidior: sicuti hac rursus humidius est cerebrum: cerebro autem ipso adeps, cui concretio contingit propterea, quod membranis adjacet: crasso namque oleo est similis: eoque congelatur, ubi cum frigidis et exanguibus particulis conjungitur. At neque circa jecur coire adeps potest, neque circa arterias venasve, aut cor, sed nec circa aliam ullam praecalidam particulam. Quoniam autem cogitur per id, quod valde est frigidum, idcirco calefacta liquatur caeterorum coagulatorum ritu: at cerebrum calfactum minime liquatur, eoque adipe minus est humidum. Porro minus humida, quam adeps, est et pulmonum caro, ut quae nec ipsa cal-

χεῖται θερμαινομένη. πολὺ δ᾽ ἔτι μᾶλλον ἡ τοῦ σπληνός τε καὶ τῶν νεφρῶν ἧττόν ἐστιν ὑγρὰ πιμελῆς. ἅπαντα μέντοι ταῦτα δέρματός ἐστιν ὑγρότερα. τὰς δὲ τούτων ἀποδείξεις ἐν τῷ μεταξὺ λόγῳ διέξειμι· καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα λείπει τῇ συμπάσῃ περὶ κράσεων πραγματείᾳ διὰ τῶν ἐφεξῆς δυοῖν ὑπομνημάτων εἰρήσεται.

facta liquescat: jam longe etiam adipe minus humida est tum lienis tum renum caro. Omnia tamen haec cute sunt humidiora. Harum rerum demonstrationes proximo libro tradam, sicuti omnia, quae ad universam de temperamentis disputationem desunt, duobus deinceps commentariis exponam.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΡΑΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ed. Chart. III. [52.] Ed. Baſ. I. (68.)

Κεφ. α'. Ὅτι μὲν δὴ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶν ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν σῶμα, καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ἐν τῷ πρὸ τοῦδε λόγῳ διήρηται. δέδεικται δὲ, ὡς ἐννέα διαφοραὶ τῶν κράσεών εἰσι, μία μὲν ἡ σύμμετρός τε καὶ εὔκρατος, αἱ λοιπαὶ δὲ πᾶσαι δύσκρατοι, τέτταρες μὲν ἁπλαῖ, μιᾶς ἐν ἑκάστῃ πλεονεκτούσης ποιότητος, ἤτοι θερμότητος, ἢ ψυχρότητος, ἢ ξηρότητος, ἢ ὑγρότητος, ἕτεραι δὲ τέτταρες, ἐπειδὰν ἐξ ἑκατέρας ἀντιθέσεως ἡ ἑτέρα κρατήσῃ δύναμις. λέγω δ' ἀντιθέσεις δύο, μίαν μὲν τὴν κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν,

GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBER SECVNDVS.

Cap. I. Quod multifariam quidem dicatur humidum, ſiccum, calidum et frigidum corpus, in proximo definitum eſt libro. Demonſtratum praeterea eſt, novem eſſe temperamentorum differentias, unam quidem, quae mediocris ſit et eucratos, i. e. temperata, reliquas omnes intemperatas, quatuor ſimplices, unica ſcilicet in quaque praepollente qualitate, vel calore, vel frigore, vel ſiccitate, vel humiditate: quatuor ab his diverſas, in quibus utriusque oppoſitionis altera qualitas exuperat: dico autem duas oppoſitiones, alteram,

ἑτέραν δὲ τὴν κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρόν. ἐφεξῆς δὲ τούτων ἐπὶ τὰ γνωρίσματα μεταβάντες, ὑπὲρ τῆς εὐκράτου φύσεως ἐσκοπούμεθα, διότι πρώτη πασῶν ἥδε καὶ ἀρετῇ, καὶ δυνάμει, καὶ τάξει νοήσεώς ἐστιν. ἐπεὶ δ' εὔκρατον ἄλλο μὲν ἁπλῶς εὑρίσκεται λεγόμενον ἐν πάσῃ τῇ τῶν ὄντων φύσει, καθ' ἕκαστον δὲ γένος ἄλλο· περὶ πρώτου δεῖν ἐδόκει σκοπεῖσθαι τοῦ κοινῇ κατὰ πάσης φύσεως ἐξεταζομένου. κανὼν δ' ἦν αὐτοῦ καὶ κρίσις ἡ τῶν στοιχείων ἰσομοιρία, δι' ἣν καὶ τὸ τῶν ἐσχάτων ἁπάντων ἀκριβῶς μέσον ἀποτελεσθὲν εὔκρατόν τε καὶ σύμμετρον ὀνομάζεται. τὰ δὲ ἄλλα τὰ καθ' ἕκαστον γένος εὔκρατα ταῖς οἰκείαις τῶν σωμάτων ἐνεργείαις τε καὶ χρείαις κρίνεται. καὶ διὰ τοῦτο ταὐτὸ σῶμα ζώου τινὸς ἢ φυτοῦ μέσον μὲν εἶναι δύναται τῶν ὁμογενῶν ἁπάντων, τοῦτ' ἔστιν εὔκρατόν τε καὶ σύμμετρον ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει, δύσκρατον δ' ἑτέρῳ τινὶ παραβαλλόμενον ἢ φυτῶν ἢ ζώων ἢ ἀψύχων γένει.

quae eſt calidi et frigidi, alteram, quae eſt humidi et ſicci. Ab his ad notas earum digreſſi, de temperata natura disceptavimus, quoniam haec omnium prima virtute, potentia cognitionisque ordine ſit. At cum temperatum aliud abſolute dictum inveniatur in univerſa rerum natura, aliud in ſingulis generibus, principio viſum eſt de eo conſiderandum eſſe, quod communiter in univerſa natura aeſtimatur. Hujus norma judiciumque erat elementorum portionis aequalitas: ob quam extremorum omnium medium ad unguem redditum eucraton et ſymmetron (ſive temperatum et mediocre mavis) dicitur. Reliqua, quae in ſingulis generibus temperata dicuntur, propriis corporum functionibus uſibusque judicantur: eoque fit, ut idem animalis cujuspiam ſtirpisve corpus omnium, quae in eodem ſunt genere, medium eſſe poſſit, id eſt in illo genere eucraton et mediocre: alteri vero cuipiam comparatum vel ſtirpium vel animalium vel inanimorum ge-

[53] τὸ μὲν γὰρ τοῦ ζῶντος σῶμα, τῷ τοῦ νεκροῦ παραβαλλόμενον, ὑγρότερόν ἐστι καὶ θερμότερον. οἷον, εἰ τύχοι, λέων ζῶν λέοντος τεθνεῶτος, ἢ αὐτὸς ἑαυτοῦ τις, ἢ ἕτερος ἑτέρου θερμότερός ἐστι καὶ ὑγρότερος. καὶ διὰ τοῦτ' εἴρηται πρὸς τῶν παλαιῶν, ὑγρόν τε εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ζῶον, οὐχ ὡς ἢ τῆς ὑγρότητος ἐν αὐτῷ πλεονεκτούσης ἁπλῶς, ἢ τῆς θερμότητος. οὕτως μὲν γὰρ εὑρεθήσεται πάμπολλα ζῶα ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, καθάπερ ἐμπίδες τε καὶ κώνωπες, καὶ μυῖαι, καὶ μέλιτται, (69) καὶ μύρμηκες, ἀλλ' ὡς τοῖς τεθνεῶσι παραβαλλόμενα. καὶ γὰρ μέλιττα ζῶσα τεθνεώσης μελίττης ὑγροτέρα τέ ἐστι καὶ θερμοτέρα, καὶ μύρμηξ μύρμηκος. ἀνθρώπῳ μέντοι παραβαλλόμενα, καὶ ἵππῳ, καὶ βοΐ, καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις τοῖς ἐναίμοις, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ψυχρὰ καὶ ξηρὰ τὴν κρᾶσίν ἐστιν. καὶ μὲν δὴ κἂν εἰ πρὸς τὴν ὅλην οὐσίαν ἀποβλέπων ἐξετάζοις, οὐδ' οὕτως ἐκπέπτωκε τοῦ ξηρά τε εἶναι ταῦτα καὶ ψυχρά. ὥσπερ γὰρ καθ' ἕκαστον γένος, ὅταν ἐξίστηταί τι τῆς μεσότητος,

neri, dyscraton sive intemperatum. Quippe viventis corpus cum demortui corpore collatum humidius calidiusque est: verbi gratia leo vivens leone mortuo, tum ipse se ipso, tum alter altero calidior humidiorque est. Atque inde adeo dictum veteribus est, animal calidum et humidum esse, non absoluto sermone, quod humiditas in eo calorve exuperet (sic enim invenire est animalia sicca frigidaque complura, veluti culices mulionios, culices vinarios, muscas, apes, formicas), sed ut ad mortua collata. Viva enim apis calidior humidiorque quam mortua est, et formica viva, quam mortua; cum homine tamen, equo boveve collata, tum aliis sanguine praeditis animalibus, omnia id genus frigida siccaque temperie sunt. Quin, si ad universam naturam spectans ea expendas, ne sic quidem, quo minus frigida siccaque sint, elabantur. Veluti enim in unoquoque genere, ubi quid a mediocritate recessit, ab eo, quod vincit, nomen acci-

ἀπὸ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνομάζεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῆς συμπάσης οὐσίας, ὅταν ὑπερβάλλη τι τῷ μέσῳ, οὐκέτι εὔκρατον, ἀλλ' ἤτοι ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ θερμὸν, ἢ ὑγρὸν ὀνομασθήσεται. δέδεικται γὰρ δὴ πρόσθεν, ὡς ἄνθρωπός ἐστιν οὐ τῶν ζώων μόνον ἢ φυτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εὐκρατότατον. ἐπεὶ δὲ ἐκ πολλῶν καὶ διαφερόντων σύγκειται μορίων, εὔδηλον, ὡς τὸ μέσον ἁπάντων τῇ κράσει, τοῦτο καὶ ἁπλῶς ἐστιν εὐκρατότατον. τὸ γὰρ τοῦ μέσου τῇ κράσει ζώου μέσον μόριον ἁπάντων ἐστὶν ἁπλῶς εὐκρατώτατον. ἐδείχθη δὲ τοῦτ' ἐν ἀνθρώπῳ τὸ καλούμενον δέρμα, καὶ μάλιστα τοῦ δέρματος τὸ τῶν χειρῶν ἐντὸς, ἐὰν, οἷον ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπεργασθῇ, τοιοῦτο φυλάττηται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς οὐ παντὸς ἀνθρώπου τὸ δέρμα μέσον ἁπλῶς ἐστιν ἁπάσης οὐσίας, ἐλέχθη πρόσθεν, ἀλλ' ὅστις ἂν εὐκρατότατος ᾖ· πολλὴν γὰρ εἶναι καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους τὴν διαφοράν.

pit: itidem in universa substantia, cum aliquid medium transierit, non amplius eucraton, sed vel calidum, vel frigidum, vel humidum, vel siccum nominabitur. Monstratum enim supra est, hominem non solum animalium stirpiumve, sed etiam reliquorum omnium maxime esse temperatum. Quoniam autem ex multis et dissidentibus is conditus est partibus, manifestum est, quae pars medio omnium sit temperamento, eam esse simpliciter temperatissimam: quae namque animalis ejus, quod medii sit temperamenti, media particula est, haec omnium simpliciter est temperatissima. Monstratum vero est, id esse in homine vocatam cutem, atque hujus eam maxime partem, quae in manu est interna: si tamen, qualem eam natura est molita, talis perstiterit. Jam vero, quod nec cujusque hominis cutis medium absolute sit universae substantiae, sed ejus, qui maxime est temperatus, dictum prius est: plurimam enim esse ipsis quoque hominibus

εὐκρατότατος δ' ἐστὶν, ὃς ἂν τῷ μὲν σώματι φαίνηται μέσος ἀκριβῶς τῶν ἄκρων, ἰσχνότητός τε καὶ παχύτητος, μαλακότητός τε καὶ σκληρότητος, ἔτι δὲ θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος. ἔστι γὰρ εὑρεῖν ἁψάμενον ἑκάστου τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων ἢ χρηστὴν καὶ ἀτμώδη θερμασίαν, ἢ πυρώδη καὶ δριμεῖαν, ἢ τούτων μὲν οὐδετέραν, ἐπικρατοῦσαν δέ τινα ψύξιν. ἀκούειν δὲ χρὴ ψύξιν ἐπικρατοῦσαν, ὡς ἐν ζώου σώματι, καὶ ταῦτα ἐναίμου τε καὶ ὑγροῦ ὄντος. τῷ μὲν οὖν δὴ σώματι τοιοῦτος ὁ εὔκρατος ἄνθρωπος. ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ ψυχῇ μέσος ἀκριβῶς ἐστι θρασύτητός τε καὶ δειλίας, μελλησμοῦ τε καὶ προπετείας, ἐλέους τε καὶ φθόνου. εἴη δ' ἂν ὁ τοιοῦτος εὔθυμος, φιλόστοργος, φιλάνθρωπος, συνετός. ἐκ τούτων μὲν ὁ εὐκρατότατος ἄνθρωπος γνωρίζεται πρώτως καὶ μάλιστα. προσέρχεται δ' αὐτοῖς οὐκ ὀλίγα τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων. καὶ γὰρ ἐσθίει καὶ πίνει σύμμετρα, καὶ πέττει καλῶς τὰς τροφὰς, οὐκ ἐν γαστρὶ μόνον, ἀλλὰ κἀν ταῖς φλεψὶ, καὶ καθ' ὅλην τὴν

inter se differentiam. Verum maxime temperatus is est, qui corporis habitu medius horum extremorum apparet, gracilitatis, crassitudinis, mollitiei, duritiei, itemque caloris et frigoris: invenias enim cujuslibet hominis tangendo corpus vel mitem et halituosum calorem, vel igneum et acrem, vel horum neutrum, imo frigiditatem quandam praepollentem: frigiditatem autem praepollere, ut in animalis corpore, intelligere oportet, eoque tum sanguine praedito, tum humido. Ac corpore quidem talis homo est temperatissimus. Idem animo quoque medius omnino est audaciae et timoris, cunctationis et praecipitationis, misericordiae et invidiae: fuerit vero talis alacer, amicorum amans, humanus et prudens. Et temperatissimus quidem homo ex his primum potissimumque agnoscitur: his accedunt non pauca eorum, quae ex necessitate sequuntur. Quippe edit bibitque moderate: et nutrimenta non solum in ventre, sed etiam in venis et in tota corpo-

ἕξιν τοῦ σώματος, ἁπάσας τε, συνελόντι φάναι, τάς τε καλδυμένας φυσικὰς ἐνεργείας καὶ τὰς ψυχικὰς ἀμέμπτους ἔχει. καὶ γὰρ καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἄριστα διάκειται, καὶ ταῖς τῶν κώλων κινήσεσιν, εὔχρους τ᾽ ἐστὶ καὶ εὔπνους ἀεὶ, καὶ μέσος ὑπνώδους τε καὶ ἀγρύπνου, καὶ ψιλοῦ τριχῶν καὶ δασέος, καὶ μέλανος τὴν χρόαν καὶ λευκοῦ· καὶ τρίχας ἔχει, παῖς μὲν ὤν, πυῤῥοτέρας μᾶλλον ἢ μελαντέρας, ἀκμάζων δ᾽ ἔμπαλιν.

Κεφ. β΄. [54] Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς κατὰ τὰς ἡλικίας αὐτοῦ διαφορᾶς ἐπεμνήσθημεν, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἤδη τι καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν. ἐβουλόμην μὲν οὖν πρότερον ἑκάστου τῶν εἰρημένων γνωρισμάτων ἐπελθεῖν τὰς αἰτίας, ἀλλ᾽ ἐπεὶ πρὸς τὰ παρόντα μᾶλλον ἡ περὶ τῶν ἡλικιῶν ἐπείγει σκέψις, εὐπορωτάτους τε ἡμᾶς πρὸς τὴν τῶν αἰτιῶν εὕρεσιν ἀπεργάζεται, ταύτην νῦν ἐνστησόμεθα. Νοήσωμεν οὖν ἄρτι διαπλαττόμενον ἐν ταῖς μήτραις τῶν τικτουσῶν τὸ ζῶον, ἵνα γνῶμεν, ὅπως ὑγρότατόν ἐστι καὶ θερμότατον. ἡ μὲν γὰρ πρώτη

ris habitudine probe concoquit, omnesque (ut ſemel dicam) tum naturales, tum animales dictas virtutes inculpatas habet: cum et ſenſuum facultatibus, et membrorum motibus optimis ſit praeditus: tum vivido colore ſemper ſit: tum ad perſpiratum excrementorum bene comparatus: idem medius inter ſomnolentum et pervigilem, inter glabrum et hirtum, inter nigrum colorem et album: pilosque habeat, cum puer eſt, magis rufos quam nigros, cum in flore eſt, contra.

Cap. II. At quoniam differentiarum, quae ex aetate ejus ſpectantur, mentionem feci, non alienum ſit aliquid jam de his quoque apponere. Porro volebam uniuscujusque praedictarum notarum cauſas perſequi: verum cum ad ea, quae nunc ſunt propoſita, magis urgeat aetatum conſideratio, quae etiam maximam nobis ad cauſarum inventionem facultatem ſuggerit, huic primum nunc inſiſtamus. Intelligamus igitur recens formatum animal in utero matris, quo ſciamus, qua ratione humidiſſimum calidiſſimumque ſit. Prima enim

σύστασις ἐξ αἵματος αὐτῷ καὶ σπέρματος, ὑγρῶν καὶ θερμῶν χρημάτων. ἀεὶ δὲ καὶ μᾶλλον τούτων ξηρῶν γινομένων, ὑμένες μὲν πρῶτον διαπλάττονται, καὶ χιτῶνες, καὶ σπλάγχνα, καὶ ἀγγεῖα, τελευταῖα δὲ ὀστᾶ, καὶ ὄνυχες, καὶ χόνδροι πηγνυμένης ἀποτελοῦνται τῆς οὐσίας· πρὶν γὰρ ἤτοι δύνασθαι τείνεσθαι τὴν ὑποβεβλημένην οὐσίαν, ἢ πήγνυσθαι, τῶν εἰρημένων οὐδὲν ἐγχωρεῖ γενέσθαι. χιτῶνες μὲν οὖν, καὶ ὑμένες, ἀρτηρίαι τε, καὶ νεῦρα, καὶ φλέβες, τεινομένης αὐτῆς, ὀστᾶ δὲ, καὶ χόνδροι, καὶ ὄνυχες, καὶ ὁπλαὶ, καὶ σπλάγχνα πηγνυμένης ἀποτελοῦνται. τελειωθέντων δ᾽ οὕτω, τίκτεται μὲν ἐφεξῆς ἐν τῇ κυήσει. ἔτι δ᾽ ὑγρὸν ἐσχάτως ἐστὶν ὥσπερ βρύον, οὐκ ἀγγείοις μόνον, καὶ σπλάγχνοις, καὶ σαρξὶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀστοῖς, ἃ δὴ ξηρότατα τῶν ἐν ἡμῖν ὑπάρχει μορίων. ἀλλ᾽ ὅμως καὶ ταῦτα καὶ ὅλα σὺν αὐτοῖς τὰ κῶλα διαπλάττουσιν αἱ τροφοὶ τῶν βρεφῶν, ὥσπερ κήρινα. τοσαύτη τις ὑγρότης ἐστὶν ἐν ἅπαντι τῷ σώματι τῶν παιδίων. ἀλλὰ καὶ εἰ νέον ἱερεῖον

ejus conſtitutio ex ſanguine et ſemine eſt, quae humidae et calidae res ſunt. His autem magis ſemper ſiccefcentibus, primum quidem formantur membranae, tunicae, item viſcera et ſanguinis vaſa: ultima vero perficiuntur oſſa, et ungues, et cartilagines, concreta ſcilicet eorum ſubſtantia: ante enim, quam vel tendi poſſit ſubjecta ſubſtantia vel concreſcere, nihil fieri memoratorum poteſt. Et tunicae quidem ac membranae, arteriaeque et nervi, et venae, tenſa ea: oſſa, cartilagines, ungues, ungulae et viſcera, coagulata ea, perficiuntur. His vero in utero perfectis, ita deinde paritur infans. Eſt vero adhuc in ſummo humidus, veluti bryon, i. e. muſcus ſeu maris alga: idque non ſanguinis vaſis modo et viſceribus ac carne, ſed etiam ipſis oſſibus, quae ſcilicet ſicciſſima ſunt omnium quae in nobis ſunt partium. Verum tum haec, tum reliqua tota una cum his membra, quaſi cerea ſint, infantium nutrices ſingunt formantque: tanta eſt in toto puellorum corpore humiditas. Quin ſi recens editum porcel-

εἴτ' ἐσθίειν ἐθέλοις, εἴτ' ἀνατεμὼν σκοπεῖσθαι, μυξώδη μὲν καὶ πλαδαρὰν εὑρήσεις τὴν σάρκα, τὸ δὲ ὀστῶδες γένος ἅπαν ἄρτι πηγνυμένῳ τυρῷ ἐμφερὲς, ὥστε μηδὲ φαγεῖν ἡδέα δι' ὑπαρβάλλουσαν ὑγρότητα τῶν νεογνῶν ζώων εἶναι τὰ σώματα. καὶ μάλιστά γε τοῦτο πέπονθε τὰ ὕεια καὶ τὰ πρόβατα, διότι καὶ μάλιστ' ἐστὶν ὑγρότερα. τὰ δ' αἴγεια, διότι ξηρότερα, βελτίω τέ ἐστι καὶ ἡδίω φαγεῖν. ἔμπαλιν δὲ τοῖς νέοις ἱερείοις τὰ γεγηρακότα ξηρὰ μὲν ἱκανῶς, καὶ ἄνικμα, καὶ ἄχυμα, τά τ' ὀστᾶ σύμπαντα, καὶ τοὺς σύμπαντας συνδέσμους αὐτῶν ἔχει, νευρώδη δὲ καὶ σκληρὰν τὴν σάρκα, καὶ τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα διὰ τὴν ἡλικίαν, δίκην ἱμάντων ἀηδῆ καὶ ἄχυμα. τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ τούτων, καὶ τῶν ἄρτι γεγενημένων, ὅσα μὲν ἤδη προβέβηκε ταῖς ἡλικίαις, ὅσον ἀπολείπεται τοῦ γήρως, τοσοῦτον καὶ τῆς ἐσχάτης ξηρότητος· ὅσα δὲ νεώτερα, καὶ ἔτ' αὐξανόμενα, τοσοῦτον καὶ ταῦτα τῆς τῶν ἐμβρύων ὑγρότητος ἀπεχώρησεν, ὅσον καὶ

lum vel esse, vel dissectum inspicere velis, carnem quidem ejus mucosam praehumidamque invenies: osseum vero genus universum caseo, qui modo sit coagulatus, assimile: adeo ut nuper nati animalis corpus propter redundantem in eo humorem libens non comedas. Quod maxime tum suilli, tum ovilli foetus corporibus accidit, propterea quod ea maxime sunt humida: caprinum, quod siccius sit, et melius esui est et jucundius. Contra vero quam in novellis porcellis, quaecunque jam senuerunt, haec ossa quidem omnia et ligamenta universa praesicca, sine succo et insipida possident: carnem vero nervosam et duram: arterias quoque et venas, et nervos, aetatis culpa lori instar, insuaves et sine succo. Quae medio statu horum ac nuper natorum sunt, quae utique jam aetate processerunt, quantum a senio absunt, tantum et ab extrema siccitate sunt remota: quae minora sunt atque adhuc augescunt, tantum ea quoque a gestati etiamnum foetus

ταῖς ἡλικίαις προελήλυθεν. ἡ δ' ἀκμὴ μάλιστα πάντων τῶν ζώων ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκε τῶν ἀκροτήτων, οὔτ' εἰς ἔσχατον ἥκουσα ξηρότητος, ὡς τὸ γῆρας, οὔτ' ἐν ὑγρότητι καὶ πλάδῳ πολλῷ καθεστῶσα, καθάπερ ἡ τῶν βρεφῶν ἡλικία. τί δή οὖν ἔνιοι τῶν ἐλλογίμων ἰατρῶν ὑγρὸν ἀπεφήναντο τὸ γῆρας; ἢ δηλονότι τῷ πλήθει τῶν περιττωμάτων ἀπατηθέντες; οἵ τε γὰρ ὀφθαλμοὶ δακρύουσιν αὐτοῖς, αἵ τε ῥῖνες ἀναπίμπλανται κορύζης, ἔν τε τῷ στόματι σιέλου πλῆθος ἀθροίζεται, ἀλλὰ καὶ βήττουσι, καὶ ἀναπτύουσι φλέγμα, δηλοῦντες ἄρα καὶ τὸν πνεύμονα μεστὸν εἶναι τοιούτου χυμοῦ· καὶ ἡ γαστὴρ δὲ αὐτοῖς πεπλήρωται φλέγματος, ἕκαστόν τε τῶν ἄρθρων [55] ὑπόμυξον. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐναντιοῦται τῷ ξηρὰ τὰ τῶν γηρώντων εἶναι σώματα. τὰ μὲν γὰρ νεῦρα, καὶ τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέβας, καὶ τοὺς ὑμένας, καὶ τοὺς χιτῶνας ἁπάντων τῶν ὀργάνων ξηρότερα μὲν εὑρήσεις τῶν πρόσθεν πολὺ, περιπεπλασμένον δ' αὐτοῖς ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν ἤτοι φλεγματώδη τινὰ χυμὸν, ἢ

humore abſunt, quantum proceſſerunt aetate. Floreſcens vero aetas omnium animalium maxime in medio extremorum eſt, neque, ſicut ſenium, ad ſummam perducta ſiccitatem, neque, velut infantium aetas, in humore et multo uvido merſa. Cur igitur aliqui celebrium medicorum humidum eſſe ſenium prodiderunt? an videlicet quod excrementorum abundantia ſunt decepti? quippe tum oculi his lacrymis ſuffunduntur: tum nares gravedine replentur: tum in ore eorum ſalivae copia exuperat: ad haec tum tuſſiunt, tum excreant pituitam, ſcilicet pulmones quoque hac eſſe refertos indicantes: venter quoque illis pituita eſt plenus: tum ſinguli articuli quodammodo mucoſi. Caeterum nihil horum obſtat, quo minus ſenum corpora ſicca cenſeantur: ut quorum nervos et arterias et venas et membranas et tunicas inſtrumentorum omnium multo, quam prius erant, ſicciores invenias, circumfundi autem illis extrinſecus intrinſecusque aut pituitoſum quendam humorem aut mucoſum. Verum tantum abeſt,

ὑγρότητα μυξώδη. ἀλλὰ τοσούτου δεῖ τὰ τοιαῦτα σύμπαντα γνωρίσματα τὸ γῆρας ὑγρὸν ἀποφαίνειν, ὥστε καὶ μαρτυρεῖν μοι δοκεῖ τῇ ξηρότητι. δι᾽ αὐτὸ γάρ τοι τοῦθ᾽ ἕκαστον τῶν μορίων ξηρότερον γίνεται, ὅτι μηκέθ᾽ ὁμοίως τρέφεται νῦν ὑπ᾽ ἀῤῥωστίας τοῦ θερμοῦ. πλῆθος μὲν γὰρ ἔξωθεν αὐτοῦ περιττωμάτων ὑγρῶν ἐπικλύζει, τὸ βάθος δ᾽ αὐτὸ τοῦ σώματος ἑκάστου ξηρόν ἐστι, μήθ᾽ ἕλκειν εἴσω τὴν τροφὴν δυναμένου, μήτ᾽ ἀπολαύειν ἱκανῶς. ὑγρὸς οὖν ὁ γέρων ἐστὶν, οὐ τοῖς οἰκείοις μορίοις, ἀλλὰ τοῖς περιττώμασι, καὶ (70) ξηρὸς, οὐ τοῖς περιττώμασιν, ἀλλὰ τοῖς μορίοις αὐτοῖς, ὥστ᾽ ἄλλῳ μὲν ξηρὸς, ἄλλῳ δ᾽ ὑγρός. ἀλλ᾽ οὐ περὶ τῶν περιττωμάτων αὐτῶν νῦν ὁ λόγος, ἀλλὰ τῶν οἰκείων μορίων ἐστίν· ὧν αἱ κατὰ φύσιν ἐνέργειαι συμπληροῦσι τὴν ζωήν. τούτοις οὖν ξηρός ἐστιν ὁ γέρων, οἷς ὁ παῖς ἦν ὑγρὸς, αὐτοῖς τοῖς στερεοῖς μέρεσι τοῦ σώματος, ὀστοῖς καὶ ὑμέσι, καὶ συνδέσμοις, καὶ ἀρτηρίαις, καὶ φλεψὶ, καὶ νεύροις, καὶ χιτῶσι, καὶ σαρξί. καὶ δικαίως Ἀριστοτέλης εἰκάζει τὸ γῆρας αὐαινομένῳ φυτῷ. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὰ

ut ejusmodi ſigna univerſa ſenilem aetatem humidam confirment, ut etiam ſiccam eſſe prope teſtentur: idcirco namque particula quaevis ſiccior quam ante evadit, quod per caloris imbecillitatem ſimiliter non nutritur, foris ſiquidem illi copia humidi excrementi ſuperfluitat, corpus autem cujusque intrinſecus ſiccum eſt, ut quod nec trahere intro nutrimentum valeat, nec eo ſufficienter frui. Eſt ergo humidus ſenex, non propriis ſuis particulis, ſed excrementis: rurſum ſiccus, non excrementis, ſed particulis ipſis: ita nimirum alio genere ſiccus, alio humidus. Verum non eſt ad praeſens de excrementis ejus, ſed de propriis partibus diſceptatio, quarum ſecundum naturam actiones vitam ejus complent. His igitur ſiccus ſenex eſt, quibus ſcilicet puer erat humidus, ipſis nimirum ſolidis corporis particulis, oſſibus, membranis, ligamentis, arteriis, venis, nervis, tunicis carnibusque. Meritoque Ariſtoteles ſenium marcenti ſtirpi aſſimilat. Quippe ſtirpes, novel-

φυτά, νέα μὲν ὄντα, μαλακά τ' ἐστὶ καὶ ὑγρά· γηρῶντα δὲ, ἀεὶ καὶ μᾶλλον φαίνεται ξηραινόμενα· τελευτῶντα δὲ, τελέως ἀποξηραίνεται, καὶ τοῦτ' ἔστιν αὐτοῖς ὁ θάνατος. ὅτι μὲν οὖν ξηρότατον ὡς ἐν ἡλικίαις τὸ γῆρας, ἐκ τῶν εἰρημένων εὔδηλον· ὅτι δὲ καὶ ψυχρότατόν ἐστιν, ἔτ' ἐναργέστερον, ὥστ' οὐδ' ἀμφισβητήσειεν οὐδεὶς ὑπέρ γε τούτου. καὶ γὰρ ἁπτομένοις οἱ γέροντες ψυχροὶ φαίνονται, καὶ ῥᾳδίως ἀποψύχονται, καὶ μελαίνονται, καὶ πελιδνοῦνται, καὶ τοῖς ψυχροῖς ἑτοίμως ἁλίσκονται νοσήμασιν, ἀποπληξίαις, παραλύσεσι, νάρκαις, τρόμοις, σπασμοῖς, κορύζαις, βρόγχοις. ἀπόλωλε δ' αὐτῶν ὀλίγου δεῖν ἅπαν τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο συναπόλωλε καὶ ἡ τῆς χρόας ἐρυθρότης. ἀλλὰ καὶ πέψις αὐτοῖς, καὶ ἀνάδοσις, ἐξαιμάτωσίς τε, καὶ πρόσθεσις, καὶ θρέψις, ὄρεξίς τε, καὶ αἴσθησις, καὶ κίνησις, ἀμυδρὰ πάντα καὶ κακῶς διακείμενα. καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ ὁδὸς ἐπὶ θάνατόν ἐστι τὸ γῆρας; ὥστ', εἴπερ ὁ θάνατος σβέσις ἐστὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, εἴη ἂν καὶ τὸ γῆρας οἷον μαρασμός τις αὐτῆς. οὐ μὴν περί γε τῆς τῶν

lae dum ſunt, molles humidaeque cernuntur: ſeneſcentes aſſidue magis ſicceſcere videntur: ad poſtremum prorſus exarceſcunt, idque ipſis mors eſt. Ac quod ſicciſſima aetatum ſenilis ſit, ex jam dictis liquet: quod autem et frigidiſſima ſit, id vel magis eſt evidens, ita ut de eo nemo dubitaverit. Nam et tangenti ſenes frigidi apparent, et facile in frigidum ſtatum mutantur: et nigri et lividi fiunt: et frigidis morbis facile capiuntur, apoplexia, nervorum reſolutione, ſtupore, tremore, convulſione, diſtillatione, raucedine. Porro periit eorum omnis propemodum ſanguis: eoque una periit et coloris rubor. Jam vero concoctio iis et digeſtio, et ſanguificatio, et appoſitio, et nutritio, et appetentia, et ſenſus, et motus, oblaeſa omnia ſunt vitioſeque affecta. Et quid, quaeſo, aliud eſt ſenium, quam via ad interitum? Itaque ſi mors naturalis caloris eſt extinctio, utique ſenium veluti tabes quaedam ejus fuerit. Verum non perinde de puerorum et ſlo-

παίδων ἡλικίας καὶ τῶν ἀκμαζόντων οὐδ' ὁμολογεῖται τοῖς ἰατροῖς, οὔτε κρῖναι τὴν διαφωνίαν αὐτῶν εὐπετές. πιθανοὶ γὰρ ἑκατέρων οἱ λόγοι, τῶν τε τοὺς παῖδας ἀποφηνάντων θερμοτέρους εἶναι τῶν ἀκμαζόντων, καὶ τῶν ἔμπαλιν τούτοις τοὺς ἀκμάζοντας τῶν παίδων. οἱ μὲν γὰρ, ὅτι θερμότατον ἁπάντων ἐστὶ τῶν ἐν τῷ ζώῳ κατὰ φύσιν ὑπαρχόντων ὁ τοῦ αἵματος χυμός· εἶθ' ὅτι καὶ τὰ κυούμενα τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγου δεῖν αἷμα μόνον ἐστὶν, ὕστερον δὲ, διαπλαττομένων ἤδη τῶν μορίων, τὸ μὲν ὀστοῦν γίνεται, τὸ δὲ ἀρτηρία, τὸ δὲ φλὲψ, τὸ δ' ἄλλο τι, πάντα μὲν ἐρυθρὰ, καὶ πλεῖστον αἵματος εἰλικρινεστάτου τε καὶ θερμοτάτου μετέχοντα, συλλογίζονται θερμότατον εἶναι τὸ κυούμενον· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τοὺς παῖδας, ὅσωπερ ἐγγυτέρω τοῖς κυουμένοις, θερμοτέρους εἶναι τῶν ἀκμαζόντων. οἱ δ', ὅτι πολὺ μὲν κἀν τοῖς ἀκμάζουσι τὸ αἷμα, καὶ πλέον ἢ ἐν τοῖς παισὶν, ὥστε συνεχῶς διὰ τοῦθ' αἱμοῤῥαγεῖν [56], ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς χυμὸς,

rentium aetate inter medicos convenit. Sed nec dirimere inter eos litem eft promptum: probabiles enim funt utrorumque rationes, tum eorum, qui pueros calidiores effe quam florentes aetate cenfent, tum eorum, qui contra florentes calidiores pueris effe contendunt. Alteri namque ex, eo quod fanguinis humor omnium, quae in animalis corpore fecundum naturam continentur, calidiffimum fit: tum quod foetus in utero propemodum fanguis tantum fit, poft autem fingendis utique jam particulis aliud os efficitur, aliud arteria, aliud vena, aliud diverfum ab his aliquid, omnia tamen rubra: tum quod plurimum fanguinem fincerissimum calidiffimumque obtineant: colligunt, calidiffimum effe gestatum in utero foetum: quod fi eft, etiam pueros, quanto geftatis in utero propiores funt, tanto effe florentibus aetate calidiores. Alteri vero, quod etiam plurimus fit in florentibus fanguis ac copiofior, quam in pueris, ita ut ejus occafione crebro his fanguis profluat: quin etiam quod flavae bilis fuccus, qui

αἵματος πολὺ θερμότερος ὑπάρχων, πλεῖστος ἑαυτοῖς ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο θερμοτέρους ἀποφαίνουσι τῶν παίδων τοὺς ἀκμάζοντας. αὖθις δ' ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν, οἱ μὲν, ὅτι καὶ αὐξάνονται, καὶ πλειόνων ἢ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ σώματος ὀρέγονταί τε καὶ κρατοῦσιν ἐδεσμάτων, ἰσχυρὰν ἐν τοῖς παισὶν εἶναί φασι τὴν θερμασίαν· οἱ δὲ τὸ μὲν αὐξάνεσθαι διὰ τὴν ὑγρότητα μᾶλλον ἢ τὴν τοῦ θερμοῦ ῥώμην ὑπάρχειν αὐτοῖς φασι, ταῖς μέντοι πέψεσιν οὐχ ὅπως πλεονεκτεῖν, ἀλλὰ καὶ πολὺ τῶν ἀκμαζόντων ἀπολείπεσθαι. ἐμέτους τε γὰρ ἀπέπτων αὐτοῖς γίνεσθαι τῶν σιτίων, καὶ διαχωρήσεις ὑγρῶν, καὶ τραχέων, καὶ ἀχυμώτων αὐτῶν. εἰ δ' ὀρέγονται πλειόνων, οὐδὲν εἶναι τοῦτό φασι πρὸς τὴν ῥώμην τοῦ θερμοῦ. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδὲ πλεονεξίᾳ θερμότητος ὀρέγεσθαι τὰ ζῶα, τοὐναντίον δ' ἅπαν ἀποψυχομένων τῶν ὀρεκτικῶν μορίων· ἔπειτα δὲ, διότι μὴ μόνον εἰς θρέψιν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὔξησιν αὐτοῖς ἡ τροφὴ διοικεῖται, διὰ τοῦτο πλειόνων ἐδεσμάτων προσδεῖσθαι. καὶ μέντοι ταῖς ἄλλαις ἐνεργείαις

ſanguine multo eſt calidior, plurimus his fit, propterea calidiores eſſe florentes quam pueros confirmant. Rurſus illi ab ipſis functionibus, quod tum augeantur, tum plura quam pro corporis ſui portione alimenta tum appetant, tum conficiant, validum eſſe in pueris calorem aſſerunt. Hi contra humiditatis occaſione potius quam caloris vi augeri illos contendunt, at concoctione non modo florentes non vincere, ſed etiam longe ab iis pueros vinci: nam et vomitiones iis ex incoctis cibis accidere, et dejectiones, cum ipſi cibi adhuc humidi ſunt aſperique, nec adhuc in ſuccum mutati. Quod ſi appetunt plura, nihil id facere ad caloris robur: primum enim id non accidere caloris copia, ut animal appetat plura, immo contra, refrigeratis ſcilicet his partibus, quibus appetentia debetur: deinde quoniam non tantum ad nutritionem, ſed etiam incrementum alimenta diſpenſantur, idcirco etiam pluribus nutrimentis iis eſſe opus. Jam vero reliquis functionibus univerſis etiam non

ἁπάσαις καὶ πάνυ σαφῶς ἀπολείπεσθαι τοὺς παῖδας τῶν ἀκμαζόντων. οὔτε γὰρ βαδίζειν, οὔτε θεῖν, οὔτε βαστάζειν, οὔθ' ὅλως τι τῶν πρακτικῶν ἐνεργειῶν ὁμοίως ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰς νοήσεις ἐν τοῖς ἀκμάζουσί φασιν εἰς ἄκρον ἥκειν ἀρετῆς· ὅλως δὲ τὸ μὲν ἀτελὲς ἔτι, τὸ δ' ἤδη τέλειον εἶναι ζῶον. ἐν δὲ τοῖς τελείοις εὔλογον τὸ πρακτικώτατόν τε καὶ ἀρχικώτατον τῶν στοιχείων φασὶν ἐπικρατεῖν. ἀλλὰ καὶ τοὺς ὕπνους πλείστους μὲν ἐν τοῖς παισὶν ἰδεῖν ἐστι γιγνομένους, ἐλαχίστους δὲ τοῖς ἀκμάζουσι. καίτοι τούτους γε, φασὶν, οὐδὲ μανεὶς ἄν τις ἑτέρως ἡγήσαιτο γίγνεσθαι, ἢ τοῦ θερμοῦ νικηθέντος πως καὶ βαρυνθέντος ὑπὸ πλήθους ὑγρότητος, ὡς ἔκ τε τῶν οἰνωθέντων ἐστὶν ἰδεῖν, ἔτι τε τῶν πλείω λουσαμένων. οὕτω δὲ καὶ μήκων ὑπνοποιός ἐστι, καὶ μανδραγόρας, καὶ θριδακίνη, καὶ πάνθ' ὅσα τὴν κρᾶσιν ὑγρότερα καὶ ψυχρότερα. τοιαῦται μέν τινες αἱ ἑκατέρωθεν ἀμφισβητήσεις εἰσὶ περὶ τῶν προκειμένων ἡλικιῶν τῆς κρά-

obfcure inferiores effe pueros iis, qui florente funt aetate, ut qui nec ingredi, nec currere, nec portare, nec quicquam in fumma functionum activarum fimiliter obire queant: cum florentibus tum fenfum omnem, tum intellectum ad fummam perfectionem bonitatemque perveniffe dicant. In fumma, puerum adhuc imperfectum effe, florentem animal perfectum: in perfectis, rationabile effe, maxime activum maximeque princeps elementum praepollere. Quin fomno quoque plurimo deditos pueros videre licet, contra minimo florentes effe contentos: quanquam hunc quoque aliter accidere, ne vel infanum quidem hominem cenfere ajunt, quam calido victo quodammodo gravatoque humoris copia, veluti tum ex temulentis intelligere licet, tum ex iis, qui balneo liberalius fint ufi: ita vero et papaver fomnificum effe, et mandragoram, et lactucam, et omnia, quae humidiore frigidioreque temperie funt. At tales quidem de propofitarum aetatum temperie rationes utrinque afferuntur:

σεως. ἁπάσας γὰρ αὐτὰς ἐπεξέρχεσθαι περιττὸν εἶναί μοι δοκεῖ, τοῦ τύπου τῶν ἐπιχειρημάτων σαφῶς ἤδη κἀξ ὧν εἰρήκαμεν ἐγνωσμένου. πόῤῥωθεν γὰρ ἑκάτεροι καὶ σχεδὸν ἀπὸ τῶν δευτέρων τὰ πρότερα συλλογίζονται, καὶ ὥσπερ εἰδότων ἤδη τῶν ἀκροατῶν, ὅπως μὲν αὔξησις, ὅπως δὲ πέψις, ὅπως δὲ θρέψις γίνεται, ποιοῦνται τὸν λόγον. ὡσαύτως δ' ὑπὲρ αἰσθήσεως, καὶ κινήσεως, καὶ πρακτικῶν, καὶ φυσικῶν ἐνεργειῶν διέρχονται, καὶ γενέσεως ὕπνου μνημονεύουσι, καὶ σιτίων φύσεως, ὧν οὐδὲν ἁπλῶς ἐστι καὶ ῥᾳδίως γνώριμον, ἀλλὰ παμπόλλης μὲν ζητήσεως δεόμενον, ἴσως δ' οὐδ' εὑρεθῆναι δυνάμενον, εἰ μὴ πρότερόν τις εἰδείη γνωρίζειν ὑγρὰν καὶ ξηρὰν καὶ θερμὴν καὶ ψυχρὰν κρᾶσιν. ὅ τι γὰρ ἂν ἐκείνων ὡς γινώσκοντες ἤδη λέγωσιν, εἰ ἀναγκάσειέ τις αὐτοὺς ἀποδεικνύναι, πάντως δεήσονται τοῦ περὶ κράσεων λόγου τοῦ νῦν ἡμῖν ἐνεστῶτος. ὥστε δι' ἀλλήλων τε καὶ ἐξ ἀλλήλων αὐτοῖς γίνεσθαι τὰς ἀποδείξεις, ἐκ μὲν τῶν νῦν ζητουμένων, ὡς ἤδη γινωσκο-

omnes enim recensere supervacuum videtur, cum formula ipsa epicheirematum vel ex iis, quae retulimus, satis clare perspici possit. Eminus enim utrique fermeque a secundis priora colligunt: ac tanquam jam sciat auditor, quemadmodum auctio, quemadmodum concoctio, et quemadmodum nutritio fiat, verba faciunt. Simili modo de sensu, de intellectu, de functionibus tum naturalibus, tum activis disputant. De somni quoque generatione et ciborum natura mentionem faciunt: quorum nullum simplex promptumque cognitu est, sed et multam disquisitionem requirit, nec potest fortasse ulli compertum esse, nisi qui prius humidam, siccam, calidam frigidamque temperiem sciat agnoscere. Quicquid enim eorum veluti scientes dicunt, id si demonstrare eos cogas, prorsus disputationem de temperamentis, hanc scilicet, cui nunc insistimus, desiderabunt. Quare per mutua et ex mutuis fiunt iis demonstrationes: ex iis quidem, quae nunc quaerimus, ceu jam sint cognita,

μένων, ἐπειδὰν ὑπὲρ τῶν ἐνεργειῶν διαλέγωνται, καὶ τὴν τῶν ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων ἐξευρίσκωσι δύναμιν, ὕπνου τε καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἐπισκέπτωνται. πάλιν δὲ αὖ τὰ νῦν ἐνεστῶτα δι᾿ ἐκείνων, ὡς ἤδη προεγνωσμένων, ἀποδεικνύουσιν. ἐγὼ δὲ οὐκ ἐπαινῶ τὰς τοιαύτας ἀποδείξεις, ἀλλ᾿, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, οὐδ᾿ ἀποδείξεις εἶναι νομίζω, [57] καθάπερ ἐπὶ πλέον δι᾿ ἑτέρων ἐδήλωσα. καὶ βέλτιον εἶναί φημι, κατὰ πᾶσαν διδασκαλίαν ὁρίσασθαι τὴν τάξιν τῶν νοημάτων. εἴπερ οὖν ἀρχὴ μέν ἐστι ἁπάσης τῆς περὶ κράσεων πραγματείας ἡ περὶ τῶν στοιχείων ἐπίσκεψις, εἴτε ἀπαθῆ καὶ ἀμετάβλητα τελέως ἐστὶν, εἴτ᾿ ἀλλοιοῦσθαί τε καὶ μεταβάλλεσθαι δυνάμενα, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνων ἐπιστήμην ἐφεξῆς ἐστι δεύτερος ὁ νῦν ἡμῖν ἐνεστηκὼς λόγος, οὐ χρὴ λαμβάνειν αὐτῶν τὰς πίστεις ἐκ τῶν μήπω γινωσκομένων, ἀλλ᾿ ὥσπερ ὀρθόν τέ ἐστι καὶ δίκαιον, ἤ τι τῶν ἐναργῶν εἶναι προσήκει τὸ ληφθησόμενον εἰς τὴν ἀπόδειξιν, ἤ τι τῶν προαποδεδειγμένων. οὔτ᾿ οὖν ὕπνου γενέσεως μνη-

cum de actionibus disputant, et ciborum ac medicamentorum facultates inveſtigant, ac de ſomno et aliis id genus diſſerunt: rurſus autem, quae nunc ſunt propoſita, per illa, veluti prius jam nota, demonſtrant. Ego vero ejusmodi demonſtrationes non probo: quin, ſi fateri verum oportet, nec demonſtrationes eas cenſeo, veluti diffuſius in aliis oſtendi, ſatiusque eſſe in omni docendi genere exiſtimo ordinem conceptionum definire. Si igitur principium omnis quae de temperamentis ſuscipitur disputationis tractatio de elementis eſt, ſintne ea impatibilia prorſusque mutationis expertia, an alterari mutarique potentia: ab illorum vero cognitione ſecunda deinceps eſt propoſita nunc disputatio: non utique ſumenda eſt istorum fides ex iis, quae nondum ſciuntur, ſed, ſicuti tum rectum eſt, tum vero justum, quod ſumendum ad demonſtrationem eſt, vel evidens aliquid ſit oportet, vel quod prius fuit demonſtratum. Non eſt igitur neque de ſomni generatione mentio fa-

Ed. Chart. III. [57.] Ed. Baf. I. (70. 71.)

μονευτέον, οὔτε πέψεως, οὔτ' (71) αὐξήσεως, οὐδ' ἄλλου τῶν τοιούτων. μηδενὸς, ἀλλ' ἀπὸ μόνης καὶ ψιλῆς τῆς οὐσίας τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων ἡ ζήτησις γιγνέσθω, καθάπερ καὶ διὰ τοῦ πρώτου λόγου πεποιήμεθα. διελόμενοι γάρ, ὡς ἕτερον μέν ἐστι τὸ κατ' ἐνέργειαν, ἕτερον δὲ τὸ κατὰ δύναμιν, ὑπὲρ τοῦ κατ' ἐνέργειαν ὄντος ἤδη θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ τὸν λόγον ἔφαμεν χρῆναι ποιήσασθαι πρότερον· ἔπειτα οὕτως ἐπὶ τὰ κατὰ δύναμιν ἀφικέσθαι. πρόχειρος δ' ἐστὶ πᾶσι καὶ γνώριμος ἡ τῶν κατ' ἐνέργειαν ἤδη θερμῶν, καὶ ψυχρῶν, ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν διάγνωσις. ἁφὴ γὰρ τά γε τοιαῦτα διακρίνειν πέφυκεν, ἣ καὶ τὸ πῦρ αὐτὸ θερμὸν εἶναι διδάξασα, καὶ τὸν κρύσταλλον ψυχρόν. εἰ δ' ἄλλοθέν ποθεν ἔχουσιν ἔννοιάν τε καὶ διάγνωσιν θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, λεγέτωσαν ἡμῖν· ἀμήχανον γάρ τινα σοφίαν ἐπαγγέλλονται, μᾶλλον δ', εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἐμπληξίαν, εἰ πραγμάτων αἰσθητῶν ἕτερόν τι πρεσβύτερον αἰσθήσεως ἔχουσι κριτήριον. καὶ μὴν, εἰ μηδὲν ἄλλο τῶν ἐνεργείᾳ θερμῶν ἐγχωρεῖ κριτήριον

cienda, neque de concoctione, neque auctione, neque de alio id genus ullo, fed ab ipfa fola nudaque fubjectarum rerum fubftantia disquifitio ineunda, ficuti in primo libro fecimus. Quippe ftatuentes, aliud effe, quod energia, i. e. actu, fit, aliud, quod poteftate, de eo, quod actu jam calidum, frigidum, humidum ficcumve fit, prius differendum effe diximus: fubinde ad ea, quae poteftate fint, veniendum. Porro eorum, quae actu calida, frigida, humida ficcave funt, obvia promptaque omnibus cognitio eft, utpote quae tactu discerni queant, qui fcilicet et ignem ipfum calidum effe docuit, et glaciem frigidam. Quod fi alia quapiam ratione notionem agnitionemque calidi frigidive habent, dicant hanc nobis: inauditam enim fapientiam promittunt, immo, fi verum fateri licet, ftuporem potius, fi rerum fenfilium alium quempiam habere fe judicem meliorem putant, quam ipfe fit fenfus. Atqui fi eorum, quae actu calida funt, alius effe judex quam tactus nullus poteft,

ὑπάρχειν, ἁπτέσθωσαν ἤδη πολλῶν ἐφεξῆς ἀνδρῶν, καὶ γερόντων, καὶ μειρακίων, καὶ παίδων, καὶ βρεφῶν· οὕτω γὰρ ἐξευρήσουσι τοὺς μᾶλλόν τε καὶ ἧττον θερμούς. εἰ δ' αἰσθητῶν πραγμάτων λογικὰς ἀποδείξεις ζητοῦσιν, ὥρα τι καὶ περὶ τῆς χιόνος αὐτῆς ἤδη σκοπεῖν, εἴτε λευκὴν, ὡς ἅπασιν ἀνθρώποις φαίνεται, νομιστέον αὐτὴν, εἴτε καὶ μὴ λευκὴν, ὡς Ἀναξαγόρας ἀπεφήνατο· καὶ μέντοι καὶ περὶ πίττης ὡσαύτως ἀνασκοπεῖν τε καὶ κόρακος, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων. οὐ γὰρ δὴ τὸ μὲν λευκὸν ἀπιστεῖσθαι χρὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁρῶντας, ἄνευ δ' ἀποδείξεως ἐπὶ τῶν μελάνων πιστεύεσθαι. ἅπαντα οὖν ἤδη τὰ τῶν αἰσθήσεων ἄπιστα φάμενοι, μήτε τὸν κύκνον λευκὸν εἶναι λεγόντων, ἐὰν μὴ πρότερον ἐπισκέψωνται λόγῳ, μήτε τὸν τίτανον, ἢ τὴν ἡμέραν, ἢ αὐτὸν τὸν ἥλιον. οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν φωνῶν ἀπιστησάτωσαν ἀκοῇ, καὶ περὶ τῶν ὀσμῶν ταῖς ῥισὶ, καὶ περὶ πάντων τῶν ἁπτῶν ἁφῇ. εἶτα ταῦτα οὐ Πυῤῥώνειος ἀπορία καὶ λῆρος ἀπέραντος; οὐ μὴν καὶ δίκαιόν γε ἦν τοὺς τὴν ἀρίστην αἵρεσιν ἑλομένους τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ,

tangant jam deinceps multos viros, tum fenes, tum adolefcentes, tum pueros, tum infantes: ita enim invenient, qui magis minusve calidi fint. Sin de rebus fenfilibus rationales demonftrationes quaerunt, jam de nive ipfa inquirendum eft, cenfendane fit, ficut omnibus hominibus apparet, candida, an, ficut Anaxagoras afleveravit, non candida. Jam vero de pice fimili modo corvoque ac reliquis omnibus aeftimandum: neque enim, fi non habenda eft oculis fides de albo, quod vident, de nigro fine demonftratione fides eft habenda. Omnia igitur, quae fenfui apparent, fi jam fide carere dicunt, nec cygnum album effe dicant, nifi prius id viderint ratione, immo nec calcem, nec diem, nec ipfum folem: ad eundem modum et de voce auribus fidem abrogent, et de odore naribus, et de omni tactili ipfi tactus fenfui. Et nonne haec funt Pyrrhonis haefitatio et nugae immenfae? Sane aequum fuerat, eos, qui optimam fectam in philofophia elegiffent,

τὴν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα τιθεμένην, εἰς τοσοῦτο ἀποπλανηθῆναι ἀπὸ τῶν ταῦτα θεμένων ἀνδρῶν, ὡς μὴ γινώσκειν, ὅτι τε πάσης ἀποδείξεως ἀρχαὶ τὰ πρὸς αἴσθησίν τε καὶ νόησίν ἐστιν ἐναργῆ, καὶ ὅστις περὶ τούτων ἀπορεῖ, μάτην ὑπὲρ τῶν ἄλλων ζητεῖ, μηδ', ὁπόθεν ἄρξηται, καταλελοιπὼς ἑαυτῷ. πόθεν οὖν εἰς μακρὰν οὕτως ἄλην ἐτράποντο, καὶ λόγῳ ζητεῖν ἐπεχείρησαν αἰσθητῶν πραγμάτων διάγνωσιν, ἐγὼ μὲν οὐδ' ἐπινοῆσαι δύναμαι. καὶ διὰ τοῦτο ἁφῇ μὲν κρίνω τὸ κατ' ἐνέργειαν θερμόν· εἴ τι δ' οὔπω μέν ἐστι θερμὸν, ἐπιτήδειον δὲ γενέσθαι τοιοῦτο, ὃ δὴ καὶ δυνάμει θερμὸν ὀνομάζεται, τοῦτ' ἐξευρίσκειν [58] λόγῳ πειρῶμαι. τοῖς δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἀνατέτραπται πάντα, καὶ ῥητορεία μακρὰ περὶ τῶν ἐπιχειρημάτων ἤσκηται. τούτους μὲν οὖν ἐάσωμεν, ἀναμνήσαντες ἡμᾶς αὐτοὺς τό γε τοσοῦτο καὶ νῦν, ὡς ἀρχὴ δογμάτων μοχθηρῶν ἐστι μία τὸ μηδὲν ὑπὲρ ἀποδείξεως ἐσκέφθαι πρότερον, ἀλλ' ἅμα τὰ πράγματα ζη-

quae fcilicet calidum, frigidum, humidum et ficcum principia et elementa ftatuit, non in tantum defciviffe a viris, qui haec pofuerunt, ut, quod omnis demonftrationis principia fint, quae fenfui quaeque intellectui funt manifefta, non cognofcerent. Et profecto quisquis de his addubitat, fruftra de aliis inquirit, utpote ne quidem unde fit incepturus, quicquam fibi relinquens. Unde igitur in tam longum errorem diverterint, ac fenfilium rerum cognitionem ratione confequi tentarint, ego fane ne cogitare quidem poffum. Et ideo, quod actu calidum eft, tactu judico: fi quid autem adhuc calidum non eft, fed, ut tale fiat, eft idoneum (quod utique potestate calidum appellamus), id ratione inveftigare conor. Hi vero omnia nefcio quo pacto fubvertunt, et in argumentis prolixe rhetoricantur. Sed hos mittamus, illius tamen nunc minime obliti, quod unum pravorum dogmatum principium fit, nihil de demonftratione prius meditatum fimul res ipfas

τεῖν, καὶ ὡς εἰδότας, ὅ τί ποτέ ἐστιν ἀπόδειξις, ἐπιχειρεῖν ἀποδεικνύειν. ἐπανελθόντες οὖν αὖθις ἐπὶ τὸ προκείμενον, ἁφῇ κρίνωμεν πρώτως καὶ μάλιστα τὸ κατὰ τὰς ἡλικίας θερμόν. ἔσται δ' ἡμῶν ἡ κρίσις ἀρίστη καθ' ἕν καὶ ταὐτὸ σῶμα βρέφους ἑνός. οὐ γὰρ ἀδύνατον, ὁποία τέ τις ἡ θερμασία διετεῖ τὴν ἡλικίαν ὑπάρχοντι προϋπῆρχεν αὐτῷ, μεμνῆσθαι, καὶ ὁποία νῦν ἐστι, δυοῖν ἢ τριῶν ἐτῶν, εἰ τύχοι, μεταξὺ γενομένων. εἰ γὰρ ὅλως φαίνοιτο μεταβολή τις ἐπὶ θερμὸν ἢ ψυχρὸν γεγονέναι τῷ βρέφει, χαλεπὸν οὐδὲν ἔτι συλλογίζεσθαι τὴν ἕως τῆς ἀκμῆς ἐσομένην ὑπεροχήν. εἰ δὲ καὶ πλείω παιδία πολλοῖς ἀκμάζουσιν ἐθέλοις παραβάλλειν, ἰσχνὰ μὲν ἰσχνοῖς, εὔσαρκα δ' εὐσάρκοις, καὶ παχέα παχέσι παράβαλλε· οὕτω δὲ καὶ χρόας ὡσαύτως ἔχοντα, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡς οἷόν τε. τὴν γὰρ ἐν ταῖς ἡλικίαις διαφορὰν ἐξευρεῖν ζητῶν, ἐπὶ τῶν ὁμοίων ὡς ἔνι μάλιστα φύσεων ἀσφαλέστερον ἂν ἐπισκέπτοιο. τὸ δ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἐξετάζειν οὐ σμικρὸν ἔχει τὸν παραλο-

inquirere: fimul veluti fcientem, quidnam demonftratio fit, demonftrare tentare. Denuo igitur ad propofitum reverfi calidum, quod in aetatibus cognofcere cupimus, primum et maxime tactu judicemus. Erit autem optimum judicium in uno eodemque unius infantis corpore: poteft enim et qualis calor illi ante biennium fuerit in memoria reponi, et qualis nunc fit poft duos forte vel tres interpofitos annos. Si namque mutatio omnino ulla ad calidum frigidumve infanti facta videbitur, nullum praeterea negotium erit, qui usque ad florentem aetatem futurus exceffus fit, colligere. Quod fi plures puellos pluribus conferre florentibus aetate velis, graciles gracilibus, quadratos quadratis, et craffos craffis conferes: aeque vero et qui colore et reliquis omnibus, quoad fieri poteft, fimiliter fe habeant: quippe fi differentiam in aetatibus invenire ftudeas, in fimilibus quam maxime licet naturis eam inquifitionem tutius facies. Porro in contrariis naturis hanc disqui-

γισμὸν, οὐ διὰ τὴν ἡλικίαν ἐνίοτε τῆς τῶν δοκιμαζομένων σωμάτων διαφορᾶς, ἀλλὰ διὰ φυσικὴν ὑπαρχούσης κράσεως. ὡσαύτως δὲ καὶ διαίτῃ πάσῃ, καὶ τοῖς καιροῖς, ἐν οἷς ἐξετάζεται, παραπλησίως ἔχοντα προαιρεῖσθαι τὰ σώματα, μὴ γεγυμνασμένον ἠρεμηκότι παραβάλλοντας, ἢ λελουμένον ἀλούτῳ, μηδ' ἄσιτον ἐδηδοκότι, καὶ διψῶντα μεμεθυσμένῳ, μηδὲ τὸν ἐν ἡλίῳ θαλφθέντα τῷ ῥιγώσαντι διὰ κρύος, ἢ τὸν ἀγρυπνήσαντα τῷ κεκοιμημένῳ, μήθ' ὅλως τοῖς ἐξ ἐναντίας φύσεως ἢ διαίτης ἢ περιστάσεως πραγμάτων ἡστινοσοῦν, ἀλλ' ὡς οἷόν τε πάνθ' ὡσαύτως ὑπαρχέτω τἄλλα, πλὴν τῆς ἡλικίας αὐτῆς. οὕτω δὲ δηλονότι καὶ αὐτὸν τὸν ἕνα παῖδα παραβάλλων ἑαυτῷ, τὰς ἔξωθεν ἁπάσας αὐτοῦ περιστάσεις ἀκριβῶς ὁμοίας φυλάξεις, ἵνα μὴ τὸ διά τινα τούτων ἐν θάλψει τε καὶ ψύξει διαφέρον εἰς τὴν τῆς ἡλικίας ἀναφέρηται μεταβολήν. μακρὰν ἴσως σοι δόξω λέγειν τὴν ἐξέτασιν, ἀλλ' ἀληθῆ γε παντὸς μᾶλλον, ἐξ αὐτῆς τε τοῦ ζητουμένου τῆς οὐσίας λαμβανομένην, ὡς ἐν τοῖς ὑπὲρ

rere non parvi erroris est occasio, cum interim non tam exploratorum corporum aetatis quam naturalis temperamenti gratia differentia existat. Ad eundem modum tum victu universo, tum temporum quibus exploratur statu, pari modo se habentia corpora eliges, non exercitatum requieto comparans: non balneo usum ei, qui non sit usus: non jejunum saturo: non sitientem ebrio: non eum, qui sole incaluit, ei, qui ex frigore riget: non eum, qui vigilavit, ei, qui dormivit: nec denique eos, quibus contraria est vel natura, vel victus ratio, vel quaelibet rerum circumstantia: sed reliqua omnia sint quam fieri licet paria, una aetate excepta. Pari modo, si unum eundemque puellum cum se ipso conferas, omnes ejus externas circumstantias similes ad unguem servabis: quo scilicet, si qua harum alicujus causa in calore et frigore differentia contingat, aetatis mutationi non imputetur. Longam tibi experiendi rationem fortasse tradere videor, sed plane verissimam atque ex ipsa rei quaesitae essentia de-

ἀποδείξεως ἐλέγομεν. σὺ δὲ ἴσως αἱρήσῃ τὴν ἐπίτομον, οὐδὲν φροντίζων, εἰ ψευδὴς εἴη. ἴσθι τοίνυν οὐ μόνον ψευδῆ βαδίσων, ἀλλὰ καὶ μακράν. οὐ γὰρ ἔτεσι τρισὶν ἢ τέτταρσιν ἐξευρήσεις τὸ ζητούμενον, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ τῷ βίῳ φυλάξεις τὴν ἄγνοιαν. ὅσον γὰρ ἐπὶ ταῖς ἀντιλογίαις τῶν ἀνδρῶν, οὐδὲν ἀποδειχθῆναι δύναται σαφῶς· οὐδ᾽ εὔλογον ὅλως ἐκ τῶν ὑστέρων πιστοῦσθαι τὰ πρότερα. κρίνωμεν οὖν αἰσθήσει τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν σῶμα, τό γε κατ᾽ ἐνέργειαν ἤδη τοιοῦτο, καὶ μηκέτι δυνάμει, παρέντες τήν τε κρίσιν πρώτην, τά τ᾽ ἄλλα σύμπαντα γνωρίσματα. καὶ δὴ σὲ μὲν ὡς εὖ κρινοῦντα πρὸς τὴν πεῖραν ἀπολύω, τὴν δ᾽ ἐμὴν αὐτὸς κρίσιν ἑρμηνεύσω. πολλῶν γὰρ ἐφεξῆς ἁπτόμενος σωμάτων ἐπιμελῶς, οὐ παίδων μόνων, ἢ βρεφῶν, ἀλλὰ καὶ μειρακίων καὶ ἀκμαζόντων, εὕρισκον οὐδετέρους ἀληθεύοντας, οὔτε τοὺς θερμότερον ἁπλῶς, οὔτε τοὺς ψυχρότερον εἰπόντας εἶναι τὸν ἀκμάζοντα [59] τοῦ παιδός. εἰ

ſumptam: ſicut in iis, quae de demonſtratione ſcripſimus, a nobis eſt proditum: tu vero fortaſſe compendiariam voles, minime curans, ſi falſa ſit. Scito ergo, non ſolum falſam te, ſed etiam longam ingreſſurum viam, neque tribus quatuorve annis quod requiris inventurum, ſed tota vita in ignorantia verſaturum: quantum enim accipi ex memoratorum virorum controverſia licet, non eſt quod putemus, clare aliquid demonſtrari poſſe: ſed nec rationabile omnino eſt, ex iis, quae poſteriora ſint, ea probari, quae ſunt priora. Ergo calidum frigidumque corpus, quod ſaltem actu nec adhuc potestate tale ſit, ſenſu judicemus, miſſo nunc tum priorum judicio, tum reliquis omnibus notis: et te jam ceu recte judicaturum ad ipſam experientiam remitto: meum autem judicium ipſe interpretabor. Complura enim deinceps corpora non puerorum modo, vel infantium, verum etiam adoleſcentium et aetate florentium curioſe tangens, neutros vera loquutos inveni, nec eos, qui abſolute calidiorem, nec eos, qui frigidiorem eſſe florentem aetatem quam puerilem dixerunt. Si enim, reliquis

γὰρ τὰς ἄλλας ἁπάσας τὰς ἔξωθεν ἀφελὼν ἀλλοιώσεις, τὰς ἐκ τῆς ἡλικίας μόνης ἐπισκέπτοιο διαφορὰς, οὐδέτερός σοι φαίνεται θερμότερος ἁπλῶς. ποιότητι γάρ τοι διαφέρουσιν αὐτῶν αἱ θερμότητες ἐπ' ἀνίσῳ τῇ διαπνοῇ, δι' ἣν καὶ σοφιζόμενοί τινες, ἢ τοὺς πέλας, ἢ σφᾶς αὐτοὺς, οἱ μὲν τὴν τοῦ παιδὸς, οἱ δὲ τὴν τοῦ νεανίσκου θερμασίαν ἰσχυροτέραν εἶναι νομίζουσιν. ἔστι γὰρ ἡ μὲν τῶν παίδων ἀτμωδεστέρα τε καὶ πολλὴ, καὶ ἡδίων (72) τοῖς ἁπτομένοις, ἡ δὲ τῶν ἀκμαζόντων ὑπόδριμύ τι καὶ οὐχ ἡδὺ κέκτηται. τοῦτ' οὖν τὸ διάφορον τῆς προσβολῆς ἀναπείθει τοὺς πλείους ἀποφαίνεσθαι, θερμότερον εἶναι τῶν ἀκμαζόντων τὸ σῶμα. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει. τῷ γὰρ ἀσκήσαντι τὴν ἀφὴν ἐν διαφόροις ὕλαις διαγνωστικὴν εἶναι θερμότητος ἰσχυροτέρας τε καὶ ἀσθενεστέρας καὶ ἴσης, εὖ οἶδ' ὅτι καὶ ἡ τῶν παίδων αὐτῷ ἤτοι γ' ἴση φανεῖται τὴν ἰσχὺν τῇ τῶν ἀκμαζόντων, ἢ πλείων. ἡ δ' ἄσκησις ἥδε· χρὴ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ἄρξασθαι. τῶν βαλανείων

omnibus, quae extrinfecus adveniunt, alterationibus circumcifis, eas, quae ex fola aetate proveniunt, aeftimaveris, neuter abfolute loquenti videbitur tibi calidior: quippe diffident eorum calores qualitate, quae ex imparitate difflatus creatur: cujus rei occafione nonnulli vel eos, qui fecum verfantur, vel fe ipfos fallentes, alii puerorum, alii juvenum valentiorem effe calorem autumant. Eft enim puerorum calor magis halituofus et copiofus et tangenti blandior: florentium calor fubacre quiddam habet ac non fuave. Haec igitur tangenti occurfus differentia pluribus perfuadet, ut florentium corpus calidius effe pronuncient: res vero aliter fe habet. Quippe qui in varia materia tactum fuum ad calorem tum valentiorem, tum imbecilliorem, tum parem discernendum exercuerit, huic non dubito puerorum calorem florentium calori vel parem, vel ampliorem vifum iri. Eft porro exercendi ratio haec: incipiendum enim ab eo, quod evidens maxime eft. Bal-

ἐνίοτε θερμὸς οὕτως ἐστὶν ὁ ἀὴρ, ὡς μηδένα φέρειν αὐτὸν, ἀλλὰ καίεσθαι δοκεῖν, ἐνίοτε δ' οὕτω ψυχρὸς, ὡς ἱδροῦν μὴ δύνασθαι. καὶ μὴν καὶ ὅτι τρίτη τις ἄλλη παρὰ τάσδε κατάστασίς ἐστιν, ᾗς μάλιστα χρήζομεν, ἡ εὔκρατος, οὐδὲν δέομαι λέγειν. αἱ δ' αὐταὶ τρεῖς καταστάσεις ἐν τῷ τῆς κολυμβήθρας ὕδατι φαίνονται. καὶ γὰρ θερμὸν οὕτως, ὡς καίεσθαι πρὸς αὐτοῦ, καὶ ψυχρὸν, ὡς μηδὲ θερμαίνεσθαι, καὶ εὔκρατον, ὡς συμμέτρως θερμαίνεσθαι, πολλάκις εὑρίσκεται. εἰ τοίνυν ἐροίμην σε, πότερόν ἐστι θερμότερον; ἆρά γε τὸ ὕδωρ τὸ εὔκρατον, ἢ ὁ ἀὴρ ὁ εὔκρατος; οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν οὐδέτερον. ἀμφοῖν γὰρ ὄντων ὁμοίως ἡδέων τε καὶ συμμέτρων τῷ σώματι, τὸ μὲν θερμότερον λέγειν αὐτῶν, τὸ δὲ ψυχρότερον, οὐδένα νοῦν ἔχειν ἡγοῦμαι. καὶ μὴν εἰ νοήσαις τὸ τῆς δεξαμενῆς ὕδωρ εἰς ἄκρον θερμότητος ἀφικνούμενον, ὡς ζεῖν, ἢ τὸν ἀέρα τελέως ἐκφλογούμενον, ὅτι πρὸς ἀμφοῖν ὡσαύτως καυθήσῃ, πρόδηλον. εἰ δὲ δὴ καὶ νοήσαις αὖθις ἢ τὸ ὕδωρ οὕτω ψυχρὸν, ὡς ἐγγὺς ἤδη πήξεως εἶναι, ἢ τὸν ἀέρα τελέως ἐψυγμένον, ὡς ἐν τοῖς

nearum aër ita eſt aliquando calens, ut nemo eum ferat, ſed uri in eo videatur: aliquando ita eſt frigidus, ut ſudare in eo non ſit: jam tertium quoque quendam eſſe, et ab his diverſum, quem utique maxime requirimus, temperatum aëris ſtatum, quid refert dicere? Iidem tres caloris ſtatus in ſolii quoque apparent aqua: quippe quae et calida adeo, ut urat, et frigida adeo, ut ne calfaciat quidem, et temperata adeo, ut calefiat modice, ſaepe offenditur. Ergo ſi te, uter ſit calidior, perconter, aquane temperata, an aër temperatus, neutrum dicere poſſis; cum enim ambo ſimiliter corpori blanda ſint et mediocri temperie, alterum eorum dicere calidius eſſe, alterum frigidius, nulla dici ratione videtur. Jam ſi intelligas, aquam labri ea eſſe caliditate, ut ferveat, aut aërem balnei prorſus inflammatum, ab utroque te pari modo deurendum conſtat. Rurſus, ſi aquam ita intelliges frigidam, ut procul a glaciando non abſit, aut aerem prorſus refrigeratum, ut ſit, cum

νιφετοῖς γίγνεται, δῆλον ὡς καὶ πρὸς τούτων ἑκατέρων ὁμοίως ψυγήσῃ τε καὶ ῥιγώσεις. οὐκοῦν καὶ θερμότητα καὶ ψύξιν ἄκραν ὡσαύτως ἀέρι νοήσεις ἐγγινομένην, ὡσαύτως καὶ ὕδατι, καὶ τῶν ἄκρων ἑκατέρων τὸ μέσον ὁμοίως ἀμφοῖν ἐγγινόμενον· ὥστε καὶ τὸ μεταξὺ πάντων τῶν ἄκρων τε καὶ τοῦ μέσου κατά τε τὸ ὕδωρ καὶ τὸν ἀέρα τὰς αὐτὰς ὑπεροχάς τε καὶ διαστάσεις ἕξει. καὶ τοσούτῳ ποτὲ φήσεις εἶναι τοῦ μετρίου θερμότερον θάτερον, ὅσῳ θάτερον. οὕτω δὲ καὶ ψυχρότερον τοῦ μετρίου τοσούτῳ φήσεις εἶναί ποτε τὸ ὕδωρ, ὅσῳ καὶ τὸν ἀέρα. καίτοι τό γε τῆς προσβολῆς ἴδιον οὐ ταὐτὸ ἑκατέροις ἦν. οὐ γὰρ ὡσαύτως ὕδωρ εὔκρατον, ὡς ἀὴρ εὔκρατος, προσπίπτει. καὶ τί δεῖ λέγειν ἐπὶ τῶν οὕτως ἀνομοίων; αὐτοῦ γὰρ τοῦ ἀέρος ὁμοίως ὄντος θερμοῦ διαφέρουσαι γίγνονται προσβολαὶ παρὰ τὸ ποτὲ μὲν οἷον ἀχλυώδη τε καὶ ἀτμώδη, ποτὲ δὲ οἷον λιγνυώδη τε καὶ καπνώδη, ποτὲ δὲ καθαρὸν ἀκριβῶς ὑπάρχειν. ἐν πολλαῖς οὖν καὶ διαφερούσαις ἰσότης γί-

ningit: patet, quod utriusvis occurfu pari modo refrigeraberis rigebisque. Ergo fummum tum calorem, tum frigus fimiliter in aqua, fimiliterque in aëre finge: praeterea medium amborum extremorum ftatum fimili modo in utroque conftitue: hoc cafu, quod in medio intervallo extremorum et medii ftatus tum in aqua eft, tum in aëre, easdem exceffus diftantiaeque rationes habebit: tantoque dices alterum mediocri effe calidius, quanto alterum: ad eundem modum et frigidius, quam mediocre,¹ tanto effe aquam aliquando dices, quanto et aërem, tametfi fuus utriusque occurfus tangenti idem non fit utrique: neque enim fimili modo aqua temperata, ficut aër temperatus, tactum afficit. Et quid opus eft in tam diffimilibus exemplum proponam? cum ipfe aër, qui fimili fit calore, varie tangenti occurrat, prout alias veluti caliginofus et halituofus, alias veluti fumofus et fuliginofus, interdum purus omnino eft. Igitur in pluribus iisdemque differentibus aequalitas caloris confiftit: quae

νεται θερμότητος, ἐξαπατῶσα τοὺς ἀσκέπτους ὡς ἄνισος, ὅτι γε κατὰ πᾶν ὁμοία φαίνεται. λελογισμένου μὴν ἐστιν ἀνδρὸς τοὺς λογισμοὺς, οὓς εἴρηκα, καὶ γεγυμνασμένου τὴν αἴσθησιν ἐν πολλῇ τῇ κατὰ μέρος ἐμπειρίᾳ, τὴν ἰσότητα τῆς θερμότητος ἐξευρεῖν ἔν τε τοῖς παισὶ καὶ τοῖς ἀκμάζουσι, [60] καὶ μὴ τῷ τὴν μὲν ἐφ᾽ ὑγρᾶς οὐσίας φαίνεσθαι, τὴν δ᾽ ἐπὶ ξηρᾶς, ἐξαπατᾶσθαι. καὶ γὰρ λίθος ὕδατι δύναταί ποτε τὴν ἴσην δέξασθαι θερμασίαν, οὐδὲν διαφέρον, εἰ ξηρὸς μὲν ὁ λίθος ἐστὶν, ὑγρὸν δὲ τὸ ὕδωρ. οὕτως οὖν ἔμοιγε μυριάκις ἐπισκεψαμένῳ καὶ παῖδας καὶ νεανίσκους πολλοὺς, καὶ μειράκια, καὶ τὸν αὐτὸν παῖδα καὶ βρέφος καὶ μειράκιον γενόμενον, οὐδὲν μᾶλλον ἐφάνη θερμότερος οὔτε παιδὸς ἀκμάζων, οὔτ᾽ ἀκμάζοντος παῖς. ἀλλ᾽, ὡς εἴρηται, μόνον ἐν μὲν τοῖς παισὶν ἀτμωδεστέρα τε καὶ πολλὴ καὶ ἡδεῖα, ἐν δὲ τοῖς ἀκμάζουσιν ὀλίγη καὶ ξηρὰ καὶ οὐχ ὁμοίως ἡδεῖα τῆς θερμασίας ἡ προσβολή. πολὺ μὲν γὰρ τῆς τῶν παίδων οὐσίας, ὑγρᾶς οὔσης, ἐκτὸς ἀποῤῥεῖ, βραχὺ δὲ τῆς τῶν

inconfideratis, quafi inaequalis fit, imponit, propterea fcilicet quod non undequaque fimilis apparet. Caeterum homo, qui rationes, quas propofui, expenderit, et fenfum in multa particularium experientia exercuerit, is nimirum aequalitatem caloris in pueris florentibusque inveniet, nec eo falletur, quod alter in humida, alter in ficca fubftantia repraefentetur: quippe lapis aliquando pari cum aqua calore effe poteft, nullum eo faciente discrimen, quod lapis ficcus fit, aqua humida. Ita igitur mihi, cum pueros, juvenes, adolefcentes millies confideraffem, praeterea eundem infantem, puerum adolefcentemque factum, nihilo calidior vifus eft nec puer, quam aetate florens, nec aetate florens, quam puer: fed tantum (quemadmodum dixi) in pueris magis halituofus et multus et fuavis, in florentibus exiguus, ficcus nec fimiliter fuavis effe caloris occurfus: fiquidem puerorum fubftantiae, utpote humidae, multum foras effluit, florentium fubftantiae

ἀκμαζόντων, ξηρᾶς ὑπαρχούσης. οὐδέτερος οὖν αὐτῶν ἁπλῶς φαίνεται θερμότερος, ἀλλ᾽ ὁ μὲν τῷ πλήθει τῆς διαπνοῆς, ὁ δὲ τῇ δριμύτητι. τὸ γὰρ ἔμφυτον θερμὸν ὁ παῖς ἔχει πλέον, εἴ γ᾽ ἐξ αἵματος καὶ σπέρματος ἡ γένεσις αὐτῷ, καὶ ἥδιον· ἐν δὲ τοῖς ἀκμάζουσιν ὀλίγη καὶ ξηρὰ καὶ οὐχ ὁμοίως ἡδεῖα τῆς θερμασίας ἡ προσβολή.

Κεφ. γ'. Θερμοῦ μὲν δὴ καὶ ψυχροῦ σώματος ἁφὴ μόνη γνώμων ἐστίν· ὑγροῦ δὲ καὶ ξηροῦ σὺν τῇ ἁφῇ λογισμός. τὸ μὲν γὰρ ξηρὸν σκληρὸν πάντως· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἁφῇ αἰσθητόν· οὐ μὴν, εἴ τι καὶ σκληρὸν, εὐθὺς ἤδη καὶ ξηρόν. ἀχώριστον μὲν γάρ ἐστι ξηροῦ σώματος ἡ σκληρότης, οὐ μὴν ἴδιόν γε τούτου μόνου. καὶ γὰρ τὸ πεπηγὸς ὑπὸ ψύξεως σκληρὸν, ὥσπερ ὁ κρύσταλλος. ὅθεν οὐδ᾽ εὐθὺς ἐπιχειρεῖν δεῖ τῇ τοῦ ξηροῦ τε καὶ ὑγροῦ διαγνώσει, πρὶν ἐπισκέψασθαι, πῶς ἔχει θερμότητος ἢ ψυχρότητος. οὔτε γὰρ, εἰ μετὰ ψυχρότητος ἄκρας σκληρὸν, ἤδη τοῦτο ξηρὸν,

parum, utpote ficcae. Itaque neuter eorum fimpliciter videtur altero calidior, fed alter multitudine ejus, quod difflatur, alter acrimonia: quippe infiti caloris puer plus habet ejusque blandioris, fiquidem ex fanguine et femine ortum habet: in florentibus aetate exiguus et ficcus nec fimiliter fuavis calor tangenti occurrit.

Cap. III. Ergo calidi frigidique corporis folus tactus eft judex: humidi autem et ficci una cum tactu ratio. Quippe quod ficcum eft, durum prorfus eft: at hoc tactu omnino dignofcitur: non tamen, fi quid durum eft, idem ftatim et ficcum eft: etenim infeparabilis a ficco corpore duritia eft, non tamen ejus unius propria: nam et quod frigore concretum eft, durum cernitur, ficut glacies. Quo utique minus ficci humidique dignotio ftatim aggredienda eft, ante fcilicet quam aeftimatum fit, quemadmodum fe in calore habeant et frigore. Neque enim, fi quid cum fummo frigore re-

οὔτ', εἰ μετὰ θερμότητος σφοδρᾶς μαλακὸν, εὐθέως ὑγρόν. ἀλλ' ὅταν μετρίως ᾖ θερμὸν, σκοπεῖν ἐφεξῆς, εἰ μαλακόν ἐστιν ἢ σκληρόν. εἰ μὲν γὰρ μαλακὸν, ὑγρὸν, εἰ δὲ σκληρὸν, ξηρόν. ἀλλ' εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχοι, τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων σκληρῶν οὐδὲν ἂν εἴη ὑγρόν. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ τοσαύτην ἐν αὐτῷ γενέσθαι ψύξιν, ὡς σκληρυνθῆναί τι διὰ πῆξιν. εἰς μὲν γὰρ σύστασίν τινα τὸ τέως ῥυτὸν ἀφίξεταί ποτε, καθάπερ ἡ πιμελή. τὸ γὰρ ἐλαιῶδες ἐν αἵματι, ῥυτὸν ὂν καὶ λιπαρὸν, ὅταν ἐν ψυχρῷ γένηται χωρίῳ, πήγνυται, σκληρὸν μὴν οὐδ' οὕτω γίγνεται. δεόντως οὖν εἴρηται τοῖς παλαιοῖς, ὑγροτάτη μὲν ἡ πιμελὴ, δεύτερον δ' ἐπ' αὐτῇ τὸ σαρκῶδες γένος, εἴδη δ' αὐτοῦ πλείω. πρώτη μὲν ἡ κυρίως ὀνομαζομένη σὰρξ, ἣν οὐκ ἂν εὕροις καθ' αὑτὴν οὐδαμόθι τοῦ σώματος, ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ μόριον μυός. ἐφεξῆς δὲ ἑκάστου τῶν σπλάγχνων ἡ ἴδιος οὐσία, καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον παρέγχυμα,

praesentatur durum, id etiam siccum est, nec, si quid cum vehementi calore est molle, idem statim est humidum: verum, cum mediocriter est calidum, tum aestimare, durumne an molle sit, oportet: si enim molle sit, humidum est, si durum, siccum. Verum, si haec ita se habent, partium, quae in humano corpore sunt durae, nulla est humida: neque enim tanta esse in eo frigiditas potest, ut aliquid in ipso concrescere in duritiem queat. Potest quidem, quod prius fuit fluxile, aliquando concrescere, veluti adeps: quod enim oleosum in sanguine fluxileque et pingue est, ubi in frigidum venit locum, cogitur: durum tamen ne sic quidem efficitur. Commode igitur dictum veteribus est, humidissimam esse adipem: secundo post eam loco carnosum genus. Ejus autem plures sunt species, prima quidem, quae proprie caro appellatur, quam scilicet nusquam in corpore per se invenies, sed est perpetuo musculi pars. Ab hac proxima cujusque viscerum propria substantia est: eam Erasistratus parenchyma vocat, quasi-

καὶ ὡς περὶ μικροῦ καὶ φαύλου διανοοῦνται πράγματος, οὐκ εἰδότες, ὡς ἡ καθ' ἕκαστον σπλάγχνον ἐνέργεια τῆς σαρκὸς ταύτης ἐστίν. ἀλλὰ τούτων μὲν οὔπω νῦν ὁ καιρός. ὅτι δ' αὐτὸ τὸ ἴδιον ἐγκεφάλου σῶμα καὶ πνεύμονος ἐφεξῆς ἐστι τῇ πιμελῇ καθ' ὑγρότητα, τῇ μαλακότητι τεκμαίρεσθαι πάρεστιν. οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ ψυχροῦ γε πέπηγεν, [61] ὅτι μηδὲ θερμῷ χεῖται. πλησίον δὲ τούτων καὶ ὁ μυελὸς τὴν φύσιν ἐστίν, οὐ μὴν ὁμοιογενὴς ὁ καθ' ἕκαστον ὀστοῦν μυελὸς ἐγκεφάλῳ τε καὶ νωτιαίῳ. ἀλλ' ἐγκέφαλος μὲν καὶ νωτιαῖος ἐκ ταὐτοῦ γένους· οἱ δ' ἄλλοι ξύμπαντες μυελοὶ φύσεως ἑτέρας εἰσίν. ὑγρότερος μέν ἐστι καὶ θερμότερος ἐγκέφαλος νωτιαίου, καὶ διὰ τοῦτο καὶ μαλακώτερος· καὶ μέντοι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου τὰ πρόσθεν ὑγρότερα τοσοῦτον, ὅσονπερ καὶ μαλακώτερα. πάντα μὴν ταῦτα δέρματος οὐχ ὑγρότερα μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχρότερα, καὶ ὅλως ἄναιμον πᾶν ἐναίμου ψυχρότερον. ἐγγυτάτω δ' ἐστὶ δέρματος καὶ ἡ τῶν μαλακῶν νεύρων φύσις· ἡ δὲ τῶν σκληρῶν, οἷόν περ αὐτὸ τὸ δέρμα, καθ'.

que pro re parva levique habet, parum intelligens, cujusque visceris actionem huic carni acceptam referri. Sed horum non est nunc tempus. Quod autem ipsum cerebri pulmonisque proprium corpus proximum adipi humiditatis ratione sit, ex mollitie ejus conjectare licet: non enim a frigore congelatur, cum nec calore fundatur. Propinquam his naturam habet medulla: non est tamen ejusdem generis cum cerebro et spinali medulla ea, quae in quolibet habetur osse: sed cerebrum et spinae medulla ejusdem sunt generis, reliquae omnes medullae alterius naturae sunt. Est tamen humidius ac calidius cerebrum, quam spinalis medulla, eoque etiam mollius: praeterea ipsius cerebri priores partes tanto sunt humidiores, quanto molliores. Omnia tamen haec cute non humidiora modo sunt, sed etiam frigidiora: unoque verbo omne exangue frigidius sanguine praedito est. Proxima cuti est mollium nervorum natura: duriores autem in humido et sicco

ὑγρότητα δηλονότι καὶ ξηρότητα. θερμότητι γὰρ ἀπολείπεται τοσοῦτον, ὅσον εἰκὸς ἀπολείπεσθαι τὸ παντελῶς ἄναιμον ἐναίμου σώματος. (73) ἡ δὲ τοῦ σπληνὸς, καὶ ἡ τῶν νεφρῶν, καὶ ἡ τοῦ ἥπατος σὰρξ ὑγροτέρα μὲν τοσούτῳ δέρματος, ὅσῳ καὶ μαλακωτέρα· θερμοτέρα δὲ, ὅσῳ καὶ πολυαιμοτέρα. καὶ μὴν καὶ ἡ τῆς καρδίας σὰρξ ἁπάντων μὲν τούτων ξηροτέρα τοσοῦτον, ὅσον καὶ σκληροτέρα· θερμοτέρα δὲ οὐ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν τοῦ σώματος μορίων. καί σοι τοῦτο σαφῶς ἔνεστιν αἰσθήσει μαθεῖν ἐν ταῖς τῶν ζώων ἀνατομαῖς ταῖς κατὰ τὸ στέρνον γιγνομέναις, εἰς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας καθέντι τοὺς δακτύλους· εὑρήσεις γὰρ οὐκ ὀλίγῳ τινὶ τὸ χωρίον τοῦτο τῶν ἄλλων ἁπάντων θερμότερον. ἀλλ' ἡ μὲν τοῦ ἥπατός τε καὶ σπληνὸς καὶ νεφρῶν καὶ πνεύμονος σὰρξ ἁπλῆ τὴν φύσιν ἐστὶ, ταῖς καθ' ἕκαστον σπλάγχνον ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶ καὶ νεύροις περιπεφυκυῖα. τῆς καρδίας δ' οὐχ ἁπλοῦν τὸ τῆς σαρκὸς εἶδος, ἀλλ' οἷαί πέρ εἰσιν αἱ ἐν τοῖς μυσὶν ἶνες, αἷς ἡ σὰρξ περιπέπηγε, τοιαῦται

ſecundum cutis naturam ſe habent: calore ab ejus natura tantum abſunt, quantum conſentiens eſt exangue corpus a ſanguine praedito abeſſe. Lienis autem, renum et jecinoris caro tanto cute eſt humidior, quanto eſt mollior: calidior autem, quanto magis abundat ſanguine. Jam cordis caro omnibus his tanto eſt ſiccior, quanto eſt durior: calidior vero non modo his, ſed etiam omnibus plane corporis particulis: quod etiam ſenſu clare deprehendas licet in pectoris animalis diſſectione, ſi digitos in ſiniſtrum ejus ſinum immiſeris: invenies enim locum hunc omnibus, quae in animali ſunt, haud paulo calidiorem. At jecinoris, lienis, renum et pulmonis caro ſimplicis cujusdam naturae eſt, circa cujusque viſceris venas, arterias et nervos creſcens. Cordis ſimplex carnis natura non eſt, ſed ſunt in eo fibrae, quales in muſculis cernimus, quibus caro cir-

κἀν τῇ καρδίᾳ. πλὴν οὐ ταὐτὸ γένος τῶν ἰνῶν, ἀλλ' αἱ μὲν ἐν τοῖς μυσὶν νεύρων εἰσὶ καὶ συνδέσμων μόρια. τῆς καρδίας δὲ τὸ τῶν ἰνῶν γένος ἴδιον, ὥσπερ καὶ τοῦ τῆς ἀρτηρίας καὶ φλεβὸς χιτῶνος, ἐντέρων τε καὶ γαστρὸς καὶ μήτρας καὶ τῶν κύστεων ἑκατέρων. ἔστι γὰρ οὖν δὴ κἀν τούτοις ἅπασι τοῖς ὀργάνοις τὴν οἰκείαν σάρκα περιπεπηγυῖαν ἰδεῖν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ἰσίν. αὗται μὲν οὖν αἱ σάρκες θερμότεραι τοῦ δέρματος ὑπάρχουσιν, αἱ δ' ἶνες, αἱ μὲν ὀλίγῳ τινὶ μᾶλλον, αἱ δ' ἧττον, βραχὺ δέρματος ψυχρότεραί τέ εἰσι καὶ ξηρότεραι, τινὲς δ' ὅμοιαι κατὰ πᾶν εἰσι τῇ τοῦ δέρματος οὐσίᾳ. πάντες δ' ὑμένες ἤδη ξηρότεροι δέρματος, ὥσπερ γε καὶ αἱ περὶ τὸν ἐγκέφαλόν τε καὶ τὸν νωτιαῖον μήνιγγες· ὑμένες γὰρ δὴ καὶ αἵδε. καὶ μὲν δὴ καὶ σύνδεσμοι πάντες, εἰς ὅσον σκληρότεροι δέρματος, εἰς τοσοῦτο καὶ ξηρότεροι. καὶ οἱ τένοντες δὲ, κἀν τῶν συνδέσμων εἰσὶ μαλακώτεροι, δέρματος γοῦν ἐναργῶς ἤδη σκληρότεροι. χόνδροι δὲ μετὰ τοὺς συνδέσμους εἰσί. καί τι μέσον

cumhaeret. Caeterum non eſt idem fibrarum genus: ſed quae in muſculis habentur, nervorum et ligamentorum ſunt particulae: cordis propria quaedam fibrarum eſt ſpecies, aeque ſcilicet ut venarum tunicae atque arteriarum, itemque inteſtinorum, ventriculi, uteri et veſicae utriusque: licet enim in his quoque omnibus inſtrumentis propriam quandam videre carnem ſuis ipſorum fibris circumnatam. Atque hae quidem carnes cute ſunt calidiores: fibrae vero, quam cutis, partim paulo magis, partim paulo minus, tum frigidae, tum ſiccae ſunt: partim ſimiles omnino cutis ſubſtantiae. Porro omnes membranae cute ſunt ſicciores, veluti quae circa cerebrum et ſpinalem medullam ſunt meninges: ſunt enim hae quoque membranae. Jam ligamenta omnia, quanto cute ſunt duriora, tanto ſunt et ſicciora. Tendones quoque, tametſi ligamentis ſunt molliores, attamen cute luculenter ſunt duriores. Cartilagines vero poſt ligamenta deinceps ſunt. Praeterea

ἀμφοῖν σῶμα· καλοῦσι δ' αὐτὸ νευροχονδρώδη σύνδεσμον ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν. ἔστι δὲ τοῦτο σύνδεσμος σκληρὸς καὶ χονδρώδης. ὀστοῦν δὲ τὸ πάντων ξηρότατον, ὃ καλύπτει τὸ δέρμα. καὶ τῶν ἐξεχόντων αὐτοῦ ξηροτάτη μὲν ἡ θρὶξ, ἐφεξῆς δὲ κέρας, εἶτ' ὄνυχές τε καὶ ὁπλαὶ, καὶ πλῆκτρα, καὶ ῥάμφη, καὶ ὅσα τοιαῦτα καθ' ἕκαστον τῶν ἀλόγων ζώων ἐστὶ μόρια. τῶν δὲ χυμῶν ὁ μὲν χρηστότατός τε καὶ οἰκειότατός ἐστι τὸ αἷμα. τούτου δὲ οἷον ὑπόστασίς τε καὶ ἰλὺς χολὴ ἡ μέλαινα. ταῦτ' ἄρα καὶ ψυχροτέρα τέ ἐστι καὶ παχυτέρα τοῦ αἵματος· ἡ δέ γε ξανθὴ θερμοτέρα μακρῷ. ψυχρότατον δὲ καὶ ὑγρότατον ἁπάντων τῶν ἐν τῷ ζώῳ τὸ φλέγμα. κριτήριον δὲ καὶ τῆς τούτου διαγνώσεως ἡ ἁφὴ, καθάπερ καὶ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου πεποίηται λόγῳ. [62] ἀλλ' ὅτι μὲν ψυχρὸν, ἡ ἁφὴ μόνη γιγνώσκει· τὸ δ', ὅτι καὶ ὑγρὸν, ἁφή τε ἅμα καὶ ὄψις καὶ λογισμός. ἁφὴ μὲν καὶ ὄψις, ὅτι τοιοῦτο ἑκατέρῳ φαίνεται· ὁ λογισμὸς δὲ, διορισάμενος, ὡς οὐ πλήθει θερ-

medium quoddam inter ea corpus: appellant id anatomici quidam *νευροχονδρώδη σύνδεσμον*, quaſi vero cartilagineum ſimul et nervoſum ligamentum dicas: eſt autem id durum cartilaginoſumque ligamentum. Os vero omnium, quae cutis operit, duriſſimum eſt. At eorum, quae ex cute extant, ſicciſſimus eſt pilus: deinde cornu: mox ungues et ungulae et calcaria, roſtra, quaeque his in ſingulis animalium ratione carentium ſimiles ſunt partes. Humorum optimus et maxime proprius ac domeſticus ſanguis eſt. Hujus veluti ſedimentum ac faex atra bilis eſt: quae idcirco tum frigidior, tum craſſior ſanguine eſt: ſicut flava bilis longe calidior. Frigidiſſimum vero ac humidiſſimum omnium, quae in animali habentur, pituita eſt. Inſtrumentum autem, quo id cognoſcitur, ipſe eſt tactus: veluti Hippocrates in libello de hominis natura monſtravit. Caeterum quod frigida ſit, unus tactus discernit: quod vero humida quoque, pariter tactus, viſus et ratio judicant: et tactus quidem ac viſus, quod talis his cernitur: ratio

μότητος, ἀλλ' ὑγρότητι συμφύτῳ τοιοῦτο ἐγένετο. περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὸ σῶμα μορίων τε καὶ χυμῶν ὧδε ἔχει.

Κεφ. δ'. Περὶ δὲ τῶν ἑπομένων ταῖς κράσεσιν ἐφεξῆς χρὴ διελθεῖν. ἕπεται μὲν γὰρ καὶ τὰ προειρημένα, μᾶλλον δ' ἀχώριστα τελέως ἐστὶ, ξηρῷ μὲν σκληρότης, ὑγρῷ δὲ μαλακότης, ὅταν γε μετὰ χλιαρᾶς ᾖ θερμότητος. ἀλλὰ καὶ παχύτητες ἕξεως καὶ λεπτότητες ἕπονται κράσεσιν, οὐ ταῖς συμφύτοις μόνον, ἀλλὰ κἂν ἐξ ἔθους μακροῦ τις ἐπίκτητος γένηται. πολλοὺς γὰρ καὶ τῶν φύσει λεπτῶν ἐθεασάμην παχυνθέντας, καὶ τῶν παχέων λεπτυνθέντας, τοὺς μὲν ἀργίᾳ τε καὶ ἁβρᾷ διαίτῃ τὴν ὅλην κρᾶσιν ὑπαλλάξαντας ἐπὶ τὸ ὑγρότερον, τοὺς δὲ ἐν ταλαιπωρίαις πλείοσι καὶ φροντίσι καὶ διαίτῃ λεπτῇ καταξηρανθέντας. εἰρήσεται δὲ καὶ τούτων τὰ γνωρίσματα. κάλλιον γὰρ ἡμᾶς αὐτοὺς ἔκ τινων σημείων ὁρμωμένους, πρὶν παρ' ἑτέρου πυθέσθαι, δύνασθαι γνωρίζειν, εἰ φύσει τοιοῦτος ἦν ὁ ἄνθρωπος, ἢ ἐξ ἔθους ἐγένετο. διδάσκαλος δὲ καὶ τούτων τῶν γνωρι-

vero, ubi non caloris copia, sed connato humore talem esse definivit. Ac particulae quidem et fucci corporis ad hunc modum se habent.

Cap. IV. De iis, quae temperamenta comitantur, deinceps agendum. Comitantur enim ea et quae dicta jam sunt: immo potius inseparabilia omnino sunt, a sicco quidem corpore durities, ab humido mollities, si tamen cum tepido calore est. Sed et crassitudo habitus et gracilitas temperamenta sequuntur, non ea modo, quae connata sunt, sed etiam si qua ex longa consuetudine sunt contracta. Multos siquidem, qui natura graciles fuerant, crassos redditos vidi: contraque, qui crassi fuerant, graciles: illis quidem ex otiosa et delicata vita toto temperamento ad humidius mutato, his vero multis aerumnis et curis et tenui victu persiccatis. Dicemus vero et horum discernendorum notas: satius enim est, talisne quispiam natura sit, an ex consuetudine redditus, nosmet prius per aliquot signa discernere posse, quam ab alio id quaerere. Sane ejusmodi

σμάτων, ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης. ὅσοι μὲν γὰρ εὐρυτέρας ἔχουσι τὰς φλέβας, θερμότεροι φύσει· ὅσοι δὲ στενοτέρας, ψυχρότεροι. τοῦ θερμοῦ γὰρ ἔργον ἀνευρῦναί τε καὶ διαφυσῆσαι ταύτας. ὥστ᾽ εὐλόγοις εἰς ταὐτὸ, ὡς τὸ πολὺ, συντρέχει στενότης μὲν φλεβῶν ἕξει πιμελώδει τε καὶ παχυτέρᾳ, λεπτότης δ᾽ ἕξεως εὐρύτητι φλεβῶν. εἰ δ᾽ ἅμα τις εἴη πιμελώδης τε καὶ παχὺς, καὶ τὰς φλέβας εὐρείας ἔχοι, δι᾽ ἔθος οὗτος, οὐ φύσει, πιμελώδης ἐγένετο· ὥσπερ εἰ καὶ στενὰς μὲν ἔχοι τὰς φλέβας, εἴη δὲ ἰσχνὸς, οὐδ᾽ οὗτος ἐξ ἀνάγκης φύσει τοιοῦτος. κἀν τοῖσι λιμαγχονικοῖσι, φησὶ, τὰς μετριότητας ἀπὸ τούτων σκεπτέον, τῆς τῶν ἀγγείων εὐρύτητος δηλονότι καὶ στενότητος, οὐ τῆς ἄλλης ἕξεως ὅλου τοῦ σώματος. οἱ μὲν γὰρ στενὰς ἔχοντες τὰς φλέβας ὀλίγαιμοί τέ εἰσι καὶ μακρὰς ἀσιτίας οὐ φέρουσιν ὅσοις δ᾽ εὐρεῖαι, καὶ πλῆθος αἵματος, τούτοις ἔνεστι καὶ χωρὶς βλάβης ἀσιτοῦσιν. αἱ δ᾽ αἰτίαι τῶν εἰρημένων ἤδη μὲν

ſignorum auctor aeque ut reliquorum omnium mirus eſt Hippocrates. Siquidem, quibuscunque latiores venae ſunt, hi calidiores natura ſunt: quibus angustiores contra, magis frigidi: caloris namque opus eſt has dilatare flatuque extendere. Ita rationabiliter in idem magna ex parte recidit venarum angustia cum habitu pingui et craſſiore, habitus gracilis cum venarum laxitate. Quod ſi quis ſimul pinguis craſſusque eſt ac venas laxas habet, is conſuetudinis alicujus occaſione, non natura, pinguis eſt redditus: ſicut e diverſo, ſiquis angustas habet venas et gracilis eſt, ne hunc quidem talem eſſe natura neceſſe eſt. Quin iis, qui fame cruciantur, inquit, mediocritatem ex laxitate venarum et angustia, non a caetero totius corporis habitu, ſpectandam eſſe ait: quippe qui angustas habent venas, exigui ſunt ſanguinis, nec longam inediam ferunt: quibus latae, his copia ſanguinis eſt et citra noxam cibo abſtinent. Cauſae horum, quae dicta ſunt, evidentes jam

δῆλαι, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, τοῖς γε προσέχουσι τὸν νοῦν. ἐπεὶ δ' οὐ πάντες προσέχουσιν, ἀναγκαῖον ἴσως ἐστί τι καὶ δι' ἐκείνους εἰπεῖν. ὅσον ἐν αἵματι πῖόν τέ ἐστι καὶ κοῦφον καὶ λεπτὸν, ἐν μὲν τοῖς θερμοτέροις σώμασι τροφὴ γίνεται τοῦτο τῷ θερμῷ, κατὰ δὲ τὰ ψυχρότερα διασώζεται. καὶ τῶν φλεβῶν ἔξω διηθούμενον, ἐπειδὰν μὲν ψυχροῖς περιπέσῃ μορίοις, οἷοί περ οἱ ὑμένες εἰσὶν, ἐκείνοις περιπήγνυται· κατὰ δὲ τὰ φύσει θερμότερα μόρια, (τοιαῦτα δ' ἐστὶ δηλονότι τὰ σαρκώδη,) δαπανᾶταί τε πρὸς τοῦ θερμοῦ, καὶ διαφορεῖται, πλὴν εἴ ποτε πρὸς τῷ ψυχροτέρῳ τῆς κράσεως ἔτι καὶ τὸ τῆς διαίτης ἀταλαίπωρον ἐπιθρέψει ἔτι καὶ αὐτοῖς τοῖς σαρκώδεσι μορίοις πιμελήν. οὕτω τοι καὶ τὰ φωλεύοντα ζῶα πολλάκις εὑρίσκεται πιμελωδέστερα. καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν, ὅτι καὶ τῇ κράσει ψυχρότερον ἄῤῥενος τὸ θῆλυ, καὶ οἰκουρεῖ τὰ πολλά. ὅσαι μὲν οὖν ἕξεις σωμάτων εὔκρατοί τέ εἰσι φύσει [63] καὶ πονοῦσι τὰ μέτρια, ταύτας ἀναγκαῖον εὐσάρκους γίνε-

funt iis, qui animum adverterint, tametfi a me non referantur. Sed quoniam non omnes advertunt, neceffe fortaffe erit aliquid eorum caufa dixiffe. Quicquid in fanguine pingue, leve et tenue eft, id in calidioribus corporibus alimentum quoddam calido fit, in frigidioribus fervatur: cumque id venae extra fe transmiferint, ubi in frigidas particulas incidit, quod genus membranae funt, circum eas concrefcit: in partibus vero natura calidioribus, cujusmodi carnofae funt, a calore ipfo abfumitur ac digeritur, nifi ficubi frigiditati temperamenti etiam vita indulgentior accedens ipfis carnofis particulis adipis aliquid allinat. Qua ratione etiam quae hyeme delitefcunt animalia, non raro inveniuntur pinguiora. Et foeminae viris funt pinguiores, quod fcilicet foemina mare eft frigidior et plurimum domi verfatur. Ac quicunque corporum habitus et temperati natura funt, et mediocri exercitatione utuntur, hos neceffe eft eufarcos effe, id vero eft mediocri omnino

σθαι, τοῦτ' ἔστι πάντη συμμέτρους. ὅσαις δὲ τὸ μὲν ὑγρὸν αὔταρκες, ἀπολείπεται δ' οὐ πολλῷ τῆς ἄκρας συμμετρίας τὸ θερμὸν, αὗται πολύσαρκοι γίνονται. πολύσαρκοι δὲ καὶ ὅσαι φύσει μὲν εὔκρατοι, ῥαθύμως δὲ καὶ ἀπόνως βιοῦσιν. εἴρηται γὰρ δὴ καὶ τοῦτο κάλλιστα πρὸς τῶν παλαιῶν, ὡς ἐπίκτητοι φύσεις εἰσὶ τὰ ἔθη. καὶ οὐδὲν ἴσως διοίσει τοῦθ' ἅπαξ εἰρηκότας νῦν μηκέτι διορίζεσθαι καθ' ἕκαστον κεφάλαιον, εἴτε φύσει ψυχρότερος, εἴτ' ἐξ ἔθους ὅδε τις ἐγένετο, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπολείπειν τοῖς ἀναγινώσκουσιν, αὐτὸν δὲ βραχυλογίας ἕνεκα τὰς οἰκείας ἑκάστῃ τῶν κράσεων ἕξεις τοῦ σώματος ἐπελθεῖν. εἰσὶ δή τινες ἰσχνοί τε ἅμα καὶ φλέβας ἔχοντες (74) μικρὰς, ἀλλ' εἰ τέμοις ἐξ αὐτῶν ἡντιναοῦν, προσπίπτει πιμελὴ, δῆλον ὡς ὑποπεφυκυῖα τῷ δέρματι κατὰ τὸν ἔνδον ὑμένα. σπάνιον μὲν οὖν ἐπ' ἀνδρῶν τὸ τοιοῦτο, ἐπὶ δὲ γυναικῶν καὶ πάνυ πολλάκις εὑρισκόμενον. ἔστι γὰρ καὶ φύσεως ψυχροτέρας καὶ ἀργοτέρου βίου τὸ τοιοῦτο γνώρισμα. πιμελὴ μὲν γὰρ ἀεὶ διὰ ψύξιν ἕξεως γίνεται· πολυσαρκία δὲ πλήθους

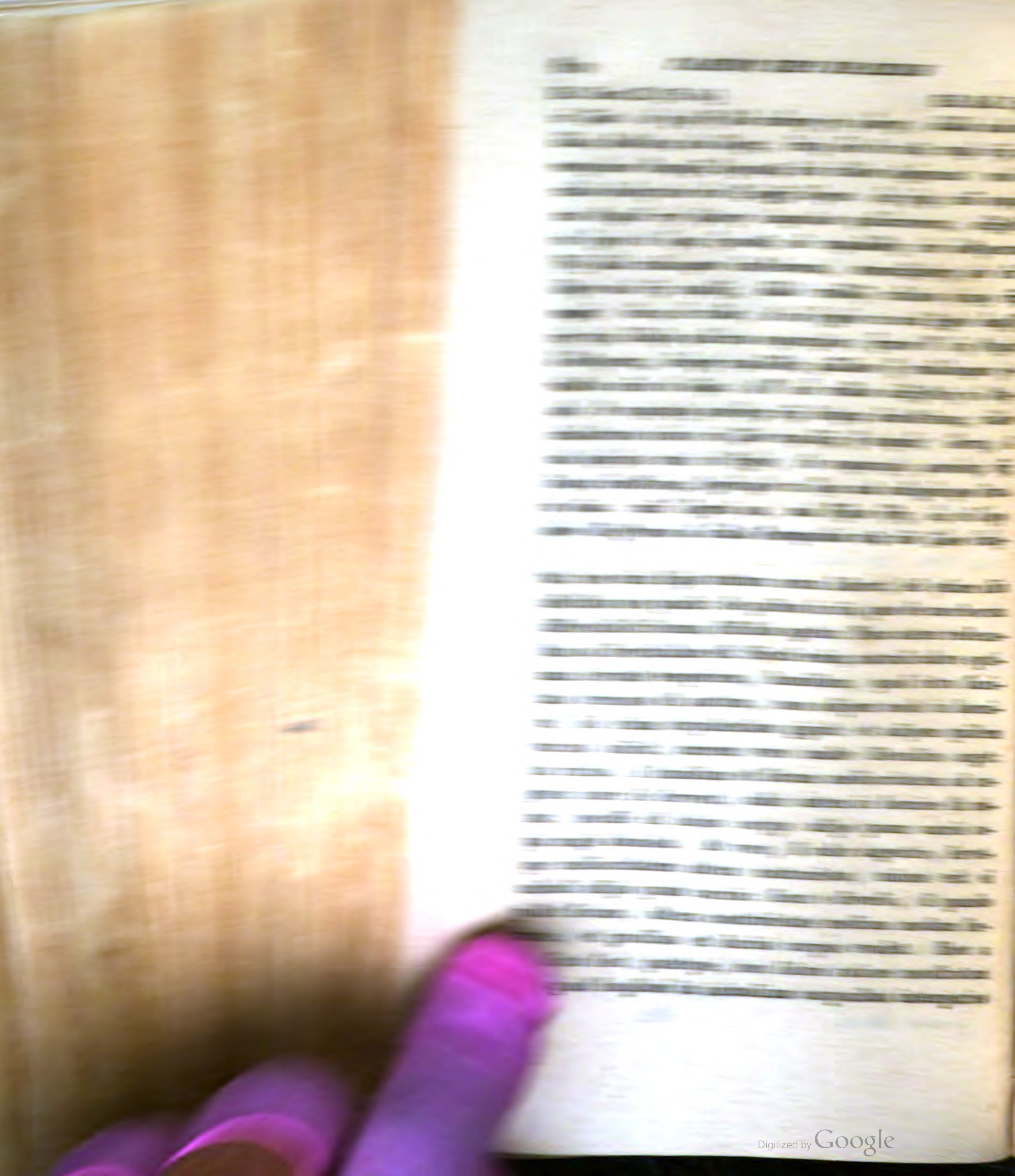
corporis habitu. Quibus vero humidum abundat et calor a mediocritate fumma non longe abeft, hi corpulenti five carnofi fiunt. Corpulenti rurfus fiunt, qui natura funt temperati, caeterum defides et otiofi vivunt: quippe dictum a veteribus commodiffime eft, confuetudinem acquifititiam effe naturam. Nec fortaffe oportebit, cum id jam femel dixerimus, in quovis etiam capite definire, naturane frigidior an ex confuetudine quispiam fit redditus, fed illud legentibus remittere, me autem compendii caufa proprios cuique temperamento corporis habitus perfequi. Sunt igitur nonnulli, qui et graciles funt, et venas parvas habent: fed fi ex iis quampiam incidas, adeps excidet, quam conftat cuti ad internam ejus membranam effe fubnatam. Et raro id quidem in viris confpicitur: in foeminis faepiffime invenitur; eft namque tum frigidioris naturae, tum vitae magis defidiofae ejusmodi nota: fiquidem adeps ex habitus frigiditate femper gignitur: cor-

αἵματος ἔγγονος· εὐσαρκία δὲ φύσεως εὐκράτου γνώρισμα. πάντως μὲν οὖν οἱ πολύσαρκοι καὶ τὴν πιμελὴν εὐθέως ἔχουσι πλείονα τῶν εὐκράτων· οὐ μὴν ἀνάλογος ἀεὶ ταῖς σαρξὶν ἡ πιμελὴ συναύξεται, ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν τῶν παχέων τοὺς μὲν τὴν σάρκα πλείονα, τοὺς δὲ τὴν πιμελὴν ἔχοντας, ἐνίοις δὲ ὁμοίως ἄμφω συνηύξηται. τούτοις μὲν οὖν, οἷς ὁμοίως ἄμφω συνηύξηται, τοσούτῳ πλέον ὑγρόν ἐστιν ὑπὲρ τὴν εὔκρατον φύσιν, ὅσον καὶ ψυχρόν. οἷς δ' ἡ πιμελὴ πλείων, τὸ ψυχρὸν ἐπὶ τούτων πλέον ἐστὶν, ἤπερ τὸ ὑγρόν· ὥσπερ οἷς ἡ σὰρξ πλείων, ὑγρότης μέν ἐστι τοῦ δέοντος πλείων, οὐ μὴν καὶ ψύξις. ὅταν γὰρ, ἐν τοῖς οἰκείοις ὅροις μένοντος τοῦ θερμοῦ, προσγένηταί τις αἵματος χρηστοῦ πλεονεξία, πολυσαρκίαν ἀναγκαῖον ἀκολουθῆσαι. τὸ δὲ, ὅσῳ χρὴ πλέον εἶναι τοῦ συμμέτρου τὸ αἷμα, μέτρῳ μὲν οὐχ οἷόν τε μηνῦσαι καὶ σταθμῷ, λόγῳ δ' ἐγχωρεῖ διελθεῖν. ὡς ἐπειδὰν μήπω νοσῶδες μηδὲν γένηται τῷ τοῦ ζώου σώματι σύμπτωμα παχυνομένῳ, τὸ πλῆθος τῆς ὑγρότητος τηνικαῦτα τῶν τῆς ὑγείας ὅρων ἐντός ἐστιν.

pulentia ſive carnis abundantia ex ſanguinis copia naſcitur: mediocritas temperatae naturae eſt nota. Et corpulenti quidem omnino plus adipis habent, quam temperati: nec tamen pro carnis ſemper portione adeps ſimul augetur: ſed craſſorum alios habere plus carnis, alios plus adipis videas, aliis ambo pari modo ſunt adaucta. Et quibus quidem ambo pari modo ſunt aucta, iis tantum ſupra temperatam naturam humoris eſt, quantum et frigoris: quibus autem plus eſt adipis, in iis frigidi plus eſt quam humidi, aeque ut, quibus caro eſt plenior, iis humoris plus juſto eſt, non tamen etiam frigoris: cum enim calori intra debitos fines manenti boni ſanguinis accedit copia, neceſſe eſt corpulentia ſequatur. Quantum autem ſupra mediocritatem eſſe ſanguis debeat, id quidem menſura et pondere oſtendere non eſt: ratione tradere licet: quippe ubi nullum adhuc morboſum ſymptoma craſſato corpori incidit, humoris abundantia intra ſanitatis interim eſt fines.

ἐπιδέδεικται γὰρ ἡμῖν καὶ δι᾽ ἄλλων, ὡς ἀναγκαῖόν ἐστιν, οὐ σμικρὸν ὑποθέσθαι πλάτος τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως. ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνεται σχεδὸν ἐν ὅλῳ τῷ λόγῳ, τὴν μὲν εὔκρατόν τε καὶ μέσην φύσιν οἷον κανόνα τῶν ἄλλων ἀεὶ τιθεμένοις, ὕσαι δ᾽ ἐφ᾽ ἑκάτερα τῆςδε, δυσκράτους ἀποφαίνουσιν· ὅπερ οὐκ ἂν ἦν, εἰ μὴ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις ἐδέχετο. ἄλλη μὲν γάρ ἐστιν ὑγιεινὴ, ἄλλη δὲ νοσώδης δυσκρασία· νοσώδης μὲν, ἡ ἐπὶ πλεῖστον ἀποκεχωρηκυῖα τῆς εὐκράτου, ὑγιεινὴ δὲ, ἡ ἐπὶ ὀλίγον. ὁρίσαι δὲ οὐδ᾽ ἐνταῦθα μέτρῳ καὶ σταθμῷ τὸ ποσὸν ἐγχωρεῖ· ἀλλ᾽ ἱκανὸν γνώρισμα τῆς ὑγιεινῆς δυσκρασίας τὸ μηδέπω μηδεμίαν ἐνέργειαν τοῦ ζώου βεβλάφθαι σαφῶς. ὅσον δ᾽ οὖν μεταξὺ τοῦ τε ἄκρως ἐνεργεῖν καὶ τοῦ βεβλάφθαι σαφῶς ἐνέργειαν ὑπάρχει, τοσοῦτο καὶ τῆς ὑγιείας τὸ πλάτος ἐστὶ καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὴν δυσκρασίας. τούτῳ δ᾽ ἐφεξῆς ἐστιν ἡ νοσώδης δυσκρασία, ὅταν γε διὰ δυσκρασίαν νοσῇ

Monftratum enim nobis et in aliis eft, non parvam in eo ftatu, qui fanitas dicitur, neceffario ftatuendam effe latitudinem: quin id nunc quoque in omni fere fermone noftro apparet, qui temperatam mediamque naturam reliquarum veluti normam femper ftatuamus, quae vero ex hujus utraque funt parte, intemperatas cenfeamus: quod utique non faceremus, nifi in fanitatis ftatu majoris minorisque ratio inveniretur. Eft enim alia fanitatis, alia morbi intemperies: morbi quidem ea, quae a media temperie longiffime abeft: fanitatis, quae paulum. Definire autem modum ne hic quidem menfura et pondere licet: caeterum intemperamenti, quod intra fanitatem habetur, fufficiens nota eft, quod nulla functio animalis manifefte fit adhuc laefa. Quantum igitur intervallum eft inter id, quod perfectiffime functionem obit, et id, quod manifefte actionem aliquam habet oblaefam, tanta eft profecto et fanitatis et distemperantiae, quae intra fanitatem confiftit, latitudo. Ab hac proxima eft intemperies morbofa, cum fcilicet animal intemperamenti vitio aegro-

χουσαι σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τὰ γνωρίσματα σαφῆ πασῶν ἐστιν· οὔκουν ἐν θερμότητι καὶ ψυχρότητι, καὶ μαλακότητι καὶ σκληρότητι μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις τῆς ἕξεως τοῦ ὅλου σώματος διαφοραῖς, ὧν ὑπὲρ μὲν τῆς κατὰ λεπτότητα καὶ πάχος εἴρηται νῦν, ὑπὲρ δὲ τῶν ἄλλων ἤδη λεγέσθω.

Κεφ. ε'. Δασεῖα μὲν ἡ θερμὴ καὶ ξηρὰ κρᾶσίς ἐστιν, ἀλλ' αὕτη μὲν ἐσχάτως· μετρίως δ' ἡ θερμὴ μὲν, σύμμετρος δὲ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν· ὥσπερ γε καὶ ἡ ξηρὰ μὲν, εὔκρατος δὲ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρόν· ἔστι γὰρ καὶ ἥδε μετρίως δασεῖα. ψιλαὶ δὲ τριχῶν αἱ ψυχραὶ πᾶσαι κράσεις, εἴτ' οὖν ἀμέτρως ἔχοιεν ὑγρότητος, εἴτε μετρίως. ἀλλ' ἐσχάτως μὲν ἄτριχος ἡ ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ κρᾶσίς ἐστιν· ἔλαττον δὲ ταύτης ἡ ψυχρά τε ἅμα καὶ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν εὔκρατος· ἔτι δ' ἔλαττον ἡ ψυχρὰ καὶ ξηρά. καίτοι δόξει τις, ὡς ἐν γῇ ξηρᾷ ταῖς πόαις ἀδύνατόν ἐστι καὶ φυῆναι, καὶ τραφῆναι, καὶ αὐξηθῆναι, τὸν αὐτὸν λόγον

habeantur, fed etiam quod fingularum manifeftae fint notae: nec eae modo in calore, frigore, mollitie et duritie, fed etiam in reliquis omnibus habituum totius corporis differentiis: quarum de ea, quae ex gracilitate et craffitudine fpectatur, nunc diximus, de reliquis autem jam dicamus.

Cap. V. Calida igitur et ficca temperies hirfuta eft, verum ea in fummo: mediocriter autem, quae calida quidem eft, fed in altera contrarietate mediocritatem habet: fimiliter et quae ficca quidem eft, fed in calido et frigido media eft temperie, eft enim ea quoque modice hirta. Nuda pilis funt frigida omnia temperamenta, five ea mediocriter fe habeant in humiditate, five immodice: caeterum ad fummum glabra eft frigida temperies et humida: minus hac, quae frigida eft, fed in altera contrarietate temperata: adhuc minus, quae frigida et ficca. Quamquam putet aliquis, ficut fieri non poteft, ut in terra ficca herbae nafcantur, nutriantur et

Ed. Chart. III. [63. 64.] Ed. Baf. I. (74.)

τὸ ζῶον. οὐ γὰρ δὴ διὰ ταύτην γε μόνην, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ ἄλλας διαθέσεις οὐκ ὀλίγας, ὑπὲρ ὧν ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς λογισμοῖς ἐπὶ πλέον εἰρήσεται· νυνὶ δὲ πάλιν ἀναληπτέον τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον. ὡς γὰρ, τοῦ συμφύτου θερμοῦ τὴν ἀρίστην εὐκρασίαν φυλάττοντος, αὐξηθὲν τὸ ὑγρὸν ἐν ὅροις ὑγιεινοῖς οὐ πιμελώδη τὸν ἄνθρωπον, [64] ἀλλὰ πολύσαρκον ἀποδείκνυσι, συναυξομένης μὲν ἐπ᾽ ὀλίγον καὶ τῆς πιμελῆς, ἀλλὰ πολλῷ πλείονι μέτρῳ τῆς σαρκός· οὕτως αὖ πάλιν, εἰ τὸ ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἄλληλα φυλάττοι συμμετρίαν, ἧττον δ᾽ εἴη θερμὸς ὁ ἄνθρωπος, ἀνάγκη πιμελῶδες μᾶλλον ἢ πολύσαρκον γενέσθαι τοῦτο τὸ σῶμα. εἰ δ᾽ αὖ πάλιν αὐξηθείη τὸ θερμὸν, ἐν συμμετρίᾳ μενούσης τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως, πλέον ἀπολείπεται τούτου τὸ ζῶον πιμελῆς ἢ σαρκός· ὥσπερ, εἰ καὶ κρατήσει ποτὲ τὸ ξηρὸν, ἐν συμμετρίᾳ μενούσης τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως, ἰσχνότερόν τε ἅμα καὶ σκληρότερον ἔσται τὸ σῶμα. ταῦτ᾽ εἴρηταί μοι, καὶ δῆλον ἤδη, ὡς οὐ λόγῳ μόνῳ ἐδείχθησαν αἱ ἁπλαῖ δυσκρασίαι τοῖς τῶν ζώων ὑπάρ-

tat: non enim hujus tantum noxa laborat, fed etiam aliis affectibus non paucis: de quibus in iis, quae de morborum differentiis fcribemus, diffulius agetur. Nunc autem redeundum ad diverticulum eft. Sicuti enim, naturali calore optimam fervante temperiem, humidum, quod intra fanitatis terminos eft auctum, non adipem modo in homine, fed etiam corpulentiam gignit: et adipem quidem parcius adjicit, carnem vero multo liberalius auget: ita rurfus, fi humidum et ficcum mediocritatem ad unguem inter fe fervent, calor autem in homine fit minor, neceffe eft hujus corpus adipe quam carnis copia magis abundet. At vero, fi calor augeatur, fervetque mediocritatem altera contrarietas, minus erit ei animali adipis quam carnis: ficut e diverfo, fi quando pollet ficcum, altera contrarietate medium modum fervante, et gracilius et durius corpus evadet. Haec a me dicta funt, patetque, non folum ratione monftratum effe, quod fimplices in animalium corporibus intemperies

χουσαι σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τὰ γνωρίσματα σαφῆ πασῶν ἐστιν· οὔκουν ἐν θερμότητι καὶ ψυχρότητι, καὶ μαλακότητι καὶ σκληρότητι μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις τῆς ἕξεως τοῦ ὅλου σώματος διαφοραῖς, ὧν ὑπὲρ μὲν τῆς κατὰ λεπτότητα καὶ πάχος εἴρηται νῦν, ὑπὲρ δὲ τῶν ἄλλων ἤδη λεγέσθω.

Κεφ. ε'. Δασεῖα μὲν ἡ θερμὴ καὶ ξηρὰ κρᾶσίς ἐστιν, ἀλλ' αὕτη μὲν ἐσχάτως· μετρίως δ' ἡ θερμὴ μὲν, σύμμετρος δὲ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν· ὥσπερ γε καὶ ἡ ξηρὰ μὲν, εὔκρατος δὲ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρόν· ἔστι γὰρ καὶ ἥδε μετρίως δασεῖα. ψιλαὶ δὲ τριχῶν αἱ ψυχραὶ πᾶσαι κράσεις, εἴτ' οὖν ἀμέτρως ἔχοιεν ὑγρότητος, εἴτε μετρίως. ἀλλ' ἐσχάτως μὲν ἄτριχος ἡ ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ κρᾶσίς ἐστιν· ἔλαττον δὲ ταύτης ἡ ψυχρά τε ἅμα καὶ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν εὔκρατος· ἔτι δ' ἔλαττον ἡ ψυχρὰ καὶ ξηρά. καίτοι δόξει τις, ὡς ἐν γῇ ξηρᾷ ταῖς πόαις ἀδύνατόν ἐστι καὶ φυῆναι, καὶ τραφῆναι, καὶ αὐξηθῆναι, τὸν αὐτὸν λόγον

habeantur, fed etiam quod fingularum manifeftae fint notae: nec eae modo in calore, frigore, mollitie et duritie, fed etiam in reliquis omnibus habituum totius corporis differentiis: quarum de ea, quae ex graci-litate et craffitudine fpectatur, nunc diximus, de reliquis autem jam dicamus.

Cap. V. Calida igitur et ficca temperies hirfuta eft, verum ea in fummo: mediocriter autem, quae calida quidem eft, fed in altera contrarietate mediocritatem habet: fimiliter et quae ficca quidem eft, fed in calido et frigido media eft temperie, eft enim ea quoque modice hirta. Nuda pilis funt frigida omnia temperamenta, five ea mediocriter fe habeant in humiditate, five immodice: caeterum ad fummum glabra eft frigida temperies et humida: minus hac, quae frigida eft, fed in altera contrarietate temperata: adhuc minus, quae frigida et ficca. Quamquam putet aliquis, ficut fieri non poteft, ut in terra ficca herbae nafcantur, nutriantur et

κὶν τῷ δέρματι ταῖς θριξίν· ἔχει δ' οὐχ οὕτως. γῆ μὲν γὰρ ὡς γῆ ξηρὰ λέγεται, δέρμα δὲ ὡς δέρμα. καὶ τοίνυν τὸ μὲν ἐν γῇ ξηρὸν ἄνικμον ἐσχάτως ἐστί· τὸ δ' ἐν ἀνθρώπου σώματι, καὶ τῶν ὁμοίων ἀνθρώπῳ ζώων, οὐκ ἄνικμον, ἐπιτήδειόν τε καὶ μάλιστα πάντων εἰς γένεσιν τριχῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν ὀστρακοδέρμων τε καὶ μαλακοστράκων, οἷον ὀστρέων, καὶ καράβων, καὶ καρκίνων, ὅσα τε φολιδωτὰ τῶν ζώων ἐστὶν, ὥσπερ οἱ ὄφεις, ἢ λεπιδωτὰ, καθάπερ οἱ ἰχθύες, οὐκ ἂν δύναιτο φύεσθαι θρίξ· ὄντως γάρ ἐστι τὰ τούτων δέρματα τελέως ξηρὰ δίκην ὀστράκου τινὸς ἢ πέτρας. ἐκ μέντοι τῶν μαλακοδέρμων, οἷον καὶ ἄνθρωπός ἐστιν, ὅσον περ ἂν ξηρότερόν τε καὶ θερμότερον ᾖ τὸ δέρμα, τοσόνδε μᾶλλον ἐγχωρεῖ φύεσθαι τρίχας. ἵνα γὰρ, ὡς ἐκεῖνοι προκαλοῦνται, τῷ τῆς γῆς ἑπώμεθα παραδείγματι, τὰς πόας οὔτ' ἐν ξηρᾷ καὶ αὐχμώδει πάνυ γῇ φύεσθαι δυνατὸν, οὔτ' ἐν ὑγρᾷ καὶ τελματώδει, ἀλλ' ἐπειδὰν μὲν ἄρχηται δαπανᾶσθαι τὸ περιττὸν τῆς ὑγρότητος, ἐκφύονται

incrementum capiant, ſic nec pili in ſicca cute: eſt autem ſecus, quippe terra ut terra ſicca dicitur, cutis ut cutis. Itaque ſiccitas, quae in terra eſt, maxime ſine humore eſt: quae vero in hominis eſt corpore et ejus ſimilium animalium, nec humoris eſt expers, et maxime omnium ad pilorum generationem eſt idonea: ſi quidem nec ex iis, quibus teſta pro cute eſt, nec quibus mollis cruſta eſt, veluti oſtreis, locuſtis, cancris, ſed nec ex corticoſis humi repentibus, quales ſunt ſerpentes, nec quae ſquamata ſunt, cujusmodi ſunt piſces, oriri pili poſſunt: ſunt enim horum cutes vere et in totum ſiccae ritu teſtae vel petrae. Caeterum ex iis, quae molli ſunt cute, ut homo, quanto utique ſiccior calidiorque cutis fuerit, tanto magis poteſt pilos gignere. Nam (ut ab exemplo terrae, quod illi proponunt, non recedamus) herbae nec in ſicca et ſquallente admodum terra naſci poſſunt, nec in humida et lacuſtri: verum cum abſumi coeperit redundantia humoris, tum

τῆς γῆς· αὐξάνονται δ' ἐπὶ πλέον, ὅταν καὶ ἥδε ξηραίνηται, μετρίως μὲν ἐν τῷ ἦρι, τάχιστα δὲ καὶ μέχρι πλείστου κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους· ἀποξηραίνονται δὲ, τελέως αὐανθείσης τῆς γῆς, ἐν μέσῳ τῷ θέρει. καί σοι πάρεστιν, εἰ βούλει, καὶ νῦν, ὥσπερ που κἀν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ δέδεικται, τὸ μὲν ἔαρ, ὅτι τῶν ὡρῶν εὐκρατότατόν ἐστιν, εἰκάζειν εὐκράτου δέρματος φύσει, καὶ μάλιστά γε τὰ μέσα τῆς ὥρας τῆςδε· τηνικαῦτα γὰρ οὖν καὶ ἡ γῆ μέση πως ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητός ἐστιν. ὅσα δὲ τῷ θέρει συνάπτει τῆς ἠρινῆς ὥρας, [65] ταῦτ' ἤδη ξηροτέραν ἔχει τοῦ συμμέτρου τὴν γῆν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀρχομένου θέρους. ὃ τοίνυν λέγω δέρμα θερμὸν καὶ ξηρὸν, εἰκάζοις ἂν μάλιστα τῇ τῆς γῆς διαθέσει τῇ γινομένῃ τελευτῶντος ἦρος ἢ ἀρχομένου θέρους. μεσοῦντος γὰρ θέρους ἄκρως ξηρὰ γίνεται τοῖς τῶν ὀστρακοδέρμων ζώων ὁμοίως, οὐ μὴν ἀνθρώπων, ἢ συῶν, ἢ ὄνων, ἢ ἵππων, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τριχωτῶν ζώων. ὥστ', εἴπερ τῇ γῇ βούλονται παραβάλλειν τὸ δέρμα,

enafcuntur e terra: augentur autem largius, ubi haec quoque ficcefcit, modice quidem in vere, celerrime vero et plurimum ineunte aeftate: ficcantur autem, omnino arefacta terra, aeftate jam media. Licetque tibi, fi placet, nunc quoque (ficuti in priore libro demonftratum eft) vel ipfum propterea, quod ex temporibus anni maxime temperatum eft, temperati corporis id affimilare cuti, potiffimumque ejus temporis medium: tum enim terra quoque ipfa medio quodam ftatu humoris ficcitatisque eft. Quod autem veris aeftati eft proximum, id jam ficciorem jufto habet terram: hoc etiam amplius aeftas inchoata. Quam igitur dico calidam et ficcam cutem, hanc maxime terrae ftatui affimiles, qui abeunte fit vere, vel ineunte aeftate: nam media aeftate in fummo eft ficca, perinde ut tefta intectorum animalium tegmen, non ut hominum, fuum, afinorum, equorum, aut alterius cujusquam eorum, quae pilis veftiuntur. Quare, fi cutem terrae comparare vo-

Ed. Chart. III. [65.] Ed. Bas. I. (74. 75.)

καὶ κατὰ τοῦτο τὸν λόγον ὁμολογοῦντα τοῖς πρὸς ἡμῶν ἔμπροσθεν εἰρημένοις εὑρήσουσιν. τοὶ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ὑπὸ τῆς ὁμωνυμίας σοφισθέντες παραλογίζονται. ἐν γὰρ τῷ ξηρῷ (75) καὶ θερμῷ δέρματι πολλὰς καὶ μεγάλας ἐλέγομεν φύεσθαι τρίχας, ὡς ὑπὲρ ἀνθρώπου δηλονότι ἢ ζώου τριχωτοῦ τὸν λόγον, οὐχ ὑπὲρ ὀστρέων τε καὶ καρκίνων ποιούμενοι. διαπνεῖται μὲν γὰρ ἀεί τι καθ' ἕκαστον δέρμα ὑπὸ τοῦ θερμοῦ συναπάγοντος ἑαυτῷ τῆς ἔνδοθεν ὑγρότητος οὐκ ὀλίγον. ἀλλ' ἐν οἷς μὲν ὑγρόν ἐστι τὸ δέρμα καὶ ἀκριβῶς μαλακὸν, οἷος ὁ νεωστὶ πηγνύμενος τυρὸς, οὐχ ὑπομένουσιν αἱ τῶν διεκπεσόντων ὁδοὶ, τῶν τέως διεστηκότων αὐτοῦ μορίων αὖθις ἀλλήλοις ἑνουμένων· ἐν οἷς δ' ἤδη σκληρὸν ὑπάρχει, πεπηγότι παραπλήσιον τυρῷ, κατατιτρᾶται μὲν ὑπὸ τῆς ῥύμης τῶν ἐξιόντων, ἑνωθῆναι δ' ὑπὸ ξηρότητος μὴ δυνάμενον, ὑπομένοντας ἴσχει τοὺς πόρους ἀεὶ, καὶ μᾶλλον συριγγουμένους ταῖς συνεχέσι πληγαῖς τῶν διαῤῥεόντων. ἐὰν μὲν οὖν τὸ διαῤῥέον ἢ ἀτμὸς ἢ ὑγρὸν εἰλικρινὲς ᾖ, τῷ μὲν ἀτμῷ ταχεῖά τέ ἐστι καὶ ἀκώλυτος ἡ

lunt, hactenus quoque rem consentire cum iis, quae prius diximus, invenient: ipsi vero sese ex homonymia non animadversa fallunt: in sicca enim et calida cute multos magnosque nasci pilos diximus, nimirum ut de homine vel animali pilis praedito, non de ostreis aut cancris verba facientes. Quippe per omnem cutem difflatur semper aliquid a calido, quod secum etiam interni humoris non parum aufert. Verum in quibus humida cutis est et plane mollis, qualis modo concrescens caseus, in iis eorum, quae exciderunt, viae per cutem non manent, partibus scilicet ejus, quae prius dissidebant, rursus inter se unitis. At in quibus dura est, non absimilis caseo jam coacto, perforatur quidem eorum, quae exeunt, impetu: cum autem rursus uniri per siccitatem nequeat, meatus ipsos immutatos servat, qui etiam perpetuo transfluentium ictu assidue magis fistulantur. Si igitur, quod transfluit, vel halitus, vel humor purus sit, halitui certe celer mini-

Ed. Chart. III. [65.] Ed. Baf. I. (75.)

φορά· τὸ δ' ὑγρὸν ἴσχεται πολλάκις ἐν τοῖς μικροτέροις πόροις, καί τι παλινδρομεῖν εἴσω εἰς τὸ βάθος ἀναγκάζεται. εἰ δ' οἷον αἰθαλώδης τε καὶ παχεῖα καὶ γεώδης ἡ ἀναθυμίασις ᾖ, κίνδυνος αὐτῇ πολλάκις ἐν ταῖς στεναῖς τῶν διεξόδων σφηνωθείσῃ, μήτ' εἴσω ῥᾳδίως ὑπονοστεῖν ἔτι, μήτε κενοῦσθαι δύνασθαι. ταύτην οὖν ἑτέρα τοιαύτη πάλιν ἐκ τοῦ βάθους ἀναφερομένη πλήττει τε καὶ ὠθεῖ πρόσω, καὶ ταύτην αὖθις ἑτέρα, κᾀκείνην ἄλλη. καὶ πολλὰς αἰθαλώδεις οὕτω μοι νόει σφηνουμένας ἐπ' ἀλλήλαις ἀναθυμιάσεις ἐν τῷ χρόνῳ περιπλέκεσθαί τε καὶ συνάπτεσθαι, καί τι ποιεῖν ἓν σῶμα τοιοῦτο, οἷον ἐκτὸς ἡ λιγνύς ἐστι, πλὴν, ὅσῳ πεπύκνωται, τοσούτῳ καὶ ἀκριβῶς ἔσφιγκται τῇ τῆς διεξόδου στενότητι πιληθέν. ἐπειδὰν δὲ τὸν πόρον ἀποφράξῃ πάντα, τὸ τοιοῦτο σῶμα τοὐντεῦθεν ἤδη βιαίως πληττόμενον ὑπὸ τῶν ὁμοίων ἑαυτῷ περιττωμάτων, οὐκ ἐχόντων διέξοδον, ὠθεῖται πρόσω σύμπαν ἐν τῷδε, ὥστε καὶ προκύπτειν ἀναγκάζεται τοῦ δέρματος, ἱμαντῶδες ἤδη γεγονός.

neque impeditus transitus eft: humor in exilioribus fpiramentis nonnunquam haeret: aliquid etiam intro recurrere ad profundum cogitur. Sin veluti fuliginofus craffusque et terreus vapor fit, fubinde contingit, ut in angustis fpiramentis impactus nec facile rurfus intro redeat, nec vacuari poffit: hunc igitur alius rurfum e profundo fubiens ferit, forasque impellit, tum hunc rurfus alter, atque illum alius: ac multos mihi ejusmodi vapores fuliginofos alium fuper alium impactos tempore complicari conjungique intellige, ac unum ejusmodi efficere corpus, quale eft ea quae foris cernitur fuligo: nifi quod hoc, quantum fpiffatum eft, tantum etiam per transitus anguftiam ftipatum in anguftam prorfus redactum eft formam. Ubi autem tale corpus totum obftruxerit meatum, deinceps jam violenter ictum} a fimilibus fui quibus exitus non eft excrementis, totum interim propellitur adeo, ut e cute exire

Ed. Chart. III. [65.] Ed. Baf. I. (75.)

ἔοικε δ' αὐτοῦ τὸ μὲν ἐν τῷ πόρῳ σφηνωθὲν οἷον ῥίζῃ τινὶ πόας ἢ φυτοῦ, τὸ δ' ἐξέχον ἤδη τοῦ δέρματος, οἷόν περ αὐτὸ τὸ φυτόν. ἡ θρὶξ δ' ἐστὶ μέλαινα μὲν, ὅταν, ὑπὸ ῥώμης τοῦ θερμοῦ συγκαυθείσης τῆς ἀναθυμιάσεως, ἀκριβὴς λιγνὺς γένηται τὸ περίττωμα, ξανθὴ δὲ, ὅταν ἧττον κατοπτηθῇ. ξανθῆς γὰρ χολῆς τηνικαῦτά ἐστιν ἰλυῶδες περίττωμα τὸ σφηνωθὲν, οὐ μελαίνης. ἡ δὲ λευκὴ θρὶξ ἔκγονος φλέγματος. ἡ πυῤῥὰ δὲ, ὥσπερ τῇ χρόᾳ μεταξὺ ξανθῆς ἐστι καὶ λευκῆς, οὕτω καὶ γενέσει μεταξὺ φλεγματώδους τε καὶ χολώδους ἰλύος. οὖλαι δὲ τρίχες ἢ διὰ τὴν ξηρότητα τῆς κράσεως, ἢ διὰ τὸν πόρον, ἐν ᾧ κατεῤῥίζωνται, γίνονται· διὰ μὲν τὴν ξηρότητα παραπλησίως ἱμᾶσι τοῖς ἐπὶ πλέον ὑπὸ πυρὸς ξηρανθεῖσι. καίτοι τί δεῖ τῶν ἱμάντων μνημονεύειν, αὐτὰς τὰς τρίχας ὁρῶντας, εἰ πλησιάσειαν πυρὶ, παραχρῆμα διαστρεφομένας; οὕτως μὲν οὖν Αἰθίοπες ἅπαντες οὖλοι. τῇ δὲ τῶν πόρων, ἐν οἷς ἐῤῥίζωνται, φύσει κατὰ τάδε. πολλάκις μὲν ἡ ἀναθυ-

cogatur jam lori formam adeptum. Affimiles autem, quod in meatu eft impactum, herbae ftirpisve veluti radici: quod vero ex cute jam extat, ipfi veluti ftirpi. Fit autem niger pilus, cum, deufto vi caloris vapore, excrementum in exactam fuliginem mutatur: flavus vero, cum vapor minus torretur, quippe, quod tum eft impactum, flavae pilis, non nigrae, faeculentum excrementum eft: albus vero pilus ex pituita nafcitur: rufus ficuti caloris flavi albique eft medius, fic ejus generatio ex pituitofae biliofaeque faecis media quadam natura provenit. Crifpi pili fiunt vel propter ficcitatem temperamenti, vel propter meatum, in quo radices habent. Et propter ficcitatem quidem ad eum modum, quo corrigiae, quae igni plus justo ficcantur: et quid corrigiarum meminiffe eft opus, cum ipfos pilos, ubi igni propius funt admoti, protinus intorqueri videas? atque ita quidem omnes Aethiopes funt crifpi. At propter meatuum, in quibus radices egerunt, naturam ad hunc modum. Exhalatio quidem faepe imbe-

μίασις εὐθυπορεῖν ὑπ' ἀῤῥωστίας ἀδυνατοῦσα, καθ' ὃν ἂν αὐτὴ τρόπον ἑλίττηται, καὶ τὸν πόρον οὕτως ἐτύπωσεν. [66] ἐνίοτε δὲ ἡ μὲν ἀναθυμίασις εὔρωστός ἐστιν, ὑπὸ δὲ τῆς τοῦ δέρματος φύσεως, σκληροτέρας τοῦ προσήκοντος οὔσης, εἰργομένη φέρεσθαι κατ' εὐθὺ, πρὸς τὸ πλάγιον ἐπιστρέφεται, καθάπερ γε κἀκτὸς ἰδεῖν ἐστιν, οὐ μόνον ἀτμὸν, ἢ καπνὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς φλόγας αὐτὰς, ὅταν ἀποκλεισθῶσι τῆς ἄνω φορᾶς, λοξὰς ἐφ' ἑκάτερα μέρη σχιζομένας. οὕτως οὖν καὶ ἡ ἐκ τοῦ σώματος ἀναθυμίασις, ὅταν εἰρχθῇ κατά τι, καὶ κωλυθῇ φέρεσθαι πρὸς τοὐκτὸς, λοξὴν ὑπὸ τὸ δέρμα διέξοδον ὁδοποιεῖται, μέχρι περ ἂν ἀθροισθεῖσα χρόνῳ πλείονι βιάσηταί τε καὶ ἀναπνεύσῃ πρὸς τοὐκτός. ἐνίοτε δ' ἅμ' ἀμφοῖν συνδραμόντων, ἀῤῥώστου τε τῆς πρώτης ἀναθυμιάσεως, ἥτις τὸν πόρον ἐδημιούργησε, καὶ ξηροῦ τοῦ δέρματος, ἡ λοξότης γίνεται ταῖς ῥίζαις τῶν τριχῶν. οἷαι δ' ἂν ἐν τῇ ῥιζώσει διαπλάττωνται, τοιαύτας εἰκὸς ὑπάρχειν αὐτὰς ἕως παντός. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἄλλο τι τῶν σκληρῶν καὶ ξηρῶν σωμάτων εὐθῦναι δυνατὸν

cillior exiftens, quam ut rectam viam fibi moliri poffit, pro modo, quo inflectitur, etiam meatum fuum figurat: interim vero exhalatio fatis valens eft, fed duriore, quam par eft, cutis natura recta ferri regione prohibita, in latus flectitur, quemadmodum et extrinfecus videre licet, non halitum modo aut fumum, fed etiam flammam ipfam, cum furfum agi vetatur, divifam utroque verfus in obliquum agi. Sic igitur corporis exhalatio, ubi in aliquo loco remoratur prorfumque agi prohibetur, obliquum fibi transitum fub cute molitur, donec longiore temporis fpatio collectam aliquid eam urgeat et foras efflatu agat. Eft quando ambobus coëuntibus, et primae exhalationis, quae meatum finxit, imbecillitate et cutis duritie, obliquitas pilorum radicibus contingit: quales autem in radice finguntur, tales rationabile eft perpetuo fore, neque enim durorum et ficcorum corporum quippiam, nifi prius molliatur, fingi in rectum poteft.

Ed. Chart. III. [66.] Ed. Baf. I. (75.)

ἄνευ τοῦ μαλάξαι πρότερον. αὕτη μὲν οὖν ἡ γένεσις τῶν τριχῶν. ἐφεξῆς δ᾽ ἂν εἴη λέγειν τὰς αἰτίας ἁπάντων τῶν συμβεβηκότων ταῖς κράσεσιν ἐν ταῖς τῶν τριχῶν διαφοραῖς καθ᾽ ἡλικίαν καὶ χώραν καὶ φύσιν σώματος. Αἰγύπτιοι μὲν οὖν, καὶ Ἄραβες, καὶ Ἰνδοὶ, καὶ πᾶν τὸ θερμὴν καὶ ξηρὰν ἐποικοῦν ἔθνος, μελαίνας τε καὶ δυσαυξεῖς καὶ ξηρὰς καὶ οὔλας καὶ κραύρας ἔχουσι τὰς τρίχας. ὅσοι δ᾽ ἔμπαλιν τούτοις ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν χώραν οἰκοῦσιν, Ἰλλύριοί τε καὶ Γερμανοὶ, καὶ Δαλματαὶ, καὶ Σαυρόμαται, καὶ σύμπαν τὸ Σκυθικὸν, εὐαυξεῖς μετρίως καὶ λεπτὰς καὶ εὐθείας καὶ πυῤῥάς. ὅσοι δ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ τούτων, εὔκρατον νεμόμενοι γῆν, εὐαυξεστάτας τε καὶ ἰσχυροτάτας, καὶ μελαίνας μετρίως, καὶ παχείας συμμέτρως, καὶ οὔτ᾽ ἀκριβῶς οὔλας, οὔτ᾽ ἀκριβῶς εὐθείας. οὕτω δὲ κἀν ταῖς ἡλικίαις, βρέφεσι μὲν, οἷαί περ τῶν Γερμανῶν, ἀκμάζουσι δὲ, οἷαί περ τοῖς Αἰθίοψιν, ἐφήβοις δὲ καὶ παισὶ, οἷαί περ τοῖς εὔκρατον ἐποικοῦσι γῆν ἔθνεσιν, ἀνάλογον αἱ τρίχες ἔχουσιν, ἰσχύος τε πέρι, καὶ πάχους, καὶ μεγέθους, καὶ χρόας. οὕτω δὲ καὶ κατ᾽ αὐτὰς τῶν σωμάτων τὰς φύσεις

Atque haec quidem eſt pilorum generatio. Sequens eſt, ut cauſas omnium, quae temperamentis in pilorum pro aetate, regione et corporis natura differentiis contingunt, dicamus. Ergo Aegyptii, Arabes et Indi, omnes denique, qui calidam et ſiccam regionem incolunt, nigros, et difficilis incrementi, ſiccos, crispos et fragiles pilos habent. Contra, qui humidam frigidamque regionem habitant, Illyrii, Germani, Dalmatae, Sarmatae et omnis Scythica plaga, modice auctiles, et graciles, et rectos, et rufos obtinent. Qui vero inter hos temperatum colunt tractum, hi pilos plurimi incrementi, et robuſtiſſimos, et modice nigros, et mediocriter craſſos, tum nec prorſus crispos, nec omnino rectos edunt. Et in aetatibus ad eundem modum. Infantium quidem pili Germanis: florentium aetate Aethiopibus: epheborum et puerorum iis, qui temperatum locum incolunt, in robore, craſſitudine, magnitudine et colore ad portionem ſe habent. In corporum

ἀνάλογον ἡλικίαις τε καὶ χώραις αἱ τρίχες διάκεινται. παῖδες μὲν γὰρ οἱ πάνυ σμικροὶ ψιλοὶ τριχῶν, ὅτι μήπω μήτε πόρος αὐτοῖς ἐστι μηδεὶς κατὰ τὸ δέρμα, μήτε λιγνυώδη περιττώματα· προσάγοντες δὲ τῷ ἡβάσκειν ὑποφύουσι σμικρὰς καὶ ἀσθενεῖς· ἀκμάζοντες δὲ ἰσχυροτέρας, καὶ πολλὰς, καὶ μεγάλας, καὶ μελαίνας ἴσχουσιν, ὅτι τε πλῆθος ἤδη πόρων ἐν αὐτοῖς ἐγένετο, καὶ ὅτι μεστοὶ τῶν αἰθαλωδῶν εἰσι περιττωμάτων ὑπὸ ξηρότητος καὶ θερμότητος. αἱ δ' ἐν τῇ κεφαλῇ τε καὶ ταῖς ὀφρύσι καὶ κατὰ τὰ βλέφαρα καὶ παισὶν οὖσιν ἡμῖν ὑπάρχουσιν ἤδη. γένεσις γὰρ δὴ ταύταις, οὐχ οἵα ταῖς πόαις, ἀλλ' οἵα τοῖς φυτοῖς, κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπειργασμέναις, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἑπομέναις ταῖς κράσεσιν, ὡς κἂν τοῖς περὶ χρείας μορίων δείκνυται. ἀλλά τοι καὶ ταῖσδε τὸ μὲν εἶναι διὰ τὴν τῆς φύσεως τέχνην, τὸ δ' ἤτοι μελαίναις, ἢ πυῤῥαῖς, ἤ τινα ἄλλην ἐχούσαις διαφορὰν, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ κράσει τῆς ἡλικίας. ὑπόπυῤῥοι μὲν γάρ εἰσιν τοὐπίπαν, ὅτι καὶ τὸ σφηνούμενον ἐν τοῖς πόροις οὐδέπω μέλαν

quoque naturis ad aetatum et regionum portionem pili ſe habent. Pueri enim admodum parvi nudi ſunt pilis, quod utique nec meatus adhuc ullus illis in cute eſt, nec fuliginoſum excrementum: incipientes autem pubeſcere parvos et imbecillos exigunt: at qui jam florent, valentiores, multos, et magnos, et nigros habent, quod et frequentes jam meatus iis ſunt facti, et fuliginoſis excrementis prae ſiccitate et calore abundant. Caeterum pili, qui in capite, ſuperciliis et ciliis habentur, etiam pueris nobis innaſcuntur: ſiquidem generatio iis eſt, non qualis herbis, ſed qualis ſtirpibus, prima ratione a natura conditis, non temperamentum ex neceſſitate ſequentibus, ſicuti in libris de uſu particularum eſt monſtratum. Verum hi quoque quod quidem ſint, id naturae arti acceptum ferunt: quod nigri ruſive vel alio quovis ſint colore, id aetatis temperamento omnino debent. Subruſi enim fere ſunt, quoniam, quod in meatibus eſt impactum, nondum totum

ἐστὶν ὅλον. ἥ τε γὰρ ὑγρότης πολλὴ, καὶ ἡ διέξοδος ῥᾳδία, καὶ ἡ σύγκαυσις ἀσθενής. εὐαυξεῖς δὲ καὶ παχεῖαι συμμέτρως τῇ τῶν τρεφόντων αὐτὰς περιττωμάτων ἀφθονίᾳ. τὸ μὲν γὰρ μόριον αὐτὸ τοῦ σώματος, ἐν ᾧ γίγνονται, ξηρόν· ὅλον γὰρ τὸ κρανίον ὀστεϊνόν ἐστι· τὸ δὲ περικείμενον αὐτῷ δέρμα τοσούτῳ ξηρότερον τοῦ κατὰ τὸ λοιπὸν σῶμα δέρματος ἅπαντος, ὅσῳ περ καὶ σκληρότερον. ἀναφέρεται μέντοι πλῆθος οὐκ ὀλίγον ἔκ τε τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἤδη δὲ κἀξ ὅλου τοῦ σώματος αἰθαλωδῶν περιττωμάτων. [67] ὥσθ᾽, οἷον τοῖς ἀκμάζουσιν ὅλον γίνεται τὸ σῶμα, τοιοῦτο ἤδη τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς ἐστι τοῖς βρέφεσι. εὐλόγως οὖν ἔνιοι φαλακροῦνται, τοῦ χρόνου προϊόντος, (76) οἷς ἐξ ἀρχῆς ἦν σκληρότερον τὸ δέρμα. δέδεικται γὰρ ἔμπροσθεν, ὡς τῶν γηρασκόντων ἅπαντα ξηραίνεται τὰ μόρια. γίνεται δὴ πολλοῖς ὀστρακῶδες τὸ δέρμα, ἐπὶ πλέον, ἢ δεῖ, ξηρανθέν. ἐν τοιούτῳ δ᾽ οὐδὲν φύεσθαι δύναται, καθ᾽ ὅ τι καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὡμολόγηται. καὶ γὰρ δὴ καὶ τῶν χειρῶν τὰ ἔνδον, ὥσπερ καὶ τὰ κάτω τῶν ποδῶν, ἀεὶ

eft nigrum, quippe cum humiditas multa fit et transitus facilis et deuftio imbecilla. Boni vero incrementi et modice craffi funt propter excrementorum, quibus aluntur, copiam: quippe ipfa pars corporis, in qua fiunt, ficca eft, tota namque calva offea eft, cutis vero, quae illi eft circumdata, tanto reliqua totius corporis cute eft ficcior, quanto etiam eft durior: afcendit tamen tum ab iis, quae circa cerebrum funt, tum vero ex toto corpore fuliginofi excrementi non parva vis. Quo fit, ut, quale aetate florentibus totum eft corpus, ejusmodi jam infantibus fit capitis cutis: eoque rationabilius nonnulli procedente tempore calvi redduntur, quibus fcilicet a primo ortu ficcior cutis erat: quippe monftratum prius eft, fenefcentium partes omnes ficcefcere. Fit autem cutis non paucis veluti teftacea, ubi fupra juftum fuerit ficcata: in ea vero, ficut ex prioribus conftat, nihil nafci poteft: etenim etiam interna manuum et infer-

ἄτριχα καὶ ψιλὰ, ξηροτάτου καὶ πυκνοτάτου τοῦ κατ' αὐτὰ τένοντος ὄντος, ὃς ὑποτέτακται τῷ δέρματι. ὅσοις δ' εἰς τέλος ξηρότητος οὐκ ἀφικνεῖται τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς, ἄῤῥωστοι τούτοις γίνονται καὶ λευκαὶ πάντως αἱ τρίχες, ἃς ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι πολιάς· ἄῤῥωστοι μὲν ἐνδείᾳ τῆς οἰκείας τροφῆς, λευκαὶ δὲ, διότι καὶ τὸ τρέφον αὐτὰς τοιοῦτο, οἷον εὐρώς τις φλέγματος ἐν χρόνῳ διασαπέντος. ὅταν γὰρ ὁ μὲν πόρος ἔτι μένῃ, τὸ περίττωμα δ' ὀλίγον ᾖ καὶ γλίσχρον, ἀῤῥώστως δ' ὑπὸ τῆς θερμασίας ὠθῆται πρόσω, πάσχει τι παραπλήσιον ἐν τῷδε σηπεδόνι. καὶ δὴ φαλακροῦνται μὲν μᾶλλον τὸ βρέγμα γηρῶντες οἱ ἄνθρωποι, πολιοῦνται δὲ τοὺς κροτάφους μᾶλλον, ὅτι τὸ μὲν ξηρότατόν ἐστι τῶν μορίων ἁπάντων τῆς κεφαλῆς· ἐπὶ γὰρ ὀστῷ τὸ δέρμα ταύτῃ ψιλῷ· οἱ κρόταφοι δ' ὑγρότεροι· μύες γὰρ ἐνταῦθ' εἰσιν ὑπὸ τῷ δέρματι μεγάλοι, σαρκώδης δὲ πᾶς μῦς, ἡ δὲ σὰρξ ὀστοῦ καὶ δέρματος ὑγροτέρα.

na pedum femper glabra et pilorum expertia funt, quod ficciffimus denfiffimusque fit tendo is, qui fub cute habetur. Quibus autem ad fummam ficcitatem cutis capitis non pervenit, imbecilli his albique omnino pili fiunt, quos vulgo canos appellant: imbecilli quidem convenientis alimenti penuria: albi vero propterea, quod alimentum, quo aluntur, veluti fitus eft pituitae, quae temporis fpatio computruit. Ubi enim meatus etiamnum manet, excrementum vero exiguum eft et lentum ac languide a calore propellitur, non diffimiliter putredini in eo afficitur. Jam calvi fiunt homines, cum fenefcunt, a fincipite magis, canefcunt magis a temporibus: quoniam illud omnium capitis partium eft ficciffimum: haeret enim cutis illic offi nudo: tempora vero humidiora funt, quod in his mufculi magni fub cute habeantur, omnis autem mufculus carnofus fit, caro tum offe tum cute humidior.

Κεφ. ς΄. Ἀκριβῶς δὲ χρὴ προσέχειν τῷ λεγομένῳ τὸν νοῦν, ὅπως μὴ λάθωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς παρακούσαντές τι καὶ σφαλέντες, οἷα δὴ πολλοὶ τῶν πάνυ δοκούντων ἀρίστων ἰατρῶν εἶναι σφάλλονται, εἴ τίς ἐστι φαλακρὸς, εὐθὺς τοῦτον οἰόμενοι ξηρὰν ἔχειν ἅπαντος τοῦ σώματος τὴν κρᾶσιν. οὐ γὰρ δὴ οὕτως ἁπλῶς εἰκάζειν ἐχρῆν, ἀλλὰ διορίζεσθαι πρότερον ἄμεινον ἦν, ὡς τῶν ἀνθρώπων τὸ σῶμα, τῶν μὲν ὁμαλῶς κέκραται σύμπαν, ἐνίων δὲ, καὶ οὐκ ὀλίγων τούτων, ἀνωμάλως διάκειται. τὰ μὲν γὰρ τῶν μορίων αὐτοῖς ὑγρότερα τοῦ συμμέτρου τε καὶ προσήκοντός ἐστι, τὰ δὲ ψυχρότερα, τὰ δὲ ξηρότερα, τὰ δὲ θερμότερα, τὰ δὲ καὶ παντελῶς εὔκρατά τε καὶ σύμμετρα. δεῖ δὲ προσέχειν μάλιστα τούτῳ τὸν νοῦν, ἐπειδὰν ἐπισκέπτῃ σώματος κρᾶσιν. εἰ μὲν γὰρ ὁμαλῶς εὔρυθμον ὅλον ἐστὶ καὶ πάσας τῶν μορίων ἀποσῴζον τὰς πρὸς ἄλληλα συμμετρίας ἐν μήκει καὶ πλάτει καὶ βάθει, δύναιτ᾽ ἂν ὅλως ὁμοίως κεκρᾶσθαι τὸ τοιοῦτο. εἰ δέ τι σῶμα θώρακα μὲν ἔχει καὶ τράχηλον καὶ ὤμους μεγίστους, ἰσχνὰ δὲ καὶ μικρὰ τὰ κατ᾽ ὀσφὺν,

Cap. VI. Est autem ei, quod dicimus, diligenter attendendum, ne imprudentes nosmet ipsos fallamus, sicuti se fallunt multi ex iis, qui optimi visi sunt medici: qui si quem calvum viderint, statim huic siccum esse totius corporis temperamentum putant. Neque enim simpliciter ita conjectare oportebat: sed prius illud definire praestiterat, humanum corpus in aliis aequabili per totum temperamento esse, in aliis, nec iis paucis, inaequabiliter esse affectum, cum eorum aliae particulae mediocri et justo sint humidiores, aliae frigidiores, aliae sicciores, aliae calidiores, aliae prorsus temperatae ac mediocres. Porro huic maxime esse attentos convenit, ubi corporis temperiem aestimamus. Quippe si totum corpus aequabiliter concinnum sit, omnemque partium inter se commoderationem in longitudine, latitudine et altitudine servet, potest utique aequabiliter attemperatum esse id corpus: at, si cui corpori thorax, collum et humeri maximi sunt, lumbi parvi angusti-

καὶ σκέλη λεπτὰ καὶ ξηρὰ, πῶς ἂν ὁμοίως εἴη τοῦτο διακείμενον ἅπασι τοῖς μορίοις. οὐ μὴν οὐδ', εἰ τὰ μὲν σκέλη παχέα καὶ τὰ κατ' ὀσφὺν εὐρέα, τὸν θώρακα δ' ἔχοι στενὸν, οὐδὲ τοῦτ' ἂν εἴη κεκραμένον ὁμαλῶς τοῖς μορίοις. ἕτερα δὲ σώματα μεγίστην ἔχει τὴν κεφαλὴν, ἕτερα δὲ σμικρὰν, οἵαν οἱ στρουθοί. καὶ τοῖς σκέλεσι τὰ μὲν βλαισὰ, τὰ δὲ ῥαιβὰ, καὶ ἄκροις τοῖς κώλοις τὰ μὲν ἰσχνὰ, τὰ δὲ παχέα. καὶ θώραξ τοῖς μὲν, ὡς εἴρηται πρόσθεν, εὐθὺς, ἐνίοις δὲ στενὸς οὕτως, ὡς σανὶς, οὓς δὴ καὶ σανιδώδεις ὀνομάζουσιν. ὅταν δὲ καὶ τὰ κατ' ὠμοπλάτας αὐτοῖς ἄσαρκα τελέως ᾖ, καὶ γυμνὰ, καὶ προπετῆ δίκην πτερύγων, ὀνομάζονται μὲν αἱ τοιαῦται φύσεις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν πτερυγώδεις· εἰς ὅσον δ' ἥκουσι κακίας, ἀπολωλεκότος τοῦ θώρακος ὀλίγου δεῖν ἅπασαν [68] τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν, ἐν ᾗ πνεύμων τε καὶ καρδία τέτακται, πρόδηλον παντί. μυρίαι δ' ἄλλαι τῶν τοῦ σώματος μορίων εἰσὶ προδήλως διαθέσεις, ὅταν ἐκτραπόμενον τῆς φυσικῆς ἀναλογίας εἰς ἀνώμαλόν τινα δυσκρασίαν εὐθὺς ἐν τῷ κυΐσκεσθαι μετα-

que, et crura gracilia atque ficca, quomodo id dixeris omnibus particulis fimiliter affectum? Quin, fi crura ei craffa fint et lumbi lati, thorax vero angustus, ne id quidem omnibus partibus aequabiliter eft temperatum. Sunt alia corpora, quibus maximum eft caput, alia, quibus parvum, quale pafferibus: jam crura aliis blaefa, aliis vara: artuum quoque extrema aliis gracilia funt, aliis craffa: et thorax aliis (ut dictum eft antea) latus, aliis tabulae ritu angustus, quos σανιδώδεις vocant: ubi vero opertae fcoptulae illis fine carne nudaeque plane funt, et alarum more pronae, nominantur a medicis ejusmodi naturae πτερυγώδεις. Quantopere hae fint vitiatae, deperdito his paulo minus omni interno thoracis fpatio, quo pulmo et cor funt fita, neminem latet. Innumerae vero aliae particularum corporis plane affectiones funt, ubi id a naturali analogia protinus in utero matris ad inaequalem intemperiem eft muta-

πέσῃ. οὔκουν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐξ ἑνὸς χρὴ μορίου τεκμαίρεσθαι περὶ τοῦ παντός. οὐδὲ γὰρ οἱ φυσιογνωμονεῖν ἐπιχειροῦντες ἁπλῶς ἀποφαίνονται περὶ πάντων, ἀλλ' ἐκ τῆς πείρας καὶ οἵδε διδαχθέντες. εἰ μὲν γάρ τις ἱκανῶς εἴη δασὺς τὰ στέρνα, θυμικὸν ἀποφαίνονται· μηροὺς δ' εἴπερ εἴη τοιοῦτος, ἀφροδισιαστικόν· οὐ μὴν τήν γ' αἰτίαν προστιθέασιν ἔτι. οὐδὲ γὰρ, ὅτι λέοντι μὲν ἐμφερῆ τὰ στέρνα, τράγῳ δὲ τὰ κατὰ μηροὺς ἐπειδὰν φῶσι, τὴν πρώτην αἰτίαν ἐξευρήκασι. διὰ τί γὰρ ὁ μὲν λέων θυμικὸς, ὁ δὲ τράγος ἀφροδισιαστικὸς, ὁ λόγος ἐξευρεῖν ἐπιζητεῖ. μέχρι γὰρ τοῦδε τὸ μὲν γινόμενον εἰρήκασι, τὴν δ' αἰτίαν αὐτοῦ παραλελοίπασιν. ἀλλ' ὁ φυσικὸς ἀνὴρ, ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὕτω καὶ τὰς τούτων αἰτίας ἐξευρίσκειν ἐπιχειρεῖ. διότι γὰρ ἀνωμάλως διάκεινται κατὰ τὰς τῶν μορίων κράσεις, οὐ λέων μόνον καὶ τράγος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ζώων πάμπολλα, διὰ τοῦτ' ἄλλα πρὸς ἄλλας ἐνεργείας ἑτοίμως ἔχει. περὶ μὲν δὴ τούτων Ἀριστοτέλει καλῶς ἐπὶ

tum. Minime igitur in corporibus id genus ex unica particula conjectandum de toto eſt. Neque enim ii, qui mores ex ingenio corporis docere profitentur, ſimpliciter de omnibus pronunciant: verum ipſi quoque experientia docti, ſi quis impenſe hirto eſt pectore, hunc animoſum judicant: ſin cruribus eſt hirtis, ſalacem: non tamen cauſam etiam adjiciunt. Neque enim, cum pectus habere leoni ſimile dicunt, crura vero hirco, jam primam cauſam invenerunt: ſiquidem, cur leo quidem animoſus, hircus vero ſalax ſit, ratio etiam inveſtigandum exigit: hactenus enim, quod in re quidem fieri cernitur, dixere, cauſam tamen ejus omiſere. Caeterum is, qui naturali ſpeculatione eſt exercitatus, ſicuti aliorum omnium, ita horum quoque cauſas invenire tentat. Propterea enim, quod inaequali partium temperamento ſunt, non leo modo et hircus, ſed etiam caeterorum pleraque animalium, idcirco ad alias actiones aliud eſt pronum. Ac de his quidem Ariſtoteles

πλεῖστον εἴρηται. τὸ δ᾽ οὖν εἰς τὰ παρόντα χρηστὸν ἤδη φαίνεται, διότι χρὴ σκοπεῖσθαι τῶν ἀνθρώπων τὰς κράσεις, ἕκαστον τῶν μορίων ἐξετάζοντα καθ᾽ ἑαυτὸ, καὶ μὴ νομίζειν, εἴ τῳ δασὺς ὁ θώραξ, ὅλον ἐξ ἀνάγκης τούτῳ τὸ σῶμα θερμότερόν τε καὶ ξηρότερον ὑπάρχειν, ἀλλ᾽ ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ θερμὸν εἶναι πλεῖστον, διὸ καὶ θυμικόν· δύνασθαι δ᾽ ἐνίοτε δι᾽ αὐτὸ τοῦτο μὴ ὁμοίως ἅπαν αὐτοῖς τὸ σῶμα θερμὸν καὶ ξηρὸν ὑπάρχειν, ὅτι πλεῖστον ἀνέπνευσεν ἐνταῦθα, καὶ πρὸς τὸ περιέχον ἐξεκενώθη τὸ θερμόν. εἰ μὲν γὰρ ὅλη τοῦ σώματος κρᾶσίς ἐστιν ὁμαλὴ, εὐθὺς ἂν εἴη τούτοις αὐτὸς σύμπας ὁ θώραξ εὐρύτατος, αἵ τε φλέβες εὐρεῖαι, καὶ αἱ ἀρτηρίαι μεγάλαι τε ἅμα καὶ μέγιστον καὶ σφοδρότατον σφύζουσαι, καὶ τρίχες πολλαὶ καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα, καὶ αἱ τῆς κεφαλῆς εὐαυξέσταται μὲν καὶ μέλαιναι καὶ οὐλαι κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν, ἐπὶ δὲ προήκοντι τῷ χρόνῳ φαλάκρωσις ἀκολουθήσει. καὶ μὲν δὴ καὶ σύντονον, καὶ διηρθρωμένον, καὶ μυῶδες, ἐπειδὰν ὁμαλῶς τῆς κρά-

commode fufiffimeque tractavit. Sed quod ad rem propofitam eft utile, id jam apparet, hominum fcilicet temperamenta confiderantibus fingulas partium per fe examinandas effe. Nec, fi cui thorax folum hirfutus eft, huic totum corpus calidius ficciusque ex neceffitate putandum, fed plurimum in corde caloris effe, eoque animofum: poffe vero aliquando etiam hujus ipfius rei occafione accidere, quominus totum his corpus fimiliter calidum ficcumque fit, quod fcilicet plurimum caloris furfum huc fpiraverit, atque in ambientem abierit. Nam fi tota corporis temperies eft aequalis, erit his ftatim thorax ipfe univerfus latiffimus, venae amplae, arteriae magnae, eaedem maxime vehementiffimeque pulfantes: tum plurimi per totum corpus pili, atque ii quidem in capite plurimi incrementi, nigri et crispi utique in prima aetate, procedente vero tempore calvities excipiet. Quin etiam ejusmodi hominibus, cum aequaliter funt attemperati, et robustum et fuis ar-

σεως ἔχωσιν, ὅλον ἔσται τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις τὸ σῶμα, καὶ τὸ δέρμα σκληρότερόν τε καὶ μελάντερον, ὥσπερ καὶ δασύτερον. οὕτω δὲ κἂν εἰ τἀναντία περὶ τὸν θώρακα συμπέσῃ, τῆς κράσεως ὁμαλῆς ὑπαρχούσης ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, τουτ᾽ ἔστιν ὑγροτέρων τε καὶ ψυχροτέρων ἁπάντων τῶν μορίων γενομένων, ὁ μὲν θώραξ αὐτοῖς στενὸς καὶ ἄτριχος ἔσται, καθάπερ οὖν καὶ σύμπαν τὸ σῶμα ψιλὸν τριχῶν, ἁπαλόν τε καὶ λευκὸν τὸ δέρμα, καὶ ὑπόπυῤῥον ταῖς θριξὶ, καὶ μάλιστ᾽ ἐν νεότητι, καὶ οὐ φαλακροῦνται γηρῶντες, εὐθὺς δὲ καὶ δειλοὶ, καὶ ἄτολμοι, καὶ ὀκνηροὶ, καὶ μικρὰς καὶ ἀδήλους ἔχοντες τὰς φλέβας, καὶ πιμελώδεις, καὶ νεύροις τε καὶ μυσὶν ἄῤῥωστοι, καὶ ἀδιάρθρωτοι τὰ κῶλα, καὶ βλαισοὶ γίνονται. διαφόρου μέντοι τῆς κράσεως τῶν μορίων ἀπεργασθείσης, οὐκ ἔτ᾽ ἐξ ἑνὸς αὐτῶν οἷόν τε περὶ τοῦ σύμπαντος ἀποφαίνεσθαι σώματος, ἀλλ᾽ ἄμεινον ἐφ᾽ ἕκαστον ἰέναι, καὶ σκοπεῖσθαι, ὅπως μὲν ἡ γαστὴρ ἔχει κράσεως, ὅπως δ᾽ ὁ πνεύμων, ὅπως δὲ ὁ ἐγκέφαλος, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων ἰδίᾳ καὶ καθ᾽ ἑαυτό. ταυτὶ μὲν

ticulis diſtinctum et muſculoſum totum corpus erit: tum cutis durior, nigrior atque hirſutior. Ad eundem modum, ſi contraria omnia in thorace ſint ac aequalis in toto corpore temperies vigeat, id eſt ſi humidiores et frigidiores univerſae corporis partes ſint, thorax quidem angustus et glaber erit, ſicuti etiam totum corpus pilis nudum: cutis vero mollis et alba: capilli ſubrufi, potiſſimum in juventute, et in ſenectute non calveſcunt: timidique ſtatim et ignavi et ſegnes: adde etiam parvis venis ac minime conſpicuis: et adipoſi fiunt: iidem nervis muſculisque imbecillis et artubus parum articulate diſtinctis et blaeſi. At ubi varia partium temperies eſt, ex una earum pronunciare de toto corpore non licet, ſed adeundae ſingulae ſunt: aeſtimandumque, quo temperamento ventriculus, quo pulmo, quo cerebrum, ac reliquarum per ſe unaquaeque ſeorſum ſit. Atque haec quidem ex functionibus noſcenda,

οὖν ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν· οὐ γάρ ἐστιν οὔθ' ἁψάμενον ἁφῇ, οὔτ' ὀφθαλμοῖς θεασάμενον ἐξευρεῖν τὴν κρᾶσιν αὐτῶν. προσεπισκέψασθαι δὲ καὶ τὰς τῶν περιεχόντων αὐτὰ μορίων διαθέσεις, ὧν ἁπάντων ἔξωθέν ἐστι τὸ δέρμα, [69] κατὰ τὴν ἡμετέραν οἴκησιν εὔκρατον οὖσαν, ἐνδεικνύμενον τῶν ὑποκειμένων μορίων τὴν φύσιν, οὐδ' ἐν αὐτῇ πάντων ἁπλῶς, ἀλλ' ὅσα ταῖς κράσεσιν ὡσαύτως ἔχει τῷ δέρματι. κατὰ δὲ τὰς ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις τε καὶ τῇ μεσημβρίᾳ (77) χώρας, ἐπειδὴ τῶν μὲν εἰς τὸ βάθος ἀπελήλαται τὸ θερμὸν, ὑπὸ τοῦ περιέχοντος ἔξωθεν κρύους νικώμενον, τῶν δὲ εἰς τὸ δέρμα προσελήλυθεν, ὑπὸ τοῦ περιέχοντος θάλπους ἑλκόμενον, οὐκ ἐκ τῆς κατὰ τὸ δέρμα διαθέσεως οἷόν τε γνῶναι σαφῶς ὑπὲρ τῆς ἔνδον τῶν μορίων κράσεως. ἀνώμαλος γὰρ ἡ τοῦ σώματος κρᾶσις ἐν ταῖς δυσκράτοις χώραις, οὐχ ὡσαύτως ἐχόντων τῶν τ' ἔξωθεν μορίων καὶ τῶν ἐντός. Κελτοῖς μὲν γὰρ καὶ Γερμανοῖς καὶ παντὶ τῷ Θρακίῳ τε καὶ Σκυθικῷ γένει ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν τὸ δέρμα,

cum nec manuum contrectatione, nec oculorum infpectione inveniffe temperiem eorum fit. Simul autem penfitandus et continentium ea partium affectus eft, quarum omnium extrema eft cutis. Haec in noftra regione, quae utique temperata eft, fubjectarum partium naturam prodit, quanquam nec in ea fimpliciter loquenti omnium, fed dumtaxat earum, quae fimilem habent cuti temperiem. At in iis quae fub Urfa et fub meridie funt locis, quoniam quidem corporum, quae in altero funt, calor in altum a circumdante extrinfecus et vincente frigore eft fugatus, eorum autem, quae funt in altero, in cutem is ab externo calore attractus prodiit, non poteft ex eo affectu, qui in cute cernitur, internarum particularum temperies clare discerni: quippe corporis temperies in regionibus iis, quae a temperie recefferunt, inaequalis vifitur, externis fcilicet internisque partibus ad eundem fe modum non habentibus. Celtis enim et Germanis et omni Thracio ac Scythico generi frigida humidaque cutis eft: ideo

καὶ διὰ τοῦτο μαλακόν τε καὶ λευκὸν καὶ ψιλὸν τριχῶν. ὅσοις δ' ἔμφυτον θερμὸν εἰς τὰ σπλάγχνα καταπέφευγεν ἅμα τῷ αἵματι, κἀνταῦθα κυκωμένου τε καὶ στενοχωρουμένου καὶ ζέοντος αὐτοῦ, θυμικοὶ, καὶ θρασεῖς, καὶ ὀξύῤῥοποι ταῖς γνώμαις ἀποτελοῦνται. Αἰθίοψι δὲ καὶ Ἄραψι καὶ ὅλοις τοῖς κατὰ μεσημβρίαν ἡ μὲν τοῦ δέρματος φύσις ὡς ἂν ὑπό τε τοῦ περιέχοντος θάλπους, καὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἔξω φερομένης, διακεκαυμένη καὶ σκληρὰ καὶ ξηρὰ καὶ μέλαινα. τὸ δ' ὅλον σῶμα τῆς μὲν ἐμφύτου θερμότητος ἥκιστα μετέχει, θερμὸν δ' ἐστὶν ἀλλοτρίῳ τε καὶ ἐπικτήτῳ θερμῷ. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο κάλλιστα πρὸς Ἀριστοτέλους ἐπὶ πολλῶν διώρισται. καὶ χρὴ προσέχειν αὐτῷ τὸν νοῦν, εἴπερ τινὶ καὶ ἄλλῳ, καὶ σκοπεῖσθαι καθ' ἕκαστον σῶμα, πότερον οἰκείῳ θερμῷ θερμόν ἐστιν, ἢ ἐπικτήτῳ. πάντα γοῦν τὰ σηπόμενα θερμὰ μὲν ἐπικτήτῳ θερμῷ, ψυχρὰ δ' οἰκείῳ. καὶ τὰ τῶν ἐποικούντων τὴν μεσημβρινὴν χώραν θερμὰ μὲν ἐπικτήτῳ θερμῷ, ψυχρὰ δὲ οἰκείῳ. καὶ παρ' ἡμῖν δὲ κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα τὸ φύσει θερμὸν πλεῖον,

etiam mollis, alba et pilis nuda. Omnis vero naturalis his calor in viſcera una cum ſanguine confugit: ubi dum agitatur et premitur et fervet, animoſi, audaces et praecipitis conſilii redduntur. Aethiopibus vero et Arabibus, omnibus denique iis, qui ad meridiem incolunt, natura cutis ex ambientis aeſtu, et naturali calore foras acto, usta, dura, ſicca et nigra redditur, toto corpore naturalis quidem caloris exiguam obtinente portionem, ſed alieno atque adſcititio incaleſcente. Quippe id quoque optime ab Ariſtotele in multis eſt traditum, eſtque illi, ſi alteri ulli, attendendum, ac in ſingulis corporibus aeſtimandum, ſuone et proprio, an adſcititio calore incaleant: quae enim putreſcunt, omnia adſcititio calore ſunt calida, proprio frigent. Qui meridianam plagam incolunt, adſcititio calore ſunt calidi, proprio frigidi. Jam apud nos quoque naturalis calor hyeme eſt uberior,

τὸ δ' ἐπίκτητόν ἐστιν ἧττον. ἐν δὲ τῷ θέρει τὸ μὲν ἐπίκτητον πλέον, ἔλαττον δὲ τὸ σύμφυτον. ἅπαντα γοῦν ταῦτα διορίζεσθαι χρὴ τὸν μέλλοντα καλῶς διαγνῶναι κρᾶσιν. οὐ γὰρ δὴ ἁπλῶς, εἰ τὸ δέρμα μελάντερον ἤδη, θερμότερος ὁ ἄνθρωπος ὅλος, ἀλλ' εἰ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡσαύτως ἐχόντων. εἰ γὰρ ὁ μὲν ἐν ἡλίῳ θερμῷ διέτριψεν ἐπιπλέον, ὁ δ' ἐν σκιᾷ, τῷ μὲν ἔσται μελάντερον τὸ δέρμα, τῷ δὲ λευκότερον. ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὴν τῆς ὅλης κράσεως ὑπάλλαξιν. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ δέρμα ξηρότερον ἡλιούμενον, ὑγρότερον δ' ἔσται σκιατραφούμενον. ἡ φυσικὴ δ' οὐκ εὐθὺς ὑπαλλαχθήσεται κρᾶσις οὔθ' ἥπατος, οὔτε καρδίας, οὔτε τῶν ἄλλων σπλάγχνων. ἄριστον οὖν, ὡς εἴρηται καὶ πρόσθεν, ἑκάστου τῶν μορίων ἴδια πεπορίσθαι τῆς κράσεως τὰ γνωρίσματα. οἷον τῆς μὲν γαστρὸς, εἰ πέττει καλῶς, εὔκρατος, εἰ δ' οὐ πέττει καλῶς, δύσκρατος. ἀλλ' εἰ μὲν κνισσώδεις τινὰς ἢ καπνώδεις ἐργάζοιτο τὰς ἐρυγὰς, ἄμετρον αὐτῆς καὶ πυρῶδες ὑπάρχει τὸ θερμόν· εἰ δ' ὀξείας,

adfcititius minor: aeftate contra adfcititius major, naturalis minor. Omnia igitur haec definiat oportet, qui recte temperamentum eft cogniturus. Neque enim omnino, fi cutis nigrior apparet, jam totus homo calidior eft, fed fi ita eft, caeteris omnibus fimili modo fe habentibus. Siquidem, fi alter in fervido fole verfatus diutius eft, alter in umbra, illi nigrior, huic albidior cutis erit: verum hoc ad totius temperamenti alterationem nihil facit: ipfa namque cutis fub fole diutius habita ficcior, in umbra humidior evadet: non tamen naturalis temperies vel jecinoris, vel cordis, vel alterius cujusquam vifceris ftatim mutabitur. Optimum igitur fuerit (ficuti prius eft dictum) cujusque feorfum particulae temperamenti notas comparaffe. Verbi gratia ventriculi, fi is bene concoquit, quod temperatus fit: fi non bene concoquit, intemperatus: fi nidorofos quosdam vel fumofos edit ructus, quod immoderatus et igneus in eo calor fit: fin acidos, imbecillus et

ἄῤῥωστόν τε καὶ ἀσθενές. οὕτω δὲ καὶ βόεια κρέα καὶ πάντα τὰ δυσκατέργαστα καλῶς πεπτόντων, ἄμετρον τὸ θερμόν· ἀσθενὲς δὲ τῶν ταῦτα μὲν οὐ πεπτόντων, ἰχθύας δὲ πετραίους ἤ τι τοιοῦτο πεπτόντων. ἐπισκέπτεσθαι δὲ χρὴ πάλιν ἐνταῦθα, εἰ μὴ διά τινα χυμὸν ἑτέρωθεν ἐπιῤῥέοντα τὸ σύμπτωμα γίνεται τῇ γαστρί. φλέγμα μὲν γὰρ ἐνίοις ἐκ τῆς κεφαλῆς, ξανθὴ δ' ἄλλοις ἐξ ἥπατος ἐς τὴν γαστέρα καταῤῥεῖ χολὴ, σπάνιον δὲ τοῦτο, καὶ ὀλιγίστοις συμβαίνει. παμπόλλοις δὲ ἐκ τῆς κεφαλῆς κατέρχεται φλέγμα, καὶ μάλιστα ἐν Ῥώμῃ τε καὶ τοῖς ὑγροῖς οὕτω χωρίοις. ἀλλά τοι καὶ τὸ σπάνιον ἐπιβλέπειν χρὴ, [70] καὶ μηδὲν ἐν παρέργῳ τίθεσθαι, μηδ' ἀμελεῖν. οἶδα γὰρ ἐγώ τισιν ἱκανῶς φλεγματώδεσιν ἀνθρώποις ἀθροιζομένην ἐν τῇ γαστρὶ χολὴν παμπόλλην ξανθὴν, ἣν ἐδέοντο πρὸ τῶν σιτίων ὕδωρ πίνοντες ἢ οἶνον ἐξεμεῖν. εἰ δ' ἥψαντό ποτε σιτίων, πρὶν ἐμέσαι, διέφθειράν τε ταῦτα καὶ τὴν κεφαλὴν ἀδυνῶντο, καὶ τούτους ᾤοντό τινες χολώδεις εἶναι φύσει. καίτοι μαλακοί τε ἦσαν ὅλον τὸ σῶμα, καὶ λευκοὶ, καὶ ἄτριχοι, καὶ

infirmus. Simili modo fi qui bubulam et omnia, quae coctu difficilia funt, concoquunt, eorum calor immodicus fit: fi qui vero haec concoquere non valent, fed faxatiles pifces et talia concoquunt, infirmus. Videndum autem hic rurfum, num fucci alicujus, qui aliunde confluat, culpa ejusmodi fymptoma ventriculo accidat. Aliis enim ex capite pituita, aliis flava ex jecinore bilis in ventriculum confluit, rarum tamen hoc et pauciffimis contingit: at compluribus a capite defluit pituita, atque id maxime Romae ac locis perinde humidis. Caeterum et quod raro accidit confiderandum, nihilque pro fuperfluo habendum aut negligendum: fiquidem ipfe vidi, quibusdam perquam pituitofis hominibus multam tamen in ventriculo colligi flavam bilem: quam cum ante cibum aqua vinoque epoto evomere debuiffent, fi quid ciborum prius, quam vomerent, guftaffent, et hos corrumperent, et capite dolerent: et hos quidam natura biliofos effe credebant, quanquam effent toto corpore molles, et candidi, et glabri, et adipofi, et venis

πιμελώδεις, καὶ ἄφλεβοι, καὶ ἄμυοι, καὶ ἄναιμοι, καὶ ἁπτομένοις οὐ λίαν θερμοί. ἄλλους δέ τινας οἶδα μηδέποτε μὲν ἐμέσαντας χολὴν ξανθὴν, ἰσχνοὺς δὲ καὶ δασεῖς καὶ μυώδεις καὶ μέλανας καὶ φλεβώδεις καὶ θερμοὺς ἱκανῶς, εἴ τις ἅψαιτο, φαινομένους, οἷος καὶ ὁ φιλόσοφος Εὔδημος. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἐμπέπτωκε καὶ ἀνατομικόν τι θεώρημα, ὃ μὴ γνόντες ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ἀποροῦνται δεινῶς ἐπὶ τῇ διαφωνίᾳ τῶν συμπτωμάτων, ἀγνοοῦντες, ὡς ὁ πόρος, ᾧ τὴν χολὴν εἰς τὴν γαστέρα τὸ ἧπαρ ἐξερεύγεται, τοῖς μὲν διπλοῦς ἐστι, τοῖς δὲ ἁπλοῦς, ὡς κἀν ταῖς τῶν τετραπόδων ζώων ἀνατομαῖς ἐστι θεάσασθαι. τὰ πολλὰ μὲν οὖν ἢ ἁπλοῦς ἐστιν, εἰς τὰ μεταξὺ πυλωροῦ τε καὶ νήστεως ἐκφυόμενος, ὃ δὴ γαστρὸς ἔκφυσιν ὀνομάζουσιν, ἢ διπλοῦς γενόμενος εἰς μὲν τὴν ἔκφυσιν ἐμβάλλει θατέρῳ στόματι τῷ μείζονι, θατέρῳ δὲ τῷ μικροτέρῳ κατὰ τὸν πυθμένα, μικρὸν ἀνωτέρω τοῦ πυλωροῦ. σπανιώτατα δὲ τὸ μὲν ἄνω μέρος αὐτοῦ ποτὲ μεῖζον εὑρίσκεται, τὸ κάτω δ' ἔλαττον.

ac mufculis parum confpicuis, praeterea exangues, nec tangentibus admodum calidi. Vidi alios quosdam, qui flavam bilem nunquam vomuiffent, graciles autem et hirfuti, et mufculofi, et nigri, et venofi, affatimque calidi, fi quis tangeret, viderentur: cujusmodi habitu Eudemus philofophus erat. Sed incidit hoc loco fpeculatio quaedam anatomica, quam aliqui medicorum ignorantes, ex fymptomatum diffonantia magnopere anguntur, dum parum intelligunt, meatum illum, per quem jecur bilem in ventrem evomit, aliis geminum effe, aliis unicum, id quod in quadrupedum diffectionibus videre licet. Ac plurimum quidem unicus is eft in id inteftinum, quod pylori, id eft exitus fundi ventris, et jejuni medium eft, infertus: medium id γαστρὸς ἔκφυσιν, quafi quiddam e ventre enatum, vocant. Vel fi geminus meatus fit, in ecphyfin illam major inferitur, minor in fundum ventriculi paulo fupra pylorum invenitur: fed tamen in pauciffimis fuperior pars major,

ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὧν γε μεῖζόν ἐστιν, ἐπὶ τούτων ἡ γαστὴρ ἐφ᾽ ἡμέραν ἐμπίπλαται χολῆς οὐκ ὀλίγης, ἣν ἐμεῖν τε δέονται πρὸ τῶν σιτίων, καὶ βλάπτονται κατασχόντες. οἷς δὲ παντελῶς ἁπλοῦς ἐστιν ὁ πόρος, εἰς τὴν νῆστιν ἡ χολὴ τούτοις σύμπασα καταῤῥεῖ. πῶς οὖν χρὴ διαγινώσκειν αὐτούς; οὐ γὰρ δὴ ἀνατεμεῖν γε ζῶντας τοὺς ἀνθρώπους ἀξιῶ. πρῶτον μὲν ὕλῃ τοῦ σώματος τῇ κράσει, καθ᾽ ὅ τι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐλέγετο, δεύτερον δὲ τοῖς ὑπιοῦσι κάτω. χολώδη μὲν γὰρ ἄκρατα διὰ τῆς γαστρὸς ἐξεκενοῦτο συνεχῶς Εὐδήμῳ, διότι καὶ πολλὴν ἤθροιζε χολὴν, καὶ οὐδὲν αὐτῆς εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν ἀφικνεῖτο. τοῖς δὲ ἄλλοις, οἷς ἡ μὲν ἕξις φλεγματώδης, ἐμοῦσι δὲ χολὴν, ἥκιστα διαχωρεῖται χολῶδες· καὶ γὰρ ὀλίγον γεννᾶται τῆς ξανθῆς χολῆς αὐτοῖς, καὶ πλεῖστον εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν ἀφικνεῖται. τρίτον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις εἶδος γνωρισμάτων ἐν αὐτοῖς τοῖς κενουμένοις ἐστίν. οἷς μὲν γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ τὸ χολῶδες γεννᾶται περίττωμα, πρασοειδὲς φαίνεται· ξανθὸν δ᾽ ἀκρι-

inferior minor. Caeterum quibus eſt major, iis in ventrem quotidie non exiguum bilis effunditur: quam et evomant ante cibos oportet, et niſi id faciant, laeduntur: quibus autem unicus eſt omnino meatus, iis tota bilis confluit in jejunum. Quanam igitur ratione dignoſcere hos licebit? neque enim diſſecandos eſſe vivos homines cenſeo. Primum certe totius corporis temperamento, veluti paulo ſupra eſt propoſitum: deinde iis, quae infra excernuntur. Eudemus enim bilioſa mera perpetuo per ſedem excernebat, utpote qui multam colligebat bilem, cujus nihil in ſuperiorem ventrem perveniebat. Reliquis, qui ſcilicet et pituitoſo ſunt corporis habitu, et bilem evomunt, his haud quaquam eſt alvus bilioſa, quippe qui et minimum flavae bilis gignunt, et ejus plurima portio in ſuperiorem ventrem pervenit. Tertium indiciorum genus in iis eſt, quae evacuantur. Nam quibus in ventre bilioſum excrementum gignitur, id porri virorem prae-

βῶς ἐστιν, ἢ ὠχρόν γε πάντως, οἷς ἐξ ἥπατος ὑπέρχεται. καὶ οἷς μὲν ἐν γαστρὶ τὸ πρασοειδὲς. τοῦτο γεννᾶται, χρὴ πάντως αὐτοῖς τὸ ἐδηδεσμένον σιτίον οὐκ ἄρτον οὐδὲ κρέας εἶναι χοίρειον, ἤ τι τοιοῦτο παραπλήσιον, ἀλλὰ θερμότερόν γε, τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης, καὶ οὐκ εὔχυμον. οἷς δ' ἐξ ἥπατος εἰς αὐτὴν ἀφικνεῖται, ξανθὸν ἢ ὠχρὸν ἐμεῖται, κᾂν εὐχυμώτατον ᾖ τὸ ληφθὲν σιτίον, κᾂν ἄκρως πεφθῇ. καὶ μᾶλλον τοῖς ἀκριβῶς πέψασιν ἐμεῖται τὰ ξανθὰ, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἔτι τοῖς ἐπὶ πλέον αὐτῶν ἀσιτήσασι. τὰ δὲ πρασοειδῆ μόνοις τοῖς κακῶς πέψασιν ἐν τῇ κοιλίᾳ γεννᾶται. καὶ μὲν δὴ καὶ φροντίδες, καὶ θυμοὶ, καὶ λῦπαι, καὶ πόνοι, καὶ γυμνάσια, καὶ ἀγρυπνίαι, καὶ ἀσιτίαι, καὶ ἔνδειαι πλείονα τὸν τῆς ξανθῆς χολῆς τούτοις ἀθροίζουσι χυμὸν, ὅτι καὶ πλείονα γεννῶσιν ἐν ἥπατι. ταῦτά τε οὖν ἀκριβῆ τὰ γνωρίσματα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, τῷ μὲν αὐχμηρῷ καὶ πυρώδει τοῦ κατὰ τὴν γαστέρα θερμοῦ τῆς εἰς τὸ χολῶδες τροπῆς ἑπομένης, ἄρτοι καὶ κρέα χοίρεια

fert: at quibus ex jecinore descendit, iis vel plane flavum est, vel omnino saltem pallidum. Praeterea quibus in ventriculo bilis illa gignitur, quae porri colorem imitatur, debet omnino iis cibus fuisse non panis, non suilla caro, simileve aliquid, sed necessario aliquid, quod his calidius fuit, neque id boni succi: quibus autem ex jecinore in ventrem defluit, iis flava ea pallidave evomitur, etiamsi boni in primis succi fuit quod sumpserunt, etiamsi ad summum fuit concoctum: immo vero magis ipsis, qui exacte concoxerunt, flava vomuntur, atque etiam magis iis, qui diutius cibo abstinuerunt: quae vero bilis porrum refert, iis solis gignitur in ventre, qui utique concoxerunt male. Quin etiam sollicitudo, ira, dolor, labor, exercitatio, vigilia, abstinentia et inedia succi flavae bilis plus acervant: propterea quod plus ejus succi in jecinore gignunt. Sunt igitur tum haec certa indicia, tum ad haec, quod, ubi siccum et igneum ventriculi calorem conversio ad biliosum sequitur, panis et suilla et bubula caro com-

καὶ βύεια κάλλιον πεφθήσονται τῶν πετραίων ἰχθύων. [71] εἰ δ' ἐξ ἥπατος καταῤῥέοι, παρὰ τὴν τῶν ἐδεσμάτων ὑπάλλαξιν οὐδὲ μία τῆς πέψεως ἔσται διαφορά. ἐν τούτοις μὲν δὴ διώρισται τὸ δι' ἄλλο τι καὶ μὴ διὰ τὴν κρᾶσιν γενόμενον. κατὰ τὸν (78) αὐτὸν δὲ τρόπον, εἰ κἀκ τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τὴν γαστέρα φλέγμα καταῤῥέον ὀξυρεγμίας αἴτιον γίγνοιτο, χρὴ κἀνταῦθα κατὰ τὰς ὁμοίας μεθόδους ἀποχωρίζειν αὐτὸ τοῦ τῆς γαστρὸς ἰδίου παθήματος. οὕτω δὲ καὶ τὰς τῆς κεφαλῆς ὀδύνας, ἢ διὰ τὴν οἰκείαν αὐτῆς δυσκρασίαν, ἢ διὰ τὰ τῆς γαστρὸς περιττώματα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐπισκέπτεσθαι καθ' ἑαυτὸν, ὁποίας ἐστὶ κράσεως, ἄμεινον, οὐκ ἐκ τῆς τοῦ παντὸς σώματος διαθέσεως. αὐτοῦ δὲ κατ' αὐτὸν, ὁποίας ἐστὶ κράσεως, ἐπίσκεψις ἥ τε πολίωσίς ἐστιν, οἵ τε κάταῤῥοι, καὶ βῆχες, καὶ κόρυζαι, καὶ σιέλου πλῆθος. ἅπαντα γὰρ ταῦτα ψυχρότερον αὐτὸν ἐμφαίνει καὶ ὑγρότερον ὑπάρχειν. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ ἐπὶ ταῖς τυχούσαις προφάσεσιν εἰς τοιαύτας ἔρχεται διαθέσεις. ἡ δέ γε φαλάκρωσις ἐπὶ ξηρότητι, καὶ ἡ τῶν μελαινῶν τε καὶ πολλῶν τριχῶν γένεσις

modius quam faxatiles pifces concoquentur: cum, fi ex jecinore bilis affluat, ex comeftorum nulla fequutura fit concoctionis diverfitas. Atque his quidem discernitur, quod non temperamenti, fed alterius cujusquam gratia provenit. Ad eundem modum, fi defluens a capite in ventrem pituita acidi ructus caufa eft, conveniet fimili ratione hic quoque a ventris proprio affectu hanc discernere. Aeque vero et capitis dolores, ex propriane ejus intemperie, an propter ventris aliqua excrementa incidant, discernendi. Jam cerebrum ipfum cujus fit temperamenti, per fe aeftimare eft fatius, quam ex corporis totius affectu: ipfius autem per fe confideratio ex canitie, catarrhis, tuffi, deftillatione et falivae copia initur, quippe quae omnia id frigidius humidiusque effe doceant: atque his amplius, fi ex levi qualibet occafione in hos devenit affectus. At calvities ex ficcitate provenit: nigrorum autem et frequentium

εὐκρασίας ἐγκεφάλου γνώρισμα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον ἀεὶ χρὴ σκοπεῖσθαι περὶ κράσεως, ἕκαστον ἰδίᾳ μόριον ἐξετάζοντα, καὶ μὴ περὶ πάντων ἀποφαίνεσθαι τολμᾷν ἐξ ἑνὸς, ὥσπερ ἐποίησαν ἔνιοι, τοὺς μὲν σιμοὺς ὑγροὺς εἶναι φάμενοι, τοὺς δὲ γρυποὺς ξηροὺς, καὶ οἷς μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ μικροὶ, ξηροὺς, οἷς δὲ μεγάλοι, ὑγρούς. τοῦτο μὲν οὖν καὶ διαπεφώνηται πρὸς αὐτῶν. οἱ μὲν γάρ τινες ὑποθέμενοι, τῶν ὑγρῶν εἶναι μορίων τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐν οἷς ἂν μείζους εὑρίσκωσιν, ὑγρότητα κράσεως ἐν τούτοις κρατεῖν ὑπολαμβάνουσιν. ἔνιοι δὲ, τῇ ῥώμῃ τοῦ θερμοῦ κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν ἀναπνεύσαντος ἀθροώτερόν τε καὶ πλεῖον, οὐκ ὀφθαλμοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας πόρους γενέσθαι φασὶ μείζονας, ὅθεν οὐχ ὑγρότητος, ἀλλὰ θερμότητος εἶναι γνώρισμα. ἀμφότεροι δὲ διαμαρτάνουσι τῆς ἀληθείας, ἑνὶ μὲν καὶ κοινῷ λόγῳ, διότι περὶ παντὸς τοῦ σώματος ἐξ ἑνὸς ἀποφαίνεσθαι τολμῶσι μορίου· κατὰ δὲ δεύτερον τρόπον, ὅτι τῆς διαπλαστικῆς ἐν τῇ φύσει δυνάμεως οὐ μέμνηνται, τεχνικῆς

pilorum proventus boni in cerebro temperamenti nota eſt. Ergo ad hunc modum de temperamentis ineunda ſemper nobis conſideratio eſt, quamque ſcilicet particulam ſeorſum perpendentibus, nec auſis ex una pronunciare de omnibus: quod utique nonnulli fecerunt, qui reſimos humidos, aduncos ſiccos eſſe dixerunt: et qnibus parvi ſunt oculi, ſiccos: quibus magni, humidos. Atque de hoc quidem parum inter eos convenit: alii namque eorum, qui ſcilicet humidis particulis oculos annumerant, in quibus eos majores vident, in iis humiditatem temperamenti pollere exiſtimant: alii caloris vehementia, qui in prima formatione ſurſum confertim magis copioſiorque ferebatur, non oculos modo, verum etiam os ipſum et reliquos omnes meatus ampliores factos ajunt: ita non humiditatis id, ſed caloris indicium eſſe. Verum ambo a veritate aberrant, uno modo eoque communi, quod unius particulae occaſione de toto corpore pronunciare ſunt auſi: altero, quod formatricis in natura virtutis, quae artifex facultas eſt

οὔσης καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσιν ἀκολούθως διαπλαττούσης τὰ μόρια. περὶ ταύτης γάρ τοι καὶ Ἀριστοτέλης ἠπόρησε, μήποτ᾽ ἄρα θειοτέρας τινὸς ἀρχῆς εἴη, καὶ οὐ κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. οὔκουν ὀρθῶς μοι δοκοῦσι ποιεῖν οἱ προπετῶς οὕτως ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἀποφαινόμενοι, καὶ ταῖς ποιότησι μόναις ἀναφέροντες τὴν διάπλασιν. εὔλογον γὰρ, ὄργανα μὲν εἶναι ταύτας, τὸ διαπλάττον δ᾽ ἕτερον. ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν τηλικούτων ζητημάτων ἐνδέχεται ἐξευρίσκειν, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν, ὑγρὰν καὶ ξηρὰν, καὶ θερμὴν καὶ ψυχρὰν κρᾶσιν. ἁμαρτάνουσιν οὖν οἱ τῶν οἰκείων μὲν ἀμελοῦντες γνωρισμάτων, ἐπὶ δὲ τὰ πόῤῥω τε καὶ ζητήσεως ἱκανῆς τετυχηκότα καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο καὶ παρ᾽ αὐτοῖς τοῖς ἀρίστοις φιλοσόφοις ἀπορούμενα μεταβαίνοντες. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ὅτι τὰ μὲν παιδία σιμώτερα, γρυπώτεροι δ᾽ οἱ παρακμάζοντες, εὔλογον, ὑγροὺς μὲν νομίζειν τοὺς σιμοὺς ἅπαντας, ξηροὺς δὲ τοὺς γρυπούς. ἀλλ᾽ ἐνδέχεται μὲν, καὶ τῆς διαπλαστικῆς δυνάμεως ἔργον εἶναι τὸ τοιοῦτο μᾶλλον, ἢ τῆς κράσεως. εἰ δ᾽ ἄρα καὶ

et particulas secundum animi mores effingit, parum meminerunt. De hac namque Aristoteles dubitavit, numquid divinioris originis sit, atque a calido, frigido, humido et sicco res diversa: quo mihi minus recte facere videntur, qui tam temere de rebus maximis pronunciant et solis qualitatibus formandarum partium causam assignant: rationabile enim est, haec organa esse, formatorem alium. Sed et citra tam arduas quaestiones invenire licet, sicut ostendimus, humidam et siccam calidamque et frigidam temperiem. Errant igitur, qui, propriis indiciis neglectis, ad ea, quae longe posita sunt et magnae quaestioni fuerunt, atque ad hunc usque diem optimis philosophorum dubitata sunt, convertuntur. Neque enim propterea, quod pueri nasis magis sunt resimis, florentes aetate magis aduncis, idcirco rationabile est resimos omnes humidos censere, aduncos vero siccos: sed fieri potest, ut formatricis virtutis ejusmodi opus sit potius, quam temperamenti. Quod

τῆς κράσεως εἴη γνώρισμα, τῆς ἐν τῇ ῥινὶ μόνης εἴη ἄν, οὐ τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. μάτην οὖν ὑπ᾽ αὐτῶν κἀκεῖνο λέγεται, τὸ ῥῖνά τε ὀξεῖαν γίνεσθαι καὶ ὀφθαλμοὺς κοίλους καὶ κροτάφους συμπεπτωκότας ἐν ταῖς ξηραῖς φύσει κράσεσιν, ὅτι κἀν τοῖς πάθεσιν οὕτω συμπίπτει τοῖς συντήκουσί τε καὶ κενοῦσι πέρα τοῦ μετρίου τὰ σώματα. πολλάκις μὲν γὰρ οὕτω συμπίπτει, πολλάκις δ᾽ οὐχ οὕτως. ἀλλ᾽ ἔστιν ἰδεῖν καὶ μαλακὴν καὶ πιμελώδη καὶ λευκὴν καὶ πολύσαρκον ὅλου τοῦ σώματος τὴν ἕξιν ἐπὶ μικροῖς ὀφθαλμοῖς ἢ ὀξείᾳ ῥινὶ, καὶ ξηρὰν καὶ ἄσαρκον [72] καὶ μέλαιναν καὶ δασεῖαν ἐπί τε τοῖς μεγάλοις ὀφθαλμοῖς σιμῇ τε τῇ ῥινί. βέλτιον οὖν, εἴπερ ἄρα τῆς ῥινὸς μόνης, ὑγρότητα μὲν τῇ σιμότητι, ξηρότητα δὲ τῇ γρυπότητι τεκμαίρεσθαι, καὶ μὴ περὶ τῆς ἅπαντος τοῦ ζώου κράσεως ἐντεῦθεν ἀποφαίνεσθαι. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ παντὸς οὗτινος οὖν ἑτέρου μορίου τὴν ἰδίαν κρᾶσιν ἐκ τῶν οἰκείων ἐπισκοπεῖσθαι γνωρισμάτων ἄμεινον, οὐ περὶ τῆς ὅλης τοῦ σώματος κράσεως ἀφ᾽ ἑνὸς μέρους

fi temperamenti eſt nota, at certe ejus, quod in naſo tantum habetur, non ejus, quod in toto corpore, nota fuerit. Quare fruſtra illud praedicant, in ficcis natura temperamentis naſum acutum, oculos cavos, tempora collapſa: quod ſcilicet in affectibus iis, qui corpora liquant atque ſupra, quam par eſt, inaniunt, haec contingant. Saepe namque ſic accidit, ſaepe non ita: ſed videre licet totius corporis habitum et mollem et pinguem et album et carnoſum, cum tamen oculi ſunt parvi et naſus acutus: rurſus ſiccum, macilentum et nigrum et hirſutum, ubi magni ſunt oculi et naſus reſimus. Praeſtat igitur, ſiquidem de ſolo agitur naſo, reſimo humiditatem, adunco ſiccitatem conjectes, nec de totius animantis temperie ex his particulis pronuncies. Pari modo oculorum et alterius cujuslibet partis proprium temperamentum ex propriis indiciis aeſtimari eſt ſatius, non de totius corporis temperie ab una quapiam particula indicium ſumi. Sive

Ed. Chart. III. [72.] Ed. Bas. I. (78.)

ἐπίδειξιν λαμβάνειν. εἴτε γὰρ ὑγρότητος, εἴτε θερμότητος ἐπικρατούσης, εἴτε καὶ ἀμφοτέρων, ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς τίθεσθαι χρὴ, γνώρισμα τῆς οἰκείας ἂν εἶεν οὕτω γε, καὶ οὐ τῆς ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος ἐνδεικτικοὶ κράσεως. οὐδὲ γὰρ, εἰ σκληρὰ καὶ ἄσαρκα τὰ σκέλη, ξηρὰ πάντως καὶ ἡ κρᾶσις ὅλου τοῦ σώματος. ἔνιοι γὰρ ἱκανῶς εὔσαρκοι καὶ πιμελώδεις καὶ παχεῖς καὶ προγάστορες καὶ μαλακοὶ καὶ λευκοὶ γίνονται μετὰ τοιούτων σκελῶν. ἀλλ' εἰ μὲν ὁμαλῶς ἅπαν ἔχει τὸ σῶμα τῆς κράσεως, οἷς μὲν ἰσχνὰ τὰ σκέλη, ξηροὶ πάντως εἰσὶν, ὑγροὶ δ', οἷς παχέα. καὶ οἷς μὲν ἡ ῥὶς ὀξεῖα ἢ γρυπὴ, οὗτοι ξηροὶ, σιμῆς δ' οὔσης, ὑγροί. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν κροτάφων, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων μορίων. οἷς δ' ἀνώμαλος ἡ κρᾶσις, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ πάντων τῶν μορίων, ἄτοπόν ἐστιν ἐξ ἑνὸς μορίου φύσεως ὑπὲρ ἁπάντων ἀποφαίνεσθαι. τοιοῦτο δέ τι τοὺς πλείστους αὐτῶν ἠπάτησεν, οὐχ ὑπὲρ ἀνθρώπων μόνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν

enim humoris vincentis, five caloris, five etiam amborum caesios oculos indicium ftatuere oporteat, utique proprii ipforum fic, non omnium totius corporis partium temperamenti documentum fuerint. Neque enim, fi ficca et macra crura funt, omnino ficcum eft totius corporis temperamentum: aliqui namque affatim carnofi et pingues et craffi et prominenti ventre et molles et candidi etiam cum ejusmodi cruribus cernuntur: verum, fi totius corporis temperies aequaliter fe habeat, ficci omnino funt, quibus macra funt crura, humidi, quibus craffa. Praeterea quibus acutus eft nafus aut aduncus, hi ficci: quibus refimus, humidi. Ad eundem modum de oculis, temporibus, caeteris denique omnibus particulis judicandum. Quibus vero impar temperamentum eft, nec omnium particularum idem, alienum a ratione eft ex unicae particulae natura de omnibus fententiam ferre. Porro tale quippiam plurimis eorum impofuit, cum non de hominum modo, fed etiam aliorum animalium totius

ἄλλων ζώων ἀποφήνασθαι τολμήσαντας ὑπὲρ ὅλης τῆς κράσεως ἐκ μόνων τῶν κατὰ τὸ δέρμα γνωρισμάτων. οὐδὲ γὰρ, εἰ σκληρὸν τὸ δέρμα, ξηρὸν ἐξ ἀνάγκης τὸ ζῶον, ἀλλ' ἐγχωρεῖ τὸ δέρμα μόνον, οὔτ' εἰ μέλαν, οὔτ' εἰ δασύ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὔτ' εἰ μαλακὸν ἢ ψιλὸν τριχῶν, ὑγρὸν ἐξ ἀνάγκης ὅλον τὸ ζῶον. ἀλλ' εἰ μὲν ὁμαλῶς κέκραται σύμπαν, εὔλογόν ἐστιν, οἷόν περ τὸ δέρμα, τοιοῦτο εἶναι καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων· εἰ δ' ἀνωμάλως, οὐκέτι. τῶν γοῦν ὀστρέων ὑγρότατον μὲν ὅλον τὸ σῶμα, ξηρότατον δὲ τὸ δέρμα. τὸ γὰρ δὴ ὄστρακον αὐτοῖς, οἷόν περ ἡμῖν τὸ δέρμα. καὶ ἡ προσηγορία δ' ἐντεῦθεν, ὀστρακοδέρμων ἁπάντων τῶν τοιούτων ζώων ὀνομασθέντων, ἐκ τοῦ τὸ δέρμα παραπλήσιον αὐτοῖς εἶναι τῷ ὀστράκῳ. καὶ τὰ μαλακόστρακα δὲ, καθάπερ ἀστακοὶ, καὶ κάραβοι, καὶ καρκῖνοι, ξηρὸν μὲν ἔχει τὸ δέρμα, τὴν δ' ἄλλην ἅπασαν κρᾶσιν ὑγράν. καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο πολλάκις αἴτιον ὑπάρχει τοῖς ζώοις τῆς ἐν ταῖς σαρξὶν ὑγρότητος, ὅτι πᾶν αὐτοῖς

corporis temperamento ex indiciis, quae in cute tantum ſpectantur, judicium ferre ſunt auſi. Neque enim, ſi dura cutis eſt, neceſſario ſiccum eſt animans, ſed fieri poteſt, ut tantum cutis ſic ſit affecta: ſed nec ſi nigra haec hirtave eſt: ſimili modo, nec ſi mollis haec depilisve eſt, humidum ex neceſſitate totum eſt animal: verum, ſi per totum aequabiliter eſt attemperatum, ratio eſt, ut, qualis ſit cutis, talis ſit et reliquarum partium unaquaeque: ſin inaequaliter, non item: quippe oſtreorum totum corpus humidiſſimum eſt, cutis ipſa ſicciſſima. Eſt enim iis qua teguntur teſta, cujusmodi eſt nobis cutis, atque hinc illis eſt nomen: ὀστρακόδερμα enim nominantur omnia ejusmodi animantia: propterea quod cutis eis oſtraco, id eſt teſtae, aſſimilis eſt. Jam *μαλακόστρακα*, id eſt quae molli teſta integuntur, veluti marinae locuſtae et gammari et cancri, cutem quidem habent ſiccam, reliquam univerſam temperiem humidam: immo vero illud ipſum humiditatis in carne nonnunquam animalibus cauſa eſt, quod ſiccam terrenam-

τὸ ξηρὸν καὶ γεῶδες ἡ φύσις ἀποτίθεται πρὸς τὸ δέρμα. μὴ τοίνυν μήθ᾽, ὅτι ξηρὸν τοῦτο τοῖς ὀστρέοις, εὐθέως καὶ τὴν σάρκα νομιστέον ὑπάρχειν ξηράν, μήθ᾽, ὅτι πλαδαρὰ καὶ μυξώδης, ἤδη τοιοῦτο ὑποληπτέον εἶναι καὶ τὸ δέρμα. δίκαιον γάρ, ἕκαστον τῶν μορίων ἐξ ἑαυτοῦ γνωρίζεσθαι. ταῦτά τε οὖν ἁμαρτάνουσιν οἱ τὰ περὶ κράσεων ἡμῖν ὑπομνήματα καταλελοιπότες· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι μηδὲ μέμνηνται τοῦ πρὸς Ἱπποκράτους ὀρθότατα παρῃτημένου, τοῦ δεῖν ἐπισκέπτεσθαι τὰς μεταβολάς, ἐξ οἵων εἰς οἷα γίγνεται. πολλάκις γὰρ τὰ παρόντα γνωρίσματα τῆς ἔμπροσθεν κράσεώς ἐστιν, οὐ τῆς νῦν ὑπαρχούσης τῷ σώματι. φέρε γάρ, εἴ τις ἐτῶν γεγονὼς ἑξήκοντα δασὺς ἱκανῶς εἴη, μὴ διότι νῦν ἐστι θερμὸς καὶ ξηρός, ἀλλ᾽ ὅτι πρόσθεν μὲν τοιοῦτος ἐγένετο, ὑπομένουσι δ᾽ αἱ τότε γεννηθεῖσαι τρίχες, ὥσπερ ἐν τῷ θέρει πολλάκις αἱ κατὰ τὸ ἔαρ ἀναφυεῖσαι βοτάναι. τισὶ μὲν γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ καὶ κατὰ βραχὺ συνέβη τῆς ἄγαν ἐκείνης (79) ἀπαλλαγῆναι δασύτητος, ἐκπιπτουσῶν ἐκ τῆς ἄκρας ξηρότητος τῶν τριχῶν· ἐνίοις δὲ

que portionem natura his univerſam circa cutem reponit. Non eſt igitur putandum, nec, quod cutis oſtreis ſicca eſt, illico carnem quoque eſſe ſiccam: nec, quod haec perhumida mucoſaque eſt, jam cutem quoque ejusmodi eſſe: quippe aequum eſt quamque particulam ex ſe ipſa dignoſci. Ergo tum in his peccant ii, qui commentarios de temperamentis nobis reliquerunt, tum quod id omittunt, quod Hippocrates rectiſſime admonuit, ſpectandum eſſe, ex quibus in quae mutationes fiant: ſit enim non raro, ut praeſentes notae prioris temperamenti ſint, non ejus, quod in corpore nunc habetur: veluti ſi quis annos natus ſexaginta denſo pilo ſit, non quod calidus et ſiccus nunc ſit, ſed quod antea talis fuerit. Conſiſtunt autem ei prius geniti pili ad eum modum, quo herbae, quae vere ſunt enatae, nonnunquam perſeverant aeſtate. Aliis enim ſpatio et paulatim contingit a plurimo illo hirto mutari, labentibus ſcilicet prae nimia ſiccitate pilis: aliis diutiſſime pili per-

ἄχρι πλείστου παραμένουσιν, οἷς ἂν μήτ' ἀποξηρανθῶσιν ἱκανῶς ἐπὶ προήκοντι τῷ [73] χρόνῳ, καὶ τὴν πρώτην ἔκφυσιν αἱ τρίχες αὐτοῖς ἰσχυρὰν ποιήσωνται δίκην φυτῶν ἀκριβῶς ἐνεῤῥιζωμένων τῇ γῇ. μὴ τοίνυν, εἰ δασύς τις ἱκανῶς ἐστιν, εὐθὺς τοῦτον οἰώμεθα μελαγχολικὸν ὑπάρχειν, ἀλλ' εἰ μὲν ἀκμάζων, οὔπω τοιοῦτον· εἰ δὲ παρακμάζων, ἤδη μελαγχολικόν· εἰ δὲ γέρων, οὐκ ἔτι. γίνονται γὰρ αἱ μελαγχολικαὶ κράσεις ἐκ συγκαύσεως αἵματος. οὐ μὴν, ἐπειδὰν ἄρξηται τοῦτο πάσχειν, εὐθὺς καὶ κατοπτᾶται τελέως. ἀλλ' ἐν τάχει μὲν ἱκανῶς ἔσται δασὺς ὁ θερμὸς καὶ ξηρὸς, εἴ γε μεμνήμεθα τῶν ἔμπροσθεν λόγων, οὐκ εὐθέως δὲ μελαγχολικός. ἡ γὰρ τοῦ δέρματος πύκνωσις, εἴργουσα τῶν παχυτέρων περιττωμάτων τὴν διέξοδον, ἀναγκάζει συγκαίεσθαι κατὰ τὰς ἄκρους θερμὰς κράσεις, ὥστε τοιοῦτο αὐτοῖς ὑπάρχειν ἤδη τὸ περίττωμα τὸ φῦον τὰς τρίχας, οἷον ἐν τοῖς ἀγγείοις ἔσεσθαι μέλλει, προελθόντος τοῦ χρόνου. καὶ ταῦτ' οὖν ἠμέληται τοῖς ἔμπροσθεν, ἔτι τε πρὸς τούτοις, ἐπειδὰν

manent, utique qui nec in proceſſu temporis admodum ſiccantur, et a principio valentem habuerunt originem arborum ritu, quarum radices in terra valenter comprehenderunt. Ne igitur, ſi quem piloſum admodum videas, hunc ſtatim melancholicum putes: ſed, ſi quidem floret adhuc aetas, nondum eſſe talem: ſin jam declinat, melancholicum aeſtima: at ſi ſenex eſt, non item: fiunt namque melancholica temperamenta ex ſanguinis aduſtione: caeterum cum id pati incipit, non etiam ſtatim eſt percoctus. Verum hirtus abunde, qui calidus et ſiccus eſt, celeriter erit (ſi modo eorum, quae propoſita ſunt, meminimus), non illico melancholicus: quippe cutis denſitas, craſſiorum excrementorum tranſitum remorans, in temperamentis, quae calida in ſummo ſunt, comburi ea cogit. Ita fit, ut tale iis nunc ſit excrementum, quod pilos creat, quale olim procedente tempore in vaſis ſanguinis eſt futurum. Tum haec igitur omiſſa prioribus ſunt, tum praeter haec, quod ex

ἐκ τῆς φύσεως τῶν περιττωμάτων ἀδιορίστως περὶ τῶν κράσεων ἀποφαίνονται. νομίζουσι γὰρ ἀνάλογον ἔχειν τὰς κράσεις τῶν μορίων τῇ φύσει τῶν περιττωμάτων. τὸ δὲ οὐχ ὅλον ἀληθές ἐστιν, ἀλλ᾽ ἐγχωρεῖ ποτε περιττώματα μὲν ἀθροίζεσθαι φλεγματώδη, ὑγρὸν δὲ οὐκ εἶναι τὸ μόριον, ἀλλὰ ψυχρὸν μὲν ἐξ ἀνάγκης, ὑγρὸν δ᾽ οὐκ ἐξ ἀνάγκης· ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ ξηρὸν εἶναι. τὸ δ᾽ ἀπατῆσαν αὐτοὺς εὐφώρατον. οὐ γὰρ ἐνόησαν, ὡς ἐκ τῶν σιτίων, καὶ οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος ἡμῶν γίγνεται τὸ φλέγμα. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν, εἰ μὴ κρατήσαν ποτε τὸ σῶμα τῶν προσενεχθέντων σιτίων, ὑγρῶν, εἰ τύχοι, τὴν φύσιν ὑπαρχόντων, ὅμοιον αὐτοῖς ἀποτελέσει καὶ τὸ περίττωμα. μὴ τοίνυν ὑπολαμβανέτωσαν, ὥσπερ τὸ σῶμα ξηρὸν, οὕτω καὶ τὸ περίττωμα δεῖν ξηρὸν εἶναι. εἰ γάρ τις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο τῇ κράσει ξηρότερός τε καὶ ψυχρότερος, οὐ μελαγχολικός ἐστιν ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ φλεγματικὸς τοῖς περιττώμασιν. εἰ δ᾽ ἐκ μεταπτώσεως ἐγένετο ξηρὸς καὶ ψυχρὸς, ἐξ ἀνάγκης ὁ τοιοῦτος εὐθὺς ἤδη

natura excrementorum indefinite de temperamentis pronunciant: putant enim, particularum temperiem fimilem effe excrementorum naturae. Id vero usquequaque verum non eft: fed fieri interim poteft, ut pituitofa excrementa colligantur, nec tamen humida fit particula, immo frigida omnino, humida vero non omnino, quippe cum ficcam quoque effe liceat. Quod autem eis impofuit, facile animadvertitur. Non enim norunt, quod ex cibis, nequaquam ex ipfo corpore noftro pituita fit. Quare nihil miri eft, fi, ubi ingeftos cibos, qui humidi fortaffe natura fint, corpus non vincit, fimile his ipfum quoque excrementum creet. Non eft igitur quod opinentur, tanquam corpus ficcum eft, itidem excrementum quoque effe ficcum. Etenim fi quis ab initio ficciore frigidioreque temperamento ftatim fuit, is non melancholicus eft, fed utique pituitofus ab excrementis. Quod fi ex habitus mutatione frigidus ficcusque eft redditus, neceffario hic talis jam melancho-

καὶ μελαγχολικός ἐστιν· οἷον εἴ τις ἔμπροσθεν θερμὸς καὶ ξηρὸς ἐκ συγκαύσεως τοῦ αἵματος ἐγέννησε πλείστην τὴν μέλαιναν χολήν. οὗτος γοῦν ἐστιν ὁ πρὸς τῷ ξηρὸς εἶναι καὶ ψυχρὸς εὐθὺς καὶ μελαγχολικὸς ὑπάρχων. εἰ δ' ἀπ' ἀρχῆς εἴη ψυχρὸς καὶ ξηρὸς, ἡ μὲν ἕξις τοῦ σώματος τούτῳ λευκὴ καὶ μαλακὴ καὶ ψιλὴ τριχῶν, ἄφλεβος δὲ καὶ ἄναρθρος καὶ ἰσχνὴ καὶ ἁπτομένοις ψυχρὰ, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος ἄτολμον καὶ δειλὸν καὶ δύσθυμον, οὐ μὴν μελαγχολικά γε τὰ περιττώματα. ταῦτά γε οὖν ἅπαντα διαμαρτάνουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἐκ τοῦ τῶν οἰκείων μὲν ἀποχωρῆσαι γνωρισμάτων, ἐπὶ δὲ τὰ συμβεβηκότα μὴ διὰ παντὸς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, μεταβῆναι. διὰ ταῦτα γὰρ καὶ τὸ θερμαῖνον ἡγοῦνται πάντως ξηραίνειν. ἔγνωκα γὰρ ἔτι τοῦτο προσθεὶς οἷον κορωνίδα τε καὶ κεφαλὴν τῷ λόγῳ παντὶ, καταπαύειν ἤδη τὸ δεύτερον γράμμα. θερμὸν γοῦν ὕδωρ ἐπαντλοῦντες ἑκάστοτε τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις, εἶθ' ὁρῶντες αὐτῶν ἐκκενουμένην τὴν ὑγρότητα, προφανῶς οἴονται δείκνυσθαι τὸ ξηραίνεσθαι πάντη πρὸς θερμασίας, οὐκ

licus eft: verbi gratia, fi quis ante calidus et ficcus ex fanguine urendo plurimam generavit atram bilem: eft enim is, praeterquam quod ficcus eft et frigidus, protinus etiam melancholicus. Sin a principio frigidus et ficcus fuit, habitus quidem corporis ejus albus, mollis, depilis, venis articulisque parum expreffis, gracilis et tangenti frigidus, animus vero minime audax, et timidus, et triftis: non tamen excrementa huic melancholica funt. In his igitur omnibus peccant plerique medicorum ex eo, quod proprias notas refpuunt, atque ad ea, quae non perpetuo, fed frequenter accidunt, convertuntur. Ejusdem erroris occafione, et quod excalfacit, id etiam ficcare omnino putant: hoc enim adhuc veluti coronide ac capite univerfo fermoni addito, fecundum jam librum finire ftatui. Quippe phlegmone obfeffas partes calida frequenter perfundentes aqua, atque ita vacuari ab iis humorem cernentes, clare indicatum arbitrantur, ficcitatem omnino calori fuccedere:

εἰ μετὰ ξηρότητος μόνον, ἀλλ᾽ εἰ καὶ μεθ᾽ ὑγρότητος εἴη. ἔστι δ᾽ οὐ ταὐτὸ, ἢ κενῶσαί τινος ὑγρότητα παρεσπαρμένην ἔν τισι χώραις, ἢ ξηροτέραν ἀπεργάζεσθαι τὴν οἰκείαν κρᾶσιν. ἀνώμαλος γάρ τις ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις γίνεται δυσκρασία, τῶν μὲν ὁμοιομερῶν σωμάτων οὔπω τῆς οἰκείας [74] ἐξεστηκότων φύσεως, ἀλλ᾽ ἔτι μεταβαλλομένων τε καὶ ἀλλοιουμένων, ἐμπεπλησμένων δὲ τοῦ ῥεύματος ἁπάντων τῶν μεταξὺ χώρων. ἅπαντα οὖν, ὅσα θερμὰ καὶ ὑγρὰ τὴν κρᾶσίν ἐστιν, προσαγόμενα τοῖς οὕτω διακειμένοις, ἐκκενοῖ μὲν τὸ περιττὸν ἐκεῖνο, τὸ τὰς μεταξὺ χώρας τῶν ὁμοιομερῶν κατειληφός· αὐτὰ δὲ τὰ σώματα τοσούτου ἀποδεῖ τοῦ ξηραίνειν, ὥστε καὶ προσδίδωσιν αὐτοῖς ὑγρότητα. τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς ὧδ᾽ ἔχει. δεῖ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἀποδείξεως, ἣν μακροτέραν τε εἶναι νομίζων, ἢ ὥστε προσγράφεσθαι κατὰ τόνδε τὸν λόγον, ἔτι δὲ ἀκροατοῦ δεομένην ἐπισταμένου περὶ φαρμάκων δυνάμεως, ἀναβάλλομαι τό γε νῦν

neque id modo ubi cum ſiccitate, verum etiam ubi cum humore eſt conjunctus. Caeterum non eſt idem, vel vacuaſſe ab aliquo humorem, qui locis quibusdam ſit diſperſus, vel propriam particulae alicujus temperiem ſicciorem reddidiſſe. Siquidem inaequalis quaedam in iis, quae phlegmone laborant, partibus intemperies eſt, ſimilaribus ſcilicet corporibus a propria natura nondum amotis, ſed aſſidue adhuc in mutatione atque alteratione verſantibus, omnibus nimirum interpoſitis inter eas ſpatiolis fluxione refertis: quaecunque igitur calida humidaque temperie ſunt, cum ſic affectis admoventur, ipſa quidem ſupervacanea, quae media ſimilarium ſpatia occuparunt, evocant: corpora tamen ipſa tantum abeſt ut ſiccent, ut etiam illis humorem adjiciant. Ac ipſa quidem veritas ita ſe habet, demonſtrationem tamen evidentem dicta deſiderant: verum eam cum longiorem exiſtimem, quam ut huic libro inſeratur, et auditorem deſideret, qui medicamentorum facultatis ſit non ignarus, in praeſens differo. Caeterum ubi in

διελθεῖν. ἀλλ' ἐπειδὰν τὸν τρίτον τοῦτον λόγον τὸν περὶ κράσεων ἅπαντα διέλθω, καὶ δείξω περὶ τῶν κατὰ δύναμιν ὑγρῶν καὶ ψυχρῶν καὶ θερμῶν καὶ ξηρῶν ἅπασαν τὴν μέθοδον, ἐφεξῆς οὕτω βιβλίον ἕτερον ὅλον ὑπὲρ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας ἔγνωκα γράψασθαι. τελειωθήσεται γὰρ ἅπας ἡμῖν ὁ περὶ κράσεων λόγος, εἴς τε τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον οὐ σμικρὰς ἀφορμὰς παρέξει.

tertio sequenti libro de omni temperamentorum genere tractavero, ac de iis, quae potestate calida, frigida, humida siccaque sunt, omnem methodum indicavero, mox integrum alium libellum scribere de inaequali intemperie decrevi. Quippe sic absolvetur a nobis universa de temperamentis disceptatio, tum ad libros de medicamentis, tum ad medendi methodum non parum allatura commodi.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΡΑΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ed. Chart. III. [75.] Ed. Bal. I. (79.)

Κεφ. α'. Ὅτι μὲν οὖν ἕκαστον τῶν ἐνεργείᾳ θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν ἢ τῷ τὴν ἄκραν δεδέχθαι ποιότητα τοιοῦτο εἶναί φαμεν, ἢ ἐπικρατήσει τινὸς ἐξ αὐτῶν, ἢ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς παραβάλλοντες, ἢ πρὸς ὁτιοῦν τῶν ἐπιτυχόντων, ἔμπροσθεν εἴρηται. δέδεικται δὲ καὶ ὡς ἄν τις μάλιστα δύναιτο διαγινώσκειν ἀκριβῶς αὐτά. λοιπὸν δ' ἂν εἴη περὶ τῶν δυνάμει τοιούτων ἐπελθεῖν, αὐτὸ πρότερον ἐξηγησαμένοις τοὔνομα, τί ποτε σημαίνει, δυνάμει. σύντομος δὲ καὶ ῥάστη καὶ σαφὴς ἡ ἐξήγησις. ὃ γὰρ ἂν

GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBER TERTIVS.

Cap. I. Quod itaque actu calidorum, frigidorum, humidorum et ſiccorum unumquodque tale eſſe dicatur, vel quod ſummam habeat ejusmodi qualitatem, vel quod vincat in eo qualitatum aliqua, vel quod ad cognati generis mediocre aliquid, vel ad unum quodlibet a nobis ſit collatum, prius eſt traditum. Monſtratum praeterea eſt, quemadmodum ea quis agnoſcere exacte poſſit. Reliquum eſt, ut de iis, quae talia poteſtate ſunt, diſſeramus, ſi tamen prius explicuerimus, quid ipſo poteſtatis nomine ſignificetur. Eſt autem brevis ejus et facillima et clara explicatio. Quippe quod, quale

ὑπάρχῃ μὲν μηδέπω τοιοῦτο, οἷον λέγεται, πέφυκε δὲ γενέσθαι, δυνάμει φαμὲν ὑπάρχειν αὐτό· λογικὸν μὲν τὸν ἄρτι γεγεννημένον ἄνθρωπον, πτηνὸν δὲ τὸν ὄρνιθα, καὶ θηρατικὸν τὸν κύνα, ταχὺν δὲ τὸν ἵππον· ὅπερ ἔσεσθαι πάντως ἕκαστον αὐτῶν μέλλει, μηδενὸς τῶν ἔξωθεν ἐμποδὼν αὐτῷ γενομένου, τοῦθ' ὡς ὂν ἤδη λέγοντες. ὅθεν, οἶμαι, καὶ δυνάμει πάντα ταῦτά φαμεν ὑπάρχειν, οὐκ ἐνεργείᾳ. τέλειον μὲν γάρ τι καὶ ἤδη παρὸν ἡ ἐνέργεια· τὸ δυνάμει δὲ ἀτελές τι καὶ μέλλον ἔτι, καὶ οἷον ἐπιτήδειον μὲν εἰς τὸ γενέσθαι, μηδέπω δὲ ὑπάρχον, ὃ λέγεται. οὔτε γὰρ τὸ βρέφος λογικὸν ἤδη, ἀλλ' ἔσεσθαι μέλλει, οὔθ' ὁ γεγεννημένος ἄρτι κύων ἤδη θηρατικὸς, [76] ὅ γε μὴ βλέπων μηδέπω, τῷ δύνασθαι δ', εἰ τελειωθείη, θηρᾷν οὕτως ὀνομάζεται. κυριώτατα μὲν οὖν ἐκεῖνα μόνα δυνάμει λέγομεν, ἐφ' ὧν ἡ φύσις αὐτὴ πρὸς τὸ τέλειον ἀφικνεῖται, μηδέ τινος τῶν ἔξωθεν ἐμποδὼν αὐτῇ γενομένου. ἤδη δὲ καὶ ὅσαι

dicitur, tale nondum eſt, ſed poteſt tale eſſe, id hoc eſſe poteſtate dicimus: hominem, verbi gratia, qui modo natus fuit, rationalem: et avem volatilem: et canem venaticum: et equum celerem: ſcilicet quod eorum unumquodque futurum omnino eſt, ſi nihil id extrinſecus impediat, hoc, ceu jam id ſit, appellantes: unde, arbitror, haec eſſe poteſtate, non actu, dicimus. Perfectum namque aliquid eſt ac jam praeſens ipſa energia ſive quod actu eſt; quod vero poteſtate eſt, imperfectum et adhuc futurum, atque ut fiat quidem id, quod dicitur, veluti aptum, non tamen adhuc eſt. Siquidem nec infans rationalis jam eſt, ſed talis futurus: nec, qui modo editus eſt canis, jam venator, qui ſcilicet adhuc non videat, ſed quod venari queat, ſi ad juſtum perveniat incrementum, ſic nominatur. Ac maxime quidem proprie ſola ea poteſtate eſſe dicimus, in quibus natura ipſa ſuopte impetu ad abſolutionem venit, utique ſi nihil ei extrinſecus impedimento ſit: praeterea quaecunque eorum, quae fiunt, continentes ma-

προσεχεῖς ὕλαι τῶν γινομένων εἰσίν. οὐδὲν δὲ διοίσει προσεχῆ λέγειν, ἢ οἰκείαν, ἢ ἰδίαν, ἐξ ἁπάντων γὰρ αὐτῶν δηλοῦται τὸ πλησίον, καὶ μὴ διὰ μέσης ἄλλης μεταβολῆς, οἷον εἰ τὸ αἷμα δυναμει σάρκα προσαγορεύοις, ἐλαχίστης μεταβολῆς δεόμενον εἰς σαρκὸς γένεσιν. οὐ μὴν τό γ᾽ ἐν τῇ γαστρὶ πεπεμμένον σιτίον ὕλη προσεχὴς σαρκὸς, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ αἵματος· ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ μάζα, καὶ ὁ ἄρτος ἐπιπλέον ἀποκεχώρηκε. (80 τριῶν γὰρ δεῖται μεταβολῶν εἰς σαρκὸς γένεσιν. ἀλλ᾽ ὅμως καὶ ταῦτα πάντα δυνάμει λέγεται σὰρξ, καὶ πρὸ τούτων πῦρ καὶ ἀὴρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἡ τούτων αὐτῶν ὕλη κοινή. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα καταχρωμένων ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον λέγεται. ὁ δὲ πρῶτος τρόπος ὁ κυριώτατός ἐστι τῶν δυνάμει τόδε τι λεγομένων ὑπάρχειν. ἐφεξῆς δὲ ὁ κατὰ τὴν οἰκείαν ὕλην, οἷον εἰ τὴν ἀναθυμίασιν τὴν καπνώδη φλόγα λέγεις ὑπάρχειν, ἢ τὸν ἀτμὸν ἀέρα δυνάμει. λέγεται δέ ποτε τὸ δυνάμει καὶ τῷ κατὰ

teriae ſunt. Nec refert, continentes an convenientes an proprias dicas, quippe cum ex his omnibus indicetur, quod propinquum eſt, quodque nec alia intercedente mutatione ſic dicitur: verbi gratia, cum ſanguinem poteſtate carnem appellas, quoniam minimam mutationem ad carnis generationem requirat. At non qui in ventriculo habetur concoctus cibus, continens carnis materia eſt: ſed prius ſit ſanguis oportet. Longius etiam abſunt maza et panis, quippe quae, ut caro fiant, tres ſui mutationes requirant: caeterum haec quoque omnia poteſtate caro dicuntur: etiam ante haec ignis, aër, aqua et terra: etiam horum ipſorum communis materia. Atque haec quidem omnia magis minusve abuſive loquentibus nobis dicuntur. Primus autem modus eorum, quae poteſtate eſſe aliquid dicuntur, maxime eſt proprius. Proximus huic eſt eorum, quae ſunt propinqua materia, veluti ſi fumidam exhalationem flammam eſſe aut halitum aërem poteſtate dixeris. Dicuntur autem aliquando poteſtate eſſe et quod ei, quod

συμβεβηκὸς ἀντιδιαιρούμενον, οἷον εἰ τὴν ψυχρολουσίαν ἐπ᾽ εὐσάρκου νέου θερμαίνειν τις φαίη τὸ σῶμα, κατὰ συμβεβηκὸς οὐν οἰκείᾳ δυνάμει. κατὰ τοσούτους δὴ τρόπους καὶ τὰ δυνάμει ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, καὶ ὑγρὰ καὶ θερμὰ λεχθήσεται καὶ ζητήσεται δεόντως, τί δήποτε καστόριον, ἢ εὐφόρβιον, ἢ πύρεθρον, ἢ στρουθίον, ἢ νίτρον, ἢ μίσυ θερμὰ λέγομεν, ἢ θριδακίνην, ἢ κώνειον, ἢ μανδραγόραν, ἢ σαλαμάνδραν, ἢ μήκωνα ψυχρά· πότερον τοῖς εἰρημένοις τρόποις ὑποπέπτωκεν, ἢ κατ᾽ ἄλλον τινὰ λέγεται, μηδέπω δ᾽ εἰρημένον. ἄσφαλτος μὲν γὰρ καὶ ῥητίνη καὶ στέαρ, ἔλαιόν τε καὶ πίττα, δυνάμει θερμὰ, διότι ῥᾳδίως ἐνεργείᾳ γίνεται θερμά· καὶ γὰρ ἐκφλογοῦται τάχιστα, καὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν προσαγόμενα θερμαίνει σαφέστατα. χαλκῖτις δὲ καὶ μίσυ καὶ νάπυ καὶ νίτρον, ἄκορόν τε καὶ μαῖον, καὶ κόστος, καὶ πύρεθρον, ἡμῖν μὲν προσαγόμενα θερμὰ φαίνεται, τὰ μὲν αὐτῶν μᾶλλον, τὰ δ᾽ ἧττον, οὐ μὴν ἐκφλογοῦσθαι πέφυκεν. ἢ οὖν παραλογίζονται σφᾶς αὐτοὺς οἱ

ex accidenti dicitur, ex adverſo poſitum, ut ſi carnoſi quis juvenis in frigida lavationem corpus ejus ex accidenti, non ex propria poteſtate, calfacere dicat. Ergo tot modis etiam poteſtate calida, frigida, humida et ſicca dicentur. Dubitabitur quoque non abſurde, cur caſtoreum, vel euphorbium, vel pyrethrum, vel ſtruthion, vel nitrum, vel miſy calida eſſe dicamus: rurſus lactucam, vel cicutam, vel mandragoram, vel ſalamandram, vel papaver frigida: utrumne ſub praedictis jam modis comprehendantur, an alia quapiam ratione dicantur, quae dicta nondum ſit. Bitumen namque, reſina et ſevum et oleum et pix calida poteſtate ſunt, quod utique energia calida celerrime fiant, etenim celerrime inflammantur: praeterea, cum corporibus noſtris admoventur, ea maniſeſtiſſime calfaciunt: at chalcitis, miſy, ſinapi, nitrum, acoron, meon, coſtus et pyrethrum, cum nobis ſunt admota, calefacere apta ſunt, alia magis, alia minus: non tamen ſunt idonea, quae in flammam vertantur. An igitur ſe ipſos fallunt, qui id

τοῦτο μόνον ἐπισκοποῦντες, εἰ μὴ ῥᾳδίως ἐκφλογοῦνται; ἐχρῆν γὰρ οὐχ οὕτως, ἀλλ' εἰ μὴ διανθρακοῦνται σκοπεῖν, ὡς οὐδὲν ἧττον φλογὸς ὁ ἄνθραξ πῦρ. ἀλλ' ἡ μὲν φλὸξ ἀέρος ἐκπυρωθέντος, ἢ τινος ἀερώδους σώματος, ὁ δ' ἄνθραξ γῆς, ἤ τινος γεώδους γίνεται. καὶ δὴ μέχρι μὲν τοῦδε συμφωνεῖν ὁ λόγος ἔοικεν ἑαυτῷ πάντη, φαίνεται γὰρ, ὅσα πυρὸς ἁπτόμενα φάρμακα ῥᾳδίως ἐκπυροῦται, ταῦτα καὶ ἡμᾶς θερμαίνοντα, πλὴν εἴ τι, διὰ τὸ παχυμερὲς εἶναι, μὴ παραδέξεται ῥᾳδίως εἴσω τὸ σῶμα. διορισθήσεται γὰρ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τούτων ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων δυνάμεως. ὅσα μέντοι σῶμα τὸ ἡμέτερον φαίνεται θερμαίνοντα, ταῦθ' ἑτοίμως ἐκπυροῦται. πῶς οὖν, φασὶν, ἁπτομένοις οὐ φαίνεται θερμά; τοῦτο δὲ οὐκ οἶδα τίνος ἕνεκα λέγουσιν. εἰ μὲν γὰρ ἐνεργείᾳ τε καὶ ἤδη θερμὸν ἐλέγομεν ἕκαστον τῶν εἰρημένων ὑπάρχειν, ἦν ἂν δήπου θαυμαστὸν, ὅπως ἁπτομένων οὐ φαίνεται θερμά. νυνὶ δὲ, τῷ δύνασθαι γενέσθαι ῥᾳδίως θερμὰ, δυνάμει τὰ τοιαῦτα προσαγορεύο-

ſolum aeſtimant, an aliqua non facile in flammam transmutentur? quos utique non ſic, ſed, an non vertantur in prunam, aeſtimare oportebat, cum ſit pruna ignis non minus quam flamma: hoc tamen diſcrimine, quod, aëre vel aëreo quopiam in ignem mutato, flamma; terra vel terrea re aliqua accenſa, fit pruna. At hactenus quidem conſentire ſecum ſermo omnino videtur: ſiquidem videntur medicamenta ea, quae, ubi ignem attigerint, facile accenduntur, nos quoque excalfacere, niſi ſi quod propter craſſitiem intra corpus non facile aſſumitur: (differetur enim de his latius in libris de medicamentorum viribus:) quaecunque tamen medicamenta noſtrum corpus excalfacere videntur, ea prompte vertuntur in ignem. At quomodo igitur, inquiunt, tangentibus non ſentiuntur calida? Hoc haud ſcio cur dicant: nam ſi energia ac jam nunc calidum eſſe praedictorum quidquam diceremus, profecto mirari liceret, quomodo tangentibus non appareant calida: nunc, quod poſſint facile calida eſſe, idcirco ea poteſtate talia vo-

μεν. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν πέπονθεν, εἰ μήπω θερμαίνει τοὺς ψαύοντας αὐτῶν. ὡς γὰρ οὐδὲ τὸ πῦρ αὔξεται, πρὶν ὑπ᾿ αὐτοῦ νικηθέντα τὰ ξύλα μεταβληθῆναι, καὶ τοῦτο πάντως ἔν τινι χρόνῳ γίνεται· [77] κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν, εἰ μὴ πρότερον ἀπ᾿ αὐτῆς ἐκείνης τὰ φάρμακα μεταβληθῇ. καθ᾿ ἕτερον μὲν γὰρ τρόπον ὁ παρὰ πυρὶ θαλπόμενος ἢ ἐν ἡλίῳ θερμαίνεται, καθ᾿ ἕτερον δὲ ὁ ὑφ᾿ ἑκάστου τῶν εἰρημένων φαρμάκων. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἐνεργείᾳ θερμὰ, τῶν φαρμάκων δὲ οὐδέν. οὔκουν οὐδὲ θερμαίνειν ἡμᾶς δύναται, πρὶν ἐνεργείᾳ γενέσθαι τοιαῦτα, τὸ δ᾿ ἐνεργείᾳ παρ᾿ ἡμῶν αὐτῶν λαμβάνει, καθάπερ γε οἱ ξηροὶ κάλαμοι παρὰ τοῦ πυρός. οὕτω καὶ ξύλα ψυχρὰ μὲν ἅπαντα κατά γε τὴν αὐτῶν φύσιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξηρότερά τε καὶ σμικρὰ ῥᾳδίως εἰς πῦρ μεταβάλλει, τὰ δ᾿ ὑγρότερά τε καὶ μεγάλα χρόνου δεῖται πλείονος. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ τὰ φάρμακα πρῶτον μὲν εἰς μικρὰ καὶ λεπτὰ καταθραυσθῆναι δεῖται, δεύτερον δὲ χρόνῳ τινὶ, κἂν ἐλαχίστῳ, τοῖς σώμασιν ἡμῶν

camus. Itaque nihil miri, fi eos, qui ea tangunt, nondum calfaciant. Veluti enim nec ignis ipfe augetur prius, quam ab eo ligna fint mutata, quod aliquo temporis fpatio omnino fit, ita nec animantium calor a medicamentis, nifi illa prius ab ipfo fint mutata. Quippe alio genere calefit is, qui ab igne vel fole intepefcit, alio is, qui a praedictorum quovis medicamentorum: illa namque actu funt calida, medicamenta nequaquam: itaque nec calfacere nos valent prius, quam actu talia fiant: ac quod actu talia fint, id a nobis accipiunt, veluti ficci calami ab igne. Ita vero et ligna ex fua quidem natura frigida univerfa: fed quae ficciora funt et gracilia, ea facile mutantur in ignem: quae humidiora funt et craffa, fpatio egent majore. Nihil igitur miri eft, fi medicamenta quoque primum quidem in parva et tenuia frangi poftulant: fecundo loco, ut tempore aliquo, tametfi etiam minimo, corpori noftro, quo calida

ὁμιλῆσαι, πρὸς τὸ γενέσθαι θερμά. σὺ δ', εἰ μήτε καταθραύσας αὐτὰ, μήτε θερμήνας πρότερον, ἀξιοῖς ἤδη γενέσθαι θερμὰ, τί ποτε σημαίνει τὸ δυνάμει θερμὸν, ἐπιλελῆσθαί μοι δοκεῖς. ὡς οὖν ἐνεργείᾳ θερμὰ βασανίζεις αὐτά. καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο θαυμαστὸν, εἰ θερμανθῆναι δεῖται πρότερον, ἵν' ἀντιθερμάνῃ. γίνεται γὰρ δὴ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν τῶν ξύλων εἰκόνα. τὴν γοῦν ἀποσβεννυμένην φλόγα διασώζει τε ἅμα καὶ αὔξει, θερμαινόμενα πρότερον ὑπ' ἐκείνης αὐτῆς. οὔκουν οὐδὲν ἀπεικός ἐστιν, οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν οἷον τροφῇ τινι χρῆσθαι τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις, ὡς τὸ πῦρ τοῖς ξύλοις. οὕτω γὰρ δὴ καὶ φαίνεται γινόμενον. εἰ δὲ κατεψυγμένῳ σώματι περιπάττοις ὁτιοῦν αὐτῶν, ἀκριβῶς λεπτὸν ἐργασάμενος, οὐδ' ὅλως θερμαίνεται. καὶ δια τοῦτο τρίβομεν ἐπὶ πλεῖστον τα κατεψυγμένα μόρια τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις, ἅμα μὲν ἀνάπτοντες τῇ τρίψει θερμασίαν, ἅμα δ' ἀραιὸν ἐργασάμενοι τὸ τέως ὑπὸ τῆς ψύξεως πεπυκνωμένον, ἵνα τε εἴσω

fiant, ſint adjuncta. Tu vero, ſi ea nec comminuta nec prius calſacta, calida tamen jam fieri cenſes, quid ſignificet, quod poteſtate calidum dicimus, parum mihi meminiſſe videris: ſic enim ea exploras, tanquam energia ſint calida. Sed nec illud mirum, ſi, quo recalfaciant, calefieri ipſa prius poſtulent, cum idem fieri cernatur et in lignorum exemplo: quippe haec vaneſcentem alias morientemque flammam tum ſervant, tum vero augent, dum ab hac ipſa prius calefiunt. Non eſt igitur alienum, calorem, qui in animantibus habetur, ejusmodi medicamentis quaſi alimento quodam uti, quemadmodum ignis utitur lignis, quippe id ita quoque fieri cernimus. Si vero perfrigerato corpori eorum quodvis quantumvis diligenter comminutum inſpergas, prorſus non calefit. Proinde, quae refrigeratae partes ſunt, eas ejusmodi medicamentis plurimum perfricamus, una calorem perfricando excitantes, una rarum, quod prius frigore fuit denſum, reddentes, quo

δύη τὸ φάρμακον, καὶ ὁμιλοῦν τῷ συμφύτῳ τοῦ ζώου θερμῷ μεταβάλληταί τε καὶ θερμαίνηται. καὶ γὰρ εἰ μόριον αὐτοῦ τι σμικρότατον ἐνεργείᾳ κτήσαιτο την θερμασίαν, εἰς ἅπαν οὕτω διαδίδωσι κατὰ τὸ συνεχὲς, ὡς εἰ καὶ τῆς δᾳδὸς ἅψαις τὸ ἄκρον ἀπὸ σμικροῦ σπινθῆρος· ἅπασαν γὰρ καὶ ταύτην ἐπινέμεται ῥαδίως τὸ πῦρ, οὐδὲν ἔτι τοῦ σπινθῆρος δεόμενον. ἕκαστον μὲν οὖν τῶν δυνάμει θερμῶν οὔπω μὲν ἐν τῇ φύσει πλεονεκτοῦν ἔχει τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ, πλησίον δε ἤδη τοῦ πλεονεκτεῖν ἐστιν, ὥστε βραχείας τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας δεῖσθαι πρὸς τὸ κρατῆσαι. καὶ ταύτην αὐτῷ ποτὲ μὲν ἡ τρίψις ἱκανὴ παρέχειν ἐστὶ, ποτὲ δ' ἤτοι τὸ πῦρ, ἤ τι τῶν φύσει θερμῶν σωμάτων ἁπτόμενον. οὔκουν οὐδὲν θαυμαστὸν εἰπεῖν, διὰ τί τὰ μὲν εὐθὺς ἅμα τῷ ψαῦσαι τοῦ σώματος ἡμῶν ἀντιθερμαίνειν αὐτὸ πέφυκε, τὰ δὲ ἐν πλείονι χρόνῳ δρᾷν τοῦτο. καὶ γὰρ καὶ τῶν πλησιαζόντων τῷ πυρὶ τὰ μὲν εὐθὺς ἐξάπτεται, καθάπερ ἡ θρυαλλὶς, καὶ ἡ δὰς ἡ λεπτὴ, καὶ ἡ πίττα,

ſcilicet tum introrſum pharmacum penetret, tum naturali animantis calori conjunctum mutetur ac calefiat: quippe cujus ſi particula quaepiam vel minima calorem energia concipiat, hunc deinde in totum per continuitatem porrigat, perinde ac ſi ex parva ſcintilla taedam ſummam accendas, ſiquidem hanc univerſam ignis depaſcitur facile, nihilo amplius ſcintillam requirens. Quicquid igitur poteſtate calidum eſt, huic nondum quidem in natura ſua calidum frigido praepollet, ſed in propinquo eſt ut praepolleat, adeo ut brevem opem, quo vincat, extrinſecus requirat: hanc illi modo frictio abunde praeſtare poteſt, modo vel ignis, vel corporis alicujus natura calidi contactus. Non eſt igitur tam arduum rationem reddere, quid cauſae ſit, cur alia protinus, ut corpus noſtrum contigere, recalfacere id poſſint, alia poſt longius id efficere ſpatium: quippe ex iis, quae igni appropinquant, alia ſtatim accenduntur, veluti ellychnium et tenuis taeda et pix et ſiccus cala-

καὶ ὁ κάλαμος ὁ ξηρὸς, τὰ δ', εἰ μὴ πολλῷ χρόνῳ πλησιάσειεν, οὐ νικᾶται, καθάπερ τὸ ξύλον τὸ χλωρόν. ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνο διελέσθαι δικαιότερον, οὗ τὴν μὲν ἀπόδειξιν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ἐροῦμεν· ἐξ ὑποθέσεως δ' αὖ, ἕνεκα τῶν παρόντων, καὶ νῦν αὐτῷ χρησόμεθα, τέσσαρας εἰπόντες εἶναι παντὸς σώματος δυνάμεις οἰκείας, ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων μίαν, ἑτέραν δὲ τὴν τῶν αὐτῶν καθεκτικὴν, καὶ τρίτην ἀλλοιωτικὴν, καὶ τετάρτην ἐπ' αὐταῖς τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικὴν, εἶναί τε τὰς αὐτὰς δυνάμεις ὅλης τῆς οὐσίας ἑκάστου τῶν σωμάτων, ἣν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κεκρᾶσθαι φαμέν. [78] ἐπειδὰν δὲ κατὰ μίαν ἡντιναοῦν τῶν ἐν αὐτῇ ποιοτήτων τὸ σῶμα μεταβάλλῃ τὸ πλησιάζον, οὔτε καθ' ὅλην ἐνεργεῖν αὐτοῦ τηνικαῦτα τὴν οὐσίαν ὑποληπτέον, οὔτ' ἐξομοιωθῆναι δύνασθαι τὸ μεταβαλλόμενον· ὥστ' οὐδὲ θρέψειεν ἄν ποτε τὸ οὕτω μεταβληθὲν οὐδὲν τῶν μεταβαλλόντων. εἰ δ' ἐκεῖνο μεταβάλλοι, τοῦτ' ἔστι καθ' ὅλην ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν ἐνεργῆσαι, ἐξομοιώσειέν ἂν οὕτως ἑαυτῷ, καὶ τραφείη πρὸς

mus: alia nifi diutius funt admota, non vincuntur, ficut viride lignum. Illud potius definiamus, cujus utique demonftratio, cum de naturalibus potentiis agemus, tradetur: ex hypotheli nunc quoque propofitorum caufa eo utemur, quatuor nimirum dicentes omnis corporis proprias facultates effe, unam familiarium tractricem, alteram eorum omnium retentricem, tertiam alteratricem, et quartam poft has, quae alieni fit fegregatrix: easdemque facultates effe totius in quovis corpore fubftantiae, quam etiam conftare ex calido, frigido, humido et ficco inter fe mixtis dicimus. Ubi igitur corpus una qualibet earum, quas in fe habet, qualitatum corpus, quod fibi admovetur, demutat, nec ipfum hoc tota fubftantia fua exiftimandum eft agere: nec, quod ab ipfo mutatur, poffe ei affimilari: quare nec unquam nutriet, quod ita mutatum eft, id, quod fe mutavit: et fi illud admodum mutet, id eft fi tota fubftantia operetur, utique tum fibi affimilabit id, quod mutatur, tum ab eo

τοῦ μεταβληθέντος. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι θρέψις ἐστὶ παρὰ τὴν τελείαν ὁμοίωσιν.

Κεφ. β΄. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο διώρισται, πάλιν ἐκεῖθεν ἀρκτέον τοῦ λόγου. τῶν ζώων ἕκαστον οἰκείαις τρέφεται τροφαῖς· οἰκεία δ' ἐστὶν ἑκάστῳ τροφὴ, πᾶν ὅ τι ἂν ἐξομοιωθῆναι (81) δύνηται τῷ τρεφομένῳ σώματι. χρὴ τοίνυν ὅλην τὴν οὐσίαν τοῦ τρέφοντος ὅλῃ τῇ τοῦ τρεφομένου φύσει κοινωνίαν τέ τινα καὶ ὁμοιότητα κεκτῆσθαι, πάντως οὐκ ὀλίγης οὐδ' ἐνταῦθα τῆς κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ὑπαρχούσης ἐν αὐτοῖς διαφορᾶς. τὰ μὲν γὰρ μᾶλλον οἰκεῖά τέ ἐστι καὶ ὅμοια, τὰ δ' ἧττον, ὥστε καὶ τῆς κατεργασίας τὰ μὲν ἰσχυροτέρας τε καὶ πολυχρονιωτέρας, τὰ δ' ἀσθενεστέρας τε ἅμα καὶ ὀλιγοχρονιωτέρας προσδεῖται. τὸ μὲν οὖν ὀρνίθειον κρέας ἐλάττονος, τὸ δὲ χοίρειον πλείονος, τὸ δὲ βόειον ἔτι πλείονος. ἐλαχίστης δὲ δεῖται μεταβολῆς εἰς ἐξομοίωσιν οἶνος, ὅθεν καὶ τρέφει, καὶ ῥώννυσι τάχιστα. πάντως μὲν οὖν καὶ τοῦτον ὁμιλῆσαι χρὴ τοῖς πεπτικοῖς ὀργάνοις, γαστρί τε καὶ ἥπατι καὶ φλεψὶν, ἐν οἷς προκατερ-

nutrietur: neque enim aliud nutritio eft, quam affimilatio perfecta.

Cap. II. Quoniam autem hoc definitum eft, deinde rurfus incipiendum. Omne animal conveniente fibi nutritur alimento, conveniens autem cuique alimentum eft, quicquid affimilari corpori, quod nutritur, poteft. Oportet igitur toti nutrientis fubftantiae cum tota nutriti natura communio aliqua fimilitudoque fit, prorfus hic quoque non parvo exceffus defectusque fubfiftente in ipfis difcrimine, cum alia magis confentientia fimiliaque fint, alia minus. Proinde etiam alia conficiendi opere valentiore ac diuturniore, alia minore ac breviore egent: avium caro minore, fuilla majore, bubula etiam hac majore. Vinum vero, ut affimiletur, mutationem defiderat minimam: quo fit, ut tum nutriat, tum roboret celerrime: porro id quoque in concoquendi inftrumentis, ventriculo, jecinore et venis, prorfus aliquandiu moram traxerit oportet, in quibus fcilicet

Ed. Chart. III. [78.] Ed. Bas. I. (31.)

γασθεὶς τρέφειν ἤδη δύναται τὸ σῶμα· πρὶν δὲ τῆς ἐν τούτοις μεταβολῆς ἐπιτυχεῖν, οὐχ οἷόν τ' αὐτὸν τροφὴν ζώου γενέσθαι, κἂν εἰ δι' ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐπικείμενος ἔξωθεν εἴη τῷ σώματι. πολὺ δέ τι μᾶλλον ἄρτος ἔξωθεν ἐπικείμενος, ἢ τεῦτλον, ἢ μάζα, τρέφειν ἀδύνατον. τὰ μὲν οὖν ὁμοιούμενα πάντη τροφαί· τὰ δ' ἄλλα σύμπαντα φάρμακα καλεῖται. διττὴ δὲ καὶ τούτων ἡ φύσις. ἢ γὰρ οἷα προσελήφθη διαμένοντα, νικᾷ καὶ μεταβάλλει τὸ σῶμα, καθ' ὃν τρόπον ἐκεῖνο τὰ σιτία, καὶ ταῦτα πάντως φάρμακα δηλητήριά τε καὶ φθαρτικὰ τῆς τοῦ ζώου φύσεώς ἐστιν· ἢ μεταβολῆς ἀρχὴν παρὰ τοῦ σώματος λαβόντα, σήπεται τοὐντεῦθεν ἤδη καὶ διαφθείρεται, κἄπειτα συνδιαφθείρει τε καὶ σήπει τὸ σῶμα. δηλητήρια δέ ἐστιν ἔτι καὶ ταῦτα. τρίτον δ' ἐστὶν ἐπ' αὐτοῖς εἶδος φαρμάκων, τῶν ἀντιθερμαινόντων μὲν τὸ σῶμα, κακὸν δ' οὐδὲν ἐργαζομένων. καὶ τέταρτον, ὅσα καὶ ποιοῦντά τι, καὶ πάσχοντα,

praeparatum nutrire corpus jam queat: ante vero, quam in his sit demutatum, fieri non potest, ut animalis corpori sit nutrimentum, etiamsi per totum diem ac noctem extrinsecus super corpus sit impositum. Multoque minus panis vel beta vel maza foris imposita nutriat. At quae quidem assimilant, omnia nutrimenta vocantur: reliqua omnia medicamenta. Est porro et horum natura duplex: quippe vel cujusmodi sunt assumpta, ejusmodi etiam permanentia vincunt mutantque corpus ad eum modum, quo id cibos: atque haec prorsus tum venenosa, tum naturae animalis corruptricia pharmaca sunt: vel mutationis initium ab animalis corpore consequuta, deinceps jam putrescunt ac corrumpuntur: deinde corpus quoque una corrumpunt ac putrefaciunt: sunt autem haec quoque venenosa. Est his etiam amplius tertia medicamentorum species, eorum nimirum, quae corpus recalfaciunt quidem, mali tamen nihil afferunt. Est et quarta eorum species, quae et agunt et

νικᾶται τῷ χρόνῳ, καὶ τελέως ἐξομοιοῦται. συμπέπτωκε δὲ καὶ τούτοις, ἅμα τε φαρμάκοις εἶναι καὶ τροφαῖς. θαυμαστὸν δ' οὐδὲν, εἰ βραχείας ἀφορμῆς ἔνια λαβόμενα μεγίστην ἐκτροπὴν ἴσχει τῆς ἀρχαίας φύσεως. ὁρᾶται γοῦν καὶ τῶν ἔξω πολλὰ τοιαῦτα. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἐπὶ τῆς Ἀσίας Μυσίαν οἰκία ποτὲ κατεκαύθη τρόπῳ τοιῷδε. κόπρος ἀπέκειτο περιστερῶν, ἤδη σεσηπυῖα, καὶ τεθερμασμένη, καὶ ἀτμὸν ἀναπέμπουσα, καὶ ἁπτομένοις ἱκανῶς θερμή. ταύτης δὲ πλησίον ἦν, ὡς καὶ ψαύειν ἤδη, θυρὶς ἔχουσα ξύλα νεωστὶ καταληλιμμένα ῥητίνῃ πολλῇ. θέρους οὖν μέσου λάβρος ἥλιος προσβαλὼν, ἐξῆψε τήν ῥητίνην τε καὶ τὰ ξύλα. κἀντεῦθεν ἤδη θύραι τινὲς ἕτεραι πλησίον ὑπάρχουσαι καὶ θυρίδες ἔναγχος ἐξαληλιμμέναι ῥητίνῃ ῥᾳδίως διεδέξαντο τὸ πῦρ, καὶ μέχρι τῆς ὀροφῆς ἐξέτειναν. [79] ἐπεὶ δ' ἅπαξ ἡ φλὸξ ἐκείνης ἐλάβετο, ταχέως ἐπὶ πᾶσαν ἐνεμήθη τὴν οἰκίαν. οὕτω δή πως, οἶμαι, καὶ τὸν Ἀρχιμήδην φασὶ διὰ τῶν πυρίων ἐμπρῆσαι τας τῶν πολεμίων τριήρεις.

patiuntur aliquid, fed tandem vincuntur planeque affimilantur: accidunt porro his, ut tam medicamenta fint, quam nutrimenta. Nihil autem miri eft, fi exiguum confequuta momentum aliqua maximam a priore natura mutationem habent: cernuntur enim ejusmodi multa in iis, quae extra nos funt: fiquidem in ea Myfia, quae eft Afiae pars, domus hac aliquando ratione conflagravit. Erat projectum columbinum ftercus, cui jam putri et excalfacto ac vaporem remittenti et tangentibus admodum calido in propinquo feneftra fuerat, ita ut jam contingeret ejus ligna, quae large nuper illita refina fuerant. Media igitur aeftate cum fol plurimus incidiffet, accendit tum refinam, tum ligna: hinc autem et fores quaedam aliae, quae prope fuerunt, et feneftrae, nuper etiam refina illitae, facile ignem conceperant, atque ad tectum usque fubmiferant: ubi autem excepta femel a tecto eft flamma, celeriter in totam domum eft graffata. Hoc (arbitror) modo ajunt et Archimedem hoftium triremes urentibus fpeculis incendiffe.

ἀνάπτεται δ' ἑτοίμως ὑπὸ πυρείου καὶ ἔριον, καὶ στυππεῖον, καὶ θρυαλλὶς, καὶ νάρθηξ, καὶ πᾶν ὅ τι ἂν ὁμοίως ᾖ ξηρὸν καὶ χαῦνον. ἐξάπτουσι δὲ φλόγα καὶ λίθοι παρατριβόμενοι, καὶ μᾶλλον ἂν θείου τις αὐτοῖς ἐπιπάσσῃ. καὶ τὸ τῆς Μηδείας δὲ φάρμακον τοιοῦτο ἦν. πάντα γοῦν ἀνάπτεται προσβαλλούσης θερμασίας, οἷς ἂν ἐπαλειφθῇ. σκευάζεται δὲ κἀκεῖνο διά τε θείου καὶ τῆς ὑγρᾶς ἀσφάλτου. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς θαυμαστόν τις ἐδείκνυ· ἀποσβεννὺς λύχνον, αὖθις ἧπτε, τοίχῳ προσφέρων· ἕτερος δὲ λίθῳ προσέφερεν· ἐτεθείωτο δὲ ἄρα καὶ ὁ τοῖχος καὶ ὁ λίθος. καὶ ὡς ἐγνώσθη τοῦτο, θαυμαστὸν οὐκέτ' ἦν τὸ γινόμενον. πάντα οὖν ταῦτα τὰ φάρμακα, θερμὰ μὲν οὔπω τελέως ἐστὶν, ἐπιτηδειότατα μέντοι πρὸς τὸ γενέσθαι θερμά· καὶ διὰ τοῦτο δυνάμει θερμὰ λέγεται. περὶ μὲν δὴ τούτων οὐδὲν ἄπορον. ἀλλ' οὐδὲ διὰ τί πινόμενος μὲν ὁ οἶνος ἱκανῶς θερμαίνει τὸ σῶμα, κατὰ δὲ τοῦ δέρματος ἐπιτιθέμενος οὐ θερμαίνει. δέδεικται γὰρ ὀλίγῳ πρότερον, οὐχ

Porro fuccenditur his prompte lana, ftuppa, ellychnium, ferula, quicquid denique fimiliter his ficcum rarumque eft. Flammam edunt et lapides attriti, atque hoc magis, fi quis fulphure illos illeverit. Ejusmodi erat medicamentum Medeae, quippe quod, quibus eft illitum, omnia, ubi in id incidit calor, accendit: conftat id ex fulphure et humido bitumine. Jam illud ceu rem mirandam quidam oftentavit: extinxit lucernam, ac rurfus muro admovens accendit: alter lapidi eam admovit: fuerant autem tum murus, tum lapis fulphure contacti: quod ubi deprehenfum eft, defiit mirum videri, quod oftentabatur. Ergo omnia id genus medicamina perfecte calida adhuc non funt, aptiffima tamen, ut calida fiant, atque idcirco poteftate calida dicuntur. Ac de his quidem nulla eft dubitatio: fed nec cur vinum potum quidem valenter corpus calfaciat, cuti autem impofitum non calfaciat: monitum enim fuperius paulo eft, id non fimplicitur ut

Ed. Chart. III. [79.] Ed. Baf. I. (81.)

ἁπλῶς ὥσπερ θερμὸν φάρμακον, ἀλλ' ὡς οἰκεία τροφὴ, θερμαῖνον τὸ ζῶον. ὡς γὰρ αἱ τοῦ πυρὸς ἐπιτήδειοι τροφαὶ τὸ πῦρ αὔξουσιν, οὕτω καὶ τῶν φύσει θερμῶν σωμάτων ὅ τί περ ἂν οἰκεία τε καὶ σύμφυτος ὑπάρχη τροφὴ, ῥώσει τε διὰ παντὸς αὐτὰ, καὶ τὴν ἔμφυτον αὐξήσει θερμασίαν. καὶ τοῦτο μὲν ἁπάσης τροφῆς κοινόν. οἴνῳ δ' ἴδιον ἐξαίρετον ὑπάρχει τὸ τάχος τῆς μεταβολῆς, ὡς δᾳδὶ, καὶ θρυαλλίδι, καὶ στυππείῳ, καὶ πίττη. καὶ δὴ καὶ τῆς εἰκόνος ἐχόμενοι τοῦ πυρὸς, ἀναμνήσομεν αὖθις ξύλων ὑγρῶν, ἃ τροφὴ μέν ἐστι καὶ αὐτὰ τοῦ πυρὸς, ἀλλ' οὐκ εὐθὺς, οὐδ' ἐκ τοῦ παραχρῆμα. καὶ διὰ τοῦτο ἐπιβληθέντα πολλὰ τῷ πυρὶ κατακρύπτει τε τὴν φλόγα, καὶ μάλιστ', ἂν ἀσθενὴς ὑπάρχη καὶ σμικρὰ, κίνδυνον ἐπάγει φθορᾶς. οὕτως οὖν κἂν τοῖς ζώοις, ὅσα τῶν ἐδεσμάτων, ἵν' ἐξομοιωθῇ τελέως καὶ θρέψη τὸ σῶμα, χρόνου δεῖται, ψύχος μᾶλλον ἐπάγειν ἢ θάλπος ἐν τῷ παραχρῆμα φαίνεται. θερμαίνει μὴν ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ταῦτα, παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἐδέ-

calidum medicamentum, immo ut conveniens nutrimentum, calfacere animal. Tanquam enim idoneum ignis alimentum ignem ipfum auget, ita quicquid corporum natura calidorum proprium et naturale eft nutrimentum, id ea femper non folum roborabit, fed etiam infitum eorum calorem augebit. Atque id quidem omnis nutrimenti communis effectus eft. Vino autem praeter caetera proprium ac fuum eft mutationis celeritas, ita utique, ut tedae, ellychnio, ftuppae, pici. Jam vero ab ignis exemplo non digreffi, admoneamus rurfus de lignis humidis, quae ipfa quoque ignis nutrimentum funt, caeterum non ftatim aut continuo, eoque faepenumero multa igni injecta non folum flammam quafi fopiunt, fed etiam, fi imbecilla eft et parva, corrumpendae quoque ejus periculum afferunt. Sic profecto et in animalibus cibi, qui, ut prorfus affimilentur et corpus nutriant, fpatio egent, ii frigus univerfi potius, quam calorem, afferre in praefenti videntur: caeterum calfaciunt hi quoque tandem non fecus,

σμασιν, εἰ μόνον αὐτοῖς προσγένηται τὸ θρέψαι τὸ σῶμα. τροφὴ γὰρ ἅπασα κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον αὔξει τὸ τοῦ ζώου θερμόν. εἰ δὲ καταποθείη μὲν ὡς τροφὴ, μὴ μέντοι δὲ κρατηθείη, τοῦτ᾽ ἐκεῖνο τὸ πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένον, εἴη ἂν ὄνομα τροφῆς, ἔργον δ᾽ οὐχί. τριχῶς γὰρ τῆς τροφῆς λεγομένης, ὥς γε αὐτὸς ἐδίδαξε τοῦτ᾽ εἰπών· Τροφὴ δὲ τὸ τρέφον, τροφὴ τὸ οἷον τροφὴ, καὶ τὸ μέλλον· ἡ μὲν ἤδη τρέφουσα, καὶ προστιθεμένη, καὶ μηκέτι μέλλουσα, κυρίως ὀνομάζεται τροφὴ καὶ δὴ καὶ θερμαίνει πάντως τὸ τρεφόμενον σῶμα· τῶν δ᾽ ἄλλων οὐδετέρα, διότι μηδὲ τροφαὶ κυρίως εἰσὶν, ἀλλὰ τὸ μὲν οἷον τροφὴ, τὸ δ᾽, ὅτι μέλλει τοιοῦτο γενήσεσθαι. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ αὐτὸς ὁ οἶνος οὐκ ἀεὶ θερμαίνει τὸ ζῶον, ὥσπερ οὐδὲ τοὔλαιον ἀνάπτει τὴν φλόγα, καίτοι γ᾽ οἰκειοτάτη τροφὴ πυρὸς ὑπάρχον. ἀλλ᾽ ἐὰν ἀσθενεῖ καὶ σμικρᾷ φλογὶ καταχέῃς ἔλαιον ἀθρόον καὶ πολὺ, καταπνίξεις, καὶ τελέως ἀποσβέσεις αὐτὴν μᾶλλον

ac reliqui cibi, si semel, ut corpus nutriant, sint consequuti: omne enim nutrimentum, quatenus nutrimentum est, animalis calorem auget. At, si devoretur quidem ut nutrimentum, nec tamen superetur neque assimiletur, id erit quod Hippocrates dixit, nomine quidem nutrimentum, re autem minime: quippe cum trifariam nutrimentum dicatur, sicut ipse docuit his verbis: Nutrimentum est et quod nutrit, et quod veluti nutrimentum est, et quod futurum nutrimentum est. Quod utique jam nutrit, et corpori adjungitur, nec amplius futurum est, id proprie nutrimentum nominatur, idem vero et corpus, quod nutrit, omnino excalfacit: quod reliquorum neutrum facit, quod scilicet proprie nutrimenta non sint, sed alterum eorum veluti nutrimentum, alterum tale futurum. Proinde nec vinum ipsum semper animal calfacit, aeque ut nec oleum flammam accendit, tametsi aptissimum est ignis nutrimentum: immo, si imbecillae et exiguae flammae confertim multum oleum infundas, suffocabis eam, prorsusque extingues potius, quam augebis. Sic igitur et vinum,

ἢ αὐξήσεις. οὕτως οὖν καὶ ὁ οἶνος, ἐπειδὰν πολὺς, ὡς μὴ κρατεῖσθαι, πίνηται, τοσοῦτον ἀποδεῖ τοῦ θερμαίνειν τὸ ζῶον, ὥστε καὶ πάθη ψυχρότερα γεννᾷ. ἀποπληξίαι γοῦν καὶ παραπληξίαι καὶ κάροι καὶ κώματα καὶ παραλύσεις ἐπιληψίαι τε καὶ σπασμοὶ καὶ τέτανοι ταῖς ἀμέτροις οἴνου πόσεσιν ἕπονται, ψυχρὰ σύμπαντα πάθη. [80] καθόλου γὰρ, ὅσα τῶν εἰς τὸ σῶμα λαμβανομένων ὡς τροφὴ θερμαίνει, ταῦθ' εὕροις ἄν ποτε ψύχοντα, καθ' ὅ τι καὶ τὴν φλόγα πρὸς τῆς αὐτῆς ὕλης οὐκ αὐξανομένην μόνον, ἀλλὰ καὶ σβεννυμένην ἐνίοτε. ταυτὶ μὲν οὖν ἔοικεν ὁμολογεῖν ἅπαντα τοῖς τε περὶ στοιχείων καὶ τοῖς περὶ κράσεων λογισμοῖς.

Κεφ. γ'. Ἐκεῖνο δ' ἂν ἴσως δόξειε διαφέρεσθαι, τό τινα τῶν ἐσθιομένων ἐν τροφῆς χρείᾳ, κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιτιθέμενα, διαβιβρώσκειν τε καὶ ἑλκοῦν αὐτὸ, καθάπερ νάπυ καὶ τάριχος, σκόροδά τε καὶ κρόμμυα. καίτοι τοῦτο συμφωνεῖ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ὑποκειμένοις· ἅμα μὲν γὰρ, ὅτι

ubi plus bibitur, quam ut vinci possit, tantum abest, ut animal calfaciat, ut etiam frigidiora vitia gignat, quippe apoplexiae, et paraplexiae, et quae caros et comata vocamus, et nervorum resolutio, et comitiales morbi, et convulsiones, et tetani, immodicum vini potum comitantur: quorum unumquodque frigidum est vitium. Generatim enim, quaecunque assumpta in corpus ut nutrimentum calfaciunt, haec interim frigefacere deprehendas, aeque scilicet ut flammam ab eadem materia non augeri modo, verum etiam aliquando extingui. Atque haec quidem omnia tum iis, quae de elementis, tum iis, quae de temperamentis sunt prodita, consentiunt.

Cap. III. Illud fortasse dissonare videbitur, quod ex iis, quae ut nutrimentum comeduntur, aliqua cuti imposita hanc erodunt atque exulcerant, sicuti sinapi et salsamentum alliaque et caepae. Verum hoc quoque cum positis a principio hypothesibus concordat: etenim fit propter-

μεταβάλλεται καὶ ἀλλοιοῦται κατά τε τὴν γαστέρα πεπτόμενα, κἀν ταῖς φλεψὶν αἱματούμενα· πρὸς δὲ τούτοις, καὶ διότι μὴ μένει καθ' ἕνα τόπον, ἀλλ' εἰς πολλὰ μερίζεται πάντη φερόμενα· καὶ (82) πρὸς τούτοις, διότι μίγνυται καὶ χυμοῖς πολλοῖς, καὶ τοῖς ἅμα αὐτοῖς λαμβανομένοις σιτίοις· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι διὰ ταχέων ἥ τε πέψις αὐτῶν γίνεται, καὶ ἡ διάκρισις, ὡς τὸ μὲν οἰκεῖον ἐξομοιωθῆναι, τὸ δὲ περιττὸν ἐν αὐτοῖς καὶ δριμὺ διὰ γαστρός τε ἅμα καὶ οὔρων καὶ ἱδρώτων ἐκκριθῆναι, διὰ ταῦτα πάντα τὸ ἔξωθεν ἑλκοῦν, ἐσθιόμενον οὐχ ἑλκοῖ. καίτοι κἂν τῶν εἰρημένων ἓν ὁτιοῦν ὑπῆρχεν αὐτοῖς, ἱκανὸν ἂν ἦν δήπουθεν ἀβλαβῆ φυλάξαι τὰ ἐκτὸς, οἷον, εἰ τύχοι, τὸ μεταβάλλειν πρῶτον. εἰ γὰρ οὐ μένει τὸ νάπυ τοιοῦτο, οἷον ἔξωθεν ἐλήφθη, δῆλον ὡς οὐδὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ μένειν ἀξιώσεις. εἰ δὲ καὶ διακρίνεται καὶ καθαίρεται, πολὺ δὴ καὶ μᾶλλον. ἤρκει δὲ καὶ τὸ μὴ χρονίζειν ἐν ἑνὶ χωρίῳ. φαίνεται γὰρ οὐδὲ περὶ τὸ δέρμα

ea, quod mutantur alteranturque, dum et in ventre concoquuntur, et in venis in fanguinem vertuntur: praeterea quod uno loco non permanent, fed in multas partes divifa, quoquoverfus feruntur: adde et quod non folum multis fuccis mifcentur, fed etiam cibis, cum quibus fumuntur: ad haec, quod celeriter eorum et concoctio, et partium feparatio perficitur, ita ut, quod conveniens in eis eft, affimiletur, quod fupervacaneum et acre, per alvum, urinas et fudorem excernatur. Propter haec, inquam, omnia, quod foris impofitum exulcerat, id comeftum non exulcerat: et, fi vel unum quodlibet praedictorum illis accederet, fatis effe ad ea, quae foris funt, integra fervanda, verbi caufa mutatio ipfa prima. Si namque non maneat finapi, quale extrinfecus fuit, cum eft affumptum, manifeftum eft nec vim ejus manere cenfendum, quod, fi tum dirimuntur ejus partes, tum purgantur, multo utique magis fic cenfendum. Jam fatis erat, quod nec eodem loco maneret, cum nec circa cutem

δρᾶσαί τι δυνάμεναν ἄνευ χρόνου πλείονος. ἀλλὰ καὶ τὸ μίγνυσθαι πολλοῖς ἑτέροις σιτίοις οὐ σμικρὸν οὐδ' αὐτό. γνοίης δ' ἄν, εἰ μόνον αὐτὸ προσενέγκοις χωρὶς τῶν ἄλλων σιτίων, ὅσην ἀνίαν τε καὶ δῆξιν ἐπιφέρει τῇ γαστρί. καὶ μὲν δὴ, κἂν εἰ πολλοῖς γλυκέσι χυμοῖς ἀναμίξας αὐτὸ κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιθείης, οὐδὲν ἐργάσεται φαῦλον. ὁπότε οὖν ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἱκανόν ἐστι καθ' αὑτὸ κωλῦσαι τὸ νάπυ δρᾶσαί τι τοιοῦτο ἐντὸς, οἷον ἐκτὸς ἔδρα περὶ τὸ δέρμα, πολὺ δή που μᾶλλον, οἶμαι, πάντων ἅμα συνελθόντων. καὶ γὰρ ἀλλοιοῦται πεπτόμενον, καὶ διακρίνεται, καὶ καθαίρεται, καὶ πολλοῖς ἑτέροις ἀναμίγνυται, καὶ μερίζεται πολλαχῶς, καὶ πανταχῇ φέρεται, καὶ χρονίζει κατ' οὐδὲν τῶν μορίων. ὅτι δ', εἴπερ ἔμενε δριμὺ, πάντως ἂν ἥλκωσε καὶ τὰ ἐντὸς, ἐκ τῶν αὐτομάτων ἑλκῶν ἐπιγνώσῃ. γίνεται γὰρ πολλοῖς πολλάκις, τοῖς μὲν ἐξ ἐδεσμάτων μοχθηρῶν, τοῖς δ' ἔκ τινος ἐν αὐτῷ τῷ σώματι διαφθορᾶς καὶ σηπεδόνος ἡ καλουμένη κακοχυμία. καὶ τούτοις ἐνίοτε μὲν

aliquid efficere posse videatur, nisi diutius immoretur. Sed nec mixtio ipsa cum multis cibis parum momenti habet: si enim id citra alium cibum solum assumas, facile intelliges, quantum molestiae et mordicationis ventriculo afferat, quin etiam, si plurimo dulci succo admixtum cuti id imponas, quam nihil afferat incommodi. Cum igitur praedictorum unumquodlibet per se satis prohibere possit, quo minus sinapi, quod foris facit in cute, idem facere intus possit, multo (arbitror) magis, ubi omnia simul coierint: nam et coquendo alteratur, et dirimitur, et expurgatur, et cum multis aliis miscetur, et varie distribuitur, et in omnem partem fertur, nec in ulla moratur. Quod autem, si acrimoniam suam servaret, interna quoque omnino exulceraret, ex iis quae sponte accidunt ulceribus intelligas. Gignitur enim non raro aliis ex vitioso cibo, aliis ex quapiam in ipso corpore corruptela et putredine vitiosus succus, quem cacochymiam vocant. His aliquando inte-

ἑλκοῦταί τι καὶ τῶν ἐντός· ὡς τὰ πολλὰ δὲ καὶ τῷ τὴν φύσιν ἀποτρίβεσθαι τὰ κατὰ τὴν ἕξιν περιττώματα πρὸς τὸ δέρμα, τοῦθ' ἑλκοῦται πολλοῖς καὶ συνεχέσιν ἕλκεσι. καρκῖνός τε γὰρ, καὶ φαγέδαινα, καὶ ἕρπης ὁ ἀναβιβρωσκόμενος, ἄνθρακές τε καὶ τὰ χειρώνεια καὶ τηλέφεια καλούμενα, καὶ ἄλλαι μυρίαι γενέσεις ἑλκῶν ἔκγονοι τῆς τοιαύτης εἰσὶ κακοχυμίας. οὔτ' οὖν τῶν τοιούτων οὐδὲν ἄπορον, οὔτε διὰ τί τῶν φαρμάκων ἔνια μὲν ἡμᾶς οὐδὲν ἔξωθεν ἀδικοῦντα, μέγα τι κακὸν ἐργάζεται καταποθέντα· [81] τινὰ δὲ πολλάκις ἔβλαψεν εἴσω ληφθέντα, πολλάκις δὲ ὠφέλησεν· ἔνια δὲ οὐ μόνον ἔσωθεν, ἀλλὰ καὶ ἔξωθεν ἀδικεῖ. συλλήβδην γοῦν εἰπεῖν, οὐδὲν ὁμοίως ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν ἐνεργεῖν πέφυκεν. οὔτε γὰρ ὁ τοῦ λυττῶντος κυνὸς ἀφρὸς, οὔθ' ὁ τῆς ἀσπίδος, οὔθ' ὁ τῆς ἐχίδνης ἰὸς, οἳ δὴ καὶ χωρὶς ἕλκους ἔξωθεν προσπεσόντες ἀδικεῖν πεπίστευνται, τὴν ἴσην ἔχουσι δύναμιν, ἢ τῷ δέρματι μόνῳ προσομιλήσαντες, ἢ εἴσω μεταληφθέντες. οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο θαυμάζειν ἄξιον, εἴ τι-

riorum quoque aliquid exulceratur: magna tamen ex parte cutis, quoniam in hanc excrementa, quae in habitum corporis colliguntur, natura expellit, multis et assiduis ulceribus afficitur: quippe cancri, phagedaenae, herpetes erodentes, carbunculi, et quae Cheironeia et Telepheia vocantur, milleque aliae ulcerum generationes ab ejusmodi cacochymia nascuntur. Nec igitur talium quicquam est dubitandum: sed nec cur medicamentorum nonnulla, cum nihil nos extrinsecus offendant, intro assumpta magnum afferant malum: aliqua rursus intro assumpta nonnunquam laedant, nonnunquam conferant: aliqua non solum intro assumpta, sed etiam extrinsecus admota offendant: quippe, ut semel dicam, nihil foris intusque parem agendi facultatem habet. Neque enim aut rabidi canis spuma, aut viperae venenum, aut aspidis virus, (quae tamen, si extrinsecus etiam sine ulcere corpori occurrant, offendere creduntur,) parem vim habent vel soli cuti applicata vel intro assumpta. Sed nec illud est mirandum, si

των φαρμάκων οὐκ ἐξικνεῖται πρὸς τὸ βάθος ἡ δύναμις· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ἅπαντα τὴν αὐτὴν ἔχειν ἰσχύν. εἰ δὲ πολλὰ τῶν εἴσω λαμβανομένων ἐν μὲν τῷδε τῷ καιρῷ, καὶ μετὰ τοσῆσδε ποσότητος, καὶ τῆς πρὸς τάδε μίξεως, ὠφέλησεν, ἀκαίρως δὲ, καὶ πολλὰ, καὶ ἄμικτα ληφθέντα, βλάβην ἤνεγκεν, οὐδὲν ἐντεῦθεν ἀπόρημα τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ καὶ τοῖς σιτίοις ὑπάρχει τοῦτό γε, καὶ τῷ πυρὶ, καὶ πᾶσιν ὡσαύτως φάναι τοῖς προσπίπτουσι τῷ σώματι. συμμέτρου γοῦν φλογὸς ἔστιν ὅτε δεόμεθα, καὶ χρώμενοι μεγάλα πρὸς αὐτῆς ὀνινάμεθα, καίτοι τῆς ἀμέτρου καιούσης ἡμᾶς. οὕτω δὲ καὶ ψυχροῦ πόσις ἡ μὲν σύμμετρος ὀνίνησιν, ἡ δὲ ἄμετρος ἐσχάτως βλάπτει. τί τοίνυν θαυμαστὸν, εἶναί τι φάρμακον οὕτω δυνάμει θερμὸν, ὡς, εἰ μὲν πολύ τε λαμβάνοιτο καὶ κενῷ τῷ σώματι προσφέροιτο, διαβιβρώσκειν τε καὶ καίειν αὐτὸ παντελῶς, εἰ δ' ὀλίγον εἴη ἢ καὶ σὺν τοῖς κολάζουσιν τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ, πρὸς τῷ μὴ βλάπτειν μηδὲν, ἔτι καὶ θερμαῖνον ὠφελεῖν; ὀπὸν γοῦν,

certorum medicamentorum vis ad profundum non pervenit: neque enim neceffe eft ut, omnia parem habeant vim. Quodfi ex iis, quae intro fumuntur, non pauca certo tempore et certa quantitate et in mixtura cum caeteris accepta conferunt: intempeftive autem et largius nec cum aliis admixta laedunt: ne id quidem dubitationem ullam difputationi pariat, fiquidem id tum cibis tum igni tum vero omnibus (ut fic dicam), quae corpori fimiliter occurrunt, accidere folet. Nam et mediocri nobis flamma nonnunquam opus eft, eaque ufi, plurimum ex ea juvamur, cum tamen immodica flamma nos urat: ad eundem modum et frigidae potio, quae mediocris eft, confert, quae immodica eft, maximam affert laefionem. Quid igitur miri eft, effe medicamen aliquod adeo calidum poteftate, ut, fi multum ejus fumatur ac in vacuum corpus inferatur, erodat prorfus uratque: fin vero exiguum fit et cum iis, quae vehementiam ejus remittant, conjunctum, non modo nihil incommodi afferat, verum etiam calfaciendo juvet?

ἤτοι τον Κυρηναϊκὸν, ἢ τὸν Μηδικὸν, ἢ τὸν Παρθικὸν, αὐτὸν καθ' αὑτὸν οὐκ ἔστιν ἀλύπως λαβεῖν· ἀλλ' εἰ παντελῶς ὀλίγος, ἢ σὺν ἄλλοις ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι ληφθείη, μεγάλως ὠφελεῖ. ταύτη μὲν οὖν, ὅσα θερμαίνει τὸ σῶμα, μεταβολῆς ἀρχὴν ἐν αὐτῷ λαβόντα, καθότι πρόσθεν ἐῤῥέθη, πάλιν ἀντιθερμαίνειν αὐτὸ πέφυκεν· ὅσα δὲ ψύχει, καθάπερ ὀπὸς μήκωνος, οὐ μεταβάλλεται πρὸς τοῦ σώματος οὐδ' ἐπ' ὀλίγον, ἀλλ' εὐθὺς αὐτὸ νικᾷ καὶ μεταβάλλει, κἂν εἰ θερμήνας αὐτὰ δοίης. ἔστι γὰρ ἡ σφῶν αὐτῶν φύσις ψυχρὰ, καθότι καὶ τὸ ὕδωρ. ὀρθῶς οὖν καὶ τοῦτο σὺν πολλοῖς ἄλλοις ὑπ' Ἀριστοτέλους εἴρηται, τὸ τῶν θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν σωμάτων τὰ μὲν εἶναι καθ' αὑτὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός. οἷον καὶ τὸ ὕδωρ καθ' αὑτὸ μὲν ψυχρὸν, κατὰ συμβεβηκὸς δέ ποτε θερμόν. ἀλλ' ἡ μὲν ἐπίκτητος αὐτοῦ θερμασία ταχέως ἀπόλλυται, μένει δ' ἡ σύμφυτος ψυχρότης. ὡς οὖν ὕδωρ θερμὸν ἐπιβληθὲν φλογὶ, κατασβέννυσιν αὐτὴν, οὕτω καὶ τὸ μηκώνειον εἰ καὶ ὅτι μάλιστα θερμήνας δοίης,

Lacrymam enim vel Cyrenaïcam vel Medicam vel Parthicam ipsam quidem per se citra incommodum sumere non est: at si omnino exigua vel cum aliis in tempore congruente sit sumpta, magnopere conducit. Atque ad hunc quidem modum, quaecunque corpus excalfaciunt, ubi mutationis principium in ipso, sicut dictum prius est, accepere, recalfacere illud sunt apta: quae vero refrigerant, veluti papaveris succus, haec a nostro corpore ne vel paulum quidem demutantur, sed ipsum statim vincunt ac mutant, etiamsi calfacta prius dederis: est enim eorum natura frigida, quemadmodum aqua. Quare illud recte Aristoteli, sicut alia multa, dictum est, calidorum et frigidorum, siccorum et humidorum corporum quaedam esse talia per se, quaedam ex accidenti. sicut aqua per se quidem frigida est, ex accidenti vero aliquando calida: verum acquisititius ejus calor brevi perit, naturalis frigiditas manet. Tanquam igitur calida aqua flammae injecta eam extinguit: sic meconium si quantumvis calfactum dederis, et calo-

ἀποψύξεις τε τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν, καὶ κίνδυνον ἐπάξεις θανάτου. πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα φάρμακα, βραχέα τε διδόμενα καὶ σὺν τοῖς κολάζειν αὐτῶν τὸ σφοδρὸν τῆς ψύξεως δυναμένοις, ἔστιν ὅτε χρείαν τινὰ παρέχει τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ὡς ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρήσεται. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὸ διὰ τῶν κανθαρίδων φάρμακον ἱκανῶς ὀνίνησι τοὺς ὑδερικοὺς, καίτοι τοὐπίπαν ἑλκοῖ τὴν κύστιν ἡ κανθαρίς· ἀλλ' ἐπειδὰν ὑπό τε τῶν μιχθέντων αὐτῇ κολασθῇ, καὶ σώματι προσάγηται παμπόλλην ὑγρότητα περιέχοντι, κενοῖ διὰ τῶν οὔρων αὐτήν. μάλιστα οὖν χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν ἐν ἅπασι τοῖς δυνάμει θερμοῖς ἢ ψυχροῖς εἶναι λεγομένοις, εἴτε τῆς φύσεώς ἐστι τῶν τρέφειν δυναμένων, εἴτε μόνην ἀφορμὴν ἀλλοιώσεως λαμβάνοντα, κἄπειτα κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀλλοιούμενα, διατίθησί πως τὸ σῶμα, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις, εἰ μηδ' ὅλως ἀλλοιοῦται πρὸς αὐτοῦ κατὰ μηδέν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ γένους εἴη τῶν τρεφόντων, εἰ μὲν [82] κρατηθείη, θερμαίνει, μὴ κρατηθέντα δὲ, ψύχει·

rem animalis perfrigerabis et necis periculum afferes. Omnia igitur id genus medicamenta, si exigue sint data et una cum iis, quae vehementiam frigoris eorum castigare valeant, nonnunquam usum aliquem corporibus nostris praestant: quemadmodum in opere de medicamentis dicetur. Siquidem medicamen id, quod cantharidas recipit, hydericis prodest, tametsi cantharis ipsa vesicam omnino exulcerat: verum ubi per ea, quae admiscentur, castigata est, ac corpori, quod plurimo humore gravatur, tum offertur, illum per urinas expellit. Maxime igitur attendendum in omnibus, quae potestate calida frigidave dicuntur, sintne ex natura eorum, quae nutrire corpus possunt: an ejusmodi, quae exiguum alterationis momentum nacta, deinde secundum propriam naturam alterata, corpus ipsum aliquo modo afficiunt: tertio loco, an nullo pacto ab eo quicquam alterentur. Si namque ex nutrientium sunt genere, siquidem vincantur, calfaciunt, si non vincantur, re-

ὀπὸν τὸν Κυρηναϊκόν, ἢ τὸν Μηδικόν, ἢ τὸν Παρθικόν, αὐτὸν μὲν καθ' ἑαυτὸν οὐκ ἔστιν ἀκινδύνως λαβεῖν· ἀλλ' εἰ πάνυ ὀλίγον, ἢ σὺν ἄλλοις ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι ληφθείη, μεγάλως ὠφελεῖ. ταύτῃ μὲν οὖν, ὅσα θερμαίνει τὸ σῶμα, μεταβολῆς ἀρχὴν ἐν αὐτῷ λαβόντα, καθάπερ προσθεν εἴρηται, πάλιν αὐτὸ θερμαίνειν πέφυκεν· ὅσα δὲ ψύχει, καθάπερ ὁ τῆς μήκωνος ὀπός, οὐ μεταβάλλεται πρὸς τοῦ σώματος οὐδ' ἐπ' ὀλίγον, ἀλλ' εὐθὺς αὐτὸ κρατεῖ καὶ μεταβάλλει, κἂν εἰ θερμήνας αὐτὰ δοίης. ἔστι γὰρ ἡ τούτων φύσις ψυχρά, καθάπερ καὶ τὸ ὕδωρ. ὀρθῶς οὖν καὶ τοῦτο σὺν πολλοῖς ἄλλοις ὑπ' Ἀριστοτέλους εἴρηται, τὸ τῶν θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν σωμάτων τὰ μὲν εἶναι καθ' αὑτὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός· οἷον καὶ τὸ ὕδωρ καθ' αὑτὸ μὲν ψυχρόν, κατὰ συμβεβηκὸς δέ ποτε θερμόν. ἀλλ' ἡ μὲν ἐπίκτητος αὐτοῦ θερμασία ταχέως ἀπόλλυται, μένει δ' ἡ σύμφυτος ψυχρότης. ὡς οὖν ὕδωρ θερμὸν ἐμβληθὲν φλογί, κατασβέννυσιν αὐτήν, οὕτω καὶ τὸ μηκώνιον εἰ καὶ ὅτι μάλιστα θερμήνας δοίης,

Lacrymam enim vel Cyrenaicam vel Medicam vel Parthicam ipsam quidem per se citra incommodum sumere non est: at si omnino exigua vel cum aliis in tempore congruente sit sumpta, magnopere conducit. Atque ad hunc quidem modum, quaecunque corpus excalfaciunt, ubi mutationis principium in ipso, sicut dictum prius est, accepere, recalfacere illud sunt apta: quae vero refrigerant, veluti papaveris succus, haec a nostro corpore ne vel paulum quidem demutantur, sed ipsum statim vincunt ac mutant, etiamsi calfacta prius dederis: est enim eorum natura frigida, quemadmodum et aqua. Quare illud recte Aristoteli, sicut alia multa, dictum est, calidorum et frigidorum, siccorum et humidorum corporum quaedam esse talia per se, quaedam ex accidenti. sicut aqua per se quidem frigida est, ex accidenti vero aliquando calida: verum acquisititius ejus calor brevi perit, naturalis frigiditas manet. Tanquam igitur calida aqua flammae injecta eam extinguit: sic meconium si quantumvis calfactum dederis, et calo-

ἀποψύξεις τε τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν, καὶ κίνδυνον ἐπάξεις θανάτου. πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα φάρμακα, βραχέα τε διδόμενα καὶ σὺν τοῖς κολάζειν αὐτῶν τὸ σφοδρὸν τῆς ψύξεως δυναμένοις, ἔστιν ὅτε χρείαν τινὰ παρέχει τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ὡς ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρήσεται. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὸ διὰ τῶν κανθαρίδων φάρμακον ἱκανῶς ὀνίνησι τοὺς ὑδερικούς, καίτοι τοὐπίπαν ἑλκοῖ τὴν κύστιν ἡ κανθαρίς· ἀλλ᾽ ἐπειδὰν ὑπό τε τῶν μιχθέντων αὐτῇ κολασθῇ, καὶ σώματι προσάγηται παμπόλλην ὑγρότητα περιέχοντι, κενοῖ διὰ τῶν οὔρων αὐτήν. μάλιστα οὖν χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν ἐν ἅπασι τοῖς δυνάμει θερμοῖς ἢ ψυχροῖς εἶναι λεγομένοις, εἴτε τῆς φύσεώς ἐστι τῶν τρέφειν δυναμένων, εἴτε μόνην ἀφορμὴν ἀλλοιώσεως λαμβάνοντα, κἄπειτα κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀλλοιούμενα, διατίθησί πως τὸ σῶμα, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις, εἰ μηδ᾽ ὅλως ἀλλοιοῦται πρὸς αὐτοῦ κατὰ μηδέν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ γένους εἴη τῶν τρεφόντων, εἰ μὲν [82] κρατηθείη, θερμαίνει, μὴ κρατηθέντα δὲ, ψύχει·

rem animalis perfrigerabis et necis periculum afferes. Omnia igitur id genus medicamenta, fi exigue fint data et una cum iis, quae vehementiam frigoris eorum caftigare valeant, nonnunquam ufum aliquem corporibus noftris praeftant: quemadmodum in opere de medicamentis dicetur. Siquidem medicamen id, quod cantharidas recipit, hydericis prodeft, tametfi cantharis ipfa veficam omnino exulcerat: verum ubi per ea, quae admifcentur, caftigata eft, ac corpori, quod plurimo humore gravatur, tum offertur, illum per urinas expellit. Maxime igitur attendendum in omnibus, quae poteftate calida frigidave dicuntur, fintne ex natura eorum, quae nutrire corpus poffunt: an ejusmodi, quae exiguum alterationis momentum nacta, deinde fecundum propriam naturam alterata, corpus ipfum aliquo modo afficiunt: tertio loco, an nullo pacto ab eo quicquam alterentur. Si namque ex nutrientium funt genere, fiquidem vincantur, calfaciunt, fi non vincantur, re-

εἰ δὲ τῶν ἐπ᾽ ὀλίγον ποσὸν ἀλλοιουμένων, θερμαίνει πάντως· εἰ δὲ τῶν μηδ᾽ ὅλως, ψύχει μάλιστα.

Κεφ. δ΄. Προσέχειν δὲ, ὡς εἴρηται, μάλιστα καὶ διορίζεσθαι τὰ καθ᾽ ἑαυτὰ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς, οὐκ ἐπὶ θερμῶν καὶ ψυχρῶν μόνον, ἀλλ᾽ οὐδὲν ἧττον αὐτῶν ἐφ᾽ ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν. ἔνια γὰρ τῶν τοιούτων, ξηρὰ ταῖς οὐσίαις ὑπάρχοντα, πολλῷ θερμῷ τακέντα, φαντασίαν ὑγρότητος ἔλαβεν, ὡς χαλκὸς καὶ σίδηρος· ἢ καθ᾽ ἑαυτὰ μέν ἐστιν ὑγρὰ, καθάπερ ὁ κρύσταλλος, ἀκράτῳ δὲ ψύξει πλησιάζοντα, ξηρὰ φαίνεται. χρὴ τοίνυν τούτων ἁπάντων τὴν κρίσιν οὐχ ἁπλῶς ποιεῖσθαι, καθότι κἀν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ συνεπισκέπτεσθαι, πῶς ἔχει θερμότητος ἢ ψυχρότητος. εἰ μὲν γὰρ, ὀλίγης μετέχοντα θερμότητος, ὅμως καὶ ὑγρὰ φαίνοιτο, διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἐστὶ τοιαῦτα, κἂν εἰ μετὰ δαψιλοῦς θερμασίας, ξηρά. τὰ δ᾽ ἤτοι ῥέοντα μετὰ θερμότητος ζεούσης, ἢ πεπηγότα διὰ

frigerant: sin ex iis sunt, quae exiguum quippiam alterantur, omnino calfaciunt: si vero ex iis, quae omnino non alterantur, maxime refrigerant.

Cap. IV. Attendere autem (ut dictum est) quam maxime oportet ac discernere, quae per se sunt, ab iis, quae per accidens, non in calidis et frigidis modo, sed nihilo etiam secius in siccis et humidis. Quippe aliqua talium cum siccam substantiam sint sortita, ubi largo calore sunt liquata, humiditatis speciem habent, veluti aes et ferrum: quaedam per se humida, ubi in sincero frigore sunt morata, apparent sicca, sicut glacies. Minime igitur de his omnibus faciendum absolute et sine ulla exceptione judicium est (sicut in superioribus monuimus), sed cum eo, ut, quemadmodum sese in calore frigoreque habeant, considerentur. Siquidem si, exiguo praedita calore, nihilominus humida cernuntur, talia esse ex propria natura sunt censenda, tametsi cum copioso calore sint sicca: quae vero vel sub ferventi calore fluunt, vel sub puro frigore sunt concreta, ne

ψύξιν ἄκρατον, οὐ καθ' ἑαυτὰ νομίζειν εἶναι τὰ μὲν ὑγρὰ, τὰ δὲ ξηρά. ταύτῃ (83) τε οὖν διαιρεῖσθαι τὰ καθ' ἑαυτὰ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς, ἀναφέροντά τε πρὸς αὐτὰ ταῦτα τὴν κρίσιν οὕτω ποιεῖσθαι τῶν δυνάμει θερμῶν, ἢ ψυχρῶν, ἢ ξηρῶν, ἢ ὑγρῶν. οὐ γὰρ πρὸς τὸ κατὰ συμβεβηκὸς, ἀλλὰ πρὸς τὸ καθ' ἑαυτὸ χρὴ κρίνεσθαι τὸ δυνάμει. κοινὴ δ' ἐπὶ πάντων ἡ κρίσις καὶ μία τὸ τάχος τῆς ἀλλοιώσεως. ὁμωνύμως δὲ λεγομένου τοῦ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ· τὰ μὲν γὰρ κατ' ἐπικράτησιν οὕτως ὀνομάζεται, τὰ δ' ὡς ἄκραν ἔχοντα ἧς παρονομάζεται ποιότητος· εἰς ὁπότερον αὐτῶν ἑτοίμως μεθίσταται τὸ κρινόμενον, ἔσται δυνάμει τοιοῦτο. ἔλαιον μὲν γάρ ἐστι δυνάμει θερμὸν, ὅτι ῥᾳδίως φλὸξ γίνεται. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ ῥητίνη, καὶ ἄσφαλτος, καὶ πίττα. οἶνος δὲ, διότι ῥᾳδίως αἷμα γίνεται. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ μέλι, καὶ κρέας, καὶ γάλα. ταυτὶ μὲν οὖν, ὅλαις ἀλλοιούμενα ταῖς οὐσίαις, τρο-

horum quidem altera per se humida, altera per se sicca sunt existimanda. Ergo tum ad hunc modum distinguere conveniet, quae per se sunt, ab iis quae per accidens: tum ad haec ipsa spectantibus eorum, quae potestate calida, frigida, humida siccave sunt, judicium faciendum. Non enim ad id, quod secundum accidens est, respicientibus, sed ad id, quod secundum se est, id quod potestate est judicari debebit. Porro communis in omnibus unaque judicandi ratio est alterationis celeritas. At cum calidum, frigidum, humidum et siccum dicantur ὁμωνύμως, quod scilicet alia per id, quod exuperat, sic nominentur, alia, quod eam qualitatem, a qua sunt denominata, summam habeant: in utrumcumque horum prompte id vertitur, de quo judicium agitur, tale potestate fuerit. Oleum namque calidum potestate est, nimirum quod flamma facile fiat: eodem modo resina, bitumen et pix: vinum autem, quod facile fiat sanguis: pari modo mel et caro et lac: atque haec quidem totis ipsorum alteratis substantiis

φαὶ τῶν ἀλλοιούντων εἰσί. τὰ δὲ κατὰ μίαν ἡντιναοῦν ποιότητα τὴν ἀλλοίωσιν ἴσχοντά τε καὶ τρεπόμενα, φάρμακα μόνον, ὥσπερ γε καὶ ὅσα ταῖς ὅλαις ἑαυτῶν οὐσίαις ἄτρεπτα μένοντα διατίθησι τὸ σῶμα, φάρμακα μέν ἐστι καὶ ταῦτα· χαλεπὰ δὲ καὶ φθαρτικὰ τῆς τοῦ ζώου φύσεως· ὅθεν περ, οἶμαι, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἅπαν ὀνομάζεται δηλητήριον. οὐ γὰρ δὴ διὰ τοῦτό γε λεκτέον οὐκ εἶναι τῷ γένει δηλητήρια τὰ τοιαῦτα, διότι παντελῶς ἐλάχιστα προσαχθέντα βλάβην οὐδὲ μίαν αἰσθητὴν ἐπιφέρει. οὕτω γὰρ ἂν οὐδὲ τὸ πῦρ εἴη θερμὸν, οὐδ' ἡ χιὼν ψυχρά· ὡς καὶ τούτων γε παντάπασι τὰ σμικρὰ σαφὲς οὐδὲν ἀποτελεῖ περὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν πάθος. σπινθῆρος γὰρ ἑνὸς ἑκατοστὸν μέρος ἐστὶ μὲν πάντως τῷ γένει πῦρ, ἀλλ' οὐ μόνον οὐκ ἂν ἡμᾶς καύσειεν ἢ θερμήνειεν, ἀλλ' οὐδ' ἂν αἴσθησίν τινα παράσχοι προσπεσόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῆς ψυχρᾶς ῥανίδος ἑκατοστὸν μέρος οὐ μόνον οὐδὲν ἂν βλάψειεν ἢ ψύξειεν, ἀλλ' οὐδ' ἂν αἴσθησίν τινα παράσχοι.

nutrimenta se alterantium sunt. Quae vero una qualibet qualitate alterantur ac mutantur, ea medicamenta tantum sunt: medicamenta itidem sunt, et quae nulla substantiae suae mutata parte, sed tota servata integra, corpus ipsum afficiunt, caeterum gravia et naturam animalis corrumpentia: unde et totum eorum genus deleterion, id est pestilens, dici reor. Quippe haec non propterea genere deleteria non esse dicendum est, quod, ubi plane minima exhibentur, nullam inferunt sensilem noxam: sic namque neque ignis ipse calidus sit, neque nix frigida, nam horum quoque siquid prorsus exiguum est, nullum evidens in corporibus nostris excitat affectum: quippe centesima unius scintillae pars est quidem omnino genere ignis, caeterum adeo nos non urat excalfaciatve, ut corpori incidens ne sensum quidem ullum sui excitet: ad eundem modum frigidae guttae centesima portio non modo nihil offendat aut refrigeret, sed nec sensum sui ullum praebeat.

μὴ τοίνυν οὕτως μηδὲ τὰ δηλητήρια κρίνειν, ἀλλὰ τῇ τῆς ὅλης φύσεως ἐναντιώσει, [83] τὴν δ' ἐναντίωσιν ἐκ τῆς ἐμμέσου κρίνειν μεταβολῆς. οἷον εὐθέως ἀπὸ τῶν στοιχείων οὔθ' ὕδωρ εἰς πῦρ, οὔτε πῦρ εἰς ὕδωρ μεταβάλλειν πέφυκεν, ἀλλ' εἰς ἀέρα μὲν ἄμφω, ἐκεῖνος δ' εἰς ἑκάτερα, εἰς ἄλληλα δὲ ταῦτ' οὐδαμῶς. ἄμεσος μὲν οὖν ἡ εἰς ἀέρα μεταβολὴ τοῦ ὕδατος· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ πυρός. οὐκ ἄμεσον δὲ ἡ πυρὸς καὶ ὕδατος εἰς ἄλληλα. ταῦτ' οὖν ἀλλήλοις ἐναντία ἐστὶ καὶ πολέμια. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὀπὸς μήκωνος ἀνθρωπείῳ σώματι τελέως ἐστὶν ἐναντίος, οὐδὲν εἰς αὐτὸ οὔτε κατὰ μίαν ποιότητα δρᾶσαι δυνάμενον, οὔτε πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν. ἓν μὲν δὴ τοῦτο γένος τῶν δηλητηρίων. ἕτερον δὲ τῶν ἀφορμὴν μέν τινα μεταβολῆς λαμβανόντων ἐκ τῆς ἐν ἡμῖν θερμασίας, εἰς πολυειδεῖς δ' ἐντεῦθεν ἐκτρεπομένων ἀλλοιώσεις, ὑφ' ὧν διαφθείρεσθαι τὴν φύσιν ἡμῶν συμβαίνει. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα τῷ γένει δηλητήρια, κἂν διὰ σμικρότητά

Nequaquam igitur fic judicanda deleteria funt, immo totius naturae contrarietate. Porro judicabitur contrarietas ex ea quae media intercedit mutatione. In elementis, verbi gratia, neque aqua mutari poteft in ignem, neque ignis in aquam, fed ambo in aërem, is vero in utraque, at illa in alterutrum nullo modo. Ergo continens et fine medio eft aquae mutatio in aërem, itemque ignis: non continens ignis et aquae in alterutrum: haec igitur inter fe contraria pugnantiaque funt. Non diffimili ratione papaveris fuccus hominis corpori prorfus eft contrarius, ut quod in eum quicquam agere ne una quidem qualitate poffit, multo minus etiam tota fua fubftantia poffit. Atque unum quidem deleteriorum genus ejusmodi eft. Alterum eft eorum, quae ex noftro calore momentum aliquod mutationis accipiunt, ac deinde in multiformes alterationes vertuntur, quibus corrumpi naturam noftram accidit: ejusmodi enim omnia deleteria genere funt, etiamfi propter exiguitatem nonnunquam nihil, quod fentiatur,

ποτε μηδὲν αἰσθητὸν ἀπεργάζηται. τὰ μὲν δὴ διαβιβρώσκοντα καὶ σήποντα καὶ τήκοντα τὴν τοῦ σώματος ἡμῶν φύσιν εἰκότως ὀνομάζεται δυνάμει θερμά· τὰ δ᾽ αὖ ψύχοντα καὶ ναρκοῦντα ψυχρά. τὰ μὲν οὖν πρότερα παράλογον οὐδὲν οὔτε αὐτὰ πάσχειν, οὔτε τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἐναπεργάζεσθαι δοκεῖ. θερμῷ γὰρ σώματι πλησιάσαντα, καί τινα ῥοπὴν ἀλλοιώσεως ἐντεῦθεν λαβόντα, τὰ μὲν εἰς ἐσχάτην ἀφικνεῖται θερμότητα, τὰ δ᾽ εἰς σηπεδόνα. διατίθησιν οὖν εἰκότως καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα κατὰ τὴν ἑαυτῶν διάθεσιν. ὅσα δὲ ψύχει τὸ σῶμα, κἂν θερμήνας αὐτὰ προσενέγκῃς, ἀπορίαν οὐ σμικρὰν ἐπιφέρει, τίνος ποτὲ φύσεώς ἐστιν. εἰ γὰρ ἅπαξ ἐνεργείᾳ θερμὰ γέγονε, τί οὐ θερμαίνει τὸ ζῶον; ἢ εἰ μήπω τεθέρμανται, πῶς φαίνεται θερμά; λύσις δὲ τῆς ἀπορίας, εἰ διορισθείη τὸ καθ᾽ αὑτὸ ψυχρὸν τοῦ κατὰ συμβεβηκός, ὡς Ἀριστοτέλης ἐδίδαξεν. ἀπόλλυται γὰρ ἐν τάχει τῶν κατὰ συμβεβηκὸς θερμῶν ἡ ἐπίκτητος διάθεσις, ὥστ᾽ εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτὰ

efficiant. Ac quae corporis noftri naturam rodunt, putrefaciunt et liquant, merito poteftate calida nominantur: contra, quae refrigerant et fenfum auferunt torporemque notabilem afferunt, frigida. Et priora quidem nihil non rationi confonum aut ipfa pati, aut in corporibus noftris efficere videntur: fiquidem calido corpori applicata et mutationis momentum aliquod hinc adepta, alia quidem ad fummam caliditatem, alia vero perveniunt ad putredinem. Jure igitur pro fuo affectu etiam corpus animalis afficiunt. At quae corpus, tametfi ipfa calida funt applicata, tamen refrigerant, non parvam dubitationem afferunt, utrius potius naturae fint. Nam fi energia femel calida funt reddita, cur animal non calfaciunt? fin nondum funt calfacta, quomodo apparent calida? Solvetur dubitatio, fi diftinguatur, quod per fe frigidum eft, ab eo, quod eft ex accidenti, ita uti Ariftoteles docuit: perit namque celeriter eorum, quae ex accidenti funt calida, acquifititius affectus, ita ut in priorem naturae fuae ftatum

φύσιν ἐπανέρχεσθαι ῥᾳδίως. ἐν δὲ τῷ πλησιάζειν ἡμῖν τὰ φύσει μὲν ψυχρὰ, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ θερμὰ, δύο ταῦτ' ἐξ ἀνάγκης γίνεται· τὸ μὲν ἐπίκτητον αὐτῶν ἀπόλλυται θερμὸν, ἡ δ' οἰκεία κρᾶσις, οὐδὲν ὑπὸ τῆς ἡμετέρας πάσχουσα, μένει ψυχρά. καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ μήκωνος ὀπὸς, ἢ μανδραγόρας, ἢ κώνειον, ἤ τι τῶν τοιούτων, εἰ καὶ θερμανθέντα προσενεχθείης, μικρὸν ὕστερον γίνεται ψυχρά; πτισσάνης, καὶ γάλακτος, καὶ χόνδρου, καὶ ἄρτου, τὸ αὐτὸ τοῦτο πασχόντων, ἐπειδὰν εἰς ἄῤῥωστον ἐμπεσόντα γαστέρα μὴ κρατηθῇ πρὸς αὐτῆς· ἐμεῖται γοῦν πολλάκις ἱκανῶς ψυχρά. καὶ τό γε τούτων μεῖζον, ὃ δὴ καὶ Ἱπποκράτης ἐπεσημήνατο· καίτοι χυμὸς ὂν ἤδη τὸ φλέγμα, κᾀκ τῶν σιτίων τῶν μὴ πεφθέντων πολλάκις ἐν τῇ γαστρὶ γεννώμενος, ὅμως ψυχρὸν ἁπτομένοις φαίνεται, οὐ μόνον ἐν τῇ γαστρὶ συστὰν, ἀλλὰ κᾀκ τῶν φλεβῶν αὐτῶν ὑπό τινος τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἑλχθέν. καί τοί γε γλισχρότατόν ἐστι σφόδρα, καὶ βιαίως ἄγεται, ἀλλ' ὅμως οὐδ' ἡ βία τῆς

facile revertantur. Porro in applicandis iis nobis, quae natura quidem ſunt frigida, ſed per accidens calida, duo haec contingere eſt neceſſe, et ut acquiſititius eorum calor pereat, et propria eorum temperies, a noſtra nihil immutata, frigida perſtet. Et quid miri, ſi papaveris ſuccus, mandragora, vel cicuta, vel ſimilium aliquid, quamvis exhibeantur calfacta, paulo poſt evadunt frigida, cum idem patiantur ptiſſana, et lac, et far, et panis, ubi in imbecillum ventrem demiſſa ab eo non ſuperantur? evomuntur enim non raro abunde frigida. Et quod his majus eſt quodque Hippocrates notavit, *pituita ipſa, quamvis jam humor ſit, atque ex cibis in ventre non concoctis frequenter nata, nihilominus frigida tangentibus ſentitur*: neque id modo, dum in ventre conſiſtit, ſed etiam poſtquam a venis ipſis purgantis cujuspiam medicamenti vi eſt detracta: tametſi enim quam tenaciſſima natura eſt ac per vim ducitur, attamen ne ipſa quidem tractus violentia cal-

ὁλκῆς ἐκθερμαίνειν αὐτὸ δύναται. τί οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ τὸ μηκώνειον, οὕτως ἐναντίον ἡμῶν τῇ φύσει φάρμακον, ἀποψύχεται μὲν αὐτίκα μάλα, κἂν θερμὸν ποθῇ, συγκαταψύχει δ' ἑαυτῷ τὸ σῶμα. τὴν γὰρ ἐπίκτητον οὐ φυλάττει θερμασίαν, ὅτι φύσει ψυχρὸν ἦν· τῷ δὲ μηδ' ἀλλοιοῦσθαι την ουσίαν αὐτοῦ πρὸς ἡμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀλλοιοῦν τε καὶ μεταβάλλειν ἡμᾶς, [84] οὔτε θερμαίνεταί τι πρὸς ἡμῶν, αὐτό τε διατίθησιν ἡμᾶς καθ' αὐτό· ψυχρὸν οὖν ὑπάρχον φύσει, ψύχει δήπου καὶ ἡμᾶς. οὐκοῦν οὐκέτ' ἄπορον οὐδὲν ὑπόλοιπον ἐν τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὅτι τούτων ἁπάντων τῶν φύσει ψυχρῶν ὅ τι ἂν ἐπὶ πλέον ἐκθερμήνῃς, ἐξίσταται τῆς ἰδίας φύσεως, πρὸς τῷ μηδὲν ἄπορον ἔχειν, ἔτι καὶ μαρτυρεῖ τοῖς εἰρημένοις. ὡς γὰρ καὶ ἡ σαλαμάνδρα μέχρι μέν τινος ὑπὸ πυρὸς οὐδὲν πάσχει, κατακαίεται δ', εἰ πλείονι χρόνῳ τῷ πυρὶ πλησιάσειεν, οὕτω καὶ ὁ μανδραγόρας, καὶ κώνειον, καὶ ψύλλιον, ἐπὶ βραχὺ μὲν ὁμιλήσαντα τῷ πυρὶ, τὴν οἰκείαν ἔτι διαφυλάττει κρᾶσιν, ἐπὶ

fieri poteſt. Quid igitur miri, ſi etiam papaveris ſuccus, quod naturae noſtrae tam contrarium medicamentum eſt, quam celerrime refrigeretur, etiamſi calfactus ſit exhibitus, refrigeret autem una ſecum et corpus (quippe acquiſititium calorem non ſervat, propterea quod natura frigidus eſt), at quia ejus ſubſtantia a nobis non alteratur, immo potius nos alterat et mutat, idcirco nec a nobis quicquam recipit caloris, et pro ſua natura nos afficit: itaque cum frigidus natura ſit, et nos utique refrigerat. Nihil igitur in dictione noſtra eſt dubitationis reliquum. Enimvero quam horum omnium, quae frigida per naturam ſunt, quicquid plus juſto calfeceris, ex propria id natura recedat, praeterquam quod nullam dubitationem habet, etiam praedictis a nobis affert teſtimonium. Sicut enim ſalamandra ad certum usque terminum ab igne nihil patitur, uritur autem, ſi longiore ſpatio igni ſit admota: ſic et mandragora et cicuta et pſyllium brevi ſpatio igni admota, proprium adhuc temperamentum ſervant, largius autem

Ed. Chart. III. [84.] Ed. Baf. I. (83.)

πλέον δὲ θερμανθέντα, διαφθείρεται παραχρῆμα, καὶ δρᾷν οὐκέτι οὐδὲν ὧν πρότερον ἐπεφύκει δύναται. τῶν μὲν δὴ τοιούτων ἁπάντων ἡ φύσις ἐναντιωτάτη τοῖς ἀνθρώποις ἐστί· φύσιν δ' ὅταν εἴπω, τὴν ὅλην οὐσίαν τε καὶ κρᾶσιν λέγω, τὴν ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ· τῶν δὲ τάχιστα τρεφόντων οἰκειοτάτη. τὰ δ' ἄλλα πάντα μεταξὺ τούτων ἐστί· τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον δρᾷν καὶ πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν δυνάμενα. καστόριον μὲν γὰρ καὶ πέπερι δρᾷν μᾶλλον ἢ πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν δυνάμενα· οἶνος δὲ καὶ μέλι καὶ πτισσάνη πάσχειν μᾶλλον ἢ δρᾷν. ἅπαντα οὖν ταῦτα καὶ πάσχει τι καὶ δρᾷ περὶ τὸ σῶμα. καθ' ὅλου γὰρ ἐπειδὰν εἰς ταὐτὸ ἀλλήλοις ἥκοντα διαμάχηταί τε καὶ στασιάζῃ πρὸς ἄλληλα περὶ τῆς ἀλλοιώσεως ἐν χρόνῳ πλείονι, δρᾷν καὶ πάσχειν ἑκάτερον αὐτῶν ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἴσως δὲ, κἂν μὴ πολλῷ πάνυ χρόνῳ γίγνηται τοῦτο, δρᾷ μὲν ἔτι καὶ τότε τὸ νικώμενον εἰς τὸ κρατοῦν, ἀλλ' οὕτω

excalfacta, illico corrumpuntur nec quicquam eorum amplius efficere, quae prius poterant, valent. Ac talium quidem omnium natura hominibus maxime eft contraria (fane naturam cum dico, univerfam fubftantiam ac temperiem, quae ex primis elementis conflatur, fignifico, calido, frigido, humido, ficco): eorum vero, quae celerrime nutriunt, convenientiffima: reliqua omnia media inter haec funt, quorum alia magis, alia minus agere ac pati a corpore noftro poffunt. Siquidem caftoreum et piper agere magis in corpus noftrum quam pati ab eo valent: vinum et mel et ptiffana pati magis quam agere. Ergo haec omnia tum agunt circa corpus aliquid, tum vero patiuntur. Omnino enim, ubi duo aliqua corpora inter fe commiffa multo tempore pugnant certantque invicem de alterando, utrumque eorum tum agere, tum pati eft neceffe. Fortaffe autem, etfi non multo tempore id fiat, attamen agit etiam id, quod vincitur, in id, quod vincit, verum ita

(84) σμικρὸν, ὡς λανθάνειν τὴν αἴσθησιν. οὐδὲ γὰρ ὁ τμητικώτατος σίδηρος εἰ τὸν μαλακώτατον τέμνει κηρὸν δι᾽ ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἀδύνατον αὐτῷ μὴ οὐκ ἀμβλὺν γενέσθαι σαφῶς. οὕτω δή που κἀκεῖνο καλῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ,

Πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ.

καὶ γὰρ καὶ φαίνεται γινόμενον οὕτως. ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν μιᾶς ἢ καὶ δευτέρας προσβολῆς οὐδὲν οὔπω σαφὲς ἐν τοῖς τοιούτοις ἰδεῖν ἐστιν. ὅθεν, οἶμαι, καὶ τὸ μηδ᾽ ὅλως πάσχειν ἔνια πρὸς τῶν ὁμιλούντων ἐδοξάσθη τισί· καὶ συγχωρητέον γε τοῖς οὕτω λέγουσι. πολλάκις δὲ καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς ὁμοίως ἐκείνοις λεκτέον ἐστὶ τὰ πολλά· πλὴν εἴ ποτε μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀκριβείας ἀνάγοιμεν τὸν λόγον, ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι ποιοῦμεν. οὕτως οὖν καὶ τὸ τῆς ἀειπαθείας δόγμα, τῷ λόγῳ μὲν αὐτῷ μόνῳ σκοποῦσιν, ἰσχυρὰν ἔχει τὴν ἀπόδειξιν. οὐ μὴν χρεία γέ τίς ἐστιν αὐτοῦ πρὸς τὰς κατὰ μέρος πράξεις. ἂν γὰρ οὕτω μικρά τινα περὶ ἡμᾶς ἢ

exiguum, ut fenfum effugiat: neque enim, fi acutiffimo ferro molliffimam ceram toto die ac nocte incidas, fieri poteft, ut non fiat manifefto obtufius. Ita nimirum illud commode dici videtur,

Affiduo illifu durum cavat undula faxum:

quippe ita quoque fieri cernitur. Caeterum ex uno aut altero ictu nihil adhuc evidens videre in talibus licet: ex quo factum arbitror, ut nonnulli quaedam ab admotis fibi nihil prorfus pati opinati fint. Et cedendum quidem eft ita loquentibus: faepe vero nobis quoque ipfis eodem pacto plerumque loquendum eft, nifi ficubi ad ultimum examen difputationem perducimus, quemadmodum in praefentia facimus. Sic igitur ἀειπαθείας, id eft nunquam deficientis affectionis, dogma iis utique, qui folum id ratione ipfa aeftimant, valente demonftratione non caret: non eft tamen ejus ad privatas fingulatim obeundas actiones ullus ufus. Si namque

πάθη διὰ παντὸς, ὡς μηδεμίαν αἰσθητὴν καὶ σαφῆ βλάβην ἐνεργείας ἐργάζεσθαι μηδεμιᾶς, εὐκαταφρόνητα δήπουθέν ἐστι, καὶ τῷ μηδὲν εἶναι φάσκοντι τὰ τοιαῦτα συγχωρητέον. οὕτως οὖν ἔχει κἀπὶ τῶν τρεφόντων, ὀλίγου δεῖν, ἁπάντων. ἐργάζεται μὲν γάρ τι καὶ ταῦτα περὶ τὸ σῶμα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐκ αἰσθητὸν, οὐδὲ σαφές τι καθάπαξ. ἡ μέντοι πολυχρόνιος αὐτῶν προσφορὰ μεγάλως ἀλλοιοῖ καὶ μεταβάλλει σαφῶς ἤδη τὰ σώματα. ἔνια μέν γε καὶ κατὰ τὴν πρώτην χρῆσιν εὐθὺς ἐναργῶς ἐνδείκνυται τὴν ἀλλοίωσιν, οἷον καὶ ἡ θριδακίνη, τοὺς μὲν ἐγκαιομένους τὴν γαστέρα σαφῶς ἐμψύχουσά τε καὶ ἀδίψους ἐργαζομένη, τοὺς δὲ κατεψυγμένους ἐναργῶς βλάπτουσα. συντελεῖ δ' οὐ σμικρὰ καὶ τοῖς ὕπνοις, οὐ κατ' ἄλλον τινὰ λόγον, ἀλλ' ὅτι ψυχρά τέ ἐστι καὶ ὑγρὰ τὴν κρᾶσιν· ἀλλ' οὕτως ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ πρός ἄνθρωπόν τε καὶ τἄλλ', ὅσα τρέφειν πέφυκεν, [85] ὡς καὶ τὰ ξύλα τὰ χλωρὰ πρὸς τὸ πῦρ. ὥστ' εὐλόγως ἄμφω τοῖς τοιούτοις ἐδέσμασιν ὑπάρχει,

adeo exigui affectus sint, quibus assidue afficimur, ut nulli actioni sensile et manifestum incommodum afferant, facile profecto contemnendi sunt: atque ei, qui affectus id genus nullos esse dicit, non repugnandum. Perinde igitur habet et in iis, quae nutriunt, prope dixerim omnibus: quippe quae ipsa quoque in corpore hominis aliquid faciunt, sed nec sensibile aliquid prorsus, nec evidens: diuturna tamen eorum exhibitio magnopere alterat mutatque manifeste jam corpora. Sunt enim et quae primo statim usu manifestam alterationem suam indicent, veluti lactuca: quae eos, quibus venter quidem aestuat, manifeste refrigerat atque a siti vindicat: quibus autem refrigeratus est, manifeste laedit. Conducit vero et ad somnum non parum, neque id alia ratione ulla, quam quod frigido temperamento et humido est: verum sic est humida et frigida ad hominem et alia, quae ab ipsa nutriri sunt apta, sicut viridia ligna ad ignem. Quare rationabiliter cibi id genus utrumque praestant, et quod

τό θ' ὡς φαρμάκοις διατιθέναι τὰ σώμαθ' ἡμῶν, καὶ τὸ τρέφειν, παρ' ὅλον μὲν τὸν χρόνον τῆς πέψεως, ὡς φαρμάκοις· ἡνίκα δ' ἤδη τρέφει τε καὶ τελέως ὁμοιοῦται, τότ' οὐκέτ' οὐδὲν ἡμᾶς ἀντιδρῶντα, τὴν ἔμφυτον αὔξει θερμασίαν, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται. κοινὸν γὰρ ἤδη τῶν τρεφόντων ἁπάντων ἐστὶ, καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν, εἴ τι, πρὶν μὲν ἐξομοιοῦσθαι καὶ τρέφειν, ἔτι πεττόμενον ἔψυχεν, ἐξομοιωθὲν δὲ καὶ θρέψαν, ἐθέρμηνε, μεμνημένους ἀεὶ τοῦ τῶν χλωρῶν ξύλων παραδείγματος. ὥστε καὶ ἡ χρεία τῶν τοιούτων ἁπάντων διττὴ τοῖς ἰατροῖς ἐστι, καὶ ὡς σιτίων, καὶ ὡς φαρμάκων. φέρε γὰρ ὑπηλλάχθαι τινὶ τὴν ἀρίστην ἐν τῇ γαστρὶ κρᾶσιν ἐπὶ τὸ θερμότερον. οὗτος, ἄχρι μὲν οὗ πέττει τὴν θριδακίνην, ἐμψυχθήσεται καὶ συμμετρίαν κτήσεται κράσεως· ἐπειδὰν δ' ἐξ αὐτῆς ἤδη τρέφηται, τὴν οὐσίαν αὐξήσει τῆς ἐμφύτου θερμασίας. ἐν τούτῳ δὴ καὶ μάλιστα δοκοῦσί μοι παραλογίζεσθαι σφᾶς αὐτοὺς οἱ πολλοὶ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἀγνοοῦντες, ὡς ἐνίοτε μὲν ἡ ποιότης

veluti medicamenta corpus noftrum afficiunt, et quod nutriunt: toto quidem concoquendi fui tempore, ut medicamenta: ubi vero jam nutriunt ac prorfus funt affimilata, tum, ut quae non amplius quicquam in nos agant, naturalem calorem augent, ceu prius eft dictum: quippe id omnium, quae nutriunt, commune eft. Nec eft quod miremur (fi modo exempli viridium lignorum non fumus immemores), effe aliqua, quae prius, quam affimilentur et nutriant, dum adhuc concoquuntur, refrigerent: cum affimilata funt ac jam nutriunt, calfaciant. Itaque ufus quoque talium omnium duplex medicis fuppetit, tum ut ciborum, tum ut medicamentorum. Fac namque mutata fit alicui optima ventriculi temperies ad calidiorem: is profecto, quamdiu lactucam concoquit, refrigerabitur et mediocritatem temperamenti affequetur: ubi vero ex ea jam nutritus eft, infiti caloris fubftantiam augebit. In eo igitur vel maxime fefe fallere videtur juniorum medicorum vulgus, quod ignorat, in nobis aliquando qualitatem ca-

ἐπιτείνεται τῆς ἐν ἡμῖν θερμασίας, ἐνίοτε δ' ἡ οὐσία παραύξεται, καὶ ὡς ἑκατέρως οἱ παλαιοὶ θερμότερον γεγονέναι τὸ ζῶόν φασι. καὶ γὰρ καὶ γίνεται θερμότερον, ἀντ' ἐπιτείνης αὐτοῦ τὴν θερμασίαν, ἀντ' αὐξήσῃς τὴν οὐσίαν, ἐν ᾗ πρώτῃ περιέχεται. φέρε γὰρ εἶναι τὸ αἷμα τὸ ἐν τῷ σώματι τοῦ ζώου καθ' αὑτὸ θερμὸν, ἢ, νὴ Δία, εἰ βούλει τὴν ξανθὴν χολὴν, ἅπαντα δὲ τἄλλα κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχειν θερμὰ τῷ τούτων μετέχειν. ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖον ἔσται, διττῶς γίνεσθαι θερμότερον τὸ ζῶον, ἤτοι τῷ πλείονας ἐπικτήσασθαι χυμοὺς θερμοὺς, ἢ τῷ θερμοτέρους ἔχειν, ἢ πρότερον; ἐμοὶ μὲν καὶ πάνυ φαίνεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον καὶ ψυχρότερον ἔσται διττῶς, ἢ τῷ πλείους ὑποτραφῆναι τοὺς ψυχροὺς χυμοὺς, οἷον τὸ φλέγμα καὶ τὴν μέλαιναν χολὴν, ἢ τῷ, τῆς αὐτῶν ἁπάντων μενούσης συμμετρίας, ὑπαλλαχθῆναι μόνην τὴν ποιότητα. τί δὴ οὖν θαυμαστὸν, ἄχρι μὲν ἂν πέπτηται τὸ ψυχρὸν τῇ φύσει σιτίον, οἷον ἀνδράχνη τε καὶ θριδακίνη, ψυχρᾶς ποιότητος ἀναπίμπλασθαι τὸ σῶμα, πεφθέντων δ' ἀκριβῶς

loris intendi, aliquando fubftantiam ejus augeri: et utroque genere veteres calidius factum animal dicere: fit enim calidius, five calorem ejus intendas, five fubftantiam, in qua prima confiftit, inaugeas. Finge namque, ex iis, quae in animalis corpore continentur, fanguinem per fe calidum, aut, fi magis placet, flavam bilem, reliqua omnia ex accidenti effe calida, utique quod horum aliquam habeant partem: numquid non neceffe erit animal bifariam calidius effe, vel quod plus calidorum fuccorum fit fortitum, vel quod calidiores eos habeat quam ante? mihi plane ita videtur. Ad eundem modum, arbitror, et frigidius erit bifariam, vel quod plures illi fuccreverint frigidi fucci, ceu pituita et nigra bilis: vel quod, eorum omnium mediocritate non mutata, fola qualitas fit intenfa. An igitur miri quicquam eft, fi corpus, quoad concoquitur, qui frigidus natura cibus eft, ficut portulaca et lactuca, frigidae qualitatis non parum percipiat, percocto autem ac jam

Ed. Chart. III. [85.] Ed. Bal. I. (84.)

καὶ γενομένων αἷμα χρηστὸν, θερμότερον αὖθις ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸ σῶμα τῇ τοῦ θερμοῦ χυμοῦ γενέσει; καὶ μὴν εἰ μηδὲν τούτων μήτ' ἀδύνατόν ἐστι, μήτε θαυμαστὸν ἔτι, παυσάσθωσαν οἱ μὴ συγχωροῦντες, ἓν καὶ ταὐτὸ ἔδεσμα καὶ τὴν ὡς τροφῆς καὶ τὴν ὡς φαρμάκου χρείαν τῷ ζώῳ παρέχειν. ὡς γὰρ, εἰ καὶ μηδ' ὅλως ἐπέφθη, διὰ παντὸς ἂν ἐφυλάχθη φάρμακον, οὕτω πεφθὲν ἄμφω γίνεται. φέρε γὰρ μηδ' ὅλως πεφθῆναι τὴν θριδακίνην, ἢ, νὴ Δία, τὸν χυλὸν αὐτῆς, ἐπειδὴ καὶ παραπλήσια τῷ τοῦ μήκωνος ὀπῷ δρᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰ πάμπολυς ληφθείη, ἆρ' οὖν φάρμακον ἔσται τηνικαῦτα μόνον, ἄλλο δ' οὐδέν; οὐκ οἶμαί τινα περί γε τούτου ἀμφισβητήσειν. ὥστ' ἔχει πάντως καὶ τὴν τοῦ φαρμάκου δύναμιν ἡ θριδακίνη. ἀλλὰ μὴν ἔσχε καὶ τὴν τῆς τροφῆς· ἔθρεψε γὰρ πολλάκις. ὥστ' ἀμφοτέρας μὲν ἅμα τὰς δυνάμεις ἐν ἑαυτῇ περιέχει, δείκνυσι δ' οὐχ ὁμοίως ἀμφοτέρας, ἀλλ' ἐπειδὰν μὲν αὐτὴ πλέον ἐνεργῇ περὶ τὸν ἄνθρωπον ἢ πάσχῃ, τὴν ὡς φαρμάκου μᾶλλον

in bonum fanguinem verfo, calidi fucci acceffione calidius quam prius evadat? Atqui fi nihil horum aut ejusmodi eft, quod fieri nequeat, aut etiam adhuc mirum, defìnant jam obftrepere, qui unum eundemque cibum tum nutrimenti, tum medicamenti ufum corpori praeftare negant: tanquam enim, fi omnino non percoqueretur, perpetuo maneret medicamentum, fic, cum jam eft percoctum, ambo efficitur. Pone enim prorfus non concoquatur lactuca, vel, fi mavis, fuccus ipfius: quando is, fi liberalius fumatur, fimilem in homine cum papaveris fucco effectum habet, nonne hoc cafu medicamentum tantum erit, nec aliud quicquam? nemo (arbitror) de ea re dubitet. Ergo habet omnino lactuca et medicamenti facultatem: at vero habebat et nutrimenti, quippe quae perfaepe nutriit: ambas igitur facultates fimul in fe continet, non tamen fimiliter ambas oftendit: verum ubi plus egit in homine, quam fit paffa, medicamenti potius indicat facultatem; ubi

ἐπιδείκνυται δύναμιν· ἐπειδὰν δὲ πάσχῃ πλέον, ἢ ποιῇ, τὴν ὡς σιτίου. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ τῇ θριδακίνῃ καὶ δρᾷν καὶ πάσχειν συμβέβηκεν, ὅπου γε καὶ τῷ ξίφει, καθότι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, μὴ μόνον δρᾷν εἰς τὸν κηρὸν, [86] ἀλλὰ καὶ πάσχειν ὑπάρχει. τῷ δ᾽ εἶναι πολὺ πλέον ὃ πέφυκε δρᾷν, ἢ πάσχειν, λανθάνει θάτερον. ἀλλ᾽ εἰ σκληρότατον αὐτῷ παραβάλλοις σίδηρον, ἔμπαλίν σοι φανεῖται πάσχειν μᾶλλον, ἢ δρᾷν, καίτοι δρᾷ μέν τι καὶ τότε, παροράται δ᾽ ἡ δύναμις αὐτοῦ διὰ σμικρότητα. θαῤῥοῦντες οὖν ἐπὶ πάντων μὲν ἁπλῶς ἀποφαινόμεθα τῶν σιτίων, ὡς οὐ μόνον πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ δρᾷν εἰς αὐτὸ πέφυκεν· ἤδη δὲ καὶ περί τινων, οἷς ἐναργῶς καὶ σαφῶς ὑπάρχει τὸ δρᾷν, ὡς οὐ σιτία μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ φάρμακα. θριδακίνη μὲν οὖν καὶ τροφὴ καὶ φάρμακον ψυχρόν· εὔζωμον δὲ καὶ τροφὴ καὶ φάρμακον θερμόν. εἰ δὲ καὶ καστόριον ἐν τῷ χρόνῳ πέττεται, εἴη ἂν καὶ τοῦτο τροφή τε ἅμα καὶ φάρμακον θερμόν. οὕτω δὲ καὶ

passa plus est quam egit, nutrimenti. Neo mirum illud est, si lactucae tum agere tum pati contingit, quando gladio quoque (ceu paulo ante diximus) non solum in ceram agere, sed etiam ab ea pati accidit: caeterum quia multo amplius est, quod ille agit, quam quod patitur, alterum latet: at si durissimum illi ferrum admoveas, contra magis pati quam agere tibi videbitur, tametsi agit aliquid tum quoque, sed vis ejus negligitur prae exiguitate. Itaque de omnibus prorsus cibis illud pronunciare non dubitemus, quod non solum a nostris corporibus pati, sed etiam agere aliquid in ea possunt: jam vero et de quibusdam (quae plane scilicet et luculenter videmus agere), quod non tantum cibi sint, sed etiam medicamenta. Et lactuca quidem tam cibus quam medicamentum frigidum est: eruca tam cibus quam medicamentum calidum. Quod si castoreum quoque spatio concoquitur, erit id quoque simul nutrimentum, simul medicamentum calidum: ad

νάπυ, καὶ πέπερι, καὶ τῶν βοτανῶν ἄνηθόν τε καὶ πήγανον, ὀρίγανόν τε καὶ γλήχων, καὶ καλαμίνθη, καὶ θύμβρα, καὶ θύμος. πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τροφαὶ καὶ φάρμακα θερμά. πρὶν γὰρ εἰς αἷμα μεταβαλεῖν, ἔτι γε πεττόμενα, φάρμακα· μεταβληθέντα δὲ, οὐκ ἔτι μὲν φάρμακα, τροφαὶ δ' ἤδη, κατὰ τὸ δεύτερον δηλονότι τῆς τροφῆς σημαινόμενον, ὃ οὔπω μέν ἐστι τροφὴ, οἷον δὲ τροφή. ὡς οὖν ἔμπροσθεν ἐπὶ θριδακίνης ἐλέγομεν, μίαν μὲν κοιλίαν ψυχροτέραν τοῦ δέοντος, ἑτέραν δὲ θερμοτέραν, οὕτω καὶ νῦν ἐπὶ πάντων τῶν δυνάμει θερμῶν ὑποκείσθωσαν αἱ δύο κοιλίαι. τὴν μὲν δὴ ψυχροτέραν τοῦ δέοντος, ἄχρι περ ἂν ᾗ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα καὶ πεττόμενα τὰ τοιαῦτα σύμπαντα, θερμαίνει τε καὶ εἰς ἰσότητα κράσεως ἐπανάξει καὶ ὠφελήσει λόγῳ φαρμάκων· τὴν δ' ἑτέραν τὴν θερμὴν ἐκπυρώσει τε καὶ μεγάλως βλάψει. καὶ ταύτας μὲν τὰς ἀλλοιώσεις ἐργάσεται (85) κατὰ ποιότητα. πεφθέντα δ' ἀκριβῶς, καὶ μεταβληθέντα, καὶ χρηστὸν αἷμα γενόμενα, κατ' οὐσίαν

eundem modum finapi et piper: ex herbis quoque anethum et ruta et origanum, pulegium et calaminthe et thymbra et thymus: quippe haec omnia tum cibi, tum medicamenta calida funt: prius enim quam in fanguinem funt mutata, dum fcilicet adhuc concoquuntur, medicamenta, mutata vero in fanguinem non utique jam medicamenta, fed nutrimenta, fecunda nimirum nutrimenti fignificatione, qua id fignificatur, quod nondum eft alimentum, fed veluti alimentum. Ergo, ficut de lactuca paulo fupra fecimus, cum duos ventres, alterum jufto frigidiorem, alterum jufto calidiorem, finximus, ita quoque in omnibus iis, quae poteftate calida funt, proponamus eosdem ventres. Ergo eum, qui frigidior jufto eft, quoad in eo continentur ac concoquuntur hujuscemodi omnia, calfaciunt atque temperamenti aequalitatem revocabunt proderuntque ut medicamenta: alterum vero, qui calidus eft, inflammabunt ac magnopere laedent. Atque has quidem alterationes qualitate fua inducent. Nam omnino percocta et mutata ac in fanguinem bonum jam verfa, naturalis in animali

αὐξήσει τὸ ἔμφυτον τῷ ζώῳ θερμὸν, οὐ κατὰ ποιότητα. καθόλου γὰρ, ἄντε ψυχρὸν, ἄντε θερμὸν ᾖ τῇ δυνάμει τὸ σιτίον, ἐπειδὰν αἱματωθῇ, τὴν ἔμφυτον ὡσαύτως αὐξήσει θερμασίαν· ἄχρι δ' ἂν ἄγηται μὲν εἰς αἵματος ἰδέαν, οὔπω δὲ τελέως αἱμαχθῇ, ψύχει καὶ θερμαίνει τὸ σῶμα δίκην φαρμάκου. ἅπας δ' οὗτος ὁ λόγος ἐκ μιᾶς ἀρχῆς ἤρτηται. διὸ καὶ φυλάττειν αὐτὴν ἀεὶ χρὴ, καὶ μεμνῆσθαι διὰ παντὸς, ὡς ἕκαστον τῶν σωμάτων ἰδιότητά τινα κέκτηται κράσεως, οἰκείαν μὲν τῇδέ τινι τῇ φύσει, διαφερομένην δὲ τῇδέ τινι· καὶ ὡς, εἰ μὲν ἀλλοιώσειε τὸ οἰκεῖον εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, αὐξήσει τὴν οὐσίαν οὕτω τῆς ἐν αὐτῷ θερμασίας· εἰ δ' ἀλλοιωθείη, δυοῖν θάτερον αὐτῷ συμβήσεται, θερμαίνοντος μὲν τοῦ μεταβάλλοντος, ἐπικτήσασθαί τινα θερμασίαν, μὴ θερμαίνοντος δὲ, τὴν οἰκείαν ἀπολέσαι. δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὡς ἐν τῷ πρός τι σύμπαντά ἐστι τὰ τοιαῦτα. πρὸς γὰρ τὴν ἰδιότητα τῆς ἀλλοιούσης φύσεως ἕκαστον τῶν προσφερομένων ἢ τροφῆς, ἢ

caloris fubftantiam augebunt, non qualitatem intendent. In totum enim five frigidus five calidus poteftate cibus fit, posteaquam in fanguinem converfus eft, naturalem calorem fimiliter augebit: quoad autem ad fanguinis formam tendit nec dum plane fanguis eft redditus, refrigerat excalfacitve animal medicamenti ritu. Sane omnis haec difceptatio ab uno, ut videtur, principio pendet: quo magis fervandum femper id memoriaque tenendum perpetuo eft, cujuslibet corporis proprietatem quandam temperamenti effe, quae huic quidem naturae fit confentiens, ab hac vero fit diffentiens: tum fi, quod conveniens fibi eft, in fuam naturam transmutet, eo pacto caloris fui fubftantiam augere; fin ipfum fit mutatum, duorum alterum illi contingere, vel ut calorem quendam conquirat, utique fi id, a quo mutatur, calfacit, vel proprium calorem amittat, fi id non calfacit. Liquet igitur ex his, quod hujusmodi omnia ex eorum funt numero, quae relata ad aliquid dicantur, cum ad proprietatem mutantis naturae, quicquid affumi-

φαρμάκου, ἢ ἀμφοτέρων λόγον ὑφέξει. οἷον τὸ κώνειον τῷ ψαρὶ μὲν τροφὴ, φάρμακον δ' ἀνθρώπῳ· καὶ τοῖς μὲν ὄρτυξιν ἐλλέβορος τροφὴ, τοῖς δ' ἀνθρώποις φάρμακον. ἡ μὲν γὰρ τῶν ὀρτύγων κρᾶσις ἐξομοιοῦν ἑαυτῇ δύναται τὸν ἐλλέβορον, ἡ δὲ τῶν ἀνθρώπων οὐ δύναται.

Κεφ. ε'. [87] Φανερὸν οὖν ἤδη γέγονεν, ὡς ἡ κρίσις τῶν πρὸς ἡμᾶς ὑγρῶν, ἢ ξηρῶν, ἢ ψυχρῶν, ἢ θερμῶν, οὐκ ἔξωθέν ποθεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἡμεῖς αὐτοὶ πάσχομεν, ἀκριβῶς ἂν γίνοιτο, καὶ ὡς πρώτην μὲν καὶ μάλιστα ταύτην εἴη σκεπτέον, ἐφεξῆς δ', εἴ τι δεήσεις, καὶ τὴν ἔξωθεν. εἰ μὲν γὰρ ἐναργὴς εἴη καὶ σαφὴς αἰσθήσει τοῦ προσαχθέντος ἡ ἐνέργεια φαρμάκου, ταύτῃ πιστευτέον, ἀμελοῦντας τῶν ἄλλων ἁπάντων γνωρισμάτων· εἰ δ' ἀμυδρὰ, καὶ ἀσαφὴς, ἢ ἐπίμικτος, ἢ τινα ὅλως ἀμφισβήτησιν ἔχουσα, τηνικαῦτα καὶ πρὸς τὰ ἐκτὸς ἅπαντα κριτέον αὐτήν. οὐκ οὖν οὐδὲ πρὸς ταῦτα πόῤῥωθεν, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ ζητουμένου,

tur, vel nutrimenti, vel medicamenti, vel utriusque rationem ſortiatur: verbi gratia, cicuta ſturno nutrimentum eſt, homini medicamentum: rurſus coturnici veratrum nutrimentum eſt, hominibus medicamentum: ſiquidem coturnicum temperies aſſimilare ſibi veratrum poteſt, quod hominum temperies non poteſt.

Cap. V. Ergo manifeſtum jam arbitror factum, quod judicium ejus, quod reſpectu noſtri calidum, frigidum, humidum et ſiccum dicitur, non ex iis, quae extrinſecus ſunt poſita, ſed ex iis, quibus ipſi afficimur, certum exactumque fieri poſſit: atque id tanquam primum ac maxime ſit ſpectandum: deinde, ſi res exigit, etiam quod ab externis petitur. Nam ſi evidens ad ſentiendum et clarus ſit adhibiti medicamenti effectus, huic, reliquis notis omnibus poſthabitis, credendum: ſin debilis et obſcurus aut etiam mixtus aut ullam omnino dubitationem habeat, tum utique ad externa omnia conferendo, de eo judicandum, ac neque horum quidem ad ea, quae longius abſunt, ſed ab ipſa quaeſitae

οἷον εἰ τὸ ἔλαιον θερμὸν, οὐχ ὅτι γλίσχρον, ἢ ὠχρὸν, ἢ κοῦφον, ἀλλ' εἰ ῥᾳδίως ἐκφλογοῦται· τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ τῇ δυνάμει θερμὸν εἶναι, τὸ ταχέως μεταβάλλειν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ θερμόν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον κἀπὶ τῶν ἡμετέρων σωμάτων, οὐκ εἰ παχυμερὲς, ἢ λεπτομερὲς, ἢ ὑγρὸν, ἢ κοῦφον, ἢ γλίσχρον, ἢ ὠχρὸν, ἀλλ' εἰ θερμαίνει προσαγόμενον. οὕτω δ' οὐδ' εἰ γλυκὺ, καὶ κοιλίαν ὑπάγον, ἢ εὔρουν ἐργαζόμενον ἐν ταῖς φλεβοτομίαις, εἰ ἐπισταχθείη τὸ αἷμα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα περιττὰ, παρόν γε σκοπεῖν, εἰ θερμαίνει προσαγόμενον. εἰ μὲν οὖν ἐπισήμως τε καὶ ἰσχυρῶς ἐποίει τοῦτο, καθάπερ τὸ πέπερι, πρόδηλον ἂν ἦν πᾶσι καὶ ἀναμφισβήτητον· ἐπεὶ δ' οὐκ ἰσχυρῶς, εὐλόγως εἰς ζήτησιν ἀφικνεῖται. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ ῥοδίνου τε καὶ ὄξους ἠπόρηται, καὶ ἠμφισβήτηται τοῖς ἰατροῖς, εἴτε δυνάμει θερμὰ πέφυκεν, εἴτε ψυχρά. χρὴ τοίνυν ἐξευρεῖν τινας ἐφ' ἅπασι τοῖς δυνάμει λεγομένοις ὑπάρχειν ἢ θερμοῖς, ἢ ψυχροῖς, ἢ ξηροῖς, ἢ ὑγροῖς, ἀκριβεῖς καὶ σαφεῖς διορισμοὺς, ὡς ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν ἐνεργείᾳ

rei fubftantia defumpta. Verbi gratia, fi oleum calidum eft, non id inde fpectabitur, quod glutinofum aut pallidum aut leve eft, fed quod facile inflammatur: id namque erat illi calidum poteftate effe, quod celeriter in actu calidum mutatur. Ad eundem modum et in corporibus noftris non utique id expendendum, an craffarum partium aut tenuium aut humidum aut leve aut glutinofum aut pallidum, fed an calfaciat admotum: aeque vero nec an dulce fit, an alvum dejiciat, an, fi fanguis fuperinftilletur, reddatur in venae fectione fluxile: quippe haec quoque fupervacua funt, cum aeftimare liceat, an calfaciat, cum admoveatur. Ergo fi notabiliter id valenterque faceret, quemadmodum piper, utique clarum id procul dubio effet: nunc cum minime valenter id praeftet, merito in quaeftionem venit. Multo vero magis de rofaceo et aceto dubitatur a medicis, atque ambigitur, calidane haec an frigida poteftate fint. Agendum igitur id eft, ut in omnibus, quae poteftate calida, frigida, humida ficcave dicuntur, exactas aliquas clarasque diftinctiones inveniamus, ficut

Ed. Chart. III. [76. 77.] Ed. Bas. I. (?)

φαρμάκου, ἢ ἀμφοτέρων λόγον ἐπέχει. οἷον τὸ κώνειον ψαρσὶ μὲν τροφή, φάρμακον δ' ἀνθρώποις· καὶ ταῖς ὀρτυξιν ἐλλέβορος τροφή, ταῖς δ' ἀνθρώποις φάρμακον. ἡ μὲν γὰρ τῶν ὀρτύγων κρᾶσις ἐξομοιοῦν ἑαυτῇ δύναται τὸν ἐλλέβορον, ἡ δὲ τῶν ἀνθρώπων οὐ δύναται.

Κεφ. ε'. [5.] Φανερὸν οὖν ἤδη γέγονεν, ὡς ἡ κρίσις τῶν πρὸς ἡμᾶς θερμῶν, ἢ ψυχρῶν, ἢ ὑγρῶν, ἢ ξηρῶν, οὐκ ἔξωθεν ποθεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἡμεῖς αὐτοὶ πάσχομεν, ἀκριβὴς ἂν γένοιτο, καὶ ὡς πρώτης μὲν καὶ μάλιστα ταύτης ἐφιέμεθα. ἐφεξῆς δ', εἰ τι δέοιτο, καὶ τῆς ἔξωθεν. εἰ μὲν γὰρ ἐναργὴς εἴη καὶ σαφὴς αἴσθησις τοῦ προσφερομένου ἢ ἐπιτεθέντος φαρμάκου, ταύτῃ πιστευτέον, ἀμελήσαντας τῶν ἄλλων ἁπάντων γνωρισμάτων· εἰ δ' ἀμυδρά, καὶ ἀσαφής, ἢ μικτή, ἢ ὅλως ἀμφισβήτησιν ἔχουσα, τηνικαῦτα καὶ πρὸς τὰ ἐκτὸς ἅπαντα κριτέον αὐτήν. οὐκ οὖν οὐδὲ πρὸς ταῦτα πόῤῥωθεν, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ ζητουμένου,

tur, vel nutrimenti, vel medicamenti, vel utriusque rationem sortiatur: verbi gratia, cicuta sturno nutrimentum est, homini medicamentum: rursus coturnici veratrum nutrimentum est, hominibus medicamentum: siquidem coturnicum temperies assimilare sibi veratrum potest, quod hominum temperies non potest.

Cap. V. Ergo manifestum jam arbitror factum, quod judicium ejus, quod respectu nostri calidum, frigidum, humidum et siccum dicitur, non ex iis, quae extrinsecus sunt posita, sed ex iis, quibus ipsi afficimur, certum exactumque fieri possit: atque id tanquam primum ac maxime sit spectandum: deinde, si res exigit, etiam quod ab externis petitur. Nam si evidens ad sentiendum et clarus sit adhibiti medicamenti effectus, huic, reliquis notis omnibus posthabitis, credendum: sin debilis et obscurus aut etiam mixtus aut ullam omnino dubitationem habeat, tum utique ad externa omnia conferendo, de eo judicandum, ac neque horum quidem ad ea, quae longius absunt, sed ab ipsa quaesitae

οἷον εἰ τὸ ἔλαιον θερμὸν, οὐχ ὅτι γλίσχρον, ἢ ὠχρὸν, ἢ κοῦφον, ἀλλ' εἰ ῥᾳδίως ἐκφλογοῦται· τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ τῇ δυνάμει θερμὸν εἶναι, τὸ ταχέως μεταβάλλειν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ θερμόν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον κἀπὶ τῶν ἡμετέρων σωμάτων, οὐκ εἰ παχυμερὲς, ἢ λεπτομερὲς, ἢ ὑγρὸν, ἢ κοῦφον, ἢ γλίσχρον, ἢ ὠχρὸν, ἀλλ' εἰ θερμαίνει προσαγόμενον. οὕτω δ' οὐδ' εἰ γλυκὺ, καὶ κοιλίαν ὑπάγον, ἢ εὔρουν ἐργαζόμενον ἐν ταῖς φλεβοτομίαις, εἰ ἐπισταχθείη τὸ αἷμα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα περιττὰ, παρόν γε σκοπεῖν, εἰ θερμαίνει προσαγόμενον. εἰ μὲν οὖν ἐπισήμως τε καὶ ἰσχυρῶς ἐποίει τοῦτο, καθάπερ τὸ πέπερι, πρόδηλον ἂν ἦν πᾶσι καὶ ἀναμφισβήτητον· ἐπεὶ δ' οὐκ ἰσχυρῶς, εὐλόγως εἰς ζήτησιν ἀφικνεῖται. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ ῥοδίνου τε καὶ ὄξους ἠπόρηται, καὶ ἠμφισβήτηται τοῖς ἰατροῖς, εἴτε δυνάμει θερμὰ πέφυκεν, εἴτε ψυχρά. χρὴ τοίνυν ἐξευρεῖν τινας ἐφ' ἅπασι τοῖς δυνάμει λεγομένοις ὑπάρχειν ἢ θερμοῖς, ἢ ψυχροῖς, ἢ ξηροῖς, ἢ ὑγροῖς, ἀκριβεῖς καὶ σαφεῖς διορισμοὺς, ὡς ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν ἐνεργείᾳ

rei fubftantia defumpta. Verbi gratia, fi oleum calidum eft, non id inde fpectabitur, quod glutinofum aut pallidum aut leve eft, fed quod facile inflammatur: id namque erat illi calidum poteftate effe, quod celeriter in actu calidum mutatur. Ad eundem modum et in corporibus noftris non utique id expendendum, an craffarum partium aut tenuium aut humidum aut leve aut glutinofum aut pallidum, fed an calfaciat admotum: aeque vero nec an dulce fit, an alvum dejiciat, an, fi fanguis fuperinftilletur, reddatur in venae fectione fluxile: quippe haec quoque fupervacua funt, cum aeftimare liceat, an calfaciat, cum admoveatur. Ergo fi notabiliter id valenterque faceret, quemadmodum piper, utique clarum id procul dubio effet: nunc cum minime valenter id praeftet, merito in quaeftionem venit. Multo vero magis de rofaceo et aceto dubitatur a medicis, atque ambigitur, calidane haec an frigida poteftate fint. Agendum igitur id eft, ut in omnibus, quae poteftate calida, frigida, humida ficcave dicuntur, exactas aliquas clarasque diftinctiones inveniamus, ficut

λεγομένων ἐποιησάμεθα. προσήκει δ᾽, οἶμαι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ποιήσασθαι· γυμνασάμενος γάρ τις ἐν τούτοις, ῥᾷον ἀκολουθήσει τοῖς ἀσαφεστέροις. εὐθὺς οὖν ἐν τῷ προσφέρειν τῷ σώματι τόδε τι τὸ φάρμακον ἢ σιτίον, ἀπηλλάχθω τὸ προσαγόμενον ἁπάσης σφοδρᾶς ἐπικτήτου θερμότητός τε καὶ ψύξεως. ὃν μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐποιησάμεθα διορισμὸν, ἡνίκα τά θ᾽ ὑγρὰ καὶ τὰ ξηρὰ σώματα διαγινώσκειν ἐπεχειροῦμεν, οὗτος οὐδὲν ἂν ἧττον εἴη καὶ νῦν χρήσιμος ἐπὶ τῶν δυνάμει θερμῶν καὶ ψυχρῶν. εἴτε γὰρ δυνάμει ψυχρὸν ὂν τὸ προσφερόμενον ἐκθερμήναις σαφῶς, εἴτε θερμὸν καταψύξαις, ἡ πρώτη τοῦ σώματος προσβολὴ τὴν αἴσθησιν ἀπὸ τῆς ἐπικτήτου διαθέσεως, οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας τοῦ προσαχθέντος ἐργάσεται κράσεως. ἵν᾽ οὖν ἀκριβής τε καὶ εἰλικρινὴς ἡ φύσις ἐξετάζηται τοῦ προσαγομένου, χλιαρὸν ὡς οἷόν τε μάλιστα ὑπαρχέτω, μηδεμίαν ἐπίσημον ἔξωθεν ἀλλοίωσιν εἰληφὸς ἤτοι θερμότητος ἢ ψύξεως σφοδρᾶς. ἡ μὲν δὴ πρώτη παρασκευὴ τοῦ προσαγομένου φαρμάκου τοιαύτη γιγνέσθω. προσφερέσθω δὲ μὴ πάσῃ διαθέσει

ante de energia fic dictis fecimus. Porro incipiendum arbitror ab iis, quae evidentiffima funt, quando in his exercitatus facile confequetur ea, quae minus funt evidentia. Ergo ftatim ut corpori hoc vel illud medicamentum cibusve admovetur, expers efto omnis acquifititii caloris vehementis et frigoris: quam enim in fuperioribus diftinctionem inivimus, quum ficca et humida corpora dignofcenda propofuimus, eadem nobis nunc quoque in iis, quae poteftate calida frigidaque funt, non minus erit utilis: nam fi poteftate frigidum, cum id applicas, vehementer calfacias, five calidum refrigeres, corpus primo occurfu qualitatis acquifitae, non ejus, quae propria eft rei admotae, fenfu afficitur. Ut ergo admotae rei vera finceraque natura exploretur, tepidum, quoad fieri maxime poteft, efto: nec ullam extrinfecus notabilem alterationem valentis caloris frigorisve ceperit. Ac prima quidem admoti medicamenti praeparatio talis efto. Applicetur autem, cum ejus vim exploras, non cuilibet corporis affectui, fed fim-

σώματος, ὅταν ἐξετάζῃς αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἁπλουστάταις ὡς ἔνι μάλιστα καὶ ἄκραις. εἰ μὲν οὖν ἐσχάτως θερμῇ διαθέσει προσαχθὲν αἴσθησιν ἐργάζοιτο ψύξεως, εἴη ἂν οὕτως γε ψυχρόν. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τῇ ψυχρᾷ θερμὸν ἐν τῷ παραυτίκα φαίνοιτο, καὶ τοῦτ' ἂν εἴη θερμόν. εἰ δ' ἤτοι τῇ θερμῇ θερμὸν, [88] ἢ τῇ ψυχρᾷ ψυχρὸν φαίνοιτο, μὴ πάντως ἀποφαίνεσθαι τὸ μὲν θερμὸν, τὸ δὲ ψυχρόν. ἐνίοτε γὰρ ἄκρως μέν ἐστιν ἡ διάθεσις θερμὴ, μετρίως δὲ ψυχρὸν ὑπάρχει τὸ φάρμακον, οὔτ' ἠλλοίωσεν αὐτὴν, ἔτι τε πρὸς τούτῳ ψύξαν καὶ πυκνῶσαν ἅπασαν τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν, ἀπέκλεισεν εἴσω καὶ διαπνεῖσθαι τὸ θερμὸν ἐκώλυσε, κἀκ τούτου μειζόνως ἐξεπύρωσε τὴν διάθεσιν. οὕτω δὲ, κἂν εἰ τῇ ψυχρᾷ διαθέσει τὸ προσφερόμενον μηδεμίαν ἐπιφέροι θερμότητα, σκέπτεσθαι, μή τι μετρίως ὑπάρχον θερμὸν οὐδὲν ἔδρασεν εἰς τὴν ἄκρου θερμοῦ δεομένην διάθεσιν. οὐκοῦν οὐθ' οὕτω χρὴ βασανίζεσθαι τῶν προσφερομένων φαρμάκων τὰς δυνάμεις, οὔτ' εἰ κατὰ συμβεβηκὸς ἐργάζοιτό τι καὶ μὴ καθ' αὐτό. κρίσις δὲ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ἥ τε διάθεσις

pliciffimo, quoad fieri maxime poteft, et fummo. Si igitur fummi quidem caloris affectioni admotum frigoris fenfum excitet, erit profecto fic frigidum: pari modo, fi frigido affectui applicatum calidum ftatim appareat, id quoque erit calidum: fin vel calidae affectioni calidum, vel frigidae frigidum fentiatur, non eft quod hoc calidum, illud frigidum omnino pronuncies. Eft enim aliquando fummi caloris affectus, quem mediocriter frigidum medicamen adeo non alterat, ut refrigerando denfandoque fummum extrinfecus corpus calorem intro concludat ac difflari vetet, indeque affectum magis accendat. Ita vero et fi, quod frigido affectui admovetur, nullum afferat calorem, videndum eft, num id, cum fit aliquid mediocriter calidum, nihil egerit in affectum, qui fummi indiguit caloris. Ergo nec fi admoti medicaminis exploranda vis eft: nec fi ex accidenti aliquid efficiat, non per fe. Judicabis autem, quod ex accidenti aliquid facit, tum ex affectu

καὶ ὁ χρόνος. ἡ μὲν διάθεσις, εἰ ἁπλῆ καὶ μία· τῷ χρόνῳ δ' ἡ κρίσις διορίζεται κατὰ τάδε. τὸ μὲν ἅμα τῷ προσενεχθῆναι ψύχειν ἢ θερμαίνειν ἐναργῶς φαινόμενον εἴη ἂν δήπου καὶ καθ' ἑαυτό γε καὶ δι' ἑαυτὸ τοιοῦτο· τὸ δ' ἐν τῷ χρόνῳ, τάχ' ἂν ἔκ τινος συμβεβηκότος εἰς τοῦτ' ἄγοιτο, καθάπερ ἐπὶ τετάνου, θέρεος μέσου, νέῳ εὐσάρκῳ, ὕδατος ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις θέρμης ἐπανάκλησιν ποιεῖται. ἀλλ' ὅτι γε μὴ καθ' ἑαυτὸ θερμαίνει τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, δῆλον ἐκ τῆς πρώτης προσβολῆς· αἴσθησιν γὰρ ἐργάζεται ψύξεως, καὶ μὲν δὴ καὶ ψύχει τὸ δέρμα, μέχρις ἂν ἐπιχέηται τούτῳ, καὶ τὴν θερμασίαν οὔτ' ἐπὶ πάντων σωμάτων, οὔτ' ἐν τῷ καταχεῖσθαι παρέχεται, ἀλλ' ἐπὶ μόνων εὐσάρκων νέων, ἐν θέρει μέσῳ, μετὰ τὸ παύσασθαι καταχέοντας. ὥσπερ οὖν οἷς προσπίπτει τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, ἐκ τοῦ παραχρῆμα ψύχει ταῦτα, κἂν ἔμψυχα, κἂν ἄψυχα σώματα ὑπάρχῃ, κἂν θερμὰ, κἂν ψυχρὰ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἴ τις ἦν χρόνος, ἢ φύσις σώματος, ἢ διάθεσις, ἐφ' ἧς αἴσθησιν ἔφερε τὸ ψυχρὸν ὕδωρ εὐθὺς ἅμα τῷ προσπίπτειν θερμότητος, εὐλόγως

ipso, tum tempore: ex affectu, si is simplex est et unus: at a tempore determinabitur judicium ad hunc modum. Quod protinus, ut admotum est, calfacere vel refrigerare manifeste cernitur, id utique et ex se, et per se tale fuerit: quod tempore id facit, fortasse ex aliquo accidenti in id est actum. Veluti juveni quadrati corporis tetano aestate media laboranti frigida liberaliter affusa caloris repercussum facit: caeterum quod aqua frigida per se non calfaciat, ex primo ejus occursu patet, sensum namque invehit frigoris: praeterea cutim, quoad ei affunditur, frigefacit: tum calorem nec in omni corpore, nec dum affunditur, invehit: imo tantum in juvene quadrati corporis et aestate media et postquam a perfundendo est cessatum. Sicut igitur frigida, quibus incidit, haec illico perfrigerat, sive animata corpora sunt, sive non animata, sive calida, sive frigida: ita, si quod esset tempus, vel corporis natura, vel affectus ullus, in quo frigida primo statim occursu caloris sensum inveheret, jure quaeri pos-

ἂν ἐζητεῖτο, πότερον θερμαίνειν ἢ ψύχειν πέφυκε καθ᾿ ἑαυτό. νυνὶ δ᾿ ἐπειδὴ τὰ μὲν ἔμψυχά τε καὶ ἄψυχα πάντα παραχρῆμα καὶ διὰ παντὸς ὁρᾶται ψυχόμενα, οἷς δ᾿ ἐστὶν ἔμφυτος θερμασία καὶ οἷον πηγή τις ἐν τοῖς σπλάγχνοις πυρὸς, εἰ τούτοις προσενεχθείη, ἐπανάκλησίν τινά ποτε ποιεῖται θερμότητος, εὔλογον οἶμαι, κατά τι συμβεβηκὸς, οὐ καθ᾿ ἑαυτὸ θερμαίνειν αὐτὸ τὰ τοιαῦτα. καὶ δὴ καὶ φαίνεται, κατὰ τί. πυκνώσει γὰρ τῆς ἐκτὸς ἐπιφανείας (86) καὶ κατακλήσει τοῦ θερμοῦ τὴν ἐπάνοδον ποιεῖται τῆς ἐκ τοῦ βάθους θερμασίας, ἅμα μὲν ἀθροισθείσης τῷ μὴ διαπνεῖσθαι, ἅμα δ᾿ εἰς τὸ βάθος ἀποχωρούσης διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος βίαν ψυχροῦ, ἅμα δὲ καὶ τρεφομένης ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα χυμῶν. ὅταν γὰρ ἀθροισθεῖσά τε καὶ τραφεῖσα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν ὁρμήσῃ σφοδρότερον, ἐπανάκλησις μὲν γίνεται τῆς θέρμης, ἔνδειξις δὲ τοῦ μὴ καθ᾿ ἑαυτὸ τὴν θερμασίαν αὐξῆσαι τὸ ψυχρὸν ὕδωρ. καθ᾿ ἑαυτὸ μὲν γὰρ ἔψυξε τὸ δέρμα· τῇ ψύξει δ᾿ αὐτοῦ πύκνωσίς τε ἅμα καὶ εἰς τὸ βάθος ὑπονόστησις ἠκολούθησε τοῦ θερμοῦ· τούτων δ᾿ αὐτῶν τῇ μὲν πυκνώσει

ſet, calfacerene an frigefacere per ſe nata eſſet: nunc autem, cum omnia tum animata tum inanimata protinus et perpetuo frigefieri ab ea cernamus: quibus autem inſitus calor veluti fons quidam ignis in viſceribus eſt, iis adhibita repercuſſum aliquando caloris faciat: rationabile arbitror, ex aliquo accidente, non per ſe, talia calfacere. Sed nec latet, qua ratione illud accidat: ſiquidem, ſtipata clauſaque corporis ſumma facie, repercuſſus refractusque fit caloris ejus, qui a profundo ascendit: qui quidem ſimul propter difflatus inopiam eſt acervatus, ſimul propter frigidi circumſtantis violentiam in altum recedit, ſimul ex ſuccis illic habitis nutritur. Quippe ubi collectus nutritusque calor ad ſumma corporis violentius ruit, fit quidem caloris repercuſſus, indicium vero ac documentum, quod frigida haudquaquam per ſe calorem auxit: nam per ſe quidem cutim perfrigeravit, ejus vero perfrigerationem denſitas et reditus caloris ad profundum ſunt conſequuti: rurſus horum denſitatem

κώλυσις τῆς διαπνοῆς, τῇ δ' εἰς τὸ βάθος ὑποχωρήσει κατεργασία τῶν ταύτῃ χυμῶν. ὧν ἡ μὲν κώλυσις τῆς διαπνοῆς τὴν ἄθροισιν τῆς θερμασίας, ἡ δὲ τῶν χυμῶν κατεργασία τὴν γένεσιν αὐτῆς ἐποιήσατο. τούτων δ' ἑκατέρῳ πάλιν ἡ αὔξησις ἕπεται τῆς ἐμφύτου θερμασίας. διὰ μέσων οὖν ἑκατέρων τὸ μὲν ψυχρὸν αὔξησίν ποτε τῆς ἐν τῷ ζώῳ θερμασίας ἐργάζεται, καθ' ἑαυτὸ δ' οὐδέποτε. καὶ μὴν καὶ τὸ θερμόν ἐστιν ὅτε κατὰ συμβεβηκὸς ψύχει [89] διὰ μέσου τοῦ κενοῦ, ὡς τὸ κατάντλημα τὴν φλεγμονήν. ἐπειδὴ γὰρ ὑπὸ θερμοῦ ῥεύματος γίνεται φλεγμονὴ, τὸ μὲν ἴδιον αὐτῆς ἴαμα κένωσίς ἐστι τοῦ περιττοῦ, τὸ δὲ τῇ κενώσει πάντως ἑπόμενον ἡ ψύξις τοῦ διὰ τὴν φλεγμονὴν τεθερμασμένου μορίου. διττῆς μὲν οὖν οὔσης ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι σώμασι διαθέσεως, ὅσον μὲν ἐπὶ τῇ πλεονεξίᾳ τοῦ περιττοῦ, κατὰ τὸ ποσὸν ἐξισταμένοις τοῦ κατὰ φύσιν, ὅσον δ' ἐπὶ τῇ θερμασίᾳ, κατὰ τὸ ποιὸν, ἡ τῆς ἑτέρας τῶν διαθέσεων ἴασις ἑπομένην ἔχει καὶ τὴν ἑτέραν. καὶ γίνεται κατὰ συμβεβηκὸς τὰ κενωτικὰ τῆς θερμῆς ὕλης φάρμακα καὶ τῆς φλογώσεως τῶν μορίων

quidem difflatus prohibitio, reditum vero ad interiora concoctio confectioque qui iſtic ſunt ſuccorum eſt conſequuta. Horum vero difflatus prohibitio caloris colligendi, ſuccorum concoctio ejusdem generandi fuit cauſa: porro horum utrumque nativi caloris ſequitur auctio. Ergo, intercedentibus mediis utrisque, frigida in animalis corpore caloris aliquando excitat incrementum, per ſe nunquam. Sed non minus calor eſt quando ex accidente perfrigerat, utique intercedente vacuatione, ſicut perfuſio phlegmonen. Cum enim ex calida fluxione phlegmone conſiſtat, propria quidem ejus curatio vacuatio ſupervacui eſt: vacuationi autem particulae, quae per phlegmonen excalfacta eſt, omnino ſuccedit refrigeratio. Ergo cum duplex in iis, quae phlegmone laborant, particulis affectus ſit, unus quidem in quantitate ex ſupervacui naturae modum exeuntis abundantia, alter in qualitate, qui ex caloris ſpectatur ratione, ſequitur prioris eorum curationem etiam poſterioris curatio: fiuntque ex accidente ea medicamenta, quae calentem materiam vacuant,

ἐμψυκτικά. ταῦτά τε οὖν διορίζεσθαι, καὶ πειρᾶσθαι κατὰ τὸ ποσὸν τῆς ἁπλῆς διαθέσεως ἐξευρίσκειν τὸ ποσὸν τῆς τοῦ φαρμάκου δυνάμεως· οἷον εἰ ἄκρως ᾖ ἡ διάθεσις θερμὴ, καὶ τὸ φάρμακον ἄκρως εἶναι ψυχρόν· εἰ δ' ὀλίγον ἀπολείποιτο τῆς ἀκρότητος ἡ διάθεσις, ὀλίγον χρῆναι καὶ τὸ φάρμακον ἀπολείπεσθαι· κἂν εἰ πλέον ἀπέχοιτο τῆς ἄκρας θερμασίας ἡ διάθεσις, ἀνάλογον ἀπέχειν τῆς ἄκρας ψυχρότητος τὸ φάρμακον. εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ τοιούτου στοχασμοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξετάσεως αὐτῶν ποιοῖο, θᾶττον ἂν ἐξευρίσκοις τὴν οἰκείαν ἑκάστου δύναμιν. ὅλως γὰρ, εἰ καθ' ἓν ὁτιοῦν πάθος ἁπλοῦν θερμὸν ὅ τι δήποτε τῶν φαρμάκων προσαχθὲν εὐθὺς ἅμα τῇ πρώτῃ προσφορᾷ ψύξεως αἴσθησιν ἤνεγκε, ψυχρόν ἐστιν ἐκεῖνο τῇ δυνάμει, καὶ πολὺ μᾶλλον, εἰ καὶ μετὰ τὴν πρώτην προσφορὰν ἕως παντὸς μένει τοιοῦτο. εἰ δὲ καὶ παντελῶς ἰῷτο τὴν θερμὴν διάθεσιν, ἐξ ἀνάγκης ψυχρόν ἐστι. προσφέρεσθαι δὲ χρὴ πάντως αὐτὸ χλιαρὸν, ἐπειδὰν δοκιμάζηται, καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται. γνωρισθὲν δ', ὅτι τοιοῦτό ἐστιν, εἶτα θεραπείας ἕνεκα παραλαμβανόμενον,

inflammationis particularum refrigeratoria. Ergo tum haec discernere oportet, tum id agere, ut pro modo fimplicis affectus etiam virium medicamenti inveniatur modus: verbi gratia, fi calidus in fummo affectus fit, frigidum quoque in fummo medicamentum paretur: fi affectus a fummo paulum recedat, medicamentum quoque a fummo paulum declinet: fi plus a fummo calore abfit affectus, ad portionem abfit a fummo frigore medicamen: quippe fi aufpicatus a tali conjectura examen eorum fis, facilius propriam cujusque invenias vim. Ad fummam enim in omni fimplici affectu calido, quodcunque adhibitum medicamen primo ftatim occurfu frigoris fenfum intulit, id frigidum poteftate eft: ac multo profecto magis, fi poft primam exhibitionem tale perpetuo manet: quod fi calidum affectum prorfus fanet, frigidum id ex neceffitate fuerit. Adhibendum vero eft, cum exploratur, omnino tepidum, ut prius teftati fumus. Ubi jam cognitum eft tale effe, deinde curationis caufa affumitur, rectius frigidum adhibetur: nifi

ἄμεινον ψυχρὸν λαμβάνειν, πλὴν εἰ τὸ μὲν φάρμακον ἄκρως εἴη ψυχρὸν, οὐκ ἄκρως δὲ θερμὸν εἴη τὸ νόσημα. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πλέον ἔν τε τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρήσεται κἀν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν. ἐν δὲ τῷ παρόντι τό γε τοσοῦτον χρὴ γινώσκειν, ὡς, εἴ τι τῇ θερμῇ καὶ ἁπλῇ διαθέσει προσαχθὲν φάρμακον ἐκ τοῦ παραχρῆμα κἀν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παντὶ τήν τε τῆς ψύξεως αἴσθησιν ἤνεγκε τῷ κάμνοντι καὶ τὴν τῆς εὐφορίας τε καὶ ὠφελείας, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο ψυχρόν ἐστι, κἂν ἐπ᾽ ἄλλων ποτὲ φαίνηται θερμόν· εὑρεθήσεται γὰρ ἐπ᾽ ἐκείνων ἐξεταζόμενον ἀκριβῶς οὐ καθ᾽ ἑαυτὸ θερμαῖνον, ἀλλὰ κατά τι συμβεβηκός. ὅταν δὲ καθ᾽ ἑαυτὸ λέγωμεν, ἢ πρώτως, ἢ διὰ μηδενὸς τῶν ἐν μέσῳ, ταὐτὸν ἐξ ἁπάντων δηλοῦται δυνάμει τῶν ῥημάτων. καὶ τὴν γυμνασίαν ἁπάντων ἅμα τούτων τοῖς οἰκείοις παραδείγμασιν ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασι ποιησόμεθα.

Κεφ. ϛ'. Νυνὶ δὲ πάλιν ἀναμνήσας, ὧν ἤδη καὶ πρόσθεν εἶπον, ἐπιθεῖναι πειράσομαι τῷ παρόντι λόγῳ τὴν προσήκουσαν τελευτήν. ἐπειδὴ γὰρ τὸ θερμὸν σῶμα πολλαχῶς ἐλέ-

si medicamen summi sit frigoris, morbus in summo caloris non sit. Atque haec quidem diffusius tum in opere de medicamentis, tum curandi methodo tradentur. Ad praesens illud saltem novisse oportet, quod, si calido et simplici affectui aliquod adhibitum medicamentum tum protinus tum toto deinceps tempore frigoris sensum ac facilioris tolerantiae juvamentique laboranti affert, id frigidum necessario est, tametsi in aliis nonnunquam videatur calidum: deprehendetur enim in illis, si diligenter exploretur, non utique per se, sed ex accidente aliquo excalfacere. Cum autem per se dicimus, vel primum vel nullo intercedente medio, omnibus hujusmodi verbis idem potestate significatur. Et horum simul omnium exercitationem in opere de medicamentis propriis exemplis instituemus.

Cap. VI. Nunc recensitis iis, quae ante jam dixi, proposito libro commodum imponere finem tentabo. Cum namque calidum corpus multifariam dicatur: nam et quod

γετο, καὶ γὰρ καὶ τὸ τὴν ἄκραν ἔχον ποιότητα, τὸ στοιχεῖον αὐτὸ, καὶ τὸ κατ' ἐπικράτησιν αὐτῆς ὀνομαζόμενον, ἔτι τε τὸ πρὸς ἕτερον λεγόμενον, ἤτοι πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς, ἢ πρὸς ὁτιοῦν τὸ τυχὸν, οὕτω χρὴ καὶ τὸ δυνάμει μὲν θερμὸν, ἐνεργείᾳ δ' οὐδέπω, καὶ νοεῖσθαι καὶ δοκιμάζεσθαι πολλαχῶς. [90] ὅθεν οὐκ ὀρθῶς, εἴ τι μὴ ταχέως ἐκπυροῦται, τοῦτ' ἔνιοι νομίζουσιν οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς εἶναι δυνάμει θερμόν. εἴτε γὰρ εὔπεπτόν ἐστι, καὶ τρέφει ταχέως, εἴη ἂν ὡς πρὸς ἡμᾶς θερμὸν, εἴτε θερμαίνει προσφερόμενον ὡς φάρμακον, εἴη ἂν καὶ τοῦτο δυνάμει θερμὸν ὡς πρὸς ἄνθρωπον. οὕτω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος ζώου τὸ δυνάμει θερμὸν, εἴθ' ὡς φάρμακον, εἴθ' ὡς τροφὴ, πρὸς ἐκεῖνο λέγεται μόνον τὸ ζῶον. ἐν γὰρ τῷ πρός τι τὸ δυνάμει πᾶν, ὥστε καὶ ἡ βάσανος ἡ οἰκεία βελτίων τῆς ἔξωθεν. οἰκεία δὲ μία καθ' ἕκαστον, εἰ φαίνοιτο ταχέως γινόμενον τοιοῦτο, ὁποῖον ἔφαμεν ὑπάρχειν αὐτὸ δυνάμει. πῦρ μὲν γάρ ἐστι δυνάμει πᾶν, ὅ τι ἂν ταχέως ἐκπυροῦται·

fummam ejusmodi habet in fe qualitatem, ipfum fcilicet elementum: et quod propter ejusmodi qualitatem pollentem nomen eft fortitum: ad haec, quod collatum ad aliud dicitur, vel ad id, quod mediocre ejusdem fit generis, vel quicquid fors tulerit: fic et quod poteftate calidum eft, actu vero nondum dici poteft, intelligi probarique multis modis oportet. Quo utique minus recte, fi quid non ftatim inflammatur, id aliqui ne ut ad nos quidem effe calidum poteftate putant: nam five facile concoquitur et cito nutrit, erit ad nos calidum: five admotum, veluti medicamentum, calfacit, erit id quoque ut ad hominem poteftate calidum. Sic nimirum et per fingulas animalis fpecies ipfum poteftate calidum, five eft ut medicamentum, five ut nutrimentum, ad illud tantum animal collatum dicitur: eft enim ex iis, quae ad aliquid referuntur, quicquid poteftate dicitur: quare et probatio, quae propria eft, melior utique eft, quam quae ab externo petitur: propria vero eft una in fingulis, utique fi celeriter tale fieri appareat, quale id effe poteftate diximus. Eft enim poteftate ignis, quicquid celeriter in ignem ver-

ἄμικτον ψυχρὸν λαμβάνειν, πλὴν εἰ τὸ μὲν φάρμακον ἄκρως εἴη ψυχρὸν, οὐκ ἄκρως δὲ θερμὸν εἴη τὸ νόσημα. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πλέον ἔν τε τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρήσεται κἀν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν. ἐν δὲ τῷ παρόντι τό γε τοσοῦτον χρὴ γινώσκειν, ὡς, εἴ τι τῇ θερμῇ καὶ ἁπλῇ διαθέσει προσαχθὲν φάρμακον ἔκ του παραχρῆμα κἀν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παντὶ τήν τε τῆς ψύξεως αἴσθησιν ἤνεγκε τῷ κάμνοντι καὶ τὴν τῆς εὐφορίας τε καὶ ὠφελείας, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο ψυχρόν ἐστι, κἂν ἐπ' ἄλλων ποτὲ φαίνηται θερμόν· εὑρεθήσεται γὰρ ἐπ' ἐκείνων ἐξεταζόμενον ἀκριβῶς οὐ καθ' ἑαυτὸ θερμαῖνον, ἀλλὰ κατά τι συμβεβηκός. ὅταν δὲ καθ' ἑαυτὸ λέγωμεν, ἢ πρώτως, ἢ διὰ μηδενὸς τῶν ἐν μέσῳ, ταὐτὸν ἐξ ἁπάντων δηλοῦται δυνάμει τῶν ῥημάτων. καὶ τὴν γυμνασίαν ἁπάντων ἅμα τούτων τοῖς οἰκείοις παραδείγμασιν ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασι ποιησόμεθα.

Κεφ. ϛ'. Νυνὶ δὲ πάλιν ἀναμνήσας, ὧν ἤδη καὶ πρόσθεν εἶπον, ἐπιθεῖναι πειράσομαι τῷ παρόντι λόγῳ τὴν προσήκουσαν τελευτήν. ἐπειδὴ γὰρ τὸ θερμὸν σῶμα πολλαχῶς λέ-

ſi medicamen ſummi ſit frigoris, morbus in ſummo caloris non ſit. Atque haec quidem diffuſius tum in opere de medicamentis, tum curandi methodo tradentur. Ad praeſens illud ſaltem noviſſe oportet, quod, ſi calido et ſimplici affectui aliquod adhibitum medicamentum tum protinus tum toto deinceps tempore frigoris ſenſum ac facilioris tolerantiae juvamentique laboranti affert, id frigidum neceſſario eſt, tametſi in aliis nonnunquam videatur calidum: deprehendetur enim in illis, ſi diligenter exploretur, non utique per ſe, ſed ex accidente aliquo excalfacere. Cum autem per ſe dicimus, vel primum vel nullo intercedente medio, omnibus hujusmodi verbis idem poteſtate ſignificatur. Et horum ſimul omnium exercitationem in opere de medicamentis propriis exemplis inſtituemus.

Cap. VI. Nunc recenſitis iis, quae ante jam dixi, propoſito libro commodum imponere finem tentabo. Cum namque calidum corpus multifariam dicatur: nam et quod

γετο, καὶ γὰρ καὶ τὸ τὴν ἄκραν ἔχον ποιότητα, τὸ στοιχεῖον αὐτὸ, καὶ τὸ κατ᾽ ἐπικράτησιν αὐτῆς ὀνομαζόμενον, ἔτι τε τὸ πρὸς ἕτερον λεγόμενον, ἤτοι πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς, ἢ πρὸς ὁτιοῦν τὸ τυχὸν, οὕτω χρὴ καὶ τὸ δυνάμει μὲν θερμὸν, ἐνεργείᾳ δ᾽ οὐδέπω, καὶ νοεῖσθαι καὶ δοκιμάζεσθαι πολλαχῶς. [90] ὅθεν οὐκ ὀρθῶς, εἴ τι μὴ ταχέως ἐκπυροῦται, τοῦτ᾽ ἔνιοι νομίζουσιν οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς εἶναι δυνάμει θερμόν. εἴτε γὰρ εὔπεπτόν ἐστι, καὶ τρέφει ταχέως, εἴη ἂν ὡς πρὸς ἡμᾶς θερμὸν, εἴτε θερμαίνει προσφερόμενον ὡς φάρμακον, εἴη αν καὶ τοῦτο δυνάμει θερμὸν ὡς πρὸς ἄνθρωπον. οὕτω δὲ καὶ καθ᾽ ἕκαστον εἶδος ζώου τὸ δυνάμει θερμὸν, εἴθ᾽ ὡς φάρμακον, εἴθ᾽ ὡς τροφὴ, πρὸς ἐκεῖνο λέγεται μόνον τὸ ζῶον. ἐν γὰρ τῷ πρός τι τὸ δυνάμει πᾶν, ὥστε καὶ ἡ βάσανος ἡ οἰκεία βελτίων τῆς ἔξωθεν. οἰκεία δὲ μία καθ᾽ ἕκαστον, εἰ φαίνοιτο ταχέως γινόμενον τοιοῦτο, ὁποῖον ἔφαμεν ὑπάρχειν αὐτὸ δυνάμει. πῦρ μὲν γάρ ἐστι δυνάμει πᾶν, ὅ τι ἂν ταχέως ἐκπυροῦται·

fummam ejusmodi habet in fe qualitatem, ipfum fcilicet elementum: et quod propter ejusmodi qualitatem pollentem nomen eft fortitum: ad haec, quod collatum ad aliud dicitur, vel ad id, quod mediocre ejusdem fit generis, vel quicquid fors tulerit: fic et quod poteftate calidum eft, actu vero nondum dici poteft, intelligi probarique multis modis oportet. Quo utique minus recte, fi quid non ftatim inflammatur, id aliqui ne ut ad nos quidem effe calidum poteftate putant: nam five facile concoquitur et cito nutrit, erit ad nos calidum: five admotum, veluti medicamentum, calfacit, erit id quoque ut ad hominem poteftate calidum. Sic nimirum et per fingulas animalis fpecies ipfum poteftate calidum, five eft ut medicamentum, five ut nutrimentum, ad illud tantum animal collatum dicitur: eft enim ex iis, quae ad aliquid referuntur, quicquid poteftate dicitur: quare et probatio, quae propria eft, melior utique eft, quam quae ab externo petitur: propria vero eft una in fingulis, utique fi celeriter tale fieri appareat, quale id effe poteftate diximus. Eft enim poteftate ignis, quicquid celeriter in ignem ver-

δυνάμει δὲ ὡς πρὸς ἄνθρωπον θερμὸν, ὅπερ ἦν ἓν εἶδος τῶν κατ᾽ ἐπικράτησιν θερμῶν, ὅσαι ἀνθρώπῳ προσφερόμενοι ἢ τὴν ποιότητα τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἢ τὴν οὐσίαν αὐξάνη. τὰ δ᾽ αὐτὰ κἀπὶ τῶν ἄλλων εἰρῆσθαι χρὴ νομίζειν, ὅσα δυνάμει λέγεται ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, καὶ ὑγρὰ καὶ θερμά. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα, τὰ μὲν ὡς πρὸς αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, τὰ δὲ ὡς κατ᾽ ἐπικράτησιν ὠνομασμένα, καὶ νοεῖσθαι χρὴ, καὶ δοκιμάζεσθαι, καὶ διδάσκεσθαι. δῆλον δ᾽, ὡς καὶ τὴν κρίνουσαν ἁφὴν ἁπάσης ἐπικτήτου θερμασίας τε καὶ ψύξεως ἀπηλλάχθαι χρὴ, καθότι κἀπὶ τῶν φαρμάκων αὐτῶν εἴρηται πρόσθεν.

titur: poteftate vero calidum eft, ut ad hominem (quae eft una ex fpeciebus eorum, quae ex eo quod in ipfis praepollet calida dicuntur,) quicquid homini applicatum, naturalis ejus caloris vel qualitatem auget vel fubftantiam. Eadem mihi et de aliis cenferi dicta velim, quaecunque fcilicet poteftate frigida vel ficca vel humida vel calida dicuntur: cum haec quoque partim veluti ad ipfa elementa, partim veluti ad ea, quae ex praepollente funt nominata, tum intelligi, tum explorari, tum doceri conveniat. Patet vero, eum quoque tactum, qui judicat, omnis acquifititii caloris et frigoris expertem effe debere, ficuti de medicamentis ipfis prius eft dictum.

LIPSIAE

LITERIS FRIDER. CHR. DÜRRII.

